UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”, IAŞI

CENTRUL DE STUDII BIBLICO-FILOLOGICE „MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM”

ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT, FREIBURG IM BREISGAU

MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM

BIBLIA 1688

PARS XIII

Isaias

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAŞI – 2014

Coordonator:

Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Autorii volumului:

Dr. Iosif CAMARĂ
Dr. Emanuel CONȚAC
Dr. Mioara DRAGOMIR
Dr. Ana-Maria GÎNSAC
Dr. Gabriela HAJA
Dr. Maria MORUZ
Dr. Elena TAMBA
Dr. Mădălina UNGUREANU

Versiune informatizată:

Vlad Sebastian PATRAŞ

Editorii volumului:

Dr. Maria MORUZ
Dr. Mădălina UNGUREANU

BIBLIIA

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ
VÊCHE ŞI NOAUĂ

ISAÍA

Fondatori ai proiectului Monumenta linguae Dacoromanorum:

Paul MIRON
Alexandru ANDRIESCU
Vasile ARVINTE
Elsa LÜDER-MIRON

Colaboratori ai colecţiei:

Tamara Adoamnei, Mihai Bogdan Aldea, Alexandru Andriescu, Ioana Anghel, Elena Ardeleanu, Vasile Arvinte, Eugen Beltechi, Eta Boeriu, Iosif Camară, Ioan Caproşu, Ana Catană-Spenchiu, Mircea Ciubotaru, Ileana Cîmpeanu, Ştefan Colceriu, Elena Comşulea, Dan Constantinescu, Ioana Costa, Eugenia Dima, Corneliu Dimitriu, Ştefan Aug. Doinaş, Mioara Dragomir, Vasile Drăguţ, Ion A. Florea, Ioan-Florin Florescu, Constantin Frâncu, Anca Gherman, Mihai Alin Gherman, Ana-Maria Gînsac, Octavian Gordon, Anton Goţia, Doina Grecu, Gabriela Haja, Ecaterina Ionaşcu, Dumitru Irimia, Thomas Latzel, Alfred Lohr, Elsa Lüder, Coman Lupu, Aurelia Mihailovici, Paul Miron, Nicolae Mocanu, Dragoş Moldovanu, Mihai Moraru, Maria Moruz, Adrian Muraru, Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, Dumitru Nica, Ion Nuţă, Marie-Anne Nickau, Traian Ocneanu, Veronica Olariu, Vlad Sebastian Patraş, Gabriela Pavel, Andrei Pleşu, Elena Popescu, Viorica Pamfil, Mihaela Paraschiv, Constantin Pîrvuloiu, Alexandra Roman-Moraru, Mircea Roşian, Sabina Rotenştein, Hans-Jürgen Speck, Felicia Şerban, Elena Tamba-Dănilă, Ecaterina Teodorescu, Stela Toma, Marietta Ujică, Mădălina Ungureanu, Sabin Vlad, Mihai Vladimirescu, Andreea Vlădescu-Lupu, N. A. Ursu, Jan de Waard, Petre Zugun.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Biblia 1688. - Freiburg : Albert-Ludwigs-Universität-Freiburg ;
Iaşi : Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 1988-
vol.
ISBN 973-8243-32-7
Pars XIII : Isaias. - 2014**.** - ISBN 978-606-714-023-1

002(498)"1688":22
003.349
091.07
22=135.1
811.135.1"16"

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

de Eugen Munteanu

1. Generalităţi

Prin prezentul volum continuăm publicarea seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (MLD), iniţiată în anul 1986, în cadrul unui proiect ştiinţific realizat în colaborare de Universităţile „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, prin Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum" din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, şi „Albert Ludwig" din Freiburg, Germania. Structura iniţială a seriei a fost păstrată. *Nota asupra ediţiei* conţine normele aplicate în transcrierea interpretativă a celor trei texte pe care le editǎm împreună (*Biblia* de la 1688, MS. 45 şi MS. 4389) şi va fi tipărită în fiecare dintre volumele seriei MLD. Am păstrat, de asemenea, principiul transcrierii interpretative a textelor chirilice vechi, adoptat de iniţiatorii proiectului. Transcrierea în alfabet latin şi în grafie actuală a celor trei vechi versiuni biblice pe care le editǎm în paralel – *Biblia* de la Bucureşti (1688), MS. 45 (aşa-numita versiune „Milescu revizuită") şi MS. 4389 (aşa-numita versiune „Daniil Andrean Panoneanul") – este, aşadar, potrivit cerinţelor filologiei româneşti moderne, una de tip interpretativ. Prin transcriere fonetică interpretativă înţelegem, potrivit principiilor larg acceptate ale paleografiei chirilice româneşti, echivalarea constantă şi sistematică a slovelor chirilice prin corespondentele lor din alfaberul latin. Această operaţie este departe de a fi mecanică, din cauze multiple, între care cele mai importante sînt următoarele: existenţa în alfabetul chirilic a unor slove cu valori fonetice diferite, pe de o parte, şi a mai multor slove cu valoare fonetică identică, pe de altă parte; inexistenţa unei codificări ortografice explicite în epoca veche a culturii româneşti; numeroasele inconsecvenţe datorate scriptorilor sau tipografilor etc. Cititorul nespecialist trebuie să ştie că diferenţa dintre o transcriere filologică ştiinţifică şi alte modalităţi de transcriere este fundamentală. Atitudinea ştiinţifică ne obligă la un respect absolut faţă de autenticitatea lingvistică a textului, ceea ce implică deopotrivă excluderea oricărei modernizări sau actualizări a formei cuvintelor, dar şi a oricărei arhaizări artificiale a acesteia. Un factor deloc neglijabil care trebuie luat în calcul constă în opţiunile personale sau în preferinţele scriptorilor ori ale tipografilor. Soluţiile pentru care am optat în rezolvarea acestor dificultăţi sînt indicate detaliat şi exemplificate în paragrafele următoare.

Am respectat, în linii mari, normele de transcriere practicate în volumele anterioare ale seriei MLD, pe care le-am sistematizat, adăugîndu-le o serie de noi reguli de transcriere menite să amelioreze imaginea grafică a unor contexte fonetice şi, implicit, să faciliteze o lectură mai fluentă cititorului obişnuit. Înainte de a prezenta în detaliu aceste norme, comune pentru toate cele trei versiuni pe care le editǎm, vom menţiona particularităţile paleografice principale ale celor două manuscrise, MS. 45 şi MS. 4389.

Întocmit, după cum se ştie, de Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Teodosie Rudeanu al Ţării Româneşti, textul MS. 45, aflat astăzi la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, este scris pe hîrtie albă de foarte bună calitate, pe două coloane bine delimitate şi simetrice. Grafia reflectă semiunciala chirilică curentă în secolul al XVII-lea, cu puţine prescurtări, dar cu destul de multe slove suprascrise. Scrisul este regulat şi simetric, emanînd impresia de eleganţă şi siguranţă. Transparenţa hîrtiei face ca, adesea, „negativul" scrierii de pe contrapagină să fie vizibil, fără să îngreuneze însă lectura. Cerneala de bază este neagră. Se mai foloseşte cerneală roşie, la scrierea titlurilor, a numerelor capitolelor şi versetelor, precum şi a vrahiilor şi a altor semne convenţionale folosite pentru a marca intervenţii în text sau alte notiţe marginale.

În finalul *Cuvîntului înainte către cititori* din MS. 45 se oferă anumite indicaţii de lectură, inclusiv explicaţii cu privire la unele semne speciale folosite de scriptor. În transcrierea interpretativă a textului, urmînd aceste indicaţii, am procedat astfel:

a) Punctul (**.**) sau virgula (**,**) scrise în textul original cu culoare roşie, care marchează sfîrşitul unui verset, au fost interpretate ca atare şi notate cu punct, respectiv virgulă, potrivit „logicii interne" a frazei şi normelor actuale de punctuaţie.

b) Semiparantezele pătrate ⌊ ⌋, desemnate în prefaţa menţionată cu denumirea lor grecească, *diameson*, au fost reţinute ca atare în transcriere, fără nici o menţiune în notele filologice. Aceste semiparanteze încadrează în text unele cuvinte, sintagme sau propoziţii care nu se regăsesc în toate izvoadele folosite de traducători şi considerate, de aceea, facultative („şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba").

c) Parantezele pătrate [ ] din textul original au fost reţinute ca atare în textul transcrierii. Ele încadrează, după cum ni se

spune în acelaşi *Cuvîntu înainte către cititori*, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653), izvor secundar folosit de revizori.

d) Semnele ˇ ˇ ˇ ˇ (vrahii), marcate cu roşu deasupra unui cuvînt sau a unei sintagme în interiorul textului şi repetate pe margine, indică, de regulă, opţiuni de traducere diferite sau variante lexicale, reţinute de traducător sau de revizor din izvoarele avute la îndemînă. Alteori, acelaşi semn marchează o omisiune de traducător sau de copist. În notele filologice am folosit formule adecvate de definire a acestor inserţii.

e) Semnele √ sau ‟ scrise cu roşu, inserate de regulă la începutul unui verset, marchează locul de inserţie al unei trimiteri biblice. Aceste trimiteri biblice au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de către cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în *Biblia* slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, între paranteze, de prescurtarea titlului respectiv din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. De asemenea, au fost completate între paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

f) O mînă desenată marginal cu roşu atenţionează asupra unei trimiteri textuale la persoana lui Iisus Hristos. Am menţionat explicit acest fapt în secţiunea de note filologice.

Cît priveşte MS. 4389, textul biblic este prezentat pe două coloane, cu un scris regulat şi relativ curat, în grafia chirilică semicursivă specifică şi ea jumătăţii secolului al XVII-lea. Este folosită o cerneală neagră-cafenie în textul de bază şi o cerneală roşie la scrierea titlurilor cărţilor biblice, a numărului capitolelor, a literei ornamentale cu care începe un capitol, precum şi, rareori, la scrierea unor indicaţii marginale mai speciale. Scriptorul pare să fi fost aceeaşi persoană cu autorul traducerii sau al unei revizuiri, după cum deducem din numeroasele note marginale, scrise de aceeaşi mînă şi redactate în cunoştinţă de cauză. Ca şi în cazul MS. 45, am transcris integral toate aceste notaţii marginale, dîndu-le în note de subsol şi descriindu-le într-o manieră cît mai explicită.

La fel ca în cazul MS. 45, trimiterile biblice marginale din MS. 4389, marcate în text, de regulă, printr-o linie oblică flancată de două puncte, au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în versiunea slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, în paranteze, de prescurtarea corespunzătoare din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. Au fost, de asemenea, completate în paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

2. Notele filologice

Notele cu caracter filologic, pe care le-am tipărit separat, în capitolul *Note filologice şi textuale*, potrivit structurii tradiţionale a seriei noastre, au un caracter textual strict, referindu-se, pe lîngă transcrierea tuturor inserţiilor marginale menţionate mai sus, şi la alte aspecte precum: semnalarea greşelilor evidente sau probabile ale scriptorului, corectate în textul transcris; omisiuni, ştersături sau autocorecturi ale scribului; inversări de sintagme sau de secvenţe frastice, marcate de regulă în text cu cifre, lecţiuni nesigure sau probabile, grafii neobişnuite sau rare etc.

Aceste inserţii marginale reprezintă indicii foarte preţioase despre complexitatea procesului de traducere sau de revizuire în care anonimii noştri predecesori din secolul al XVII-lea se lăsau angrenaţi. Definirea nuanţată a semnificaţiilor şi a funcţiilor textuale ale acestor glose marginale este o sarcină filologică dificilă, implicînd urmărirea atentă a versiunilor de bază, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597) pentru MS. 45 şi *Biblia* de la Ostrog (1581) pentru MS. 4389, în paralel cu versiunile auxiliare (slavonă, respectiv latinească). Rezolvarea integrală şi sistematică a acestei sarcini am amînat-o pentru mai tîrziu, şi anume pentru momentul cînd vom edita integral şi autonom cele două versiuni manuscrise menţionate. Deocamdată, pentru a rămîne în cadrele schemei „clasice” a seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*, aşa cum ne-am propus, ne-am mulţumit să le transcriem cu scrupulozitate, încercînd şi o scurtă calificare a lor (explicaţie, corectură, adăugire etc.).

3. Problema lui *î/â*

Am continuat să scriem cu *î* şi *sînt* din raţiuni de consecvenţă cu ansamblul seriei MLD.

4. Paginaţia

Ca în volumele anterioare din seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, paginaţia de referinţă în editarea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) o respectă pe cea originală. Întrucît paginaţia chirilică originală este consecventă şi nu pune probleme, am preluat-o ca atare, transcriind valorile cifrice ale slovelor chirilice în echivalentele lor „arabe”, numerotînd şi coloanele. Cît priveşte cele două manuscrise, am respectat, de asemenea, paginaţia originală notată, potrivit tradiţiei, cu literele chirilice corespunzătoare, renunţînd la paginaţia mecanică modernă. În unele cazuri, disparitatea cantitativă dintre cele trei versiuni româneşti ne-a determinat, pentru a menţine alinierea verset la verset după *Biblia* de la Bucureşti (1688), să apelăm la un artificiu tehnoredacţional, decupînd cele cinci coloane în mod corespunzător.

5. Problema secvenţelor în slavonă

Cuvintele, sintagmele, propoziţiile sau frazele în slavonă, prezente în special în notaţiile sau glosele marginale din manuscrise, au fost transliterate ca atare (completîndu-se în paranteze pătrate slovele lipsă) şi traduse în secţiunea de note filologice.

6. Prescurtările

Prescurtările obişnuite ale scrisului chirilic au fost completate tacit. Se prescurtează, de regulă, substantive, adjective sau verbe cu mare frecvenţă în texte. Absenţa unei slove sau a unui grup de slove este marcată de obicei cu semnul prescurtării (̄), plasat deasupra cuvîntului. Cele mai frecvente prescurtări sînt de următoarele tipuri: *бл҃в҃и* = *blagoslovi* (B 1688, 289), *сф҃тѹю* = *sfîntului* (B 1688, 307), *д҃а* = *David* (MS. 45, 499, 857 *et passim*; B 1688, 288 *et passim*), *дх҃ѹ* = *Dumnedzău* (MS. 45, *passim*), *дмнзъѹ* = *Dumnezău* (B 1688, 310), *дмнзъѹл҃* = *Dumnezăul* (B 1688, 297), *дм҃не* = *Doamne* (B 1688, 307), *дх҃лъ* = *Duhul* (B 1688, 317) sau *дх҃ѹ* = *Duhul* (MS. 45, 751, 901 *et passim*), *м҃лъ* = *milă* (MS. 45, 500, 507, 742, 834 *et passim*), *м҃л҃тив* = *milostiv* (MS. 45, 505), *м҃л҃тив҃* = *milostiv* (MS. 45, 511) sau *м҃л҃тивѹ* = *milostivul* (MS. 45, 511, 517), *м҃лѹ҃кь* = *miluiesc* (MS. 45, 507), *м҃лѹ* = *milui* (MS. 45, 509, 512 et *passim*), *м҃лѹщє* = *miluiêşte* (MS. 45, 507, 508, 511 *et passim*), *м҃л҃тенїѧ* = *milosteniia* (MS. 45, 512 *et passim*), *м҃л҃тивитъ* = *milostivit* (B 1688, 334), *м҃л҃тені* = *milostenii* (MS. 45, 727), *їер҃ли҃м* = *Ierusalim* (MS. 45, 728, 731, 832 *et passim*), *м҃лѹит* = *miluit* (MS. 45, 733, 734), *немл҃тивви* = *nemilostivi* (MS. 45, 501), *сф҃тѹю* = *sfîntului* (B 1688, 307), *дом҃нлѹ* = *Domnului* (MS. 4389 *et passim*), *дв҃дъ* = *David* (MS. 4389, *passim*), *цр҃а* = *împărat* (MS. 4389, *passim*), *пр҃ѻ҃кь* = *proroc* (MS. 4389, *passim*).

7. Suprascrierile

În cele două manuscrise, slovele suprascrise sînt destul de frecvente. Suprascrierea este marcată inconsecvent prin semnul suprascrierii (titla: ◌̃); de multe ori, slovele suprascrise nu sînt marcate prin titlă. Slove aflate în această poziţie pot fi toate consoanele, cu o frecvenţă relativ mai mare grafemele *л*, *н*, *р*, *с* şi *ч*. Foarte frecvent este suprascrisă semivocala *i* în poziţie finală, de regulă cu funcţie de desinenţă. În acest scop se foloseşte un semn special, o scurtă linie orizontală, semicurbă, cu un punct la mijloc (aproximativ: ◌̆, vezi mai jos, § 21, la slova *і*̆): *прѧ҃* = *prah* (MS. 45, 445), *прѣ҃жма* = *preajma* (MS. 45, 446), *є҃* = *eu* (MS. 45, 446), *ѵ҃трѹ* = *întru* (MS. 45, 447), *вѹ҃мы҃кѧ* = *vor mînca* (MS. 45, 499), *дъ҃легърилє кѹви҃телоу҃* = *dăzlegările cuvintelor* (MS. 45, 499), *дѹ҃нєзъ҃* = *Dumnedzău* (MS. 45, 500), *нъдъ҃ждѹ́щє* = *nădăjduiêşte* (MS. 45, 500), *пр҃ѻ҃рочи́цъ* = *prorociţă* (MS. 45, 534), *а҃ѹ҃ѹзи҃т* = *au audzit* (MS. 45, 552), *а҃ѹ҃фъкѹ҃т* = *au făcut* (MS. 45, 553), *вѹ҃лъ҃дѧ* = *vor lăuda* (MS. 45, 554), *θє҃ви҃* = *Thesvis* (MS. 45, 727), *ѧ҃рарѹ҃* = *Ararath* (MS. 45, 728), *вѧ҃никъ* = *vêcinică* (MS. 45, 728), *вѧ́чї* = *vêcii* (MS. 45, 735), *рь҃ждѹ́лє* = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), *фрь҃сѧцє* = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), *съ҃ждѹчє҃т* = *să-i ducem* (MS. 45, 836), *ѹ҃шилоу҃* = *uşilor* (MS. 45, 838), *мєсалѡ҃* = *Mesaloth* (MS. 45, 845), *рь҃ждѹ* = *rîndu* (MS. 45, 845).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în succesiune directă sau separat, la acelaşi nivel sau „în trepte”: *ни҃҇т҃* = *nici* (MS. 45, 445), *нъдъ҃ждѹ҃кь* = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), *ѵ҃фи҃сєрьсь* = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), *дѹ҃нѹ҃* = *Domnul* (MS. 45, 447), *а҃ѹ҃зи҃т* = *audzind* (MS. 45, 499), *кѹвь҃т* = *cuvînt* (MS. 45, 499), *ѵ҃трѧ҃* = *întraţi* (MS. 45, 531), *моу҃т* = *mort* (MS. 45, 539), *пъмь҃т* = *pămînt* (MS. 45, 551), *стѧпє҃и* = *stêpene* (MS. 45, 554), *съріт* = *sărind* (MS. 45, 728), *кѹрът* = *curînd* (MS. 45, 738), *цъ҃* = *ţări* (MS. 45, 836), *жідшв҃лшу҃* = *jidovilor* (MS. 45, 845), *лепъдь҃т* = *lepădînd* (MS. 45, 851) sau, mai rar, chiar în grupuri de cîte trei: *прѣнекѹрѧ҃пїѧ҃* = *pre necuraţi piêrde* (MS. 45, 499), *вѧ҃* = *vêrde* (MS. 45, 539), *ѹ҃* = *unde* (MS. 45, 539), *ръ҃пѹ҃* = *răspunde* (MS. 45, 556), *сфі҃ці҃ѹ* = *sfinţindu* (MS. 45, 746), *ѹ҃* = *unde* (MS. 45, 841).

Ca soluţie tehnică de transcriere, am ales „coborîrea” în rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie.

În textul tipărit al *Bibliei* de la 1688, slovele suprascrise sînt frecvente, în general la capăt de rînd. Suprascrierea este marcată prin semnul suprascrierii (titla: ◌͡◌) consecvent în cazul consoanelor *л*, *н*, *р*, *с*, *д*, *ч*, *ц*, *ш* şi al vocalei *о*. În celelalte situaţii, suprascrierea nu este marcată întotdeauna. Exemple de suprascriere: *дє҃тѫ* = *dentîiu* (B 1688, 289), *мл҃тивитъ* = *milostivit* (B 1688, 334), *ръма҃* = *rămaşi* (B 1688, 292), *ръ҃бо́ю* = *războiu* (B 688, 292), *нѹмърѹ҃* = *numărul* (B 1688, 292) *а҃* = *al* (B 1688, 296), *нађа҃* = *Nathan* (B 1688, 296), *тъѹ* = *tău* (B 1688, 312), *ди҃ци* = *dinţi* (B 1688, 314), *но҃* = *noi* (B 1688, 316), *лѹа҃т* = *luat* (B 1688, 318).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în acelaşi cuvînt: *вє҃сѹ҃* = *Vethsur* (B 1688, 289), *пр҃ѻрочи҃дь* = *prorocind* (B 1688, 319).

Şi în acest caz am optat pentru transcrierea la rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie specială.

8. Scrierea cu majusculă

Potrivit regulilor ortografice actuale, teonimele şi numele asimilate acestora au fost scrise cu majusculă: *Dumnezeu*, *Domnul*, *Atotputernicul*, *Atotţiitoriul* etc. Nu am folosit scrierea cu majusculă a pronumelor teofore, pentru a nu crea dificultăţi majore în procesul prelucrării automate a textelor.

9. Numerotarea versetelor

Numărul versetelor a rămas cel din original, care reproduce numerotarea *Septuagintei* de la Frankfurt (1597). Nu sînt greşeli de numerotare, de aceea nu a fost necesară intervenţia noastră în textul *Bibliei* de la Bucureşti (1688). Numerotarea versetelor din manuscrise a fost păstrată ca atare, atunci cînd ea coincide cu aceea din textul-reper (*Biblia* de la 1688). Cînd apar diferenţe, numărul versetului din manuscrise a fost scris între paranteze drepte, [ ], iar textul a fost aliniat potrivit versetului corespunzător din textul tipărit la 1688, cu adoptarea numerotării de acolo. Varianta actualizată a traducerii *Septuagintei*, tipărită pe coloana a cincea, urmează întocmai numerotarea versetelor din *Biblia* de la 1688, confruntată cu izvorul grecesc principal, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597).

10. Accentul, spiritele

Problema accentului este una importantă şi delicată, ignorată complet pînă acum de filologii români, cu consecinţe regretabile. Atît în textul tipărit, cît şi în manuscrise, accentele sînt notate cu mare frecvenţă, deşi nu în mod consecvent: cel ascuţit (*á*) pe vocale din interiorul cuvîntului, cel grav (*à*) pe vocale finale sau pe cuvinte monosilabice. Am reţinut accentuarea, folosind, în mod convenţional, un singur accent, cel ascuţit, în următoarele cazuri:

1) atunci cînd accentuarea marcată a cuvîntului românesc obişnuit este diferită de cea din româna standard actuală: **а҆коло҃** = *acoló* (B 1688, 287, 302, MS. 45, 448) sau **а҆кwло҃** = *acoló* (MS. 45, 501, 505, 731, 732, 737, 888), **пели́ца** = *pielíţa* (MS. 45, 749), **де҃кwло҃** = *dencoleá* (MS. 45, 842), **та́ла҃зи** = *tálanzi* (MS. 45, 854), **і҆сторі́е** = *istoríe* (MS. 45, 905);

2) întotdeauna la numele proprii, atunci cînd accentul este marcat în textul chirilic original: **а҆да́мъ** = *Adám* (B 1688, 287), **каїна́нь** = *Cainán* (B 1688, 287), **додані́нь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **е҆ве́рь** = *Evér* (B 1688, 287), **фале́кь** = *Faléc* (B 1688, 287), **Лива́нѡ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **Коре҃** = *Coré* (MS. 45, 459), **Іѡ҆да́нѡ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **Ви҆савѐе** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **І҆са́їа** = *Isaía* (MS. 45, 529), **О҆зі́а** = *Ozía* (MS. 45, 534), **Мана҆сі́** = *Manassí* (MS. 45, 536), **і҆wна́да҃** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **навѳхwдwнóсwр҃** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **е҆ѳіwпі́е҆** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **вeѳwрѡ́** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **і҆аре́ѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **І҆ѵда́ь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **димитрі́е** = *Dimitríe* (MS. 45, 847), **і҆о́ппа** = *Ióppa* (MS. 45, 850), **Лісі́а** = *Lisía* (MS. 45, 878), **Ника́нwр҃** = *Nicánor* (MS. 45, 880);

3) la cuvintele neologice în raport cu norma epocii (grecisme, slavonisme, latinisme, ebraisme): **а҆лимо́ѳь** = *alimóth* (B 1688, 298), **а҆маҁсени́ѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **і҆есефи́м҃** = *iesefím* (B 1688, 305), **заѯхѡ҃** = *zachó* (B 1688, 307), **хіерéѳи** = *hieréthi* (B 1688, 300), **фелéѳи** = *feléthi* (B 1688, 300), **заѯхи́лор҃** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хоѳаре́ѳ** = *hotharéth* (B 1688, 310), **фасе́к҃** = *faséc* (B 1688, 328), **маса́на** = *masána* (B 1688, 332), **е҆лефа́нѳ** = *elefánd* (B 1688, 314), **нъси́лiе** = *năsílie* (MS. 45, 863), **ті́ра҃** = *tíran* (MS. 45, 869), **пе҃дико҆сті́** = *pendicostí* (MS. 45, 876). În rarele situaţii în care astfel de cuvinte nu sînt accentuate în textul tipărit, au fost transcrise ca atare: **софе́р҃** = *sofer* (B 1688, 298);

4) atunci cînd diferenţiază forme flexionare omografe de prezent, respectiv perfect simplu la verb, ori forme verbale de alte părţi de vorbire: **а҆ѳнѣ҃** = *adună* (B 1688, 298), **сѳрпъ҃** = *surpă* (B 1688, 301), **преоцiа҃** = *preoţiiá* (B 1688, 303), **тѳ҃вбрѣ́съ** = *turburá-să* (MS. 45, 445), **а҆дь҃кѣ҃** = *adîncá* (MS. 45, 446), **съ҆бѳкѳрѣ҃** = *să bucurá* (MS. 45, 449), **сърѳтѣ҃** = *sărutá* (MS. 45, 503), **сѳрпѣ҃** = *surpă* (MS. 45, 512), **т҃преѱю́рѣ** = *împregiúră* (MS. 45, 517), **гѳ҆тѣ҃** = *gustă* (MS. 45, 519), **скѳтврѣ҃** = *scutură* (MS. 45, 537), **стригъ҃** = *strigă* (MS. 45, 539), **съ҆аѳзы** = *să audzí* (MS. 45, 539), **рѣдикѣ҃** = *rădică* (MS. 45, 831), **т҃ть҃пинѣ҃** = *întîmpină* (MS. 45, 850), **мі҃кѣ҃** = *mişcă* (MS. 45, 887), **съмѳтѣ҃** = *să mută* (MS. 45, 894).

Tradiţia ortografică chirilică românească a reţinut folosirea spiritelor (᾽ şi ῾), grafeme cu valoare fonetic-distinctivă în scrierea grecească, dar fără valoare fonetică în chirilica popoarelor slave, ca şi în cea românească. În *Biblia* de la Bucureşti (1688) este marcat numai spiritul lin (᾽) pe vocalele iniţiale, singur sau însoţit de accentul ascuţit (᾽́), acolo unde este cazul: **а҆́ѳ** = *au* (B 1688, 287), **а҆́рѳ** = *auru* (B 1688, 306), **е҆́л** = *el* (B 1688, 305), **оу҆нѣ́лтеле** = *unêltele* (B 1688, 306).

Întrucît sînt păstrate în virtutea tradiţiei şi nu au nici o funcţie fonologică, spiritele au fost ignorate în procesul de transcriere.

11. Inconsecvenţe grafice

Am păstrat inconsecvenţele grafice de tipul **а҆вигéа** = *Avighéa*/ **а҆вигéіа** = *Avighéia* (ambele în B 1688, 288, coloana a doua).

12. *Scriptio continua* şi folosirea cratimei

Prezentă mai ales în MS. 45 şi mai puţin în MS. 4389 şi în *Biblia* de la 1688, nesepararea cuvintelor (*scriptio continua*), obişnuită în scrierea medievală şi chiar în unele incunabule din perioada Renaşterii, nu pune în general probleme de transcriere. Potrivit habitudinilor larg răspîndite la scriptorii din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, marcarea graniţelor dintre cuvinte este arbitrară, cuvintele mai scurte, inclusiv formele atone ale pronumelor personale sau auxiliarele verbale la formele compuse, fiind scrise „legat” de celelalte. În toate cazurile, am aplicat regulile ortografiei româneşti actuale, folosind cratima ori de cîte ori a fost cazul: **зикъндѳсъ** = *dzicîndu-să* (MS. 45, 791), **сѳзиди́т** = *s-au zidit* (MS. 45, 792), **а҆ѳдатоуопрем҃** = *au datu-o pre ea* (MS. 45, 792), **помени́ва** = *pomeni-va* (MS. 45, 793), **т҃тóарчете** = *întoarce-te* (B 1688, 298), **грешúтам҃** = *greşit-am* (B 1688, 312). Cuvintele compuse de tipul verbului *binecuvînta* (**съ҆бúне кѳвиѭтѣ́зе** = *să-l binecuvintêze*, în B 1688, 300) ori al substantivelor *fărădelege* (**фъръ дѐ лѣ́цe** = *fărădelêge*, B 1688, 317) sau *untdelemn* (**оу҆ѭтъ дє лéмнѳлѳи** = *untdelemnului*, B 1688, 306) au fost transcrise după regulile actuale. Dar, în situaţiile în care sudura elementelor componente nu era finalizată în epocă, am transcris despărţit: **оу҆ѭтѳл҃ дѐ лéмнѳл҃** = *untul de lemnul* (B 1688, 309).

13. Consoane geminate

În general, consoanele geminate apar în tipăritura de la 1688 mai cu seamă în redarea, după textul *Septuagintei*, a numelor proprii ori a unor xenisme (ebraisme menţinute ca atare în traducerea grecească). Pentru a indica opţiunea „etimologizantă” a scriptorului, am păstrат în transcriere, în aceste cazuri, grafia din original: **а҆маллúѳи** = *Amallíthi* (B 1688, 304), **а҆маҁсени́ѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **ма҃ѳа́нїа** = *Matthániia* (B 1688, 298), **ме҆ллúѳи** = *Mellíthi* (B 1688, 298), **і҆ссаха́рь** = *Issahár* (B 1688, 305), **хе҃ттéилорь** = *hetteilor* (B 1688, 309).

14. Punctuaţia

Pentru facilitarea unei lecturi corecte, am întrebuinţat semnele de punctuaţie curente (, . : ; ? ! –), în conformitate cu regulile punctuaţiei actuale. Folosirea acestor semne de punctuaţie urmează „logica internă" a discursului originar, aşa cum se configurează aceasta în originalul grecesc primar, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597), confruntat cu textul critic modern din ediţia Rahlfs a *Septuagintei*. Cazuri mai speciale:

a) linia de pauză (—) a fost folosită pentru a marca absenţa unui verb copulativ subînţeles în originalul grecesc;

b) ghilimelele („ ", « » şi ‘ '), inexistente în original, au fost folosite potrivit regulilor actuale de marcare a vorbirii directe şi a vorbirii indirecte libere. Ordinea citatului în citat a fost următoarea: *Şi grăi Domnul către Gád, cel ce vedea, lui David, zicînd: „Pasă şi grăieşte către David zicînd: «Aşa zice Domnul: 'Trei eu voiu rădica preste tine. Alége ţie una dentru iale şi-ţi voiu face ţie'»"* (B 1688, 302);

c) parantezele rotunde ( ) au fost menţinute ca atare în transcrierea *Bibliei* de la 1688. Ele încadrează, ca şi în MS. 45, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653).

15. Alineatele

În *Biblia* de la Bucureşti (1688) nu se folosesc alineate. Cu excepţia titlurilor cărţilor şi ale capitolelor, scrise centrat, pe rînd nou, versetele, numerotate marginal, sînt scrise în continuare. Începutul versetului este marcat prin majusculă, iar finalul prin punct. Între versete este lăsat, consecvent, un blanc tipografic suficient de mare încît să permită identificarea versetelor. Am optat, la fel ca în volumele anterioare ale seriei, pentru alinierea de la capăt de rînd a versetelor *Bibliei* de la 1688, cu numerotarea din original, păstrată ca reper şi pentru cele două vechi variante de traducere rămase în manuscris. Observăm, încă o dată, că, în mod firesc, între MS. 45 şi *Biblia* de la 1688 sînt puţine diferenţe în numerotarea versetelor, în vreme ce, în cazul MS. 4389, diferenţele, numeroase, sînt date de respectarea, de către traducător, a organizării versetelor din *Biblia* de la Ostrog (1581), de care s-a slujit şi sub acest aspect.

16. Greşelile de copist sau de tipar

Greşelile tipografice ori cele de transcriere ale scriptorilor din MS. 45 şi MS. 4389 au fost corectate în texul transcris, specificîndu-se acest lucru în notele filologice finale.

17. Versiunea modernă

Versiunea modernă originală a textului biblic („coloana a cincea" în schema redacţională a seriei) a fost concepută de iniţiatori ca un instrument auxiliar pentru înţelegerea vechilor versiuni româneşti editate. Autorii traducerii au fost rugaţi să ia ca bază textul de la 1688 şi cele două versiuni paralele (MS. 45 şi MS. 4389), în comparaţie cu originalele lor (SEPT.FRANKF., BIBL.OSTROG şi VULG.). Textul traducerii noastre este redactat în limba română literară actuală, în limitele stilului biblic tradiţional, adică fără inovaţii terminologice neologice, dar cu renunţarea la arhaisme anacronice.

18. Comentariile

La fel ca versiunea modernă, *Comentariile* sînt destinate unei mai bune înţelegeri a textelor biblice româneşti, se adresează cititorului român instruit şi vizează mai ales:

a) aspecte traductologice impuse de compararea textelor româneşti primare (B 1688, MS. 45, MS. 4389) cu originalele cunoscute; s-a urmărit evidenţierea eventualelor greşeli de traducere sau a pasajelor neclare (*loca obscura*);

b) aspecte traductologice impuse de compararea celor trei texte de bază (B 1688, MS. 45, MS. 4389) între ele şi cu principalele versiuni româneşti succesive (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1874, BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1921, BIBL.ANANIA, BIBL. 1911, BIBL.1914); s-a urmărit evidenţierea greşelilor de traducere, a unor opţiuni aberante, a orientării spre izvoare diferite, a unor evoluţii semantice interesante;

c) succinte informaţii şi explicaţii cu caracter enciclopedic, cu privire la *realia biblica* (rituri, instituţii, veşminte, unelte, plante, animale, tehnică civilă şi militară etc.);

d) succinte explicaţii ale unor concepte sau cuvinte rare din textele de bază, nemaiînţelese de cititorul de astăzi;

e) referinţe la literatura antică, orientală sau clasică, precum şi la literatura patristică;

f) explicaţii privitoare la onomastica biblică (antroponimie, teonimie, toponimie, hidronimie etc.).

În prezentul volum, comentariile au fost realizate de Emanuel Conţac.

19. Indicele de cuvinte şi forme

Indicele de cuvinte şi forme al volumului cuprinde toate elementele lexicale care apar în textul tipărit la 1688 al cărţii *Isaia*, împreună cu formele pe care acestea le au în context. Întrucît onomastica biblică specială (numele proprii) va face obiectul unui indice general final al ediţiei noastre, au fost incluse în indice, dintre numele proprii, doar teonimele.

Potrivit structurii practicate şi în volumele anterioare ale seriei, fiecare intrare cuprinde, în primul paragraf: forma-titlu a cuvîntului, precizarea primei atestări, descrierea morfologică, echivalarea în limbile germană şi franceză a sensului sau a sensurilor pe care le are cuvîntul în contextul biblic, numărul de ocurenţe. Următoarele paragrafe conţin formele cuvîntului, organizate după criteriul alfabetic, urmate de analiza morfologică şi de ocurenţele fiecărei forme, în ordinea apariţiei, precizîndu-se capitolul şi versetul (exemplu: 13, 9;). Spre deosebire de volumele anterioare, am renunţat la marcarea îmbinărilor stabile, avînd în vedere dificultăţile generate de identificarea acestora şi de lipsa lor de stabilitate din perspectivă diacronică.

Pentru stabilirea formei-titlu, a fost luată ca reper forma

literară actuală a cuvîntului, după *Dicţionarul limbii române*, redactat sub egida Academiei Române. Aceasta subsumează toate variantele grafice şi fonetice ale lexemului: ex. **drept** – *direpţ*, **fier** – *hier*, **întîmpiná** – *întimpina*, *timpina* etc. Accentuarea s-a făcut conform normelor literare actuale, rămînînd marcat accentul şi pe formele care prezintă o accentuare diferită de cea actuală. Acolo unde accentul nu a putut fi stabilit, forma-titlu a fost lăsată neaccentuată. Nu am dublat accentul pe litera *ê*, care, prin convenţia stabilită în ediţia noastră, redă întotdeauna un *e* deschis accentuat.

Au fost utilizate, pentru stabilirea primelor atestări, *Dicţionarul limbii române* al Academiei Române, seria veche şi seria nouă, comparat cu *Micul dicţionar academic* (MDA), volumele I-IV, Bucureşti, 2001-2003 şi cu ediţia a treia a dicţionarului bilingv al lui H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, volumele I-III, Wiesbaden – Cluj-Napoca, 2000-2005, verificînd exactitatea formelor şi a surselor şi indicînd, ori de cîte ori a fost cazul, atestarea cuvintelor prin antroponimele sau toponimele corespunzătoare, inclusiv derivate: ex. **máre**[1] : (1490 DERS / în antr. Toader *Marele*); **fîntî́nă** : (1426 DERS / în top. *Fîntîneale*); **de**[2] (prep.) : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei); **feciór** : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*); **lápte** : (1517 DERS / în top. Lacul *Laptelui*). În cazul surselor care nu au indici de cuvinte şi forme (nume comune şi proprii), s-a indicat pagina: **locuínţă** : (1642 CAZ. GOV. 21), **fericít** : (1581 CORESI, EV. 20), **greutáte** : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 110). Alfabetizarea cuvintelor-titlu prefixate s-a făcut după principiul *Dicţionarului limbii române*, precizîndu-se, însă, atestarea formelor specifice textului *Bibliei* de la 1688, de exemplu: **întîmpináre** : (**tîmpináre** : înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Entgegenkommen, Empfang" : „bienveillance, réception". De asemenea, au mai fost utilizate ediţiile: *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române* [c. 1650], Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008; *Psaltirea Hurmuzachi*, vol. I–II, Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005, precum şi alte lucrări filologice şi volume de documente recent tipărite. În acest sens, bibliografia a fost actualizată, eliminîndu-se unele ediţii vechi, modificîndu-se, unde situaţia a impus-o, şi siglele. Pentru stabilirea perioadei de atestare în cazul unor texte din secolul al XVI-lea ne-am raportat la monografia *Originile scrisului în limba română*, Ion Gheţie, Al. Mareş (autori), Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

În privinţa numelor de popoare, comunităţi etnice sau triburi biblice, am optat pentru considerarea acestora ca nume comune şi am stabilit forma-titlu în funcţie de izvoarele lexicografice utilizate sau, acolo unde a fost cazul, de *Biblia* ortodoxă sinodală contemporană, ca reper pentru formele aflate în uzul literar actual ale respectivelor etnonime.

Pentru stabilirea şi echivalarea sensurilor cuvîntului în limbile germană şi franceză am făcut apel la mai multe variante de traducere ale *Bibliei* în aceste limbi. Sensurile sau formele speciale, nelexicalizate în cele două limbi, au fost echivalate prin scurte definiţii: de exemplu **fiáră** : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie" : „animal sauvage, bête"; **împărăţí** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. herrschen, 2. zum König machen" : „1. régner, 2. proclamer qqn. empereur". În cazul cuvintelor cu mai multe sensuri în text, acestea au fost echivalate şi diferenţiate prin numerotare: **adăugá** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à"; **cercá** : (1581 PRL.) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de".

Avînd în vedere faptul că textul biblic de la 1688 prezintă, în chip firesc, variante şi forme vechi sau rare, au fost făcute corelaţiile lexicografice necesare pentru majoritatea formelor diferite ale cuvintelor-titlu (variante lexicale şi fonetice, forme paradigmatice neregulate etc.).

Nu au fost stabilite intrări de sine stătătoare pentru instrumentele gramaticale, pe care le-am considerat împreună cu forma paradigmatică din care fac parte (este cazul conjuncţiei *să*, ca marcă a modului conjunctiv, al articolului, al pronumelui reflexiv, ca marcă a diatezei reflexive, al verbelor auxiliare). Articolul hotărît masculin *lui* nu a fost cuprins în indice, întrucît el însoţeşte de foarte multe ori, în textele publicate aici, nume proprii, care nu sînt cuprinse în indicele nostru.

O formă primară a indicelui a fost realizată semiautomat, ca şi în cazul volumelor anterioare ale seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum*, cu ajutorul unui program de adnotare şi al unei interfeţe de verificare/ validare a corectitudinii analizelor, realizate de Vlad Sebastian Patraş, colaborator al Centrului de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum".

Indicele cărţii *Isaia* a fost corectat de Ana-Maria Gînsac, Maria Moruz, Mădălina Ungureanu şi Iosif Camară; consultant ştiinţific pentru indice: prof. univ. Mircea Ciubotaru.

20. Prezentarea textelor şi structura ediţiei

Potrivit proiectului iniţial al seriei, continuăm să prezentăm textele editate pe coloane, după cum urmează:

a) coloana I: textul chirilic original al *Bibliei* de la 1688, în facsimil;

b) coloana a II-a: transcrierea interpretativă a textului *Bibliei* de la 1688;

c) coloana a III-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Milescu revizuită" (MS. 45);

d) coloana a IV-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Daniil Andrean Panoneanul" (MS. 4389);

e) coloana a V-a: versiunea modernă realizată de autorii ediţiei (*vide supra*, § 17).

21. Inventarul grafemelor şi valorile lor fonetice

Setul de litere folosit la tipărirea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) este cel întrebuinţat în genere în tipăriturile munteneşti din epocă. Este o scriere chirilică de tipar clară, lizibilă, regulată,

relativ măruntă. Majusculele obişnuite au înălţimea de 3 mm, iar minusculele de 1,7 mm. Titlurile interioare sînt tipărite cu majuscule normale, iar colofonul cu minuscule, avînd dimensiunea de 3 mm. Oglinda paginii este de 300 x 180 mm, iar textul este cules pe două coloane, fiecare coloană avînd dimensiunile 300 x 85 mm. Primul cuvînt din fiecare capitol începe cu o literă majusculă ornamentală, înscrisă într-o casetă cu dimensiunile 25 x 14 mm.

Alfabetul chirilic folosit în toate cele trei texte pe care le edităm în paralel este cel obişnuit, aşa cum a fost el folosit în tipăriturile şi manuscrisele româneşti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Valorile fonetice ale grafemelor sînt relativ stabile, cu particularităţile care vor fi specificate în continuare.

Inventarul grafematic al textelor de faţă este format din următoarele slove: **А/а**, **Б/б**, **В/в**, **Г/г**, **Д/д**, **Е/е**, **Ж/ж**, **З/з**, **З (Ꙁ)/з (ꙁ)**, **И/и**, **І/і**, **/ї**, **К/к**, **Л/л**, **М/м**, **Н/н**, **О/о**, **П/п**, **Р/р**, **С/с**, **Т/т/т**, **Ѹ/ѹ**, **ОУ/оу**, **Ф/ф**, **Х/х**, **Ѱ/ѱ**, **ѠѺ/ѡ**, **Ц/ц**, **Ш/ш**, **Щ/щ**, **Ч/ч**, **Ъ/ъ**, **Ь/ь**, **Ы/ы**, **Ѣ/ѣ**, **Ж̑/ж̑**, **Ю/ю**, **Ꙗ/ꙗ**, **Ѧ/ѧ**, **Ѩ/ѩ**, **Ѳ/ѳ**, **Ѯ/ѯ**, **Ѿ/ц**, **Ѵ/ѵ/v**.

Reluăm mai jos aceste slove şi le prezentăm monografic, împreună cu valorile lor fonetice contextuale, redate în ortografia românească actuală şi potrivit opţiunilor ediţiei noastre:

А/а (az)

Notează în mod exclusiv vocala *a*, în orice poziţie: **а̂да́мь** = *Adám* (B 1688, 287), **а̂дꙋнъ̀** = *adună* (B 1688, 298), **т҃ъпра́тꙋл** = *împăratul* (MS. 45, 283), **а̂че́ла** = *acela* (MS. 45, 512), **да́рꙋры** = *daruri* (MS. 45, 513), **кꙋра҃т** = *curat* (MS. 45, 530), **ва̀а̂ба́тє** = *va abate* (MS. 45, 536), **а̂лъкꙋ҃** = *a lăcui* (MS. 45, 555), **фа́че҃ҁ** = *faceţi* (MS. 45, 556), **съ̑кема̀** = *să chema* (MS. 833), **па́чє** = *pace* (MS. 45, 859), **а҆рмелѡ҆** = *armelor* (MS. 45, 871).

Б/б (buche)

Notează în mod exclusiv consoana *b*, în orice poziţie: **бꙋ҆ри́а**, **бъ҆ба́ть** = *bărbat* (B 1688, 298), **ро́бꙋлꙋи** = *robului* (B 1688, 299), **бътръ҃** = *bătrîn* (MS. 45, 282), **тꙋ҆рбꙋре́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **би́не** = *bine* (MS. 45, 500), **ли҃бъ** = *limbă* (MS. 45, 502), **а̂ба́тъсъ** = *abată-să* (MS. 45, 504), **бъ҆ба҃т** = *bărbat* (MS. 45, 506), **ба́гъ** = *bagă* (MS. 45, 530), **а̂бѧ** = *a bea* (MS. 45, 543), **бъла҆ꙋ҃** = *bălaurul* (MS. 45, 545), **зъба́лъ** = *zăbală* (MS. 45, 553), **бирꙋи҃цъ** = *biruinţă* (MS. 831), **ли҃би** = *limbi* (MS. 831), **пѡдоа́ба** = *podoaba* (MS. 45, 832), **ѡ̂бръзꙋи҃т** = *obrăzuit* (MS. 833).

В/в (vede)

Notează în mod exclusiv consoana *v*, în orice poziţie: **Ва́ла** = *Vála* (B 1688, 288), **ӑꙋ вени́т҃** = *au venit* (B 1688, 288), **кꙋвѧ́нтꙋль** = *cuvîntul* (B 1688, 299), **і̂ѡа́в҆** = *Ioáv* (B 1688, 296), **Лива́нꙋлꙋ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Ви҆р̂савѝє** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **лега́вачинева̀** = *lega-va cineva* (MS. 45, 502), **ви́нѡ** = *vino* (MS. 503), **т҃ъ̑вѣцътꙋ́ра** = *învăţătura* (MS. 45, 511), **потри́ва** = *potriva* (MS. 45, 511), **т҃ъ̑ве́цꙋте** = *învеţu-te* (MS. 45, 513), **вѡрѡви҃ҁ** = *voroviţi* (MS. 45, 514), **кꙋвьнтꙋлꙋ** = *cuvîntului* (MS. 45, 516), **ві́є** = *vie* (MS. 45, 545), **врѣ́мѧ** = *vrêmea* (MS. 45, 553), **пꙋ́невѡ҃** = *pune-voi* (MS. 45, 558), **вѡ́ѧ** = *voia* (MS. 45, 570), **жі́дѡ҆** = *jidov* (MS. 45, 833), **скы҆нъвїѧ** = *scîrnăviia* (MS. 45, 841), **вѡ́є** = *voie* (MS. 45, 841), **и҆звѡ́дꙋ҃** = *izvodul* (MS. 45, 852).

Г/г (glagoli)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează consoana *g*, atunci cînd este urmată de o consoană sau de o vocală nepalatală: **грешѝтамь҆** = *greşit-am* (B 1688, 312), **погорѫ̀** = *pogorî* (B 1688, 318), **тоіа҆** = *toiag* (B 1688, 296), **сꙋ҆погорѫ҃т** = *s-au pogorît* (MS. 45, 283), **вѡ҆ро́гꙋ** = *vor ruga* (MS. 45, 499), **гръ҆ма́цıе** = *grăiêşte* (MS. 45, 500), **съ̑бла҃гословъ҆кы** = *să blagoslovăsc* (MS. 45, 501), **чи҃нгътоа́рѣ** = *cingătoarea* (MS. 4389, 723), **стригарѣ** = *strigarea* (MS. 4389, 724), **гръи҃т** = *grăit* (MS. 4389, 725), **гроа́пѫ** = *groapă* (MS. 4389, 728).

2. Notează consoanele palatale corespunzătoare grafemelor actuale *ghe* şi *ghi*, atunci cînd este urmată de **є**, **и**, **і**, **ї**, **ѵ**, **ѣ**, **ю**, **ѧ**, **ꙗ** sau **к**. Exemple: **ӑꙋ жꙋнѓїа́тъ** = *au junghiat* (B 1688, 327, 328), **гїе҆рге́ꙋ** = *Ghiergheséu* (B 1688, 287), **е̂гѵ́петꙋлꙋй** = *Eghípetului* (B 1688, 297), **е̂гѵптѣ́нъ** = *eghiptean* (B 1688, 288), **оу҆́нѓюри** = *unghiuri* (B 1688, 314), **а̂ꙋжꙋ҃гѧ҃т** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **стьнгѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **ꙋ҃нгю** = *unghiu* (MS. 503), **привеги҃ма** = *priveghind* (MS. 45, 504), **ги҃де҃и** = *ghindei* (MS. 45, 531), **съ̑жꙋ҃гє** = *să să junghe* (MS. 45, 539), **негини́ца** = *neghiniţa* (MS. 45, 547), **раги҆ҁ** = *Raghis* (MS. 45, 729), **гіѡ̀чи҃** = *ghiocile* (MS. 45, 734), **гєсе҃м** = *Ghesem* (MS. 45, 737), **гє҆гесе́и҃** = *gherghesеii* (MS. 45, 740), **привегѧ̀** = *priveghea* (MS. 45, 853), **гѡ҆гі҃ѧ** = *Gorghiia* (MS. 45, 877), **Єгѵ́петꙋлꙋ҃** = *Eghípetului* (MS. 4389, 726), **жꙋ҃гє҆і҃** = *jungheri* (MS. 4389, 727).

Д/д (dobro)

Notează în mod exclusiv consoana *d*, în orice poziţie: **давѝдь҆** = *David* (B 1688, 296), **дм҃нзъꙋ** = *Dumnezău* (B 1688, 310), **доданѝнь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **фꙋдь** = *Fúd* (B 1688, 287), **дѡ҃мнꙋ҃** = *Domnul* (MS. 45, 283), **зикъ҃нꙋ҃** = *dzicîndu* (MS. 45, 285), **нъдъ҃ждє҆кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **адь҃къ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Іо҆да́нꙋлꙋ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **дрє҃та́тє** = *dreptate* (MS. 45, 499), **кредѝ҃чюа́съ** = *credincioasă* (MS. 45, 507), **нъдє҃ждѣ** = *nădejdea* (MS. 45, 513), **ва̀а҆дє** = *va arde* (MS. 45, 557), **нърѡ́дꙋ҃** = *nărodul* (MS. 45, 564), **дъпъ҆тать** = *dăpărtată* (MS. 45, 568), **пе҆си́да** = *Persída* (MS. 45, 736), **е̂ши҃ма** = *ieşind* (MS. 45, 737), **а̂рь҃ма** = *arînd* (MS. 45, 856), **ро́ѡдꙋ҃** = *rodul* (MS. 45, 856), **дєпрецю҆** = *depregiur* (MS. 45, 869), **жꙋдекътѡ҆** = *judecător* (MS. 45, 877).

Е/е (iest)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *e* la început, la mijloc şi la final de silabă: **е̂гѵптѣ́нъ** = *eghiptean* (B 1688, 288), **а̂лтре́илѣ** = *al*

treilea (B 1688, 289), **манадисáрїей** = *Manathisáriei* (B 1688, 289), **фечóрїй** = *feciorii* (B 1688, 287), **деоу҃нде** = *de unde* (B 1688, 287), **зúсе** = *dzise* (MS. 45, 287), **цїе** = *ţie* (MS. 45, 287), **нищте** = *nişte* (MS. 45, 445), **шездт** = *şezut* (MS. 45, 445), **т҃фи҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **Корè** = *Coré* (MS. 45, 459), **вáселе** = *vasele* (MS. 45, 833), **лéфı** = *lefi* (MS. 45, 848), **немı҃к** = *nemic* (MS. 45, 885), **дирепт҃** = *direpт* (MS. 4389, 723), **спорéск** = *sporesc* (MS. 4389, 723), **âле ноастре** = *ale noastre* (MS. 4389, 723), **де дрéре** = *de durêre* (MS. 4389, 723).

De asemenea, **е** notează vocala *e* la iniţiala de nume proprii străine: **êвéрь** = *Evér* (B 1688, 287), **êлдáдь** = *Eldád* (B 1688, 288), **êлеáзар** = *Eleázar* (MS. 45, 833), **Ефрафдлъ** = *Efrafthului* (MS. 45, 835), **Ефпáтор** = *Efpátor* (MS. 45, 861), **Ефватáнà** = *Ecvatáná* (MS. 45, 871), **êфрáѳ** = *Efrath* (MS. 4389, 723).

2. Notează diftongul *ie* la început de silabă sau cînd formează singur o silabă: **êши́т** = *ieşit* (B 1688, 289), **лъкдéскдь** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **ръзвóае** = *războaie* (B 1688, 302), **сде** = *suie* (B 1688, 334), **сфътдéскдь** = *sfătuiescu* (MS. 45, 283), **пáел҃** = *paiele* (MS. 45, 287), **ръзбоáелоу** = *războaielor* (MS. 45, 288), **перúре** = *pierire* (MS. 45, 391), **воúе** = *voie* (MS. 45, 530), **вàêшнà** = *va ieşi* (MS. 45, 531), **мдéри** = *muieri* (MS. 45, 532), **плоáе** = *ploaie* (MS. 45, 532), **ндъждéскь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 733), **êшїѧ** = *ieşiia* (MS. 45, 734), **мдéрілоу** = *muierilor* (MS. 45, 832), **вомéта** = *vom ierta* (MS. 45, 862), **ѡбıчéе** = *obicêie* (MS. 45, 864), **тъмúе** = *tămîie* (MS. 45, 887), **êшнà** = *ieşi* (MS. 4389, 734).

Decizia pe care am luat-o, de a transcrie în aceste situaţii sistematic prin *ie*, conform regulii ortografice actuale, se justifică şi prin prezenţa multor situaţii în care diftongul respectiv este notat ca atare, prin grupul de slove **їе**, ca în contextele: **пїердúт** = *pierdut* (B 1688, 313), **пїерзждь** = *pierzînd* (B 1688, 302), **пїéтрилє** = *pietrile* (B 1688, 314), **пїетрил҃** = *pietrile* (MS. 45, 362), **пїéдоу҃т** = *pierdut* (MS. 45, 367), **пїé҃р** = *pier* (MS. 45, 500), **съвàт҃пїедекà** = *să va împiedeca* (MS. 45, 500, 516), **т҃пїедекътóра** = *împiedecătura* (MS. 45, 505), **фїéр** = *fier* (MS. 45, 516), **сáѕ҃т҃пїедекатъ** = *s-au împiedecat* (MS. 45, 518), **нѡсевоу҃ тпїедека** = *nu se vor împiedeca* (MS. 45, 595), **фїéрвı҃те** = *fierbinte* (MS. 728), **âѕ҃пїéрдоу҃т** = *au pierdut* (MS. 732), **пїéтры** = *pietri* (MS. 736, 741), **лáѕ҃пїéрдоу҃т** = *l-au pierdut* (MS. 737), **фїердѧ** = *fierul* (MS. 745, 740).

Am considerat alternanţele grafice de tipul **ке/ кїе** ca reflectînd o incertitudine în rostire şi, de aceea, le-am menţinut ca atare în transcriere: **кїéдрь** = *chiedru* (B 1688, 309) vs. **кедрь** = *chedru* (B 1688, 302), **кїемáт** = *chiemat* (B 1688, 295) vs. **кемáт** = *chemat* (B 1688, 297), **съ҆кїе҆тѳà** = *să chieltuia* (MS. 45, 368), dar **ке҆тѳ҃съ** = *cheltui-să* (MS. 45, 549), **тевé҃кемà** = *te vei chema* (MS. 45, 530), **âдкемá҃т** = *au chemat* (MS. 45, 543), **кемаı҃** = *chemaţi* (MS. 45, 887), **кїемъу҃** = *chiemări* (MS. 45, 887).

Ca o concesie făcută ortografiei româneşti actuale, motivată estetic, am exceptat de la această regulă de transcriere formele flexionare ale verbului *a fi* (**êрà** = *era*, **êши** = *eşti*, **è** = *e*) şi ale pronumelor personale (**éѳ** = *eu*, **éл҆** = *el* şi **éи** = *ei*).

3. Uneori, în poziţie mediană accentuată, **е** notează, în B 1688, diftongul *ea*: **прéжма** = *preajma* (B 1688, 290).

Ж/ж (juvete)

Notează în mod exclusiv consoana *j*, în orice poziţie: **âждторà** = *ajutorá* (B 1688, 326), **ждекъцúле** = *judecăţile* (B 1688, 299), **жрътъвникдл҆** = *jîrtăvnicul* (B 1688, 291), **прéжма** = *preajma* (B 1688, 290), **áѳ ждйгаѭ҃ть** = *au junghiat* (B 1688, 328), **âдждı҃га҃т** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **примéждїѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 283), **жиıтъвникдлѳı** = *jirtăvnicului* (MS. 45, 285), **нъдъждéскь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **прѣжма** = *preajma* (MS. 45, 446, 736), **жúдовы** = *jidovi* (MS. 45, 455), 457), **ждекáта** = *judecata* (MS. 45, 499), **жеи҃** = *jeţ* (MS. 45, 504), **нъдѣжде** = *nădêjde* (MS. 45, 507), **жиıтвелоу** = *jirtvelor* (MS. 45, 530), **ждекътоу** = *judecător* (MS. 45, 531), **мижлокдл҆** = *mijlocul* (MS. 45, 532, 741), **жáхдл҆** = *jahul* (MS. 45, 532), **âждтоу҃** = *ajutori* (MS. 45, 738), **връжмаı҃** = *vrăjmaş* (MS. 45, 855), **ждекáтъ** = *judecată* (MS. 45, 871), **нѐнъдъждѳиа** = *nenădăjduind* (MS. 45, 872), **жáле** = *jale* (MS. 45, 882).

Ѕ/ѕ (dzialo)

În B 1688 slova *dzialo* apare doar cu valoare cifrică: **Кап ѕ҃** = *Cap 6* (B 1688, 291); la fel şi în MS. 4389. În MS. 45, **ѕ** notează, în orice poziţie, africata *dz*, specifică limbii scrise din zona nordică în perioada veche a românei literare: **съват҃кълзù** = *să va încăldzi* (MS. 45, 282), **Дѳ҃незьдл҆** = *Dumnedzăul* (MS. 45, 283), **âѳ҃ѕдл҆** = *audzul* (MS. 45, 285), **зúсе** = *dzise* (MS. 45, 445), **тндрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **зúче** = *dzice* (MS. 45, 499), **âѳ҃ѕы** = *audzi* (MS. 45, 501), **бльѣ҃ѕьтúрю҆л҆** = *blîndzîtoriul* (MS. 45, 507), **ѕдá** = *dzua* (MS. 45, 531), **зикьа҃** = *dzicînd* (MS. 45, 545), **âѳ҃зúте** = *audzite* (MS. 45, 560), **фрѳ҃ѕеле** = *frundzele* (MS. 45, 571), **намїазъы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **зúлел҆ı҃** = *dzilele* (MS. 45, 727), **вíнекдвь҃тѣ́ѕъ** = *binecuvînteadză* (MS. 45, 730), **Дѳ҃незъѳ҃** = *Dumnedzău* (MS. 45, 735), **къѕѳ҃** = *cădzu* (MS. 45, 831), **ѕл҆ı҃тр҃ı҃** = *dzêstre* (MS. 45, 860), **зиı҃** = *dzişi* (MS. 45, 878), **т҃трı҃тѣ́ѕесѐ** = *întristêdze-se* (MS. 45, 881).

З/з (zemle)

Această slovă notează în mod exclusiv consoana *z*, în orice poziţie: **зúлеле** = *zilele* (B 1688, 287), **âзѳ҃ва** = *Azúva* (B 1688, 288), **ѻбрáзели** = *obrazeli* (B 1688, 296), **вé҃пъзù** = *vei păzi* (MS. 45, 284), **пáза** = *paza* (MS. 45, 284), **сáѳ҃зидиı҃** = *s-au zidit* (MS. 45, 287), **шездт** = *şezut* (MS. 45, 445), **вàслшбозù** = *va slobozi* (MS. 45, 550), **мїáзънúапте** = *miazănoapte* (MS. 45, 562), **иѯ҃бьдúре** = *izbîndire* (MS. 45, 573), **зáма** = *zama* (MS. 45, 571), **прáзниче** = *praznice* (MS. 45, 728), **съпъзе҃кь** = *să păzesc* (MS. 45, 729), **т҃дръзнáше** = *îndrăznêşte* (MS. 45, 732), **спѳ҃за** = *spuza* (MS. 45, 732), **ѣ҃здрілоу҃** = *Ezdrilom* (MS. 45, 736), **възѳ҃** = *văzu* (MS. 45, 739), **зълшı҃** = *zălog* (MS. 45, 831), **пръзı҃л҆** = *prăzile* (MS. 45, 832), **сълѣпъза҃къ** = *să le păzască* (MS. 45, 862), **зъчà** = *zăcea* (MS. 45, 863).

И/и (ije)

Această slovă are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i*, în orice poziţie: ***и҃нимъ*** = *inimă* (B 1688, 307), ***и҃нимиле*** = *inimile* (B 1688, 306), ***зи́леле*** = *zilele* (B 1688, 287), ***шѝ*** = *şi* (B 1688, 287), ***и҆зъвѣ́ще*** = *izbăvêşte* (MS. 45, 283), ***кѳви҃те*** = *cuvinte* (MS. 45, 499), ***и҃нима*** = *inima* (MS. 45, 499), ***причѧ́перѫ*** = *pricêperea* (MS. 45, 499), ***прѳ҃чило́*** = *pruncilor* (MS. 45, 499), ***къръри҃*** = *cărările* (MS. 45, 500), ***че́рюри҃*** = *ceriurile* (MS. 45, 500), ***чи҃ствѣ́ще҆*** = *cinstêşte-o* (MS. 45, 501), ***чинева́*** = *cineva* (MS. 45, 502), ***и҃ними҃*** = *inimile* (MS. 45, 503), ***лъщима́*** = *lăţimea* (MS. 45, 503), ***лѳ́кръри҃л*** = *lucrurile* (MS. 45, 504), ***вѫ́фолщѝ*** = *vor folosi* (MS. 45, 504), ***фъръми҃те*** = *fără minte* (MS. 45, 507), ***нѳми҃те*** = *nu minte* (MS. 45, 507), ***би́не*** = *bine* (MS. 45, 509), ***ферични҃*** = *fericiţi* (MS. 45, 511), ***ни́къю́ры*** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), ***на́мѳрил*** = *neamurile* (MS. 45, 727), ***де҃трѳми́не*** = *dentru mine* (MS. 45, 729), ***зи́се*** = *dzise* (MS. 45, 729), ***копи́ле*** = *copile* (MS. 45, 729), ***ти́гри҆*** = *Tígris* (MS. 45, 731), ***пъри҃цы*** = *părinţi* (MS. 45, 733), ***сфи҃ци҃*** = *sfinţii* (MS. 45, 733), ***зи́се*** = *dzise* (MS. 45, 733), ***прѣве҆титѡ́рі҃*** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), ***а҆҆ѳ҆копери҃т*** = *au acoperit* (MS. 45, 739), ***фїи҃*** = *fiii* (MS. 45, 740), ***пъри҃цилѡ́*** = *părinţilor* (MS. 4389, 733), ***по́ни҃*** = *porniţi* (MS. 4389, 733), ***фъръделе́цюи́рѣ*** = *fărădelegiuirea* (MS. 4389, 733), ***вѡ́шри*** = *voştri* (MS. 4389, 735).

2. Notează semivocala i la final de silabă: ***ма́ика*** = *maica* (B 1688, 309) şi pe *i* asilabic: ***къ́чи*** = *căci* (B 1688, 289), ***лѳ́и*** = *lui* (B 1688, 315), ***то́ци*** = *toţi* (B 1688, 309), ***ко҃и҃*** = *coţi* (MS. 45, 363), ***ни҃и҃*** = *nici* (MS. 45, 445), ***кь҃та҃и҃*** = *cîntaţi* (MS. 45, 447).

3. Prevăzută cu semnul scurtimii (˘), marchează, nesistematic, semivocala *i*, în poziţie finală, după vocală: ***дм҃нѳлѳй*** = *Domnului* (B 1688, 288), ***лѳ́й*** = *lui* (B 1688, 287), ***сфѭ́тѳлѳй*** = *sfîntului* (B 1688, 309) ***вавγлѡ́нѳлѳй*** = *Vavilónului* (MS. 4389, 735).

Am renunţat la notarea în transcriere a alternanţei consoană dură/ consoană moale, la sfîrşitul unor cuvinte, în grafii ca ***херѳви҃***, transcris *heruvimi* (MS. 45, 363). Considerăm că avem de a face în acest caz cu o simplă alternanţă grafică, fără funcţie distinctivă, rezultat aleatoriu al dorinţei de economie a spaţiului din partea scriptorului. Exemple: ***серафи҃м*** = *serafimi* (MS. 45, 533), ***а҆ръ҃ш*** = *iarăşi* (MS. 45, 535, 728), ***нѳ҃мвѡ́ръ҆пѳ҃мѧ҆*** = *nu-mi vor răspunde* (MS. 45, 556), ***слѳ́гъ҃мѣ́ѥши*** = *slugă-mi eşti* (MS. 45, 559), ***т҃мъ҆а҆дѳчѧ҃м*** = *îmi aduceam* (MS. 45, 728), ***а҆ра́тъ҃м*** = *arată-mi* (MS. 45, 731), ***а҆ле҃ш*** = *aleşi* (MS. 45, 733), ***съ҃мѣ҆мі́е*** = *să-mi dea mie* (MS. 45, 733), ***ши҃ва҃ф*** = *şi-mi va fi* (MS. 747), ***а҆чѣ́ла҃ш*** = *acelaşi* (MS. 886), ***тръгь҃нѳ҃ш*** = *trăgîndu-şi* (MS. 45, 888).

І/і

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, de obicei în poziţie iniţială, cu preponderenţă în numele proprii şi în cuvinte neologice, vocala *i*: ***і҆ла*** = *Íla* (B 1688, 288), ***і҆змаи́ль*** = *Izmaíl* (B 1687, 287), ***і҆сраи́л*** = *Israíl* (B 1688, 309); notează, de asemenea, în aceeaşi poziţie, şi semivocala *i*: ***і҆аре́дь*** = *Iaréd* (B 1688, 287), ***і҆есефи́м҃*** = *iesefím* (B 1688, 305), ***і҆ер҆слм*** = *Ierusalim* (MS. 45, 364), ***і҆wсафа҃т*** = *Iosafat* (MS. 45, 374), ***і҆о҆рда҃нѳлѳ҃ш*** = *Iordánului* (MS. 45, 459), ***і҆еровоа҃м*** = *Ierovoam* (MS. 45, 468).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană, accentuată sau neaccentuată, vocala *i* (pentru valoarea accentuată fiind folosită, în B 1688, mai ales slova ***и҃***, vezi mai sus): ***фі́ю҆*** = *fiiul* (B 1688, 300), ***сарѳ́іеи*** = *Saruéi* (B 1688, 288), ***ца́рині҆*** = *ţarinile* (MS. 45, 728), ***зі́серъ*** = *dziseră* (MS. 45, 729), ***състі҃гъ*** = *să stingă* (MS. 45, 730), ***копі́лѳ҆*** = *copilul* (MS. 45, 733), ***прѐті́не*** = *pre tine* (MS. 45, 735), ***а҆ѳ҆ при҃сь*** = *au prins* (MS. 45, 737), ***чире́зи҆*** = *cirezile* (MS. 45, 738), ***бисе́річи҆*** = *bisêricile* (MS. 45, 738), ***зі́се*** = *dzise* (MS. 45, 739), ***а҆ѳпері҃м*** = *au pierit* (MS. 45, 740), ***ръдъчі́на*** = *rădăcina* (MS. 45, 741), ***ръ҆плътире*** = *răsplătire* (MS. 45, 742), ***са҆ѳмира҃м*** = *s-au mirat* (MS. 45, 745), ***сфі҃ци҃а҆ѳ*** = *sfinţindu* (MS. 45, 746), ***бі́некѳвь҃та́ръ*** = *binecuvîntară* (MS. 45, 750), ***стъпьні́ръ*** = *stăpîniră* (MS. 45, 750), ***стригу́ръ*** = *strigară* (MS. 45, 750), ***че҆чісъспа́рі҆е*** = *cel ci să sparie* (MS. 45, 751), ***сфі҃телѡ҆*** = *sfîntelor* (MS. 45, 751).

3. Notează, uneori, în MS. 4389, pe *i* asilabic final: ***бърба҃ци҆*** = *bărbaţi* (MS. 4389, 748), ***вѡ҆*** = *voi* (MS. 4389, 749).

/ ї

Prezentă în textele editate de noi doar ca minusculă, această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *i*, apărînd mai ales înaintea altei vocale: ***фїюл́*** = *fiiul* (B 1688, 289), ***щїи*** = *ştii* (B 1688, 300), ***слѳ́щїи*** = *slugii* (B 1688, 300), ***а҆вѳщїе*** = *avuţie* (B 1688, 314), ***ці́е*** = *ţie* (B 1688, 307, MS. 45, 284 şi 501), ***къльторі́ѧ*** = *călătoriia* (MS. 45, 499), ***скрі́е*** = *scrie* (MS. 45, 503), ***а҆вѳці́е*** = *avuţie* (MS. 45, 505), ***вѳкѳрі́е*** = *bucurie* (MS. 45, 505 şi 848), ***щїи҃ѧ*** = *ştiind* (MS. 45, 513), ***вѧскрі́е*** = *va scrie* (MS. 45, 558), ***веселїе҃*** = *veseliei* (MS. 45, 561), ***пѳ҆сті́ю*** = *pustiiu* (MS. 45, 571), ***прѡ҆рочїѧ*** = *proroţiia* (MS. 45, 723), ***гъ҃дїѧм*** = *gîndiiam* (MS. 733), ***вѡ҆нічі́е*** = *volnicie* (MS. 45, 886), ***веселїе*** = *veselie* (MS. 45, 887), ***фі́яръле*** = *fiarăle* (MS. 45, 888), ***са́бїе*** = *sabie* (MS. 4389, 749), ***робїе*** = *robie* (MS. 4389, 750).

2. Notează semivocala *i*: ***а҆мїа́зъзи*** = *amiazăzi* (B 1688, 294), ***мїе́й*** = *miei* (B 1688, 307), ***мїе́ѳ*** = *mieu* (B 1688, 307), ***мїа́зъноа́пѣте*** = *miazănoapte* (B 1688, 287 şi 747), ***вїа́цъ*** = *viaţă* (MS. 45, 501), ***намїазъзы*** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), ***мїеѳ́*** = *mieu* (MS. 45, 728).

3. Semnul ¯ (*i* suprascris), plasat foarte frecvent la sfîrşitul unui cuvînt, notează semivocala *i*, vocala *i*, sau vocala *e*. Am optat de fiecare dată pentru valoarea impusă de contextul fonetic. În caz de dubiu, am privilegiat rostirea literară actuală: ***вѣ҆пропїѧ*** = *vei apropiia* (MS. 45, 499), ***съпрїи҃маѓкъ*** = *să priimască* (MS. 45, 499), ***къльторї҃ѧ*** = *călătoriia* (MS. 45, 499), ***а҆лцї҃*** = *alţii* (MS. 45, 501), ***нещї҃и҃ѧ*** = *neştiind* (MS. 45, 503), ***дрѣ҃тъцї҃*** = *dreptăţii* (MS. 45, 506), ***мѣ́щерї҃*** = *meşterii* (MS. 45, 507), ***прїѧ́тенї҃*** = *priêtenii* (MS. 45, 507), ***пър҃нцї҃*** = *părinţii* (MS. 45, 509), ***съц҃ фі́е*** = *să-ţi fie* (MS. 45, 516), ***мл҆сті́нї҃*** = *milostenii* (MS. 45, 727), ***бъ҆ба́цї҃*** = *bărbaţii* (MS. 45, 729), ***сфи҃цї҃*** = *sfinţii* (MS. 45,

733), **прѣвѣ҆титѡ́рїѝ** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), **четъ́цїѝ** = *cetăţii* (MS. 45, 742), **ѡ́кїѝ** = *ochii* (MS. 45, 742).

К/к (caco)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează în mod exclusiv consoana *c*, în orice poziţie: **къпръ** = *cătră* (B 1688, 295, MS. 45, 501), **зикѫ́нд҃ь** = *zicînd* (B 1688, 295), **а҆коло́** = *acoló* (B 1688, 287), **а҆дь҃ка҆́ѣ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **нъдъ҃ждѣ҆́кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **кь҃та҆́ѥ҃** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **а҆коло҆́** = *acoló* (MS. 45, 448), **Корѣ҆́** = *Coré* (MS. 45, 459), **кѵ҃вьнѵ҃т҃** = *cuvînt* (MS. 45, 499), **кѵ҃ра҆́т҃** = *curat* (MS. 45, 503), **ка҆́лѫ** = *calea* (MS. 45, 513), **а҆тѡ́ка҆** = *atocma* (MS. 45, 515), **фъкѵ҃тѵ҃са҆́** = *făcutu-s-au* (MS. 45, 519), **карѣ҆́тѫ** = *cartea* (MS. 45, 859), **къ҆́ърѝмѣ** = *călărimea* (MS. 45, 859), **трѣ҆́ни҆́** = *trêbnic* (MS. 45, 876), **съва҆́т҃кѵ҃нѵ҃на** = *să va încununa* (MS. 45, 886).

Pentru a evita confuzia cu consoanele palatale corespondente (*che*, *chi*), în transcriere, am redat slova **к** prin *k* (consoana velară surdă), în situaţia în care această slovă, în cuvinte preluate ca atare din originalul grecesc, apare urmată de **хѣ/ хѝ**, ca în exemplele: **во́к҃хѣ** = *Vókhe* (B 1688, 391), **зак҃хѝло́р҃** = *zakhîlor* (B 1688, 306).

2. Notează consoanele palatale *che* şi *chi*, atunci cînd este urmată de **ѣ**, **и**, **і**, **ї**, **ѣ**, **ю**, **ѧ** sau **ꙗ**: **кїѣ́дрѵ҃** = *chiedru* (B 1688, 309), **кїѣма҆́т҃** = *chiemat* (B 1688, 295), **кий҃** = *chip* (B 1688, 298), **а҆́ѵ҃кема҆́т҃** = *au chemat* (MS. 45, 446), **ѵ҃рѫ́кѫ** = *urêchea* (MS. 45, 499), **ѡ́кѝ҆** = *ochii* (MS. 45, 501), **т҃кезъшѵ҃** = *închezăşui* (MS. 45, 502), **ки҆́** = *chip* (MS. 45, 503), **съкіа́мъ** = *să cheamă* (MS. 45, 512), **кера҆́т҃т҃** = *cherast* (MS. 45, 514), **т҃кнагъ** = *încheagă* (MS. 45, 516), **ѡ́кїѝ** = *ochii* (MS. 45, 833), **кема́рѣ** = *chemare* (MS. 45, 870), **т҃҆́пърекма́рѣ** = *împărechêre* (MS. 45, 871).

Л/л (liude)

Notează în mod exclusiv consoana lichidă *l*, în orice poziţie: **лѣ́҃мнѵ҃л** = *lemnul* (B 1688, 312), **нѵ҃мелѣ** = *numele* (B 1688, 312), **га҆́лбени** = *galbeni* (B 1688, 307), **фі́ю҆́** = *fiiul* (B 1688, 300), **гла҆́сѵ҃** = *glasul* (MS. 45, 284), **лъкѵ҃и҆́т҃** = *lăcuim* (MS. 45, 287), **До҆́т҃нѵ҃л҆́** = *Domnul* (MS. 45, 447), **а҆коло҆́** = *acoló* (MS. 45, 448), **Лива҆́нѵ҃л҆́҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **паримі҃ле** = *parimiile* (MS. 45, 499), **Дѡ҆́т҃нѵ҃л҆́҃** = *Domnului* (MS. 45, 500), **кѵ҃вь҃т҃ѵ҃л҆́** = *cuvîntul* (MS. 45, 501), **къ҆́ле** = *căile* (MS. 45, 502), **чѧ҆́л҃** = *cêle* (MS. 45, 503), **ка҆́рел҃** = *carele* (MS. 45, 504), **дъ҆́ст҃ѵ҃л҆́** = *dăstul* (MS. 45, 834), **лі҆́т҃вілѡ҆́** = *limbilor* (MS. 45, 886), **лѡ́кѵ҃л҆́** = *locul* (MS. 45, 886).

М/м (mislete)

Notează în mod exclusiv consoana *m*, în orice poziţie: **ма҆́ика** = *maica* (B 1688, 309), **нѵ҃мелѣ** = *numele* (B 1688, 312), **і҆есефи́м҃** = *iesefím* (B 1688, 305), **т҃҆́пъра́тѵ҃л҆́** = *împăratul* (MS. 45, 283), **ма҆́҃ка** = *maica* (MS. 45, 283), **прѣ҃ма** = *preajma* (MS. 45, 446), **До҆́т҃нѵ҃л҆́** = *Domnul* (MS. 45, 447), **мьестрі҆́е** = *măiestrie* (MS. 45, 499), **мь҆́҃тѵ҃ре** = *mîntuire* (MS. 45, 505), **мѵ҃л҆́тъ** = *multă* (MS. 45, 508), **рѫ҆́мѣ҆́не** = *rămîne* (MS. 45, 508), **мл҆́стиві҆́ѵ҃л҆́** = *milostivul* (MS. 45, 511), **и҆́мима** = *inima* (MS. 45, 516), **фили҆́стіи҆́҃** = *Filistiim* (MS. 45, 835), **ми҆́҃тѣ** = *minte* (MS. 45, 893), **жѵ҃мъта҆́тѣ** = *jumătate* (MS. 45, 895), **мѡ́а҆́рѣ** = *moarte* (MS. 45, 903).

Н/н (naş)

Notează în mod exclusiv consoana *n*, în orice poziţie: **на҆́҃лѣ** = *nalte* (B 1688, 317), **и҆́нимъ** = *inimă* (B 1688, 307), **а҆мо́҃н҃** = *Amón* (B 1688, 320), **ни҆́҃҃** = *nici* (MS. 45, 445), **нъдъ҃ждѣ҆́кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **т҃дрепте҆́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **т҃҆́трѵ҃** = *întru* (MS. 45, 447), **До҆́т҃нѵ҃л҆́** = *Domnul* (MS. 45, 447), **кь҃҆́та҆́҃҃** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **т҃҆́фи҆́҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **мл҆́стéнїѝ** = *milostenii* (MS. 45, 727), **прѣми́не** = *pre mine* (MS. 45, 728), **на҆́мѵ҃л҆́** = *neamul* (MS. 45, 731), **а҆тѵ҃҆́҃чѫ** = *atuncea* (MS. 45, 733), **би́не** = *bine* (MS. 45, 735), **ха҆́҃манѵ҃л҆́** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **ні́ме** = *nime* (MS. 45, 836), **і҆ѡана҆́да҆́҃** = *Ioanáthan* (MS. 45, 839), **сфь҃҆́тъ** = *sfîntă* (MS. 45, 903), **пль҃҆́сѵ҃** = *plînsu* (MS. 45, 904).

О/о (on)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala şi semivocala *o*, în orice poziţie: **е҆́звѡ́҃к҃** = *Ezvóc* (B 1688, 287), **о҃р҃га́нелѣ** = *organele* (B 1688, 322), **цїитѡ́ареи** = *ţiitoarei* (B 1688, 287), **тѡ́атѣ** = *toate* (B 1688, 290), **нѡа҆́҃тѣ** = *noaptea* (B 1688, 294), **мѡа҆́рѣ** = *moarte* (MS. 45, 287), **къълъторі҆́ѫ** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **копила́шѵ҃л҆́** = *copilaşul* (MS. 45, 499), **тоа҆́тъ** = *toată* (MS. 45, 501), **тоа҆́ѓ** = *toiag* (MS. 45, 505), **ваповъцѵ҃** = *va povăţui* (MS. 45, 505), **бл҆́гословѣні҆́ѫ** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **си҆́҃цитоа́ре** = *simţitoare* (MS. 45, 507), **р҃оа́да** = *roada* (MS. 45, 511), **скоа́тѣ** = *scoate* (MS. 45, 513), **погѡрь҃** = *pogorî* (MS. 45, 729), **вец҃т҃҆́тоа́рче** = *veţi întoarce* (MS. 45, 731), **аколѡ́** = *acoló* (MS. 45, 737), **ко҆́рѣтѵ҃л҆́** = *cortul* (MS. 45, 748), **вь҆́рѣтоа́сѣ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **ми҃҆́локѵ҃л** = *mijlocul* (MS. 4389, 754), **тоатѫ** = *toată* (MS. 4389, 754).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană accentuată, diftongul *oa*, scris, de regulă, **ѡа́**, ca în exemplele: **т҃нѡ́҃пт҃ѣ** = *în noaptea* (B 1688, 299), **тѡ́тъ** = *toată* (B 1688, 311), **добитѡ́чє** = *dobitoace* (MS. 45, 376), **корѡ́на** = *coroana* (MS. 45, 378).

П/п (pocoi)

Notează exclusiv consoana *p*, în orice poziţie: **погорѫ҃** = *pogorî* (B 1688, 296), **пли́҃н҃** = *plin* (B 1688, 296), **а҆пѵ҃сь** = *apus* (B 1688, 296), **пъмъ҃тѵ҃л҆́** = *pămîntul* (MS. 45, 284), **пра҆́҃ѓ** = *prah* (MS. 45, 445), **прѣ҃҆́҃ма** = *preajma* (MS. 45, 446), **т҃҆́прєдѵ҃нъ** = *împreună* (MS. 45, 727), **пє҆́҃трѵ҃къ҃** = *pentru că* (MS. 45, 729), **пѧ́ще** = *pêşte* (MS. 45, 731), **па́съ** = *pasă* (MS. 45, 735), **прє҆́҃тє** = *preste* (MS. 45, 736), **пѵ҃тѣ́рѫ** = *putêrea* (MS. 45, 741), **лепъда́тѣ** = *lepădate* (MS. 45, 849), **пъка́тѣ** = *păcate* (MS. 45, 869), **пътіми҆́҃** = *pătimim* (MS. 45, 869), **а҆плекътѵ҃҆́҃҃** = *aplecături* (MS. 45, 904).

Р/р (rîţă)

Notează exclusiv consoana *r*, în orice poziţie: **рѵ҃ви́нь** = *Ruvín* (B 1688, 290), **прє** = *pre* (B 1688, 288), **пърі҃нцілор҃ вѡ́шри** = *părinţilor voştri* (B 1688, 296), **пра҆́҃ѓ** = *prah* (MS. 45,

445), **прѣжма** = *preajma* (MS. 45, 446), **ѫнтр8** = *întru* (MS. 45, 447), **ѫнфинсєрьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **Іорда́н8л8и** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **прѐми́нє** = *pre mine* (MS. 45, 504), **ка́рєлє** = *carele* (MS. 45, 736), **воа̂копєрї** = *voi acoperi* (MS. 45, 737), **мъг8рїи** = *măgurii* (MS. 45, 739), **дрєпт** = *drept* (MS. 45, 745), **тра́юл** = *traiul* (MS. 45, 748), **с8ш8рилє** = *suişurile* (MS. 45, 749), **а8р** = *aur* (MS. 45, 849), **стра́жє** = *straje* (MS. 45, 849), **ръѡта́тѣ** = *răotatea* (MS. 45, 869), **а̂рдѣ** = *ardea* (MS. 45, 904).

С/с (slovo)

Notează exclusiv consoana *s*, în orice poziţie: **са8** = *s-au* (B 1688, 296), **сі́крі́юль** = *sicriiul* (B 1688, 296), **прєстє** = *preste* (B 1688, 299), **п8̀с** = *pus* (B 1688, 299), **съ́нџє** = *sînge* (MS. 45, 284), **т8рб8ръ́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **нъдъжд8є́скь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **ѫнфинсєрьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **стьнгѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **Вирсавѐє** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **чи́нстє** = *cinste* (MS. 45, 737), **съѧ́съ** = *să iasă* (MS. 45, 739), **п8рчѧ́сєръ** = *purcêseră* (MS. 45, 741), **фр8мѡа́съ** = *frumoasă* (MS. 45, 743), **спрѐ** = *spre* (MS. 45, 745), **ка́са** = *casa* (MS. 45, 747), **повєсті́ръ** = *povestiră* (MS. 45, 849), **глас** = *glas* (MS. 45, 869), **са́тє** = *sate* (MS. 45, 869), **вьртѡс** = *vîrtos* (MS. 45, 870), **кътръ** = *către* (MS. 45, 282), **ръсъри́т** = *răsărit* (MS. 45, 282), **т8рб8ръ́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445).

Т/т/т (tverdu)

Notează exclusiv consoana *t*, în orice poziţie: **то́т** = *tot* (B 1688, 302), **кътръ** = *către* (B 1688, 302), **Єгvпєт8л8и** = *Eghipetului* (B 1688, 311), **кътръ** = *către* (MS. 45, 282), **ръсъри́т** = *răsărit* (MS. 45, 282), **т8рб8ръ́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **кьнтацї** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **ѫнтр8** = *întru* (MS. 45, 447), **стьнгѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **а̂8фък8т** = *au făcut* (MS. 45, 736), **вьрт8тѣ** = *vîrtutea* (MS. 45, 739), **дрєпт** = *drept* (MS. 45, 745), **тр8п8л8и** = *trupului* (MS. 45, 747), **тоа́тъ** = *toată* (MS. 45, 749), **а̂8клъди́т** = *au clădit* (MS. 45, 751), **сърбътоа́рє** = *sărbătoare* (MS. 45, 876), **сьмбъта** = *sîmbăta* (MS. 45, 877), **а8к8вьнта́т** = *au cuvîntat* (MS. 45, 878), **ті́ран8л** = *tíranul* (MS. 45, 896).

8/8 (ucu)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, frecvent, vocala *u*, în orice poziţie, de obicei în interiorul şi la sfîrşitul cuvîntului: **л8кр8ри** = *lucruri* (B 1688, 304), **а̂8 м8ри́т** = *au murit* (B 1688, 303), **н8** = *nu* (B 1688, 317), dar şi la început de cuvînt, în MS. 45: **ѧ8ѹчис** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **съл 8нгъ** = *să-l ungă* (MS. 45, 283), **8събїѧ** = *usăbiia* (MS. 45, 504), **ф8џынд** = *fugind* (MS. 4389, 754), **8чи́дє** = *ucide* (MS. 4389, 758).

2. Notează vocala *u* final: **кѫнд8** = *cîndu* (B 1688, 314), **зикѫнд8** = *zicîndu* (B 1688, 314), **лък8є́ск8** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **єра̀тъмъинд8** = *era tămîindu* (MS. 45, 286), **а̂ж8нс8** = *ajunsu* (MS. 45, 382), **дѡрм8** = *dormu* (MS. 45, 501), **дрєпт8** = *dreptu* (MS. 45, 506), **стрьмб8** = *strîmbu* (MS. 45, 506), **к8џєт8** = *cugetu* (MS. 45, 507), **к8вьнт8** = *cuvîntu* (MS. 45, 510), **ѡм8** = *omu* (MS. 45, 512), **к8иб8** = *cuibu* (MS. 45, 516), **кьмп8** = *cîmpu* (MS. 45, 516), **чєрк8** = *cercu* (MS. 45, 728), **змарагд8** = *zmaragdu* (MS. 45, 735), **Єгиптѹ** = *Éghiptu* (MS. 45, 740), **ѫнтѡрс8** = *întorsu* (MS. 45, 741), **сърг8инд8** = *sîrguindu* (MS. 45, 745), **фа́пт8** = *faptu* (MS. 45, 746), **сфинцинд8** = *sfinţindu* (MS. 45, 746), **корт8** = *cortu* (MS. 45, 748), **мєрг8** = *mergu* (MS. 45, 750), **п8тє́рилє** = *puterile* (MS. 45, 850), **са8дєпъртат** = *s-au depărtat* (MS. 45, 850), **кип** = *chip* (MS. 45, 852), **к8птѡ́рюл** = *cuptoriul* (MS. 45, 905).

3. Notează semivocala *u*: **грѫ8** = *grîu* (B 1688, 294), **тъ8** = *tău* (MS. 4389, 754), **р8шинат8сѣ8** = *ruşinatu-se-au* (MS. 4389, 755).

Ѹ/ѹ (u)

Notează vocala *u*, de obicei la început de cuvînt: **ѹ̆ндє** = *unde* (B 1688, 287), **ѹ̆нть дє лє́мн8л8и** = *untdelemnului* (B 1688, 306), **Іѹ̆дїй** = *Iúdii* (B 1688, 290), **ѡриѹндє** = *oriunde* (MS. 45, 506), **ѹ̆рџїѧ** = *urgiia* (MS. 45, 508), **ѹ̆рѣ́кѧ** = *urêchea* (MS. 45, 511), **ѹ̆рїѧшїлѡр** = *uriiaşilor* (MS. 45, 512), **ѹнгюл** = (MS. 4389, 758).

Ф/ф (fertă)

Notează în mod exclusiv consoana *f*, în orice poziţie: **фєчо́рїй** = *feciorii* (B 1688, 287), **фа́та** = *fata* (B 1688, 288), **са́ф** = *Sáf* (B 1688, 289), **фр8мѡ́асъ** = *frumoasă* (MS. 45, 283), **фєричи́т** = *fericit* (MS. 45, 445), **ѫнфинсєрьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **фі́юлє** = *fiiule* (MS. 45, 500), **мъфък8и** = *mă făcui* (MS. 45, 500), **фичѡ́ры** = *ficiori* (MS. 45, 503), **а̂8фък8т** = *au făcut* (MS. 45, 736), **фа́ца** = *faţa* (MS. 45, 742), **с8флєт8л** = *sufletul* (MS. 45, 743), **фръцїѧ** = *frăţiia* (MS. 45, 852), **сєфі́ла** = *Sefila* (MS. 45, 853), **фі́лип** = *Fílip* (MS. 45, 870), **жаф** = *jaf* (MS. 45, 895).

Х/х (her)

Notează în mod exclusiv consoana *h*, în orice poziţie: **хїє́рь** = *hier* (B 1688, 301), **хїєрєстр8и** = *hierestrui* (B 1688, 301), **закхи́лор** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хѡта́р8л** = *hotarul* (MS. 45, 283), **мохорьт** = *mohorît* (MS. 45, 362), **прах** = *prah* (MS. 45, 445), **ва̀ѡ̂дихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **ланц8х** = *lanţuh* (MS. 45, 499), **хъръзєскь** = *hărăzesc*, **ха́р8ры** = *haruri* (MS. 45, 501), **хѡта́р8л** = *hotarul* (MS. 45, 508), **хотъра́щє** = *hotăraşte* (MS. 45, 510), **пъхаръ** = *păhară* (MS. 45, 514), **хьрб8л** = *hîrbul* (MS. 45, 516), **халдєѧскъ** = *haldeiască* (MS. 45, 672), **хар** = *har* (MS. 45, 728), **дх8л** = *duhul* (MS. 45, 729), **ха нєлє** = *hainele* (MS. 45, 730), **драхмъ** = *drahmă* (MS. 45, 731), **хїѧ́рѣ** = *hiêrea* (MS. 45, 731), **а̂хїа́хар** = *Ahiáhar* (MS. 45, 734), **х8дицилє** = *hudiţile* (MS. 45, 735), **ла8хръни́т** = *l-au hrănit* (MS. 45, 736), **нав8хѡдѡнѡ́сѡр** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **хатман8л** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **халдєилѡр** = *haldeilor* (MS. 45, 739), **хътмънї́єи** = *hătmăniei* (MS. 45, 739), **ѡдихнєи** = *odihnei* (MS. 45, 744).

Ѱ/ѱ (psi)

Această slovă notează în mod exclusiv grupul consonantic *ps*, în orice poziţie: **лиѱи́** = *lipsi* (B 1688, 311), **р8ѱє** = *rupse* (B 1688, 332, MS. 45, 381), **на8лиѱи́т** = *n-au lipsit* (MS. 45,

363), **лиѱа҃къ** = *lipsască* (MS. 45, 500), **съръ҇ѱ҃еръ** = *să rumpseră* (MS. 45, 500), **лиѱин҃ц҃~** = *lipsiţi* (MS. 45, 504), **ли́ѱъ** = *lipsă* (MS. 45, 505), **лиѱа́ѣ** = *lipsêşte* (MS. 45, 508), **лиѱи҃т҃** = *lipsit* (MS. 45, 517), **коа́ѱелє** = *coapsele* (MS. 45, 674), **коа́ѱъ** = *coapsă* (MS. 45, 744), **нелиѱи҃ц҃~** = *nelipsiţi* (MS. 45, 852), **са҃т҃ѱакі** = *Sampsachi* (MS. 45, 858), **прокоѱа́лъ** = *procopsală* (MS. 45, 870).

Sporadic, grupul consonantic *ps* este transpus şi prin **пс**, precum: **рѳпсе́** = *rupse* (B 1688, 322).

Ѿ/ѿ (ot)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează de regulă vocala *o*, în orice poziţie: **ѡ̂кóль** = *ocol* (B 1688, 295), **ѡ̆мѳл҃** = *omul* (B 1688, 295), **лѡ́рь** = *lor* (B 1688, 295), **нєха́ѡ** = *Neháo* (B 1688, 333), **ѡа̂дѳ́серъ** = *o aduseră* (MS. 45, 283), **дѡ҃т҃мы** = *dormi* (MS. 45, 501), **вада̂да́ѣе** = *va adaoge* (MS. 45, 504), **Дѡмнѳл҃** = *Domnul* (MS. 45, 510), **а̂пѡ~** = *apoi* (MS. 45, 511), **съ҇нѳдвѡрм҃къ** = *să nu dvorească* (MS. 45, 513), **ва҆ди꙳ны** = *va odihni* (MS. 45, 517), **съ҇̂дѡмолиа҃къ** = *să-l domolească* (MS. 45, 869), **мі҃жлѡкѳл҃** = *mijlocul* (MS. 45, 853), **ѡ̂бы꙳ши҃дѳсъ** = *obîrşindu-să* (MS. 45, 886), **а̂про́ѣилѡр** = *a proştilor* (MS. 45, 895), **збїера́вѡ꙳** = *zbiera-vor* (MS. 4389, 758), **тѳтѳрѡ꙳** = *tuturor* (MS. 4389, 758).

2. Notează semivocala *o* în diftongul *oa*: **ѡ̂а́менїй** = *oamenii* (B 1688, 315).

3. Asemenea lui **ѻ** cu accent, şi **ѡ** accentuat notează frecvent diftongul *oa:* **ро́ѡделє** = *roadele* (MS. 45, 506), **кѳвїѡ́сє** = *cuvioase* (MS. 45, 508), **креди҃чѡсє** = *credincioase* (MS. 45, 509), **кѳнѡ́ѣе** = *cunoaşte* (MS. 45, 514), **кѡ́телє** = *coatele* (MS. 45, 519).

4. O utilizare specială a acestei slove, care tinde să capete în text funcţia unei veritabile norme ortografice, este notarea secvenţei fonetice corespunzătoare diftongilor *ua* şi *uă* din ortoepia românească actuală. Cu o consecvenţă ridicată, **ѡ** apare în formele flexionare ale cuvintelor precum substantivul *ziuă*/ *ziua*, verbul *plouă*, numeralele *două*, *nouă*, forma verbală *luă* etc. Întrucît nu avem nici o dovadă că diftongii *uă* şi *ua* ca atare existau şi erau rostiţi întocmai cum îi rostim astăzi, am transcris peste tot, în aceste cazuri, pe **ѡ** prin *o*. Dintre sutele de recurenţe cu grafie identică, reproducem cîteva: **да́ѡ** = *doao* (MS. 45, 287), **а̂мъ҃да́ѡ** = *amîndoao* (MS. 45, 287), **но́ѡ** = *noao* (MS. 45, 287), **дѡ́а꙳** = *doao* (MS. 45, 362, 501), **нѡ́а꙳** = *noao* (MS. 45, 499), **а̂мь҃дѡ́а꙳** = *amîndoao* (MS. 45, 511).

Potrivit aceluiaşi raţionament, am transcris slova **ѡ** prin *o* şi în formele flexionare ale verbului *a lua*, în secvenţe în care ortografia actuală recomandă notarea vocalei *ă*: **шиҁ лѳѡҁ** = *şi luo* (B 1688, 288), **лѳѡтѡ́рилє** = *luotorile* (B 1688, 311).

Ц/ц (ţi)

Acest grafem chirilic notează în mod exclusiv consoana *ţ*, în orice poziţie: **ци́є** = *ţie* (B 1688, 302), **фа́ца** = *faţa* (B 1688, 302), **виці́їй** = *viţeii* (B 1688, 302), **ці́їе** = *ţie* (MS. 45, 283), **съ҇симеціҁ** = *să simeţiia* (MS. 45, 283), **кь҃та҃ц҃ц҃** = *cîntaţi* (MS. 447), **т҃ц҃елеⷮ҃чю́нѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 499), **си҃ци́рѣ** = *simţirea* (MS. 45, 499), **а҆ци҇~** = *alţii* (MS. 45, 501), **креди҃ц҃ъ** = *credinţă* (MS. 45, 506), **вѳнътъц~** = *bunătăţi* (MS. 45, 510), **жѳдє́цѳ҃** = *judeţul* (MS. 45, 511), **пѡ꙳цы** = *porţi* (MS. 45, 513), **т҃ъ҇въцътѳ́ра** = *învăţătura* (MS. 45, 514), **скопи҃ц҃ц҃** = *scopiţi* (MS. 672), **прє́ѡ꙳цило꙳** = *preoţilor* (MS. 45, 728), **ца́ра** = *ţara* (MS. 45, 728), **фа́ца** = *faţa* (MS. 45, 729), **скѳла҃ц҃ц҃въ** = *sculaţi-vă* (MS. 45, 732), **а҆̂вѧцел~** = *albêţele* (MS. 45, 734), **т҃ъ҇пъръцї́а** = *împărăţia* (MS. 45, 735), **то҃ц҃~** = *toţi* (MS. 45, 735), **тримиць҃ꙗ** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), **саѳт҃҃фрь҃ъ҃сеца҃т҃** = *s-au înfrîmseţat* (MS. 45, 745), **а̂тотцїитóрѡ҆** = *Atoţţiitoriul* (MS. 4389, 758).

Ш/ш (şa)

Acest grafem notează în mod exclusiv consoana *ş*, în orice poziţie: **шѝ** = *şi* (B 1688, 287), **шъзѳ́** = *şăzú* (B 1688, 301), **а̂ша̀** = *aşa* (B 1688, 301), **мѳшко́и** = *muşcoi* (B 1688, 314), **ѳ́ша** = *uşa* (MS. 45, 64), **вашедѣ** = *va şedea* (MS. 45, 283), **шѝ** = *şi* (MS. 45, 283), **шезѳт** = *şezut* (MS. 45, 445), **копила́шѳ҆** = *copilaşul* (MS. 45, 499), **шѳвъ~те** = *şuvăite* (MS. 45, 500), **ѳ́шил~** = *uşile* (MS. 45, 501), **а҃т҃҃е̂ши҃т҃** = *am ieşit* (MS. 45, 503), **а̂ша** = *aşa* (MS. 45, 504), **ши́поти~** = *şipotile* (MS. 45, 504), **шовьа́ѣе** = *şovăiêşte* (MS. 45, 507), **деше꙳та҃т҃** = *deşertat* (MS. 45, 586), **лъка́шѳлѳ҃~** = *lăcaşului* (MS. 45, 727), **са҃ѳнѐа̂шеза҃т҃** = *s-au neaşezat* (MS. 45, 728), **а̂чѣ́жш~** = *acêeaşi* (MS. 45, 729), **съ҃ъ҃тш҃ц҃~** = *sănătoşi* (MS. 45, 731), **ꙗ҃ръ҃ш҃ц҃~** = *iarăşi* (MS. 45, 735), **дъше꙳ци** = *dăşerţi* (MS. 45, 737), **лъка́шел~** = *lăcaşele* (MS. 45, 738), **нѳва̂ѣшѝ** = *nu va ieşi* (MS. 45, 739), **ченѳ́ше** = *cenuşe* (MS. 45, 744), **шезь҃ꙗ** = *şezînd* (MS. 45, 745), **дъшки҃ꙗ** = *dăşchiind* (MS. 45, 749).

Щ/щ (ştea)

Această slovă notează, în mod frecvent, grupul consonantic *şt*, în orice poziţie: **щїи** = *ştii* (B 1688, 300), **а̂чéщѣ** = *aceştia* (B 1688, 287), **на҃ѳщиѳ҃т҃** = *n-au ştiut* (MS. 45, 283), **е҆́щи** = *eşti* (MS. 45, 284), **нищѥ** = *nişte* (MS. 45, 445), **повє҃тѣ́щемѝ** = *povêşteşte-mi* (MS. 45, 526), **щиѳ҃** = *ştiu* (MS. 45, 834), **меще꙳шѳгѳ꙳~** = *meşteşuguri* (MS. 45, 854), **фїєщека́ре҆~** = *fieştecarele* (MS. 45, 856).

Ч/ч (cerfu)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *č*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **четá҃тѣ** = *cetatea* (B 1688, 298), **зи́чє** = *zice* (B 1688, 323), **съ҇чѧ́꙳чє** = *să cêrce* (MS. 45, 282), **фъчѧ҃т҃** = *făceam* (MS. 45, 727), **чѧ҆~** = *cêle* (MS. 45, 728), **бе꙳ба́чє** = *berbêce* (MS. 45, 732), **чє́лѳ~** = *celui* (MS. 45, 734), **фа́чевѡ~** = *face-voi* (MS. 45, 834), **порь҃чє҆~** = *porîncele* (MS. 45, 834), **че꙳четь҃дѳ~** = *cercetîndu-i* (MS. 45, 835);

2. cînd aceasta este urmată de *i*: **т҃чи́нсь** = *încins* (B 1688, 298), **ма́ичїи** = *maicii* (B 1688, 323), **ни҃ц҃ц҃** = *nici* (MS. 45, 445), **чи҃чизе꙳~** = *cincidzeci* (MS. 45, 728), **чирéзи҆~** = *cirezile* (MS. 45, 738), **прѳ҃ц҃чи҃~** = *pruncii* (MS. 45, 739), **ръдъчи́на** = *rădăcina* (MS. 45, 741), **чи́не** = *cine* (MS. 45, 743), **съ҇згь꙳чи́ръ** = *să zgîrcirăi* (MS. 45, 835), **пшрь҃чи҃т҃** = *porîncit* (MS. 45, 836), **лѳчїѧсѡ́ре҆~** = *luciia soarele* (MS. 45, 841);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală (*a*, *o*, *u*) sau de

un diftong (*iu*). În aceste cazuri, am aplicat regula din ortografia modernă, transcriind prin *ce* sau *ci*, conform normelor actuale: **а҆ча́ста** = *aceasta* (B 1688, 323), **фечо́ри** = *feciori* (B 1688, 324), **т҃целепче́ние** = *înţelepciune* (B 1688, 307), **т҃целепчю́нѣ** = *înţelepciunea* (B 1688, 313), **а҆ча́ста** = *aceasta* (MS. 45, 283), **т҃целепче́нѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 284), **кредіи́чю҆** = *credincios* (MS. 45, 730), **чюплите** = *cioplite* (MS. 45, 736), **т҃целепчю́ня** = *înţelepciunea* (MS. 45, 746), **пічюа́рел҃** = *picioarele* (MS. 45, 749), **фічюа́рел҃** = *ficioarele* (MS. 45, 751), **съне҆чю́ни҃** = *să ne ciocnim* (MS. 45, 849), **ро́гъчю́не** = *rugăciune* (MS. 45, 851), **па́чѧ** = *pacea* (MS. 45, 853), **кредіи́чю҆** = *credincios* (MS. 45, 870), **фечо́рилѡ҃** = *feciorilor* (MS. 4389, 728).

Ъ/ъ (ior)

Această slovă chirilică are următoarele valori fonetice:

1. Notează, cu un grad înalt de consecvenţă în B 1688, mai puţin consecvent în MS. 45 şi MS. 4389, vocala *ă*, în interiorul sau la finalul cuvîntului: **ѣ́тъ** = *iată* (B 1688, 294), **а҆девѣ́рѧ́** = *adevărul* (B 1688, 296), **т҃пъра́тѧ́** = *împăratul* (B 1688, 312), **т҃пъра́тѧ** = *împăratul* (MS. 45, 282), **фрѹмоа́съ** = *frumoasă* (MS. 45, 283), **а҆дѣ҃кѣ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **т҃ндрептѣ́зъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **а҆девъра́тъ** = *adevărată* (MS. 45, 499), **т҃дрѣпничи҃** = *îndrăpnicind* (MS. 45, 505), **дрептъ҃ле** = *dreptăţile* (MS. 45, 729), **зі́серъ** = *dziseră* (MS. 45, 729), **т҃пре҆нъ** = *împreună* (MS. 45, 731), **съпъта́те** = *sănătate* (MS. 45, 733), **пъри҃тел҃** = *părintele* (MS. 45, 735), **къпръ** = *cătră* (MS. 45, 736), **въ҃ле** = *văile* (MS. 45, 737), **хѡтѣ҆ръл҃** = *hotarăle* (MS. 45, 738), **а҆҆ѳ́къѧ҃** = *au făcut* (MS. 45, 739), **съръдика́ръ** = *să rădicară* (MS. 45, 741), **ръ҆плътіре** = *răsplătire* (MS. 45, 742), **тоа́тъ** = *toată* (MS. 45, 745), **стъпъні́ръ** = *stăpînire* (MS. 45, 750), **гътѝцѝ** = *gătiţi* (MS. 4389, 758).

2. În cazurile în care norma literară actuală reclamă acest lucru, am transcris slova **ъ** prin *î*, ca în exemplele: **пѣ́нъ** = *pînă* (B 1688, 290), **къи҆тѫ́рилор҃** = *cîntărilor* (B 1688, 299), **въ҃рт҆ѳте** = *vîrtute* (B 1688, 305), **тръмбица҃и҃** = *trîmbiţaţi* (MS. 45, 283), **къте** = *cîte* (MS. 45, 284), **кѳвъ҃тѳ҃** = *cuvîntul* (MS. 45, 285), **пѣнъ** = *pînă* (MS. 45, 285), **мъні́е҃** = *mîniei* (MS. 45, 545), **пъмъ҃тѳ҃** = *pămîntul* (MS. 45, 737), **пъ҆къ҃дѳсъ** = *păscîndu-să* (MS. 45, 873), **мъ҆хні҃** = *mîhnit* (MS. 45, 886), **мъні́ѧ** = *mîniia* (MS. 45, 890). Transcriind slova **ъ** prin *î* în asemenea cazuri, am privilegiat imaginea grafică actuală a cuvîntului, conştienţi fiind de realitatea fonematică a opoziţiei „slabe” între *ă* şi *î* din sistemul fonologic românesc, ca şi de rostirile populare cu *ă* în diferite zone dialectale daco-românești.

3. Ca o reminiscenţă a ortografiei slavone, **ъ** apare la sfîrşitul unor nume proprii masculine, precum: **Їи́лъ** = *Israil* (MS. 4389, 742), **дв҃дъ** = *David* (MS. 4389, 742).

4. La sfîrşit de cuvînt, ior apare uneori fără valoare fonetică: **До́мнолъ** = *Domnul*, **вѣ́къ** = *veac* (MS. 45, MS. 4389, *et passim*).

Ь/ь (ier)

Acest semn, preluat din ortografia slavonă şi păstrat prin tradiţie de ortografia chirilică românească veche, este lipsit, de cele mai multe ori, de valoare fonematică. Apare notat şi în finalul consonantic al cuvintelor, uneori şi în final de silabă, ca semn suprascris (҃): **А҆҃змо́дь** = *Azmóth* (B 1688, 296), **га́дь** = *Gád* (B 1688, 296), **дв҃дь** = *David* (B 1688, 296), **фечо́рѧль** = *feciorul* (B 1688, 296), **ло́рь** = *lor* (B 1688, 328), **са҆҆т҃тѡ҆с҃ь** = *s-au întors* (MS. 45, 361), **нъдъ҃҆дзе҆кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **хърѣзе҆кь** = *hărăzesc* (MS. 45, 501), **стрь҃бь** = *strîmb* (MS. 45, 503), **ю҆бъ҆кь** = *iubăsc* (MS. 45, 504, 517), **грешє҆кь** = *greşesc* (MS. 45, 507), **а҆кѳ҃с҃ь** = *ascuns* (MS. 45, 512), **а҆дь҃кь** = *adînc* (MS. 45, 513), **грѣе҆кь** = *grăiesc* (MS. 45, 514), **лє҃нь** = *lemn* (MS. 45, 515), **лъкѳе҆кь** = *lăcuiesc* (MS. 45, 736), **а҆ѳпрі҃с҃ь** = *au prins* (MS. 45, 737), **а҆ѳт҃ти҃с҃ь** = *au întins* (MS. 45, 739). Cu această funcţie „ornamentală” de marcare a sfîrşitului de silabă sau de cuvînt, ierul apare reprezentat şi prin semnul (҆) aşezat deasupra unei consoane, de obicei la finalul unui cuvînt: **мынѳ҆нилор҃** = *minciunilor* (B 1688, 328), **ф҆ѣлюл҃** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣ҆ѫилор҃** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **повъцитю́рюл҃** = *povăţitoriul* (B 1688, 297).

Mai rar, **ь** poate avea, totuşi, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *ă*: **т҃фи҃серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **кѳт҃сь** = *cu însă* (MS. 45, 509), **шовьи́ще** = *şovăiêşte* (MS. 45, 509), **пь҆цы** = *părţi* (MS. 45, 509), **трь҆нете** = *trăsnete* (MS. 45, 874), **а҆мъръчю́не** = *amărăciune* (MS. 45, 886).

2. Notează pe *i* asilabic final, ca în exemplele: **а҆ль҆ць** = *alţi* (B 1688, 313), **ръни́ць** = *răniţi* (B 1688, 291), **то́ць** = *toţi* (B 1688, 297).

3. Notează, frecvent în MS. 45, vocala *î*, ca în exemplele: **касъ҆тьмьезь** = *ca să tămîiedzi* (MS. 45, 362), **зикьн҆** = *dzicînd* (MS. 45, 362), **сть҃д** = *stînd* (MS. 45, 363), **тъмь́е** = *tămîie* (MS. 45, 371), **а҆дь҃кь҆** = *adîncă* (MS. 45, 446), **кь҃та҃и҃** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **рь҃дѳи҃** = *rînduit* (MS. 45, 504), **стрь҃бѳ** = *strîmbu* (MS. 45, 506), **кѳвь҃тѳ** = *cuvîntu* (MS. 45, 510), **вѡ҆ погорь҆** = *voi pogorî* (MS. 45, 729), **съмьнїе** = *să mînie* (MS. 45, 737), **пь́нъ** = *pînă* (MS. 45, 737), **трімиць҃а** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), **нє҆т҃пре́вньѳ҃дѳне** = *neîmpreunîndu-ne* (MS. 45, 747), **мь́на** = *mîna* (MS. 45, 749), **вь҆тоа́съ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **съ҆спъмь҃та́ръ** = *să spămîntară* (MS. 45, 750), **кь́те** = *cîte* (MS. 45, 751), **вь҆тѳ҃те** = *vîrtute* (MS. 45, 885), **мьнека҃и҃** = *mînecat* (MS. 45, 887).

Ы/ы (ieri)

Folosit în *Biblia* de la 1688 şi în cele două manuscrise cu o frecvenţă foarte redusă, acest semn apare cu următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i* sau pe *i* asilabic, precum în exemplele: **мынѳ҆нилор҃** = *minciunilor* (B 1688, 328), **шы** = *şi* (MS. 4389, *passim*), **да́рѳры** (MS. 45, 362), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **ва҆҆ѡ҆дихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **т҃шы҃** = *înşii* (MS. 45, 499), **дрє́пцы** = *drepţi* (MS. 45, 500), **нѣ́тезы** = *nêtedzi* (MS. 45, 500), **ха́рѳры** = *haruri* (MS. 45, 501), **къ҆вѳ́ныа҆пр҃шы** = *cărbuni aprinşi* (MS. 45, 502), **сънѳ҃мє҆цы** = *să nu mergi* (MS. 45, 501), **ѡ҆҆мите҆зы** = *dormitezi* (MS.

45, 502), **легъто́ры** = *legături* (MS. 45, 503), **ва҆̀ а҆̂копери҆̀** = *va acoperi* (MS. 45, 505), **т҃ителе҃ны** = *înţelepţi* (MS. 45, 507), **съва҆̀т҃мн҃ы** = *să va înmulţi* (MS. 45, 507), **ма́ры** = *mari* (MS. 45, 508), **а҆̂дѡ҃ны҆̀** = *a domni* (MS. 45, 511), **пѡ́ры** = *porţi* (MS. 45, 513), **съръ᷾пѕ҃зы** = *să răspundzi* (MS. 45, 513), **мнѡ́ры** = *mulţi* (MS. 45, 517), **съ҆ѕы́** = *să audzí* (MS. 45, 729), **нѡ́шры** = *noştri* (MS. 45, 740), **педе᷾тры** = *pedestri* (MS. 45, 741), **зы** = *dzi* (MS. 45, 749).

2. Notează uneori vocala *î*, ca în exemplele: **съ҆̀ мъны҃кь** = *să mănîncă* (MS. 45, 728), **зикъы҃а҆** = *zicînd* (MS. 4389, 753), **поръы҃ча҆** = *porîncind* (MS. 4389, 753).

Ѣ/ѣ (iati)

Această slovă are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează, de regulă, diftongul *ea*, în orice poziţie: **т҃нтъръ́скъ** = *întărească* (B 1688, 314), **ка́лѣ** = *calea* (B 1688, 311), **мѣ** = *mea* (B 1688, 311), **т҃наи҃тѣ** = *înaintea* (MS. 45, 282), **ва҆шедѣ҆̀** = *va şedea* (MS. 45, 283), **лѧ́цѣ** = *lêgea* (MS. 45, 284), **но́а᷾тѣ** = *noaptea* (MS. 45, 361), **т҃ителепчѧнѣ** = *înţelepciunea* (MS. 45, 503), **прѣ** = *prea* (MS. 45, 505), **лѧкрѣ́зъ** = *lucrează* (MS. 45, 506), **нѧва҆̂вѣ҆̀** = *nu va avea* (MS. 45, 506), **ви҃дека́рѣ** = *vindecarea* (MS. 508), **т҃на҃нтѣ** = *înaintea* (MS. 45, 511), **а҆̂сѧ́менѣ** = *asêmenea* (MS. 45, 515), **витѣ́ѕѧ҆** = *viteadzul* (MS. 45, 517), **ва҆̀шедѣ҆̀** = *va şedea* (MS. 45, 519), **ми҃тѣ** = *mintea* (MS. 45, 518), **фїѧ́рберѣ** = *fiêrberea* (MS. 45, 731), **мѧ́рѣ** = *muiêrea* (MS. 45, 733), **съи᷾зьв҃дѣ᷾къ** = *să izbîndească* (MS. 45, 737), **трекътоа́рѣ** = *trecătoarea* (MS. 45, 739), **нѣ҆** = *ne-au* (MS. 4389, 753), **кѧ́рѣ** = *curtea* (MS. 4389, 753).

2. Notează, cu un grad înalt de frecvenţă şi consecvenţă, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), atunci cînd în silaba următoare apar vocala *e* sau diftongul *ea*: **видлѣ́емь** = *Vitlêem* (B 1688, 289), **мѣ́ле** = *mêle* (B 1688, 289), **сокотѣ́леле** = *socotêlele* (B 1688, 290), **пѧтѣ́ре** = *putêre* (MS. 45, 287), **зидѣ́ше** = *zidêşte* (MS. 45, 287), **лѣ᷾мне** (MS. 45, 362), **врѣ́ме** = *vrême* (MS. 45, 499), **а҆̂чѣ́ѧ** = *acêea* (MS. 45, 503), **ѡ᷾тенѣ́ше** = *ostenêşte* (MS. 45, 509), **т҃нтѧнѣре᷾ѫ** = *întunêrec* (MS. 511), **нѧгь҃дѣ́ше** = *nu gîndêşte* (MS. 45, 517), **ведѣ́рѧ** = *vedêrea* (MS. 45, 523), **порь҃чѣ́ше** = *porîncêşte* (MS. 45, 729), **ва҆трѣ́че** = *va trêce* (MS. 45, 743), **чѣ́лѧ** = *cêlea* (MS. 45, 747), **дѧрѣ́рѧ** = *durêrea* (MS. 45, 886), **а҆̂чѣ᷾тѧ** = *acêstea* (MS. 45, 751), **фѣ́теле** = *fêtele* (MS. 4389, 753/2).

3. Notează, rar, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѣ́люл҆** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣ́шилор҆** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **фѣ́лю** = *fêliu* (MS. 45, *passim*), **къдѣ᷾ници҆᷈** = *cădêlniţile* (MS. 45, 832), **вѣ́цй** = *bêţi* (MS. 4389, 743).

Ѫ/ѫ (ius)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* în interiorul şi la finalul cuvîntului: **дѫ́нсѳль** = *dînsul* (B 1688, 295), **сѫ́нть** = *sînt* (B 1688, 300), **погорѫ҆̀** = *pogorî* (B 1688, 312), **а҆̂м҃порѫ҃чи҃м** = *am porîncit* (MS. 45, 283), **погорѫ҃ц҃и** *pogorîţi* (MS. 45, 283), **лѳжѫ҃а҆** = *luînd* (MS. 45, 385, 503, 732, 741, 750, 836).

2. Foarte rar, notează vocala *ă*: **лѳ҆̀ѫ** = *luă* (MS. 45, 287, 832 şi 835), **нщ҃ь** = *noăr* (MS. 45, 364), **дѡ́рѫ** = *doară* (MS. 4389, 744), **сфътѳ́ирѫ** = *sfătuiră* (MS. 4389, 744).

Ю/ю (iu)

Acest grafem chirilic notează diftongul *iu* în orice poziţie, inclusiv iniţială sau finală: **фїюлѳи** = *fiiului* (B 1688, 290), **повъцито́рюл҆** = *povăţitoriul* (B 1688, 297), **мѳ҃ш҃ко́ю҆** = *muşcoiul* (MS. 45, 284), **фї́ю** = *fiiu* (B 1688, 290, MS. 45 362), **че́рю** = *ceriu* (B 1688, 312), **во́ю** = *voiu* (B 1688, 312), **гра́ю҆** = *graiul* (MS. 45, 499), **че́рюри҆᷈** = *ceriurile* (MS. 45, 500), **ѡ᷾шоа́ръ** = *iuşoară* (MS. 45, 507), **ѡ᷾бит҃ѡ҃** = *iubitor* (MS. 45, 510), **ни́къ́ры** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **ѿ᷾тє** = *iute* (MS. 45, 516), **кѳнѡ᷾кѳю** = *cunoscuiu* (MS. 45, 521), **пѳ᷾тїю** = *pustiu* (MS. 45, 586).

Sporadic, diftongul *iu* este notat şi prin cele două slove corespunzătoare componentelor sale: **ві́ѳ** = *viu* (B 1688, 319), **ви҃ѳ** = *viu* (MS. 45, 283 şi 802).

Ꙗ/ꙗ (iaco)

Această slovă are, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **ѣ҃ѳ҆ а҆̂рътѧ́т҃** = *i-au arătat* (B 1688, 307), **тъѣ́тѳ҃ѳ҆** = *tăiat-au* (B 1688, 298), **мѣ́ѳ҃** = *mi-au* (MS. 45, 283), **ꙗ᷾ѳ҃чи᷾** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **ꙗ҆̂ръ** = *iară* (MS. 45, 517), **съмигъꙗ᷾къ** = *să migăiască* şi **мигъѣ́лъ** = *migăială* (MS. 45, 519), **ѣ҃ръ᷾҃ѫ** = *iarăşi* (MS. 45, 728), **ѣ҃тъ** = *iată* (MS. 45, 729), **ꙗд** = *iad* (MS. 45, 729, 735), **съ҆нѳѣ҃съ** = *să nu iasă* (MS. 45, 733), **ꙗ᷾ѳ҃трѣми᷾** = *i-au trimis* (MS. 45, 733), **а҆̂ѳ҃т҃темеꙗ᷾ѫ** = *au întemeiat* (MS. 45, 736), **рь҃дѳѣ́лъ** = *rînduială* (MS. 45, 737), **пръщїꙗ᷾ѫ** = *prăştiiaş* (MS. 45, 741), **ꙗ᷾ѳ҃т҃кѳ҃ѫюра᷾ѫ** = *i-au încungiurat* (MS. 45, 742).

Această valoare o are slova iaco şi în cuvintele *iaste* (formă verbală) şi *iale* (pronume personal), scrise cu mare consecvenţă, în cele două manuscrise, **ѣ҃сте** şi, respectiv **ѣ҃ле** (vezi şi *infra*, la slova **ѧ**).

Sporadic, diftongul *ia* este notat şi prin cele două slove corespunzătoare: **мїаць фъкѳ́т҃** = *mi-ați făcut* (B 1688, 299).

2. Notează uneori diftongul *ea*, în concurenţă cu **ѣ** şi **ѧ**: **съмъръ́скъ** = *să mărească* (MS. 45, 284), **съприча́пъ** = *să priceapă* (MS. 45, 499), **съ҆̀сѡкота᷾᷾къ** = *să socotească* (MS. 45, 499), **т҃᷾дре᷾᷾та́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **а҆̂лꙗ᷾гъ** = *aleargă* (MS. 45, 503), **съмъкѳлѣ́гъ** = *să mă culeagă* (MS. 45, 503), **че᷾четѣ́ѕъ** = *cerceteadză* (MS. 45, 505), **викліа᷾** = *viclean* (MS. 45, 506), **чіарть** = *ceartă* (MS. 45, 507 şi 517), **чіа᷾кь** = *cearcă* (MS. 45, 509), **дріа́᷾тъ** = *dreaptă* (MS. 45, 511), **съ҆т҃᷾бнѣ́ѕъ** = *să îmbuneadză* (MS. 45, 517), **нѣ́мѳ҃** = *neamul* (MS. 731), **лі᷾ѳ҃да᷾ѫ** = *le-au dat* (MS. 45, 733), **нѣ́мѳрил҆᷈** = *neamurile* (MS. 45, 735), **лѣ́гъ** = *leagă* (MS. 45, 742), **плѣ́къ** = *pleacă* (MS. 45, 747), **ѡ᷾менѣ́᷾къ** = *omenească* (MS. 45, 885), **дѣ́съ** = *deasă* (MS. 45, 886), **трѣ́въ** = *treabă* (MS. 45, 886), **ѡ᷾тенѣ́лъ** = *osteneală* (MS. 45, 886).

3. Notează, uneori, un *e* deschis, la fel ca slova **ѣ**; în asemenea cazuri am transcris, de asemenea, prin semnul convenţional *ê*: **дрі́᷾тє** = *drêpte* (MS. 45, 501), **тетѣ́ме** =

te tême (MS. 45, 524), **а҆лиа́се** = *alêse* (MS. 45, 711), **т҃мънрекіа́ре** = *împărechêre* (MS. 45, 885), **а҆лі́а҃ше** = *alêge* (MS. 45, 889).

ѧ/ꙗ (ia)

Acest semn are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziţie: **денѣ́ напо́ѧ** = *denapoia* (B 1688, 291), **т҃пъръці́ѧ** = *împărăţiia* (B 1688, 295), **примéжді҃ѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 284), **ѹ҃нѹѧ** = *unuia* (Ms, 45, 374), **весели҃ѧ** = *veseliia* (MS. 45, 505), **в҃а҆гословéні҃ѧ** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **са́бі҃ѧ** = *sabiia* (MS. 45, 515), **мл҆тéні҃ѧ** = *milosteniia* (MS. 45, 730), **смерéні҃ѧ** = *smereniia* (MS. 45, 741), **съ҃т҃ві҃а҆** = *să înviia* (MS. 45, 854), **съвъмѹа҆** = *să vămuia* (MS. 45, 855), **съ҃т҃ноѧ҆къ** = *să înnoiască* (MS. 45, 856), **во́ѧ** = *voia* (MS. 45, 885), **сь҃гѹа҆** = *sîrguia* (MS. 45, 905). Slova aceasta se regăseşte frecvent în formele de imperfect indicativ, persoana a III-a, ale unor verbe de conjugarea a IV-a, care prezintă fenomenul de diereză, specific limbii române literare vechi, în grafii ca: **т҃търъі҃а҆** = *întăriia* (B 1688, 295), **вениа҆** = *veniia* (B 1688, 297), **сокоті҃а҆** = *socotiia* (B 1688, 297), **т҃възлі҃а҆** = *învăliia* (MS. 45, 283), **а҆жѹторі҃ѧ** = *ajutoriia* (MS. 45, 284), **вені҃а҆** = *veniia* (MS. 45, 382), **ѹсъві҃ѧ** = *usăbiia* (MS. 45, 504), **хръні҃а҆** = *hrăniia* (MS. 45, 677 şi 728), **пъзі҃ѧ** = *păziia* (MS. 45, 747), **гръа҆** = *grăia* (MS. 45, 749).

2. Notează, în alternanţă cu **ѣ**, diftongul *ea*, ca în exemplele: **а҆** = *ea* (MS. 45, 283), **ма҆** = *mea* (MS. 45, 283), **ка́лѧ** = *calea* (MS. 45, 284), **съ҃т҃търъ҃къ** = *să întărească* (MS. 45, 284), **събинекѹвъ҃тв҃къ** = *să binecuvînteascâ* (MS. 45, 284), **а҆рдерѧ** = *arderea* (MS. 45, 383), **ка́лѧ** = *calea* (MS. 45, 445), **сть҃гѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **нѹмѧ**^{ѕ} = *nu mi-au* (MS. 4389, 744).

3. Notează, frecvent, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris, de asemenea, convenţional prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **мегі҃а́ші҃и** = *megiêşii* (B 1688, 297), **вѹ́ринѹл҆** = *boiêrinul* (B 1688, 298), **гръ҃ше** = *grăiêşte* (B 1688, 302), **тъ҃рѣ** = *tăiêrea* (B 1688, 298), **фм҆** = *fêl* (MS. 45, 287), **къдм҆ница** = *cădêlniţa* (MS. 45, 385), **мл҆** = *mêle* (MS. 45, 499), **причáперѧ** = *pricêperea* (MS. 45, 499), **пъзѹ́ше** = *păzêşte* (MS. 45, 500), **гръбѹ́ше** = *grăbêşte* (MS. 45, 503), **мъ҃тѹрисѹ́ше** = *mărturisêşte* (MS. 45, 503), **съмь҃тѹв҃ше** = *să mîntuiêşte* (MS. 45, 505), **лѹ́ше** = *lêgea* (MS. 45, 507), **веселѧшесъ** = *veselêşte-să* (MS. 45, 514), **чи҃стѹ́ше** = *cinstêşte* (MS. 45, 515), **лм҃не** = *lêmne* (MS. 45, 516), **прі҃атенѹ**^{ѧ} = *priêtenul* (MS. 45, 516), **т҃ителѹ́шевѡ**^{ı} = *înţelêge-vor* (MS. 45, 517), **вм҃никъ** = *vêcinică* (MS. 45, 728), **поменѹ́ше** = *pomenêşte* (MS. 45, 728), **фѧлю҆** = *fêliul* (MS. 45, 731), **пѹ́ше** = *pêşte* (MS. 45, 731), **пѹтѹ́рѣ** = *putêrea* (MS. 45, 737), **сѣ҃дѹ́зе** = *să urmêze* (MS. 45, 739), **рь҃дв҃ле҆** = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), **вшаре҆** = *boiêri* (MS. 45, 743), **фрь҃мсѹ́це҆** = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), **вісѹ́рікѧ** = *bisêrica* (MS. 45, 861), **кѣ҆тѹѧ҆** = *cheltuiêle* (MS. 45, 862), **бътрънѹ́це** = *bătrînêţe* (MS. 45, 886), **вомрі҆** = *boiêrii* (MS. 4389, 744).

O excepţie de la această regulă am făcut la cuvintele **ѥ҃сте** (forma de persoana a III-a singular, indicativ prezent a verbului *a fi*) şi **ѥ҃ле** (pronumele personal feminin de persoana a III-a singular), pe care le-am transcris consecvent prin *iaste*, respectiv *iale*. Aceste două forme, după părerea celor mai mulţi dintre specialişti, erau pronunţate ca atare în vechea română literară şi notate cu mare consecvenţă prin slovele **ѥ** (predominantă în *Biblia* de la 1688) sau **ꙗ** (predominantă în MS. 45 şi MS. 4389).

ѳ/ѳ (thita)

Notează, în virtutea tradiţiei, consoana *th*, în cuvintele de origine greacă, în special în numele proprii, preluate de traducători în forma lor originară. Deşi consonantei greceşti *th* îi corespunde în sistemul fonematic românesc un *t*, am transcris totuşi acest grafem prin *th*, pentru a indica opţiunea grafic-etimologizantă a autorilor, tipografilor sau scriptorilor: **і҆ѡанадѹ́**^{и} = *Ioanathán* (B 1688, 288), **мáхѳѹсала** = *Máhthusala* (B 1688, 287), **сѝѳь** = *Síth* (B 1688, 287), **ѳоргáма** = *Thorgáma* (B 1688, 287), **а҆вії́ѳа**^{р} = *Aviáthar* (MS. 45, 284), **а҆҃нгеѳ**^{ѕ} = *Angheth* (MS. 45, 284), **карїаѳїарі**^{м} = *Cariathiarim* (MS. 45, 361), **ѳеѵ҃ви҃**^{с} = *Thesvis* (MS. 45, 727), **а҆рарѳ**^{ѕ} = *Ararath* (MS. 45, 728), **і҆ѡнáѳа҆**^{н} = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **а҆҃нѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **е҆фра҆**^{ф}**ѳь** = *Efrafth* (MS. 45, 736), **е҆ѳі҃ѡпі́є҆** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **вектиле**^{ѕ} = *Vectileth* (MS. 45, 738), **вєѳѡрѡ҃** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **і҆арéѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **ѳѡѳаі҃**^{м} = *Dothaim* (MS. 45, 739), **ветомеѵ҃ѳа҆**^{м} = *Vetomestham* (MS. 45, 739), **гѡѳѡнїи҆**^{л} = *Gothoniil* (MS. 45, 741), **і҃ѳѵѳь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **ветомаѳе**^{м} = *Vetomathem*, **нефѳа҆**^{р} = *Nefthar* (MS. 45, 860), **ѳраѕе**^{ѕ} = *Thraseu* (MS. 45, 861), **тімѡ́ѳе**^{ѕ} = *Timótheu* (MS. 45, 871), **скі҃ѳѡ҃по́лін** = *Schinthonpólin* (MS. 45, 876).

ѯ/ѯ (csi)

Această slovă chirilică notează grupul consonantic *cs*, transcris, conform normelor ortografice moderne, prin litera *x*, precum: **а҆рфаѯáдь** = *Arfaxád* (B 1688, 287), **і҃еѯáѝ** = *Iexán* (B 1688, 287), **о҃нѯ** = *ónix* (MS. 45, 435 şi 807), **а҆҃нѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **а҆рфаѯа҆**^{л} = *Arfaxad* (MS. 45, 736, 737), **ѡ҃ѯ** = *Ox* (MS. 45, 742), **а҆леѯа҃ндрѕ** = *Aléxandru* (MS. 45, 831), **ѯа҃нѳі҃**^{ск} = *xanthic* (MS. 45, 875), **а҆леѯа҃ндрі҃а** = *Alexandríia* (MS. 45, 884).

ѱ/ѱ (gea)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *ğ*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **слѹ́ѱеле** = *slugele* (B 1688, 300), **сѯ́нѱе** = *sînge* (B 1688, 302), **т҃нѱер** = *înger* (B 1688, 302), **съ҃ѱе** = *sînge* (MS. 45, 284), **кѹѱетá** = *cugeta* (MS. 45, 445), **фъ҃рдълáѱе** = *fărădălêge* (MS. 45, 870), **пль҃ѱере** = *plîngere* (MS. 45, 886), **съ҃бáѱе** = *să-i bage* (MS. 45, 887), **ѱенѹ́не** = *genune* (MS. 45, 897);

2. cînd aceasta este urmată de *i* (vocală sau semivocală): **фѹѱи́т** = *fugit* (B 1688, 314), **слѹ́ѱи** = *slugi* (B 1688, 314), **слѹ́ѱи҆є** = *slugile* (MS. 45, 284), **сѣ҃мерѱи** = *să mergi* (MS. 45, 285), **а҆҃рѱи҃**^{тт} = *argint* (MS. 45, 858), **лѧма҆҃рѱинѣ** = *la marginea*

(MS. 45, 866), **фъ^{р}дълеѱ^{и}** = *fărădălegi* (MS. 45, 889);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală sau de un diftong notat prin **ю**, **ѣ**, **ѧ**. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ge* sau *gi*, conform normelor actuale: **а̂мъцѣ́скъ** = *amăgească* (B 1688, 330), **лѣ́цѣ** = *lêgea* (B 1688, 299, MS. 45, 284), **нелецꙋ́ит** = *nelegiuit* (B 1688, 295), **ме^{р}цѧ^{м}** = *mergeam* (MS. 45, 284), **сь^{н}цю^{ри}** = *sîngiuri* (MS. 45, 870), **прецю^{р}**= *pregiur* (MS. 45, 871), **лецꙋ^{и}тѡ^{р}** = *legiuitor* (MS. 45, 896).

ѳ/ѳ (în)

Acest semn grafic, specific grafiei chirilice româneşti, are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* la începutul cuvîntului: **ѳ^{м}пъра́тꙋ^{л}** = *împăratul* (MS. 45, 283), **ѳндрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **ѳ^{н}трꙋ** = *întru* (MS. 45, 447), **ѳ^{н}фи^{п}серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **ѳ^{н}дре^{п}тѧ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **ѳ^{н}тѡрс^{ꙋ}** = *întorsu* (MS. 45, 741), **съ^{с}ѳ^{н}па́че** = *să să împace* (MS. 45, 856), **ѳ^{н}пре^{ꙋ}нъ**= *împreună* (MS. 45, 863), **ѳ^{н}чепътѡ́рю^{л}** = *începătoriul* (MS. 45, 866).

2. Notează, uneori, silaba *în* la începutul cuvîntului: **съ ѳкина́ръ** = *să închinară* (B 1688, 312), **ѳкъпѣ̀** = *încăpea* (B 1688, 312), **ѳтра́рѣ** = *întrarea* (B 1688, 312).

3. Notează, uneori, silaba *îm* la începutul cuvîntului: **ѳпъра́т** = *împărat* (B 1688, 295), **ѳбръка́те** = *îmbrăcate* (B 1688, 314), **ѳбръка́ць** = *îmbrăcaţi* (B 1688, 311).

4. Notează, uneori, consoana *n*: **преѳмѫ́на** = *pren mîna* (B 1688, 299), **деѳси́рїа** = *den Síria* (B 1688, 301).

ѵ/ѵ/ѵ

Acest grafem chirilic notează vocala sau semivocala *i* în cuvintele de origine grecească, ca o opţiune etimologizantă fără semnificaţie fonetică, în special în numele proprii, acolo unde în greceşte apare un ypsilon: **е̂гѵпетꙋлꙋ^{и}** = *Eghipetului* (B 1688, 311), **е̂гѵпт̂ѣ́н̂** = *eghiptean* (B 1688, 288, **ле́вѵ** = *Lévi* (B 1688, 294), **левѵ́цїи** = *leviţii* (B 1688, 291), **мо́ѵси** = *Móisi* (B 1688, 323), **тѵ̈рꙋ** = *Tiru* (MS. 45, 543), **мѵ̈р** = *mir* (MS. 45, 586).

22. Bibliografia

Bibliografia generală a acestui volum conţine lucrări folosite şi citate în procesul de redactare a *Indicelui de cuvinte şi forme* (secţiunea A), a *Notei asupra ediţiei* şi a *Comentariilor* (secţiunea B).

23. Lista de abrevieri

Am reluat lista de abrevieri generală, folosită şi în volumele anterioare ale seriei.

24. Fotocopiile manuscriselor

Facsimilele celor două manuscrise, MS. 45, de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, şi MS. 4389, de la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti, au fost realizate prin tehnica scanării color.

TEXTE

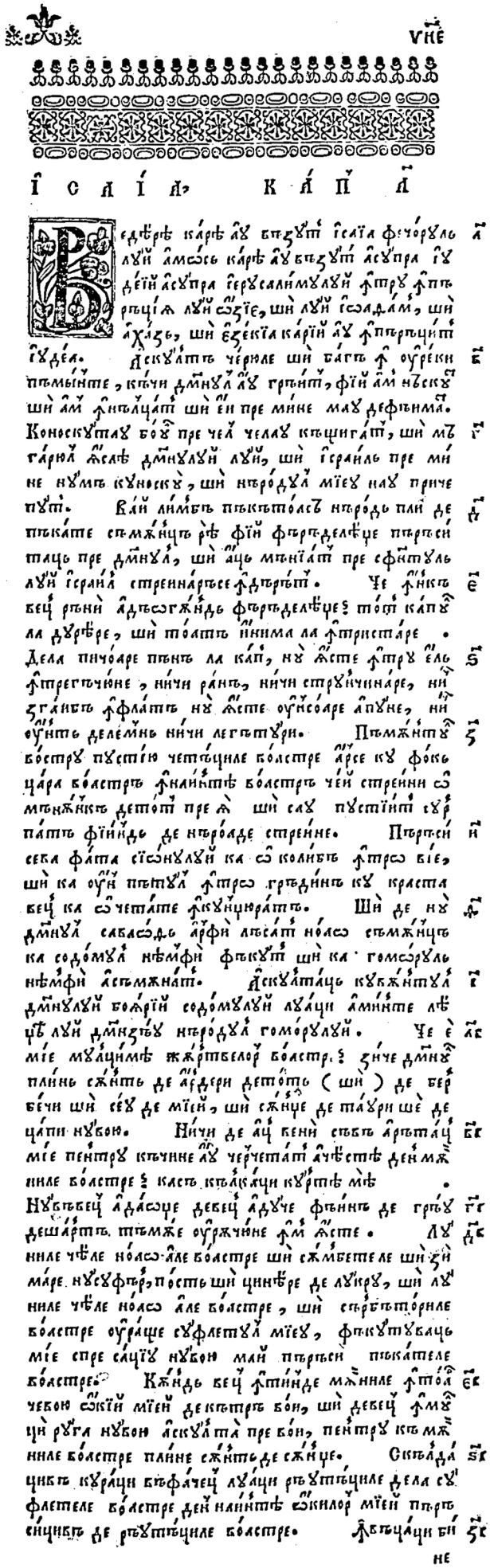

Biblia 1688, p. 455, col. 2

Isaía

Cap 1

1. Vedêrea carea au văzut Isaia, feciorul lui Amós, carea au văzut asupra Iudéii, asupra Ierusalímului, întru împărăţiia lui Ózie şi lui Ioathám şi Aház şi Ezéchia, carii au împărăţit Iudéa.

2. Ascultă, ceriule, şi bagă în urechi, pămînte, căci Domnul au grăit: „Fii am născut şi am înălţat, şi ei pre mine m-au defăimat.

3. Conoscut-au boul pre cel ce l-au cîştigat şi măgariul iêslea domnului lui, şi Israíl pre mine nu mă cunoscu şi nărodul mieu n-au priceput."

4. Vai, limbă păcătoasă, nărod plin de păcate, sămînţă rea, fii fără de lêge, părăsit-aţi pre Domnul şi aţi mîniat pre Sfîntul lui Israíl, streinară-se îndărăt.

5. Ce încă veţi răni, adăogînd fărădelêge? Tot capul — la durêre şi toată inima — la întristare.

6. De la picioare pînă la cap nu iaste întru el întregăciune, nici rană, nici struncinare, nici zgaibă îmflată, nu iaste unsoare a pune, nici untdelemn, nici legături.

7. Pămîntul vostru — pustiiu, cetăţile voastre — arse cu foc, ţara voastră, înaintea voastră, cei streini o mănîncă de tot pre ea şi s-au pustiit, surpată fiind de năroade streine.

8. Părăsi-se-va fata Siónului ca o colibă într-o vie şi ca un pătul într-o grădină cu crastaveţi, ca o cetate încungiurată.

9. Şi de nu Domnul Savaóth ar fi lăsat noao sămînţă, ca Sodómul ne-am fi făcut şi ca Gomórul ne-am fi asămănat.

10. Ascultaţi cuvîntul Domnului, boiêrii Sodómului, luaţi aminte lêgea lui Dumnezău, nărodul Gomórului!

11. „Ce e mie mulţimea jîrtvelor voastre? zice Domnul. Plin sînt de arderi de tot (şi)[1] de berbeci; şi seu de miei şi sînge de tauri şi de ţapi nu voiu,

12. Nici de aţi veni să vă arătaţi mie. Pentru că cine au cercetat acêstea den mîinile voastre? Ca să călcaţi curtea mea

13. Nu vă veţi adaoge. De veţi aduce făină de grîu — deşartă, tămîie urîciune îmi iaste.

14. Lunile cêle noao ale voastre şi sîmbetele şi zi mare nu sufăr; post şi ţinêre de lucru şi lunile cêle noao ale voastre şi sărbătorile voastre uraşte sufletul mieu. Făcutu-v-aţi mie spre saţiu, nu voiu mai părăsi păcatele voastre.

15. Cînd veţi întinde mîinile, întoarce-voiu ochii miei de către voi, şi de veţi înmulţi ruga, nu voiu asculta pre voi, pentru că mîinile voastre pline sînt de sînge.

16. Scăldaţi-vă, curaţi vă faceţi, luaţi răutăţile de la sufletele voastre denaintea ochilor miei, părăsiţi-vă de răutăţile voastre,

17. Învăţaţi bi- //

Ms. 45, p. 529-530

Isaía

Cap 1

1. Vedêrea carea au văzut Isaía, ficiorul lui Amos, carea au văzut despre Iudéa şi despre Ierusalim, întru împărăţiia lui Ozie şi lui Iotham *[530/1]* şi Áhaz şi Ezechía, carii au împărăţit Iudéii.

2. Ascultă, cer, şi bagă în urechi, pămînte, căci Domnul au grăit: „Fii am născut şi am înălţat, şi ei pre mine m-au dăfăimat.
3. Cunoscut-au bou pre cel ce l-au cîştigat şi măgariul iêslea domnului lui, şi Israil pre mine nu cunoscu şi nărodul mieu n-au priceput."

4. Vai, limbă păcătoasă, nărod plin de păcate, sămînţă rea, fii fără dă lêge, părăsit-aţi pre Domnul şi aţi urgisit pre Cel Sfint a lui Israil, înstriinară-să îndărăt.

5. Ce încă veţi răni, adăogînd fărădălêge? Tot capul — la durêre şi toată inima — la voie rea.

6. De la picioare pînă la cap nu iaste întru el întregăciune, nici rană, nici strîmciunare, nici zgaibă înflată, nu iaste unsoare a pune, nici untdălemn, nici legături.
7. Pămîntul vostru — pustiiu, cetăţile voastre — arse cu foc, ţara voastră, înaintea voastră, cei striini o mănîncă de tot pre ea şi s-au pustiit, surpate fiind de năroade streine.

8. Părăsi-să-va fata Sion ca un cort într-o vie şi ca o cramă întru o grădină cu pêpeni, ca o cetate ce să încungiură.
9. [1]Şi de nu Domnul Savvaoth ar fi lăsat noao sămînţă, [2]ca Sodómul cîndai ne-am fi făcut şi ca Gomórul ne-am fi asămănat.
10. Ascultaţi cuvîntul Domnului, boiêrii Sodómului, luaţi aminte lêgea lui Dumnedzău, nărodul Gomórrei!

11. [3]„Ce mi-i mulţimea jirtvelor voastre? dzice Domnul. Plin sînt de arderi de tot ⌊şi⌋ de berbeci; şi seu de miei şi sînge de tauri şi de ţapi nu voi,

12. Nice de aţi veni să vă arătaţi mie. Pentru că cine au cercetat acêstea dentru mîinile voastre? Ca să călcaţi ograda mea
13. Nu veţi adaoge. [4]Dă veţi aduce fănină de grîu — dăşartă, tămîie urîciune mie iaste.

14. Lunile cêle noao ale voastre şi sîmbetile şi dzi mare nu sufăr; post şi nelucrare ⌊şi⌋ lunile cêle noao ale voastre şi sărbătorile voastre urăşte sufletul mieu. Făcutu-v-aţi mie spre săturare, nu voi mai părăsi păcatele voastre.

15. [5]Cînd veţi întinde mîinele, întoarce-voi ochii miei de cătră voi, şi de veţi înmulţi ruga, nu voi asculta voao, [6]pentru că mîinele voastre de sînge pline-s.

16. [7]Scăldaţi-vă, curaţi faceţi-vă, luaţi răutăţile[8] de la sufletile voastre denaintea ochilor miei, părăsiţi[9] de răutăţile voastre,

17. Învăţaţi bi-

Ms. 4389, p. 669-670

Cartea prorocirei Isáiei

Capul 1 *[670/1]*

1. Vedêrea Isaiei, feciorul lui Amos, carea o au văzut asupra Iúdei şi asupra Ierusalímului, în zilele Óziei, ale lui Ioatham, ale lui Ahaz şi ale Ezéchiei, împăraţii Iúdei.[1]

2. Ascultă, ceriu, şi ia aminte, pămîntule, că au grăit Domnul: „Născut-am feciori şi i-am înălţat, iar ei se-au lepădat de mine.
3. Cunoscut-au boul pre cela ce l-au cîştigat şi măgariul iêslea stăpînului său, iar Israil pre mine n-au cunoscut şi nărodul mieu n-au priceput."

4. Vai de tine, ţară păcătoasă, nărod plin de păcate, sămînţă rea şi feciori fărădelegiuirei, că aţi lăsat pre Domnul şi aţi mîniiat pre Cel Sfint al lui Israil şi v-aţi întors înapoi.[2]

5. Dară ce vă mai răniţi de mai adaogeţi fărădelegiuiri? Tot capul iaste în durêre şi toată inima în grijă.
6. Nu iaste într-însul zdravăn de la picioare pînă la cap, buba şi rana şi vătămătura cêea ce coace, nu iaste de-a pune blast, nici a unge cu untdelemn, nici a lega.

7. [3]Ţara voastră — pustie, cetăţile voastre — arse cu foc, ţinutul vostru îl vor mînca alţii streini înaintea voastră şi răsipindu-se se vor pustii, că va fi răsipită de vrăjmaşi.

8. Şi se va năpusti fata Siónului ca o cramă într-o vie şi ca o colibă într-un pomet şi ca o cetate carea iaste ocolită de bătaia oştilor.[4]
9. [5]Că de n-ară fi lăsat noaoă Domnul Savaoth sămînţă, [6]am fi fost ca So- *[670/2]* dómul şi ne-am fi asămănat Gomórului.
10. [11[7]] Auziţi cuvîntul Domnului, căpeteniile Sodómului!

11. [8]„Ce-mi iaste mie de mulţimea jărtvelor voastre? grăiêşte Domnul. Plin sînt de arderi de tot de berbeci şi de seuri de miei; şi sîngele juncilor şi al ţapilor nu-l voiesc.
12. Cînd veţi veni să vă arătaţi înaintea mea, cine va cerceta acêstea den mîinile voastre, ca să umblaţi în curtea mea?
13. Să nu mai adaogeţi a-mi mai aduce făină de grîu, că în zadar; şi cădirea urîciune-mi iaste.[9]

14. Lunile voastre cêle noaoă şi sîmbetele şi zilele cêle mari nu le voiu priimi; postul şi sărbătorile şi praznicele voastre le-au urît sufletul mieu. Săturatu-m-ai şi mai mult nu voiu ierta păcatele voastre.

15. [10]Şi cînd veţi rîdica mîinile voastre cătră mine, eu voiu întoarce ochii miei de cătră voi, şi cînd veţi înmulţi rugăciunea, nu vă voiu asculta, [11]că mîinile voastre sînt pline de sînge.
16. [12]Spălaţi-vă, fiţi curaţi, lepădaţi răotăţile den sufletele voastre denaintea ochilor miei, părăsiţi-vă de păcatele voastre,

17. Învăţaţi-vă să faceţi

Versiunea modernă

Cartea profetului Isaia

Capitolul 1

1. O vedenie pe care a văzut-o Isaia, fiul lui Amos, pe care a văzut-o împotriva Iudeii şi împotriva Ierusalimului, în [timpul] domniei lui Ozias şi a lui Ioatam şi a lui Ahaz şi a lui Ezechia, care au domnit în Iudeea.
2. Ascultă, cerule, şi pleacă-ţi urechea, pământule, căci Domnul a vorbit: „Fii am zămislit şi am crescut, dar ei m-au nesocotit.
3. Cunoscut-a boul pe cel care l-a cumpărat şi măgarul ieslea stăpînului său, dar Israel nu m-a cunoscut şi poporul meu nu a priceput."

4. Vai, neam păcătos, popor plin de păcate, sămînţă ticăloasă, fii nelegiuiţi; părăsit-aţi pe Domnul şi aţi stîrnit la mînie pe Sfîntul lui Israel. S-au înstrăinat îndărăt.

5. De ce [căutaţi] să mai fiţi loviţi, voi, care adăugaţi nelegiuire? Tot capul [este cuprins] de durere şi toată inima [este plină] de întristare.
6. Din tălpi pînă-n creştet nu este în el nimic sănătos — fie lovitură, fie vînătaie, fie rană bobotită —, nu este leac alinător de pus, nici untdelemn, nici oblojeli.
7. Ţara vă este pustie, cetăţile voastre sînt arse de foc. Ţinutul vostru, străinii îl mistuie sub ochii voştri şi a ajuns pustiu, răvăşit de popoare străine.

8. Fiica Sionului va rămîne părăsită ca o colibă în vie, ca un sălaş de strajă într-o ţarină de castraveţi, ca o cetate împresurată.
9. Şi dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat o sămînţă, ca Sodoma am fi ajuns şi cu Gomora ne-am fi asemănat.
10. Ascultaţi cuvîntul Domnului, conducători ai Sodomei, luaţi aminte la legea lui Dumnezeu, popor al Gomorei!

11. „Ce-mi [trebuie] mie mulţimea jertfelor voastre? zice Domnul. Sînt sătul de arderi de tot (şi) de berbeci, iar grăsimea mieilor şi sîngele taurilor şi al ţapilor nu le voiesc,
12. Nici dacă veniţi să vă înfăţişaţi înaintea mea. Cine a cerut acestea din mîinile voastre? Prin curtea mea să nu mai păşiţi!
13. De veţi aduce floarea făinii, este zadarnic; tămîia este o urîciune pentru mine.

14. Lunile voastre noi, zilele de sabat şi ziua cea mare nu le mai pot suferi. Postul şi odihna şi lunile voastre noi şi sărbătorile voastre le urăşte sufletul meu. Mi s-a făcut silă de voi; nu voi mai arăta îngăduinţă faţă de păcatele voastre.

15. Cînd veţi întinde mîinile, îmi voi întoarce ochii de la voi, iar dacă veţi înmulţi rugăciunea, nu vă voi asculta, căci mîinile voastre sînt pline de sînge.

16. Spălaţi-vă, curăţiţi-vă, daţi la o parte dinaintea ochilor mei răutăţile din sufletele voastre, puneţi capăt răutăţilor voastre,

17. Învăţaţi să faceţi bi-

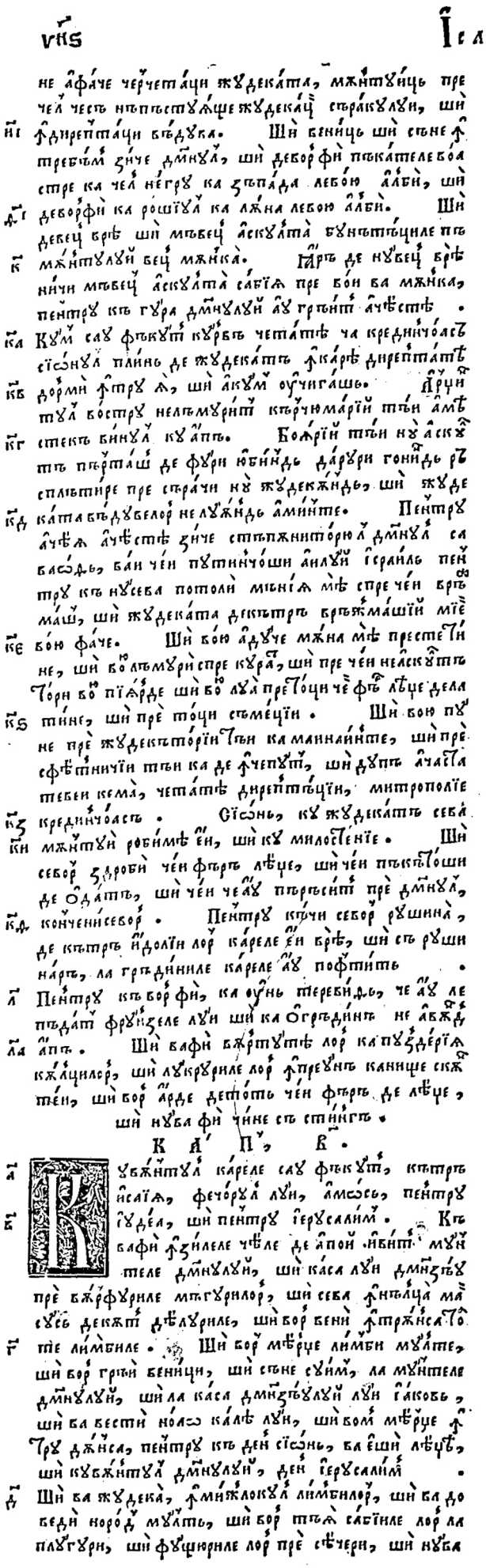

Biblia 1688, p. 456, col. 1

ne a face, cercetaţi judecata, mîntuiţi pre cel ce să năpăstuiêşte, judecaţi săracului şi îndireptaţi văduva.

18. Şi veniţi şi să ne întrebăm, zice Domnul. Şi de vor fi păcatele voastre ca cel negru, ca zăpada le voiu albi, şi de vor fi ca roşiul, ca lîna le voiu albi.

19. Şi de veţi vrea şi mă veţi asculta, bunătăţile pămîntului veţi mînca,

20. Iară de nu veţi vrea, nici mă veţi asculta, sabiia pre voi va mînca", pentru că gura Domnului au grăit acêstea.

21. Cum s-au făcut curvă cetatea cea credincioasă, Siónul, plin de judecată, în carea direptatea dormí întru ea, şi acum — ucigaşi!

22. Argintul vostru — nelămurit, cîrciumarii tăi amêstecă vinul cu apă.

23. Boiêrii tăi nu ascultă, părtaşi de furi, iubind daruri, gonind răsplătire, pre săraci nu judecînd şi judecata văduvelor neluînd aminte.

24. Pentru acêea, acêstea zice Stăpînitoriul, Domnul Savaóth: „Vai, cei putincioşi ai lui Israíl, pentru că nu se va potoli mîniia mea spre cei vrăjmaşi şi judecata de cătră vrăjmaşii miei voiu face.

25. Şi voiu aduce mîna mea preste tine şi voiu lămuri spre curat; şi pre cei neascultători voiu piêrde şi voiu lua pre toţi cei fără lêge de la tine şi pre toţi sămeţii.

26. Şi voiu pune pre judecătorii tăi ca mai nainte şi pre sfêtnicii tăi ca de început; şi după aceasta te vei chema Cetatea direptăţii, Mitropolie credincioasă.

27. Sión — cu judecată se va mîntui robimea ei şi cu milostenie.

28. Şi se vor zdrobi cei fără lêge şi cei păcătoşi deodată, şi cei ce au părăsit pre Domnul conceni-se-vor.

29. Pentru căci se vor ruşina de cătră idolii lor carele ei vrea şi să ruşinară la grădinile carele au poftit.

30. Pentru că vor fi ca un terevith ce au lepădat frunzele lui şi ca o grădină neavînd apă.

31. Şi va fi vîrtutea lor ca puzderiia cîlţilor şi lucrurile lor împreună ca nişte scîntei, şi vor arde de tot cei fără de lêge şi nu va fi cine să stingă."

Cap 2

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Isaiia, feciorul lui Amós, pentru Iudéa şi pentru Ierusalím.

2. Că va fi în zilele cêle de apoi ivit muntele Domnului şi casa lui Dumnezău pre vîrfurile măgurilor şi se va înălţa mai sus decît dealurile şi vor veni într-însa toate limbile.

3. Şi vor mêrge limbi multe şi vor grăi: „Veniţi şi să ne suim la muntele Domnului şi la casa Dumnezăului lui Iácov, şi va vesti noao calea lui şi vom mêrge întru dînsa." Pentru că den Sión va ieşi lêgea şi cuvîntul Domnului — den Ierusalím.

4. Şi va judeca în mijlocul limbilor şi va dovedi norod mult şi vor tăia sabiile lor la pluguri şi fuştiurile lor pre sêceri, şi nu va /

Ms. 45, p. 530-531

ne a face, *[530/2]* cercetaţi judeţ, mîntuiţi pre cel ci să strîmbadză, judecaţi celui sărăiman şi îndreptaţi vădua.

18. Şi veniţi şi vom vorovi, dzice Domnul. Şi dă vor fi păcatele voastre ca roşiul, ca zăpada le voi înălbi, şi de vor fi ca roşiul, ca lîna le voi albi.

19. Şi de veţi vrea şi veţi asculta mie, bunele pămîntului veţi mînca,

20. Iar de nu veţi vrea, nici veţi asculta mie, sabiia pre voi va mînca", pentru că gura Domnului au grăit acêstea.

21. Cum s-au făcut curvă cetatea credincioasă Sion, plină de judêţe, întru carea dreptate dormí întru ea, şi acum — ucigaşi!

22. Argintul vostru — nelămurit, cîrciumarii tăi amêstică vinul cu apă.

23. Boiêrii tăi nu ascultă, împreunători a furi, iubind daruri, gonind răsplătire, [10]sărăimanilor nu judecînd şi judeţul văduilor neluînd aminte.

24. Pentru acêea, acêstea dzice[11] Despuitoriul, Domnul Savvaoth: „Vai, cei vîrtucioşi Israil, nu să va potoli mîniia dară a mea întru nepriêteni şi judeţ dentru nepriêtenii miei face-voi.

25. Şi voi aduce mîna mea preste tine şi voi lămuri la curatu; şi pre cei neascultoiu voi piêrde şi voi lua pre toţi cei fără lêge de la tine ⌊şi pre toţi sămeţii⌋.

26. Şi voi pune pre[12] judecătorii tăi ca de mai nainte şi pre sfêtnicii tăi ca de-nceput; şi după aceasta te vei chema Cetatea dreptăţii, Mitropolie credincioasă.

27. Sion — cu judeţ să va mîntui robimea ei[13] şi cu milostenie.

28. Şi să vor zdrobi cei fără dă lêge şi cei păcătoşi deodată, şi cei ce au părăsit pre Domnul conceni-să-vor.

29. Pentru căci să va ruşina de către idolii lor carele ei vrea şi să ruşinară la grădini carele au poftit.

30. Pentru că vor fi ca un terevinthu ce au lepădat frundzele lui şi ca o grădină apă neavînd.

31. Şi va fi vîrtutea lor ca trestiia cîlţilor şi lucrările lor împreună ca nişte scîntei, şi vor arde de tot cei fără de lêge şi nu va fi cine să stingă."

Cap 2

1. Cuvîntul carele s-au făcut către Isaía, fiiul Amos, pentru Iudéa şi pentru Ierusalim.

2. [14]Că va fi întru cêle de apoi dzile ivit muntele Domnului şi casa lui Dumnedzău pre vîrfurile măgurilor şi să va înălţa mai sus decît dealurile şi vor veni întru ea *[531/1]* toate limbile.

3. Şi vor mêrge limbi multe şi vor grăi: „Veniţi şi să ne suim la muntele Domnului şi la casa Dumnedzăului lui[15] Iacov şi va vesti noao calea lui şi vom mêrge întru însă." Pentru că dentru Sion va ieşi lêge şi cuvîntul Domnului — dentru Ierusalim.

4. Şi va judeca între mijlocul limbilor şi va dovedi nărod mult şi vor tăia sabiile lor la pluguri şi lancele lor spre sêceri, şi nu va

Ms. 4389, p. 670-671

bine, cercetaţi judecata, mîntuiţi pre cel năcăjit, judecaţi[13] celui rămas de părinţi şi îndireptaţi pre văduvă.[14]

18. Şi veniţi să vorbim[15], grăiêşte Domnul. Şi de vor fi păcatele voastre ca roşul, le voiu albi ca zăpada, iar de vor fi ca gravaní, ca lîna le voiu albi.

19. Şi deaca veţi vrea şi mă veţi asculta, veţi mînca bunătă- *[671/1]* ţile pămîntului,

20. Iar de nu veţi vrea, nici mă veţi asculta, sabiia va mînca pre voi", că gura Domnului au grăit acêstea.

21. Cetatea cea credincioasă cum fu curvă, Siónul cel plin de judecată, în care au adormit direptatea, iar acum — ucigătorii?

22. Argintul tău nu iaste curat şi cîrciumarii tăi amêstecă vinul cu apă.

23. Boiêrii tăi nu se pleacă, soţii sînt furilor şi mita le iaste dragă şi umblă după dări; [16]celor rămaşi de părinţi nu le fac judecată şi judecata văduvelor nu o socotesc.[17]

24. Pentr-acêea grăiêşte Stăpînul, Domnul Savaoth: „O, amar celor ce sînt tari întru Israil, că urgiia mea nu se va conteni de către potrivnici şi voiu face judecată de către vrăjmaşii miei.

25. Şi voiu aduce mila mea asupra ta şi voiu arde în lămurire; şi voiu piêrde pre cei ce nu se pleacă şi voiu lua pre toţi cei fărădelegiuitori den tine şi pre toţi trúfaşii îi voiu smeri.

26. Şi voiu pune judecătorii tăi ca şi mai nainte şi sfêtnicii tăi ca şi de-nceput; şi după acêstea te vei chema Cetatea direptăţii, Muma cetăţilor cea credincioasă,[18]

27. [26] Siónul, [27] şi se vor mîntui cu judecată cei robiţi ai lui[19].

28. Şi se vor sfărîma cei fărădelegiuitori şi cei păcătoşi denpreună, şi cei ce au părăsit pre Domnul se vor sfîrşi.

29. Că se vor ruşina de idolii lor, pre carii au ascultat ei, şi se vor ruşina de sădirile lor cêle ce le-au iubit.

30. Că vor fi ca un stăjar cîndu-şi scutură frunza[20] şi ca o grădină carea n-are[21] apă.

31. Şi va fi tăriia lor ca puzderiile zgrêbenilor şi lucrurile lor ca scînteile focului, şi vor arde cei păcătoşi şi cei fărădelegiuitori denpreună şi nu va fi cine să stingă."

Cap 2

1. [22]Cuvîntul carele au fost către Isáiia, feciorul lui Amos, pentru Iuda şi pentru Ierusalim.[23]

2. Că în zilele cêle de apoi va fi muntele Domnului arătat şi casa lui[24] Dumnezeu în vîrfurile munţilor şi se va înălţa mai sus decît dealurile şi se[25] vor sui într-însul toate limbile.

3. Şi vor mêrge năroade multe şi vor zice: „Veniţi să ne suim în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului lui Iácov şi va spune noaoă calea sa şi vom umbla după dînsa." Că den Sion va ieşi lêgea şi cuvîntul Domnului — den Ierusalim.

4. Şi va sămui pren mijlocul limbilor şi va vădi nărod mult şi vor tăia sabiile lor spre pluguri şi sulițele[26] lor spre sêceri[27], şi nu va

Versiunea modernă

nele, căutaţi judecata, izbăviţi-l pe cel nedreptăţit, judecaţi [pricina] orfanului şi faceţi dreptate văduvei.

18. Veniţi apoi să ne judecăm, zice Domnul; şi de-ar fi păcatele voastre precum purpura, ca zăpada le voi albi, iar de-ar fi [roşii] precum cîrmîzul, ca lîna le voi albi.

19. Şi de veţi voi şi mă veţi asculta, bunătăţile ţării veţi mînca,

20. Iar de nu veţi voi şi nici nu mă veţi asculta, sabia vă va mistui", căci gura Domnului a vorbit acestea.

21. Cum a ajuns o curvă cetatea credincioasă a Sionului, cea plină de judecată, în care s-a odihnit dreptatea, iar acum — ucigaşii.

22. Argintul vostru este înşelător, cîrciumarii tăi amestecă vinul cu apă.

23. Căpeteniile tale sînt răzvrătite, părtaşe hoţilor, iubesc darurile şi caută plocoane, nu judecă [pricina] orfanilor şi nu iau seama la judecata văduvelor.

24. De aceea, acestea le spune Stăpînul, Domnul Savaot: „Vai de puternicii lui Israel, căci mînia mea nu va conteni împotriva potrivnicilor şi voi face judecată asupra vrăjmaşilor mei.

25. Voi aduce mîna mea asupra ta şi te voi arde spre curăţire; dar pe cei răzvrătiţi îi voi nimici, voi înlătura de la tine pe toţi cei nelegiuiţi (şi pe toţi cei trufaşi).

26. Şi voi rîndui pe judecătorii tăi ca mai înainte, şi pe sfetnicii tăi ca la început. După aceea te vei numi Cetatea dreptăţii, Cetatea-mamă credincioasă.

27. Sionul — cu judecată se va mîntui robimea ei şi cu îndurare;

28. Cei nelegiuiţi şi cei păcătoşi vor fi zdrobiţi laolaltă, iar cei care îl părăsesc pe Domnul vor fi nimiciţi.

29. Căci se vor ruşina de idolii lor, pe care i-au dorit, şi au fost acoperiţi de ruşine din pricina grădinilor lor după care au poftit.

30. Căci vor fi ca un terebint care şi-a lepădat frunzele şi ca o livadă lipsită de apă.

31. Şi va fi tăria lor ca firele de cîlţi, iar faptele lor ca nişte scîntei, şi vor arde cei nelegiuiţi şi nu va fi cine să[-i] stingă."

Capitolul al 2-lea

1. Cuvîntul care a venit către Isaia, fiul lui Amos, cu privire la Iudeea şi Ierusalim.

2. În zilele de pe urmă muntele Domnului se va vedea lămurit şi casa lui Dumnezeu [va fi] pe vîrfurile munţilor şi se va înălţa mai presus de dealuri şi vor veni în ea toate neamurile,

3. Şi vor veni neamuri multe şi vor zice: „Veniţi să ne suim pe muntele Domnului şi la casa Dumnezeului lui Iacov şi el ne va vesti calea lui şi vom merge pe ea." Căci din Sion va ieşi legea şi cuvîntul Domnului — din Ierusalim.

4. Şi va judeca între neamuri şi va mustra mult popor şi din săbiile lor îşi vor face pluguri şi din suliţele lor — cosoare, şi nu va mai

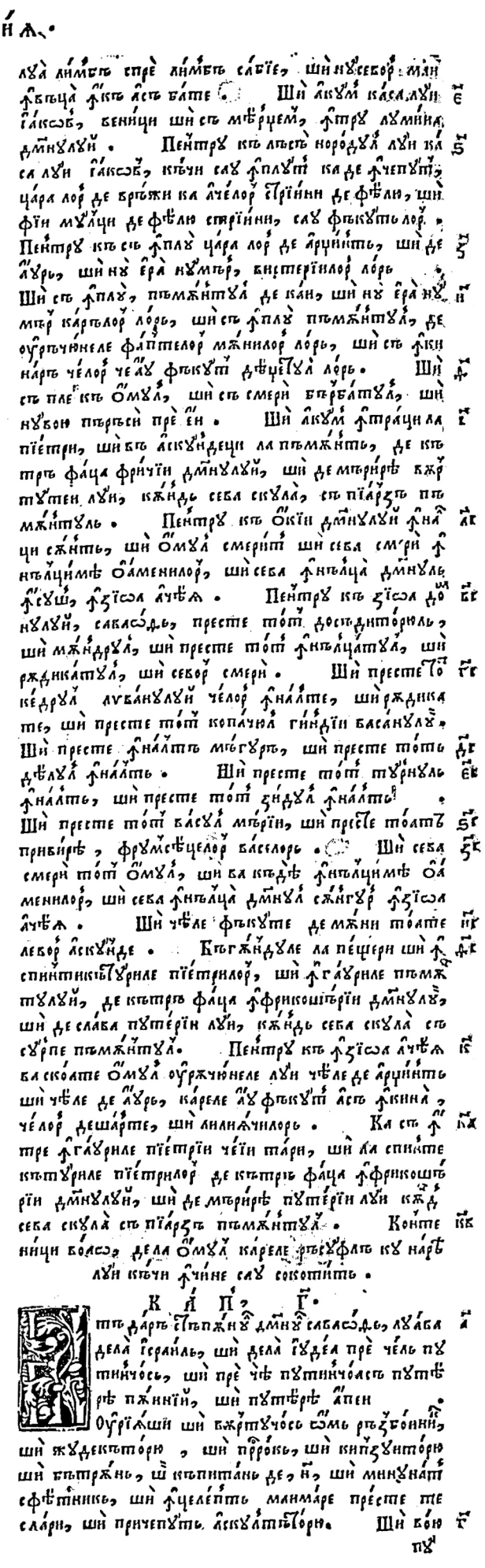

Biblia 1688, p. 456, col. 2

lua limbă spre limbă sabie şi nu se vor mai învăţa încă a să bate.

5. Şi acum, casa lui Iácov, veniţi şi să mêrgem întru lumina Domnului!

6. Pentru că lăsă norodul lui, casa lui Iácov, căci s-au împlut ca de început ţara lor de vrăji, ca a celor striini de fêliu, şi fii mulţi de fêliu striini s-au făcut lor.

7. Pentru că să împlu ţara lor de argint şi de aur şi nu era număr visteriilor lor;

8. Şi să împlu pământul de cai, şi nu era număr carălor lor; şi să împlu pământul de urîciunele faptelor mînilor lor şi să închinară celor ce au făcut dêgetul lor.

9. Şi să plecă omul şi să smeri bărbatul, şi nu voiu părăsi pre ei.

10. Şi acum întraţi la pietri şi vă ascundeţi la pământ de cătră faţa fricii Domnului şi de mărirea vîrtutei lui, cînd se va scula să piarză pământul.

11. Pentru că ochii Domnului înalţi sînt, şi omul — smerit; şi se va smeri înălţimea oamenilor şi se va înălţa Domnul însuşi în zioa acêea.

12. Pentru că zioa Domnului Savaóth — preste tot dosăditoriul şi mîndrul şi preste tot înălţatul şi rîdicatul, şi se vor smeri;

13. Şi preste tot chedrul Livánului, celor înalte şi rîdicate, şi preste tot copaciul ghindii Vasánului,

14. Şi preste înaltă măgură şi preste tot dealul înalt,

15. Şi preste tot turnul înalt şi preste tot zidul înalt,

16. Şi preste tot vasul mării şi preste toată privirea frumsêţelor vaselor.

17. Şi se va smeri tot omul şi va cădea înălţimea oamenilor şi se va înălţa Domnul sîngur în zioa acêea.

18. Şi cêle făcute de mîni toate le vor ascunde,

19. Băgîndu-le la peşteri şi în spinticăturile pietrilor şi în găurile pământului, de cătră faţa înfricoşării Domnului şi de slava puterii lui, cînd se va scula să surpe pământul.

20. Pentru că în zioa acêea va scoate omul urîciunele lui cêle de argint şi cêle de aur, carele au făcut a să închina celor deşarte şi liliêcilor,

21. Ca să între în găurile pietrii ceii tari şi la spintecăturile pietrilor, de cătră faţa înfricoşării Domnului şi de mărirea puterii lui, cînd se va scula să piarză pământul.

22. Conteniţi voao de la omul carele răsuflă cu narea lui, căci în cine s-au socotit?

Cap 3

1. Iată, dară, Stăpînul, Domnul Savaóth, lua-va de la Israíl şi de la Iudéa pre cel putincios şi pre cea putincioasă, putêrea pîinii şi putêrea apei,

2. Uriiaşi şi vîrtucios, om războinic, şi judecătoriu, şi proroc, şi chipzuitoriu, şi bătrîn, şi căpitan de 50, şi minunat sfêtnic, şi înţelept, mai mare preste teslari, şi priceput ascultătoriu,

3. Şi voiu //

Ms. 45, p. 531

lua limbă pre limbă sabie şi nu să vor mai învăţa încă a să bate.

5. Şi acum, casa Iacov, veniţi şi să mêrgem întru lumina Domnului!

6. Pentru că lăsă nărodul lui, casa lui Iacov, căci s-au împlut ca de-nceput[16] ţara lor de vrăji, ca ceea a celor striini de fêl, şi fii mulţi de fêl striini s-au făcut lor.

7. Pentru că să împlú ţara lor de argint şi de aur şi nu era număr vistiêrelor lor;

8. Şi să împlú pământul de cai, şi nu era număr carălor lor; şi să împlú pământul de urîciunile fapturilor mîinilor lor şi să închinară la carele au făcut dêgetile lor.

9. Şi să plecă omul şi să smeri bărbatul, şi nu voi părăsi pre ei.

10. Şi acum întraţi la pietri şi vă ascundeţi la pământ de cătră faţa fricei Domnului şi de mărirea vîrtuţei lui, cînd să va scula să piardză pământul.

11. Pentru că ochii Domnului — înalţi, şi omul — smerit; şi să va smeri înălţimea oamenilor şi să va înălţa Domnul însuşi întru dzua acêea.

12. Pentru că dzua Domnului Savvaoth — preste tot dosăditoriul şi mîndrul şi preste tot înaltul şi rădicatul, şi să vor smeri;

13. Şi preste tot chedrul al Livánului, a celor înalte şi rădicate, şi preste tot copaciul ghindei Vasan,

14. Şi preste înaltă măgură şi preste tot dealul înalt,

15. [17]Şi preste tot zidul înalt,

16. Şi preste tot vasul mării şi pre toată privirea frîmsêţelor vaselor.

17. Şi să va smeri tot omul şi va cădea înălţimea oamenilor şi să va înălţa Domnul sîngur întru dzua acêea.

18. Şi cêle făcute de mîini toate le va ascunde,

19. Băgîndu-le la peşteri şi la spintecăturile pietrilor şi la bortele pământului, de cătră faţa fricei Domnului şi de slava vîrtuţei lui, cînd să va scula să surpe pământul.

20. Pentru că întru dzua acêea va scoate omul urîciunile lui cêle de ar- *[531/2]* gint şi de aur, carele au făcut a să închina celor deşarte şi liliêcilor,

21. Ca să între la gaurile cei tari pietri [18]şi la spintecăturile pietrilor, de cătră faţa têmerii Domnului şi de mărirea vîrtuţii lui, cînd să va scula să piardză pământul.

22. Părăsiţi voaă de la omul carele răsuflă întru narea lui, căci întru cine s-au socotit?

Cap 3

1. Iată, Despuitoriul, Domnul Savvaoth, lua-va de la Israil şi de la Iudéa vîrtuciosul şi vîrtucioasa, vîrtutea pîinei şi vîrtutea apei,

2. Uriiaş, şi vîrtucios, om războinic, ⌊şi⌋ judecător, şi proroc, şi pînditor, şi bătrîn, ⌊şi⌋ preste 50, şi minunat sfêtnic, şi înţelept mai mare preste teslari, şi priceput ascultător,

3. Şi voi

Ms. 4389, p. 671

rădica o limbă asupra alţii limbi sabiia şi de-acii nu se vor mai învăţa a se bate.[28]

5. Ce veniţi acum, casa lui Iá- *[671/2]* cov, să umblăm în lumina Domnului!

6. Că casa lui Iácov au scos pre nărodul său, că ţara lor se-au umplut de vrăji ca şi mai denainte, ca şi a[29] filistimlênilor, şi se-au născut lor feciori de alt neam.

7. Umplutu-se-au ţara lor de aur şi de argint şi avuţiia lor n-avea număr;

8. Şi se-au umplut ţara lor de cai, şi carăle[30] lor n-avea număr[31]; şi se-au umplut ţara lor de idoli, faptele mîinilor lor, şi se-au închinat celor ce au făcut dêgetele lor.

9. Şi se-au plecat omul şi se-au smerit bărbatul, şi să nu-i rabzi.

10. Şi acum întraţi în pietri şi vă ascundeţi în pământ de faţa fricei Domnului şi de slava tăriei lui, cînd se va scula să piiarză pământul.[32]

11. Că ochii Domnului sînt nalţi, iar omul iaste smerit; şi înălţimea omului se va pogorî şi în zioa acêea se va înălţa sîngur Domnul.

12. Că zioa Domnului Savaoth — spre tot dosăditoriul şi trúfaşul şi spre tot măreţul şi spre cel ce caută sus, şi se vor smeri;

13. Şi spre tot chiedrul Livánului cel nalt şi văznisit şi spre tot stăjariul ghindei Vasánului,

14. Şi spre tot muntele cel nalt şi spre tot dealul nalt,

15. Şi spre tot zidul cel nalt şi spre tot turnul nalt,

16. Şi spre toată corabiia mării şi spre toată frumsêţea corăbiilor.[33]

17. Şi se va smeri tot omul şi va cădea înălţimea omenească şi Domnul însuşi se va înălţa în zioa acêea.

18. Şi toate cêle făcute de mîini se vor ascunde,

19. [34]Şi vor întra în peştere şi în dăspicăturile pietrilor şi în gropile pământului, de faţa fricei Domnului şi de slava tăriei lui, cînd se va scula să piiarză pământul.

20. În zioa acêea va scoate omul urîciunile[35] sale cêle de argint şi de aur, care le-au făcut să se închine celor dăşărţi şi liliêcilor celor de noaptea,

21. Ca să între în spintecăturile pietrii cei tari[36] şi în peşterile pietrilor, de faţa fricei Domnului şi de slava tăriei lui, cînd se va scula să piiarză pământul.

22. Să vă lăsaţi[37] voaoă de la omul carele are suflare în nări, că se schimbă cu acesta.

Cap 3

1. Iată, Stăpînul, Domnul Savaoth, va lua den Iudéea şi den Ierusalim pre cel tare şi putêrea cea tare a pîinei şi putêrea apei[38],

2. Pre uriiaş, şi pre cel ţapăn, şi pre omul cel războinic, şi pre judecător, şi pre proroc, şi pre cel chibzuit, şi pre cel bătrîn, [3] şi pre cel ce iaste mai mare preste cincizeci, şi pre sfêtnicul cel minunat, şi pre înţeleptul cel ştiut, şi pre ascultătoriul înţelêgerii,

3. [4] Şi voiu

Versiunea modernă

lua un neam sabia împotriva altui neam şi nu vor mai învăţa să se războiască.

5. Şi acum, casa lui Iacov, veniţi să umblăm în lumina Domnului!

6. Căci [el] a părăsit pe poporul lui, casa lui Iacov, fiindcă ţara lor s-a umplut de ghicire ca la început, ca [ţara] străinilor, şi li s-au născut mulţi copii străini.

7. Căci ţara lor s-a umplut de argint şi de aur, şi comorile lor erau fără număr;

8. Şi s-a umplut ţara de cai, şi carele lor [de război] erau fără număr. Şi s-a umplut ţara de spurcăciuni, lucrările mîinilor lor, şi s-au închinat [lucrurilor] pe care degetele lor le-au făcut.

9. Şi s-a aplecat omul şi a fost umilit bărbatul, şi nu-i voi mai ierta.

10. Iar acum intraţi în stînci şi ascundeţi-vă în pământ de faţa fricii Domnului şi de slava tăriei lui, cînd se va ridica să sfărîme pământul.

11. Căci ochii Domnului sînt înălţaţi, dar omul este umil. Şi umilită va fi înălţarea oamenilor şi numai Domnul va fi înălţat în ziua aceea.

12. Căci ziua Domnului Savaot [va veni] peste oricine este trufaş şi semeţ şi peste oricine este înălţat şi falnic, şi vor fi smeriţi.

13. Şi peste tot cedrul din Liban, dintre cei care sînt înălţaţi şi falnici, şi peste tot stejarul din Basan,

14. Şi muntele înalt şi peste orice deal înalt,

15. Şi peste orice turn înalt şi peste orice zid înalt,

16. Şi peste orice corabie de pe mare şi peste orice privelişte cu corăbii arătoase.

17. Şi va fi smerit tot omul şi se va prăbuşi semeţia oamenilor şi numai Domnul va fi înălţat în ziua aceea.

18. Şi toate cele făcute de mînă [omenească] le vor ascunde,

19. Ducîndu-le în peşteri şi în crăpăturile stîncilor şi în găurile pământului, de faţa fricii Domnului şi de slava tăriei lui, cînd se va ridica să sfărîme pământul.

20. Căci în ziua aceea va arunca omul spurcăciunile lui — cele de argint şi de aur, pe care le-au făcut ca să se închine —, [dîndu-le] deşertăciunilor şi liliecilor,

21. Ca să intre în găurile stîncii tari şi în crăpăturile stîncilor, de faţa fricii Domnului şi a slavei tăriei lui, cînd se va ridica să sfărîme pământul.

22. Încetaţi [să aşteptaţi ajutor] de la om care suflă prin nările lui, căci ce preţ are el?

Capitolul al 3-lea

1. Iată, Stăpînul, Domnul Savaot, lua-va din Israel şi din Iudeea pe cel tare şi pe cea tare, tăria pîinii şi tăria apei,

2. Pe cel uriaş, şi pe cel tare, şi pe omul războinic, şi pe judecător, şi pe profet, şi pe ghicitor, şi pe bătrîn, şi pe căpetenia peste cincizeci, şi pe sfetnicul minunat, şi pe meşterul înţelept, şi pe ascultătorul iscusit,

3. Şi le voi

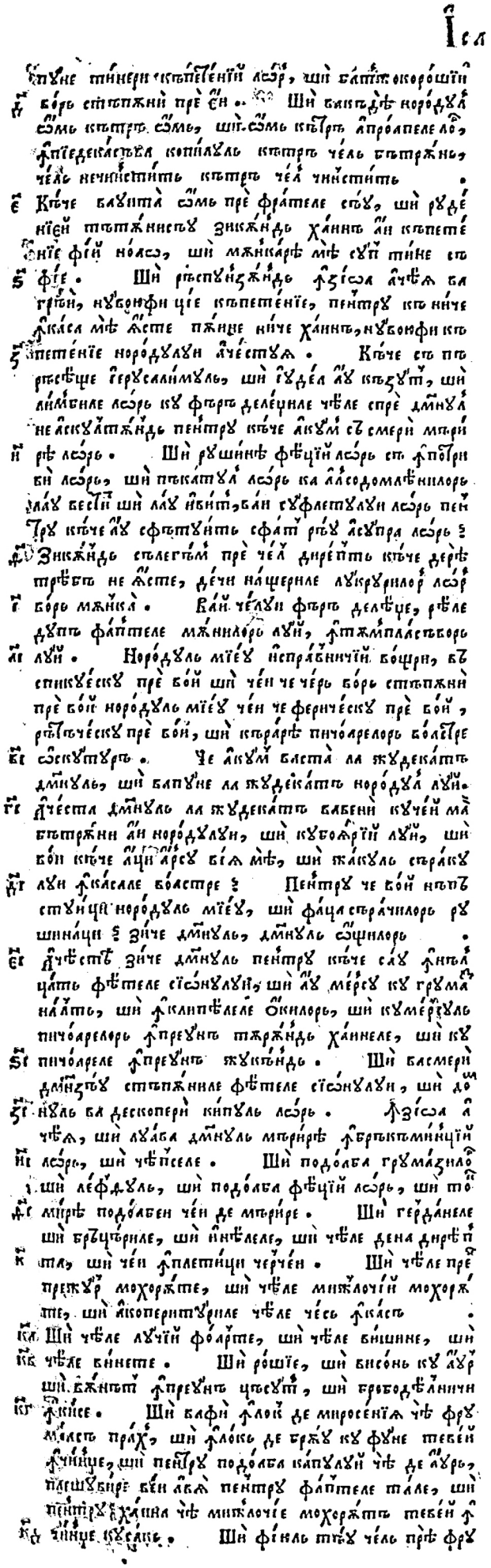

Biblia 1688, p. 457, col. 1

pune tineri căpetenii lor şi batjocoroşii vor stăpîni pre ei.

4. Şi va cădea norodul, om cătră om şi om cătră aproapele lor; împiedeca-să-va copilul cătră cel bătrîn, cel necinstit cătră cel cinstit.

5. Căce va uita om pre fratele său şi rudeniei tătîni-său, zicînd: „Hainã ai, căpetenie fii noao şi mîncarea mea sup tine să fie."

6. Şi răspunzînd în zioa acêea, va grăi: „Nu voiu fi ţie căpetenie, pentru că nice în casa mea iaste pîine, nice hainã; nu voiu fi căpetenie norodului acestuia."

7. Căce să părăsêşte Ierusalímul şi Iudéa au căzut şi limbile lor cu fărădelegile, cêle spre Domnul neascultînd, pentru căce acum să smeri mărirea lor.

8. Şi ruşinea fêţii lor să împotrivi lor şi păcatul lor ca al sodomlênilor l-au vestit şi l-au ivit. Vai sufletului lor, pentru căce au sfătuit sfat rău asupra lor,

9. Zicînd: „Să legăm pre cel direpţ, căce de rea treabă ne iaste." Deci naşterile lucrurilor lor vor mînca.

10. Vai celui fără de lêge, rêle după faptele mînilor lui întîmpla-să-vor lui!

11. Norodul mieu, ispravnicii voştri vă spicuiescu pre voi şi cei ce cer vor stăpîni pre voi. Norodul mieu, cei ce fericescu pre voi rătăcescu pre voi şi cărarea picioarelor voastre o scutură.

12. Ce acum va sta la judecată Domnul şi va pune la judecată norodul lui.

13. Acesta Domnul la judecată va veni cu cei mai bătrîni ai norodului şi cu boiêrii lui: „Şi voi căce aţi arsu viia mea şi jacul săracului — în casele[2] voastre?

14. Pentru ce voi năpăstuiţi norodul mieu şi faţa săracilor ruşinaţi?", zice Domnul, Domnul oştilor.

15. Acêstea zice Domnul: „Pentru căce s-au înălţat fêtele Siónului şi au mersu cu grumaz nalt şi în clipêlele ochilor, şi cu mersul picioarelor împreunã tîrînd hainele şi cu picioarele împreunã jucînd,

16. Şi va smeri Dumnezău stăpînile, fêtele Siónului, şi Domnul va descoperi chipul lor.

17. În zioa acêea şi lua-va Domnul mărirea îmbrăcăminţii lor, şi cêpsele,

18. Şi podoaba grumazilor, şi léfthul, şi podoaba fêţii lor, şi tocmirea podoabei cei de mărire,

19. Şi gherdanele, şi brăţările, şi inêlele, şi cêle den a direapta, şi cei împletiţi cercei,

20. Şi cêle prenprejur mohorîte, şi cêle mijlocii mohorîte, şi acoperiturile cêle ce-s în casă,

21. Şi cêle lucii foarte, şi cêle vişine, şi cêle vinete,

22. Şi roşie, şi vison, cu aur şi vînăt împreunã ţăsut, şi brobodêlnici închise.

23. Şi va fi în loc de miroseniia cea frumoasă prah, şi în loc de brîu cu fune te vei încinge, şi pentru podoaba capului cea de aur pleşuvire vei avea, pentru faptele tale, şi pentru haina cea mijlocie mohorîtă te vei încinge cu sac.

24. Şi fiiul tău cel preafru- /

Ms. 45, p. 531-532

pune tinerei boiêrii lor şi batjocuroşii vor domni pre ei.

4. Şi va cădea nărodul, om cătră om şi om cătră aproapele lor; împiedeca-să-va copilul cătră cel bătrîn, cel necinstit cătră cel cinstit.

5. Căci va uita om pre fratele său şi rudei tatălui lui, dzicînd: „Hainã ai, căpetenie fii noao şi mîncarea mea supt tine să fie."

6. Şi făţărnicind întru dzua acêea, va grăi: „Nu voi fi ţie căpetenie, pentru că nici întru casa mea iaste pîine, nici hainã; nu voi fi căpetenie a nărodului acestuia."

7. Căci să părăsêşte Ierusalimul şi Iudéa au căzut şi limbile lor cu fărădălegile, cêle spre Domnul neascultînd, pentru căci acum să smeri mărirea lor.

8. Şi ruşinea fêţei lor împotrivi-să lor şi păcatul lor ca a sodomilor au vestitu-o şi au ivitu-o. Vai sufletul lor, pentru căci au sfătuit sfat rău asupra lor,

9. Zicînd: „Să legăm pre dreptul, căci de rea treabă noao iaste." Deci naşterile mîinilor lor vor mînca.

10. Vai celui fără dă lêge, rêle după faptele mîinilor lui întîmpla-să-va lui!

11. Nărodul mieu, pristavii voştri meşterşuguiesc pre voi şi cei ce cer vor stăpîni voao. Nărodul mieu, cei ce fericesc pre voi înşală pre voi şi cărarea picioarelor voastre o scutură.

12. Ce acum va sta la judeţ Domnul şi va pune la judeţ nărodul lui.

13. Acesta Domnul la judeţ va veni cu cei mai bătrîni *[532/1]* a nărodului şi cu boiêrii lui: „Şi voi căci aţi ars viia mea şi jahul săracului — întru casele voastre?

14. Ce voi năpăstuiţi nărodul mieu şi faţa săracilor ruşinaţi?", dzice Domnul, Domnul oştilor.

15. Acêstea dzice Domnul: „Pentru căci s-au înălţat fêtele Sion şi au mers cu grumaz înalt şi întru clipêle de ochi, şi cu mersul picioarelor împreună tîrîind hainele şi cu picioarele împreună jucînd,

16. Şi va smeri Dumnedzău stăpînele, fêtele Sion, şi Domnul va descoperi chipul lor.

17. Întru dzua acêea şi lua-va Domnul mărirea îmbrăcăminţii lor, şi cêpsele,

18. Şi lunişoarele, şi leftul, şi podoaba fêţei lor, şi împreunarea podoabei mărirei,

19. Şi zgărzile, şi brăţările, şi inêlele, şi cêle den a dreapta, şi cei împletiţi cercei,

20. Şi cêle prenpregiur mohorîte, şi cêle mijlocii mohorîte, şi acoperiturile cêle ce-s în casă,

21. Şi cêle lucii laconeşti, şi cêle vişine, şi cêle vinete,

22. Şi roşii, şi vişinul, cu aur şi cu vînăt împreună ţăsut, şi nemetêţe închise.

23. Şi va fi pentru mirosenie frumoasă prah, şi pentru brîu cu funie te vei încinge, şi pentru podoaba capului cea de aur pleşuvire vei avea, pentru faptele tale, şi pentru haina cea mijlocie mohorîtă te vei încinge cu sac.

24. Şi fiiul tău cel preafru-

Ms. 4389, p. 672

[672/1] pune lor căpetenii copii şi măscăricii îi vor stăpîni.

4. [5] Şi va cădea nărodul, om cătră om şi omul cătră vecinul său; obrăznici-se-va copilul de cel bătrîn şi cel de ocară de cel de cinste.

5. [6] Că se va apuca omul de fratele său şi casnicul de tatăl său, zicînd: „Ai hainã, să ne fii căpetenie şi agoniseala mea aceasta să fie de supt mîna ta."[39]

6. [7] Răspunde-va într-acêeaşi zi, zicînd: „Nu voiu fi căpetenie, că în casa mea nu iaste nici pîine, nici haine; ce nu voiu fi căpetenie acestui nărod."

7. [8] Că se va pustii Ierusalímul şi se va rîsipi Iudéea şi limba lor cu fărădelegiuirea lor nu se va pleca Domnului, ca să se smerească slava lor.

8. [9] Ruşinea fêţei lor se-au împoncişat lor şi păcatul lor îl vor arăta şi-l vor mărturisi ca Sodómul. Vai de sufletele lor, că au cugetat svat rău într-înşii,

9. Zicînd: [10] „Să legăm pre cel direpţ, că noaoă nu ne iaste nici de o treabă." Ce să mănînce roadele lucrurilor sale.

10. [11] Vaide de[40] făcătoriul de fărădelêge, că după faptele lui cêle rêle se vor întîmpla lui!

11. [12] Nărodul mieu, ispravnicii voştri înghit pre voi şi ceia ce ajung[41] vă stăpînesc. Nărodul mieu, ceia ce vă fericesc, aceia vă înşală şi turbură căile picioarelor voastre.[42]

12. [13] Ce acum se va aşăza Domnul la judecată şi va pune nărodul său la[43] judecată.

13. [14] Domnul însuşi va veni la judecată cu bătrînii nărodului şi cu căpeteniile lui: „Iar voi aţi ars viia mea şi jăfuirile săracilor sînt în casele voastre?

14. [15] Pentru ce aţi năcăjit pre nărodul mieu şi fêţele celor săraci le ruşinaţi?", grăiêşte Domnul Savaoth.

15. [16] Şi aşa grăiêşte Domnul: „Pentru căci că se-au înălţat fêtele Siónului şi au umblat cu cerbice naltă şi cu facerile cu ochiul, şi cu călcarea picioarelor hainele tîrîndu-le pre jos şi ghizdăvindu-se denpreună cu picioarele,

16. [17] Domnul va smeri pre jupînêsele, fêtele Siónului, şi va dăscoperi Domnul schimosirea lor.

17. [18] Şi în zioa acêea va lua Domnul slava hainelor lor, şi podoabele lor, şi sucitúrile[44] cêle de aur den capete, şi ghizdăviia hainelor,

18. Şi lefturile cêle cu zale, [19] şi iile cêle supţiri, şi frumsêţea obrazelor[45], [20] şi podoabele cêle frumoase de slavă,

19. [20] Şi gúrele, [21] şi inêlele, şi ghierdánele, şi brăţările, şi cerceii cei cu meşteşug,

20. [22] Şi caftanele cêle ghivezí, şi cêle gravani, şi podoaba casei,

21. Şi cêle lucii lanésti, [23] şi cêle *[672/2]* vinete,

22. Şi cêle roşii, şi vînătul cel ţesut cu sîrmă de aur, şi zăbranice mestecate cu sîrmă.

23. [24] Şi în locul zilelor celor bune va fi împuciciune, şi în loc de brîne se vor încinge cu ştreanguri, şi în locul zăbranicelor celor cu sîrmă den capete vei lua pleşuvire pentru faptele tale, şi în loc de hainele cêle gravaní te vei înfăşura cu un zăblău.

24. [25] Şi feciorul tău cel preafru-

Versiunea modernă

pune tineri drept căpetenii şi batjocoritorii vor stăpîni peste ei.

4. Şi poporul va cădea împreună, un om împotriva altui om şi fiecare împotriva aproapelui său; copilul îl va înjosi pe cel vîrstnic, cel fără slavă pe cel pus în cinste.

5. Căci un om îl va apuca pe fratele său ori pe rubedenia tatălui său, zicînd: „Ai o hainã, fii căpetenia noastră şi hrana mea să fie sub [privegherea] ta."

6. Iar [celălalt], răspunzînd, va zice în ziua aceea: „Nu voi fi căpetenia ta, căci în casa mea nu se află nici pîine, nici hainã; nu voi fi căpetenia acestui popor."

7. Căci Ierusalimul stă părăsit şi Iudeea s-a prăbuşit, iar limbile lor [se unesc] cu nelegiuirea, căci nu ascultă de cele ale Domnului, de aceea acum a fost smerită slava lor,

8. Şi ruşinea feţei lor li s-a pus împotrivă, iar păcatul lor ca al Sodomei l-au vestit şi l-au făcut lămurit. Vai de sufletul lor, căci rău sfat au sfătuit împotriva lor înşişi,

9. Zicînd: „Să legăm pe cel drept, căci nu ne este pe plac." De aceea rodul faptelor lor îl vor mînca.

10. Vai de cel nelegiuit; rele pe măsura faptelor mîinilor lui vor veni asupra lui.

11. Poporul meu, zapciii voştri vă despoaie şi cei ce dau cu împrumut vor stăpîni asupra voastră. Poporul meu, cei care vă fericesc vă duc în rătăcire şi cărarea picioarelor voastre o încurcă.

12. Dar acum Domnul se va aşeza la judecată şi va supune judecăţii pe poporul său.

13. Însuşi Domnul va intra la judecată cu bătrînii poporului şi cu căpeteniile lui: „De ce aţi dat foc viei mele şi de ce prada de la cel sărman este în casele voastre?

14. De ce nedreptăţiţi pe poporul meu şi obrazul celor sărmani îl ruşinaţi?", zice Domnul, Domnul oştirilor.

15. Acestea le zice Domnul: „Fiindcă fiicele Sionului s-au semeţit şi au umblat cu gîtul semeţ, aruncînd ocheade [dulci], iar cînd umblă îşi tîrîie veşmintele mergînd în pas jucăuş,

16. Dumnezeu le va smeri pe fiicele de frunte ale Sionului şi Domnul va da în vileag chipul lor.

17. În ziua aceea Domnul va lua slava veşmintelor lor, şi ciucurii,

18. Şi lunişoarele, şi salba, şi podoaba feţei lor, şi rîndul de straie slăvite,

19. Şi brăţările, şi verigile, şi inelele, şi cerceii, şi brăţările de la mîna dreaptă, şi cerceii împletiţi,

20. Şi hainele tivite cu purpură, şi cele cu purpură pe mijloc, şi mantiile de casă,

21. Şi hainele străvezii din Laconia, şi hainele de in, şi cele albăstrii,

22. Şi cele stacojii, şi inul ţesut cu aur şi albastru, şi vălurile căzute pînă la pămînt.

23. Şi în locul miresmei plăcute va fi [iz de] colb, şi în loc de cingătoare cu o frînghie te vei încinge, şi în locul podoabei de aur de pe cap va fi pleşuvie, din pricina faptelor tale, şi în locul hainei cu purpură pe mijloc te vei încinge cu [pînză de] sac.

24. Şi fiul tău cel mai fru-

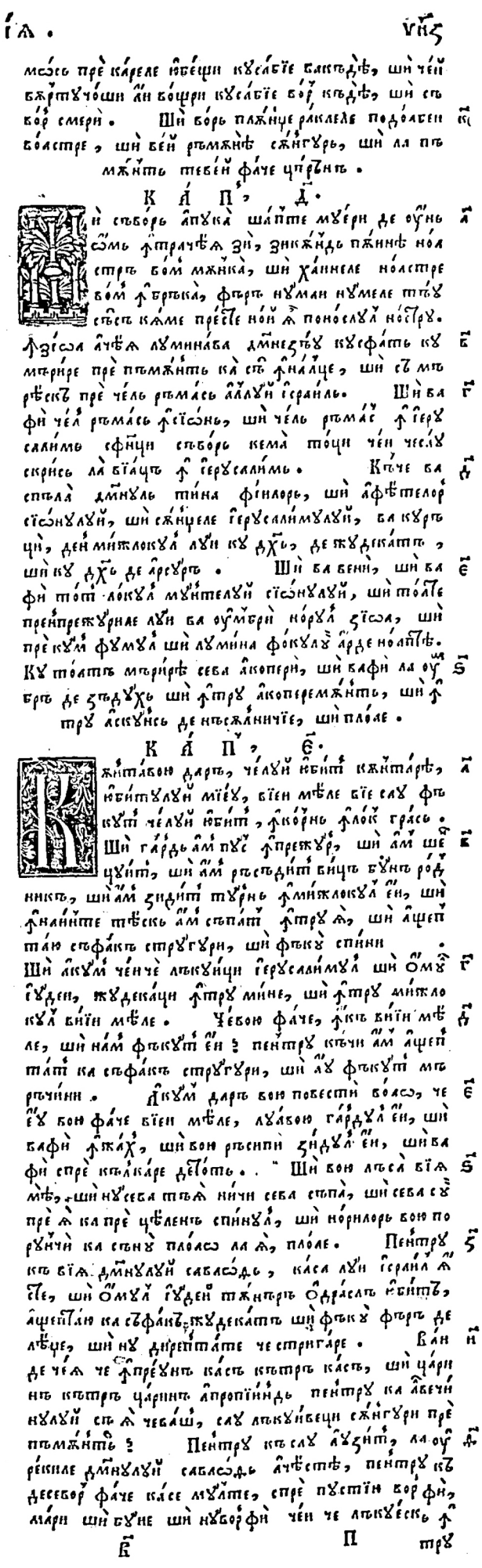

Biblia 1688, p. 457, col. 2

mos, pre carele iubeşti, cu sabie va cădea, şi cei vîrtucioşi ai voştri cu sabie vor cădea şi să vor smeri.

25. Şi vor plînge raclele podoabei voastre, şi vei rămînea sîngur şi la pămînt te vei face ţărînă."

Cap 4

1. Şi să vor apuca şapte muieri de un om într-acêea zi, zicînd: „Pîinea noastră vom mînca şi hainele noastre vom îmbrăca, fără numai numele tău să să chême preste noi; ia ponoslul nostru!"

2. În zioa acêea lumina-va Dumnezău cu sfat cu mărire pre pămînt, ca să înalţe şi să mărească pre cel rămas al lui Israíl.

3. Şi va fi cel rămas în Sión şi cel rămas în Ierusalím sfinţi să vor chema, toţi cei ce s-au scris la viaţă în Ierusalím.

4. Căce va spăla Domnul tina fiilor şi a fêtelor Siónului şi sîngele Ierusalímului va curăţi den mijlocul lui cu duh de judecată şi cu duh de arsură.

5. Şi va veni, şi va fi: tot locul muntelui Siónului şi toate prenprejurile lui va umbri norul zioa şi precum fumul şi lumina focului arde noaptea,

6. Cu toată mărirea se va acoperi, şi va fi la umbră de ăduh şi întru acoperemînt şi întru ascuns de năsîlnicie şi ploaie.

Cap 5

1. Cînta-voiu, dară, celui iubit cîntarea iubitului mieu, viei mêle. Vie s-au făcut celui iubit în corn, în loc gras.

2. Şi gard am pus împrejur, şi am şenţuit, şi am răsădit viţă bună rodnică, şi am zidit turn în mijlocul ei, şi înainte teasc am săpat întru ea; şi aşteptaiu să facă struguri, şi făcu spini.

3. Şi acum, cei ce lăcuiţi Ierusalímul şi omul Iúdei, judecaţi întru mine şi întru mijlocul viii mêle!

4. Ce voiu face încă viii mêle şi n-am făcut ei? Pentru căci am aşteptat ca să facă struguri, şi au făcut mărăcini.

5. Acum, dară, voiu povesti voao ce eu voiu face viei mêle: lua-voiu gardul ei şi va fi în jah; şi voiu răsipi zidul ei şi va fi spre călcare de tot.

6. Şi voiu lăsa viia mea şi nu se va tăia, nici se va săpa, şi se va sui pre ea ca pre ţêlenă spinul; şi norilor voiu porunci ca să nu ploao la ea ploaie.

7. Pentru că viia Domnului Savaóth casa lui Israíl iaste, şi omul Iúdei — tînără odraslă iubită; aşteptaiu ca să facă judecată, şi făcu fărădelêge, şi nu direptate, ce strigare.

8. Vai de ceia ce împreună casă cătră casă şi ţarină cătră ţarină apropiind, pentru ca al vecinului să ia cevaşi! Sau lăcui-veţi sînguri pre pămînt?

9. Pentru că s-au auzit la urechile Domnului Savaóth acêstea; pentru că, de se vor face case multe, spre pustiiu vor fi mari şi bune şi nu vor fi cei ce lăcuiesc în- //

Ms. 45, p. 532

mos, pre carele iubeşti, cu sabie va cădea, şi cei vîrtucioşi ai voştri cu sabie vor cădea şi să vor smeri.

25. Şi vor plînge raclele podoabei voastre, şi vei rămînea sîngură şi la pămînt te vei înţărîna."

Cap 4

1. Şi să vor apuca 7 muieri de un om întru acêea dzi, dzicînd: „Pîinea noastră vom mînca şi hainele noastre vom îmbrăca, fără numai numele tău să să chême preste noi; ia ocara noastră!"

2. [19]Întru dzua acêea lumina-va Dumnedzău cu sfat cu mărire pre pămînt, ca să înalţe şi să mărească ce au rămas a lui Israil.
3. Şi va fi ce au rămas în Sion şi ce au prisosit în Ierusalim sfinţi să vor chema, toţi cei ce s-au scris la viaţă în Ierusalim.

4. Căci va spăla Domnul smîrda fiilor şi fêtelor Sion şi sîngele Ierusalim va curăţi den mijlocul lui cu duh de judeţ şi cu duh de arşíţă.

5. Şi va veni, şi va fi: tot locul muntelui Sion şi toate prenpregiu- *[532/2]* rurile lui va umbri norul dzua şi ca a fumului şi lumina focului ce arde noaptea,

6. Cu toată mărirea să va acoperi, şi va fi la umbră de la arşíţă şi întru acoperemînt şi întru ascunsu de năsîlnicie şi ploaie.

Cap 5

1. Cînta-voi, dară, celui iubit cîntare, iubitului mieu, viei mêle. [20]Vie s-au făcut la cel iubit întru corn, în loc gras.
2. Şi gardu am pus împregiur, şi am şenţuit, şi am răsădit viia sorih, şi am zidit turn în mijlocul ei, şi înainte teascului am săpat întru ea; şi aşteptai să facă poamă[21], şi făcu mărăcini.
3. Şi acum, cei ce lăcuiesc ⌊în⌋ Ierusalim şi omul Iúdei, judecaţi, dară, întru mine şi între mijlocul viii mêle!
4. Ce voi face încă viei mêle şi n-am făcut ei? Pentru căci am aşteptat ca să facă strugur, şi au făcut spini.

5. Acum, dară, voi vesti voao ce eu voi face viei mêle: lua-voi gardul ei şi va fi la jac; şi voi răsîpi zidul ei şi va fi spre călcare de tot.

6. Şi voi lăsa viia mea şi nu să va tăia, nici să va săpa, şi să va sui la ea ca la ţêlină mărăcinele; şi norilor voi porînci ca să nu ploaie la ea ploaie.

7. Pentru că viia Domnului Savvaoth casa lui Israil iaste, şi omul Iúdei — tînără odraslă iubită; aşteptai ca să facă judeţ, şi făcu fărădălêge, şi nu dreptate, ce strigare.

8. Vai, ceia ce împreună casă cătră casă şi ţarină lîngă ţarină apropie pentru ca a vecinului să ia cevaşi! Au lăcui-veţi sînguri pre pămînt?

9. Pentru că s-au audzit la urechile Domnului Savvaoth acêstea; pentru că, de să vor face case multe, spre pustii vor fi mari şi bune şi nu vor fi cei ce lăcuiesc în-

Ms. 4389, p. 672-673

mos, carele ţi-au fost drag, va cădea[46] supt sabie, şi cei vîrtoşi ai voştri vor cădea de sabie[47] şi vor slăbi.

25. [26] Şi sipêtele podoabelor voastre vor jăli, şi vei rămînea sîngur şi vei fi robit în ţară."

Cap 4

1. Şi se vor apuca şapte muieri de un bărbat, zicînd: „Pîinea noastră vom mînca şi hainele noastre vom îmbrăca, numai să se chême[48] numele tău asupra noastră; leapădă ocara noastră!"[49]

2. [50]În zioa acêea va[51] străluci Domnul în lumină cu slavă pre pămînt, ca să rădice şi să proslăvească rămăşiţa carea au rămas den Israil.
3. Şi va fi tot ce au rămas în Sion şi ce se-au lăsat în Ierusalim de se vor chiema sfinţi, tot carele iaste scris în viiaţă în Ierusalim.

4. Că va spăla Domnul spurcăciunea feciorilor lui Israil şi a fêtelor Siónului şi va curăţi sîngele Ierusalímului den mijlocul lui cu duh de judecată şi cu duh de pripăc.
5. Şi va veni Domnul, şi va fi: tot locul muntelui Siónului şi tot locul denprejurul lui îl va acoperi norul zioa, ca un fum, şi lumina focului va arde noaptea,

6. [5] Şi se va acoperi cu toată slava [6] şi va fi în cort şi acoperemînt pentru zăduf şi supt acioală pentru năprăsniciia ploii.

Cap 5

1. [52]Cînta-voiu cîntec celui drag, iubitului mieu. Avut-au vie iubitul mieu în deal, în loc bun.[53]

2. Şi o am îngrădit cu gard, şi o am ocolit, şi am sădit viţă aleasă, şi în mijlocul ei am zidit turn; şi am aşteptat să facă struguri, iar ea au făcut mărăcini.

3. Deci acum, tu, om iudeean, şi ceia ce vieţuiţi în Ierusalim, judecaţi şi pre mine, şi pre viia mea!

4. Ce se-au căzut să mai fac viei mêle şi nu i-am făcut? Pentru căci am aşteptat să facă struguri, iar ea au făcut mărăcini?[54]
5. Ce acum voiu să vă spuiu ce voiu să fac viei mêle: voiu să iau gardul ei şi va fi în jaf; *[673/1]* şi voiu rîsipi turnul ei şi va fi în călcare.

6. Şi voiu părăsi viia mea şi nu se va mai tăia, nici se va mai săpa, şi se vor sui într-însa mărăcini ca în ţêlină; şi voiu porînci norilor să nu ploaoă pre dînsa.

7. Că viia Domnului Savaoth casa lui Israil iaste, şi bărbatul iudeean — sădirea lui cea noaoă şi dragă; şi am aşteptat ca să facă judecată, iar iată că au făcut fărădelegiuire şi sfară şi nedireptate.

8. [55]Vaide de cela ce va apropiia casă de casă şi agru de agru pentru ca să ia cevaşi al vecinului! Că au doară veţi să vă sălăşluiţi voi înşivă[56] pre pămînt?

9. Că se-au auzit acêstea în urechile Domnului Savaoth; că măcară de vor şi fi case multe, se vor pustii şi cêle mari, şi cêle bune, şi nu vor fi cine să lăcuiască în-

Versiunea modernă

mos, pe care-l iubeşti, de sabie va cădea [răpus], şi vitejii voştri de sabie vor cădea [răpuşi] şi vor fi smeriţi.

25. Şi se vor jeli scrinurile voastre cu podoabe, iar tu vei ajunge părăsită şi vei fi trîntită la pămînt."

Capitolul al 4-lea

1. Şapte femei vor apuca pe un om în acea zi, spunînd: „Vom mînca pîinea noastră şi vom purta hainele noastre, numai să fie rostit peste noi numele tău; înlătură [astfel] ocara noastră."

2. În ziua aceea Dumnezeu va străluci pe pămînt cu sfat, ca să înalţe şi să slăvească rămăşiţa lui Israel,

3. Şi rămăşiţa din Sion şi rămăşiţa din Ierusalim vor purta numele de „sfinţi", toţi cei scrişi pentru viaţă în Ierusalim.

4. Căci Domnul va spăla necurăţia fiilor şi fiicelor Sionului şi sîngele Ierusalimului din mijlocul lor îl va curăţi printr-un duh de judecată şi un duh de ardere.

5. Şi [el] va veni, şi se va întîmpla [astfel] cu orice loc de pe muntele Sionului şi cu toate cele din jurul lui: un nor le va umbri ziua, iar noaptea, precum fumul şi ca lumina unui foc aprins,

6. Cu toată slava se va acoperi şi va sluji de umbră împotriva arşiţei, ca adăpost şi ca loc ascuns de asprimea [vremii] şi de ploaie.

Capitolul al 5-lea

1. Cînta-voi celui iubit un cîntec al preaiubitului despre via mea. Cel iubit avea o vie pe un deal, într-un loc mănos.
2. Şi în jurul ei am pus gard şi am împrejmuit-o cu pari, şi am sădit o viţă sorec, şi am zidit un turn în mijlocul ei, şi am săpat un teasc în ea, şi trăgeam nădejde că va face struguri, dar a făcut mărăcini.
3. Acum, voi, locuitori ai Ierusalimului şi omule din Iuda, judecaţi între mine şi via mea!

4. Ce să-i mai fac viei mele şi nu i-am făcut? Căci trăgeam nădejde că va face struguri, dar a făcut mărăcini.
5. Acum vă voi înştiinţa ce voi face viei mele: îi voi înlătura gardul şi va fi de jaf. Îi voi dărîma zidul şi va fi călcată în picioare.

6. Şi voi lepăda via mea, şi nu va mai fi curăţată, nici săpată, şi mărăcinele o va năpădi ca pe un loc sterp, şi voi porunci norilor să nu mai dea ploaie peste ea.

7. Căci via Domnului Savaot este casa lui Israel, şi omul din Iuda este un răsad tînăr şi iubit; trăgeam nădejde că va face judecată, dar a făcut nelegiuire, şi nu dreptate, ci ţipăt.

8. Vai de cei care alătură casă lîngă casă şi îngrămădesc ogor lîngă ogor, ca să răpească ceva de la vecin! Oare veţi locui singuri în ţară?

9. [Toate] acestea au răsunat în urechile Domnului Savaot; căci şi de vor fi case multe, mari şi frumoase, vor fi pustiite, şi nu va fi cine să locuiască în

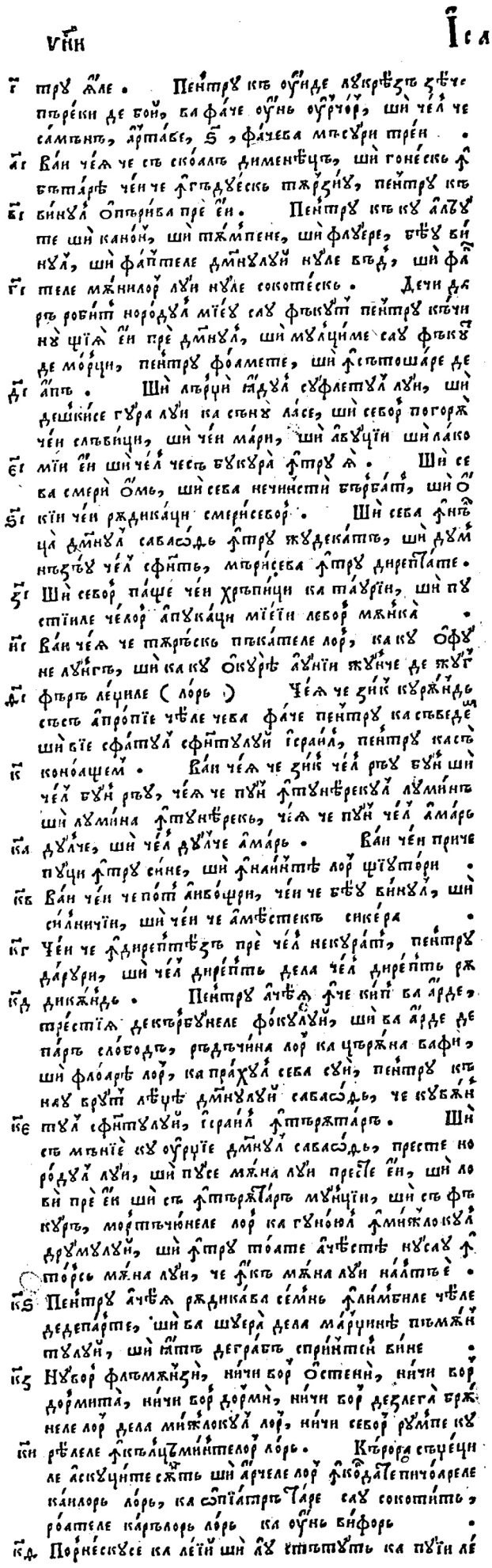

Biblia 1688, p. 458, col. 1

tru iale.

10. Pentru că unde lucrează zêce părechi de boi va face un urcior şi cel ce samănă artáve 6 face-va măsuri trei.

11. Vai, ceia ce să scoală dimeneaţă şi gonesc îmbătarea, cei ce îngăduiesc tîrziu, pentru că vinul opări-va pre ei!

12. Pentru că cu alăute şi canon şi tîmpene şi fluiere beau vinul, şi faptele Domnului nu le văd şi faptele mînilor lui nu le socotesc.

13. Deci, dară, robit norodul mieu s-au făcut, pentru căci nu ştiia ei pre Domnul; şi mulţime s-au făcut de morţi, pentru foamete şi însătoşare de apă.

14. Şi lărgi iadul sufletul lui şi deşchise gura lui, ca să nu lase; şi se vor pogorî cei slăviţi şi cei mari şi avúţii şi lacomii ei şi cel ce să bucura întru ea.

15. Şi se va smeri om şi se va necinsti bărbat şi ochii cei rîdicaţi smeri-se-vor.

16. Şi se va înălţa Domnul Savaóth întru judecată şi Dumnăzău cel sfînt mări-se-va întru direptate.

17. Şi se vor paşte cei hrăniţi ca taurii şi pustiile celor apucaţi mieii le vor mînca.

18. Vai, ceia ce tîrăsc păcatele lor ca cu o fune lungă şi ca cu o curea a unii junce de jug fărălegile (lor)[3]!

19. Ceia ce zic: „Curînd să să apropie cêle ce va face, pentru ca să vedem, şi vie sfatul Sfîntului Israíl, pentru ca să conoaştem!”

20. Vai, ceia ce zic cel rău bun şi cel bun rău, ceia ce pun întunêrecul lumină şi lumina întunêrec, ceia ce pun cel amar dulce şi cel dulce amar!

21. Vai, cei pricepuţi întru sine şi înaintea lor ştiutori!

22. Vai, cei ce pot ai voştri, cei ce beau vinul, şi silnicii şi cei ce amêstecă sichéra,

23. Cei ce îndireptează pre cel necurat pentru daruri şi cel direpţ de la cel direpţ rîdicînd!

24. Pentru acêea, în ce chip va arde trestiia de cărbunele focului şi va arde de pară slobodă, rădăcina lor ca ţărîna va fi şi floarea lor ca prahul se va sui; pentru că n-au vrut lêgea Domnului Savaóth, ce cuvîntul Sfîntului Israíl întărîtară.

25. Şi să mînié cu urgie Domnul Savaóth preste norodul lui; şi puse mîna lui preste ei şi lovi pre ei, şi să întărîtară munţii, şi să făcură mortăciunele lor ca gunoiul în mijlocul drumului. Şi întru toate acêstea nu s-au întors mîna lui, ce încă mîna lui naltă e.

26. Pentru acêea, rîdica-va semn în limbile cêle de departe şi va şuiera de la marginea pămîntului şi, iată, degrabă sprinten vine.

27. Nu vor flămînzi, nici vor osteni, nici vor dormita, nici vor dormi, nici vor dezlega brînele lor de la mijlocul lor, nici se vor rumpe curêlele încălţămintelor lor.

28. Cărora săgeţile ascuţite sînt şi arcele lor încordate, picioarele cailor lor ca o piatră tare s-au socotit, roatele carălor lor — ca un vifor.

29. Pornescu-se ca leii şi au stătut ca puii le- /

Ms. 45, p. 532-533

tru iale.

10. Pentru că unde lucrează 10 părechi de boi va face un urcior şi cel ce samănă artáve 6 face-va măsuri 3.

11. Vai, ceia ci să scoală dimineaţă şi síchera gonesc, cei ce îngăduiesc tîrziul, pentru că vinul ⌊lui⌋ opări-i-va pre ei![22]

12. Pentru că cu alăute şi canon şi tîmpene şi fluiere beau vinul, şi faptele Domnului nu le văd şi faptele mîinilor lui nu le socotesc.

13. Deci robit nărodul mieu s-au făcut, pentru căci nu ştiia ei pre Domnul; şi mulţime s-au făcut *[533/1]* de morţi, pentru foamete şi însătare de apă.

14. Şi lărgi iadul sufletul lui şi dăşchise gura lui, ca să nu lase; şi să vor pogorî cei slăviţi şi cei mari şi avuţii şi lacomii ei şi cel ci să bucura întru el.

15. Şi să va smeri om şi să va necinsti bărbat şi ochii cei rădicaţi smeri-să-vor.

16. Şi să va înălţa Domnul Savvaoth întru judeţ şi Dumnedzău cel sfînt mări-să-va întru dreptate.

17. Şi să vor paşte cei jefuiţi ca taurii şi pustiile acelor apucaţi miei vor mînca.

18. Vai, ceia ce tîrîiesc păcatele lor ca cu o funie lungă şi ca a unui jug cu o curea de juncă fărădălegile ⌊lor⌋!

19. Ceia ce dzic: „De sîrg apropie-să carele va face, pentru ca să vedem, şi vie sfatul Sfintului Israil, pentru ca să cunoaştem!"

20. Vai, ceia ce dzic cel rău bun şi cel bun rău, ceia ce pun întunêrecul lumină şi lumina întunêrec, ceia ce pun cel amar dulce şi cel dulce amar![23]

21. [24]Vai, cei pricepuţi întru sine şi înaintea lor ştiutori!

22. Vai, ceia ce pot voao, cei ce beau vinul, şi sîlnicii ⌊şi⌋ ceia ce amêstică síchera,

23. Ceia ce îndrepteadză pre cel necurat pentru daruri şi cel drept de la cel drept rădicînd!

24. Pentru acêea, în ce chip va arde trestiia de cărbunele focului şi va arde de pară slobodă, rădăcina lor ca ţărna va fi şi floarea lor ca pravul să va sui; pentru că n-au vrut lêgea Domnului Savvaoth, ce cuvîntătoriul[25] Sfintului Israil întărîtară.

25. Şi să mînie cu urgie Domnul Savvaoth preste nărodul lui; şi puse mîna lui preste ei şi-i lovi pre ei, şi să întărîtară munţii, şi să făcură mortăciunele lor ca gunoiul întru mijlocul căii. Şi întru toate acêstea nu s-au întors mîniia lui, ce încă mîna lui — înaltă.

26. Pentru acêea, rădica-va semnu întru limbile cêle de departe şi va şuiera de la marginea pămîntului şi, iată, de sîrg sprinten vine.

27. Nu vor flămîndzi, nici vor osteni, nici vor durmita, nici vor dormi, nici vor dezlega brînele lor de la mijlocul lor, nici să vor rumpe curêlele încălţămintelor.

28. Cărora săgeţile ascuţite sînt şi arcele lor încordate, picioarele cailor lor ca o piatră tare s-au socotit, roatele carălor lor — ca o volbură[26].

29. Urgisi-să-vor ca leii şi au stătut ca puii le-

Ms. 4389, p. 673

tr-însele.[57]

10. Că unde vor ara zêce boi va secera 3 obroace şi cel ce va sămăna 10 obroace va face 3 baniţe.

11. Vaide de ceia ce, deaca se scoală dimineaţa, umblă după rachiu şi carii întîrziiază pînă la cină, că-i va arde vinul.

12. Şi de carii beau vin cu vioare şi cu cenghierii şi cu tobe şi cu naiuri, şi de lucrurile Domnului nu caută, şi de lucrurile mîinilor lor nu poartă grijă.

13. Că pentr-acêea au fost nărodul mieu dat în robie, pentru că nu ştiu pre Domnul; şi au fost mulţime de morţi de foame şi de sête de apă.

14. Şi au lărgit iadul sufletul său şi au dăşchis gura sa fără de încetare; şi se vor pogorî cei slăviţi şi cei mari şi cei bogaţi şi pierzătorii şi cel ce se veselêşte într-însul.[58]

15. Şi se va smeri bărbatul şi[59] omul nu va fi de cinste şi ochii cei ce caută sus vor căuta jos.

16. Şi se va înălţa Domnul Savaoth cu judecată şi Dumnezeu cel sfînt se va proslăvi cu direptate.

17. Şi se vor paşte cei rîsipiţi ca juncii şi pustiile vor mînca rămăşiţa mieilor.

18. Vaide de ceia ce vor trage păcatele ca cu o fune lungă şi fărădelegile lor ca cu un jug cu otînceală de junc,

19. Zicînd: [19] „Să se apropie curînd să vază ce va să facă şi să vie sfatul Sfintului lui Israil şi să înţeleagă!"[60]

20. Vaide de ceia ce vor zice binele că iaste rău şi răul — bine, ceia ce vor pune lumina că iaste întunêrec şi întunêrecul — lumină, celui ce va pune dulcelui că iaste amar şi amarului — dulce!

21. Vaide de cei *[673/2]* [61]ce se socotesc într-înşii că sînt înţelepţi şi înaintea lor ştiuţi!

22. Vaide de cei ce sînt putêrnici la băuturile vinului şi de bărbatul cel tare carele va mêşte rachiul,

23. Carele va îndirepta pre cel vinovat pentru mita şi direptatea celor direpţi o va împinge în laturi!

24. Pentr-acêea, cum arde mărăcinele[62] de cărbunii focului şi se pîrlêşte cînd se aţîţă văpaia, şi rădăcina lor va fi ca ţărîna şi floarea lor se va sui ca pulberea; că n-au vrut lêgea[63] Domnului Savaoth şi au mîniiat cuvîntul Sfintului lui Israil.[64]

25. Şi se-au aţîţat Domnul Savaoth cu mînie pre nărodul său; şi au pus mîna sa pre dînşii şi i-au rănit, şi se-au mîniiat pre munţi, şi au fost morţii ca gunoiul în mijlocul uliţelor. Şi în toate într-acêstea nu se-au întors urgiia lui, ce încă era mîna lui înaltă[65].

26. Şi va rîdica semn în ţările cêle de dăparte şi-i va rîdica den marginile pămîntului şi, iată, vor veni curînd şi uşor.

27. Nu vor flămînzi, nici vor osteni, nici vor adormita, nici vor dormi, nici vor dăşcinge brînele lor de la mijlocul lor, nici se vor rumpe nojiţele încălţămintelor lor.[66]

28. Săgeţile lor sînt ascuţite şi arcele lor — încordate, şi copita cailor lor se-au socotit ca crêmena şi roatele căruţelor lor se vor repezi ca un vifor.

29. Zbieretul lor — ca al leului şi sprenjineala lor — ca a puilor le-

Versiunea modernă

ele.

10. Căci ce vor lucra zece perechi de boi va încăpea într-un blid şi cine seamănă şase baniţe va avea [ca rod] trei măsuri.

11. Vai de cei care se trezesc în zori şi caută băutură tare, de cei care zăbovesc pînă seara; căci vinul îi va aprinde.

12. Căci îşi beau vinul cu harfă şi alăută şi tamburine şi fluiere, dar nu iau aminte la lucrările Domnului şi lucrările mîinilor lui nu le bagă în seamă.

13. De aceea poporul meu a ajuns rob, fiindcă nu-l cunosc pe Domnul; a ajuns o mulţime de trupuri moarte, din pricina foametei şi a setei de apă.

14. Hadesul şi-a lăţit pofta şi şi-a deschis necontenit gura; şi vor fi coborîţi cei slăviţi şi cei mari şi cei bogaţi şi mişeii ei şi cel ce se bucura în ea.

15. Şi omul va fi smerit şi bărbatul va fi înjosit şi ochii cei trufaşi vor fi smeriţi.

16. Şi Domnul Savaot va fi înălţat prin judecată şi Dumnezeu cel sfînt va fi slăvit prin dreptate.

17. Şi cei jefuiţi vor paşte ca taurii; pustiile celor luaţi [în robie] mieii le vor paşte.

18. Vai de cei care îşi tîrăsc păcatele ca şi cu o funie lungă şi ca [legate] de cureaua jugului unei juncane — fărădelegile [lor],

19. Cei ce zic: „Să se apropie iute cele pe care le va face, ca să vedem, şi să vină sfatul Sfintului lui Israel, ca să-l cunoaştem!"

20. Vai de cei care numesc răul bine şi binele rău, de cei care iau întunericul drept lumină şi lumina drept întuneric, care iau amarul drept dulce, şi dulcele drept amar!

21. Vai de cei pricepuţi după mintea lor, de cei care singuri se văd ştiutori!

22. Vai de cei tari ai voştri care beau vin şi de cei puternici care amestecă băutură tare,

23. Cei care scot drept pe cel neevlavios, din pricina darurilor, şi dreptatea celui drept o răpesc!

24. De aceea, precum se aprinde miriştea de la un cărbune înfocat şi este mistuită de o flacără dezlănţuită, rădăcina lor va fi ca pleava şi floarea lor precum colbul se va înălţa; căci n-au voit legea Domnului Savaot, ci cuvîntul Sfintului lui Israel l-au întărîtat.

25. Şi Domnul Savaot s-a aprins cu mînie împotriva poporului său, şi şi-a întins mîna împotriva lor şi i-a lovit, şi s-au întărîtat munţii, şi stîrvurile lor au ajuns ca nişte balegi în mijlocul drumului. Dar cu toate acestea, mînia [lui] nu s-a abătut, ci mîna lui încă este ridicată.

26. De aceea va înălţa un semn între neamurile care sînt departe şi va şuiera după ele de la capătul lumii, şi, iată, vin iute, cu grabă!

27. Nu vor flămînzi, nici nu vor osteni, nici nu vor aţipi, nici nu vor dormi, nici nu-şi vor dezlega cingătorile de pe coapse, nici nu se vor rupe curelele încălţărilor lor.

28. Săgeţile lor sînt ascuţite şi arcurile lor sînt încordate; copitele cailor lor s-au socotit de cremene şi roţile carelor lor — ca furtuna.

29. Se reped ca leii şi se ivesc ca puiul

Biblia 1688, p. 458, col. 2

ului.

30. Şi să va apuca şi va striga ca o hiară şi va scoate, şi nu iaste cel ce mîntuiêşte pre ei. Şi va striga pentru ei în zioa acêea, ca glasul mării ce văluiêşte. Şi vor căuta la ceriu sus şi jos şi, iată, întunêrec năsîlnic întru lipsa lor.

Cap 6

1. Şi fu în anul carele au murit Ózia împăratul, văzut-am pre Domnul şăzînd pre scaun înalt şi rădicat şi plină casa de mărirea lui.

2. Şi serafimi sta împrejurul lui, şi 6 áripi la unul şi 6 la altul, şi cu doao acoperiia faţa şi cu doao acoperiia picioarele şi cu doao zbura.

3. Şi striga unul cătră altul şi zicea: „Sfint, sfint, sfint Domnul Savaóth, plin tot pămîntul de mărirea lui!”

4. Şi să rădică pragul de sus al uşii de glasul care striga şi casa să umplu de fum.

5. Şi ziş: „O, ticălosul eu, căci m-am umilit; căci, om fiind şi necurate buze avînd, în mijlocul norodului ce are buze necurate eu lăcuiesc şi pe Împăratul, Domnul Savaóth, văzuiu cu ochii miei!”

6. Şi să trimise cătră mine unul den serafimi şi în mînă avea cărbune carele cu lingura l-au luat de la jîrtăvnic.

7. Şi atinse de gura mea şi zise: „Iată, au atins acesta de buzele tale şi va lua fărădelegile tale şi păcatele tale le va curăţi.” Şi auziiu glasul Domnului zicînd:

8. „Pre cine voiu trimite? Şi cine va mêrge cătră norodul acesta?” Şi ziş: „Iată, eu sînt, trimite-mă.”

9. Şi zise: „Pasă şi zi norodului acestuia: «Cu auzul să auziţi, şi să nu pricêpeţi, şi căutînd să căutaţi, şi să nu vedeţi.»

10. Pentru că s-au îngrăşat inema nărodului acestuia şi cu urechile lor greu au auzit şi ochii lor au închis, ca nu cîndai să vază cu ochii şi cu urechile să auză şi cu inema să priceapă, şi să vor întoarce; şi voiu vindeca pre dînşii.”

11. Şi ziş: „Pînă cînd, Doamne?” Şi zise: „Pînă unde să vor pustii cetăţi, a nu să lăcui, şi case, a nu fi oameni, şi pămîntul va rămînea pustiiu.”

12. Şi după aceasta îndelunga-va Dumnezeu oamenii şi să vor înmulţi cei ce au rămas pre pămînt.

13. Şi încă preste el iaste al zêcele şi iarăşi va fi la pradă, ca tereventhul şi ca ghinda cînd va cădea den găocea ei, sămînţă sfîntă — stîlpirea ei.

Cap 7

1. Şi fu în zilele lui Aház şi lui Ioachím, fiiului Óziei, împăratului Iúdii, să sculă Rasín, împăratul Arámului, şi Fáche, fiiul Romelíei, împăratul lui Israíl, preste Ierusalím, ca să-l bată pre el, şi nu putură ca să-l bată pre el.

2. Şi să vesti în casa lui David, zi- //

Ms. 45, p. 533-534

ului.

30. Şi să va apuca şi va striga ca o hiară şi *[533/2]* va scoate, şi nu iaste cel ce mîntuiêşte pre ei. Şi va striga pentru ei întru dzua acêea, ca glasul[27] mării ce văluiêşte. Şi vor căuta la cer sus şi jos şi, iată, întunêrec năsîlnic întru lipsa lor.

Cap 6

1. Şi fu întru anul carele au murit Ozía împăratul, văzut-am pre Domnul şezînd pre scaun înalt şi rădicat şi plină casa de mărirea lui.

2. Şi sta serafimi împregiurul[28] lui: 6 áripi la unul şi 6 áripi la unul[29], şi cu doao acoperiia faţa şi cu doao acoperiia picioarele şi cu doao zbura.

3. Şi striga unul cătră alalt şi dzicea: [30]„Sfint, sfint, sfînt Domnul Savvaoth, plin tot pămîntul de mărirea lui!”

4. Şi să rădicá pragul de sus a uşii de glasul carele striga şi casa să împlu de fum.

5. Şi dziş: „O, săracul eu, căci m-am umilit; căci, om fiind şi necurate buze avînd, întru mijlocul a nărod ce are budze necurate eu lăcuiesc şi pre Împăratul, Domnul Savvaoth, văzuiu cu ochii miei!”

6. Şi să trimise cătră mine unul den serafimi şi întru mînă avea cărbune carele cu lingura[31] l-au luat de la jirtăvnic.

7. Şi atinse de gura mea şi dzise: „Iată, au atins acesta de budzele tale şi va lua fărădălegile tale şi păcatele tale le va curăţi.” Şi audziiu glasul Domnului dzicînd:

8. „Pre cine voi trimite? Şi cine va mêrge cătră nărodul acesta?” Şi dziş: „Iată, eu sînt, trimite-mă.”

9. Şi dzise: „Pasă şi dzi nărodului acestuia: [32]«Cu audzul să audziţi, şi să nu pricêpeţi, şi văzînd să vedeţi, şi să nu căutaţi.»

10. Pentru că s-au îngrăşat inima nărodului acestuia şi cu urechile lor greu au audzit şi ochii lor i-au închis, ca nu cîndai să vază cu ochii şi cu urechile să audză şi cu inima să priceapă, şi să vor întoarce; şi voi vindeca pre înşi.”

11. Şi dziş: „Pînă cînd, Doamne?” Şi dzise: „Pînă unde să vor pustii cetăţi, nelăcuindu-să, şi case, nefiind oameni, şi pămîntul va rămînea pustiiu.”

12. Şi după aceasta îndălunga-va Dumnedzău oamenii şi să vor înmulţi cei ce au rămas pre pămînt.

13. Şi încă preste el iaste al dzêcelea şi iarăşi va fi la pradă, ca terivinthul şi ca ghinda cînd va cădea dentru ghioacea ei, sămînţă sfîntă — stîlpirea ei. *[534/1]*

Cap 7

1. Şi să făcu întru dzilele Áhaz şi Ioatham, fiiului Ozía, împăratului Iúdei, să sculă Rasin, împăratul Aram, şi Faché, fiiul Romelíei, împăratul Israil, preste Ierusalim, ca să-l bată pre el, şi nu putură ca să-l bată pre el.

2. Şi să vesti întru casa lui David, dzi-

Ms. 4389, p. 673-674

ului,

30. [29] Şi va apuca şi va striga ca o fiiară şi va scoate, şi nu va fi cine să-l mîntuiască. [30] Şi va striga pentru dînşii într-acêea zi, învolbîndu-se ca sunetul mării. Şi vor căuta pre pămînt şi, iată, întunêrec[67] cumplit întru nepricêperea lor.

Cap 6

1. Şi fu în anul cela ce au murit Óziia împărat, văzuiu pre Domnul Savaoth şăzînd pre scaun nalt şi foarte înălţat şi casa[68] plină de slava lui.[69]

2. Şi împrejurul lui sta serafimi, cu şase aripi unul şi cu şase aripi altul, şi cu 2 îşi acoperiia obrazele, iar cu 2 picioarele, iar cu 2 zbura.

3. Şi striga unul cătră altul, zicînd: [70]„Sfint, sfint, sfint Domnul Savaoth, plin iaste tot pămîntul de slava lui!”[71]

4. Şi se luoă zăvasa cea dăsupra uşii de glasul carele striga şi casa[72] se umplu de fum.

5. Şi ziş: „O, becesnicul de mine! Că eu fiind om şi avînd *[674/1]* buze necurate, şi eu vieţuiesc în mijlocul nărodului celui ce are buze spurcate şi m-am învrednicit de am văzut pre Domnul Savaoth cu ochii miei!”

6. Şi se slobozi la mine unul den serafimi şi avea în mîini un cărbune arzînd, care l-au luat cu clêştele den altariu.[73]

7. [74]Şi se atinsă de gura mea şi zise: „Iată, se-au atins acesta de buzele tale, fărădelegile tale le va lua şi păcatele tale le va curăţi.” [8] Şi auziiu glasul Domnului grăind:

8. „Pre cine voiu trimête? Sau cine va mêrge la nărodul acesta?” Şi ziş: „Iată eu, trimête-mă.”

9. Şi-mi zise: „Pasă şi zi nărodului acestuia: [75]«Auzi-veţi cu urechile, şi nu veţi înţelêge, şi văzînd veţi vedea, şi nu veţi vedea.»

10. Că se-au îngroşat inima acestui nărod şi cu urechile lor au auzit greu şi ochii lor i-au închis, ca nu cumva să vază vreodinioară cu ochii şi să auză cu urechile şi să priceapă cu inima şi să se întoarcă; şi să-i vindec.”[76]

11. Şi ziş: „Pînă cînd, Doamne?” Şi zise: „Pînă ce se[77] vor pustii cetăţile, să n-aibă cine lăcui, şi casele, să nu fie oameni, şi să rămîie ţara pustie.”

12. Şi după aceasta, va dăpărta Domnul oamenii şi cei ce vor rămîne în ţară se vor înmulţi.

13. Şi încă mai iaste spre dînsa altă jumătate de zeciuială şi iarăşi va fi adunare; ca stăjariul şi ca ghinda cînd cade den găocile ei, sămînţa cea sfîntă va fi acêea carea va sta într-însa.

Cap 7

1. [78]Şi fu în zilele lui Ahaz, feciorul lui Ioatham, feciorul Óziei, împăratul Iúdei, se sui Rasim, împăratul Síriei[79], şi Fachei, feciorul lui Romelei, împăratul lui Israil, asupra Ierusalímului, ca să-l bată, şi nu-l putură bate.[80]

2. Şi se dêde vêste casei lui David, zi-

Versiunea modernă

de leu.

30. Şi va înşfăca şi va mugi ca o fiară, şi [îi] va scoate şi nu va fi cine să-i izbăvească. Şi în ziua aceea va mugi din pricina lor ca vuietul mării învolburate. Şi vor privi spre pămînt, sus şi jos, şi iată, beznă cumplită în ananghia lor.

Capitolul al 6-lea

1. Şi a fost aşa: în anul în care a murit regele Ozias, văzut-am pe Domnul aşezat pe un tron înalt şi ridicat, şi plină era casa de mărirea lui.

2. Şi serafimii stăteau în jurul lui: şase aripi la unul şi şase aripi la celălalt; cu două îşi acopereau faţa, cu două îşi acopereau picioarele şi cu două zburau.

3. Şi au strigat unul altuia şi ziceau: „Sfint, sfînt, sfînt este Domnul Savaot; întreg pămîntul este plin de slava lui.”

4. Şi s-a ridicat pragul de sus al uşii de glasul cu care au strigat şi s-a umplut casa de fum.

5. Şi am zis: „O, nenorocitul de mine! Sînt străpuns; căci, fiind om şi avînd buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate şi am văzut cu ochii mei pe Împăratul, pe Domnul Savaot!”

6. Şi unul dintre serafimi a fost trimis către mine; în mînă ţinea un cărbune pe care îl luase cu cleştele de pe altar,

7. Şi mi-a atins gura, zicînd: „Iată acest [cărbune] ţi-a atins buzele şi va lua nelegiuirile tale şi păcatele tale le va curăţi.” Şi am auzit glasul Domnului zicînd:

8. „Pe cine să trimit şi cine va merge către poporul acesta?” Şi am zis: „Iată-mă, trimite-mă!”

9. Şi mi-a zis: „Mergi şi spune poporului acestuia: «Cu auzul veţi auzi, şi nu veţi înţelege, şi privind veţi privi, şi nu veţi vedea.»

10. Căci s-a învîrtoşat inima poporului acestuia şi cu urechile lor au auzit greu şi au închis ochii, ca nu cumva să vadă cu ochii şi să audă cu urechile şi să înţeleagă cu inima şi să se întoarcă; şi eu îi voi vindeca.”

11. Şi am zis: „Pînă cînd Doamne?” Şi [el] mi-a zis: „Pînă cînd vor fi pustiite cetăţi, fiindcă nu vor mai fi locuite, şi case, fiindcă nu vor mai fi oameni, şi ţara va rămîne pustie.”

12. Şi după aceea va depărta Dumnezeu pe oameni şi cei care au rămas se vor înmulţi în ţară.

13. Şi în ea încă rămîne a zecea parte şi iarăşi va fi de jaf; ca un terebint şi ca o ghindă cînd cade din teaca ei, sămînţă sfîntă stîlpul ei.

Capitolul al 7-lea

1. Şi a fost aşa: în zilele lui Ahaz al lui Ioatam, fiul regelui Ozias, regele lui Iuda, s-au suit regele Rasin, regele Aramului, şi Fache, fiul lui Romelias, regele lui Israel, împotriva Ierusalimului, ca să facă război, dar nu au putut să-l împresoare.

2. Şi s-a dat de veste casei lui David

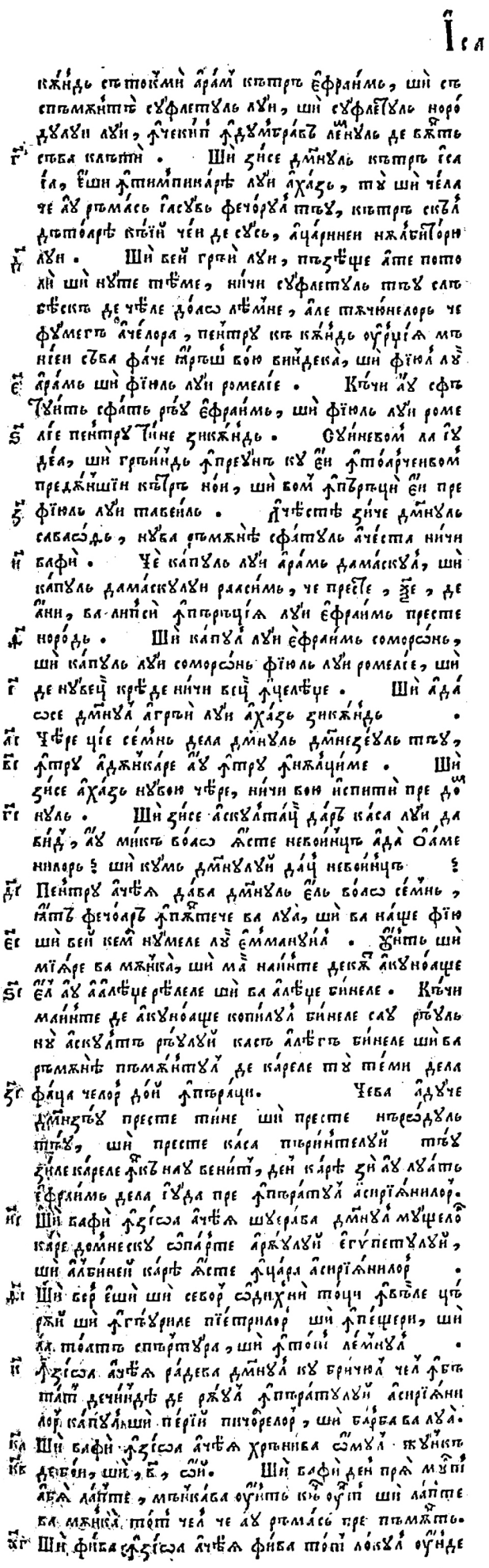

Biblia 1688, p. 459, col. 1

cînd: „Să tocmi Arám cătră Efraím.” Şi să spămîntă sufletul lui şi sufletul norodului lui, în ce chip în dumbravă lemnul de vînt să va clăti.

3. Şi zise Domnul cătră Isaía: „Ieşi în timpinarea lui Aház, tu şi cela ce au rămas, Iasúv, feciorul tău, cătră scăldătoarea căii cei de sus a Ţarinei Nălbitoriului.

4. Şi vei grăi lui: «Păzêşte a te potoli şi nu te tême, nici sufletul tău slăbească de cêle doao lêmne ale tăciunelor ce fumegă acelora, pentru că, cînd urgiia mîniei să va face, iarăşi voiu vindeca. Şi fiiul lui Arám şi fiiul lui Romelíe,

5. Căci au sfătuit sfat rău Efraím şi fiiul lui Romelíe pentru tine, zicînd:

6. ‘Sui-ne-vom la Iudéa şi, grăind împreună cu ei, întoarce-i-vom pre dînşii cătră noi şi vom împărăţi ei pre fiiul lui Taveíl’,

7. Acêstea zice Domnul Savaóth: Nu va rămînea sfatul acesta, nici va fi.

8. Ce capul lui Arám — Damáscul, şi capul Damáscului — Raasím; ce preste 65 de ani va lipsi împărăţiia lui Efraím preste norod.

9. Şi capul lui Efraím — Somorón, şi capul lui Somorón — fiiul lui Romelíe. Şi de nu veţi crêde, nici veţi înţelêge.»”

10. Şi adaose Domnul a grăi lui Aház, zicînd:

11. „Cêre ţie semn de la Domnul Dumnezeul tău, întru adîncare au întru înălţime.”

12. Şi zise Aház: „Nu voiu cêre, nici voiu ispiti pre Domnul.”

13. Şi zise: „Ascultaţi, dară, casa lui Davíd: au mică voao iaste nevoinţă a da oamenilor? Şi cum Domnului daţi nevoinţă?

14. Pentru acêea da-va Domnul el voao semn: iată, fecioară în pîntece va lua şi va naşte fiiu şi vei chema numele lui Emmanuíl.

15. Unt şi miêre va mînca şi mai nainte decît a cunoaşte el au a alêge rêlele şi va alêge binele.

16. Căci mainte de a cunoaşte copilul binele sau răul, nu ascultă răului ca să aleagă binele, şi va rămînea pămîntul de carele tu temi de la faţa celor doi împăraţi.

17. Ce va aduce Dumnezău preste tine şi preste nărodul tău şi preste casa părintelui tău zile carele încă n-au venit den carea zi au luat Efraím de la Iúda pre împăratul asiriênilor.

18. Şi va fi în zioa acêea, şuiera-va Domnul muştelor care domnescu o parte a rîului Eghípetului şi albinei carea iaste în ţara asiriênilor,

19. Şi vor ieşi şi se vor odihni toţi în văile ţării şi în găurile pietrilor şi în peşteri şi la toată spărtura şi în tot lemnul.

20. În zioa acêea rade-va Domnul cu briciul cel îmbătat, decindea de rîul împăratului asiriênilor, capul şi perii picioarelor, şi barba va lua.

21. Şi va fi în zioa acêea, hrăni-va omul juncă de boi şi 2 oi,

22. Şi va fi: den prea mult a bea lapte, mînca-va unt, căci unt şi lapte va mînca tot cel ce au rămas pre pămînt.

23. Şi fi-va în zioa acêea, fi-va tot locul unde /

Ms. 45, p. 534

cînd: „Tocmi-să Aram cătră Efraim.” Şi să spămîntă sufletul lui şi sufletul nărodului lui, în ce chip în dumbravă lemnul de vînt să va clăti.

3. Şi dzise Domnul cătră Isaía: „Ieşi în timpinarea lui Áhaz, tu şi cela ce au rămas, Iasuv, ficiorul tău, cătră scăldătoarea acei de sus căii Ţarenii Bilitoriului.

4. Şi vei grăi lui: «Păzêşte a te mîncomişi şi nu te tême, nici sufletul tău slăbască de cêle doao lêmne tăciunilor celor ce fumăgă acelora, pentru că, cînd urgiia mîniei să va face, iarăşi voi vindeca. Şi fiiul lui Aram şi fiiul Romelíu,

5. Căci au sfătuit sfat rău Efraim şi fiiul Romelíu pentru tine, dzicînd:

6. ‘Sui-ne-vom la Iudéa şi, grăind împreună cu ei, înturna-vom pre înşi cătră noi şi vom împărăţi ei pre fiiul Taveil’,
7. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: Nu va rămînea sfatul acesta, nici va fi.

8. Ce capul Aram — Damascul, şi capul Damascului — Raasim; ce preste 65 ani va lipsi împărăţiia Efraim preste nărod.

9. Şi capul Efraim — Somoron, şi capul Somoron — fiiul lui Romelíu. Şi de nu veţi crêde, nici veţi înţelêge.»”
10. Şi adaose Domnul a grăi lui Áhaz, dzicînd:

11. „Cêre ţie semn de la[33] Dumnedzău tău, întru adîncare au întru înălţime.”

12. Şi dzise Áhaz: „Nu voi cêre, nici voi ispiti pre Domnul.”
13. Şi dzise: „Ascultaţi, dară, casa David: au mică voao nevoinţă a da oamenilor? Şi cum Domnului daţi nevoinţă?
14. Pentru acêea da-va Domnul el[34] voao semnu: [35]iată, ficioară în pîntece va lua şi va naşte fiiu şi-i vei chema numele lui Emmanuil.[36]
15. Unt şi mière va mînca ⌊şi⌋ mai nainte decît a cunoaşte el a alêge rêlele şi alêge-va binele.
16. Pentru căci mai nainte de ce a cunoaşte copilul bine au rău, neascultă răului ca să aleagă binele, şi va rămînea pămîntul carele tu te temi de la faţa celor 2 împăraţi.

17. Ce va aduce Dumnedzău preste tine şi preste nărodul tău şi preste casa părintelui tău dzile carele încă n-au venit dentru care dzi au luat Efraim *[534/2]* de la Iúda pre împăratul asiriênilor.
18. Şi va fi întru dzua acêea, şuiera-va Dumnedzău la muşte carele domnesc o parte a rîului Eghíptului şi albinei carea iaste întru ţara asiriênilor,

19. Şi vor ieşi şi să vor odihni toţi întru văile ţării şi întru bortele pietrilor şi la peşteri şi la toată spărtura şi întru tot lemnul.

20. [37]Întru dzua acêea, rade-va Domnul cu briciul cel îmbătat, decinde de rîu, împăratului asiriênilor, capul şi perii picioarelor, şi barba va lua.

21. Şi va fi întru dzua acêea, hrăni-va omul juncă de boi şi doao oi,
22. Şi va fi, de la prea mult ostenind lapte, mînca-va unt, căci unt şi lapte va mînca tot cel ce au rămas pre pămînt.
23. Şi va fi întru dzua acêea, fi-va tot locul unde

Ms. 4389, p. 674-675

cînd: „Însoţitu-se-au[81] Siriia asupra lui[82] Efraim.” Şi se-au spămîntat sufletul lui[83] şi sufletul nărodului lui[84], cum se clătêşte stăjariul în branişte de vînt.

3. Şi zise Domnul cătră Isáiia: „Ieşi întru întimpinarea lui Ahaz, tu şi cel ce se-au lăsat fecior al tău, Iasuv, spre fîntîna drumului celui den sus[85] den Cîmpul Gnathéolui.
4. Şi să-i zici: «Socotêşte-te şi taci şi să nu te temi, nici să slăbească sufletul tău pentru doi tăciuni ce le mêrge fumul; că, cînd va fi mîniia urgiei mêle, *[674/2]* iarăşi voiu vindeca. Că feciorul lui Aram[86] şi feciorul lui Romelei,

5. Căci se-au sfătuit sfat rău, zicînd pentru tine:

6. ‘Să ne suim în Iudéea şi ne vom vorbi cu dînşii, şi-i vom întoarce cătră noi, şi vom pune lor împărat pre feciorul lui Tavelei’[87],
7. Aceasta grăiêşte Domnul Savaoth: Nu se va umplea sfatul acesta, nici se va aşăza.

8. Ce capul lui Aram[88] — Damascul, iar capul Damascului — Rasim; şi încă 65 de ani ce se va lipsi împărăţiia lui Efraim den nărod.

9. Şi capul lui Efraim — Samáriia, şi capul Samáriei — feciorul lui Romelei; ce, de nu veţi crêde, nu veţi înţelêge.»”
10. Şi adaose Domnul a grăi cătră Ahaz, zicînd:

11. „Cêre ţie semn de la Domnul Dumnezeul tău, sau în adînc[89], sau întru înălţime.”

12. Iar Ahaz zise: „Nu voiu cêre, nici voiu ispiti pre Domnul.”
13. Şi zise Isaiia: „Ascultă, dară, casa lui David: au doară puţină osteninţă iaste voaoă să daţi nărodului? Dară căci daţi Domnului ostenéală?
14. Pentr-acêea, însuşi Domnul va da voao semn; [90]că, iată, fecioara va zămisli în pîntece[91] şi va naşte fiiu şi se va chiema numele lui Emmanuil.[92]
15. Mînca-va unt şi mière; mai nainte pînă nu va pricêpe răul şi[93] să aleagă binele.
16. Pentru că mai nainte de ce va şti coconul binele şi răul, va fugi răotatea ca să aleagă bunătatea, [94]şi va rămînea pămîntul de care te temi tu de faţa acelor doi împăraţi.

17. Şi va aduce Domnul asupra ta şi asupra nărodului tău şi asupra casei tătîne-tău zile care încă n-au venit, în care zile va lua împăratul Assiriei pre Efraim de la Iúda.
18. Şi va fi în zioa acêea, va ridica[95] Domnul muştele care biruiesc partea rîului Eghípetului şi albinile care iaste în laturea Assiriei,

19. Şi vor veni toate şi vor răposa în văile ţării şi în peştere şi în toată dăspicătura şi în tot copaciul.

20. [96]Într-acêea zi va rade Domnul cu briciul cel mare şi îmbătat, de cêea parte de rîul împăratului Assiriei, capul şi perii picioarelor, şi barba va rade.

21. Şi va fi în zioa acêea, va hrăni omul junicea den boi şi 2 oi,
22. Şi va fi, de va mînca den mulţimea laptelui, *[675/1]* unt şi mière, tot cel ce se va lăsa pre pămînt.

23. Şi va fi în zioa acêea, tot locul pre care

Versiunea modernă

astfel: „Aram a căzut la învoială cu Efraim.” Şi s-a tulburat sufletul lui şi sufletul poporului său, ca atunci cînd un copac din pădure este clătinat de vînt.

3. Şi a zis Domnul către Isaia: „Ieşi în întîmpinarea lui Ahaz, tu şi cel rămas, Iasub, fiul tău, la scăldătoarea de pe drumul de sus, la Ogorul Înălbitorului.

4. Şi îi vei spune: «Caută să te liniştêşti şi nu te teme, nici să nu slăbească sufletul tău din pricina acestor doi tăciuni de lemn fumegînd, căci atunci cînd va veni urgia mîniei mele, voi aduce iarăşi vindecare. Iar fiul lui Aram şi fiul lui Romelias,

5. Fiindcă au ţinut sfat mîrşav cu privire la tine, zicînd:

6. ‘Ne vom sui împotriva Iudeii şi, după ce vom fi vorbit cu ei, îi vom întoarce de partea noastră şi vom pune ca rege pe fiul lui Tabeel’,
7. Acestea zice Domnul Savaot: Nu va dăinui sfatul acesta, nici nu va fi.

8. Căpetenia Aramului este Damascul, şi căpetenia Damascului, Raasim; dar după şaizeci şi cinci de ani regatul lui Efraim va înceta să mai fie un popor.

9. Căpetenia lui Efraim este Somoron, şi căpetenia lui Somoron, fiul lui Romelias. Şi dacă nu veţi crede, nu veţi înţelege.»”
10. Şi Domnul a vorbit mai departe lui Ahaz, zicînd:
11. „Cere pentru tine un semn de la Domnul Dumnezeul tău, în adînc sau în înalt.”

12. Şi a spus Ahaz: „Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul.”
13. Şi a răspuns [Isaia]: „Ascultaţi, casă a lui David, oare uşor vă este să vă luptaţi cu oamenii? Cum vă veţi lupta cu Domnul?
14. De aceea însuşi Domnul vă va da un semn: iată, fecioara va lua în pîntece şi va naşte un fiu, şi îi vei pune numele Emanuel.
15. Unt şi miere va mînca; înainte să cunoască el sau să prefere cele rele va alege binele.
16. Căci înainte de a cunoaşte copilul binele sau răul, va respinge răutatea ca să aleagă binele, şi va fi părăsit ţinutul de care te temi, dinaintea celor doi regi.

17. Dar Dumnezeu va aduce asupra ta şi asupra poporului tău şi asupra casei tatălui tău zile cum n-au fost din zilele cînd Efraim s-a despărţit de Iuda — pe regele asirienilor.
18. Şi va fi aşa în ziua aceea: şuiera-va Domnul după muştele care stăpînesc o parte a rîului din Egipt şi după albina care se află în ţara asirienilor,

19. Şi vor veni toate şi se vor pripăşi în rîpele ţinutului şi în crăpăturile stîncilor şi în peşteri şi în fiecare despicătură şi în fiecare copac.

20. În ziua aceea Domnul va rade cu briciul cel beat, de dincolo de rîul regelui asirienilor, capul şi părul de pe picioare, iar barba o va reteza.

21. Şi va fi aşa în ziua aceea: hrăni-va omul o juncană şi două oi,
22. Şi, de la belşugul de lapte pe care îl vor face, va mînca unt, căci toţi cei rămaşi în ţară vor mînca unt şi lapte.
23. Şi va fi aşa în ziua aceea: fiecare loc în care

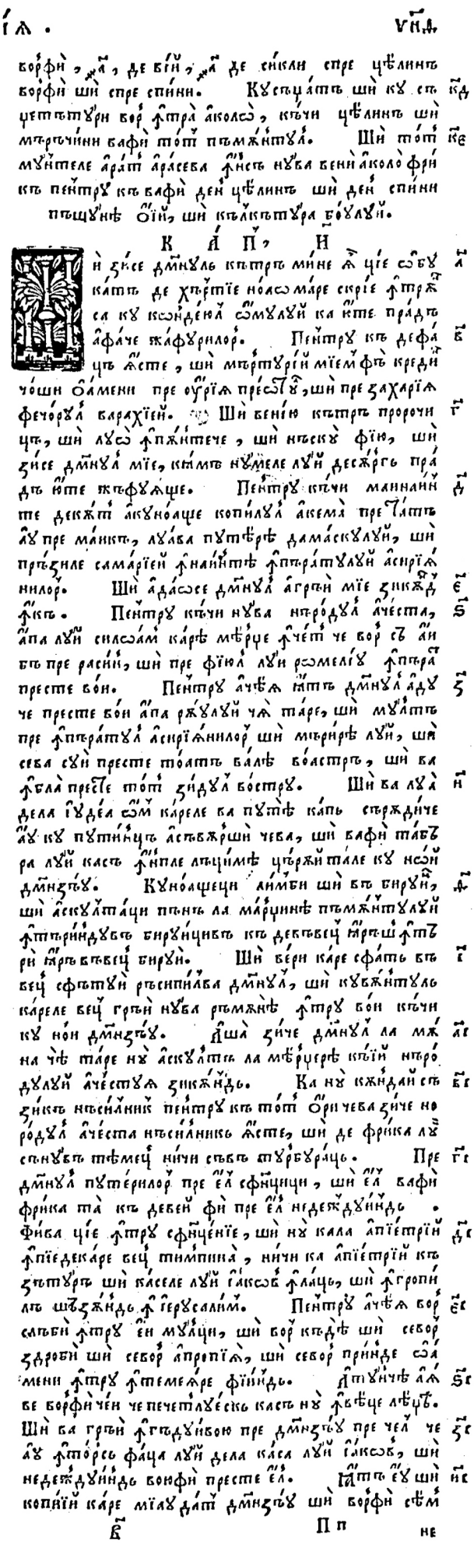

Biblia 1688, p. 459, col. 2

vor fi 1000 de vii — 1000 de sicli, spre ţêlină vor fi şi spre spini.

24. Cu săgeată şi cu săgetături vor întra acoló, căci ţêlină şi mărăcini va fi tot pământul.

25. Şi tot muntele arat ara-se-va, însă nu va veni acoló fricã, pentru că va fi den ţêlină şi den spini păşunea oii şi călcătura boului."

Cap 8

1. Şi zise Domnul cătră mine: „Ia ţie o bucată de hîrtie noao mare, scrie într-însa cu condeiul omului: «Ca iute pradă a face jafurilor»,

2. Pentru că de faţă iaste. Şi mărturii mie-mi fă credincioşi oameni, pre Úriia preotul şi pre Zahariia, feciorul Varahiei."

3. Şi veniiu cătră proorociţă şi luo în pîntece şi născu fiiu. Şi zise Domnul mie: „Cheamă numele lui: «De-sîrg-pradă-iute-jăfuiêşte».

4. Pentru căci, mai nainte decît a cunoaşte copilul a chema pre tată au pre maică, lua-va putêrea Damáscului şi prăzile Samáriei înaintea împăratului asiriênilor."

5. Şi adaose Domnul a grăi mie, zicînd încă:

6. „Pentru căci nu va nărodul acesta apa lui Siloám, carea mêrge încet, ce vor să aibă pre Rasín şi pre fiiul lui Romelíu împărat preste voi,

7. Pentru acêea, iată, Domnul aduce preste voi apa rîului cea tare şi multă, pre împăratul asiriênilor, şi mărirea lui, şi se va sui preste toată valea voastră şi va îmbla preste tot zidul vostru.

8. Şi va lua de la Iudéa om carele va putea cap să rîdice au cu putinţă a săvîrşi ceva şi va fi tabăra lui ca să împle lăţimea ţării tale." Cu noi — Dumnezău.

9. Cunoaşteţi, limbi, şi vă biruiţi şi ascultaţi pînă la marginea pământului; întărindu-vă biruiţi-vă, că, de vă veţi iarăşi întări, iară vă veţi birui.

10. Şi vericare sfat vă veţi sfătui, răsipi-l-va Domnul; şi cuvîntul carele veţi grăi nu va rămînea întru voi, căci cu noi — Dumnezău.

11. Aşa zice Domnul: „La mîna cea tare nu ascultă la mêrgerea căii nărodului acestuia, zicînd:

12. Ca nu cîndai să zică «năsilnic», pentru că tot orice va zice norodul acesta năsilnic iaste; şi de frica lui să nu vă têmeţi, nici să vă turburaţi.

13. Pre Domnul puterilor, pre el sfinţiţi şi el va fi frica ta; că, de vei fi pre el nedejduind,

14. Fi-va ţie întru sfinţenie şi nu ca la a pietrii împiedecare veţi timpina, nici ca a pietrii căzătură. Şi casele lui Iácov — în laţ şi în gropilă şăzînd în Ierusalím.

15. Pentru acêea vor slăbi întru ei mulţi şi vor cădea şi se vor zdrobi; şi se vor apropiia şi se vor prinde oameni, întru întemeiêre fiind.

16. Atuncea aiêve vor fi cei ce pecetluiesc ca să nu învêţe lêgea.

17. Şi va grăi: «Îngădui-voiu pre Dumnezău, pre cel ce au întors faţa lui de la casa lui Iácov, şi nedejduind voiu fi preste el.

18. Iată, eu şi copiii care mi-au dat Dumnezău; şi vor fi sêm- //

Ms. 45, p. 534-535

vor fi 1000 de vii de 1000 de sicli, spre ţêlină vor fi şi spre spini.

24. Cu săgeată şi cu săgetături vor întra acoló, căci ţêlină şi ghimpu fi-va tot pămîntul.

25. Şi tot muntele arat ara-să-va, însă nu va veni acoló frică, pentru că va fi de la ţêlină şi mărăcinele păşciune a oii şi călcătură a boului."

Cap 8

1. Şi dzise Domnul cătră mine: „Ia ţie o bucată noao mare, scrie întru ea cu condêiu omului: «Ca iute pradă a face jacurilor»,

2. Pentru că de faţă iaste. Şi mărturii mie fă credincioşi oameni, pre Uría preutul şi pre Zaharía, ficiorul Varahíei."

3. Şi veniiu cătră prorociţă şi luă în pîntece şi născu fiiu. Şi dzise Domnul mie: „Cheamă numele lui: «De-sîrgu-pradă-iute-jefuiêşte».

4. Pentru căci, mainte decît a cunoaşte copilul a chema pre tată au pre maică, lua-va putêrea Damascului şi prăzile Samaríei înaintea împăratului assiriênilor."

5. Şi adaose Domnul a grăi mie încă, dzicînd:

6. „Pentru căci nu va nărodul acesta apa lui Siloam, carea mêrge încet, ce vor să aibă pre Rasin şi pre fiiul Romelíu[38] împărat preste voi,

7. Pentru acêea, iată, Domnul aduce preste voi apa rîului cea tare şi multă, pre împăratul asiriênilor, şi pre mărirea lui, şi să va sui preste toată valea voastră şi va îmbla preste tot zidul vostru.

8. Şi va lua de la Iudéa om carele va putea capul *[535/1]* să rădice au putincios a săvîrşi ceva şi va fi tabăra lui ca să împle lăţimea ţării tale." Cu noi — Dumnedzău.

9. Cunoaşteţi, limbi, şi vă biruiţi şi ascultaţi pînă la marginea pămîntului; întărindu-vă biruiţi-vă, că, dă veţi iarăşi învîrtoşa, iarăşi veţi birui-vă.

10. Şi care sfat veţi vrea, răsîpi-l-va Domnul; şi cuvîntul carele veţi grăi nu va rămînea întru voi, căci cu noi — Dumnedzău.

11. Aşa dzice Domnul: „La mîna cea tare neascultă, la mêrgerea căii a nărodului acestuia, dzicînd:

12. Pentru ca nu cîndai să zică «năsîlnic», pentru că tot care va zice nărodul acesta năsîlnic iaste; şi frica lui să nu vă têmeţi, nici să vă întristaţi.

13. Pre Domnul puterilor, pre însul sfinţiţi şi el va fi ţie frică; măcar dă vei fi preste el nădăjduind,

14. Fi-va ţie întru sfinţenie, [39]nu ca la a pietrii împiedecare veţi tîmpina, nici ca a pietrii căzătură. Şi casele Iacov — întru laţ şi întru gropílă şezînd în Ierusalim.

15. Pentru acêea vor slăbi întru ei mulţi şi vor cădea şi să vor zdrobi; şi să vor apropiia şi să vor prinde oameni, întru întemeiêre fiind.

16. Atuncea iviţi vor fi cei ce pecetluiesc lêgea ca să nu învêţe.

17. Şi va grăi: «Îngădui-voi pre Dumnedzău, pre cel ce au întors faţa lui de la casa lui Iacov, şi nădăjduind voi fi preste el.

18. [40]Iată, eu şi copiii carii mi-au dat Dumnedzău; şi vor fi sêm-

Ms. 4389, p. 675

vor fi 1000 de viţe de vie cîte de 1000 de vêdre va fi înţelenită şi cu mărăcini.

24. Şi sigetînd cu sigeţi vor întra într-însa, pentru că va fi tot pămîntul ţelinos şi cu mărăcini.

25. Şi tot muntele[97] cel de arătură se va ara şi acoló nu se va pogorî frică, că va fi înţelenit şi mărăcinos, păşune de oi şi călcare de boi."

Cap 8

1. Şi zise Domnul cătră mine: „Ia-ţi un sfitoc[98] nou, mare, şi să scrii într-însul cu condeiu omenesc: «Ca să facă rêpede jăfuire prăzii»,

2. [1] Pentru că a sosit.[99] [2] Şi fă mie mărturii oameni de adeverinţă, pre Úrie preotul şi pre Zahariia, feciorul Varahiei."

3. Şi mă apropiiaiu de prorociţă şi au zămislit în pîntece şi au născut fiiu. Şi zise Domnul cătră mine: „Pune-i numele «Pradă-grabnică-şi-iute-jăfuiêşte».

4. Pentru că, mai nainte de ce va cunoaşte coconul să chiême[100] tată sau mamă, va lua putêrea Damascului şi jacmanul Samáriei, înaintea împăratului Assiriei."

5. Şi încă mai adaose Domnul a grăi cătră mine, zicînd:

6. „Deaca de vrême ce n-au vrut acest nărod apa Siloámului[101], cêea ce cură lin, ce au vrut să aibă într-înşii împărat pre Rason, feciorul lui Romelei,[102]

7. Pentr-aceasta, iată, Domnul va rîdica asupra voastră apa rîului cea tare şi multă, pre împăratul assiriênilor, şi pre slava lui, şi se va sui pre toată lunca voastră şi va ocoli toate cetăţile voastre.

8. Şi va lua den iudei pre omul cela ce va putea să rîdice capul sau să poată face ceva lucru putincios şi va fi tabăra lui cît să nu o încape lărgimea ţării tale." [9] Cu noi — Dumnezeu.

9. Pricêpeţi, limbilor, şi vă plecaţi, ascultaţi pînă la marginile pămîntului; ceia ce v-aţi întărit, vă plecaţi, că de vă veţi întări iarăşi, iarăşi vă veţi pleca.

10. Orice sfat veţi sfătui, îl va rîsipi Domnul; şi orice cuvînt veţi grăi, acela nu va rămînea întru voi, căci cu noi — Dumnezeu.

11. Că aşa au grăit Domnul celor ce nu se vor pleca cu mîna cea tare şi umbletului căii[103] nărodului acestuia, zicînd:[104]

12. „Au doară veţi zice vreodini- *[675/2]* oară năsilnic; că tot ce va zice nărodul acesta năsilnic iaste; ce de frica lor nu vă têmeţi, nici vă turburaţi.

13. Pre Domnul puterilor, pre acela să sfinţiţi şi acela va fi[105] voaoă în frică; şi, deaca te vei nădăjdui pre dînsul,

14. Acela-ţi va fi întru sfinţire [106]şi nici într-un chip nu te vei poticni de piiatră, nici ca de cădêrea pietrii. Şi casa lui Iácov — în laţ şi în groapă ceia ce lăcuiesc în Ierusalim.

15. Pentr-acêea, mulţi dentr-înşii vor slăbi şi vor cădea şi se vor sfărîma; şi se vor apropiia şi se vor robi oamenii cei ce vor fi pren cule.

16. Atunci vor fi arătaţi ceia ce pecetluiesc lêgea ca să nu se învêţe.

17. Şi va zice: [17] «Aştepta-voiu pre Dumnezeu, cela ce au întors faţa sa de cătră casa lui Iácov, şi mă voiu nădăjdui pre dînsul.[107]

18. [108]Iată, eu şi coconaşii carii mi i-au dat Dumnezeu; vor fi sêm-

Versiunea modernă

erau o mie de viţe-de-vie [preţuind] o mie de sicli va ajunge sterp şi [plin de] mărăcini.

24. Cu săgeată şi arc vor intra acolo, căci toată ţara va fi loc sterp şi [plin de] mărăcini.

25. Şi orice munte de arat va fi arat şi frica nu va mai merge acolo; căci locul sterp şi [plin de] mărăcini se va preface în păşune pentru oi şi în izlaz pentru vite."

Capitolul al 8-lea

1. Şi Domnul mi-a zis: „Ia-ţi o bucată dintr-un sul mare şi nou şi scrie în el cu condei omenesc: «Pentru a se face iute jaf din prăzi»,

2. Căci este aici. Şi ia ca martori oameni de încredere, pe Urias şi pe Zaharias, fiul lui Barahias."

3. Şi am intrat la profetesă şi a luat în pîntece şi a născut un fiu şi Domnul mi-a spus: „Pune-i numele «Iute-jefuieşte-grabnic-prădează».

4. Căci, înainte să ştie copilul să spună «tată» sau «mamă», vor fi luate puterea Damascului şi prada Samariei înaintea regelui asirienilor."

5. Şi Domnul mi-a vorbit mai departe zicînd:

6. „Fiindcă poporul acesta nu voieşte apa Siloamului, care curge liniştit, ci vrea să aibă pe Rasin şi pe fiul lui Romelias [ca] rege peste voi,

7. De aceea, iată, Domnul aduce asupra voastră apa cea puternică şi mare a rîului, pe regele asirienilor, şi slava lui, şi el se va sui peste toate văile voastre şi va umbla pe toate zidurile voastre.

8. Şi va lua din Iudeea pe [orice] om care va putea să-şi ţină capul sus ori care poate să ducă ceva la bun sfîrşit şi tabăra lui va fi aşa [de mare], încît va umple largul ţinutului tău." Cu noi este Dumnezeu.

9. Învăţaţi, neamuri, şi recunoaşteţi-vă înfrîngerea; ascultaţi pînă la capătul pămîntului; cei puternici, recunoaşteţi-vă înfrîngerea; chiar de veţi ajunge iarăşi puternici, iarăşi veţi fi înfrînţi.

10. Şi orice sfat aţi pune la cale, Domnul îl va risipi; şi orice cuvînt veţi vorbi nu va dăinui pentru voi, căci cu noi este Domnul Dumnezeu.

11. Astfel zice Domnul: „Cu mînă tare se împotrivesc mersului căii acestui popor, zicînd:

12. Să nu zică «greu», căci tot ce zice poporul acesta este greu. Dar să nu vă înspăimîntaţi de teama lui, nici să nu vă tulburaţi.

13. Pe Domnul puterilor, pe el să-l sfinţiţi şi el să fie teama ta. Şi dacă îţi vei pune încrederea în el,

14. Va fi pentru tine un locaş sfînt şi nu îl veţi întîlni ca piatră de poticnire şi nici ca stîncă de cădere. Dar casele lui Iacov sunt într-o capcană şi cei care locuiesc în Ierusalim sînt în groapă.

15. De aceea mulţi dintre ei vor fi neputincioşi şi vor cădea şi vor fi zdrobiţi; şi oamenii aflaţi în siguranţă se vor apropia şi vor fi luaţi.

16. Atunci se vor vedea cei care pecetluiesc legea ca [oamenii] să nu înveţe.

17. Şi se va zice: «Îl voi aştepta pe Dumnezeu, care şi-a întors faţa de la casa lui Iacov, şi îmi voi pune încrederea în el.

18. Iată, eu şi copiii pe care mi i-a dat Dumnezeu; şi vor fi sem-

Biblia 1688, p. 460, col. 1

ne şi minuni în casa lui Israíl de la Domnul Savaóth, care lăcuiêşte în muntele Siónului.»"

19. Şi de vor zice cătră voi: „Cercaţi pre cei ce grăiescu den pîntece şi pre cei ce de la pămînt strigă, pre cei ce grăiesc în deşărt, carii den pîntece vor glăsui." Au nu limbă cătră Dumnezăul lor vor cerceta? Direpţ ce vor cerceta pentru cei vii pre cei morţi?

20. Pentru că lêge la ajutoriu au dat, pentru ca să zică: „Nu iaste ca cuvîntul acesta, pentru carele nu iaste daruri a da pentru el."

21. Şi vor avea preste voi rea foamete şi va fi deaca veţi flămînzi, vă veţi mîhni şi rău veţi grăi pre boiêrini şi cêle părinteşti, şi vor căuta la ceriu, sus,

22. Şi la pămînt, jos, vor căuta şi, iată, lipsă strimtă şi întunêrec, necaz şi strînsoare şi întunêrec cît să nu vază. Şi nu să va tîngui cel ce iaste întru îngustare pînă la vrêmea aceasta. Întîiu de sîrg bea.

Cap 9

1. Degrabă fă ţara Zavolónului, pămîntul Neftalímului şi ceialalţi, cei spre marginea mării şi decindea de Iordán, Galiléa limbilor.

2. Norodul cel ce mergea întru întunêrec văzu lumină mare; ceia ce lăcuiescu în locul şi îmbra morţii, lumina-va lumina preste voi!

3. Pre cel mai mult al norodului ai pogorît cu veselie şi să vor veseli înaintea ta cei ce să veselescu la sêcere şi în ce chip cei ce pradă prăzi.

4. Pentru căce s-au luat jugul cel ce preste ei zace şi toiagul cel preste grumazul lor; pentru că toiagul celor ce cer l-au răsipit ca în zioa acêea ce era pre Madiám.

5. Căce toată podoaba adunată cu vicleşug şi haina cu împăcăciune vor plăti şi vor vrea de s-ar fi făcut arşi cu foc.

6. Căce copil s-au născut noao, fiiu, şi să dêde noao, căruia domniia să făcu preste umărul lui, şi să chiamă numele lui Al marelui sfat înger, Minunat sfêtnic, Dumnezău tare, biruitoriu, Domnu păcii, Părintele veacului celui viitoriu, pentru că voiu aduce pace preste boiêri şi sănătatea lui.

7. Şi mare e stăpînirea lui şi păcii lui nu iaste săvîrşit, preste scaunul lui David şi împărăţiia lui, să o îndireptêze pre ea şi să sprijăneascâ cu judecată şi cu direptate, de acum şi pînă în veac. Rîvnirea Domnului Savaóth va face aceasta.

8. Moarte au trimis Domnul preste Iácov şi veni preste Israíl.

9. Şi vor cunoaşte tot norodul lui Efraím şi cei ce şăd în Samaríia, cu semeţie şi cu înaltă inimă zicînd:

10. „Cărămizele căzură; ce veniţi să cioplim pietri şi să tăiem dudi şi chedri şi să ne zidim noao turnuri."

11. Şi va dărîma Dumnezău pre cei ce să scoală pre măgura Siónului preste el şi pre vrăjmaşii lui va răsipi.

12. Síria despre răsăriturile /

Ms. 45, p. 535

ne şi minuni întru casa Israil de la Domnul Savvaoth, cum lăcuiêşte întru muntele Sion.»"

19. Dă vor zice cătră voi: „Cercaţi pre cei ci grăiesc den pîntece şi pre cei ce de la pămînt strigă, pre cei ce grăiesc întru dăşert, carii dentru pîntece vor glăsui." Nu limbă cătră Dumnedzăul lor vor cerceta? Ce vor cerceta pentru cei vii pre cei morţi?

20. Pentru[41] că lêge la ajutor au dat, pentru ca să dzică: „Nu iaste ca cuvîntul acesta, pentru carele nu iaste daruri a da pentru el."

21. Şi vor avea preste voi rêle, foamete, şi va fi dacă veţi flămîndzi, veţi mîhni şi rău veţi grăi pre boiêrin şi cêle părinteşti, şi vor căuta la cer, sus,

22. Şi la pămînt, jos, vor căuta şi, iată, ⌊lipsă strîmptă şi întunêrec⌋, năcaz şi strîmptoare de loc şi întunêrec cît ca să nu[42] vază. Şi nu să va tîngui cel ce-i întru îngustare pînă la vrême. Aceasta întîi de sîrg *[535/2]* bea.

Cap 9

1. De sîrg [43]ţara Zavulon, pămîntul Nefthalim şi ceialalţi, cei de pre marginea mării şi decinde de Iordan, Galiléa limbilor.

2. [44]Nărodul cel ce mêrge întru întunêrec văzu lumină mare; şi ceia ce lăcuiesc în locul şi umbra morţii, lumină va lumina pre voi!

3. Mai mult a nărodului ai pogorît cu veselie şi să vor veseli înaintea ta ca cei ci să veselesc la sêcere şi în ce chip cei ce pradu prăzi.

4. Pentru căci s-au luat jugul cela ce preste ei zace şi toiagul cel preste grumazul lor; pentru că toiagul celor ce cer l-au răsîpit ca în dzua cêea ce era pre Madiam.

5. Căci toată podoaba adunată cu vicleşug şi haina cu împăcăciune vor plăti şi vor vrea de s-ar fi făcut arsă de foc.

6. Căci copil ni s-au născut noao, fiiu, ⌊şi⌋[45] să dêde noao, căruia domniia să făcu preste umărul lui, şi să chemă numele lui ⌊A marelui sfat înger⌋, Minunat sfêtnic, Dumnedzău vîrtucios, biruitor, Boiêrin a păcii, Părinte a viitoriului vac, ⌊pentru că voi aduce pace preste boiêri şi sănătatea lui⌋.[46]

7. Şi mare-i boieriia lui şi păcii ⌊lui⌋ nu iaste săvîrşit, preste scaunul lui David[47], să o isprăvască pre ea şi să să sprăjinească cu judeţ şi cu dreptate, de acum şi în vac. Rîvnirea Domnului Savvaoth va face acêstea.

8. Moarte au trimis Domnul pre Iacov şi veni prestă Israil.

9. Şi vor cunoaşte tot nărodul lui Efraim şi cei ce şed în Smaríia, cu semeţie şi cu înaltă inimă dzicînd:

10. „Cărămidzile căzură; ce veniţi să cioplim pietri şi să tăiem dudi şi chedri şi să zidim preste iale turnuri."

11. Şi va dărîma Dumnedzău pre cei ci să scoală pre măgura Sionului preste el[48] şi pre vrăjmaşii lui va surpa[49].

12. Siríia despre a soarelui răsărituri[50],

Ms. 4389, p. 675-676

ne şi minuni întru Israil de la Domnul Savaoth, carele se-au sălăşluit în muntele Siónului.»"

19. Şi de vor zice voaoă: „Cercaţi pre cei ce dăscîntă den pîntece şi pre cei ce strigă de la pămînt, pre cei ce se slăvesc în dăşărt şi grăiesc den pîntece." Dară au nu va cerceta limba cătră Dumnezeul său? Ce vor cerceta pre cei morţi pentru cei vii?

20. Că lêgea o au dat spre ajutor, ca să zică: „Nu iaste ca cuvîntul acesta, pentru carele nu iaste a da platâ."

21. Şi va veni asupra voastră foamete năprasnică şi va fi, cînd veţi flămînzi, vă veţi întrista şi veţi blestema pre domn şi pre moşie. [22] Şi vor căuta în ceriu sus

22. Şi pre pămînt jos şi, iată, otceniţă, strimtoare şi întunêrec, grijă, năcaz şi negură, cît să nu vază; şi nu se va împuţina cel ce iaste în strimtură pînă la vrême. [9:1] Aceasta să bêi dentîi.

Cap 9

1. Să faci degrab [109]ţărîi lui Zavulon, pămîntului lui Nefthalim şi ceialalţi carii lăcuiesc pre lîngă mare şi cêea parte de Iordan, laturea limbii galileilor.[110]

2. [111]Nărodul cel ce umbla întru întunêrec au văzut lumină mare; ceia ce vieţuiţi în ţinutul şi în umbra morţii, lumína se va luminá asupra voastră!

3. Nărodul cel mai mult, care l-ai scos în veselie şi să se veselească înaintea ta, ca ceia ce se bucură în seceriş şi ca cei ce fac prăzi.

4. Că se-au luat jugul cela ce zăcea pre dînşii şi toiagul cel de pre cerbicea lor; *[676/1]* şi toiagul celor ce-i goniia se-au rîsipit ca şi în zioa în vrêmea Madiiámului.

5. Că toată îmbrăcămintea iaste adunată cu înşălăciune şi haina iaste cîştigată cu prisoseală şi vor vrea să fie şi cu foc arse şi să le plătească.

6. Că se-au născut[112] noaoă cocon[113] [114]şi fiiul se-au dat noaoă, căruia i-au fost biruinţa pre umerile lui; şi se va chiema numele lui Îngerul sfatului celui mare, Sfêtnicul cel minunat, Dumnezeul cel tare putêrnicul, Domnul împăcării, Tatăl veacului ce va să fie, că va aduce pace spre boiêriu şi sănătate lui.[115]

7. Biruinţa lui — mare şi pacea lui n-are sfîrşit; şădea-va pre scaunul lui David şi pre împărăţiia lui, ca să o îndireptêze şi să o rîdice cu judecată şi cu direptate, de acum şi pînă în veac. Rîvna Domnului Savaoth va face aceasta.

8. Trimes-au Domnul moarte pre Iácov şi au venit pre Israil.

9. Şi va şti tot nărodul lui Efraim şi cei ce lăcuiesc în Samariia, cu ocară şi cu inimă trúfaşă zicînd:

10. „Căzut-au cărămizile; ce veniţi să tăiem pietri şi să tăiem duzi şi chiedri, ca să ne zidim turn."

11. Şi va răni Dumnezeu pre cei ce se scoală asupra muntelui Siónului şi asupra Ierusalímului şi pre vrăjmaşii lor îi va rîsipi.

12. Pre Síriia cea despre răsăritul

Versiunea modernă

ne şi minuni în casa lui Israel de la Domnul Savaot, care locuieşte pe muntele Sionului.»"

19. Şi dacă vă vor zice: „Căutaţi-i pe cei ce profeţesc din pîntece şi pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce vorbesc în deşert, pe cei ce vorbesc din pîntece", oare un neam nu [întreabă] pe Dumnezeul lui? De ce întreabă pe cei morţi cu privire la cei vii?

20. Lege le-a dat în ajutor, ca să nu spună un cuvînt ca acesta, cu privire la care nu este nici un dar de dat.

21. Şi o foamete aprigă va veni peste voi şi va fi aşa: cînd veţi flămînzi vă veţi întrista şi veţi vorbi de rău căpetenia şi idolii şi îşi vor ridica privirile către cer

22. Şi vor privi jos, către pământ, şi, iată — grea ananghie şi întuneric — necaz şi strîmtorare şi întuneric de nepătruns. Şi cel aflat la strîmtorare nu va fi buimac pînă la o vreme. Mai întîi să bei aceasta.

Capitolul al 9-lea

1. Să faci iute, ţinut al lui Zabulon, ţara lui Neftalim, calea mării şi ceilalţi care locuiţi pe ţărmul mării şi dincolo de Iordan, Galileea neamurilor.

2. Popor care umbli în întuneric, iată o lumină mare! Voi care locuiţi în ţinutul şi în umbra morţii, o lumină va lumina peste voi!

3. Cea mai mare parte a poporului ai adus-o cu bucurie şi se va bucura înaintea ta cum se bucură la seceriş şi precum cei care împart prada.

4. Fiindcă a fost luat jugul care fusese pus peste ei şi toiagul de pe grumazul lor; căci toiagul celor ce dau cu împrumut l-a risipit Domnul ca în ziua [biruinţei] asupra lui Madiam.

5. Căci pentru fiecare veşmînt luat prin înşelăciune şi pentru [fiecare] haină vor da înapoi platâ şi vor voi [aceasta] chiar şi dacă au fost arşi de foc.

6. Căci un copil ni s-a născut, un fiu ni s-a dat, a cărui stăpînire a fost pe umărul lui, şi numele lui este Vestitor de sfat mare, minunat, sfetnic, Dumnezeu tare, biruitor, Prinţ al păcii, Părintele veacului viitor, căci eu voi aduce pace peste căpetenii şi sănătate lui.

7. Şi mare este stăpînirea lui şi pacea lui este fără de hotar, pe tronul lui David şi peste împărăţia lui, ca să o aşeze temeinic şi să-i vină în ajutor cu dreptate şi judecată de acum şi pînă în veac. Rîvna Domnului Savaot va fâptui acestea.

8. Domnul a trimis moarte peste Iacov şi [ea] a venit peste Israel,

9. Şi va cunoaşte tot poporul lui Efraim şi cei care locuiesc în Samaria, care zic cu trufie şi cu o inimă îngîmfată:

10. „Cărămizile au căzut, dar veniţi să cioplim pietre şi să tăiem sicomori şi cedri şi să ne zidim turnuri."

11. Şi Dumnezeu va zdrobi pe cei care se ridică împotriva lui pe muntele Sion şi pe vrăjmaşii lui îi va risipi.

12. Pe Siria de la soare-răsare

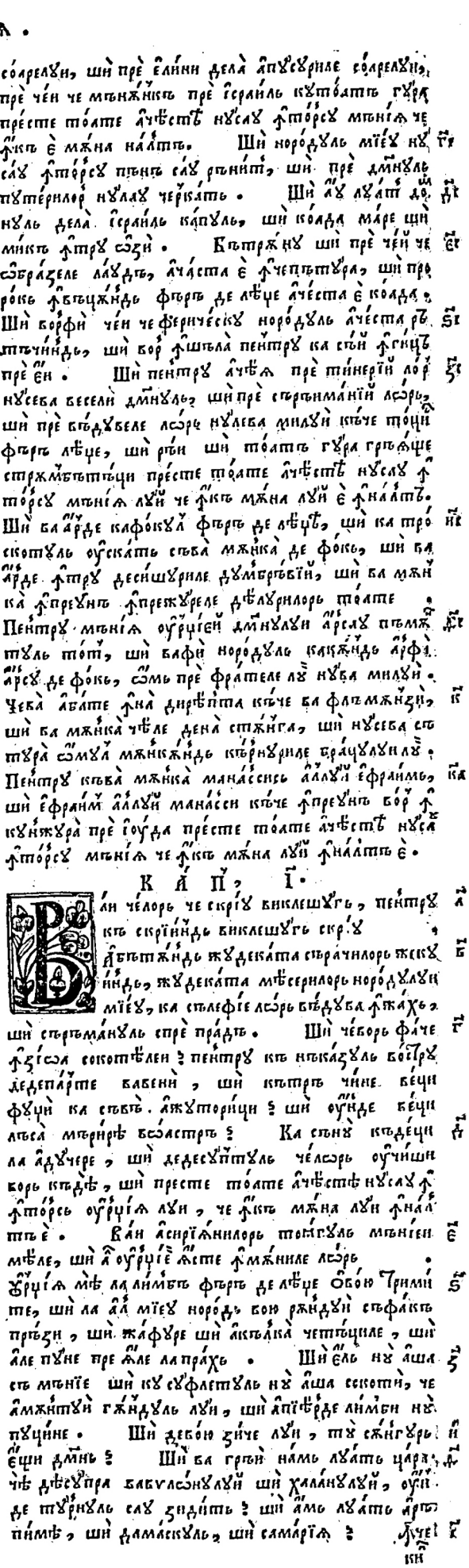

Biblia 1688, p. 460, col. 2

soarelui şi pre elini de la apusurile soarelui, pre cei ce mănîncă pre Israíl cu toată gura; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă e mîna naltă.

13. Şi norodul mieu nu s-au întorsu pînă s-au rănit şi pre Domnul puterilor nu l-au cercat.

14. Şi au luat Domnul de la Israíl capul şi coada, mare şi mică, întru o zi,

15. Bătrînu şi pre cei ce obrazele laudă, aceasta e începătura, şi proroc învăţînd fărădelêge, acesta e coada.

16. Şi vor fi cei ce fericescu norodul acesta rătăcind şi vor înşăla pentru ca să-i înghiţă pre ei.

17. Şi pentru acêea pre tinerii lor nu se va veseli Domnul şi pre sărăimanii lor şi pre văduvele lor nu le va milui, căce toţi-s fără lêge şi răi şi toată gura grăiêşte strîmbătăţi. Preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia lui, ce încă mîna lui e înaltă.

18. Şi va arde ca focul fărădelêgea şi ca troscotul uscat să va mînca de foc şi va arde întru desişurile dumbrăvii şi va mînca împreună împrejurele dealurilor toate.

19. Pentru mîniia urgiei Domnului ars-au pămîntul tot şi va fi norodul ca cînd ar fi arsu de foc. Om pre fratele lui nu va milui,

20. Ce va abate în a direapta, căce va flămînzi, şi va mînca cêle den a stînga, şi nu se va sătura omul mîncînd cărnurile braţului lui.

21. Pentru că va mînca Manássis al lui Efraím şi Efraím al lui Manássi, căce împreună vor încunjura pre Iúda; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă mîna lui înaltă e.

Cap 10

1. Vai celor ce scriu vicleşug, pentru că, scriind, vicleşug scriu,

2. Abătînd judecata săracilor, jecuind judecata mêserilor norodului mieu, ca să le fie lor văduva în jah şi sărămanul spre pradă!

3. Şi ce vor face în zioa socotêlei? Pentru că năcazul vostru de departe va veni; şi cătră cine veţi fugi ca să vă ajutoriţi? Şi unde veţi lăsa mărirea voastră?

4. Ca să nu cădeţi la aducere şi dedesuptul celor ucişi vor cădea. Şi preste toate acêstea nu s-au întors[4] urgiia lui, ce încă mîna lui înaltă e.

5. Vai asiriênilor, toiagul mîniei mêle şi al urgiei iaste în mînile lor!

6. Urgiia mea la limbă fără de lêge o voiu trimite şi la al mieu norod voiu rîndui să facă prăzi şi jafure şi a călca cetăţile şi a le pune pre iale la prah.

7. Şi el nu aşa să mînie şi cu sufletul nu aşa socoti, ce a mîntui gîndul lui şi a piêrde limbi nu puţine.

8. Şi de voiu zice lui: „Tu sîngur eşti domn”,

9. Şi va grăi: „N-am luat ţara cea de asupra Vavilónului şi Halánului, unde turnul s-au zidit? Şi am luat Arăpímea şi Damáscul şi Samáriia.

10. În ce //

Ms. 45, p. 535-536

pre cei ci mănîncă pre Israil cu toată gura; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă-i mîna înaltă.

13. Şi nărodul ⌊mieu⌋ nu s-au întorsu pînă s-au rănit şi pre Domnul puterilor nu l-au cercat.

14. Şi au luat Domnul de la Israil cap şi coadă, mare şi mic, întru o dzi,

15. Bătrîn şi ceia ce fêţele laudă[51], aceasta-i începătura, şi proroc învăţînd fărădălêge, aceasta-i coada.

16. Şi vor fi cei ce fericesc nărodul acesta ră- *[536/1]* tăcind şi înşela-vor pentru ca să-i înghiţă pre ei.

17. ⌊Şi⌋ pentru acêea pre tinereii lor nu să va veseli Domnul şi pre sărăimanii[52] lor şi pre văduvile lor nu le va milui, căci toţi-s fără dă lêge şi răi şi toată gura grăiêşte strîmbe. Preste toate acêstea nu s-au întors mîniia lui, ce încă mîna lui — înaltă.

18. Şi va arde ca focul fărădălêgea şi ca troscotul uscat să va mînca de foc şi va arde desişurile dumbrăvii şi va mînca împreună cêle prenpregiurul dealurilor toate.

19. Pentru [53]urgiia mîniei Domnului ars-au pămîntul tot şi va fi nărodul ca cînd are fi ars de foc; om pre fratele lui nu va milui,

20. Ce va abate în a dreapta, căci va flămîndzi, şi va mînca dentru cêle den stînga, şi nu să va sătura omul mîncînd pielíţele braţului lui.

21. Pentru că va mînca Manassis a lui Efraim şi Efraim a lui Manassí, căci împreună vor încungiura pre Iúda; preste toate acêstea nu s-au întorsu mîniia, ce încă mîna lui — înaltă.

Cap 10

1. Vai celor ce scriu vicleşug, pentru că, scriind, vicleşug scriu,

2. Abătîndu-să, judecă săracilor, jehuind judeţul mêserilor nărodului mieu, ca să le fie lor vădua întru jaf şi sărăimanul spre pradă!

3. Şi ce vor face întru dzua socotêlii? Pentru că năcazul vostru de departe va veni; şi cătră cine veţi fugi ca să vă ajutoriţi? Şi unde veţi lăsa mărirea voastră?

4. Ca să nu cădeţi la aducere şi dedesuptul celor ucişi vor cădea. Şi preste toate acêstea nu s-au întors urgiia lui, ce încă mîna lui — înaltă.

5. Vai asiriênilor, toiagul mîniei mêle şi urgie iaste întru mîinele lor!

6. Urgiia mea la limbă fără dă lêge o voi trimite şi alui mieu nărod voi rîndui să facă prăzi şi jahuri şi a stropşi cetăţile şi a le pune pre iale întru pulbere.

7. Şi el nu aşa să înmîniia şi sufletului nu aşa să socoti, ce va mîntui gîndul lui şi a piêrde limbi nu puţine.

8. Şi dă vor dzice lui: „Tu sîngur eşti boiêrin”,

9. Şi vei[54] grăi: „N-am luat ţara cêea[55] de asupra Vavilónului şi Halánului, unde turnul s-au zidit? Şi am luat Arăpimea[56] şi Damascul şi Samaríia.

10. În ce

Ms. 4389, p. 676

soarelui şi pre filistei[116] cei despre apusul soarelui şi pre toată gura carea mănîncă pre Israil; întru toate acêstea nu se-au întors urgiia lui, ce încă mai iaste mîna lui înălţată.[117]

13. Şi nărodul nu se-au întors pînă ce se-au rănit şi n-au cercat pre Domnul.

14. Şi au luat Domnul den Israil capul şi coada, pre cel mare şi pre cel mic, într-o zi,

15. Pre cel bătrîn şi pre cel ce se miră de faţă, acesta iaste capul, şi prorocul carele învaţă fărădelegiuire, acesta iaste coada.

16. Şi vor fi ceia ce fericesc pre [118]nărodul acesta, înşălînd îl vor înşăla, ca să-l înghiţă.

17. Pentr-acêea nu se va veseli Domnul pentru tinerii lor şi pre cei rămaşi de părinţi ai lor şi pre văduvele lor nu le va milui, că sînt toţi fărădelegiuitori şi răi şi toată gura au grăit nedireptate. Pentru toate acêstea nu se-au întors urgiia lui, ce încă tot iaste mîna lui înălţată.[119]

18. Aţiţa-se-va fărăde- *[676/2]* legiuirea ca focul şi ca troscotul cel uscat se va mînca de foc şi se va aprinde întru desimile dumbrăvilor şi va mînca de prenprejurul dealurilor tot.

19. Pentru urgiia Domnului va arde tot pămîntul şi va fi nărodul aţiţat ca cu foc; omul nu va milui pre frate-său,

20. Ce se va abate spre direapta, că va flămînzi, şi va mîna de cătră stînga şi nu se va sătura, omul va mînca carnea braţului său.

21. [20] Minca-va Manassiia a lui Efraim şi Efraim a Manassiei, că denpreună vor oşti asupra Iúdei. [21] Şi în toate acêstea nu se-au întors urgiia lui, ce încă iaste mîna lui înaltă.

Cap 10

1. Amar celor ce scriu nedireptate, că, scriind, scriu cêle hiclêne,[120]

2. Ca să abată judecata celor săraci şi să zmîcească judecata săracului mieu nărod, ca să fie văduvele în jaful lor şi cei rămaşi de părinţi în prada lor!

3. Dară ce veţi să faceţi în zioa cercetării? Că grija voastră va veni de dăparte. Ce cătră cine veţi fugi să scăpaţi, ca să vă ajute? Sau unde veţi lăsa slava voastră,

4. Ca să nu cădeţi în robie şi să cădeţi supt cei ucişi? Prespre toate acêstea nu se-au întors urgiia lui, ce încă mîna lui înaltă.

5. Vai de assiriêni, că urgiia mea şi toiagul mîniei mêle iaste în mîinile lor![121]

6. Mîniia mea o voiu slobozi pre ţara cea fără de lêge şi voiu trimête să facă oamenilor ei pradă şi robie şi să calce cetăţile şi să le facă praf.[122]

7. Iar aceştia nu cugetă aşa şi sufletul lor nu socotêşte aşa, ce va schimba mintea sa ca să potopească ţinuturi nu puţine.

8. Şi de-i vor zice: „Dară tu eşti un domn”,

9. [8] Iar el va zice: [9] „Dară n-am luat laturile cêle den sus de Vavilon şi Halánul, unde au fost zidit turnul, şi am luat Hărăpiia şi Damascul şi Samáriia?

10. Ce,

Versiunea modernă

şi pe greci de la soare-apune, pe cei care îl mănîncă pe Israel cu toată gura; pentru toate acestea, mînia [lui] nu s-a întors, ci mîna [lui] încă este ridicată.

13. Şi poporul meu nu s-a întors pînă cînd nu a fost lovit, şi pe Domnul puterilor nu l-au căutat.

14. Şi a luat Domnul de la Israel cap şi coadă, mare şi mic, într-o singură zi,

15. Pe bătrîn şi pe cei care se minunează de persoane — aceştia sînt capul — şi pe profetul care învaţă fapte nelegiuite — acesta este coada.

16. Şi cei care fericesc pe poporul acesta vor fi cei care îl vor duce în rătăcire şi îl duc în rătăcire ca să-l soarbă.

17. De aceea Domnul nu se va bucura de tinerii lor şi de orfanii şi de văduvele lor nu va avea milă, căci toţi sînt nelegiuiţi şi răi şi orice gură rosteşte nedreptăţi. Pentru toate acestea, mînia [lui] nu s-a întors, ci mîna [lui] încă este ridicată.

18. Şi nelegiuirea va arde ca focul şi ca fînul uscat va fi mistuită de foc şi va arde în desişurile pădurii şi va nimici totul din jurul dealurilor.

19. Din pricina urgiei mîniei Domnului ţara întreagă a fost pîrjolită şi poporul va fi ca ars de foc; omul nu va avea milă de fratele său,

20. Ci se va pleca spre dreapta, căci va flămînzi, şi va mînca din stînga, şi omul nu se va sătura [nici] mîncînd carnea braţului său.

21. Căci Manase va mînca din Efraim şi Efraim din Manase, şi împreună vor împresura pe Iuda. Pentru toate acestea, mînia [lui] nu s-a întors, ci mîna [lui] încă este ridicată.

Capitolul al 10-lea

1. Vai de cei care scriu răutate; căci, scriind, scriu răutate,

2. Sucind judecata sărmanilor, răpind judecata săracilor poporului meu, ca să le fie văduva de jaf şi orfanul de pradă!

3. Şi ce vor face în ziua cercetării? Căci necazul va veni peste voi de departe şi la cine veţi fugi după ajutor? Şi unde veţi lăsa slava voastră?

4. Ca să nu cădeţi în robie, şi dedesubtul celor ucişi vor cădea. Pentru toate acestea, mînia [lui] nu s-a întors, ci mîna [lui] încă este ridicată.

5. Vai de asirieni! Toiagul mîniei mele şi al urgiei este în mîinile lor!

6. Voi trimite mînia mea asupra unui neam nelegiuit şi voi porunci poporului meu să prade şi să jefuiască şi să calce în picioare cetăţile şi să le facă pulbere.

7. Dar el nu a chibzuit astfel şi nu a socotit astfel în sufletul lui, ci mintea lui se va schimba, spre a nimici neamuri nu puţine.

8. Şi dacă îi vor zice: „Numai tu eşti stăpîn”,

9. El va răspunde: „Oare nu am luat ţinutul mai sus de Babilon şi Halane, unde s-a zidit turnul? Am mai luat Arabia şi Damascul şi Samaria.

10. Precum

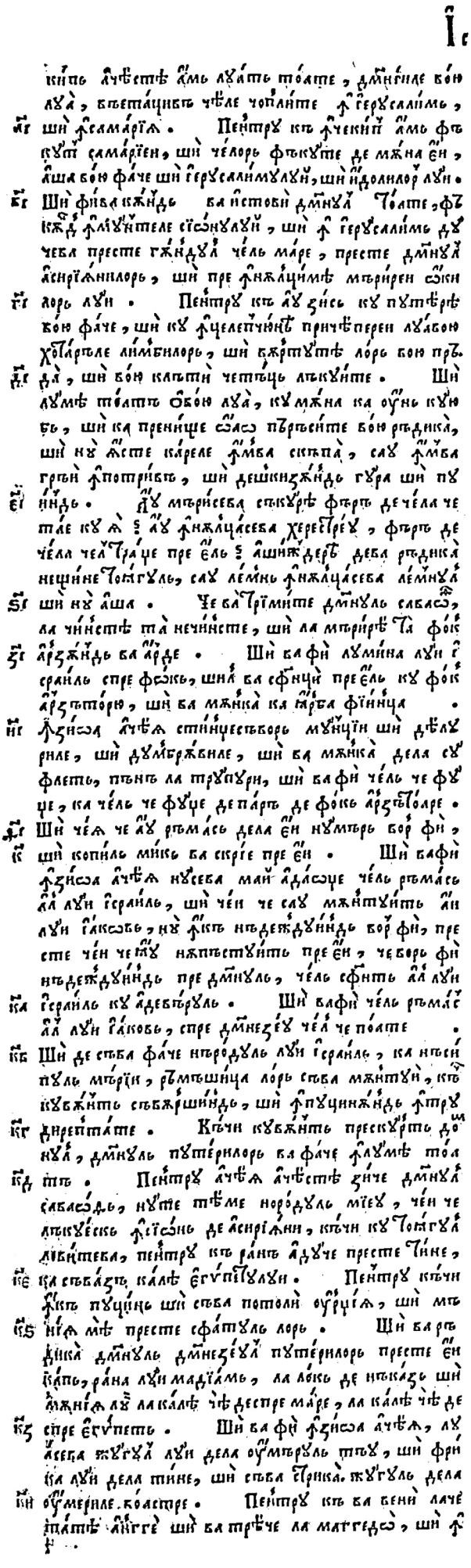

Biblia 1688, p. 461, col. 1

chip acêstea am luat, toate domniile voiu lua; văietaţi-vă, cêle cioplite în Ierusalím şi în Samáriia!

11. Pentru că în ce chip am făcut Samáriei şi celor făcute de mîna ei, aşa voiu face şi Ierusalímului şi idolilor lui."

12. Şi fi-va cînd va istovi Domnul toate făcînd în muntele Siónului şi în Ierusalím, duce-va preste gîndul cel mare, preste domnul asiriênilor, şi pre înălţimea mărirei ochilor lui.

13. Pentru că au zis: „Cu putêrea voiu face şi cu înţelepciunea pricêperei lua-voiu hotarăle limbilor şi vîrtutea lor voiu prăda şi voiu clăti cetăţi lăcuite.

14. Şi lumea toată o voiu lua cu mîna ca un cuiub şi ca pre nişte oao părăsite voiu rădica, şi nu iaste carele îmi va scăpa sau îmi va grăi împotrivă şi deşchizînd gura şi puind."

15. Au mări-se-va săcurea fără de cela ce taie cu ea? Au înălţa-se-va herestreu fără de cela ce-l trage pre el? Aşijderea, de va rădica neştine toiagul sau lemn, înălţa-se-va lemnul? Şi nu aşa,

16. Ce va trimite Domnul Savaoth la cinstea ta necinste şi la mărirea ta foc arzînd va arde.

17. Şi va fi lumina lui Israíl spre foc şi-l va sfinţi pre el cu foc arzătoriu şi va mînca ca iarba fiinţa.

18. În zioa acêea stinge-să-vor munţii şi dealurile şi dumbrăvile şi va mînca de la suflet pînă la trupuri. Şi va fi cel ce fuge ca cel ce fuge de pară de foc arzătoare.

19. Şi ceia ce au rămas de la ei număr vor fi şi copil mic va scrie pre ei.

20. Şi va fi în zioa acêea nu se va mai adaoge cel rămas al lui Israíl şi cei ce s-au mîntuit ai lui Iácov nu încă nădejduind vor fi preste cei ce i-au năpăstuit pre ei, ce vor fi nădejduind pre Domnul, Cel Sfînt al lui Israíl, cu adevărul,

21. Şi va fi cel rămas al lui Iácov spre Dumnezeu cel ce poate.

22. Şi, de să va face nărodul lui Israíl ca năsipul mării, rămăşiţa lor să va mîntui; căci cuvînt săvîrşind şi împuţinînd întru direptate.

23. Căci cuvînt pre scurt Domnul Domnul puterilor va face în lumea toată.

24. Pentru acêea, acêstea zice Domnul Savaóth: „Nu te tême, norodul mieu, cei ce lăcuiesc în Sión, de asiriêni, căci cu toiagul lovi-te-va; pentru că rană aduce preste tine, ca să vază calea Eghípetului.

25. Pentru căci încă puţin şi să va potoli urgiia; şi mîniia mea — preste sfatul lor."

26. Şi va rădica Domnul Dumnezeul puterilor preste ei cap, rana lui Madiám la loc de năcaz şi mîniia lui la calea cea despre mare, la calea cea despre Eghípet.

27. Şi va fi: în zioa acêea, lua-se-va jugul lui de la umărul tău şi frica lui de la tine şi să va strica jugul de la umerile voastre.

28. Pentru că va veni la cetatea Angghé şi va trêce la Magghedó şi în /

Ms. 45, p. 536-537

chip acêstea am luat, toate boieriile voi lua; văietaţi-vă, cêle cioplite *[536/2]* [57]în Ierusalim şi în Samaría!

11. Pentru că în ce chip am făcut Samaríei şi celor făcute de mîini a ei, aşa voi face şi Ierusalimului şi chipurilor lui."

12. Şi va fi cînd va istovi Domnul toate[58] făcînd întru măgura Sion şi[59] Ierusalim, [60]aduce-va preste gîndul cel mare, preste boiêrinul asiriênilor, şi pre înălţimea mărirei ochilor lui.

13. Pentru că au dzis: „Cu putêrea voi face şi cu înţelepciunea pricêperii lua-voi hotarăle limbilor şi vîrtutea lor voi prăda şi voi clăti cetăţi lăcuite.

14. Şi lumea toată o voi lua cu mîna[61] ca un cuiubu şi ca nişte părăsite oaă voi rădica, şi nu iaste carele mă va scăpa pre mine sau îmi va grăi împotrivă şi dăşchizînd gura şi păsărind[62]."

15[63]. Au mări-să-va săcurea fără de cel ce taie cu ea? Au înălţa-să-va herestrău fără dă cela ce-l trage pre el? Aşijdirilea, de va neştine rădica toiag sau lemnu, înălţa-să-va lemnul? Şi nu aşa,

16[64]. Ce va trimite Domnul Savvaoth la a ta cinste necinste şi la a ta mărire foc arzînd va arde.

17. Şi va fi lumina lui Israil spre foc şi-l va sfinţi pre el cu foc arzător şi va mînca ca iarba lucrul.

18. Întru dzua acêea stinge-să-vor munţii şi dealurile şi dumbrăvile şi va mînca de la suflet pînă la pielîţe. Şi va fi cela ce fuge ca cela ce fuge de pară ardzătoare.

19. Şi cei ce au rămas de la ei număr vor fi şi copil ⌊mic⌋ va scrie pre ei.

20. Şi va fi întru dzua acêea, nu să va mai adaoge ce au rămas Israil şi cei ce s-au mîntuit a lui Iacov nu încă nădăjduind vor fi preste cei ce i-au năpăstuit pre ei, ce vor fi nădăjduind pre Dumnedzău, Cel Sfint a lui Israil, cu adevărul,

21. Şi va fi ce au rămas a lui Iacov preste Dumnedzău ce-i vîrtucios.

22. Şi, de să va face nărodul Israil ca arina mării, [65]rămăşiţa lor să va mîntui; pentru că cuvînt săvîrşind şi împuţînînd întru dreptate.

23. Căci cuvîntul pre scurt Domnul Domnul puterilor face-va întru lumea toată.

24. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul Savvaoth: „Nu te tême, nărodul mieu, cei ce lăcuiesc în Sion, de asiriêni, căci toiagul lovi-te-va; pentru că rană aduce preste tine, ca să vază calea Eghíptului.

25. Pentru că încă puţîn să va potoli urgiia; şi mîniia mea — preste sfatul lor."

26. Şi va rădica Domnul ⌊Dumnedzăul⌋ puterilor preste ei [66]după rana *[537/1]* Madiam întru loc de năcaz şi mîniia lui la calea cea despre mare, la calea cea despre Éghiptu.

27. Şi va fi: întru dzua acêea, lua-să-va jugul de la umărul tău şi frica lui de la tine şi să va strica jugul de la umerile voastre.

28. Pentru că va veni la cetatea Agghê şi va trêce la Magghedó şi în

Ms. 4389, p. 676-677

cum am luat acêstea, ş-alte laturi[123], toate le voiu lua. [11] Plîngeţi, idolilor, în Ierusalim şi în Samáriia!

11. Că cum am făcut Samáriei şi făpturilor celor de mîini ai ei, într-acelaşi chip voiu face şi Ierusalímului şi idolilor lui."

12. Şi va fi deaca va sfîrşi Domnul toate lucrurile *[677/1]* sale în muntele Sináiei şi în Ierusalim, [124]va aduce în mintea marelui împărat al Assiriei şi înălţimea slavei ochilor lui.

13. Că va zice: „Voiu face cu tăriia puterii mêle şi cu înţelepciunea înţelêgerii mêle voiu lua hotarăle limbilor şi putêrea lor o voiu robi şi voiu cutremura cetăţile cêle lăcuitoare.

14. Şi lumea toată o voiu cuprinde cu mîinile mêle ca pre un cuib şi o voiu lua ca pre nişte oaoă năpustite, şi nu va fi nimeni[125] cine să scape de mine sau să-mi răspunză împotrivă."

15. Că au doară se va proslăvi săcurea fără de cela ce taie cu dînsa? Sau se va înălţa fierăstrăul fără de cela ce-l trage? Aşijderea şi cela ce va lua toiag sau lemn (au înălţa-se-va lemnul)? Ce nu aşa,

16. Ce va trimête Domnul Savaoth spre cinstea ta ocară şi în slava ta arzînd foc va arde.

17. Şi va fi lumina lui Israil în foc şi-l va lumina cu foc arzător şi va mînca lucrul ca pre nişte fîn.

18. În zioa acêea se vor stinge munţii şi dealurile şi dumbrăvile şi va mînca den suflet pînă la carne.[126] [19] Şi va fi fugînd cel ce va fugi ca de văpaia cêea ce arde,

19. Şi cei ce vor rămînea dentr-înşii vor fi în număr şi-i va scrie un copilaş mic.

20. Şi va fi în zioa acêea, de nu se va mai adaoge rămăşiţa lui Israil şi cei vindecaţi ai lui Iácov nu se vor mai nădăjdui asupra celor ce i-au năcăjit, ce se vor nădăjdui pre Dumnezeul cel sfînt al lui Israil şi cel adevărat,

21. Şi va fi rămăşiţa lui Israil cătră Dumnezeul cel tare.

22. Şi de vor fi feciorii tăi, Israil, ca nîsipul mării, [127]rămăşiţa lor se va mîntui, că săvîrşind cuvîntul şi împreunîndu-l cu direptate.[128]

23. Căci că cuvînt pre scurt va face Domnul puterilor întru toată lumea.

24. Drept acêea, acêstea grăiêşte Domnul Savaoth: „Nu vă têmeţi, nărodul mieu, de assiriêni, ceia ce lăcuiţi în Sion, că te va răni cu toiag; că va aduce asupra ta rană, ca să vază calea Eghípetului.

25. De-acii încă puţinel ce se va ostoi mîniia, şi urgiia mea va fi pre sfatul lor."

26. [129]Şi va rîdica Dumnezeu asupra lor bătaie ca bătaia Madiiámului şi urgiia lui pre calea cea de cătră mare, spre calea cea despre Eghípet.

27. [130]Şi va fi în zioa acêea, de va fi luată sarcina lui den umerile tale şi jugul lui de pre cerbicea ta şi va pu- *[677/2]* trezi jugul de faţa undelemnului.

28. Că va veni în cetatea Aggáei şi va trêce Maghedáo şi

Versiunea modernă

le-am luat pe acestea, voi lua toate stăpînirile. Tînguiţi-vă, chipuri cioplite din Ierusalim şi din Samaria!

11. Căci precum am făcut Samariei şi [chipurilor] ei făurite de mînă omenească, tot astfel voi face Ierusalimului şi idolilor lui."

12. Şi va fi aşa: cînd va isprăvi Domnul de făcut toate [acestea] pe muntele Sionului şi în Ierusalim, va aduce [prăpăd] peste cugetul cel falnic, peste căpetenia asirienilor, şi peste trufia slavei ochilor lui.

13. Căci a zis: „Voi lucra prin tărie şi prin înţelepciunea priceperii, voi înlătura hotarele neamurilor şi tăria lor o voi jefui şi voi zgudui cetăţi locuite.

14. Şi lumea întreagă o voi lua cu mîna, ca pe un cuib şi ca pe nişte ouă părăsite o voi ridica, şi nu este nimeni care să scape sau să-mi întoarcă vorba şi deschizînd gura să piuie."

15. Oare va fi preamărită securea fără cel care taie cu ea? Sau va fi înălţat fierăstrăul fără cel care îl trage? La fel, dacă cineva ar ridica un toiag sau un ciomag, înălţa-se-va toiagul? Dar nu astfel.

16. Ci Domnul Savaot va trimite ocară peste cinstea ta, iar peste slava ta va arde un foc aprins.

17. Şi lumina lui Israel se va preface în foc şi-l va sfinţi cu foc arzător şi va mistui pădurea ca iarba.

18. În ziua aceea se vor face scrum munţii şi dealurile şi pădurile, şi [focul] le va mistui de la suflet pînă la trup. Şi cel ce fuge va fi ca cel gonit de o flacără arzîndă.

19. Şi cei ce vor fi rămas dintre ei vor fi în număr [mic], şi un copil îi va scrie.

20. Şi va fi aşa în ziua aceea: rămăşiţa lui Israel nu va mai fi adăugată şi cei izbăviţi ai lui Iacov nu se vor mai încrede în cei care i-au nedreptăţit, ci se vor încrede în Dumnezeu, Sfîntul lui Israel, în adevăr,

21. Şi rămăşiţa lui Iacov [se va bizui] pe Dumnezeu cel puternic.

22. Şi chiar dacă poporul lui Israel va fi ca nisipul mării, [doar] rămăşiţa lor va fi mîntuită. Căci el împlineşte un cuvânt şi îl însumează cu dreptate.

23. Căci un cuvînt însumat va face Dumnezeu în întreaga lume.

24. De aceea, aşa vorbeşte Domnul Savaot: „Nu te teme de asirieni, poporul meu, cei care locuiţi în Sion, că te va lovi cu toiagul; căci aduce o lovitură asupra ta, ca să vezi calea Egiptului.

25. Încă puţin şi mînia va înceta, dar urgia mea [va fi] împotriva sfatului lor."

26. Şi Domnul Dumnezeul puterilor va ridica [judecata] asupra lor, ca lovitura împotriva lui Madiam în locul de necaz, şi mînia lui [va fi] pe drumul mării, în drumul spre Egipt.

27. Şi va fi aşa în ziua aceea: se va lua jugul lui de pe umărul tău şi frica lui de la tine, şi va fi nimicit jugul de pe umerii voştri.

28. Căci va veni în cetatea Aggai şi va trece spre Maggedo şi în

Biblia 1688, p. 461, col. 2

Mahmás pune-va unêltele lui.

29. Şi va trêce valea şi va veni la Anghê; fricã va apuca pre Ráma, cetatea lui Saúl va fugi.

30. Nechează glasul tău, fată Gallím, asculta-va Laísa, asculta-va în Anathoth.

31. Şi să turbură Mademína şi cei ce lăcuiţi în Gavím mîngîiaţi

32. Astăzi în cale a rămînea, rugaţi-vă cu mîna, muntele, fata Siónului, şi dealurile cêle den Ierusalim.

33. Iată, Stăpînitoriul, Domnul Savaóth, scútură pre cei slăviţi cu vîrtute, şi cei înalţi cu semeţie sfărma-se-vor, şi cei înalţi cădea-vor şi se vor smeri.

34. Şi vor cădea cei înalţi cu sabie şi Livánul împreună cu cei înalţi va cădea.

Cap 11

1. Şi va ieşi toiag den rădăcina lui Ieséi şi floare den rădăcina lui şi se va sui.

2. Odihni-se-va preste ei duhul Domnului, duhul înţelepciunei şi pricêperii, duhul sfatului şi al puterii, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe.

3. Împlea-l-va pre el duhul înfricoşării lui Dumnezeu; nu după mărire va judeca, nici după graiu va dovedi,

4. Ce va judeca smeritului judecată şi va mustra pre smeriţii pămîntului şi va lovi pămîntul cu cuvîntul gurii lui şi cu duhul pren buze va omorî pre cel necurat.

5. Şi va fi cu direptate încins mijlocul lui şi cu adevăr învălite coastele lui.

6. Şi va paşte împreună lupul cu mielul, şi pardosul va odihni împreună cu iedul, şi viţelul şi leul şi taurul împreună se vor paşte, şi copil mic va aduce pre ei.

7. Şi bou şi urs împreună se vor paşte, şi împreună copiii lor vor fi, şi leul ca boul mînca-va paie.

8. Şi copil prunc pren gaurile aspidelor şi pre zăcêrea fiilor aspidelor mîna va pune,

9. Şi nu vor face rău, nici vor putea să piarză pre nici unul pre muntele cel sfînt al mieu, pentru că s-au împlut tot pămîntul împreună a cunoaşte pre Domnul, ca apă multă a acoperi mări.

10. Şi fi-va în zioa acêea, rădăcina lui Ieséi, cel ce să scoală a stăpîni limbile, întru el limbile vor nedejdui şi va fi odihna lui cinste.

11. Şi va fi în zioa acêea, adaoge-va Domnul a arăta mîna lui, ca să rîvnească pre cea rămasă rămăşiţa norodului care va rămînea de la asiriêni şi de la Eghípet şi de la Vavilon şi de la Ethiópiia şi de la elamitêni şi de la răsăriturile soarelui[5] şi de la Arăpíme.

12. Şi va rîdica semn la limbi şi va aduna pre cei pieriţi ai lui Israíl, şi pre cei răsipiţi ai Iúdei va aduna den cêle 4 aripi ale pămîntului.

13. Şi se va rîdica rîvnirea lui Efraím, şi vrăjmaşii Iúdei vor pieri; Efraim nu va rîvni Iúdei, şi Iúda nu va necăji pre Efraím.

14. Şi vor zbura cu vasele celor streini de fêliu, marea împreună o vor prăda şi pre cei de la răsăriturile soarelui şi Iduméa, şi //

Ms. 45, p. 537

Mahmas va pune unêltele lui.
29. Şi va trêce valea şi va veni la Agghê, fricâ va apuca pre Ramá, cetatea lui Saul va fugi.

30. Nechează glasul tău, fată Gallim, asculta-va Laisá, asculta-va în Anathoth.

31. ⌊Şi⌋ să întristă Mademína şi cei ce lăcuiesc Ghivvim mîngîiaţi
32. Astăzi în cale a rămînea, rugaţi[67] cu mîna, muntele, fata Sion, şi dealurile cêle den Ierusalim.

33. Iată, Despuitoriul, Domnul Savvaoth, scutură pre cei slăviţi cu vîrtute, şi cei înalţi cu semeţie sfărîma-să-vor, şi cei înalţi ⌊cădea-vor şi⌋ să vor smeri.
34. Şi vor cădea cei înalţi cu sabie şi Livánul împreună cu cei înalţi va cădea.

Cap 11

1. [68]Şi va ieşi toiag den rădăcina lui Esé şi floare dentru rădăcina lui sui-să-va.[69]

2. Odihni-să-va prestă el duhul Domnului, duhul înţelepciunei şi pricêperii, duh a sfatului şi a puterii, duh a minţii şi a binecredinţei.

3. Împlea-va pre el duh a fricei lui Dumnedzău; nu după mărire va judeca, nici după graiu va dovedi,

4. Ce va judeca smeritului judeţ şi va mustra pre smeriţii pământului şi va lovi pământul cu cuvîntul gurei lui [70]şi cu duhul pre budze va omorî pre cel necurat.
5. Şi va fi cu dreptate încins mijlocul lui şi cu adevăr învălit coastele lui.

6. [71]Şi va paşte împreună lupul cu mielul, şi pardosul va odihni împreună cu iedul, şi viţălul şi leul şi taurul împreună să vor paşte, şi copilul mic va aduce pre ei.

7. Şi bou şi ursu împreună să vor paşte, şi împreună copiii lor vor fi, şi leul şi boul mînca-va paie.

8. Şi copil[72] pruncu pre bortele aspidelor şi pre zăcêrea fiilor aspidelor mîna va pune,
9. Şi nu va face rău, nici vor putea să piardză pre nici unul pre muntele cel sfînt al mieu, pentru[73] că s-au împlut tot pământul împreună a cunoaşte pre Domnul, ca apă multă a acoperi a mării.

10. Şi fi-va întru dzua acêea, rădăcina lui Iesé, cel ci să scoală a stăpîni lim- *[537/2]* bilor, preste el limbi vor nădăjdui şi va fi odihna lui cinste.[74]

11. Şi va fi întru dzua acêea, adaoge-va Domnul ⌊a arăta⌋ mîna lui, ca să rîvnească ce au rămas rămăşiţa nărodului carele să[75] va rămînea de la asiriêni şi de la Éghiptu şi de la Vavilon şi de la Ethiopía şi de la elamitêni şi de la a soarelui răsărituri şi de la Arăpime[76].
12. Şi va rădica semnu la limbi şi va aduna pre cei pieriţi Israil, şi pre cei răşchiraţi a Iúdei va aduna dentru cêle 4 áripi a pământului.[77]
13. Şi să va rădica rîvnirea Efraim, şi vrăjmaşii Iúdei vor pieri; Efraim nu va asămăna[78] Iúdei, şi Iúda nu va năcăji pre Efraim.
14. Şi vor zbura întru vasele celor striini de fêl, maarea împreună o vor prăda şi pre cei de la a soarelui răsărituri şi Iduméa; şi

Ms. 4389, p. 677-678

vasele sale le va pune în Mahmas.
29. Şi va trêce lunca şi va veni în Aggai şi va cuprinde fricâ pre Ram, cetatea lui Saul.

30. Fugi-va fata Galímului, Laísa se va pleca, pleca-se-va în Enathoth.

31. Spăriatu-se-au Mademína şi ceia ce vieţuiesc în Ghivin [32] mîngîiaţi
32. Astăzi să rămîie pre cale, mîngîiaţi cu mîna, muntele, fata Siónului, şi dealurile cêle den Ierusalim.

33. Iată, Stăpînul, Domnul Savaoth, va turbura pre cei slăviţi cu tărie, şi cei nalţi se vor sfărîma cu ocară şi se vor smeri.

34. Şi cei nalţi vor cădea de sabie şi dumbrava cu cei nalţi va cădea.

Cap 11

1. Şi va ieşi toiag den rădăcina lui Iesei şi va înflori floare.[131]

2. [132]Şi va răposa pre dînsa duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al chibzuiêlei, duhul sfatului şi al tăriei, duhul ştiinţei şi al credinţei cei bune.[133]

3. Şi o va umplea duhul fricei lui Dumnezeu; nu va judeca după mărire, nici va vădi după graiu,

4. Ce va judeca[134] judecata celui smerit şi va mustra pre cei slăviţi pre pămînt [135]şi pământul îl va răni cu cuvîntul gurii sale şi cu duhul buzelor sale va ucide pre el necurat.
5. Şi va fi mijlocul lui încins cu direptate şi coatele lui unse cu adeverinţă.

6. [136]Şi va paşte lupul cu mielul denpreună, şi rîsul se va odihni cu iedul, şi juncul se va paşte denpreună cu leul, şi-i va mîna un copilaş mititel.[137]

7. [138]Şi boul denpreună cu ursul vor paşte, şi puii lor vor fi denpreună, şi leul denpreună cu[139] boul va mînca pleavă.
8. Şi copilul cel mititel va fi în peştera aspidei şi-şi va pune mîna în stratul puilor aspidei,
9. Şi nu-i vor face rău, nici nu vor putea să piiarză pre nimini în muntele cel[140] sfînt al mieu, că se-au umplut tot pământul de-a şti pre Domnul, ca apele mării să acopere mult.

10. [141]Şi va fi în zioa acêea, rădăcina lui Iesei, carea se scoală să stăpînească ţările, pre dînsa se vor nădăjdui ţările şi va fi răpaosul ei curat.[142]

11. Şi va fi în zioa acêea, va adaoge Domnul a arăta mîna sa ca să rîvnească rămăşiţa celuialalt nărod, care va rămînea de *[678/1]* la Assiriia şi de la Eghípet şi de la Vavilon şi de la Ethiopiia şi de la Elamit şi de la răsăriturile soarelui şi de la Hărăpie.

12. Şi va rîdica semn în ţări, şi va aduna pre cei pierduţi ai lui Israil, şi pre cei risipiţi ai Iúdei îi va strînge den patru margini ale pământului.
13. Şi se va lua rîvna de la Efraim, şi vrăjmaşii Iúdei vor pieri; şi Efraim nu va rîmni Iúdei, şi Iúda nu-şi va bănui pre Efraim.
14. Şi vor zbura marea în corăbiile filistimlênilor, şi vor oşti denpreună cei de cătră răsăritul soarelui, Iduméea, şi

Versiunea modernă

Mahmas îşi va pune acareturile.
29. Şi va străbate valea şi va sosi în Aggai; frica va cuprinde Rama, cetatea lui Saul va fugi.

30. Sloboade glasul tău, fiica lui Galim, asculta-va Laisa, asculta-va Anatot.

31. Sînt uluiţi Mademina şi cei ce locuiţi în Ghibim mîngîiaţi.
32. Astăzi să rămînă pe cale, îndemnaţi cu mîna, muntele, fiica Sionului, şi dealurile din Ierusalim.

33. Iată, Stăpînul, Domnul Savaot, îi va învălmăşi cu putere pe cei slăviţi, şi cei înălţaţi cu trufie vor fi zdrobiţi, şi cei înălţaţi cădea-vor şi vor fi smeriţi.

34. Şi cei înălţaţi vor cădea de sabie, iar Libanul cu cei înălţaţi va cădea.

Capitolul al 11-lea

1. Un sceptru va ieşi din rădăcina lui Iesai şi o floare se va înălţa din rădăcina [lui].

2. Odihni-se-va peste ei duhul Domnului, duh de înţelepciune şi de pricepere, duh de sfat şi de tărie, duh de cunoaştere şi de evlavie.

3. Se va umple cu un duh de frică de Dumnezeu; nu va judeca după slavă, nici nu va dovedi [vinovăţia] după vorbe,
4. Ci va face judecată celui smerit şi va dovedi [nevinovaţi] pe cei smeriţi ai pământului şi va lovi pământul cu cuvîntul gurii sale şi cu suflarea buzelor va nimici pe cel neevlavios.
5. Coapsele sale vor fi încinse cu dreptate, iar mijlocul său va fi înfăşurat în adevăr.

6. Şi lupul va paşte împreună cu mielul, şi leopardul se va odihni alături de ied, şi viţelul şi leul şi taurul vor paşte împreună, şi un copilaş îi va mîna.

7. Şi boul şi ursoaica vor paşte împreună, şi puii lor vor fi laolaltă, şi leul ca boul va mînca paie.

8. Copilul va pune mîna în vizuinile viperelor şi pe sălaşul puilor de viperă,
9. Şi nu vor vătăma, nici nu vor putea nimici pe nimeni pe muntele meu cel sfînt, căci s-a umplut tot [pământul] de cunoştinţa Domnului, precum apele multe acoperă mările.

10. Şi va fi aşa în ziua aceea: rădăcina lui Iesai, cel care se ridică să conducă neamuri; în el vor nădăjdui neamurile şi odihna lui va fi cinste.

11. Şi va fi aşa în ziua aceea: Domnul va îşi va arăta mai departe mîna lui, ca să dovedească rîvnă rămăşiţei rămase din popor, care a rămas de la asirieni şi din Egipt şi din Babilonia şi din Etiopia şi de la elamiţi şi de la soare-răsare şi din Arabia.

12. Şi va ridica un semn pentru neamuri şi va aduna pe cei pierduţi ai lui Israel, şi pe cei risipiţi ai lui Iuda îi va aduna din cele patru laturi ale pământului.
13. Şi va fi dată la o parte gelozia lui Efraim, şi vrăjmaşii lui Iuda vor pieri. Efraim nu va mai invidia pe Iuda, şi Iuda nu va mai asupri pe Efraim.
14. Şi vor zbura în corăbiile străinilor, împreună vor jefui marea şi pe cei de la soare-răsare şi Idumeea, şi mai întîi

Biblia 1688, p. 462, col. 1

pre Moáv mîinile întîiu vor pune şi fiii lui Amón întîiu vor auzi.

15. Şi va pustii Domnul marea Eghípetului şi va pune mîna lui preste rîu cu vînt sîlnic şi va lovi 7 văi, cît să treacă el cu cizmele.

16. Şi va fi trêcere celui rămas nărodului mieu în Eghípet şi va fi lui Israíl ca în zioa cînd au ieşit den pămîntul Eghípetului.

Cap 12

1. Şi va grăi în zioa acêea: „Binecuvînta-te-voiu, Doamne, pentru căci te-ai urgisit mie şi ai întors mîniia ta şi m-ai miluit pre mine.

2. Iată, Dumnezăul mieu — mîntuitoriul mieu; nădejduind voiu fi pre el, tocmi-mă-voiu întru el şi nu mă voiu tême, pentru căci mărirea mea şi lauda mea Domnul iaste, şi fu mie întru mîntuire."

3. Şi scoateţi apă cu veselie den izvoarăle mîntuitoriului.

4. Şi vei grăi în zioa acêea: „Lăudaţi pre Domnul, strigaţi numele lui, vestiţi întru limbi cêle slăvite ale lui, aduceţi-vă aminte, că s-au înălţat numele lui."

5. Lăudaţi numele Domnului, căci înalte au făcut! Vestiţi acêstea în tot pămîntul!

6. Şi vă bucuraţi şi vă veseliţi, cei ce lăcuiesc Siónul, căci să înălţă Cel Sfînt al lui Israíl în mijlocul lui!

Cap 13

1. Videnie asupra Vavilónului, carea au văzut Isaia, feciorul lui Amós.

2. Pre muntele şăs rădicaţi semn, înălţaţi lor glasul, nu vă têmeţi, rugaţi-vă cu mîna, deşchideţi, boiêrii.

3. Eu mă tocmesc şi eu aduc pre dînşii; uriiaşi vin să plinească mîniia mea, bucurîndu-se împreună suduind.

4. Glas de limbi multe preste munţi, asêmene a limbi multe, glas de împăraţi şi de limbi adunate. Domnul Savaóth poruncit-au la limbă ce să bate cu arme.

5. Veniţi den pămînt departe, de la marginea temeiului ceriului, Domnul şi cei războinici cu arme ai lui, ca să strice toată lumea.

6. Văietaţi-vă, pentru că aproape iaste zioa Domnului[6] şi surpare de la Domnul va veni.

7. Pentru acêea, toată mîna se va slobonogi şi tot sufletul omului va leşina.

8. Turbura-se-vor solii şi chinuri pre ei vor apuca, ca unii muieri ce naşte, şi se vor împărechea unul către altul şi se vor înspăima şi faţa lor ca para focului vor primeni.

9. Pentru că, iată, zioa Domnului vine nevindecată, şi mînie de pizmă şi de urgie, ca să puie lumea pustie şi pre păcătoşi să piarză dentr-însa.

10. Pentru că stêlele ceriului şi Raliţa şi toată podoaba ceriului lumina lor nu o vor da şi va întuneca soarele răsărind şi luna nu va da lumina ei.

11. Şi voiu porunci la toată lumea rêle şi celor necuraţi, păcatele lor. Şi voiu piêrde sudalma celor fără lêge şi /

Ms. 45, p. 537-538

pre Moav mîinile întîi vor pune şi fiii Ammon ⌊întîi⌋ vor audzi.

15. Şi va pustii Domnul maarea Eghíptului şi va pune mîna lui preste rîu cu vînt sîlnic şi va lovi 7 văi, cît să treacă pre el cu ciobotele.

16. Şi va fi trêcere celui ce au rămas nărod al mieu întru Éghiptu [79]şi va fi lui Israil ca în dzua cînd au ieşit den pămîntul Eghiptului.

Cap 12

1. Şi va grăi întru dzua acêea: „Binecuvînta-te-voi, Doamne, pentru căci te-ai urgisit mie şi ai întorsu mîniia ta şi m-ai miluit pre mine.

2. Iată, Dumnedzăul mieu — mîntuitoriul mieu, nădăjduind[80] fi-voi pre el, ⌊împreună tocmi-mă-voi întru el⌋ şi nu mă voi tême, [81]pentru căci mărirea mea şi lauda mea — Domnul, şi fu mie întru mîntuire."

3. Şi scoateţi apă cu veselie dentru izvoarăle mîntuitoriului.

4. [82]Şi vei grăi întru dzua acêea: „Lăudaţi pre Domnul, strigaţi numelui lui, vestiţi întru limbi[83] cêle slăvite a lui, pomeniţi, că s-au înălţat numele lui."

5. Lăudaţi numele Domnului, căci înalte au făcut! Vestuiţi acêstea întru tot pămîntul!

6. ⌊Şi⌋ vă bucuraţi şi vă veseliţi, cei ce lăcuiţi Siónul, căci să înalţă Cel Sfint a lui Israil în mijlocul ei!

Cap 13

1. Vedêre asupra Vavilónului, carea au văzut Isaía, ficiorul lui Ammos.

2. Pre munte nêted *[538/1]* rădicaţi semnu, înălţaţi glasul lor, ⌊nu vă têmeţi⌋, rugaţi-vă cu mîna, dăşchideţi, boiêrii.

3. Eu mă tocmăsc şi eu aduc pre înşii; uriiaşi vin să plinească urgiia[84] mea, bucurîndu-să împreună şi suduind.

4. Glas a limbi multe preste munţi, asêmenea a limbi multe, glas a împăraţi şi a limbi adunate. Domnul Savvaoth porîncit-au la limbă ce să bate cu arme.

5. Veniţi den pămînt departe, de la marginea temeiului ceriului, Domnul şi cei războinici cu arme ai lui, să strice toată lumea.

6. Văietaţi-vă, pentru că aproape-i dzua Domnului şi surparea de la Domnul va veni.

7. Pentru acêea, toată mîna să va slobonogi şi tot sufletul omului va leşina.

8. Întrista-să-vor solii şi chinuri pre ei va apuca, ca unii muieri ce naşte, şi să vor împărechea unul către altul şi să vor întrista şi faţa lor ca para vor primeni.

9. Pentru că, iată, dzua Domnului vine nevindecată, şi a pizmei mîniei şi urgiei, ca să puie lumea pustie şi pre păcătoşi ca să-i piardză dentru ea.

10. Pentru că stêlele ceriului şi Raliţa şi toată podoaba ceriului lumina lor nu o[85] vor da [86]şi să va întuneca soarele răsărind şi luna nu va da lumina ei.

11. Şi voi porînci lumei toată rêle[87] şi celor necuraţi, păcatele lor. Şi voi piêrde sudalma celor fără dă lêge şi

Ms. 4389, p. 678

pre Moav îşi vor pune mîinile întîiu; iar feciorii lui Ammon se vor pleca mai nainte.

15. Şi va pustii Domnul marea Eghípetului şi va pune mîna sa pre rîu cu vînt foarte putêrnic şi-l va răni în 7 lunci ca să umble încălţaţi.

16. Şi va fi trêcere nărodului mieu celui ce au rămas den Eghípet [143]şi va fi lui Israil ca şi în zioa cêea cînd au ieşit den Eghípet.

Cap 12

1. Şi vei zice în zioa acêea: „Bine te voiu cuvînta, Doamne, căci te-ai mîniiat pre mine şi ai întors urgiia ta de la mine şi m-ai miluit.[144]

2. Iată, Dumnezeul mieu — mîntuitoriul mieu Domnul, pre dînsul mă voiu nădăjdui şi nu mă voiu tême, [145]că slava mea şi lauda mea — Domnul, şi au fost mie întru mîntuire."

3. Scoateţi[146] apă cu veselie den izvoarăle mîntuirii.

4. Şi vei zice în zioa acêea: „Lăudaţi pre Domnul, să cîntaţi numele lui, să spuneţi în limbi cêle slăvite ale lui, aduceţi-vă aminte, că se-au înălţat numele lui."[147]

5. Lăudaţi numele Domnului, că au făcut cêle nalte! Spuneţi acêstea toate preste tot pămîntul!

6. Veseliţi-vă şi vă bucuraţi, ceia ce vieţuiţi în Sion, că se-au înălţat Cel Sfint al lui Israil pren mijlocul tău!

Cap 13

1. Vedêrea carea o au văzut Isáiia, feciorul lui Amos, asupra Vavilónului.

2. Rîdicaţi semn pre muntele cel nêted, rîdicaţi glasul şi nu vă têmeţi, îndemnaţi cu mîna, dăşchideţi (porţile), boiêri!

3. Eu voiu porînci şi eu voiu aduce pre ei; uriiaşi merg să obîrşască urgiia mea, bucurîndu-se denpreună şi ocărînd.

4. Glas de multe ţări în munţi, asême a multe ţinuturi, *[678/2]* glas de împăraţi şi de limbi adunate. Domnul Savaoth au porîncit ţărîi cei înarmate

5. Să vie den ţară de dăparte, de la marginea temeliei ceriului, Domnul, şi au înarmat pre războinicul lui, ca să rîsipească toată lumea.

6. Văietaţi-vă, că iaste aproape zioa Domnului şi va veni sfărîmare de la Dumnezeu.

7. Drept acêea, toată mîna va slăbi şi tot sufletul omului se va tême.

8. Şi se vor turbura solii şi-i vor cuprinde dureri, ca ale muierii ceiia ce naşte, şi se vor întrista unul către altul şi se vor înfricoşa şi faţa lor o vor schimba ca văpaia.[148]

9. Că, iată, zioa Domnului cêea fără de vindecare vine, cêea a urgiei şi a mîniei, ca să puie toată lumea pustie şi să piiarză pre cei păcătoşi de pre dînsa.

10. [149]Că stêlele ceriului şi luminarea[150] lor şi toate făpturile cereşti nu vor străluci lumină şi va întuneca soarele cînd va răsări şi luna nu va da lumina sa.

11. Şi voiu porînci a toată lumea rău şi împotriva celor necuraţi, păcatele lor. Şi voiu piêrde ocara celor fărădelegiuitori şi

Versiunea modernă

pe Moab vor pune mîinile, dar fiii lui Amon se vor supune cei dintîi.

15. Şi Domnul va pustii marea Egiptului şi îşi va pune mîna peste rîu cu un vînt năprasnic şi va lovi şapte văi, încît va trece în sandale.

16. Şi va fi o trecere pentru poporul meu rămas în Egipt şi va fi pentru Israel ca în ziua cînd a ieşit din ţara Egiptului.

Capitolul al 12-lea

1. Şi va spune în ziua aceea: „Te voi binecuvînta, Doamne, căci te-ai mîniat pe mine, dar ţi-ai abătut mînia şi ai avut milă de mine.

2. Iată, Dumnezeul meu este mîntuitorul meu. Îmi voi pune încrederea în el, voi fi mîntuit de el, şi nu mă voi teme, fiindcă slava mea şi lauda mea este Domnul; el s-a făcut mîntuirea mea."

3. Şi scoateţi apă cu bucurie din fîntînile mîntuirii.

4. Şi vei spune în ziua aceea: „Cîntaţi despre Domnul, strigaţi numele lui, vestiţi între neamuri [lucrările] sale slăvite; aduceţi-vă aminte, fiindcă numele lui a fost înălţat."

5. Cîntaţi numele Domnului, căci a făcut [lucrări] măreţe! Daţi de veste despre ele pe tot pămîntul!

6. Bucuraţi-vă şi veseliţi-vă, cei ce locuiţi în Sion, căci Sfintul lui Israel a fost înălţat în mijlocul lui!

Capitolul al 13-lea

1. Vedenie împotriva Babilonului, pe care a văzut-o Isaia, fiul lui Amos.

2. Pe un munte teşit înălţaţi un semn, înălţaţi glasul către ei, nu vă temeţi, faceţi semn cu mîna, deschideţi, căpetenii.

3. Eu poruncesc şi eu îi conduc; uriaşi vin ca să împlinească mînia mea, bucurîndu-se şi batjocorind totodată.

4. Vuiet de neamuri multe pe munţi, ca al unor neamuri multe; tumult de regi şi neamuri adunate. Domnul Savaot poruncit-a unui neam [bine] înarmat.

5. Veniţi dintr-o ţară îndepărtată, de la marginea temeliei cerului, Domnul şi războinicii săi [bine] înarmaţi, ca să prăpădească întreaga lume.

6. Tînguiţi-vă, căci ziua Domnului este aproape şi prăpădenie va veni de la Domnul.

7. De aceea, orice mînă va slăbi şi orice suflet omenesc se va înspăimînta.

8. Şi se vor tulbura căpeteniile şi chinurile îi vor apuca, precum cele ale unei femei care naşte, şi se vor jeli unul către altul şi vor fi năuciţi şi faţa lor se va schimba ca o flacără.

9. Căci iată, ziua Domnului vine fără leac, [zi] de mînie şi de urgie, ca să pustiască întreaga lume şi să-i nimicească pe păcătoşi din ea.

10. Căci stelele cerului şi Orionul şi toată podoaba cerului nu vor mai da lumină şi se va întuneca la răsăritul soarelui şi luna nu-şi va mai da lumina ei.

11. Şi voi porunci rele pentru întreaga lume şi pentru cei neevlavioşi, păcatele lor. Şi voi nimici trufia celor nelegiuiţi şi

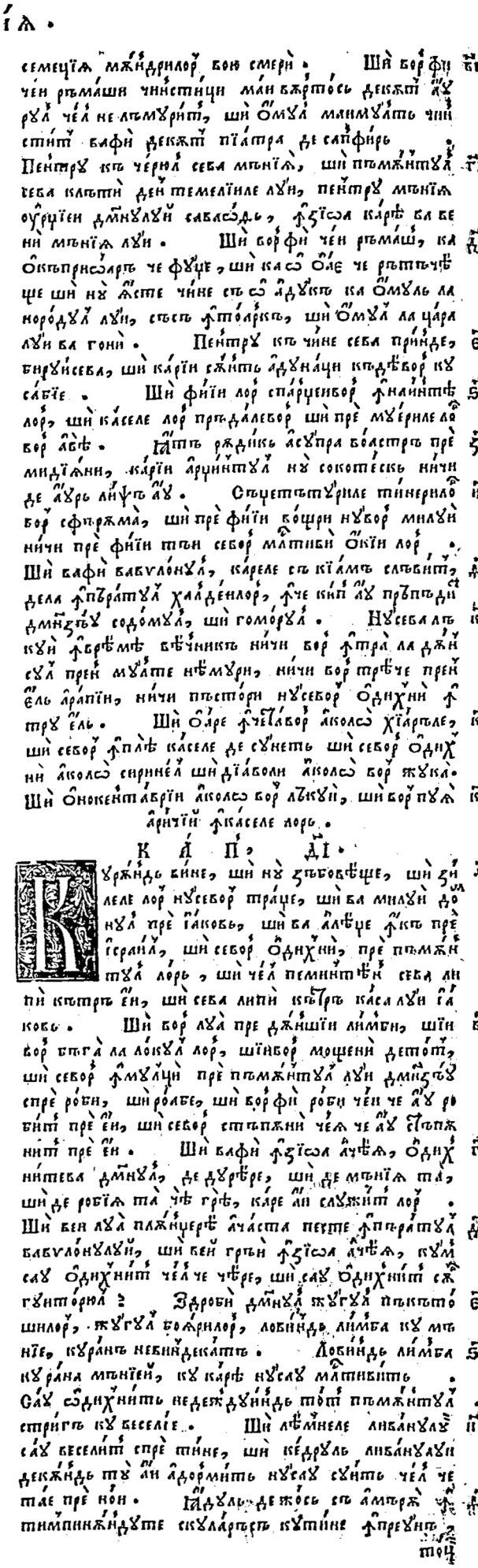

Biblia 1688, p. 462, col. 2

semeţiia mîndrilor voiu smeri.

12. Şi vor fi cei rămaşi cinstiţi mai vîrtos decît aurul cel nelămurit şi omul mai mult cinstit va fi decît piatra de sapfir.

13. Pentru că ceriul se va mîniia şi pămîntul se va clăti den temeliile lui pentru mîniia urgiei Domnului Savaóth, în zioa carea va veni mîniia lui.

14. Şi vor fi cei rămaşi ca o căprioară ce fuge şi ca o oaie ce rătăcêşte şi nu iaste cine să o aducă, ca omul la norodul lui să să întoarcă şi omul la ţara lui va goni.

15. Pentru că cine se va prinde birui-se-va şi carii sînt adunaţi cădea-vor cu sabie.

16. Şi fiii lor sparge-i-vor înaintea lor şi casele lor prăda-le-vor şi pre muierile lor vor avea.

17. Iată, rîdic asupra voastră pre midiêni, carii argintul nu socotesc, nici de aur lipsă au.

18. Săgetăturile tinerilor vor sfărîma şi pre fiii voştri nu vor milui, nici pre fiii tăi se vor milostivi ochii lor.

19. Şi va fi Vavilónul, carele să cheamă slăvit de la împăratul haldeilor, în ce chip au prăpădit Dumnezău Sodómul şi Gomórul.

20. Nu se va lăcui în vrêmea vêcinică, nici vor întra la dînsul pren multe neamuri, nici vor trêce pren el arapii, nici păstori nu se vor odihni întru el.

21. Şi oare înceta-vor acoló hiarăle şi se vor împlea casele de sunet; şi se vor odihni acoló sirinele[7] şi diavoli acoló vor juca.

22. Şi onochentavrii acolo vor lăcui, şi vor puia aricii în casele lor.

Cap 14

1. Curînd vine şi nu zăbovêşte, şi zilele lor nu se vor trage. Şi va milui Domnul pre Iácov şi va alêge încă pre Israíl; şi se vor odihni pre pămîntul lor şi cel pemintean se va lipi cătră ei şi se va lipi cătră casa lui Iácov.

2. Şi vor lua pre dînşii limbi şi-i vor băga la locul lor; şi-i vor moşteni de tot şi se vor înmulţi pre pămîntul lui Dumnezău spre robi şi roabe; şi vor fi robi cei ce au robit pre ei şi se vor stăpîni ceia ce au stăpînit pre ei.

3. Şi va fi în zioa acêea, odihni-te-va Domnul de durêre şi de mîniia ta şi de robiia ta cea grea care ai slujit lor.

4. Şi vei lua plîngerea aceasta peste împăratul Vavilónului şi vei grăi în zioa acêea: „Cum s-au odihnit cel ce cêre şi s-au odihnit sîrguitoriul!”

5. Zdrobi Domnul jugul păcătoşilor, jugul boiêrilor, lovind limba cu mînie, cu rană nevindecată,

6. Lovind limba cu rana mîniei, cu carea nu s-au milostivit.

7. S-au odihnit nedejduind, tot pămîntul strígă cu veselie.

8. Şi lêmnele Livánului s-au veselit spre tine, şi chedrul Livánului: „De cînd tu ai adormit, nu s-au suit cel ce taie pre noi.”

9. Iadul de jos să amărî întimpinîndu-te, sculară-să cu tine împreună //

Ms. 45, p. 538

semeţiia mîndrilor voi smeri.

12. Şi vor fi cei rămaşi cinstiţi mai vîrtos decît aurul cel nelămurit şi omul mai mult cinstit va fi decît piatra de la Sapfir.

13. Pentru că ceriul să va mîniia şi pămîntul să va clăti dentru temeliile lui pentru mîniia urgiei Domnului Savvaoth, întru dzua carea va veni mîniia lui.

14. Şi vor fi cei rămaşi ca o căprioară ce fuge şi ca o oaie ce rătăcêşte şi nu iaste cine să o adune, ca om la nărodul lui să să întoarcă şi omul la ţara lui va goni.

15. Pentru că cine să va prinde birui-să-va şi carii adunaţi sînt cădea-vor cu sabie.

16. [88]Şi fiii lor sparge-i-vor înaintea lor şi casele lor prăda-le-vor şi pre fămeile lor vor avea.

17. Iată, rădic asupra voastră pre midii, carii argintul nu socotesc, nici de aur lipsă au.

18. Săgetăturile tinerilor vor sfărîma şi fiii voştri nu vor milui, nici pre fiii tăi să vor scumpi ochii lor.

19. Şi va fi Vavilónul, carele să cheamă *[538/2]* slăvit de la împăratul haldeilor, [89]în ce chip au prăpădit Domnul Sodómul şi Gomórrul.

20. Nu să va lăcui întru vacul⌊vremii⌋, nici va întra la îns pren multe neamuri, nici vor trêce pre el arapii, nici păstorii, nici să vor odihni întru el.

21. Şi oare întoarce-să[90]-vor acoló hiarăle şi să vor împlea casele de sunet; şi să vor odihni acoló sirinele şi diavoli acoló vor juca.

22. Şi măgarotauri acoló vor lăcui, şi vor face pui aricii întru casele lor.

Cap 14

1. Curînd vine şi nu zăbăvêşte, şi dzilele lor nu să vor trage. Şi va milui Domnul pre Iacov şi va alêge încă pre Israil; şi să vor odihni pre pămîntul lor şi cel pămîntean să va lipi cătră ei şi să va lipi cătră casa lui Iacov.[91]

2. Şi-i vor lua pre înşi limbi şi-i vor băga la locul lor; şi vor moşteni de tot şi să vor înmulţi pre pămîntul lui Dumnedzău spre robi şi roabe; şi vor fi robi[92] cei ce i-au robit pre ei şi vor domni ceia ce au domnit pre înşii.

3. Şi va fi întru dzua acêea, odihni-te-va Domnul de durêrea şi de mîniia ta şi robimei tale cei năsîlnice carea ai slujit lor.

4. Şi vei lua plîngerea aceasta preste împăratul Vavilónului şi vei grăi⌊întru dzua acêea⌋: „Cum s-au odihnit cel ce cêre şi s-au odihnit sîrguitoriul!”

5. Zdrobi Domnul jugul păcătoşilor, jugul boiêrilor, lovind limba cu mînie, cu rană nevindecată,

6. Lovind limba cu rana mîniei, cu carea nu s-au scumpit.

7. Odihni-să nădăjduind, tot pămîntul strígă cu veselie.

8. Şi lêmnele Livánului s-au veselit pre tine, şi chedrul Livánului: „De cînd tu ai adormit, nu s-au suit cel ci să taie pre noi.”

9. Iadul de jos amărî-să întimpinînd ţie, sculară-să cu tine împreună

Ms. 4389, p. 678-679

sudalma celor nebăgători de seamă o voiu smeri.

12. Şi cei ce vor fi rămas vor fi rămas vor fi mai cinstiţi decît aurul cel lămurit şi omul va fi mai de cinste decît piiatra cea de zamfir.

13. Că se va clăti ceriul şi pămîntul se va cutremura den fundul său, pentru urgiia şi pentru mîniia Domnului Savaoth, în zioa acêea cînd va veni urgiia lui.[151]

14. Şi cei ce au rămas vor fi ca o căprioară cînd fuge şi ca o oaie cînd rătăcêşte şi nu va fi cine să o strîngă, ca să se întoarcă omul întru nărodul său şi să vie omul în ţara sa.

15. Că tot cel ce se va robi se va pleca şi ceia ce vor fi adunaţi vor cădea de sabie.

16. [152]Şi feciorii lor se vor ucide înaintea lor şi casele lor se vor jăfui şi muierile lor le vor lua.

17. Iată, eu voiu rîdica asupra voastră pre midêni, carii aurul nu-l bagă în seamă şi argint nu le trebuiêşte.

18. Ce vor sfărîma sigetarea cea tinerească şi de coconii voştri nu le va fi milă, nici nu-şi vor apăra ochii lor de feciorii tăi.[153]

19. Şi va fi Vavilónul cel bun şi slăvit supt împăratul haldeilor [154]că cum au rîsipit[155] Dumnezeu *[679/1]* Sodómul şi Gomórul,

20. Şi nu se vor mai face de lăcuire în vrêmea veaculuí, nici vor întra într-însele pînă în multe neamuri, nici vor mêrge acoló harapii, şi păstori nu se vor odihni acoló,

21. Ce se vor odihni într-însele fieri, şi casele[156] se vor umplea de glasuri, şi acoló vor odihni sirínii[157], şi dracii acoló vor juca.

22. Şi inochentavrii[158] acoló se vor sălăşlui, şi aricii se vor încuiba în casele lor.

Cap 14

1. Veni-va curînd şi nu va zăbovi. Şi va milui Domnul pre Iácov şi iar va aduna pre Israil; şi va odihni pre pămîntul său şi vineticul se va adaoge cătră casa lui Iácov.[159]

2. Şi-i vor lua năroadele şi-i vor duce în locurile lor, şi-i vor moşteni şi se vor înmulţi pre pămîntul lui Dumnezeu întru robi şi în roabe; şi vor fi robiţi ceia ce au robit pre dînşii şi ceia ce au stăpînit pre dînşii vor fi ei stăpîniţi.

3. Şi va fi în zioa acêea de te va răposa Domnul de durêrea urgiei tale şi de robiia cea năprasnică cu carea aţi lucrat lor.

4. Să iêi pilda aceasta asupra împăratului Vavilónului şi să zici în zioa acêea: „Cum se-au odihnit cela ce lua şi se-au răposat cel ce se grăbiia?”

5. Frînse Dumnezeu jugul păcătoşilor, jugul boiêrilor, [6] lovind ţara cu urgie şi cu rană fără de vindecare,

6. Cela ce au lovit ţinutul cu rana şi cu urgiia carea nu o au cruţat,

7. [6] Răposat-au nădăjduind.[160] [7] Tot pămîntul să strige cu veselie,

8. [7] Şi slava dumbrăvii să se bucure spre tine, [8] şi chiedrul dumbrăvii să zică: „De cînd ai adormit tu, nu se-au suit cel ce taie pre noi.”

9. Iadul se-au amărît jos întimpinîndu-te, sculatu-se-au denpreună cu tine

Versiunea modernă

trufia celor îngîmfaţi o voi smeri.

12. Şi cei rămaşi vor fi mai de preţ decît aurul netrecut prin foc şi omul va fi mai de preţ decît piatra de safir.

13. Căci cerul se va mînia şi pămîntul se va zgudui din temeliile lui, din pricina mîniei urgiei Domnului Savaot, în ziua cînd va veni mînia lui.

14. Şi cei rămaşi vor fi ca o gazelă fugară şi ca o oaie rătăcită şi nu va fi cine să [le] adune, încît fiecare se va întoarce la poporul lui şi fiecare va fugi spre ţinutul lui.

15. Căci cine va fi prins va fi înfrînt şi cei strînşi [laolaltă] de sabie vor cădea.

16. Şi pe copiii lor îi vor zdrobi sub ochii lor şi casele lor le vor jefui şi pe femeile lor le vor avea.

17. Iată, îi ridic împotriva voastră pe mezi, care nu socotesc argintul, nici nu au nevoie de aur.

18. Arcurile celor tineri le vor sfărîma şi de copiii voştri nu vor avea milă, nici pe copiii tăi nu-i vor cruţa ochii lor.

19. Şi Babilonul, care se cheamă slăvit de către regele caldeilor, va ajunge ca atunci cînd a răsturnat Dumnezeu Sodoma şi Gomora.

20. Nu va mai fi locuit în veci, nici nu se va mai intra în el vreme de multe generaţii, nici nu îl vor mai străbate arabii, nici păstorii nu se vor mai odihni în el.

21. Şi acolo se vor odihni fiarele, şi casele se vor umple de şuier, şi acolo se vor odihni sirenele şi demonii vor dănţui acolo.

22. Şi onocentauri voi locui acolo, şi aricii îşi vor face vizuină în casele lor.

Capitolul al 14-lea

1. Vine grabnic şi nu va zăbovi, şi zilele lor nu se vor îndelunga. Şi Domnul va avea milă de Iacov şi va alege mai departe pe Israel; şi se vor odihni pe pămîntul lor şi străinul se va adăuga lor şi se va adăuga casei lui Iacov,

2. Şi neamurile îi vor lua şi îi vor aduce la locul lor; şi vor primi moştenire şi se vor înmulţi pe pămîntul lui Dumnezeu ca robi şi roabe; şi vor ajunge robi cei care i-au robit pe ei şi vor ajunge sub stăpînire cei care i-au stăpînit pe ei.

3. Şi va fi aşa în ziua aceea: te va odihni Domnul de jalea ta şi de năduful tău şi de robia aspră cu care le-ai fost rob.

4. Şi vei rosti acest bocet asupra împăratului Babilonului şi vezi zice în ziua aceea: „Cum a încetat asupritorul şi cum a încetat cel ce făcea silnicie!”

5. Dumnezeu a sfărîmat jugul păcătoşilor, jugul căpeteniilor, după ce a lovit un neam cu mînie, cu o rană fără leac,

6. Lovind un neam cu lovitura mîniei care a fost fără cruţare.

7. S-a odihnit plin de încredere, tot pămîntul strigă de bucurie,

8. Şi copacii Libanului s-au bucurat asupra ta, şi cedrul din Liban: „De cînd ai adormit nu s-a [mai] suit cel care ne taie.”

9. Hadesul de jos s-a înciudat la întîlnirea cu tine; s-au ridicat pentru tine

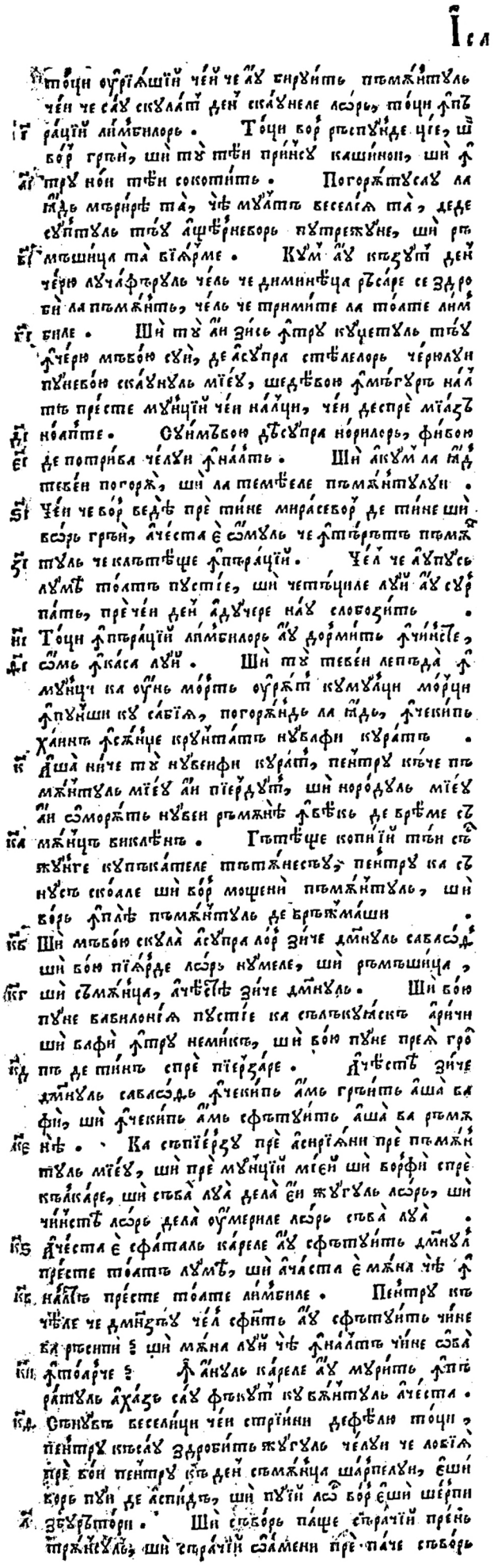

Biblia 1688, p. 463, col. 1

toţi uriiaşii cei ce au biruit pământul, cei ce s-au sculat den scaunele lor, toţi împăraţii limbilor.

10. Toţi vor răspunde ţie şi vor grăi: „Şi tu te-ai prinsu, ca şi noi, şi întru noi te-ai socotit.”

11. Pogorîtu-s-au la iad mărirea ta, cea multă veseliia ta; dedesuptul tău aştêrne-vor putrejune, şi rămăşiţa ta — viêrme.

12. Cum au căzut den ceriu Luceafărul cel ce dimineaţa răsare! Se zdrobi la pământ cel ce trimite la toate limbile!

13. Şi tu ai zis întru cugetul tău: „În ceriu mă voiu sui, deasupra stêlelor ceriului pune-voiu scaunul mieu; şedea-voiu în măgură naltă, preste munţii cei nalţi, cei despre miazănoapte,

14. Sui-mă-voiu deasupra norilor, fi-voiu de potriva Celui Înalt.”

15. Şi acum la iad te vei pogorî şi la temêiele pământului.

16. Cei ce vor vedea pre tine mira-se-vor de tine şi vor grăi: „Acesta e omul ce întărîtă pământul, ce clătêşte împăraţii?

17. Cel ce au pus lumea toată pustie şi cetăţile lui au surpat, pre cei den aducere n-au slobozit.”

18. Toţi împăraţii limbilor au dormit în cinste, om în casa lui.

19. Şi tu te vei lepăda în munţi, ca un mort urît, cu mulţi morţi împunşi cu sabiia, pogorînd la iad. În ce chip haină în sînge cruntată nu va fi curată,

20. Aşa nice tu nu vei fi curat, pentru căce pământul mieu ai pierdut şi norodul mieu ai omorît; nu vei rămînea în veac de vrême, sămînţă vicleană!

21. Gătêşte copiii tăi să să junghe cu păcatele tătîne-său, pentru ca să nu să scoale şi vor moşteni pământul şi vor împlea pământul de vrăjmaşi.

22. „Şi mă voiu scula asupra lor, zice Domnul Savaóth, şi voiu piêrde lor numele şi rămăşiţa şi sămînţa, acêstea zice Domnul.

23. Şi voiu pune Vavilonîia pustie, ca să lăcuiască arici, şi va fi întru nemică, şi voiu pune pre ea groapă de tină spre pierzare.”

24. Acêstea zice Domnul Savaóth: „În ce chip am grăit, aşa va fi, şi în ce chip am sfătuit, aşa va rămînea,

25. Ca să pierzu pre asiriêni pre pământul mieu şi pre munţii miei, şi vor fi spre călcare; şi să va lua de la ei jugul lor şi cinstea lor de la umerile lor să va lua.”

26. Acesta e sfatul carele au sfătuit Domnul preste toată lumea şi aceasta e mîna cea înaltă preste toate limbile.

27. Pentru că cêle ce Dumnezău cel sfînt au sfătuit, cine va răsipi? Şi mîna lui cea înaltă cine o va întoarce?

28. În anul carele au murit împăratul Aház s-au făcut cuvîntul acesta:

29. „Să nu vă veseliţi, cei striini de fêliu toţi, pentru că s-au zdrobit jugul celui ce loviia pre voi; pentru că den sămînţa şarpelui ieşi-vor pui de aspidă şi puii lor vor ieşi şerpi zburători.

30. Şi să vor paşte săracii prentr-însul şi săracii oameni pre pace să vor /

Ms. 45, p. 538-539

toţi uriiaşii cei ce au biruit pământul, cei ce s-au sculat dentru scaunele lor, toţi împăraţi a limbilor.

10. Toţi vor răspunde şi vor grăi ţie: „Şi tu te-ai prinsu, ca şi noi, şi întru noi te-ai socotit."

11. Pogorîtu-s-au la iad mărirea ta, cea multă veseliia ta; şi dedesuptul tău aştêrne-vor putrejune, şi rămăşiţa ta — viêrme.

12. Cum au căzut den cer Luceafărul cel ce dimineaţă răsare! Zdrobască-să la pământ cel ce trimite la toate limbile!

13. Şi tu ai dzis întru *[539/1]* cugetul tău: „În cer mă voi sui, deasupra stêlelor ceriului pune-voi scaunul mieu; şedea-voi întru măgură înaltă, preste munţii cei înalţi, cei despre miazănoapte,

14. Sui-mă-voi deasupra norilor, fi-voi de potriva Celui Înalt."

15. Şi acum la iad te vei pogorî şi la temeliile pământului.

16. Cei ce vor vedea pre tine mira-să-vor pentru tine şi vor grăi: „Acesta-i omul ce întărîtă pământul, ce clătêşte împăraţi?

17. Cel ce au pus lumea ⌊toată⌋ pustie şi cetăţile lui au surpat, pre cei den aduceri n-au slobodzit."

18. Toţi împăraţii limbilor au durmit întru cinste, om întru casa lui.

19. Şi tu te vei lepăda întru munţi, ca un mort urît, cu mulţi morţi împunşi cu sabiia, ce pogoară la iad. În ce chip haina întru sînge stropşită nu va fi curată,

20. Aşa nici tu vei fi curat, [93]pentru căci pământul mieu ai pierdut şi nărodul mieu ai omorît; nu vei rămînea întru vacul vremii, sămînţă vicleană!

21. Găteadză copiii tăi să să junghe cu păcatele tătîne-său[94], pentru ca să nu să scoale şi vor moşteni pământul şi vor împlea pământul de neprieteni.

22. „Şi mă voi scula asupra lor, dzice Domnul Savvaoth, şi voi piêrde lor numele şi rămăşiţa şi sămînţa, acêstea dzice Domnul.

23. Şi voi pune Vavilonîia pustie, ca să lăcuiască arici, şi va fi întru nimic, şi voi pune pre ea groapă de tină spre pierzare."

24. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: „În ce chip am grăit, aşa va fi, şi în ce chip am sfătuit, aşa va rămînea,

25. Ca să pierz pre asirieni pre pământul mieu şi pre munţii miei, şi vor fi spre călcare; şi să va lua de la ei jugul lor şi cinstea lor de la umerile lor să va lua."

26. Acesta-i sfatul carele au sfătuit Domnul preste toată lumea şi aceasta-i mîna cea înaltă preste toate limbile.

27. Pentru că carele Dumnedzău cel sfînt au sfătuit, cine va răsîpi? Şi mîna lui cea înaltă cine o va întoarce?

28. [95]În anul carele au murit împăratul Áhaz s-au făcut cuvîntul acesta:

29. „Să nu vă veseliţi, cei striini de fêli toţi, pentru că s-au zdrobit jugul celui ce loviia pre voi; pentru că dentru sămînţa şarpelui ieşi-vor pui de aspide şi puii lor vor ieşi şerpi zburători.

30. Şi să vor paşte săracii pre însul şi săracii oameni pre pace să vor

Ms. 4389, p. 679

toţi uriiaşii şi ceia ce au stăpînit pământul se-au sculat den scaunele lor, toţi împăraţii ţărîlor.[161]

10. Toţi vor răspunde şi vor zice ţie: „Şi tu eşti robit ca şi noi şi eşti socotit întru noi."

11. Pogorîtu-se-au slava ta în iad, veseliia ta cea multă; va aştêrne supt tine putrejune, şi acoperemîntul tău — viiêrmele.[162]

12. Cum se-au pogorît Luceafărul den cer, cel ce răsare dimineaţa! Sfărîmatu-se-au de pământ cela ce se trimetea în toate laturile!

13. Că tu ai zis în mintea ta: „Sui-mă-voiu în cer şi voiu *[679/2]* pune scaunul mieu mai sus decît stêlele ceriului, şi voiu şădea pre scaunul cel nalt, pre munţii cei nalţi, carii sînt despre miiazănoapte,

14. Sui-mă-voiu mai sus de nori, şi voiu fi întocma Celui Nalt."

15. Iar acum te pogori în iad şi în rădăcina pământului.

16. Şi ceia ce te vor vedea se vor mira de tine şi vor zice: „Acesta iaste omul cela ce au mîniiat tot pământul şi au cutremurat împăraţii,[163]

17. Cela ce au pustiit toată lumea, cetăţile le-au rîsipit, şi pre cei robiţi nu i-au dăzlegat?"

18. Toţi împăraţii limbilor au adormit în cinste, şi omul în casa sa.

19. Iar tu te vei lepăda în munţi ca un mort hulit, cu mulţi morţi tăiaţi de sabie, carii se-au pogorît în iad. [20] Ca şi o dulamă cruntată în sînge nu va fi curată[164],

20. Aşijderea şi tu nu vei fi curat, pentru că ai pierdut pământul mieu şi nărodul mieu l-ai ucis; ce nu vei fi în vrêmea cea vêcinică,[165] [21] seminţie rea.

21. Gătêşte-i feciorii tăi spre ucidere, ca să nu se scoale, păcatele tătîne-tău să se părtăşască pământului şi să umple pământul de războaie.

22. „Şi mă voiu scula asupra lor, grăiêşte Domnul Savaoth, şi voiu piêrde numele lor, şi rămăşiţa, şi neamul." Aceasta grăiêşte Domnul:

23. „Şi voiu pune Vavilónul pustiiu, ca să se încuibêze aricii, şi va fi întru nimic, şi-l voiu pune groapă de tină spre piericiune."[166]

24. Aceasta grăiêşte Domnul Savaoth: „Cum am grăit, aşa va fi, şi cum am sfătuit, aşa se va şi aşăza.

25. Că voiu piêrde pre assirieni în pământul mieu[167] şi în munţii miei, şi vor fi în călcare, şi se va lua jugul lor de la dînşii şi sarcina lor se va dăscărca de pre dînşii."

26. Acest sfat care l-au sfătuit Domnul asupra a toată lumea şi aceasta iaste mîna cea naltă spre toate ţărîle lumii.

27. Că ce au sfătuit Dumnezeu, cine va strica? Şi mîna lui cea înaltă cine o va întoarce?

28. [168]În anul în care au murit Ahaz împărat au fost cuvîntul acesta:

29. „Nu vă bucurareţi, toţi filistimlênii, că se-au frînt jugul lovirei voastre; că den seminţiia şarpelui vor ieşi pui de aspidă, iar puii acelora vor ieşi şărpi zburători.[169]

30. Şi cei săraci se vor paşte de Domnul şi oamenii cei săraci se vor

Versiunea modernă

toţi uriaşii, care au domnit pe pământ, care s-au sculat de pe tronurile lor, toţi împăraţii neamurilor.

10. Toţi vor răspunde şi îţi vor spune: „Şi tu ai fost prins, asemenea nouă, printre noi ai fost numărat!"

11. Pogorîtu-s-a în hades slava ta, bucuria ta cea multă; sub tine vor presăra putregai, şi plapuma ta va fi un vierme.

12. Cum a căzut din cer Luceafărul care răsare în zori de zi! A fost strivit de pământ cel care trimitea [lumină] către toate neamurile!

13. Tu ai spus în cugetul tău: „În cer mă voi sui; deasupra stelelor cerului îmi voi aşeza tronul; şedea-voi pe un munte înalt, pe munţii cei înalţi dinspre miazănoapte,

14. Sui-mă-voi deasupra norilor, fi-voi ca Cel Preaînalt."

15. Dar acum în hades vei coborî şi la temeliile pământului.

16. Cei care te văd se vor minuna de tine şi vor zice: „Acesta este omul care întărîta pământul, făcînd să se clatine regii?

17. Cel care a pustiit întreaga lume şi a nimicit cetăţile pe cei aflaţi în robie nu i-a slobozit."

18. Toţi împăraţii neamurilor au adormit în cinste, fiecare în casa lui.

19. Tu însă vei fi azvîrlit pe munţi, ca un hoit spurcat, laolaltă cu mulţi morţi străpunşi de sabie, care se coboară în hades. Precum o haină mînjită cu sînge nu va mai fi curată,

20. Tot astfel nici tu nu vei fi curat, fiindcă mi-ai prăpădit ţara şi ai ucis pe poporul meu; nu vei dăinui în veci, sămînţă ticăloasă!

21. Pregăteşte-ţi copiii să fie junghiaţi pentru păcatele tatălui tău, ca să nu se ridice şi să moştenească pământul şi să umple pământul de vrăjmaşi.

22. „Şi mă voi ridica împotriva lor, zice Domnul Savaot, şi voi nimici numele lor şi rămăşiţa şi sămînţa, acestea zice Domnul.

23. Şi voi preface Babilonia într-un pustiu, încît aricii vor locui [acolo], şi va ajunge de nimic, şi voi face din ea un hău mocirlos spre nimicire."

24. Acestea zice Domnul Savaot: „Precum am zis, aşa va fi, şi cum am hotărît, aşa va rămîne,

25. Ca să-i nimicesc pe asirieni din ţara mea şi de pe munţii mei, şi vor fi călcaţi în picioare, şi jugul lor va fi luat de la ei şi faima de pe umerii lor va fi luată."

26. Acesta este sfatul pe care l-a hotărît Domnul asupra întregii lumi şi aceasta este mîna cea înălţată împotriva tuturor neamurilor.

27. Căci cele pe care Dumnezeul cel sfînt le-a hotărît, cine le va risipi? Şi mîna cea înălţată cine o va întoarce?

28. În anul în care a murit regele Ahaz a fost acest cuvînt:

29. „Nu vă bucuraţi, voi toţi cei de neam străin, că a fost sfărîmat jugul celui care vă lovea; căci din sămînţa şarpelui ieşi-vor pui de vipere şi puii lor vor ieşi şerpi înaripaţi.

30. Şi se vor hrăni cei săraci prin el, oamenii săraci în pace se vor

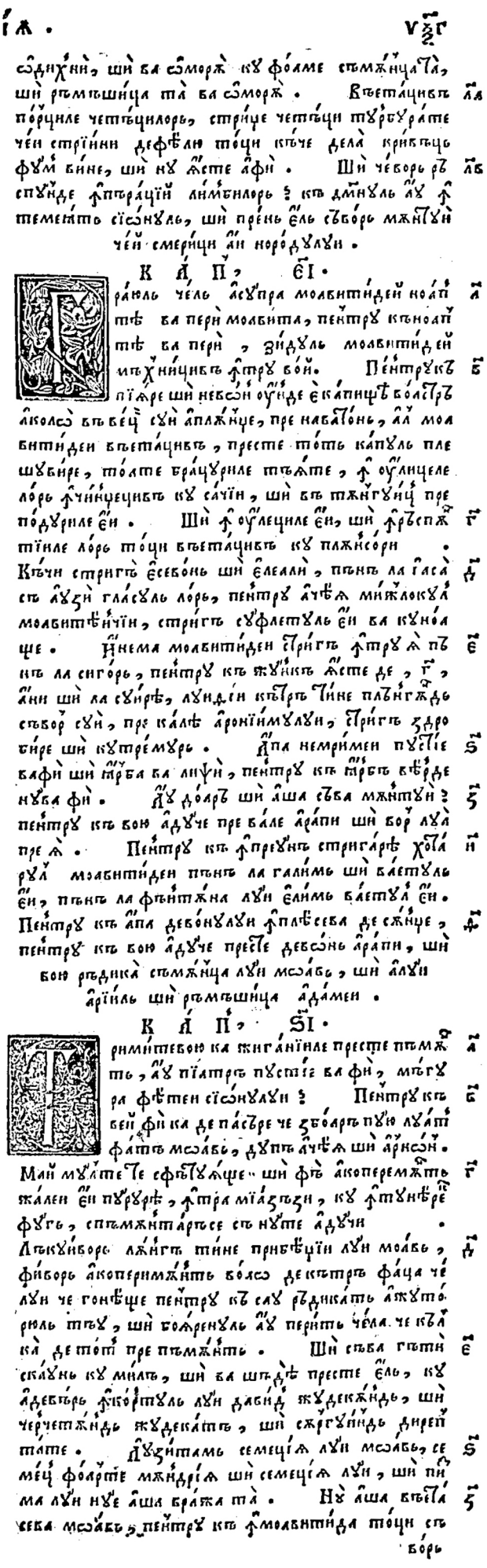

Biblia 1688, p. 463, col. 2

odihni; şi va omorî cu foame sămînţa ta şi rămăşiţa ta va omorî.

31. Văietaţi-vă, porţile cetăţilor! Strige cetăţi turburate, cei striini de fêliu toţi, căce de la crivăţ fum vine şi nu iaste a fi.”

32. Şi ce vor răspunde împăraţii limbilor? Că Domnul au întemeiat Siónul şi pren el să vor mîntui cei smeriţi ai norodului.

Cap 15

1. Graiul cel asupra Moavitídei. Noaptea va pieri Moavita, pentru că noaptea va pieri zidul Moavitídei. Mîhniţi[8]-vă întru voi,

2. Pentru că piêre şi Nevón, unde e capiştea voastră. Acoló vă veţi sui a plînge pre Navatón al Moavitídei. Văietaţi-vă, preste tot capul — pleşuvire, toate braţurile tăiate; în uliţele lor încingeţi-vă cu sacii şi vă tînguiţi pre podurile ei,

3. Şi în uleţile ei şi în răspîntiile lor toţi văietaţi-vă cu plînsori.

4. Căci strigă Esevón şi Elealí, pînă la Iasá să auzi glasul lor; pentru acêea mijlocul Moavitêncii strigă, sufletul ei va cunoaşte.

5. Inema Moavitídei strígă întru ea pînă la Sigór, pentru că juncă iaste de 3 ani; şi la suirea Luithíi cătră tine plîngînd să vor sui, pre calea Aroniímului strígă: „Zdrobire şi cutremur!”

6. Apa Nemrímei pustie va fi şi iarba va lipsi, pentru că iarbă vêrde nu va fi.

7. Au doară şi aşa să va mîntui? Pentru că voiu aduce pre vale arapi şi vor lua pre ea.

8. Pentru că împreună strigarea hotarul Moavitídei pînă la Galím, şi vaietul ei — pînă la fîntîna lui Elím, vaietul ei.

9. Pentru că apa Devónului împlea-se-va de sînge, pentru că voiu aduce preste Devón arapi şi voiu rădica sămînţa lui Moáv şi a lui Ariíl şi rămăşiţa Adámei.

Cap 16

1. Trimite-voiu ca jiganiile preste pămînt. Au piatră pustie va fi măgura fêtei Siónului?

2. Pentru că vei fi ca de pasăre ce zboară puiu luat, fată Moáv. După acêea şi Arnón,

3. Mai multe te sfătuiêşte şi fă acoperemînt jalei ei pururea; într-amiazăzi cu întunêrec fug, spămîntară-se, să nu te aduci.

4. Lăcui-vor lîngă tine pribêgii lui Moáv, fi-vor acoperimînt voao de cătră faţa celui ce gonêşte, pentru că s-au rădicat ajutoriul tău şi boiêrenul au pierit cela ce călca de tot pre pămînt.

5. Şi să va găti scaun cu milă şi va şădea preste el cu adevăr în cortul lui Davíd, judecînd şi cercetînd judecată şi sîrguind direptate.

6. Auzit-am semeţiia lui Moáv, semeţ foarte, mîndriia şi semeţiia lui şi pizma lui; nu e aşa vraja ta,

7. Nu aşa. Văieta-se-va Moáv, pentru că în Moavitída toţi să //

Ms. 45, p. 539-540

odihni; *[539/2]* şi va omorî cu foamete sămînţa ta şi rămăşiţa ta va omorî.

31. Văietaţi-vă, porţile cetăţilor! Strige cetăţi turburate, cei striini de fêl toţi, căci de la crivăţ fum vine şi nu iaste a fi."

32. Şi ce vor răspunde împăraţii limbilor? Că Domnul au întemeiat Siónul şi pre el să vor mîntui cei smeriţi a nărodului.

Cap 15

1. Graiul cel asupra Moavítidei. Noaptea va pieri Moavítis, pentru că noaptea va pieri zidul Moavítidei. Mîhniţi-vă pentru sine,

2. Pentru că piêre şi Nevon, unde-i cuptoriul vostru. Acoló veţi sui a plînge pre Navaton a Moavítidei. [96]Văietaţi-vă, preste tot capul — pleşuvire, toate braţurile tăiate. [3] Întru uliţile lor încingeţi-vă saci şi bociţi-vă pre podurile ei,

3. ⌊Şi întru uliţile ei⌋ şi întru uliţile lor toţi vă văietaţi cu plînsori.

4. Căci strigă Esevon şi Eleali, pînă la Iasá să audzí glasul lor; pentru acêea mijlocul Moavítidei strígă, sufletul ei va cunoaşte.

5. Inima Moavítidei strígă întru ea pînă la Sigor, pentru că juncă iaste de 3 ani; şi la suirea Luíth cătră tine plîngînd să vor sui, pre calea Aroniim strígă: „Zdrobitură şi cutremur!"

6. Apa a i Nemrim pustie va fi şi iarba ei va lipsi, pentru că iarbă vêrde nu va fi.

7. Au şi aşa să va mîntui? Pentru că voi aduce preste vale arapi[97] şi o vor lua pre ea.

8. Pentru că împreună strigarea hotarul Moavítidei a i Agalim, şi vaietul ei — pînă la fintîna a lui Elim, vaietul ei.

9. Pentru că apa Devon împlea-să-va de sînge, pentru că voi aduce preste Devon arapi[98] şi voi rădica sămînţa Moav şi Ariil şi rămăşiţa Ádama.

Cap 16

1. Trimite-voi ca jiganiile preste pămînt. Au piatra pustiei va fi măgura fêtei Sion?

2. Pentru că vei fi ca paserile ce zboară puiu luat, fată Moav. Şi mai apoi Arnon,

3. Mai multe te sfătuiêşte şi fă acoperemînt jêlii ei pururea; întru den amiazădzi întunêrec fug, întristară-să, să nu te aduci.

4. Lăcui-vor lîngă tine pribêgii Moav, fi-vor acoperemînt voao de cătră faţa celui ce gonêşte, pentru că s-au *[540/1]* rădicat ajutoriul tău şi boiêrinul au pierit cela ce călca de tot pre pămînt.

5. Şi să va isprăvi cu milă scaun şi va şedea preste el cu adevăr întru cortul David, judecînd şi cercetînd judeţ şi sîrguind dreptate.

6. Audzit-am semeţiia Moav, sămăţ foarte; mîndriia şi semeţiia lui şi pizma lui; nu-i aşa vraja ta,

7. Nu aşa. [99]Văieta-să-va Moav, pentru că întru Moavítida toţi să

Ms. 4389, p. 679-680

odihni în pace şi sămînţa ta o va piêrde cu foamete şi rămăşiţa ta o va ucide.

31. Plîngeţi, porţile cetăţilor! Să strige cetăţile cêle turburate şi toţi filistimlênii, *[680/1]* că va veni fum de cătră miiazănoapte şi nu iaste să fie scăpare."

32. Dară domnii ţărîlor ce vor răspunde? Că Domnul au întemeiat Siónul şi într-însul se vor mîntui cei smeriţi ai nărodului lui.

Cap 15

1. Cuvînt asupra Ţării Moavitênilor. Ţara Moavitênilor va pieri noaptea, că cetatea moavitenească va pieri noaptea. Deci plîngeţi întru voi,[170]

2. Că va pieri Divónul, unde sînt şi cuptoarele[171] voastre. Acoló vă veţi sui să plîngeţi spre Navalícul Moávului. Plîngeţi, pre tot capul ras[172], toate braţele tăiate. [3] Încingeţi-vă pre uliţele lui în tîrsîni şi vă jălcuiţi în casele lui,

3. Şi pre uliţele lui şi în răspîntiile lui toţi să plîngă cu vaiet.[173]

4. Că strigă Esevónul şi grăi, pînă ce se-au auzit glasul lui; pentr-acêea strígă mijlocul lui Moav şi sufletul lui va şti.

5. Inima Moavitídei strígă într-însa pînă la Sigor, pentru că iaste junice de 3 ani; iar în suirea cătră tine se vor sui plîngînd, pre calea Aronímului strígă: „Sfărîmare şi cutremur!"[174]

6. Că apa Nemrímului va fi pustie şi iarba ei se va împuţina, că iarbă vêrde nu va fi.

7. Au doară aşa va să fie mîntuit? Că voiu aduce pre lunca Hărăpiei şi o vor lua.[175]

8. Că se-au împreunat strigarea hotarălor moaviteneşti cu a lui Galim, şi vaietul lor — pînă la fintîna lui Elim.

9. Apa Remmónului se va umplea de sînge, că voiu aduce harapii asupra Remmónului, şi vor lua sămînţa lui Moav şi a lui Areil şi ce au rămas al lui Adamon.

Cap 16

1. [15:9] Trimête-i-voiu ca nişte gadine pre pămînt. [16:1] [176]Dară muntele Siónului, au doară iaste o piiatră pustie?[177]

2. Că vei fi ca o pasăre care zboară luîndu-şi puii. Luat-au fata lui Moav trêcerile Arnónului.

3. Sfătuiţi-vă mai mult, faceţi acoperemînt, jălcuirile ei pururea vor fugi întru întunêrecul cel de amiiazăzi şi se vor spămînta.

4. Au doară au lăcuit la tine pribêgii de-nceput? Moav va fi voaoă întru acoperemînt de cătră faţa gonacilor? Că ajutoriul tău se-au luat şi domnul cela ce călca pre pămînt au pierit.

5. Şi se va îndirepta scaunul cu milă şi va şădea pre dînsul cu adeverinţă, în cortul[178] *[680/2]* lui David, de va judeca şi va cerca judecata şi o va rîdica cu direptate.[179]

6. [180]Că am auzit ocara lui Moav şi au fost foarte ocărîtoare, trufiia lui şi mîndriia lui o au lepădat. [7] Ce nu aşa vraja ta, nu aşa.

7. Văieta-se-va Moav şi vor plînge[181] toţi ceia ce vor vieţui în Moavíta,

Versiunea modernă

odihni; va nimici cu foamete sămînţa ta şi rămăşiţa ta o va nimici.

31. Tînguiţi-vă, porţi de cetate! Să strige cetăţile înspăimîntate, toţi străinii, căci vine fum de la miazănoapte şi nu se mai poate trăi."

32. Şi ce vor răspunde împăraţii neamurilor? Că Domnul a întemeiat Sionul şi prin el vor fi mîntuiţi cei smeriţi din popor.

Capitolul al 15-lea

1. Cuvîntul împotriva Moabitidei. Noaptea va fi nimicită Moabitis, căci noaptea va pieri zidul Moabitidei; întristaţi-vă pentru voi înşivă,

2. Căci va pieri şi Nebon, unde este altarul vostru. Acolo vă veţi sui să plîngeţi pentru Nabaton din Moabitis! Tînguiţi-vă, pe orice cap — pleşuvie, toate braţele vor fi scrijelite. [3.] Pe străzile lor încingeţi-vă cu saci şi jeliţi pe acoperişurile ei,

3. Şi pe uliţele ei şi la răspîntiile ei toţi bociţi-vă cu plînsete!

4. Fiindcă au strigat Esebon şi Eleale, pînă la Iassa s-a auzit glasul lor. De aceea coapsele Moabitidei strigă; sufletul ei va cunoaşte.

5. Inima Moabitidei strigă înlăuntrul ei pînă la Segor; căci este o juncană de trei ani; în urcuşul lui Louith se vor sui către tine plîngînd, pe drumul către Aroniim strigă: „Prăpăd şi cutremur!"

6. Apa din Nemrim va fi un pustiu şi iarba ei va pieri; iarbă verde nu va mai fi.

7. Va fi astfel izbăvită? Căci voi aduce în vale arabi şi ei o vor lua.

8. Căci strigătul a ajuns pînă la hotarul Moabitidei, pînă la Agalim, şi pînă la fintîna Elim — tînguirea ei.

9. Pentru că apa Debonului se va umple de sînge; căci voi aduce asupra Debonului arabi şi voi lua sămînţa Moabului şi a Arielului şi rămăşiţa Adamei.

Capitolul al 16-lea

1. Voi trimite precum nişte tîrîtoare pe pămînt. Oare stîncă pustie va fi muntele Sionului?

2. Căci vei fi ca un pui despărţit de pasărea care-şi ia zborul, fiica Moabului! Apoi, tu Arnon,

3. Chibzuieşte mai mult, faceţi-i un adăpost pentru jelit de-a pururi. În întuneric la amiază fug; sînt năuciţi; să nu fii luat [de acolo]!

4. Se vor adăposti la tine fugarii din Moab, vor fi adăpost pentru voi din faţa prigonitorului, căci alianţa ta a fost luată şi a pierit stăpînitorul care călca în picioare pămîntul.

5. Şi un tron va fi înălţat cu milă şi va şedea pe el, întru adevăr, în cortul lui David, judecînd şi căutînd judecata şi zorind dreptatea.

6. Am auzit de trufia Moabului; este nespus de trufaş; semeţia şi trufia şi mînia lui. Nu astfel este ghicirea ta,

7. Nu astfel. Se va tîngui Moab, căci în Moabitis toţi se

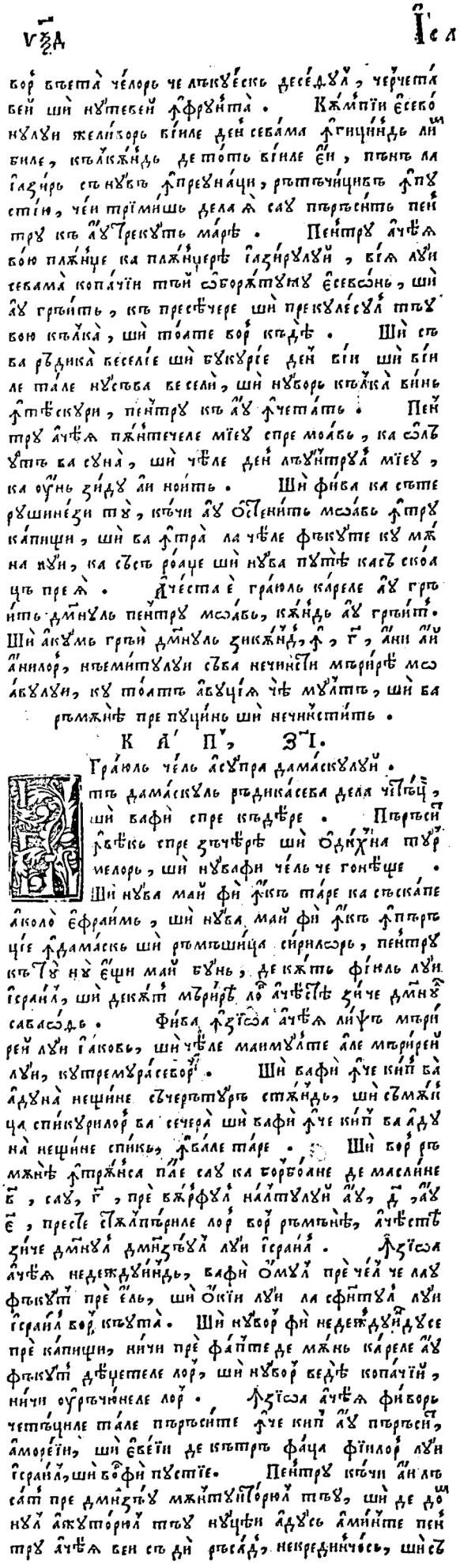

Biblia 1688, p. 464, col. 1

vor văieta; celor ce lăcuiesc Deséthul cerceta-vei şi nu te vei înfrunta.

8. Cîmpii Esevónului jeli-vor, viile den Seváma; înghiţind limbile, călcînd de tot viile ei pînă la Iazír; să nu vă împreunaţi, rătăciţi-vă în pustiiu. Cei trimişi de la ea s-au părăsit, pentru că au trecut marea.

9. Pentru acêea voiu plînge ca plîngerea Iazírului viia lui Sevamá; copacii tăi oborîtu-i-au, Esevón, şi au grăit că pre sêcere şi pre culesul tău voiu călca, şi toate vor cădea.

10. Şi să va rădica veselie şi bucurie den vii; şi viile tale nu să va veseli şi nu vor călca vin în teascuri, pentru că au încetat.

11. Pentru acêea, pîntecele mieu spre Moáv ca o lăută va suna şi cêle denlăuntrul mieu ca un zidu ai noit.

12. Şi fi-va ca să te ruşinezi tu, căci au ostenit Moáv întru capişti şi va întra la cêle făcute cu mîna lui ca să să roage şi nu va putea ca să scoaţă pre ea.

13. Acesta e graiul carele au grăit Domnul pentru Moáv cînd au grăit.

14. Şi acum grăi Domnul, zicînd: „În 3 ani ai anilor năiemitului să va necinsti mărirea Moávului, cu toată avuţiia cea multă, şi va rămînea pre puţin şi necinstit."

Cap 17

Graiul cel asupra Damáscului

1. Iată, Damáscul rădica-se-va de la cetăţi şi va fi spre cădêre,

2. Părăsit în veac, spre zăcêrea şi odihna turmelor, şi nu va fi cel ce gonêşte.

3. Şi nu va mai fi încă tare ca să scape acoló Efraím, şi nu va mai fi încă împărăţie în Damásc şi rămăşiţa sirilor, pentru că tu nu eşti mai bun decît fiiul lui Israíl şi decît mărirea lor. Acêstea zice Domnul Savaóth.

4. Fi-va în zioa acêea lipsă mărirei lui Iácov şi cêle mai multe ale mărirei lui cutremura-se-vor.

5. Şi va fi în ce chip va aduna neştine săcerătură stînd şi sămînţa spicurilor va secera, şi va fi în ce chip va aduna neştine spic în vale tare,

6. Şi vor rămînea într-însa paie, sau ca borboane de masline — 2 sau 3 pre vîrful naltului, au 4 au 5 preste stîlpările lor vor rămînea. Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl.

7. În zioa acêea nedejduind va fi omul pre cel ce l-au făcut pre el şi ochii lui la Sfintul lui Israíl vor căuta.

8. Şi nu vor fi nedejduindu-se pre capişti, nici pre fapte de mîni carele au făcut dêgetele lor, şi nu vor vedea copacii, nici urîciunele lor.

9. În zioa acêea fi-vor cetăţile tale părăsite, în ce chip au părăsit amoreii şi eveii de cătră faţa fiilor lui Israíl, şi vor fi pustie,

10. Pentru căci ai lăsat pre Dumnezău, mîntuitoriul tău, şi de Domnul, ajutoriul tău, nu ţi-ai adus aminte; pentru acêea vei sădi răsad necredincios şi să- /

Ms. 45, p. 540

vor văieta; celor ce lăcuiesc Deseth cerceta-le-vei şi nu te vei înfrunta.

8. Cîmpurile Esevon jeli-vor, viile Sevamá; înghiţind limbile, călcaţi de tot viile ei pînă la Iazir; să nu vă împreunaţi, rătăcind în pustie. Cei trimişi de la ea s-au părăsit, pentru că au trecut maarea.

9. Pentru acêea voi plînge ca plîngerea Iazir viia Sevamá; copacii tăi oborî, Esevon, şi au grăit căci pre sêcere şi pre culesul tău voi stropşi, şi toate vor cădea.

10. [100]Şi să va rădica veselie şi bucurie dentru vii; şi întru viile tale nu să va veseli şi nu vor călca vin supt cel de supt teascuri, pentru că s-au părăsit.[101]

11. Pentru acêea, pîntecile mieu pre Moav ca o alăută va răsuna şi cêle denlontrul mieu ca un zid le-ai înnoit.

12. Şi fi-va spre ca să te ruşinezi tu, căci au ostenit Moav pre cuptoare şi va întra la cêle făcute cu mîna a lui ca să să roage şi nu va putea ca să scoaţă pre ea.

13. Acesta-i graiul carele au grăit Domnul pre Moav cînd şi grăi.

14. Şi acum grăi Domnul, dzicînd: „Întru trei ani a anilor a năimitului să va ruşina cinstea Moav, cu toată avuţiia cea multă, şi va rămînea pre puţîn şi nu cinstit."

Cap 17

Graiul cel asupra Damáscului[102]

1. Iată, Damascul rădica-să-va de la cetăţi şi va fi la cădêre,

2. Părăsită în vac, spre zăcêrea turmelor şi odihnă, şi nu va fi cel ce gonêşte.

3. Şi nu va mai fi încă tare ca să scape ⌊acoló⌋ Efraim, şi nu-i încă împărăţie în Damascu şi rămăşiţa sirilor, pentru că nu tu eşti mai bun decît fiii lui Israil ⌊şi⌋ mărirei lor. Acêstea dzice Domnul Savvaoth.

4. Fi-va întru dzua acêea lipsă mărirei lui Iacov şi cêle mai multe a mărirei lui[103] cutremura-să-vor.

5. Şi va fi în ce chip neştine dă va aduna secerătură stînd şi sămînţa spicelor va secera, şi fi-va în ce chip va *[540/2]* aduna neştine spic în vale tare,

6. Şi va rămînea întru ea trestie, sau ca bobiţe de masline — doao sau trei pre vîrvul înaltului, au patru au cinci preste stîlpările lor vor rămînea. Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui Israil.

7. Întru dzua acêea nădăjduind va fi omul pre cel ce l-au făcut pre el şi ochii lui la Sfîntul lui Israil vor căuta.

8. Şi nu vor fi nădăjduindu-să pre cuptoare, nici pre faptele mîinilor lor carele au făcut dêgetile lor, şi nu vor vedea copacii, nici urîciunile lor.

9. Întru dzua acêea fi-vor cetăţile tale părăsite, în ce chip au părăsit amorreii şi eveii de cătră faţa fiilor Israil, şi vor fi pustii,

10. Pentru căci ai lăsat pre Dumnedzău, mîntuitoriul tău, şi Domnul ajutoriului tău n-ai pomenit; pentru acêea vei răsădi răsad necredincios şi să-

Ms. 4389, p. 680-681

că cumu-ţi va fi voia vei învăţa şi nu-ţi iaste ruşine.

8. Feciorii Esevónului vor jăli, viile lui Savaman; carea înghiţiia limbile, călcaţi viile lui pînă la Iazir; să nu vă împreunaţi, înotaţi pustiia, că cei trimeşi au rămas, că au trecut pustiia[182].

9. [183]Pentr-acêea, să plîngă ca plîngerea lui Iazir viia lui Savaman, că stăjarii tăi i-au tăiat, Esevon şi Elialí, că pre secerişul tău şi pre culesul vinului voiu călca şi va cădea tot.

10. [184]Şi se va rîdica veseliia şi bucuriia den viia lor; şi nu se vor bucura întru viile tale şi nu vor stoarce vin în teascuri, că au contenit.

11. Pentr-acêea, pîntecele mieu va răsuna asupra lui Moav ca o vioară şi droburile mêle ca o cetate carea se-au înnoit.[185]

12. Şi va fi ca să fie ţie ruşine, că Moav[186] se-au ostenit pentru cuptoare[187] şi va întra întru făptura mîinilor sale ca să se roage şi nu va putea să-l mîntuiască.

13. Acest cuvînt care l-au grăit Domnul asupra lui Moav de atunci.

14. Şi acum au grăit Domnul, zicînd: „În trei ani ca anii argatului se va huli slava lui Moav şi cu toată bogăţiia cea multă şi se va lăsa împuţinat şi fără cinste."

Cap 17

Cuvîntul cel pentru Damásc

1. Iată, Damascul se va lua[188] dentru cetăţi şi va fi lăsat întru cădêre în veac,

2. În zăcêrea şi în odihna celor ce se pasc[189], şi nu va fi cine să le gonească.[190]

3. Şi de-acii nu vor mai fi cule ca să scape Efraim şi nu va mai fi împărăţie în Damásc şi rămăşiţă în Síriia, că nu eşti tu mai bun decît feciorii lui Israil şi decît slava lor. Acêstea grăiêşte Domnul Savaoth.

4. Şi va fi în zioa acêea, de va întuneca slava lui Iácov şi cêle mai tari ale slavei lui se vor cutremura.

5. Şi va fi ca cînd ară strînge cinevaşi secerişul stînd direpţ şi să sêcere sămînţa spicelor, şi va fi ca cînd ară strînge cinevaşi spice într-o vale[191] tare,[192]

6. Şi să rămîie într-însa trestiia[193] sau ca 2 sau 3 grăunţe de măslină pre vîrful cel nalt *[681/1]* sau 4 sau 5 vor rămînea în ramurile lui. Aceasta grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil.

7. În zioa acêea se va nădăjdui omul pre făptoriul său şi ochii lui vor privi cătră Cel Sfînt al lui Israil.

8. Şi nu vor fi să se nădăjduiască spre cuptoare, nici spre faptele mîinilor lor, carea le-au făcut dêgetele lor, şi nu vor vedea dumbrăvile lor, nici urîciunile lor.

9. În zioa acêea vor fi cetăţile tale năpustite, precum le-au năpustit şi ammoreii şi eveii pentru faţa feciorilor lui Israil, şi vor fi pustii,[194]

10. Căci că ai părăsit pre Dumnezeul cel mîntuitor al tău şi nu ţi-ai adus aminte de Domnul, ajutătoriul tău; pentr-acêea vei sădi sad necredincios şi să-

Versiunea modernă

vor tîngui; de cei care locuiesc în Deset vei avea grijă şi nu vei fi ruşinat.

8. Cîmpiile Esebonului vor jeli, via din Sebama. Cei ce înghiţiţi neamurile, călcaţi în picioare viile ei pînă la Iazir. Nu vă uniţi, rătăciţi prin pustiu! Cei trimişi de la ea au fost părăsiţi, căci au străbătut marea.

9. De aceea voi plînge precum plînsul lui Iazir pentru via din Sebama; a culcat la pămînt copacii tăi, Esebon, şi a vorbit, căci secerişul tău şi culesul tău le voi călca în picioare, şi vor cădea toate.

10. Şi vor fi luate veselia şi bucuria din vii; şi în viile tale nu se vor mai veseli şi nu vor mai călca vin în teascuri, căci a încetat.

11. De aceea pîntecele meu pentru Moab ca o alăută va răsuna şi lăuntrul meu ca un zid l-ai înnoit.

12. Şi fi-va spre ruşinea ta, căci Moab s-a trudit la altare şi va merge la cele făcute de mîinile lui ca să se roage, dar nu sînt în stare să-l izbăvească.

13. Acesta este cuvîntul pe care l-a rostit Domnul cu privire la Moab, atunci cînd a vorbit.

14. Şi acum a vorbit Domnul, zicînd: „În trei ani ca anii unui simbriaş va fi necinstită slava Moabului, cu toată bogăţia cea multă, şi va rămîne puţin la număr şi fără slavă."

Capitolul al 17-lea

Cuvînt împotriva Damascului

1. Iată, Damascul va fi luat dintre cetăţi şi va avea parte de cădere,

2. Părăsit pe vecie, adăpost şi odihnă pentru turme, şi nu va fi cine să [le] izgonească.

3. Şi nu vor mai fi întărituri ca să se refugieze Efraim [în ele], şi nici împărăţie nu va mai fi în Damasc, şi rămăşiţa sirienilor, căci nu eşti mai bun decît fiii lui Israel şi slava lor. Acestea le zice Domnul Savaot!

4. Fi-va în ziua aceea o scăpătare a slavei lui Iacov şi cele mai multe ale slavei lui vor fi zguduite.

5. Şi va fi precum ar aduna cineva recolta [aflată] în picioare şi sămînţa spicelor ar strînge-o, şi va fi precum ar aduna cineva spice într-o vale stearpă,

6. Şi ar rămîne în ea paie, sau ca boabele de măslin — două sau trei pe un vîrf înalt; sau [cum] ar rămîne patru sau cinci pe ramurile lor. Acestea le zice Domnul, Dumnezeul lui Israel.

7. În ziua aceea omul îşi va pune încrederea în cel care l-a făcut, iar ochii lui vor lua seama la Sfîntul lui Israel,

8. Şi nu-şi vor [mai] pune încrederea în altare, nici în lucrurile mîinilor lor, pe care le-au făcut degetele lor, şi nu vor privi la copacii lor, nici la spurcăciunile lor.

9. În ziua aceea fi-vor cetăţile tale părăsite, cum [le-] au părăsit amoreii şi eveii din faţa fiilor lui Israel, şi vor fi pustii,

10. Fiindcă l-ai părăsit pe Dumnezeu, mîntuitorul tău, şi de Domnul, ajutorul tău, nu ţi-ai adus aminte. De aceea vei sădi răsad necredincios şi să-

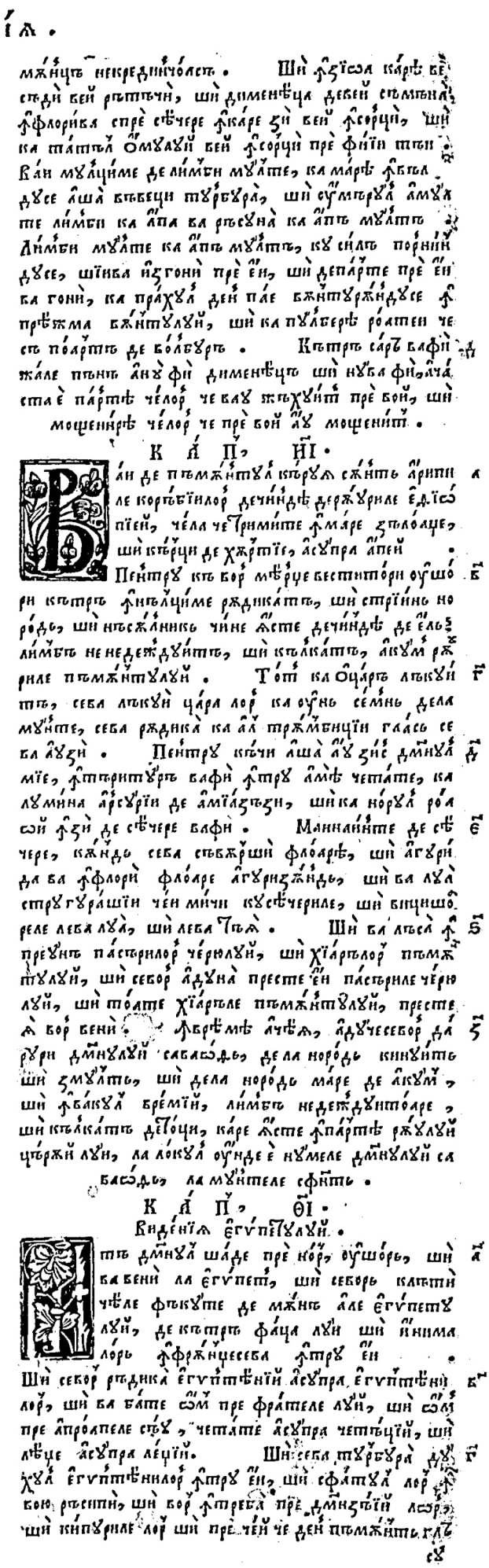

Biblia 1688, p. 464, col. 2

mînță necredincioasă.

11. Și în zioa carea vei sădi, vei rătăci; și dimineața de vei sămăna, înflori-va spre sêcere, în care zi vei însorți, și ca tatăl omului vei însorți pre fiii tăi.

12. Vai, mulțime de limbi multe! Ca marea învăluindu-se, așa vă veți turbura, și umărul a multe limbi ca apa va răsuna, ca apă multă.

13. Limbi multe, ca apă multă cu silă pornindu-se, și-i va izgoni pre ei și departe pre ei va goni, ca prahul den paie vînturîndu-se în preajma vîntului și ca pulberea roatei ce să poartă de volbură.

14. Cătră sară va fi jale, pînă a nu fi dimineață, și nu va fi. Aceasta e partea celor ce v-au jăhuit pre voi și moștenirea celor ce pre voi au moștenit.

Cap 18

1. Vai de pămîntul căruia sînt aripile corăbiilor decindea de rîurile Ethiópiei, cela ce trimite în mare zăloage și cărți de hîrtie asupra apei!

2. Pentru că vor mêrge vestitori ușori cătră înălțime rîdicată și striin norod și năsîlnic. Cine iaste decindea de el? Limbă nenedejduită și călcată. Acum rîurile pămîntului

3. Tot ca o țară lăcuită, se va lăcui țara lor, ca un semn de la munte se va rîdica, ca al trîmbiții glas se va auzi.

4. Pentru căci așa au zis Domnul mie: „Întăritură va fi întru a mea cetate, ca lumina arsurii de amiazăzi și ca norul roaoi în zi de sêcere va fi.

5. Mai nainte de sêcere, cînd se va săvîrși floarea și agurida va înflori, floare agurizînd, și va lua strugurașii cei mici cu sêcerile și vițișoarele le va lua și le va tăia

6. Și va lăsa împreună pasărilor ceriului și hiarălor pămîntului și se vor aduna preste ei pasările ceriului și toate hiarăle pămîntului preste ea vor veni."

7. În vrêmea acêea aduce-se-vor daruri Domnului Savaóth de la norod chinuit și zmult și de la norod mare, de acum și în vacul vremii, limbă nedejduitoare și călcată de toți, care iaste în partea rîului țării lui, la locul unde e numele Domnului Savaóth, la muntele sfînt.

Cap 19

Videniia Eghípetului

1. Iată, Domnul șade pre nor ușor și va veni la Eghípet. Și se vor clăti cêle făcute de mînă ale Eghípetului de cătră fața lui și inima lor înfrînge-se-va întru ei.

2. „Și se vor rădica eghiptênii asupra eghiptênilor și va bate om pre fratele lui și om pre aproapele său, cetate asupra cetății și lêge asupra legii.

3. Și se va turbura duhul eghiptênilor întru ei și sfatul lor îl voiu răsipi; și vor întreba pre dumnezăii lor și chipurile lor și pre cei ce den pămînt glă- //

Ms. 45, p. 540-541

mînţă necredincioasă.

11. Şi întru dzua carea vei răsădi, vei rătăci; şi dimineaţa de vei sămăna, înflori-va spre sêcere, întru care dzi să va însorţi, şi ca tatăl omului va însorţi pre fiii tăi.
12. Vai, mulţime de limbi multe! Ca marea văluindu-să, aşa veţi turbura, şi umărul a limbi multe ca apa va răsuna, ca apă multă.

13. Limbi multe, ca apă multă cu silă pornindu-să, şi-i va izgoni pre ei şi dăparte pre ei va goni, ca ţărna paielor ce vîntură în preajma vîntului şi ca pravul roatei, volbura[104] purtîndu-l.
14. Cătră sară fi-va jale, mainte decît a fi dimineaţă, şi nu va fi. Aceasta-i partea celor ce au jehuit pre voi şi moştenire celor ce pre voi au moştenit.

Cap 18

1. Vai pămîntului vaselor áripi decinde de rîurile Ethiopiei[105], cela ce trimite în maare zăloage şi cărţi de hîrtie asupra apei!

2. Pentru că vor mêrge vestitori sprinteni cătră înălţime rădicată şi striin nărod şi năsîlnic. Cine-i de acela decinde? Limbă nenădăjduită şi stropşită. Acum rîurile pămîntului

3. Toţi ca o ţară lăcuită, să va lăcui ţara lor, ca un semnu de la munte să va rădica, ca a trîmbiţei glas audzit va fi.
4. Pentru căci aşa au dzis Domnul mie: „Întăritură va fi întru a mea cetate, ca lumine arşiţei de amiazădzi şi ca norul roaăi dzilei sêcerei va fi.

5. Mai nainte de sêcere, cînd *[541/1]* să va săvîrşi floarea şi agurida va înflori, floare agurizid, şi va lua strugurăşii cei mici cu sêcerile şi viţişoarele le va lua şi le va tăia

6. Şi va lăsa împreună pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului şi să vor aduna preste ei[106] pasările ceriului şi toate hiarăle pămîntului preste ea vor veni."

7. Întru vrêmea acêea aduce-să-vor daruri Domnului Savvaoth de la nărod chinuit şi zmult şi de la nărod mare, de acum şi pînă la vacul vremii, limbă nădăjduitoare şi călcată de tot, carea iaste întru parte a rîului a ţării lui, la locul unde-i[107] Domnului Savvaoth, la muntele sfînt.

Cap 19

Vedenia Eghípetului

1. Iată, Domnul şade pre nor iuşor şi va veni la Égiptu. Şi să vor[108] clăti cêle făcute de mîini[109] a Eghíptului de cătră faţa lui şi inima lor înfrînge-să-va întru ei.

2. „Şi să vor rădica eghiptênii asupra eghiptênilor şi va bate om pre fratele lui şi om pre aproapele său, cetate asupra cetăţii şi lêge asupra legii.

3. Şi să va turbura duhul eghiptênilor întru ei şi sfatul lor îl voi răsîpi; şi vor întreba pre dumnedzăii lor şi chipurile lor şi pre cei ce den pămînt glă-

Ms. 4389, p. 681

mînţă necredincioasă.

11. Şi în zioa cêea ce vei sădi, vei rătăci; şi de vei sădi dimineaţa, va înflori spre seceriş, şi în zioa cêea ce va moştina, moştina-va ca omul, tată pre feciorii săi.

12. O, vai de mulţimea ţărîlor celor multe! Şi cum se turbură marea, aşa se vor turbura, şi amiiazăzi a ţărîlor celor multe va răsuna ca apa şi ca mulţimea apelor.[195]

13. Limbile cêle multe, ca apele cêle multe care ies fiind cu silă pornite, şi o va îngrozi şi o va goni dăparte, ca pulberea plêvelor carea se vîntură împotriva vîntului şi ca praful roatei cîndu-l rîdică viforul.
14. Cătră seară va fi jale, şi mai nainte de dimineaţă; iar nu va fi aceasta partea celor ce au jăfuit pre voi şi sortul cel ce au moştinat pre voi.

Cap 18

1. Vaide de ţara aceiia[196] ce-i sînt aripile corăbiei de cêea parte de Marea Mírei[197], [2] carea trimête sólii pre mare şi cărţile cêle de solie pre faţa apei!

2. Că vor mêrge olăcari sprinteni cătră laturea cea naltă, cătră nărodul cel strein şi groaznic. Cine iaste de cêea parte de ţara lor? Cătră ţara cea nepărtăşită şi călcată.[198] [3] Şi acum — rîurile pămîntului

3. Toate ca o ţară lăcuită, se va moştina ţara lor, ca un semn den nişte munţi se va rîdica, şi va fi auzit ca un glas de trîmbiţă.[199]
4. Că aşa au zis Domnul cătră mine: „Fi-va în cetatea mea tăriia[200] ca lumina prípăcului de amiiazăzi şi ca norul cel de roaoă în vrêmea secerişului.[201]

5. Şi va fi mai naintea secerişului, cînd se scutură floarea şi iaste agurida vêrde şi înflorêşte floare acră, *[681/2]* şi va lua agurida cea mititea cu sêcerea, iar viţele le va tăia şi le va lepăda

6. Şi se vor lăsa denpreună pasările ceriului şi fierile pămîntului şi se vor strînge pre dînsele pasările ceriului şi vor veni toate fierile pămîntului la dînsele."

7. În vrêmea acêea se vor aduce daruri Domnului Savaoth de nărodul cel scîrbit şi tăiat şi de nărodul cel mare, de acum şi în veacul vremii, ţara cea cu nădêjde şi călcată, carea iaste în partea rîului pămîntului său, în locul unde iaste numele Domnului Savaoth, în muntele Siónului.[202]

Cap 19

Vedêrea asupra Eghípetului

1. Iată, Domnul şade pre nor uşor şi va veni în Eghípet; şi se vor cutremura toate făpturile cêle de mîini[203] ale Eghípetului de faţa lui şi inimile lor[204] se vor înfrînge într-înşii.[205]

2. „Şi se vor scula eghiptêni asupra altor eghiptêni şi omul va oşti omul asupra frăţinelui său şi om asupra vecinului său, şi se va scula cetate asupra alţii cetăţi şi lêge asupra legii.
3. Şi duhul eghiptênilor se va turbura într-înşii, şi sfatul lor îl voiu rîsipi; şi vor întreba pre dumnezeii lor şi pre idolii lor şi pre cei ce gră-

Versiunea modernă

mînţă necredincioasă.

11. Şi în ziua în care vei sădi, vei fi amăgit. Şi devreme dacă vei semăna, va înflori pentru seceriş, în ziua în care vei moşteni, şi precum tatăl unui om vei moşteni pe fiii tăi.
12. Vai de mulţimea neamurilor multe! Ca marea învolburată, aşa veţi fi tulburaţi, şi spatele multor neamuri ca apa va vui, ca apa multă.

13. Neamurile multe, ca puhoiul de apă năvălind în jos, şi îl va blestema şi îi va urmări pînă departe, ca pulberea de pleavă cînd se vîntură în vînt şi ca vijelia care poartă praful roţii.
14. Către seară va fi plîns, înaintea zorilor nu va [mai] fi. Aceasta este partea celor care v-au jefuit şi moştenirea celor care v-au moştenit pe voi.

Capitolul al 18-lea

1. Vai, pînze ale corăbiilor unei ţări dincolo de rîurile Etiopiei, cel care trimite ostateci pe mare şi epistole de papirus pe apă!

2. Căci vor pleca solii sprintene către un neam falnic, către un popor străin şi temut. Cine este dincolo de el? Un neam deznădăjduit şi călcat în picioare. Acum rîurile ţării

3. Vor fi toate ca un ţinut locuit. Va fi locuită ţara lor. Cum se înalţă un semn de pe munte, ca sunetul unei trîmbiţe se va auzi.
4. Căci astfel mi-a vorbit Domnul: „Siguranţă va fi în cetatea mea ca lumina arşiţei din miezul zilei şi va fi ca un nor de rouă în zi de seceriş.

5. Înainte de cules, cînd floarea s-a împlinit şi agurida dă în floare, legînd rod, va lua ciorchinii cei mici cu cosoarele, iar mlădiţele le va lua şi le va tăia

6. Şi le va lăsa laolaltă păsărilor cerului şi fiarelor pămîntului, şi se vor aduna asupra lor păsările cerului şi toate fiarele pămîntului vor veni asupra lui."

7. În vremea aceea se vor aduce daruri Domnului Savaot de către un popor chinuit şi despuiat şi de către un popor mare, de acum şi pînă în veac. Un neam care trage nădejde şi care este călcat în picioare, aflat într-o parte a rîului din ţinutul lui, spre locul în care a fost chemat numele Domnului Savaot, la muntele sfînt.

Capitolul al 19-lea

Vedenie despre Egipt

1. Iată, Domnul şade pe un nor sprinten şi va veni în Egipt; şi se vor zgudui, de faţa lui, [idolii] Egiptului, făcuţi de mînă omenească, şi inima lor se va chirci înlăuntrul lor.

2. „Şi se vor răscula egipteni împotriva egiptenilor şi se va lupta un om cu fratele lui şi un om cu aproapele său, cetate cu cetate şi ţinut cu ţinut.

3. Şi se va tulbura duhul egiptenilor în ei, şi sfatul lor îl voi risipi; şi îşi vor întreba zeii şi chipurile lor şi pe cei care vorbesc

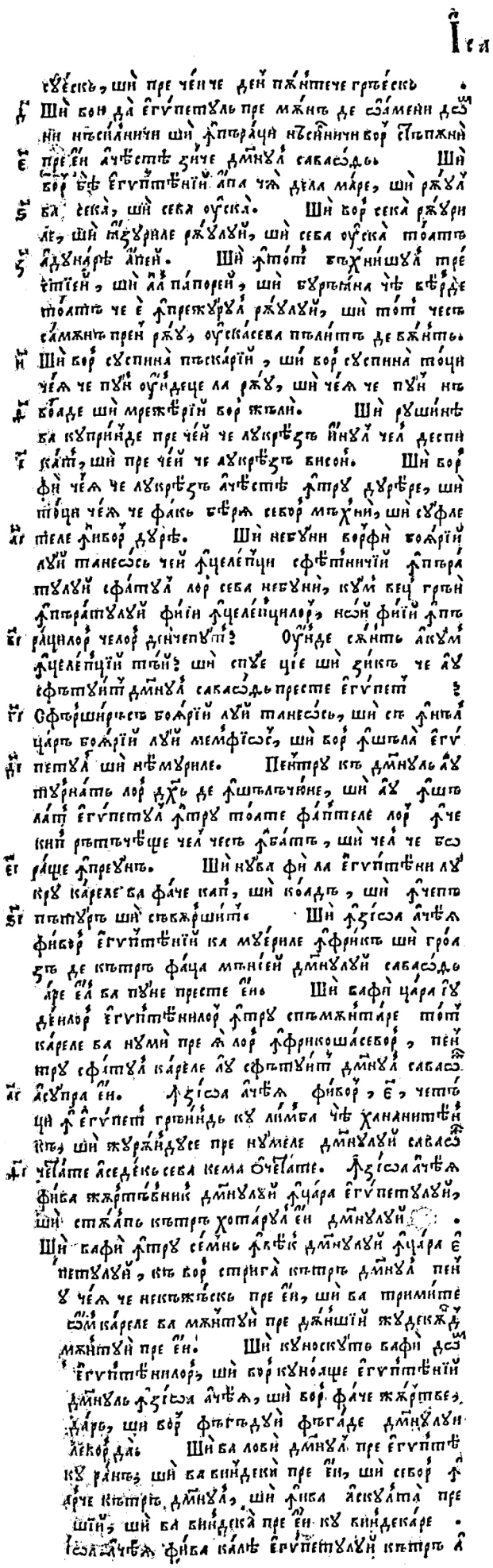

Biblia 1688, p. 465, col. 1

suiesc şi pre cei ce den pîntece grăiesc.

4. Şi voiu da Eghípetul pre mînă de oameni, domni năsilnici, şi împăraţi năsilnici vor stăpîni pre ei." Acêstea zice Domnul Savaóth.

5. Şi vor bea eghiptênii apa cea de la mare, şi rîul va seca şi se va usca.

6. Şi vor seca rîurile şi iazurile rîului şi se va usca toată adunarea apei

7. Şi în tot băhnişul trestiei şi al paporei. Şi burăiana cea vêrde toată ce e împrejurul rîului şi tot ce să samănă pren rîu usca-se-va, pălită de vînt.

8. Şi vor suspina păscarii şi vor suspina toţi ceia ce pun undeţe la rîu şi ceia ce pun năvoade şi mrejêrii vor jăli.

9. Şi ruşinea va cuprinde pre cei ce lucrează inul cel despicat şi pre cei ce lucrează vison,

10. Şi vor fi ceia ce lucrează acêstea întru durêre şi toţi ceia ce fac bêrea se vor mîhni şi sufletele îi vor durea.

11. Şi nebuni vor fi boiêrii lui Taneós; cei înţelepţi sfêtnicii împăratului, sfatul lor se va nebuni. Cum veţi grăi împăratului: „Fiii înţelepţilor — noi, fiii împăraţilor celor de-nceput"?

12. Unde sînt acum înţelepţii tăi? Şi spuie ţie şi zică ce au sfătuit Domnul Savaóth preste Eghípet.

13. Sfîrşiră-să boiêrii lui Taneós şi să înălţară boiêrii lui Memfios, şi vor înşăla Eghípetul şi neamurile.

14. Pentru că Domnul au turnat lor duh de înşălăciune şi au înşălat Eghípetul întru toate faptele lor, în ce chip rătăcêşte cel ce să îmbată şi cel ce boraşte împreună.

15. Şi nu va fi la eghiptêni lucru carele va face cap şi coadă şi începătură[9] şi săvîrşit.

16. Şi în zioa acêea fi-vor eghiptênii ca muierile în frică şi groază de cătră faţa mîniei Domnului Savaóth, care el va pune preste ei.

17. Şi va fi ţara iudeilor eghiptênilor întru spămîntare. Tot carele va numi pre ea lor înfricoşa-se-vor, pentru sfatul carele au sfătuit Domnul Savaóth asupra ei.

18. În zioa acêea fi-vor 5 cetăţi în Eghípet grăind cu limba cea hananiteancă şi jurîndu-se pre numele Domnului Savaóth. Cetate Asedéc se va chema o cetate.

19. În zioa acêea fi-va jîrtăvnic Domnului în ţara Eghípetului şi stîlp cătră hotarul ei Domnului.

20. Şi va fi întru semn în veac Domnului în ţara Eghípetului, că vor striga cătră Domnul pentru ceia ce necăjăsc pre ei, şi va trimite lor om carele va mîntui pre dînşii; judecînd va mîntui pre ei.

21. Şi cunoscut va fi Domnul eghiptênilor, şi vor cunoaşte eghiptênii pre Domnul în zioa acêea şi vor face jîrtve şi dar şi vor făgădui făgade Domnului şi le vor da.

22. Şi va lovi Domnul pre eghiptêni cu rană şi va vindeca pre ei, şi se vor întoarce cătră Domnul şi îi va asculta pre dînşii şi va vindeca pre ei cu vindecare.

23. În zioa acêea fi-va calea Eghípetului cătră a- /

Ms. 45, p. 541

suia şi pre cei ci den pîntece grăiesc.

4. Şi voi da Égiptul pre mîna oamenilor, domni năsîlnici, şi împăraţi năsîlnici vor stăpîni lor." Acêstea dzice Domnul Savvaoth.

5. Şi vor bea eghiptênii apa cea de la maare, şi rîul va seca şi să va usca.

6. Şi vor seca rîurile şi zăgaşurile rîului şi să va usca toată adunarea apei

7. Şi întru tot bîhnişul a trestiei şi a paporei. Şi ahí cel vêrde tot ce-i prenpregiurul rîului şi tot ce să samănă pren rîu usca-să-va, pălit de vînt.

8. Şi vor suspina păscarii şi vor suspina toţi ceia ce pun undiţe la rîu şi ceia ce pun năvoade şi mrejarii vor jeli.

9. Şi ruşinea va apuca[110] pre cei ce lucrează inul dăspicat şi pre cei ce lucrează vişinul,

10. Şi vor fi ceia ce lucrează acêstea întru durêre şi toţi ceia ce fac bêrea[111] să vor mîhni şi sufletile vor durea.

11. Şi nebuni vor fi boiêrii Táneos; cei înţelepţi svêtnici ai împăratului, sfatul lor să va nebuni. Cum veţi grăi împăratului: „Fiii priceputilor — noi, fiii îm- *[541/2]* păraţilor celor de-nceput"?

12. Unde sînt acum înţelepţii tăi? Şi vestuiască ţie şi dzică ce au sfătuit Domnul Savvaoth preste Égiptu.

13. Sfîrşiră-să boiêrii Táneos şi să înălţară boiêrii Memfeos, şi vor înşela Égiptul şi fêliurile.

14. Pentru că Domnul au turnat[112] lor duh de înşelăciune şi au înşelat Égiptul întru toate faptele lor, în ce chip rătăcêşte cel ci să îmbată şi cel ce boraşte împreună.

15. Şi nu va fi la eghiptêni lucru carele va face cap şi coadă ⌊şi⌋ începătură şi săvîrşit.

16. ⌊Şi⌋ întru dzua acêea fi-vor eghiptênii ca muierile întru frică şi groază de cătră faţa mîinii Domnului Savvaoth, carea el va pune preste ei.

17. Şi va fi ţara iudeilor eghiptênilor întru spămîntare. Tot carele va numi pre ea lor înfricoşa-să-vor, pentru sfatul carele au sfătuit Domnul Savvaoth preste ea.

18. Întru dzua acêea face-vor 5 cetăţi în Égiptu grăind cu limbă hananiteancă şi jurîndu-să numelui Domnului Savvaoth. Cetate Asedec să va chema o cetate.

19. Întru dzua acêea fi-va jirtăvnicul Domnului întru ţara eghiptênilor şi stîlpi cătră hotarul ei Domnului.

20. Şi va fi întru semnu întru vac Domnului în ţara Eghíptului, căci vor striga cătră Domnul pentru ceia ce năcăjesc pre ei, şi va trimite lor om carele va mîntui pre înşii; judecînd va mîntui pre ei.

21. Şi cunoscut va fi Domnul eghiptênilor, şi vor cunoaşte eghiptênii pre Domnul întru dzua acêea şi vor face jirtve şi dar şi vor făgădui făgade Domnului şi le vor da.

22. Şi va lovi Domnul pre eghiptêni cu rană şi-i va vindeca pre ei, şi să vor înturna cătră Domnul şi va asculta lor şi-i va vindeca pre ei cu vindecare.

23. Întru dzua acêea fi-va calea Eghiptului cătră a-

Ms. 4389, p. 681-682

iesc den pămînt şi pre vrăjitorii cei den droburi.

4. Şi voiu da Eghípetul în mîini de oameni putêrnici şi năprasnici, şi împăraţii cei năprasnici îl vor stăpîni." Acêstea grăiêşte Domnul Savaoth.

5. Şi vor bea eghiptênii apă den mare, iar rîul va seca şi se va usca.

6. Şi vor seca rîurile şi gîldaiele rîurilor şi toată adunarea apei se va usca.[206]

7. Şi toată trestiia luncii şi a paporei; şi sclipeala[207] verdeţii şi tot ce iaste împrejurul rîului şi tot ce iaste sămînat pre rîu se va usca de pălirea vîntului.

8. Şi vor suspina păscarii şi toţi ceia ce aruncă mreji în rîu şi ceia ce bagă năvoade şi ceia ce aruncă undiţe vor jăli.

9. Şi va cuprinde ruşinea pre ceia ce lucrează in şi pre cei ce lucrează vînăt.

10. Şi vor fi ceia ce lucrează acêstea cu durêre şi ceia ce fac olovină se vor îngrija şi[208] sufletele lor vor avea durêre.

11. Şi boiêrii Thaneósului vor fi nebuni; şi sfaturile sfêtnicilor celor înţelepţi ai împăratul vor nebuni. Cum veţi zice împăratului[209]: „Feciorii celor chibzuiţi — voi, feciorii împăraţilor celor mai dentîi"? *[682/1]*

12. Unde sînt înţelepţii tăi? Să-ţi facă ştire şi să-ţi spuie ce au sfătuit Domnul Savaoth asupra Eghípetului.

13. Scăzut-au împăraţii Thaneósului şi boiêrii Memfitstului se-au înălţat şi vor înşăla pre Eghípet, pre neam.

14. Că Domnul au turnat duhul înşălăciunii şi au înşălat pre Eghípet întru tot lucrul său, cum se înşală cel beat şi cel ce boraşte îndărăt.[210]

15. Şi la eghiptêni nu va fi lucru care să facă cap şi coadă, ádecă început şi sfîrşit.

16. În zioa acêea va fi Eghípetul ca şi muierile, în frică şi în cutremur, de faţa mîinii Domnului Savaoth, carea o va pune el pre dînsul.

17. Şi va fi ţara jidovească întru spămîntare eghiptênilor şi tot cine va aduce lor aminte de dînsa se vor tême de sfatul Domnului Savaoth care au sfătuit Domnul asupra lor.

18. În zioa acêea vor fi 5 cetăţi în Eghípet care vor grăi în limbă hananeiască şi se vor jura pre numele Domnului. Cetatea Asedecului[211] se va chiema o cetate.

19. În zioa acêea va fi în ţara Eghípetului altariul Domnului şi stîlpul Domnului în hotarăle lui.

20. Fi-va în semnul şi în făgăduinţa Domnului în veac în ţara Eghípetului, că vor striga cătră Domnul pentru ceia ce le fac năcaz, şi va trimête lor Domnul om care va mîntui pre dînşii; judecînd îi va mîntui.[212]

21. Şi va fi ştiut Domnul de eghiptêni, şi în zioa acêea vor cunoaşte eghiptênii pre Domnul şi vor face lui jărtve şi daruri şi vor făgădui rugăciuni Domnului şi le vor da.

22. Şi va răni Domnul pre eghiptêni cu bătaie mare şi-i va vindeca cu vindecare, şi se vor întoarce cătră Domnul şi-i va asculta şi-i va tămădui.

23. În zioa acêea va fi cale de la Eghípet în A-

Versiunea modernă

din pămînt şi pe cei care vorbesc din pîntece.

4. Şi voi da Egiptul pe mîna oamenilor, stăpîni aspri, şi împăraţi aspri vor stăpîni peste ei." Acestea le zice Domnul Savaot.

5. Şi vor bea egiptenii apă de lîngă mare, iar rîul va scădea şi va seca.

6. Şi vor scădea rîurile şi braţele rîului şi va seca toată adunarea apei

7. Şi în orice mlaştină de trestie şi papirus. Şi toată iarba verde din preajma rîului şi tot ce este semănat lîngă rîu se va usca, bătut de vînt.

8. Vor suspina pescarii, vor suspina toţi cei care aruncă undiţa în rîu şi cei care aruncă mreje şi năvodarii vor jeli.

9. Şi ruşinea îi va cuprinde pe cei care lucrează inul despicat şi pe cei care lucrează visonul,

10. Şi cei ce le ţes vor fi cuprinşi de durere şi toţi cei ce fac bere se vor întrista şi îşi vor mîhni sufletele.

11. Şi neghioabe vor fi căpeteniile Tanisului; sfetnicii înţelepţi ai regelui, sfatul lor se va neghiobi. Cum veţi zice împăratului: „Noi sîntem fii de oameni chibzuiţi, fiii împăraţilor dintru început"?

12. Unde sînt acum înţelepţii tăi? Ei să-ţi vestească şi să-ţi spună ce a hotărît Domnul Savaot cu privire la Egipt.

13. S-au micşorat căpeteniile Tanisului şi s-au înălţat căpeteniile Memfisului, şi vor duce în rătăcire Egiptul şi neamurile.

14. Domnul le-a pregătit un duh de rătăcire şi au dus în rătăcire Egiptul în toate faptele lor, cum se rătăceşte cel care se îmbată împreună cu cel care varsă.

15. Şi nu va fi nici o lucrare pentru egipteni care să poată face cap şi coadă, început şi sfîrşit.

16. În ziua aceea fi-vor egiptenii [cuprinşi] de frică şi cutremur, ca femeile, în faţa mîinii Domnului Savaot, pe care el o va întinde asupra lor.

17. Şi ţara iudeilor va fi o spaimă pentru egipteni. Cînd se va pomeni de ea printre ei, toţi se vor teme din pricina sfatului pe care l-a hotărît Domnul cu privire la ea.

18. În ziua aceea fi-vor cinci cetăţi în Egipt care vor vorbi limba canaanită şi vor jura pe numele Domnului Savaot. Cetatea Asedek se va numi o cetate.

19. În ziua aceea fi-va un altar pentru Domnul în ţara egiptenilor şi o stelă la hotarul ei, pentru Domnul.

20. Şi va fi ca semn în veac pentru Domnul, în ţara Egiptului, căci vor striga către Domnul din pricina celor care îi asupresc, şi le va trimite un om care îi va mîntui; judecînd îi va mîntui.

21. Şi Domnul va fi cunoscut de către egipteni şi egiptenii îl vor cunoaşte pe Domnul în ziua aceea şi vor aduce jertfe şi dar şi vor face rugăciuni Domnului şi vor da [cele cuvenite].

22. Şi va lovi Domnul pe egipteni cu plagă şi îi va vindeca, şi se vor întoarce spre Domnul şi îi va asculta şi îi va vindeca cu vindecare.

23. În ziua aceea fi-va un drum din Egipt către a-

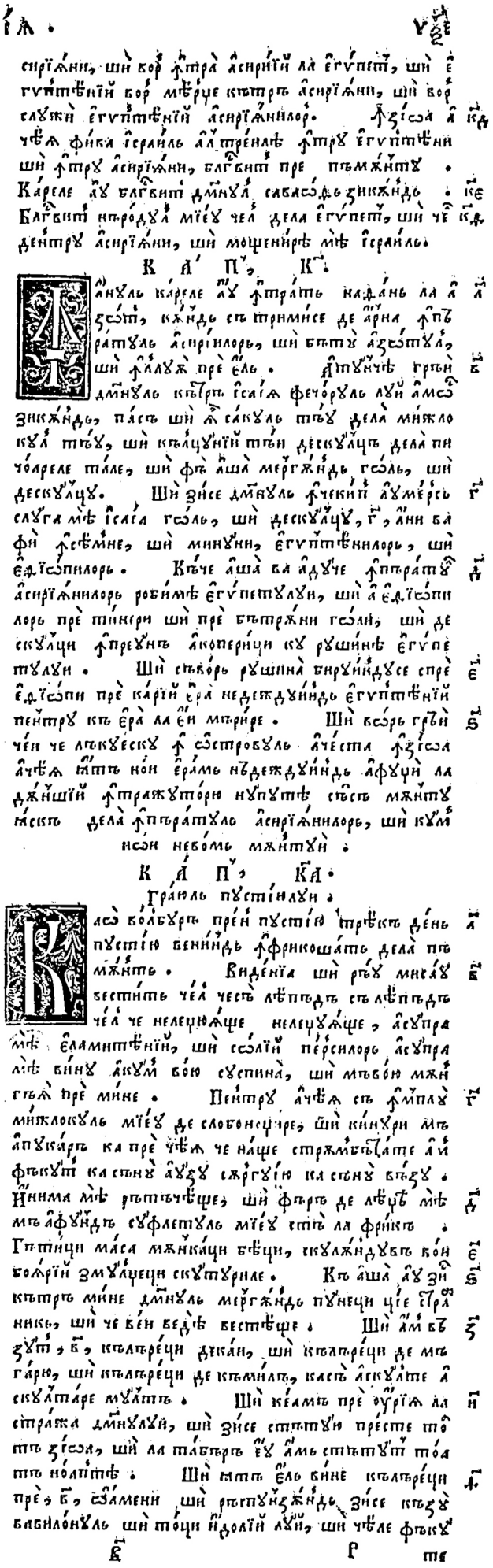

Biblia 1688, p. 465, col. 2

siriêni, şi vor întra asiriii la Eghípet, şi eghiptênii vor mêrge către asiriêni, şi vor sluji eghiptênii asiriênilor.

24. În zioa acêea fi-va Israíl al treilea întru eghiptêni şi întru asiriêni, blagoslovit pre pământu

25. Carele au blagoslovit Domnul Savaóth, zicînd:

26[10]. „Blagoslovit norodul mieu cel de la Eghípet şi cel dentru asiriêni şi moştenirea mea, Israil!”

Cap 20

1. În anul carele au intrat Nathán la Azót, cînd să trimise de Árna, împăratul asiríilor, şi bătu Azótul şi îl luă pre el,

2. Atuncea grăi Domnul către Isaíia, feciorul lui Amos, zicînd: „Pasă şi ia sacul tău de la mijlocul tău şi călţunii tăi desculţă de la picioarele tale şi fă aşa, mergînd gol şi desculţu.”

3. Şi zise Domnul: „În ce chip au mers sluga mea, Isaía, gol şi desculţu 3 ani, va fi în sêmne şi minuni eghiptênilor şi ethiopilor.

4. Căce aşa va aduce împăratul asiriênilor robimea Eghípetului şi a ethiopilor, pre tineri şi pre bătrîni, goli şi desculţi, împreună acoperiţi cu ruşinea Eghípetului.

5. Şi să vor ruşina, biruindu-se, spre ethiopi, pre carii era nedejduind eghiptênii, pentru că era la ei mărire.

6. Şi vor grăi cei ce lăcuiescu în ostrovul acesta, în zioa acêea: «Iată, noi eram nădejduind a fugi la dînşii într-ajutoriu, nu putea să să mîntuiască de la împăratul asiriênilor. Şi cum noi ne vom mîntui?»”

Cap 21

Graiul pustiiului

1. Ca o volbură pren pustiiu treacă den pustiiu venind înfricoşat de la pământ,

2. Videnia şi rău mi s-au vestit. Cel ce să leapădă să leapădă, cel ce nelegiuiêşte nelegiuiêşte. Asupra mea — elamitênii şi solii persilor asupra mea vinu. Acum voiu suspina şi mă voiu mîngîia pre mine.

3. Pentru acêea să împlú mijlocul mieu de slobonogire şi chinuri mă apucară ca pre cêea ce naşte. Strîmbătate am făcut ca să nu auzu, sîrguiiu ca să nu văzu.

4. Inima mea rătăcêşte şi fărădelêgea mea mă afundă; sufletul mieu stă la frică.

5. Gătiţi masa, mîncaţi, bêţi! Sculîndu-vă, voi, boiêrii, zmulgeţi scuturile!

6. Că aşa au zis către mine Domnul: „Mergînd pune-ţi ţie strajnic şi ce vei vedea vestêşte.”

7. Şi am văzut 2 călăreţi de cai şi călăreţi de măgariu şi călăreţi de cămilă, ca să asculte ascultare multă.

8. Şi cheamă pre Úriia la straja Domnului. Şi zise: „Stătuiu preste toată zioa şi la tabără eu am stătut toată noaptea.

9. Şi iată, el vine, călăreţi pre 2 oameni.” Şi răspunzînd, zise: „Căzu Vavilónul şi toţi idolii lui, şi cêle făcu- //

Ms. 45, p. 541-542

siriêni, şi vor întra assiriii la Éghiptu, şi eghiptênii vor mêrge cătră assiriêni, şi vor sluji eghiptênii assiriênilor.
24. Întru dzua acêea fi-va Israil al treilea întru eghiptêni şi întru assiriêni, blagoslovit pre pământ

25. Carele au blagoslovit Domnul Savvaoth, dzicînd:
26. „Blagoslovit nărodul mieu cel de la Éghiptu şi cel dentru assiriêni şi moştnenirea mea, Israil!"

Cap 20

1. Întru anul carele au întrat Náthan la Ázot, cînd să *[542/1]* trimise de Arna, împăratul assiriênilor, şi bătu Ázotul şi îl luă pre el,
2. Atuncea grăi Domnul cătră Isaía, ficiorul lui Ammos, dzicînd: „Pasă şi ia sacul de la mijlocul tău şi papucii tăi dăsculţă de la picioarele tale şi fă aşa, mergînd gol şi dăsculţ."

3. Şi dzise Domnul: „În ce chip au mers sluga mea, Isaía, gol şi dăsculţu 3 ani, vor fi întru sêmne şi minuni eghiptênilor şi ethiopilor.
4. Căci aşa va aduce împăratul assiriênilor robimea Eghíptului şi a ethiopilor, tinerei şi bătrîni, goli şi dăsculţi, împreună acoperiţi ruşinea Eghíptului.

5. Şi să vor ruşina, biruindu-să, spre ethiopi, pre carii era nădăjduind eghiptênii, pentru că era lor mărire.
6. Şi vor grăi cei ce lăcuiescu întru ostrovul acesta, întru dzua acêea: «Iată, noi eram nădăjduind a fugi la înşii la ajutori, ⌊nu putea⌋ să să mîntuiască de la împăratul asiriênilor. Şi cum noi ne vom mîntui?»"

Ms. 4389, p. 682

ssiriia, şi vor întra assiriênii în Eghípet, iar eghiptênii vor mêrge în Assiriia, şi vor lucra eghiptênii assiriênilor.

24. În zioa acêea va fi Israil al treilea întru Eghípet şi în Assiriia, blagovenie pren mijlocul pământului

25. Care l-au blagoslovit Domnul Savaoth, zicînd:

26. [25] „Bine iaste cuvîntat nărodul mieu cel den Eghípet şi cel den Assiriia şi moştinarea mea, Israil!"

Cap 20

1. În anul în care au întrat Tarthan[213] în Azot, cînd l-au trimes Sargon[214], împăratul assiriênilor, şi au făcut războiu cu Azótul şi l-au luat,[215]
2. Într-acea vrême zise Domnul cătră Isaiia, feciorul lui Amos, grăind: „Pasă şi-ţi leapădă zăblăul de prejur mijlocul tău şi te dăs- *[682/2]* culţă." Şi făcu aşa, mergînd gol şi dăsculţ.

3. Şi zise Domnul: „Cum umblă Isáiia, robul mieu, dăspuiat şi dăsculţ 3 ani, vor fi sêmne şi minuni eghiptênilor şi ethiopênilor.[216]
4. Şi aşa va duce împăratul assiriênilor robi pre eghiptêni şi pre ethiopêni, pre cei tineri şi pre cei bătrîni, dăspuiaţi şi dăsculţi şi cu capetele goale, spre ruşinarea eghiptênilor,
5. Şi, micşorîndu-se, eghiptênii cu ethiopênii pre carii avea ei nădêjde, că era aceia lauda lor,

6. Şi vor zice ceia ce lăcuiesc într-acest ostrov: «Iată, noi aveam nădêjde să fugim la dînşii să ne ajute, iar ei n-au putut să scape de împăratul Assiriei. Dară noi cum vom putea să scăpăm?»"

Versiunea modernă

sirieni, şi vor intra asirienii în Egipt, şi egiptenii vor merge către asirieni, şi egiptenii vor fi supuşi asirienilor.
24. În ziua aceea fi-va Israel al treilea între asirieni şi între egipteni, binecuvîntat în ţara

25. Pe care a binecuvîntat-o Domnul Savaot, zicînd:
26 „Binecuvîntat [să fie] poporul meu care este în Egipt şi care este între asirieni şi moştenirea mea, Israel!"

Capitolul al 20-lea

1. În anul în care a intrat Nathan în Azot, cînd a fost trimis de Arna, împăratul asirienilor, şi a făcut război cu [cetatea] Azot şi a luat-o,
2. Atunci a vorbit Domnul către Isaia, fiul lui Amos, zicînd: „Du-te şi leapădă sacul de pe coapse şi sandalele dezleagă-le din picioare şi fă aşa, umblînd gol şi desculţ!"

3. Şi a zis Domnul: „După cum a umblat Isaia, robul meu, gol şi desculţ vreme de trei ani, vor fi semne şi minuni pentru egipteni şi etiopieni.
4. Căci aşa va duce împăratul asirienilor robimea Egiptului şi a etiopienilor, pe tineri şi pe bătrîni, goi şi desculţi, laolaltă acoperiţi cu ruşinea Egiptului.

5. Şi egiptenii, fiind înfrînţi, se vor ruşina din pricina etiopienilor, în care egiptenii îşi puseseră încrederea, căci erau slava lor.
6. Şi cei ce locuiesc pe această insulă vor zice: «Iată, noi ne puseserăm încrederea să fugim la ei pentru ajutor, [la cei care] n-au putut fi izbăviţi de împăratul asirienilor. Iar noi cum vom fi izbăviţi?»"

Cap 21

Graiul pustiiului

1. Ca o volbură[113] pren pustii[114] venind den pământ straşnic,

2. Vedeniia ⌊şi⌋ năsîlnic mi s-au vestit. Cel ce nu ascultă nu ascultă şi cel ce fărălegiuiêşte fărălegiuiêşte. Asupra mea — elamitênii şi solii persilor asupra mea vin. Acum voi suspina şi voi ruga pre mine.

3. Pentru acêea împlú-să mijlocul mieu de slobonogire şi chinuri au luat pre mine ca pre cêea ce naşte. Strîmbătate am făcut ca să nu audzu, sîrguii ca să nu văz.
4. Inima mea rătăcêşte şi fărădălêgea mea mă afundă; sufletul mieu stă la frică.

5. Gătiţi masa, mîncaţi, bêţi! Sculîndu-vă, boiêrii, zmulgeţi scuturile!

6. Că aşa au dzis cătră mine Domnul: „Mergînd ţie pune strajnic şi ce vei vedea vestuiêşte."

7. Şi am văzut călăraşi călare doi ⌊şi⌋ călăraş de măgar şi călăraş de cămilă, [115]ca să asculte ascultare multă.
8. Şi cheamă pre Uría la straja Domnului. Şi dzise: „Stătui preste toată dzua şi la tabără eu am stătut toată noaptea.
9. Şi iată, el vine, călăreţ pre 2 oameni." Şi răspundzînd, dzise: [116]„Căzu Vavilónul şi toate chipurile lui, şi cêle făcu-

Cap 21

Vedêrea asupra pustiei

1. Trêce-vor ca un vifor pren pustie, care iêse den ţară pustie.[217]

2. Vedêre înfricoşată şi năprasnică se-au spus mie. Cela ce[218] hulêşte hulêşte şi cela ce face cêle fără de lêge face fărădelêge. Asupra mea — elamitênii şi solii cazîlbaşilor vin asupra mea. Acum voiu suspina şi mă voiu mîngîia sîngur.

3. Că pentr-acêea se-au umplut mijlocul mieu de slăbiciune şi m-au cuprins dureri ca pre muiêrea cêea ce naşte. Turburatu-m-am ca să nu auz, grăbitu-m-am ca să nu văz.
4. Inima mea se-au turburat şi fărădelegiuirea mă cufundă; sufletul mieu stă în frică.[219]

5. Pune masă, mîncaţi şi bêţi! Sculaţi-vă, boiêri, gătiţi pavezele!

6. Că aşa au zis Domnul cătră mine: „Pasă de-ţi gătêşte strajă şi orice vei vedea, să spui."

7. Şi văzuiu 2 călăreţi, unul pre cămilă, iar altul pre măgariu, [220]ca să asculte ascultări multe.

8. Şi chiiamă pre Uriia[221] spre straja Domnului. Şi zi: „Stăi toată zioa, stăi toată noaptea la şireag.

9. Şi, iată, veni bărbat sîngur călare." Şi răspunzînd, zise: [222]„Căzut-au, căzut-au Vavilónul şi toţi idolii lui, şi toate făpturile

Capitolul al 21-lea

Vedenia despre pustiu

1. Precum o furtună ar trece prin pustiu, venind din pustiu, din pământ, o înspăimîntătoare

2. Şi aprigă vedenie mi-a fost vestită. Cel nesocotit nesocoteşte, cel nelegiuit face nelegiuiri. Asupra mea sînt elamiţii şi trimişii perşilor vin peste mine. Acum voi suspina şi mă voi mîngîia.

3. De aceea mi s-au umplut coapsele de slăbiciune şi m-au cuprins chinurile ca pe cea care naşte. Am greşit că n-am ascultat, m-am grăbit să nu văd.

4. Inima mea rătăceşte şi nelegiuirea mă covîrşeşte. Sufletul meu este cuprins de frică.

5. Pregăteşte masa! Mîncaţi, beţi! Ridicaţi-vă, căpetenii, smulgeţi scuturile!

6. Căci astfel mi-a vorbit Domnul: „Mergi şi pune-ţi o iscoadă şi vesteşte ce ai să vezi."

7. Şi am văzut doi călăreţi călare, un călăreţ pe măgar şi un călăreţ pe cămilă. Ascultă cu multă băgare de seamă
8. Şi cheamă-l pe Urias la turnul de veghe al Domnului. Şi a zis: „Am stat necontenit ziua şi peste tabără am stat toată noaptea,
9. Şi, iată, vine un călăreţ cu doi cai!" Şi drept răspuns mi-a zis: „A căzut Babilonul, şi toate chipurile lui şi toate cele făcu-

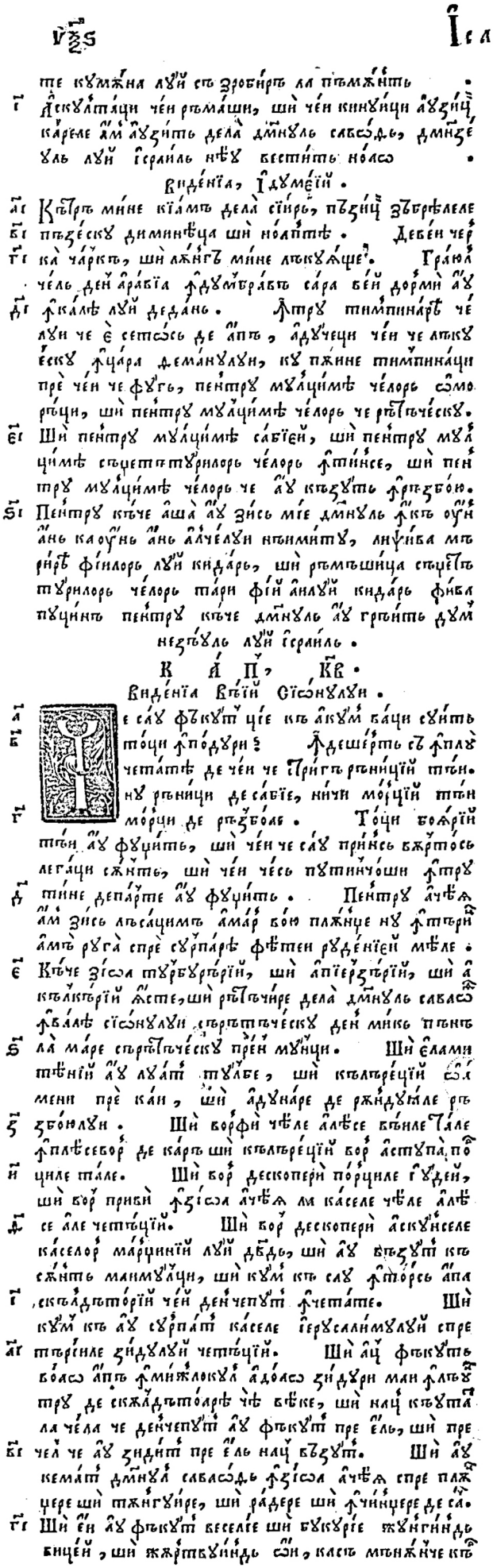

Biblia 1688, p. 466, col. 1

te cu mîna lui să zrobiră la pămînt.”

10. Ascultaţi, cei rămaşi şi cei chinuiţi, auziţi carele am auzit de la Domnul Savaóth[11]! Dumnezeul lui Israíl ne-au vestit noao.

Videnia Iduméii

11. Cătră mine chiamă de la Siír: „Păziţi zăbrêlele!” „Păzescu dimineaţa şi noaptea.

12. De vei cerca, cearcă şi lîngă mine lăcuiêşte!”

13. Graiul cel den Arávia: „În dumbravă sara vei dormi au în calea lui Dedán.

14. Întru timpinarea celui ce e setos de apă aduceţi, cei ce lăcuiescu în ţara Themánului, cu pîine timpinaţi pre cei ce fug pentru mulţimea celor omorîţi şi pentru mulţimea celor ce rătăcescu

15. Şi pentru mulţimea sabiei şi pentru mulţimea săgetăturilor celor întinse şi pentru mulţimea celor ce au căzut în războiu.”

16. Pentru căce aşa au zis mie Domnul: „Încă un an, ca un an al celui năimitu, lipsi-va mărirea fiilor lui Chidár, şi rămăşiţa săgetăturilor celor tari, fii ai lui Chidár, fi-va puţină,” pentru căce Domnul au grăit, Dumnezăul lui Israíl.

Cap 22

Videnia Văii Siónului

1. Ce s-au făcut ţie, că acum v-aţi suit toţi în poduri?

2. În deşert să împlu cetatea de cei ce strigă. Răniţii tăi — nu răniţi de sabie, nici morţii tăi — morţi de războaie.

3. Toţi boiêrii tăi au fugit, şi cei ce s-au prins vîrtos legaţi sînt, şi cei ce-s putincioşi întru tine departe au fugit.

4. Pentru acêea am zis: „Lăsaţi-mă, amar voiu plînge, nu întăriţi a mă ruga spre surparea fêtei rudeniei mêle!

5. Căce zioa turburării şi a pierzării şi a călcării iaste şi rătăcire de la Domnul Savaoth în valea Siónului. Să rătăcescu den mic pînă la mare, să rătăcescu pren munţi.

6. Şi elamitênii au luat tulbe şi călăreţii, oameni pre cai, şi adunare de rînduiêle războiului.

7. Şi vor fi cêle alêse văile tale împlea-se-vor de cară şi călăreţii vor astupa porţile tale.

8. Şi vor descoperi porţile Iúdei şi vor privi în zioa acêea la casele cêle alêse ale cetăţii,

9. Şi vor descoperi ascunsele caselor marginii lui David. Şi au văzut că sînt mai mulţi şi cum că s-au întors apa scăldătorii cei de-nceput în cetate

10. Şi cum că au surpat casele Ierusalímului spre tăriile zidului cetăţii.

11. Şi aţi făcut voao apă în mijlocul a doao ziduri, mai înlăuntru de scăldătoarea cea vêche; şi n-aţi căutat la cela ce de-nceput au făcut pre el şi pre cel ce au zidit pre el n-aţi văzut.

12. Şi au chemat Domnul Savaóth în zioa acêea spre plîngere şi tînguire şi radere şi încingere de saci,

13. Şi ei au făcut veselie şi bucurie, junghind viţei şi jîrtvuind oi, ca să mănînce căr- /

Ms. 45, p. 542-543

te cu mîna a lui să zdrobiră la pămînt."

10. Ascultaţi, cei rămaşi şi cei chinuiţi, audziţi carele am audzit de la Domnul Savvaoth! *[542/2]* Dumnedzăul lui Israil ne-au vestit noao.

Vedenia Iduméii

11. Cătră mine cheamă de la Siir: „Păziţi zăbrêlele!" „Păzesc dimineaţa şi noaptea.

12. Dă vei cerca, cearcă şi lîngă mine lăcuiêşte."

13. Graiul cel den Aravía: „Întru dumbravă sara vei dormi au întru calea Dedan.

14. Întru întîmpinarea celui ce-i sătos apă aduceţi, cei ce lăcuiesc în ţara Theman, cu pîini tîmpinaţi celor ce fug pentru mulţimea celor omorîţi şi pentru mulţimea celor ce rătăcesc

15. Şi pentru mulţimea sabiei şi pentru mulţimea săgetăturilor celor întinse şi pentru mulţimea celor ce au căzut întru războiu."

16. [15] Pentru căci aşa au dzis mie Domnul: „Încă an, ca un an al năimitului, lipsi-va mărirea ⌊fiilor⌋ Chidar [16] şi rămăşiţa săgetăturilor celor tari, fiilor Chidar, fi-va puţînă", pentru căci Domnul au grăit, Dumnedzăul Israil.

Cap 22

Vedenia Văii Sion

1. Ce s-au făcut ţie, că acum v-aţi suit toţi la poduri?

2. Întru dăşert să împlú cetatea de cei ce strigă. Răniţii tăi nu-s răniţi cu sabii, nici morţii tăi — morţi a războaielor.

3. Toţi boiêrii tăi au fugit, şi cei ce s-au prinsu vîrtos legaţi sînt, şi cei ce-s vîrtoşi întru tine departe au fugit.

4. Pentru acêea am dzis: „Lăsaţi-mă, amar plînge-voi, nu întăriţi să rugaţi pre mine spre surparea[117] rudii mêle!

5. Căci dzi a turburării[118] şi a pierirei şi a bătăturei şi rătăcire de la Domnul Savvaoth întru valea Sion. Să rătăcesc den mic pînă la mare, să rătăcesc pre munţi.

6. Şi elamitênii au luat tulbe şi călăraşi, oameni pre cai, şi adunare de şirag.

7. Şi vor fi cêle alêse văi ale tale împlea-să-vor de cară şi călăreţii vor astupa porţile tale.

8. Şi vor dăscoperi porţile Iúdei şi vor privi întru dzua acêea la casele cêle alêse ale cetăţii,

9. Şi vor dăscoperi ascunsele caselor margenii lui David. Şi au văzut că sînt mai mulţi şi s-au întorsu apa a scăldăturii cei de-nceput la cetate

10. Şi că au surpat casele Ierusalim spre tării ale zidului cetăţii.

11[119]. Şi aţi făcut voao apă întru mijlocul a doao ziduri, mai înlontru decît scăldătoarea cea vêche, şi n-aţi căutat la ce[120] de-nceput au făcut pre însă şi pre cel ce au zidit pre ea n-aţi văzut. *[543/1]*

12. Şi au chemat Domnul Savvaoth întru dzua acêea spre plîngere şi bocet şi radere şi încingere de saci,

13. [121]Şi ei au făcut veselie şi bucurie, junghind viţăi şi jirtvuind oi, ca să mănince căr-

Ms. 4389, p. 682-683

cêle de mîini se-au fărîmat pre pămînt."[223]

10. Ascultaţi, cei rămaşi şi cei ce aţi petrecut dureri, ascultaţi ce am auzit de la Domnul Savaoth, Dumnezeul lui Israil, să spuiu voaoă.

Vedêrea asupra Iduméei

11. Strígă cătră mine den Seir: „Păziţi zăbrêlele[224]!" „Păzi-voiu dimineaţa şi noaptea.

12. [11] Deci, de vei cerca, cearcă [12] şi vino la mine.

13. [12] Seara să te culci în dumbravă sau pre calea Dedánului.

14 [13] Aduci apă întru întimpi- *[683/1]* narea celui secetos, ceia ce vieţuiţi în ţara Themánului, [14] întimpinaţi cu pîini[225] pre ceia ce fug pentru mulţimea celor ucişi [15] şi pentru mulţimea celor înşălaţi

15. Şi pentru mulţimea sabiei şi pentru mulţimea sigetărilor celor întinse şi pentru mulţimea celor ce au căzut în războiu."

16. Că aşa au zis Domnul cătră mine: „Încă într-un an, ca şi în anul argatului, şi se va împuţina slava feciorilor lui Chidar [17] şi rămăşiţa sigetătorilor celor vîrtoşi ai feciorilor lui Chidar se va micşora", că Domnul Dumnezeul lui Israil au grăit.

Cap 22

Vedêrea văii Siónului

1. Ce au fost ţie acuma, că v-aţi aşăzat toţi pre case?

2. [1] În dăşărt [2] cetatea se-au umplut de cei ce strigă. Dară[226] cei răniţi ai tăi, au doară nu sînt răniţi de sabie? Şi cei morţi ai tăi, au doară nu sînt morţi de războiu?[227]

3. Toţi boiêrii tăi au fugit, şi cei robiţi cumplit sînt legaţi, şi cei ce era întru tine vîrtoşi au fugit departe.

4. Pentr-acêea am zis: „Nu mă supăraţi ca să plîng cu amar, nu mă ocoliţi să mă mîngîiaţi pentru sfărămarea fêtei naşterii mêle.[228]

5. Că iaste zi de gîlceavă şi de piericiune şi de călcare şi de înşălăciune de la Domnul Savaoth în luncile Siónului. Se vor înşăla şi cel mare, şi cel mic rătăcind în munţi.

6. Iar elamitênii au luat tulbele. Încălecaţi, oamenilor, pre cai şi adunarea taberii.

7. Şi vor fi alêse luncile tale şi se vor umplea de de arme, iar călăreţii vor apăra porţile tale.

8. Şi vor dăscoperi porţile Iúdei şi în zioa acêea vor căuta în casele cêle alêse ale cetăţii,

9. Şi vor dăscoperi marginile cêle ascunse ale caselor lui David. Şi vor vedea că sînt mai mulţi[229] [10] şi cum că au întors apa fîntînii cei dentîi în cetate

10. Şi cum au aşăzat casele Ierusalímului spre întărirea zidurilor cetăţii.

11. Şi aţi făcut voaoă baltă între doaoă ziduri, mai înlăuntru decît fîntîna cea de demult, şi n-aţi căutat pre cela ce o au făcut dentîi şi nu ştiţi pre cela ce o au zidit.

12. Şi au chiemat Domnul Savaoth în zioa acêea spre plîngere şi spre vaiet şi spre radere şi spre încingere cu zăblău.

13. Şi iată, *[683/2]* au făcut [230]bucurie şi veselie, junghind viţei şi puind jărtve de oi, ca să mănînce carne

Versiunea modernă

te de mîna lui au fost sfărîmate de pămînt."

10. Ascultaţi, voi, cei rămaşi şi cei cuprinşi de durere, ascultaţi ce am auzit de la Domnul Savaot! Dumnezeul lui Israel ni le-a vestit.

Vedenia despre Idumeea

11. Mi se strigă din Seir: „Păziţi întăriturile!" „Le păzesc în zori şi noaptea.

12. Dacă ai a cerceta, cercetează şi locuieşte la mine!"

13. Cuvîntul din Arabia: „În pădure, pe înserat vei dormi, sau pe drumul Daidanului.

14. În întîmpinarea celui însetat aduceţi apă, voi, cei care locuiţi în ţinutul Taiman; cu pîine întîmpinaţi-i pe cei care fug din pricina mulţimii celor omorîţi şi din pricina mulţimii pribegilor

15. Şi din pricina mulţimii sabiei şi din pricina mulţimii arcurilor încordate şi din pricina mulţimii celor căzuţi în luptă."

16. Căci astfel mi-a vorbit Domnul: „Încă un an, ca anul unui simbriaş, şi se va stinge slava fiilor Chedarului, şi rămăşiţa arcurilor puternicilor fii ai Chedarului se va împuţina", căci Domnul a vorbit, Dumnezeul lui Israel.

Capitolul al 22-lea

Vedenia despre valea Sionului

1. Ce ţi s-a întîmplat, de v-aţi suit toţi pe acoperişuri?

2. În zadar s-a umplut cetatea de cei care strigă. Răniţii tăi nu sînt răniţi de sabie, nici morţii tăi — morţi în bătălie.

3. Toate căpeteniile tale au fugit, şi cei prinşi sînt legaţi fedeleş, şi cei puternici din mijlocul tău au fugit departe.

4. De aceea am zis: „Lăsaţi-mă, amar voi plînge, nu vă daţi silinţa să mă mîngîiaţi pentru prăpădul fiicei neamului meu!

5. Căci este zi de tulburare, de nimicire, de călcare în picioare şi de rătăcire de la Domnul Savaot în valea Sionului. Rătăcesc de la cel mic la cel mare, rătăcesc pe munţi.

6. Iar elamiţii au luat tolbe, călăreţi, oameni pe cai, şi adunarea în linie de bătaie.

7. Şi văile tale cele alese se vor umple de care, iar caii îţi vor împresura porţile.

8. Şi vor da la iveală porţile lui Iuda şi vor privi în ziua aceea la casele alese ale cetăţii,

9. Şi vor da la iveală ascunzişurile caselor din cetăţuia lui David. Şi au văzut că sînt multe şi că au întors apa scăldătorii celei vechi spre cetate

10. Şi că au surpat casele Ierusalimului pentru întărirea zidului cetăţii.

11. Şi v-aţi făcut [un şanţ de] apă între cele două ziduri, mai înăuntru decît scăldătoarea cea veche; şi nu v-aţi uitat spre cel care a făcut-o la început şi pe cel care a zidit-o nu l-aţi văzut.

12. Şi Domnul Savaot a făcut în ziua aceea chemare la plîns şi jale, la rasul [părului] şi la încingere cu sac,

13. Dar ei au făcut chef şi veselie, junghiind viţei şi jertfind oi, ca să mănînce căr-

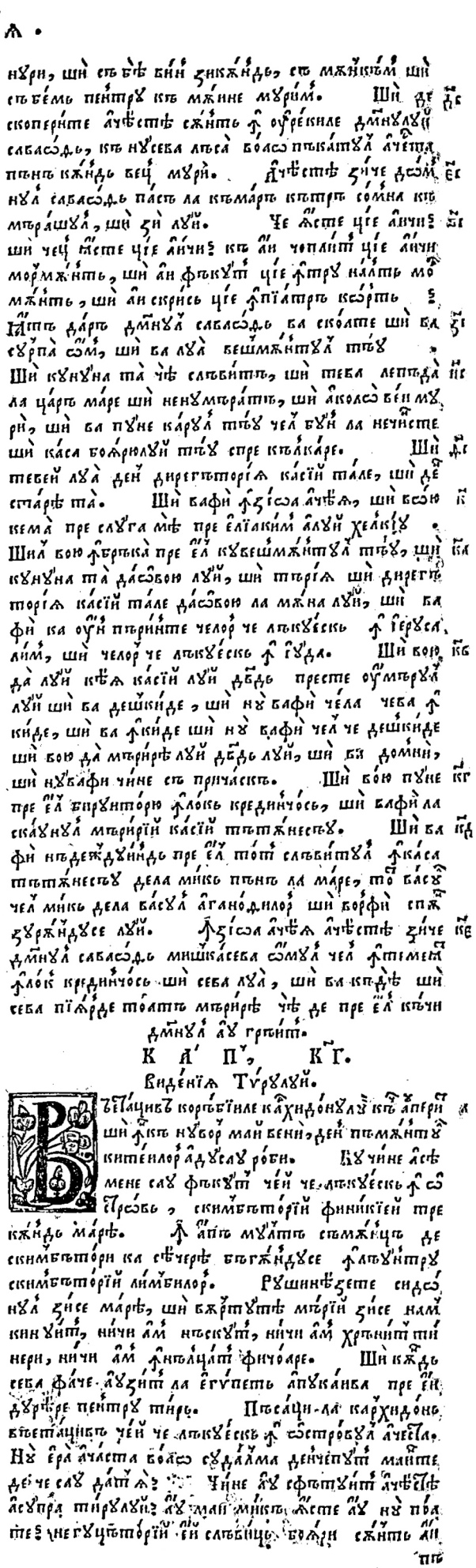

Biblia 1688, p. 466, col. 2

nuri şi să bea vin, zicînd: «Să mîncăm şi să bem, pentru că mîine murim.»

14. Şi descoperite acêstea sînt în urechile Domnului Savaóth, că nu se va lăsa voao păcatul acesta pînă cînd veţi muri."

15. Acêstea zice Domnul Savaóth: „Pasă la cămară cătră Sómna, cămăraşul, şi zi lui:

16. «Ce iaste ţie aici? Şi ce-ţi iaste ţie aici? Că ai cioplit ţie aici mormînt şi ai făcut ţie întru nalt mormînt şi ai scris ţie în piatră cort?

17. Iată, dară, Domnul Savaóth va scoate şi va surpa om şi va lua veşmîntul tău

18. Şi cununa ta cea slăvită şi te va lepăda la ţară mare şi nenumărată, şi acoló vei muri. Şi va pune carul tău cel bun la necinste şi casa boiêriului tău spre călcare.

19. Şi te vei lua den diregătoriia casii tale şi den starea ta.

20. Şi va fi în zioa acêea şi voiu chema pre sluga mea, pre Eliachím a lui Helchíu,

21. Şi-l voiu îmbrăca pre el cu veşmîntul tău şi cununa ta da-o-voiu lui şi tăriia şi diregătoriia casii tale da-o-voiu la mîna lui; şi va fi ca un părinte celor ce lăcuiesc în Ierusalím şi celor ce lăcuiesc în Iúda.

22. Şi voiu da lui chêia casii lui David preste umărul lui şi va deşchide, şi nu va fi cela ce va închide, şi va închide, şi nu va fi cel ce deşchide; şi voiu da mărirea lui David lui şi va domni şi nu va fi cine să pricească.

23. Şi voiu pune pre el biruitoriu în loc credincios şi va fi la scaunul măririi casii tătîne-său.

24. Şi va fi nădejduind pre el tot slăvitul în casa tătîne-său, de la mic pînă la mare, tot vasul cel mic de la vasul aganóthilor, şi vor fi spînzurîndu-se lui.

25. În zioa acêea, acêstea zice Domnul Savaóth, mişca-se-va omul cel întemeiat în loc credincios şi se va lua şi va cădea şi se va pierde toată mărirea cea de pre el, căci Domnul au grăit.»"

Cap 23

Videniia Tírului

1. Văietaţi-vă, corăbiile Carhidónului, căci au pierit şi încă nu vor mai veni den pămîntul chiteilor; adus-au robi.

2. Cu cine asêmene s-au făcut cei ce lăcuiesc în ostrov, schimbătorii Finíchiei, trecînd marea

3. În apă multă, sămînţă de schimbători? Ca sêcerea băgîndu-se înlăuntru, schimbătorii limbilor.

4. „Ruşineaze-te, Sidónul", zise marea; şi vîrtutea mării zise: „N-am chinuit, nici am născut, nici am hrănit tineri, nici am înălţat ficioare."

5. Şi cînd se va face auzit la Eghípet, apuca-i-va pre ei durêre pentru Tir.

6. Păsaţi la Carhidón, văietaţi-vă, cei ce lăcuiesc în ostrovul acesta.

7. Nu era aceasta voao sudalma de-nceput mainte de ce s-au dat ea?

8. Cine au sfătuit acêstea asupra Tírului? Au mai mică iaste, au nu poate? Neguţătorii ei slăviţi boiêri sînt ai //

Ms. 45, p. 543

nuri şi să bea vin, [122]dzicînd: «Să mîncăm şi să bem, pentru[123] că mîine murim.»

14. Şi descoperite acêstea sînt întru urechile Domnului Savvaoth, că nu să va lăsa voao acesta păcat pînă unde veţi muri."
15. Acêstea dzice Domnul Savvaoth: „Pasă la cămară cătră Somná, cămăraşul, şi dzi lui:
16. «Ce iaste ţie aicea? Şi ce ţie aicea iaste? Că ai cioplit aicea ţie gropniţă şi ai făcut ţie înaltă gropniţă şi ai scris ţie întru piatră cort?

17. Iată, Domnul Savvaoth scoate şi va surpa om şi va lua văşmîntul tău

18. Şi cununa ta cea slăvită şi te va lepăda la ţară mare şi nenumărată, şi acoló vei muri. Şi va pune carul tău cel bun la necinste şi casa boiêrinului tău spre bătătură.
19. Şi te vei lua dentru deregătoriia casei tale şi dentru starea ta.
20. Şi va fi întru dzua acêea şi voi chema pre sluga mea, Eliachim a lui Helchiu,

21. Şi-l voi îmbrăca pre el văşmîntul tău şi cununa ta da-o-voi lui şi tăriia şi deregătoria casei tale da-voi la mîinile lui; şi va fi ca un părinte celor ce lăcuiesc în Ierusalim şi celor ce lăcuiesc în Iúda.

22. Şi voi da lui chêia casei lui David preste umărul lui [124]şi va dăşchide, şi nu va fi cela ce închide, şi va închide, şi nu va fi cel ce dăşchide; ⌊şi voi da mărirea[125] lui David lui şi va domni şi nu va fi cine să pricească⌋.[126]
23.[127] Şi-l voi pune pre el boiêrin întru loc credincios şi va fi la scaunul mării casei tătîne-său.

24. Şi va fi nădăjduind pre el tot slăvitul întru casa tătîne-său, de la mic pînă la mare, tot vasul cel mic de la vasul[128] alor aganoth, şi vor fi spîndzurîndu-să lui.

25. Întru dzua acêea, acêstea dzice Domnul Savvaoth, clăti-să-va omul cel întemeiat în loc credincios şi să va lua şi va cădea şi să va pieri de tot mărirea cea de pre el, căci Domnul au grăit.»"

Ms. 4389, p. 683-684

şi să bea vin, zicînd: «Să mîncăm şi să bem, că mîine vom muri.»[231]

14. Deci aceasta nu iaste ascunsă în urechile Domnului Savaoth, că acesta păcat nu se va ierta voaoă pînă veţi muri."
15. Aceasta zice Domnul Savaoth: „Pasă în cămară la Savnan, cămăraşul, şi-i zi:
16. «Ce eşti tu aici, sau ce-ţi iaste ţie aici, de ţi-ai cioplit ţie mormînt şi ţi-ai făcut mormînt întru înălţime şi ţi-ai scris cort în piiatră?[232]

17. Iată, Domnul Savaoth va scutura şi va lepăda pre bărbat [18] şi va lua caftanul tău

18. Şi cununa ta cea de slavă şi te va lepăda într-o ţară mare şi fără de măsură, şi vei muri acoló. Şi arma ta cea bună o va pune în ocară şi casa stăpînului tău întru călcare.
19. Şi te vei scoate den cămărăşie şi den locul tău[233].
20. Şi va fi în zioa acêea, de voiu chiema pre Eliachim, robul mieu, feciorul Helchiei,[234]

21. Şi voiu îmbrăca pre dînsul în caftanul tău şi cununa ta o voiu da lui şi biruinţa ta şi cămărăşiia o voiu da în mîinile lui; şi va fi ca un tată celor ce vieţuiesc în Ierusalim şi în Iudéea.

22. [235]Şi voiu da lui slava lui David şi va stăpîni, şi nu va fi cine să-i grăiască în ponciş; şi voiu da chêia casei lui David în umerile lui şi va dăşchide, şi nu va fi cine să închiză, şi va închide, şi nu va fi cine să dăşchiză.

23. Şi-l voiu pune boiêr în loc de credinţă şi va fi spre scaunul cel de slavă al casei tătîne-său.[236]

24. Şi se va nădăjdui[237] pre dînsul tot cel slăvit den casa tătîne-său şi cel mare şi cel mic va atîrna[238] de dînsul.

25. În zioa acêea, [25] aceasta grăiêşte Domnul Savaoth, muta-se-va omul cel întărit den locul cel de credinţă şi va cădea şi se va lua slava carea iaste pre dînsul, că Domnul au grăit.»"

Versiunea modernă

nuri şi să bea vin, zicînd: «Să mîncăm şi să bem, căci mîine vom muri.»

14. Acestea s-au descoperit în urechile Domnului Savaot, şi nu vi se va ierta acest păcat, pînă veţi muri."
15. Acestea le zice Domnul Savaot: „Du-te în iatac la Somnas, vistiernicul, şi spune-i:
16. «Ce [treabă] ai tu aici, de ţi-ai săpat mormînt aici şi ţi-ai făcut mormînt pe înălţime şi ţi-ai tăiat în stîncă locaş?

17. Iată, Domnul Savaot va arunca şi va nimici un om şi-ţi va lua mantia

18. Şi cununa ta slăvită şi te va azvîrli într-o ţară mare şi nemăsurată şi acolo vei muri. Şi va face de ruşine carul tău cel arătos şi casa stăpînului tău va fi călcată în picioare,
19 Şi vei fi scos din isprăvnicia ta şi din rangul tău.

20. Şi va fi aşa: în ziua aceea voi chema pe robul meu Eliachim, fiul lui Helchias,

21. Şi îl voi îmbrăca în mantia ta şi cununa ta i-o voi da lui, şi puterea şi isprăvnicia ta le voi da în mîinile lui; şi va fi ca un tată pentru cei care locuiesc în Ierusalim şi pentru cei care locuiesc în Iuda.

22. Şi lui îi voi da cheia casei lui David pe umărul lui şi va deschide, şi nu va fi cine să închidă, şi va închide, şi nu va fi cine să deschidă; şi îi voi da slava lui David şi va stăpîni şi nu va fi cine să vorbească împotrivă.

23. Şi îl voi pune conducător într-un loc sigur şi va fi tron de slavă pentru casa tatălui său.

24. Şi se va încrede în el oricine este slăvit în casa tatălui său, de la mic la mare, orice vas mic dintre vasele aganoth, şi vor atîrna de el.

25 În ziua aceea — acestea le zice Domnul Savaot — va fi mutat omul statornicit într-un loc sigur şi va fi luat şi va cădea, şi va fi nimicită slava de peste el, căci Domnul a vorbit.»"

Cap 23

Vedêrea Tírului

1. Văietaţi-vă, vasele Carhidónului, căci au pierit şi nu încă vor mai veni dentru pămîntul chiteilor; adusu-*[543/2]* s-au robi.
2. Cu cine asêmenea s-au făcut cei ce lăcuiesc în ostrov, schimbători a Finíchii, trecînd maarea

3. Întru apă multă, sămînţă de schimbători? Ca sêcerea băgîndu-să înlontru, schimbătorii limbilor.
4. „Ruşineadză-te, Sidon", dzise maarea; şi vîrtutea mării dzise: „N-am chinuit, nici am născut, nici am hrănit tinerei, nici am înălţat ficioare."

5. Şi cînd audzit să va face la Éghiptu, apuca-i-va pre ei durêre pentru Tíru.

6. Păsaţi la Carhidon, văietaţi-vă, cei ce lăcuiesc întru ostrovul acesta.

7. Nu aceasta era voao sudalma de-nceput mainte de ce s-au dat ea?

8. Cine acêstea au sfătuit asupra Tírului? Au mai mică iaste, au nu poate? Neguţătorii ei — slăviţi ai

Cap 23

Vedêrea asupra Tírului

1. Văietaţi-vă, corăbiile Carhidónului, că au pierit şi de acum nu vor mai veni den ţara Chetímului; se-au adus robită.[239]
2. Cui au fost potrivnici ceia ce vieţuia în ostrov, neguţătorii Finichiei, ceia ce trecea marea?

3. Sămînţa neguţătoriului[240] în apa cea multă, ca cînd se aduce secerişul[241], neguţătorii ţărîlor.
4. „Ruşinează-te, Sidóne", au zis marea; tăriia mării grăind: „N-am avut dureri, nici *[684/1]* am născut, nici am crescut coconi, nici am înălţat fête."

5. Cînd se va auzi în Eghípet, îl va cuprinde durêre pentru Tir.

6. Pasaţi în Carhidon, plîngeţi, ceia ce lăcuiţi într-acest ostrov.

7. Că au doară n-au fost acesta ocara voastră de-nceput? [8] Că mai nainte de robirea lui,

8. Cine au sfătuit aceasta asupra Tírului? Au doară iaste întocma sau nu poate? Ai căruia neguţători sînt boiêrii

Capitolul al 23-lea

Vedenia despre Tir

1. Tînguiţi-vă, corăbii ale Cartaginei, căci a pierit, şi nu vor mai veni din pămîntul Ciprului. Este dusă în robie.
2. Cu cine au ajuns să semene cei care locuiesc în insulă, neguţătorii Feniciei, care străbat marea

3. Peste apă multă, sămînţă de neguţători? Ca recolta strînsă sînt neguţătorii neamurilor.
4. „Fii ruşinat, Sidoane", a spus marea; iar tăria mării a spus: „N-am fost în chinuri, nici n-am născut, nu am hrănit tineri, nici nu am crescut fecioare."

5. Cînd se va auzi în Egipt, îi va cuprinde jalea pentru Tir.

6. Mergeţi în Cartagina, tînguiţi-vă, voi, cei care locuiţi în insula aceasta.

7. Nu era aceasta trufia voastră de la început, înainte de a fi predată?

8. Cine a hotărît acestea cu privire la Tir? Este mai slab, sau nu poate? Negustorii lui sînt slăviţi, căpetenii ale

Іса

Biblia 1688, p. 467, col. 1

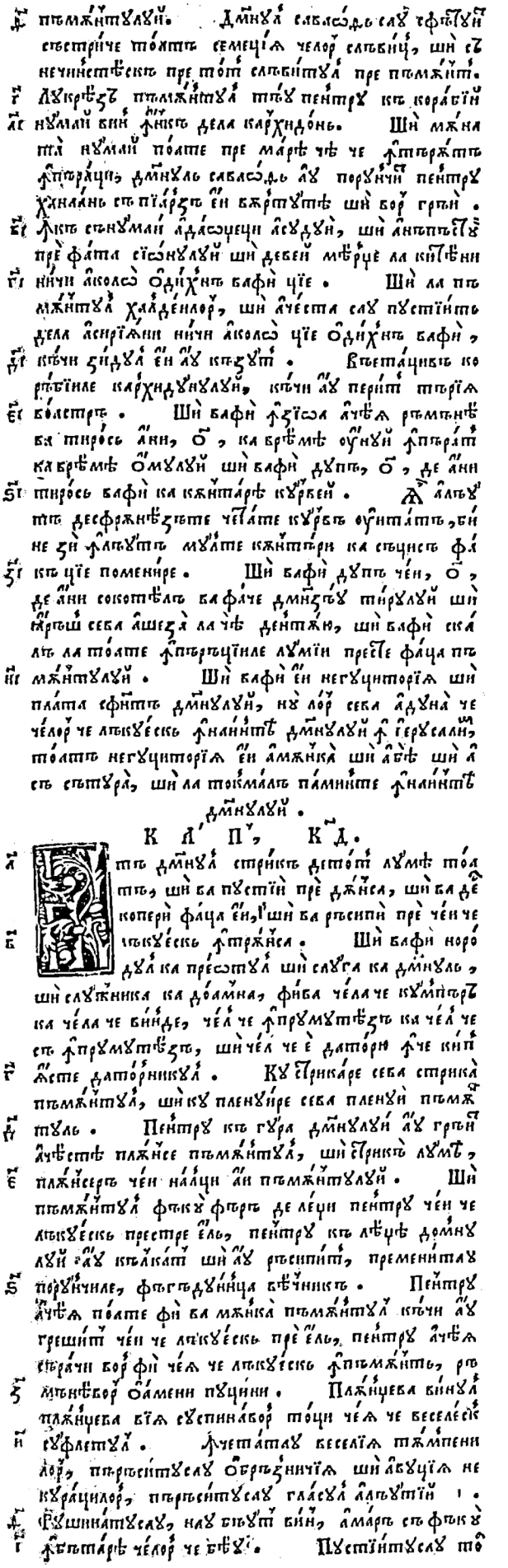

pămîntului.

9. Domnul Savaóth s-au sfătuit să strice toată semeţiia celor slăviţi şi să necinstească pre tot slăvitul pre pămînt.

10. Lucrează pămîntul tău, pentru că corabii nu mai vin încă de la Carhidón.

11. Şi mîna ta nu mai poate pre marea cea ce întărîtă împăraţi. Domnul Savaóth au poruncit pentru Hanaán să piarză ei vîrtutea. Şi vor grăi:

12. „Încă să nu mai adaogeţi a sudui şi a năpăstui pre fata Siónului; şi, de vei mêrge la chitêni, nici acoló odihnă va fi ţie.

13. Şi la pămîntul haldeilor, şi acesta s-au pustiit de la asiriêni, nici acoló ţie odihnă va fi, căci zidul ei au căzut."

14. Văietaţi-vă, corăbiile Carhidúnului, căci au pierit tăriia voastră.

15. Şi va fi: în zioa acêea, rămînea-va Tirós ani 70, ca vrêmea unui împărat, ca vrêmea omului. Şi va fi: după 70 de ani Tirós va fi ca cîntarea curvei:

16. „Ia alăută, desfrînează-te, cetate, curvă uitată, bine zi în lăută multe cîntări, ca să ţi să facă ţie pomenire."

17. Şi va fi: după cei 70 de ani socoteală va face Dumnezău Tírului, şi iarăşi se va aşeza la cea dentîiu şi va fi scală la toate împărăţiile lumii preste faţa pămîntului.

18. Şi va fi ei neguţitoriia şi plata sfîntă Domnului. Nu lor se va aduna, ce celor ce lăcuiesc înaintea Domnului, în Ierusalim, toată neguţitoriia ei, a mînca şi a bea şi a să sătura, şi la tocmală paminte înaintea Domnului.

Cap 24

1. Iată, Domnul strícă de tot lumea toată şi va pustii pre dînsa şi va descoperi faţa ei şi va răsipi pre cei ce lăcuiesc într-însa.

2. Şi va fi norodul ca preotul, şi sluga ca domnul, şi slujnica ca doamna, fi-va cela ce cumpără ca cela ce vinde, cel ce împrumutează ca cel ce să împrumutează şi cel ce e datoriu în ce chip iaste datornicul.

3. Cu stricare se va strica pămîntul şi cu plenuire se va plenui pămîntul,

4. Pentru că gura Domnului au grăit acêstea. Plînse pămîntul şi stricắ lumea, plînseră cei nalţi ai pămîntului.

5. Şi pămîntul făcu fărădelegi pentru cei ce lăcuiesc prestre el, pentru că lêgea Domnului au călcat şi au răsipit, premenit-au poruncile, făgăduinţa vêcinică.

6. Pentru acêea poate fi va mînca pămîntul, căci au greşit cei ce lăcuiesc pre el; pentru acêea săraci vor fi ceia ce lăcuiesc în pămînt, rămînea-vor oameni puţini.

7. Plînge-va vinul, plînge-va viia, suspina-vor toţi ceia ce veselesc sufletul.

8. Încetat-au veseliia tîmpenilor, părăsitu-s-au obrăzniciia şi avuţiia necuraţilor, părăsitu-s-au glasul alăutii.

9. Ruşinatu-s-au, n-au băut vin, amară să făcu îmbătarea celor ce beau.

10. Pustiitu-s-au toa- /

Ms. 45, p. 543-544

pământului.
9. Domnul Savvaoth s-au sfătuit să strice toată semeţiia celor slăviţi şi să necinstească pre tot slăvitul pre pământ.
10. Lucrează pământul tău, pentru că corabii nu mai vin încă de la Carhidon.

11. Şi mîna ta nu mai poate pre maare, cêea ce întărîtă împăraţi. Domnul Savvaoth au porîncit pentru Hanaan să piardză ei vîrtutea. Şi vor grăi:

12. „Nu încă să nu mai adaogeţi a sudui şi a năpăstui pre fata Sion; şi măcar de vei mêrge la chitiêni, nici acoló odihnă va fi ţie.
13. Şi la pământul haldeilor, şi aceasta s-au pustiit de asiriêni, nici acoló ţie odihnă va fi, căci părêtele ei au căzut."
14. Văietaţi-vă, vasele Carhidónului, căci au pierit tăriia voastră.

15. Şi va fi întru dzua acêea, rămînea-va Tíros ani 70, ca vrêmea unui împărat, ⌊ca vrêmea omului. Şi va fi⌋ după 70 ani, Tírul va fi ca cîntarea curvei:

16. „Ia alăută, dăsfrînează-te iarăşi, curvă uitată, bine alăută[129], multe cînte, pentru ca să ţi să facă ţie pomenire."
17. Şi va fi după cei 70 de ani socoteală va face Dumnedzău Tírului, şi iarăşi să va aşeza la cea dentîi şi va fi scală la toate împărăţiile lumei preste faţa pământului.
18. Şi va fi ei neguţătoriia şi plata sfîntă Domnului. Nu lor să va aduna, ce celor ce lăcuiesc înaintea Domnului ⌊în Ierusalim⌋, toată neguţătoriia ei, a mînca şi a bea şi a să sătura, şi la tocmală paminte înaintea Domnului.

Ms. 4389, p. 684

pământului.[242]
9. Domnul Savaoth au sfătuit aceasta ca să rîsipească toată ocara[243] celor slăviţi şi să badjocurească pre tot slăvitul de pre pământ.
10. Lucrează pământul tău, că după aceasta nu vor mai veni ţie[244] corăbii de la Carhidon.

11. Şi mîna ta nu va mai întări[245] spre mare, cêea ce întărta împăraţii. Domnul Savaoth au porîncit asupra Hanaánului ca să-i piiarză[246] putêrea.[247] [12] Şi vor zice cătră acesta:
12. „Să nu mai adaogeţi a năcăji şi a badjocori[248] pre fata Siónului[249]; că de vei mêrge în Chettim, nici acoló nu-ţi va fi cu odihnă,
13. Iar în Ţara Haldeiască, iată că şi acêea iaste pustie de assiriêni[250], şi zidurile ei se-au surpat."

14. Plîngeţi, corăbiile Carhidónului, că piêre tăriia voastră.

15. Şi va fi în zioa acêea, se va năpusti Tírul 70 de ani, ca şi anii unui împărat şi ca anii omului; iar după 70 de ani va fi Tírul ca cîntecul curvei:

16. „Ia lăuta[251], ocolêşte cetăţile, curva cea uitată, zi bine, cîntă mult, ca să te pomeneşti."[252]

17. Şi va fi după 70 de ani va face Dumnezeu cercetare Tírului, şi iarăşi se va tocmi ca şi mai nainte şi va fi scală[253] tuturor împăraţilor lumii.

18. Şi va fi neguţătoriia lui şi vama lui sfinţită Domnului. Să nu vă împreunaţi cu aceia, ce cu cei ce vieţuiesc înaintea Domnului, toată neguţătoriia lui, să mîncaţi şi să bêţi şi să vă umpleţi de haine întru pomenire înaintea Domnului.

Versiunea modernă

pământului.
9. Domnul Savaot a hotărît să nimicească toată trufia celor slăviţi şi să lipsească de cinste orice este slăvit pe pământ.
10. Lucrează-ţi pământul, căci din Cartagina nu mai sosesc corăbii.

11. Mîna ta, care îi întărîta pe împăraţi, nu are tărie pe mare. Domnul Savaot a poruncit, cu privire la Canaan, să nimicească tăria lui. Şi vor zice:

12. „Nu o veţi mai înjosi şi nedreptăţi pe fiica Sionului. Şi dacă te vei duce în Cipru, nici acolo nu vei afla odihnă.
13. Şi în ţara caldeilor — şi aceasta a fost pustiită de asirieni —, nici acolo nu vei afla odihnă, căci zidul ei a căzut."
14. Tînguiţi-vă, corăbii ale Cartaginei, căci a pierit cetăţuia voastră.

15. Şi va fi aşa: în ziua aceea va fi lăsat Tirul şaptezeci de ani, cît traiul unui împărat, cît traiul unui om. Şi după şaptezeci de ani Tirul va ajunge precum cîntecul curvei:
16. „Ia o harfă, cutreieră cetatea, curvă dată uitării; cîntă măiastru din harfă, cîntă multe, ca să fii de pomină."
17. Şi va fi aşa: după şaptezeci de ani va face Domnul o cercetare Tirului, şi va fi aşezat iarăşi ca mai înainte şi va fi oraş de negustorie pentru toate împărăţiile lumii, pe faţa pământului.
18. Şi va fi negoţul şi cîştigul lui sfînt pentru Domnul. Nu vor fi adunate pentru ei, ci pentru cei care locuiesc înaintea Domnului, în Ierusalim, va fi tot negoţul lui, ca să mănînce şi să bea şi să se sature, şi ca ospăţ de pomenire înaintea Domnului.

Cap 24

1. Iată, Domnul strícă toată lumea[130] şi *[544/1]* va pustii pre însă şi va descoperi faţa ei şi va răşchira pre cei ce lăcuiesc întru ea.
2. [131]Şi va fi nărodul ca preutul, şi sluga ca domnul, şi slujnica ca doamna, fi-va cela ce cumpără ca cela ce vinde, cel ce împrumutează ca cela ce să împrumutează, şi cel ce-i dator în ce chip iaste căruia-i[132] dator.

3. Cu stricare să va strica[133] pământul şi cu plenuire să va plenui pământul,

4. Pentru că gura Domnului au grăit acêstea. Plînse pământul şi să strică lumea, plînseră cei înalţi ai pământului.
5. Şi pământul fărălegiui pentru cei ce lăcuiesc pre el, pentru căci lêgea au călcat ⌊Domnului şi⌋ au răsipit, premenit-au porîncele, făgăduinţă vêcinică.

6. Pentru acêea poate fi va mînca pământul, căci au greşit ceia ce lăcuiesc pre el; pentru acêea săraci vor fi ceia ce lăcuiesc întru pământ, rămînea-vor oameni puţíni.

7. Plînge-va vinul, plînge-va viia, suspina-vor toţi ceia ce să veselesc la suflet.

8. Părăsitu-s-au veseliia tîmpenelor, părăsitu-s-au obrăzniciia şi avuţiia necuraţilor, părăsitu-s-au glasul alăutei.
9. Ruşinatu-s-au, n-au băut vin, amară să făcu síchera celor ce beau.

10. Pustiitu-s-au toa-

Cap 24

1. Iată, Domnul va rîsipi pământul[254] şi-l va pustii şi va dăscoperi faţa lui şi va rîsipi pre cei ce lăcuiesc pre dînsul.[255]

2. [256]Şi va fi nărodul ca şi preotul, şi sluga ca stăpînul, şi slujnica ca stăpîna, şi va fi cel ce va cumpăra ca şi cel ce[257] va vinde, şi datornicul ca şi cela ce iaste lui dator.

3. Şi pământul se va strica cu stricăciune,

4. Că *[684/2]* gura Domnului au grăit acêstea. [4] Plîns-au pământul şi cei nalţi ai pământului.

5. Că pământul au făcut fărădelegiuire pentru ceia ce vieţuiesc pre dînsul, pentru că au schimbat porîncile şi au călcat lêgea şi au stricat făgăduinţa cea vêcinică.

6. Pentr-acêea blestemul va mînca pre pământ, căci că au făcut păcate ceia ce vieţuiesc pre dînsul; de acêea vor fi săraci cei ce vor lăcui pre dînsul şi vor rămînea oameni puţíni.[258]

7. Să plîngă vinul, să se jălească viia, să suspine toţi cei ce li se veseliia inima.

8. Că se-au trecut veseliia şi glasul tobelor au încetat, şi bogăţiia celor necuraţi; tăcut-au glasul lăutelor.

9. Şi se-au ruşinat, vin n-au băut, [9] amară au fost bêrea[259] celor ce o au băut.

10. Pustiitu-se-au toa-

Capitolul al 24-lea

1. Iată, Domnul prăpădeşte lumea şi o va pustii, şi-i va dezgoli faţa şi îi va risipi pe cei ce locuiesc în ea.

2. Şi va fi poporul precum preotul, şi sluga precum stăpînul, şi slujnica precum stăpîna; va fi cumpărătorul precum vînzătorul, şi cel care dă cu împrumut precum cel care ia cu împrumut, şi datornicul precum celui căruia îi este dator.
3. Cu prăpăd va fi prăpădit pământul şi cu jaf va fi jefuit pământul,

4. Căci gura Domnului a vorbit acestea. Pământul s-a jelit şi lumea a fost nimicită, s-au jelit mai-marii pământului.
5. Şi pământul a săvîrşit fărădelege din pricina celor care locuiesc în el, fiindcă au călcat legea Domnului şi au risipit şi au schimbat aşezămintele, legămîntul cel veşnic.
6. De aceea un blestem va mînca pământul, căci au păcătuit cei care locuiesc în el. De aceea vor ajunge săraci locuitorii pământului, rămîne-vor oameni puţíni.

7. Se va jeli vinul, se va jeli via, suspina-vor toţi cei care îşi veselesc sufletul.

8. A încetat veselia timpanelor, au încetat obrăznicia şi bogăţia nelegiuiţilor, a încetat sunetul de harfă.

9. S-au ruşinat, n-au băut vin, amară s-a făcut tăria pentru cei ce-o beau.

10. Toate cetăţile au fost

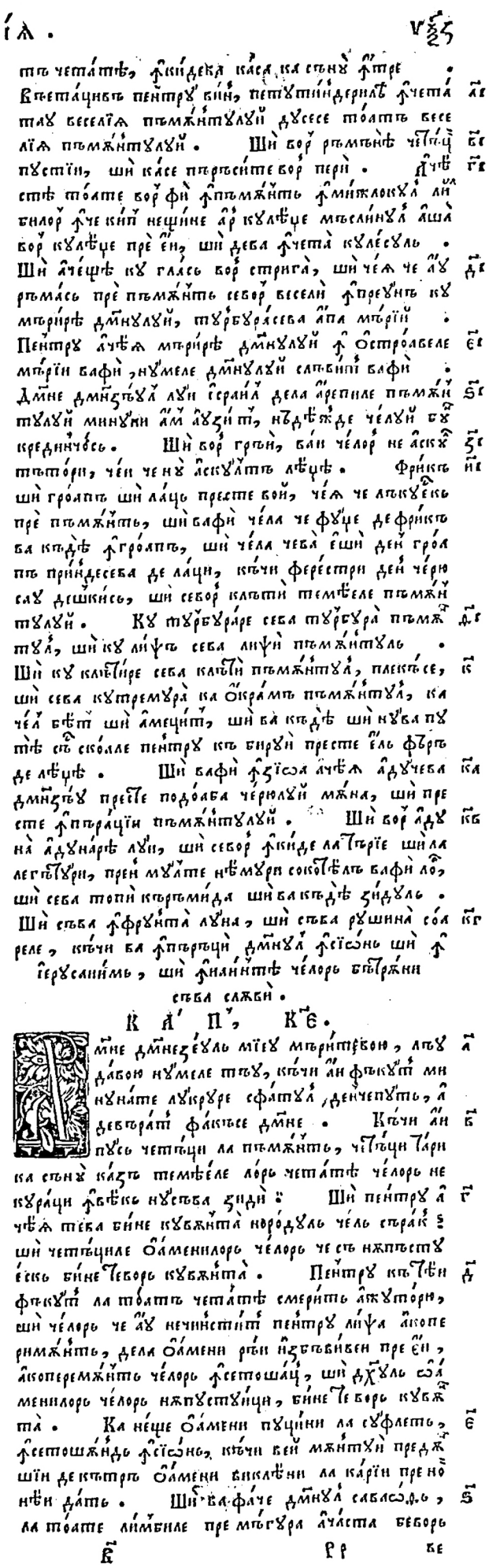

Biblia 1688, p. 467, col. 2

tă cetatea, închide-va casa, ca să nu între.

11. Văietaţi-vă pentru vin petutinderilea. Încetat-au veseliia pământului, duse-se toată veseliia pământului.

12. Şi vor rămînea cetăţi pustii şi case părăsite vor pieri.

13. Acêstea toate vor fi în pământ în mijlocul limbilor; în ce chip neştine ar culêge măslinul, aşa vor culêge pre ei, şi de va înceta culesul.

14. Şi aceştia cu glas vor striga şi ceia ce au rămas pre pământ se vor veseli împreună cu mărirea Domnului. Turbura-se-va apa mării.

15. Pentru acêea mărirea Domnului în ostroavele mării va fi, numele Domnului slăvit va fi:

16. „Doamne, Dumnezăul lui Israíl! De la arepile pământului minuni am auzit, nădêjde celui bun-credincios!"

17. Şi vor grăi: „Vai celor neascultători, cei ce nu ascultă lêgea!"

18. Frică şi groapă şi laţ preste voi, ceia ce lăcuiesc pre pământ! Şi va fi: cela ce fuge de frică va cădea în groapă şi cela ce va ieşi den groapă prinde-se-va de laţi, căci ferestri den ceriu s-au deşchis şi se vor clăti temêiele pământului.

19. Cu turburare se va turbura pământul şi cu lipsă se va lipsi pământul.

20. Şi cu clătire se va clăti pământul, plecă-se şi se va cutremura ca o cramă pământul, ca cel beat şi ameţit, şi va cădea şi nu va putea să să scoale, pentru că birui preste el fărădelêgea.

21. Şi va fi: în zioa acêea aduce-va Dumnezău preste podoaba ceriului mîna şi preste împăraţii pământului.

22. Şi vor aduna adunarea lui şi se vor închide la tărie şi la legături; pren multe neamuri socoteală va fi lor. Şi se va topi cărămida şi va cădea zidul.

23. Şi să va înfrunta luna şi să va ruşina soarele, căci va împărăţi Domnul în Sión şi în Ierusalím şi înaintea celor bătrîni să va slăvi.

Cap 25

1. Doamne Dumnezeul mieu, mări-te-voiu, lăuda-voiu numele tău, căci ai făcut minunate lucrure, sfatul de-nceput adevărat. Facă-se, Doamne.

2. Căci ai pus cetăţi la pământ, cetăţi tari, ca să nu cază temêiele lor; cetatea celor necuraţi în veac nu să va zidi.

3. Şi pentru acêea te va binecuvînta norodul cel sărac şi cetăţile oamenilor celor ce să năpăstuiesc bine te vor cuvînta.

4. Pentru că te-ai făcut la toată cetatea smerit ajutoriu şi celor ce au necinstit pentru lipsa acoperimînt; de la oameni răi izbăvi-vei pre ei. Acoperemînt celor însetoşaţi şi duhul oamenilor celor năpustuiţi bine te vor cuvînta,

5. Ca neşte oameni puţini la suflet însetoşînd în Sión, căci vei mîntui pre dînşii de cătră oameni viclêni la carii pre noi ne-ai dat.

6. Şi va face Domnul Savaóth la toate limbile pre măgura aceasta. Bea[12]-vor //

Ms. 45, p. 544

tă cetatea, închide-va casa, ca să nu între.

11. Văietaţi-vă pentru vin pretutindirile. Părăsitu-s-au toată veseliia ⌊pământului⌋, duse-să toată veselia pământului.
12. Şi vor rămînea cetăţi pustii şi case părăsite vor pieri.
13. Acêstea toate vor fi întru pământ, întru mijlocul limbilor; în ce chip să va neştine culêge maslin, aşa vor culêge pre ei, şi de să va părăsi culesul.

14. Şi aceştia cu glas vor striga şi ceia ce au rămas pre pământ să vor veseli împreună cu mărirea Domnului. Turbura-să-va apa mării.

15. Pentru acêea mărirea Domnului întru ostroavele va fi ale mării, numele Domnului slăvit va fi:

16. „Doamne, Dumnedzăul Israil! De la aripile pământului minuni am audzit, nădêjde celui binecredincios!"
17. Şi vor grăi: „Vai celor neascultoi, cei ce nu ascultă lêgea!"

18. Frică şi groapă şi laţ preste voi, ceia ce lăcuiesc pre pământ! [134]Şi va fi, cela ce fuge frica[135] va cădea la groapă şi cela ce va ieşi den groapă prinde-să-va de laţ, căci ferestri dentru cer s-au dăşchis şi să vor clă-
[544/2] ti temeliile pământului.
19. Cu turburare să va turbura pământul şi cu lipsă să va lipsi pământul

20. Şi cu clătire să va clăti pământul, plecá-să şi să va clăti ca o cramă pământul, ca cel ce e bat şi ameţit, şi va cădea şi nu va putea să să scoale, pentru că birui preste el fărădălêgea.
21. Şi va fi, întru dzua acêea aduce-va Dumnedzău preste podoaba ceriului mîna şi preste împăraţii pământului.

22. Şi vor aduna adunarea lui şi vor închide la tărie şi la legătură; pren multe neamuri socoteală va fi lor. Şi să va topi cărămida şi va cădea zidul.

23. Şi să va înfrunta luna şi să va ruşina soarele, căci va împărăţi Domnul în Sion şi în Ierusalim şi înaintea celor bătrîni să va slăvi.

Cap 25

1. Doamne Dumnedzăul mieu, mări-te-voi, lăuda-voi numele tău căci ai făcut minunate lucruri, sfat de-nceput adevărat. Facă-să, ⌊Doamne.

2. Căci ai pus cetăţi la ţărnă, cetăţi tari, ca să ⌊nu⌋ cază ale lor temeliile; a celor necuraţi cetate în vac nu să va zidi.

3. ⌊Şi pentru acêea te va binecuvînta nărodul cel sărac şi cetăţi a oameni strîmbătate avînd binecuvînta-te-vor pre tine.
4. Pentru căci te-ai făcut la toată cetatea smêrină ajutor ⌊şi⌋ celor ce au necinstit pentru lipsa acoperemînt, de la oameni răi mîntui-vei pre ei. Acoperemînt celor însetoşaţi şi duhul oamenilor ce au strîmbătate ⌊binecuvînta-te-vor pre tine,

5. Ca nişte oameni cu puţîn suflet însătoşind în Sion, căci vei mîntui pre înşii de cătră oameni viclêni la carii pre noi ne-ai dat.
6. Şi va face Domnul Savvaoth la toate limbile pre măgura aceasta. Bea-vor

Ms. 4389, p. 684-685

te cetăţile, casele se-au închis, ca să nu fie întrare într-însele.
11. Plîngeţi pentru vin, că deodată au săvîrşit bucuriia a tot pământul.

12. Cetăţile au rămas pustii şi casele, fiind năpustite, vor pieri.
13. Că toate acêstea vor fi pre pământ, în mijlocul ţărîlor[260]; că ca cum culêge cinevaşi măslinele şi le caută, şi, deaca sfirşăsc viia de cules,

14. Iar aceştia[261] strigă; şi ceia ce au rămas se vor bucura cu slava Domnului. Apa mării se va turbura.[262]

15. Pentr-acêea slava Domnului va fi în ostrovele mării, numele Domnului va fi proslăvit:

16. „Domnul Dumnezeul lui Israil! [16] Den marginile pământului am auzit minunile, nădêjdea credinciosului celui bun."
17. [16] Şi am zis: „Vaide de cei ce hulesc, carii hulesc lêgea! Vaide de cei călcători, carii au călcat lêgea!"
18. [17] Frica şi propastiia, leasă preste voi, cei ce vieţuiţi pre pământ! [18] Şi va fi: [263]cela ce va fugi de frică va cădea în propastie şi, ieşind den propastie, se va apuca de leasă, că se-au dăşchis uşi den ceriu şi se vor cutremura temeliile pământului.
19. Cu turburare[264] se va turbura pământul, pleca-va şi se va cutremura pământul,

20. Ca o colibă dentr-o ogradă[265] şi ca cela ce bea; fiind beat, va cădea şi nu se va putea scula, că le-au biruit fărădelegiuirea.

21. Şi va fi: în zioa acêea îşi va aduce Domnul mîna spre podoaba ceriului şi pre împăraţii pământului.

22. Şi vor strînge adunarea lui şi o vor închide *[685/1]* în tării şi în temniţe; şi pren multe neamuri va fi cercetarea lor. Şi se va topi cărămida şi va cădea zidul.
23. Şi se va schimba luna şi se va ruşina soarele, că va împărăţi Domnul în Sion şi în Ierusalim şi înaintea bătrînilor va fi slăvit.

Cap 25

Cîntare

1. Doamne, Dumnezeul mieu, lăuda-te-voiu şi voiu cînta numele tău, că ai făcut lucrure minunate; direpţ să fie sfatul, Doamne.[266]

2. Că ai pus cetăţile de le-ai făcut ţărînă şi cetăţile cêle tari le-ai făcut de au căzut den temelii; cetăţile celor necredincioşi nu se vor mai zidi în vêci.

3. Iară cetăţile oamenilor celor năcăjiţi bine te vor cuvînta.

4. Că ai fost ajutor a toată cetatea cea smerită şi celor slabe pentru lipsa acoperemînt, mîntuitu-le-ai de oamenii cei răi; [5] acoperemînt celor setoşi şi răsuflare oamenilor celor năcăjiţi,

5. Ca oamenii cei slabi şi setoşi în Sion, de cătră oamenii cei necredincioşi, cărora ai dat pre noi.[267]

6. Şi va face Domnul Savaoth tuturor ţărîlor în muntele acesta de vor bea

Versiunea modernă

pustiite; va închide casa, ca să nu se intre.

11. Tînguiţi-vă pretutindeni cu privire la vin. A încetat toată veselia pământului, s-a dus toată veselia pământului.
12. Şi vor rămîne cetăţi pustii şi case părăsite vor pieri.
13. Acestea toate vor fi pe pământ, în mijlocul neamurilor; cum este cules măslinul, aşa vor fi culeşi ei, chiar dacă va înceta recolta.

14. Aceştia vor striga cu glas [tare], cei rămaşi pe pământ se vor bucura împreună de slava Domnului. Se va tulbura apa mării.

15. De aceea slava Domnului va fi în insulele mării, numele Domnului va fi slăvit:

16. „Doamne, Dumnezeul lui Israel! De la marginile pământului am auzit minuni, nădejde pentru cel evlavios."
17. Şi cei care încalcă legea vor zice: „Vai de cei care [o] încalcă!"

18. Groază şi groapă şi laţ peste voi, cei ce locuiţi pe pământ! Şi va fi aşa: cel care fuge de groază va cădea în groapă, cel care iese din groapă va fi prins în laţ, căci s-au deschis ferestrele cerului şi se vor zgudui temeliile pământului.
19. Cu tulburare se va tulbura pământul şi cu ananghie va fi strîmtorat pământul.

20. Cu zguduire se va zgudui pământul, s-a plecat şi se va zgudui ca un sălaş de strajă pământul, ca un [om] beat şi mahmur, şi va cădea şi nu se va putea ridica, fiindcă l-a covîrşit nelegiuirea.
21. Şi va fi aşa: în ziua aceea, Dumnezeu îşi va întinde mîna peste podoaba cerului şi peste împăraţii pământului.

22. Şi vor strînge adunarea lui şi vor închide într-o cetăţuie şi într-o temniţă; şi [le] va fi cercetare de-a lungul multor generaţii. Şi cărămida se va topi şi zidul va cădea,
23. Şi va fi înfruntată luna şi se va ruşina soarele, căci Domnul va împărăţi în Sion şi în Ierusalim şi înaintea celor bătrîni va fi slăvit.

Capitolul al 25-lea

1. Doamne, Dumnezeul meu, te voi proslăvi, cînta-voi numele tău, căci făcut-ai lucruri minunate — o hotărîre veche şi adevărată. Aşa să fie, Doamne!

2. Căci prefăcut-ai cetăţi într-un morman, cetăţi întărite, ca să cadă temeliile lor. Cetatea celor fără de evlavie în veac nu va mai fi ziditâ.

3. De aceea te va binecuvînta poporul cel sărac şi cetăţile oamenilor nedreptăţiţi te vor binecuvînta.

4. Căci ai fost ajutor fiecărei cetăţi smerite şi adăpost celor descumpăniţi din pricina lipsei; de oamenii răi îi vei izbăvi. Adăpost celor însetaţi şi duhul oamenilor nedreptăţiţi te va binecuvînta,

5. Ca nişte oameni deznădăjduiţi care însetează în Sion, căci îi vei izbăvi de oameni neevlavioşi, în seama cărora ne-ai dat.
6. Şi va face Domnul Savaot [un ospăţ] pentru toate neamurile, pe muntele acesta. Vor bea

Biblia 1688, p. 468, col. 1

veselie, bea-vor vin,

7. Unge-se-vor cu mir în muntele acesta. Dă acêstea toate la limbi, pentru că acest sfat e preste toate limbile.

8. Înghiţi moartea puternecind şi iară luo Domnul Dumnezeu toată lacrăma de către toată faţa. Ocara norodului luo de la tot pămîntul, pentru că gura Domnului au grăit.

9. Şi vor grăi în zioa acêea: „Iată, Dumnezeul nostru, pre carele nădejduiam, şi ne va mîntui pre noi; acesta e Domnul. Îngăduit-am lui şi ne vom bucura şi ne vom veseli spre mîntuirea noastră."

10. Odihnă va da Dumnezeu preste muntele acesta, şi să va călca Moavitída, în ce chip calcă aria cu cară.

11. Şi va întinde mînile lui, în ce chip şi el au smerit a pièrde, şi va smeri semeţiia lui, preste cêle ce au pus mînile.

12. Şi înălţimea pribegirii casii tale va smeri, şi să va pogorî pînă la pămînt.

Cap 26

1. În zioa acêea cînta-vor cîntarea aceasta pre pămîntul Iúdii, zicînd: „Iată cetate tare; şi mîntuitoriu noao pune-va zidul şi prejur zidu.

2. Deşchideţi porţile, între norod păzind direptate şi păzind adevărul,

3. Sprejenind adevărul şi păzind pace, căci pre tine cu nădêjde au nădejduit,

4. Domnul pînă în veac, Dumnezeu cel mare, cel vêcinic,

5. Carele smerind ai pogorît pre cei ce lăcuiesc întru cêle înalte. Cetăţi tari vei surpa şi vei aduce pînă la faţa pămîntului,

6. Şi vor călca pre iale picioarele celor blînzi şi paşii smeriţilor.

7. Calea celor buni-credincioşi direaptă s-au făcut şi gătită e calea celor buni-credincioşi.

8. Pentru că calea Domnului e judecata. Nădejduit-am pre numele tău şi pre pomenirea care pohtêşte sufletul mieu.

9. De noapte mînecă duhul mieu către tine, Dumnezeule, pentru că lumină e poruncele tale pre pămînt. Direptate învăţaţi, cei ce lăcuiţi pre pămînt!

10. Pentru că s-au părăsit cel necurat, tot carele nu va învăţa direptate pre pămînt adevăr nu va face; rădice-se cel necurat, pentru ca să nu vază slava Domnului.

11. Doamne, înalt e braţul tău şi nu ştiia; şi, cunoscînd, să vor ruşina. Rîvnire va lua pre norodul cel neînvăţat şi acum foc pre cei împotrivnici va mînca.

12. Doamne, Dumnezeul nostru, pace dă noao, pentru că toate ne-ai dat noao!

13. Doamne, Dumnezeul nostru, cîştigă-ne pre noi! Doamne, afară den tine pre altul nu ştim, numele tău numim!

14. Şi morţii viaţă nu vor vedea, nici dohtorii nu vor înviia; pentru acêea ai adus şi ai pierdut şi ai rădicat toată partea bărbătească a lor.

15. Adaoge lor rêle, Doamne, adaoge rêle celor slăviţi ai pămîntului; departe ai fă- /

Ms. 45, p. 544-545

veselie, bea-vor vin,

7. Unge-să-vor cu mir întru măgura aceasta. Dă acêstea la toate limbile, pentru că sfatul acesta — preste toate limbile.

8. [136]Înghiţí moartea puternicind şi iarăşi luă Domnul Dumnedzău toată lacrăma de cătră faţa. Ocara nărodului luă de la tot pământul, pentru că gura Domnului au grăit.

9. Şi vor grăi întru dzua acêea: „Iată Dumnedzăul nostru, pre carele nădăjduiam[137], şi ne va mîntui pre noi; acesta-i Domnul. Îngăduit-am lui şi *[545/1]* ne vom bucura şi ne vom veseli pre mîntuirea noastră."

10. Odihnă va da Dumnedzău preste muntele acesta, şi să va bate Moavítida, în ce chip calcă ariia cu cară.

11. Şi va părăsi mîinile lui, în ce chip şi el au smerit a pîerde, şi va smeri semeţiia lui, preste carele mîinile au pus.

12. Şi înălţimea pribegirei casei tale va smeri, şi să va pogorî pînă la ţărnă.

Cap 26

1. Întru acêea dzi cînta-vor cîntarea aceasta pre pămîntul Iúdei, dzicînd: „Iată cetate tare; şi mîntuitor noao pune-va zidul şi pregiur zid.

2. Dăşchideţi porţi, între nărod păzind dreptate şi păzind adevărul,

3. Sprăjinind adevărul şi păzind pace, căci pre tine cu nădêjde au nădăjduit,

4. Domnul pînă în vac, Dumnedzău cel mare, vêcinic,

5. Carele smerind ai pogorît pre cei ce lăcuiesc întru cêle înalte. Cetăţi tari vei surpa şi[138] le vei aduce pînă la faţa pămîntului,

6. Şi vor călca pre ei picioarele blîndzilor şi a smeriţilor paşi.

7. Calea celor binecredincioşi dreaptă s-au făcut şi gătită — calea celor binecredincioşi.

8. Pentru că calea Domnului — judeţ. Nădăjduit-am pre numele tău şi pre pomenirea pre carea poftêşte sufletul mieu.

9. Den noapte mînecă duhul mieu cătră[139] tine, Dumnedzău, pentru că lumină — porîncele tale pre pămînt. Dreptate să învăţaţi, cei ce lăcuiţi pre pămînt!

10. Pentru că s-au părăsit cel necurat, ⌊tot carele⌋ nu va învăţa dreptate pre pămînt adevăr nu va face; rădice-să cel necurat, pentru ca să nu vază mărirea Domnului.

11. Doamne, înaltu-i braţul tău şi nu ştiia; cunoscînd, să vor ruşina. Rîvnire va lua pre nărodul neînvăţat şi acum foc pre cei nepriêteni va mînca.

12. Doamne, Dumnedzăul nostru, pace dă noao, pentru că toate ne-ai dat noao!

13. Doamne, Dumnedzăul nostru, cîştigă-ne pre noi! Doamne, afară den tine pre altul nu ştim[140], numele tău numim!

14. Şi morţii viaţă nu vor vedea şi doftorii nu vor învia; pentru acêea ai adus şi ai pierdut şi ai rădicat toată partea bărbătească a lor.

15. Adaoge lor rêle, Doamne, adaoge rêle celor slăviţi ai pămîntului; dăparte ai fă-

Ms. 4389, p. 685

veselie şi vor bea vin

7. [6] Şi se vor unge cu unsoare cu miros frumos în muntele acesta. [7] Şi va da aceasta tuturor ţărîlor, că acela iaste sfatul întru toate ţărîle.[268]

8. Şi moartea putînd va înghiţi, [269]şi iarăşi au luat Dumnezeu toată lacrăma de pre toată faţa şi împuţăciunea năroadelor o au luat de la tot pământul, că gura Domnului au grăi acêstea.

9. Şi vor zice în zioa acêea: „Iată Dumnezeul nostru, pre carele ne-am nădăjduit şi ne-am veselit pentru mîntuitoriul nostru."

10. [9] Că au dat Dumnezeu răpaos la acest munte, [10] şi se va călca Moávul, cum se calcă ariia de car.

11. Şi va înălţa mîinile sale, cum au smerit şi el spre piericiune, şi va smeri înălţimea lui spre cei[270] carii ş-au pus el mîinile.

12. Şi va smeri înălţimea scăpării cetăţii tale, şi se va pogorî pînă la pământ.

Cap 26

1. În zioa acêea vor cînta această cîntare în ţara Iúdei, zicînd: „Iată cetate tare şi mîntuirea noastră, zidi-va cetatea şi împrejurul cetăţii.[271]

2. Dăşchi- *[685/2]* deţi porţile să între nărodul cel ce va păzi direptatea şi cel ce va păzi adeverinţa,

3. Cel ce va ridica adeverinţa şi va păzi pacea, [4] că cătră tine, Doamne, ne-am nădăjduit în veac,

4. Dumnezeul cel mare şi vêcinic,

5. Carele smerind va aduce pre cei ce vieţuiesc întru cêle nalte. Cetăţile cêle tari le va rîsipi şi le va pogorî de le va face ţărînă,

6. Şi le vor călca picioarele celor blînzi şi ale celor smeriţi.

7. Calea credincioşilor celor buni au fost direaptă şi calea credincioşilor celor buni — gata.[272]

8. Că calea Domnului iaste judecata. Că ne-am nădăjduit în numele tău şi în pomenirea ta, carea o cugetă sufletele noastre.

9. Dins de dimineaţă mînecă duhul mieu cătră tine, Dumnezeule, pentru că porîncile tale lumină sînt pre pământ. Învăţaţi-vă direptăţii, ceia ce vieţuiţi pre pământ!

10. Că cel necredincios au tăcut şi nu se va învăţa direptăţii, pre pământ nu va face adeverinţă; să se ia cel necurat, să nu vază slava Domnului.

11. Doamne, înalt iaste braţul tău şi n-au ştiut, iar deaca vor şti, se vor ruşina. Rîvna[273] va apuca pre nărodul cel neînvăţat, şi acum pre nepriêteni îi va mînca focul.

12. Doamne, Dumnezeul nostru, dă noaoă pace, că toate ai dat noaoă![274]

13. Doamne, Dumnezeul nostru, priimêşte-ne, Doamne, că fără decît pre tine nu ştim pre altul, numele tău numenim!

14. Că cei morţi nu vor vedea viiaţa, nici doctorii nu vor înviia; pentr-acêea ai adus şi ai pierdut şi ai luat toată partea lor cea bărbătească.

15. Adaoge lor răotate, Doamne, adaoge răotate celor slăviţi ai pământului.

Versiunea modernă

veselie, vor bea vin,

7. Se vor unge cu mir pe muntele acesta. Dăruieşte toate acestea neamurilor. Căci această hotărîre priveşte toate neamurile.

8. Moartea a biruit şi [i-]a înghiţit, şi Domnul Dumnezeu a şters iarăşi orice lacrimă de pe orice chip. Ocara poporului a luat-o de pe tot pământul, căci gura Domnului a vorbit.

9. Şi vor zice în ziua aceea: „Iată, Dumnezeul nostru, în care nădăjduiam, şi [el] ne va mîntui. Acesta este Domnul. L-am aşteptat şi ne vom bucura şi ne vom veseli spre mîntuirea noastră."

10. Căci Dumnezeu va da odihnă pe muntele acesta, şi va fi călcată în picioare Moabitis, cum se calcă aria cu carele.

11. Şi îşi va întinde mîinile, cum şi el a smerit ca să nimicească, şi va smeri trufia lui, [pe cele] peste care şi-a pus mîinile.

12. Şi înălţimea casei tale de scăpare o va smeri, şi se va prăbuşi pînă la pământ.

Capitolul al 26-lea

1. În ziua aceea cînta-vor acest cîntec în ţara lui Iuda, zicînd: „Iată, o cetate întărită; [el] va pune mîntuirea noastră ca zid şi întăritură.

2. Deschideţi porţile, să intre un popor care păzeşte dreptatea şi care păzeşte adevărul,

3. Care sprijină adevărul şi păzeşte pacea, căci în tine cu nădejde au nădăjduit,

4. Domnul pînă în veac, Dumnezeu cel mare, cel veşnic,

5. Care i-a smerit şi i-a coborît pe cei care locuiesc în înălţimi. Cetăţi întărite vei doborî şi le vei prăbuşi pînă la pământ,

6. Şi le vor călca picioarele celor blînzi şi paşii celor smeriţi.

7. Calea celor evlavioşi dreaptă s-a făcut şi pregătită este calea celor evlavioşi.

8. Căci calea Domnului este judecata. Nădăjduit-am în numele tău şi în aducerea aminte după care tînjeşte sufletul meu.

9. Încă de cu noapte năzuieşte sufletul meu spre tine, Dumnezeule, fiindcă lumină sînt hotărîrile tale pe pământ. Învăţaţi dreptatea, locuitorii pământului!

10. S-a oprit cel neevlavios, tot cel care nu va învăţa dreptatea pe pământ adevăr nu va făptui. Să fie luat cel neevlavios, ca să nu vadă slava Domnului.

11. Doamne, înălţat este braţul tău şi ei nu au ştiut, dar cînd vor cunoaşte se vor ruşina. Gelozia va cuprinde un popor neînvăţat, şi acum un foc îi va mistui pe vrăjmaşi.

12. Doamne, Dumnezeul nostru, dăruieşte-ne pace, căci tu ne-ai dăruit totul!

13. Doamne, Dumnezeul nostru, ia-ne să fim ai tăi! Doamne, în afară de tine pe altul nu cunoaştem, numele tău îl chemăm!

14. Cei morţi nu vor vedea viaţa, nici doctorii nu-i vor învia. De aceea i-ai adus şi i-ai nimicit şi ai luat dintre ei pe toţi cei de parte bărbătească.

15. Adaugă rele pentru ei, Doamne, adaugă rele tuturor celor slăviţi de pe pământ; departe ai fă-

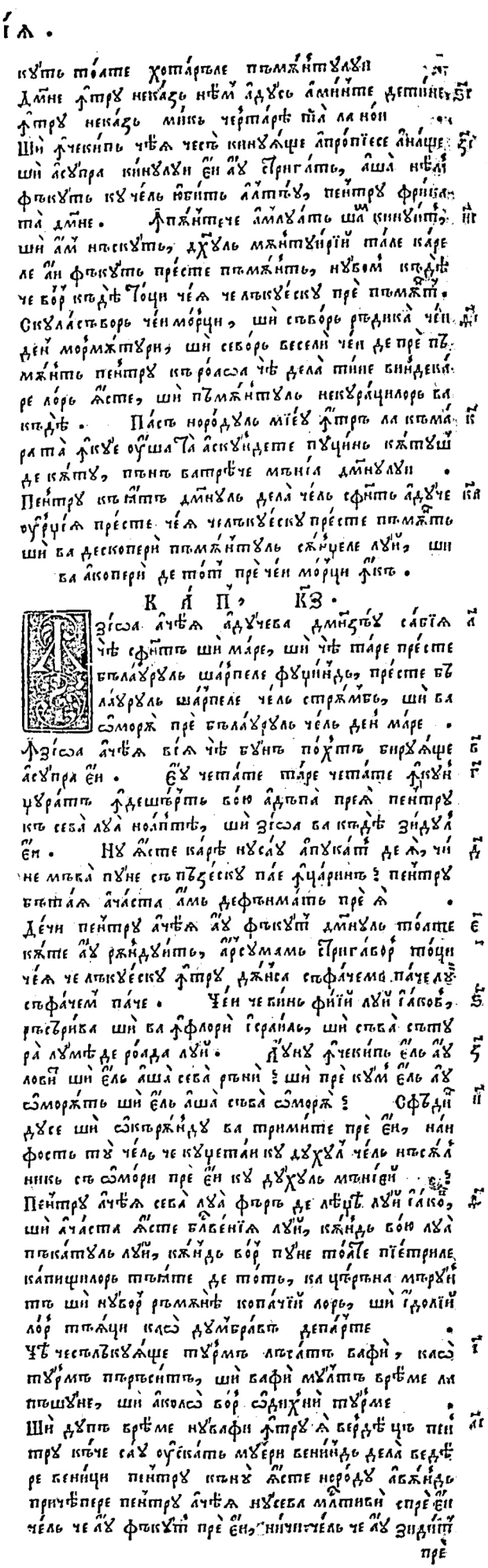

Biblia 1688, p. 468, col. 2

cut toate hotarăle pământului.

16. Doamne, întru necaz ne-am adus aminte de tine, întru necaz mic — certarea ta la noi.

17. Şi în ce chip cêea ce să chinuiêşte apropie-se a naşte şi asupra chinului ei au strigat, aşa ne-am făcut cu cel iubit al tău pentru frica ta, Doamne.

18. În pîntece am luat ş-am chinuit şi am născut duhul mîntuirii tale, carele ai făcut preste pămînt; nu vom cădea, ce vor cădea toţi ceia ce lăcuiescu pre pămînt.

19. Scula-să-vor cei morţi şi să vor rădica cei den mormînturi şi se vor veseli cei de pre pămînt; pentru că roaoa cea de la tine vindecare lor iaste şi pămîntul necuraţilor va cădea.

20. Pasă, norodul mieu, întră la cămara ta, încuie uşa ta, ascunde-te puţin cîtuşi de cîtu, pînă va trêce mînia Domnului.

21. Pentru că, iată, Domnul de la cel sfînt aduce urgiia preste ceia ce lăcuiescu preste pămînt; şi va descoperi pămîntul sîngele lui şi va acoperi de tot pre cei morţi încă."

Cap 27

1. În zioa acêea aduce-va Dumnezău sabiia cea sfîntă şi mare şi cea tare preste bălaurul, şarpele fugind, preste bălaurul, şarpele cel strîmb, şi va omorî pre bălaurul cel den mare.

2. În zioa acêea, viia cea bună, pohtă biruiêşte asupra ei.

3. Eu — cetate tare, cetate încungiurată, în deşărt voiu adăpa pre ea, pentru că se va lua noaptea şi zioa va cădea zidul ei.

4. Nu iaste carea nu s-au apucat de ea. Cine mă va pune să păzescu paie în ţarină? Pentru bătaia aceasta am defăimat pre ea.

5. Deci pentru acêea au făcut Domnul toate cîte au rînduit. „Arsu-m-am!" striga-vor toţi ceia ce lăcuiescu întru dînsa. „Să facem pace lui, să facem pace!"

6. Cei ce vin — fiii lui Iácov; răsări-va şi va înflori Israíl, şi să va sătura lumea de roada lui.

7. Au nu în ce chip el au lovit, şi el aşa se va răni? Şi precum el au omorît, şi el aşa să va omorî?

8. Sfădindu-se şi ocărîndu, va trimite pre ei. N-ai fost tu cel ce cugetai cu duhul cel năsîlnic să omori pre ei cu duhul mîniei?

9. Pentru acêea se va lua fărădelêgea lui Iácov, şi aceasta iaste blagosloveniia lui, cînd voiu lua păcatul lui, cînd vor pune toate pietrile capiştilor tăiate de tot, ca ţărîna măruntă; şi nu vor rămînea copacii lor, şi idolii lor — tăiaţi ca o dumbravă departe.

10. Cea ce să lăcuiêşte turmă lăsată va fi, ca o turmă părăsită; şi va fi multă vrême la păşune şi acoló vor odihni turme.

11. Şi după vrême nu va fi întru ea verdeaţă, pentru căce s-au uscat. Muieri venind de la vedêre, veniţi! Pentru că nu iaste norodu avînd pricêpere, pentru acêea nu se va milostivi spre ei cel ce au făcut pre ei, nici cel ce au zidit //

Ms. 45, p. 545-546

cut toate hotarăle pămîntului.

16. Doamne, întru năcaz ne-am adus aminte, întru năcaz mic — certarea ta *[545/2]* noao.

17. Şi în ce chip cea ce chinuiêşte apropie-să a naşte şi pen chinul ei au strigat, aşa ne-am făcut cu cel iubit al tău pentru frica ta, Doamne.

18. Întru pîntece am luat şi am chinuit şi am născut duhul mîntuirei tale, carele ai făcut preste pămînt; nu vom cădea, ce vor cădea ⌊toţi⌋ cei ce lăcuiesc preste pămînt.

19. Scula-să-vor cei morţi şi să vor rădica cei den mormînturi şi să vor veseli cei de pre pămînt; pentru că roao cea de la tine vindecare lor iaste şi pămîntul necuraţilor va cădea.

20. Pasă, nărodul mieu, întră la cămara ta, încuie uşa ta, ascunde-te puţîn cît, cît, pînă va trêce urgiia Domnului.

21. [141]Pentru că, iată, Domnul de la cel sfînt aduce urgiia preste ceia ce lăcuiesc preste pămînt; şi va dăscoperi pămîntul sîngele lui şi va acoperi de tot pre cei omorîţi încă."

Cap 27

1. Întru dzua acêea aduce-va Dumnedzău sabiia cea sfîntă şi cea mare şi cea tare preste bălaurul, şarpele fugînd, preste bălaurul, şarpele strîmbu, şi va omorî pre bălaurul cel den maare.

2. Întru dzua acêea, vie bună, poftă biruiêşte asupra ei.

3. Eu — cetate tare, cetate încungiurîndu-mă, în dăşert voi adăpa pre ea, pentru că să va lua noaptea şi dzua va cădea zidul ei.

4. Nu iaste carea nu s-au apucat de ea. Cine mă va pune să păzesc trestie în ţarină? Pentru vrăjmaşa aceasta am dăfăimatu-o pre ea.

5. Deci pentru acêea au făcut Domnul toate cîte au rînduit. „Arsu-m-am!", striga-vor toţi ceia ce lăcuiescu întru însă. „Să facem pace lui, să facem pace!"

6. Cei ce vin — fiii lui Iacov; răsări-va şi va înflori Israil, şi să va sătura lumea de roada lui.

7. Au în ce chip el au lovit, şi el aşa să va răni? Şi cum el au omorît, şi el aşa să va omorî?

8. Sfădindu-să şi ocărînd, va trimite pre ei. Nu tu ai fost cel ce cugetai cu duhul cel năsîlnic să-i omori pre ei cu duhul mîniei?

9. Pentru acêea să va lua fărădălêgea lui Iacov, şi aceasta iaste blagosloveniia lui, cînd voi lua păcatul lui, cînd vor pune toate pietrile cuptoarelor tăiaţi[142] de tot, ca ţărna măruntă; şi nu vor rămînea copacii lor, şi chipurile lor — tăiate ca o dumbravă departe.

10. Cêea turmă ce să lăcu- *[546/1]* iêşte lăsată va fi, ca o turmă părăsită; şi va fi multă vrême la păşciune şi acoló vor odihni ⌊turme.

11. Şi după vrême nu va fi întru ea vêrde, pentru căci s-au uscat. Muieri venind de la vedêre, veniţi! Pentru că nu iaste nărod avînd pricêpere, pentru acêea nu-i va îndura cel ce au făcut pre ei, nici cel ce au miluit

Ms. 4389, p. 685-686

16. Doamne, întru griji ne-am adus aminte de tine, în grijă mică iaste învăţătura ta noaoă.

17. Cum se apropie să nască ceiia ce se muncêşte cu dureri şi pentru durerile ei strigă, aşa am fost celui drag al tău, [18] pentru frica ta, Doamne,

18. Am zămislit în pîntece şi am avut dureri şi am născut duhul mîntuirii tale, care am făcut pre pămînt; nu vom cădea, ce vor cădea cei ce vieţuiesc pre pămînt.[275]

19. Înviia-vor cei morţi şi se vor scula cei den morminte şi se vor bucura cei de pre pămînt; că roaoa cea de la tine vindecare iaste lor, iar pămîntul celor necredincioşi va cădea.

20. Pasă, nărodul mieu, întră în cămara ta, închide uşa ta şi te ascunde puţinel cît, cît, pînă *[686/1]* va trêce mîniia Domnului.

21. [276]Iată, Domnul den locul cel sfînt va aduce mînie pre cei ce vieţuiesc pre pămînt, şi pămîntul va dăscoperi sîngele său şi nu va acoperi pre cei ucişi."

Cap 27

1. În zioa acêea va aduce Domnul sabiia cea sfîntă, mare şi tare spre şarpele cel fugător şi spre şarpele cel hiclean şi-l va ucide.[277]

2. În zioa acêea, viia cea bună, cea chibzuită, eu o voiu stăpîni.

3. Şi cetatea cea putêrnică, cetatea cea încunjurată, în zadar o voiu adăpa, că va fi robită noaptea, iar zioa vor cădea zidurile ei

4. [3] Şi nu va fi cine să nu se apuce de dînsa. [4] Cine mă va pune să păzesc paiele den arătură? Că pentru războiul acesta o am dăfăimat.

5. [4] Ce acum, pentru acêea, toate va rîndui lor Domnul Dumnezeu, cîte au făgăduit. Şi vor striga ceia ce vor vieţui într-însa:[278] [5] „Să facem pacea, lui făcînd pace!"

6. Să răsaie fiii lui Iácov cei ce vor veni şi să înflorească Israil şi să se umple lumea de neamul lui.

7. Cum au rănit el însuşi, aşa şi el însuşi să fie rănit, sau cum au ucis, aşijderea să fie şi el ucis.

8. [7] Sfădindu-se şi ocărînd, îi va trimête. [8] Dară au nu cugetai tu cu duh năprasnic să-i ucizi cu duhul urgiei?

9. Pentr-acêea se va lepăda fărădelegiuirea[279] casei lui Iácov, carea iaste buna lui cuvîntare: cînd voiu lepăda păcatul lui, cînd va pune toate pietrile altarelor idolilor de vor fi sfărîmate ca pulberea de mărunţel; şi stăjarii lor nu vor rămînea, şi idolii lor vor fi tăiaţi foarte, ca o dumbravă.[280]

10. Păşunea[281] lumii va fi slăbită, ca o păşune[282] părăsită; şi vor fi în ani mulţi, de-acii se vor răposa.

11. Iar după cîtăva vrême nu va fi într-însa păşune, pentru că se va usca. Veniţi, muierilor cêle ce veniţi de la priveală! Că nu sînt oameni carii să aibă chibzuială, pentr-acêea nu-i va milui cela ce i-au făcut, şi cela ce i-au zidit

Versiunea modernă

cut toate hotarele pămîntului.

16. Doamne, la necaz ne-am amintit de tine, cu necaz mic ne-a fost pedeapsa ta.

17. După cum [femeia] în chinuri stă să nască şi strigă din pricina durerilor ei, aşa am ajuns noi pentru cel preaiubit de tine, de frica ta, Doamne.

18. Am luat în pîntece şi am fost în chinuri şi am născut duhul mîntuirii tale, pe care l-ai făcut pe pămînt; nu vom cădea, dar vor cădea toţi locuitorii pămîntului.

19. Vor învia cei morţi, se vor scula cei din morminte şi se vor veseli cei din pămînt. Căci roua de la tine le este vindecare, iar ţara celor neevlavioşi va cădea.

20. Du-te, poporul meu, intră în odăiţa ta, încuie uşa după tine, ascunde-te o vreme, pînă cînd va trece mînia Domnului.

21. Căci, iată, Domnul din [locul lui] cel sfînt aduce mînia peste locuitorii pămîntului; şi pămîntul va da la iveală sîngele [din] el şi nu-i va mai acoperi pe cei ucişi."

Capitolul al 27-lea

1. În ziua aceea va aduce Dumnezeu sabia cea sfîntă şi mare şi puternică împotriva balaurului, şarpele care fuge, împotriva balaurului, şarpele cel strîmb, şi-l va ucide pe balaurul din mare.

2. În ziua aceea, o vie frumoasă; dorinţa începe asupra ei.

3. Eu sînt o cetate puternică, cetate împresurată, în zadar o voi uda, căci va fi cucerită noaptea, iar ziua va cădea zidul ei.

4. Nu este [cetate] care să nu o fi cucerit. Cine mă va pune să păzesc mirişte în cîmp? Din pricina acestei [stări] potrivnice am lepădat-o.

5. Din această pricină a făcut Domnul Dumnezeu toate cîte le-a rînduit. „Am fost pîrjolit!", striga-vor cei care locuiesc în ea. „Să facem pace cu el, să facem pace!"

6. Cei care vin sînt copiii lui Iacov; odrăsli-va şi înflori-va Israel, şi se va umple lumea de rodul lui.

7. Oare nu precum a lovit el, şi el astfel va fi rănit? Şi precum a ucis el, şi el astfel va fi ucis?

8. Luptînd şi ocărînd, îi va goni. Nu erai tu cel care punea la cale cu duh aprig să-i ucidă cu duh de mînie?

9. De aceea va fi înlăturată nelegiuirea lui Iacov, şi aceasta este binecuvîntarea lui, cînd voi înlătura păcatul lui, cînd vor face ţăndări toate pietrele altarelor, ca pulberea măruntă. Şi nu vor mai rămîne copacii lor, şi idolii lor vor fi tăiaţi ca o dumbravă îndepărtată.

10. Turma care locuieşte acolo va fi lăsată ca o turmă părăsită. Şi va fi multă vreme păşune şi acolo se vor odihni turme.

11. Şi după o vreme nu va mai fi în ea nimic verde, fiindcă se va usca. Femei care vă întoarceţi de la privelişte, veniţi! Căci nu este un popor care să aibă pricepere, de aceea nu se va îndura cel care i-a creat, nici cel care i-a plăsmuit

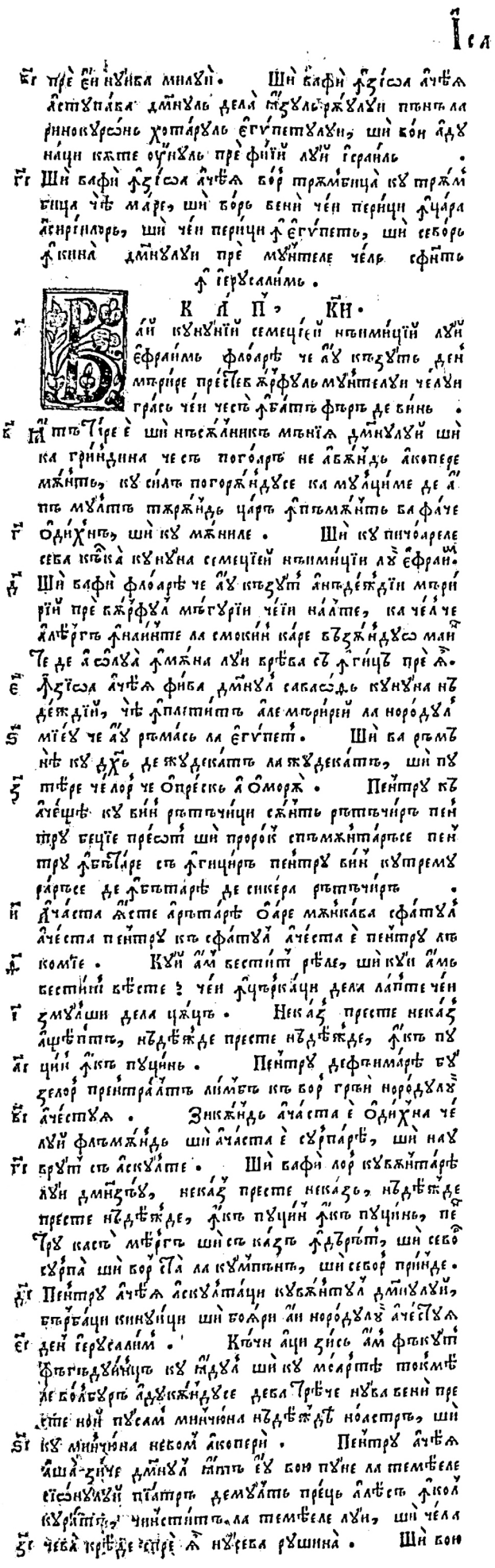

Biblia 1688, p. 469, col. 1

pre ei nu-i va milui.

12. Şi va fi: în zioa acêea astupa-va Domnul de la iazul rîului pînă la Rinocurón, hotarul Eghípetului, şi voi adunaţi cîte unul pre fiii lui Israíl.

13. Şi va fi: în zioa acêea vor trîmbiţa cu trîmbiţa cea mare şi vor veni cei pieriţi în ţara asiríilor şi cei pieriţi în Eghípet şi se vor închina Domnului pre muntele cel sfînt în Ierusalím.

Cap 28

1. Vai cununii semeţiei, năimiţii lui Efraím. Floarea ce au căzut den mărire preste vîrful muntelui celui gras, cei ce să îmbată fără de vin.

2. Iată, tare e şi năsîlnică mîniia Domnului şi ca grindina ce să pogoară, neavînd acoperemînt, cu silă pogorîndu-se, ca mulţime de apă multă tîrînd ţară, în pămînt va face odihnă, şi cu mînile,

3. Şi cu picioarele se va călca cununa semeţiei, năimiţii lui Efraim.

4. Şi va fi floarea ce au căzut a nădejdii măririi, pre vîrful măgurii ceii nalte, ca cel ce aleargă înainte la smochin, care, văzîndu-o, mainte de a o lua în mîna lui, vrea-va să înghiţă pre ea.

5. În zioa acêea fi-va Domnul Savaóth cununa nădejdii, cea împletită ale mărirei, la norodul mieu ce au rămas la Eghípet.

6. Şi va rămînea cu duh de judecată la judecată şi putêre celor ce opresc a omorî.

7. Pentru că aceştia cu vin rătăciţi sînt, rătăciră pentru beţie preot şi proroc, spămîntară-se pentru îmbătare, să înghiţiră pentru vin, cutremurară-se de îmbătarea de sichéra, rătăciră.

8. Aceasta iaste arătarea. Oare mînca-va sfatul acesta, pentru că sfatul acesta e pentru lăcomie.

9. Cui am vestit rêle şi cui am vestit vêste? Cei înţărcaţi de la lapte, cei zmulşi de la ţîţă?

10. Necaz preste necaz aşteaptă, nădêjde preste nădêjde, încă puţin, încă puţin,

11. Pentru defăimarea buzelor, prentr-altă limbă, că vor grăi norodului acestuia,

12. Zicînd: „Aceasta e odihna celui flămînd şi aceasta e surparea”, şi n-au vrut să asculte.

13. Şi va fi lor cuvîntarea lui Dumnezău: „Necaz preste necaz, nădêjde preste nădêjde, încă puţin, încă puţin”, pentru ca să meargă şi să cază îndărăt, şi se vor surpa şi vor sta la cumpănă şi se vor prinde.

14. Pentru acêea, ascultaţi cuvîntul Domnului, bărbaţi chinuiţi şi boiêri ai norodului acestuia den Ierusalím.

15. Căci aţi zis: „Am făcut făgăduinţă cu iadul şi cu moartea tocmêle; volbură aducîndu-se, de va trêce, nu va veni preste noi, pus-am minciuna nădêjdea noastră şi cu minciuna ne vom acoperi”,

16. Pentru acêea, aşa zice Domnul: „Iată, eu voiu pune la temêiele Siónului piatră de mult preţ aleasă, încolţurată[13], cinstită, la temêiele lui; şi cela ce va crêde spre ea nu se va ruşina.

17. Şi voiu /

Ms. 45, p. 546

pre ei nu-i va milui.

12. Şi va fi, întru dzua acêea astupa-va Domnul de la zăgaşul rîului pînă la păzitorii de nasuri, şi voi adunaţi cîte unul pre fiii lui Israil.

13. Şi va fi, întru dzua acêea vor trîmbiţa cu trîmbiţa cea mare şi vor veni cei pieriţi întru ţara asiriênilor şi cei pieriţi în Éghiptu şi să vor închina Domnului pre muntele cel sfînt în Ierusalim.

Cap 28

1. Vai cununei sudălmii, năiemiţii Efraim. Floarea ce au căzut den mărire preste vîrful muntelui celui gras, cei ci să îmbată fără de vin.

2. Iată, vîrtos şi năsîlnic — mîniia Domnului ⌊şi⌋ ca smida ce să pogoară, neavînd acoperemînt, cu silă pogorîndu-să, ca de apă multă mulţime tîrîind ţară, ⌊întru⌋ pămînt va face odihnă, şi cu mîinile.

3. Şi cu picioarele să va călca cununa semeţiei, năimiţii lui Efraim.
4. Şi va fi floarea ce au căzut a nădăjdui mărirei, pre vîrvul măgurii ceii înalte, ca cel ce aleargă înainte la smochin, văzînd pre el, mai nainte de ce la mîna lui va lua, vrea-va să înghiţă pre ea.
5. Întru dzua acêea fi-va Domnul Savvaoth cununa nădejdii, cel împletit a mărirei, la nărodul mieu ce au rămas ⌊la Éghiptu.
6. Şi va rămînea cu duhu de judeţ la judeţ şi vîrtute a celor ce opresc a omorî.

7. Pentru că aceştia cu vin rătăciţi sînt, rătăciră întru síchera preot şi proroc, întristară-să pentru síchera, băură-să pentru vinu, cutremurară-să de îmbătarea lui síchera, rătăciră.

8. Aceasta iaste vedêrea. Oare mînca-va acesta sfat, pentru că acesta sfat — pentru lăcomiia.

9. Cui am vestit rêle şi cui am vestit vêste? Cei înţărcaţi de lapte, cei zmulşi de la ţîţă?
10. Năcaz preste năcaz aşteaptă, nădêjde preste nădêjde, încă puţin, încă puţin,

11. Pentru dăfăimarea budzelor, pren limbă alta, căci vor grăi nărodului acestuia,

12. Zicînd lor: „Aceasta-i odihna celui ce-i flămînd şi aceasta-i surparea”, şi *[546/2]* n-au vrut să asculte.

13. Şi va fi lor cuvîntătoriul lui Dumnedzău: „Năcaz preste năcaz, nădêjde preste nădêjde, [143]încă puţin, încă puţin”, pentru ca să margă şi vor cădea îndrăptu, şi să vor surpa şi vor sta la cumpănă şi să vor prinde.

14. Pentru acêea, ascultaţi cuvîntul Domnului, bărbaţi chinuiţi şi boiêrii a nărodului acestuia den Ierusalim.
15. Căci aţi dzis: „Am făcut făgăduinţă cu iadul şi cu moartea tocmêle; volbură venind, dă va trêce, nu va veni preste noi, pus-am minciuna nădêjdea noastră şi cu minciuna ne vom acoperi”,

16. Pentru acêea, aşa dzice Domnul: [144]„Iată, eu voi pune la temeliile Siónului piatră de mult preţ aleasă, încolţurată, cinstită, la temeliile[145] lor; şi cela ce va crêde preste el nu să va ruşina.[146]

17. Şi voi

Ms. 4389, p. 686-687

nu-i va ierta.

12. Şi va fi: în zioa acêea va astupa Domnul de la pîraiele rîului pînă la cúrările apei Eghípetului; iar voi, feciorii lui Israil, să[283] vă strîngeţi cîte unul, cîte unul.

13. Şi va fi: în zioa acêea vor trîmbita cu trîmbiţa cea mare şi vor veni cei pierduţi[284] den ţara Assiriei şi cei pierduţi[285] den Eghípet şi se vor *[686/2]* închina Domnului în muntele cel sfînt în Ierusalim.

Cap 28

1. Amar, cununii sudălmii, argaţii lui Efraim. Floarea carea au căzut den cinste în vîrful muntelui celui mare, cei ce se îmbată fără de vin.[286]

2. Iată, urgiia Domnului — tare şi năprasnică ca nişte piiatră[287] carea n-are făgăduinţă[288], carea iaste cu silă trimeasă, ca o mulţime mare de apă să dăzrădăcinează ţara şi să facă răpaos[289] pămîntului, [3] şi cu mîinile,
3. Şi cu picioarele se va călca cununa sudălmii, argaţii lui Efraim.
4. Şi va fi: de va cădea floarea[290] slavei în vîrful muntelui celui nalt, ca roada cea dentîi[291] a zmochinilor, carea cela ce o vêde încă mai nainte pînă nu o apucă în mînă, el va să o înghiţă.[292]
5. În zioa acêea va fi Domnul Savaoth cununa nădejdii cea împletită cu slavă, nărodului celui ce au rămas.
6. Şi se va lăsa cu duhul judecăţii spre judecată şi tăriia carea va opri să-i piiarză.

7. Că aceştia sînt înşălaţi de vin; înşălatu-se-au pentru cêle ce îmbată[293] preotul şi prorocul, se-au spămîntat şi se-au cutremurat pentru vin şi de beţiia olovinei se-au înşălat.

8. Aceasta iaste vedêrea. Mînca-va iarăşi blestemul sfatul tău, sfatul cel pentru avuţiia cametei.

9. Cui am vestit rău? Sau cui am spus vêste? Cei înţărcaţi de la lapte şi cei dăzlupiţi de la ţîţă.[294]
10. Ia grijă cătră grijă, nădêjde cătră nădêjde, [11] [295]şi încă puţinel,

11. Cu răotatea buzelor şi cu altă limbă se va grăi cătră acest nărod,

12. Căruia îi va zice: „Iată celui flămînd iarăşi şi iată sfărîmare”, şi n-au vrut să asculte.

13. Şi va fi lor cuvîntul Domnului Dumnezeu: „Grijă cătră grijă, nădêjde cătră nădêjde, încă puţinel, încă puţinel”, ca să meargă, şi vor cădea înapoi şi vor cădea în nevoie şi se vor sfărîma şi vor fi robiţi.

14. Pentr-aceasta, ascultaţi cuvîntul Domnului, bărbaţii cei îngrijaţi şi boiêrii nărodului cei den Ierusalim![296]
15. Că aţi zis: „Făcut-am făgăduinţă cu iadul[297] şi tocmeală cu moartea[298]; viforul cînd se va purta, deaca va trêce, nu va veni pre noi, că am pus minciună nădêjdea noastră şi cu minciuna ne-am acoperit”,

16. Pentr-acêea, aceasta grăiêşte Domnul: [299]„Iată, eu voiu pune în temeliia *[687/1]* Siónului piiatră scumpă şi aleasă, colţurată şi cinstită, în temeliia lui, şi cel ce va crêde într-însa nu se va ruşina.

17. Şi voiu

Versiunea modernă

nu va avea milă.

12. Şi va fi aşa: în ziua aceea [îi] va îngrădi Domnul de la canalul rîului pînă la Rinocorura, dar voi strîngeţi-i pe fiii lui Israel unul cîte unul!

13. Şi va fi aşa: în ziua aceea vor trîmbiţa cu trîmbiţa cea mare şi vor veni cei pierduţi în ţara asirienilor şi cei pierduţi în Egipt şi se vor închina Domnului pe muntele cel sfînt în Ierusalim.

Capitolul al 28-lea

1. Vai de cununa îngîmfării, de simbriaşii lui Efraim. Floarea căzută din slavă pe creştetul unui munte îmbelşugat, cei care se îmbată fără vin.

2. Iată, puternică şi aspră este mînia Domnului, ca grindina care se prăvăleşte [unde] nu este adăpost, coborînd năvalnic. Ca noianul de ape multe care mătură ţinutul, în ţară va da odihnă cu mîinile.

3. În picioare va fi călcată cununa îngîmfării, simbriaşii lui Efraim.
4. Şi floarea căzută a nădejdii slavei pe vîrful muntelui înalt va fi ca o smochină ce dă în pîrg; cel care o vede, înainte să o ia în mînă, va vrea să o mănînce.

5. În ziua aceea Domnul Savaot va fi cununa nădejdii, cea împletită cu slavă, pentru poporul meu cel rămas în Egipt.
6. Va fi lăsat cu duh de judecată, pentru judecată şi putere, ale celor care împiedică nimicirea.

7. Aceştia sînt rătăciţi de vin, s-au rătăcit din pricina băuturii ameţitoare preotul şi profetul, şi-au pierdut minţile din pricina băuturii ameţitoare, au fost înghiţiţi din pricina vinului, s-au clătinat din cauza beţiei cu băutură ameţitoare, s-au rătăcit.
8. Acesta este o vedenie. Un blestem va mistui această hotărîre, căci această hotărîre este din pricina lăcomiei.
9. Cui am vestit rele şi cui am dat de veste? Cei înţărcaţi de lapte, cei luaţi de la sîn?
10. Aşteaptă-te la necaz peste necaz, nădejde peste nădejde, încă puţin, încă puţin,

11. Din pricina dispreţului buzelor, prin altă limbă, căci vor vorbi acestui popor,

12. Zicîndu-i: „Aceasta este odihna pentru cel flămînd şi aceasta este nimicirea”, şi n-au vrut să asculte.
13. Şi va fi pentru ei cuvîntul lui Dumnezeu: „Necaz peste necaz, nădejde peste nădejde, încă puţin, încă puţin”, ca să meargă şi să cadă pe spate; şi vor fi în primejdie şi vor fi nimiciţi şi vor fi prinşi.

14. De aceea, ascultaţi cuvîntul Domnului, bărbaţi chinuiţi şi căpetenii ale acestui popor din Ierusalim.

15. Fiindcă aţi spus: „Am făcut legământ cu hadesul şi învoieli cu moartea. Furtună turbată dacă vine, nu va ajunge peste noi; ne-am pus nădejdea în minciună şi în minciună ne vom adăposti”,

16. De aceea, aşa vorbeşte Domnul: „Iată, voi pune la temeliile Sionului o piatră scumpă, aleasă, [piatra] din capul unghiului, preţioasă, la temeliile lui, şi cine îşi va pune încrederea în ea cu nici un chip nu va fi dat de ruşine.
17. Şi voi

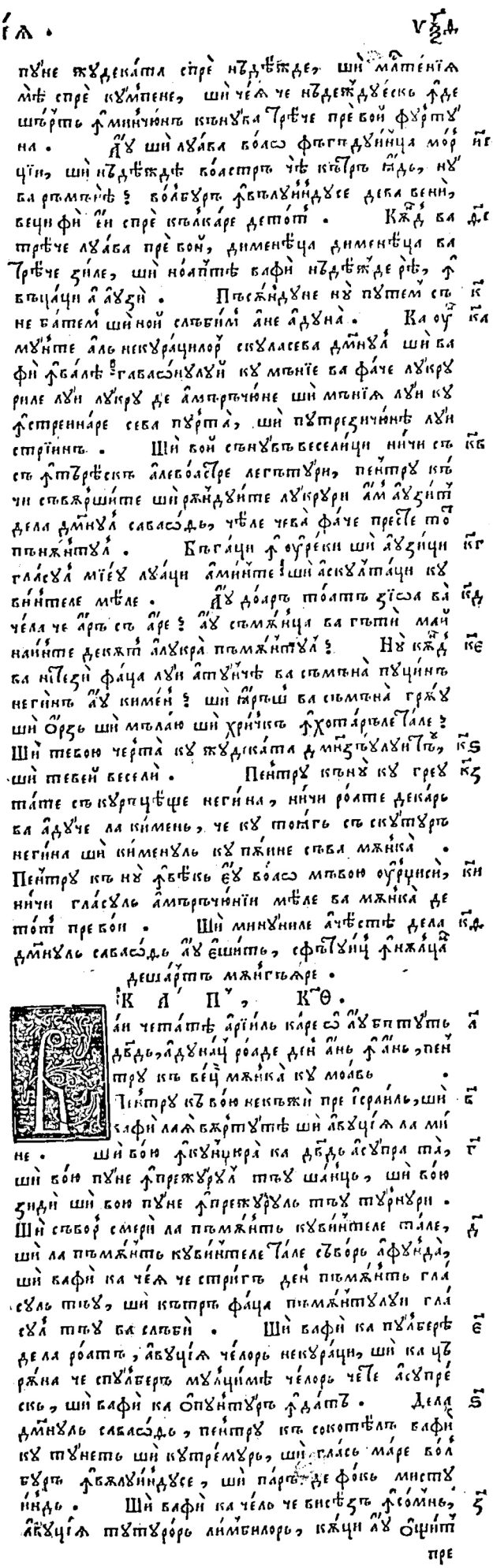

Biblia 1688, p. 469, col. 2

pune judecata spre nădêjde şi milosteniia mea spre cumpene; şi ceia ce nădejduiesc în deşărt în minciună, că nu va trêce pre voi furtuna.

18. Au şi lua-va voao făgăduinţa morţii şi nădêjdea voastră cea cătră iad nu va rămînea! Volbură învăluindu-se de va veni, veţi fi ei spre călcare de tot.

19. Cînd va trêce, lua-va pre voi; dimeneaţa-dimeneaţa va trêce zile şi noaptea va fi nădêjde rea. Învăţaţi a auzi!"

20. Păsîndu-ne, nu putem să ne batem, şi noi slăbim a ne aduna.

21. Ca un munte al necuraţilor scula-se-va Domnul şi va fi în valea Gavaónului; cu mînie va face lucrurile lui, lucru de amărăciune. Şi mîniia lui cu înstreinare se va purta, şi putreziciunea lui — striină.

22. Şi voi să nu vă veseliţi, nici să să întărească ale voastre legături; pentru căci săvîrşite şi rînduite lucruri am auzit de la Domnul Savaóth, cêle ce va face preste tot pămîntul[14].

23. Băgaţi în urechi şi auziţi glasul mieu, luaţi aminte şi ascultaţi cuvintele mêle.

24. Au doară toată zioa va cela ce ară să are? Au sămînţa va găti mai nainte decît a lucra pămîntul?

25. Nu cînd va netezi faţa lui, atuncea va sămăna puţină neghină au chimén, şi iarăşi va sămăna grîu şi orz şi mălaiu şi hricică în hotarăle tale?

26. Şi te voiu certa cu judecata Dumnezăului tău şi te vei veseli.

27. Pentru că nu cu greutate să curăţêşte neghina, nici roate de car va aduce la chimen, ce cu toiag să scutură neghina şi chimenul cu pîine să va mînca.

28. Pentru că nu în veac eu voao mă voiu urgisi, nici glasul amărăciunii mêle va mînca de tot pre voi.

29. Şi minunile acêstea de la Domnul Savaóth au ieşit. Sfătuiţi, înălţaţi deşartă mîngîiêre.

Cap 29

1. Vai, cetatea Ariíl, care o au bătut David! Adunaţi roade den an în an, pentru că veţi mînca cu Moáv!

2. Pentru că voiu necăji pre Israíl, şi va fi la ea vîrtutea şi avuţiia la mine.

3. Şi voiu încungiura ca David asupra ta şi voiu pune împrejurul tău şanţ şi voiu zidi şi voiu pune împrejurul tău turnuri,

4. Şi să vor smeri la pămînt cuvintele tale şi la pămînt cuvintele tale să vor afunda; şi va fi ca ceia ce strigă den pămînt glasul tău, şi cătră faţa pămîntului glasul tău va slăbi.

5. Şi va fi ca pulberea de la roată avuţiia celor necuraţi şi ca ţărîna ce spulberă mulţimea celor ce te asupresc; şi va fi ca o puntură îndată

6. De la Domnul Savaóth. Pentru că socoteală va fi cu tunet şi cutremur şi glas mare, volbură învăluindu-se şi pară de foc mistuind.

7. Şi va fi ca cel ce visează în somn avuţiia tuturor limbilor cîţi au oştit //

Ms. 45, p. 546-547

pune judecata spre nădêjde şi milosteniia mea spre cumpene; şi cei ce nădăjduiesc în zădar pre minciună, că nu va trêce pre voi volbura,

18. Au şi lua-va făgăduinţa morţii voao şi nădêjdea voastră cea către iad nu va rămînea! Volbură învăluindu-să de va veni, urmaţi ei spre călcare de tot.

19. Cînd va trêce, lua-va pre voi, dimineaţă-dimineaţă va trêce pre voi şi întru noapte fi-va nădêjde rea. Învăţaţi a audzi!"

20. Îngustîndu-ne, nu putem să ne batem, şi noi slăbim, ca noi să ne adunăm[147].

21. Ca un munte a necuraţilor scula-să-va Domnul şi va fi întru valea Gavaon; cu mînie va face lucrurile lui, a amărăciunei fapt. Şi mîniia lui înstreinată să tribui, şi putrejunea lui — striină.

22. Şi voi să nu vă veseliţi, nici să să întărească ale voastre legături; pentru căci săvîrşite-mpreună şi rînduite lucruri am audzit de la Domnul Savvaoth, carele va face preste tot pămîntul.

23. Băgaţi în urechi şi audziţi, audziţi glasului mieu, luaţi aminte şi ascultaţi cuvintele mêle.

24. Au doară totă dzua va cela ce ară a ara? Au sămînţă a găti mai nainte, mainte decît a lucra pămîntul?

25. Nu cînd va netezi faţa ei, atuncea va sămăna puţînă neghiniţă au chimen, şi iarăşi va sămăna grîu şi orzu şi mei şi grişcă întru hotarăle tale?

26. Şi te vei certa cu judeţul Dumnedzăului tău şi te vei veseli.

27. Pentru că cu greutate să curăţêşte neghiniţa, nici roată de car va aduce la chimen, ce cu toiag scútu-*[547/1]* tă neghiniţa şi chimenul cu pîine să va mînca.

28. Pentru că întru vac eu voao mă voi urgisi, nici glasul amărăciunei mêle va călca de tot pre voi.

29. Şi acêstea de la Domnul Savvaoth au ieşit minunile. Svătuiţi, înălţaţi dăşartă mîngîiêre.

Ms. 4389, p. 687

pune în nădêjde judecată şi mila mea în măsură; şi ceia ce se nădăjduiesc în dăşărtăciune cu minciună, că nu vă va trêce viforul,

18. Au doară va lepăda de la voi tocmeala morţii şi nădêjdea voastră, carea iaste în iad, nu va sta! Viforul cel mergător de va trêce, îi va fi în călcare.[300]

19. Iar cînd va trêce, vă va lua, dimineaţă-dimineaţă va trêce, în zi şi în noapte fi-va nădêjdea cea rea. [20] Învăţaţi-vă a asculta."

20. Cei ce supăraţi, că nu ne vom putea bate, că noi înşine slăbim ca să ne adune.

21. [301]Că se va scula (Domnul) ca în muntele celor necredincioşi [302]şi va fi ca şi[303] în lunca Gavaónului; şi lucrurile sale le va face cu urgie, lucrurile amărăciunii, şi mîniia lui va fi streină, şi urgiia lui — streină.[304]

22. Şi voi nu vă bucuraţi, ca să nu se întărească asupra voastră ceia ce[305] leagă; pentru că am auzit lucrure scurte şi sfîrşite de la Domnul Savaoth, care va să facă preste tot pămîntul.

23. Luaţi aminte şi auziţi glasul mieu, luaţi aminte şi ascultaţi cuvintele mêle.

24. Dară au toată zioa va să are cela ce ară, sau să gătească sămînţă mai nainte de lucrarea pămîntului?

25. Dară deaca va muia[306] faţa lui, atunci va sămăna puţinel grînişor[307] şi chimen, iar după acêea va sămîna grîu şi orz şi hricică în hotarăle tale?

26. Şi te vei învăţa cu judecata Dumnezeului tău [27] şi te vei bucura

27. Că nu se plivêşte grînişorul cu nevoie şi chimenul[308] nu-l va încunjura roată de car, ce cu toiagul se va mlăti grînişorul, iar chimenul se va mînca cu pîine.[309]

28. Că eu nu mă voiu mîniia pre voi în veac, şi glasul mîniei mêle nu vă va călca de tot.

29. Aceasta au ieşit de la Domnul Savaoth. Sfătuiţi minunile, înălţaţi mîngîiêre dăşartă.

Versiunea modernă

preschimba judecata în nădejde, iar milostivirea mea în cumpănă; iar voi, cei care vă încredeţi zadarnic în minciună, anume că furtuna nu va trece peste voi,

18. Ca să nu ia legământul vostru cu moartea şi nădejdea voastră către hades nu va dăinui; furtună turbată dacă vine, veţi fi călcaţi în picioare de ea.

19. Cînd va veni, vă va lua [cu ea]; dis-de-dimineaţă va trece, ziua, iar noaptea va fi nădejde rea. Învăţaţi să ascultaţi!"

20. Fiind strîmtoraţi, nu putem să luptăm, noi înşine sîntem prea slabi ca să ne adunăm.

21. Ca un munte de neevlavioşi se va ridica Domnul şi va fi în valea lui Gabaon; cu mînie îşi va împlini lucrările, lucrare [aducătoare] de amărăciune. Iar mînia lui va lucra în chip neobişnuit, şi putreziciunea lui este neobişnuită.

22. Dar voi să nu vă veseliţi, nici să nu se întărească lanţurile voastre; fiindcă am auzit de la Domnul Savaot despre lucrări împlinite şi însumate, pe care le va face pe tot pămîntul.

23. Plecaţi urechea şi ascultaţi, ascultaţi glasul meu, luaţi aminte şi ascultaţi cuvintele mele.

24. Oare plugarul ară toată ziua? Sau îşi va pregăti sămînţa înainte de a lucra pămîntul?

25. Oare cînd îi netezeşte faţa, nu va semăna puţină negruşcă şi chimen, şi iarăşi va semăna grîu şi orz şi mei şi alac în hotarele tale?

26. Şi vei primi învăţătură prin judecata Dumnezeului tău şi te vei bucura.

27. Căci nu cu asprime se curăţă negruşca, nici roata carului nu trece peste chimen, ci cu toiagul se scutură negruşca, iar chimenul cu pîine se va mînca.

28. Fiindcă nu mă voi mînia pe voi în veac, nici glasul amărăciunii mele nu vă va călca pe voi.

29. Şi minunile aceste de la Domnul Savaot au ieşit. Ţineţi sfat, înălţaţi chemare zadarnică.

Cap 29

1. Vai, cetate Ariil, carea au bătutu-o David! Adunaţi roade den an în an, pentru că veţi mînca cu Moav!

2. Pentru că voi năcăji pre Ariil, şi va fi a ei vîrtutea şi avuţiia mie.

3. Şi voi încungiura ca David preste tine şi voi pune pregiur tine şanţu şi voi zidi şi voi pune pregiur tine turnuri,

4. Şi să vor smeri la pămînt cuvintele tale şi la pămînt cuvintele tale să vor afunda; şi va fi ca cei ce strigă den pămînt glasul tău, şi cătră faţa pămîntului glasul tău va slăbi.

5. Şi va fi ca pravul de la roată avuţiia celor necuraţi şi ca ţărna ce să poartă mulţimea celor ce te asupresc; şi va fi ca o minută[148] îndată

6. De la Domnul Savvaoth. Pentru că socoteală va fi cu tunet[149] şi cutremur şi glas mare, volbură învăluindu-să şi pară de foc amistuind.

7. Şi va fi ca cel ce visează în somnu avuţiia a tuturor limbilor cîţi au oştit

Cap 29

1. Amar cetăţii Areílului, carea o au bătut David! Adunaţi hrană den an în an, că va mînca denpreună cu Moav![310]

2. Pentru că voiu năcăji Areílul, şi tăriia lui şi bogă-ţiia lui va fi a mea.

3. Şi te *[687/2]* voiu ocoli ca şi David şi voiu pune împrejurul tău şanţuri şi voiu zidi cule,

4. Şi cuvintele tale se vor smeri pînă la pămînt şi cuvintele tale vor întra în pămînt; şi glasul tău va fi ca al celor ce strigă den pămînt, şi cătră pămînt va slăbi glasul tău.

5. Şi va fi bogăţiia celor necredincioşi ca pulberea de supt roate şi ca praful cel ce se înalţă în sus.[311] [6] Şi va fi îndată fără de zăbavă

6. De la Domnul Savaoth. Că va fi cercetare cu tunet şi cu trăsnet şi cu glas mare, viind vifor şi văpăi de foc arzînd.

7. Şi va fi ca cela ce vêde vise în somn bogăţiia[312] tuturor ţărîlor

Capitolul al 29-lea

1. Vai de cetatea Ariel, împotriva căreia a luptat David! Strîngeţi roadele an de an, căci veţi mînca împreună cu Moab!

2. Căci îl voi strîmtora pe Ariel, şi tăria şi bogăţia lui vor fi ale mele.

3. Şi, precum David, te voi încercui şi voi pune împotriva ta întăritură şi voi zidi şi voi ridica în jurul tău turnuri,

4. Şi cuvintele tale vor fi smerite pînă la pămînt şi în pămînt se vor afunda cuvintele tale. Şi glasul tău va fi ca al celor care strigă din pămînt, şi pînă la pămînt va slăbi glasul tău.

5. Şi va fi precum colbul de la roată bogăţia celor neevlavioşi şi precum pleava purtată [de vînt] mulţimea celor ce te asupresc. Şi va fi ca într-o clipă

6. De la Domnul Savaot. Căci va fi o cercetare cu tunet şi cutremur şi zgomot mare, aprigă furtună şi flacără de foc mistuitoare.

7. Şi precum cel care visează în somn va fi bogăţia tuturor neamurilor, cîţi au mărşăluit

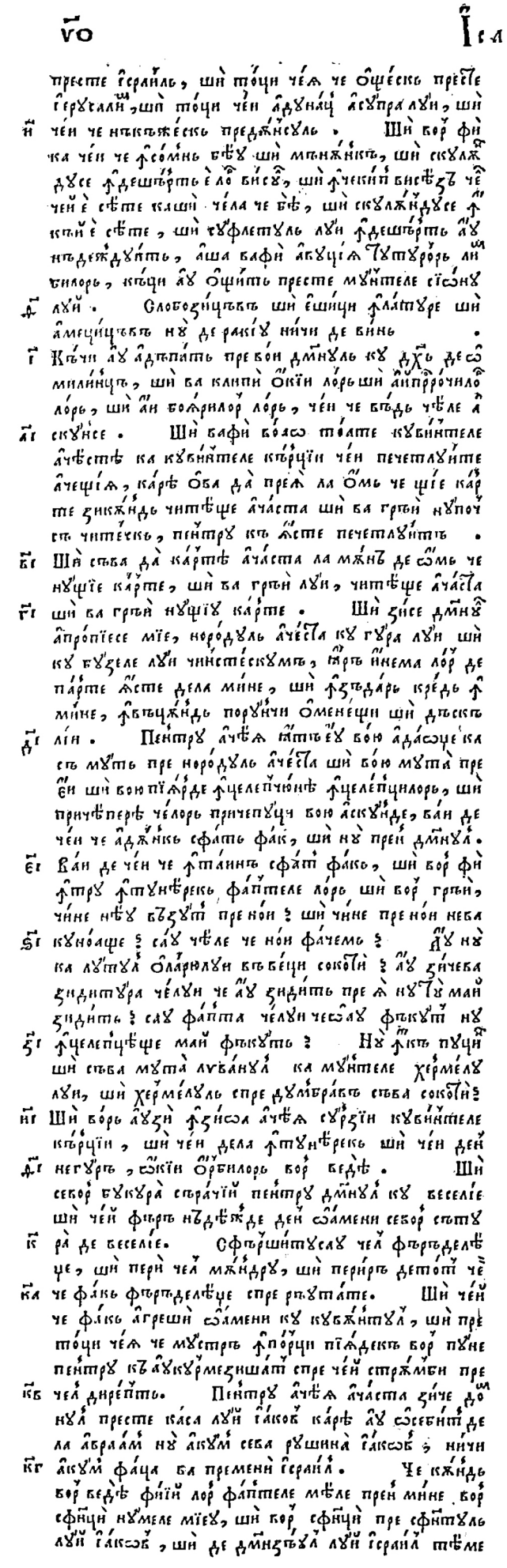

Biblia 1688, p. 470, col. 1

preste Israíl şi toţi ceia ce oştesc preste Ierusalim şi toţi cei adunaţi asupra lui şi cei ce năcăjesc pre dînsul.

8. Şi vor fi ca cei ce în somn beau şi mănîncă şi, sculîndu-se, în deşărt e lor visul; şi în ce chip visează cel ce-i e sête, ca şi cela ce bea, şi, sculîndu-se, încă-i e sête şi sufletul lui în deşărt au nădejduit, aşa va fi avuţiia tuturor limbilor cîţi au oştit preste muntele Siónului.

9. Sloboziţă-vă şi ieşiţi în lature şi ameţiţă-vă nu de rachiu, nici de vin!

10. Căci au adăpat pre voi Domnul cu duh de omilinţă şi va clipi ochii lor şi ai prorocilor lor şi ai boiêrilor lor, cei ce văd cêle ascunse.

11. Şi va fi voao toate cuvintele acêstea ca cuvintele cărţii cei pecetluite aceştiia carea o va da pre ea la om ce ştie carte, zicînd: „Citêşte aceasta!", şi va grăi: „Nu poci să citesc, pentru că iaste pecetluită."

12. Şi să va da cartea aceasta la mînă de om ce nu ştie carte şi va grăi lui: „Citêşte aceasta!", şi va grăi: „Nu ştiu carte."

13. Şi zise Domnul: „Apropie-se mie norodul acesta cu gura lui şi cu buzele lui cinstescu-mă, iară inema lor departe iaste de la mine; şi în zădar cred în mine învăţînd porunci omeneşti şi dăscălii.

14. Pentru acêea, iată, eu voiu adaoge ca să mut pre norodul acesta şi voiu muta pre ei şi voiu piêrde înţelepciunea înţelepţilor şi pricêperea celor pricepuţi voiu ascunde." Vai de cei ce adînc sfat fac, şi nu pren Domnul!

15. Vai de cei ce în tainã sfat fac şi vor fi întru întunêrec faptele lor! Şi vor grăi: „Cine ne-au văzut pre noi? Şi cine pre noi ne va cunoaşte sau cêle ce noi facem?"

16. Au nu ca lutul olariului vă veţi socoti? Au zice-va ziditura celui ce au zidit pre ea: „Nu tu m-ai zidit"? Sau fapta celui ce o au făcut: „Nu înţelepţêşte m-ai făcut"?

17. Nu încă puţin şi să va muta Livánul ca muntele Hermélului şi Hermélul spre dumbravă să va socoti?

18. Şi vor auzi în zioa acêea surzii cuvintele cărţii, şi cei de la întunêrec şi cei den negură, ochii orbilor, vor vedea.

19. Şi se vor bucura săracii pentru Domnul cu veselie şi cei fără nădêjde den oameni se vor sătura de veselie.

20. Sfirşitu-s-au cel fără de lêge şi pieri cel mîndru şi pieriră de tot cei ce fac fărădelêge spre răutate

21. Şi cei ce fac a greşi oameni cu cuvîntul. Şi pre toţi ceia ce mustră în porţi piêdecă vor pune, pentru că au curmezişat spre cei strîmbi pre cel direpţ.

22. Pentru acêea, aceasta zice Domnul preste casa lui Iácov, carea au osebit de la Avraám: „Nu acum se va ruşina Iácov, nici acum faţa va premeni Israíl.

23. Ce cînd vor vedea fiii lor faptele mêle, pren mine vor sfinţi numele mieu şi vor sfinţi pre Sfintul lui Iácov şi de Dumnezăul lui Israíl têmе- /

Ms. 45, p. 547

preste Israil şi toţi cei ce oştesc preste Ierusalim şi toţi cei adunaţi asupra ei şi cei ce năcăjesc pre îns.

8. Şi vor fi ca cei ce întru somnu beau şi mănîncă şi, sculîndu-să, întru dăşert şi vis; şi în ce chip visază cel ce i-i sête, ca şi cel ce bea, şi, sculîndu-să, încă-i e sête şi sufletul lui la dăşert au nădăjduit, aşa va fi avuţiia a limbilor toate cîţi au oştit preste muntele Sion.

9. Slăbănogiţi-vă şi ieşiţi în laturi şi ameţiţi-vă nu de síchera, nici de vin!

10. Căci au adăpat pre voi Domnul cu duh de umilinţă şi va clipi ochii lor şi a prorocilor lor şi a boiêrilor lor, cei ce văd cêle ascunse.

11. Şi va fi voao toate cuvintele acêstea ca cuvintele cărţii cei pecetluite aceştiia carea o veţi da-o pre ea la om ce ştie carte, dzicînd: „Citêşte acêstea!", şi va grăi: „Nu poci să citesc, pentru că pecetluită iaste."

12. Şi să va da cartea aceasta la mînă de om ce nu ştie carte şi va grăi lui: „Citêşte aceasta!", şi va grăi: „Nu ştiu carte."

13. [150]Şi dzise *[547/2]* Domnul: „Apropie-să mie nărodul acesta cu gura lui şi cu budzele lui cinstescu-mă, şi inima lor dăparte-i dăpărtată de la mine şi în zădar cred pre mine învăţînd porînci omeneşti şi dăscălii.

14. [151]Pentru acêea, iată, eu voi adaoge ca să mut pre nărodul acesta şi voi muta pre ei şi voi piêrde înţelepciunea înţelepţilor şi pricêperea celor pricepuţi voi ascunde." Vai de cei ce adîncu sfat fac, şi nu pren Domnul!

15. [152]Vai de cei ce în taină sfat fac şi vor fi întru întunêrec faptele lor! Şi vor grăi: „Cine ne-au văzut pre noi? Şi cine pre noi ne va cunoaşte sau carele noi facem?"

16. Au nu ca lutul olariului veţi socoti-vă? Au zice-va ziditura[153] celui ce au zidit pre ea: „Nu tu m-ai zidit"? Au faptul celui ce l-au făcut: „Nu înţelepţêşte m-ai făcut"?

17. Nu încă puţîn şi să va muta Livánul ca muntele Hermel şi Hermel spre dumbravă să va socoti?

18. Şi vor audzi întru dzua acêea surzii cuvintele cărţii, şi cei den întunêrec şi cei den negură, ochii orbilor, vor vedea.[154]

19. Şi să vor bucura săracii pentru Domnul cu veselie şi cei fără nădêjde a oamenilor să vor sătura de veselie.

20. Sfîrşitu-s-au cel fără de lêge şi pieri cel mîndru şi pieriră de tot cei ce fărălegiuiesc pre răutate

21. Şi cei ce fac a greşi oamenii cu cuvîntul. Şi pre toţi ceia ce mustră întru porţi piêdică vor pune, pentru că au încurmedzişat preste cei strîmbi pre cel drept.

22. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste casa lui Iacov, carea au osăbit dentru Avraam: „Nu acum să va ruşina Iacov, nici acum faţa va primeni Israil.

23. Ce, cînd vor vedea fiii lor faptele mêle, pren mine vor sfinţi numele mieu şi vor sfinţi pre Sfintul Iacov şi de Dumnedzăul Israil têmе-

Ms. 4389, p. 687-688

care au făcut războiu asupra Ierusalímului şi toţi cei ce se-au strîns asupra lui şi cei ce i-au făcut rău.

8. Şi va fi ca cei ce mănîncă şi beau în vis, iar deaca se dăşteaptă, visul lor iaste în dăşărt; cum iaste cel ce-i iaste sête în vis şi bea, iar deaca se dăşteaptă iarăşi îi iaste sête, iar nădêjdea lui iaste în dăşărt, aşa va fi şi bogăţiia tuturor ţărîlor cîte au oştit asupra muntelui Siónului.[313]

9. Slăbiţi şi vă spămîntaţi şi vă îmbătaţi nu de olovină, nici de vin!

10. Că v-au adăpat Domnul cu duh de pocăinţă şi au uns ochii voştri şi ai prorocilor voştri şi ai căpeteniilor voastre, ceia ce vedea cêle ascunse.[314]

11. Şi vor fi voaoă acêste cuvinte toate ca cuvintele cărţii cei pecetluite, care deaca o vei da omului celui ce ştie carte şi vei zice: „Cetêşte aceasta", iar el va răspunde: „Nu o poci ceti, că iaste pecetluită."[315]

12. Şi se va da cartea aceasta omului celui ce nu va şti carte şi i se va zice: „Cetêşte aceasta!", iar el va zice: „Nu poci să cetesc."

13. Şi zise Domnul: [316]„Pentru căci se apropie acest nărod de mine cu gura lor şi cu buzele lor mă cinstesc, iar inima lor iaste dăparte de mine; şi în zadar mă cinstesc învăţînd porînci şi învăţături omeneşti.

14. Pentr-acêea, iată, eu voiu adaoge ca să se mute acest nărod [317]şi voiu piêrde înţelepciunea celor înţelepţi şi voiu ascunde înţelêgerea celor înţelegători."[318] [15] Vaide de cei ce fac sfat adînc ca să se ascunză de cătră Domnul!

15. [319]Vaide de cei ce fac sfat într-ascuns şi lucrurile lor vor fi în tunêrec! Şi vor zice: „Cine ne-au văzut şi cine ne-au priceput de cêle ce am făcut noi?"

16. Au doară nu se va socoti ca lutul olariului? Şi au doară va zice ziditura ziditoriului: „Nu m-ai zidit *[688/1]* tu", sau făptura făcătoriului: „Nu m-ai făcut cu socotinţă"?

17. Ce încă puţinel şi se va apropiia Livánul cu muntele Hermílului şi Hermílul se va socoti în codru[320].

18. [321]Şi în zioa acêea vor auzi cei surzi cuvintele cărţii aceştiia, şi ochii celor orbi, cei den tunêrec şi cei den negură, vor vedea.

19. Şi cei săraci se vor bucura pentru Domnul cu bucurie şi oamenii cei fără de nădêjde se vor umplea de veselie.

20. Că au pierit fărădelegiuitoriul şi se-au sfîrşit trúfaşul şi se-au concenit cei ce făcea fărădelêge cu răotate,

21. Ceia ce făcea pre năroade să greşască în cuvînt şi a pune împiedecare pre toţi cei ce mustrează în porţi şi au alunecat pre cel direpт fără de direptate.[322]

22. Drept acêea, aşa grăiêşte Domnul asupra casei lui Iácov, carea o au chiemat de la Avraam: „Nu se va ruşina acum Iácov, nici se va schimba acum faţa lui.

23. Ce, cînd vor vedea feciorii lui lucrurile mêle, pentru mine vor sfinţi numele mieu şi vor sfinţi pre Cel Sfint al lui Iácov şi se vor têmе

Versiunea modernă

împotriva lui Israel şi toţi cei ce s-au pornit asupra Ierusalimului şi toţi cei adunaţi împotriva lui şi care îl strîmtorează.

8. Şi vor fi precum cei ce în somn beau şi mănîncă şi, cînd s-au sculat, zadarnic este visul lor; şi precum cel însetat visează că bea, şi, cînd s-a trezit, tot însetat este, iar sufletul lui în van a nădăjduit, tot astfel va fi bogăţia tuturor neamurilor, cîte au mărşăluit asupra muntelui Sion.

9. Păliţi şi rămîneţi uimiţi şi fiţi mahmuri nu de la băutură ameţitoare, nici de la vin!

10. Căci v-a adăpat Domnul cu un duh de amorţire şi va închide ochii lor şi ai profeţilor lor şi ai căpeteniilor lor, cei care văd ascunzişurile.

11. Şi toate acestea spuse vor fi pentru voi precum cuvintele acestei cărţi pecetluite; dacă o vor da unui om ştiutor de carte, zicîndu-i: „Citeşte acestea!", el va zice: „Nu pot să citesc, căci este pecetluită."

12. Şi va fi dată cartea aceasta în mîinile unui om neştiutor de carte şi va zice: „Citeşte-o!", şi va zice: „Nu ştiu carte."

13. Şi a zis Domnul: „Acest popor se apropie de mine cu gura lui şi cu buzele mă cinstesc, dar inima lor este departe de mine. Zadarnic mă cinstesc învăţînd rînduieli şi învăţături ale oamenilor.

14. De aceea, iată, voi tot strămuta acest popor şi îi voi strămuta şi voi nimici înţelepciunea celor înţelepţi şi priceperea celor pricepuţi o voi ascunde." Vai de cei care ţin sfat adînc, şi nu prin Domnul!

15. Vai de cei care ţin sfat în ascuns şi vor fi în întuneric faptele lor! Şi vor zice: „Cine ne-a văzut? Şi cine ne va cunoaşte pe noi sau cele pe care le facem noi?"

16. Nu veţi fi socotiţi ca lutul olarului? Oare vasul va spune celui care l-a făcut: „Nu tu m-ai făcut"? Sau făptura va zice făcătorului: „Nu m-ai făcut în mod iscusit"?

17. Oare nu peste puţin timp va fi schimbat Libanul precum muntele Hermel şi muntele Hermel se va socoti ca pădure?

18. Şi în ziua aceea vor auzi surzii cuvintele cărţii, şi cei din întuneric şi cei din negură, ochii orbilor, vor vedea.

19. Şi se vor bucura cu veselie întru Domnul cei sărmani şi cei deznădăjduiţi dintre oameni se vor umple de bucurie.

20. S-a stins cel nelegiuit şi a pierit cel trufaş; au fost nimiciţi cei care păcătuiesc în nelegiuire

21. Şi cei care îi fac pe oameni să păcătuiască în cuvînt. Şi îi vor face piatră de poticnire pe toţi cei care mustră la porţi, fiindcă au sucit prin nedreptăţi pe cel drept.

22. De aceea, acestea le zice Domnul cu privire la casa lui Iacov, pe care a pus-o deoparte de la Avraam: „Acum Iacov nu va fi ruşinat, nici Israel nu-şi va mai schimba acum faţa.

23. Ci, cînd copiii lor vor vedea lucrările mele, vor sfinţi numele meu din pricina mea şi vor sfinţi pe Sfintul lui Iacov şi de Dumnezeul lui Israel

Biblia 1688, p. 470, col. 2

se-vor.

24. Şi vor cunoaşte cei ce rătăcescu cu duhul pricêperea şi cei ce răpştesc învăţa-se-vor a asculta şi limbile cêle ce fîncăvesc învăţa-se-vor a grăi pace."

Cap 30

1. Vai, feţi viclêni, acêstea zice Domnul: „Făcut-aţi sfat nu pren mine şi tocmêle nu pren duhul mieu, ca să adaogeţi păcate preste păcate.

2. Cei ce merg a să pogorî la Eghípet, şi pre mine nu m-au întrebat, ca să să ajutorească de Faraó şi să să acopere de eghiptêni.

3. Pentru că va fi voao acoperemîntul lui Faraó spre ruşine şi celor ce nădejduiesc spre Eghípet, ocară."

4. Căci sînt în Táni căpetenii vestitori răi.

5. În deşărt vor osteni cătră norod carele nu le va folosi lor spre ajutoriu, ce spre ruşine şi ocară.

Videniia hiarălor celor den pustiiu

6. Cu necaz şi cu strînsoare, leu şi puiu de leu de acoló şi aspide şi puiu de aspide zburătoare, carii aducea pre măgari şi pre cămile avuţiia lor cătră limbă carea nu va folosi lor spre ajutoriu, ce spre ruşine şi ocară.

7. Eghiptênii în deşărt şi în zadar vor folosi voao, vestêşte-le lor că „În deşărt iaste mîngîiêrea voastră aceasta."

8. Acum, dară, şăzînd scrie pre lêspede acêstea şi pre carte, că vor fi acêstea la zilele vremilor şi pînă în veac.

9. Căci nărod neascultătoriu iaste, fii mincinoşi, carii nu vrea să asculte lêgea lui Dumnezeu,

10. Cei ce zic prorocilor: „Nu vestiţi noao!" şi celor ce văd videniile: „Nu grăiţi noao, ce grăiţi noao şi spuneţi noao altă rătăcire,

11. Şi întoarceţi pre noi den calea aceasta, luaţi de la noi cărarea aceasta şi luaţi de la noi cuvîntătoriul lui Israíl."

12. Pentru acêea, acêstea zice Domnul, Cel Sfînt al lui Israíl: „Căci nu v-aţi supus cuvintelor acestora şi aţi nădejduit pre minciuni şi căci ai cîrtit şi nădejduit ai fost pre cuvîntul acesta,

13. Pentru acêea fi-va voao păcatul acesta ca un zidu căzînd îndată al unii cetăţi tari ce s-au luat, căriia îndată e de faţă căderêa,

14. Şi căderêa ei va fi ca o zdrobitură a unui vas de strachină de cărămidă supţire, cît să nu să afle întru ei hîrb cu care să iêi foc şi cu care vei turna apă puţină."

15. Aşa zice Domnul Domnul, Sfîntul lui Israíl: „Cînd te vei întoarce vei suspina, atuncea te vei mîntui şi vei cunoaşte unde ai fost. Cînd nădejduiai pre cêle deşarte, deşartă vîrtutea voastră s-au făcut. Şi nu vreaţi să auziţi, ce aţi zis:

16. «Pre cai vom fugi.» Pentru acêea veţi fugi. Şi aţi zis: «Pre sprintine încălecări ne vom sui.» Pentru acêea sprintini vor fi cei ce vor goni pre voi.

17. O mie de glasul unuia vor fugi, şi de glasul a cincea fugi-vor mulţi, pînă unde veţi rămî- //

Ms. 45, p. 547-548

să-vor.

24. Şi vor cunoaşte cei ce rătăcesc cu duhul pricêpere şi cei ce răpştesc învăţa-să-vor a asculta şi limbile cêlea ce fiicăvăsc învăţa-să-vor a grăi pace."

Cap 30

1. Vai, coconi viclêni, ⌊acêstea⌋ dzice Domnul: „Făcut-aţi sfat nu[155] pren duhul mieu, ca să adaogeţi păcate preste păcate.

2. Cei ce merg a să pogorî la Éghipt, şi pre mine nu m-au întrebat, ca să să ajutorească de Farao şi să să acopere de eghiptêni.

3. Pentru că va fi voao acoperemîntul Farao spre ruşine şi celor ce nădăjduiesc pre Éghipt, ocară." *[548/1]*

4. Căci sînt în Tani boiêri începători îngeri răi.

5. Întru dăşert vor osteni cătră năród carele nu le va folosi lor spre ajutor, ce la ruşine şi ocară.

Vedêrea acelor cu patru picioare
celor dentru pustiiu

6. Întru năcaz şi întru strîmptoare, leu şi puiu de leu de acoló şi aspide zburătoare şi pui de aspide, carii[156] aducea pre măgari şi cămile avuţiia lor cătră limbă carea nu va folosi[157] pre ei ⌊spre ajutor, ce la ruşine şi ocară⌋.

7. Eghiptênii întru dăşert şi în zădar vor folosi voao, vestêşte lor că „De nimic — mîngiîêrea voastră aceasta."

8. Acum, dară, şezînd scrie pe lêspede[158] acêstea şi pre carte, că vor fi la dzile a vremilor acêstea şi pînă la vac.

9. Căci nărodul neascultător sînt, fii minciunoşi, carii nu vrea să asculte lêgea lui Dumnedzău,

10. Cei ce dzic prorocilor: „Nu vestiţi noao!" şi celor ce vedeniile văd: „Nu grăiţi noao, ce noao grăiţi şi spuneţi noao altă rătăcire,

11. Şi înturnaţi pre noi de la calea aceasta, luaţi de la noi cărarea aceasta şi luaţi de la noi cuvîntătoriul lui Israil."

12. Pentru acêea, ⌊acêstea⌋ zice Domnul, Cel Sfînt a lui Israil: „Căci aţi neascultat cuvintelor acestora şi aţi nădăjduit pre minciună[159] şi căci ai răpştit şi nădăjduit ai fost pre cuvîntul acesta,

13. Pentru acêea fi-va voao păcatul acesta ca un zid căzînd îndată a unii cetăţi tari ce s-au luat, carie îndată de faţă i-i cădêrea;

14. Şi cădêrea ei va fi ca o zdrobitură a unui vas de strachină de cărămidă supţire, cît să nu să afle întru ei strachină cu carea foc să rădici şi cu carea vei turna apă puţînă."

15. Aşa dzice Domnul Domnul, Sfîntul lui Israil: „Cînd te vei întoarce suspina-vei, atuncea te vei mîntui şi vei cunoaşte unde ai fost. Cînd nădăjduiai pre cêle dăşarte, întru dăşert vîrtutea voastră s-au făcut. Şi nu vreaţi să ascultaţi, ce aţi dzis:

16. «Pre cai vom fugi.» Pentru acêea veţi fugi. Şi aţi dzis: «Preste sprinteni încălecări ne vom sui.» Pentru acêea, sprinteni vor fi cei ce vor goni pre voi.

17. 1000 pen glasul unuia vor fugi, şi pentru glasul a cinci fugi-vor mulţi, pînă unde veţi rămî-

Ms. 4389, p. 688

de Dumnezeul lui Iácov.

24. Şi vor înţelêge ceia ce se înşală cu duhul pricêperii şi cei ce răpştesc se vor învăţa să asculte şi limbile cêle ce fîlcăvesc se vor învăţa a grăi pacea."

Cap 30

1. Vai de feciorii cei ce se-au lepădat, aceasta grăiêşte Domnul: „Făcut-aţi sfat nu cu mine, şi tocmêle nu cu duhul mieu, ca să adaogeţi păcat preste păcat,[323]

2. Ceia ce merg să se pogoară în Eghípet, şi pre mine nu m-au întrebat, ca să aibă ajutor de Faraon şi scuteală de eghiptêni.

3. Şi va fi voaoă acoperemîntul lui Faraon ruşine şi nădăjduirea în Eghípet, ocară."

4. Că sînt în Tan boiêrii tăi şi vestitorii cei răi.

5. Se vor osteni cătră năród în dăşărt, [5] carii nu le vor folosi, nici le vor fi de ajutor, nici de osfinteală, ce de ruşine şi de ocară.

Vedêrea celor cîte cu 4 picioare,
cêle den pustie

6. În grijă şi în supărare, leul şi puiul leului de dînşii, aspída şi puii aspídelor celor zburătoare, carii ducea în umere şi pre cămile bogăţiia lor, la ţara carea n-au fost lor *[688/2]* de folos, ce de ocară şi de ruşine.[324]

7. Eghiptênii în zadar[325] şi în dăşărt folosesc voaoă, dă lor sfat[326] că „Mîngiîêrea voastră iaste dăşărtăciune."

8. Deci, acum, şăzînd scrie aceasta pre tablă şi în carte, că aceasta va fi în zilele vremilor şi în veac.

9. Că sînt năród neascultătoriu şi feciori mincinoşi, carii n-au vrut să asculte lêgea lui Dumnezeu,

10. Carii zic prorocilor: „Nu spuneţi noaoă altă înşălăciune,

11. [10] Ca să ne întoarceţi dentr-această cale,[327] [11] luaţi de la noi calea, să luaţi de la noi şi judecata lui Israil."

12. Pentr-acêea, aceasta grăiêşte Domnul, Cel Sfînt al lui Israil: „Pentru căci n-aţi ascultat cuvintele acêstea, ce v-aţi nădăjduit în minciuni, şi pentru căci aţi răpştit şi[328] v-aţi nădăit pre acest cuvînt,

13. Pentr-acêea va fi voaoă păcatul acesta ca un zid carele cade fără de vêste şi ca o cetate tare robită, căriia de pripă-i va fi cădêrea,

14. Fi-va ca spargerea unui vas de lut şi den lut în fărîmitură, cît să nu se[329] dentr-însul hîrb în care să iêi foc şi în care să torni puţinea apă."

15. Aşa grăiêşte Domnul, Sfîntul lui Israil: „Cînd te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei şi mîntui şi vei pricêpe unde ai fost. Cînd te nădăjduiai pre dăşărtăciuni, dăşartă au fost tăriia voastră. Şi n-aţi vrut să ascultaţi, [16] ce aţi zis:

16. «Alerga-vom la cai.» Pentr-acêea veţi fugi[330]. Şi veţi zice: «Să încălecăm[331] pre cei iuţi!» Pentr-acêea ageri[332] vor fi cei ce vă vor goni.[333]

17. De glasul unuia vor fugi o mie, şi de glasul a cinci vor fugi mulţi, pînă veţi rămî-

Versiunea modernă

se vor teme.

24. Şi cunoaşte-vor priceperea cei care se rătăcesc cu duhul; cei care cîrtesc învăţa-vor să asculte şi limbile gîngave învăţa-vor să rostească pace."

Capitolul al 30-lea

1. Vai de voi, copii răzvrătiţi, acestea le zice Domnul: „Făcut-aţi sfat nu prin mine şi învoieli nu prin duhul meu, ca să adăugaţi păcate peste păcate.

2. Merg ca să coboare în Egipt, dar pe mine nu m-au întrebat, ca să fie ajutaţi de Faraon şi să fie adăpostiţi de egipteni.

3. Căci adăpostul lui Faraon va fi pentru voi spre ruşine şi pentru cei care se încred în Egipt, spre ocară."

4. Căci în Tanis sînt conducători mesageri nele–giuiţi.

5. Zadarnic vor trudi către un popor care nu le va fi de folos de ajutor, ci spre ruşine şi ocară.

Vedenia vieţuitoarelor din pustie

6. În necaz şi strîmtorare, leu şi pui de leu de acolo şi vipere şi pui de vipere zburătoare, îşi duceau bogăţia pe măgari şi pe cămile, către un neam care nu le va fi de folos spre ajutor, ci spre ruşine şi ocară.

7. Egiptenii vă vor fi de folos cu lucruri zadarnice şi deşarte. Vesteşte-le că „Zadarnică este această mîngîiere a voastră."

8. Acum, dar, şezi şi scrie acestea pe o tăbliţă şi într-o carte, căci vor fi acestea pentru zilele vremii şi pînă în veac.

9. Căci sînt un popor neascultător, fii mincinoşi, care nu au vrut să asculte legea lui Dumnezeu,

10. Care zic profeţilor: „Nu ne mai vestiţi!" şi celor care văd vedenii: „Nu ne mai vorbiţi, ci vorbiţi-ne şi vestiţi-ne altă rătăcire,

11. Şi întoarceţi-ne de la această cale, luaţi de la noi această cărare şi luaţi de la noi cuvîntul lui Israel."

12. De aceea, acestea le zice Domnul, Sfîntul lui Israel: „Fiindcă nu aţi ascultat cuvintele acestea şi aţi nădăjduit în minciună şi fiindcă ai murmurat şi te-ai bizuit pe acest cuvînt,

13. De aceea păcatul acesta va fi pentru voi ca un zid
care se prăbuşeşte deodată, cînd o cetate întărită este cucerită, a cărei cădere este aproape,

14. Şi căderea ei va fi ca nimicirea unui vas de lut, dintr-un urcior subţire, încît nu mai găseşti printre ele un hîrb în care să iei jar sau în care să duci puţină apă."

15. Aşa vorbeşte Domnul, Domnul — Sfîntul lui Israel: „Cînd te vei întoarce şi vei suspina, atunci vei fi mîntuit şi vei cunoaşte unde erai. Cînd te-ai încrezut în lucruri deşarte, deşartă s-a făcut tăria voastră. Şi nu aţi vrut să ascultaţi, ci aţi zis:

16. «Pe cai vom fugi», de aceea veţi fugi! Şi aţi zis: «Vom fi călăreţi pe [cai] sprinteni.» De aceea sprinteni vor fi cei care vă vor goni.

17. De glasul unuia fugi-vor o mie, şi de strigătul a cinci fugi-vor mulţi, pînă ce veţi rămî-

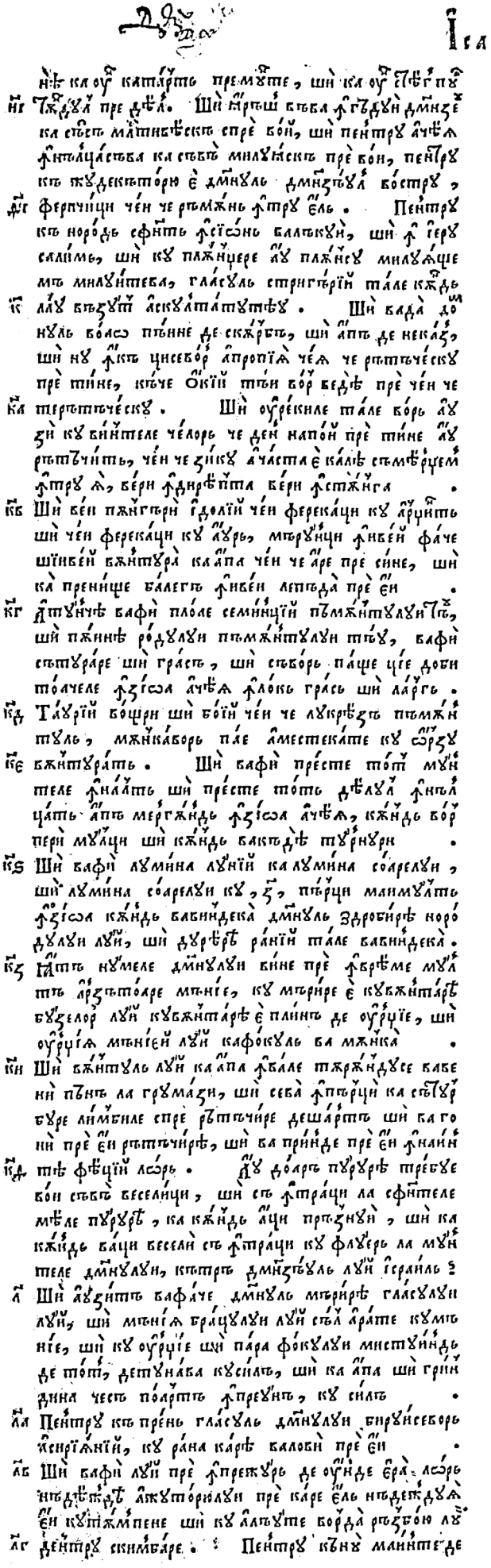

Biblia 1688, p. 471, col. 1

nea ca un catart pre munte şi ca un steag purtîndu-l pre deal."

18. Şi iarăşi vă va îngădui Dumnezeu ca să să milostivească spre voi şi pentru acêea înălţa-să-va ca să vă miluiască pre voi; pentru că judecătoriu e Domnul Dumnezăul vostru. Fericiţi cei ce rămîn întru el.

19. Pentru că norod sfînt în Sión va lăcui, şi în Ierusalím, şi cu plîngere au plînsu: „Miluiêşte-mă!" Milui-te-va; glasul strigării tale cînd l-au văzut, ascultatu-te-au.

20. Şi va da Domnul voao pîine de scîrbă şi apă de necaz şi nu încă ţi se vor apropiia ceia ce rătăcescu pre tine, căce ochii tăi vor vedea pre cei ce te rătăcescu,

21. Şi urechile tale vor auzi cuvintele celor ce denapoi pre tine au rătăcit, cei ce zicu: „Aceasta e calea, să mêrgem întru ea veri în direapta, veri în stînga."

22. Şi vei pîngări idolii cei ferecaţi cu argint şi cei ferecaţi cu aur, mărunţi îi vei face şi-i vei vîntura ca apa cei ce are pre sine şi ca pre nişte balegă îi vei lepăda pre ei.

23. Atuncea va fi ploaie seminţii pămîntului tău şi pîinea rodului pămîntului tău va fi săturare şi grasă şi să vor paşte ţie dobitoacele în zioa acêea în loc gras şi larg.

24. Taurii voştri şi boii cei ce lucrează pămîntul mînca-vor paie amestecate cu orzu vînturat.

25. Şi va fi preste tot muntele înalt şi preste tot dealul înălţat apă mergînd în zioa acêea, cînd vor pieri mulţi şi cînd va cădea turnuri.

26. Şi va fi lumina lunii ca lumina soarelui şi lumina soarelui cu 7 părţi mai mult în zioa cînd va vindeca Domnul zdrobirea norodului lui şi durêrea ranii tale va vindeca.

27. Iată, numele Domnului vine pren vrême multă, arzătoare mînie; cu mărire e cuvîntarea buzelor lui, cuvîntarea e plină de urgie şi urgiia mîniei lui ca focul va mînca.

28. Şi vîntul lui, ca apa în vale tîrîndu-se, va veni pînă la grumazi şi se va împărţi ca să turbure limbile spre rătăcire deşartă şi va goni pre ei rătăcirea şi va prinde pre ei înaintea fêţii lor.

29. Au doară pururea trebuie voi să vă veseliţi şi să întraţi la sfintele mêle pururea ca cînd aţi prăznui şi ca cînd v-aţi veseli să întraţi cu fluier la muntele Domnului, cătră Dumnezăul lui Israíl?

30. Şi auzită va face Domnul mărirea glasului lui şi mîniia braţului lui să-l arate cu mînie şi cu urgie şi para focului mistuind de tot; detuna-va cu silă şi ca apa şi grindina ce să poartă împreună cu silă.

31. Pentru că pren glasul Domnului birui-se-vor asiriênii cu rana carea va lovi pre ei.

32. Şi va fi lui pre împrejur, de unde era lor nădêjdea ajutoriului pre care el nădejduia; ei cu tîmpene şi cu alăute vor da războiu lui dentru schimbare.

33. Pentru că nu mainte de /

Ms. 45, p. 548-549

nea ca un catartu pre munte şi ca un steag purtînd pre măgură."

18. Şi iarăşi va îngădui Dumnedzău ca să vă îndure pre voi, pentru acêea înălţa-să-va ca să vă miluiască pre voi; pentru căci judecător — *[548/2]* Domnul Dumnedzăul nostru. [19] [160]Fericiţi cei ce rămîn întru el.

19. [20] Pentru căci nărod sfînt în Sion va lăcui, şi Ierusalim, şi cu plîngere au plîns: „Miluiêşte-mă!" Milui-te-va; glasul strigării tale cînd l-au văzut, ascultatu-te-au.

20. [20a.[161]] Şi va da Domnul voao pîine de năcaz şi apă îngustă şi nu încă să vor apropiia ţie ceia ci te rătăcesc pre tine, căci ochii tăi vor vedea pre cei ci te rătăcesc,

21. Şi urechile tale vor audzi cuvintele celor ce mai denapoi pre tine au rătăcit, cei ce dzic: „Aceasta-i calea, să mêrgem întru ea veri în dreapta, veri în stînga."

22. Şi vei pîngări chipurile cêle ferecate cu argint şi cêle poliite cu aur, mărunte le vei face şi le vei vîntura ca apa ceii ce are pre sine şi ca nişte balegă le vei împinge pre iale.

23. Atuncea va fi ploaie la sămînţa pămîntului ⌊tău⌋, fi-va săturare şi gras; şi să vor paşte ţie dobitoacele întru dzua acêea loc gras şi largu.

24. Taurii voştri şi boii voştri cei ce lucrează pămîntul mînca-vor paie amestecate cu orzu, vînturate.

25. Şi va fi preste tot muntele înalt şi preste tot dealul rădicat apă mergînd întru dzua acêea, cînd vor pieri mulţi şi cînd vor cădea turnuri.

26. Şi va fi lumina lunei ca lumina soarelui şi lumina soarelui cu 7 părţi întru dzua cînd va vindeca Domnul zrobirea nărodului lui şi durêrea ranei tale va vindeca.

27. Iată, numele Domnului vine pren vrême multă, arzătoare mînie, cu mărire cuvîntătoriul budzelor lui, cuvîntătoriul de urgie plin şi urgiia mîniei lui ca focul va mînca.

28. Şi vîntul lui[162], ca apa în vale tîrîindu-să, va veni pînă la grumaz şi să va împărţi ca să turbure limbi spre rătăcire deşartă şi-i va goni pre ei rătăcire şi-i va prinde pre ei înaintea fêţii lor.

29.[163] Au pururea trebuie voi să vă veseliţi şi să întraţi la sfintele mêle pururea ca cînd ai prăznui şi cînd[164] veţi veseli să întraţi cu fluier la muntele Domnului, cătră Dumnedzăul lui Israil?

30. Şi audzite va face Domnul mărirea glasului lui şi mîniia braţului lui să-l arate cu mînie şi urgie şi pară mîncînd de tot; tuna-va cu silă şi ca apa şi smida pornindu-să împreună cu silă.

31. Pentru că pren glasul Domnului birui-să-vor assiriênii ca rana *[549/1]* cu carea va lovi pre ei.

32. Şi va fi lui prenpregiur, de unde era lor ajutoriului nădêjde preste carea el nădăjduia; ei cu tîmpene şi cu alăută da-vor război cu el den primenire.

33. Pentru că nu mai nainte de

Ms. 4389, p. 688-689

nea ca un catarg într-un munte şi ca un steag ce se poartă pre deal."

18. Şi iarăşi vă va îngădui Dumnezeu ca să vă miluiască şi pentr-acêea se va înălţa, că să vă fie îndurător, pentru că judecătoriu iaste Domnul Dumnezeul nostru; dară slava voastră unde o aţi lăsat? [334]Ferice de toţi cei ce vor lăcui într-însul.

19. Pentru că nărodul cel sfînt se va sălăşlui în Sion şi în Ierusalim; plînge-vei cu plîngere: „Miluiêşte-mă!" Şi te va milui glasul strigării tale, cînd te va vedea că-l vei asculta.

20. Şi va da voaoă Dumnezeu pîinea grijii şi apa strumturii şi de-acii nu se vor mai apropiia de tine ceia ce te înşală şi *[689/1]* vor vedea ochii tăi pre ceia ce te-au înşălat,[335]

21. Şi urechile tale vor auzi cuvintele celor ce te-au înşălat denapoi[336], ceia ce zic: „Aceasta iaste calea, să mêrgem pre dînsa sau spre direapta, sau spre stînga."

22. Şi vei lepăda idolii cei fericaţi cu argint şi cu aur şi-i vei face fărîmiêle[337] şi-i vei vărsa ca pre nişte apă spurcată şi-i vei lepăda ca pre nişte balegi.

23. Atunci va fi ploaie sămănăturii ţărîi tale şi pîinea roadei pămîntului tău va fi dăstul de bună; şi se vor paşte în zioa acêea dobitoacele tale în loc bun şi larg.

24. Juncii voştri şi boii carii ară vor mînca pleavă amestecată cu orz vînturat.

25. Şi va fi în tot muntele cel nalt şi în tot dealul cel înălţat apă de va cură în zioa acêea, cînd vor pieri mulţi şi cînd vor cădea turnurile.[338]

26. Şi va fi lumina lunii ca lumina soarelui, iar lumina soarelui va fi înşăptit (mai luminată) în zioa acêea cînd va vindeca Domnul sfărîmarea nărodului său şi va tămădui durêrea ranei lui.

27. Iată, numele Domnului vine de multă vrême, arzînd urgie, cu slavă, cuvîntul buzelor lui, cuvînt plin de mînie, şi mîniia urgiei va pîrjoli.

28. Şi Duhul lui, cu apa trăgînd în vale, pînă la grumazi şi se va împărţi ca să turbure ţinuturile de înşălăciunea cea dăşartă şi le va goni înşălăciunea cea dăşartă şi le va apuca[339] înaintea fêţelor lor.

29. Au doară iaste voaoă să vă veseliţi în toate vrêmea şi să întraţi întru sfinţirile mêle în toată vrêmea ca cînd aţi prăznui şi ca cînd v-aţi veseli să întraţi cu fluiere în muntele Domnului, cătră Dumnezeul lui Israil?[340]

30. Şi să facă Dumnezeu să fie auzită slava glasului său şi să arate urgiia braţului său cu urgie şi cu mînie şi cu văpaie arzătoare, şi cu trăsnet de nevoie şi ca apa şi ca grindina[341] carea se pogoară cu de-a sila.

31. Că cu glasul Domnului se vor micşora assiriênii cu rana cu care-i va răni.

32. Şi-i vor ocoli ceia de unde avea ei nădêjde şi pre carii se nădăjduia ei. [32] Şi vor da războiu asupra lor cu fluiere şi cu lăute, pentru schimbare.

33. Că nu va fi *[689/2]* întrebată

Versiunea modernă

ne ca un ca un par [înfipt] pe un munte şi ca un purtător de flamură pe un deal."

18. Şi iarăşi Dumnezeu va aştepta să se îndure de voi şi de aceea se va înălţa ca să aibă milă de voi. Căci judecător este Domnul Dumnezeul vostru. Fericiţi cei ce se statornicesc în el.

19. De aceea un popor sfînt în Sion va locui, şi în Ierusalim, şi a plîns cu plînset: „Ai milă de mine!" Va avea milă de tine. La glasul strigătului tău, cînd a văzut, ascultatu-te-a.

20. Şi vă va da Domnul pîinea necazului şi apă puţină şi nu se vor mai apropia de tine cei care te rătăcesc, căci ochii tăi vedea-vor pe cei care te rătăcesc,

21. Şi urechile tale auzi-vor cuvintele celor dindărăt care te-au rătăcit, cei care zic: „Aceasta este calea, să mergem pe ea fie la dreapta, fie la stînga."

22. Şi vei pîngări idolii cei poleiţi cu argint şi pe cei poleiţi cu aur, bucăţi îi vei face şi îi vei împrăştia, ca apa celei care şade deoparte şi ca pe balegă îi vei lepăda.

23. Atunci fi-va ploaie pentru sămînţa din pămîntul tău şi pîinea din rodul pămîntului tău fi-va săţioasă şi grasă. Şi vitele tale paşte-vor în ziua aceea un loc gras şi încăpător.

24. Taurii voştri şi boii care lucrează pămîntul mînca-vor pleavă pregătită cu orz vînturat.

25. Şi pe orice munte înalt şi pe orice deal ridicat fi-va apă curgătoare în ziua aceea, cînd pieri-vor mulţi şi cînd cădea-vor turnuri.

26. Şi fi-va lumina lunii ca lumina soarelui şi lumina soarelui fi-va de şapte ori mai mare, în ziua cînd va vindeca Domnul zdrobirea poporului său şi durerea rănii tale o va vindeca.

27. Iată, numele Domnului vine după mult timp, mînia este aprinsă, cuvîntul buzelor lui, cu slavă, cuvîntul plin de urgie şi urgia mîniei va mistui ca focul.

28. Şi Duhul lui, ca o apă şiroind într-o vale, va ajunge pînă la grumaz şi se va împărţi ca să tulbure neamurile în rătăcire deşartă şi îi va urmări rătăcirea şi îi va prinde în faţa lor.

29. Oare trebuie să vă veseliţi pururea şi să intraţi în locaşul meu pururea ca unii care sărbătoresc şi precum cei ce se veselesc să intraţi cu fluier în muntele Domnului, la Dumnezeul lui Israel?

30. Şi Dumnezeu va face auzită slava glasului său şi mînia braţului său să arate cu mînie şi cu urgie şi cu flacără mistuitoare. Va tuna cu putere şi ca apa şi ca grindina care cade năprasnic.

31. Din pricina glasului Domnului vor fi biruiţi asirienii, cu lovitura cu care îi va lovi.

32. Şi i se va întîmpla [aceasta] de jur împrejur, de unde trăgea nădejdea ajutorului în care se încrezuse; ei, în schimb, vor lupta împotriva lui cu timpane şi cu alăută.

33. Tu te vei răzvrăti înainte de

Biblia 1688, p. 471, col. 2

zile te vei vicleni; au doară şi ţie s-au gătit să împărăţeşti? Valea adîncă, lêmne zăcînd, focu şi lêmne multe e mîniia Domnului, ca o vale arzînd de iarbă pucioasă.

Cap 31

1. Vai, cei ce pogoară la Eghípet pentru ajutoriu, cei ce pre cai nădejduiescu şi pre cară, căce sînt multe, şi de cai, mulţime foarte, şi n-au auzit nădejduind pre Sfintul lui Israíl şi pre Dumnezău nu l-au cercat!

2. Şi el, înţelepţêşte, aducea preste ei rêle şi cuvîntul lui nu se va călca. Şi se va scula preste case de oameni răi şi pre nădêjdea lor cea deşartă,

3. Pre om eghiptean, şi nu Dumnezeu, pre trupuri de cai, şi nu iaste ajutoriu. Şi Domnul va aduce mîna lui preste dînşii şi vor osteni cei ce ajută şi împreună toţi vor pieri cu sabie.

4. Căci aşa au zis mie Domnul: „Precum cînd va striga leul sau puiul leului pre vînatul carele au prinsu şi va striga preste el pînă unde se vor umplea munţii de glasul lui, şi s-au biruit, şi de mulţimea mîniei s-au spămîntat, aşa va pogorî Domnul Savaoth să oştească preste muntele Sión, preste măgurile ei.

5. Ca pasările ce zboară, aşa va scuti Domnul Savaóth pentru Ierusalím, va scuti şi va scoate şi va ocroti şi va mîntui."

6. Întoarceţi-vă, cei ce adîncul sfat şi fără de lêge sfătuiţi, fiii lui Israíl!

7. Căci în zioa acêea lepăda-se-vor oamenii de cêle făcute de mînă ale lor cêle de argint şi de cêle făcute de mînă cêle de aur, carele au făcut mîinile lor.

8. Şi va cădea Asúr nu cu sabiia omului, nici sabiia omului îl va mînca pre el, şi va fugi nu de cătră faţă de sabie; şi tinerii fi-vor la biruinţă.

9. Pentru că cu piatră se vor cuprinde ca cu şanţu şi se vor birui, şi cela ce fuge se va prinde. Acêstea zice Domnul: „Fericit cel ce are în Sión sămînţă şi rude în Ierusalím!"

Cap 32

1. Pentru că, iată, împărat direpт va împărăţi şi boiêrii cu judecată vor stăpîni.

2. Şi va fi omul ascunzînd cuvintele lui şi se va ascunde ca de la apa ce să duce; şi se va arăta în Sion ca un rîu mergînd, slăvit, în pămînt sătos.

3. Şi încă nu vor mai fi nădejduind pre oameni, ce vor da urechile spre auzire.

4. Şi inima celor slabi va lua aminte a auzi şi limbile cêle ce fîncăvesc curînd vor învăţa a grăi pace.

5. Şi încă nu vor mai zice celui nebun a stăpîni şi încă nu vor mai zice slugile tale: „Taci!"

6. Pentru că cel nebun nu bune va grăi şi inima lui deşarte va gîndi, a săvîrşi fărădelêge şi a grăi cătră Domnul înşălăciune, ca să samene sufletele flă- //

Ms. 45, p. 549

dzile te vei rocoşi; au şi ţie s-au gătit să împărăţeşti? Vale adîncă, lêmne zăcînd, foc şi lêmne multe, mîniia Domnului, ca valea de iarbă pucioasă arzînd.

Cap 31

1. Vai, cei ce pogoară la Éghipt pentru ajutor, cei ce pre cai nădăjduiesc şi pre cară, pentru că sînt multe, şi preste cai, mulţime foarte, şi n-au audzit nădăjduind preste Sfintul lui Israil şi pre Dumnedzău nu l-au cercat!

2. Şi el, înţelepţêşte, aducea preste ei rêle şi cuvîntul lui nu să va neasculta. Şi să va scula preste casele oamenilor răi şi pre nădêjdea lor cea întru dăşert,

3. Eghiptean om şi nu Dumnedzău, cal al trupului, şi nu iaste ajutor. Şi Domnul va aduce mîna lui preste înşii şi vor osteni cei ce ajută şi împreună toţi vor pieri ⌊cu sabie⌋.

4. Căci aşa au dzis mie Domnul: „În ce chip cînd va striga leul sau puiul leului pre vînatul carele au prinsu şi strigă preste ea pînă unde s-ar împlea munţii de glasul lui, şi s-au biruit, şi mulţimea glasului lui s-au spămîntat, aşa va pogorî Domnul Savvaoth să oştească preste muntele Sion, preste măgurile ei.

5. Ca pasările ce zboară, aşa va scuti Domnul Savvaoth pentru Ierusalim, va scuti şi va scoate şi va ocroti şi va mîntui."

6. [165]Întoarceţi-vă, ceia ce sfatul cel adînc sfătuiţi şi fără dă lêge, fiii lui Israil!

7. Căci întru dzua acêea tăgădui-să-vor oamenii cêle făcute cu mîna ale lor cêle de argint şi cêle făcute cu mîna de aur, carele au făcut mîinile lor.

8. Şi va cădea Assur nu cu sabiia omului, nici sabiia omului îl va mînca de tot pre el, şi va fugi nu de cătră faţă de sabie; şi tinereii fi-vor la biruinţă.

9. Pentru că cu piatra să vor prinde împregiur ca cu şanţu şi să vor birui, şi cela ce fuge să va prinde. Acêstea dzice Domnul: „⌊Fericit⌋ carele are în Sion sămînţă şi rude în Ierusalim!"

Cap 32

1. Pentru că, iată, împărat drept va împărăţi şi boiêri cu judeţu vor stăpîni.

2. Şi va fi omul *[549/2]* ascunzînd cuvintele lui şi să va ascunde ca de la apa ce mêrge; şi să va arăta în Sion ca un rîu mergînd, slăvit, întru pămînt sătos.

3. Şi nu încă vor mai fi nădăjduind pre oameni, ce urechile a audzi vor da.

4. Şi inima celor slabi va lua aminte a audzi şi limbile cêlea ce fiicăvăsc curînd vor învăţa a grăi pace.

5. Şi nu încă vor mai dzice celui nebun a stăpîni şi nu încă vor mai dzice slugele tale: „Taci!"

6. Pentru că cel nebun nebune va grăi şi inima lui dăşarte va gîndi, a săvîrşi fărădălêge şi a grăi cătră Domnul înşelăciune, ca să samene sufletele flă-

Ms. 4389, p. 689-690

zioa de tine mai nainte; au doară şi ţie ţi se-au gătit să împărăţeşti în valea cea adîncă? Zăcînd lêmne, foc şi lêmne multe, că urgiia Domnului — ca valea cea arsă cu pietri arzătoare.

Cap 31

1. Vaide de cei ce se pogoară în Eghípet pentru ajutoriul, nădăjduindu-se pre cai şi pre arme, că sînt multe, şi de cêle de pre cai iaste mulţime multă, iar nu se-au nădăjduit pre Sfintul lui Israil şi n-au cercetat pre Dumnezeu![342]

2. Iar el, înţelepţêşte, aduce asupra lor răotate, şi cuvîntul lui nu se va huli. Şi se va scula asupra caselor oamenilor celor răi şi asupra nădejdii lor cea dăşartă.[343]

3. Om eghiptean, iar nu Dumnezeu, carne de cal, şi nu va fi ajutor[344]. Şi va aduce Domnul mîna sa asupra lor şi vor osteni cei ce ajută şi vor pieri toţi denpreună.

4. Că acêstea au zis Domnul cătră mine: „Cum va zbiera leul şi puiul leului de vînatul care-l prinde şi va striga pentru dînsul pînă se vor umplea munţii de glasul lui şi se-au micşorat şi se-au temut de mulţimea urgiei, aşa se va pogorî Domnul Savaoth să oştească asupra[345] muntelui Siónului şi asupra[346] dealurilor lui.[347]

5. Ca şi pasărea carea zboară, aşa va apăra Domnul pre Ierusalim, îl va mîntui şi-l va scuti şi-l va spăsi."

6. Întoarceţi-vă, ceia ce aţi sfătuit sfat adînc fărădelegiuitoriu!

7. Că în zioa acêea se vor întoarce oamenii de cătră idolii săi cei de aur şi de argint, care i-au făcut mîinile lor.[348]

8. Şi va cădea Assur nu de sabie omenească, nici nu-l va pîrde sabie bărbătească, şi va fugi nu de faţă de sabie; şi tinerii lui vor fi întru împuţinare.

9. Că se vor ocoli cu piiatră ca cu un şanţ şi vor fi biruiţi, şi cela ce va fugi se va prinde[349]. Aceasta grăiêşte Domnul: „Ferice de cela ce are neam în Sion şi rudenii[350] în Ierusalim!"

Cap 32

1. Că iată că va împărăţi împărat direpţ şi boiêrii vor încêpe a stăpîni cu judecată.[351]

2. Şi va fi omul cel ce va ascunde cuvintele sale şi se va ascunde ca un pîrîu de apă; şi în Sion se va arăta ca un rîu şi ca un izvor carele cură minunat prentr-un pămînt secetos.

3. Şi de-acii nu se vor mai nădăjdui pre oameni, ce-şi *[690/1]* vor da urêchea spre ascultare.

4. Şi inima celor ce au slăbit va lua aminte să asculte şi limbile celor gîngavi degrabă să vor învăţa să grăiască pace.

5. Şi de-acii nu vor mai zice celui fără de minte să stăpînească[352], nici vor mai zice slugile tale: „Taci!"

6. Că cel nebun nebunêşte sfătuiêşte şi inima lui cêle dăşarte pricêpe, să isprăvească fărădelegiuirile şi să grăiască cătră Domnul înşălăciune, ca să rîsipească sufletele celor flă-

Versiunea modernă

vreme; oare ţi-a fost pregătit şi ţie să împărăţeşti? Vale adîncă, lemne aşezate, foc şi lemne multe este mînia Domnului, ca o vale de pucioasă aprinsă.

Capitolul al 31-lea

1. Vai de cei ce se coboară în Egipt pentru ajutor, cei ce se bizuie pe cai şi pe care [de luptă], că sînt multe, şi pe cai, mulţime numeroasă, şi n-au auzit bizuindu-se pe Sfintul lui Israel, iar pe Dumnezeu nu l-au căutat!

2. Şi el, înţelept, a adus asupra lor rele şi cuvîntul lui nu va fi zădărnicit; [el] se va ridica asupra caselor oamenilor răi şi asupra nădejdii lor deşarte,

3. Pe egiptean — om, nu Dumnezeu — pe trupuri de cai, care nu sînt de ajutor. Dar Domnul îşi va întinde mîna asupră-le şi vor osteni cei care dau ajutor şi laolaltă toţi vor pieri de sabie.

4. Căci aşa mi-a vorbit Domnul: „În ce chip răcneşte leul sau puiul de leu asupra prăzii, pe care a prins-o, şi mugeşte asupra ei, pînă se umplu munţii de răgetul lui, şi [vietăţile] se chircesc şi se înspăimîntă de mulţimea mîniei, aşa va tăbărî Domnul Savaot să lupte pe muntele Sionului, pe munţii lui.

5. Precum păsările ce zboară, aşa va ocroti Domnul Savaot Ierusalimul, îl va izbăvi, îl va păzi şi îl va mîntui."

6. Întoarceţi-vă, voi cei care puneţi la cale sfat adînc şi nelegiuit, fiii lui Israel!

7. Căci în ziua aceea lepăda-vor oamenii făcăturile lor de argint şi făcăturile de aur, pe care mîinile lor le-au făcut.

8. Şi va cădea Assur nu cu sabie de bărbat, nici sabie de om îl va mistui, şi nu din faţa sabiei va fugi; şi tinerii fi-vor înfrînţi.

9. De o stîncă vor fi încercuiţi ca de o întăritură şi vor fi înfrînţi, iar cel ce va fugi va fi prins. Acestea le zice Domnul: „Fericit cel ce are în Sion o sămînţă şi rubedenii în Ierusalim!"

Capitolul al 32-lea

1. Căci iată, un împărat drept va împărăţi şi căpeteniile cu judecată vor stăpîni.

2. Şi omul îşi va ascunde cuvintele şi se va ascunde ca de o apă vijelioasă. Şi se va arăta în Sion ca un rîu vijelios, slăvit, într-un pămînt însetat.

3. Şi nu se vor mai bizui pe oameni, ci îşi vor pleca urechile să asculte.

4. Şi inima celor slabi va lua seama ca să asculte şi limbile gîngave grabnic vor învăţa să vorbească pacea.

5. Şi nu vor mai zice neghiobului să domnească, iar slujbaşii tăi nu vor mai zice: „Taci!"

6. Căci neghiobul va rosti neghiobii şi inima lui va cugeta deşertăciuni, ca să înfăptuiască nelegiuiri şi să vorbească împotriva Domnului rătăcire, ca să împrăştie sufletele flă-

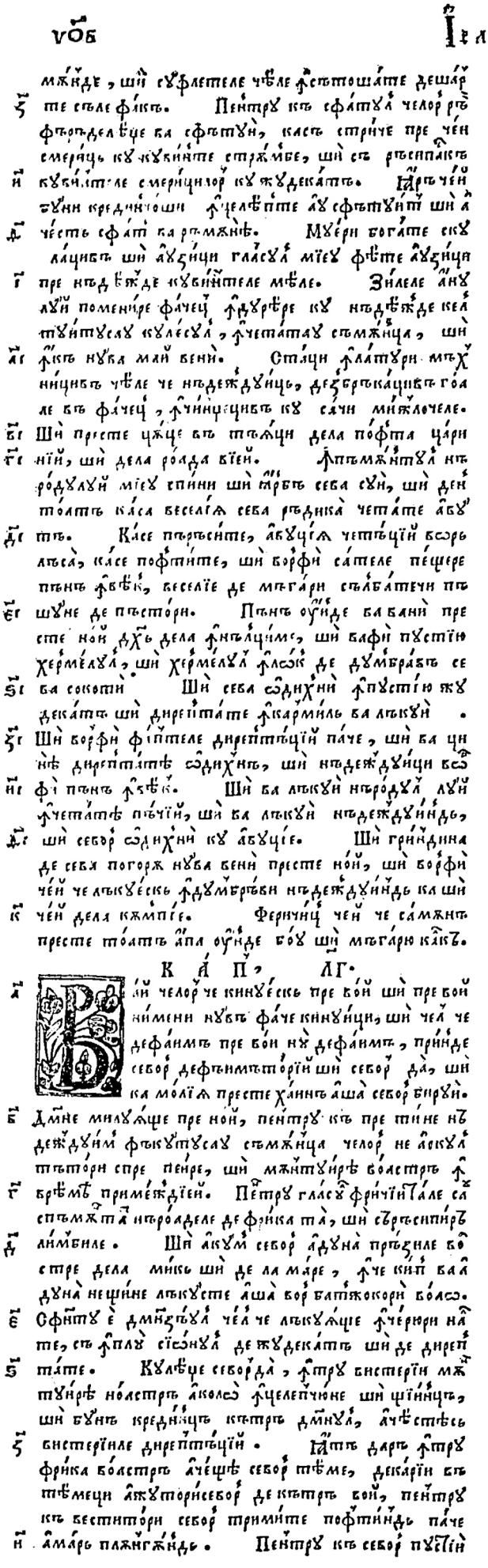

Biblia 1688, p. 472, col. 1

mînde şi sufletele cêle însătoşate deşarte să le facă.

7. Pentru că sfatul celor răi fărădelêge va sfătui, ca să strice pre cei smeriţi cu cuvinte strîmbe şi să răsipască cuvintele smeriţilor cu judecată.

8. Iară cei buni-credincioşi înţelêpte au sfătuit şi acest sfat va rămînea.

9. Muieri bogate, sculaţi-vă şi auziţi glasul mieu! Fête, auziţi pre nădêjde cuvintele mêle!

10. Zilele anului pomenire faceţi în durêre cu nădêjde; cheltuitu-s-au culesul, încetat-au sămînţa şi încă nu va mai veni.

11. Staţi în laturi, mîhniţi-vă, cêle ce nădejduiţi, dezbrăcaţi-vă, goale vă faceţi, încingeţi-vă cu saci mijlocele

12. Şi preste ţîţe vă tăiaţi de la pofta ţarinii şi de la roada viei.

13. În pămîntul nărodului mieu spini şi iarbă se va sui şi den toată casa veseliia se va rădica. Cetate avută,

14. Case părăsite! Avuţiia cetăţii vor lăsa, case poftite; şi vor fi satele peştere pînă în veac, veselie de măgari sălbateci, păşune de păstori,

15. Pînă unde va veni preste noi duh de la înălţime. Şi va fi pustiiu Hermélul şi Hermélul în loc de dumbravă se va socoti.

16. Şi se va odihni în pustiiu judecată şi direptate în Carmíl va lăcui.

17. Şi vor fi faptele direptăţii pace şi va ţinea direptatea odihnă şi nădejduiţi vor fi pînă în veac.

18. Şi va lăcui nărodul lui în cetatea păcii şi va lăcui nădejduind şi se vor odihni cu avuţie.

19. Şi grindina, de se va pogorî, nu va veni preste noi. Şi vor fi cei ce lăcuiesc în dumbrăvi nădejduind ca şi cei de la cîmpie.

20. Fericiţi cei ce samănă preste toată apa, unde bou şi măgariu calcă.

Cap 33

1. Vai celor ce chinuiesc pre voi! Şi pre voi nimeni nu vă face chinuiţi. Şi cel ce defăima pre voi nu defaimă. Prinde-se-vor defăimătorii şi se vor da, şi ca moliia preste hainã, aşa se vor birui.

2. Doamne, miluiêşte pre noi, pentru că pre tine nădejduim! Făcutu-s-au sămînţa celor neascultători spre pieire şi mîntuirea voastră în vrêmea primejdiei.

3. Pentru glasul fricii tale s-au spămîntat năroadele, de frica ta, şi să răsipiră limbile.

4. Şi acum se vor aduna prăzile voastre, de la mic şi de la mare; în ce chip va aduna neştine lăcuste, aşa vor batjocori voao.

5. Sfîntu e Dumnezăul cel ce lăcuiêşte în ceriuri nalte, că împlu Siónul de judecată şi de direptate.

6. Cu lêge se vor da, întru visterii — mîntuirea noastră; acoló — înţelepciune şi ştiinţă şi bună-credinţă cătră Domnul. Acêstea-s visteriile direptăţii.

7. Iată, dară, întru frica voastră aceştia se vor tême; de carii vă têmeţi ajutori-se-vor de cătră voi, pentru că vestitori se vor trimite, poftind pace, amar plîngînd.

8. Pentru că se vor pustii /

Ms. 45, p. 549-550

mînde şi sufletile cêle însătate dăşarte să le facă.

7. Pentru că sufletul celor răi fărădălége va sfătui, ca să strice pre cei smêrini cu cuvinte strîmbe şi să răsîpască cuvintele smeriţilor cu judeţ.

8. Şi cei binecredincioşi înţelêpte au sfătuit şi acesta sfat rămîne.

9. Muieri înţelêpte, sculaţi-vă şi auziţi glasului mieu! Fête, audziţi întru nădêjde cuvintele mêle!
10. Zilele anului pomenire faceţi cu nădêjde, cu durêre; cheltui-să culesul, părăsitu-s-au sămînţa şi nu încă va mai veni.
11. Staţi în laturi, mîhniţi-vă, cêle ce nădăjduiţi, dăzbrăcaţi-vă, goale vă faceţi, încingeţi-vă ⌊cu saci⌋ mijloacele
12. Şi preste ţîţe vă tăiaţi de la pofta ţarenii şi de la roada viei.
13. Pămîntul nărodului mieu — spini şi iarbă să va sui şi dintru toată casa veseliia să va rădica. Cetate avută,
14. Case părăsite! Avuţiia cetăţii vor lăsa, case poftite; şi vor fi satele peşteri pînă în vac, veseliia a măgari sălbateci, păşciuni a păstori,

15. Pînă unde va[166] veni preste noi duh de la înălţime. Şi va fi pustii Hermel şi Hermel în loc de dumbravă să va socoti.
16. Şi să va odihni întru pustiiu judeţ şi dreptate întru Carmil va lăcui.
17. Şi vor fi faptele dreptăţii pace şi va ţinea dreptatea odihnă şi nădăjduiţi vor fi pînă în vac.

18. Şi va lăcui nărodul lui în cetatea păcii şi va lăcui nădăjduind şi să vor odihni cu avuţie.

19. Şi smida, de să va pogorî, nu preste noi va veni. Şi vor fi cei ce lăcuiesc întru dumbrăvi nădăjduind ca şi cei den cîmpie.
20. Fericiţi cei ce samănă preste toată apa, unde bou şi măgar calcă. *[550/1]*

Cap 33

1. Vai celor ce chinuiesc pre voi! Şi pre voi nime nu face chinuiţi. Şi cel ce dăfaimă pre voi nu dăfaimă. Prinde-să-vor dăfăimătorii şi să vor da, şi ca carea preste haină, aşa să vor birui.

2. Doamne, miluiêşte-ne pre noi, pentru că pre tine nădăjduim! Făcutu-s-au sămînţa celor neascultători spre pieire şi mîntuirea voastră în vrêmea primejdiei.

3. Pentru glasul fricei tale s-au întristat năroadele, de frica ta, şi să răşchirară limbile.

4. Şi acum să vor aduna prăzile voastre, a mic şi a mare; în ce chip va aduna neştine lăcuste, aşa vor batjocuri voao.
5. Sfintu — Dumnedzău cel ce lăcuieşti în ⌊ceruri⌋ înalte, împlu-să Siónul de judeţ şi de dreptate.

6. Cu lêge să vor da, întru odoară[167] — mîntuirea noastră; acoló înţelepciune şi ştiinţă şi bună-credinţă cătră Domnul. Acêstea sînt vistiêrele dreptăţii.

7. Iată, dară, întru frica voastră aceştia să vor tême; pre carii vă têmeţi ajutori-să-vor de cătră voi, pentru că vestitori să vor trimite, poftind[168] pace, amar plîngînd.

8. Pentru că să vor pustii

Ms. 4389, p. 690

mînzi şi sufletele setoase să le facă dăşarte[353].

7. [354]Că sfatul celor răi cêle fără de lêge sfătuiêşte, să rîsipească pre cei smeriţi cu cuvinte nedirêpte şi să strice cuvintele celor smeriţi la judecată.

8. Iar credincioşii cei buni au sfătuit cu bună chibzuială şi sfatul acela va rămînea[355].

9. Sculaţi-vă, muierile cêle bogate, ascultaţi glasul mieu! Fêtelor, cu nădêjde să auziţi cuvintele mêle!
10. După zile şi an să faceţi pomenire în durêre cu nădêjde; culesul viilor se va sfîrşi, conteni-se-va[356] sămînţa şi strîngere cătră aceasta nu va fi.[357]
11. Jălcuiţi-vă şi vă spămîntaţi, cêlea ce aveţi nădêjde, dăzbrăcaţi-vă şi fiţi goale, [12] încingeţi mijloacele voastre cu saci[358]
12. Şi vă[359] bateţi pre piept de dorul cîmpului şi de roada viei.
13. Că pre pămîntul nărodului mieu se va sui[360] mărăcine şi iarbă şi se va răpi[361] bucuriia den toată casa cetăţilor celor avute.
14. Casele se-au pustiit, cetăţile cêle bogate şi casele cêle dragi se vor năpusti şi vor fi toate peştere pînă în veac, bucurie măgarilor sălbateci şi păşune păstorilor,

15. Pînă ce se va pogorî pre voi duh de la Cel de Sus. Şi va fi Hermílul pustiiu şi se va numeni Hermílul întru branişte.
16. Şi va lăcui în pustie judecata şi direptatea se va odihni în Carmil.
17. Şi va fi lucrul direptăţii pacea şi biruinţa direptăţii — răpaosul şi se va nădăjdui pînă în veac.

18. Şi nărodul mieu se va sălăşlui în cetatea păcii şi va lăcui nădăjduindu-se şi se va odihni cu cei bogaţi.

19. Şi, de se va şi pogorî piiatră[362], la voi nu va veni. Şi vor fi cei ce vor lăcui pren dumbrăvi nădăjduindu-se ca şi cei de la cîmpuri.
20. Ferice de cei ce *[690/2]* seamănă pre toată apa, unde calcă boul şi măgariul.

Cap 33

1. Vaide de cei ce vă năcăjăsc, că pre voi nimini nu năcăjaşte! Şi cel ce va huli nu va huli pre voi.[363] [2] Fi-vor prinşi cei ce vor huli pre voi şi se vor da şi ca moliia în haină se vor micşora.

2. [3] Miluiêşte-ne, Doamne, că pre tine ne-am nădăjduit! Seminţiia celor neascultători au fost în piericiune, iar pre noi ne-au mîntuit în vrêmea cea de grijă.
3. [4] De glasul fricii tale se-au înfricoşat nărodul şi de groaza ta se-au rîsipit ţărîle.

4. Iar acum se va strînge robiia voastră cea mare şi cea mică; [5] ca cum va culége[364] cinevaşi lăcuste, aşa-şi va bate joc de voi.
5. Dumnezeul cel sfînt, cela ce vieţuiêşte întru cêle de sus; umplutu-se-au Siónul de judecată şi de direptate.
6. Cu lêge se vor da, întru avuţii — mîntuirea noastră; acoló — înţelepciunea şi ştiinţa şi credinţa cea bună cătră Domnul. Iată, acoló iaste avuţiia[365] direptăţii.
7. Iată că aceia[366] se vor tême întru frica voastră; şi de cei ce v-aţi temut voi, ei vor striga de[367] cătră voi, că se vor trimête vestitori amari[368] de vor plînge rugîndu-se de pace.[369]

8. Că căile acestora se vor pustii,

Versiunea modernă

mînde şi sufletele însetate să le facă deşarte.

7. Căci sfatul celor răi va pune la cale fărădelegi, ca să nimicească pe cei smeriţi cu vorbe nedrepte şi pricinile celor smeriţi să le strice la judecată.

8. Dar cei evlavioşi au pus la cale lucruri chibzuite şi acest sfat va dăinui.

9. Voi, femei bogate, ridicaţi-vă şi ascultaţi glasul meu! Voi, fiice cu nădejde, ascultaţi cuvintele mele!
10. Pomeniţi zilele anului în durere, dar cu nădejde! S-a dus culesul, a încetat semănatul şi nu va mai veni.

11. Uimiţi-vă, întristaţi-vă, voi, cele încrezute, dezgoliţi-vă, despuiaţi-vă, încingeţi-vă coapsele cu sac

12. Şi bateţi-vă peste piept după ogorul dorit şi după rodul viei.
13. Ţara poporului meu — mărăciniş şi iarbă vor năpădi şi din orice casă se va lua veselia. Cetate înstărită,
14. Case părăsite! Vor părăsi bogăţia cetăţii şi casele mult rîvnite. Şi satele vor fi peşteri pînă în veac, veselia măgarilor sălbatici, păşune pentru păstori,

15. Pînă va veni peste noi duh de sus. Şi va fi pustiu Hermelul şi Hermelul se va socoti pădure.

16. Şi se va odihni în pustiu judecata şi dreptatea în Carmel îşi va face sălaş.
17. Şi faptele dreptăţii vor fi pacea şi dreptatea va întări odihna şi [vor fi] încrezători pînă în veac.

18. Şi va sălăşlui poporul lui în cetatea păcii şi va locui plin de încredere şi se vor odihni în belşug.

19. Şi grindina, dacă va cădea, nu peste voi va veni. Şi cei ce locuiesc în codri vor fi încrezători precum cei din cîmpie.
20. Fericiţi cei care seamănă [lîngă] orice apă, unde calcă boul şi măgarul.

Capitolul al 33-lea

1. Vai de cei care vă oropsesc! Iar pe voi nimeni nu vă oropseşte. Şi cine leapădă nu pe voi vă leapădă. Cei care [vă] leapădă vor fi prinşi şi prădaţi; precum molia pe haină, aşa vor fi striviţi.

2. Doamne, ai milă de noi, căci în tine ne-am pus încrederea. Sămînţa celor nesupuşi a ajuns la pierzare, dar mîntuirea noastră [vine] în vreme de necaz.

3. De glasul fricii tale au încremenit popoare, de frica ta, şi s-au răzleţit neamurile.

4. Acum însă se vor strînge prăzile voastre de la mic şi mare; precum adună cineva lăcuste, astfel vă vor batjocori.
5. Sfînt este Dumnezeu, care locuieşte în ceruri înalte. S-a umplut Sionul de judecată şi dreptate.

6. În lege vor fi prădaţi; în comori [este] mîntuirea noastră, acolo [sînt] înţelepciune, ştiinţă şi evlavie faţă de Domnul. Acestea sînt comorile dreptăţii.

7. Iată, de groaza voastră se vor îngrozi; cei de care vă era groază vor fi ajutaţi de voi, căci vor fi trimişi soli care să ceară pace, implorînd pace, plîngînd amarnic.

8. Căci vor fi pustiite

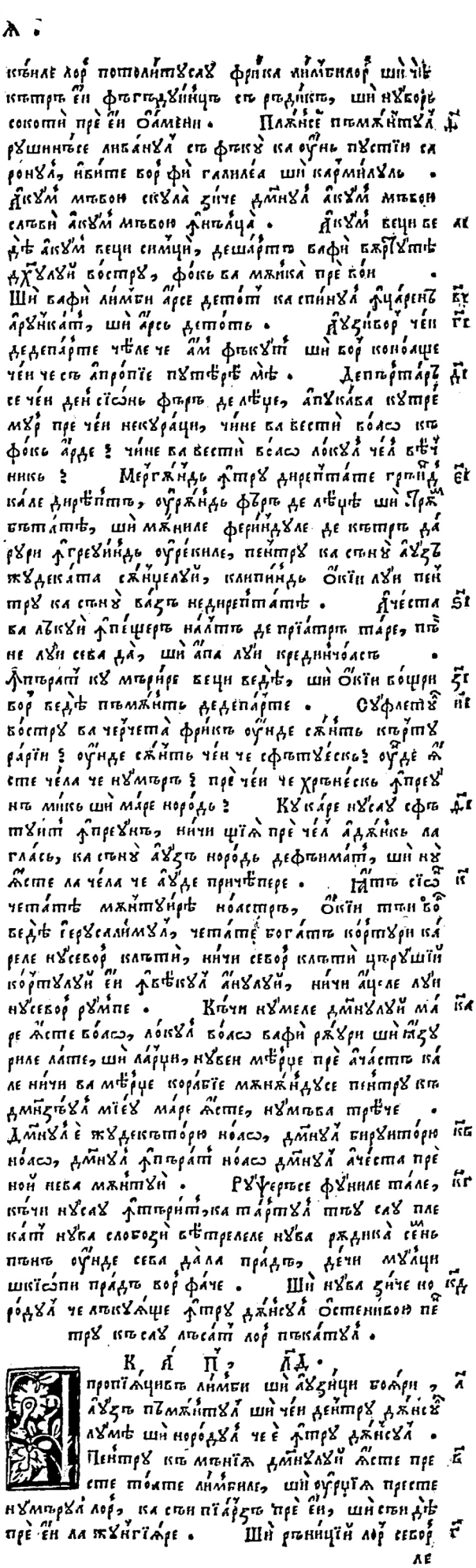

Biblia 1688, p. 472, col. 2

căile lor, potolitu-s-au frica limbilor şi cea cătră ei făgăduinţă să rădícă şi nu vor socoti pre ei oameni.

9. Plînse pămîntul, ruşină-se Livánul, să făcu ca un pustiiu Sarónul, ivite vor fi Galiléa şi Carmílul.

10. „Acum mă voiu scula, zice Domnul, acum mă voiu slăvi, acum mă voiu înălţa.

11. Acum veţi vedea, acum veţi simţi; deşartă va fi vîrtutea duhului vostru, foc va mînca pre voi.

12. Şi va fi limbi arse de tot, ca spinul în ţarenă aruncat şi ars de tot.

13. Auzi-vor cei de departe cêle ce am făcut şi vor conoaşte cei ce să apropie putêrea mea."

14. Depărtară-se cei den Sión fără de lêge, apuca-va cutremur pre cei necuraţi. Cine va vesti voao că foc arde? Cine va vesti voao locul cel vêcinic?

15. Mergînd întru direptate, grăind cale direaptă, urînd fărădelêgea şi strîmbătatea şi mînile ferindu-le de cătră daruri, îngreuind urechile pentru ca să nu auză judecata sîngelui, clipind ochii lui pentru ca să nu vază nedireptatea,

16. Acesta va lăcui în peşteră naltă de piatră tare; pîine lui se va da şi apa lui — credincioasă.

17. Împărat cu mărire veţi vedea, şi ochii voştri vor vedea pămînt de departe.

18. Sufletul vostru va cerceta frică. Unde sînt cărturarii? Unde sînt cei ce sfătuiesc? Unde iaste cela ce numără pre cei ce hrănesc împreună, mic şi mare norod?

19. Cu care nu s-au sfătuit împreună, nici ştiia pre cel adînc la glas, ca să nu auză norod defăimat, şi nu iaste la cela ce aude pricêpere.

20. Iată Sion cetatea, mîntuirea noastră! Ochii tăi vor vedea Ierusalímul, cetate bogată, corturi carele nu se vor clăti, nici se vor clăti ţăruşii cortului ei în veacul anului, nici aţele lui nu se vor rumpe.

21. Căci numele Domnului mare iaste voao; locul voao va fi, rîuri şi iazurile late şi largi. Nu vei mêrge pre această cale, nici va mêrge corabie mînîndu-se, pentru că Dumnezăul mieu mare iaste, nu mă va trêce.

22. Domnul e judecătoriu noao, Domnul — biruitoriu noao, Domnul — împărat noao, Domnul acesta pre noi ne va mîntui.

23. Rupseră-se funile tale, căci nu s-au întărit; catartul tău s-au plecat, nu va slobozi vêtrelele; nu va rîdica semn pînă unde se va da la pradă, deci mulţi şchiopi pradă vor face.

24. Şi nu va zice norodul ce lăcuiêşte întru dînsul: „Osteni-voiu", pentru că s-au lăsat lor păcatul.

Cap 34

1. Apropiiaţi-vă, limbi, şi auziţi, boiêri! Auză pămîntul şi cei dentru dînsul, lumea şi norodul ce e întru dînsul!

2. Pentru că mîniia Domnului iaste preste toate limbile şi urgiia preste numărul lor, ca să-i piarză pre ei şi să-i dea pre ei la junghiêre.

3. Şi răniţii lor se vor //

Ms. 45, p. 550

ale lor[169] căi, potolitu-s-au frica limbilor şi cea ⌊către ei⌋ făgăduinţă să rădică şi nu va socoti pre ei oameni.

9. Plînse pămîntul, ruşină-să Livánul, făcu-să ca un pustiiu Saron, ivite vor fi Galiléa şi Carmílul.

10. „Acum mă voi scula, dzice Domnul, acum mă voi slăvi, acum mă voi înălţa.
11. Acum veţi vedea, acum veţi simţi; dăşartă va fi vîrtutea duhului vostru, foc va mînca pre voi.

12. Şi vor fi limbi arse de tot, ca spinul în ţarină aruncat şi arsu de tot.

13. Audzi-vor cei de departe carele am făcut şi vor cunoaşte cei ce să apropie vîrtutea mea."

14. Depărtară-să cei den Sion fără de lége, apuca-va cutremur pre cei necuraţi. Cine va vestui voao că foc arde? Cine va vestui voao locul cel vêcinic?

15. [170]Mergînd întru dreptate, grăind dreaptă cale, urînd fărădălégea şi strîmbătatea[171] şi mîinile ferindu-le de către daruri, îngreuind urechile pentru ca să nu audză judeţ al sîngelui, clipind ochii lui pentru ca să nu vadză dreptatea,
16. Acesta va lăcui întru peştere înaltă a piatră tare; pîine lui să va da şi apa *[550/2]* lui — credincioasă.

17. Împărat cu mărire veţi vedea, şi ochii voştri vor vedea pămîntu de departe.

18. Sufletul vostru va cerceta frică: [172]Unde sînt cărturarii? Unde sînt cei ce sfătuiesc? Unde iaste cela ce numără pre cei ci să hrănesc împreună, mic şi mare nărod?

19. Cu[173] carele n-au sfătuit împreună, nici ştiia pre cel adîncu la glas, ca să nu audză nărod defăimat şi nu iaste la cela ce aude pricêpere.

20. Iată Sion cetatea, mîntuitoriul nostru! Ochii tăi vor vedea Ierusalim, cetate avută, colibi carele nu să vor clăti, nici să vor clăti ţărşii cortului ei întru vacul anului[174], nici aţele ei nu să vor rumpe.

21. Căci numele Domnului mare-i voao; locul voao fi-va rîurile şi zăgaşurile late şi largi. Nu vei mêrge aceasta cale, nici va mêrge vase mîind, pentru că Dumnedzăul mieu mare iaste, nu mă covîrşi pre mine.

22. Domnul — judecător noao, Domnul — boiêrin noao, Domnul — împărat noao, Domnul acesta ne va mîntui pre noi.
23. Rumpseră funiile tale, căci n-au întăritu-să; stîlpul tău s-au plecat, nu va slobozi vêtrelele; nu va rădica semnu pînă unde să va da la pradă, deci mulţi şchiopi pradă vor face.
24. Şi nu va[175] dzice nărodul ce lăcuiêşte întru însă: „Osteni-voi", pentru că s-au lăsat lor păcatul.

Cap 34

1. Apropiaţi-vă, limbi, şi auziţi, boiêri! Audză pămîntul şi cei dentru însă, lumea şi nărodul ce-i întru însă!
2. Pentru căci mîniia Domnului — preste toate limbile şi urgie preste numărul lor, ca să-i piardză pre ei şi să-i dea pre ei la junghêre.

3. Şi răniţii lor să vor

Ms. 4389, p. 690-691

frica ţărîlor se-au potolit şi făgăduinţa carea au fost către dînşii se va lua şi nu-i vor mai socoti oameni.

9. Jălcui-se pămîntul şi se ruşină codrul şi fu ca Saránul[370], fu arătată Galiléa şi Carmílul.

10. „Acum voiu înviia, grăiêşte Domnul, acum mă voiu proslăvi, acum mă voiu înălţa.
11. [10] Acum veţi vedea, acum veţi simţi; [11] dăşartă iaste tăriia duhului vostru, că o va arde focul.

12. Şi vor fi ţărîle arse ca nişte mărăcini aruncaţi în arătură şi arşi.

13. Auzi-vor cei de dăparte ce am făcut, grăiêşte Domnul, şi cei ce se apropie vor cunoaşte tăriia mea."
14. Dăpărtatu-se-au fărădelegiuitorii cei den Sion, cuprinde-va cutremur pre cei necredincioşi. Cine va spune voaoă că arde foc? Şi cine vă va face ştire de locul cel vêcinic?
15. [371]Cela ce umblă în direptate şi cel ce grăiêşte calea cea direaptă, cela ce uraşte fărădelegiuirile şi nedireptăţile şi-şi scutură mîinile de mită şi-şi îngreuiază urechile ca să n-auză judecata sîngelui şi ochii îi închide ca să nu vază nedireptatea,[372]
16. Acesta se va sălăşlui în peştera cea naltă a pietrii cei vîrtoase; *[691/1]* pîine i se va da şi apele lui sînt credincioase.
17. Pre împăratul îl vor vedea ochii lui întru slava sa, pre pămînt vor căuta de dăparte.

18. Sufletul vostru se va învăţa fricii: [373]Unde iaste cărturariul? Unde sînt răspunzătorii? Unde iaste cel ce numără pre cei ce turbură pre cei mari şi pre cei mici, [19] nărodul

19. Cu care nu se-au sfătuit, nici cu glas adînc, ca să nu auză dăfăimarea nărodului, şi nu iaste cine să auză pricêpere.

20. Iată Siónul, cetatea mîntuirei noastre! Ochii tăi vor vedea Ierusalímul, cetatea cea bogată, casele nu se vor clătina, nici nu se vor muta, părşii cortului lui în vrême vêcinică şi funicêlele lui nu se vor rumpe.[374]

21. [375]Că numele Domnului mare iaste voaoă; locul va fi voaoă rîuri, fîntîni largi şi întinse. Ce nu veţi[376] mêrge pre această cale, nici corabie nu va înota, [22] că Dumnezeul mieu iaste mare şi nu va trêce pre mine.

22. Domnul — judecătoriul nostru, Domnul — boiêriul nostru, Domnul — împăratul nostru, Domnul; acesta ne va mîntui.
23. Ruptu-se-au funile tale, că n-aţi întărit; vêtrila[377] ta plecatu-se-au, nu va pune vêtrila; nici va rîdica steagurile pînă se va da spre robie, pentr-acêea mulţi şchiopi vor face pradă.
24. Şi nărodul cel ce va vieţui într-însa nu va zice: „Ostenim", că se-au iertat lor păcatul.

Cap 34

1. Apropiiaţi-vă, limbilor, şi auziţi, boiêri! Să asculte pămîntul şi cei ce vieţuiesc pre dînsul![378]

2. Că urgiia Domnului iaste spre toate ţărîle şi mîniia spre numărul lor, ca să[379] le piiarză şi să le dea în tăiêre.

3. Şi cei răniţi ai lor se vor

Versiunea modernă

căile acestora. A încetat frica de neamuri şi legămîntul cu aceştia este înlăturat; nu vor mai socoti pe ei oameni.
9. S-a jeluit pămîntul, a fost ruşinat Libanul, ca o pustie a ajuns Saronul, date în vileag vor fi Galileea şi Carmelul.
10. „Acum mă voi scula, zice Domnul, acum voi fi slăvit, acum voi fi înălţat.
11. Acum veţi vedea, acum veţi simţi; zadarnică va fi puterea duhului vostru, focul vă va mistui.

12. Şi neamurile vor fi mistuite ca mărăcinişul aruncat şi ars pe cîmp.

13. Vor auzi cei de departe ceea ce am făcut, vor cunoaşte cei de aproape tăria mea."

14. S-au îndepărtat nelegiuiţii din Sion, îi va cuprinde tremurul pe cei neevlavioşi. Cine vă va vesti că arde un foc? Cine vă va vesti locul cel veşnic?

15. Cel care umblă în dreptate, care vorbeşte despre calea cea dreaptă, care urăşte nelegiuirea şi nedreptatea şi care îşi scutură mîinile de daruri, astupîndu-şi urechile ca să nu audă judecata sîngelui, închizîndu-şi ochii ca să nu vadă nelegiuire,
16. Acesta va locui în peştera înaltă dintr-o stîncă tare. I se va da pîine şi apa îi va fi chezăşuită.

17. Un împărat cu slavă veţi vedea, şi ochii voştri vor vedea un pămînt de departe.

18. Sufletul vostru va cugeta frica. Unde sînt cărturarii? Unde sînt sfătuitorii? Unde este cel care îi numără pe cei hrăniţi împreună, popor mic şi mare?

19. Cu care nu s-au sfătuit, nici nu cunoştea vorbire nedesluşită, încît un popor dispreţuit să nu audă, şi nu este pricepere la cel care aude.

20. Iată Sionul, cetatea mîntuirii noastre! Ochii tăi vor vedea Ierusalimul, cetate înstărită, corturi care nu se vor clătina, nici nu se vor clinti ţărşii cortului ei în veci, nici funiile ei nu se vor rupe.

21. Căci numele Domnului este mare pentru voi; va fi un loc pentru voi: rîuri şi canale, largi şi încăpătoare. Nu vei merge pe acest drum, nici nu va merge corabie cu vîsle, căci Dumnezeul meu este mare; nu mă va ocoli.

22. Domnul este judecătorul nostru, Domnul este căpetenia noastră, Domnul este împăratul nostru; Domnul însuşi ne va mîntui.
23. S-au rupt funiile tale, căci nu au avut tărie. Catargul tău s-a frînt, nu va slăbi pînzele. Nu va înălţa un semn pînă nu va fi dat să fie prădat. De aceea mulţi şchiopi vor face prădare.
24. Şi poporul care locuieşte între ei nu va zice: „Sînt istovit", căci li s-a iertat nelegiuirea.

Capitolul al 34-lea

1. Apropiaţi-vă, neamuri, şi ascultaţi, căpetenii! Să asculte pămîntul şi cei de pe el, lumea şi poporul din ea!
2. Căci mînia Domnului este peste toate neamurile şi urgia [lui] peste numărul lor, ca să-i nimicească şi să-i dea spre junghiere.

3. Răniţii lor vor fi

Biblia 1688, p. 473, col. 1

lepăda, şi cei morţi, şi se va sui lor mírosul şi se vor uda măgurile de sîngele lor.

4. Şi se vor topi toate puterile ceriului şi se va învălui ceriul ca o carte, şi toate stêlele vor cădea ca frunzele den vie şi în ce chip cad frunzele de la smochin.

5. „Îmbătatu-s-au sabiia mea în ceriu; iată, preste Iduméa se va pogorî şi preste norodul pierzării, cu judecată."

6. Sabiia Domnului s-au împlut de sînge, să îngrăşă de seu, de sînge de ţapi şi de miei şi de seu de ţapi şi de berbeci. Căci jîrtvă e lui Dumnezeu în Vosór şi junghiêre mare în Iduméa.

7. Şi vor cădea cei gingaşi cu ei împreună, şi berbecii, şi taurii, şi să va îmbăta pămîntul de sînge şi lutul lui şi de seul lor să va sătura.

8. Pentru că zioa judecăţii Domnului iaste şi anul izbîndirii judecăţii Siónului.

9. Şi să vor întoarce văile lui spre smoală şi pămîntul lui spre iarbă pucioasă, şi va fi pămîntul lui ca smoala arzătoare,

10. Noaptea şi zioa, şi nu se va stinge în veacul anului, şi să va sui fumul lui în sus. Pre neamurile ei să va pustii şi în vrême multă să va pustii.

11. Şi vor lăcui într-însul pasări şi aricii şi stîrci şi corbi, şi să va pune preste el funea măsurii pămîntului pustiiu şi onochentavrii vor lăcui într-însul.

12. Boiêrii lui nu vor fi, pentru că împăraţii lui şi cei mai mari ai lui vor fi la pierzare.

13. Şi vor odrăsli în cetăţile lor lêmne înghimpoase şi la tăriile lui, şi vor fi odăi sirinilor şi curte pasărilor.

14. Şi să vor timpina diiavoli cu onochintavri şi vor striga unul cătră altul; acoló se vor odihni onochintavri, pentru că-şi aflară lor odihnă.

15. Acoló încuibă ariciul şi mîntui pămîntul copiii lui cu întemeiêre. Acoló s-au întimpinat cerbii şi şi-au văzut obrazele înde sine.

16. Cu număr au trecut şi una dentru iale n-au pierit, una pre altă n-au cercat. Căci Domnul lor au poruncit şi duhul lui le-au adunat pre iale.

17. Şi el va pune preste dînşii sorţi şi mîna lui împărăţi lor a se paşte. În veacul anului veţi moşneni, la neamurile neamurilor să vor odehni preste el.

Cap 35

1. Veselêşte-te, pustiiul care eşti însetoşat, şi să bucure pustiiul şi înflorească ca un crin!

2. Şi vor înflori şi să vor bucura cêle pustie ale Iordánului. Mărirea Livánului datu-s-au lui şi cinstea Carmílului, şi norodul mieu va vedea mărirea Domnului şi înălţimea Dumnezeului nostru.

3. Întăriţi-vă, mîini lăsate, şi, genuchi slăbănoage, rugaţi-vă!

4. Cei slabi de inemă cu cugetul, întăriţi-vă, nu vă têmereţi! Iată, Dumnezeul nostru cu judecată răsplătêşte şi va răsplăti; ace- /

Ms. 45, p. 550-551

lepădа, şi cei morţi, şi să va sui lor mirosul şi să vor uda măgurile de sîngele lor.

4. Şi să vor topi toate puterile ceriurilor şi să va învăli ceriurile ca o carte, şi toate stêlele vor cădea ca frundzele den vie şi în ce chip cad frundzele de la zmochin.

5. „Îmbătă-să sabiia mea întru cer; iată, preste Iduméa să va pogorî şi pre nărodul pierirei, cu judeţ."

6. Sabiia Domnului s-au împlut de sînge, să îngrăşe de seu, de sînge a ţapi şi miei şi de seu a ţapi şi a[176] berbeci. Căci jirtvă Domnului — în Vosor şi junghêre mare întru Iduméa.

7. Şi vor cădea cei gingaşi cu ei împreună, şi berbecii, şi *[551/1]* taurii, şi să va îmbăta pămîntul de sînge şi lutul lui şi de seul[177] lor să va sătura.

8. [178]Pentru că dzua judeţului Domnului şi an al izbîndirei judeţului Sion.

9. Şi să vor întoarce văile ei spre zmoală şi pămîntul ei spre iarbă pucioasă, şi va fi pămîntul ei ca zmoala arzătoare,

10. Noaptea şi dzua, ⌊şi⌋ nu să va stinge întru vacul anului, şi să va sui fumul ei în sus. Spre neamurile ⌊ei⌋ să va pustii şi întru an mult să va pustii.

11. [179]Şi vor lăcui întru ea pasări şi arici şi stîrci şi corbi, şi să va pune preste el aţă a măsurii pămîntului pustii şi măgarotaurii vor lăcui întru el.

12. Boiêrii lui nu vor fi, pentru că împăraţii lui şi măriţii lui vor fi la pierire.

13. Şi odreslesc întru cetăţile lor mărăcinoase lêmne şi la tăriile ei, şi vor fi odăi a sirinelor şi ogradă a pasărilor.

14. Şi vor tîmpina diavoli pre măgarotaurii şi vor striga unul cătră alalt; acolo să vor odihni măgarotaurii, pentru că aflară şie odihnă.

15. Acoló încuibá ariciul şi mîntui pămîntul copiii ei cu întăritură. Acoló au tîmpinat cerbii şi au văzut fêţele înde sine.

16. Cu număr au trecut [180]şi una dentru iale n-au pierit, una pre alaltă n-au cercat. Căci Domnul lor au porîncit şi duhul lui le-au adunat pre iale.

17. Şi el va pune preste[181] înşii sorţi şi mîna lui împărţí a să paşte. Întru vacul anului veţi moşteni, la neamurile neamurilor să vor odihni preste ea.

Cap 35

1. Veselêşte-te[182], pustiiul ce eşti însătoşat, şi să bucure pustiiul şi înflorească ca un crin!

2. Şi vor înflori şi să vor bucura cêle pustii ale Iordánului. Mărirea Livánului datu-s-au ei şi cinstea Carmílului, şi nărodul mieu va vedea mărirea Domnului şi înălţimea Dumnedzăului vostru.

3. Învîrtoşaţi-vă, mîini părăsite, şi, genuchi slăbănoage, rugaţi-vă!

4. Cei puţíni la suflet, la cuget întăriţi-vă, nu vă têmereţi! Iată, Dumnedzăul nostru judeţ răsplătêşte şi va răsplăti; aces-

Ms. 4389, p. 691

lepădа, şi cei morţi, şi se va sui împuciciunea lor şi se vor uda hotarăle[380] de sîngele lor.

4. Şi se vor turbura toate puterile ceriului şi ceriul se va învălui ca o trîmbă[381], şi toate stêlele vor cădea ca frunzele den viţe şi ca frunzele den zmochini.

5. „Că se-au îmbătat sabiia mea în ceriu; iată, se va pogorî asupra Iduméii şi spre nărodul piericiunii, cu judecată."

6. Sabiia Domnului se-au săturat de sînge, îngrăşatu-se-au de seul mieilor şi de seul ţapilor şi al berbecilor. Că jărtva Domnului — în Vosor şi tăiêre mare în Iduméa.[382]

7. Şi vor cădea cu dînşii cei nalţi[383], şi berbecii, şi juncii, şi se va îmbăta pămîntul lor de sînge şi lu- *[691/2]* tul de grăsimea lor.

8. [384]Că zioa judecăţii Domnului, anul izbîndei judecăţii Siónului.

9. Şi se vor întoarce văile lui în zmoală şi pămîntul lui în piiatră pucioasă, şi va fi pămîntul lui de va arde ca zmoala,

10. Zioa şi noaptea nu se va stinge, şi în vrême vêcinică va ieşi fumul lui în sus. Şi den neam în neam se va pustii.[385]

11. Şi se vor încuiba într-însul pasările şi aricii, stîrcii şi corbii, şi se va pune pre dînsul funea măsurii pămîntului celui pustiiu şi vor lăcui pre dînsul măgarotaurii[386].

12. Boiêrii lui nu vor fi, că împăraţii lui şi domnii şi diregătorii lui vor fi în piericiune.

13. Şi vor răsări în cetăţile[387] lor mărăcini şi tufe şi în culele lor, şi va fi strat bălaurilor şi lăcaş pasărilor,

14. Şi întîlnire dracilor şi măgarotaurilor şi vor striga unul cătră altul; acoló vor odihni măgarotaurii şi au aflat lor răpaos.[388]

15. Acoló se va încuiba ariciul şi pămîntul au mîntuit puii lui cu întărire. Acoló se-au întimpinat cerbii şi au văzut fêţele lor adîns eişi.

16. Cu număr au trecut şi nici unul dentr-înşii n-au pierit, unul pre altul n-au căutat. Că Domnul le-au porîncit şi duhul lui i-au adunat.

17. Şi el va arunca lor sorţi şi mîna lui va împărţi să se pască în vrême vêcinică. Şi-i va moşteni den neam în neam, să se răpaose într-însul.

Cap 35

1. Bucură-te, pustiia cea secetoasă, şi să se veselească pustiia şi să înflorească ca crinul![389]

2. Să înflorească şi să se veselească pustiia Iordánului. Slava Livánului se-au dat ei şi cinstea Carmílului, şi nărodul mieu va vedea slava Domnului şi înălţimea lui Dumnezeu.[390]

3. Întăriţi-vă, mîinile cêle slăbănoage, şi genuchiele cêle slabe, [4] rugaţi-vă,

4. Cei dăşărţi cu mintea, întăriţi-vă, nu vă têmeţi! Iată, Dumnezeul nostru va da judecată, ace-

Versiunea modernă

aruncaţi, şi cei morţi, şi se va sui duhoarea lor şi munţii vor fi scăldaţi în sîngele lor.

4. Şi se vor topi toate puterile cerului şi cerul va fi strîns ca un sul, şi toate stelele vor cădea ca frunzele din vie, precum cad frunzele din smochin.

5. „S-a îmbătat sabia mea în cer. Iată, peste Idumeea va coborî şi peste poporul nimicirii, cu judecată."

6. Sabia Domnului s-a umplut de sînge, s-a învîrtoşat de grăsime, de sîngele ţapilor şi al mieilor şi de grăsimea ţapilor şi a berbecilor. Căci este jertfă pentru Domnul în Bosor şi măcel mare în Idumeea.

7. Şi cei însemnaţi vor cădea împreună cu ei, şi berbeci, şi tauri, şi se va îmbăta pămîntul de sînge şi lutul lui şi de grăsimea lor se va înţesa.

8. Căci [vine] ziua judecăţii Domnului şi anul răzbunării pentru judecata Sionului.

9. Şi văile lui se vor preschimba în smoală şi pămîntul lui în pucioasă, şi pămîntul lui va fi ca smoala aprinsă,

10. Noapte şi zi, şi nu se va stinge în veci, şi fumul lui se va duce în sus. Vreme de generaţii va fi pustiit, răstimp îndelungat.

11. Şi locui-vor în el păsări şi arici şi ibişi şi corbi, şi se va arunca peste el funia de măsurat a pustiirii şi onocentauri locui-vor în el.

12. Căpeteniile lui nu vor mai fi, căci împăraţii lui şi căpeteniile lui şi mai-marii lui vor fi [daţi] spre nimicire.

13. Şi vor răsări în cetăţile lor copaci mărăcinoşi şi în întăriturile lui, şi va fi sălaş pentru sirene şi culcuş pentru struţi.

14. Şi se vor întîlni demonii cu onocentaurii şi vor striga unul către celălalt. Acolo se vor odihni onocentaurii, căci şi-au găsit odihnă.

15. Acolo s-a cuibărit ariciul şi pămîntul i-a izbăvit puii în siguranţă. Acolo s-au întîlnit căprioarele şi şi-au văzut chipurile una alteia.

16. Au trecut în număr [mare] şi nici una dintre ele nu a pierit, una pe alta nu s-au căutat. Căci Domnul le-a poruncit şi duhul lui le-a adunat.

17. Şi el va arunca sorţul pentru ei şi mîna lui a împărţit [cît] să pască. Pe vecie veţi moşteni şi din neam în neam se vor odihni în ea.

Capitolul al 35-lea

1. Bucură-te, pustie însetată, să se veselească pustia şi să înflorească precum crinul!

2. Şi vor înflori şi se vor veseli pustietăţile Iordanului. Şi slava Libanului i-a fost dată şi cinstea Carmelului, şi poporul meu va vedea slava Domnului şi măreţia Dumnezeului nostru.

3. Întăriţi-vă, mîini obosite, şi genunchi slăbănogiţi, mîngîiaţi-vă!

4. Cei descurajaţi în cuget, întăriţi-vă, nu vă temeţi! Iată, Dumnezeul nostru răsplăteşte [cu] judecată şi va răsplăti; el

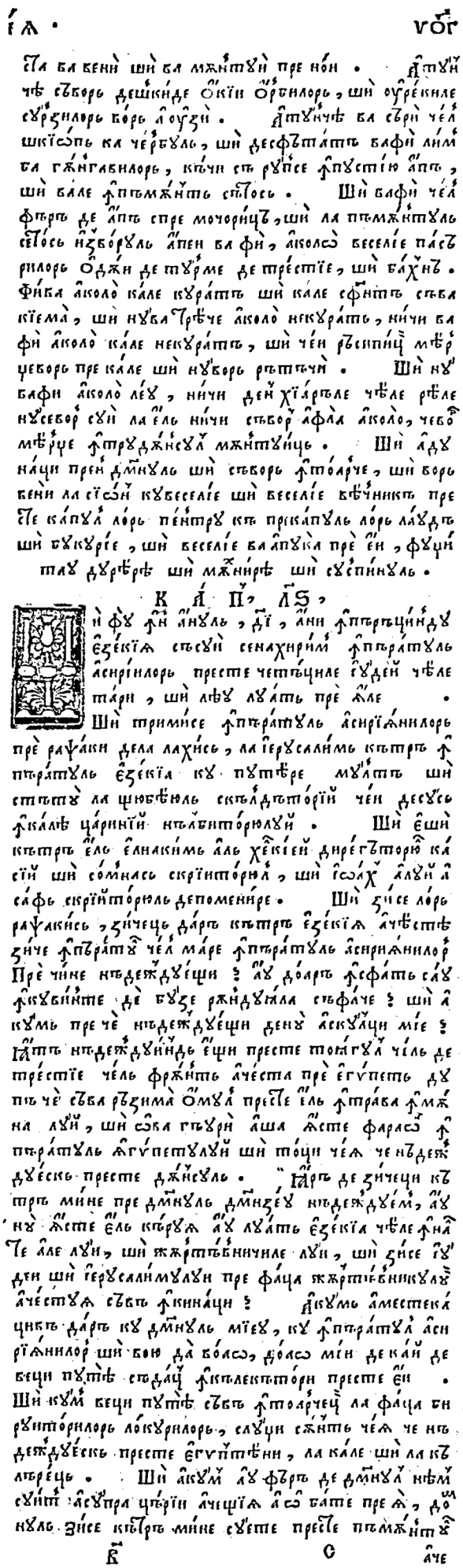

Biblia 1688, p. 473, col. 2

sta va veni şi va mîntui pre noi.

5. Atuncea să vor deşchide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi.

6. Atuncea va sări cel şchiop ca cerbul şi desfătată va fi limba gîngavilor, căci să rupse în pustiiu apă şi vale în pămînt sătos,

7. Şi va fi cel fără de apă spre mocioriţă şi la pămîntul setos izvorul apei va fi. Acoló — veselie pasărilor, odăi de turme de trestie şi bahnă.

8. Fi-va acoló cale curată şi cale sfîntă să va chiema, şi nu va trêce acoló necurat, nici va fi acoló cale necurată; şi cei răsipiţi mêrge-vor pre cale şi nu vor rătăci.

9. Şi nu va fi acoló leu, nici den hiarăle cêle rêle nu se vor sui la el, nici să vor afla acoló, ce vor mêrge întru dînsul mîntuiţi

10. Şi adunaţi pren Domnul şi să vor întoarce şi vor veni la Sión cu veselie, şi veselie vêcinică — preste capul lor. Pentru că pre capul lor — laudă şi bucurie; şi veselie va apuca pre ei. Fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.

Cap 36

1. Şi fu în anul 14 ani împărăţindu Ezéchiia, să sui Senahirím, împăratul asiriílor, preste cetăţile Iúdei cêle tari şi le-au luat pre iale.

2. Şi trimise împăratul asiriênilor pre Rapsáchi de la Lahís la Ierusalím, cătră împăratul Ezéchia, cu putêre multă, şi stătu la ştiubêiul scăldătorii cei de sus, în calea Ţarinii Nălbitoriului.

3. Şi ieşi cătră el Eliachím al Helchíei, diregătoriul casii, şi Sómnas scriitoriul şi Ioáh a lui Asáf, scriitoriul de pomenire.

4. Şi zise lor Rapsachís: „Ziceţi, dară, cătră Ezéchiia: «Acêstea zice împăratul cel mare, împăratul asiriênilor:

5. ‘Pre cine nădejduieşti? Au doară în sfat sau în cuvinte de buze rînduiala să face? Şi acum, pre ce nădejduieşti, de nu asculţi mie?

6. Iată, nădejduind eşti preste toiagul cel de trestie cel frînt acesta, pre Eghípet. După ce să va răzima omul preste el, întra-va în mîna lui şi o va găuri. Aşa iaste Faraon, împăratul Eghípetului[15], şi toţi ceia ce nădejduiesc preste dînsul.’

7. Iară de ziceţi cătră mine: ‘Pre Domnul Dumnezeu nădejduim’, au nu iaste el căruia au luat Ezéchia cêle înalte ale lui şi jîrtăvnicile lui? Şi zise Iúdei şi Ierusalímului: ‘Pre faţa jîrtăvnicului acestuia să vă închinaţi’?

8. Acum amestecaţi-vă, dară, cu domnul mieu, cu împăratul asiriênilor, şi voiu da voao doao mii de cai, de veţi putea să daţi încălecători preste ei.

9. Şi cum veţi putea să vă întoarceţi la faţa biruitorilor locurilor? Slugi sînt ceia ce nădejduiesc preste eghiptêni la cale şi la călăreţi.

10. Şi acum, au fără de Domnul ne-am suit asupra ţării aceştiia a o bate pre ea? Domnul zise cătră mine: ‘Suie-te preste pămîntul //

Ms. 45, p. 551-552

ta va veni şi va mîntui pre noi.

5. [183]Atuncea să vor dăşchide ochii orbilor şi urechile surzilor vor audzi.
6. Atuncea va sări ca cerbul şchiopul *[551/2]* şi dăsfătată[184] va fi limba gîngávilor, căci să rumpse întru pustii apă şi vale în pămînt sătos,

7. Şi va fi cel fără de apă spre băhniş şi la sătosul pămînt izvorul apei va fi. Acolo-i veseliia pasărilor, odăi a turmei a trestiei şi băhniş.

8. Fi-va acoló cale curată şi cale sfîntă să va chema, şi nu va trêce acoló necurat[185]; şi cei răsîpiţi mêrge-vor întru ei şi nu vor rătăci.

9. Şi nu va fi acoló leu, nici den cêle rêle hiară nu să vor sui la însă, nici să va afla acoló, ce vor mêrge întru însă mîntuiţi.

10. Şi adunaţi pren Domnul ⌊şi⌋ să vor întoarce şi vor veni la Sion cu veselie, şi veselie vêcinică preste capul lor. Pentru că pre capul lor — laudă[186]; şi veselie va apuca pre ei. Fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.

Cap 36

1. [187]Şi fu în al 14 an împărăţînd Ezechía, să sui Senahirim, împăratul assiriênilor, preste cetăţile Iudéii cêle tari şi le-au luat pre iale.

2. Şi trimise împăratul assiriênilor pre Rapsáchi de la Láhis la Ierusalim, cătră împăratul Ezechía, cu putêre multă, şi stătu la budăiul a scăldătorii cei de sus, în calea Ţarenii Bilitoriului.

3. Şi ieşi cătră el Eliachim a lui Helchía, deregătoriul casei, şi Somnas scriitoriul şi Ioah al lui Asaf, cel scriitor de pomenire.
4. Şi dzise lor Rapsáchis: „Ziceţi, dară, cătră Ezechía: «Acêstea dzice împăratul cel mare, împăratul asiriênilor:

5. ‘Pre cine nădăjduind eşti? Au doară în sfat au cuvinte de budze rînduială să face? Şi acum, pre cine nădăjduieşti, că nu asculţi mie?

6. Iată, nădăjduind eşti preste toiagul cel de trestie cel frînt acesta, preste Éghiptu. După ce să va răzîma omul preste el, întra-va în mîna lui şi o va găuri pre ea. Aşa iaste Faraó, împăratul Eghíptului, şi toţi cei ce nădăjduiesc preste însul.’
7. Iară dă ziceţi cătră mine: ‘Pre Domnul Dumnedzău nădăjduim’, au nu el iaste căruia au luat Ezechía cêle înalte a lui şi jirtăvnicile lui? Şi dzise Iúdei şi Ierusalim: ‘Asupra fêţei jirtăvnicului acestuia să vă închinaţi’?

8. Acum amestecaţi-vă, dară, cu domnul mieu, cu împăratul asiriênilor, şi voi da voao 2000 de cai, de veţi putea să daţi încălecători preste ei. *[552/1]*

9. Şi cum veţi putea să vă întoarceţi la faţa biruitorilor locurilor? Slugi sînt ceia ce nădăjduiesc pre eghiptêni la cal şi la călăreţ.

10. Şi acum, nu fără de Domnul ne-am suit asupra ţării aceştiia a o bate pre ea? Domnul dzise cătră mine: ‘Suie-te preste pămîntul

Ms. 4389, p. 691-692

la va veni şi ne va mîntui.

5. Atunci se vor dăşchide ochii celor orbi şi urechile celor surzi vor auzi.
6. Atunci va sări cel şchiop ca cerbul şi limba cea gîngavă va fi dăsluşită, că se-au rupt apa în pustie şi valea în pămîntul cel secetos,[391]

7. Şi cea fără de apă va fi în baltă şi pre pămîntul cel secetos va fi izvor de apă. Acoló va fi lăcaşul pasărilor şi hodăi cămilelor şi lunci.

8. Acoló va fi calea cea curată şi se va chiema calea cea sfîntă, şi nu va trêce pre dînsa cel necurat; *[692/1]* cei rîsipiţi vor mêrge pre dînsa şi nu vor rătăci.

9. Acoló nu va fi leu, nici den fierile cêle rêle nu se vor sui pre dînsa, nici se vor afla acoló, ce vor umbla pre dînsa cei aleşi.[392]

10. Şi cei mîntuiţi de Domnul se vor întoarce şi vor veni în Sion cu bucurie, şi bucuriia cea vêcinică — pre capetele lor. Că pre capul lor — lauda şi veseliia îl va priimi. Şi va fugi durêrea şi grija şi suspinarea.

Cap 36

1. [393]Şi fu în anul al patrusprăzêce de împărăţiia Ezéchiei, se sui Senaherim, împăratul Assiriei, asupra tuturor cetăţilor celor tari ale Iúdei[394] şi le luoă.[395]

2. Şi trimêse împăratul Assiriei pre Rapsac de la Lahis în Ierusalim la Ezéchiia împărat cu putêre mare şi stătu la ştiubeiul apei fîntînii cei mai desupra, la calea Cîmpului Gnathéului[396].

3. Şi ieşi la dînsul Eliachim, feciorul Helchiei, ispravnicul casei, şi Somnas logothetul şi Ioah, feciorul lui Asaf, scriitoriul de aduceri aminte.
4. Şi zise Rapsac cătră dînşii: „Ziceţi Ezéchiei: «Aceasta zice împăratul Asiriei, împăratul cel mare:

5. ‘Pre cine te nădăjduieşti? [5] Sau au cu sfatul şi cu cuvintele buzelor se rînduiêşte tabăra? Dară acum pre ce te nădăjduieşti, de nu te închini mie?

6. Au doară pre toiagul cel de trestie frînt, pre eghiptêni, pre care de se va răzima cinevaşi într-însul, va întra în mîinile lui şi-l va împunge? Aşa iaste Faraon, împăratul Eghípetului, şi toţi cei ce se nădăjduiesc pre dînsul.’[397]
7. Că de-mi veţi zice: ‘Nădăjduimu-ne pre Domnul Dumnezeul nostru’, au doară nu iaste acesta cela ce au luat Ezéchiia cêle nalte şi jărtvelnicele[398] lui? Şi au porîncit Iúdei şi Ierusalimului: ‘Să vă rugaţi astăzi înaintea acestui altariu!’

8. Deci acum închinaţi-vă stăpînului mieu, împăratului Assiriei, şi vă voiu da 2000 de cai, să veţi putea da pre cine să încalece pre dînşii.

9. Ca doară aţi putea întoarce faţa unui judecător al unui loc den slugile stăpînului mieu cêle mai mici, carii se nădăjduiesc pre eghiptêni şi pre cai şi pre călăreţi.

10. Şi acum, au doară fără de Domnul am venit asupra aceştii ţări să o batem? Domnul au zis cătră mine: ‘Suie-te asupra aceştii ţări

Versiunea modernă

va veni şi ne va mîntui.

5. Atunci se vor deschide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi.
6. Atunci precum cerbul va sări cel şchiop şi deslușit va fi graiul celor gîngavi, căci a ţîşnit în pustie apă şi luncă în pămînt însetat,

7. Şi locul fără apă se va preface în mlaştină şi în pămîntul însetat va fi izvor de apă. Acolo va fi veselia păsărilor, adăpost de turme, de trestie şi mlăştiniş.

8. Fi-va acolo o cale curată şi o cale sfîntă se va chema, şi nu va trece pe acolo [vreun om] necurat, nici nu va fi acolo o cale necurată. Şi cei risipiţi merge-vor pe ea şi nu se vor rătăci.
9. Şi nu va fi acolo leu, nici dintre fiarele cele rele nu se va sui pe ea, nici nu se va găsi acolo, ci vor merge pe ea cei răscumpăraţi.

10. Şi cei adunaţi din pricina Domnului se vor întoarce şi vor veni în Sion cu bucurie şi bucurie veşnică asupra capului lor. Căci asupra capului lor — laudă şi bucurie; bucuria îi va cuprinde. Fugit-au durerea şi întristarea şi suspinul.

Capitolul al 36-lea

1. Şi a fost aşa în al paisprezecelea an de domnie al lui Ezechia: s-a suit Senacherim, împăratul asirienilor, asupra cetăţilor întărite ale Iudeii şi le-a luat.

2. Şi l-a trimis împăratul asirienilor pe Rapsaches din Lachis la Ierusalim, la regele Ezechia, cu putere multă, şi a stat la apeductul scăldătorii de sus, pe drumul spre Ogorul Înălbitorului.

3. Şi au ieşit la el ispravnicul Eliachim, fiul lui Helchias, cărturarul Somnas şi arhivarul Ioah, fiul lui Asaf.
4. Şi Rapsaches le-a spus: „Spuneţi lui Ezechia: «Acestea le zice împăratul cel mare, împăratul asirienilor:

5. ‘În ce ţi-ai pus încrederea? Oare cu sfat sau cu vorbe de pe buze se face aşezarea [în linii de bătaie]? Şi acum, în cine ţi-ai pus încrederea, de te-ai răzvrătit împotriva mea?
6. Iată, te încrezi în toiagul de trestie care este frînt, în Egipt. Cînd se va rezema omul pe el, intra-va în mîna lui şi o va străpunge. Astfel este Faraon, împăratul Egiptului, şi toţi cei care se încred în el.’

7. Iar dacă îmi ziceţi: ‘În Domnul Dumnezeul nostru ne încredem’, oare nu este el cel ale cărui înălţimi şi altare le-a nimicit Ezechia? Şi a zis lui Iuda şi Ierusalimului: ‘Înaintea acestui altar să vă închinaţi’?

8. Acum faceţi o înţelegere cu domnul meu, împăratul asirienilor, şi vă voi da două mii de cai, dacă puteţi da călăreţi pentru ei.

9. Şi cum puteţi să vă întoarceţi la faţa toparhilor? Slugi sînt cei care se încred în egipteni pentru cal şi călăreţ.

10. Iar acum, oare, fără Domnul ne-am suit împotriva acestei ţări ca să luptăm cu ea? Domnul mi-a spus: ‘Suie-te asupra acestei ţări

Biblia 1688, p. 474, col. 1

acesta şi-l strică pre el!»”

11. Şi zise Eliachím şi Somnás şi Ioáh cătră Rapsáchi: „Grăiêşte, dară, cătră slugile tale siriinêşte, pentru că vom auzi noi, şi nu grăi cătră noi jidovêşte; şi pentru căci grăieşti la urechile oamenilor celor ce stau preste zidu?”

12. Şi zise cătră ei Rapsachís: „Au cătră domnul vostru au cătră voi au trimis pre mine domnul mieu să grăiesc cuvintele acêstea? Au nu cătră oamenii cei ce şăd pre zidu, pentru ca să mănînce baligă şi să bea pişat cu voi împreună?”

13. Şi stătu Rapsachís şi strigă cu glas mare jidovêşte şi zise: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului asiriênilor.

14. Acêstea zice împăratul: «Nu vă înşale pre voi Iezechiia cu cuvintele, nu va putea să mîntuiască pre voi.

15. Şi nu zică voao Ezéchias că va mîntui pre voi Dumnezeu şi nu se va da cetatea aceasta în mîna împăratului asiriênilor.

16. Să nu ascultaţi de Ezéchia!» Acêstea zice împăratul asiriênilor: «De veţi să vă grăiţi de bine, ieşiţi cătră mine şi veţi mînca fieştecarele viia lui şi smochinii şi veţi bea apă den lacul vostru,

17. Pînă voiu veni şi voiu lua pre voi la pămînt ca şi pămîntul vostru, pămînt al grîului şi al vinului şi al pîinilor şi al viilor.

18. Să nu vă înşale pre voi Ezéchia zicînd: ‘Dumnezeu va mîntui pre voi.’ Au doară au mîntuit dumnezeii limbilor fieştecarele pre a sa ţară den mîna împăratului asiriênilor?

19. Unde iaste dumnezeul lui Emáth şi Arfaáth? Şi unde e dumnezeul cetăţii Semfarúem? Au putea a mîntui Samáriia den mîna mea?

20. Cine e den dumnezeii toţi ai limbilor acestora care au mîntuit pămîntul lui den mîna mea, ca să mîntuiască Dumnezeu pre Israíl den mîna mea?»”

21. Şi au tăcut şi n-au răspuns lui nemică cuvînt, pentru că au poruncit împăratul nemica să nu răspunză.

22. Şi întră Eliachím a lui Hélchiu, diregătoriul casii, şi Sómnas, scriitoriul puterii, şi Ioáh al lui Asáf, cel scrietoriu de pomenire, cătră Ezéchia cu hainele rupte şi spuseră lui cuvintele Rapsácului.

Cap 37

1. Şi fu deaca auzi împăratul Ezéchia, rupse hainile lui şi să îmbrăcă cu sac şi să sui la casa Domnului.

2. Şi trimise pre Eliachím, diregătoriul casii, şi pre Sómna scriitoriul şi pre cei mai bătrîni ai preoţilor, îmbrăcaţi cu saci, cătră Isaia, fiiul lui Amós prorocul, şi zisără lui:

3. „Acêstea zice Ezéchia: «Zioa ocării şi a mustrării şi a urgiei, iată, zioa de astăzi, căce vine chinul ceiia ce naşte, şi putêre n-are a naşte.

4. Cîndai va asculta Domnul Dumnezăul tău cuvintele lui Rapsácu, carele au trimis împăratul asiriênilor, /

Ms. 45, p. 552

acesta şi-l strică pre el!'»"

11. Şi dzise ⌊către el⌋ Eliachim şi Somná şi Ioah către Rapsáchi: „Grăiêşte, dară, către slugile tale sirienêşte, pentru că vom audzi noi, şi nu grăi către noi jidovêşte; şi pentru căci grăieşti la urechile oamenilor celor ce stau preste zid?"

12. Şi zise către ei Rapsachis: „Au către domnul vostru au către voi au trimis pre mine domnul mieu să grăiesc cuvintele acêstea? Au nu către oamenii ce şed pre zid, pentru ca să mănince balegă şi să bea pişat cu voi împreună?"

13. Şi stătu Rapsáchi şi strigă cu glas mare jidovêşte şi dzise: „Ascultaţi cuvintele a împăratului celui mare, împăratului asiriênilor.
14. Acêstea dzice împăratul: «Nu vă înşale pre voi Ezechía cu cuvinte, nu va putea să vă izbăvască pre voi.
15. Şi nu dzică voao Ezechía că va mîntui pre voi Dumnedzău şi nu să va da cetatea aceasta întru mîna împăratului asiriênilor.

16. Să nu ascultaţi de Ezechía!» Acêstea dzice împăratul asiriênilor: «Dă veţi să vă grăiţi de bine, ieşiţi către mine şi veţi mînca fieştecarele viia lui şi zmochinii şi veţi bea apă den lacul vostru,
17. Pînă voi veni şi voi lua pre voi la pămînt ca pămîntul vostru, pămînt a grîului şi a vinului şi a pîinelor şi a viilor.

18. Să nu vă înşale pre voi Ezechía zicînd: 'Dumnedzău va mîntui pre voi.' Au doară au izbăvit dumnedzăii limbilor fieştecarele pre a sa ţară dentru mîna împăratului assiriênilor?

19. Unde iaste dumnedzăul Emath şi Arfath? Şi unde iaste dumnedzăul cetăţii Semfaruem? Au putea a mîntui Samarîia dentru mîna mea?

20. Cine-i dentru dumnedzăii toţi[188] a limbilor acestora carele au izbăvit pămîntul lui dentru mîna mea, că va mîntui Dumnedzău pre Ierusalim dentru mîna mea?»"

21. Şi au tăcut şi nime nu i-au răspunsu lui[189] cuvînt, pentru că au porîncit împăratul nimic să nu răspundză.
22. Şi întră Eliachim a lui Helchíu, diregătoriul casei, şi Somnas, scriitoriul ⌊puterii⌋, şi Ioah al lui Asaf, cel *[552/2]* scriitor de pomeniri, către Ezechía, spintecaţi prenpregiur hainele, şi spuseră lui cuvintele lui Rapsácu.

Cap 37

1. [190]Şi fu dacă audzi împăratul Ezechía, spintecă hainele lui şi să învăli cu sac şi să sui la casa Domnului.
2. Şi trimise Eliachim, pre dregătoriul casei, şi pre Somná scriitoriul şi pre cei mai bătrîni ai preuţilor, îmbrăcaţi cu saci, către Isaía, fiiul Ammos prorocul, şi dziseră lui:

3. „Acêstea dzice Ezechía: «Dzi a năcazului şi a ocării şi a mustrării şi a urgiei — dzua de astăzi, căci vine chinul ceia ce naşte şi vîrtute nu are a naşte.

4. Cîndai va asculta Domnul Dumnedzăul tău cuvintele lui Rapsac, carele au trimis împăratul assiriênilor,

Ms. 4389, p. 692-693

şi o piêrde!»"[399]

11. Iar Eliachim şi Somnas logothetul şi Ioah ziseră către dînsul: „Grăiêşte către slugile tale sirienêşte, ca să înţelêgem numai noi, iar nu grăi jidovêşte; că pentru căci grăieşti de aude tot nărodul cel ce şade pre ziduri?" *[692/2]*

12. Rapsac zise către dînşii: „Dară au trimesu-m-au stăpînu-mieu să grăiesc acêste cuvinte către voi sau către stăpînu vostru? De nu m-au trimes la nărodul carele şade pe ziduri, ca să mănînce balegă[400] şi să bea pişat denpreună cu voi?"

13. Şi stătu Rapsac şi strigă cu glas mare în limba jidovească, zicînd: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului Assiriei.
14. Aceasta grăiêşte împăratul: «Să nu vă înşale cuvintele Ezéchiei, care nu vă vor putea mîntui.

15. Şi să nu vă zică Ezéchiia că vă va mîntui Dumnezeu şi nu va da cetatea aceasta în mîinile împăratului Assiriei.

16. Să nu ascultaţi pre Ezéchiia!» Că aceasta grăiêşte împăratul assiriênilor: «De vă iaste voia să fiţi grăiţi de bine, voi să ieşiţi la mine şi veţi mînca cineşi viia sa şi zmochinii şi veţi bea den ştiubeiul vostru,[401]
17. Pînă ce voiu veni şi vă voiu lua la pămîntul cela ce iaste ca şi pămîntul vostru, pămîntul grîului şi al vinului, pămîntul pîinilor şi al viilor.

18. Iar să nu vă înşale Ezéchiia căci va zice: 'Dumnezeul nostru ne va mîntui'. Că au doară au mîntuit dumnezeii ai fieştecărui ţinut ţara lor den mîinile împăratului Assiriei?

19. Unde iaste dumnezeul Emáthului şi al Arfathului? Unde iaste dumnezeul Semfaruímului? Că au doară au putut să mîntuiască pre Samáriia den mîinile mêle?
20. Care den dumnezeii acestor limbi tuturor au mîntuit ţara sa den mîna mea, ca să mîntuiască Dumnezeu şi pre Ierusalim den mîna mea?»"

21. Iar ei tăcură şi nu-i răspunseră nici un cuvînt, că porîncise împăratul să nu răspunză nimic.

22. Şi întră Eliachim, feciorul lui Helchii, ispravnicul casei, şi Somnas logothetul şi Ioah, feciorul lui Asaf, scriitoriul de aduceri aminte, la Ezéchiia cu hainele rumpte şi-i spuseră cuvintele lui Rapsac.

Cap 37

1. [402]Şi fu deaca auzi Ezéchiia împărat, îşi sfîşié hainele şi se îmbrăcă cu sac şi întră în casa Domnului.

2. Şi trimêse pre Eliachim, carele era ispravnic preste casă, şi pre Somnas logothetul şi pre cei mai bătrîni den preoţi, îmbrăcaţi în saci, la Isáiia, feciorul lui Amos prorocul, [3] şi ziseră către dînsul:

3. „Aceasta grăiêşte Ezéchiia: «Zi de grijă şi de ocară şi de mustrare şi de mînie iaste în zioa de astăzi, că veni durêrea ceiia ce va să nască şi vîrtute nu iaste de-a naşte.

4. Ce doară *[693/1]* va auzi Domnul Dumnezeul tău cuvintele lui Rapsac, care[403] le-au trimes împăratul assiriênilor,

Versiunea modernă

şi nimiceşte-o!'»"

11. Şi au spus Eliachim şi Somnas şi Ioah către Rapsaches: „Vorbeşte robilor tăi în aramaică, fiindcă noi înţelegem; nu ne vorbi în evreieşte. Şi de ce vorbeşti în urechile oamenilor care sînt pe zid?"

12. Şi a zis Rapsaches către ei: „Oare către domnul vostru sau către voi m-a trimis domnul meu să rostesc cuvintele acestea? Oare nu către oamenii care stau pe zid, ca să mănînce balegă şi să bea pişat împreună cu voi?"

13. Şi s-a ridicat Rapsaches şi a strigat cu glas mare în evreieşte şi a spus: „Ascultaţi cuvintele împăratului celui mare, împăratului asirienilor.
14. Acestea le zice împăratul: «Să nu vă înşele Ezechia cu vorbe; nu va putea să vă izbăvească.

15. Şi să nu vă zică Ezechia: 'Vă va izbăvi Dumnezeu şi nu va fi dată cetatea aceasta în mîna împăratului asirienilor.'

16. Nu ascultaţi de Ezechia!» Acestea le zice împăratul asirienilor: «Dacă vreţi să fiţi binecuvîntaţi, ieşiţi la mine şi veţi mînca fiecare din via lui şi din smochini şi veţi bea apă din fîntîna voastră,
17. Pînă voi veni şi vă voi lua într-un ţinut precum ţinutul vostru, un ţinut cu grîu şi vin şi pîini şi vii.

18. Să nu vă înşele Ezechia, zicînd: 'Dumnezeu vă va izbăvi.' Oare zeii neamurilor şi-au izbăvit fiecare ţinutul din mîna împăratului asirienilor?

19. Unde este zeul Emathului şi al Arphathului? Şi unde este zeul cetăţii Sempharuaim? Oare au putut izbăvi Samaria din mîna mea?

20. Cine dintre zeii tuturor acestor neamuri şi-a izbăvit ţinutul din mîna mea, încît să izbăvească Dumnezeu Ierusalimul din mîna mea?»"

21. Şi tăceau, şi nimeni nu i-a răspuns un cuvînt, căci regele poruncise ca nimeni să nu răspundă.

22. Şi ispravnicul Eliachim, fiul lui Helchias, şi Somnas, cărturarul oştirii, şi arhivarul Ioah, fiul lui Asaf, au intrat la Ezechia cu hainele sfîşiate şi i-au vestit cuvintele lui Rapsaches.

Capitolul al 37-lea

1. Şi a fost aşa: cînd a auzit regele Ezechia, şi-a sfîşiat hainele şi s-a îmbrăcat în sac şi s-a suit la casa Domnului.
2. Şi a trimis pe ispravnicul Eliachim şi pe cărturarul Somnas şi pe preoţii cei mai bătrîni, îmbrăcaţi în sac, la profetul Isaia, fiul lui Amos, şi i-au zis:

3. „Acestea le zice Ezechia: «Zi de necaz şi de ocară şi de mustrare şi de urgie este ziua de astăzi, căci vine chinul pentru cea care naşte, dar nu are tărie să nască.

4. Poate că Domnul Dumnezeul tău va lua aminte la cuvintele lui Rapsaches, pe care le-a trimis împăratul asirienilor,

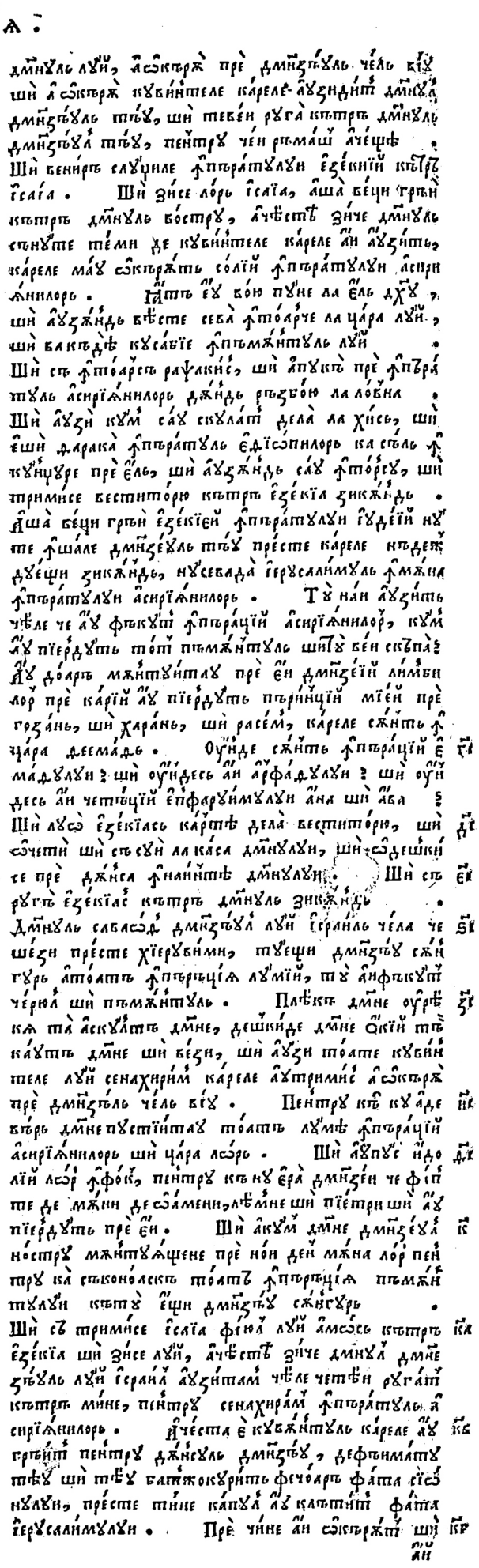

Biblia 1688, p. 474, col. 2

domnul lui, a ocărî pre Dumnezăul cel viu şi a ocărî cuvintele carele au zidit Domnul Dumnezăul tău. Şi te vei ruga cătră Domnul Dumnezăul tău pentru cei rămaşi aceştia.»”

5. Şi veniră slugile împăratului Ezéchiii cătră Isaía,

6. Şi zise lor Isaia: „Aşa veţi grăi cătră domnul vostru: «Acêstea zice Domnul: ‘Să nu te temi de cuvintele carele ai auzit, carele m-au ocărît solii împăratului asiriênilor.

7. Iată, eu voiu pune la el duhu şi, auzind vêste, se va întoarce la ţara lui şi va cădea cu sabie în pământul lui.’»”

8. Şi să întoarsă Rapsachís şi apucă pre împăratul asiriênilor dînd războiu la Lóvna.

9. Şi auzi cum s-au sculat de la Lahís. Şi ieşi Tharacá, împăratul ethiopilor, ca să-l încungiure pre el. Şi, auzînd, s-au întorsu şi trimise vestitoriu cătră Ezéchia, zicînd:

10. „Aşa veţi grăi Ezéchiei, împăratului Iudéii: «Nu te înşale Dumnezeul tău preste carele nădejduieşti, zicînd: ‘Nu se va da Ierusalímul în mîna împăratului asiriênilor.’

11. Tu n-ai auzit cêle ce au făcut împăraţii asiriênilor, cum au pierdut tot pământul? Şi tu vei scăpa?

12. Au doară mîntuit-au pre ei dumnezeii limbilor, pre carii au pierdut părinţii miei, pre Gozán şi Harán şi Rasém, carele sînt în ţara Theemáth?

13. Unde sînt împăraţii Emáthului? Şi unde-s ai Arfáthului? Şi unde-s ai cetăţii Epfaruímului, Ána şi Áva?»”

14. Şi luo Ezéchias cartea de la vestitoriu şi o ceti; şi să sui la casa Domnului şi o deşchise pre dînsa înaintea Domnului,

15. Şi să rugă Ezéchias cătră Domnul, zicînd:

16. „Domnul Savaóth, Dumnezăul lui Israíl, cela ce şezi preste hieruvimi, tu eşti Dumnezău sîngur a toată împărăţiia lumii, tu ai făcut ceriul şi pământul.

17. Pleacă, Doamne, urêchea ta, ascultă, Doamne, deşchide, Doamne, ochii tăi, caută, Doamne, şi vezi şi auzi toate cuvintele lui Senahirím, carele au trimis a ocărî pre Dumnezăul[16] cel viu.

18. Pentru că cu adevăr, Doamne, pustiit-au toată lumea împăraţii asiriênilor şi ţara lor

19. Şi au pus idolii lor în foc, pentru că nu era dumnezei, ce fapte de mîni de oameni, lêmne şi pietri, şi au pierdut pre ei.

20. Şi acum, Doamne Dumnezeul nostru, mîntuiêşte-ne pre noi den mîna lor, pentru ca să conoască toată împărăţiia pământului că tu eşti Dumnezău sîngur.”

21. Şi să trimise Isaia, fiiul lui Amós, cătră Ezéchia şi zise lui: „Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Auzit-am cêle ce te-ai rugat cătră mine pentru Senahirám, împăratul asiriênilor.

22. Acesta e cuvîntul carele au grăit pentru dînsul Dumnezău: ‘Defăimatu-te-au şi te-au batjocurit, fecioară, fata Siónului, preste tine capul au clătit, fata Ierusalímului.

23. Pre cine ai ocărît şi //

Ms. 45, p. 552-553

domnul lui, a ocărî pre Dumnedzău viu şi a ocărî cuvinte carele au audzit Domnul Dumnedzăul tău. Şi te vei ruga cătră Domnul Dumnedzăul tău pentru cei rămaşi aceştia.»"

5. Şi veniră slugile împăratului Ezechíei cătră Isaía,

6. Şi dzise lor Isaía: „Aşa veţi grăi cătră domnul vostru: «Acêstea dzice Domnul: 'Nu te tême de cuvintele carele ai audzit, carele au ocărît pre mine solii împăratului asiriênilor.

7. Iată, eu voi pune la el duh şi, audzind vêste, să va întoarce la ţara lui şi va cădea cu sabie întru pământul lui.'»"

8. Şi să întoarse Rapsáchi şi apucă pre împăratul asiriênilor dînd războiu la Lovna.

9. [191]Şi audzi cum s-au sculat de la Lahis. Şi ieşí Tharacá, împăratul ethiopilor[192], ca să-l încungiure pre el. Şi, audzind, s-au întorsu şi trimise vestitori cătră Ezichía:

10. [193]„Împăratul Iúdei: «Nu te înşale Dumnedzăul tău, preste carele nădăjduieşti preste el, dzicînd: 'Nu să va da Ierusalimul întru mîna împăratului assiriênilor.'

11. Tu n-ai audzit carele au făcut împăraţii assiriênilor, tot pământul cum l-au pierdut? Şi tu vei scăpa?[194]

12. Au doară mîntuit-au[195] pre ei dumnedzăii limbilor, pre carii au pierdut părinţii miei, pre Gozan şi pre Harran şi pre Rasem, carii sînt în ţara Theemath?

13. Unde sînt împăraţii Emath? Şi unde Arfath? Şi unde cetăţii Epfaruem, Ána şi Áva?»"

14. Şi luă Ezichía cartea de la vestitori şi citi pre însă; şi să sui la casa Domnului şi o dăşchise pre însă înaintea Domnului.

15. Şi să rugă Ezechía cătră *[553/1]* Domnul[196], dzicînd:

16. „Domnul Savvaoth, Dumnedzăul Israil, cela ce şezi preste heruvimi, tu eşti Dumnedzăul sîngur a toată împărăţiia lumei, tu ai făcut ceriul şi pământul.

17. Pleacă, Doamne, urêchea ta, ascultă, Doamne, dăşchide, Doamne, ochii tăi, caută, Doamne, şi vezi şi audzi toate cuvintele Senahirim, carele au trimis a ocărî pre Dumnedzău viu.

18. Pentru că pre adevăr, Doamne, pustiit-au împăraţii asiriênilor lumea toată şi ţara lor

19. Şi au pus chipurile lor în foc, pentru că nu dumnedzăi era, ce fapte a mîini omeneşti, lêmne şi pietri, şi au pierdut pre ei.

20. Şi acum, Doamne Dumnedzăul nostru, mîntuiêşte-ne pre noi dentru mîna lor, pentru ca să cunoască toată împărăţiia pământului că tu eşti Dumnedzăul sîngur."

21. Şi să trimise Isaía, fiiul lui Ammos, cătră Ezechía şi dzise lui: „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Audzit-am carele te-ai rugat cătră mine pentru Senahirim, împăratul asiriênilor.

22. Acesta-i cuvîntul carele au grăit pentru însul Dumnedzău: 'Dăfăimatu-te-au şi batjocuritu-te-au, ficioară, fată Sion, preste tine capul au clătit, fată Ierusalim.

23. Pre cine ai ocărît şi

Ms. 4389, p. 693

stăpînu-său[404], să batjocorească pre Dumnezeul cel viu şi să-l ocărască cu cuvintele care le-au auzit Domnul Dumnezeul tău; ce te roagă Domnului Dumnezeului tău pentru rămăşiţa aceasta carea au rămas.»"[405]

5. Şi veniră slugile împăratului la Isáiia,

6. Şi zise cătră dînşii Isáiia: „Aşa să ziceţi stăpînului vostru: «Aceasta grăiêşte Domnul: 'Să nu te temi de cuvintele care ai auzit, cu care m-au ocărît solii împăratului Assiriei.

7. Iată, eu voiu băga într-însul duh şi, auzind vêste, se va întoarce în ţara sa şi în ţara sa se va răni de sabie.'»"

8. Şi se întoarse Rapsac şi află pre împăratul Assiriei bătînd războiu asupra Lomnámului.

9. [8] (Că au auzit că se-au sculat de la Lahis.) [9] Şi auzi împăratul Assiriei că au venit Tharac, împăratul mirsênilor[406], ca să se bată cu dînsul. Şi, deaca auzi, se întoarse şi trimêse soli la Ezéchiia, zicînd:

10. „Acêstea să ziceţi Ezéchiei, împăratului jidovesc: «Să nu te înşale Dumnezeul tău, pre carele te nădăjduieşti tu, şi zici că nu se va da Ierusalímul în mîinile împăratului Assiriei.[407]

11. Au doară tu n-ai auzit ce au făcut împăraţii Assiriei a tot pământul, cum l-au pierdut?

12. Şi au mîntuit-au pre ţări dumnezeii lor, care le-au pierdut părinţii miei, Gozan şi Haran şi Rasem, care au fost în ţinutul Theemáthului?

13. Unde sînt împăraţii Emáthului şi împăraţii Arfáthului şi împăraţii cetăţii Esfarúmului şi ai Annei şi ai Ausei?»"

14. Şi luoă Ezéchiia cărţile de la soli şi le ceti; şi întră în casa Domnului şi le dăşchise înaintea Domnului,

15. Şi se rugă Ezéchiia înaintea Domnului, zicînd:

16. „Doamne Savaoth, Dumnezeul lui Israil, cela ce şăzi pre heruvimi, tu sîngur eşti împărat preste toate împărăţiile pămînteşti, tu ai făcut ceriul şi pământul.[408]

17. Pleacă, Doamne, urêchiia ta şi auzi; dăşchide, Doamne, ochii tăi şi caută de vezi şi auzi toate cuvintele care le-au trimes Senaherim, de badjocurêşte pre Dumnezeul cel viu.[409]

18. Că cu adevărat, Doamne, au pustiit împăraţii Assiriei tot pământul şi ţările

19. Şi au băgat idolii lor în foc, căci că n-au fost dumnezei, ce lucru de mîini omeneşti, lemn şi pietri, şi i-au pierdut.

20. Iar tu, Doamne, Dumnezeul nostru, mîntuiêşte-ne den mîinile lor şi să cunoască toate împărăţiile pămînteşti că tu sîngur eşti Domnul Dumnezeu."

21. Şi trimêse Isáiia, feciorul lui Amos, la Ezéchiia şi-i zise: „Aceasta grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: *[693/2]* «Auzit-am de ce te-ai rugat mie pentru Senaherim, împăratul Assiriei.

22. Acesta iaste cuvîntul carele au grăit Dumnezeu pentru dînsul: 'Hulitu-te-au şi te-au măscărit, fecioreaoa Siónului, clătinat-au cu capul asupra ta, fata Ierusalímului.

23. Dară pre cine ai ocărît şi

Versiunea modernă

domnul lui, să batjocorească pe Dumnezeul cel viu, să batjocorească prin spusele pe care le-a auzit Domnul Dumnezeul tău. Şi roagă-te către Domnul Dumnezeul tău pentru aceştia care au rămas.»"

5. Şi au mers slujitorii regelui Ezechia la Isaia,

6. Şi Isaia le-a zis: „Astfel să vorbiţi către stăpînul vostru: «Acestea le zice Domnul: 'Nu te teme de cuvintele pe care le-ai auzit, cu care m-au ocărît trimişii împăratului asirienilor.

7. Iată, voi trimite peste el un duh şi, după ce va auzi o veste, se va întoarce în ţara lui şi va cădea de sabie în ţara lui.'»"

8. Şi s-a întors Rapsaches şi l-a găsit pe împăratul asirienilor împresurînd Lobna.

9. Şi a auzit că s-a sculat de la Lachis. Şi a ieşit Tharaca, regele etiopienilor, să-l împresoare. Şi, auzind [aceasta], s-a întors şi a trimis mesageri către Ezechia, zicînd:

10. „Aşa să ziceţi lui Ezechia, regele Iudeei: «Să nu te înşele Dumnezeul tău, în care te încrezi, zicînd: 'Nu va fi dat Ierusalimul în mîna împăratului asirienilor.'

11. Tu nu ai auzit ce au făcut împăraţii asirienilor, cum au nimicit tot pământul? Şi tu vei scăpa?

12. Oare zeii neamurilor i-au izbăvit pe cei pe care i-au nimicit părinţii mei — Gozan şi Harran şi Rasem, care sînt în ţinutul Theemath?

13. Unde sînt regii Emathului? Şi unde sînt cei ai Arphathului? Şi unde sînt cei ai cetăţii Eppharuem, Ana şi Aba?»"

14. Şi a luat Ezechia sulul de la mesageri şi l-a citit, şi s-a suit la casa Domnului şi l-a deschis înaintea Domnului,

15. Şi s-a rugat Ezechia către Domnul, zicînd:

16. „Doamne Savaot, Dumnezeul lui Israel, care şezi pe heruvimi, tu eşti singurul Dumnezeu al oricărei împărăţii din lume, tu ai făcut cerul şi pământul.

17. Pleacă-ţi, Doamne, urechea, ascultă, Doamne, deschide, Doamne, ochii, priveşte, Doamne, şi vezi şi auzi toate cuvintele lui Sennacherim, pe care le-a trimis ca să-l batjocorească pe Dumnezeul cel viu!

18. Căci cu adevărat, Doamne, au pustiit împăraţii asirienilor lumea întreagă şi ţinutul lor

19. Şi au pus pe foc idolii lor, căci nu erau dumnezei, ci lucrarea mîinilor oamenilor, lemne şi pietre, şi i-au nimicit.

20. Tu însă, Doamne, Dumnezeul nostru, izbăveşte-ne din mîna lor, ca să ştie orice împărăţie de pe pământ că numai tu eşti Dumnezeu."

21. Şi Isaia, fiul lui Amos, a fost trimis la Ezechia şi i-a spus: „Acestea le zice Domnul Dumnezeul lui Israel: «Am ascultat cele ce te-ai rugat către mine cu privire la Sennacherim, împăratul asirienilor.

22. Acesta este cuvîntul pe care l-a rostit Dumnezeu despre el: 'Te-a dispreţuit şi te-a batjocorit, fecioară, fiica Sionului, cu privire la tine a clătinat din cap, fiica Ierusalimului.

23. Pe cine ai batjocorit şi

Іса

Biblia 1688, p. 475, col. 1

ai întărîtat? Sau către cine ai înălţat glasul tău? Şi n-ai rădicat la înălţime ochii tăi, la Sfîntul lui Israíl!

24. Că pre în vestitori ai ocărît pre Domnul, pentru că tu ai zis: ‘Cu mulţimea carălor eu m-am suit la vîrful munţilor şi la cêle de apoi ale Livánului; şi am tăiat înălţimea chedrului lui şi frumusêţele chiparosului şi am întrat la nălţime de o parte de dumbravă.

25. Şi am pus podu şi am pustiit ape şi toată adunarea apei.’

26. Nu acêstea ai auzit demult, care am făcut eu? Den zilele de-nceput am rînduit, şi acum am arătat, a pustii limbi întru tării şi pre cei ce lăcuiescu în cetăţi tari.

27. Sloboziiu mînile şi să uscară, şi să făcură ca iarba uscată în poduri şi ca troscotul.

28. Şi acum, odihna ta şi ieşirea ta şi întrarea ta eu ştiu.

29. Şi mîniia ta, carea te-ai mîniiat, şi amărăciunea ta s-au suit către mine, şi voiu pune căpăstru în nasul tău şi frîu la buzele tale şi te voiu întoarce pre calea carea ai venit întru dînsa.

30. Şi acesta e ţie semnul: mănîncă acest an carele ai semănat, şi în anul al doilea rămăşiţa, şi la al treilea, sămănînd, seceraţi şi răsădiţi vii şi veţi mînca roada lor.

31. Şi vor fi cei rămaşi în Iudéa, odrăsli-vor rădăcinele în jos şi vor face sămînţă în sus.

32. Căci den Ierusalím vor fi cei rămaşi şi cei ce să mîntuiesc den muntele Siónului. Rîvnirea Domnului Savaóth va face acêstea.

33. Pentru acêea, aşa zice Domnul asupra împăratului asiriênilor: ‘Nu va întra la cetatea aceasta, nici va pune preste ea săgeată, nici va pune preste ea scut, nici va împrejura pre dînsa cu şanţu,

34. Ce pre calea carea au venit, întru ea se va întoarce, şi la cetatea aceasta nu va întra!’ Acêstea zice Domnul:

35. ‘Scuti-voiu prentru cetatea aceasta ca să o mîntuiesc pre dînsa, pentru mine şi pentru David, sluga mea.’»”

36. Şi ieşi îngerul Domnului şi omorî den tabăra asiriênilor 185000. Şi sculîndu-se dimeneaţa, aflară toate trupurile moarte.

37. Şi să duse întorcîndu-se şi să întoarse Senahirím, împăratul asiriênilor, şi lăcui în Ninévi.

38. Şi cînd el să închina în casa lui Assaráh, dumnezăului lui, începătoriul părinţilor lui, Adrameléh şi Sarasár, fiii lui, l-au lovit pre el cu săbii, şi ei scăpară la Armeniia. Şi împărăţi Asordán, fiiul lui, în locul lui.

Cap 38

1. Şi fu în vrêmea acêea, bolnăvi Ezéchiia pînă la moarte; şi veni către el Isaias, fiiul lui Ammós prorocul, şi zise către el: „Acêstea zice Domnul: «Rînduiêşte pentru casa ta, pentru că vei muri tu şi nu vei trăi.»”

2. Şi întoarse Ezechias faţa lui către părête şi să rugă către /

Ms. 45, p. 553

ai întărîtat? Sau cătră cine au înălţat glasul tău? Şi ⌊n-ai⌋ rădicat la înălţime ochii tăi, la Sfintul lui Israil!

24. Că pren vestitori ai ocărît pre Domnul, pentru că tu ai dzis că 'Cu mulţimea carălor eu m-am suit la vîrvul munţilor şi la cêle de apoi a Livánului; şi am tăiat înălţimea chedrului lui şi frîmsêţele chiparísului şi am întrat la înălţime de o parte de dumbravă.

25. Şi am pus pod şi am pustiit ape şi toată adunarea apei.'
26. Nu acêstea ai audzit demult, carele au am făcut? Den dzilele de-nceput am rînduit, şi acum am arătat, a pustii limbi întru tari şi pre cei ce lăcuiesc în cetăţi tari.
27. Slobodzii mîinile şi să uscară, şi să făcură ca iarba uscată pre poduri şi ca troscutul.

28. Şi acum, odihna ta şi ieşirea ta şi întrarea ta eu ştiu.
29. Şi mîniia ta, carea te-ai mîniat, şi amărăciunea ta s-au suit cătră mine, şi voi pune zăbală în nasul tău şi frîu la budzele tale şi te voi întoarce pre calea carea ai venit întru însă.
30. Şi acesta ţie semnul: mănîncă acest an carele ai sămănat, şi într-anul al doilea rămăşiţa, *[553/2]* şi în al treilea, sămănînd, seceraţi şi răsădiţi vii şi veţi mînca roada lor.

31. Şi vor fi cei rămaşi întru Iudéa, odresli-vor rădăcină în jos şi vor face sămînţă în sus.

32. Căci den Ierusalim vor fi cei rămaşi şi cei ci să mîntuiesc den muntele Sion. Rîvnirea Domnului Savvaoth va face acêstea.
33. Pentru acêea, aşa dzice Domnul preste împăratul asiriênilor: 'Nu va întra la cetatea aceasta, nici va zvîrli[197] preste ea zvîrlitură[198], nici va pune preste ea scut, nici va împregiura pregiur însă şanţu,

34. Ce pre calea carea au venit, întru ea să va întoarce, şi la cetatea aceasta nu va întra!' Acêstea dzice Domnul:

35. 'Scuti-voi pentru cetatea aceasta ca să o mîntuiesc pre însă, pentru mine şi pentru David, sluga mea.'»"
36. Şi ieşi îngerul Domnului şi omorî den tabăra assiriênilor 185000. [199]Şi sculîndu-să dimineaţă, aflară toate trupurile moarte.
37. Şi să duse întorcîndu-să şi să întoarse Senahirim, împăratul asiriênilor, şi lăcui în Neneví.

38. Şi cînd el să închina întru casa lui Assarah, dumnedzăului lui, ⌊începătoriul părinţilor lui⌋, [200]Adraméleh şi Sarasar, fiii lui, l-au lovit pre îns cu sabii, şi ei scăpară la Armenía. Şi împărăţi Asordan, fiiul lui, pentru însul.

Cap 38

1. Şi fu întru vrêmea acêea, [201]bolnăvi Ezechía pînă la moarte; şi veni cătră el Isaía, fiiul lui Amos prorocul, şi dzise cătră el: „Acêstea dzice Domnul: «Rînduiêşte pentru casa ta, pentru că vei muri tu şi nu vei trăi.»"

2. [202]Şi întoarse Ezechía faţa lui cătră părête şi să ruga cătră

Ms. 4389, p. 693-694

ai mîniiat, sau cătră cine ai întins glasul tău şi ai rîdicat ochii tăi în sus? Cătră Cel Sfînt al lui Israil.

24. De ai badjocorit pre Domnul cu soli şi ai zis tu: 'Eu m-am suit cu mulţimea carălor[410] în vîrful munţilor şi la marginile dumbrăvilor; şi am tăiat înălţimile lor şi frumsêţea chiparísilor şi am întrat la înălţime de o parte de dumbravă.[411]

25. Şi am pus pod şi am pustiit apele şi toată strînsura de apă.'
26. Dară n-ai auzit cêle ce am făcut de-nceput? Că den zilele cêle dentîi am făgăduit, iar acum am arătat, să risipesc ţinuturile în culele lor [27] şi pre cei ce lăcuiesc pren cetăţile cêle tari.
27. Am întors mîinile şi se-au uscat, şi au fost ca fînul cel uscat în poduri şi ca troscotul.

28. Iar acum, odihna ta şi ieşirea ta şi întrarea ta eu o ştiu.[412]
29. Şi urgiia ta, cu carea te-ai mîniiat, şi mîniia ta se-au suit cătră mine; ce voiu pune belciug în narea ta şi frîu în buzele tale şi te voiu întoarce pre calea pre carea ai venit.
30. Iar ţie aceasta să-ţi fie semnul: mănîncă într-acest an ce ai sămănat, iar în anul al doilea rămăşiţa ce va crêşte de-ntr-însa, iar în anul al treilea, sămănînd, veţi secera şi sădiţi vii şi veţi mînca roada lor.

31. Şi vor fi cei ce au rămas den Iudéa, rădăcinile vor odrăsli de jos, iar dăsupra vor face roadă.

32. Că den Ierusalim vor fi cei rămaşi (şi mîntuirea) den muntele Siónului. Rîvna Domnului Savaoth va face acêstea.
33. Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul pentru împăratul assiriilor: 'Că nu va întra într-această cetate, nici va sigeta într-însa sigeată, nici va pune într-însa pavăză, nici o va ocoli împrejur cu şanţ,[413]

34. Ce pre ce cale au venit, pre acêea se va şi întoarce, iar într-această cetate nu va întra!' Aceasta grăiêşte Domnul:

35. 'Şi voiu apăra această cetate ca să o mîntuiesc, pentru mine şi pentru David, robul mieu.'»"

36. Şi ieşi îngerul Domnului şi ucise den tabăra assirienească 185000; [414]şi sculîndu-se a doaoa zi, aflară toate trupurile moarte.
37. Şi întorcîndu-se se-au dus şi au mers Senaherim, împăratul assiriilor, şi au sălăşluit în Ninéviia.

38. Şi fu cînd se ruga el în bisêrica lui Nesehór, dumnezeul lui, iar Adrameleh şi Sarasar, feciorii lui, îl uciseră cu sabiia, şi ei fugiră în Arméniia, iar în locul lui stătu împărat Asordán, feciorul lui, după dînsul. *[694/1]*

Cap 38

1. [415]Şi fu într-acea vrême de se războli Ezéchiia spre moarte; şi veni la dînsul Isáiia, feciorul lui Amos prorocul, şi-i zise: „Aceasta grăiêşte Domnul: «Tocmêşte-ţi cêle ce sînt ale casei tale, că tu vei să mori şi nu vei mai trăi.»"[416]

2. Iar Ezéchiia întoarse faţa sa cătră părête şi se rugă

Versiunea modernă

ai întărîtat? Sau către cine ţi-ai ridicat glasul? Şi nu ţi-ai ridicat ochii spre înălţime, către Sfîntul lui Israel!

24. Căci prin mesageri ai batjocorit pe Domnul, căci ai zis: 'Cu mulţimea carelor m-am suit pe înălţimea munţilor şi pe laturile Libanului; şi am tăiat fala cedrului lui şi frumuseţea chiparosului şi am intrat în partea de sus a pădurii.

25. Şi am zidit pod şi am pustiit ape şi orice întindere de apă.'
26. Nu ai auzit acestea din vechime, cele pe care le-am făcut? Din zilele străvechi le-am rostuit, însă acum le-am arătat, ca să pustiesc neamuri în locuri întărite şi pe locuitorii cetăţilor întărite.
27. Am slăbit mîinile şi s-au uscat, şi s-au făcut ca iarba uscată de pe acoperişuri şi ca troscotul.

28. Iar acum ştiu odihna ta şi ieşirea ta şi intrarea ta.
29. Iar mînia ta, cu care te-ai mîniat, şi înverşunarea ta s-au suit la mine, şi îţi voi pune căpăstru peste bot şi zăbală între buze şi te voi întoarce pe calea pe care ai venit.
30. Şi acesta va fi pentru tine semnul: mănîncă în acest an ce ai semănat, în anul al doilea ce a rămas, iar în anul al treilea, după ce ai semănat, culegeţi şi sădiţi vii şi mîncaţi rodul lor.

31. Şi vor fi cei rămaşi în Iudeea, odrăsli-vor rădăcină în jos şi vor rodi sămînţă în sus.

32. Căci din Ierusalim vor ieşi cei rămaşi şi cei mîntuiţi din muntele Sion. Rîvna Domnului Savaot va face acestea.
33. De aceea, aşa vorbeşte Domnul despre împăratul asirienilor: 'Nu va intra în cetatea aceasta, nici nu va arunca asupra ei săgeată, nici nu va pune împotriva ei scut, nici nu o va înconjura cu întăritură,

34. Ci pe drumul pe care a venit, pe acela se va întoarce, şi în cetatea aceasta nu va intra!' Acestea le zice Domnul:

35. 'Voi ocroti această cetate ca să o izbăvesc, din pricina mea şi din pricina robului meu David.'»"

36. Şi a ieşit un înger al Domnului şi a ucis din tabăra asirienilor o sută optzeci şi cinci de mii; şi cînd s-au sculat dimineaţa, au găsit toate trupurile moarte.
37. Şi a plecat şi, întorcîndu-se, s-a întors Sennacherim, împăratul asirienilor, şi a locuit la Ninive.

38. Şi pe cînd se închina el în casa lui Assarah, zeul lui — *patrarchon*-ul lui —, Adramelech şi Sarasar, fiii lui, l-au lovit cu sabia, iar ei au scăpat [fugind] în Armenia. Şi în locul lui a domnit Asordan, fiul lui.

Capitolul al 38-lea

1. Şi a fost aşa: în vremea aceea s-a îmbolnăvit Ezechia de moarte; şi a venit la el profetul Isaia, fiul lui Amos, şi i-a spus: „Acestea le zice Domnul: «Rînduieşte [cele] cu privire la casa ta, căci vei muri şi nu vei [mai] trăi.»"

2. Şi s-a întors Ezechia cu faţa la perete şi s-a rugat către

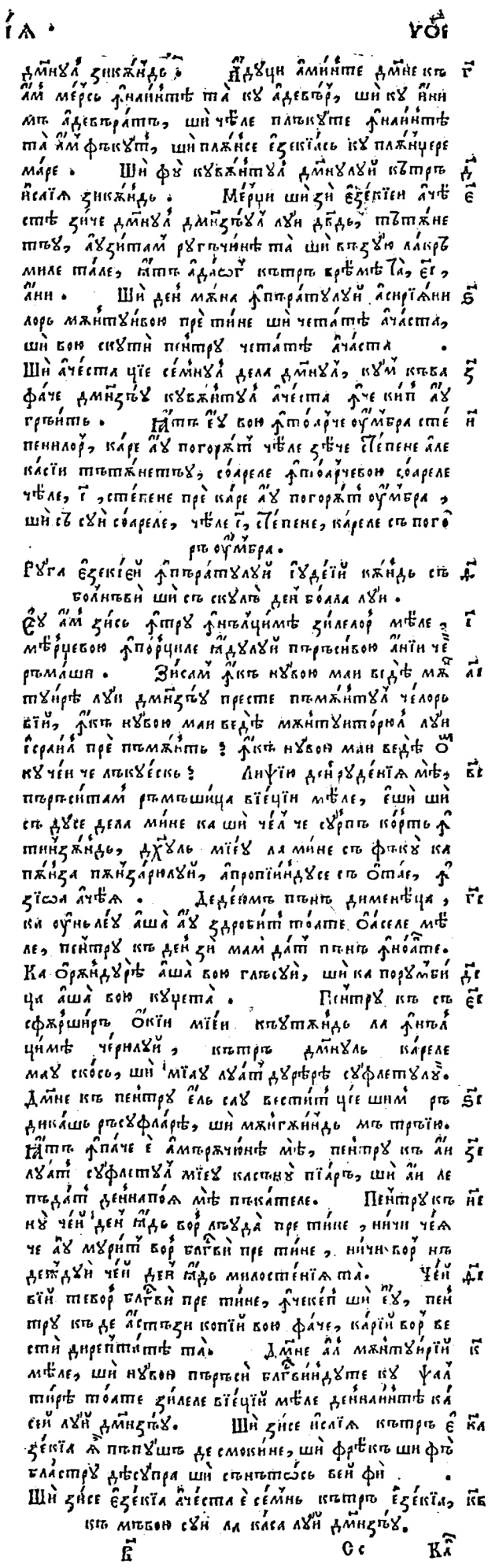

Biblia 1688, p. 475, col. 2

Domnul, zicînd:

3. „Adu-ţi aminte, Doamne, că am mers înaintea ta cu adevăr şi cu inimă adevărată şi cêle plăcute înaintea ta am făcut.” Şi plînse Ezechiás cu plîngere mare.

4. Şi fu cuvîntul Domnului către Isaiia, zicînd:

5. „Mergi şi zi Ezéchiei: «Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui David, tătîne-tău: ‘Auzit-am rugăciunea ta şi văzuiu lacrămile tale. Iată, adaog către vrêmea ta 15 ani.

6. Şi den mîna împăratului asiriênilor mîntui-voiu pre tine, şi cetatea aceasta, şi voiu scuti pentru cetatea aceasta.

7. Şi acesta — ţie semnul de la Domnul cum că va face Dumnezău cuvîntul acesta în ce chip au grăit:

8. Iată, eu voiu întoarce umbra stepenilor care au pogorît cêle zêce stepene ale casii tătîne-tău soarele, întoarce-voiu soarele cêle 10 stepene pre care au pogorît umbra.’»” Şi să sui soarele cêle 10 stepene carele să pogorî umbra.

9. Ruga Ezechíei, împăratului Iudéii, cînd să bolnăvi şi să sculă den boala lui:

10. „Eu am zis: «Întru înălţimea zilelor mêle mêrge-voiu în porţile iadului, părăsi-voiu anii cei rămaşi.»

11. Zis-am: «Încă nu voiu mai vedea mîntuirea lui Dumnezău preste pămîntul celor vii, încă nu voiu mai vedea mîntuitoriul lui Israíl pre pămînt! Încă nu voiu mai vedea om cu cei ce lăcuiesc!

12. Lipsiiu den rudeniia mea, părăsit-am rămăşiţa vieţii mêle; ieşí şi să duse de la mine ca şi cel ce súrpă cort întinzînd; duhul mieu la mine să făcu ca pînza pînzariului, apropiindu-se să o taie în zioa acêea.

13. Dedeiu-mă pînă dimineaţa ca un leu; aşa au zdrobit toate oasele mêle, pentru că den zi m-am dat pînă în noapte.

14. Ca o rîndurea, aşa voiu glăsui, şi ca porumbiţa, aşa voiu cugeta.

15. Pentru că să sfirşiră ochii miei căutînd la înălţimea ceriului, către Domnul, carele m-au scos şi mi-au luat durêrea sufletului.

16. Doamne, că pentru el s-au vestit ţie şi-mi rădicaşi răsuflarea şi, mîngîind, mă trăiiu.

17. Iată, în pace e amărăciunea mea, pentru că ai luat sufletul mieu, ca să nu piară, şi ai lepădat denapoia mea păcatele.

18. Pentru că nu cei den iad vor lăuda pre tine, nici ceia ce au murit vor blagoslovi pre tine, nici vor nădejdui cei den iad milosteniia ta.

19. Cei vii te vor blagoslovi pre tine, în ce chip[17] şi eu, pentru că de astăzi copii voiu face carii vor vesti direptatea ta,

20. Doamne al mîntuirii mêle, şi nu voiu părăsi blagoslovindu-te cu psaltirea toate zilele vieţii mêle denaintea casei lui Dumnezău!»”

21. Şi zise Isaiia către Ezéchia: „Ia păpuşă de smochine şi freacă şi fă blastru deasupra, şi sănătos vei fi.”

22. Şi zise Ezéchia: „Acesta e semn către Ezéchia că mă voiu sui la casa lui Dumnezău.” //

Ms. 45, p. 553-554

Domnul, dzicînd:

3. „Adu-ţi aminte, Doamne, căci am mersu înaintea ta cu adevăr, cu inimă adevărată, şi cêle plăcute înaintea ta am făcut.” Şi au plîns Ezechía cu plîngere mare.

4. Şi fu cuvîntul Domnului către Isaía, dzicînd:
5. „Mergi şi dzi Ezechíei: «Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul lui[203] David, tătîne-tău: ‘Audzit-am rugii tale şi văzuiu lacrămile tale. Iată, adaog către vrêmea ta 15 ani.

6. Şi dentru mîna împăratului assiriênilor izbăvi-te-voi, şi cetatea aceasta, şi voi scuti pentru cetatea aceasta.
7. Şi a- *[554/1]* cesta — ţie semnul de la Domnul că va face Dumnedzău cuvîntul acesta în ce chip au grăit:

8. Iată, eu voi întoarce umbra stêpenelor carele au pogorît cêle 10 stepénii a casei tătîne-tău soarele, întoarce-voi pre soare cêle 10 stêpene ⌊pre carele au pogorît umbra⌋.’»” Şi să sui soarele cêle 10 stêpene carele să pogorî umbra.

9. Ruga Ezechíei, împăratului Iúdei, cînd să bolnăvi şi să sculă dentru boala lui:

10. „Eu am dzis: «Întru înălţimea dzilelor mêle mêrge-voi întru porţile iadului, părăsi-voi anii cei rămaşi.»
11. Zis-am: «Nu încă nu voi mai vedea mîntuitoriul lui Dumnedzău preste pămîntul viilor! ⌊Nu încă nu voi mai vedea mîntuitoriul lui Israil preste pămînt!⌋ Nu încă voi mai vedea om cu cei ce lăcuiesc!

12. Sfîrşitu-s-au dentru rudeniia mea, părăsit-am rămăşiţa vieţii mêle; ieşi şi să duse de la mine ca şi cel ce surpă cortul întinzîndu-l; duhul mieu de la mine s-au făcut ca pînza pînzariului, apropiindu-să să o taie. Întru dzua acêea

13. Dedéiu-mă pînă demineaţă ca un leu; aşa au zdrobit toate oasele mêle, ⌊pentru⌋ că de la zi m-am dat pînă la noapte.
14. Ca o rîndurea, aşa voi glăsui, şi ca porîmbiţa, aşa voi cugeta.

15. Pentru că să sfîrşiră ochii miei căutînd la înălţimea ceriului, către Domnul, carele m-au scos şi mi-au luat durêrea sufletului.
16. Doamne, ⌊pentru⌋ că pen[204] ea vestui-să ţie şi-mi sculaşi răsuflarea şi, mîngîindu-mă, trăiiu.

17. Iată, în pace — amărăciunea mea, pentru că ai luat sufletul mieu, pentru ca să nu piară, şi ai lăpădat denapoia mea păcatele.

18. [205]Pentru că nu cei den iad vor lăuda pre tine, nici ceia ce au murit vor blagoslovi pre tine, nici vor nădăjdui cei den iad milosteniia ta.
19. Cei vii te vor blagoslovi pre tine, în ce chip şi eu, pentru că de astăzi copii voi face carii vor vestui dreptatea ta,
20. Doamne a mîntuirei mêle, şi nu voi părăsi blagoslovindu-te cu psaltire toate dzilele vieţii mêle denaintea casei lui Dumnedzău!»”
21. Şi dzise Isaía către Ezechía: „Ia o păpuşe de zmochine şi freacă şi fă în blastru deasupra, şi sănătos vei fi.”

22. Şi dzise Ezechía: „Acesta-i semnu ⌊către Ezechía⌋ că mă voi sui la casa lui Dumnedzău.”

Ms. 4389, p. 694

Domnului, zicînd:

3. „Ado-ţi aminte, Doamne, cum am umblat înaintea ta cu adeverinţă şi cu inimă adevărată şi am făcut cêle ce sînt plăcute înaintea ta.” Şi plînse Ezéchiia cu glas mare.
4. Şi fu cuvîntul Domnului către Isaiia, zicîndu-i:
5. „Pasă şi zi Ezéchiei: «Aceasta grăiêşte Domnul Dumnezeul tătîne-tău, lui David: ‘Auzit-am rugăciunea ta şi am văzut lacrămele tale. Iată că mai adaog către zilele tale 15 ani.

6. Şi te voiu mîntui den mîinile împăratului Assiriei, şi pre tine, şi pre cetatea aceasta o voiu apăra.

7. Şi acest semn să fie ţie de la Domnul că va face Dumnezeu cuvîntul acesta care l-au grăit:[417]

8. Iată, eu voiu întoarce umbra de pre spiţe[418] de pre care se-au pogorît soarele, de pre zêce spiţe ale casei tătîne-tău, şi voiu întoarce soarele pre zêce spiţe pre care se-au pogorît umbra.’»” Şi se sui soarele pre acêle zêce spiţe pre care se pogorîse soarele.

9. Rugăciunea Ezéchiei, împăratul Iúdei, cînd se războli şi se sculă den boala sa:

10. „Eu ziş: «Întru înălţimea zilelor mêle mêrge-voiu în poarta iadului, părăsind ceialalţi ani ai miei.»

11. Ziş: «De acum nu voiu mai vedea mîntuirea lui Dumnezeu pre pămîntul celor vii, nici nu voiu mai vedea om cu cei ce vieţuiesc!

12. Rămas-am de rudeniile mêle şi de acum înainte am părăsit viiaţa mea; ieşí şi se duse de la mine ca şi cel ce surpă cortul întinzîndu-l; duhul mieu au fost în mine ca pînza cea lucrată, cînd se apropie să o taie.[419]
[13] În zioa acêea

13. Mă dediu[420] pînă dimineaţa ca unui leu; şi aşa au sfărîmat oasele mêle, că den zi pînă în noapte am fost dat.
14. Striga-voiu ca o rîndurea şi voiu socoti[421] ca o porumbiţă.

15. Că ochii miei se-au sfîrşit de-a căuta în sus spre înălţimea ceriului, către Domnul, carele m-au mîntuit şi au lepădat durerile sufletului mieu.
16. [15] Doamne, că pentru dînsul se-au vestit ţie şi ai rîdicat suflarea mea şi mîngîindu-mă, am viiat.

17. [16] Că au ridicat sufletul mieu, ca să nu piêie,
[17] şi au lepădat după mine toate păcatele.

18. [422]Că nu vor lăuda pre tine cei den iad, nici cei morţi nu te vor grăi de bine, nici nu se vor nădăjdui cei den iad pre mila ta.
19. Iar cei vii, aceia *[694/2]* te vor cuvînta bine, ca şi eu astăzi; tatăl va face pre feciori[423] să mărturisească direptatea ta,
20. Domnul mîntuirii mêle, şi nu mă voiu răposa de-a te lăuda cu cîntare în toate zilele vieţii mêle, în casa lui Dumnezeu!»”
21. Şi zise Isáiia către Ezéchiia: „Rogu-te, doamne, ia den zmochine şi întinzînd pune, şi vei fi zdravin.”

22. Iar Ezéchiia zise: „Dară acesta iaste semnul ca să mă suiu în casa Domnului Dumnezeu?”

Versiunea modernă

Domnul, zicînd:

3. „Adu-ţi aminte, Doamne, cum am umblat înaintea ta cu adevăr, cu inimă sinceră şi am făcut cele plăcute înaintea ta.” Şi a plîns Ezechia cu plînset mare.
4. Şi a fost cuvîntul Domnului către Isaia zicînd:
5. „Mergi şi spune lui Ezechia: «Acestea le zice Domnul, Dumnezeul lui David, tatăl tău: ‘Am auzit rugăciunea ta şi am văzut lacrimile tale. Iată, adaug vîrstei tale cincisprezece ani.

6. Şi din mîna împăratului asirienilor te voi izbăvi pe tine, şi cetatea aceasta, voi ocroti pentru cetatea aceasta.
7. Acesta să-ţi fie semnul de la Domnul că Dumnezeu va face lucrul acesta precum a vorbit:

8. Iată, eu voi întoarce umbra treptelor pe care a coborît soarele — cele zece trepte ale casei tatălui tău — voi întoarce soarele cu cele zece trepte pe care a coborît umbra.’»” Şi a urcat soarele cele zece trepte pe care coborîse umbra.

9. Rugăciunea lui Ezechia, regele Iudeei, cînd s-a îmbolnăvit şi s-a sculat din boala lui:

10. „Eu am zis: «În culmea zilelor mele merge-voi în porţile hadesului, părăsi-voi anii rămaşi.»

11. Zis-am: «Nu voi mai vedea mîntuirea lui Dumnezeu pe pămîntul celor vii! Nu voi mai vedea mîntuirea lui Israel pe pămînt! Nu voi mai vedea om cu cei ce locuiesc!

12. M-am stins din rudenia mea, lăsat-am îndărăt restul vieţii mele; a ieşit şi s-a dus de la mine asemenea celui care, după ce a întins cortul, îl desface; duhul meu în mine s-a făcut ca pînza ţesătoarei, cînd se apropie să o taie în ziua aceea.

13. Am fost dat pînă în zori ca un leu; aşa mi-a sfărîmat toate oasele, căci am fost dat din zi pînă în noapte.
14. Ca o rîndunică, aşa voi da glas, şi ca o porumbiţă, aşa voi susura.

15. Căci mi s-au stins ochii privind spre înaltul cerului, către Domnul, care m-a izbăvit şi a înlăturat durerea sufletului meu.
16. Căci, Doamne, ţi s-a dat de veste despre ea şi ai revigorat suflarea mea şi, fiind mîngîiat, am revenit la viaţă.
17. Iată, în pace este amărăciunea mea, căci ai ales sufletul meu, ca să nu piară, şi ai aruncat înapoia mea păcatele.

18. Căci nu cei din hades te vor lăuda, nici cei care mor nu te vor binecuvînta, nici nu vor nădăjdui cei din hades întru îndurarea ta.
19. Cei vii te vor binecuvînta, asemenea mie, căci de astăzi voi face copii care vor vesti dreptatea ta,

20. Doamne al mîntuirii mele, şi nu voi înceta să te binecuvîntez cu alăuta în toate zilele vieţii mele, înaintea casei lui Dumnezeu!»”
21. Şi a zis Isaia către Ezechia: „Ia o turtă de smochine şi zdrobeşte-o şi pune-o [de leac] şi vei fi sănătos.”

22. Şi a zis Ezechia: „Acesta este semnul către Ezechia că mă voi sui la casa lui Dumnezeu!”

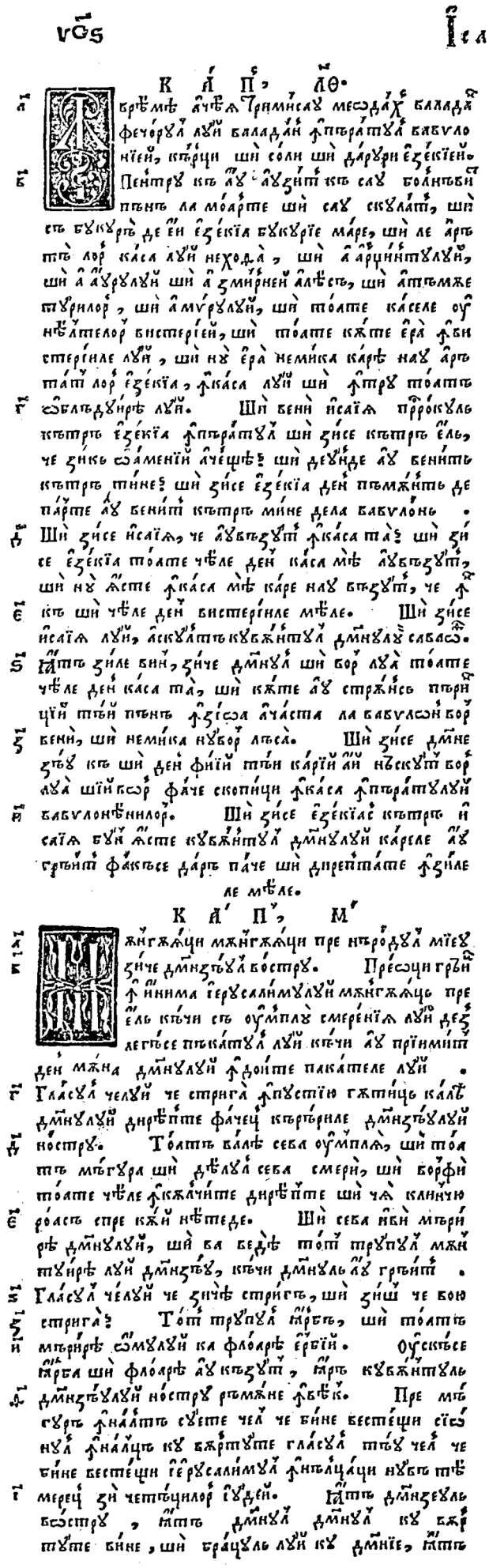

Biblia 1688, p. 476, col. 1

Cap 39

1. În vrêmea acêea trimis-au Meodáh Valadan, feciorul lui Valadán, împăratul Vaviloniei, cărţi şi soli şi daruri Ezéchiei,

2. Pentru că au auzit că s-au bolnăvit pînă la moarte şi s-au sculat. Şi să bucură de ei Ezéchia bucurie mare şi le arătă lor casa lui nehothá şi a argintului şi a aurului şi a zmirnei aleasă şi a tămîieturilor şi a mirului şi toate casele unêltelor visteriei şi toate cîte era în visteriile lui; şi nu era nemica carea n-au arătat lor Ezéchia în casa lui şi întru toată oblăduirea lui.

3. Şi veni Isaiia prorocul cătră Ezéchia împăratul şi zise cătră el: „Ce zic oamenii aceştia? Şi de unde au venit cătră tine?" Şi zise Ezéchia: „Den pămînt departe au venit cătră mine, de la Vavilón."

4. Şi zise Isaiia: „Ce au văzut în casa ta?" Şi zise Ezéchia: „Toate cêle den casa mea au văzut, şi nu iaste în casa mea care n-au văzut, ce încă şi cêle den visteriile mêle."

5. Şi zise Isaiia lui: „Ascultă cuvîntul Domnului Savaoth:

6. «Iată, zile vin, zice Domnul, şi vor lua toate cêle den casa ta şi cîte au strîns părinţii tăi pînă în zioa aceasta la Vavilon vor veni; şi nemica nu vor lăsa.»

7. Şi zise Dumnezău că şi den fiii tăi carii ai născut vor lua şi-i vor face scopiţi în casa împăratului vavilonênilor."

8. Şi zise Ezéchias cătră Isaiia: „Bun iaste cuvîntul Domnului, carele au grăit. Facă-se, dară, pace şi direptate în zilele mêle!"

Cap 40

1. „Mîngîiaţi, mîngîiaţi pre nărodul mieu", zice Dumnezăul vostru.

2. „Preoţi, grăiţi în inima Ierusalímului, mîngîiaţi pre el, căci să umplu smereniia lui; dezlegă-se păcatul lui, căci au priimit den mîna Domnului îndoite pacatele lui."

3. Glasul celui ce striga în pustiiu: „Gătiţi calea Domnului, dirêpte faceţi cărările Dumnezăului nostru!

4. Toată valea se va umplea şi toată măgura şi dealul se va smeri, şi vor fi toate cêle încîlcite dirêpte şi cea clinciuroasă spre căi nêtede.

5. Şi se va ivi mărirea Domnului şi va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezău, căci Domnul au grăit."

6. Glasul celui ce zicea: „Strigă!" Şi ziş: „Ce voiu striga?"

7. Tot trupul — iarbă şi toată mărirea omului — ca floarea ierbii.

8. Uscă-se iarba şi floarea au căzut, iară cuvîntul Dumnezăului nostru rămîne în veac.

9. Pre măgură înaltă suie-te, cel ce binevesteşti Siónul; înalţă cu vîrtute glasul tău, cel ce binevesteşti Ierusalímul; înălţaţi, nu vă têmereţi! Zi cetăţilor Iúdei:

10. „Iată Dumnezeul vostru!" Iată, Domnul Domnul cu vîrtute vine şi braţul lui — cu domnie. Iată, /

Ms. 45, p. 554-555

Cap 39 *[554/2]*

1. [206]Întru vrêmea acêea trimis-au Meodah Valadan, ⌊ficiorul lui Valadan⌋, împăratul Vavilónului, cărţi şi soli şi daruri Ezechíei,

2. [1] Pentru că au audzit că au bolnăvit pînă la moarte şi s-au sculat. [2] Şi să bucură pren ei Ezechía ⌊bucurie mare şi le arătă lor casa lui nehothá şi a argintului şi a aurului şi a zmirnei cei alêse şi a tămîietúrilor şi a mirului şi toate casele a unêltelor vistiêriului şi toate cîte era întru vistiêrele lor; şi nu era nimic carea n-au arătat lor Ezechía întru casa lui şi întru toată vlastiia lui.

3. Şi veni Isaía prorocul cătră împăratul Ezechía şi dzise cătră el: „Ce dzic oamenii aceştia? Şi de unde au venit cătră tine?" Şi dzise Ezechía: „Den pămînt departe au venit cătră mine, de la Vavilon."

4. Şi dzise Isaía: „Ce au văzut întru casa ta?" Şi dzise Ezechía: „Toate cêle den casa mea le-au văzut, şi nu iaste întru casa mea carele n-au văzut, şi încă şi cêle dentru vistiêrele mêle."

5. Şi dzise Isaía lui: „Ascultă cuvîntul Domnului Savvaoth:

6. «Iată, dzile vin, zice Domnul, şi vor lua toate cêle den casa ta şi cîte au adunat părinţii tăi pînă în dzua aceasta la Vavilon vor veni, şi nimic nu vor lăsa.»

7. ⌊Şi dzise Dumnedzău că⌋ şi dentru fiii tăi carii ai născut lua-vor şi-i vor face scopiţi întru casa împăratului vavilonênilor."

8. Şi dzise Ezechía cătră Isaía: „Bun iaste cuvîntul Domnului, carele au grăit. Facă-să, dară, pace şi dreptate întru dzilele mêle!"

Cap 40

1. „Mîngîiaţi, mîngîiaţi pre nărodul mieu", dzice Dumnedzăul vostru.

2. „Preuţii, grăiţi la inima Ierusalim, mîngîiaţi pre ea[207], căci să împlu smereniia ei[208]; dăzleagă-să al ei[209] păcatul, căci au priimit den mîna Domnului îndoite păcatele ei[210]."

3. [211]Glasul acelui ce striga[212] întru pustiiu: „Gătiţi calea Domnului, drêpte faceţi cărările Dumnedzăului nostru![213]

4. Toată rîpa să va împlea şi toată măgura şi dealul să va smeri, şi vor[214] fi ⌊toate⌋ încîlcitele spre dreaptă şi cea clinciuroasă spre căi nêtede.

5. Şi să va ivi mărirea Domnului şi va vedea tot trupul mîntuitoriul lui Dumnedzău, căci Domnul au grăit." *[555/1]*

6. Glas a celui ce dzicea: „Strigă!" Şi dziş: „Ce voi striga?"

7. [215]Tot trupul — iarbă şi toată mărirea omului — ca floarea ierbii.

8. Uscă-să iarba şi floarea au căzut, iară cuvîntul Dumnedzăului nostru rămîne în vac.

9. Pre măgură înaltă suie-te, cel ce binevestuiêşte Siónul; înalţă cu vîrtute glasul tău, cel ce binevestuia Ierusalimul; înălţaţi-vă, nu vă têmereţi! Dzi cetăţilor Iúda:

10. „Iată Dumnedzăul vostru!" [216]Iată, Domnu Domnu cu vîrtute vine şi braţul lui — cu domnie. Iată,

Ms. 4389, p. 694-695

Cap 39

1. [424]Într-acea vrême trimêse Merodah, feciorul lui Valadan, împăratul Vavilónului, soli şi cărţi şi daruri la Ezéchiia,

2. [1] Că auzise că se-au războlit pînă la moarte şi se-au sculat.[425] [2] Iar Ezéchiia se bucură cu bucurie mare şi arătă lor casa mirosêlelor şi a miroaselor celor frumoase şi zmirna şi tămîia şi aurul şi argintul şi toate casele şi vasele cămărîlor şi tot ce era în cămărîle lui; şi nu rămase nimic ce să nu fie arătat lor Ezéchiia den casele sale.[426]

3. Şi veni Isáiia proroc la Ezéchiia împărat şi zise cătră dînsul: „Ce au zis aceşti bărbaţi şi de unde au venit la tine?" Iar Ezéchiia zise: „Den ţară de dăparte au venit la mine, de la Vavilon."

4. Isáiia zise: „Dară ce au văzut în casa ta?" Iar Ezéchiia răspunse: „Tot ce iaste în casa mea au văzut, şi nu iaste în casa mea ce să nu fie văzut ei, ce încă şi ce iaste în cămărîle mêle le-am arătat."[427]

5. Şi zise lui Isáiia: „Ascultă cuvîntul Domnului Savaoth:

6. «Iată, vor veni zile, grăiêşte Domnul, şi vor lua tot ce iaste în casa ta şi ce au strîns părinţii tăi şi pînă în zioa de astăzi va mêrge în Vavilon; şi nu vor lăsa nimic.»[428]

7. Şi zice Domnul că şi den feciorii tăi carii au ieşit den tine vor lua şi-i vor face hadîmi în casa împăratului Vavilónului."

8. Iar Ezéchiia zise cătră Isáiia: „Bun iaste cuvîntul Domnului, carele l-au grăit. Să fie, dară, pace şi direptate numai în zilele mêle!"

Cap 40

1. „Mîngîiaţi, mîngîiaţi nărodul mieu, preoţi", grăiêşte Dumnezeu.[429]

2. Grăiţi în inima Ierusalímului şi-l mîngîiaţi, că se-au umplut smereniia lui, risipitu-se-au păcatul lui, că au luat den mîna Domnului îndoit pentru toate păcatele sale."

3. [430]Glasul celui ce striga în pustie: „Gătiţi calea Domnului, faceţi dirêpte cărările Dumnezeului nostru!

4. Toată valea se va umplea şi tot muntele şi dealul se va întocmi; *[695/1]* şi va fi tot şoviitul dirept şi cea colţuroasă în cale nêtedă.[431]

5. Şi se va arăta slava Domnului şi va vedea toată carnea mîntuirea lui Dumnezeu, că Domnul au grăit."

6. Glasul celui ce zicea: „Strigă!" Şi ziş: „Ce voiu să strig?"

7[432]. [433]Toată carnea — fîn şi toată slava omului — ca floarea ierbii.

8. [434]Uscă-se iarba şi căzu floarea, [435]iar cuvîntul Dumnezeului nostru trăiêşte în vêci.

9. Suie-te pre muntele cel nalt şi spune vêste bună fêtei Sónului; înălţaţi (glasul) şi nu vă têmeţi! Zi cetăţilor Iúdei:

10. [9] „Iată Dumnezeul vostru!" [10] [436]Iată, Domnul vine cu tărie şi braţul lui — cu putêre. Iată,

Versiunea modernă

Capitolul al 39-lea

1. În vremea aceea a trimis Maiodah Baladan, fiul lui Baladan, împăratul Babiloniei, epistole şi mesageri şi daruri lui Ezechia,

2. [1] Căci a auzit că s-a îmbolnăvit de moarte şi s-a sculat [din boală]. [2] Şi s-a bucurat de ele Ezechia cu bucurie mare şi le-a arătat casa cu *nechotha* şi cu argint şi cu aur şi cu smirnă şi cu tămîie şi cu mir şi toate cămările cu vase din vistierie şi toate cîte erau în vistieriile lui. Şi nu era nimic care să nu le fi arătat Ezechia, din casa lui şi din toată oblăduirea lui.

3. Şi a venit profetul Isaia la regele Ezechia şi i-a spus: „Ce spun oamenii aceştia? Şi de unde au venit la tine?" Şi a zis Ezechia: „Dintr-o ţară îndepărtată au venit la mine, din Babilon."

4. Şi a zis Isaia: „Ce au văzut în casa ta?" Şi a răspuns Ezechia: „Toate cele din casa mea le-au văzut, şi nu este nimic în casa mea ce să nu fi văzut, ba încă şi cele din vistieriile mele."

5. Şi Isaia i-a zis: „Ascultă cuvîntul Domnului Savaot:

6. «Iată, vin zile, zice Domnul, cînd vor lua toate cele din casa ta, şi cîte au adunat părinţii tăi pînă în ziua aceasta în Babilon vor merge; şi nimic nu vor lăsa.»

7. A spus Dumnezeu că şi dintre copiii tăi pe care i-ai zămislit vor lua şi vor face fameni în casa împăratului Babilonului."

8. Şi a spus Ezechia către Isaia: „Bun este cuvîntul Domnului, pe care l-a rostit. Dar să fie pace şi dreptate în zilele mele!"

Capitolul al 40-lea

1. „Mîngîiaţi, mîngîiaţi pe poporul meu", zice Dumnezeul vostru.

2. „Preoţi, vorbiţi inimii Ierusalimului, mîngîiaţi-l, căci s-a împlinit smerirea lui, a fost iertat păcatul lui, căci a primit din mîna Domnului îndoit pentru păcatele lui."

3. Un glas al celui care strigă în pustie: „Pregătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru!

4. Orice vale va fi umplută şi orice munte şi deal se va smeri; [toate] cele strîmbe se vor face drepte şi cea văluroasă — căi netede.

5. Şi se va arăta slava Domnului şi va vedea orice făptură mîntuirea lui Dumnezeu, căci Domnul a vorbit."

6. Un glas al celui care spune: „Strigă!" Şi am zis: „Ce să strig?"

7. Orice făptură este iarbă şi toată slava omului — ca floarea ierbii.

8. S-a uscat iarba şi floarea a căzut, dar cuvîntul Dumnezeului nostru rămîne în veac.

9. Suie-te pe un munte înalt, cel care binevesteşti Sionului! Înalţă-ţi glasul cu putere, cel care binevesteşti Ierusalimului! Înălţaţi-vă, nu vă temeţi! Spune cetăţilor lui Iuda:

10. „Iată Dumnezeul vostru!" Iată, Domnul Domnul vine cu putere şi braţul [lui] — cu stăpînire. Iată,

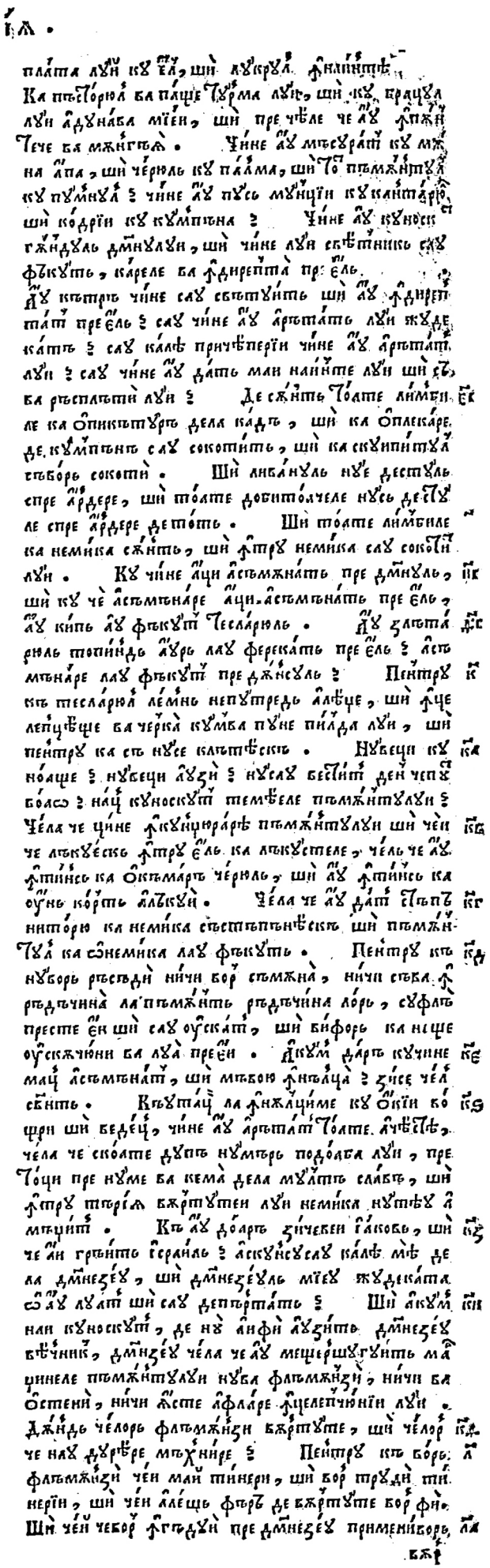

Biblia 1688, p. 476, col. 2

plata lui — cu el şi lucrul — înaintea lui.

11. Ca păstoriul va paşte turma lui şi cu braţul lui aduna-va miei şi pre cêle ce au în pîntece va mîngîia.

12. Cine au măsurat cu mîna apa şi ceriul cu palma şi tot pămîntul cu pumnul? Cine au pus munţii cu cantariul şi codrii cu cumpăna?

13. Cine au cunoscut gîndul Domnului şi cine lui svêtnic s-au făcut, carele va îndirepta pre el?

14. Au cătră cine s-au svătuit şi au îndireptat pre el? Sau cine au arătat lui judecată? Sau calea pricêperii cine au arătat lui? Sau cine au dat mai nainte lui şi să va răsplăti lui?

15. De sînt toate limbile ca o picătură de la cadă şi ca o plecare de cumpănă s-au socotit, şi ca scuipitul să vor socoti.

16. Şi Livánul nu e destul spre ardere şi toate dobitoacele nu-s destule spre ardere de tot,

17. Şi toate limbile ca nemica sînt şi întru nemica s-au socotit lui.

18. Cu cine aţi asămănat pre Domnul şi cu ce asămănare aţi asămănat pre el? Au chip au făcut teslariul,

19. Au zlătariul, topind aur, l-au ferecat pre el? Asămănare l-au făcut pre dînsul?

20. Pentru că teslariul lemn neputred alêge şi înţelepţêşte va cerca cum va pune pilda lui şi pentru ca să nu se clătească.

21. Nu veţi cunoaşte? Nu veţi auzi? Nu s-au vestit de-nceput voao? N-aţi cunoscut temêiele pămîntului?

22. Cela ce ţine încungiurarea pământului şi cei ce lăcuiesc întru el ca lăcustele; cel ce au întins ca o cămară ceriul şi au întins ca un cort a lăcui.

23. Cela ce au dat stăpînitoriu ca nemica să stăpînească şi pămîntul ca o nemica l-au făcut.

24. Pentru că nu vor răsădi, nici vor sămăna, nici să va înrădăcina la pămînt rădăcina lor. Suflă preste ei şi s-au uscat şi vifor ca neşte uscăciuni va lua pre ei.

25. „Acum, dară, cu cine m-aţi asămănat şi mă voiu înălţa?” zise Cel Svînt.

26. Căutaţi la înălţime cu ochii voştri şi vedeţi cine au arătat toate acêstea. Cela ce scoate după număr podoaba lui pre toţi pre nume va chema. De la multă slavă şi întru tăriia vîrtutei lui nemica nu te-au amăgit.

27. Că au doară zice-vei, Iácov, şi ce ai grăit, Israíl: „Ascunsu-s-au calea mea de la Dumnezeu şi Dumnezeul mieu judecata o au luat şi s-au depărtat!”?

28. Şi acum n-ai cunoscut, de nu ai fi auzit? Dumnezeu vêcinic — Dumnezeu cela ce au meşterşuguit marginele pământului; nu va flămînzi, nici va osteni, nici iaste aflare înţelepciunii lui.

29. Dînd celor flămînzi vîrtute şi celor ce n-au durêre, mîhnire.

30. Pentru că vor flămînzi cei mai tineri şi vor trudi tinerii şi cei aleşi fără de vîrtute vor fi.

31. Şi cei ce vor îngădui pre Dumnezeu primeni-vor //

Ms. 45, p. 555

plata lui — cu el şi faptul — înaintea lui.

11. [217]Ca păstoriul paşte-va turma lui şi cu braţul lui aduna-va miei şi pre cêle ce au în pîntece va mîngîia.

12. Cine au măsurat cu mîna apa şi ceriul cu palma şi tot pămîntul cu pumnul? Cine au pus munţii cu cîntariul şi codrii cu cumpăna?

13. [218]Cine au cunoscut gîndul Domnului şi cine lui sfêtnic s-au făcut, carele va îndrepta pre el?

14. Sau către cine s-au sfătuit şi au îndreptat pre el? Sau cine au arătat lui judeţ? Sau calea pricêperii cine au arătat lui? ⌊Sau cine au dat mainte lui şi să va răscumpăra lui?⌋

15. De sînt toate limbile ca o picătură de la cadă şi ca o plecare de cumpănă s-au socotit, şi ca ştiopitul să vor socoti.

16. Şi Livánul nu-i dăstul spre ardere[219] şi toate cêle cu patru picioare nu-s dăstule spre ardere de tot,

17. ⌊Şi⌋ toate limbile ca o nimică sînt şi întru nimic s-au socotit lui.

18. [220]Cu cine aţi asămănat pre Domnul şi cu ce asămănare l-aţi asămănat pre el? Au chip au făcut teslariul?

19. Au zlătariul, topind aur, l-au ferecat pre el? Asămănare l-au făcut pre însul?

20. Pentru că teslariul lemnu neputred alêge şi înţelepţêşte va cerca cum va pune pilda lui[221] ⌊şi⌋ pentru ca să nu să clătească.

21. Nu veţi cunoaşte? Nu veţi audzi? Nu s-au vestit de-nceput voao? N-aţi cunoscut temeliile pămîntului?

22. Cela ce ţine ţîrcălamul pămîntului şi cei ce lăcuiesc întru el ca lăcustele; cela ce au întins[222] ca o cămară ceriul şi au întinsu-l ca un cort a lăcui.

23. Cela ce au dat boiêri ca nimic să boierească şi pămîntul ca nimic l-au făcut.

24. Pentru că nu vor răsădi, nici vor sămăna, nici să va înrădăcina la pămînt rădăcina lor. Suflă preste ei şi s-au uscat şi volbura ca hreascurile va lua pre ei. *[555/2]*

25. „Acum, dară, cu cine m-aţi asămănat şi mă voi înălţa?" dzise Cel Sfint.

26. Căutaţi la înălţime ochii voştri şi vedeţi cine au arătat acêstea toate. Cela ce scoate după număr podoaba lui pre toţi pre nume va chema. De la multă slavă şi întru tăriia vîrtutei ⌊lui⌋ nimic nu te-au amăgit.

27. Pentru că au dzice-va[223] Iacov şi ce ai grăit, Israil: „Ascunsu-s-au calea mea de la Dumnedzău şi Dumnedzăul mieu judeţul l-au luat şi s-au depărtat!"?

28. Şi acum n-ai cunoscut, dă nu ai fi audzit? Dumnedzău vêcinic — Dumnedzăul cela ce au meşterşuguit marginile pămîntului; nu va flămîndzi, nici va osteni, nici iaste aflare a înţelepciunei lui.

29. Dînd celor flămîndzi vîrtute şi celor ce n-au durêre, mîhnire.

30. Pentru că vor flămîndzi tinerii şi vor trudi tinereii şi cei aleşi fără vîrtute vor fi.

31. Şi cei ci vor îngădui pre Dumnedzău primeni-vor

Ms. 4389, p. 695

plata lui — cu dînsul şi lucrul lui — înaintea lui.[437]

11. [438]Paşte-va turma sa ca un păstoriu şi cu braţul său să strîngă[439] mieii şi pre cêle ce vor avea miei în pîntece le va mîngîia.

12. Cine au măsurat apa cu pumnul şi ceriul cu palma şi pămîntul tot cu palma proastă? Cine au pus munţii cu cîntariul şi dealurile ca cu cumpăna?

13. [440]Cine au priceput mintea Domnului sau cine au fost lui sfătuitor, care să-l învêţe?

14. Sau cătră cine au răspuns şi l-au învăţat? Sau cine au arătat lui judecata sau l-au învăţat calea pricêperii? Sau cine au dat lui mai nainte, ca să-i plătească?

15. Iată, toate limbile ca o picătură dentr-o cadă şi ca plecarea unii cumpene se-au socotit înaintea lui.[441]

16. Şi braniştea nu-i ajunge de ardere şi toate cêle cîte cu patru picioare nu-i sînt de ajuns spre arderile cêle de tot,

17. Şi toate ţărîle îi sînt ca o nimică şi întru nimică nu se-au socotit.

18. [442]Dară pre Dumnezeu cui l-aţi făcut asêmene şi cu ce asămănare l-aţi închipuit? [19] Că au făcut chipul lui meşterul de lemn,

19. Sau zlătariul au topit-au aur şi l-au fericat sau l-au făcut cu asămănare?[443]

20. Că meşterul de lemn alêge lemnul neputred şi cel înţelept ispitêşte cum va pune chipul lui ca să nu se clătească.

21. Dară nu ştiţi şi n-aţi auzit, nici nu se-au dat voaoă vêste de-nceput? Nici n-aţi înţeles întemeiêrea pămîntului?

22. Cela ce ţine rătundul pămîntului şi pre cei ce vieţuiesc pre dînsul ca pre nişte lăcuste; cela ce au întins ceriul ca o cămară şi l-au întins ca un cort spre sălăşluire.

23. Cela ce au dat boieriia ca cînd n-ară boieri nimică şi pămîntul l-au făcut ca o nimică.

24. Că nu vor sămăna, nici nu vor sădi, nici nu se vor înrădăcina în pămînt rădăcinile lor. Suflat-au spre ei vîntul şi se-au uscat şi-i va lua vihorul ca pre nişte plêve.[444]

25. „Dară *[695/2]* acum cui m-ai asămănat şi să mă înalţ?" zice Cel Sfint.

26. Căutaţi cu ochii voştri spre înălţime şi vedeţi: cine au făcut acêstea toate? Cela ce poartă cu număr făptura sa şi toate le chiiamă pre nume den slava cea multă şi nimică nu se va ascunde de cătră tine întru biruinţa tăriei lui.

27. Pentru căci zici, Iácove, şi pentru căci grăieşti, Israile: „Calea mea se-au ascuns de cătră Dumnezeu şi Dumnezeul mieu au lepădat judecata mea şi o au dat în laturi!"?[445]

28. Dară acum n-ai înţeles, deaca nu vei fi auzit? Dumnezeul cel vêcinic, Domnul cela ce au tocmit marginile pămîntului, nu va flămînzi, nici va osteni, nici nu iaste de-a se afla înţelepciunea lui.

29. Cela ce dă tărie celor flămînzi şi celor fără de durêre, întristăciune.

30. Că copiii vor flămînzi şi vor osteni şi cei tineri (vor cădea) şi cei aleşi vor fi netari.

31. Iar cei ce vor răbda pre Domnul vor schimba

Versiunea modernă

răsplata lui este cu el şi lucrarea — înaintea lui.

11. Ca un păstor îşi va paşte turma şi cu braţul lui aduna-va mieii şi pe cele ce au în pîntece le va mîngîia.

12. Cine a măsurat cu mîna apa şi cerul cu palma şi tot pămîntul cu pumnul? Cine a aşezat munţii pe cîntar şi văile împădurite în balanţă?

13. Cine a cunoscut gîndul Domnului şi cine a ajuns sfetnicul lui, ca să-i dea poveţe?

14. Sau cu cine s-a sfătuit şi cine l-a povăţuit? Sau cine i-a arătat judecata? Sau calea priceperii cine i-a arătat-o? Sau cine i-a dat lui mai înainte, încît să-i fie răsplătit lui?

15. Dacă toate neamurile ca un strop dintr-un vas şi ca o înclinare a balanţei s-au socotit, se vor socoti şi ca un scuipat.

16. Libanul nu ar fi de ajuns pentru ardere şi toate vieţuitoarele nu ar fi de ajuns pentru ardere de tot,

17. Şi toate neamurile ca nimic sînt şi ca nimic s-au socotit lui.

18. Cu cine l-aţi asemănat pe Domnul şi cu ce asemănare l-aţi asemănat? Oare nu un chip a făcut cioplitorul,

19. Iar aurarul, turnînd aurul, nu l-a poleit cu aur, făurind o asemănare?

20. Căci cioplitorul alege lemn care nu putrezeşte şi cercetează înţelepţeşte cum să aşeze chipul lui, ca să nu se clatine.

21. Nu veţi cunoaşte? Nu veţi auzi? Nu vi s-a vestit de la început? N-aţi cunoscut temeliile pămîntului?

22. El ţine rotocolul pămîntului şi cei care locuiesc în el sînt ca nişte lăcuste; el a pus cerul ca o boltă şi l-a întins ca un cort de locuit.

23. El a dat domnitori să domnească pentru nimic, iar pămîntul ca nimic l-a făcut.

24. Căci nu vor sădi, nici nu vor semăna, nici nu se va înrădăcina în pămînt rădăcina lor. A suflat peste ei şi s-au uscat; furtuna îi va lua pe sus ca pe nişte vreascuri.

25. „Iar acum, cu cine m-aţi asemănat şi [cum] voi fi înălţat?" a spus Cel Sfint.

26. Ridicaţi-vă ochii către înălţime şi vedeţi cine a arătat toate acestea. Cel care scoate după număr podoaba lui pe toate pe nume le va chema. De la multă slavă şi în tăria puterii nimic nu ţi-a scăpat.

27. Să nu spui, Iacobe, şi de ce ai vorbit [astfel], Israele: „Ascunsă a fost calea mea de [privirile lui] Dumnezeu şi Dumnezeul meu mi-a luat [pricina] de judecată şi s-a depărtat!"?

28. Iar acum n-ai cunoscut? N-ai auzit? Dumnezeu veşnic este Dumnezeul care a creat marginile pămîntului. Nu va flămînzi şi nu va osteni, nici nu se poate afla chibzuinţa lui.

29. El dă putere celor flămînzi şi întristare celor care nu jelesc.

30. Căci vor flămînzi cei tineri, vor osteni flăcăii şi cei aleşi vor fi fără putere.

31. Dar cei care-l aşteaptă pe Dumnezeu îşi vor înnoi

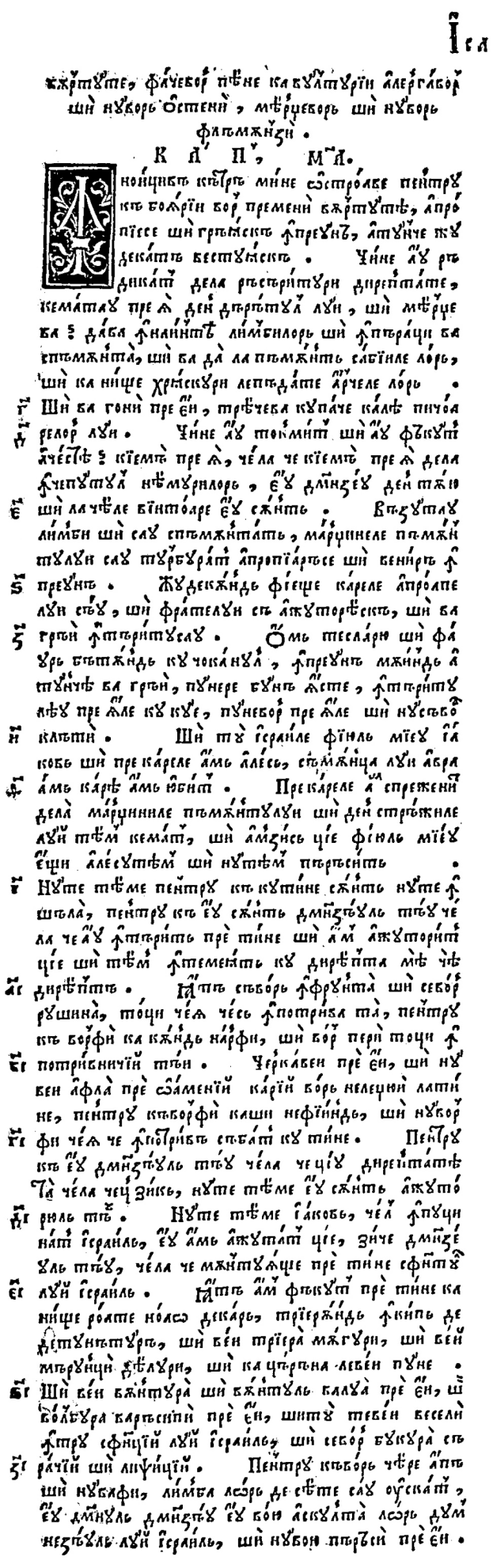

Biblia 1688, p. 477, col. 1

vîrtute, face-vor pêne ca vulturii, alerga-vor şi nu vor osteni, mêrge-vor şi nu vor flămînzi.

Cap 41

1. „Înnoiţi-vă către mine, ostroave, pentru că boiêrii vor premeni vîrtutea; apropie-se şi grăiască împreună, atunce judecată vestuiască!

2. Cine au rădicat de la răsărituri direptate, chemat-au pre ea dendărătul lui şi mêrge-va? Da-va înaintea limbilor şi împăraţi va spămînta şi va da la pămînt sabiile lor şi ca nişte hreascuri lepădate — arcele lor.

3. Şi va goni pre ei, trêce-va cu pace calea picioarelor lui.

4. Cine au tocmit şi au făcut acestea? Chiemă pre ea cela ce chiemă pre ea de la începutul neamurilor, eu, Dumnezeu dentîiu, şi la cêle viitoare eu sînt.

5. Văzut-au limbi şi s-au spămîntat, marginele pămîntului s-au turburat, apropiară-se şi veniră împreună,

6. Judecînd fieştecarele aproapelui său şi fratelui să ajutorească; şi va grăi: «Întăritu-s-au!»

7. Om teslariu şi faur bătînd cu ciocanul, împreună mîind, atuncea va grăi: «Punere bună iaste.» Întăritu-le-au pre iale cu cuie, pune-vor pre iale şi nu să vor clăti.

8. Şi tu, Israíle, fiiul mieu Iácov, şi pre carele am ales, sămînţa lui Avraám, carea am iubit,

9. Pre carele am sprejenit de la marginile pămîntului şi den străjile lui te-am chemat şi am zis ţie: «Fiiul mieu eşti, alesu-te-am şi nu te-am părăsit.»

10. Nu te tême, pentru că cu tine sînt, nu te înşăla, pentru că eu sînt Dumnezăul tău, cela ce au întărit pre tine şi am ajutorit ţie şi te-am întemeiat cu direapta mea cea direaptă.

11. Iată, să vor înfrunta şi se vor ruşina toţi ceia ce-s împotriva ta, pentru că vor fi ca cînd n-ar fi şi vor pieri toţi împotrivnicii tăi.

12. Cerca-vei pre ei şi nu vei afla pre oamenii carii vor nelegiui la tine, pentru că vor fi ca şi nefiind şi nu vor fi ceia ce împotrivă să bat cu tine.

13. Pentru că eu — Dumnezăul tău, cela ce ţiu direptatea ta, cela ce-ţi zic: «Nu te tême, eu sînt ajutoriul tău.

14. Nu te tême, Iácov, cel împuţinat Israíl, eu am ajutat ţie»”, zice Dumnezeul tău, cela ce mîntuiêşte pre tine, Sfîntul lui Israíl.

15. „Iată, am făcut pre tine ca nişte roate noao de car, trierînd în chip de detunătură, şi vei triera măguri şi vei mărunţi dealuri şi ca ţărîna le vei pune;

16. Şi vei vîntura şi vîntul va lua pre ei şi volbura va răsipi pre ei, şi tu te vei veseli întru sfinţii lui Israíl. Şi se vor bucura săracii şi lipsiţii,

17. Pentru că vor cêre apă şi nu va fi, limba lor de sête s-au uscat. Eu, Domnul Dumnezău, eu voiu asculta lor, Dumnezăul lui Israíl, şi nu voiu părăsi pre ei, /

Ms. 45, p. 555-556

vîrtutea, face-vor pêne ca vultúrii, alerga-vor şi nu vor osteni, mêrge-vor şi nu vor flămîndzi.

Cap 41

1. „Înnoiţi-vă cătră mine, ostroave, pentru că boiêrii vor primeni vîrtutea; apropie-să şi grăiască împreună, atuncea judeţul vestuiască!

2. Cine au rădicat de la răsărituri dreptate[224], chemă pre ea dendărătul lui şi mêrge-va? Da-va înaintea limbilor şi împăraţi va întrista şi va da la pămînt sabiile lor şi ca nişte hreascuri lepădate — arcele lor.

3. Şi va goni pre ei, petrêce-va cu pace calea picioarelor lui.
4. Cine au tocmit şi au făcut acêstea? Chemă pre ea cela ce cheamă pre ea de la începătura neamurilor, [225]eu, Dumnedzăul dentîi, şi la cêle ce vin pre urmă eu sînt.
5. Văzut-au limbi şi s-au spămîntat, marginile pămîntului s-au întristat, apropiară-să şi veniră împreună,
6. Judecînd fieştecarele aproapelui său şi fratelui să ajutorească; şi va grăi: «Întăritu-s-au!»

7. Om teslar şi faur bătînd cu ciocanul, împreună mîind, atuncea va grăi: «Punere bună iaste.» Întăritu-le-au pre iale cu cuie, pune-vor pre iale şi nu să vor clăti.
8. Şi tu, Israil, fiiul mieu Iacov, ⌊şi⌋ [226]pre carele am ales, sămînţa lui Avraam, carea am iubit,

9. Pre carele am sprăjinit *[556/1]* de la marginile pămîntului şi den piscurile ei am chematu-te şi am dzis ţie: «Fiiul mieu eşti, alesu-te-am şi nu te-am părăsit pre tine.»

10. Nu te tême, pentru că cu tine sînt, nu te înşela, pentru că eu sînt Dumnedzăul tău, cela ce am întărit pre tine şi am ajutorit pre tine şi te-am întemeiat cu dreapta cea dreaptă a mea.
11. Iată, să vor înfrunta şi să vor ruşina toţi ceia ce-s împotriva ta, pentru că vor fi ca cînd nu are fi şi vor pieri toţi împotrivnicii tăi.
12. Cerca-vei pre ei şi nu-i vei afla pre oamenii carii vor fărălegiui spre tine, pentru că vor fi ca cum nu sînt şi nu vor fi ceia ce împotrivă războiesc ţie.

13. Pentru[227] că eu — Dumnedzăul tău, cel ce ţiiu drêptei tale, cela ce dzic ţie: «Nu te tême, eu — ajutoriul tău.
14. Nu te tême, Iacov, împuţinat Israil, eu am ajutorit ţie»", dzice Dumnedzăul tău, cela ce mîntuiêşte pre tine, Sfîntul ⌊lui[228]⌋ Israil.
15. „Iată, am făcut pre tine ca roatele carului trierînd, noao, în chip de detunătură, şi vei triera măguri şi vei mărunţi dealuri şi ca ţărna le vei pune;

16. Şi vei vîntura şi vîntul va lua pre ei şi volbura va răşchira pre ei, şi tu te vei veseli întru sfinţii Israil. Şi să vor bucura [17] cei săraci şi cei lipsiţi,

17. Pentru că vor cerca apă şi nu va fi, limba lor de sête s-au uscat. Eu, Domnul ⌊Dumnedzău, eu⌋ voi asculta lor, Dumnedzăul Israil, ⌊şi⌋ nu voi părăsi pre ei,

Ms. 4389, p. 695-696

tăriia, înaripa-se-vor ca vultúrii, mêrge-vor[446] şi nu vor osteni.

Cap 41

1. „Înnoiţi-vă cătră mine, ostroavelor, că boiêrii vor schimba biruinţa; să se apropie şi să grăiască denpreună, atunci să vestească judecata![447]

2. Cine au rădicat direptatea de la răsărituri şi o au chiemat pre urma piciorului său să meargă? Şi va sta înaintea limbilor şi va îngrozi pre împăraţi şi sabia lor o va lepăda pre pămînt şi arcele lor vor fi aruncate ca nişte plêve[448].

3. Şi-i va goni şi va mêrge cu pace.

4. Cine au făcut cărare picioarelor lui şi au lucrat aceasta? Chiemînd au chiemat cel ce chiiamă den naşteri de-nceput. Eu, Dumnezeul [449]cel dentîi, şi cel mai de apoi eu sînt.
5. Văzut-au limbile şi se-au temut, marginile pămîntului apropiiatu-se-au şi au venit[450]

6. Cel ce judecă să ajute fieştecarele vecinului şi să zică frăţine-său: («Întărêşte-te!»)

7. Să se[451] întărească bărbatul meşterul cel de lemn şi faurul cel ce bate cu ciocanul, depreună ciocănind, iar căldărariul va zice: «Bună iaste spoiala.» Şi o întăriră în piroaie şi o vor pune şi nu se va clăti.
8. Iar tu, Israile, robul mieu Iácov, carele te-am ales, seminţiia lui Avraam, care l-am iubit,

9. Pre care te-am luat de la marginile pămîntului şi te-am chiemat de la dăpărtarea lui şi ţi-am zis: «Sluga mea eşti tu, şi te-am ales şi nu te-am părăsit.»

10. Nu te tême, că eu sînt cu tine, nu te înşăla, că eu sînt Dumnezeul tău, carele te-am întărit şi ţi-am ajutat şi te-am învîrtoşat cu direapta mea cea direaptă.[452]

11. Iată că se vor stidi şi se vor ruşina toţi cei *[696/1]* ce se împoncişază ţie, că vor fi ca cînd nu vor fi şi vor pieri toţi pîrîşii tăi.
12. Căuta-i-vei şi nu-i vei afla, oamenii cei ce ş-au bătut joc de tine vor fi ca cînd n-ară fi şi nu vor fi cine să dea războiu cu tine.

13. Că eu — Domnul Dumnezeul tău, apucîndu-te de direapta ta, zicîndu-ţi:

14. «Nu te tême, Iácove, Israile cel puţinel, eu ţi-am ajutat»", grăiêşte Domnul cel ce te-au mîntuit, Sfîntul lui Israil.[453]
15. „Iată că te-am făcut ca roata unui car, noaoă, carea se întoarce cu chip grabnic, şi vei treiera munţii şi vei supţiia[454] dealurile şi-i vei pune ca praful şi-i vei vîntura;

16. Şi-i va lua vîntul şi viforul îi va vîntura, iar tu te vei veseli întru sfinţi, Israile, şi bucura-te-vei. [17] Săracii şi cei ce nu vor avea

17. Vor căuta apă şi nu vor afla, limba lor va arde de sête; iar eu, Domnul Dumnezeu, voiu asculta pre cei săraci ai lui Israil şi nu-i voiu părăsi,

Versiunea modernă

tăria, vor face aripi ca vulturii, vor alerga şi nu vor osteni, vor umbla şi nu vor flămînzi.

Capitolul al 41-lea

1. „Înnoiţi-vă întru mine, ostroave, căci căpeteniile îşi vor înnoi tăria; să se apropie şi să vorbească împreună, atunci să vestească judecată!

2. Cine a ridicat dreptatea de la soare-răsare, a chemat-o la picioarele lui şi va merge? O va pune înaintea neamurilor şi [ea] îi va ului pe regi şi va pune la pămînt săbiile lor şi ca pe nişte vreascuri lepădate — arcurile lor.

3. Şi îi va urmări şi va străbate în pace calea picioarelor lui.
4. Cine a săvîrşit şi a făcut acestea? A chemat-o cel care o cheamă din generaţiile de la început, eu, Dumnezeu, cel dintîi, şi pentru cele viitoare eu sînt.

5. Neamurile au văzut şi s-au înspăimîntat, marginile pămîntului s-au minunat, s-au apropiat şi au venit laolaltă,
6. Hotărînd fiecare să ajute aproapelui şi fratelui său; şi va zice: «A prins puteri!»

7. Cioplitorul şi fierarul care loveşte cu ciocanul, laolaltă zorind, vor zice atunci: «Îmbinarea e bună.» Le-au prins bine în cuie, le vor aşeza şi nu se vor mişca.
8. Dar tu, Israele, servul meu Iacob, pe care l-am ales, sămînţa lui Avraam, pe care am iubit-o,

9. Pe care l-am sprijinit de la marginile pămîntului şi de pe piscurile lui te-am chemat şi ţi-am zis: «Eşti servul meu, te-am ales şi nu te-am părăsit.»

10. Nu te teme, căci eu sînt cu tine. Nu rătăci, căci eu sînt Dumnezeul tău, care te-am întărit şi te-am ajutat şi te-am statornicit cu dreapta mea cea dreaptă.

11. Iată, vor fi ruşinaţi şi daţi de ruşine toţi potrivnicii tăi, căci vor fi ca şi cum n-ar fi şi vor pieri toţi pîrîşii tăi.
12. Îi vei căuta şi nu-i vei găsi pe oamenii care te vor înjosi, căci vor fi ca şi cum n-ar fi şi nu vor mai fi cei ce se războiesc cu tine.

13. Căci eu sînt Dumnezeul tău, care ţine dreapta ta, care îţi spune: «Nu te teme, eu sînt ajutorul tău.

14. Nu te teme, Iacobe, Israele cel neînsemnat, eu te-am ajutat»", zice Dumnezeul tău, care te răscumpără, Sfîntul lui Israel.
15. „Iată, te-am făcut asemenea roţilor carului care treieră, noi, ca de fierăstrău, şi vei treiera munţii şi vei mărunţi dealurile, ca pulberea le vei face;

16. Le vei vîntura şi vîntul le va lua şi furtuna le va risipi, iar tu te vei veseli de sfinţii lui Israel. Şi se vor bucura cei sărmani şi cei nevoiaşi,

17. Căci vor căuta apă şi nu va fi, limba lor de sete s-a uscat. Eu, Domnul Dumnezeu, eu voi lua aminte, Dumnezeul lui Israel, şi nu-i voi părăsi,

Biblia 1688, p. 477, col. 2

18. Ce voiu deşchide pren munţi rîuri şi în mijlocul cîmpilor izvoară; face-voiu pustiiul spre bălţi de ape şi pre cel însetoşat pămînt întru adîncături de apă.

19. Pune-voiu la pămîntul cel fără de apă chedru şi tisă şi mirsínă şi chiparos şi plop,

20. Pentru ca să vază şi să conoască şi să gîndească şi să ştie împreună că mîna Domnului au făcut acêstea toate şi Sfîntul lui Israíl le-au arătat.

21. Apropie-să judecata voastră", zice Domnul Dumnezău. „Apropiiatu-s-au sfaturile voastre", zice împăratul lui Iácov.

22. „Apropie-se şi vestească voao cêle ce vor întîmpla, sau cêle mai denainte care era aţi zis, şi să luăm aminte şi vom conoaşte ce-s cêle de apoi, şi cêle ce vin

23. Ziceţi noao. Spuneţi noao cêle ce vin mai apoi şi vom conoaşte că dumnezei sînteţi; faceţi bine şi faceţi rău şi ne vom mira şi vom vedea împreună.

24. Că de unde sînteţi voi şi de unde-s lucrurile voastre? Den pămînt. Urîciune au ales pre voi.

25. Şi eu am rădicat pre cel de la miazănoapte şi pre cei de la răsăriturile soarelui, chiema-să-vor cu numele mieu. Vie biruitorii, şi ca lutul olariului şi ca olariul călcînd lutul, aşa vă veţi călca de tot.

26. Pentru că cine va vesti cêle de-nceput, pentru ca să ştim, şi cêle denainte, şi vom zice că adevărate sînt? Nu iaste cel ce va zice mai nainte, nice cela ce va auzi voao cuvintele.

27. Începătura Siónului voiu da şi pre Ierusalím voiu ruga pre cale.

28. Pentru că dentru limbi, iată, nemica, şi de la idolii lor nu era cine să vestească. Şi de voiu întreba pre ei: «De unde iaste?», nu-mi vor răspunde mie.

29. Pentru că sînt ceia ce fac pre voi şi în deşert ceia ce înşală pre voi.

Cap 42

1. Iacov)[18] — sluga mea, sprijini-voiu pre el. (Israíl)[19] — cel ales al mieu, priimit-au pre el sufletul mieu; dat-am duhul mieu preste el, judecată limbilor va scoate.

2. Nu va striga, nice va părăsi, nice se va auzi afară glasul lui.

3. Trestie frîntă nu va frînge şi inul afumîndu-se nu-l va stinge, cel adevăr va scoate judecată.

4. Străluci-va şi nu se va frînge, pînă unde va pune pre pămînt judecată; şi pre numele lui limbi vor nădejdui."

5. Aşa zice Domnul Dumnezău, cel ce au făcut ceriul şi au întărit pre el, cel ce au întărit pămîntul şi cêle dentru el şi dînd răsuflare nărodului ce e pre dînsul şi duhul celor ce calcă preste dînsul.

6. „Eu, Domnul Dumnezău, chematu-te-am cu dereptate şi te voiu ţinea de mînă şi te voiu întări şi te-am dat pre tine spre făgăduinţa rudeniii mêle, spre lumina limbilor,

7. Să deşchizi ochii orbilor, să scoţi legaţi den legă- //

Ms. 45, p. 556

18. Şi voi dăşchide pre munţi rîuri şi în mijlocul cîmpilor izvoară; face-voi pustiiul spre bahne de ape şi cel însătoşat pămînt întru aducători de apă.

19. Pune-voi la pămîntul fără apă chedrul şi tisă şi mirsină şi chiparis şi plop,

20. Pentru ca să vază şi să cunoască şi să gîndească şi să ştie împreună că mîna Domnului au făcut acêstea ⌊toate⌋ şi Sfintul lui Israil le-au arătat.

21. Apropie-să judeţul vostru", dzice Domnul Dumnedzău. „Apropiatu-s-au sfaturile voastre", dzice împăratul Iacov.

22. „Apropie-să şi vestuiască voao carele să vor întîmpla, sau cêle de mai nainte carele dă aţi dzis, şi să luăm aminte şi vom cunoaşte ce-s cêle de apoi, şi cêle ce vin

23. [22] Dziceţi voao. [23] Spuneţi ⌊noao⌋ cêlea ce vin mai apoi şi vom cunoaşte că dumnedzăi sînteţi; faceţi *[556/2]* bine şi faceţi rău şi ne vom mira şi vom vedea împreună.

24. Că de unde sînteţi voi şi de unde — lucrarea voastră? Den pămînt. Urîciune au ales pre voi.

25. Şi eu am rădicat pre cel de la miazănoapte şi pre cei de la răsăriturile soarelui, chema-să-vor cu numele mieu. Vie boiêri, şi ca lutul olariului şi ca olariul călcînd de tot lutul, aşa veţi călca de tot.

26. Pentru că cine[229] va vesti cêle de-nceput, pentru ca să cunoaştem, şi pre cêle denainte şi vom dzice că adevărate sînt? Nu iaste cela ce mainte zice, nici cela ce va audzi voao cuvintele.

27. Începătura Siónului voi da şi pre Ierusalim voi ruga spre cale.

28. Pentru că de la limbi, ⌊iată⌋, nimic, şi de la chipurile lor nu era cine să vestuiască. Şi voi întreba pre ei: «De unde iaste?», nu-mi vor răspunde mie.

29. Pentru că sînt ceia ce fac pre voi şi întru dăşert ceia ce înşală pre voi.

Cap 42

1. [230]⌊Iácov⌋ — sluga mea, sprăjini-voi lui. ⌊Israil⌋ — cel ales al mieu, priimit-au pre el sufletul mieu; dat-am duhul mieu preste el, judeţ la limbi va scoate.

2. Nu va striga, nici va părăsi, nici să va audzi afară glasul lui.

3. Trestie frîntă nu va frînge şi inul afumîndu-să nu-l va stinge, ce la adevărat va scoate judeţ.

4. Străluci-va şi nu să va frînge, pînă unde va pune preste pămînt judeţ; şi pre numele lui limbi vor nădăjdui."

5. Aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au făcut ceriul şi l-au întărit[231] pre el, cel ce au întărit pămîntul şi cêlea dentru el şi dînd răsuflare nărodului ce-i preste îns şi duh celor ce calcă preste însul.

6. „Eu, Domnul Dumnedzău, chematu-te-am cu dreptate şi voi ţinea mîinei tale şi te voi întări [232]şi te-am dat pre tine spre făgăduială rudeniei mêle, spre lumina limbilor,

7. Să dăşchizi ochii orbilor, să scoţi den legă-

Ms. 4389, p. 696

18. Ce voiu dăşchide în munţi rîuri şi în mijlocul cîmpului izvoară; şi pustiile le voiu face în lunci şi pămîntul cel secetos[455] în cúrăre de apă.[456]

19. Pune-voiu în pămîntul cel fără de apă pin[457] şi molidv şi chiparis şi plop şi mirsină,

20. Ca să vază şi să priceapă şi să socotească şi să se apropie denpreună că mîna Domnului au făcut acêstea toate şi Cel Sfint al lui Israil le-au arătat.

21. Apropie-se judecata voastră", grăiêşte Domnul Dumnezeu. „Apropiiatu-se-au sfaturile voastre", grăiêşte împăratul lui Iácov.

22. „Să se apropie şi să vă facă ştire de ce va să fie, sau ziceţi cêle ce au fost mai nainte; să ne apropiem mintea şi să pricêpem ce va fi la cêle mai de pre urmă, şi cêle ce au venit

23. [22] Spuneţi-ne.[458] [23] Spuneţi-ne ce va să vie mai pre urmă, şi de-acii vom şti că sînteţi dumnezei voi.

24. Şi de unde iaste lucrul vostru cela ce au ales pre voi, scîrăndăvie den pămînt.

25. Iar eu am tocmit cei de la miiazănoapte şi cei de la răsăriturile soarelui să chiême numele mieu, ca să vie boiêrii, ca balta şi ca olariul care calcă lutul, aşa vă veţi călca.

26. Că cine va spune cêle dentîi, ca să ştim cêle[459] de-nceput şi să zicem: «Direpţ eşti»? Nu iaste nimini care să mărturisească, nici să asculte cuvintele voastre.[460]

27. Cel dentîi Sionului voiu da şi pre Ierusalim îl voiu mîngîia pre cale. *[696/2]*

28. Că den ţinuturile acelora nici unul, şi den idolii lor nu iaste cine să spuie. Şi de-i voiu întreba: «De unde sînteţi?», ei nu vor răspunde.

29. Că sînt cei ce fac pre voi (întru dăşărtăciune) şi cei ce vă amăgesc.

Cap 42

1. [461]Sluga mea — Iácov, şi-l voiu rîdica. Şi Israil — cel ales al mieu, şi l-au priimit sufletul mieu; dat-am duhul mieu pre dînsul, spune-va limbilor judecata.[462]

2. Nu va striga, nici va făţări, nici nu se va auzi glasul lui denafară.

3. Trestiile cêle frînte nu le va frînge şi inul mergîndu-i fumul nu va stinge, ce va aduce judecată cu adeverinţă.

4. Lumina-se-va şi nu se va turbura, pînă ce va pune judecată pre pămînt; şi limbile se vor nădăjdui pre numele lui."

5. [463]Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu, cela ce au făcut ceriul şi l-au aşăzat, cela ce au întărit pămîntul şi cêle ce sînt pre dînsul şi au dat suflare oamenilor celor ce sînt pre dînsul şi duh celor ce umblă pre dînsul.

6. „Eu, Domnul Dumnezeu, te-am chiemat cu direptate şi te voiu lua de mînă şi te voiu întări [464]şi te-am dat în făgăduinţă nărodului, întru lumină limbilor,[465]

7. Ca să dăşchizi ochii celor orbi şi pre cei legaţi să-i scoţi den legă-

Versiunea modernă

18. Ci voi deschide prin munţi rîuri şi în mijlocul cîmpiilor izvoare; voi preface pustiul în mlaştini de ape şi pămîntul însetat în albii [de rîu].

19. Voi pune în pămîntul fără apă cedru şi cimişir şi mirt şi chiparos şi plop alb,

20. Ca [toţi] să vadă şi să ştie şi să cumpănească şi să înţeleagă împreună că mîna Domnului a făcut acestea toate şi Sfintul lui Israel le-a arătat.

21. Să se apropie judecata voastră", zice Domnul Dumnezeu. „Apropiatu-s-au sfaturile voastre", zice împăratul lui Iacov.

22. „Să se apropie şi să vă vestească cele ce se vor întîmpla; sau cele mai dinainte spuneţi care au fost, şi vom lua aminte şi vom cunoaşte cele de pe urmă, şi cele ce vor veni

23. [22] Spuneţi-le vouă. [23] Vestiţi-ne cele care vin la urmă şi vom şti că sînteţi dumnezei. Faceţi bine şi faceţi rău şi ne vom minuna şi vom vedea împreună.

24. De unde sînteţi voi şi de unde este lucrarea voastră? Din pămînt. Urîciune v-a ales pe voi.

25. Dar eu l-am ridicat pe cel de la miazănoapte şi pe cel de la soare-răsare; vor fi chemaţi în numele meu. Să vină căpetenii, şi ca lutul olarului şi ca olarul care calcă lutul, aşa veţi fi călcaţi [în picioare].

26. Cine va vesti cele de la început, ca să ştim, şi cele de dinainte, ca să zicem că sînt adevărate? Nu este cine să spună dinainte, nici cine să asculte cuvintele voastre.

27. Voi da stăpînire Sionului şi Ierusalimul îl voi mîngîia pe cale.

28. Căci de la neamuri, iată, nimeni, şi dintre idolii lor nu era cine să vestească. Şi dacă îi voi întreba: «De unde este?», nu-mi vor răspunde.

29. Căci ei sînt cei care vă săvîrşesc pe voi şi zadarnic cei care vă rătăcesc.

Capitolul al 42-lea

1. Iacov [este] robul meu, îl voi ajuta. Israel [este] alesul meu, sufletul meu l-a primit. Am pus duhul meu peste el, va aduce judecată neamurilor.

2. Nu va striga, nici nu va ridica [glasul], nici nu se va auzi afară vocea lui.

3. Trestia frîntă nu o va nimici şi mucul fumegînd nu-l va stinge, ci spre adevăr va duce judecata.

4. Străluci-va şi nu va slăbi, pînă nu va pune pe pămînt judecata. Şi în numele lui neamurile vor nădăjdui."

5. Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu, cel care a făcut cerul şi l-a întins, cel care a întărit pămîntul şi [tot] ce este în el şi dă suflare poporului de pe el şi duh celor care umblă pe el.

6. „Eu, Domnul Dumnezeu, te-am chemat în dreptate şi te voi lua de mînă şi te voi întări şi te-am dat ca legămînt al poporului meu, ca lumină a neamurilor,

7. Ca să deschizi ochii orbilor, să scoţi din lanţuri

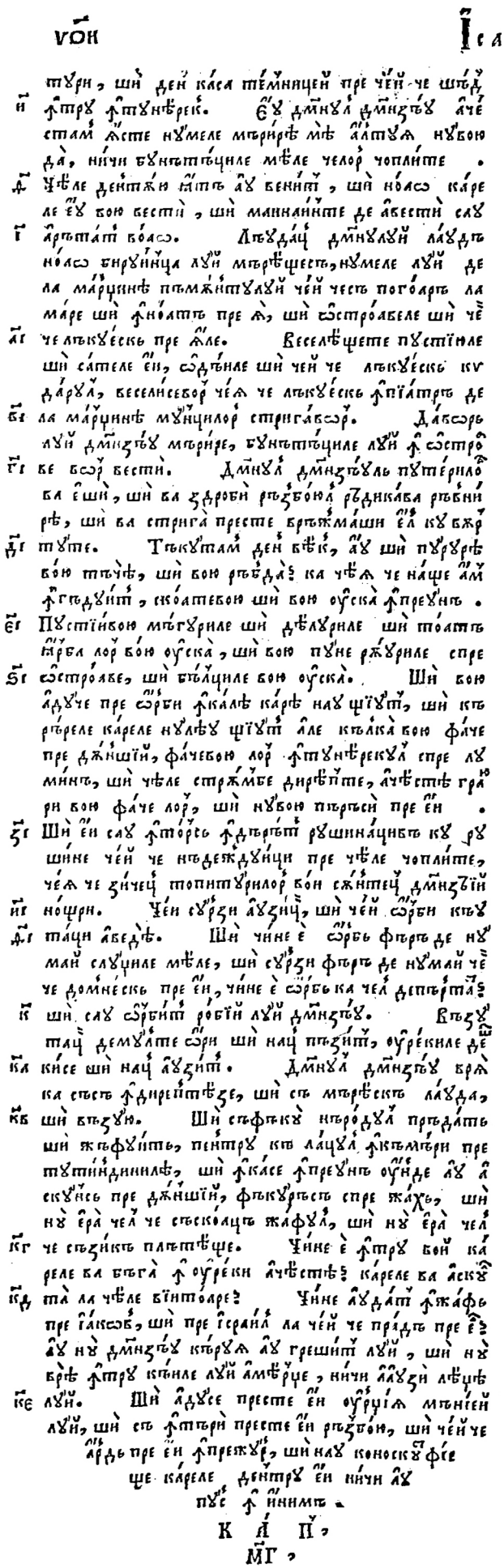

Biblia 1688, p. 478, col. 1

turi şi den casa temniţei pre cei ce şăd întru întunêrec.

8. Eu — Domnul Dumnezău, acesta-mi iaste numele. Mărirea mea altuia nu voiu da, nici bunătăţile mêle celor cioplite.

9. Cêle dentîiu, iată, au venit, şi noao carele eu voiu vesti; şi mai nainte de a vesti s-au arătat voao."

10. Lăudaţi Domnului laudă noao, biruinţa lui! Mărêşte-să numele lui de la marginea pământului, cei ce să pogoară la mare şi înoată pre ea şi ostroavele şi cei ce lăcuiesc pre iale!

11. Veselêşte-te, pustiiule şi satele ei, odăile şi cei ce lăcuiesc Chidárul! Veseli-se-vor ceia ce lăcuiesc în piatră, de la marginea munţilor striga-vor.

12. Da-vor lui Dumnezău mărire, bunătăţile lui în ostroave vor vesti.

13. Domnul Dumnezăul puterilor va ieşi şi va zdrobi războiul; rădica-va rîvnirea şi va striga preste vrăjmaşi el cu vîrtute:

14. „Tăcut-am den veac, au şi pururea voiu tăcea şi voiu răbda? Ca cêea ce naşte am îngăduit, scoate-voiu şi voiu usca împreună.

15. Pustii-voiu măgurile şi dealurile şi toată iarba lor voiu usca şi voiu pune rîurile spre ostroave şi bălţile voiu usca.

16. Şi voiu aduce pre orbi în calea carea n-au ştiut şi cărărele carele nu le-au ştiut a le călca voiu face pre dînşii. Face-voiu lor întunêrecul spre lumină şi cêle strîmbe dirêpte. Acêstea graiuri voiu face lor şi nu voiu părăsi pre ei."

17. Şi ei s-au întors îndărăt. Ruşinaţi-vă cu ruşine, cei ce nădejduiţi pre cêle cioplite, ceia ce ziceţi topiturilor: „Voi sînteţi dumnezăii noştri!"

18. Cei surzi, auziţi, şi cei orbi, căutaţi a vedea!

19. Şi cine e orb, fără de numai slugile mêle, şi surzi, fără de numai cei ce domnesc pre ei? Cine e orb ca cel depărtat? Şi s-au orbit robii lui Dumnezău.

20. Văzut-aţi de multe ori, şi n-aţi păzit, urechile deşchise, şi n-aţi auzit.

21. Domnul Dumnezău vrea ca să să îndireptêze şi să mărească lauda. Şi văzuiu,

22. Şi să făcu nărodul prădat şi jăfuit; pentru că laţul — în cămări pretutindinilea, şi în case împreună, unde au ascuns pre dînşii; făcură-să spre jah şi nu era cel ce să scoaţă jaful şi nu era cel ce să zică: „Plătêşte!"

23. Cine e întru voi carele va băga în urechi acêstea, carele va asculta la cêle viitoare?

24. Cine au dat în jaf pre Iácov şi pre Israíl la cei ce pradă pre el? Au nu Dumnezău, căruia au greşit lui şi nu vrea întru căile lui a mêrge, nici a auzi lêgea lui?

25. Şi aduse preste ei urgiia mîniei lui şi să întări preste ei războiu şi cei ce ard pre ei împrejur; şi n-au conoscut fieştecarele dentru ei, nici au pus în inimă.

Cap 43 /

Ms. 45, p. 556-557

turi legaţi şi den casa temniţii pre cei şezuţi în întunêrec.

8. [233]Eu — Domnul Dumnedzău, acesta iaste numele mieu. Mărirea mea altuia nu voi da, nici bunătăţile mêle celor cioplite.

9. Cêle dentîi, iată, au venit, şi noao carele eu voi vestui; şi mai nainte de ce a vestui s-au arătat voao."

10. Lăudaţi Domnului laudă noao, începătura lui! *[557/1]* Măriţi numele lui de la marginea pământului, cei ce pogoară la maare şi înoată pre ea şi ostroave şi cei ce lăcuiesc pre iale!

11. Veselêşte-te, pustiiu şi satele ei, odăi şi cei ce lăcuiesc Chidar! Veseli-să-vor ceia ce lăcuiesc piatră, de la marginea munţilor striga-vor.

12. Da-vor lui Dumnedzău mărire, bunătăţile lui întru ostroave vor vesti.

13. Domnul Dumnedzăul puterilor va ieşi şi va surpa războiul; rădica-va rîvnire şi va striga preste nepriêteni el cu vîrtute:

14. „Tăcut-am den vac; au şi pururea voi tăcea şi voi suferi? Ca cêea ce naşte am îngăduit, scoate-voi şi voi usca împreună.

15. Pustii-voi măguri şi dealuri şi toată iarba lor voi usca-o şi voi pune rîuri spre ostroave şi băhnişuri voi usca.

16. Şi voi aduce pre orbi întru calea carea n-au ştiut şi cărările carele nu le-au ştiut a le călca[234] voi face pre înşii. Face-voi lor întunêrecul spre lumină şi cêle strîmbe spre dreaptă. Acêstea graiuri voi face lor şi nu voi părăsi pre ei."

17. Şi ei s-au întorsu îndărăt. Ruşinaţi-vă ruşine, cei ce nădăjduiţi pre cêle cioplite, ceia ce dzic topitorilor: „Voi sînteţi dumnedzăii noştri!"

18. Cei surzi, auziţi, şi cei orbi, căutaţi a vedea!

19. Şi cine-i orbu, fără numai slugile mêle, şi surzi, fără numai cei ce domnesc lor? Cine-i orbu ca cel depărtat? Şi s-au orbit robii lui Dumnedzău.

20. Văzut-aţi de multe ori, şi n-aţi păzit, dăşchise urechile, şi n-aţi auzit.

21. Domnul Dumnedzău vrea pentru ca să să îndreptêdze şi să mărească lauda. Şi văzuiu,

22. Şi să făcu nărodul prădat şi jehuit; pentru că laţuri — întru cămări pretutindirilea[235] şi în case împreună, unde au ascunsu pre înşi; făcură-să spre jaf şi nu era cela ce să scoată jaful şi nu era cela ce să dzică: „Plătêşte!"

23. Cine-i întru voi carele va băga în urechi acêstea, carele va asculta la cêle viitoare?

24. Cine au dat la jaf pre Iacov şi pre Israil la cei ce pradă ⌊pre el⌋? Au nu Dumnedzău, căruia au greşit lui şi nu vrea întru căile lui a mêrge, nici a audzi legii lui?

25. Şi aduse preste ei urgiia mîniei lui şi întări pre ei războiu şi cei ce ardu pre ei împregiur; şi n-au cunoscut fieştecarele den ei, nici au pus la suflet.

Cap 43 *[557/2]*

Ms. 4389, p. 696-697

turi şi pre cei ce şăd în tunêrec den casa întunecăţii.

8. [466]Eu — Domnul Dumnezeu, acesta iaste numele mieu. Slava mea nu o voiu da altuia, nici bunătatea mea celor scobite[467].

9. Cêle ce au fost de-nceput iată că vin, cêle noaoă, care le vestesc eu; mai nainte de spunere le voiu face voaoă ştiute."

10. Cîntaţi Domnului cîntec nou! Proslăviţi numele lui den marginile pământului, ceia ce vă pogorîţi în mare şi cei ce înotaţi într-însa, ostroavele şi cei ce vieţuiţi într-însele!

11. Bucură-te, pustie şi toate cetăţile tale şi cei ce vieţuiţi în Chedar! Să se bucure cei ce lăcuiesc în pietri şi să strige den vîrfurile munţilor!

12. Să dea Domnului slavă, să spuie năravurile lui cêle bune în ostrove.

13. Domnul Dumnezeul puterilor va ieşi şi va sparge războiul şi va rîdica rîmnire şi va striga asupra vrăjmaşilor săi cu tărie:

14. „Tăcea-voiu şi voiu răbda; răbdat-am ca cêea ce naşte, răbda-voiu şi voiu usca denpreună.[468]

15. Face-voiu munţii de vor fi pustii şi dealurile şi toată iarba o voiu usca şi *[697/1]* riurile le voiu pune de vor fi ostrove şi luncile le voiu usca.

16. Şi pre cei orbi îi voiu duce pre calea carea nu o au ştiut şi-i voiu face de vor umbla pre cărările care nu le-au văzut. Face-le-voiu întunêrecul în lumină şi cea strîmbă în direaptă. Iată că grăiesc cêlea ce voiu face şi nu-i voiu năpusti", grăiêşte Domnul.[469]

17. Iar ei se-au întors îndărăt. Ruşinaţi-vă cu ruşine, ceia ce vă nădăjduiţi pre cei ciopliţi, ceia ce ziceţi celor vărsaţi: „Voi sînteţi dumnezeii noştri!"

18. Auziţi, surzilor, şi orbilor, căutaţi şi vedeţi!

19. Cine iaste orb, (fără decît sluga mea, şi surd, fără decît cela la care am trimes solul mieu?)[470] Cine iaste orb, fără decît robii miei, şi surd, fără decît cei ce sînt lor stăpîni? Şi au orbit robii lui Dumnezeu.

20. De multe ori aţi văzut, şi n-aţi păzit, şi avînd urechi dăşchise, şi n-aţi auzit.

21. Şi Domnul Dumnezeu au vrut să-l îndireptêze şi să mărească lauda. [22] Şi văzuiu,

22. Că fu nărod rătăcit şi jăcmănit; l-aţi pus pretutindinea, şi cei ce i-au ascuns denpreună în case au fost în robie; şi n-au fost cine să-i scoată den jăcmănie şi n-au fost cine să grăiască: „Întoarce-i!"[471]

23. Cine iaste întru voi care să auză aceasta şi să asculte întru cêle ce vor veni?

24. Cine va da pre Iácov întru jăfuire şi pre Israil celor ce-l robesc? Au doară nu Dumnezeu, căruia au greşit şi pre ale căruia căi n-au vrut să umble, nici lêgea lui să o asculte?

25. Şi au adus asupra lor mîniia urgiei sale şi au întărit războiu[472] asupra lor şi pre cei ce ard pre ei prenprejur; şi nici unul dentr-înşii n-au ştiut, nici n-au băgat în seamă.

Cap 43

Versiunea modernă

pe cei legaţi şi din casa temniţei pe cei care zac în întuneric.

8. Eu sînt Domnul Dumnezeu, acesta este numele meu. Slava mea nu o voi da altuia, nici virtuţile mele chipurilor cioplite.

9. Cele de la început, iată, au venit, şi lucruri noi pe care eu le voi vesti; şi înainte de a vesti v-au fost înfăţişate."

10. Cîntaţi Domnului o cîntare nouă, stăpînirea lui! Slăviţi numele lui de la marginea pământului, voi, cei ce vă coborîţi la mare şi o străbateţi; voi, ostroave şi cei care locuiţi în ele!

11. Veseleşte-te, pustie şi voi, cătunele ei, adăposturi şi cei care locuiţi în Chedar! Veseli-se-vor cei care locuiesc pe stîncă; de la marginea munţilor vor striga.

12. Vor da lui Dumnezeu slavă, virtuţile lui în ostroave le vor vesti.

13. Domnul Dumnezeul puterilor va ieşi şi va zdrobi războiul; va stîrni gelozie şi va striga asupra vrăjmaşilor săi cu putere:

14. „Am tăcut din veac, dar oare pe vecie voi tăcea şi voi răbda? Am îndurat precum cea care naşte, voi pune în uimire şi voi seca deodată.

15. Voi pustii munţi şi dealuri şi toată iarba o voi usca şi voi preface rîuri în ostroave şi mlaştini voi seca.

16. Îi voi conduce pe orbi pe o cale pe care nu au cunoscut-o şi pe cărări pe care nu le-au ştiut îi voi face să calce. Voi preface pentru ei întunericul în lumină şi cele strîmbe le voi face drepte. Aceste lucruri le voi face şi nu-i voi părăsi."

17. Dar ei s-au întors îndărăt. Ruşinaţi-vă cu ruşine, cei care vă încredeţi în chipuri cioplite, cei care ziceţi chipurilor turnate: „Voi sînteţi dumnezeii noştri!"

18. Voi, cei surzi, ascultaţi! Şi voi, cei orbi, ridicaţi privirea, ca să vedeţi!

19. Şi cine este orb, dacă nu servii mei, şi surzi, dacă nu cei care stăpînesc peste ei? Cine e orb ca cel depărtat? Au ajuns orbi robii lui Dumnezeu.

20. Văzut-aţi adeseori şi nu aţi păzit; deşi urechile au fost deschise, n-aţi auzit.

21. Domnul Dumnezeu a vrut să fie îndreptăţit şi să mărească lauda. Şi am văzut,

22. Şi poporul a ajuns jefuit şi prădat. Căci laţul era în odăile ascunse, pretutindeni, şi în case împreună în care i-au ascuns; au ajuns de jaf şi nu era cine să smulgă prada şi nu era cine să zică: „Dă înapoi!"

23. Cine dintre voi, care va pleca urechea la acestea, va lua seama la cele care vor veni?

24. Cine l-a dat pe Iacob pradă şi pe Israel celor care îl jefuiesc? Oare nu Dumnezeu, faţă de care au păcătuit şi nu au voit să umble în căile lui, nici să asculte de legea lui?

25. Şi a adus peste ei urgia mîniei lui şi i-a biruit războiul şi cei care i-au pîrjolit roată-mprejur; dar nu a cunoscut nimeni dintre ei şi nici n-au pus la suflet.

Capitolul al 43-lea

Biblia 1688, p. 478, col. 2

1. Şi acum aşa zice Domnul Dumnezăul cela ce au făcut pre tine, Iácov, şi cela ce te-au zidit pre tine, Israíl: „Nu te tême, căci te-am mîntuit pre tine; chemat-am numele tău, al mieu eşti tu.

2. Şi de vei trêce pren apă, cu tine sînt şi rîurile nu te vor acoperi; şi de vei trêce pren foc, nu vei arde de tot, pară nu te va arde.

3. Căci eu sînt Domnul Dumnezăul tău, Sfîntul lui Israíl, cel ce mîntuiesc pre tine; făcut-am schimbarea ta Eghípetul şi Etheópia şi Soína pentru tine.

4. De cînd te-ai făcut cinstit înaintea mea, măritu-te-ai şi eu te-am iubit; şi voiu da oameni pentru tine şi boiêri pentru capul tău.

5. Nu te tême, că cu tine sînt; de la răsărituri voiu aduce sămînţa ta şi de la apusuri te voiu aduna.

6. Zice-voiu crivăţului: «Adu!» şi lívei: «Nu opri! Adu pre fiii miei den pămîntul cel de departe şi fêtele mêle de la marginile pămîntului,

7. Pre toţi cîţi sînt chemaţi pre numele mieu; pentru că cu mărirea mea l-am tocmit pre el şi l-am zidit pre el şi l-am făcut pre el.»

8. Şi am scos norod orb, şi ochii sînt aşîjderea orbi, şi surde urechile avînd.

9. Toate limbile s-au adunat împreună şi se vor aduna boiêrii dentru ei. Cine le va vesti acêstea? Sau cêle de-nceput cine le va vesti noao? Aducă mărturiile lor şi să îndireptêze şi asculte şi zică adevărate.

10. Fiţi mie mărturii şi eu — martur, Domnul Dumnezău, şi sluga care am ales, ca să conoaşteţi şi să crêdeţi şi să pricêpeţi că eu sînt; înaintea mea nu s-au făcut alt Dumnezău şi după mine nu va fi.

11. Eu sînt Dumnezău şi nu va fi afară den mine mîntuind.

12. Eu vestiiu şi mîntuiiu, ponosluiiu şi nu era întru voi striin; voi mie — marturi şi eu — Domnul.

13. Dumnezău încă de-nceput, şi nu iaste cela ce va scoate den mînile mêle; face-voiu şi cine va întoarce aceasta?"

14. Aşa zice Domnul Dumnezău cel ce mîntuiêşte pre voi, Cel Sfînt al lui Israíl: „Pentru voi trimite-voiu la Vavilón şi voiu scula pre toţi fugind şi haldeii cu corăbiile se vor slăvi.

15. Eu — Domnul Dumnezău, Sfîntul vostru, cela ce au arătat pre Israíl, împăratul vostru."

16. Căci acêstea zice Domnul, cela ce dă cale în mare şi cărare în apă tare,

17. Cela ce au scos cară şi călărime şi gloată tare; ce au adormit şi nu se vor scula, stinseră-se ca inul stins:

18. „Nu pomeniţi cêle dentîiu şi cêle de-nceput nu gîndiţi.

19. Iată, eu fac noao carele acum vor răsări şi veţi conoaşte pre iale; şi voiu face în pustiiu cale şi în cêle fără de apă rîuri.

20. Binecuvînta-mă-vor hiarăle ţarenii, sirinele şi fêtele pasărilor, căci am dat în pustiiu apă şi rîuri în cêle fără de apă, ca să adape neamul mieu cel ales,

21. Norodul mieu, pre carele am ocrotit bunătăţile mêle a po- //

Ms. 45, p. 557-558

1. Şi acum, aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au făcut pre tine, Iacov, şi cela ce te-au zidit pre tine, Israil: „Nu te tême, căci te-am mîntuit pre tine; chemat-am numele tău, al mieu eşti tu.

2. Şi de vei trêce pren apă, [236]împreună cu tine sînt şi rîurile nu te vor închide pre tine; şi de vei trêce pren foc, nu vei arde de tot, pară nu te va arde de tot.
3. Căci eu — Domnul Dumnedzăul tău, Sfintul Israil, cel ce mîntuiesc pre tine; făcut-am schimbarea ta Eghíptul şi Ethiopía şi a ta era mai sus de tine.

4. De cînd cinstit te-ai făcut înaintea mea, mărişi-te şi eu te-am îndrăgit; şi voi da oameni pentru tine şi boiêri pentru capul tău.
5. Nu te tême, că cu tine sînt; căci de la răsărituri voi aduce sămînţa ta şi de la apusuri te voi aduna.

6. Zice-voi crivăţului: «Vino!» şi lívei: «Nu opri! Du pre fiii miei dentru cea de departe şi fêtele mêle de la marginile pămîntului,

7. Pre toţi cîţi sînt chemaţi pre numele mieu; pentru că cu mărirea mea l-am tocmit pre el şi l-am zidit pre el şi l-am făcut pre el.»
8. Şi am scos nărod orbu, şi ochii sînt aşijdirile orbi, şi surde urechile avînd.

9. Toate limbile s-au adunat împreună şi să vor aduna boiêri dentru ei. Cine va vesti acêstea? Sau cêle de-nceput cine le va vesti noao? Aducă mărturiile lor şi să îndreptêdze ⌊şi să asculte⌋ şi dzică adevêre.

10. Faceţi-vă[237] marturi, şi eu — martur, [238]Domnul Dumnedzău, şi sluga carea am ales, pentru ca să cunoaşteţi şi să crêdeţi şi să pricêpeţi că eu sînt; înaintea mea nu s-au făcut alt Dumnedzău şi după mine nu va fi.

11. [239]Eu — Dumnedzău şi nu va fi afară den mine mîntuind.
12. Eu vestii şi mîntuii, ponosluii şi nu era între voi striin; voi mie — marturi şi eu — Domnul.

13. Dumnedzău încă de-nceput şi nu iaste cela ce den mîinele mêle, cela ce scoate ⌊pre mine⌋; face-voi şi cine va întoarce aceasta?"
14. Aşa dzice Domnul Dumnedzău cela ce mîntuiêşte pre voi, Cel Sfint al lui Israil: „Pentru voi trimite-voi la Vavilon şi voi scula fugînd pre toţi şi haldeii cu vasele să vor[240] slăvi.
15. Eu — Domnul Dumnedzău, Sfîntul vostru, cela ce au arătat pre Israil, împăratul vostru."

16. Căci acêstea dzice Domnul, cela ce dă în maare cale şi întru *[558/1]* apă vîrtoasă cărare,

17. Cela ce au scos cară şi călărime şi gloată tare; ce au adormit şi nu să vor scula, stinsără-să ca inul stinsu:
18. „Nu pomeniţi cêle dentîi şi cêle de-nceput nu gîndiţi.
19. [241]Iată, eu fac noao carele[242] acum vor răsări şi veţi cunoaşte pre iale; şi voi face întru pustiu cale şi întru fără de apă rîuri.
20. Binecuvînta-mă-vor hiarăle ţarenii, sirinele şi fêtele pasărilor, căci am dat întru pustii apă şi rîuri întru cea fără de apă, ca să adăp neamul mieu cel ales,
21. Nărodul mieu, pre carele am ocrotit bunătăţile mêle a po-

Ms. 4389, p. 697-698

1. Deci acum, aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu, cela ce au făcut pre tine, Iácove, şi au zidit pre tine, Israile: „Să nu te temi, că te-am mîntuit; şi te-am chiemat pre numele tău, al mieu eşti tu.[473]

2. Şi de vei trêce pren apă, cu tine sînt şi nu te vor acoperi rîurile; şi de vei umbla pren foc, nu te vei arde şi văpaia nu te va pîrli.
3. Că eu — Domnul Dumnezeul tău, Sfintul lui Israil, mîntuitoriul tău; au făcut schimbarea[474] ta Eghípetul şi Harâpii şi Suína, pentru tine.

4. De cînd te-ai făcut de cinste înaintea mea şi de sla- *[697/2]* vă, eu te-am iubit; şi voiu da oameni după[475] tine şi boiêri pentru capul tău.
5. Nu te tême, că cu tine sînt; aduce-voiu neamul tău de la răsărituri şi te voiu aduna de la apus.

6. Zice-voiu vîntului de cătră amiiazănoapte: «Ado-i!» şi răsăritului: «Nu-i opri! Ado pre feciorii miei de ţară de dăparte şi pre fêtele mêle de la marginile pămîntului,

7. Şi vor chiema numele mieu toţi; că întru slava mea i-am gătit şi i-am zidit şi i-am făcut.»

8. Scos-am pre nărodul cel orb, au ochi, şi sînt orbi, şi sînt surzi, şi au urechi.

9. Toate limbile se-au adunat denpreună şi se vor strînge boiêrii dentr-însele. Cine va vesti acêstea întru voi? Sau cêle dentîi cine le va spune voaoă? Să scoaţă mărturiile lor să se îndireptêze şi să grăiască cu adevărat şi să-i asculte.[476]

10. Fiţi mie mărturisitori şi eu cel mărturisit, grăiêşte Domnul Dumnezeu, şi robul mieu care l-am ales, ca să ştiţi şi să-mi crêdeţi şi să pricêpeţi că eu însumi sînt; mai nainte decît mine n-au fost alt Dumnezeu şi după mine nu va fi.

11. [477]Eu sînt Dumnezeu şi fără de mine nu va mai fi carele să mîntuiască.
12. Dat-am vêste şi am mîntuit, ocărît-am şi n-au fost întru voi strein. Voi — mărturisitori mie şi eu — mărturiia, grăiêşte Domnul Dumnezeu.
13. Şi încă de-nceput eu însumi şi nu iaste cine să ia den mîinile mêle; lucra-voiu şi cine va întoarce acêea?"
14. Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu cela ce au mîntuit pre voi, Sfintul lui Israil: „Pentru voi voiu trimête în Vavilon şi voiu rîdica pre toţi cei fugari şi haldeii în corabiile lor se vor lega[478].
15. Eu — Domnul Dumnezeu, Cel Sfint al vostru, carele am arătat pre Israil, împăratul vostru."

16. Aşa grăiêşte Domnul, cela ce dă cale pre mare şi pre apă putêrnică cărare,[479]

17. Cela ce scoate arme şi cai şi nărod mult; şi au adormit şi nu se vor scula, stinsu-se-au ca nişte tort[480] stins:
18. „Nu pomeniţi cêle dentîi şi de cêle vechi nu socotiţi.
19. [481]Că iată că voiu face noaoă şi vor răsări acum şi le veţi şti; şi voiu face rîure în cêle fără de apă şi în pustie cale.
20. Bine mă vor cuvînta pasările cîmpului, sirinii şi fêtele pasărilor[482], căci am dat apă în pustie şi rîuri în cêle fără de apă, ca să adăp pre neamul mieu cel ales,
21. Nărodul acesta care l-am ocrotit ca să mărturisească obicêiurile *[698/1]* mêle.

Versiunea modernă

1. Şi acum, aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu, cel care te-a făcut, Iacobe, şi cel care te-a întocmit, Israele: „Nu te teme, căci te-am răscumpărat. Te-am chemat pe nume; eşti al meu.

2. Dacă vei trece prin apă, sînt cu tine şi rîurile nu te vor acoperi. Dacă vei trece prin foc, nu te vei arde, flacăra nu te va aprinde.
3. Căci eu sînt Domnul Dumnezeul tău, Sfintul lui Israel, cel care te izbăveşte. Am făcut din Egipt, Etiopia şi Soene [preţul] răscumpărării tale, pentru tine.
4. Fiindcă ai ajuns de preţ înaintea mea, ai fost slăvit şi eu te-am iubit; şi voi da oameni pentru tine şi căpetenii pentru capul tău.
5. Nu te teme, căci sînt cu tine. De la răsărit voi aduce sămînţa ta şi de la apus te voi aduna.

6. Voi zice miazănoaptei: «Adu!» şi miazăzilei: «Nu opri! Adu-i pe fiii mei dintr-un pămînt îndepărtat şi pe fiicele mele de la marginile pămîntului,

7. Pe toţi cei chemaţi cu numele meu; căci cu slava mea l-am pregătit, l-am întocmit şi l-am făcut.»

8. Şi am scos un popor orb, şi ochii sînt aşijderea orbi, şi surzi, deşi au urechi.

9. Toate neamurile s-au adunat laolaltă şi se vor aduna căpetenii dintre ei. Cine va vesti acestea? Sau cele de la început cine ni le va vesti? Să-şi aducă martorii lor şi să se îndreptăţească şi să rostească adevăruri.

10. Fiţi martorii mei, precum şi eu sînt martor, zice Domnul Dumnezeu; şi servul pe care l-am ales, ca să ştiţi şi să credeţi şi să înţelegeţi că eu sînt; înainte de mine nu a fost alt Dumnezeu şi după mine nu va fi.

11. Eu sînt Dumnezeu şi nu va fi în afară de mine cine să mîntuiască.
12. Am vestit şi am mîntuit, am mustrat şi nu era între voi un străin. Voi îmi sînteţi martori precum eu sînt martor, zice Domnul.
13. Dumnezeu încă de la început şi nu este cine să scoată din mîinile mele. Voi face şi cine va întoarce [fapta]?"
14. Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu care vă răscumpără, Sfintul lui Israel: „Pentru voi trimite-voi la Babilon şi voi stîrni pe toţi fugarii, iar haldeii în corăbii vor fi slăviţi.
15. Eu sînt Domnul Dumnezeu, Sfintul vostru, cel care l-a rînduit pe regele vostru pentru Israel."

16. Căci acestea le zice Domnul care deschide un drum în mare şi o cărare în mijlocul şuvoiului,

17. Cel care scoate care şi cai şi mulţime puternică; dar au adormit şi nu se vor mai scula, s-au stins ca un fitil stins:
18. „Să nu mai pomeniţi cele dintîi şi la cele vechi să nu mai cugetaţi.
19. Iată, eu fac lucruri noi care acum vor răsări şi le veţi cunoaşte. Voi face în pustie o cărare şi în [pămînt] uscat rîuri.
20. Mă vor binecuvînta fiarele cîmpului, sirenele şi fiicele struţilor, căci am dat în pustie apă şi rîuri în [pămînt] uscat, ca să adap pe neamul meu cel ales,
21. Pe poporul meu, pe care l-am izbăvit ca să po-

Biblia 1688, p. 479, col. 1

vesti.

22. Nu acum am numit pre tine, Iácov, nici a osteni pre tine am făcut, Israil.

23. N-ai adus mie oile tale jîrtvei tale, nici întru jîrtvele tale ai mărit pre mine, n-ai slujit cu jîrtvele, nici trudit te-am făcut în Liván,

24. Nici ai cîştigat mie tămîie fără de argint, nici grăsimea jîrtvelor tale am poftit, ce în păcatele tale ai stătut înaintea mea şi în strîmbătăţile tale.

25. Eu sînt acela ce sting fărădelegile tale pentru mine şi păcatele tale şi nu voiu pomeni.

26. Iară tu îţi adu aminte şi să ne judecăm împreună; zi tu fărădelegile tale întîiu, pentru ca să te îndireptezi.

27. Părinţii voştri întîiu au greşit şi boiêrii voştri au nelegiuit la mine,

28. Şi au pîngărit boiêrii sfintele mêle şi am dat a piêrde pre Iácov şi pre Israíl spre ocară.

Cap 44

1. Şi acum ascultă, Iácov, sluga mea, şi Israíl, pre carele am ales!

2. Aşa zice Domnul Dumnezău, cela ce au zidit pre tine şi te-au urzit den pîntece: Încă te vei ajuta. Nu te tême, sluga mea, Iácov, şi cel iubit Israíl, pre carele am ales!

3. Eu voiu da apă spre sête celor ce merg în loc fără de apă; pune-voiu duhul mieu preste sămînţa ta şi blagosloveniile mêle preste fiii tăi,

4. Şi vor răsări ca în mijlocul apei iarba şi ca salcea preste toată apa ce cură.

5. Acesta va zice: «Al lui Dumnezău sînt», şi acesta va striga pre numele lui Iácov, şi altul va scrie cu mîna lui: «Al lui Dumnezău sînt» şi pre numele lui Israíl va striga."

6. Aşa zice Dumnezău, împăratul lui Israíl şi cela ce au mîntuit pre el, Dumnezău Savaóth: „Eu — întîiu şi eu după acêstea; afară den mine nu iaste Dumnezău.

7. Cine e cum sînt eu? Stea şi chiême şi vestească şi gătească mie de cînd am făcut om în veac, şi cêle viitoare mainte de a veni spuie voao.

8. Nu vă descoperiţi, nici vă rătăciţi; au nu de-nceput aţi băgat în urechi şi am vestit voao? Marturi voi sînteţi

9. De iaste Dumnezău afară den mine. Şi nu era atuncea ceia ce zidesc şi cei ce scriu; toţi — întru deşărt, făcînd pohtele lor, carele nu vor folosi lor; şi marturi lor sînt, nu vor vedea şi nu vor cunoaşte, pentru ca să să ruşinêze.

10. Cine zidêşte pre cel vîrtos şi pre cel cioplit va topi spre nefolos.

11. Iată, toţi ceia ce să împréună cu el să vor ruşina, (ceia ce frămîntă dumnezeu şi cioplesc cêle nefolositoare,)[20] şi toţi de unde s-au făcut s-au uscat şi surzi dentru oameni. Adune-se toţi şi stea împreună şi să înfruntêze şi să ruşinêze împreună.

12. Căci au ascuţit teslariul fierul, cu tesla au lucrat pre el în cărbuni şi cu dalta au făcut pre el şi au lucrat pre el cu vîrtutea braţu- /

Ms. 45, p. 558

vesti.

22. Nu acum am chemat pre tine, Iacov, nici ostenind pre tine am făcut, Israil.

23. N-ai adus mie oile ⌊tale⌋ a jirtvei tale, nici întru jirtvele tale mărit-ai pre mine, n-ai robit cu jirtvele, nici cu trudă ai făcut cu tămîia,

24. Nici ai cîştigat mie tămîie ⌊fără⌋ de argint, nici grăsimea jirtvelor tale am poftit, ce întru păcatele tale ai stătut înaintea mea şi întru strîmbătăţile tale.

25. Eu sînt acela ce stîngu[243] fădădălegile tale pentru mine şi păcatele tale ⌊şi nu voi pomeni.

26. Şi tu pomeneşti şi să ne judecăm împreună; dzi tu [244]fărădălegile tale întîi, pentru ca să te îndreptezi.

27. Părinţii voştri întîi au greşit şi boiêrii voştri au fărălegiuit la mine,

28. Şi au pîngărit boiêrii sfintele mêle şi am dat a piêrde pre Iacov şi Israil la ocară.

Cap 44

1. Şi acum ascultă, Iacov, sluga mea, şi Israil, pre carele l-am ales!

2. Aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce au zidit pre tine şi ce au urzit pre tine den pîntece: Încă vei ajuta. [245]Nu te tême, sluga mea[246], Iacov, şi cel iubit a lui Israil, pre carele am ales!

3. [247]Eu voi da apă întru sête celor ce merg întru fără de apă, pune-voi duhul mieu preste sămînţa ta şi blagosloveniile mêle preste fiii tăi,

4. Şi vor răsări ca întru mijlocul apei iarba şi ca salciia preste toată apa ce cură.

5. Acesta va grăi: «A lui Dumnedzău sînt», şi acesta va striga pre numele lui Iacov, şi altul va scrie cu mîna lui: «Al lui Dumnedzău sînt» şi pre numele lui Israil va striga."

6. Aşa dzice Dumnedzău, împăratul Israil şi cela ce au izbăvit pre el, Dumnedzău Savvaoth: [248]„Eu — întîi şi eu după acêea; afară den mine nu iaste Dumnedzău. *[558/2]*

7. Cine-i cum sînt eu? Stea şi chême şi vestuiască şi gătească mie de cînd am făcut om în vac, şi cêle viitoare mai nainte de ce a veni vestească voao.

8. Nu vă dăscoperiţi, nici vă rătăciţi; nu de-nceput aţi băgat în urechi şi am vestuit voao? Mărturii voi sînteţi

9. Dă iaste Dumnedzău afară den mine. Şi nu era atuncea ceia ce zidesc şi cei ce scriu; toţi — întru dăşert, făcînd poftele lor, carele nu vor folosi lor; şi marturi lor sînt, nu vor vedea şi nu vor cunoaşte, pentru ca să să ruşinêdze.

10. Cine zidêşte pre vîrtucios şi cioplitul va topi spre nefolos.

11. Iată toţi ceia ci să împreună cu el, ⌊ce⌋ să vor ruşina, ⌊ceia ce frămîntă dumnedzău şi cioplesc nefolositoare,⌋ şi toţi de unde s-au făcut s-au uscat şi surzi dentru oameni. Adune-să toţi şi stea împreună şi să înfruntêdze şi să ruşinêdze împreună.

12. [249]Căci au ascuţit teslariul hierul, cu tesla au lucrat pre el întru cărbuni şi cu dalta au stătut pre el şi au făcut pre el cu braţul vîrtutei

Ms. 4389, p. 698

22. Dară acum n-am chiemat pre tine, Iácove? Şi n-am făcut pre tine, Israile, să nu te ostenêşti?

23. N-ai adus mie oile arderii tale şi nu m-ai proslăvit întru jărtvele tale, nici te-am făcut să fii ostenit în dumbrăvi,[483]

24. Nici ai câştigat mie tămîie cu preţ, nici seul jărtvelor tale nu l-am vrut, ce întru păcatele tale şi în nedireptăţile tale mi-ai[484] făcut ostenêală.

25. Eu sînt, eu sînt cela ce sting fărădelegile tale pentru mine şi păcatele tale nu le voiu pomeni.

26. Iar tu să pomeneşti că să ne potrivim[485]; grăiêşte tu mai nainte fărădelegile tale, ca să te îndireptezi.

27. Părinţii voştri au greşit mai de nainte şi boiêrii tăi au făcut fărădelegiuiri cătră mine,

28. Şi boiêrii au spurcat cea sfîntă a mea şi am dat pre Iácov în piericiune şi pre Israil în badjocură.

Cap 44

1. Deci acum ascultă, robul mieu, Iácove, şi dragul mieu Israile, carele te-am ales![486]

2. Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu, cela ce te-au făcut şi te-au zidit şi, încă fiind tu în pîntece, ţi-au ajutat: [487]Nu te tême, robul mieu, Iácove, şi iubite Israile, pre carele te-am ales!

3. [488]Că eu voiu da apă întru însetoşarea celor ce vor umbla în cea fără de apă, pune-voiu duhul mieu pre seminţiia ta şi cuvîntările mêle cêle bune pre feciorii tăi,

4. Şi vor răsări ca iarba în mijlocul apei şi ca salcea în lungul apei cei ce cură.

5. Acesta va zice: «Al lui Dumnezeu sînt», şi cela ce va striga în numele lui Iácov, şi altul va scrie[489] grăind: «Al lui Dumnezeu sînt», cătră numele lui Israil."

6. [490]Aşa grăiêşte Dumnezeu, împăratul lui Israil şi mîntuitoriul lui, Dumnezeu Savaoth: „Eu sînt Dumnezeul cel dentîi şi eu voiu fi şi după aceasta; şi fără de mine nu mai iaste alt Dumnezeu.

7. Cine iaste potrivnic mie? Să stea şi să chiême şi să gătească mie de cînd am făcut pre om den veac, şi să spuie voaoă cêle ce vor să vie mai nainte pînă ce n-au venit.

8. Nu vă acoperiţi[491] şi nu rătăciţi; dară au n-aţi auzit de-nceput şi am spus voaoă? Şi voi sînteţi mărturisitori

9. [8] Că nu iaste alt Dumnezeu fără de mine. [9] Şi atunci nu era cei ce zidesc şi cei ce scobesc, toţi cei ce fac cêle dăşarte cu gîndurile lor, care nu folosesc lor,[492] [10] ce se vor ruşina.

10. Toţi cei ce zidesc pre Dumnezeu şi cei ce-l sapă nu vor avea nici un folos

11. [10] Si toţi se-au uscat de unde[493] au fost. [11] Strîngeţi-vă toţi cei surzi dentru oameni şi staţi *[698/2]* denpreună, ruşinaţi-vă şi vă întoarceţi denpreună.

12. [494]Că ş-au ascuţit meşterul de lemn săcurea[495] şi l-au lucrat cu tesla[496] în cărbuni şi l-au netezit[497] cu dalta şi l-au lucrat cu tăriia braţu-

Versiunea modernă

vestească virtuţile mele.

22. Nu acum te-am chemat, Iacobe, nici nu te-am făcut să trudeşti, Israele.

23. Nu mi-ai adus oile tale ca ardere de tot, nici cu jertfele tale nu m-ai slăvit, nici nu mi-ai slujit cu jertfele tale, nici nu te-am obosit cu tămîie,

24. Nici nu ai cumpărat pentru mine tămîie pe argint, nici nu am poftit grăsimea jertfelor tale, ci în păcatele tale ai stat înaintea mea şi în nedreptăţile tale.

25. Eu sînt acela care şterge fărădelegile tale şi păcatele tale, din pricina mea, şi nu-mi voi mai aduce aminte [de ele].

26. Tu însă adu-ţi aminte [de ele] şi să ne judecăm. Spune tu mai întîi fărădelegile tale, ca să fii îndreptăţit.

27. Părinţii voştri dintîi au păcătuit şi căpeteniile voastre au săvîrşit fărădelege împotriva mea,

28. Căpeteniile au pîngărit sanctuarul meu şi l-am dat pe Iacob spre nimicire şi pe Israel spre batjocură.

Capitolul al 44-lea

1. Acum ascultă, Iacobe, servul meu, şi Israele, pe care te-am ales!

2. Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu care te-a făcut şi care te-a plămădit din pîntece: Încă vei fi ajutat. Nu te teme, Iacobe, servul meu, şi Israele iubit, pe care te-am ales!

3. Căci eu voi da apă în [vreme de] sete celor care umblă în loc fără apă; pune-voi duhul meu peste sămînţa ta şi binecuvîntările mele peste copiii tăi,

4. Şi vor răsări ca iarba în mijlocul apei şi ca salcia pe [malul unei] ape curgătoare.

5. Unul va zice: «Al lui Dumnezeu sînt», şi altul se va numi cu numele lui Iacob, iar altul va scrie cu mîna lui: «Al lui Dumnezeu sînt» şi în numele lui Israel va striga."

6. Aşa vorbeşte Dumnezeu, împăratul lui Israel şi cel care l-a izbăvit, Dumnezeu Savaot: „Eu sînt cel dintîi şi eu după acestea; în afară de mine nu este Dumnezeu.

7. Cine este ca mine? Să stea, să cheme şi să vestească şi să-mi pregătească de cînd am făcut om în veac, şi cele viitoare să vi le vestească înainte să se petreacă.

8. Nu vă ascundeţi, nici nu rătăciţi! Oare nu de la început v-aţi plecat urechea şi vi le-am vestit? Voi sînteţi martori

9. Dacă mai este [vreun] Dumnezeu în afară de mine. Şi nu erau atunci cei ce plăsmuiesc şi cei care scriu; toţi sînt zadarnici, făcîndu-şi poftele, [lucruri] care nu le vor folosi; şi sînt martori ai lor; nu vor vedea şi nu vor şti, ca să fie ruşinaţi

10. Cine plăsmuieşte pe cel tare şi pe cel cioplit va turna fără folos.

11. Iată, toţi cei care se însoţesc cu el vor fi daţi de ruşine, cei care plăsmuiesc un dumnezeu şi cioplesc lucruri nefolositoare, şi toţi de unde au apărut s-au uscat şi surzi dintre oameni. Să se adune toţi şi să stea laolaltă şi să fie înfruntaţi şi ruşinaţi laolaltă.

12. Căci şi-a ascuţit cioplitorul fierul, cu barda a prelucrat [chipul] cu cărbuni, cu sfredelul l-a aşezat, l-a lucrat cu braţul

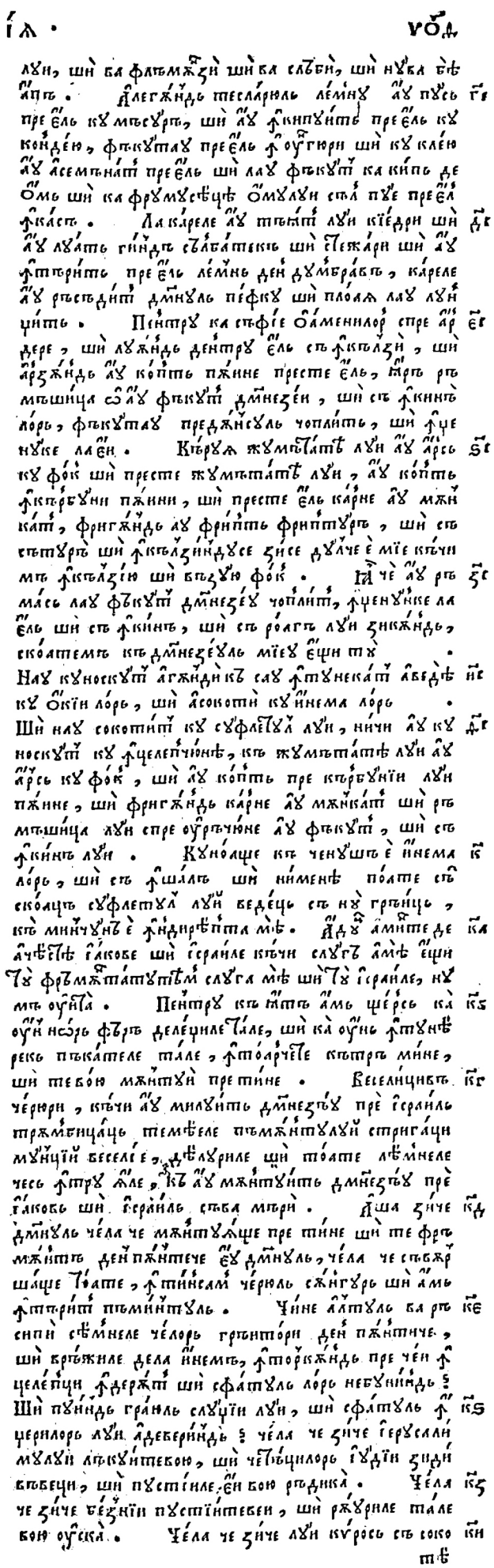

Biblia 1688, p. 479, col. 2

lui; şi va flămînzi şi va slăbi şi nu va bea apă.

13. Alegînd teslariul lemnu, au pus pre el cu măsură şi au închipuit pre el cu condeiu, făcut-au pre el în unghiuri şi cu cleiu au asemănat pre el şi l-au făcut ca chip de om şi ca frumusêţea omului, să-l puie pre el în casă.

14. La carele au tăiat lui chedri şi au luat ghindă sălbatecă şi stejari şi au întărit pre el lemn den dumbravă, carele au răsădit Domnul, péfcu, şi ploaia l-au lungit,

15. Pentru ca să fie oamenilor spre ardere. Şi luînd dentru el, să încălzi; şi arzînd, au copt pîine preste el. Iară rămăşiţa o au făcut dumnezei şi să închină lor; făcut-au pre dînsul cioplit şi îngenúche la ei.

16. Căruia jumătatea lui au ars cu foc şi preste jumătatea lui au copt în cărbuni pîini şi preste el carne au mîncat, frigînd au fript friptură şi să sătură. Şi, încălzindu-se, zise: «Dulce e mie, căci mă încălziiu şi văzuiu foc.»

17. Iar ce au rămas l-au făcut dumnezeu cioplit, îngenúnche la el şi să închínă şi să roagă lui, zicînd: «Scoate-mă, că dumnezeul mieu eşti tu!»

18. N-au cunoscut a gîndi, că s-au întunecat a vedea cu ochii lor şi a socoti cu inema lor.

19. Şi n-au socotit cu sufletul lui, nici au cunoscut cu înţelepciunea că jumătatea lui au ars cu foc şi au copt pre cărbunii lui pîine şi, frigînd carne, au mîncat; şi rămăşiţa lui spre urîciune au făcut şi să închínă lui.

20. Cunoaşte că cenuşă e inema lor şi să înşală, şi nimenea poate să scoaţă sufletul lui. Vedeţi să nu grăiţi că «Minciună e în direapta mea.»

21. Adu-ţi aminte de acêstea, Iácove şi Israíle, căci slugă a mea eşti tu; frămîntatu-te-am sluga mea, şi tu, Israíle, nu mă uita.

22. Pentru că, iată, am şters ca un nor fărădelegile tale şi ca un întunêrec păcatele tale. Întoarce-te cătră mine şi te voiu mîntui pre tine."

23. Veseliţi-vă, ceriuri, căci au miluit Dumnezău pre Israíl; trîmbiţaţi, temêiele pămîntului, strigaţi, munţii, veselie, dealurile şi toate lêmnele ce-s întru iale, că au mîntuit Dumnezău pre Iácov şi Israíl să va mări.

24. Aşa zice Domnul, cela ce mîntuiêşte pre tine şi te frămîntă den pîntece: „Eu, Domnul, cela ce săvîrşaşte toate, întins-am ceriul sîngur şi am întărit pămintul.

25. Cine altul va răsipi sêmnele celor grăitori den pîntice şi vrăjile de la inemă, întorcînd pre cei înţelepţi înderăt şi sfatul lor nebunind,

26. Şi puind graiul slugii lui şi sfatul îngerilor lui adeverind? Cela ce zice Ierusalímului: «Lăcui-te-voiu» şi cetăţilor Iúdii: «Zidi-vă-veţi şi pustiile ei voiu rădica.»

27. Cela ce zice beznii: «Pustii-te-vei şi rîurile tale voiu usca.»

28. Cela ce zice lui Chíros să soco- //

Ms. 45, p. 558-559

lui; şi va flămîndzi şi va slăbi şi nu va bea apă.

13. Alegînd teslariul lêmnelor, au pus pre el cu măsură şi au închipuit pre el cu condêiu, făcut-au pre el întru unghiurêle şi cu clei au asămănat pre el; şi au făcut pre el ca chipul de bărbat şi ca frîmsêţele omului, să-l puie pre el întru căşcioară.

14. De carele au tăiat şie chedri şi au luat ghindă sălbatecă şi ştejar şi au întărit pre el lemnu den dumbravă, carele au răsădit Domnul, fistîc, şi ploaia au lungitu-o,

15. Pentru ca să fie oamenilor spre ardere. Şi luînd dentru el, să încălzi; şi ardzînd, au copt pîini preste el. Şi rămăşiţa au făcut dumnedzăi şi să închină lor; făcut-au pre îns cioplit şi îngenúche la ei.

16. Căruia jumătatea lui au arsu-o cu foc şi preste jumătatea lui ⌊au copt întru cărbuni pîini şi preste el⌋ carne au mîncat, frigînd au fript friptură şi să sătură. Şi încălzindu-să, zise: «Dulce — mie, căci mă încălzii şi văzuiu foc.»

17. Şi cel rămas au făcut spre dumnedzău cioplit, îngenúche lui şi să poclonêşte şi să roagă lui, zicînd: «Scoate-mă, că dumnedzăul mieu eşti tu!»

18. N-au cunoscut a gîndi, căci s-au întunecat a vedea cu ochii lor şi a socoti cu inima lor.

19. Şi n-au socotit cu sufletul lui, nici au cunoscut *[559/1]* cu înţelepciunea că jumătatea lui au arsu cu foc şi au copt pre cărbunii lui pîini şi, frigînd carne, au mîncat; şi rămăşiţa lui spre urîciune au făcut şi să închină lui.

20. Cunoaşte că cenuşe — inima lor şi să înşală, şi nimeni poate să scoaţă sufletul lui. Vedeţi să nu grăiţi căci «Minciună — întru dreapta mea.»

21. Adu-ţi aminte acêstea, Iacov şi Israil, căci slugă-mi eşti tu; frămîntatu-te-am sluga mea, şi tu, Israil, nu uita pre mine.

22. Pentru că, iată, am ştersu ca un nor fărădălegile tale şi ca un întunêrec păcatele tale. Întoarce-te cătră mine şi te voi mîntui pre tine."

23. Veseliţi-vă, ceriuri, căci au miluit Dumnedzău pre Israil; trîmbiţaţi, temeliile pămîntului, strigaţi, munţii, veselie, dealurile şi toate lêmnele ce-s întru iale, că au mîntuit pre Iacov Dumnedzău şi Israil să va mări.

24. Aşa dzice Domnul, cel[250] ce mîntuiêşte pre tine şi te frămîntă den pîntece: „Eu, Domnul, cela ce săvîrşaşte toate, întins-am ceriul sîngur şi am întărit pămîntul.

25. Cine altul va răsîpi sêmnele a grăitorilor den pîntece şi vrăjile de la inimă, înturnînd pre cei înţelepţi îndărăt şi sfatul lor nebunind,

26. Şi puind graiul slugii lui şi sfatul îngerilor lui adeverind? Cela ce zice Ierusalimului: «Lăcui-te-vei» şi cetăţilor Iudéii: «Zidi-veţi şi pustiile ei voi rădica.»

27. Cela ce zice beznii: «Pustii-te-vei şi rîurile tale voi usca.»

28. Cela ce zice lui Chir să soco-

Ms. 4389, p. 698-699

lui său; şi va flămînzi şi va slăbi şi nu va bea apă.

13. Meşterul de lemn, alegînd lemn, l-au pus la măsură şi semnînd l-au făcut; şi l-au tocmit ca în chip de bărbat şi ca frumsêţea omului şi l-au pus în casă,

14. Lemnul care l-au tăiat în dumbravă, care l-au sădit Domnul şi l-au ploat ploaia,

15. Ca să fie oamenilor de foc. Şi au luat dentr-însul şi se-au încălzit; şi arzînd, au copt cu dînsul pîine. Iar ce au rămas dentr-însul l-au făcut dumnezei şi se închíná lor.[498]

16. O parte dentr-însul l-au ars în foc, iar altă parte l-au făcut cărbuni şi au copt pîine într-înşii şi[499] au fript carne pre ei şi au mîncat şi se-au săturat. Şi[500] au zis: «Cu dulceaţă iaste că m-am încălzit şi am văzut foc.»

17. Iar ce au rămas l-au făcut dumnezeu, şi se pleacă lui şi i se închină şi i se roagă, zicînd: «Mîntuiêşte-mă, că tu eşti dumnezeul mieu!»

18. Şi nu ştie să socotească, pentru că ochii lui sînt întunecaţi, ca să nu vază, şi inima lui, ca să nu priceapă,

19. Şi să nu cugete în sufletul lui, nici să ştie să chibzuiască că o parte dentr-însul o au ars în foc şi pre cărbunii lui au copt pîine şi au fript carne de au mîncat; iar den ce au rămas dentr-însul el au făcut urîciune[501] şi se închíná lui.

20. Să ştii că inima lor iaste cenuşă ce se înşală, nici unul nu va putea să mîntuiască sufletul lui. Vedeţi, şi nu ziceţi că «Iaste minciună în direapta mea.»[502]

21. Ado-ţi aminte de acêstea, Iácove şi Israile, că tu eşti robul mieu; făcutu-te-am rob al mieu, Israile, şi tu să nu mă uiţi.

22. Că iată că am şters ca un nor fărădelegile tale şi ca o negură păcatele tale. Întoarce-te cătră mine şi te voiu mîntui."

23. Bucuraţi-vă, ceriure, că au miluit Dumnezeu pre Israil; trimbitaţi, temeliile pămîntului, strigaţi, munţilor, cu veselie, şi dealurile şi tot copaciul care l-am sădit, că au mîntuit Dumnezeu pre Iácov şi Israil se va proslăvi.

24. Acêstea grăiêşte Domnul, mîntuitoriul tău şi cela ce te-au zidit den pîntece: „Eu, Domnul, cela ce fac toate, ceriul l-am întins sîngur şi pămîntul l-am întărit.

25. Cine altul va rîsipi sêmnele vrăjitorilor celor den pîntece şi dăscîntecele den inima *[699/1]* fărmecătorilor? Cine va întoarce pre cei înţelepţi înapoi şi va nebuni sfaturile lor,

26. Şi va aşăza graiurile robului său şi va umplea sfatul mărturisitorilor săi? Cela ce voiu[503] zice Ierusalímului: «Să te sălăşluieşti» şi cetăţilor Iudei că se vor zidi şi pustiei lui că vor străluci.

27. Cela ce voiu zice fărăfundului: «Să te pustieşti şi rîurile tale le voiu usca».

28. Cela ce voiu zice lui Chir: «Să soco-

Versiunea modernă

tăriei lui. Şi va flămînzi şi va osteni şi nu va bea apă.

13. După ce a ales cioplitorul un lemn, l-a pus cu o măsură şi i-a dat formă cu condeiul, l-a făcut în unghiuri şi cu lipici l-a potrivit; şi a făcut ca un chip de bărbat şi ca frumuseţea omului, ca să-l aşeze în casă.

14. A tăiat pentru sine cedri şi a luat ghindă sălbatică şi stejar şi a întărit lemn din pădure, pe care Domnul l-a sădit, un pin, şi pe care ploaia l-a făcut să crească,

15. Pentru a [sluji] oamenilor spre ardere. Şi luînd din el, s-a încălzit; şi arzînd, a copt pîini pe el. Iar din rest au făcut zei şi li se închină; l-a făcut chip cioplit şi îngenunchează înaintea lor.

16. Jumătate le-au ars în foc şi pe jumătatea lui au copt în cărbuni pîini şi peste el carne a mîncat, frigînd a fript friptură şi s-a săturat. Şi după ce s-a încălzit a spus: «Ce bine de mine că m-am încălzit şi am văzut foc.»

17. Iar cu restul a făcut un zeu cioplit, i se pleacă şi se închină şi se roagă lui, zicînd: «Scapă-mă, căci tu eşti dumnezeul meu!»

18. Nu au ştiut cum să cugete, căci s-au întunecat să nu vadă cu ochii lor şi să nu înţeleagă cu inima lor.

19. Şi nu a gîndit în sufletul lui, nici nu şi-a dat seama în mintea [lui] că jumătate [din lemn] a ars-o în foc şi a copt pîini pe cărbunii lui şi, după ce a fript carne, a mîncat-o; iar din [lemnul] rămas a făcut o urîciune şi se închină ei.

20. Să ştii că inima lor este cenuşă, se rătăcesc, şi nimeni nu poate să-şi scape sufletul. Vedeţi, nu veţi zice oare că «Minciuna este în dreapta mea»?

21. Adu-ţi aminte de acestea, Iacobe şi Israele, căci tu eşti servul meu. Te-am făcut servul meu, şi tu, Israele, nu mă da uitării.

22. Căci, iată, am şters ca pe un nor fărădelegile tale şi ca pe o negură păcatele tale. Întoarce-te la mine şi te voi răscumpăra."

23. Veseliţi-vă ceruri, căci s-a îndurat Dumnezeu de Israel. Suflaţi din trîmbiţă, temelii ale pămîntului, strigaţi de bucurie, voi, munţi, dealuri şi toţi copacii de pe ei, căci a răscumpărat Dumnezeu pe Iacob, iar Israel va fi slăvit.

24. Aşa vorbeşte Domnul care te răscumpără şi care te întocmeşte din pîntece: „Eu, Domnul, care pe toate le săvîrşeşte, am întins cerul de unul singur şi am întărit pămîntul.

25. Cine altul va risipi semnele celor care vorbesc din pîntece şi ghicirile din inimă, întorcîndu-i pe cei chibzuiţi îndărăt şi făcînd [să fie] nerod sfatul lor,

26. Şi întărind cuvintele servului său şi sfatul mesagerilor lui adeverind? Care zice Ierusalimului: «Vei fi locuit» şi cetăţilor Iudeii: «Veţi fi zidite şi pustiile ei le voi ridica.»

27. Cel ce zice adîncului: «Vei fi pustiit şi voi seca rîurile tale.»

28. Cel ce-i zice lui Cyrus să fie

ѵ̈п Їса *Biblia 1688, p. 480, col. 1*

тѣскъ, шѝ тоате бо́иле мѣле ва фа́че че́ла че
зи́че Іерусали́мулуи зидитеве́н, шѝ ка́са ѧ̀
сфи́нтъ а́мѣ со́воѵ ѧ̀темеа́.

К А П. М Є.

ӓ Аша зи́че дмн҃ѵлъ дмнезе́ѵлъ оу҃нсѵлуи
мїе́ѵ лу́и ку́росъ, пре каре а́мъ цинѵ́тъ
де дрепта́ лу́и съ а́скѵлте ѧ̀наи́нтѣ
лу́и ли́мбе, шѝ пѵтѣ́рѣ ѧ̀нтра́ѵлорь
со́ѵ рѵ́мпе, деш҃ки́деѵоу ѧ̀наи́нтѣ лу́и
в̈ по́рци, шѝ четѣ́циле нѵ҃ѕъво́р ѧ̀ки́де. Є́ѵ ѧ̀на
и́нтѣ тѣ́ воѵ мѣ́рце, шѝ мѧ́цїи воѵ не́ѣзи, оу҃шѣ
г̈ де а́рамъ воѵ здроѵи́ шѝ зѣво́арѣ де фїе́рь воѵ фъ
рѣма́. Шѝ во́ да́цїе вне́терїи ѧ̀тѵнекоа́ а́скѵнсе
неѣ҃ѵѵте деш҃ки́деѵоу ці́е пе́нтрѵ ка съ кѵно́щи
къ е́ѵ сѫ́нтъ дмн҃ѵлъ дмнезъ́ѵлъ тъ́ѵ, че́ла че
кїе́мѵ нѵ҃ме́ле тъ́ѵ дмнезъ́ѵлъ лу́и Іерали́ль.
д̈ Пе́нтрѵ слѵ́га мѣ Ѩа́кобъ шѝ Іерали́ль че́ль а́ле́съ
а́лмїе́ѵ е́ѵ кема́теѵоу пре́ нѵ҃ме́ле тъ́ѵ, шѝ те
ё во́ю прїи́мъ шѝ тѵ҃нѵ́ман коноскѵ́т. Къ е́
сѫ́нтъ дмн҃ѵлъ дмнезъ́ѵ шѝ нѵ҃ а́ѕте ѳ̀ѵ ѧ̀фа́
рѣ де́нъ ми́не дмнезъ́ѵ ѧ̀тврѣтѵ́тъ́мъ шѝ нѵ҃ма́и
ѕ̈ ѱїѵ́тъ. Пе́нтрѵ каѕ҃ коноа́ѕкъ че́и дела́ рѣ
стврѣтѵ́рнле со́ареѕ́кѵ шѝ че́и дела́ а́пѵ́ѕъ къ́нѣ
ӟ а́ѕте дмн҃ѕъ́ѵ а́фа́рѣ де́нъ ми́не. Є́ѵ дмнѣ́
дмнезъ́ѵ шѝ нѵ҃ а́ѕте ѳ̀ѵ, е́ѵ че́ла че а́м тоѕ́
ми́нѣ лѵ́ми́на шѝ а́м фъкѵ́т ѧ̀тѵнѣ́врекѵлъ,
ӥ че́ла че фа́кѵ па́че шѝ зи́де́ѕкѵ рѣ́ле, е́ѵ дмн҃ѕъ́
че́ла че фа́кѵ тоа́те а́чѣ́ѳт. Веселѣ́ѣскъте
че́рюль де а́ѕѵ́пра шѝ но́рїи рѣзрѣ́зе дрепта́те
рѣсе́ле пѣмѫ́нтѵлъ шѝ со҃дрѣселѣ́къ ми́лѣ, шѝ
дрепта́те рѣсе́е ѧ̀прежнѣ, е́ѵ сѫ́нтъ дмн҃ѕъ́ѵ
ѳ̈ че́ла че а́м зи́ди́т пре́ ти́не. Фъкѫ́нду ма́
би́не а́м токми́т калѵ́тѵлъ со҃ла́рюлуи а́ѵ до́рь
че́ла че а́рѣ ба́ра пѣмѫ́нтѵлъ тоа́тъ зѣ́ѕа ѯ а́ѵ
зи́чева лѵ́тѵ́ со҃ла́рюлѫ́ че фа́къ нѵ҃ лѵкре́ѕ҃ нѝчи
а́и мѫ́нни ѯ а́ѵ рѣспѵ́ндева зи́дирѣ къ́тъ че́ла
ї че а́ѵ фрѣмѫ́нта́т пре́ дѫ́нса. Ѳ̀е́ла че зи́че
пѣрѝнтелуи че́вен на́ще ѯ шѝ ма́нчїи че кинѵ́е́ѕи.
ӓі Къ а́ша зи́че дмн҃ѵлъ дмнезъ́ѵ че́л сѫ́нтъ а́лѵи
Іерали́ль че́ла че а́ѵ фъкѵ́т чѣ́ле вїнтоа́ре, ѧ̀тре
ба́цимъ пе́нтрѵ фи́нїи мїе́и шѝ пе́нтрѵ фа́пте́ле
в̈і мѫ́нилорь мѣ́ле порѵ́нчи́цими. Є́ѵ а́м фъкѵ́
пѣмѫ́нтѵлъ шѝ со́мь пре́сте е́ль, е́ѵ кѵмѫ́на
мѣ а́м ѧ̀тѣри́тъ че́рюль, е́ѵ тѵтѵро́рь сте́ле
г̈і лорь а́м порѵ́нчи́тъ. Є́ѵ ла́м скѵла́т пре́ е́ль
кѵ дрепта́те ѧ̀нтра́т, шѝ тоа́ле кѫ́ле лу́и ди
рѣ́пте, а́ѵе́ста ва́здѫ четя́тъ мѣ, шѝ роби́
мѣ но́родѵлѵи мїе́ѵ ва ѧ̀тоа́рче нѵ҃ кѵрѣскѵмпъ
рѣрн. ни́че кѵда́рѵри, зи́че дмн҃ѵлъ сава́со́дь.
д̈і Аша́ зи́че дмн҃ѵлъ сава́со́дь со҃стени́тѵ́ е́гѵ́пе
тѵлъ шѝ негѵцъторїѧ е́ѳ҃їо́пилорь, шѝ сава́ни́ѵи
со́а́менїи че́и на́лци, ла ти́не во́рь трѣ́че шѝ це́е
во́рфѝ ро́би, шѝ денна́по́ѧ тѣ́ во́рбенѝ лега́ци,
кѵкѫ́тѵ́ѕ, шѝ во́р трѣ́че кѣтрѣ ти́не шѝ себе́
ѧ̀кинѣ ці́е шѝ ѧ̀трѵ́ ти́не себо́рь рѵгѣ́ къ́че ѧ̀
трѵ́ ти́не ѐ дмн҃ѕъ́ѵ шѝ, нѵ҃ а́ѕте дмн҃ѕъ́ѵ ѧ̀фа́
ёі рѣ де́нъ ти́не. Пе́нтрѵ кѣтѣ́ ёши дмн҃ѕъ́ѵ
шѝ на́м цїѵ́т ѯ дмн҃ѕъ́ѵлъ лу́и Іерали́ль мѫ́нтѵи
ѕ̈і то́рю. Рѵшина́сѣворь шѝ сѣво́рь ѧ̀фрѵ́нтѣ

Ecce sic dicit Dominus Deus unctus meus Cyro, cuius apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem eius gentes, et dorsa regum vertam, et aperiam coram eo ianuas, et portae non claudentur.

Ego ante faciem tuam ibo, et montes complanabo, portas aereas conteram, et vectes ferreos confringam.

Et dabo tibi thesauros absconditos, et arcana secretorum, ut scias quia ego Dominus qui vocavi nomen tuum, Deus Israel.

Propter servum meum Iacob, et Israel electum meum, vocavi te nomine tuo, assimilavi te, et non cognovisti me.

Ego Dominus, et non est amplius, absque me non est Deus: praecinxi te, et non cognovisti me:

ut sciant qui ab ortu solis, et qui ab occasu eius quoniam non est praeter me. Ego Dominus, et non est amplius:

formans lucem, et creans tenebras, faciens pacem, et creans malum: ego Dominus faciens omnia haec.

Rorate caeli desuper, et nubes pluant iustum: aperiatur terra, et germinet salvatorem, et iustitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum.

Vae qui contradicit fictori suo, testa de testis terrae: numquid dicet figmentum fictori suo: quid facis, et opus tuum non est tibi manus?

Vae qui dicit patri: quid generas? et mulieri: quid parturis?

Haec dicit Dominus Sanctus Israel, et plasmator eius: interrogate me de futuris, filios meos et opus manuum mearum mandate mihi.

Ego feci terram, et homines super eam creavi: ego manibus meis extendi caelos, et omni militiae eorum mandavi.

Ego suscitavi eum in iustitia, et omnes vias eius dirigam: ipse aedificabit civitatem meam, et captivos populi mei dimittet non in pretio neque in muneribus, dicit Dominus exercituum.

Haec dicit Dominus: Laboravit Aegyptus, et negotiatio Aethiopum, et Sabaim viri sublimes ad te transibunt, et tui erunt: post te ambulabunt vinctis manicis, et adorabunt te, et in te deprecabuntur, quia in te Deus est, et non est alius praeter eum deus.

Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.

Confundentur, et erubescent omnes qui repugnant ei: simul ibunt in confusione fabricatores idolorum.

Israel salvatus est in Domino salute aeterna: non confundemini, et non erubescetis in saeculum saeculi.

Quia haec dicit Dominus creator caeli, ipse Deus formator terrae, et fabricator eius, ipse fundavit eam, non quasi frustra creavit eam, sed ad habitandum formavit eam: ego Dominus, et non est amplius.

Non in abscondito locutus sum in loco terrae tenebrosae: non dixi semini Iacob: frustra quaerite me. Ego Dominus loquens iustitiam, et annuntians rectum.

Congregamini, et venite, et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus: non cognoverunt qui levant lignum sculptile sui, et rogant deum non salvantem.

Annuntiate, et adducite, et consilium inite simul: quis audivit hoc ex eo ab initio? ex tunc praedixi? nonne ego Dominus, et non est alius praeter me deus iustus et salvator, non est praeter me?

Convertimini ad me, et salvi eritis, omnes fines terrae: quia ego Deus, et non est alius.

tească şi: «Toate voile mêle va face.» Cela ce zice Ierusalímului: «Zidi-te-vei şi casa cea sfîntă a mea o voiu întemeia.»

Cap 45

1. Aşa zice Domnul Dumnezeul unsului mieu, lui Chíros, pre care am ţinut de direapta lui să asculte înaintea lui limbi, şi putêrea împăraţilor voiu rumpe, deşchide-voiu înaintea lui porţi şi cetăţile nu să vor închide:

2. Eu înaintea ta voiu mêrge şi munţii voiu netezi, uşă de aramă voiu zdrobi şi zăvoară de fier voiu fărîma.

3. Şi voiu da ţie visterii întunecoase; ascunse, nevăzute, deşchide-voiu ţie, pentru ca să cunoşti că eu sînt Domnul Dumnezăul tău, cela ce chiemu numele tău, Dumnezăul lui Israíl.

4. Pentru sluga mea, Iácov, şi Israíl, cel ales al mieu, eu chema-te-voiu pre numele tău şi te voiu priimi, şi tu nu m-ai conoscut.

5. Că eu sînt Domnul Dumnezău şi nu iaste încă afară den mine Dumnezău; întăritu-te-am şi nu m-ai ştiut.

6. Pentru ca să conoască cei de la răsăriturile soarelui[21] şi cei de la apus că nu iaste Dumnezău afară den mine.

7. Eu — Domnul Dumnezău şi nu iaste încă. Eu — cela ce am tocmit lumina şi am făcut întunêrecul, cela ce facu pace şi zidescu rêle. Eu — Dumnezău, cela ce facu toate acêstea.

8. Veseleaskă-să ceriul deasupra şi norii rîurêze direptate; răsaie pămîntul şi odrăsleaskă milă şi direptate răsaie împreună. Eu sînt Dumnezău, cela ce am zidit pre tine.

9. Făcînd mai bine, am tocmit ca lutul olariului. Au doară cela ce ară va ara[22] pămîntul toată zioa? Au zice-va lutul olariului: «Ce faci, căci nu lucrezi, nici ai mîini?»? Au răspunde-va zidirea către cela ce au frămîntat pre dînsa?

10. Cela ce zice părintelui: «Ce vei naşte?» şi maicii: «Ce chinuieşti?»?"

11. Că aşa zice Domnul Dumnezău, Cel Sfînt al lui Israíl, cela ce au făcut cêle viitoare: „Întrebaţi-mă pentru fiii miei şi pentru faptele mînilor mêle porunciţi-mi.

12. Eu am făcut pămîntul şi om preste el, eu cu mîna mea am întărit ceriul, eu tuturor stêlelor am poruncit.

13. Eu l-am sculat pre el cu direptate împărat şi toate căile lui — dirêpte. Acesta va zidi cetatea mea şi robimea norodului mieu va întoarce, nu cu răscumpărări, nice cu daruri", zice Domnul Savaóth.

14. Aşa zice Domnul Savaóth: „Ostenit-au Eghípetul şi neguţătoriia ethiopilor şi savaimii, oamenii cei nalţi, la tine vor trêce şi ţie vor fi robi şi denapoia ta vor veni legaţi cu cătuşi şi vor trêce către tine şi se vor închina ţie şi întru tine se vor ruga, căce întru tine e Dumnezău; şi: «Nu iaste Dumnezău afară den tine,

15. Pentru că tu eşti Dumnezău şi n-am ştiut, Dumnezăul lui Israíl mîntuitoriu.»

16. Ruşina-să-vor şi să vor înfrunta /

Ms. 45, p. 559

tească şi: «Toate voile mêle va face.» Cela ce zice Ierusalimului: «Zidi-te-vei şi casa cea sfîntă a mea voi întemelia-o.»

Cap 45

1. Aşa zice Domnul Dumnedzău unsului mieu, lui Chir, căruia am ţînut dreapta să asculte înaintea lui limbi, şi vîrtutea împăraţilor voi rumpe, dăşchide-voi înaintea lui porţi şi cetăţi nu să vor închide:

2. Eu înaintea ta voi mêrge şi munţii voi netezi, uşile de aramă voi zdrobi şi zăvoarăle de hier voi frînge.

3. Şi voi da ţie odoară[251] întunecoase; nevăzute, ascunse, dăşchide-voi[252] ţie, pentru ca să cunoşti că eu — Domnul Dumnedzăul tău, cela ce chem numele *[559/2]* tău, Dumnedzăul Israil.

4. Pentru sluga mea, Iacov, şi Israil, cel ales al mieu, eu chema-te-voi cu numele tău[253] şi te voi priimi pre tine, şi tu nu m-ai cunoscut pre mine.

5. Căci eu — Domnul Dumnedzăul tău şi nu iaste încă afară den mine Dumnedzău; întăritu-te-am şi nu ai ştiut pre mine.

6. Pentru ca să cunoască cei de la răsăriturile soarelui şi de la apusu[254] că nu iaste ⌊Dumnedzău⌋ afară den mine.

7. Eu — Domnul Dumnedzău şi nu iaste încă. Eu — cela ce am dires lumina şi am făcut întunêrec, cela ce face pace şi zidesc rêle. Eu — Dumnedzău, cela ce fac toate acêstea.

8. Veselească-să ceriul deasupra şi norii rîurêze dreptate; răsaie pămîntul şi odreslească milă şi dreptate răsaie împreună. Eu sînt Dumnedzău, cela ce au zidit pre tine.

9. Făcînd mai bine, am dires ca vasele[255] olariului. Au doară cela ce ară va ara pămîntul toată dzua? [256]Au dzice-va lutul olariului: «Ce faci, căci nu lucrezi, nici ai mîini?»? Au răspunde-va ziditura către cel ce l-au[257] frămîntat pre ea?

10. Cela ce zice părintelui: «Ce vei naşte?» şi maicii: «Ce chinuieşti?»?"

11. Căci aşa dzice Domnul Dumnedzău, Sfintul lui Israil, cela ce au făcut cêle viitoare: „Întrebaţi-mă pentru fiii miei şi pentru faptele mîinilor mêle porînciţi mie.

12. Eu am făcut pămîntul şi om preste el, eu cu mîna mea am întărit ceriul, eu la toate stêlele am porîncit.

13. Eu l-am sculat pre el cu dreptate împărat şi toate căile lui — drêpte. Acesta va zidi cetatea mea şi robimea nărodului mieu va întoarce, nu cu răscumpărări, nici cu daruri", dzise Domnul Savváoth.

14. Aşa zice Domnul Savvaoth: „Ostenit-au Éghiptul şi neguţătoriia ethiopilor şi savaim, oameni înalţi, la tine vor trêce şi ţie vor fi robi şi denapoia ta vor urma legaţi cu obezi de mîini şi vor trêce către tine şi să vor închina ţie şi întru tine să vor ruga, căci întru tine Dumnedzău iaste; şi: «Nu iaste Dumnedzău afară den tine,

15. Pentru că tu eşti Dumnedzău şi n-am ştiut, Dumnedzăul lui Israil mîntuitor.»

16. Ruşina-să-vor şi să vor înfrunta

Ms. 4389, p. 699

teşti şi să faci toate voile mêle.» Cela ce voiu zice Ierusalímului: «Să te zideşti şi bisêrica mea cea sfîntă să te întemeiezi!»

Cap 45

1. Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu unsului mieu, lui Chir, pre care l-am apucat de direapta ca să plec înaintea lui ţări şi tăriia împărătească să o stric şi să dăşchiz înaintea lui porţile şi cetăţile să nu se închiză:[504]

2. Eu voiu mêrge înaintea lui şi voiu întocmi munţii şi voiu sparge porţile cêle de aramă şi verigile cêle de fier le voiu rumpe.

3. Şi voiu da ţie avuţiile cêle den tunêrec şi cêle ascunse şi voiu dăşchide ţie cêle nevăzute, ca să cunoşti că eu — Domnul, carele chiem numele tău, Dumnezeul lui Israil.

4. Pentru Iácov, robul mieu, şi pentru Israil, alesul mieu, eu te-am chiemat pre numele tău şi te-am priimit, iar tu nu m-ai cunoscut.

5. Că eu sînt Domnul Dumnezeu şi nu mai iaste alt Dumnezeu fără de mine; (întăritu-te-am) şi nu m-ai cunoscut.

6. Ca să ştie cei de la răsăriturile soarelui şi cei de la apus că nu iaste altul fără de mine.

7. [6] Eu — Domnul Dumnezeu şi nu iaste altul. [7] Eu — cela ce am tocmit lumina şi cel ce am făcut întunêrecul, cela ce am făcut pacea şi am făcut răotatea. Eu — Domnul Dumnezeu, cela ce am făcut acêstea toate.

8. Să se bucure ceriul de sus şi norii să rîurêze direptate; să răsaie pămîntul şi să crească mila şi direptatea să răsaie denpreună. Eu sînt Domnul, cela ce te-am zidit

9. [8] Şi cela ce face cêle mai bune.[505] [9] Gătit-am ca lutul olariului. Dară cela ce ară, au nu va ara pămîntul toată zioa? [506]Au doară va zice lutul olariului: «Ce faci de nu lucrezi, ce iaste lucrul tău fără de mîini?»?

10. Au doară va zice cinevaşi tătînelui[507]: «Ce naşti?» şi mumei: «Pentru ce ai dureri?»?"

11. Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul cel sfînt al lui Israil, cela ce au făcut: „Întrebaţi-mă de cêle viitoare, porînciţi-mi pentru feciorii miei şi pentru fêtele mêle şi pentru faptele *[699/2]* mîinilor mêle.

12. Eu am făcut pămîntul şi pre om pre dînsul, eu cu mîna mea am întărit ceriul, eu am porîncit tuturor stêlelor.

13. Eu am rădicat pre împăratul cu direptate şi toate căile lui sînt dirêpte. Acesta va îngrădi cu zid cetatea mea şi pre oamenii miei cei robiţi îi va întoarce şi nu cu plată, nici cu daruri", zice Domnul Savaoth.[508]

14. Aşa grăiêşte Domnul Savaoth: „Ostenit-au Eghípetul şi neguţătorii de Ţara Harăpească şi savaitênii, oamenii cei nalţi, vor trêce la tine şi vor fi ţie robi şi vor umbla după tine legaţi cu cătuşi în mîini şi vor veni la tine şi se vor închina ţie şi se vor ruga ţie şi vor zice că «Numai în tine iaste Dumnezeu şi nu iaste alt Dumnezeu fără de tine.

15. Că tu eşti Dumnezeu şi n-am ştiut, Dumnezeul şi mîntuitoriul lui Israil.»

16. Stidi-se-vor şi se vor ruşina

Versiunea modernă

chibzuit şi: «Toate voile mele le va face.» Cel ce zice Ierusalimului: «Vei fi zidit şi casa mea cea sfîntă o voi întemeia.»

Capitolul al 45-lea

1. Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu unsului meu Cyrus, a cărui dreaptă am apucat-o pentru ca neamurile să asculte înaintea lui, şi puterea împăraţilor voi sfărîma, voi deschide înaintea lui uşi şi cetăţile nu se vor închide:

2. Eu voi merge înaintea ta şi voi netezi munţi, voi sparge uşi de aramă şi voi sfărîma zăvoare de fier.

3. Şi îţi voi da vistierii întunecate; cele ascunse, nevăzute, le voi deschide pentru tine, ca să ştii că eu sînt Domnul Dumnezeu tău care te cheamă pe nume, Dumnezeul lui Israel.

4. Pentru servul meu, Iacob, şi pentru Israel, alesul meu, eu te voi chema pe nume şi te voi primi, dar tu nu m-ai cunoscut.

5. Căci eu sînt Domnul Dumnezeu şi nu este alt Dumnezeu în afară de mine; te-am întărit şi tu nu m-ai cunoscut.

6. Ca să cunoască cei de la răsăritul soarelui şi cei de la apus că nu este [alt] Dumnezeu în afară de mine.

7. Eu sînt Domnul Dumnezeu şi nu este [altul]. Eu sînt cel care a întocmit lumina şi a creat întunericul, care face pace şi zideşte rele. Eu — Dumnezeu, care face toate acestea.

8. Să se veselească cerul de sus şi norii să plouă dreptate; să facă să răsară şi să odrăslească pământul milă; şi dreptate să facă să răsară laolaltă. Eu sînt Domnul care te-a creat.

9. Făcînd mai bine, am făcut precum lutul olarului. Oare cel care ară va ara pământul toată ziua? Oare va zice lutul olarului: «Ce faci, de nu lucrezi? Nu ai mîini?»? Oare va răspunde bucata [de lut] către cel care a frământat-o?

10. Cel care zice tatălui: «Ce vei zămisli?» şi mamei: «Ce vei suferi chinuri?»?"

11. Căci aşa spune Domnul Dumnezeu, Sfintul lui Israel, care a făcut cele viitoare: „Întrebaţi-mă cu privire la fiii mei şi cu privire la faptele mîinilor mele porunciţi-mi.

12. Eu am făcut pământul şi omul de pe el, eu cu mîna mea am întărit cerul, eu am poruncit tuturor stelelor.

13. Eu l-am ridicat rege cu dreptate şi toate căile lui [sînt] drepte. Acesta va zidi cetatea mea şi robimea poporului meu va întoarce, nu cu răscumpărări, nici cu daruri", a spus Domnul Savaot.

14. Aşa vorbeşte Domnul Savaot: „A trudit Egiptul şi negoţul etiopienilor şi sabeenii, bărbaţi înalţi, vor trece la tine şi-ţi vor fi robi şi te vor urma legaţi cu cătuşe şi vor trece spre tine şi se vor pleca înaintea ta şi se vor ruga de tine, căci cu tine este Dumnezeu; şi [vor zice]: «Nu este Dumnezeu în afară de tine.

15. Căci tu eşti Dumnezeu şi nu am ştiut, Dumnezeul lui Israel mîntuitor.»

16. Vor fi ruşinaţi şi înfruntaţi

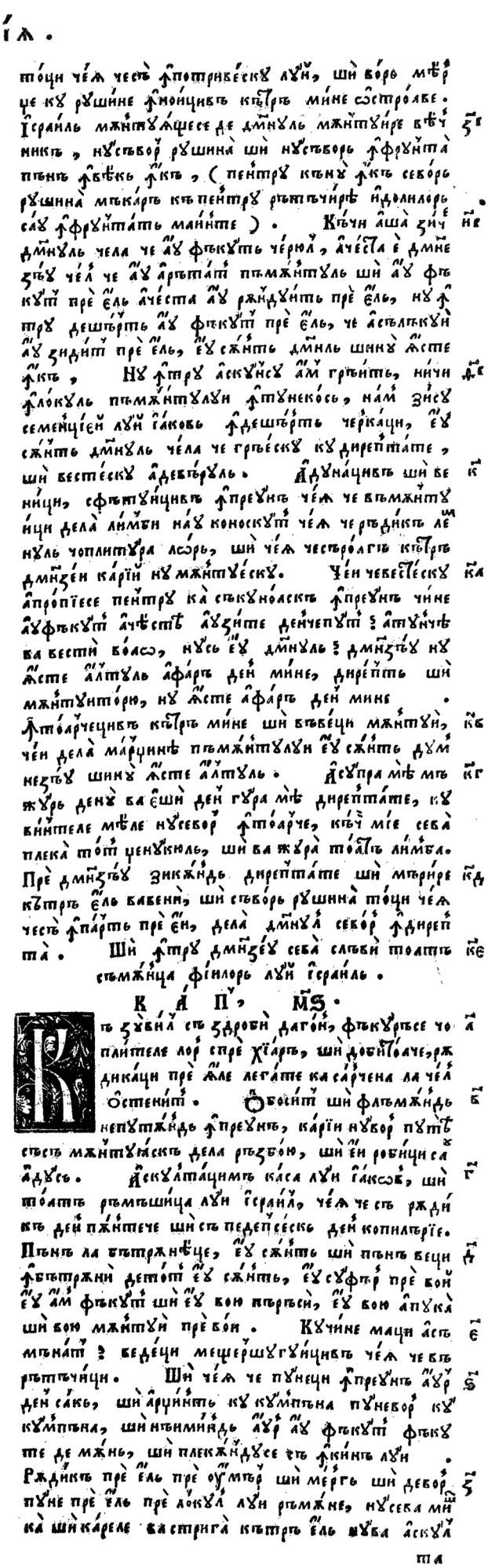

Biblia 1688, p. 480, col. 2

toţi ceia ce să împotrivescu lui şi vor mêrge cu ruşine. Înnoiţi-vă cătră mine, ostroave!

17. Israíl mîntuiêşte-se de Domnul mîntuire vêcinică. Nu să vor ruşina şi nu să vor înfrunta pînă în veac încă (pentru că nu încă se vor ruşina, măcară că pentru rătăcirea idolilor s-au înfruntat mainte)[23].

18. Căci aşa zice Domnul, cela ce au făcut ceriul — acesta e Dumnezău cel ce au arătat pămîntul şi au făcut pre el, acesta au rînduit pre el, nu întru deşărt au făcut pre el, ce a să lăcui au zidit pre el: „Eu sînt Domnul şi nu iaste încă!

19. Nu întru ascunsu am grăit, nici în locul pămîntului întunecos, n-am zisu semenţiei lui Iácov: «În deşărt cercaţi.» Eu sînt Domnul, cela ce grăiescu cu direptate şi vestescu adevărul.

20. Adunaţi-vă şi veniţi; sfătuiţi-vă împreună, ceia ce vă mîntuiţi de la limbi. N-au conoscut ceia ce rădică lemnul, cioplitura lor, şi ceia ce să roagă cătră dumnezei carii nu mîntuiescu,

21. Cei ce vestescu, apropie-se, pentru ca să cunoască împreună: cine au făcut acêstea auzite de-nceput? Atuncea va vesti voao: «Nu-s eu Domnul? Dumnezău nu iaste altul afară den mine, direpţ şi mîntuitoriu, nu iaste afară den mine.»

22. Întoarceţi-vă cătră mine şi vă veţi mîntui, cei de la marginea pămîntului. Eu sînt Dumnezău şi nu iaste altul.

23. Asupra mea mă jur! De nu va ieşi den gura mea direptate, cuvintele mêle nu se vor întoarce, căci mie se va pleca tot genuchiul şi va jura toată limba

24. Pre Dumnezău, zicînd: «Direptate şi mărire cătră el va veni, şi să vor ruşina toţi ceia ce să împart pre ei, de la Domnul se vor îndirepta,

25. Şi întru Dumnezeu se va slăvi toată sămînţa fiilor lui Israíl.»”

Cap 46

1. Căzu Víl, să zdrobi Dagón, făcură-se cioplitele lor spre hiară şi dobitoace. Rîdicaţi pre iale legate ca sarcena la cel ostenit,

2. Obosit şi flămînd, neputînd împreună, carii nu vor putea să să mîntuiască de la războiu, şi ei robiţi s-au adus.

3. „Ascultaţi-mă, casa lui Iácov şi toată rămăşiţa lui Israíl, ceia ce să rîdică den pîntece şi să pedepsesc den copilărie:

4. Pînă la bătrînêţe eu sînt şi pînă veţi îmbătrîni de tot eu sînt. Eu sufăr pre voi, eu am făcut şi eu voiu părăsi, eu voiu apuca şi voiu mîntui pre voi.

5. Cu cine m-aţi asămănat? Vedeţi, meşterşuguiţi-vă, ceia ce vă rătăciţi.

6. Şi ceia ce puneţi împreună aur den sac şi argint cu cumpăna, pune-vor cu cumpăna şi, năimind aur, au făcut făcute de mîni şi, plecîndu-se, să închină lui.

7. Rîdică pre el pre umăr şi merg; şi de vor pune pre el, pre locul lui rămîne, nu se va mişca; şi carele va striga cătră el nu va ascul- //

Ms. 45, p. 559-560

toţi ceia ci să împotrivesc lui şi vor mêrge cu ruşine. Înnoiţi-vă cătră mine, ostroave!

17. [16] Israil mîntuiêşte-să de Domnul mîntuire vêcinică. Nu să vor ruşina şi nu să vor înfrunta pînă în vac încă, [17] ⌊pentru că nu încă nu să vor ruşina, măcar că pentru rătăcirea bodzilor *[560/1]* s-au înfruntat mai nainte⌋."

18. Căci aşa zice Domnul, cela ce au făcut ceriul — acesta-i Dumnedzău ce au arătat pămîntul şi au făcut pre el, acesta au rînduit pre el, nu întru dăşert au făcut pre el, ce a să lăcui au frămîntat pre el: „Eu sînt Domnu şi nu iaste încă!

19. Nu întru ascunsu am grăit, nici în loc a pămîntului întunecos; n-am dzis seminţii[258] lui Iacov: «Întru dăşert să cercaţi.» Eu sînt Domnul, cela ce grăiesc dreptate ⌊şi⌋ vestesc adevărul.

20. Adunaţi-vă şi veniţi; sfătuiţi-vă împreună, ceia ci vă mîntuiţi de la limbi. N-au cunoscut ceia ce rădică lemnul, cioplitura lor, şi ceia ce să roagă cătră dumnedzăii carii nu mîntuiesc,

21. Carii vestesc, apropie-să, pentru ca să cunoască împreună: cine audzite au făcut acêstea[259] de-nceput? Atuncea va vesti voao: «Nu eu — Domnul Dumnedzău? ⌊Şi⌋ nu iaste ⌊altul⌋ afară den mine, drept şi mîntuitor, nu iaste afară den mine.»

22. Întoarceţi-vă cătră mine şi veţi mîntui, cei de la marginea pămîntului. Eu sînt Dumnedzău şi nu iaste altul.

23. Asupra mea mă jur! Dă nu va ieşi dentru gura mea dreptate, cuvintele mêle nu să vor înturna, [260]căci mie va pleca tot genuchiul şi va jura toată limba

24. Pre Dumnezău, zicînd: «Dreptate şi mărire cătră el va veni, şi să vor ruşina toţi ceia ce împart pre ei, de la Domnul să vor îndrepta,

25. Şi întru Dumnedzău să va slăvi toată sămînţa fiilor Israil.»"

Ms. 4389, p. 699-700

toţi cei ce se vor pune împotriva lui şi vor mêrge în ocară. [17] Înnoiţi-vă cătră mine, ostroavele lui Israil,

17. Mîntuiţi-vă de la Domnul cu mîntuire vêcinică. Nu se vor stidi, nici nu se vor ruşina, pînă în veac."

18. Pentru că aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu atotţiitoriul, cela ce au făcut ceriul, acesta Dumnezeu carele au făcut pămîntul şi l-au arătat, acela l-au împărţit, nu l-au făcut în dăşărt, ce l-au zidit spre veselie: „Eu sînt Dumnezeu şi altul nu iaste!

19. N-am grăit într-ascuns în loc de pămînt întunecat; n-am zis seminţiei lui Iácov: «Să mă cercaţi în zadar.» Eu sînt Domnul, cel ce grăiesc pre direptate şi cel ce spuiu cu adevărat.

20. Adunaţi-vă şi veniţi; sfătuiţi-vă denpreună, cei ce sînteţi mîntuiţi dentru limbi. Nu pricepură ceia ce au rîdicat lemnul, cioplitura lor, ce se-au rugat lor ca unor dumnezei, iar ei nu pot să mîntuiască,

21. Să vestească[509] şi să se apropie şi să ştie denpreună: cine au făcut acêstea auzite de-nceput? Atunci să se spuie lor: «Au doară nu eu — Domnul Dumnezeu, şi nu iaste altul fără de mine.»

22. Întoarceţi-vă cătră mine şi vă veţi mîntui, toţi cei de la marginile pămîntului. Că eu sînt Dumnezeu, şi altul nu iaste.

23. Jura-mă-voiu pre mine însumi; deaca nu va ieşi den gura mea direptate şi cuvintele mêle nu se vor întoarce, [24] [510]că mie mi se va închina tot genuchiul şi toată limba va jura,

24. [25] Că în Domnul va zice: «Direptatea şi slava la dînsul va veni, şi se vor ruşina toţi ceia ce se dăspart de la Domnul, [26] întru Dumnezeu se va îndirepta,

25. [26] Şi se va proslăvi toată semin- *[700/1]* ţiia feciorilor lui Israil.»"

Versiunea modernă

toţi împotrivitorii lui şi vor merge cu ruşine. Înnoiţi-vă spre mine, ostroave!

17. Israel este mîntuit de Domnul cu o mîntuire veşnică. Nu se vor ruşina, nici nu vor fi înfruntaţi pînă în veac, căci încă se vor ruşina, deşi pentru rătăcirea idolilor au fost ruşinaţi mai înainte."

18. Căci aşa vorbeşte Domnul care a făcut cerul — acesta este Dumnezeu care a dat la iveală pămîntul şi l-a făcut, el l-a hotărnicit, nu în zadar l-a făcut, ci ca să fie locuit l-a zidit: „Eu sînt şi nu este [altul]!

19. Nu în ascuns am vorbit, nici în vreun loc întunecos al pămîntului. Nu am spus seminţei lui Iacob: «Căutaţi zadarnic.» Eu sînt Domnul care vorbeşte dreptate şi care vesteşte adevăr.

20. Adunaţi-vă şi veniţi; sfătuiţi-vă laolaltă, cei izbăviţi de neamuri! N-au cunoscut cei ce înalţă lemnul, chip cioplit de ei, şi care se roagă [lui] ca unor zei, care nu mîntuiesc,

21. Cei care vestesc, să se apropie, ca să cunoască împreună: cine a făcut auzite aceste lucruri de la început? Atunci va vesti vouă: «Nu sînt eu Domnul? Nu este alt Dumnezeu în afară de mine, drept şi mîntuitor, nu este [nimeni] în afară de mine.»

22. Întoarceţi-vă la mine şi veţi fi mîntuiţi, voi, cei de la marginea pămîntului. Eu sînt Dumnezeu şi nu este altul.

23. Pe mine mă jur! Cu adevărat va ieşi din gura mea dreptatea, cuvintele mele nu se vor întoarce, căci mie mi se va pleca orice genunchi şi va jura orice limbă

24. Pe Dumnezeu zicînd: «Dreptate şi slavă vor veni către el, şi vor fi ruşinaţi toţi cei care se răzleţesc de la Domnul se vor îndreptăţi,

25. Şi în Dumnezeu va fi slăvită toată sămînţa fiilor lui Israel.»"

Cap 46

1. Căzu Vil, zdrobi-să Dagon, făcură-să cioplitele lor spre hiară şi dobitoace. Rădicaţi pre iale legate ca sarcina celui ostenit,

2. Slăbănog şi flămînd, neputînd împreună, carii nu vor putea să să mîntuiască de la războiu, şi ei robiţi s-au adus.

3. „Ascultaţi mie, casa lui Iacov, toată rămăşiţa lui Israil, ceia ce să rădică den pîntece şi să ceartă den copil:

4. Pînă la bătrînêţe eu sînt şi pînă unde vei îmbătrîni de tot eu sînt. Eu[261] sufăr pre voi, eu am făcut şi eu voi părăsi, eu voi apuca şi voi mîntui pre voi.

5. Cu cine m-aţi asămănat? Vedeţi, meşterşuguiţi-vă, ceia ce vă rătăciţi.

6. ⌊Şi⌋ ceia ce puneţi împreună aur den sac şi argint cu cumpăna ⌊şi⌋, năimind aur, au făcut *[560/2]* făcute de mîini şi, plecîndu-să, să închină lui.

7. Rădică pre el pre umăr şi mergu; şi dă vor pune pre el, pre locul lui rămîne, nu să va clăti; şi carele va striga cătră el nu va ascul-

Cap 46

1. Căzut-au Vil şi se-au sfărîmat Dagon, fost-au ciopliturile lor fierilor[511] şi în dobitoace. Rîdicaţi-i legaţi ca pre o sarcină a celui ostenit

2. [1] Şi slăbănog şi flămînd şi carele nu poate denpreună,[512] [2] carii nu vor putea să tămăduiască den războiu, că aceia se-au adus robiţi.

3. „Ascultaţi pre mine, casa lui Iácov şi toată rămăşiţa lui Israil, cei rîdicaţi den pîntece şi cei certaţi den copilărie:

4. [3] Pînă la bătrînêţe[513] [4] eu sînt, şi pînă veţi îmbătrîni eu sînt. Eu voiu răbda pre voi, eu am făcut şi eu voiu slăbi, eu voiu rîdica şi vă voiu mîntui.

5. Cui m-aţi asămănat? Vedeţi, meşteşuguiţi-vă, ceia ce vă înşălaţi.

6. Ceia ce puneţi aur den burduf şi argint în cumpene măsurînd în măsură şi, năimind pre zlătar, au făcut făptură de mîini şi, plecîndu-se, se închină lui.

7. [514]Ridică-i pre umere şi umblă; iar deaca-i pun la loc, de-acii acoló zac şi nu se mai mută; şi, oricine strigă cătră dînsul, nu-l mai aude,

Capitolul al 46-lea

1. A căzut Bel, a fost zdrobit Dagon, au ajuns chipurile lor cioplite la fiare şi la dobitoace. Le ridicaţi legate ca o povară pentru cel ostenit,

2. Slăbit şi flămînd, neavînd putere laolaltă; cei care nu vor putea să fie izbăviţi de război au fost şi ei duşi robi.

3. „Luaţi aminte la mine, casa lui Iacov şi toată rămăşiţa lui Israel, voi, cei purtaţi din pîntece şi povăţuiţi din pruncie:

4. Pînă la bătrîneţe eu sînt şi pînă veţi îmbătrîni eu sînt. Eu vă rabd, eu v-am făcut, eu vă voi slobozi, eu vă voi lua în grijă şi vă voi mîntui.

5. Cu cine m-aţi asemănat? Vedeţi, lucraţi în chip meşteşugit, voi, cei rătăciţi.

6. Cei care contribuie cu aur din pungă şi vor pune argint pe cîntar, în balanţă, după ce au tocmit aur, au făcut lucruri ieşite din mîna [omului] şi, plecîndu-se, li se închină.

7. Îl înalţă pe umeri şi pleacă. Dacă îl pun într-un loc, acolo rămîne, nu se mişcă; dacă strigă către el, nu aude,

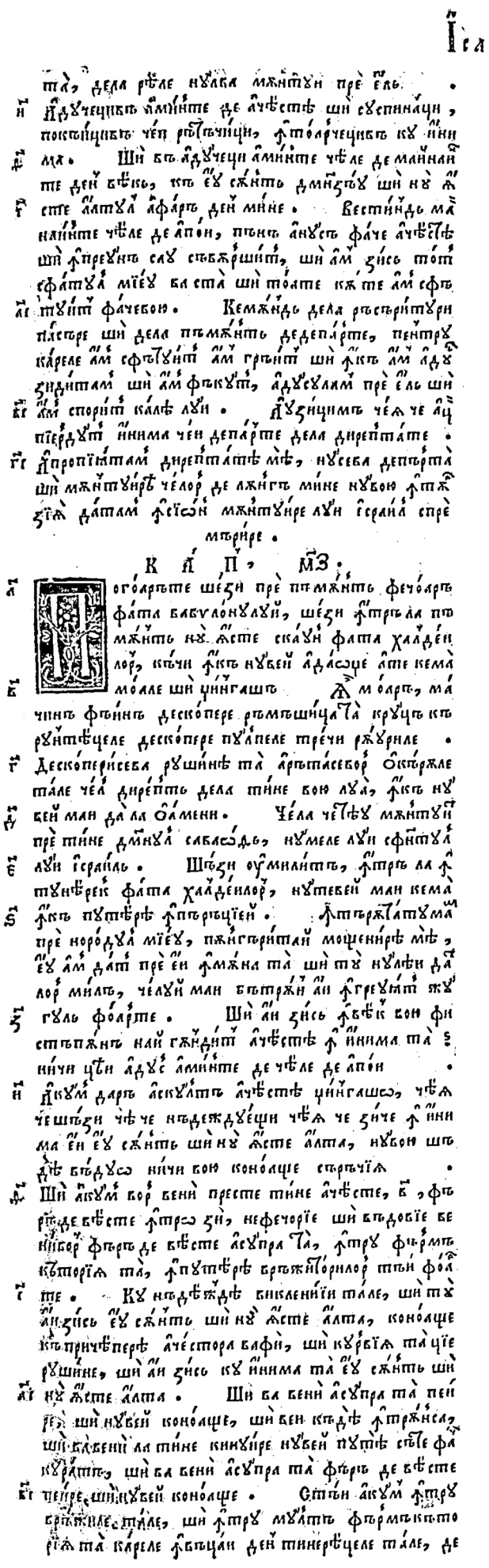

Biblia 1688, p. 481, col. 1

ta, de la rêle nu-l va mîntui pre el.

8. Aduceţi-vă aminte de acêstea şi suspinaţi; pocăiţi-vă, cei rătăciţi, întoarceţi-vă cu inima.

9. Şi vă aduceţi aminte cêle de mai nainte den veac, că eu sînt Dumnezău şi nu iaste altul afară den mine,

10. Vestind mai nainte cêle de apoi, pînă a nu să face acêstea, şi împreună s-au săvîrşit. Şi am zis: «Tot sfatul mieu va sta şi toate cîte am sfătuit face-voiu.»

11. Chemînd de la răsărituri pasăre şi de la pămînt de departe, pentru carele am sfătuit, am grăit şi încă am adus, zidit-am şi am făcut; adusu-l-am pre el şi am sporit calea lui.

12. Auziţi-mă, ceia ce aţi pierdut inima, cei departe de la direptate.

13. Apropiiat-am direptatea mea, nu se va depărta, şi mîntuirea celor de lîngă mine nu voiu întîrziia. Dat-am în Sión mîntuire lui Israíl spre mărire.

Cap 47

1. Pogoară-te, şezi pre pămînt, fecioară, fata Vavilónului. Şezi, întră la pămînt, nu iaste scaun, fata haldeilor. Căci încă nu vei adaoge a te chema moale şi gingaşă.

2. Ia moară, macină făină, descopere rămăşiţa ta, cruţă căruntêţele, descopere pulpele, treci rîurile.

3. Descoperi-se-va ruşinea ta, arăta-se-vor ocărîle tale; cel direpţ de la tine voiu lua, încă nu vei mai da la oameni.

4. Cela ce te-au mîntuit pre tine, Domnul Savaóth — numele lui, Sfintul lui Israíl.

5. Şăzi umilită, întră la întunêrec, fata haldeilor; nu te vei mai chema încă putêrea împărăţiei.

6. Întărîtatu-m-am pre norodul mieu, pîngărit-ai moştenirea mea. Eu am dat pre ei în mîna ta şi tu nu le-ai dat lor milă; celui mai bătrîn ai îngreuiat jugul foarte.

7. Şi ai zis: «În veac voiu fi stăpînă.» N-ai gîndit acêstea în inima ta, nici ţi-ai adus aminte de cêle de apoi.

8. Acum, dară, ascultă acêstea, gingaşo, cêea ce şăzi, cea ce nădejduieşti, cêea ce zice în inima ei: «Eu sînt, şi nu iaste alta. Nu voiu şădea văduo, nici voiu conoaşte sărăciia.»

9. Şi acum, vor veni preste tine acêste 2 fără de vêste, într-o zi: nefeciorie şi vădovie veni-vor fără de vêste asupra ta, întru fărmăcătoriia ta, în putêrea vrăjitorilor tăi foarte.

10. Cu nădêjdea vicleniii tale, şi tu ai zis: «Eu sînt, şi nu iaste alta.» Conoaşte că pricêperea acestora va fi şi curviia ta ţie — ruşine. Şi ai zis cu inima ta: «Eu sînt, şi nu iaste alta.»

11. Şi va veni asupra ta pieire, şi nu vei conoaşte; şi vei cădea într-însa. Şi va veni la tine chinuire, nu vei putea să te faci curată. Şi va veni asupra ta fără de vêste pieire, şi nu vei conoaşte.

12. Stăi acum întru vrăjile tale şi întru multă fărmăcătoriia ta, carele învăţai den tinerêţele tale, de /

Ms. 45, p. 560-561

ta, de la rêle nu-l va mîntui pre el.

8. Pomeniţi acêstea şi suspinaţi; pocăiţi-vă, cei rătăciţi, întoarceţi-vă cu[262] inima.

9. ⌊Şi⌋ pomeniţi cêle de mai nainte den vac, că eu sînt Dumnedzău şi nu iaste altul afară den mine,

10. Vestuind mai nainte cêle de[263] apoi, mai nainte ⌊de ce iale⌋ s-au făcut, şi ⌊împreună⌋ s-au săvîrşit. Şi dziş[264]: «Tot sfatul mieu va sta şi toate cîte am sfătuit face-voi.»

11. Chemînd de la răsărit pasăre şi de la pămînt de departe, pentru carele am sfătuit, am grăit, şi-ncă am adus, zidit-am şi am făcut; ⌊adusu-l-am pre el şi am sporit calea lui⌋.

12. Audziţi-mă, [265]ce aţi pierdut inima, cei departe de la dreptate.

13. Apropiat-am dreptatea mea, ⌊nu să va depărta⌋, şi mîntuirea celor de lîngă mine nu voi întîrzia. Dat-am în Sion mîntuire lui Israil ⌊spre⌋ mărire.

Cap 47

1. Pogoară-te, şedzi preste pămînt, ficioară, fata Vavilónului. Şezi, ⌊întră⌋ la pămînt, nu iaste scaun, fata haldeilor. Căci nu încă vei adaoge a te chema moale şi gingaşe.

2. Ia moară, macină făină, [266]dăscopere rămăşiţa ta, suflă căruntêţele, dăscopere pulpele, treci rîurile.

3. Dăscoperi-să-va[267] ruşinea ta, arăta-să-vor ocările tale; ce-i drept de la tine voi lua, nu încă nu vei da la oameni.

4. Cela ce te-au mîntuit pre tine, Domnul Savvaoth — numele lui, Sfintul lui Israil.

5. Şedzi umilită, întră la întunêrec, fata haldeilor; nu încă nu te vei[268] chema vîrtutea împărăţiei.

6. Întăritu-m-am pre nărodul mieu, pîngărit-am moştnenirea mea. Eu am dat pre ei la mîna ta şi tu nu le-ai dat lor milă; celui mai bătrîn ai îngreuiat jugul foarte.

7. [269]Şi ai dzis: «În vac voi fi stăpînă.» Nu ai gîndit acêstea întru inima ta, nici ai pomenit cêle de apoi.

8. Şi acum, ascultă acêstea, gingáşo, cêea ce şezi, ce nădăjduieşti, cêea ce dzice întru inima ei: «Eu sînt, şi nu iaste altă. Nu voi şedea văduă, nici voi cunoaşte *[561/1]* sărăimăniia.»

9. [270]Şi acum, vor veni preste tine acêste doao fără vêste întru o dzi: fără-ficiorie şi văduvie veni-vor fără vêste preste tine, întru fărmăcătoriia ta, întru vîrtutea celor ce-s cu cîntece, vrăjitori ai tăi foarte.

10. Cu nădêjdea vicleniei tale, şi tu ai dzis: «Eu sînt, şi nu iaste alta.» Cunoaşte că pricêperea acestora va fi şi curviia ta ţie — ruşine. Şi ai dzis cu inima ta: «Eu sînt, şi nu iaste alta.»

11. Şi va fi asupra ta pierire, şi nu vei cunoaşte; şi vei cădea la el. Şi va veni la tine chinuire; nu vei putea curată să te faci. Şi va veni asupra ta fără vêste pierire, şi nu vei cunoaşte.

12. Stă acum întru cîntărêţele tale şi întru multă fărmăcătoriia[271] ta, carele învăţai dentru tinerêţele tale, dă

Ms. 4389, p. 700

nice-l mai mîntuiêşte de nevoia lui.[515]

8. Aduceţi-vă aminte de acêstea şi suspinaţi; pocăiţi-vă, ceia ce v-aţi înşălat, şi vă întoarceţi cu inima.

9. Aduceţi-vă aminte cêle dentîi ale veacului, că eu sînt Dumnezeu şi de-acii nu mai iaste fără de mine,

10. Cela ce mărturisesc cêle mai de apoi mai nainte pînă nu sînt ţie şi numaidecît se umplu. Şi am zis: «Tot sfatul mieu va sta şi toate cîte le sfătuiesc le voiu face.»

11. Chiemînd[516] pasările de la răsărituri şi den ţări de dăparte, pentru care au sfătuit, grăit-am şi am adus, cîştigat-am şi am făcut; şi l-am adus şi am făcut pre plăcêre calea lui.

12. Ascultaţi pre mine, cei cu inimă pierdută, cei ce sînteţi dăpărtaţi de direptate.

13. Apropiiat-am direptatea mea şi nu se va dălunga, şi mîntuirea cea de la mine nu o voiu zăbovi. Da-voiu în Sion mîntuire şi în Israil slava mea.

Cap 47

1. Pogoară-te, şăzi pre pămînt, fecioară, fata Vavilónului. Întră în tunêrec, fata haldeiênilor. Că de acum nu vei mai adaoge a te chiema crudă şi tînără.[517]

2. Ia rîşniţa, rîşnêşte făină, dăscopere acoperemîntul tău, dăscopere-ţi căruntêţele, dăscopere-ţi fluierile, treci rîure. *[700/2]*

3. [518]Dăscopere-ţi ruşinea ta şi să se arate ocările tale; ce iaste direpţ voiu lua de la tine şi de acum nu voiu mai da oamenilor.

4. Au zis mîntuitoriul tău, Domnul Savaoth — numele lui, Sfintul lui Israil.

5. Şăzi umilită, întră în tunêrec, fata haldeiênilor; că de acum nu te vei mai chiema tărie împărătească.[519]

6. Mîniiatu-m-am pre nărodul mieu, pîngărit-am moşiia mea şi i-am dat eu în mîinile tale; iar ţie nu ţi-au fost milă de dînşii, ce ai îngreuiat jugul tău foarte asupra celor bătrîni.[520]

7. Şi ai zis: «Stăpîni-voiu pre tine în vêci»; iar aceasta n-ai cugetat în inima ta, nici nu ţi-ai dus aminte de cêle mai de apoi ale tale.

8. Deci acum, ascultă aceasta, tînără, cêea ce şăzi nădăjduindu-te şi cêea ce zici în inima ta:[521] [9] [522]«Eu sînt, şi mai mult decît mine nu mai iaste. Nu voiu şădea văduvă, nici nu voiu cunoaşte sărăciia.»

9. [10] [523]Iar acum, amîndoaoă acêstea vor veni aupră-ţi fără de vêste tot într-o zi: şi văduviia, şi lipsirea de feciori, veni-vor degrab aupră-ţi pentru vrăjile tale şi pentru tăriia fărmecătorilor tăi,

10. Şi pentru nădêjdea cea mare a răotăţii tale, că tu ai zis: «Eu sînt, şi alta nu mai iaste fără de mine.» Să ştii că cugetul acestora şi curviia ta va fi ţie ruşinare, că ai zis în inima ta: «Eu sînt, şi alta nu iaste.»

11. Veni-va asupra ta piericiunea, şi nu vei şti propastiia, şi vei cădea într-însa. Şi va veni asupra ta grijă şi nu vei putea să fii curată. Veni-va asupra ta piericiune fără de vêste şi nu vei şti.[524]

12. Stăi, dară, acum cu vrăjitorii tăi şi cu farmecele tale cêle multe, cu care te-ai învăţat den tinerêţele tale, de-ţi

Versiunea modernă

din năpaste nu-l izbăveşte.

8. Aduceţi-vă aminte de acestea şi suspinaţi; căiţi-vă, voi, cei rătăciţi, întoarceţi-vă din [toată] inima.

9. Aduceţi-vă aminte de cele dintîi din veac, căci eu sînt Dumnezeu şi nu este [altul] în afară de mine

10. Care să prevestească cele de pe urmă înainte ca ele să aibă loc; şi împreună s-au săvîrşit. Şi am zis: «Tot sfatul meu va dăinui şi toate cîte le-am hotărît le voi împlini.»

11. Eu chem de la soare-răsare o pasăre şi dintr-un ţinut îndepărtat cele despre care am hotărît, am vorbit şi am adus, am zidit şi am făcut; l-am adus şi i-am netezit calea.

12. Ascultaţi-mă, voi care v-aţi pierdut inima, cei care sînteţi departe de dreptate:

13. Apropiat-am dreptatea mea, nu se va depărta, şi mîntuirea de la mine nu va zăbovi. Am dat în Sion mîntuire lui Israel spre slavă.

Capitolul al 47-lea

1. Coboară-te, şezi pe pămînt, fecioară, fiica Babilonului! Şezi, intră în pămînt; nu este tron, fiica haldeilor. Căci nu te vei mai chema gingaşă şi răsfăţată.

2. Ia rîşniţa, macină făina, leapădă-ţi vălul, dă-ţi la iveală căruntêţile, dezgoleşte-ţi pulpele, străbate rîuri.

3. Ţi se va dezgoli ruşinea, vor fi date în vileag ocările tale. Lua-voi de la tine ce este drept, nu voi mai da oamenilor.

4. Cel ce te izbăveşte, Domnul Savaot este numele lui, Sfîntul lui Israel.

5. Aşează-te, cea străpunsă [de durere], intră în întuneric, fiica haldeilor! Nu te vei mai numi tăria împărăţiei.

6. M-am aprins de mînie împotriva poporului meu; pîngărit-mi-ai moştenirea mea. Eu i-am dat în mîna ta, însă tu nu le-ai dat milă; ai îngreunat nespus de mult jugul celui vîrstnic.

7. Şi ai spus: «Pe veci voi fi stăpînă.» Nu ai cugetat acestea în inima ta? Nici nu ţi-ai adus aminte de cele de pe urmă?

8. Acum, însă, ascultă acestea, răsfăţato, cea care şezi plină de încredere, care zici în inima ta: «Eu sînt şi nu este alta. Nu voi fi văduvă, nici nu voi cunoaşte pierderea copiilor.»

9. Acum, însă, vor veni deodată asupra ta acestea două, într-o singură zi: lipsa copiilor şi văduvia vor veni deodată asupra ta pentru vrăjitoria ta, pentru tăria vrăjitorilor tăi.

10. În nădejdea răutăţii tale ai spus: «Eu sînt şi nu este alta.» Să ştii că priceperea la acestea şi desfrînarea ta îţi vor aduce ruşine. Şi ai spus în inima ta: «Eu sînt, şi nu este alta.»

11. Şi va veni peste tine nimicire, şi nu vei şti; şi vei cădea în el. Şi va veni asupra ta nenorocire şi nu vei putea să te faci curată. Şi nimicire va veni asupra ta deodată, şi nu vei şti.

12. Stai acum cu farmecele tale şi cu vrăjitoria ta cea multă, pe care le-ai deprins din tinereţea ta, dacă

Biblia 1688, p. 481[24], col. 2

vei putea să-ţi foloseşti, de vei putea cîndai să te întăreşti.

13. Ostenit-ai întru sfaturile tale. Stea, dară, şi te mîntuiască pre tine cuvîntătorii de stêlele ceriului; ceia ce văd stêlele vestească ţie ce va să vie asupra ta.

14. Iată, toţi ca uscăciunile preste foc se vor arde de tot şi nu vor scoate sufletul lor den para focului; căci ai cărbuni de foc, arde-va preste ei.

15. Aceştia vor fi ţie ajutoriu, ostenit-ai întru premenire den tinerêţe; omul dentru sine au rătăcit, şi ţie nu iaste mîntuire."

Cap 48

1. Ascultaţi acêstea, casa lui Iácov, cei chemaţi pre numele lui Israíl şi den apa Iúdei aţi ieşit, ceia ce vă juraţi pre numele Domnului Dumnezăului lui Israil, pomenindu-se nu cu adevericiune, nici cu direptate,

2. Şi sprejenindu-vă cu numele cetăţii cei sfinte şi pre Dumnezăul lui Israíl vă răzimaţi, Domnul Savaóth — numele lui:

3. „Cêle mai denainte încă le-am vestit şi den rostul mieu au ieşit şi auzit s-au făcut; fără de vêste au făcut şi au venit.

4. Cunosc că năsîlnic eşti şi vînă de fier — gîtul tău şi fruntea ta — de aramă.

5. Şi am vestit ţie de multe, pînă a nu veni cêle ce vor să vie asupra ta auzit ţie am făcut, ca nu cîndai să zici că «Idolii miei au făcut», şi vei zice că «Cêle cioplite şi cêle vărsate mi-au poruncit mie.»

6. Auzit-aţi toate, şi voi n-aţi cunoscut; ce încă şi acum auzite ţie ţi-am făcut cêle noao de acum, care sînt să să facă, şi n-ai zis.

7. Acum să face, şi nu mai demult, şi nu la cêle mai denainte zile, şi ai auzit acêstea. Să nu zici: «Aşa, ştiu pre iale.»

8. Nici ai conoscut, nici ai ştiut, nici de-nceput am deşchis ţie urechile, pentru că am cunoscut că defăimînd vei defăima şi fără de lêge încă den pîntece te vei chema.

9. Pentru numele mieu arăta-voiu ţie mîniia mea şi cêle mărite ale mêle aduce-le-voiu preste tine, pentru ca să nu te pierz de tot.

10. Iată, am vîndut pre tine nu pre argint şi te-am curăţit den cuptoriul sărăciei.

11. Pentru mine face-voiu ţie, căci cu numele mieu să spurcă şi mărirea mea altuia nu o voiu da.

12. Ascultă-mă, Iácove şi Israíl, pre carele eu chem. Eu sînt cel dentîiu şi eu sînt în veac.

13. Şi mîna mea au întemeiat pămîntul şi direapta mea au întărit ceriul. Chema-voiu pre ei şi vor sta împreună,

14. Şi se vor aduna toţi şi vor auzi. Cine au spus lor acêstea? Iubindu-te, am făcut voia ta asupra Vavilónului, ca să rădic sămînţa haldeilor.

15. Eu am grăit, eu am chemat, adus-am pre el şi am sporit calea lui.

16. Apropiiaţi-vă cătră mine şi ascultaţi acêstea: nu de-nceput întru ascuns am grăit; cînd s-au făcut acoló eram." Şi acum //

Ms. 45, p. 561

vei putea să te foloseşti, dă vei putea cîndai să te întăreşti.

13. Ostenit-ai întru sfaturile tale. Stea, dară, şi te mîntuiască pre tine cuvîntătorii de stêle a ceriului; ceia ce văd stêlele vestuiască ţie ce va asupra ta să vie.

14. Iată, toţi ca hreascurile preste foc să vor arde de tot şi nu vor scoate sufletul lor den pară; căci ai cărbuni de foc, arde-va preste ei.

15. Aceştiia vor fi ţie ajutor, ostenit-ai întru primenire den tinerêţe; omul dentru sine au rătăcit, şi ţie nu iaste mîntuire."

Cap 48

1. Ascultaţi acêstea, casa Iacov, cei chemaţi pre numele Israil şi den apa Iúdei aţi ieşit[272], ceia ce vă juraţi pre numele Domnului Dumnedzăului Israil, pomenindu-să nu[273] cu adevărăciune, nici cu dreptate,

2. Şi sprăjinindu-vă cu numele cetăţii cei sfinte şi pre Dumnedzăul Israil vă răzîmaţi[274], Domnul Savvaoth — numele lui:

3. „Cêle de mai nainte încă le-am vestit şi dentru rostul mieu au ieşit şi auzit să făcu; fără vêste au făcut şi au venit.

4. Cunosc că năsîlnic eşti şi vînă de hier — gîtul tău şi fruntea ta — de aramă.

5. Şi am vestuit ţie demult, carele mainte de a veni preste tine audzit ţie am făcut, pentru ca nu cîndai să zici că «Chipurile mêle au făcut», şi ⌊vei zice că⌋ «Cêle cioplite şi cêle vărsate mi-au porîncit mie.»

6. Audzit-aţi toate, şi voi n-aţi cunoscut; ⌊ce încă şi acum⌋ audzite ţie ţ-am făcut cêle *[561/2]* noao de acum, care sînt să să facă, şi n-ai dzis.

7. Acum să să facă şi nu mai demult, şi nu la mainte dzile, şi ai audzit pre iale. Să nu zici: «Aşa, ştiu pre iale.»

8. Nici ai cunoscut, nici ai ştiut, nici de-nceput am dăşchis ţie urechile, pentru că am cunoscut că dăfăimînd vei dăfăima şi fără lêge[275] încă den pîntece vei chema.

9. Pentru al mieu nume arăta-voi ţie mîniia mea şi cêle mărite ale mêle aduce-le-voi pre tine, pentru ca să nu te pierz de tot.

10. Iată, am vîndut pre tine nu pentru argint ⌊şi⌋ te-am curăţit pre tine den cuptoriul sărăciei.

11. Pentru mine face-voi ⌊ţie⌋, căci al mieu nume să spurcă [276]şi mărirea mea altuia nu voi da.

12. Ascultă pre mine, Iacov şi Israil, pre carele eu chem. [277]Eu sînt întîiul şi eu sînt în vac.

13. Şi mîna mea au temeliat pămîntul şi dreapta mea au întărit ceriul. Chema-voi pre ei şi vor sta împreună,

14. Şi să vor aduna toţi şi vor audzi. Cine lor au vestit acêstea? Iubindu-te, am făcut voia ta preste Vávilon, ca să rădic sămînţa haldeilor.

15. Eu am grăit, eu am chemat, adus-am pre el şi am sporit calea lui.

16. Apropiaţi-vă cătră mine şi ascultaţi acêstea: nu de-nceput întru ascunsu am grăit; cînd s-au făcut acoló eram." Şi acum,

Ms. 4389, p. 700-701

vor putea folosi.

13. Ostenêşte-te întru sfaturile tale, ca să stea şi să te mîntuiască cetitorii de stêlele ceriului şi să-ţi spuie ce va să vie asupră-ţi.

14. Iată, vor arde toţi cu foc ca nişte hreascuri şi nu-şi vor mîntui sufletele lor den văpaie, că ai tăciuni de foc să şăzi pre dînşii.

15. Aceştia vor fi ţie ajutoriu, ostenit-ai în schimbarea ta den tinerêţele tale, omul însuşi pre sine au înşălat, iar ţie nu iaste cine să te mîntuiască."

Cap 48

1. Ascultaţi acêstea, casa lui Iácov, cei ce sînteţi chiemaţi cu numele lui Israil şi cei ce aţi ieşit[525] *[701/1]* de la apa[526] Iúdei, ceia ce vă juraţi pre numele Domnului şi al Dumnezeului lui Israil îl pomeniţi nu cu direptate, nici cu adeverinţă,

2. Şi cei ce vă ţinéţi de numele cetăţii cei sfinte şi vă întăriţi cătră Dumnezeul lui Israil, numele lui — Domnul Savaoth:

3. „Anii cei dentîi i-am spus şi den gura mea au ieşit şi am făcut de se-au auzit, degrab am făcut şi au venit.

4. Ştiut-am că eşti năsilnic şi cerbicea ta iaste de vine[527] de fier, iar fruntea ta — de aramă.

5. Spusu-ţi-am de atunci mai nainte încă pînă nu-ţi venise asupră şi ţi le-am făcut auzite, ca să nu zici că «Idolii au făcut mie acêstea», nici să zici că «Cei ciopliţi şi cei vărsaţi au porîncit mie.»

6. Toate le-aţi auzit voi şi n-aţi înţeles; şi încă te-am făcut de acum să mai auzi ş-altele noaoă, care vor să fie.[528]

7. Şi pentru că vor să fie acum, iar n-au fost mai nainte, nici ai mai auzit acêstea în zilele cêle mai de nainte. Şi să nu zici că «Eu am ştiut acêstea»,

8. Că nici le-am ştiut, nici le-am priceput mai de nainte, nici au dăşchis urechile tale; ştiu că hulind vei huli şi te vei chiema fărădelegiuitoriu încă den pîntece.

9. Arăta-voiu ţie urgiia mea pentru numele mieu şi cêle proslăvite ale mêle le voiu aduce pre tine, ca să nu te pierz.

10. Iată că te-am vîndut, iar nu pre bani, şi te-am luat den cuptoriul sărăciei.

11. Pentru mine voiu face ţie, ca să nu se blêsteme[529] numele mieu [530]şi slava mea nu voiu da altuia.

12. Ascultă-mă, Iácove şi Israile, pre care te chiem eu. [531]Eu sînt cel dentîi şi eu sînt şi în veac.

13. Mîna mea au urzit pămîntul şi direapta mea au întărit ceriul. Eu le voiu chiema şi vor sta denpreună.[532]

14. Adunaţi-vă voi toţi şi auziţi. Care dentr-înşii au vestit acêstea? Iubindu-te, Domnul au făcut voia ta în Vavilon, ca să rîdice sămînţa haldeiască.

15. Eu am grăit şi eu l-am chiemat şi l-am adus şi am făcut calea lui pre plăcêre.

16. Apropiiaţi-vă cătră mine şi ascultaţi acêstea: de-nceput n-am grăit cuvînt într-ascuns. Den ceasul cela mai de nainte încă pînă nu era, eu acoló am fost." Ce acum

Versiunea modernă

îţi va fi de vreun folos, de vei putea cumva să izbîndeşti.

13. Ostenit-ai întru sfaturile tale. Să se ridice şi să te izbăvească acum astrologii cerului; cei care privesc la stele să-ţi vestească ce urmează să se abată asupra ta.

14. Iată, toţi precum nişte vreascuri în foc vor arde şi nu-şi vor scoate sufletul din flacără; fiindcă ai cărbuni de foc, arde-va peste ei.

15. Aceştia îţi vor fi de ajutor; te-ai trudit cu negoţul din tinereţea ta; omul s-a rătăcit de unul singur, dar pentru tine nu va fi izbăvire."

Capitolul al 48-lea

1. Ascultaţi acestea, casă a lui Iacov, cei chemaţi cu numele lui Israel şi cei care coborîţi din apa lui Iuda, cei ce juraţi pe numele Domnului Dumnezeului lui Israel, care vă amintiţi [de el] nu cu adevăr, nici cu dreptate,

2. Care vă rezemaţi pe numele cetăţii sfinte şi pe Dumnezeul lui Israel vă bizuiţi, Domnul Savaot este numele lui.

3. „Pe cele dintîi le-am vestit; din gura mea au ieşit şi s-au făcut auzite. Le-a făcut deodată şi s-au împlinit.

4. Ştiu că eşti învîrtoşat şi vînă de fier îţi este grumazul şi fruntea ta este de aramă.

5. Ţi-am vestit în vechime, înainte să se abată asupra ta ţi le-am făcut auzite. Să nu spui: «Idolii mei le-au făcut», nici să nu spui: «Chipurile cioplite şi cele turnate mi-au poruncit.»

6. Pe toate le-aţi auzit, şi voi nu aţi cunoscut. Dar eu ţi le-am făcut auzite pe cele noi de acum [înainte], cele care urmează să fie, şi tu nu ai spus.

7. Acum se petrec, nu în vechime, şi nu în zilele de mai dinainte, şi le-ai auzit. Să nu spui: «Da, le cunosc.»

8. Nici nu le-ai cunoscut, nici nu le-ai ştiut, nici nu ţi-am deschis urechile de la început. Am ştiut că mult te vei răzvrăti şi nelegiuit te vei chema încă din pîntece.

9. Din pricina numelui meu îţi voi arăta mînia mea şi cele slăvite ale mele le voi aduce peste tine, ca să nu te nimicesc cu desăvîrşire.

10. Iată, nu pentru argint te-am vîndut, ci te-am scos din cuptorul sărăciei.

11. Din pricina mea îţi voi face [astfel], căci numele meu este pîngărit şi slava mea n-o voi da altuia.

12. Ascultă-mă, Iacove şi Israele, pe care îl chem. Eu sînt cel dintîi şi eu sînt în veac,

13. Mîna mea a întemeiat pămîntul şi dreapta mea a întărit cerul. Îi voi chema şi vor sta împreună,

14. Şi se vor strînge toţi şi vor auzi cine le-a dat de veste acestea. Fiindcă te iubesc am făcut voia ta cu privire la Babilon, ca să înlătur sămînţa haldeilor.

15. Eu am vorbit, eu am chemat, eu l-am adus şi i-am netezit calea.

16. Apropiaţi-vă de mine şi ascultaţi acestea: de la început nu în ascuns am vorbit. Cînd s-a petrecut, eram acolo." Şi acum

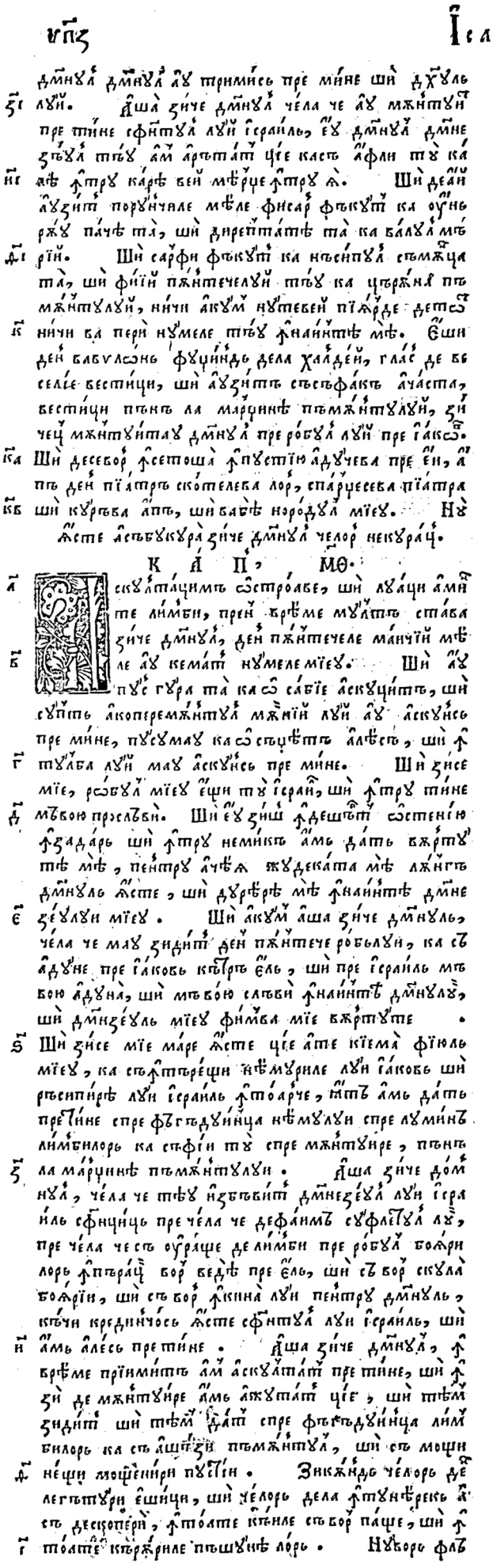

Biblia 1688, p. 482[25], col. 1

Domnul Domnul au trimis pre mine şi duhul lui.

17. Aşa zice Domnul cela ce au mîntuit pre tine, Sfîntul lui Israíl: „Eu, Domnul Dumnezăul tău, am arătat ţie, ca să afli tu calea întru carea vei mêrge întru ea.

18. Şi de ai auzit poruncile mêle, fi-s-ar făcut ca un rîu pacea ta şi direptatea ta ca valul mării.

19. Şi s-ar fi făcut ca năsipul sămînţa ta şi fiii pîntecelui tău ca ţărîna pămîntului. Nici acum nu te vei piêrde de tot, nici va pieri numele tău înaintea mea.

20. Ieşi den Vavilón, fugind de la haldei! Glas de veselie vestiţi şi auzită să să facă aceasta; vestiţi pînă la marginea pămîntului! Ziceţi: «Mîntuit-au Domnul pre robul lui, pre Iácov.»

21. Şi de se vor însetoşa, în pustiiu aduce-va pre ei, apă den piatră scoate-le-va lor. Sparge-se-va piatra şi cură-va apă şi va bea norodul mieu.

22. Nu iaste a să bucura, zice Domnul, celor necuraţi."

Cap 49

1. Ascultaţi-mă, ostroave, şi luaţi aminte, limbi! „Pren vrême multă sta-va", zice Domnul. Den pîntecele maicii mêle au chemat numele mieu.

2. Şi au pus gura ta ca o sabie ascuţită şi supt acoperemîntul mîinii lui au ascuns pre mine, pusu-m-au ca o săgeată aleasă şi în tulba lui m-au ascuns pre mine.

3. Şi zise mie: „Robul mieu eşti tu, Israil, şi întru tine mă voiu proslăvi."

4. Şi eu ziş: „În deşărt osteniiu, în zadar şi întru nemică am dat vîrtutea mea. Pentru acêea, judecata mea lîngă Domnul iaste şi durêrea mea — înaintea Dumnezeului mieu."

5. Şi acum, aşa zice Domnul, cela ce m-au zidit den pîntece rob lui, ca să adune pre Iácov cătră el şi pre Israíl; mă voiu aduna şi mă voiu slăvi înaintea Domnului şi Dumnezeul mieu fi-mi-va mie vîrtute.

6. Şi zise mie: „Mare iaste ţie a te chiema fiiul mieu, ca să întăreşti neamurile lui Iácov şi răsipirea lui Israíl întoarce. Iată, am dat pre tine spre făgăduinţa neamului, spre lumină limbilor, ca să fii tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului."

7. Aşa zice Domnul, cela ce te-au izbăvit, Dumnezeul lui Israíl: „Sfinţiţi pre cela ce defăima sufletul lui, pre cela ce să urăşte de limbi, pre robul boiêrilor. Împăraţi vor vedea pre el şi să vor scula boiêrii şi să vor închina lui pentru Domnul, căci credincios iaste Sfîntul lui Israil şi am ales pre tine."

8. Aşa zice Domnul: „În vrême priimită am ascultat pre tine şi în zi de mîntuire am ajutat ţie şi te-am zidit şi te-am dat spre făgăduinţa limbilor, ca să aşăzi pămîntul şi să moştineşti moşteniri pustii,

9. Zicînd celor den legături: «Ieşiţi!» şi celor de la întunêrec a să descoperi. În toate căile să vor paşte şi în toate cărările — păşunea lor.

10. Nu vor flă- /

Ms. 45, p. 561-562

Domnul Domnul au trimis pre mine şi duhul lui.
17. Aşa dzice Domnul cela ce au izbăvit pre tine, Sfintul lui Israil: „Eu, Domnul Dumnedzăul tău, am arătat ţie, ca să afli tu calea întru carea vei mêrge întru ea.

18. Şi de ai audzit porîncelor[278] mêle, făcutu-s-are fi ca un rîu pacea ta şi dreptatea ta ca valul mării.

19. Şi de s-ar fi făcut ca arina sămînţa ta şi fiii pîntecelui tău ca ţărna pămîntului. Nici acum nu vei pieri de tot, nici va pieri numele tău înaintea mea.

20. [279]Ieşi den Vavilon, fugind de la haldei! Glasul veseliei vestuiţi şi audzit să să facă acesta, vestiţi pînă la marginea pămîntului! Dziceţi: «Izbăvit-au Domnul pre robul lui, pre Iacov.»

21. Şi[280] dă vor însăta, întru pustiiu aduce-va pre ei, apă den piatră scoate-le-va lor. Sparge-să-va piatra şi cură-va apă şi va bea nărodul mieu.

22. Căci nu iaste a să bucura, dzice Domnul, celor necuraţi."

Cap 49

1. Ascultaţi-mă, ostroave, şi luaţi aminte, limbi! „Pren vrême multă sta-va", zice Domnul. Den *[562/1]* pîntecile maicei mêle au chemat numele mieu.

2. Şi au pus gura ta ca o sabie ascuţită şi supt acoperemîntul mîinii lui ascunse pre mine; pusu-m-au ca o săgeată aleasă şi întru tulba lui ascuns-au pre mine.
3. Şi dzise mie: [281]„Robul mieu eşti tu, Israil, şi întru tine mă voi proslăvi."

4. Şi eu dziş: „Întru dăşertu osteniiu, la dăşertăciune şi la nimic am dat vîrtutea mea. Pentru acêea, lêgea mea — lângă Domnul şi durêrea mea — înaintea lui Dumnedzău al mieu."

5. Şi acum, aşa zice Domnul, cela ce m-au zidit pre mine den pîntece rob şie, ca să adune pre Iacov cătră el şi Israil; mă voi aduna şi mă voi slăvi înaintea Domnului şi Dumnedzăul mieu fi-mi-va mie vîrtute.

6. Şi dzise ⌊mie⌋: „Mare ţie iaste a te chema tu fiiul mieu, ca să întăreşti fêliurile Iácov şi răşchirarea lui Israil a întoarce. [282]Iată, am dat pre tine spre făgăduinţă a neam, spre lumină limbilor, ca să fii tu spre mîntuire pînă la marginea pămîntului."

7. Aşa zice Domnul, cela ce au izbăvit pre tine, Dumnedzăul Israil: „Sfinţiţi pre cela ce dăfaimă sufletul lui, pre cela ce să uraşte de limbi, robul boiêrilor. Împăraţi vor vedea pre el şi să vor scula boiêri şi să vor închina lui pentru Domnul, căci credincios iaste Sfintul lui Israil şi am ales pre tine."

8. Aşa zice Domnul: [283]„În vrême priimită am ascultat pre tine şi întru dzi de mîntuire am ajutat ţie şi te-am zidit şi te-am dat spre făgăduinţă limbilor, ca să aşezi pămîntul ⌊şi⌋ să moşteneşti moşteniri pustii,

9. Zicînd celor den legături: «Ieşiţi!» şi celor den întunêrec a să acoperi. Întru toate căile să vor paşte şi întru toate cărările — păşciunea lor.

10. [284]Nu vor flă-

Ms. 4389, p. 701-702

Domnul Dumnezeu m-au trimes şi duhul lui.
17. Aşa grăiêşte Domnul cela ce au mîntuit pre tine, Sfintul lui Israil: „Eu sînt Domnul Dumnezeul tău, învăţatu-te-am, ca să afli calea pre carea vei mêrge.

18. Deci, de ai fi ascultat poruncile mêle, fir-ară fost pacea ta ca rîul şi direptatea ta ca valul mării.[533] *[701/2]*
19. Şi seminţiia ta ară fi ca nisipul şi feciorii pîntecelui ca ţărîna pămîntului. Ce şi acum nu vei pieri, nici va pieri numele tău denaintea mea.

20. [534]Ieşi den Vavilon, fugi den haldei! Vestiţi glas de bucurie, faceţi aceasta să fie auzită! Spuneţi pînă la marginile pămîntului şi ziceţi: [535]«Mîntuit-au Domnul pre Iácov, robul său.»

21. Şi de vor însetoşa, în pustie îi va aduce şi va scoate lor apă den piiatră. [536]Şi se va dăspica piiatra şi va cură apă şi va bea nărodul mieu.

22. Nu iaste de-a se bucura cei necuraţi", grăiêşte Domnul.

Cap 49

1. [537]Ascultaţi-mă, ostroavelor, luaţi aminte, ţărîlor! „În vrême multă se va aşăza." Domnul au pus numele mieu den pîntecele maicii mêle.[538]

2. [539]Şi gura mea o au pus ca o sabie ascuţită şi m-au ascuns supt acoperemîntul mîinii sale şi m-au pus ca pre o sigeată aleasă şi m-au ascuns în tulba sa.

3. Şi au zis mie: „Tu, Israile, eşti robul mieu şi în tine mă voiu proslăvi."

4. Iar eu am zis: „În zadar m-am ostenit şi în dăşărt şi tăriia mea o am dat întru nimic. Pentr-acêea, iaste judecata mea înaintea Domnului şi osteninţa mea înaintea Dumnezeului mieu."

5. Ce acum, aşa grăiêşte Domnul, cela ce[540] au zidit pre mine den pîntece rob lui, ca să aduc pre Iácov la dînsul şi pre Israil să-l strîng şi să mă proslăvesc înaintea Domnului şi Dumnezeul mieu va fi mie tărie.[541]

6. Şi-mi zise: „Mare (lucru) iaste ţie să te chiemi sluga mea, ca să rîdici seminţiia lui Iácov şi să întorci rămăşiţele lui Israil. [542]Iată că te-am dat întru făgăduinţă limbilor şi în lumină neamurilor, ca să le[543] fii mîntuitor pînă la marginea pămîntului."

7. Aşa grăiêşte Domnul, cela ce te-au ales, Dumnezeul lui Israil: „Sfinţiţi pre cela ce hulêşte sufletul său şi se scîrăndăvêşte de limbi, de robii boiêrilor. Vedea-l-vor împăraţii şi se vor scula căpeteniile şi se vor închina lui pentru Domnul, că iaste credincios Cel Sfint al lui Israil, cela ce au ales pre tine."

8. [544]Aşa grăiêşte Domnul: „În vrêmea cea plăcută te-am ascultat şi în zioa mîntuirei ţi-am ajutat şi te-am făcut şi te-am dat întru făgăduinţă vêcinică ţărîlor, ca să aşăzi pămîntul şi să faci moştinări moştinarea pustiirei,[545]
9. Ca să zici acestora carii sînt în *[702/1]* legături: «Ieşiţi!» şi celor den tunêrec: «Dăscoperiţi-vă!» Să se pască pre toate drumurile şi păşunea lor pre toate cărările.

10. Nu vor flă-

Versiunea modernă

Domnul Domnul m-a trimis şi duhul lui.
17. Aşa vorbeşte Domnul care te-a izbăvit, Sfintul lui Israel: „Eu, Domnul Dumnezeul tău, ţi-am arătat cum să găseşti calea pe care să umbli.

18. Şi dacă ai fi ascultat poruncile mele, pacea ta ar fi fost ca un rîu şi dreptatea ta precum valul mării.

19. Ar fi fost ca nisipul sămînţa ta şi vlăstarele pîntecelui tău ca pulberea pămîntului. Nici acum nu vei fi nimicit, nici nu va pieri numele tău dinaintea mea.
20. Ieşi din Babilon, fugind de haldei! Glas de veselie vestiţi şi să răsune acesta, vestiţi pînă la marginea pămîntului! Spuneţi: «Domnul l-a izbăvit pe robul său Iacov.»

21. Şi dacă vor înseta, prin pustie îi va conduce, apă din stîncă va scoate pentru ei. Se va despica stînca şi va ţîşni apă şi va bea poporul meu.

22. Nu este bucurie pentru cei fără de evlavie", zice Domnul.

Capitolul al 49-lea

1. Ascultaţi-mă, insule, şi luaţi aminte, neamuri! „După o vreme îndelungată se va întîmpla", zice Domnul. Din pîntecele maicii mele m-a chemat pe nume.
2. A făcut gura mea ca o sabie ascuţită şi sub adăpostul mîinii sale m-a ascuns; m-a făcut ca o săgeată aleasă şi în tolba lui m-a ascuns.

3. Şi mi-a spus: „Robul meu eşti tu, Israele, şi în tine mă voi proslăvi."

4. Şi eu am spus: „Zadarnic am trudit, în van şi pentru nimic mi-am dăruit puterea. De aceea judecata mea este la Domnul şi necazul meu — înaintea Dumnezeului meu."

5. Şi acum, aşa vorbeşte Domnul care m-a făcut din pîntece robul lui, ca să adun la el pe Iacov şi pe Israel; voi fi adunat şi voi fi slăvit înaintea Domnului şi Dumnezeul meu va fi tăria mea.

6. Şi mi-a spus: „Lucru mare este pentru tine să te chemi robul meu, să aşezi seminţiile lui Iacov şi risipirea lui Israel să o întorci. Iată, te-am pus ca legământ al unui popor, ca lumină a neamurilor, ca să fii mîntuire pînă la marginea pămîntului."

7. Aşa vorbeşte Domnul, care te-a izbăvit, Dumnezeul lui Israel: „Sfinţiţi pe cel care îşi dispreţuieşte viaţa, pe cel privit ca o urîciune de către neamuri, pe robul căpeteniilor. Împăraţii îl vor vedea şi căpeteniile se vor ridica şi se vor prosterna înaintea lui din pricina Domnului, căci credincios este Sfintul lui Israel şi [eu] te-am ales."
8. Aşa vorbeşte Domnul: „La vremea potrivită te-am ascultat şi în ziua mîntuirii te-am ajutat şi te-am plăsmuit şi te-am dat ca legământ al neamurilor, ca să aşezi ţara şi să moşteneşti moştenirea pustiei,

9. Zicînd celor din lanţuri: «Ieşiţi!» şi celor din întuneric să se arate. Şi vor paşte în toate căile şi în toate cărările [va fi] păşunea lor.

10. Nu vor flă-

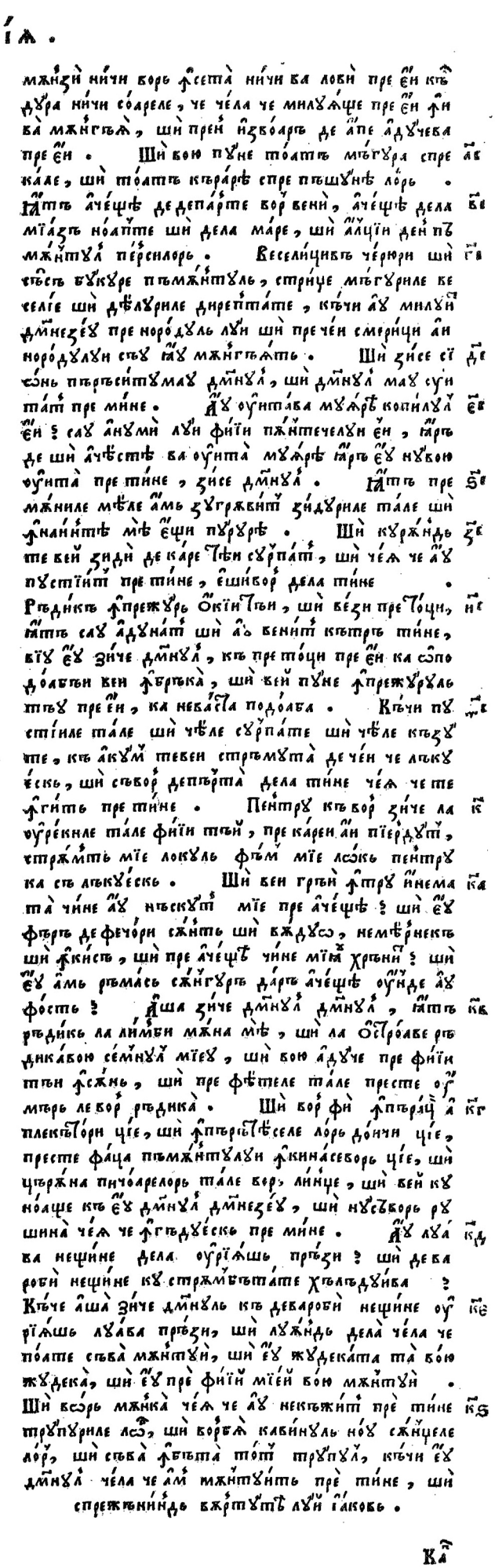

Biblia 1688, p. 482, col. 2

mînzi, nici vor înseta, nici va lovi pre ei căldura, nici soarele, ce cela ce miluiêşte pre ei îi va mîngîia şi pren izvoară de ape aduce-va pre ei.

11. Şi voiu pune toată măgura spre cale şi toată cărarea spre păşunea lor.”

12. Iată, aceştia de departe vor veni, aceştia de la miazănoapte şi de la mare şi alţii den pămîntul persilor.

13. Veseliţi-vă, ceriuri, şi să să bucure pămîntul, strige măgurile veselie şi dealurile direptate, căci au miluit Dumnezeu pre norodul lui şi pre cei smeriţi ai norodului său i-au mîngîiat.

14. Şi zise Sión: „Părăsitu-m-au Domnul şi Domnul m-au uitat pre mine.”

15. „Au uita-va muiêrea copilul ei? Sau a nu milui fiii pîntecelui ei? Iară deşi acêstea va uita muiêrea, iară eu nu voiu uita pre tine”, zise Domnul.

16. „Iată, pre mînile mêle am zugrăvit zidurile tale şi înaintea mea eşti pururea.

17. Şi curînd te vei zidi de care te-ai surpat şi ceia ce au pustiit pre tine ieşi-vor de la tine.

18. Rădică împrejur ochii tăi şi vezi pre toţi: iată, s-au adunat şi au venit cătră tine. Viu eu, zice Domnul, că pre toţi pre ei ca o podoabă-i vei îmbrăca şi vei pune împrejurul tău pre ei ca nevasta podoaba.

19. Căci pustiile tale şi cêle surpate şi cêle căzute, că acum te vei strămuta de cei ce lăcuiesc şi să vor depărta de la tine ceia ce te înghit pre tine.

20. Pentru că vor zice la urechile tale fiii tăi pre carei ai pierdut: «Strîmt — mie locul, fă-mi mie loc pentru ca să lăcuiesc.»

21. Şi vei grăi întru inema ta: «Cine au născut mie pre aceştia? Şi eu fără de feciori sînt şi văduo, nemêrnecă şi închisă; şi pre aceştia cine mi i-au hrănit? Şi eu am rămas sîngură; dară aceştia unde au fost?»”

22. Aşa zice Domnul Domnul: „Iată, rădic la limbi mîna mea şi la ostroave rădica-voiu semnul mieu şi voiu aduce pre fiii tăi în sîn şi pre fêtele tale preste umăr le vor rădica.

23. Şi vor fi împăraţi aplecători ţie şi împărătêsele lor — doici ţie. Preste faţa pământului închina-se-vor ţie şi ţărîna picioarelor tale vor linge. Şi vei cunoaşte că eu — Domnul Dumnezeu şi nu să vor ruşina ceia ce îngăduiesc pre mine.”

24. Au lua-va neştine de la uriiaşi[26] prăzi? Şi de va robi neştine cu strîmbătate, hălădui-va?

25. Căce aşa zice Domnul: „Că de va robi neştine uriiaş, lua-va prăzi; şi luînd de la cela ce poate, să va mîntui. Şi eu judecata ta voiu judeca şi eu pre fiii miei voiu mîntui.

26. Şi vor mînca ceia ce au necăjit pre tine trupurile lor şi vor bea ca vinul nou sîngele lor şi să va îmbăta tot trupul, căci eu — Domnul cela ce am mîntuit pre tine şi sprejănind vîrtutea lui Iácov.” //

Ms. 45, p. 562

mîndzi, nici vor însăta, nici va lovi pre ei căldura, nici soarele, cela ce miluiêşte pre ei ii va mîngîia şi pren izvoarele apelor aduce-i-va pre ei.

11. Şi voi pune toată măgura spre cale şi toată cărarea spre păşciune lor."

12. Iată, aceştia de departe vor veni, aceştia de la miazănoapte şi maarea şi alţii dentru pămîntul persilor.
13. Veseliţi-vă, ceriurile, şi bucure-să pămîntul, spargă măgurile veselie ⌊şi dealurile dreptate⌋, căci au miluit Dumnedzău pre nărodul lui şi pre cei smeriţi a nărodului său i-au mîngîiat.
14. Şi dzise *[562/2]* Sion: „Părăsitu-m-au Domnul şi Domnul au uitat pre mine."

15. „Au uita-va muiêrea copilului ei? Fiii pîntecelui ei au a nu milui? Iară[285] de va uita şi acêstea muiêrea, iară eu nu voi uita pre tine", dzice Domnul.

16. „Iată, pre mîinele mêle am zugrăvit zidurile tale şi înaintea mea eşti pururea.

17. Şi curînd te vei zidi de carii te-ai surpat şi ceia ce au pustiit pre tine ieşi-vor dentru tine.

18. [286]Rădică împregiur ochii tăi şi vezi pre toţi: iată, s-au adunat şi au venit cătră tine. Viu eu, dzice Domnul, că pre toţi pre ei ca o podoabă ii vei îmbrăca şi vei pune prenpregiurul tău pre ei ca o podoabă mireasa.

19. Căci pustiile tale şi cêle surpate şi cêle căzute că acum te vei strîmpta de cei ce lăcuiesc şi să vor dăpărta de la tine[287] ceia ci te înghite pre tine.

20. Pentru că vor zice la urechile tale fiii tăi pre carii ai pierdut: «Strîmptu mi-i locul, fă-mi mie loc pentru ca să lăcuiesc.»

21. Şi vei grăi întru inima ta: «Cine au născut mie pre aceştia? Şi eu fără ficiori-s şi văduă, nemêrnică şi închisă; şi pre aceştia[288] cine i-au hrănit mie? Şi eu am rămas sîngură; şi aceştia ⌊mie⌋ unde au fost?»"

22. Aşa dzice Domnul Domnul: „Iată, rădic la limbi mîna mea şi la ostroave rădica-voi semnul mieu şi vor aduce pre fiii tăi în sîn şi pre fêtele tale preste umăr le vor rădica.
23. Şi vor fi împăraţi crescători ţie şi jupînêsele lor — mance[289] ţie. Preste faţa pămîntului închina-ţi-să-vor ţie şi ţărna picioarelor tale vor linge. Şi vei cunoaşte că eu — Domnul ⌊Dumnedzău⌋ şi nu să vor ruşina ceia ce îngăduiesc pre mine."

24. Au lua-va cineva de la uriiaşi prăzi? Şi de va robi neştine pre strîmbul, hălădui-vor?

25. Căci aşa zice Domnul: „Că, dă va robi cineva uriiaş, lua-va prăzi; şi luînd de la cela ce poate, să va mîntui. Şi eu judeţul tău voi judeca şi eu pre fiii miei voi mîntui.

26. Şi vor mînca ceia ce au năcăjit pre tine trupurile lor şi vor bea ca vinul nou sîngele lor şi să va îmbăta tot trupul, căci eu — Domnul cela ce am mîntuit pre tine şi sprăjinind vîrtutea lui Iacov."

Ms. 4389, p. 702

mînzi, nici vor însetoşa, nici nu-i va beteji zăduful, nici soarele, ce cela ce miluiêşte pre dînşii, acela-i va mîngîia şi-i va trêce pren mijloc de izvoară de apă.

11. Şi voiu pune toţi munţii în cale şi toată cărarea întru păşune lor."

12. Iată, ceştia vor veni de dăparte, ceştia de la miiazănoapte, iar ceia de la mare, iar alţii den Ţara Cazîlbăşască.[546]
13. Bucuraţi-vă, ceriurilor, şi te veselêşte, păminte, să dăşchiză munţii veselie şi dealurile bucurie, că au miluit Dumnezeu pre nărodul său şi au mîngîiat pre oamenii săi cei smeriţi.
14. Şi au zis Siónul: „Părăsitu-m-au Domnul şi m-au uitat Dumnezeu."

15. „Dară au uita-va maica pre coconaşul său, ca să nu-i fie milă de naşterea pîntecelui ei? Iar măcară de ară şi uita muiêrea pre acesta, iar eu pre tine nu voiu uita", grăiêşte Domnul.[547]

16. „Iată, în mîinile mêle am scris cetăţile tale şi înaintea mea eşti în toată vrêmea.

17. Şi curînd te vei îngrădi de care te-ai surpat şi ceia ce te-au pierdut vor ieşi den tine.

18. [548]Ridică-ţi ochii împrejur şi vezi pre toţi, că iată că se-au[549] adunat şi au venit la tine. Trăiesc eu, grăiêşte Domnul, că pre toţi pre dînşii îi vei îmbrăca şi vei pune pre dînşii ca podoaba nevêstei cei tinere.[550]

19. Că şi cêle pustii ale tale şi cêle rîsipite şi cêle căzute acum se vor strimta de cei ce vor lăcui şi se vor dăpărta de la tine ceia ce te-au umilit[551].

20. Că vor zice în urechile tale feciorii tăi ceia ce i-ai pierdut: «Strimt ne iaste locul, fă-mi loc să mă sălăşluiesc.»

21. Şi vei zice în inima ta: «Dară mie cine mi i-au născut pre dînşii şi cine mi i-au hrănit? Că eu am rămas sîngur, fără de feciori şi văduv. Dară aceştia unde mi-au[552] fost?»"[553]

22. Aşa grăiêşte Domnul: „Iată, voiu rîdica mîna mea cătră limbi şi semnul mieu întru ostroave şi vor aduce pre feciorii tăi în poală şi pre fêtele tale în cîrcă le vor lua.
23. Şi împăraţii vor fi aplecătorii tăi şi împărătêsele — crescătoarele tale. Şi se vor închina ţie pînă jos la pămînt şi vor linge praful[554] *[702/2]* picioarelor tale. Şi vei şti că eu sînt Domnul Dumnezeu şi cei ce se nădăjduiesc pre mine nu se vor ruşina."

24. Au doară va lua cinevaşi de la uriiaş[555] jacman? Sau cel ce va lua jăfuire fără de direptate, au putea-se-va mîntui?

25. Pentru că aşa grăiêşte Domnul: „De va jăfui cinevaşi pre uriiaş[556], să ia jacman, şi cel ce va lua de la cel tare, au mîntui-se-va? Iar eu voiu judeca pîra ta şi pre feciorii tăi eu îi voiu mîntui.

26. Şi ceia ce au făcut ţie rău vor mînca carnea lor şi sîngele lor şi-l vor bea ca nişte vin nou şi se vor îmbăta şi va şti toată carnea că eu — Domnul cel ce te mîntuiesc, şi voiu rîdica tăriia lui Iácov."

Versiunea modernă

mînzi, nici nu vor înseta, nu-i va lovi nici arşiţa, nici soarele, ci acela care se îndură de ei îi va mîngîia şi printre izvoare de apă îi va duce.

11. Şi voi preschimba orice munte în cărare şi orice cale în păşune pentru ei."

12. Iată, aceştia de departe vor veni, aceştia de la miazănoapte şi dinspre mare, iar alţii din ţara perşilor.

13. Bucuraţi-vă, ceruri, şi să se bucure pămîntul, să izbucnească munţii de bucurie şi dealurile cu dreptate, căci s-a îndurat Dumnezeu de poporul său şi pe cei smeriţi ai poporului său i-a mîngîiat.
14. Dar a spus Sionul: „M-a părăsit Domnul; Domnul m-a dat uitării."

15. „Oare va da uitării o femeie pe copilul ei, încît să nu se îndure de vlăstarele pîntecelui ei? Şi dacă o femeie le-ar da uitării, eu nu voi uita de tine", a zis Domnul.

16. „Iată, pe mîinile mele am zugrăvit zidurile tale şi înaintea mea eşti pururea.

17. Grabnic vei fi zidită de cei care te-au surpat şi cei care te-au pustiit vor ieşi de la tine.

18. Ridică-ţi ochii roată şi priveşte-i pe toţi; iată, s-au adunat şi au venit la tine. Viu sînt eu, zice Domnul: pe toţi ca o podoabă îi vei îmbrăca şi te vei înfăşura cu ei ca o mireasă cu podoaba ei.

19. Căci pustiurile tale şi ruinele şi dărîmăturile, căci acum vor ajunge strîmte din pricina locuitorilor şi se vor îndepărta de la tine cei care te înghit.

20. Vor zice în auzul tău fiii tăi, pe care i-ai pierdut: «Strîmt îmi este locul; fă-mi loc ca să locuiesc.»

21. Şi vei zice în inima ta: «Cine mi i-a născut pe aceştia? Eu [eram] fără copii şi văduvă, străină şi închisă; pe aceştia cine mi i-a crescut? Eu rămăsesem singură; aceştia de unde-mi sînt?»"

22. Aşa vorbeşte Domnul: „Iată, îmi ridic mîna spre neamuri şi spre insule îmi voi ridica semnul şi îi vor aduce pe fiii tăi în sîn, pe fiicele tale pe umeri le vor ridica.
23. Împăraţi vor fi îngrijitorii tăi şi prinţesele lor — doicile tale. Pe faţa pămîntului se vor prosterna înaintea ta şi praful de pe picioarele tale îl vor linge. Şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul Dumnezeu şi nu se vor ruşina cei care mă aşteaptă pe mine."

24. Oare va lua cineva prăzi de la un uriaş? Şi dacă va înrobi cineva pe nedrept, se va mîntui?

25. Aşa vorbeşte Domnul: „Dacă va înrobi cineva pe un uriaş, va lua prăzi; luînd de la cel puternic se va mîntui. Eu însumi voi judeca pricina ta, eu îi voi izbăvi pe fiii mei.

26. Şi cei care te-au strîmtorat îşi vor mînca propriile trupuri şi vor bea ca vin nou sîngele lor şi orice făptură se va îmbăta, căci eu sînt Domnul care te-a izbăvit şi care ocroteşte puterea lui Iacov."

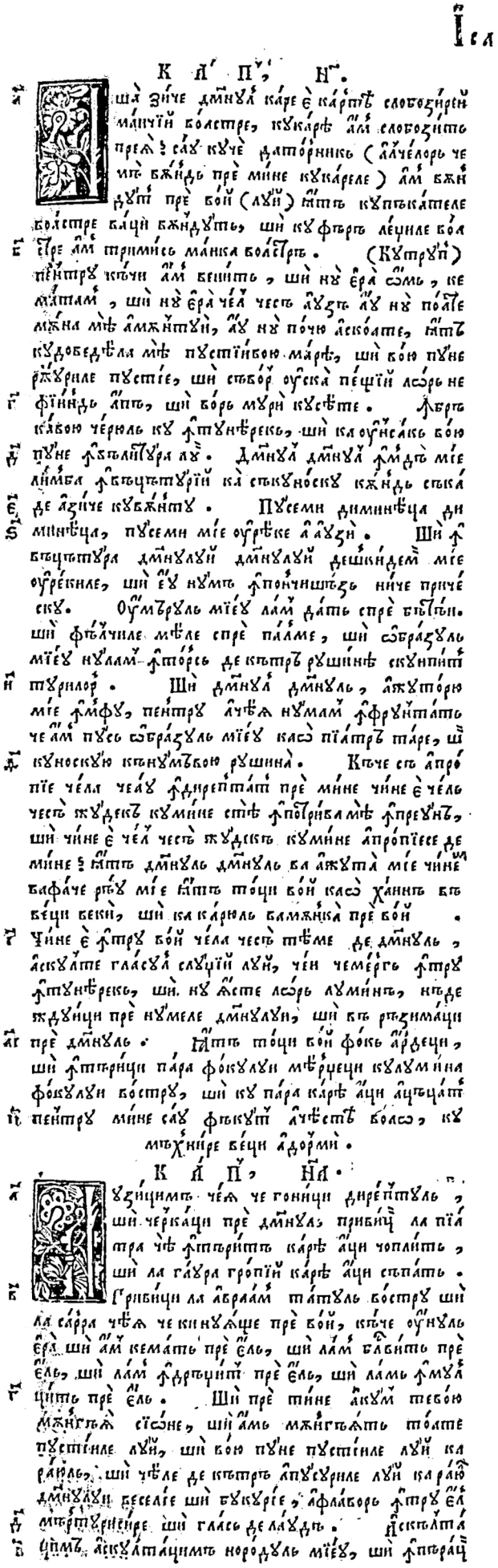

Biblia 1688, p. 483, col. 1

Cap 50

1. Aşa zice Domnul: „Care e cartea slobozirei maicii voastre, cu carea am slobozit pre ea? Sau cu ce datornic (al celor ce mă vînd pre mine, cu carele)[27] am vîndut pre voi (lui)[28]? Iată, cu păcatele voastre v-aţi vîndut şi cu fărălegile voastre am trimis maica voastră.

2. (Cu trup)[29] pentru căci am venit, şi nu era om? Chemat-am, şi nu era cel ce să audă. Au nu poate mîna mea a mîntui, au nu pociu a scoate? Iată, cu dovedeala mea pustii-voiu marea şi voiu pune rîurile pustie şi să vor usca peştii lor, nefiind apă, şi vor muri cu sête.

3. Îmbrăca-voiu ceriul cu întunêrec şi ca un sac voiu pune învălitura lui."

4. Domnul Domnul îmi dă mie limba învăţăturii, ca să cunoscu cînd să cade a zice cuvîntu.

5. Puse-mi dimineaţa-dimineaţa, puse-mi mie urêche a auzi.

6. Şi învăţătura Domnului Domnului deşchide-mi mie urechile, şi eu nu mă împoncişăz, nice pricescu.

7. Umărul mieu l-am dat spre bătăi şi fălcile mêle spre palme şi obrazul mieu nu l-am întors de cătră ruşinea scuipiturilor[30].

8. Şi Domnul Domnul ajutoriu mie îmi fu, pentru acêea nu m-am înfruntat, ce am pus obrazul mieu ca o piatră tare şi cunoscuiu că nu mă voiu ruşina.

9. Căce să aprópie cela ce au îndireptat pre mine. Cine e cel ce să judecă cu mine? Stea împotriva mea împreună. Şi cine e cel ce să judecă cu mine? Apropie-se de mine. Iată, Domnul Domnul va ajuta mie. Cine-mi va face rău mie? Iată, toţi voi ca o haină vă veţi vechi şi ca cariul va mînca pre voi.

10. Cine e întru voi cela ce să tême de Domnul? Asculte glasul slugii lui. Cei ce merg întru întunêrec şi nu iaste lor lumină, nădejduiţi pre numele Domnului şi vă răzimaţi pre Domnul.

11. Iată, toţi voi foc ardeţi şi întăriţi para focului; mêrgeţi cu lumina focului vostru şi cu para carea aţi aţîţat. Pentru mine s-au făcut acêstea voao, cu mîhnire veţi adormi.

Cap 51

1. Auziţi-mă, ceia ce goniţi direptul şi cercaţi pre Domnul! Priviţi la piatra cea întărită carea aţi cioplit şi la gaura gropii carea aţi săpat.

2. Priviţi la Avraám, tatul vostru, şi la Sárra, cêea ce chinuiêşte pre voi, căce unul era, şi am chemat pre el şi l-am blagoslovit pre el şi l-am îndrăgit pre el şi l-am înmulţit pre el.

3. Şi pre tine acum te voiu mîngîia, Sióne, şi am mîngîiat toate pustiile lui şi voiu pune pustiile lui ca raiul şi cêle de cătră apusurile lui ca raiul Domnului. Veselie şi bucurie afla-vor întru el, mărturisire şi glas de laudă.

4. Ascultaţi-mă[31], ascultaţi-mă, norodul mieu, şi împăraţi, /

Ms. 45, p. 562-563

Cap 50 *[563/1]*

1. Aşa zice Domnul: „Carea-i aceasta cartea slobozirei maicei voastre, cu carea am slobozit[290] pre ea? Sau cu ce datornic ⌊celor ce mă vînd pre mine, cu carele⌋ am vîndut pre voi ⌊lui⌋? Iată, cu[291] păcatele voastre v-aţi vîndut şi cu fărădălegile voastre am trimis maica voastră.

2. ⌊Cu trup⌋ pentru căci am venit, şi nu era om? Chemat-am, şi nu era cel ce să asculte. [292]Au nu poate mîna mea a izbăvi, au nu poci a scoate? Iată, cu dovada mea pustii-voi maarea şi voi pune rîurile pustii şi să vor usca peştii lor, pentru ca nefiind apă, şi vor muri cu sête.

3. Îmbrăca-voi ceriul în întunêrec şi ca un sac voi pune învălitura lui."

4. Domnul Domnul dă mie limba învăţăturei, ca să cunoscu cînd trebuie a dzice cuvîntu.

5. [4] [293]Puse-mă dimineaţă-dimineaţă, puse mie urêche a audzi.
6. [5] Şi învăţătura Domnului Domnului dăşchide-mi mie urechile, şi eu nu mă împoncişezu, nici pricesc.

7. [6] [294]Umărul mieu l-am dat spre bătăi şi fălcile mêle spre palme şi obrazul mieu nu l-am înturnat de cătră ruşinea scuipitorilor.[295]
8. [7] Şi Domnul Domnul ajutor mie s-au făcut, pentru acêea nu m-am înfruntat, ce am pus obrazul mieu ca o piatră tare şi cunoscuiu că nu mă voi ruşina.

9. [8] [296]Căci să apropie cela ce au îndreptat pre mine. Cine-i cel ci să judecă cu mine? Stă împotriva mea împreună. Şi cine-i cel ci să judecă cu mine? Apropie-să de mine. [9] Iată, Domnul Domnul va ajuta mie. Cine-mi va face rău mie? Iată, toţi voi ca o haină veţi vechi şi ca o carea va mînca pre voi.

10. Cine-i întru voi cela ci să tême de Domnul? Asculte gasului slugei lui. Cei ce mergu întru întunêrec şi nu iaste lor lumină, nădăjduind pre numele Domnului şi vă răzîmaţi pre Dumnedzău.

11. Iată, toţi voi foc ardeţi şi întăriţi para; mêrgeţi cu lumina focului vostru şi cu para carea aţi aţîţat. Pren mine s-au făcut acêstea voao, cu mîhnire veţi adormi.

Ms. 4389, p. 702-703

Cap 50

1. Aşa grăiêşte Domnul: „Care iaste această carte a lăsării maicii voastre, cu carea o am lăsat? Sau care datornic iaste, căruia v-am vîndut? Iată că cu păcatele voastre v-aţi vîndut şi pentru fărădelegile voastre am lăsat pre muma voastră.[557]

2. Că am venit, şi bărbat n-au fost; chiemat-am, şi nu era cine să auză. [558]Dară au nu poate mîna mea să mîntuiască, sau au nu poci scoate? (Sau au nu iaste în mine putêre să mîntuiesc?) Iată, cu groaza mea voiu pustii marea şi rîurile le voiu pune uscate şi peştii lor se vor usca, că nu va fi apă, şi vor muri de sête.[559]

3. Şi ceriul îl voiu îmbrăca întru întunêrec şi haina lui o voiu pune ca[560] de zăblău."

4. Domnul au dat mie limba învăţăturii, ca să pricep în vrêmea cêea ce se va cuveni să zic cuvîntul.

5. [4] Pusu-m-au dimineaţa, adaosu-mi-au[561] urêchie să auz.
6. [5] Şi învăţătura Domnului va dăşchide urechile mêle, iar eu nu mă voiu pune împotrivă, nici voiu grăi în ponciş.
7. [6] [562]Spinarea mea o am dat spre bătăi, obrazul mieu[563] spre lovire de palme, faţa mea nu o am întors de cătră ruşinarea scuipirei.[564]
8. [7] Şi Domnul Dumnezeu au fost mie ajutor, pentr-acêea nu m-am ruşinat, ce am pus faţa mea ca o piiatră vîrtoasă şi am priceput că nu mă voiu ruşina.

9 [8]. [565]Că se apropie cel ce mă îndireptează. Cine iaste cel ce se pîraşte cu mine? Să stea[566] împotrivă cu mine. Şi cine se pricêşte cu mine? Să se apropie de mine. [9] Iată, Domnul Dumnezeu mi-au ajutat; dară cine-mi va face rău? Iată că voi toţi vă veţi învechi ca o haină şi vă va mînca ca moliia.

10. Cine iaste întru voi care să se teamă de Domnul? Să asculte glasul slugii lui. Ceia ce umblă întru întunêrec şi nu iaste lor lumină, nădăjduiţi-vă pre nu-[567] *[703/1]* mele Domnului şi vă întăriţi pre Dumnezeu.

11. Iată, voi toţi aţîţaţi foc şi întăriţi văpaie; umblaţi cu lumina focului vostru şi cu văpaia lui carea o aţi aţîţat. Ce pentru mine au fost voaoă acêstea, să adormiţi în grijă.

Versiunea modernă

Capitolul al 50-lea

1. Aşa vorbeşte Domnul: „Care este răvaşul de despărţire al mamei voastre, cel prin care am izgonit-o? Sau cărui datornic v-am vîndut, dintre cei care mă silesc să plătesc? Iată, pentru păcatele voastre aţi fost vînduţi şi pentru nelegiuirile voastre am izgonit-o pe mama voastră.

2. În trup, deoarece am venit, şi nu era nici un om? Am strigat, şi nu era cine să asculte. Oare nu poate mîna mea să izbăvească? Sau nu pot eu să aduc izbăvire? Iată, cu mustrarea mea pustii-voi marea şi preface-voi rîurile în pustii şi se vor usca peştii lor, căci nu va mai fi apă, şi vor muri de sete.

3. Îmbrăca-voi cerul cu întuneric şi ca un sac voi face vălul lui."

4. Domnul Domnul îmi dă limbă de învăţătură, ca să ştiu cînd se cade să rostesc cuvînt.

5. [4] M-a pus în zori, în zori mi-a dat ureche ca să aud.
6. [5] Şi învăţătura Domnului, a Domnului, îmi deschide urechile, iar eu nu mă împotrivesc, nici nu întorc vorba.
7. [6] Spinarea mi-am dat-o spre lovituri de bici şi obrajii spre palme; faţa nu mi-am întors-o de la ruşinea scuipărilor.
8. [7] Şi Domnul Domnul mi-a fost ajutor, de aceea nu am ajuns de ocară, ci mi-am făcut faţa ca o stîncă tare şi am cunoscut că nu voi fi dat de ruşine.

9. [8] Căci se apropie cel care m-a îndreptăţit. Cine este cel ce vine la judecată cu mine? Să-mi stea împotrivă. Şi cine este cel ce vine la judecată cu mine? Să se apropie de mine. [9] Iată, Domnul Domnul îmi va veni în ajutor. Cine îmi va face rău? Iată, voi toţi ca o haină vă veţi învechi şi ca molia vă va mînca.

10. Cine dintre voi se teme de Domnul? Să asculte glasul robului său. Voi, care umblaţi în întuneric şi pentru care nu este lumină, încredeţi-vă în numele Domnului şi bizuiţi-vă pe Dumnezeu.

11. Iată, voi toţi aprindeţi un foc şi înteţiţi flacăra. Mergeţi în lumina focului vostru şi în flacăra pe care aţi aprins-o. Din pricina mea vi s-au întîmplat acestea, în întristare vă veţi culca.

Cap 51

1. Auziţi mie, ceia ce goniţi dreptul şi cercaţi pre Domnul! Priviţi la piatra cea întărită carea aţi cioplit şi la gaura gropii carea aţi săpat.

2. Priviţi la Avraam, tatăl vostru, *[563/2]* şi la Sárra, cêea ce chinuiêşte pre voi, [297]căci unul era, şi am chemat pre el şi l-am blagoslovit pre el şi l-am îndrăgit pre el şi l-am înmulţit pre el.

3. Şi pre tine acum te voi ruga, Sion, şi am mîngîiat toate pustiile lui şi voi pune pustiile lui ca raiul şi cêle de cătră apusurile ei ca raiul Domnului. Veselie şi bucurie afla-vor întru ea, ispovedanie şi glas de laudă.

4. Ascultaţi mie, ascultaţi mie, nărodul mieu, şi împăraţii,

Cap 51

1. Ascultaţi-mă, ceia ce urmaţi pre cel direpţ, luaţi aminte spre piiatra cea vîrtoasă aţi cioplit şi în gaura şipotului care aţi săpat.[568]

2. Băgaţi seama pre Avraam, tatăl vostru, şi pre Sarra, carea v-au născut, [569]că eu însumi l-am chiemat şi l-am blagoslovit şi l-am îndrăgit şi l-am înmulţit.

3. Ce şi pre tine, Siónule, te voiu mîngîia, că toate pustiile tale le-am mîngîiat şi voiu pune pustiia lui ca raiul Domnului. Afla-vor într-însa veselie şi bucurie şi mărturisire şi glas de laudă.[570]

4. Ascultaţi pre mine, nărodul mieu, ascultaţi şi luaţi aminte

Capitolul al 51-lea

1. Ascultaţi-mă, cei care urmăriţi ce este drept şi căutaţi pe Domnul! Priviţi către stînca tare pe care aţi tăiat-o şi la gaura gropii pe care aţi săpat-o.

2. Priviţi către Avraam, tatăl vostru, şi către Sara, care v-a născut, căci era unul singur, dar l-am chemat, l-am binecuvîntat, l-am iubit şi l-am înmulţit.

3. Şi pe tine te voi mîngîia acum, Sioane; am mîngîiat toate pustietăţile lui şi voi face pustietăţile lui ca o grădină şi cele dinspre apusul lui ca o grădină a Domnului. Bucurie şi veselie afla-vor în el, mărturisire şi glas de laudă.

4. Ascultaţi-mă, ascultaţi-mă, poporul meu, şi voi, regilor,

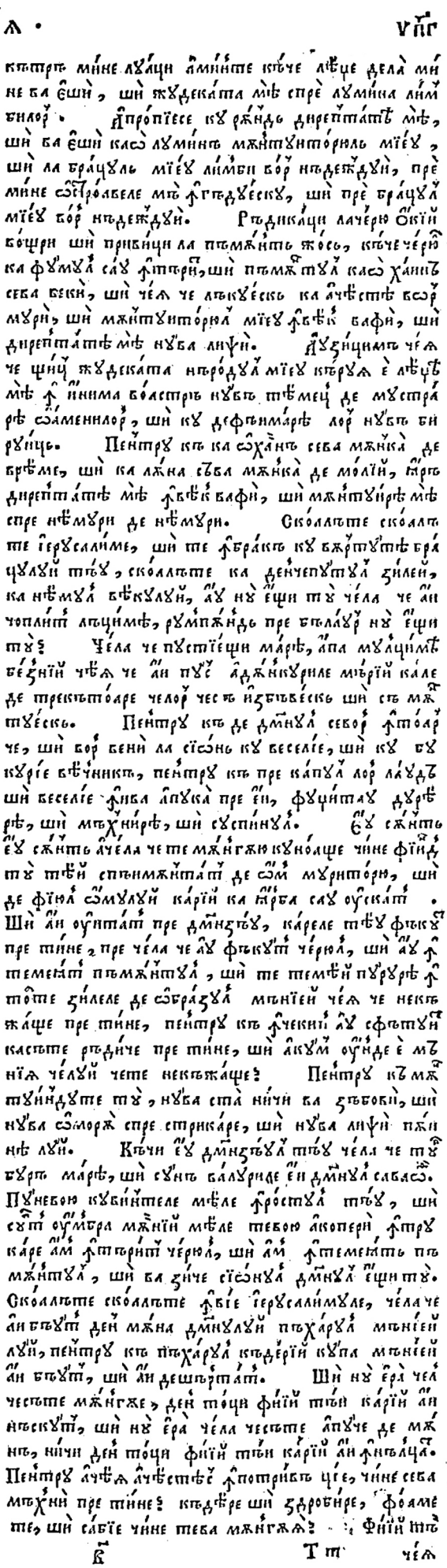

Biblia 1688, p. 483, col. 2

către mine luaţi aminte! Căce lêge de la mine va ieşi şi judecata mea — spre lumina limbilor.

5. Apropie-se curînd direptatea mea şi va ieşi ca o lumină mîntuitoriul mieu şi la braţul mieu limbi vor nădejdui. Pre mine ostroavele mă îngăduiescu şi pre braţul mieu vor nădejdui.

6. Rădicaţi la ceriu ochii voştri şi priviţi la pămînt, jos, căce ceriul ca fumul s-au întărit şi pămîntul ca o haină se va vechi; şi ceia ce lăcuiesc ca acêstea vor muri, şi mîntuitoriul mieu în veac va fi şi direptatea mea nu va lipsi.

7. Auziţi-mă, ceia ce ştiţi judecata, nărodul mieu, căruia e lêgea mea în inima voastră. Nu vă têmeţi de mustrarea oamenilor şi cu defăimarea lor nu vă biruiţi.

8. Pentru că ca o haină se va mînca de vrême şi ca lîna să va mînca de molii; iară direptatea mea în veac va fi şi mîntuirea mea spre neamuri de neamuri.

9. Scoală-te, scoală-te, Ierusalíme, şi te îmbracă cu vîrtutea braţului tău. Scoală-te ca de-nceputul zilei, ca neamul veacului. Au nu eşti tu cela ce ai cioplit lăţimea rumpînd pre bălaur, nu eşti tu

10. Cela ce pustieşti marea, apa, mulţimea beznii, cêea ce ai pus adîncurile mării cale de trecătoare celor ce să izbăvesc şi să mîntuiesc?

11. Pentru că de Domnul se vor întoarce şi vor veni la Sión cu veselie şi cu bucurie vêcinică, pentru că pre capul lor — laudă şi veselie îi va apuca pre ei; fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.

12. Eu sînt, eu sînt acela ce te mîngîiu! Cunoaşte cine fiind tu: te-ai spăimîntat de om muritoriu şi de fiiul omului, carii ca iarba s-au uscat,

13. Şi ai uitat pre Dumnezău carele te-au făcut pre tine, pre cela ce au făcut ceriul şi au întemeiat pămîntul; şi te temeai pururea în toate zilele de obrazul mîniei ceia ce necăjaşte pre tine; pentru că în ce chip au sfătuit ca să te rădice pre tine, şi acum unde e mîniia celui ce te necăjaşte?

14. Pentru că, mîntuindu-te tu, nu va sta, nici va zăbovi, şi nu va omorî spre stricare şi nu va lipsi pîinea lui.

15. Căci eu — Dumnezăul tău, cela ce turbură marea şi sună valurile ei, Domnul Savaoth.

16. Pune-voiu cuvintele mêle în rostul tău şi supt umbra mîinii mêle te voiu acoperi, întru care am întărit ceriul şi am întemeiat pămîntul. Şi va zice Siónul: „Domnul eşti tu!”

17. Scoală-te, scoală-te, învie, Ierusalímule, cela ce ai băut den mîna Domnului păharul mîniei lui! Pentru că păharul căderii, cupa mîniei ai băut şi ai deşărtat.

18. Şi nu era cel ce să te mîngîie den toţi fiii tăi carii ai născut şi nu era cela ce să te apuce de mînă nici den toţi fiii tăi carii ai înălţat.

19. Pentru acêea acêstea-s împotrivă ţie: cine se va mîhni pre tine? Cădêre şi zdrobire, foamete şi sabie. Cine te va mîngîia?

20. Fiii tăi //

Ms. 45, p. 563-564

cătră mine băgaţi în urechi! Căci lêge de la mine va ieşi şi judecata mea — spre lumina limbilor.

5. Apropie-să curînd dreptatea mea şi va ieşi ca o lumină mîntuitoriul mieu şi la braţul mieu ⌊limbi⌋ vor nădăjdui. Pre mine ostroavele mă îngăduiesc şi pre braţul mieu vor nădăjdui.

6. Rădicaţi la cer ochii voştri şi priviţi la pămînt, jos, căci ceriul ca fumul s-au întărit şi pămîntul ca o haină să va vechi; [298]şi ceia ce lăcuiesc ca acêstea vor muri, şi mîntuitoriul mieu în vac va fi şi dreptatea mea nu va lipsi.

7. Auziţi mie, ceia ce ştiţi judeţul, nărod căruia lêgea mea — întru inima voastră. Nu vă têmeţi ocara oamenilor[299], nu vă biruiţi.

8. Pentru ca cu o haină să va mînca de vrême şi ca lîna să va mînca de care; iară dreptatea mea în vac fi-va şi mîntuitoriul mieu spre rude de rude.

9. Scoală-te, scoală-te, Ierusalim, şi îmbracă vîrtutea braţului tău. Scoală-te ca de-nceputul dzilei, ca neamul vaculuı. Au nu tu eşti cêea ce ai cioplit lăţimea rumpînd pre bălaur, [10] [300]nu eşti tu

10. Cêea ce pustieşti maarea, apa, mulţimea beznii, cêea ce ai pus adîncurile mării cale a trêcerii celor ce să mîntuiesc şi hălăduiesc?

11. Pentru că de Domnul să vor întoarce şi vor veni la Sion cu veselie şi bucurie vêcinică, pentru că pre capul lor — răpaos şi veselie apuca-i-va pre ei; fugit-au durêrea şi mîhnirea şi suspinul.
12. Eu sînt, eu sînt acela ce te mîngîiu! Cunoaşte carea fiind: te-ai spămîntat de om pămîntean şi de fiiul omului, carii ca iarba s-au uscat,

13. Şi ai uitat pre Dumnedzău carele te-au făcut pre tine, pre cela ce au făcut ceriul şi au întemeiat pămîntul; şi te tême pururea, toate dzilele, *[564/1]* obrazul mîniei ceia ce năcăjaşte pre tine; pentru că în ce chip au sfătuit ca să te rădice pre tine, şi acum unde-i mîniia acelui ce năcăjaşte pre tine?

14. Pentru că, mîntuindu-te tu, nu va sta, nici va zăbăvi, şi nu va omorî spre stricare şi nu va lipsi pîinea lui.
15. Căci eu — Dumnedzăul tău, cela ce turbură maarea şi sunînd valurile ei, Domnul Savvaoth.

16. Pune-voi cuvintele mêle întru rostul tău şi supt umbra mîinii mêle te voi acoperi, întru carea am întărit ceriul şi am întemeiat pămîntul. Şi va dzice Sion: [301]„Domnul eşti tu!”

17. Scoală-te, scoală-te, învie, Ierusalimule, cela ce ai băut den mîna Domnului păharul mîniei lui! Pentru că păharul căderii, cupa mîniei ai băut şi ai dăşertat.

18. Şi nu era cela ce să te mîngîie dentru toţi fiii tăi carea ai născut şi nu era cela ce să sprăjinească de mîna ta nici dentru toţi fiii tăi carii ai înălţat.

19. [302]Pentru acêea acêstea-s împotrivă ţie: cine să va mîhni pre tine? Cădêre şi zdrobire, foamete şi cuţit. Cine te va mîngîia?
20. Fiii tăi

Ms. 4389, p. 703

la mine, împăraţilor! Că de la mine va ieşi lêgea şi judecata mea — în lumină limbilor.

5. Apropiia-se-va curînd direptatea mea şi va ieşi mîntuirea mea şi pre braţul mieu se vor nădăjdui ţările. Pre mine vor răbda ostroavele şi pre braţul mieu se vor nădăjdui.

6. Ridicaţi ochii voştri spre cer şi luaţi aminte jos, pre pămînt, că ceriul se-au întărit ca fumul şi pămîntul se-au învechit ca o haină şi cei ce vieţuiesc pre pămînt ca şi acêstea vor muri; [571]iar mîntuirea mea va fi în vêci şi direptatea mea nu va scădea.[572]

7. Ascultaţi-mă, ceia ce ştiţi judecata, oamenii miei, ceia ce iaste lêgea mea în inimile voastre. Nu vă têmeţi de ocara omenească, nici să nu vă plecaţi pentru hula lor.
8. Că vor învechi ca o haină de vrême[573] şi ca nişte lînă se vor mînca de molii; iar direptatea mea va fi în vêci şi mîntuitul mieu, den neam în neam.

9. Scoală, scoală, Ierusalíme, şi te îmbracă în tăriia braţului tău. Scoală-te ca de-ncepătura zilei, ca neamul cel vêcinic. Că au n-ai biruit tu pre cel trufaş şi au n-ai rănit pre bălaur?

10. [574]Dară au n-ai uscat tu marea, mulţimea fărăfundului apei, cela ce ai pus adîncurile mării întru cale trecătoare, ca să treacă mîntuiţi?[575]

11. Că pentru Domnul se vor întoarce şi vor veni în Sion cu bucurie şi cu veselie vêcinică, că pre capetele lor va fi veseliia şi lauda şi-i va apuca bucuriia; că au fugit durêrea şi grija şi suspinarea.
12. Eu sînt, eu sînt *[703/2]* cela ce[576] te mîngîiu. Cunoaşte de ce te spai şi te temi: de om muritoriu şi de fecior de om, carele se va usca ca iarba,

13. Şi ai uitat pre Dumnezeu, cela ce te-au zidit, cela ce au făcut ceriul şi au întemeiat pămîntul; şi te-ai temut pururea în toate zilele de faţa urgiei celuia ce te năcăjaşte, că au vrut să-ţi fie pre voie; deci acum unde iaste urgiia celuia ce te-au supărat?[577]

14. Că, mîntuindu-te tu, nu va rămînea, nici va zăbovi.

15. Că eu sînt Dumnezeul tău, cel ce turbur marea şi chiem valurile, numele mieu — Domnul Savaoth.

16. [578]Pune-voiu cuvintele mêle în gura ta şi te voiu acoperi supt umbra mîinii mêle, cu carea am întărit ceriul şi am întemeiat pămîntul. Şi va zice Siónul: „Voi sînteţi nărodul mieu!”[579]

17. Scoală, scoală, înviiază, Ierusalíme, cela ce ai băut păharul urgiei den mîna Domnului! Că ai băut păharul băuturii, rîsipirei urgiei, şi l-ai dăşărtat.

18. Şi n-au fost nimini den toţi feciorii tăi care să te mîngîie den cîţi ai născut, şi n-au fost cine să te apuce de mînă dentru toţi feciorii tăi care i-ai crescut[580].

19. [581]Doaoă sînt care se vor potrivi[582] ţie: cine se va jăli cu tine? Scădêrea şi foametea şi sabiia. Cine te va mîngîia?
20. Feciorii tăi

Versiunea modernă

spre mine plecaţi urechea! Căci lege de la mine va purcede şi judecata mea [va fi] lumină neamurilor.

5. Se apropie grabnic dreptatea mea şi mîntuirea mea va purcede ca lumina; în braţul meu vor nădăjdui neamurile. Întru mine vor năzui insulele şi în braţul meu vor nădăjdui.

6. Ridicaţi-vă ochii spre cer şi priviţi la pămîntul de dedesubt, căci cerul ca fumul s-a întărit, iar pămîntul ca o haină se va învechi; locuitorii precum acestea vor pieri, dar mîntuirea mea în veac va dăinui, iar dreptatea mea nu se va stinge.

7. Ascultaţi-mă, cei care cunoaşteţi judecata, poporul meu, în a cărui inimă este legea mea. Nu vă temeţi de ocara oamenilor şi de dispreţul lor nu vă lăsaţi doborîţi.
8. Căci precum o haină va fi roasă de vreme şi precum lîna va fi roasă de molie; dar dreptatea mea va dăinui în veac, iar mîntuirea mea, din neam în neam.

9. Trezeşte-te, trezeşte-te, Ierusalime, şi îmbracă-te cu tăria braţului tău. Trezeşte-te ca la început de zi, ca un neam din veac. Oare nu eşti tu cel care a tăiat lăţime, rupînd balaurul? [10] Nu eşti tu

10. Cel care a pustiit marea, apa, mulţimea adîncului, cel care a făcut din adîncurile mării cale de trecere pentru cei mîntuiţi şi răscumpăraţi?

11. Vor fi întorşi de Domnul şi vor veni spre Sion cu bucurie şi veselie veşnice, căci pe capul lor va fi laudă şi veselia îi va cuprinde; fugit-au durerea, întristarea şi suspinul.
12. Eu sînt, eu sînt cel care te mîngîie. Cunoaşte cine fiind tu: te-ai temut de un om muritor şi de un fiu al omului, care precum iarba s-au uscat.

13. Şi ai uitat de Dumnezeu, care te-a făcut, care a făcut cerul şi a întemeiat pămîntul; şi te-ai temut pururi, în toate zilele, de faţa mîniei celui care te strîmtora; căci în ce fel punea la cale să te nimicească, şi acum unde este mînia celui care te strîmtora?

14. Pentru că, atunci cînd vei fi mîntuit, nu va sta [locului], nici nu va zăbovi, nici nu va omorî spre stricare şi nu va lipsi pîinea lui.
15. Căci eu sînt Dumnezeul tău, care tulbură marea şi face valurile ei să mugească, Domnul Savaot.

16. Pune-voi cuvintele mele în gura ta şi te voi adăposti sub umbra mîinii mele, cu care am aşezat cerul şi am întemeiat pămîntul. Şi va zice Sionul: „Domnul eşti tu!”

17. Trezeşte-te, trezeşte-te, ridică-te, Ierusalime, care ai băut din mîna Domnului potirul mîniei lui! Căci potirul căderii, cupa mîniei ai băut-o şi ai golit-o.

18. Şi nu era cine să te mîngîie dintre toţi copiii tăi pe care i-ai născut şi nu era cine să te ia de mînă dintre toţi fiii tăi pe care i-ai crescut.

19. De aceea acestea îţi sînt împotrivă: cine se va întrista pentru tine? Cădere şi nimicire, foamete şi sabie. Cine te va mîngîia?
20. Fiii tăi

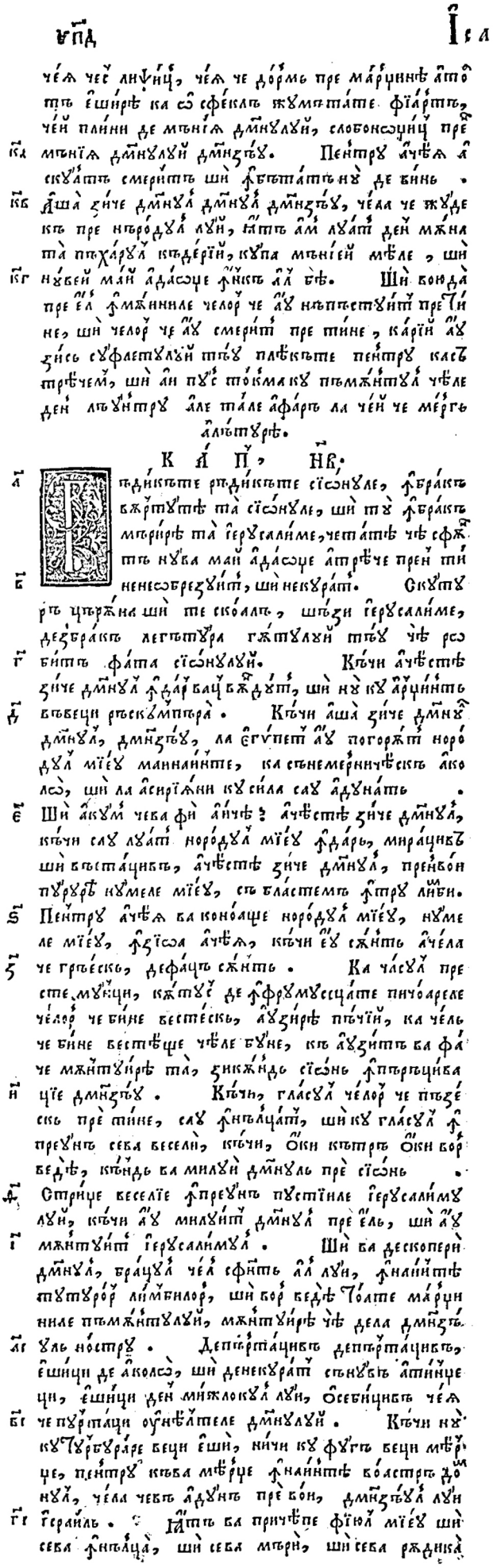

Biblia 1688, p. 484, col. 1

ceia ce-s lipsiţi, ceia ce dorm pre marginea a toată ieşirea ca o sfeclă jumătate fiartă, cei plini de mîniia Domnului, slobonogiţi pren mîniia Domnului Dumnezău.

21. Pentru acêea, ascultă, smerită şi îmbătată nu de vin!

22. Aşa zice Domnul Domnul Dumnezău, cela ce judecă pre nărodul lui: „Iată, am luat den mîna ta păharul căderii, cupa mîniei mêle, şi nu vei mai adaoge încă a-l bea.

23. Şi voiu da pre el în mîinile celor ce au năpăstuit pre tine şi celor ce au smerit pre tine, carii au zis sufletului tău: «Pleacă-te, pentru ca să trêcem», şi ai pus tocma cu pământul cêle denlăuntru ale tale afară, la cei ce merg alăturea."

Cap 52

1. Rădică-te, rădică-te, Siónule, îmbracă vîrtutea ta, Siónule, şi tu îmbracă mărirea ta, Ierusalíme, cetatea cea sfîntă! Nu va mai adaoge a trêce pren tine neobrezuit şi necurat.

2. Scutură ţărîna şi te scoală, şăzi, Ierusalíme; dezbracă legătura gîtului tău, cea robită, fata Siónului!

3. Căci acêstea zice Domnul: „În dar v-aţi vîndut şi nu cu argint vă veţi răscumpăra!"

4. Căci aşa zice Domnul Domnul Dumnezău: „La Eghípet au pogorît norodul mieu mai nainte, ca să nemernicească acoló, şi la asiriêni cu sila s-au adunat.

5. Şi acum ce va fi aicea?" Acêstea zice Domnul: „Căci s-au luat norodul mieu în dar, miraţi-vă şi văietaţi-vă!" Acêstea zice Domnul: „Pren voi pururea numele mieu să blastemă întru limbi.

6. Pentru acêea va conoaşte norodul mieu numele mieu, în zioa acêea, căci eu sînt acela ce grăiesc, de faţă sînt!"

7. Ca ceasul preste munţi, cîtu-s de înfrumuseţate picioarele celor ce binevestesc auzirea păcii, ca cel ce binevestêşte cêle bune, că auzită va face mîntuirea ta, zicînd Sión: „Împărăţi-va ţie Dumnezău."

8. Căci glasul celor ce păzesc pre tine s-au înălţat şi cu glasul împreună se va veseli, căci ochi cătră ochi vor vedea, cînd va milui Domnul pre Sión.

9. Strige veselie împreună pustiile Ierusalímului, căci au miluit Domnul pre el şi au mîntuit Ierusalímul.

10. Şi va descoperi Domnul braţul cel sfînt al lui înaintea tuturor limbilor şi vor vedea toate marginile pământului mîntuirea cea de la Dumnezăul nostru.

11. Depărtaţi-vă, depărtaţi-vă, ieşiţi de acoló şi de necurat să nu vă atingeţi; ieşiţi den mijlocul lui, osebiţi-vă, ceia ce purtaţi unêltele Domnului!

12. Căci nu cu turburare veţi ieşi, nici cu fugă veţi mêrge, pentru că va mêrge înaintea voastră Domnul, cela ce vă adună pre voi, Dumnezăul lui Israíl.

13. Iată, va pricêpe fiiul mieu şi se va înălţa şi se va mări şi se va rîdica /

Ms. 45, p. 564

ceia ce-s lipsiţi, ceia ce dormu pre[303] marginea a toată ieşirea ca o sfeclă jumătate fiartă, cei plini de mîniia Domnului, slăbănogiţi pren mîniia Domnului Dumnedzău.

21. Pentru acêea, ascultă, smeritä şi îmbătatä nu de vin!
22. Aşa dzice Domnul Dumnedzău, cela ce judecă pre nărodul lui: „Iată, am luat den mîna ta păharul căderii, cupa mîniei mêle, şi nu vei mai adaoge încă a bea pre el.
23. Şi voi da pre el la mîinile celor ce au năpăstuit pre tine şi celor ce te-au smerit pre tine, carii au dzis sufletului tău: «Pleacă-te, pentru ca să trêcem», şi ai pus atocma cu pămîntul cêle denlontru ale tale afară, la cei ce merg alaturea."

Cap 52

1. Rădică-te, rădică-te, ⌊Siónule, îmbracă vîrtutea ta, Siónule, şi tu îmbracă mărirea ta, Ierusalime, cetatea cea sfîntă! Nu va mai adaoge a trêce pren tine neobrăzuit şi necurat.
2. Scutură ţărna şi te scoală, şedzi, Ierusalíme; dăzbracă legătura gîtului tău, cea robită, fata Sion!

3. Căci aşa dzice *[564/2]* Domnul: „În dar v-aţi vîndut şi nu cu argint veţi răscumpăra!"

4. [304]Căci aşa zice Domnul Domnul ⌊Dumnedzău⌋: „La Égiptu au pogorît nărodul mieu mainte, ca să nemernicească acoló, şi la assiriêni cu sila s-au adus.

5. Şi acum ce va fi aicea?" Acêstea dzice Domnul: „Căci s-au luat nărodul mieu în dar, miraţi-vă şi văietaţi-vă!" Acêstea dzice Domnul: [305]„Pren voi pururea numele mieu să blastăme întru limbi.

6. Pentru acêea va cunoaşte nărodul mieu[306], pentru acêea întru dzua acêea, căci eu sînt acela ce grăiesc, sînt de faţă!"
7. Ca ceasul preste munţi, [307]cîtu-s de înfrîmseţate picioarele celor ce binevestesc audzire de pace, ca cel ce binevestêşte bune, căci audzite va face mîntuirea ta, dzicînd Sion: „Împărăţi-va ţie Dumnedzău."

8. ⌊Căci⌋ glasul celor ce păzesc pre tine s-au înălţat şi cu glasul împreună să va veseli, căci ochi cătră ochi vor vedea, cînd va milui Domnul pre Sion.

9. Spargă veselie împreună pustiile Ierusalim, căci au miluit Domnul pre el şi au izbăvit Ierusalimul.

10. ⌊Şi⌋ va dăscoperi Domnul pre[308] braţul cel înalt al lui înaintea tuturor limbilor [309]şi vor vedea toate marginile pămîntului mîntuirea cea de la Dumnedzăul nostru.
11. Dăpărtaţi-vă, dăpărtaţi-vă, ieşiţi de acoló şi de necurat să nu vă atingeţi; ieşiţi den mijlocul ei, usăbiţi-vă, ceia ce purtaţi unêltele Domnului!

12. Căci nu cu turburare veţi ieşi, nici cu fugă veţi mêrge, pentru că va mêrge înaintea voastră Domnul, ⌊cela⌋ ce şi vă adună pre voi, Dumnedzăul Israil.

13. Iată, va pricêpe fiiul mieu şi să va înălţa şi să va mări şi să va rădica

Ms. 4389, p. 703-704

cei fără de ruşine, carii şăd[583] în marginea a toate căile ca o varză[584] jumătate fiiartă, carea iaste plină de urgiia Domnului, rîsipiţi de Domnul Dumnezeu.[585]

21. Pentr-acêea te-ai chiemat smerit şi beat nu de vin.
22. Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu, cela ce judecă nărodului său: „Iată, am luat den mîna ta păharul rîsipirei, băutura urgiei mêle, şi de acum nu vei mai adaoge a-l mai bea.
23. Şi-l voiu pune în mîinile celor ce au năcăjit pre tine şi te-au umilit şi au zis sufletului tău: «Pleacă-te, să trêcem şi pune spatele tale întocma cu pămîntul, fără de ceia carii trec!»"

Cap 52

1. Scoală-te, scoală, Siónule, îmbracă-te, Siónule, în tăriia ta, îmbracă-te, Ierusalíme, în slava ta, cetatea cea sfîntă! Că de acum nu va mai adaoge să mai treacă pren tine cel neobrezuit şi cel necurat.[586]
2. Scutură-te de pulbere şi te scoală! Şăzi, Ierusalíme, leapădă legătura grumazilor tăi, fata Siónului cea robită!
3. Că aceasta zice Domnul: „În zadar aţi fost vînduţi şi fără de preţ[587] v-aţi mîntuit!"

4. Că aşa grăiêşte Domnul: [588]„Nărodul mieu întîi se-au *[704/1]* pogorît în Eghípet să lăcuiască acoló, iar în Assiriia se-au adus de nevoie.[589]

5. Dară acum ce sînteţi aici, zice Domnul, de se-au luat nărodul mieu în dar? Miraţi-vă şi plîngeţi, grăiêşte Domnul, [590]că pentru voi în toată vrêmea se hulêşte numele mieu întru ţări.

6. Pentr-acêea va[591] cunoaşte nărodul mieu numele mieu în zioa acêea, că eu însumi sînt cela ce grăiesc, şi iată că sînt,
7. Şi am venit ca vrêmea pre munţi." [592]Cîtu-s de frumoase[593] picioarele celor ce vestesc pre munţi şi ale celor ce mărturisesc pacea bunătăţii, carii vor face auzită mîntuirea ta, zicînd Siónului: „Împărăţi-va întru tine Dumnezeul tău."
8. Că glasul celor ce te păzesc se-au înălţat şi denpreună cu glasul se vor bucura, că vor căuta ochi cătră ochi, cînd va milui Domnul pre Sion.[594]

9. Să cure bună bucurie pustiia Ierusalímului, că o au miluit Domnul şi au mîntuit pre Ierusalim.

10. Şi va arăta Domnul braţul său cel sfînt înaintea tuturor limbilor [595]şi vor vedea toate marginile pămîntului mîntuirea Dumnezeului nostru.

11. Daţi-vă în laturi, daţi-vă în laturi, ieşiţi de aici [596]şi nu vă atingeţi de necurăţii; ieşiţi den mijlocul ei, osebiţi-vă, ceia ce rîdicaţi vasele Domnului!

12. Că nu veţi ieşi cu turburare, nici vă veţi duce cu fuga, că va mêrge Domnul înaintea voastră şi vă va strînge Domnul Dumnezeul lui Israil.[597]

13. Iată, va pricêpe sluga mea şi se va înălţa şi se va proslăvi

Versiunea modernă

cei năuciţi, care zac la capătul oricărei uliţe ca o sfeclă pe jumătate fiartă, cei plini de mînia Domnului, slăbiţi prin mînia Domnului Dumnezeu.

21. De aceea, ascultă, tu, cea umilită şi beată, dar nu de vin!
22. Aşa vorbeşte Domnul, Domnul Dumnezeu, care judecă pe poporul lui: „Iată, am luat din mîna ta potirul căderii, cupa mîniei mele, şi nu vei mai bea din ea.
23. Şi o voi pune în mîinile celor care te-au nedreptăţit şi a celor care te-au umilit, care au spus sufletului tău: «Pleacă-te, ca să trecem noi», şi ai făcut una cu pămîntul cele dinăuntrul tău afară pentru cei care trec pe alături."

Capitolul al 52-lea

1. Trezeşte-te, trezeşte-te, Sioane, îmbracă-ţi tăria, Sioane, şi tu îmbracă-ţi slava, Ierusalime, cetate sfîntă! Nu va mai trece prin tine [om] netăiat împrejur şi necurat.
2. Scutură praful şi ridică-te, şezi, Ierusalime; leapădă lanţul de pe grumaz, cea robită, fiica Sionului!

3. Căci acestea le spune Domnul: „Fără plată aţi fost vînduţi, şi nu cu argint veţi fi răscumpăraţi."

4. Căci aşa vorbeşte Domnul Domnul Dumnezeu: „În Egipt s-a coborît poporul meu mai înainte, ca să locuiască acolo, şi la asirieni au fost duşi în mod silnic.
5. Şi acum ce va fi aici?" Acestea le spune Domnul: „Fiindcă a fost luat fără plată poporul meu, minunaţi-vă şi tînguiţi-vă!" Acestea le spune Domnul: „Din pricina voastră pururea este hulit numele meu între neamuri.
6. De aceea va cunoaşte poporul meu numele meu în ziua aceea, căci eu însumi sînt cel care vorbeşte, iată-mă!"
7. Ca primăvara pe munţi, ce frumoase sînt picioarele celor care binevestesc zvon de pace, ca unul care binevesteşte lucruri bune, căci auzită va face mîntuirea ta, zicînd Sionului: „Va împărăţi Dumnezeul tău."
8. Căci glasul celor care te păzesc s-a înălţat şi cu glasul împreună se vor bucura, căci ochi către ochi vor privi, cînd se va îndura Domnul de Sion.

9. Să izbucnească de bucurie împreună pustietăţile Ierusalimului, căci Domnul s-a îndurat de ei şi a izbăvit Ierusalimul.

10. Şi va descoperi Domnul braţul său cel sfînt înaintea tuturor neamurilor şi vor vedea toate marginile pămîntului mîntuirea cea de la Dumnezeul nostru.

11. Depărtaţi-vă, depărtaţi-vă, ieşiţi de acolo şi de [lucru] necurat nu vă atingeţi; ieşiţi din mijlocul lui, deosebiţi-vă, cei care purtaţi vasele Domnului!

12. Căci nu cu tulburare veţi ieşi, nici în fugă nu veţi merge, căci va merge înaintea voastră Domnul, cel care vă adună pe voi, Dumnezeul lui Israel.

13. Iată, robul meu va înţelege şi va fi înălţat şi va fi slăvit

Biblia 1688, p. 484, col. 2

foarte.

14. În ce chip se vor spămînta asupra ta mulţi, aşa se va necinsti de cătră oameni chipul tău şi direapta ta de fiii oamenilor.

15. Aşa se vor mira limbi multe de el şi vor ţinea împăraţi gura lor; căci cărora nu s-au vestit pentru dînsul vor vedea şi cei ce n-au auzit vor pricêpe.

Cap 53

1. Doamne, cine au crezut auzului nostru? Şi braţul Domnului la cine s-au descoperit?

2. Vestit-am ca un copil înaintea lui, ca rădăcina în pămînt sătos; nu iaste chip la el, nici mărire. Şi văzum pre el, şi nu avea chip, nici frumsêţe.

3. Ce chipul lui — necinstit şi lipsit mai mult decît toţi fiii oamenilor, om întru rană fiind şi ştiind a purta boală, căci s-au întors faţa lui, să necinsti şi nu se socoti.

4. Acesta păcatele noastre poartă şi pentru noi să chinuiêşte, şi noi am gîndit a fi el în durêre şi în rană de Dumnezău şi în patimă rea.

5. Şi el să răni pentru păcatele noastre şi să bolnăvi pentru fărădelegile noastre. Învăţătura păcii iaste noao întru el, cu rana lui noi ne-am vindecat.

6. Toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, om pre calea lui rătăci. Şi Domnul l-au dat pre el păcatelor noastre.

7. Şi el, pentru căci e chinuit, nu deşchide gura lui. Ca o oaie spre junghiêre să aduse şi ca mielul înaintea celui ce tunde, fără de glas, aşa nu deşchide gura lui.

8. Cu smerenie judecata lui s-au rîdicat. Rudeniia lui cine o va povesti? Căci să rîdică de la pămînt viaţa lui, de la fărădelegile norodului mieu adusu-s-au la moarte.

9. Şi voiu da pre cei răi în loc de îngroparea lui şi pre cei avuţi în loc de moartea lui; căci fărădelêge n-au făcut, nici ficleşug — în gura lui.

10. Şi Domnul va să-l curăţască pre el de rană. De veţi da pentru păcat, sufletul vostru vedea-va sămînţă îndelungată cu viaţă.

11. Şi va Domnul cu mîna lui ca să ia de la durêrea sufletului lui, să arate lui lumină şi să zidească cu înţelêgerea, să îndireptêze pre cel dirept, cel ce bine lucrează la mulţi, şi păcatele lor acesta le va purta.

12. Pentru acêea acesta va moşteni pre mulţi şi prăzile celor tari va împărţi, pentru carea s-au dat la moarte sufletul lui şi întru cei fără de lêge să socoti. Şi el păcatele multora au suferit şi pentru fărădelegile lor s-au dat.

Cap 54

1. Veselêşte-te, stearpo, cêea ce nu naşte, rumpe şi strigă, cêea ce nu chinuieşti, căci mulţi sînt fiii pustiiului, mai vîrtos decît ai ceia ce are pre bărbat, pentru că zise Domnul.

2. Lărgêşte locul cortului tău şi pieile gar- //

Ms. 45, p. 564-565

foarte.

14. În ce chip să vor întrista preste tine mulţi, aşa să va necinsti-să de cătră oameni chipul tău şi dreapta ta de fiii oamenilor.

15. Aşa să vor mira limbi multe preste el şi vor ţinea împăraţi gura lor; [310]căci cărora nu s-au vestuit[311] pentru îns vor vedea şi carii n-au audzit vor pricêpe.

Cap 53

1. Doamne, [312]cine au crezut audzului nostru? Şi braţul Domnului la cine s-au dăscoperit?

2. Vestit-am ca un copil înaintea lui, ca rădăcina în *[565/1]* pământul sătos; nu iaste chip la el, nici mărire. Şi văzum pre el, şi nu avea chip, nici frîmsêţe.

3. Ce chipul lui — necinstit [313]şi lipsit mai mult ⌊decît toţi⌋ fiii oamenilor, om întru rană fiind şi ştiind a purta boală, căci au întorsu faţa lui, necinsti-să şi nu să socoti.

4. [314]Acesta păcatele noastre poartă şi pentru noi doare, şi noi am gîndit pre el a fi în durêre şi întru rană de Dumnedzău şi întru chinuire.[315]

5. [316]Şi el să răni pentru păcatele noastre şi să bolnăvi pentru fărădălegile noastre. Învăţătura păcii — noao preste el, cu rana lui noi ne-am vindecat.

6. Toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, om pre calea lui rătăci. Şi Domnul l-au dat pre el păcatelor noastre.

7. Şi el, pentru căci ii chinuit, nu dăşchide gura lui. [317]Ca oaia spre junghêre să aduse şi ca mielul înaintea celui ce tunde, fără de glas, aşa nu dăşchide gura lui.

8. [318]Cu smereniia judeţul lui s-au rădicat. Rudeniia lui cine o va povesti? Căci să rădícă de la pământ viaţa lui, de la fărădălegile nărodului mieu adusu-s-au la moarte.

9. Şi voi da pre cei răi pentru moartea lui[319]; [320]căci fărădâlêge n-au făcut, nici vicleşug — întru gura lui.

10. Şi Domnul va să-l curăţască pre el pentru rană. De să va da pentru păcat, sufletul vostru vedea-va sămînţă îndălungată la viaţă.

11. Şi va Domnul cu mîna lui ca să ia de la durêrea sufletului lui, să arate lui lumină şi să zidească cu înţelêgerea, să îndreptêdze pre cel dreptu ce bine lucrează la mulţi, şi păcatele lor acesta le va purta.

12. Pentru acêea acesta va moşteni pre mulţi şi a vîrtoşilor va împărţi prăzi, pentru carii s-au dat la moarte sufletul lui [321]şi întru cei fără de lêge să socoti. Şi acesta păcate a mulţi[322] au suferit şi pentru fărădălegile lor s-au dat.

Cap 54

1. [323]Veselêşte-te, stearpo, cêea ce nu naşti, rumpe şi strigă, cêea ce nu chinuieşti, căci mai mulţi-s fiii pustiiului, mai mult decît a ceia ce are pre bărbat; pentru că zise Domnul.

2. Lărgêşte locul cortului tău şi pieile gar-

Ms. 4389, p. 704

foarte.

14. Că cum se vor scula asupra ta mulţi, aşa se va şi ocărî de oameni vedêrea ta şi slava ta de feciorii oamenilor.

15. Că aşa se vor mira de tine limbi multe şi vor opri împăraţii gura lor; [598]că celor[599] ce nu se-au făcut lor vêste pentru dînsul, ei vor vedea, şi care n-au auzit, ei vor pricêpe.

Cap 53

1. [600]Doamne, cine au crezut auzului nostru şi braţul Domnului cui se-au arătat[601]?[602]

2. Vestit-am ca un cocon înaintea lor, ca rădăcina în pământ secetos; nu iaste chipul lui, nice slava. Şi l-am văzut, şi n-avea vedêre, nici frumsêţe.

3. Ce chipul lui — fără de cinste [603]şi mai lipsit decît al tuturor feciorilor omeneşti, om fiind în rană şi ştiind să rabde durêrea, că au întors[604] faţa sa să se ocărască şi nu se-au băgat în seamă.

4. [605]Acesta poartă păcatele noastre şi pentru noi îl doare, şi noi *[704/2]* l-am socotit să fie în ostenéală şi în rane de la Dumnezeu şi în răotate.[606]

5. [607]Iar el au fost rănit pentru fărădelegile noastre şi au avut durêre pentru păcatele noastre. Învăţătura smereniei noastre pre dînsul, cu rana lui noi ne-am vindecat.

6. Toţi am rătăcit ca oile, omul au rătăcit den calea sa. Şi Domnul l-au dat pentru păcatele noastre.

7. Iar el, pentru ca să i se facă rău, n-au dăşchis gura sa. Dusu-se-au ca o oaie spre junghêre şi ca un miel înaintea celui ce-l tunde, fără de glas, aşa nu dăşchide gura sa.[608]

8. [609]Întru smereniia lui se-au luat judecata lui; şi neamul lui cine-l va spune? Că se va lua de pre pământ viiaţa lui, de nărodul mieu cel fără de lêge se-au dus la judecată.

9. Şi voiu da pre cei hiclêni în locul îngropării lui şi pre cei bogaţi în locul morţii lui; [610]pentru că n-au făcut fărădelegi, nici nu se-au aflat înşălăciune în gura lui.

10. Şi Domnul va să-l curăţească[611] de rană. De se va da sufletul vostru pentru păcat, se va vedea seminţie mult trăitoare.

11. Şi va Domnul să ia cu mîna sa durêrea den sufletul lui, să arate lui lumina şi să zidească cu înţelêgere, să îndireptêze pre cel direpţ, cela ce slujaşte bine a mulţi, şi păcatele lor acela le va rîdica.[612]

12. Pentr-acêea va moştina pre mulţi şi va împărţi jacmanul celor vîrtoşi, pentru carii au fost sufletul lui dat spre moarte [613]şi au fost socotit cu cei fără de lêge. Şi acela au rîdicat păcatele a mulţi şi pentru fărădelegile lor au fost dat.

Cap 54

1. [614]„Veselêşte-te, stearpă, cêea ce nu naşti, rumpe şi strigă, cêea ce n-ai pătimit dureri, că mai mulţi coconi — cei pustii decît ceiia ce are bărbat", grăiêşte Domnul.[615]

2. Lărgêşte locul cortului tău şi (pieile)

Versiunea modernă

nespus.

14. După cum se vor minuna de tine mulţi, aşa vor fi nesocotite de către oameni chipul tău şi dreapta ta de către fiii oamenilor.

15. Aşa se vor minuna de el neamuri multe şi împăraţii îşi vor închide gura. Căci cei cărora nu li se vestise despre el vor vedea şi cei care nu auziseră vor pricepe.

Capitolul al 53-lea

1. Doamne, cine a crezut vestirea noastră? Şi braţul Domnului cui i s-a descoperit?

2. Am vestit înaintea lui ca un copil, ca o rădăcină într-un pământ însetat; nu are nici chip, nici slavă. Şi noi l-am văzut, şi nu avea chip, nici frumuseţe.

3. Dar chipul lui era fără de cinste, mai obidit decît toţi fiii oamenilor, om în durere şi deprins să poarte slăbiciunea, încît s-a întors faţa lui, n-a fost preţuit şi pus la socoteală.

4. Acesta păcatele noastre le poartă şi pentru noi este chinuit, iar noi am socotit că este în necaz şi în durere de la Dumnezeu şi în năpastă.

5. Dar el a fost rănit pentru fărădelegile noastre şi s-a istovit pentru fărădelegile noastre. Pedeapsa pentru pacea noastră [a fost] asupra lui, prin vînătaia lui am fost noi vindecaţi.

6. Toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, fiecare pe calea lui s-a rătăcit. Şi Domnul l-a dat pentru păcatele noastre.

7. Şi el din pricina caznei nu-şi deschide gura. Ca o oaie la junghiere a fost dus şi ca un miel fără glas înaintea celui ce-l tunde, aşa nu-şi deschide gura.

8. În umilinţă judecata lui a fost luată. Neamul lui cine-l va istorisi? Căci este luată de pe pământ viaţa lui, pentru nelegiuirile poporului meu a fost dus la moarte.

9. Şi îi voi da pe cei răi pentru îngroparea lui şi pe cei bogaţi pentru moartea lui; căci nelegiuire nu a săvîrşit, nici [nu s-a găsit] înşelăciune în gura lui.

10. Şi Domnul voieşte să-l curăţească de rană. Dacă veţi dărui pentru păcat, sufletul vostru vedea-va sămînţă cu viaţă îndelungată.

11. Şi Domnul voieşte cu mîna lui să ia de la necazul sufletului său, să-i arate lumină şi să-l frămînte cu înţelegere, să îndreptăţească pe cel drept care bine slujeşte multora, şi păcatele lor el le va purta.

12. De aceea el va moşteni pe mulţi şi va împărţi prăzile celor puternici, fiindcă sufletul lui a fost dat la moarte şi între cei fără de lege a fost socotit. Şi el a purtat păcatele multora şi pentru păcatele lor a fost dat [la moarte].

Capitolul al 54-lea

1. Bucură-te, stearpo, care nu naşti, izbucneşte şi strigă, tu, care nu suferi durerile naşterii! Căci mai mulţi sînt copiii celei părăsite decît ai celei cu bărbat, căci Domnul a vorbit.

2. Lărgeşte locul cortului tău şi întinde [pe ţăruşi] pieile

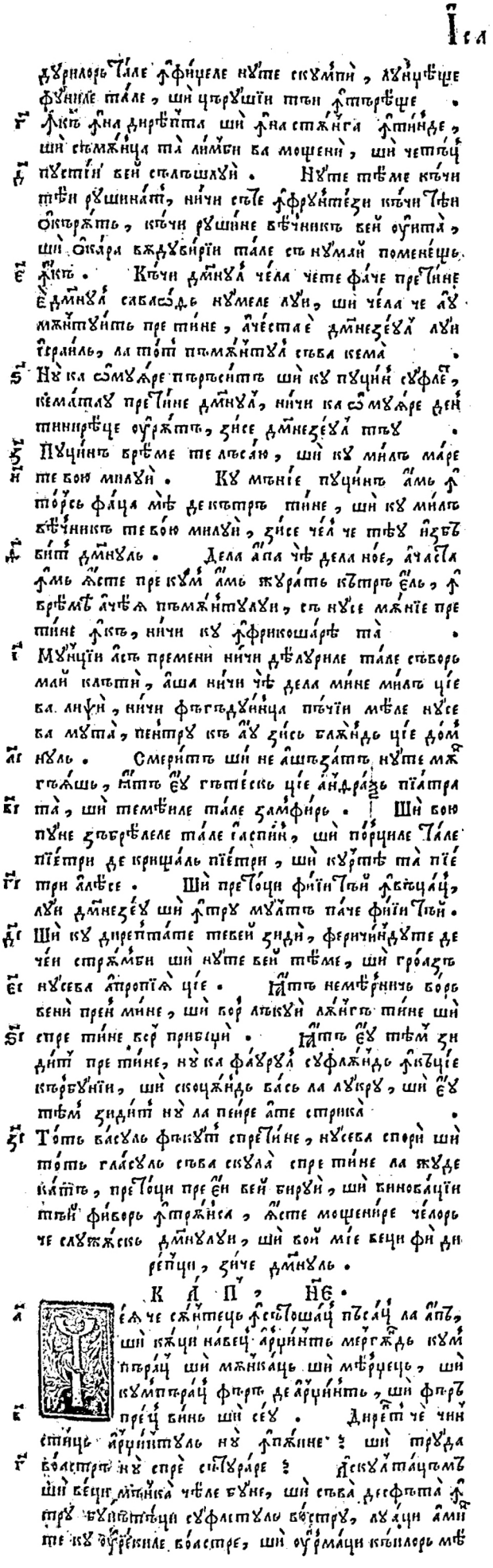

Biblia 1688, p. 485, col. 1

durilor tale înfige-le, nu te scumpi! Lungêşte funile tale şi ţăruşii tăi întărêşte!

3. Încă în a direapta şi în a stînga întinde, şi sămînţa ta limbi va moşteni şi cetăţi pustii vei sălăşlui.

4. Nu te tême căci te-ai ruşinat, nici să te înfruntezi căci te-ai ocărît. Căci ruşine vêcinică vei uita şi ocara văduvirii tale să nu mai pomeneşti încă.

5. Căci Domnul cela ce te face pre tine e Domnul Savaóth — numele lui, şi cela ce au mîntuit pre tine, acesta e Dumnezeul lui Israíl, la tot pămîntul să va chema.

6. Nu ca o muiêre părăsită şi cu puţin suflet chemat-au pre tine Domnul, nici ca o muiêre den tinirêţe urîtă. Zise Dumnezeul tău:

7. „Puţină vrême te lăsaiu, şi cu milă mare te voiu milui;

8. Cu mînie puţină am întors faţa mea de cătră tine şi cu milă vêcinică te voiu milui", zise cel ce te-au izbăvit, Domnul.

9. „De la apa cea de la Nóe aceasta îmi iaste, precum am jurat cătră el în vrêmea acêea, pămîntului să nu se mînie pre tine încă, nici cu înfricoşarea ta.

10. Munţii a să premeni, nici dealurile tale să vor mai clăti, aşa nici cea de la mine milă ţie va lipsi, nici făgăduinţa păcii mêle nu se va muta. Pentru că au zis «Blînd ţie Domnul.»

11. Smerită şi neaşăzată, nu te mîngîiaşi; iată, eu gătesc ţie anthrax piatra ta şi temêile tale — zamfir.

12. Şi voiu pune zăbrêlele tale iaspin şi porţile tale pietri, de criştal pietri, şi curtea ta — pietri alêse.

13. Şi pre toţi fiii tăi învăţaţi lui Dumnezeu şi întru multă pace fiii tăi.

14. Şi cu direptate te vei zidi, fericindu-te de cei strîmbi, şi nu te vei tême şi groază nu se va apropiia ţie.

15. Iată, nemêrnici vor veni pren mine şi vor lăcui lîngă tine şi spre tine vor pribegi.

16. Iată, eu te-am zidit pre tine, nu ca faurul suflînd în căţie cărbunii şi scoţînd vas la lucru; şi eu te-am zidit nu la pieire a te strica.

17. Tot vasul făcut spre tine nu se va spori şi tot glasul să va scula spre tine la judecată. Pre toţi pre ei vei birui şi vinovaţii tăi fi-vor într-însa. Iaste moştenire celor ce slujăsc Domnului, şi voi mie veţi fi direpţi", zice Domnul.

Cap 55

1. „Ceia ce sînteţi însătoşaţi, păsaţi la apă, şi cîţi n-aveţi argint, mergînd cumpăraţi şi mîncaţi, şi mêrgeţi şi cumpăraţi fără de argint şi fără preţ vin şi seu.

2. Direpţ ce cinstiţi argintul nu în pîine şi truda voastră nu spre săturare?

3. Ascultaţă-mă şi veţi mînca cêle bune şi să va desfăta întru bunătăţi sufletul vostru. Luaţi aminte cu urechile voastre şi urmaţi căilor mê- /

Ms. 45, p. 565-566

durilor tale înfige-le, nu te scumpi! Lungêşte funiile tale şi ţăruşii tăi întărêşte!

3. Încă în a dreapta şi *[565/2]* în a[324] stînga întinde, şi sămînţa ta limbi va moşteni şi cetăţi pustiite vei lăcui.

4. Nu te tême[325] căci te-ai ruşinat, nici să te înfruntedzi căci te-ai ocărît. Căci ruşine vêcinică vei uita şi ocara văduviei tale să nu mai pomeneşti[326] încă.

5. Căci Domnul cela ce te face pre tine, Domnul Savvaoth — numele lui, şi cel ce au izbăvit pre tine, [327]acesta — Dumnedzăul Israil, la tot pămîntul să va chema.

6. Nu ca o muiêre părăsită şi cu puţîn suflet chemat-au pre tine Domnul, nici ca o muiêre den tinerêţe urîtă. Dzise Dumnedzăul tău:

7. „Vrême puţînă lăsai pre tine, şi[328] milă mare te voi milui;

8. Cu mînie puţînă am întorsu faţa mea de cătră tine şi cu milă vêcinică te voi milui", dzise cela ce au mîntuit pre tine, Domnul.

9. „De la apa cea de la Noe [329]aceasta mie iaste, pentru căci am jurat lui întru vrêmea acêea, pămîntului să nu să mînie pre tine încă, nici cu înfricoşarea ta.

10. Măgurile să să primenească, nici dealurile tale să vor mai clăti, aşa nici cea de la mine milă ţie va lipsi, nici făgăduinţa păcii mêle nu să va muta, pentru că au dzis «Blînd ţie Domnul».

11. Smerită şi neaşezată, nu te mîngîiaşi; iată, eu gătesc ţie cărbune piatra ta şi temeliile tale —zamfir.

12. Şi voi pune zăbrêlele tale ghesmi şi porţile tale pietri, cristaluri pietri, şi curtea ta — pietri alêse.

13. [330]Şi pre toţi fiii tăi învăţaţi a lui Dumnedzău şi întru multă pace fiii tăi.

14. Şi cu dreptate te vei zidi, ferindu-te de ce-i strîmbu, şi nu te vei tême şi groaza[331] nu să va apropiia ţie.

15. Iată, nemêrnici vor veni pren mine şi vor lăcui lîngă tine şi pre tine vor pribegi.

16. Iată, eu te-am zidit pre tine, nu ca faurul suflînd cu căţiia cărbunii şi scoţînd vase la lucru; şi eu te-am zidit la pierire, să te stric.

17. Tot vasul făcut spre tine nu bine să va spori şi tot glasul să va scula spre tine la judeţ. Pre toţi pre ei vei birui ⌊şi cei vinovaţi ai tăi fi-vor întru ea⌋. Iaste moştenire celor ce slujesc Domnului, şi voi veţi fi mie drepţi", dzice Domnul.

Cap 55 *[566/1]*

1. „Ceia ce-s însătoşaţi, păsaţi la apă, şi cîţi nu aveţi argint, mergînd cumpăraţi şi mîncaţi, şi mêrgiţi şi cumpăraţi fără de argint şi cinste vin şi seu.

2. Pentru căci cinstiţi argintul nu întru pîini şi truda voastră nu întru săturare?

3. Ascultaţi mie şi veţi mînca bune şi să va dăsfăta întru bunătăţi sufletul vostru. Luaţi aminte cu urechile voastre şi urmaţi căilor mê-

Ms. 4389, p. 704-705

curţilor tale le înfige[616] şi nu le cruţa! Lungêşte funile tale şi păruşii tăi îi întărêşte!

3. Întinde-te în direapta şi în stînga, şi seminţiia ta va lua[617] ţări şi cetăţile cêle pustii le va sălăşlui.[618]

4. Nu te tême căci te-ai ruşinat, nici nu te întoarce căci te-ai ocărît. Că ruşinarea cea vêcinică o vei uita şi ocărîle văduvirei tale de acum nu ţi le vei mai aduce aminte.

5. Că Domnul *[705/1]* cela ce te face, [619]numele lui — Domnul Savaoth, şi cela ce te-au mîntuit, Dumnezeul lui Israil, acela se va chiema Dumnezeu preste tot pămîntul.[620]

6. Că n-au chiemat Domnul pre tine ca pre o muiêre lăsată şi slabă, nici ca pre o muiêre urîtă den tinerêţe. Au zis Dumnezeul tău:

7. „În puţinea vrême te-am lăsat, iar cu mare milă te voiu milui;

8. În puţinea urgie am întors faţa mea de la tine, iar te-am miluit cu milă vêcinică", au zis Domnul cel ce te mîntuiêşte.[621]

9. [622]„Ca şi în zilele lui Noí iaste mie aceasta, cum m-am jurat lui într-acea vrême, ca de acum să nu mă mai mîniiu înaintea ta pre pămînt,

10. Nici să mai mut munţii cu mîniia mea şi dealurile tale să nu se mai clătească; aşijderea, nici mila mea să lipsească ţie şi făgăduinţa păcii tale nu se va muta", au zis Domnul, miluitoriul tău.[623]

11. „Smeritule şi risipitule, iată că te vei mîngîia; iată, eu gătesc ţie anthráx[624] piiatra ta şi temeliei tale — zamfir.

12. Şi voiu pune zăbrêlele tale de iáspis şi porţile tale de piiatră de cristal şi curtea ta de piiatră aleasă,[625]

13. [626]Şi pre toţi feciorii tăi învăţaţi de Dumnezeu şi fiii tăi întru multă pace.

14. Şi te vei îngrădi cu direptate şi te vei dăpărta de cel nedirept, şi nu te vei tême şi cutremur nu se va apropiia de tine.

15. Iată, vinetici vor veni la tine pentru mine şi vor scăpa la tine.

16. Iată, eu te-am îngrădit, nu ca faurul cela ce[627] afumă tăciuni şi scoate vas cătră lucrare, că eu te-am îngrădit nu spre piericiune.[628]

17. Tot vasul carele va fi făcut în poncişul tău se va rîsipi şi nu va spori bine, şi tot glasul carele se va[629] scula asupra ta cu pîră, pre aceia pre toţi îi vei birui şi cei ce vor fi ţie vinovaţi vor fi într-însa. Aceasta iaste moştinarea celor ce slujăsc Domnului, şi voi veţi fi mie direptii", grăiêşte Domnul.

Cap 55

1. [630]„Cei setoşi, păsaţi[631] la apă, şi cîţi n-aveţi argint, păsaţi de cumpăraţi şi mîncaţi şi bêţi fără de preţul argintului vin şi grăsime[632].

2. Pentru căci preţuiţi argintul nu în pîini şi osteninţa voastră nu în săturare?

3. [2] Ascultaţi pre mine şi veţi mînca cêle bune şi sufletul *[705/2]* vostru se va îndulci întru cêle bune. [3] Luaţi aminte cu urechile voastre şi umblaţi pre urma căilor mê-

Versiunea modernă

perdelelor tale, nu te zgîrci! Întinde-ţi funiile şi întăreşte-ţi ţăruşii!

3. La dreapta şi la stînga întinde, şi sămînţa ta neamuri va moşteni şi cetăţi părăsite vei locui.

4. Nu te teme că ai fost ruşinată, nici nu fi dată de ruşine că ai fost ocărîtă. Căci ruşinea veşnică o vei uita şi de ocara văduviei tale nu-ţi vei mai aduce aminte.

5. Căci Domnul [este] cel care te întocmeşte, Domnul Savaot este numele lui, şi cel care te-a izbăvit este însuşi Dumnezeul lui Israel, el va fi chemat pe tot pămîntul.

6. Nu ca pe o femeie părăsită şi deznădăjduită te-a chemat Domnul, nici ca pe o femeie privită cu ură din tinereţe. A spus Dumnezeul tău:

7. „Pentru o scurtă vreme te-am părăsit, dar cu o mare milă mă voi milostivi de tine;

8. Cu scurtă mînie mi-am întors faţa de la tine, dar cu o milă veşnică mă voi milostivi de tine", a spus Domnul, cel ce te-a izbăvit.

9. „Încă de pe vremea potopului lui Noe aceasta îmi este [hotărîrea], precum i-am jurat lui în acea vreme, că nu voi mai urgisi pămîntul din pricina ta, nici spre ameninţarea ta.

10. [Precum nu] se vor muta munţii, nici dealurile tale nu se vor clătina, tot astfel nici mila mea nu-ţi va lipsi, nici legămîntul meu de pace nu se va muta. Căci a spus: «Domnul să-ţi fie îndurător.»

11. Umilită şi hoinară, nu ai primit mîngîiere; iată, eu pregătesc un rubin ca piatră şi temeliile tale de safir.

12. Şi voi face întăriturile tale iaspis şi porţile tale pietre, pietre de cristal, şi hotarul tău — pietre alese.

13. Şi toţi fiii tăi vor fi învăţaţi de Dumnezeu şi cu multă pace [vor fi] copiii tăi.

14. Şi în dreptate vei fi zidită, ferindu-te de nedreptate, şi nu te vei teme şi tremur nu se va apropia de tine.

15. Iată, străinii se vor apropia prin mine şi vor locui lîngă tine şi la tine vor căuta adăpost.

16. Iată, eu te-am zidit, nu ca un faur care suflă în căţuie peste cărbuni şi aducînd un vas pentru lucru. Eu te-am zidit nu spre nimicire, ca să [te] stric.

17. Orice unealtă făcută împotriva ta nu va izbîndi şi orice glas se va ridica împotriva ta la judecată. Pe ei toţi îi vei birui, iar cei vinovaţi faţă de tine vor fi în ea. Este o moştenire pentru cei care slujesc Domnului, şi voi îmi veţi fi drepţi", zice Domnul.

Capitolul al 55-lea

1. „Voi, cei care însetaţi, veniţi la apă, şi cîţi nu aveţi argint, veniţi să cumpăraţi şi mîncaţi, şi mergeţi şi cumpăraţi fără argint şi fără preţ vin şi grăsime.

2. De ce să preţuiţi cu argint [ce] nu este pîine şi truda voastră nu-i spre săturare?

3. Ascultaţi-mă şi veţi mînca bunătăţi şi se va desfăta cu bunătăţi sufletul vostru. Luaţi aminte cu urechile voastre şi urmaţi căile me-

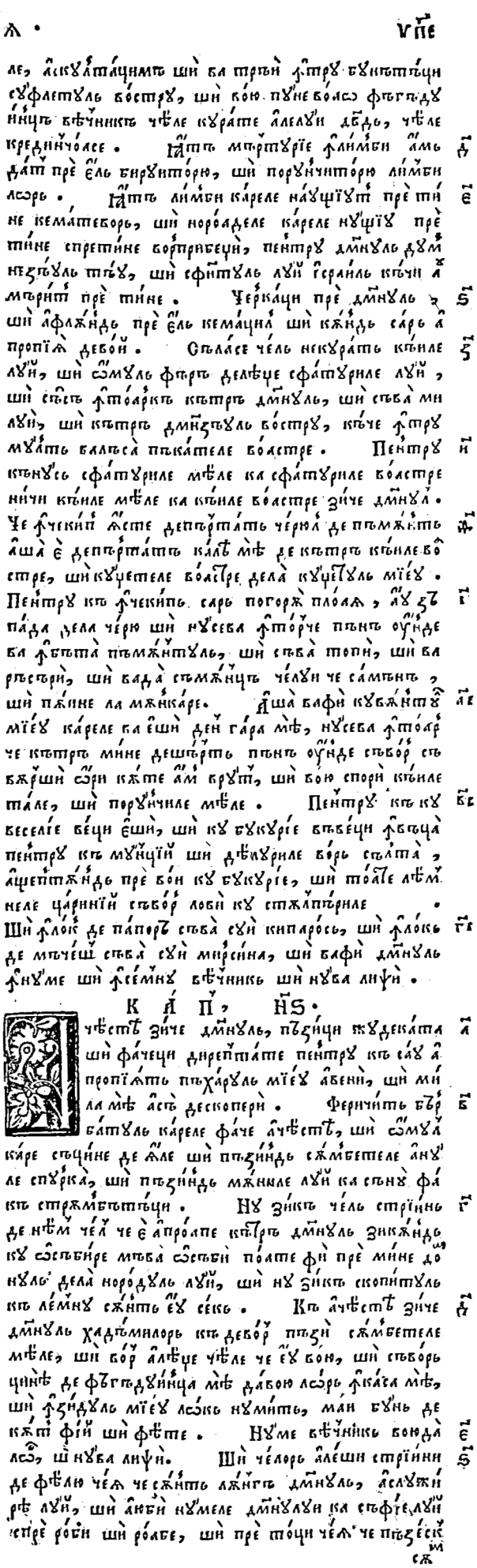

Biblia 1688, p. 485, col. 2

le. Ascultaţi-mă şi va trăi întru bunătăţi sufletul vostru. Şi voiu pune voao făgăduinţă vêcinică, cêle curate ale lui David, cêle credincioase.

4. Iată, mărturie în limbi am dat pre el, biruitoriu şi poruncitoriu limbilor.

5. Iată, limbi carele n-au ştiut pre tine chema-te-vor şi noroadele carele nu ştiu pre tine spre tine vor pribegi, pentru Domnul Dumnezăul tău şi Sfintul lui Israíl, căci au mărit pre tine.

6. Cercaţi pre Domnul şi, aflînd pre el, chemaţi-l! Şi cînd s-ar apropiia de voi,

7. Să lase cel necurat căile lui şi omul fără de lêge sfaturile lui şi să să întoarcă cătră Domnul, şi să va milui, şi cătră Dumnezăul vostru, căce întru mult va lăsa păcatele voastre.

8. Pentru că nu-s sfaturile mêle ca sfaturile voastre, nici căile mêle ca căile voastre", zice Domnul.

9. „Ce, în ce chip iaste depărtat ceriul de pămînt, aşa e depărtată calea mea de cătră căile voastre şi cugetele voastre de la cugetul mieu.

10. Pentru, că în ce chip s-ar pogorî ploaia au zăpada de la ceriu şi nu se va întoarce pînă unde va îmbăta pămîntul şi să va topi şi va răsări şi va da sămînţă celui ce samănă şi pîine la mîncare,

11. Aşa va fi cuvîntul mieu carele va ieşi den gura[32] mea; nu se va întoarce cătră mine deşărt pînă unde să vor săvîrşi oricîte am vrut şi voiu spori căile tale şi poruncile mêle.

12. Pentru că cu veselie veţi ieşi şi cu bucurie vă veţi învăţa; pentru că munţii şi dealurile vor sălta aşteptînd pre voi cu bucurie şi toate lêmnele ţarinii să vor lovi cu stîlpările.

13. Şi în loc de paporă să va sui chiparos şi în loc de măceş să va sui mirsina. Şi va fi Domnul în nume şi în semnu vêcinic şi nu va lipsi."

Cap 56

1. Acêstea zice Domnul: „Păziţi judecata şi faceţi direptate; pentru că s-au apropiiat păharul mieu a veni şi mila mea a să descoperi."

2. Fericit bărbatul carele face acêstea şi omul care să ţine de iale şi păzind sîmbetele a nu le spurca şi păzind mînile lui ca să nu facă strîmbătăţi.

3. Nu zică cel striin de neam, cel ce e aproape cătră Domnul, zicînd: „Cu osăbire mă va osăbi poate fi pre mine Domnul de la norodul lui." Şi nu zică scopitul că: „Lemnu sînt eu sec."

4. Că acêstea zice Domnul hadîmilor, că: „De vor păzi sîmbetele mêle şi vor alêge cêle ce eu voiu şi să vor ţinea de făgăduinţa mea, da-voiu lor în casa mea şi în zidul mieu loc numit mai bun decît fii şi fête,

5. Nume vêcinic voiu da lor şi nu va lipsi.

6. Şi celor aleşi striini de fêliu, ceia ce sînt lîngă Domnul a slujirea lui şi a iubi numele Domnului, ca să fie lui spre robi şi roabe, şi pre toţi ceia ce păzesc //

Ms. 45, p. 566

le. Ascultaţi mie şi va trăi întru bunătăţi sufletul vostru. Şi voi pune voao făgăduinţă vêcinică, [332]cêle curate a lui David, cêle credincioase.

4. Iată, mărturie ⌊întru⌋ limbi am dat pre el, boiêrin şi porîncitor limbilor.

5. Iată, limbi carele n-au ştiut pre tine chema-te-vor pre tine şi năroadele carele nu ştiu pre tine spre tine vor pribegi, pentru Domnul Dumnedzăul tău şi Sfintului Israil, căci au mărit pre tine.

6. Cercaţi pre Domnul şi, aflîndu pre el, chemaţi-l[333]! Şi cînd să apropie voao,

7. Să lase cel necurat căile lui şi omul fără dă lêge sfaturile lui şi să să întoarcă către Domnul, şi să va milui, şi către Dumnedzăul vostru, căci întru mult va lăsa păcatele voastre.

8. Pentru că nu-s sfaturile mêle[334] ca sfaturile voastre, nici ca căile voastre — căile mêle", dzice Domnul.

9. „Ce, în ce chip dăpărtat iaste ceriul de pămînt, aşa-i dăpărtată calea mea de către căile voastre şi cugetile voastre de la cugetul mieu.

10. Pentru că, în ce chip s-are pogorî ploaia au zăpadă dentru cer şi nu să va întoarce pînă unde va îmbăta pămîntul şi să va topi şi va răsări şi va da sămînţă celui ce samănă şi pîine la mîncare,

11. Aşa va fi cuvîntul mieu carele va ieşi dentru gura mea; nu să va întoarce către mine dăşert pînă unde să vor săvîrşi oricîte am vrut şi voi spori căile tale şi porîncele mêle.

12. Pentru că cu veselie veţi ieşi şi cu bucurie veţi învăţa-vă; pentru că munţii şi dealurile vor sălta aşteptînd pre voi cu bucurie şi toate lêmnele ţarenii vor lovi-să cu stîlpările.

13. Şi pentru papura va ieşi chiparísul şi pentru măcêşi să va sui mirsína. Şi va fi Domnul întru nume şi întru semnu vêcinic *[566/2]* şi nu va lipsi."

Ms. 4389, p. 705-706

le. Ascultaţi-mă şi va fi sufletul vostru viu întru cêle bune. Şi voiu pune cu voi făgăduinţă vêcinică, [633]cêle cuvioase ale lui David şi credincioase.[634]

4. Iată că l-am dat mărturisitor întru limbi, domn şi porîncitor în ţări.

5. Iată, limbile cêle ce nu te ştiu te vor chiema şi oamenii cei ce nu te cunosc vor alerga la tine, pentru Domnul Dumnezeul tău şi Cel Sfînt al lui Israil, căci că te-au proslăvit.

6. Cercaţi pre Dumnezeu şi, deaca-l veţi afla, pre dînsul să chiemaţi. [7] Şi deaca se va apropiia de voi,

7. Să părăsească cel necurat căile sale şi bărbatul[635] cel fărădelegiuitor sfaturile sale şi să vă întoarceţi către Domnul Dumnezeul vostru şi veţi fi miluiţi şi cu mult mai mult va lăsa păcatele voastre.[636]

8. Că nu sînt sfaturile mêle ca sfaturile voastre, nici căile mêle ca căile voastre", grăiêşte Domnul.

9. „Ce, cît stă de dăparte ceriul de pămînt, aşa stă de dăparte calea mea de căile voastre şi cugetele mêle de cugetele voastre.

10. Că, cum se va pogorî ploaia sau zăpada den cer şi de-acii nu se va mai întoarce pînă va adăpa pămîntul şi va crêşte şi va răsări şi va da sămînţa celui ce va sămîna şi pîine în mîncare,[637]

11. Aşa va fi graiul mieu, care va ieşi den gura mea; nu se va întoarce la mine dăşărt pînă ce va obîrşi toate cîte am vrut şi (pînă) voiu obîrşi căile mêle şi făgăduinţele mêle.

12. Că vă veţi veseli în veselie şi vă veţi învăţa în bucurie; că munţii şi dealurile se vor schimba aşteptînd pre voi întru bucurie şi toate lêmnele cîmpurilor vor plesni în ramuri.

13. Că în loc de pin[638] se va sui chiparis[639] şi în loc de urzică[640] se va sui smirna. Şi va fi în numele Domnului şi în semn vêcinic şi nu se va împuţina."

Versiunea modernă

le. Ascultaţi-mă şi va trăi cu bunătăţi sufletul vostru. Şi voi face cu voi un legământ veşnic, cele sfinte ale lui David, cele credincioase.

4. Iată, ca mărturie între neamuri l-am dat, căpetenie şi conducător pentru neamuri.

5. Iată, neamuri care nu te cunoşteau chema-te-vor şi popoare care nu te cunosc căuta-vor adăpost la tine pentru Domnul Dumnezeul tău, Sfintul lui Israel, căci te-a proslăvit.

6. Căutaţi-l pe Dumnezeu şi, cînd l-aţi găsit, chemaţi-l! Cînd se va apropia de voi,

7. Să lepede cel neevlavios căile lui şi bărbatul nelegiuit hotărîrile lui şi să se întoarcă spre Domnul, şi va avea parte de milă, şi spre Dumnezeul vostru, căci [el] va ierta cu mărinimie păcatele voastre.

8. Căci hotărîrile mele nu sînt precum hotărîrile voastre, nici căile mele precum căile voastre", zice Domnul.

9. „Ci, cît este de departe cerul de pămînt, atît este de departe calea mea de căile voastre şi gîndurile voastre de cugetul meu.

10. Căci precum se coboară ploaia sau zăpada din cer şi nu se întoarce pînă cînd nu îmbată pămîntul, şi zămisleşte şi face să odrăslească şi dă sămînţă celui ce seamănă şi pîine pentru hrană,

11. Tot astfel va fi şi cuvîntul meu care iese din gura mea; nu se va întoarce la mine gol pînă cînd nu se vor împlini cîte am voit şi voi netezi căile tale şi poruncile mele.

12. Căci cu veselie veţi ieşi şi cu bucurie veţi fi învăţaţi. Munţii şi dealurile vor sălta, primindu-vă cu bucurie, şi toţi copacii cîmpiei vor bate din ramuri,

13. Şi în locul tufelor va creşte chiparos, în loc de urzică va creşte mirt. Şi va fi Domnul ca nume şi ca semn veşnic şi nu se va stinge."

Cap 56

1. [335]Acêstea dzice Domnul: „Păziţi judecata şi faceţi dreptate; pentru că au apropiat păharul mieu a veni şi mila mea a să dăscoperi."

2. Fericit omul carele face acêstea şi om carele să ţine dă iale şi păzind sîmbetile a nu le spurca şi păzind mîinile lui ca să nu facă strîmbe.

3. Nu zică cel striin de neam, cela ce aproape iaste către Domnul, dzicînd: „Cu osăbire mă va osăbi poate fi pre mine Domnul de la nărodul lui." Şi nu zică hadîmbul că: „Lemnu eu sînt sec."

4. Căci acêstea dzice Domnul hadîmbilor, că: „Dă vor păzi sâmbetile mêle şi vor alêge carele eu voiu şi să vor ţinea de făgăduinţa mea, da-voi lor întru casa mea şi întru zidul mieu loc numit mai bun decît fiii şi fête,

5. Nume vêcinic voi da lor şi nu va lipsi.

6. Şi celor ⌊aleşi⌋ striini de fêli, ceia ce sînt lîngă Domnul a slujirea lui şi a iubi numele Domnului, ca să fie lui spre slugi ⌊şi slujnice⌋, şi pre toţi ceia ce să[336] păzescu

Cap 56

1. [641]Aceasta grăiêşte Domnul: „Păziţi judecata şi faceţi direptate, că iaste aproape mîntuirea mea! Veniţi şi se va dăscoperi mila mea!"[642]

2. Ferice de bărbatul cel ce va face aceasta şi de omul cel ce se va ţinea de dînsele şi cel ce va păzi sîmbetele să nu le spurce [3] şi cel ce-şi va păzi mîinile să nu facă cêle nedirêpte.

3. Şi să *[706/1]* nu zică cel de alt neam, carele se va apropiia de Domnul: „Cu usebire va usebi pre mine Domnul den nărodul său." Şi să nu zică famenul că: „Eu sînt un copaci uscat."[643]

4. Că aceasta zice Domnul famenilor: „Cîţi dentr-înşii vor păzi sîmbetele mêle şi vor aduna cêlea ce voiesc eu şi vor ţinea făgăduinţa mea, [5] da-voiu lor în casa mea şi în cetatea mea loc şi nume mai bun decît feciorii şi decît fêtele,

5. Nume vêcinic voiu da lor şi nu va mai pieri.

6. Şi celor de alt neam carii se-au apropiiat[644] de Domnul să lucrêze lui şi să iubească numele Domnului, ca să fie lui robi şi roabe, şi pre toţi carii vor păzi

Capitolul al 56-lea

1. Acestea le zice Domnul: „Păziţi judecata şi faceţi dreptate; căci s-a apropiat mîntuirea mea, [stă] să vină, şi mila mea să se arate."

2. Fericit bărbatul care face acestea şi omul care se ţine de ele şi păzeşte sabaturile fără să le spurce şi-şi păzeşte mîinile ca să nu facă nedreptăţi.

3. Să nu spună străinul care se alipeşte de Domnul: „Cu despărţire mă va despărţi Domnul de poporul lui." Şi să nu spună famenul: „Eu sînt un lemn uscat."

4. Căci acestea le spune Domnul famenilor: „De vor păzi sabaturile mele şi vor alege cele pe care le voiesc eu şi vor ţine legământul meu, le voi da în casa mea şi între zidurile mele un loc renumit mai bun decît fii şi fiice,

5. Un nume veşnic le voi da şi nu se va stinge.

6. Şi pe străinii aleşi care se alipesc de Domnul ca să-i slujească şi să iubească numele Domnului, să-i fie robi şi roabe, şi pe toţi cei care păzesc

Biblia 1688, p. 486, col. 1

sîmbetele mêle să nu le spurce şi pre cei ce să ţin de făgăduinţa mea,

7. Băga-i-voiu pre dînşii la muntele cel sfînt al mieu şi voiu veseli pre ei în casa rugii mêle. Arderile de tot ale lor şi jîrtvele lor fi-vor priimite pre jîrtăvnicul mieu. Pentru că casa mea casă de rugă să va chema la toate limbile."

8. Zise Domnul, cela ce adună pre cei răsipiţi ai lui Israíl, că „Voiu aduna preste el adunare."

9. Toate hiarăle cêle sălbateci, veniţi, mîncaţi, toate hiarăle dumbrăvii[33]!

10. Vedeţi că au orbit toţi, n-au cunoscut; toţi cîinii năuci; nu vor putea lătra, visînd aşternutul, iubind a dormita.

11. Şi cîinii fără ruşine la suflet, neştiind saţiul; şi sînt hiclêni, neştiind înţelêgerea, toţi la căile lor au urmat, fieştecarele după a lui prisosire, pre marginile lui:

12. Veniţi să luăm vin şi să ne îmbătăm beţie, şi va fi ca această zi mîine mare împrejurul tău!

Cap 57

1. „Cît de tare vedeţi)[34] cum direptul au pierit, şi nici un om priimêşte la inimă, şi bărbaţi direpţi să rîdică, şi nimeni nu pricêpe; pentru că de către faţa strîmbătăţii să rîdică direptul.

2. Fi-va în pace îngroparea lui, rîdicatu-s-au den mijloc.

3. Şi voi vă apropiiaţi aicea, fii fără de lêge[35], sămînţa celor preacurvari şi a curvei!

4. Întru cine v-aţi desfătat? Şi spre cine aţi deşchis gura voastră? Şi asupra cui aţi slobozit limba voastră? Nu sînteţi voi fiii pierzării, sămînţa necinstită?

5. Ceia ce să roagă la idoli supt copaci deşi, junghind pre fiii lor în văi, în mijlocul pietrilor!

6. Acêea ţi-e partea, acesta e sorţul tău; şi acelora ai vărsat turnări şi acestora ai adus jîrtve. Pre aceştia, dară, nu mă voiu urgisi?" zice Domnul.

7. „Pre munte nalt şi rîdicat, acoló e aşternutul tău şi acoló ai suit jîrtvele tale.

8. Şi denapoia stîlpilor uşii tale pus-ai pomeniri. Gîndiiai că de te vei depărta de la mine, mai mult ceva vei avea. Iubişi pre ceia ce dormu cu tine

9. Şi ai mulţit curviia ta cu ei şi mulţi ai făcut pe cei departe de la tine. Şi ai trimis soli preste hotarăle tale şi te întorseşi şi te-ai smerit pînă la iad.

10. Cu multe căile tale ai ostenit, şi n-ai zis: «Înceta-voiu întărindu-mă». Căci ai făcut acêstea, pentru acêea nu te-ai rugat mie.

11. Tu de care te-ai temut te-ai înfricoşat şi m-ai minţit şi nu ţi-ai adus aminte de mine, nici m-ai luat în cuget, nici la inima ta; şi eu, văzînd pre tine, trec cu vedêrea, şi de mine nu te-ai temut.

12. Şi eu voiu vesti direptatea ta şi rêlele tale, carele nu vor folosi ţie.

13. Cînd vei striga, scoaţă-te den necazul tău! Pentru că pre ace- /

Ms. 45, p. 566-567

sîmbetile mêle să nu le spurce şi să ţin de făgăduinţa mea,

7. Băga-i-voi pre înşi la muntele cel sfînt al mieu şi voi veseli pre ei întru casa rugii mêle. Arderile de tot ale lor şi jirtvele lor fi-vor priimite pre jirtăvnicul mieu. [337]Pentru că casa mea casă de rugă să va chema la toate limbile."

8. Zise Domnul Domnul, cela ce adúnă pre cei răşchiraţi a lui Israil, căci „Voi aduna preste el adunare."

9. Toate fiarăle cêle sălbatece, veniţi, mîncaţi, toate fiarăle dumbrăvii!

10. Vedeţi că au orbit toţi, n-au cunoscut; toţi — cîini năuci; nu vor putea a lătra, visînd aşternutul, iubind a însomnoşa.

11. Şi cîinii fără ruşine la suflet, neştiind saţiu; şi sînt viclêni, neştiind înţelêgere, toţi la căile lor au urmat, [338]fieştecarele după a lui ⌊prisosire, pre marginile lui:

12. [339]Veniţi[340] să luăm vin şi[341] să ne îmbătăm beţie, şi va fi ca aceasta dzi, mîine, mare prejur tine!

Cap 57

1. „Cît de tare⌋ vedeţi cum dreptul au pierit, şi nime om priimêşte la inimă, şi bărbaţi drepţi să rădică, şi nime nu pricêpe; pentru *[567/1]* că de cătră faţa strîmbătăţii rădică-să dreptul.

2. Fi-va întru pace îngroparea lui, rădicatu-s-au dentru mijloc.

3. Şi voi vă apropiaţi aicea, fii fără dă lêge, sămînţă a celor preacurvari şi a curvei!

4. Întru cine v-aţi dăsfătat? Şi pre cine aţi dăschis gura voastră? Şi pre cine aţi slobozit limba voastră? Nu voi sînteţi fii a pierirei, sămînţă necinstită?

5. Ceia ci să roagă la chipuri supt copaci deşi, junghind fiii lor întru văi, întru mijlocul pietrilor!

6. Acêea — ţie partea, acesta-i al tău sorţu; şi acelora ai vărsat turnări şi acestora ai adus jirtve. Pre acêstea, dară, nu mă voi scîrbi?" dzice Domnul.

7. „Pre munte înalt şi rădicat, acolo-i aşternutul tău şi acoló ai suit jirtvele tale.

8. Şi denapoia umşorilor uşii tale pus-ai pomeniri. Gîndiiai că dă te vei dăpărta de la mine, mai mult ce vei avea. Iubişi pre ceia ce dormu cu tine

9. Şi ai înmulţit curviia ta cu ei şi pre mulţi ai făcut pre cei departe de la tine. Şi ai trimis soli preste hotarele tale⌋şi te întorseşi⌋ şi te-ai smerit pînă la iad.

10. Cu multe căile tale ai ostenit, şi n-ai dzis: «Părăsi-voi puternicind». Că ai făcut acêstea, pentru acêea nu te-ai rugat mie.

11. Tu de pre carele, temîndu-te, te-ai înspăimat şi mi-ai minţit mie şi n-ai pomenit mie, nici m-ai luat pre mine la cuget, nici la inima ta; şi eu, văzîndu pre tine, te trecui cu vedêrea, şi de mine nu te-ai temut.

12. Şi eu voi vesti dreptatea ta şi rêlele tale, carele nu vor folosi pre tine.

13. Cînd vei striga, scoaţă-te den năcazul tău! Pentru că pre aceş-

Ms. 4389, p. 706

sîmbetele mêle şi nu le vor pîngări şi pre ceia ce vor ţinea făgăduinţa mea[645]

7. Îi voiu duce în muntele mieu cel sfînt şi-i voiu veseli în casa rugăciunii mêle şi arderile lor cêle de tot şi jărtvele lor vor fi priimite pre trebiştea mea. [646]Că casa mea casa rugăciunii se va chiema tuturor limbilor."

8. Grăiêşte Domnul, cela ce strînge pre cei rîsipiţi ai lui Israil, că: „De acum voiu strînge spre dînsul sobor."

9. Veniţi, toate fierile cêle sălbatece[647],

10. [9] Şi vedeţi că au orbit toţi [10] şi nici unul n-au priceput să chibzuiască; cîinii cei muţi nu vor putea lătra, văzînd vise în straturi şi fiindu-le drag a dormi.[648]

11. Şi cîinii cei cu suflete fără de ruşine, carii nu ştiu saţiul şi sînt hiclêni de nu ştiu pricêperea, toţi pre ale lor căi urmează, [649]fieştecare se-au întors pre calea sa întru cêle[650] întorte, de la cel dentîi pînă la cel de apoi.

12. [651]Veniţi să luoăm vin şi să ne umplem de beţie; şi va fi cum iaste astăzi, aşa şi dimineaţă şi mult mai nainte.

Cap 57

1. „Vedeţi că de multe ori piêre cel direpţ, şi nimini nu socotêşte în inima lui, şi bărbaţii cei milostivi se iau, şi nici unul nu bagă seamă că cel direpţ se-au luat denaintea nedireptăţii.[652]

2. Şi va fi cu pace îngroparea lui şi se-au luat den mijloc.

3. Iar voi veniţi încoace, fiii fărădelegiuirei, sămînţa curvariului şi a curvei!

4. Cine v-au hrănit şi a cui asupră aţi dăschis gura voastră şi spre cine aţi slobozit limba voastră? Dară au nu sînteţi voi fiii piericiunii, seminţie fărădelegiuitoare?

5. Ceia ce v-aţi rugat[653] idolilor supt stăjarii cei deşi, jun- *[706/2]* ghindu-vă feciorii voştri în lunci, în mijlocul pietrilor.

6. Aceia sînt partea ta şi aceia — moştinarea ta; şi acelora ai turnat turnările şi acelora ai adus jărtve. Dară pentru acêstea au nu mă voiu mîniia?[654]

7. Pus-ai patul tău pre munte nalt şi sus şi acoló ai rîdicat jărtve.

8. Şi după ţîţînile uşilor tale ai pus pomenirea ta. O, tu, dară de te vei dăpărta de mine mai mult, ce vei dobîndi? Îndrăgit-ai pre ceia ce se culcă cu tine

9. Şi ai înmulţit curviia ta cu dînşii [9] şi pre mulţi cei dăparte de tine ai făcut. Şi ai trimes soli preste hotarăle tale şi te-ai smerit pînă la iad.

10. Ostenit-ai cu căile tale cêle multe şi n-ai zis „Să contenesc întărindu-mă", căci ai făcut acêstea; ce pentr-acêstea nu te-ai rugat mie.

11. Pentru care, temîndu-te, îl cinsteşti şi ai minţit mie şi nu ţi-ai adus aminte de mine, nici m-ai luat în mintea ta, nici în inima ta; şi eu te-am văzut şi n-am băgat seama, şi de mine nu te-ai temut.[655]

12. Şi eu voiu mărturisi direptatea mea şi răotăţile tale, care nu vor folosi ţie.

13. Cînd vei striga întru grijile tale, să te mîntuiască! Acês-

Versiunea modernă

sabaturile mele ca să nu le spurce şi ţin legămîntul meu

7. Îi voi aduce pe muntele meu cel sfînt şi îi voi bucura în casa mea de rugăciune. Arderile lor de tot şi jertfele lor vor fi plăcute pe altarul meu. Căci casa mea se va chema casă de rugăciune pentru toate neamurile."

8. A spus Domnul, care-i adună pe cei risipiţi ai lui Israel, că „Voi strînge pentru el o adunare."

9. Toate fiarele sălbatice, veniţi şi mîncaţi, toate fiarele pădurii!

10. Vedeţi că toţi au orbit, nici unul nu a cunoscut; toţi [sînt] cîini muţi; nu vor putea să latre, căci visează la odihnă, le place să picotească.

11. [Sînt] cîini neruşinaţi la suflet, care nu cunosc saţul. Sînt răi, căci nu cunosc priceperea, toţi şi-au urmat calea, fiecare după prisosirea lui, pe marginile lui.

12. Veniţi să luăm vin şi să ne îmbătăm de beţie! Şi va fi această zi, mîine, mare împrejurul tău.

Capitolul al 57-lea

1. „Cît de tare vedeţi cum cel drept a pierit, şi nimeni nu pune la inimă, şi bărbaţii drepţi sînt luaţi, şi nimeni nu ia seama; căci din faţa nedreptăţii a fost luat cel drept.

2. Va fi în pace îngroparea lui, a fost luat din mijloc.

3. Iar voi apropiaţi-vă, fii nelegiuiţi, sămînţă de preacurvari şi de curvă!

4. De cine v-aţi bătut voi joc? Şi împotriva cui v-aţi deschis voi gura? Şi împotriva cuiva v-aţi slobozit voi limba? Au nu sînteţi voi fiii pierzării, sămînţă fără cinste?

5. Cei care chemaţi [în ajutor] idolii sub copaci stufoşi, înjunghiind copiii lor în văi, între stînci!

6. Aceea îţi este partea, aceasta îţi este moştenirea; şi acelora le-ai turnat libaţii, acelora le-ai adus jertfe. Oare să nu mă mînii din pricina acestora?" zice Domnul.

7. „Pe un munte înalt şi semeţ, acolo îţi era patul şi acolo ţi-ai suit jertfele.

8. Şi înapoia stîlpilor uşii ţi-ai pus pomenirile. Gîndeai că dacă te depărtezi de mine vei avea mai mult. I-ai iubit pe cei care se culcă cu tine,

9. Ai înmulţit desfrînarea ta cu ei, i-ai înmulţit pe cei care sînt departe de tine. Şi ai trimis solii peste hotarele tale şi te-ai întors şi te-ai înjosit pînă la hades.

10. În multele tale umblări ai ostenit, dar n-ai spus: «Mă voi opri să mă întremez». Fiindcă ai făcut acestea, de aceea nu m-ai rugat stăruitor.

11. De cine te-ai temut şi te-ai înspăimîntat, încît m-ai minţit şi nu ţi-ai amintit de mine, nici nu m-ai luat în cuget ori în inima ta? Iar eu, văzîndu-te, te trec cu privirea, dar de mine n-ai avut teamă.

12. Eu însă voi vesti dreptatea mea şi faptele tale rele, care nu-ţi vor fi de [nici un] folos.

13. Cînd vei striga, să te scoată ei din necazul tău! Căci pe toţi aceş-

Biblia 1688, p. 486, col. 2

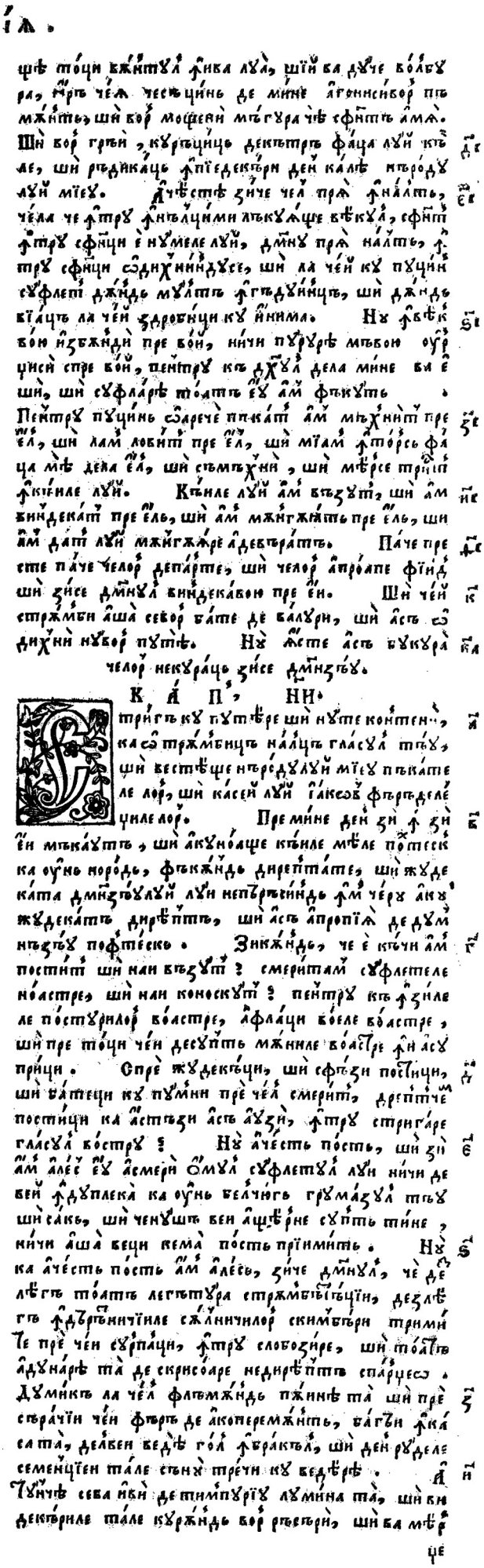

ştia toţi vîntul îi va lua şi-i va duce volbura. Iară ceia ce să ţin de mine agonisi-vor pămînt şi vor moşteni măgura cea sfîntă a mea.

14. Şi vor grăi: «Curăţiţi de cătră faţa lui căile şi rădicaţi împiedecări den calea nărodului mieu.»"

15. Acêstea zice Cel Preaînalt, cela ce întru înălţimi lăcuiêşte veacul, Sfînt întru sfinţi e numele lui, Domnul preanalt întru sfinţi odihnindu-se şi la cei cu puţin suflet dînd multă îngăduinţă şi dînd viaţă la cei zdrobiţi cu inima:

16. „Nu în veac voiu izbîndi pre voi, nici pururea mă voiu urgisi spre voi, pentru că duhul de la mine va ieşi şi suflarea toată eu am făcut.

17. Pentru puţin oarece păcat am mîhnit pre el şi l-am lovit pre el şi mi-am întors faţa mea de la el, şi să mîhni şi mêrse trist în căile lui.

18. Căile lui am văzut şi am vindecat pre el şi am mîngîiat pre el şi am dat lui mîngîiêre adevărată:

19. Pace preste pace celor departe şi celor aproape fiind." Şi zise Domnul: „Vindeca-voiu pre ei.

20. Şi cei strîmbi aşa se vor bate de valuri şi a să odihni nu vor putea.

21. Nu iaste a să bucura celor necuraţi", zise Dumnezău.

Cap 58

1. „Strigă cu putêre şi nu te conteni! Ca o trîmbiţă nalţă glasul tău şi vestêşte nărodului mieu păcatele lor şi casei lui Iácov fărădelegile lor.

2. Pre mine den zi în zi ei mă caută şi a cunoaşte căile mêle pohtesc. Ca un norod făcînd direptate şi judecata Dumnezăului lui nepărăsind, îmi ceru acum judecată direaptă şi a să apropiia de Dumnăzău poftesc,

3. Zicînd: «Ce e căci am postit şi n-ai văzut? Smerit-am sufletele noastre şi n-ai conoscut?» Pentru că în zilele posturilor voastre aflaţi voiele voastre şi pre toţi cei de supt mînile voastre îi asupriţi.

4. Spre judecăţi şi sfăzi postiţi şi bateţi cu pumni pre cel smerit; drept ce-mi postiţi, ca astăzi, a să auzi întru strigare glasul vostru?

5. Nu acest post şi zi am ales eu a smeri omul sufletul lui; nici de vei îndupleca ca un belciug grumazul tău şi sac şi cenuşă vei aştêrne supt tine, nici aşa veţi chema post priimit.

6. Nu ca acest post am ales, zice Domnul; ce dezleagă toată legătura strîmbătăţii, dezleagă îndărătniciile sîlnicilor schimbări, trimite pre cei surpaţi întru slobozire şi toată adunarea ta de scrisoare nedireaptă sparge-o.

7. Dumică la cel flămînd pîinea ta şi pre săracii cei fără de acoperemînt bagă-i în casa ta. De-l vei vedea gol, îmbracă-l, şi den rudele semenţiei tale să nu treci cu vedêrea.

8. Atuncea se va ivi de timpuriu lumina ta şi vindecările[36] tale curînd vor răsări şi va mêr- //

Ms. 45, p. 567

tia toţi vîntul ii va lua şi-i va duce volbura. Iară ceia ce să ţin de mine agonisi-vor pămîntu şi vor moştneni măgura cea sfîntă a mea.

14. [342]Şi vor grăi: «Curăţiţi de cătră faţa lui căi şi rădicaţi împiedecări de la calea nărodului mieu.»"

15. Acêstea dzice Cel Preaînalt, cela ce întru nălţime lăcuiêşte vacul, Sfînt întru sfinţi — numele lui, ⌊Domnu⌋ preaînaltu întru sfinţi odihnindu-să şi la cei cu puţîn suflet dînd multă îngăduinţă şi dînd viaţă la cei înfrînţi la inimă:

16. „Nu în vac voi izbîndi pre voi, nice pururea mă voi urgisi spre voi, pentru că duhul de la mine[343] va ieşi şi suflarea toată *[567/2]* eu am făcutu-o.

17. Pentru păcat puţîn am mîhnit pre el şi l-am lovit pre el şi mi-am întorsu faţa mea de la el, şi să mîhni şi mêrse tristu întru căile lui.

18. Căile lui am văzut şi am vindecat pre el şi l-am mîngîiat pre el şi am dat lui mîngîiêre adevărată:

19. Pace preste pace celor departe şi celor aproape fiind." Şi dzise Domnul: „Vindeca-voi pre ei.

20. Şi cei strîmbi aşa să vor învălui şi a să odihni nu vor putea.

21. [344]Nu iaste a să bucura celor necuraţi", dzise Dumnedzău.

Cap 58

1. „Strigă cu putêre şi nu te scumpi! Ca o trîmbiţă înalţă glasul tău şi vestêşte nărodului mieu păcatele lor şi casei lui Iacov fărădălegile lor.

2. Pre mine den dzi în dzi mă cearcă şi a cunoaşte căile mêle poftesc. Ca un nărod făcînd dreptate şi judeţul Dumnedzăului lui nefiind părăsit, cer mie acum judecată dreaptă şi a să apropiia de Dumnedzău poftesc,

3. Zicînd: «Ce căci am postit şi n-ai văzut? Smerit-am sufletile noastre şi n-ai cunoscut?» Pentru că întru dzilele posturilor voastre aflá-să voile voastre şi pre toţi cei de supt mîinile voastre ii împungeţi.

4. Spre judecate şi sfăzi postiţi şi bateţi cu pumni pre cel smerit; pentru ce mie postiţi, ca astăzi, a să audzi întru strigare glasul vostru?

5. [345]Nu acesta post eu am ales şi dzi a smeri omul[346] sufletul lui; nici dă vei îngîrjobi ca un belciug grumadzul tău şi sac şi cenuşe vei aştêrne supt tine, nici aşa vei chema post priimit.

6. Nu ca acesta post am ales, dzice Domnul; ci dăzleagă toată legătura strîmbătăţii, dăzleagă îndrăpniciile a sîlnicilor schimbări, trimite pre cei surpaţi întru slobodzire şi toată ⌊a ta⌋ adunare de scrisoare strîmbă sfărîmá-o.

7. [347]Dimică la cel flămînd pîinea ta şi pre săracii fără de straşină bagă-i în casa ta. Dă vei vedea gol, îmbracă-l, şi dentru rudele seminţiei tale să nu-i treci cu vedêrea.

8. Atuncea să va ivi de timpuriu lumina ta şi cursurile tale de sîrgu vor răsări şi vor mêr-

Ms. 4389, p. 706-707

tea toate le va lua vîntul şi le va rîdica viforul. Iar cei ce se vor ţinea de mine, ei vor dobîndi pămîntul şi vor moştina muntele cel sfint.

14. Şi voiu zice: [656]«Curăţiţi căile înaintea fêţei lui şi lepădaţi împiedecarea de pre calea nărodului mieu.»"

15. Că aceasta grăiêşte Domnul cel de sus, cela ce vieţuiêşte întru cêle înalte, cel ce iaste sfînt în veac şi se răpaosă întru sfinţi şi cela ce dă răbdare celor slabi şi cela ce dă viiaţă celor cu inima sfărîmată:

16. „Nu voiu izbîndi asupra voastră în veac, nici nu mă voiu mîniia pre voi pînă în sfîrşit, că duhul de la mine iêse şi toată suflarea eu o am făcut.

17. Ce pentru păcat puţinel oarece l-am făcut în jale şi i-am făcut rău şi am întors faţa mea de cătră dînsul, şi se-au mîhnit şi au mers pre căile sale trist.

18. Şi am văzut căile lui şi l-am vindecat şi l-am mîngîiat şi i-am dat mîngîiêre adevărată:

19. Pace preste pace celor ce sînt dăparte şi aproape", au zis Domnul. „Şi-l voiu vindeca.

20. Iar cei nedirepţi se vor turbura şi nu vor putea să se răpaose.

21. [20] [657]Nu iaste a se bucura cei necuraţi", zice Domnul Dumnezeu.

Cap 58

1. „Strigă vîrtos şi nu te cruţa! Înalţă glasul tău ca o trîmbiţă şi spune nărodului *[707/1]* mieu păcatele lor şi casei lui Iácov fărădelegiuirile lor.[658]

2. Pre mine mă cearcă den zi în zi şi le iaste voia să priceapă căile mêle. Ca un nărod carii fac direptate şi carii n-au părăsit judecata Dumnezeului său, [3] cer acum la mine judecată direaptă şi le iaste voia să se apropie de Domnul,

3. Zicînd: «Dă ce folos căci ne-am postit şi n-au căutat, şi am smerit sufletele noastre şi nu le-au văzut?» [4] [659]Că în zilele postirilor voastre aflaţi voile voastre şi pre toţi cîţi sînt supt mîna voastră îi căzniţi.

4. Dară de vrême ce vă postiţi în judecată şi în gîlcevi şi bateţi pre cel smerit, îngîmfîndu-vă, pentru căci vă postiţi, ca să fie auzit astăzi cu gîlceavă glasul vostru?[660]

5. [661]Că eu n-am ales post ca acesta şi zioa în carea să-şi smerească omul sufletul său; măcară de ai şi gîrbovi cerbicea ta ca o sêcere şi să-ţi aşterni cenuşă şi zăblău, nici aşa tot nu se va chiema post priimit.

6. [5] Că eu n-am ales post ca acesta, grăiêşte Domnul; [6] ce să dăzlegi toată legătura cea nedireaptă[662] şi să îndireptezi nedireptatea sarcinilor celor nevoiaşi şi pre cei robiţi să-i slobozi, să fie slobozi, şi toată scriptura cea nedireaptă să o spargi.

7. [663]Piinea ta să o frîngi celor flămînzi şi pre cei săraci şi fără de acoperemînt să-i duci în casa ta. De vei vedea vreun gol, îmbracă-l, şi pre cei ce vor fi de neamul tău nu-i trêce să nu-i bagi în seamă.[664]

8. Şi atunci se va lumina ţie de dimineaţă lumina ta şi vindecările tale degrab vor străluci şi direptatea ta va mêr-

Versiunea modernă

tia vîntul îi va lua şi îi va duce furtuna. Cei care se lipesc de mine vor dobîndi pămîntul şi vor moşteni muntele meu cel sfînt.

14. Şi vor zice: «Curăţiţi dinaintea lui căile şi luaţi mărăcinii din calea poporului meu.»"

15. Aşa vorbeşte Domnul, Cel Preaînalt, cel care locuieşte din veac în înălţimi — Sfînt între sfinţi este numele lui —, Domnul preaînalt, care se odihneşte între sfinţi şi care dă îndelungă răbdare celor descurajaţi şi dă viaţă celor cu inima zdrobită:

16. „Nu vă voi pedepsi pe vecie, nici nu mă voi mînia pe voi pururea, căci duh de la mine va purcede şi toată suflarea eu am făcut-o.

17. Din pricina păcatului pentru puţină vreme l-am întristat şi l-am lovit şi mi-am întors faţa de la el, şi el s-a întristat şi a umblat îndurerat în căile lui.

18. Căile lui le-am văzut şi l-am vindecat şi l-am mîngîiat şi i-am dat mîngîiere adevărată:

19. Pace peste pace celor de departe şi celor ce sînt aproape." Şi a spus Domnul: „Îi voi vindeca.

20. Dar cei nedrepţi vor fi clătinaţi ca valul şi nu vor putea găsi odihnă.

21. Nu este bucurie pentru cei nelegiuiţi", a spus Dumnezeu.

Capitolul al 58-lea

1. „Strigă cu putere şi nu pregeta! Ca o trîmbiţă înalţă-ţi glasul şi vesteşte poporului meu păcatele lor şi casei lui Iacov fărădelegile lor.

2. Zi de zi mă caută şi doresc să ştie căile mele. Ca popor care a înfăptuit dreptatea, iar judecata Dumnezeului lui n-a părăsit-o, aşteaptă acum de la mine judecată dreaptă şi doresc să se apropie de Dumnezeu,

3. Zicînd: «De ce am postit noi şi n-ai văzut? Smerit-am sufletele noastre şi n-ai cunoscut?» Căci în zilele voastre de post găsiţi dorinţele voastre şi pe toţi cei aflaţi sub mîna voastră îi asupriţi.

4. Pentru judecăţi şi lupte postiţi şi loviţi cu pumnii pe cel umil; de ce-mi postiţi, precum astăzi, încît se aude de strigăt glasul vostru?

5. Nu acest post l-am ales, o zi în care să-şi smerească omul sufletul lui; nici să-ţi pleci ca un belciug grumazul şi să aşterni sub tine sac şi cenuşă, nici aşa să nu-i spuneţi post primit.

6. Nu un astfel de post am ales eu, zice Domnul; ci dezleagă orice legătură a nedreptăţii, desfă nodurile înţelegerilor silnice, slobozeşte cu iertare pe cei apăsaţi şi rupe orice zapis nedrept.

7. Frînge-ţi pîinea cu cel flămînd şi pe săracii fără acoperiş adu-i în casa ta. Dacă vezi pe un om gol, acoperă-l, şi pe rubedeniile din sămînţa ta nu le trece cu vederea.

8. Atunci va izbucni devreme lumina ta şi vindecările tale curînd vor răsări, va pur-

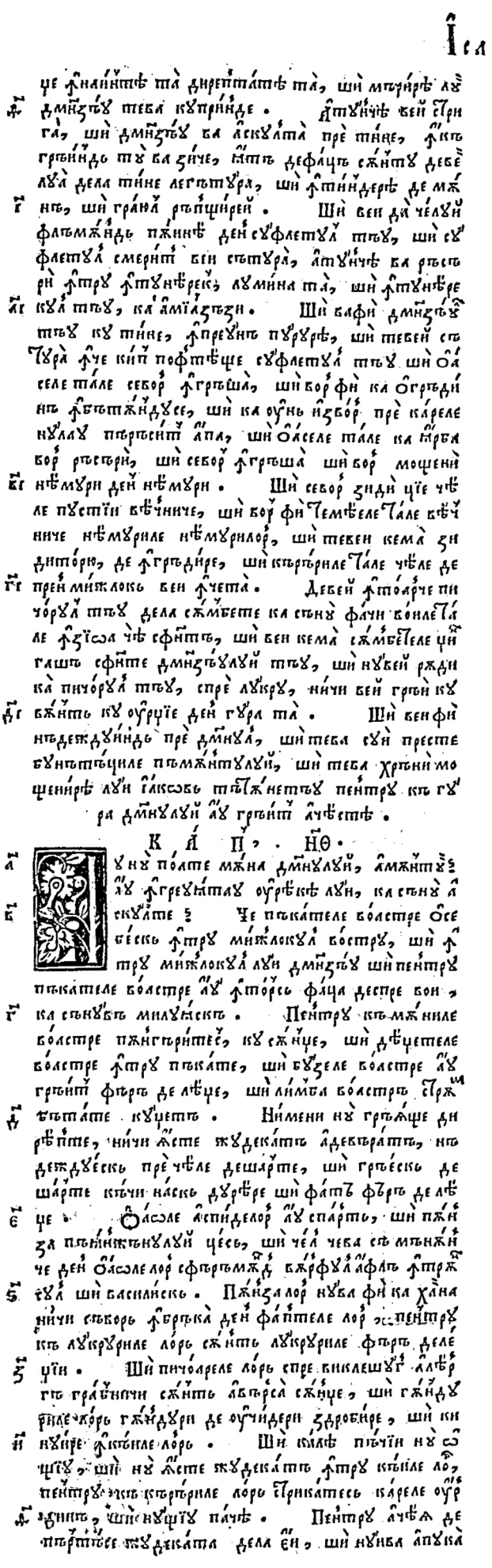

Biblia 1688, p. 487, col. 1

ge înaintea ta direptatea ta şi mărirea lui Dumnezău te va cuprinde.

9. Atuncea vei striga şi Dumnezău va asculta pre tine. Încă grăind tu, va zice: «Iată, de faţă sîntu!» De vei lua de la tine legătura şi întinderea de mînă şi graiul răpştirei,

10. Şi vei da celui flămînd pîinea den sufletul tău şi sufletul smerit vei sătura, atuncea va răsări întru întunêrec lumina ta şi întunêrecul tău — ca amiazăzi.

11. Şi va fi Dumnezăul tău cu tine împreună pururea. Şi te vei sătura în ce chip poftêşte sufletul tău şi oasele tale se vor îngraşă şi vor fi ca o grădină îmbătîndu-se şi ca un izvor pre carele nu l-au părăsit apa; şi oasele tale ca iarba vor răsări şi se vor îngraşă şi vor moşteni neamuri den neamuri.

12. Şi se vor zidi ţie cêle pustii vêcinice şi vor fi temêiele tale vêcinice neamurile neamurilor. Şi te vei chema ziditoriu de îngrădire şi cărările tale cêle de pren mijloc vei înceta.

13. De vei întoarce piciorul tău de la sîmbete, ca să nu faci voile tale în zioa cea sfîntă, şi vei chema sîmbetele gingaşă, sfinte Dumnezăului tău, şi nu vei rîdica piciorul tău spre lucru, nici vei grăi cuvînt cu urgie den gura ta,

14. Şi vei fi nădejduind pre Domnul, şi te va sui preste bunătăţile pămîntului şi te va hrăni moştenirea lui Iácov, tătîne-tău", pentru că gura Domnului au grăit acêstea.

Cap 59

1. Au nu poate mîna Domnului a mîntui? Au îngreuiat-au urêchea lui, ca să nu asculte?

2. Ce păcatele voastre osebesc întru mijlocul vostru şi întru mijlocul lui Dumnezău şi pentru păcatele voastre au întors faţa despre voi ca să nu vă miluiască.

3. Pentru că mînile voastre pîngărite-s cu sînge şi dêgetele voastre — întru păcate; şi buzele voastre au grăit fărădelêge şi limba voastră strîmbătate cugetă.

4. Nimeni nu grăieşte dirêpte, nici iaste judecată adevărată. Nădejduiesc pre cêle deşarte şi grăiesc deşarte, căci nasc durêre şi fată fărădelêge.

5. Oaole aspidelor au spart şi pînza păianjănului ţes. Şi cel ce va să mănînce den oaole lor, sfărîmînd vîrful, áflă într-însul şi vasilisc.

6. Pînza lor nu va fi ca haina, nici să vor îmbrăca den faptele lor, pentru că lucrurile lor sînt lucrurile fărădelegii.

7. Şi picioarele lor spre vicleşug aleargă, grabnici sînt a vărsa sînge; şi gîndurile lor — gînduri de ucideri, zdrobire şi chinuire în căile lor.

8. Şi calea păcii nu o ştiu şi nu iaste judecată întru căile lor; pentru că cărările lor stricate-s, carele úrdină şi nu ştiu pacea.

9. Pentru acêea depărtă-se judecata de la ei şi nu-i va apuca /

Ms. 45, p. 567-568

ge înaintea ta[348] şi mărirea lui Dumnedzău te va cuprinde pre tine.

9. Atuncea vei striga şi Dumne- *[568/1]* dzău va asculta pre tine. Încă grăind tu, va zice: «Iată-s de faţă!» Dă vei lua de la tine legătura şi hirotoniia[349] şi graiul răpştirei,

10. Şi vei da celui flămînd pîinea[350] sufletului tău şi sufletul smerit vei sătura, atuncea va răsări întru întunêrec lumina ta şi întunêrecul tău — ca amiazăzá.

11. Şi va fi Dumnedzăul tău cu tine împreună pururea. Şi te vei sătura în ce chip poftêşte sufletul tău şi oasele tale să vor îngrăşa şi vor fi ca o grădină îmbătîndu-să şi ca un izvor pre carele nu l-au părăsit apa; ⌊şi oasele tale ca iarba vor răsări şi să vor îngrăşa şi vor moşteni neamuri de neamuri⌋.

12. [351]Şi să vor zidi ţie cêle pustii vêcinice şi vor fi temeliile tale vêcinice în neamurile neamurilor. Şi te vei chema ziditoriul de îngrădiri şi cărările tale cêle pren mijloc le vei părăsi.

13. Dă vei întoarce piciorul tău de la sîmbete, ca să nu faci voile tale întru dzua cea sfîntă, şi vei chema sîmbetile gingaşe, sfinte Dumnedzăului ⌊tău⌋, nu vei rădica piciorul tău spre lucru, nici vei grăi cuvînt cu urgie dentru gura ta,

14. Şi vei fi nădăjduind pre Domnul, şi te va sui pre tine preste bunătăţile pămîntului şi te va hrăni moştnenirea lui Iacov, tătîne-tău"; pentru că gura Domnului au grăit ⌊acêstea⌋.

Cap 59

1. [352]Au nu poate mîna Domnului a mîntui? Au au îngreuiat urêchea lui, ca să nu asculte?

2. Ce păcatele voastre usăbăsc între mijlocul vostru şi între mijlocul lui Dumnedzău şi pentru păcatele voastre au întorsu faţa despre voi ca să nu vă miluiască.

3. [353]Pentru că mîinile voastre pîngărite-s cu sînge şi dêgetile voastre — ⌊întru⌋ păcate; şi budzele voastre au grăit fărădălêgea şi limba voastră strîmbătate cugetă.

4. Nime grăiêşte drêpte, nici iaste judecată adevărată. Nădăjduiesc pre cêle dăşarte şi grăiesc întru dăşert, [354]căci nascu durêre şi fată fărădălêge.

5. Oaă a aspidilor au spart şi pîndza păiajinului ţăs. Şi cela ce vrea den oaăle lor a mînca, zdrobindu-i vîrful, aflá şi întru el vasiliscu.

6. Pîndza lor nu va fi ca haina, nici să vor îmbrăca întru faptele lor, *[568/2]* pentru că faptele lor — fapte a fărălegii.

7. [355]Şi picioarele lor spre vicleşug aleargă, sîrguitori a vărsa sînge; şi gîndurile lor — gînduri de la uciderі, zdrobire şi chinuire întru căile lor.

8. Şi calea păcii nu o ştiu şi nu iaste judecată întru căile lor; pentru că cărările lor stricate-s, carele urdină şi nu ştiu pace.

9. Pentru acêea dăpărtă-să judecata de la ei şi nu-i va apuca

Ms. 4389, p. 707

ge înaintea ta şi slava lui Dumnezeu te va cuprinde.

9. Atunci vei chiema şi Dumnezeu te va auzi şi, încă grăind tu, îţi va răspunde: «Iată, am venit!» Şi de vei lepăda de la tine legăturile şi bătăile de mîini şi graiul răpştirei,

10. Şi vei da pîinea ta celor flămînzi dentru tot sufletul tău şi de vei sătura sufletul cel smerit, atunci va străluci lumina ta întru întunêrec şi întunêrecul tău va fi ca amiiazăzi.

11. Şi va fi Dumnezeul tău în toată vrêmea cu tine. Şi te vei sătura precum cugetă sufletul tău şi oasele tale se vor ferici şi vei fi ca o grădină adăpată şi ca un izvor căruia nu-i[665] va mai scădea apa;[666] [12] şi oasele tale vor răsări ca iarba şi se vor îngrăşa şi vor moştina nea- *[707/2]* murile neamurilor.

12. Şi se vor îngrădi pustiirile tale cêle den veac [667]şi vor fi întemeiturile tale vêcinice neamurilor neamurilor. Şi te vei chiema ziditoriul îngrădirilor şi cărările cêle de pren mijloc le vei părăsi.

13. Deci de vei întoarce piciorul tău de cătră sîmbete, ca să nu faci voia ta în zioa[668] cea sfîntă şi să le[669] chiemi sîmbetele cêle dragi şi sfinte ale Dumnezeului tău şi să[670] nu rîdici piciorul tău spre stînga, nici să grăieşti cuvînt spre mînie den gura ta,

14. Atunci tu te vei nădăjdui pre Domnul, şi te va rîdica spre bunătăţile pămîntului şi va hrăni ţie moştenirea lui Iácov, tatălui tău"; că gura Domnului au grăit acêstea.

Cap 59

1. [671]Au doară nu poate mîna Domnului să mîntuiască, sau au îngreuiat-au auzul său ca să nu audză?[672]

2. Ce păcatele voastre usebesc între voi şi între Dumnezeu şi pentru nedireptăţile voastre au întors faţa lui de cătră voi ca să nu vă miluiască.

3. [673]Că mîinile voastre sînt pîngărite de sînge (şi dêgetile voastre — de nedireptate); şi buzele voastre au grăit fărădelegiuire şi limba voastră se învaţă nedireptăţii.

4. Nu iaste cine să grăiască pre direptate, nici nu iaste judecată adevărată; ce se-au nădăjduit pre cêle dăşarte şi au grăit cêle de nimic, [674]că nasc durêre şi plodesc fărădelegiuire.

5. Spart-au oaoăle de aspidă şi vor ţêse pînza păianjinului şi vor să mănînce den oaoăle lor; spart-au vîrful lui şi au aflat şi, iată, într-însul — vassilísc.

6. Şi pînza lor nu va fi de haină, nici se vor îmbrăca den lucrul lor; că lucrurile lor sînt lucrurile [675]fărădelegiuirei.[676]

7. [677]Picioarele lor aleargă spre rău şi sînt grabnice spre vărsare de sînge; şi gîndurile lor — gînduri de ucidere, [8] sfărîmare şi ostenínţe în căile lor.

8. Cărările lor — şoviite, pentru că umblă şi nu ştiu ale păcii.

9. Pentr-acêea se-au dat în laturi de la dînşii judecata şi nu-i va ajunge

Versiunea modernă

cede înainte-ţi dreptatea ta şi slava lui Dumnezeu te va învălui.

9. Atunci vei striga şi Dumnezeu te va auzi. Pe cînd încă vei vorbi, va zice: «Iată-mă!» Dacă vei îndepărta de la tine legătura şi amenínţarea cu mîna şi cuvîntul de cîrtire,

10. Şi din [tot] sufletul dai celui flămînd pîine şi saturi sufletul umil, atunci lumina ta va răsări în întuneric şi întunericul tău — ca amiaza.

11. Şi va fi Dumnezeul tău cu tine pururea. Şi te vei sătura după placul sufletului tău şi oasele tale se vor îngrăşa şi vor fi precum o grădină [bine] udată şi ca un izvor din care nu seacă apa; şi oasele tale ca verdeaţa vor răsări şi se vor îngrăşa şi vor moşteni neamuri de neamuri.

12. Şi vor fi zidite pustiile tale veşnice şi vor fi temeliile tale veşnice, din neam în neam. Şi te vei numi ziditor de îngrădiri şi căile cele din mijloc le vei linişti.

13. Dacă vei abate piciorul tău de la [călcarea] sabaturilor mele, ca să nu-ţi faci poftele tale în ziua cea sfîntă, şi vei chema sabaturile încîntare, sfinte pentru Dumnezeul tău, nu-ţi vei ridica piciorul la lucru, nici nu vei rosti cuvînt cu mînie din gura ta,

14. Şi te vei încrede în Domnul, şi el te va face să urci spre bunătăţile ţării şi te va hrăni cu moştenirea lui Iacov, părintele tău"; căci gura Domnului a vorbit acestea.

Capitolul al 59-lea

1. Oare mîna Domnului nu poate să mîntuiască? Ori s-a îngreunat urechea lui, încît să nu audă?

2. [Nu], ci păcatele voastre vă despart de Dumnezeu şi din pricina păcatelor voastre s-a întors faţa lui de la voi ca să nu se îndure.

3. Căci mîinile voastre sînt pătate de sînge şi degetele voastre — de păcate; buzele voastre au rostit nelegiuire şi limba voastră unelteşte nedreptatea.

4. Nimeni nu rosteşte cele drepte, nici nu este judecată adevărată. S-au încrezut în lucruri zadarnice şi vorbesc deşertăciuni, căci zămislesc necaz şi nasc nelegiuire.

5. Ouă de aspidă au spart şi pînză de păianjen ţes. Şi cine sparge şi mănîncă din ouăle lor află vînt, şi în el, un bazilisc.

6. Pînza lor nu va fi ca o cămaşă, nici nu se vor îmbrăca din faptele lor; căci faptele lor sînt fapte nelegiuite.

7. Picioarele lor aleargă spre răutate, grabnici sînt la vărsat sînge. Gîndurile lor sînt gînduri de ucidere, prăpăd şi nenorocire sînt în căile lor.

8. Calea păcii nu cunosc şi nu este judecată în căile lor; căci cărările pe care merg ei sînt sucite şi nu cunosc pacea.

9. De aceea s-a îndepărtat judecata de la ei şi nu îi va ajunge

Biblia 1688, p. 487[37], col. 2

pre ei direptatea. Îngăduind ei lumina, să făcu lor întunêrec; aşteptînd zorile, fără vrême au îmblat.

10. Pipăi-vor ca orbii părêtele şi ca şi cînd n-ar avea ochi vor pipăi; şi vor cădea întru amiazăzi ca întru amiazănoapte, ca şi cînd ar muri.

11. Suspina-vor ca ursul şi ca porumbiţa împreună vor mêrge; îngăduit-am judecată şi nu iaste mîntuire; departe s-au depărtat de la noi.

12. Pentru că multă e fărădelêgea noastră înaintea ta şi păcatele noastre s-au împoncişat noao. Pentru că fărădelegile noastre-s întru noi şi strîmbătăţile noastre am cunoscut.

13. Păgînit-am şi am minţit şi ne-am depărtat denapoia Dumnezeului nostru. Grăit-am strîmbătăţi şi n-am ascultat, năşteam şi cugetam de la inema noastră cuvinte strîmbe.

14. Şi am depărtat îndărăt judecata şi direptatea departe stă,

15. Căci să cheltui întru căile lor adevărul şi pren cale direaptă nu putea ca să treacă. Şi adevărul s-au rădicat şi au mutat cugetul lor a înţelêge.

16. Şi văzu Domnul şi nu-i plăcu lui, căci nu era judecată, şi văzu şi nu era om; şi socoti şi nu era cel ce să sprejenească; şi-i apără pre ei cu braţul lui şi cu milosteniia i-au întărit.

17. Şi să îmbrăcă cu direptatea ca cu o za şi puse misurca mîntuirei în cap; şi să îmbrăcă în haină de izbîndire şi cu veşmîntul lui,

18. Ca răsplătind răsplătire, ocară împotrivnicilor.

19. Şi să vor tême cei de la apus de numele Domnului şi cei de la răsăriturile soarelui de numele cel slăvit; pentru că va veni ca un rîu sîlnic urgiia de la Domnul, veni-va cu mînie.

20. Şi va veni pentru Sion cel ce izbăvêşte şi va întoarce necurăţiile de la Iácov.

21. „Şi aceasta e lor cea de la mine făgăduinţă, zise Domnul: Duhul mieu, carele iaste preste tine, şi graiurile mêle, carele am dat în gura ta, nu vor lipsi den gura ta şi den gura sămenţiei tale, pentru că zise Domnul, de acum şi în veac."

Cap 60

1. „Luminează-te, luminează-te, Ierusalíme, pentru că vine lumina ta şi mărirea Domnului preste tine au răsărit!

2. Iată, întunêrec va acoperi pămîntul şi negură preste limbi; şi preste tine să va arăta Domnul şi mărirea lui asupra ta să va ivi.

3. Şi vor mêrge împăraţi cu lumina ta şi limbi cu strălucirea ta.

4. Rîdică ochii tăi împrejur şi vezi adunaţi pre toţi fiii tăi; venit-au toţi fiii tăi de departe şi fêtele tale preste umăr să vor rîdica.

5. Atuncea vei vedea şi te vei veseli şi te vei înfricoşa şi te vei spămînta cu inima, căci să va premeni întru tine //

Ms. 45, p. 568-569

pre ei dreptatea. Îngăduind ei lumina, li să făcu lor întunêrec; aşteptînd zori, întru fără hotar au îmblat.

10. Pipăi-vor ca orbii părêtele şi ca cînd n-are fi ochi vor pipăi; ⌊şi⌋ vor cădea întru amiazădzi ca întru miazănoapte, ca cînd ar muri.

11. Suspina-vor ca ursul şi ca porîmbiţa împreună vor mêrge; îngăduit-am judecată şi nu iaste mîntuire; dăparte s-au dăpărtat de la noi.

12. Pentru că multă-i a noastră fărădălêge înaintea ta şi păcatele noastre s-au împoncişat noao. Pentru că fărădălegile noastre — întru noi şi strîmbătăţile noastre am cunoscut.

13. Păgîni ne-am făcut şi am minţit şi ne-am dăpărtat denapoia Dumnedzăului nostru. Grăit-am strîmbe şi am neascultat, năşteam şi am cugetat de la inima noastră cuvinte strîmbe.

14. Şi am dăpărtat îndărăt judecata şi dreptatea dăparte-i dăpărtată,

15. Căci să cheltui întru căile lor adevărul şi pren cale dreaptă nu putea ca să treacă. Şi adevărul s-au rădicat şi au mutat cugetul ⌊lor⌋ a înţelêge.

16. Şi văzu Domnul şi nu-i plăcu lui, căci nu era judecată, şi văzu şi nu era om; şi socoti şi nu era cel ci să sprăjinească; şi-i apără pre ei cu braţul lui şi cu milosteniia i-au întărit.

17. [356]Şi îmbrăcă dreptatea ca dzeaoa şi puse miţurcă a mîntuirei preste cap; şi să îmbrăcă haină de izbîndire şi văşmîntul lui,

18. Ca să răsplătească răsplătire, ocară nepriêtenilor.

19. Şi să vor tême cei de la apusuri numele Domnului şi cei de la răsăriturile soarelui numele cel slăvit; pentru că va veni ca un rîu sîlnic urgiia ⌊de la⌋ Domnul, veni-va cu mînie.

20. [357]Şi va veni pentru Sion cela ce mîntuiêşte şi va înturna necurăţiile de la Iacov.

21. „Şi aceasta-i lor de cătră mine făgăduinţă, *[569/1]* dzise Domnul: Duhul mieu, carele iaste preste tine, şi graiurile mêle, carele am dat în gura ta, nu vor lipsi dentru gura ta şi dentru gura seminţiei tale, ⌊pentru că⌋ dzise Domnul, de acum şi în vac."

Cap 60

1. „Lumineadză-te, lumineadză-te, Ierusalime, pentru că vine lumina ta şi mărirea Domnului preste tine au răsărit!

2. Iată, întunêrec va acoperi pămîntul şi ceaţă preste limbi; şi preste tine să va arăta Domnul şi mărirea lui preste tine să va ivi.

3. Şi vor mêrge împăraţi cu lumina ta şi limbi cu lucirea ta.

4. [358]Rădică împregiur ochii tăi şi vezi adunaţi toţi fiii tăi; venit-au toţi fiii tăi de departe şi fêtele tale preste umere să vor rădica.

5. Atuncea vei vedea şi te vei veseli şi te vei spămînta şi te vei întrista cu inima, căci să va primeni la tine

Ms. 4389, p. 707-708

direptatea. Şi aşteptînd ei lumina, le-au fost întunêrec; şi aciorînd ază, au mers[678] în tunêrec.

10. Pipăi-vor ca cel orb pre părête şi vor cerca ca cel fără de ochi; şi vor cădea amiiazăzi ca în miezul nopţii, ca nişte morţi.

11. Gême-vor ca ursul şi vor mêrge denpreună ca porumboaica[679]; aşteptat-am judecata şi nu iaste mîntuire; că se-au dăpărtat de noi.[680]

12. Că se-au înmulţit *[708/1]* fărădelegile noastre înaintea ta şi păcatele noastre au stătut noaoă împotrivă. Că fărădelegile noastre sînt întru noi şi am priceput nedireptăţile noastre.

13. Făcutu-ne-am păgîni şi am minţit şi ne-am abătut de pre urma Dumnezeului nostru. Grăit-am nedireptate şi nu ne-am smerit, zămislit-am în droburi şi ne-am învăţat den inimile noastre cuvinte nedirêpte.

14. Şi judecata o am lăsat îndărăt şi direptatea se-au dăpărtat dăparte,

15. Că adeverinţa au slăbit în căile lor şi direptatea n-au putut să vie. [15] Adeverinţa se-au luat şi mintea lor au mutat de-a socoti.

16. [15] Şi au văzut Domnul şi nu i-au plăcut, că nu era judecată; [16] şi au văzut şi nu era bărbat; şi băgă seama şi nu era cine să rîdice; şi-i apără cu braţul lui şi-i întări cu milă.[681]

17. [682]Şi se înarmă cu direptatea ca cu o pavăză şi-şi puse în cap coiful mîntuirei; [18] şi se îmbrăcă în haina izbîndirei şi cu văşmînt,

18. Ca cel ce plătêşte plata ocării vrăjmaşilor.

19. Şi se vor tême cei de la apus de numele Domnului şi cei de la răsăriturile soarelui de slava[683] lui; că va veni ca un rîu cu vifor şi mîniia va veni de la Domnul cu urgie.

20. [684]Şi va veni mîntuitoriul Siónului şi va întoarce păgîniia[685] den Iácov.

21. „Că aceasta iaste făgăduinţa mea cu dînşii, zice Domnul: Duhul mieu, carele iaste în tine, şi graiurile (mêle), care le-am dat eu în gura ta, nu se vor împuţina den gura ta şi den gura seminţiei tale, zice Domnul, de acum şi pînă în vêci."

Cap 60

1. „Luminează-te, luminează-te, Ierusalíme, că ţi-au venit lumina şi slava Domnului au răsărit pre tine![686]

2. Că iată că pre pămînt îl va acoperi întunêrecul şi pre limbi negura; iar în tine se va arăta Domnul şi slava lui se va ivi în tine.

3. Şi limbile vor umbla în lumina ta şi împăraţii cu lumina strălucirii tale.

4. [687]Rădică-ţi ochii tăi, Siónule, împrejur şi vezi fiii tăi adunaţi; că iată că au venit toţi feciorii tăi de dăparte şi fêtele tale se vor lua în cîrcă.

5. Atunci vei vedea şi te vei bucura şi te vei tême şi ţi se va spămînta inima, că se va întoarce la tine

Versiunea modernă

dreptatea. Pe cînd aşteptau lumina a venit peste ei întuneric; pe cînd aşteptau lumina au umblat în beznă.

10. Ca nişte orbi pipăi-vor zidul şi precum cei care nu au ochi vor bîjbîi. Vor cădea în miezul zilei ca în toiul nopţii, precum muribunzii.

11. Suspina-vor ca ursoaica şi ca turturica laolaltă vor merge; aşteptat-am judecată şi nu este mîntuire; s-a dus departe de noi.

12. Căci multă este nelegiuirea noastră înaintea ta şi păcatele noastre ne-au stat împotrivă. Căci nelegiuirile noastre sînt în noi şi nedreptăţile noastre le-am cunoscut.

13. Fost-am fără evlavie şi am minţit şi ne-am îndepărtat de Dumnezeul nostru. Am rostit nedreptăţi şi ne-am răzvrătit, am zămislit şi am cugetat din inima noastră cuvinte nedrepte.

14. Şi am lepădat îndărăt judecata şi dreptatea s-a dus departe,

15. Căci s-a mistuit adevărul în căile lor şi pe calea dreaptă nu puteau merge. Şi adevărul a fost luat şi ei şi-au mutat cugetul de la înţelegere.

16. Şi a văzut Domnul, şi nu i-a fost pe plac, căci nu era judecată, şi a văzut şi nu era [nici un] bărbat; a privit cu băgare de seamă şi nu era cine să vină în ajutor; i-a apărat cu braţul lui şi cu îndurare i-a întărit.

17. Dreptatea a îmbrăcat-o ca platoşă, şi-a pus pe cap coiful mîntuirii, s-a înfăşurat în haina judecăţii şi cu mantaua lui,

18. Ca unul care va da răsplătire, ocară celor împotrivitori.

19. Şi se vor teme cei de la apus de numele Domnului şi cei de la răsăritul soarelui de numele cel slăvit; căci veni-va ca un rîu năvalnic mînia de la Domnul, veni-va cu urgie.

20. Şi va veni de dragul Sionului cel care izbăveşte şi va îndepărta nelegiuirile de la Iacov.

21. „Şi acesta este legământul meu cu ei, a spus Domnul: Duhul meu, care este peste tine, şi cuvintele mele, pe care le-am pus în gura ta, nu vor lipsi din gura ta şi din gura seminţei tale, căci Domnul a vorbit, de acum şi în veac."

Capitolul al 60-lea

1. „Luminează-te, luminează-te, Ierusalime, căci vine lumina ta şi slava Domnului peste tine a răsărit!

2. Iată, întuneric va acoperi pământul şi negură peste neamuri; însă peste tine va străluci Domnul şi slava lui peste tine se va arăta.

3. Şi vor merge regi în lumina ta şi neamuri în strălucirea ta.

4. Ridică-ţi ochii în jur şi vezi adunaţi pe toţi copiii tăi. Iată, vin toţi fiii tăi de departe şi fiicele tale pe umeri vor fi aduse.

5. Atunci vei vedea şi te vei veseli şi te vei teme şi te vei minuna în inimă, căci se va întoarce la tine

Biblia 1688, p. 488[38]*, col. 1*

avuţiia mării şi a limbilor şi a năroadelor.

6. Şi vor veni ţie cirezi de cămile şi te vor acoperi pre tine cămilele Madiámului şi Ghifárului; toţi de la Sava vor veni aducînd aur, şi tămîie vor aduce şi piatră cinstită, şi mîntuirea Domnului vor binevesti.

7. Şi toate oile Chidárului să vor aduna ţie şi berbecii Naveóthului veni-vor ţie şi să vor aduce priimite preste jîrtăvnicul mieu şi casa rugii mêle să va mări.

8. Şi cine-s aceştia, ca norii zboară şi ca porumbiţele cu puii?

9. Pre mine ostroavele mă aşteptară şi corăbiile la Tharsís[39] dentîiu, să aducă pre fiii tăi de departe, şi argintul şi aurul lor împreună cu ei, şi pentru numele Domnului cel sfînt şi pentru că Sfîntul lui Israíl mărit iaste.

10. Şi vor zidi cei striini de rudă zidurile tale şi împăraţii lor vor dvori ţie, că pentru mîniia mea te-am[40] lovit pre tine şi pentru milă te-am iubit pre tine.

11. Şi să vor deşchide porţile tale pururea, zioa şi noaptea nu să vor închide, ca să să aducă cătră tine putêrea limbilor şi împăraţii lor aducîndu-se.

12. Pentru că limbile şi împăraţii carii nu vor sluji ţie vor pieri şi limbile cu pustiire să vor pustii.

13. Şi mărirea Livánului cătră tine va veni, cu chiparos şi cu molidvu şi cu chedru împreună, să cinstească locul cel sfînt al mieu şi locul picioarelor mêle voiu mări.

14. Şi vor mêrge cătră tine temîndu-se fiii celor ce au smerit pre tine şi te-au întărîtat pre tine şi te vei chema Cetatea Domnului, Siónul Sfîntului Israíl.

15. Pentru căci te-ai făcut tu părăsit şi urît şi nu era cel ce să-ţi ajute, şi te voiu pune bucurie vêcinică veseliei întru neamurile neamurilor.

16. Şi vei suge laptele limbilor şi avuţiia împăraţilor vei mînca; şi vei cunoaşte că eu sînt Domnul, cel ce mîntuiescu pre tine şi cel ce te scoţu pre tine, Dumnezăul lui Israíl.

17. Şi pentru aramă aduce-ţi-voiu aur, şi pentru fier aduce-ţi-voiu argint, şi pentru lêmne aduce-ţi-voiu aramă, şi pentru pietri, fier. Şi voiu da boiêrii tăi în pace şi pre socotitorii tăi întru direptate.

18. Şi nu să va auzi încă strîmbătate în pămîntul tău, nici zdrobire, nici chinuire în hotarăle tale, ce să va chema «Mîntuire» zidurile tale şi porţile tale — «Cioplitură».

19. Şi nu va fi ţie încă soarele spre lumina zilei, nici răsăritul lunii va lumina noaptea ta, ce va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi Dumnezău — mărirea ta.

20. Pentru că nu va apune soarele ţie şi luna nu-ţi va lipsi, pentru că va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi să vor împlea zilele plîngerii tale.

21. Şi norodul tău tot — dirept şi pren veac vor moşteni pămîntul, păzind răsăditura, faptele mînilor lui spre /

Ms. 45, p. 569

avuţiia mării şi a limbi şi năroade.

6. Şi vor veni ţie[359] cerezi de cămile şi te vor acoperi pre tine cămilele Madiam şi Ghifar; toţi de la Sáva vor veni aducînd aur, şi tămîie vor aduce ⌊şi piatră cinstită⌋, şi mîntuitoriul Domnului vor binevesti.

7. ⌊Şi⌋ toate oile Chidar să vor aduna ţie şi berbecii Naveoth veni-vor ţie şi să vor aduce priimite preste jirtăvnicul mieu şi casa rugii mêle să va mări.

8. ⌊Şi⌋ cine-s aceştia, ca norii zboară şi ca porîmbiţele cu puii?

9. Pre mine ostroavele mă aşteptară şi vasele Tharsis dentîi, să aducă fiii tăi de departe, şi argintul şi aurul lor împreună cu ei, ⌊şi⌋ pentru numele Domnului cel sfînt şi pentru că Sfîntul lui Israil mărit iaste.

10. Şi vor zidi cei striini de rudă zidurile tale şi împăraţii lor vor dvori ţie, pentru că pen mîniia mea te-am lovit pre tine şi pen milă te-am iubit pre tine.

11. [360]Şi să vor dăşchide porţile tale pururea, dzua şi noaptea nu să vor închide, ca să să aducă cătră tine putêrea limbilor şi împăraţii lor aducîndu-să.

12. Pentru că limbile şi împăraţii carii nu vor sluji ţie vor pieri şi limbile cu pustiire să vor[361] pustii.

13. ⌊Şi⌋ mărirea Livánului cătră tine va veni, cu chiparis şi cu molidvu şi cu chedru împreună, să cin- *[569/2]* stească locul cel sfînt al mieu şi locul picioarelor mêle voi mări.

14. Şi vor mêrge cătră tine temîndu-să fiii celor ce au smerit pre tine şi te-au întărîtat pre tine şi te vei chema Cetatea Domnului, Siónul sfinţilor Israil.

15. Pentru căci te-ai făcut tu părăsită şi urîtă şi nu era cel ce ajută, şi te voi pune bucurie vêcinică a veseliei întru neamurile neamurilor.

16. Şi vei suge laptele limbilor şi avuţiia împăraţilor vei mînca; şi vei cunoaşte că eu — Domnul, cel ce mîntuiesc pre tine şi cel ci te scoţ pre tine, Dumnedzăul Israil.

17. Şi pentru aramă aduce-ţi-voi aur, şi pentru hier aduce-ţi-voi argint, şi pentru lêmne aduce-ţi-voi aramă, şi pentru pietri, fier. Şi voi da pre boiêrii tăi întru pace şi pre socotitorii tăi întru dreptate.

18. Şi nu să va audzi încă strîmbătate întru pămîntul tău, nici sfărîmare, nici chinuire întru hotarele tale, ce să va chema «Mîntuitoriul» zidurile tale şi porţile tale — «Cioplitură».

19. [362]Şi nu va mai fi ţie încă soarele spre lumina dzilei, nici răsăritul lunei va lumina noaptea ta, ce va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi Dumnedzău — mărirea ta.

20. Pentru că nu va apune soarele ţie şi luna[363] nu va lipsi, pentru că va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi să vor împlea dzilele plîngerii tale.

21. Şi nărodul tău tot — dreptu şi pren vac vor moştneni pămîntul, păzind răsăditura, faptele mîinilor oamenilor lui spre

Ms. 4389, p. 708-709

avuţiia mării şi ţărîle năroadelor.

6. Şi *[708/2]* vor veni ţie cirezi de cămile şi te vor acoperi cămilele madiemlênilor şi ale Gafárului; toţi cei de la Sáva vor veni de-ţi vor aduce aur şi tămîie albă, şi bine vor vesti mîntuirea Domnului.

7. Toate oile Chidárului se vor strînge ţie şi berbecii Naveóthului vor veni ţie şi se vor rîdica cêle priimite pre altariul mieu şi casa rugăciunii mêle se va proslăvi.[688]

8. Cine sînt aceştia carii înoată ca norii şi ca porumbiţele cu puii lor?

9. Pre mine au aşteptat ostroavele şi corăbiile Tharsísului de-nceput, ca să aducă pre feciorii tăi de dăparte şi, cu dînşii, argint şi aur, pentru numele Domnului cel sfînt cu carele[689] iaste slăvit, Sfîntul lui Israil.

10. Şi zidurile tale le vor zidi feciorii celor de alt neam şi împăraţii lor vor sluji ţie; că pentru mîniia mea te-am rănit, iar pentru mila mea te-am îndrăgit.

11. [690]Şi porţile tale se vor dăşchide în toată vrêmea, zioa şi noaptea nu se vor închide, ca să se bage în tine putêrea limbilor şi împăraţii lor, fiind aduşi.

12. Că limbile şi împăraţii ceia ce nu vor sluji ţie vor pieri şi ţărîle cu pustiire se vor pustii.

13. Slava Livánului va veni la tine, cu chiparísul[691], cu pevcul[692] şi cu chiedrul denpreună, ca să proslăvească locul mieu cel sfînt.[693]

14. Şi vor veni la tine cu frică feciorii celor ce te-au umilit şi te-au mîniiat şi te vei chiema Siónul, cetatea Domnului cel sfînt al lui Israil.

15. Şi pentru căci ai fost năpustită şi urgisită şi n-au fost cine să-ţi ajute, te voiu pune în bucurie vêcinică şi veselie neamului neamurilor.

16. Şi vei suge laptele ţărîlor şi vei mînca bogăţiia împăraţilor; şi vei pricêpe că eu sînt Domnul, mîntuitoriul tău şi spăsitoriul tău, Sfîntul lui Israil.

17. Şi în locul arămii îţi vor aduce aur, şi în locul fierului îţi vor aduce argint, şi în loc de lêmne îţi vor aduce aramă, şi în loc de piiatră îţi vor aduce fier. Şi voiu da pre boiêrii tăi în pace şi pre judecătorii tăi în direptate.[694]

18. Şi după aceasta nu se va mai auzi nedireptatea în ţara ta, nici sfărîmare, nici ostenînţă în hotarăle tale, ce se va chiema zidirea ta «Mîntuire» *[709/1]* şi porţile tale — «Laudă».

19. [695]Şi nu va fi ţie soarele întru lumina zioăi şi răsărirea lunii nu va lumina întru tine noaptea, ce va fi ţie Domnul lumină vêcinică şi Dumnezeu — slava ta.

20. Că nu-ţi va mai apune soarele tău, nici luna nu se va mai împuţina, că Domnul va fi ţie lumină vêcinică şi se vor umplea zilele plîngerii tale.

21. Şi oamenii tăi toţi — direpţi şi vor moştina pămîntul în veac, păzind[696] sădirea, lucrul mîinilor lor întru

Versiunea modernă

bogăţia mării şi a neamurilor şi a popoarelor.

6. Şi vor veni la tine turme de cămile şi te vor acoperi cămile din Madiam şi Ghefar. Toţi cei din Saba vor veni aducînd aur; şi tămîie vor aduce şi piatră scumpă, şi mîntuirea Domnului o vor binevesti.

7. Şi toate oile din Chedar se vor aduna la tine şi berbecii din Nebaioth veni-vor la tine şi se vor aduce [jertfe] plăcute pe altarul meu şi casa mea de rugăciune va fi slăvită.

8. Cine sînt aceştia care zboară precum norii şi precum porumbiţele cu pui?

9. Pe mine m-au aşteptat insulele şi corăbiile din Tarsis între cele dintîi, ca să aducă pe copiii tăi de departe, şi argintul şi aurul lor cu ei, pentru numele sfînt al Domnului şi pentru că Sfîntul lui Israel este slăvit.

10. Şi îţi vor zidi străinii zidurile, iar împăraţii lor te vor sluji. Din pricina mîniei mele te-am lovit şi pentru îndurarea mea te-am iubit.

11. Şi se vor deschide porţile tale de-a pururi, zi şi noapte nu se vor închide, ca să aducă la tine puterea neamurilor şi pe împăraţii lor luaţi [în robie].

12. Căci neamurile şi împăraţii care nu-ţi vor sluji vor pieri şi neamurile cu pustiire vor fi pustiite.

13. Şi slava Libanului va veni la tine, cu chiparos şi pin şi cedru laolaltă, ca să slăvească locul meu cel sfînt şi locul picioarelor mele voi slăvi.

14. Şi vor veni la tine înspăimîntaţi fiii celor care te-au umilit şi care te-au întărîtat şi te vei numi Cetatea Domnului, Sionul Sfîntului lui Israel.

15. Fiindcă ai ajuns părăsită şi urîtă şi nu era cine să-ţi ajute, te voi face bucurie veşnică, veselie din neam în neam.

16. Şi vei suge laptele neamurilor şi bogăţia împăraţilor o vei mînca; şi vei şti că eu sînt Domnul care te mîntuieşte şi care te izbăveşte, Dumnezeul lui Israel.

17. Şi în loc de aramă îţi voi aduce aur, în loc de fier îţi voi aduce argint, în loc de lemne îţi voi aduce aramă, în loc de pietre, fier. Şi îţi voi pune căpeteniile tale în pace şi pe supraveghetorii tăi în dreptate.

18. Şi nu se va mai auzi nedreptate în ţara ta, nici prăpăd, nici nenorocire între hotarele tale, ci se vor numi «Mîntuire» zidurile tale şi porţile tale — «Cioplitură».

19. Şi nu vei mai avea soarele ca lumină ziua, nici răsăritul lunii nu te va lumina noaptea, ci Domnul îţi va fi lumină veşnică ziua şi Dumnezeu [va fi] slava ta.

20. Căci nu va apune soarele pentru tine şi luna nu-ţi va lipsi. Căci Domnul îţi va fi lumină veşnică şi se vor încheia zilele tale de jale.

21. Şi poporul tău va fi drept pe de-a-ntregul şi-n veac vor moşteni pămîntul, păzind răsadul, lucrările mîinilor lui în

Biblia 1688, p. 488, col. 2

mărire.

22. Cel împuţinat fi-va întru mii şi cel mai mic întru limbă mare. Eu, Domnul, după vrême aduna-i-voiu pre ei."

Cap 61

1. Duhul Domnului preste mine, pentru care m-au unsu, a binevesti săracilor m-au trimisu, a vindeca pre cei zdrobiţi cu inima, a propovedui celor robiţi iertare şi celor orbi vedêre,

2. A chema an Domnului priimit şi zi de răsplătire, a mîngîia pre toţi ceia ce plîngu,

3. Să să dea la cei ce plîngu Siónul, să dea lor mărire pentru cenuşă, unsoare de veselie celor ce plîngu, podoabă mărirei în loc de duh de trîndăvie. Şi să vor chema neamurile direptăţii, sădirea Domnului spre mărire.

4. Şi vor zidi pustiile vêcinice, cêle pustiite mai nainte vor rădica, şi vor înnoi cetăţi pustii, pustiite în neamuri.

5. Şi vor veni de alte neamuri păscînd oile tale şi striini de fêliu — plugari şi viêri.

6. Iară voi preoţii Domnului vă veţi chema, slujitori Dumnezăului vostru grăi-se-va voao. Tăriia limbilor veţi mînca de tot şi cu avuţiia lor vă veţi minuna.

7. Aşa de al doilea vor moşteni pămîntul şi veselie vêcinică — preste capul lor.

8. „Pentru că eu sînt Domnul, cela ce iubescu direptatea şi urăscu jahul den strîmbătate, şi voiu da truda lor direpţilor şi făgăduinţa vêcinică voiu spune lor."

9. Şi să va cunoaşte întru limbi sămînţa lor şi fiii lor în mijlocul năroadelor. Tot carele va vedea pre ei va cunoaşte pre ei, căci aceştia-s sămînţa blagoslovită de Dumnezău

10. Şi cu veselie se vor veseli spre Domnul. Să să bucure sufletul mieu spre Domnul, pentru că îmbrăcă pre mine cu haină de mîntuire şi cu cămaşă de veselie; ca unui ginere puse mie mitră şi ca pre o nevastă mă împodobi cu podoabă.

11. Şi ca un pămînt crescînd floarea lui şi ca o grădină ce odrăslêşte sămînţele ei, aşa va răsări Domnul Domnul direptatea şi bucuriia înaintea tuturor limbilor.

Cap 62

1. Pentru Sión nu voiu tăcea şi pentru Ierusalím nu voiu părăsi, pînă unde va ieşi ca o lumină direptatea mea şi mîntuirea mea ca o făclie va arde.

2. Şi vor vedea limbile direptatea ta şi toţi împăraţii, mărirea ta; şi te va chema pre tine numele tău cel nou, carele va numi Domnul pre el.

3. Şi vei fi cununa frumuseţii în mîna Domnului şi diadima împărăţiei în mîna Dumnezăului tău.

4. Şi nu încă te vei chema „Părăsită" şi pămîntul tău încă nu se va chema „Pustiiu", pentru că ţie se va chema „Voia mea" şi pămîntul tău — „Lăcuit", căci va binevoi Domnul întru tine şi pămîntul //

Ms. 45, p. 569-570

mărire.

22. Cel împuţînat fi-va întru mii şi cel mai mic întru limbă mare. Eu, Domnul, după vrême aduna-i-voi pre ei."

Cap 61

1. Duhul[364] Domnului preste mine, pentru care lucru m-au unsu pre mine, a binevestui săracilor trimis-au pre mine, a vindeca pre cei înfrînţi la inimă, a striga celor robiţi iertare şi celor orbi vedêre,[365]

2. A chema an Domnului priimit şi dzi de răsplătire, [366]a mîngîia pre toţi ceia ce plîngu,

3. Să dea la ceia ce plîngu Siónul, să dea lor mărire pentru cenuşe, unsoare de veselie celor ce plîngu, înfrîmseţare mărirei pentru duhul trîndăviei. Şi să vor chema neamuri a dreptăţii, răsăditura Domnului spre mărire.

4. [367]Şi vor zidi pustiile *[570/1]* vêcinice, pustiite fiind mainte le vor rădica, şi vor înnoi cetăţi pustii, pustiile la neamuri.

5. Şi vor veni striini de neam păscînd oile tale şi striini de fêl — plugari şi viêri.

6. Şi voi preuţii Domnului veţi chema, slujitori Dumnedzăului nostru grăi-să-va voao. Vîrtutea limbilor veţi mînca de tot şi cu avuţiia lor veţi minuna.

7. Aşa de al doilea vor moşteni pămîntul şi veselie vêcinică — preste capul lor.

8. „Pentru că eu sînt Domnul, cela ce iubăsc dreptatea şi urăsc jahul den strîmbătate, şi voi da truda lor drepţilor şi făgăduinţă vêcinică voi pune lor."

9. Şi să va cunoaşte întru limbi sămînţa lor şi fiii lor în mijlocul năroadelor. Tot carele va vedea pre ei va cunoaşte pre înşi, căci aceştia-s sămînţă blagoslovită de Dumnedzău

10. ⌊Şi⌋ cu veselie să vor veseli pre Domnul. Bucure-să sufletul mieu pre Domnul, pentru că îmbrăcă pre mine haină de mîntuire şi cămaşe de veselie; [368]ca unui mire puse mie mitră şi ca pre o mireasă mă podobi cu podoabă.

11. Şi ca un pămînt crescînd floarea ei şi ca o grădină sămînţele lui răsar, aşa va răsări Domnul Domnul dreptate şi bucurie înaintea a toate limbile.

Cap 62

1. Pentru Sion nu voi tăcea şi pentru Ierusalim nu voi părăsi, pînă unde va ieşi ca o lumină dreptatea mea şi mîntuitoriul mieu ca o făclie va arde.

2. Şi vor vedea limbile dreptatea ta şi toţi împăraţii, mărirea ta; şi va chema pre tine numele tău cel nou, carele Domnul va numi pre el.

3. Şi vei fi cunună a frîmsêţei întru mîna Domnului şi diademă a împărăţiei întru mîna Dumnedzăului tău.

4. Şi nu încă te vei chema „Părăsită" şi pămîntul tău nu să va chema încă „Pustiiu", pentru că ţie să va chema „Voia mea" şi pămîntul tău — „Lăcuit", căci va binevrea Domnul întru tine, căci pămîntul

Ms. 4389, p. 709

slavă.

22. Cel mai prost va fi înmiit şi cel mic va fi întru ţară mare. Eu, Domnul, la vrême îi voiu aduna."

Cap 61

1. [697]Duhul Domnului pre mine, pentru carele m-au uns, trimesu-m-au bine să vestesc celor săraci, să vindec pre cei cu inimile sfărîmate şi să mărturisesc celor robiţi slobozire şi celor orbi vedêre,[698]

2. Să spuiu anul Domnului cel plăcut şi zioa platei, [699]ca să mîngîiu pre toţi cei ce plîng,

3. Să dau celor ce plîng pre Sion în loc de cenuşă slavă şi celor ce tînguiesc[700], ungere de veselie, împodobire de slavă în locul duhului trîndăvirei. Şi să se chiême neamurile direptăţii, sădirea Domnului întru slavă.[701]

4. [702]Şi să zidească pustiirile cêle vêcinice, să ridice cêle ce se-au pustiit mai denainte şi să înnoiască cetăţile cêle pustii, care se-au pustiit în neamuri.

5. Şi să vie cei de alt neam să pască oile tale şi cei de altă seminţie — plugari ţie şi viêri.

6. Iar voi să vă chiemaţi preoţi Domnului şi slugi lui Dumnezeu, să mîncaţi tăriia limbilor şi în bogăţiia lor să vă faceţi de minune.

7. Aşa al doilea rînd vor moşteni pămîntul lor şi veseliia cea vêcinică — pre capul lor.

8. „Că eu sînt Domnul, cel ce iubesc direptatea şi cel ce urăsc jaful de nedireptate, şi osteninţa lor o voiu da celor direpţi şi voiu făgădui lor făgăduinţă vêcinică."

9. Şi se va cunoaşte întru limbi seminţiia lor şi nepoţii lor pren mijlocul năroadelor. Tot cel ce-i va vedea îi va cunoaşte, că aceştia sînt seminţiia cea binecuvîntată de Dumnezeu

10. [9] Şi se vor veseli cu veselie de Domnul. [10] Să se bucure sufletul mieu de Domnul, că m-au îmbrăcat în haina mîn- *[709/2]* tuirii şi cu văşmîntul veseliei m-au înfăşurat; pusu-mi-au cunună ca ginerelui şi m-au împodobit cu podoabă ca pre nevastă.

11. Ca pămîntul cel ce crêşte floarea sa şi ca grădina carea răsare seminţele sale, aşa va străluci Domnul Dumnezeu direptatea şi bucuriia înaintea tuturor limbilor.

Cap 62

1. Nu voiu tăcea pentru Sion şi pentru Ierusalim nu voiu părăsi, pînă ce va ieşi direptatea mea ca o lumină şi mîntuirea mea se va aprinde[703] ca o lumînare.[704]

2. Şi vor vedea limbile direptatea ta şi împăraţii, slava ta; şi te vor chiema pre numele tău cel nou care[705] îl chiamă Domn.

3. Şi vei fi cunună de ghizdăvie în mîna Domnului şi coronă împărătească în mîinile Dumnezeului tău.

4. Şi de-acii nu te vei mai chiema „Năpustit" şi pămîntul tău de-acii nu se va mai zice „Pustiiu", ce se va chiema „Voia mea într-însul", iar pămîntul tău — „Lăcuit", (că bine va voi Domnul spre tine şi pămîntul

Versiunea modernă

slavă.

22. Cel mic [la număr] se va înmii şi cel neînsemnat va ajunge un neam mare. Eu, Domnul, îi voi aduna la timpul [cuvenit]."

Capitolul al 61-lea

1. Duhul Domnului este peste mine, căci m-a uns, m-a trimis să binevestesc sărmanilor, să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, să vestesc robilor eliberarea şi orbilor căpătarea vederii,

2. Să chem anul plăcut al Domnului şi o zi de răsplătire, să-i mîngîi pe toţi cei ce plîng,

3. Să li se dea celor care plîng pentru Sion, să le dea slavă în loc de cenuşă, ungere de bucurie celor care plîng, veşmînt de slavă în locul duhului de obidă. Şi se vor numi neamuri ale dreptăţii, răsad al Domnului spre slavă.

4. Şi vor zidi pustiile veşnice, pe cele pustiite mai înainte le vor ridica, şi vor înnoi cetăţi pustii, pe cele pustiite vreme de generaţii.

5. Şi vor veni străini ca să pască oile tale şi cei de alt neam vor fi plugari şi lucrători ai viei.

6. Dar voi vă veţi numi preoţi ai Domnului, slujitori ai lui Dumnezeu vă veţi chema. Tăria neamurilor o veţi mînca şi cu bogăţia lor veţi stîrni uluire.

7. Astfel a doua oară vor moşteni ţara şi o bucurie veşnică va fi pe capul lor.

8. „Căci eu sînt Domnul care iubeşte dreptatea şi urăşte răpirea din nedreptate, şi voi da celor drepţi [după] osteneala lor şi voi încheia cu ei un legământ veşnic."

9. Şi vor fi cunoscute între neamuri sămînţa lor şi vlăstarele lor. Oricine îi va vedea îi va cunoaşte, căci aceştia sînt o sămînţă binecuvîntată de Dumnezeu

10. Şi cu bucurie se vor bucura de Domnul. Să se bucure sufletul meu în Domnul, căci m-a îmbrăcat cu mantia mîntuirii şi cu haina bucuriei; ca unui mire mi-a aşezat cunună şi ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabe.

11. Şi după cum pămîntul face să crească floarea lui şi grădina, seminţele ei, aşa va face să răsară Domnul dreptatea şi bucuria înaintea tuturor neamurilor.

Capitolul al 62-lea

1. De dragul Sionului nu voi tăcea şi de dragul Ierusalimului nu voi înceta, pînă cînd dreptatea mea nu va răzbate ca lumina, iar mîntuirea mea nu va arde ca o torţă.

2. Şi vor vedea neamurile dreptatea ta şi toţi împăraţii, slava ta; şi îţi vor spune pe numele tău cel nou, pe care Domnul îl va numi.

3. Şi vei fi o cunună a frumuseţii în mîna Domnului şi diadema împărăţiei în mîna Dumnezeului tău.

4. Şi nu te vei mai chema „Părăsită", iar ţara ta nu se va mai numi „Pustie", căci te vei numi „Voia mea", şi ţara ta — „Locuită", fiindcă Domnul va binevoi în tine şi pămîntul

Ісаіа *Biblia 1688, p. 489, col. 1*

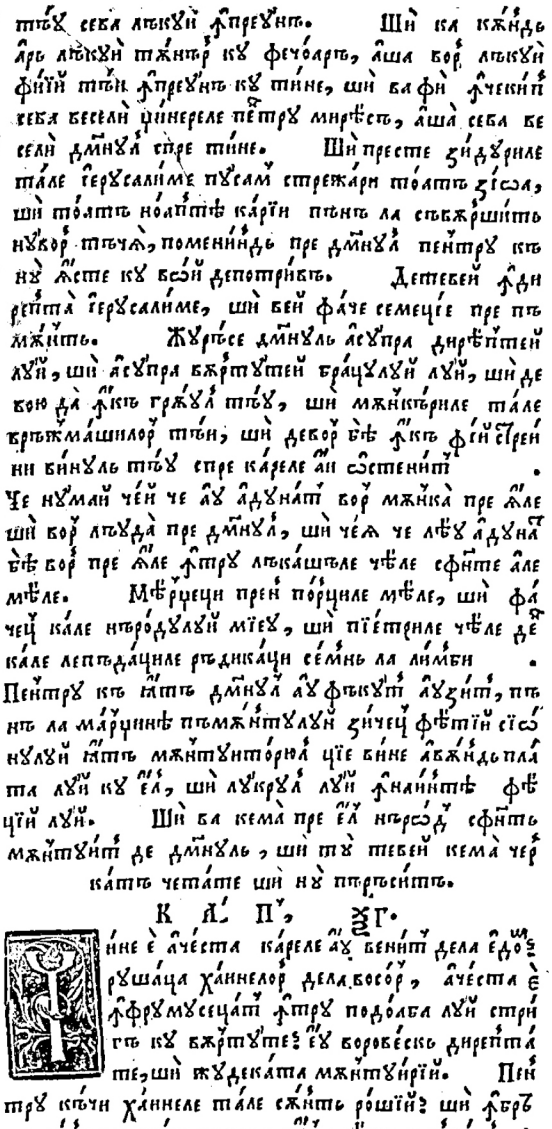

тău se va lăcui împreună.

5. Şi ca cînd ar lăcui tînăr cu fecioară, aşa vor lăcui fiii tăi împreună cu tine. Şi va fi în ce chip se va veseli ginerele pentru mireasă, aşa se va veseli Domnul spre tine.

6. Şi preste zidurile tale, Ierusalíme, pus-am strejari toată zioa şi toată noaptea, carii pînă la săvîrşit nu vor tăcea pomenind pre Domnul. Pentru că nu iaste cu voi de potrivă,

7. De te vei îndirepta, Ierusalíme, şi vei face semeţie pre pămînt.

8. Jurá-se Domnul asupra dirêptei lui şi asupra vîrtutei braţului lui: „Şi de voiu da încă grîul tău şi mîncările tale vrăjmaşilor tăi şi de vor bea încă fii streini vinul tău, spre carele ai ostenit,

9. Ce numai cei ce au adunat vor mînca pre iale şi vor lăuda pre Domnul şi ceia ce le-au adunat bea-vor pre iale întru lăcaşăle cêle sfinte ale mêle.

10. Mêrgeţi pren porţile mêle şi faceţi cale nărodului mieu şi pietrile cêle den cale lepădaţi-le, rădicaţi semn la limbi!"

11. Pentru că, iată, Domnul au făcut auzit pînă la marginea pământului: Ziceţi fêtii Siónului: „Iată, Mîntuitoriul ţie vine, avînd plata lui cu el şi lucrul lui înaintea fêţii lui."

12. Şi va chema pre el „Nărod sfînt, mîntuit de Domnul", şi tu te vei chema „Cercată Cetate", şi nu „Părăsită".

Cap 63

1. Cine e acesta carele au venit de la Edom, ruşaţa hainelor de la Vosór? Acesta e înfrumuseţat întru podoaba lui, strigă cu vîrtute: „Eu vorovesc direptate şi judecata mîntuirii!"

2. „Pentru căci hainele tale sînt roşii şi îmbrăcămintele tale ca de la un teasc călcat?"

3. „Plin călcat de tot; şi dentru limbi nu iaste om cu mine şi i-am călcat pre ei cu mîniia mea şi zdrobiiu pre ei ca pămîntul şi aduş sîngele lor la pămînt şi toate îmbrăcămintele mêle am pîngărit.

4. Pentru că zi de răsplătire veni asupra lor şi anul răscumpărării iaste de faţă.

5. Şi căutaiu, şi nu era ajutoriu; şi socotiiu, şi nimeni nu sprejeniia. Şi au mîntuit pre ei braţul mieu şi mîniia mea sosi.

6. Şi-i călcaiu pre ei cu mîniia mea şi aduş sîngele lor la pămînt."

7. Mila Domnului pomeniiu, bunătăţile Domnului întru toate carele noao răsplătêşte. Domnul — judecătoriu bun casii lui Israíl, aduce noao după mila lui şi după mulţimea direptăţii lui.

8. Şi zise: „Nu — norodul mieu? Fiii nu vor defăima." Şi să făcu lor spre mîntuire.

9. Den tot necazul lor nu sol, nici înger, ce sîngur Domnul au mîntuit pre ei, iubind pre ei, şi nu se îndúră de ei. El au răscumpărat pre ei şi i-au luat pre ei şi-i înălţă pre ei toate zilele veacului.

10. Iară ei n-au ascultat şi întărîta- /

Ms. 45, p. 570-571

tău să va lăcui împreună.

5. Şi ca cînd ar lăcui tinerel cu ficioară, aşa vor lăcui fiii tăi împreună cu tine. Şi va fi în ce chip să va veseli mirele pen mireasă, aşa să va veseli Domnul spre tine.

6. Şi preste zidurile tale, Ierusalim, pus-am străjari toată dzua şi toată noaptea, carii pînă la săvîrşit *[570/2]* nu vor tăcea pomenind pre Domnul. Pentru că nu iaste cu voi de potrivă,

7. Dă te vei otprăvui, Ierusalime, şi vei face înălţare pre pămînt.

8. Jură-să Domnul asupra drêptei lui şi asupra vîrtutei braţului lui: „⌊Şi⌋ dă voi da încă grîul tău şi mîncările tale vrăjmaşilor tăi şi dă vor bea încă fiii striini vinul tău, preste carele ai ostenit,

9. Ce numai ceia ce le-au adunat vor mînca pre iale şi vor lăuda pre Domnul şi ceia ce le-au adunat bea-vor pre iale întru odăile cêle sfinte ale mêle.

10. [369]Mêrgeţi pren porţile mêle şi cale faceţi nărodului mieu şi pietrile ⌊cêle⌋ den cale lepădaţi-le, rădicaţi semnu la limbi!"

11. Pentru că, iată, Domnul au făcut audzit pînă la marginea pămîntului: [370]Dziceţi fêtei Sion: „Iată, Mîntuitoriul ţie vine, avînd a sa plată cu el şi lucrul lui înaintea fêţei lui."[371]

12. Şi va chema pre el „Năred sfint, mîntuit de Domnul", şi tu te vei chema „Cercată Cetate", şi nu „Părăsită".

Cap 63

1. Cine-i acesta carele au venit de la Edom, roşaţa hainelor de la Vosor? Acesta — înfrîmsăţat întru podoaba lui, cu silă cu vîrtute: „Eu vorbăscu dreptate şi judeţul mîntuirei."

2. [372]„Pentru căci hainele tale îs roşii şi îmbrăcămînţele tale ca de la un teasc călcat?"

3. „Plin de călcată; şi dentru limbi nu iaste om cu mine şi i-am călcat pre ei cu mîniia mea şi-i zdrobii pre ei ca pămîntul şi aduş ⌊pre ei⌋ sîngele lor la pămînt [373]şi toate îmbrăcămintele mêle am pîngărit.

4. Pentru că zi de răsplătire le veni asupra lor şi anul răscumpărării iaste de faţă.

5. Şi căutaiu, şi nu era ajutor; şi socotiiu, şi nime nu sprăjiniia. Şi i-au izbăvit pre ei braţul mieu şi mîniia mea sosi.

6. Şi aduş sîngele lor la pămînt şi-i stropşii pre ei cu mîniia mea."

7. Mila[374] Domnului pomeniiu, bunătăţile Domnului întru toate carele noao răsplătêşte. Domnul — judecător bun casei lui Israil, aduce noao după[375] mulţimea dreptăţii lui.

8. Şi dzise: „Nu — nărodul mieu? Fii nu vor nebăga în samă?" Şi să făcu lor spre mîntuire.

9. Dentru tot năcazul lor nu sol, nici înger, *[571/1]* ce sîngur ⌊Domnul⌋ au mîntuit pre ei, pentru că iubêşte pre ei şi să scumpêşte de ei. El au răscumpărat pre ei[376] şi înălţă pre ei toate dzilele vacului.

10. Şi ei nu ascultară şi întărîta-

Ms. 4389, p. 709-710

tău se va sălăşlui).[706]

5. Şi ca cum lăcuiêşte voinicul cu fata, aşa vor lăcui feciorii tăi cu tine. Şi va fi în ce chip se bucură ginerile de nevastă, aşa se va bucura Domnul de tine.

6. Pre păreţii tăi, Ierusalíme, am pus paznici toată zioa şi toată noaptea, carii nu vor tăcea pînă în sfîrşit pomenind pre Domnul, [7] că iaste potrivnic voaoă[707],

7. Că de vei îndirepta şi vei face băgare de seamă pre pămînt, Ierusalíme.[708]

8. Se-au jurat Domnul cu direapta sa şi cu tăriia braţului său: „De voiu mai da de acum grîul tău şi hrana ta vrăjmaşilor tăi şi de vor mai bea de acum vinul tău feciorii cei streini, întru care te-ai ostenit tu,

9. Ce ceia ce-l vor strînge îl vor mînca şi vor lăuda pre Domnul şi cei ce-l vor culêge îl vor bea întru curţile celor sfinte ale mêle.

10. [709]Trêceţi pren porţile mêle şi faceţi cale nărodului mieu şi lepădaţi pietrile cêle de pre cale şi ridicaţi semn în ţări!"[710]

11. Că iată că Domnul au făcut de se-au auzit pînă la marginea pămîntului. [711]Ziceţi fêtei Siónului: „Iată că vine Mîntuitoriul tău, avînd plata cu dînsul şi lucrul, înaintea fêţei sale."

12. Şi va chiema pre dînşii „Năred sfint, mîntuiţi de Domnul", iar tu te vei chiema „Cetate cercată şi nepărăsită". *[710/1]*

Cap[712] 63

1. Cine iaste acesta carele au venit de la Edom, hainele lui roşii de la Vosor? Acesta — frumos întru podoabă, foarte cu tărie: „Eu — cela ce grăiesc direptate şi judecata mîntuirei."[713]

2. [714]„Pentru ce sînt hainele tale roşii şi îmbrăcămintea ta ca a celui strînsă[715] în teasc?"

3. „Plină de strîngere[716]; şi den limbi nu iaste bărbat cu mine, călcatu-i-am cu urgiia mea şi i-am scuturat ca praful şi am adus sîngele lor în pămînt.

4. [717]Că au venit pre dînşii zioa plăţii şi se-au apropiiat anul mîntuirei mêle.

5. Căutaiu împrejur, şi nu era nici un ajutor; şi cugetaiu, şi nimini nu era care să sprenjinească. Şi i-au mîntuit braţul mieu şi urgiia mea au pîşît pre dînşii.

6. Şi i-am călcat cu mîniia mea şi am adus sîngele lor în pămînt."

7. Pomenit-am mila Domnului şi direptăţile Domnului întru toate cîte au dat noaoă Domnul. Domnul — judecătoriul cel bun al casei lui Israil, dat-au noaoă după mila sa şi după mulţimea direptăţii lui.[718]

8. Şi au zis că: „Al mieu năred iaste; feciorii nu vor fi lepădaţi." Şi au fost lor întru mîntuire.

9. [8] Despre toată grija [9] nice sol, nici înger, ce Domnul însuşi i-au mîntuit, pentru că-i iubêşte şi-i apără. Şi el i-au mîntuit şi i-au ridicat şi i-au înălţat întru toate zilele veacului.[719]

10. Iar ei n-au ascultat, ce au mîniiat

Versiunea modernă

tău se va locui împreună.

5. Şi precum locuieşte un tînăr cu o fecioară, aşa se vor aşeza fiii tăi alături de tine. Şi precum se bucură mirele de mireasă, aşa se va bucura Domnul de tine.

6. Şi pe zidurile tale, Ierusalime, pus-am străji toată ziua şi toată noaptea; aceştia nicicînd nu vor tăcea, pomenindu-l pe Domnul. Căci nimeni nu este ca voi,

7. Dacă va îndrepta şi va face Ierusalimul o mîndreţe pe pămînt.

8. S-a jurat Domnul pe dreapta sa şi pe tăria braţului său: „Nu voi mai da grîul tău şi hrana ta vrăjmaşilor tăi şi nu vor mai bea fii străini vinul tău, pentru care ai trudit,

9. Ci aceia care adună le vor mînca şi vor lăuda pe Domnul şi cei care au cules îl vor bea în curţile mele sfinte.

10. Intraţi pe porţile mele şi croiţi o cale pentru poporul meu şi pietrele de pe drum lepădaţi-le! Ridicaţi un semn pentru neamuri!"

11. Căci, iată, Domnul a făcut auzit pînă la marginea pămîntului. Spuneţi fiicei Sionului: „Iată, Mîntuitorul vine la tine, avînd răsplata cu el şi lucrarea înaintea feţei lui."

12. Şi-l va numi „popor sfînt, răscumpărat de Domnul", iar tu te vei numi „Cetatea căutată" şi nu „Părăsită".

Capitolul al 63-lea

1. Cine este acesta care vine din Edom, roşeaţa veşmintelor din Bosor? Acest [om] chipeş în veşmîntul său, cu forţă şi tărie? „Eu vestesc dreptatea şi judecata pentru mîntuire."

2. „De ce-ţi sînt roşii veşmintele şi hainele ca la călcatul teascului?"

3. „Sînt plin de [strugurii] călcaţi; şi dintre neamuri nu este nimeni cu mine şi i-am călcat în picioare cu mînia mea, i-am zdrobit cum [se zdrobeşte] pămîntul şi am vărsat sîngele lor pe pămînt şi toate veşmintele mele le-am pătat.

4. Căci ziua răsplătirii a venit pentru ei şi anul răscumpărării a sosit.

5. Am privit, şi nu era nici un ajutor; am cercetat, şi nimeni n-a dat sprijin. Şi i-a izbăvit braţul meu şi mînia mea s-a arătat.

6. Şi i-am călcat în urgia mea şi am vărsat sîngele lor pe pămînt."

7. Mi-am amintit de îndurarea Domnului, de bunătăţile Domnului în toate cele pe care Domnul nostru ni le dă ca răsplată. Domnul este un judecător bun pentru casa lui Israel, ne face după îndurarea sa şi după mulţimea dreptăţii lui.

8. Şi a zis: „Nu sînt poporul meu? Copii care nu se vor răzvrăti?" Şi le-a fost spre mîntuire.

9. Din orice necaz, nu un sol, nu un înger, ci însuşi Domnul i-a izbăvit, fiindcă îi iubeşte şi îi cruţă. El însuşi i-a răscumpărat şi i-a luat şi i-a înălţat în toate zilele veacului.

10. Ei însă n-au ascultat şi l-au întărîtat

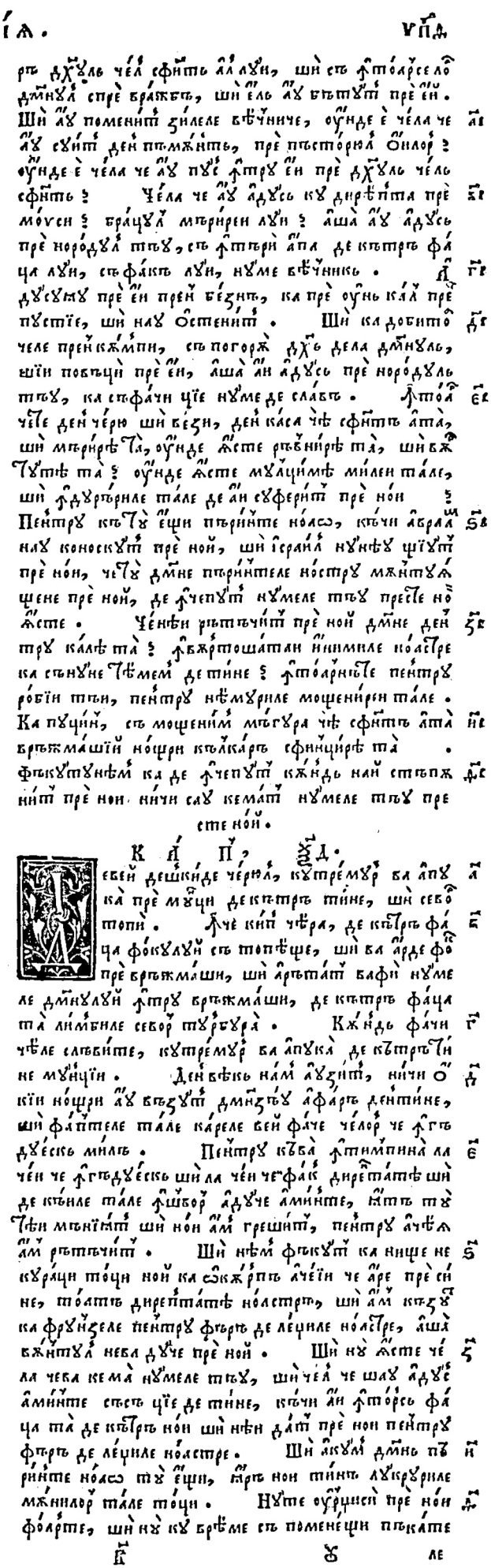

Biblia 1688, p. 489, col. 2

ră Duhul cel sfint al lui; şi să întoarse lor Domnul spre vrajbă şi el au bătut pre ei.

11. Şi au pomenit zilele vêcinice. Unde e cela ce au suit den pământ pre păstoriul oilor? Unde e cela ce au pus întru ei pre Duhul cel sfint?

12. Cela ce au adus cu direapta pre Móisi, braţul mărirei lui? Aşa au adus pre norodul tău; să întări apa de cătră faţa lui, să facă lui nume vêcinic.

13. Adusu-i-au pre ei pren beznă ca pre un cal pren pustie şi n-au ostenit.

14. Şi ca dobitoacele pren cîmpi, să pogorî duh de la Domnul şi-i povăţi pre ei. Aşa ai adus pre norodul tău, ca să faci ţie nume de slavă.

15. Întoarce-te den ceriu şi vezi den casa cea sfîntă a ta şi mărirea ta. Unde iaste rîvnirea ta şi vîrtutea ta? Unde iaste mulţimea milei tale şi îndurările tale, de ai suferit pre noi?

16. Pentru că tu eşti părinte noao, căci Avraam n-au conoscut pre noi şi Israîl nu ne-au ştiut pre noi, ce tu, Doamne, părintele nostru. Mîntuiêşte-ne pre noi; de început numele tău preste noi iaste.

17. Ce ne-ai rătăcit pre noi, Doamne, dentru calea ta? Învîrtoşat-ai inimile noastre ca să nu ne têmem de tine? Întoarnă-te pentru robii tăi, pentru neamurile moştenirei tale,

18. Ca puţin să moştenim măgura cea sfîntă a ta; vrăjmaşii noştri călcară sfinţirea ta.

19. Făcutu-ne-am ca de început, cînd n-ai stăpînit pre noi, nici s-au chemat numele tău preste noi.

Cap 64

1. De vei deşchide ceriul, cutremur va apuca pre munţi de cătră tine şi se vor topi,

2. În ce chip ceara de cătră faţa focului să topêşte, şi va arde foc pre vrăjmaşi şi arătat va fi numele Domnului întru vrăjmaşi. De cătră faţa ta limbile se vor turbura.

3. Cînd faci cêle slăvite, cutremur va apuca de cătră tine munţii.

4. Den veac n-am auzit, nici ochii noştri au văzut Dumnezău afară den tine şi faptele tale, carele vei face celor ce îngăduiesc milă.

5. Pentru că va întîmpina la cei ce îngăduiesc şi la cei ce fac direptatea şi de căile tale îşi vor aduce aminte. Iată, tu te-ai mîniiat şi noi am greşit, pentru acêea am rătăcit.

6. Şi ne-am făcut ca nişte necuraţi toţi noi, ca o cîrpă a ceii ce are pre sine — toată direptatea noastră. Şi am căzut ca frunzele pentru fărădelegile noastre, aşa vîntul ne va duce pre noi.

7. Şi nu iaste cela ce va chema numele tău şi cel ce ş-au adus aminte să să ţie de tine, căci ai întors faţa ta de cătră noi şi ne-ai dat pre noi pentru fărădelegile noastre.

8. Şi acum Domn, părinte noao tu eşti, iară noi — tină, lucrurile mînilor tale toţi.

9. Nu te urgisi pre noi foarte şi nu cu vrême să pomeneşti păcate-

//

Ms. 45, p. 571

ră Duhul cel sfînt al lui; şi să înturnă lor Domnul spre vrajbă ⌊şi⌋ el au bătut pre ei.

11. Şi au pomenit dzilele vêcinice. [377]Unde-i cela ce au suit den pămînt pre păstoriul oilor? Unde-i cela ce au pus întru ei Duhul cel sfînt?

12. Cela ce au adus cu dreapta pre Moisí, braţul mărirei lui? Aşa au adus nărodul tău⌋; întări-să apa de cătră faţa lui, să facă lui nume vêcinic.

13. Adusu-i-au pre ei pren beznă ca pre un cal pren pustiiu şi n-au ostenit.

14. Şi ca dobitoacele pren cîmpu, pogorî-să duh de la Domnul şi-i poveţi pre ei. Aşa ai adus pre nărodul tău, ca să faci ţie nume de slavă.

15. [378]Întoarce-te dentru cer şi vezi dentru casa cea sfîntă a ta şi mărirea ta. Unde iaste rîvnirea ta şi vîrtutea ta? Unde iaste mulţimea milei tale şi îndurările tale, că ai suferit pre noi?

16. Pentru că tu eşti părinte noao, căci Avraam n-au cunoscut pre noi şi Israil nu ne-au ştiut pre noi; ce tu, Doamne, părintele nostru. Mîntuiêşte-ne pre noi; de-nceput numele tău preste noi iaste.

17. Ce ne-ai rătăcit pre noi, Doamne, dentru calea ta? Învîrtoşat-ai inimile noastre ca să nu ne têmem de tine? Întoarnă-te pentru robii tăi şi pentru fêliurile moştnenirei tale,

18. Pentru ca puţîn să moştenim măgura cea sfîntă a ta; nepriêtenii noştri călcară sfinţeniia ta.

19. Făcutu-ne-am ca de-nceput, cînd n-ai stăpînit noao, nici s-au chemat numele tău preste noi.

Cap 64

1. Dă vei dăşchide ceriul, cutremur va apuca de cătră tine munţii ⌊şi⌋ să vor topi,

2. În ce chip ceara de cătră ⌊faţa⌋ focului să topêşte, şi va arde de tot foc pre vrăjmaşi, şi arătat va fi numele Domnului întru vrăjmaşi. De cătră faţa ta limbile să vor turbura.

3. Cînd faci cêle[379] slăvite, cutremur va apuca de cătră tine munţii.

4. [380]Den vac n-am audzit, nici ochii noştri au văzut Dumnedzău afară den tine şi faptele tale, carele *[571/2]* vei face celor ce îngăduiesc pre tine milă.

5. Pentru că va întîmpina la cei ce îngăduiesc şi la cei ce fac ce-i dreptu şi căilor tale vor pomeni. Iată, tu te-ai mîniiat şi noi am greşit, pentru acêea am rătăcit.

6. Şi ne-am făcut ca nişte necuraţi toţi noi, ca o cîrpă a ceia ce are pre sine — toată dreptatea noastră. Şi am cursu ca frundzele pentru fărădălegile noastre, aşa vîntul ne va duce pre noi.

7. Şi nu iaste cela ce va chema numele tău şi cel ce au pomenit să să ţie de tine, că ai întorsu faţa ta de cătră noi şi ne-ai dat pre noi pentru păcatele noastre.

8. Şi acum, Domnul, părinte noao — tu, şi noi — tină, faptu mîinilor tale toţi.

9. [381]Nu te urgisi noao foarte şi nu în vrême să pomeneşti păcate-

Ms. 4389, p. 710

pre Duhul lui cel sfînt. Şi se-au întors lor cu vrăjmăşie şi el au bătut războiu asupra lor.

11. Şi ş-au adus aminte de zilele cêle den veac. [720]Cela ce au scos pre păstoriul oilor sale den pămînt[721], unde iaste cel ce au băgat într-înşii Duh sfînt,

12. Şi cel ce au adus pre Moisí? Cu direapta slavei sale au învîrtoşat apa de cătră faţa lui, ca să-şi facă nume vêcinic.

13. Trecutu-i-au pren fără de fund ca pre un cal prentru pustie şi n-au ostenit.

14. Şi ca pre nişte dobitoace într-un cîmp, se-au pogorît duh de la Domnul şi i-au povăţit. Aşa au trecut pre nărodul său, ca să facă lui însuşi nume slăvit.

15. [722]Întoarce-te den ceriu, Doamne, şi vezi den casa ta cea sfîntă şi a slavei tale. Unde iaste rîvna ta şi tăriia ta? Unde iaste mulţimea milei tale şi a îndurărilor tale, de ne-ai răbdat?[723]

16. Că tu eşti tatăl nostru; (că Avraam nu ne-au cunoscut, nici Israil nu ne-au ştiut, ce tu, Doamne, tatăl nostru, ne mîntuiêşte); de-nceput numele tău iaste pre noi.

17. Căci ne-ai abătut, Doamne, den calea ta şi ai învîrtoşat inima *[710/2]* noastră ca să nu se teamă de tine? Întoarce-te pentru robii tăi şi pentru seminţiia moştenirei tale,

18. Ca încai să moştenim munţii sfinţirei tale cît de puţinel; potrivnicii[724] noştri au călcat sfinţirea ta.

19. Fost-am ca şi dentîi, cînd n-ai stăpînit preste noi, nici se fusêse chiemat numele tău pre noi.

Cap 64

1. De vei dăşchide ceriul, munţii vor lua cutremur de tine şi se vor topi

2. [1] Cum se topêşte ceara de faţa focului[725] [2] şi pre vrăjmaşii tăi îi va arde focul, şi numele Domnului va fi aiêve întru cei potrivnici. De faţa ta se vor turbura limbile.

3. Cînd vei face cêle minunate, vor lua de tine munţii cutremur.

4. [726]Den veac n-am auzit, nici ochii noştri n-au văzut Dumnezeu fără decît pre tine şi lucrurile tale, care le faci celor ce te rabdă.[727]

5. Că va întîlni mila pre cei ce vor face direptatea şi vor pomeni căile tale. Iată, tu te-ai mîniiat şi noi am greşit, pentr-acêea ne-am înşălat.

6. Şi am fost noi toţi ca nişte necuraţi[728] şi ca o tearfă necurată — toată direptatea noastră. Şi am căzut ca frunzele pentru fărădelegiuirea noastră şi ne-au luat ca vîntul.[729]

7. Nu iaste carele să chiême numele tău şi să-ţi aducă aminte de noi şi să se ţie de tine, că ai întors faţa ta de cătră noi şi ne-ai dat pentru fărădelêgea noastră.

8. Şi acum, Doamne, tu eşti tatăl nostru, iar noi — tină, (şi făptoriul nostru eşti tu), iar noi toţi — lucrul mîinilor tale.

9. [730]Nu te foarte mîniia pre noi şi nu mai aduce aminte[731] în vrêmea fărădelegilor

Versiunea modernă

pe Duhul său cel sfînt. El s-a întors împotriva lor cu vrăjmăşie, el însuşi s-a luptat cu ei.

11. Şi şi-a amintit de zilele din vechime. Unde este cel care a scos din ţară pe păstorul oilor? Unde este cel care a pus în ei Duhul sfînt?

12. Care l-a condus cu dreapta sa pe Moise, braţul slavei sale? Aşa a adus pe poporul tău; a silit apa dinaintea feţei lui, ca să-şi facă numele veşnic.

13. I-a adus prin abis precum un cal prin pustie şi nu au obosit.

14. Şi ca pe nişte vite prin cîmpie, a coborît duh de la Domnul şi i-a călăuzit. Astfel ai condus pe poporul tău, ca să-ţi faci un nume de slavă.

15. Întoarce-te din cer şi vezi din casa ta cea sfîntă şi din slavă. Unde sînt rîvna ta şi tăria ta? Unde sînt mulţimea milei tale şi îndurările tale, căci ne-ai răbdat?

16. Căci tu eşti tatăl nostru, fiindcă Avraam nu ne-a cunoscut şi Israel n-a ştiut de noi. Tu, însă, Doamne, eşti tatăl nostru. Izbăveşte-ne! De la început numele tău este peste noi.

17. De ce ne-ai rătăcit, Doamne, de la calea ta? Ne-ai împietrit inimile ca să nu ne temem de tine? Întoarce-te de dragul robilor tăi, de dragul seminţiilor moştenirii tale,

18. Ca să moştenim o părticică din muntele tău cel sfînt; vrăjmaşii noştri au călcat locaşul tău sfînt.

19. Am ajuns ca la început, cînd nu stăpîneai peste noi, nici nu era chemat numele tău peste noi.

Capitolul al 64-lea

1. De vei deschide cerul, cutremur de la tine va apuca munţii şi se vor topi,

2. Cum se topeşte ceara de faţa focului, şi va arde focul pe vrăjmaşi, şi lămurit va fi numele Domnului între vrăjmaşi. De faţa ta se vor tulbura neamurile.

3. Cînd vei săvîrşi cele slăvite, cutremur de la tine va cuprinde munţii.

4. Din veac n-am auzit, nici ochii noştri n-au văzut [alt] Dumnezeu afară de tine şi lucrările tale, pe care le vei săvîrşi pentru cei care aşteaptă îndurare.

5. Căci [ele] se vor întîmpla celor care săvîrşesc ce este drept şi de căile tale îşi vor aduce aminte. Iată, tu te-ai mîniat şi noi am păcătuit; de aceea ne-am rătăcit.

6. Şi am ajuns toţi ca nişte necuraţi, ca o cîrpă a celei ce stă deoparte — toată dreptatea noastră. Şi am căzut ca frunzele din pricina nelegiuirilor noastre, aşa ne va duce vîntul.

7. Şi nu este cine să cheme numele tău şi cine să-şi amintească să apuce ajutorul tău, căci ţi-ai întors faţa de la noi şi ne-ai dat din pricina păcatelor noastre.

8. Şi acum, Doamne, tu eşti tatăl nostru; noi sîntem lutul, toţi sîntem lucrarea mîinilor tale.

9. Nu te mînia pe noi fără măsură şi nu-ţi aduce aminte la vreme de păcate-

Biblia 1688, p. 490[41]*, col. 1*

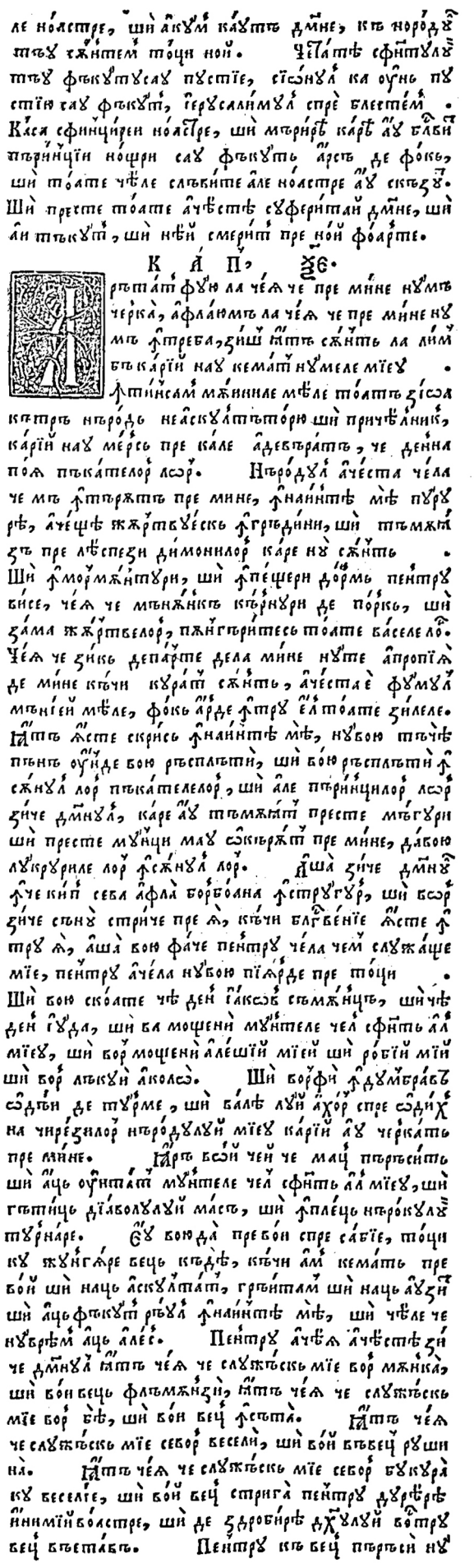

ле ноастре, ши акум кэутэ домне, кэ нородул тэу сынтем тоци ной.

10. Четатea сфынтулуи тэу фэкутu-с-ау пустие, Сионул ca un пустиiu s-ау фэкут, Иерусалимул — спре блестем.

11. Кaca сфынцирей ноастре ши мэрирea carea au блaгослoвит пэринцii ноштри s-ау фэкут aрсэ де фок, ши тоате чэле слэвите але ноастре ау скэзут.

12. Ши преste тоате aчестe суферит-ai, Доaмне, ши ai тэкут ши не-ai смерит пре ной фоарте.

Кап. ξε.

1. Арэтат фуiu ла чея че пре мине нумэ черкэ, афлаiумэ ла чея че пре мине нумэ фтреба, зиш Ятэ сынт ла лимба карiй нау кемат нумеле меу.

2. Ынтинс-ам мiинile меле тоатэ зиоа кэтрэ народ неaскултэторiу ши прiчелник, карiй нау мерс пре кале адевэрате, че денaпоia пэкателор лор.

3. Народул aчеста, чела че мэ интэрiтэ пре мине ынaинтea мea пururea, aчeштa jиртвуиесc ын грэдини ши тэмiиазэ пре лэспезi димонилор каре нуу сынт.

4. Ши ын мормынтурi ши ын пештерi дорм пентру висе, чея че мэнынкэ кэрнурi де порк ши зама жиртвелор; пынгэрите-с тоате васеле лор;

5. Чея че зик: «Departe de la mine, nu te apropiia de mine, кэчi curat sînt.» Aчeстa e фумул мынiей меле, фок арде ынтру eл тоате зилеле.

6. Iатэ, iaste scris ынaинтea мea: «Nu voiu тэцea пынэ унде voiu рэсплэти, ши voiu рэсплэти ын сынул лор пэкателе лор ши але пэринцилор лор, zice Domnul, care au тэмiиат преste мэгурi ши преste мунцi m-au ocэрыт pre mine; da-voiu lucrurile lor ын сынул lor.»”

7. Aша zice Domnul: „Ын че chip se va afla borboana ын strugur ши vor zice сэ nu strice pre ea, кэчi blagoslovenie iaste ынтру ea, aша voiu face pentru cela ce-mi slujaşte mie, pentru acela nu voiu пиэрде pre тоци.

8. Ши voiu scoate cea den Iacov сэмынцэ ши cea den Iуда ши va moşteni muntele cel сфынт al mieu; ши vor moşteni aleşii miei ши robii miei[42] ши vor лэcui acoló.

9. Ши vor fi ын dumbravэ одэи de turme ши valea lui Ahor spre odihna cirezilor нарodului mieu, carii au cercat pre mine.

10. Iарэ voi, cei ce m-aци пэрэсит ши aци uitat muntele cel сфынт al mieu ши гэтици diavolului masэ ши ымпleци нарocului turnare,

11. Eu voiu da pre voi spre sabie; тоци cu junghыre veци кэдea, кэчi am chemat pre voi ши n-aци ascultat, грэit-am ши n-aци auzit ши aци фэкут рэул ынaинтea mea ши чele ce nu vream aци ales.”

12. Pentru acыea, acыstea zice Domnul: „Iатэ, ceia ce slujэsc mie vor мынca, ши voi veци флэмынзi. Iатэ, ceia ce slujэsc mie vor bea, ши voi veци ынсэта.

13. Iатэ, ceia ce slujэsc mie se vor veseli, ши voi вэ veци рушina.

14. Iатэ, ceia ce slujэsc mie se vor bucura cu veselie, ши voi veци striga pentru durыrea inimii voastre ши de zdrobirea duhului vostru veци вэieta-вэ.

15. Pentru cэ veци пэрэси nu- /

le noastre. Şi acum caută, Doamne, că norodul tău sîntem toţi noi.

10. Cetatea sfîntului tău făcutu-s-au pustie, Siónul ca un pustiiu s-au făcut, Ierusalímul — spre blestem.

11. Casa sfinţirei noastre şi mărirea carea au blagoslovit părinţii noştri s-au făcut arsă de foc şi toate cêle slăvite ale noastre au scăzut.

12. Şi preste toate acêstea suferit-ai, Doamne, şi ai tăcut şi ne-ai smerit pre noi foarte.

Cap 65

1. „Arătat fuiu la ceia ce pre mine nu mă cerca, aflaiu-mă la ceia ce pre mine nu mă întreba, ziş: «Iată, sînt» la limbă carii n-au chemat numele mieu.

2. Întins-am mîinile mêle toată zioa cătră nărod neascultătoriu şi pricêlnic, carii n-au mers pre cale adevărată, ce denapoia păcatelor lor.

3. Nărodul acesta, cela ce mă întărîtă pre mine înaintea mea pururea, aceştia jîrtvuiesc în grădini şi tămîiază pre lêspezi dimonilor care nu sînt.

4. Şi în mormînturi şi în peşteri dorm pentru vise, ceia ce mănîncă cărnuri de porc şi zama jîrtvelor; pîngărite-s toate vasele lor;

5. Ceia ce zic: «Departe de la mine, nu te apropiia de mine, căci curat sînt.» Acesta e fumul mîniei mêle, foc arde întru el toate zilele.

6. Iată, iaste scris înaintea mea: «Nu voiu tăcea pînă unde voiu răsplăti, şi voiu răsplăti în sînul lor păcatele lor şi ale părinţilor lor, zice Domnul, care au tămîiat preste măguri şi preste munţi m-au ocărît pre mine; da-voiu lucrurile lor în sînul lor.»”

7. Aşa zice Domnul: „În ce chip se va afla borboana în strugur şi vor zice să nu strice pre ea, căci blagoslovenie iaste întru ea, aşa voiu face pentru cela ce-mi slujaşte mie, pentru acela nu voiu piêrde pre toţi.

8. Şi voiu scoate cea den Iácov sămînţă şi cea den Iúda şi va moşteni muntele cel sfînt al mieu; şi vor moşteni aleşii miei şi robii miei[42] şi vor lăcui acoló.

9. Şi vor fi în dumbravă odăi de turme şi valea lui Ahór spre odihna cirezilor nărodului mieu, carii au cercat pre mine.

10. Iară voi, cei ce m-aţi părăsit şi aţi uitat muntele cel sfînt al mieu şi gătiţi diavolului masă şi împleţi nărocului turnare,

11. Eu voiu da pre voi spre sabie; toţi cu junghêre veţi cădea, căci am chemat pre voi şi n-aţi ascultat, grăit-am şi n-aţi auzit şi aţi făcut răul înaintea mea şi cêle ce nu vream aţi ales.”

12. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Iată, ceia ce slujăsc mie vor mînca, şi voi veţi flămînzi. Iată, ceia ce slujăsc mie vor bea, şi voi veţi însăta.

13. Iată, ceia ce slujăsc mie se vor veseli, şi voi vă veţi ruşina.

14. Iată, ceia ce slujăsc mie se vor bucura cu veselie, şi voi veţi striga pentru durêrea inimii voastre şi de zdrobirea duhului vostru veţi văieta-vă.

15. Pentru că veţi părăsi nu- /

Ms. 45, p. 571-572

lor noastre. Şi acum caută, Doamne, că nărodul tău — toţi noi.

10. Cetatea sfintului tău făcutu-s-au pustie, Siónul ca un pustii s-au făcut, Ierusalim — spre blăstăm.

11. Casa, sfinţeniia noastră şi mărirea carea au blagoslovit părinţii noştri, s-au făcut arsă de foc şi toate cêle slăvite a noastre au căzut.

12. Şi preste toate acêstea suferit-ai, Doamne, şi ai tăcut şi ne-ai smerit pre noi foarte.

Cap 65

1. [382]„Arătat fuiu la ceia ce pre mine nu cearcă, aflaiu-mă la ceia ce pre mine nu mă întreba, dziş: «Iată, sînt» la limbă carii n-au chemat numele mieu.

2. Întins-am mîinele mêle toată dzua către nărod neascultător şi priceav, carii n-au mersu pre cale adevărată, ce denapoia păcatelor lor.

3. Nărodul acesta, ce mă întărîtă pre mine înaintea mea pururea, aceştia tămîiadză[383] întru grădini şi tămîiadză preste lêspedzi ⌊demonilor carii nu sînt⌋.

4. Şi întru mormînturi şi întru peşteri dormu pentru visuri, ceia ce mănîncă carne de porcu şi zama jirtvelor; pîngărite — toate vasele lor;

5. Ceia ce zic: «Departe de la mine, nu te apropiia la mine, căci curat sînt.» Acesta-i fumul mîniei mêle, foc arde întru îns toate dzilele.

6. Iată, *[572/1]* iaste scris înaintea mea: «Nu voi tăcea pînă unde voi răsplăti, şi voi răsplăti la sînul lor păcatele lor şi a părinţilor lor, dzice Domnul, carii au tămîiat preste[384] măguri şi preste munţi m-au ocărît pre mine; da-voi înapoi lucrurile lor la sînul lor.»"

7. Aşa dzice Domnul: „În ce chip să va afla bobiţa[385] întru strugur şi vor grăi să nu strice pre ea, căci blagoslovenie iaste întru el, aşa voi face pentru cela ce-mi slujêşte mie; pentru acêea nu voi piêrde pre toţi.

8. Şi voi scoate cea den Iacov sămînţă şi cea den Iúda şi va moştneni muntele cel sfînt al mieu; şi vor moşteni aleşii miei şi robii miei ⌊şi⌋ vor lăcui acoló.

9. Şi vor fi întru dumbravă odăi de turme şi valea Ahor spre odihna cirezilor nărodului mieu, carii au cercat pre mine.

10. Şi voi, ceia ce m-aţi lăsat pre mine şi aţi uitat muntele cel sfînt al mieu şi gătiţi diavolului masă şi împleţi nărocului turnare,

11. Eu voi da pre voi spre sabie; toţi cu junghêre veţi cădea, [386]căci am chemat pre voi şi n-aţi ascultat, grăit-am şi aţi trecut cu auzul şi aţi făcut răul înaintea mea şi carele nu vream aţi ales."

12. [387]Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, ceia ce slujesc mie vor mînca, şi voi veţi flămîndzi. Iată, ceia ce slujesc mie vor bea, şi voi veţi însăta.

13. Iată, ceia ce slujesc mie să vor bucura[388] cu veselie, şi voi veţi ruşina.

14. Iată, ceia ce slujesc mie să vor bucura cu veselie, şi voi veţi striga pentru durêrea inimii voastre şi de zdrobirea duhului vostru veţi văieta-vă.

15. Pentru că veţi părăsi nu-

Ms. 4389, p. 710-711

noastre; ce caută acum, că noi toţi sîntem nărodul tău.

10. Cetatea sfintului tău au fost pustie, Siónul au fost pustiiu, Ierusalímul — spre blestem.[732]

11. Casa sfinţirei noastre şi slava carea bine o au cuvîntat părinţii noştri fu arsă cu foc şi toate cêle minunate ale noastre au căzut.

12. Şi pentru acêstea pentru toate ai răbdat, Doamne, şi ai suferit şi pre noi ne-ai smerit foarte.

Cap 65

1. [733]„Arătatu-m-am celor ce nu m-au cercat şi m-am aflat de cei ce n-au întrebat de mine, ziş: «Iată, eu sînt» la limba carea n-au chiemat numele mieu.[734]

2. Întins-am mîinile mêle toată zioa către nărodul cel neascultător şi cel ce grăiêşte în ponciş, care n-au umblat pre calea cea adevărată, ce au umblat pre *[711/1]* urma păcatelor sale.

3. Nărodul acesta care mînie înaintea mea în toată vrêmea, ei grămădiia jărtve în grădini şi cădiia în hîrburi dracilor celor ce nu sînt.

4. Şi se culcă în morminte şi în peştere ca să vază vise, carii mănîncă carne de porc şi zeama jărtvelor; vasele lor toate — spurcate;

5. Ceia ce zic: «Pasă de la mine şi nu te atinge de mine, că sînt curat.» Iată fumul urgiei mêle, foc arde într-însul în toate zilele.

6. Iată, iaste scris înaintea mea: «Nu voiu tăcea pînă nu voiu plăti în sînul lor, [7] păcatele lor şi păcatele părinţilor lor, grăiêşte Domnul, carii au cădit în munţi şi în dealuri m-au ocărît, plăti-voiu faptele lor în sînurile lor.»"

7. [8] Aşa grăiêşte Domnul: „Cum se află broboana în strugur şi vor zice: «Nu o strica, că într-însa iaste cuvîntarea cea bună», aşa voiu face pentru cela ce slujaşte[735] mie şi nu vor pieri pentru dînsul toţi.[736]

8. [9] Şi voiu scoate sămînţa cea[737] den Iácov şi sămînţa cea den Iúda şi vor moştina muntele mieu cel sfînt; şi vor lăcui cei aleşi ai miei şi robii miei se vor sălăşlui acoló.

9. [10] Şi vor fi în dumbrăvi staulele turmelor şi lunca Ahórului în odihnă cirezilor nărodului mieu, care m-au cercat.

10. [11] Iar voi, ceia ce m-aţi părăsit şi aţi uitat muntele mieu cel sfînt şi aţi gătit masă dracilor, umplînd amestecăturile idolilor,

11. [12] Eu pre voi vă voiu da în sabie şi toţi voi veţi cădea tăiaţi; [738]pentru că v-am chiemat şi n-aţi ascultat, grăit-am şi n-aţi auzit, ce aţi făcut hicleşug înaintea mea şi ce nu mi-au fost mie voia, voi acêea aţi vrut."

12. [13] Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul: „Iată, cei ce lucrează mie vor mînca, iar voi veţi flămînzi; iar cei ce lucrează mie vor bea, iar voi veţi însetoşa.

13. [14] Iată, cei ce lucrează mie se vor bucura, iar voi vă veţi ruşina.

14. Iată, cei ce lucrează mie se vor veseli în veseliia inimii, iar voi veţi striga în durêrea inimii voastre şi veţi plînge den sfărîmarea duhului.[739]

15. Că numele vostru

Versiunea modernă

le noastre. Şi acum priveşte, căci noi toţi sîntem poporul tău.

10. Cetatea sfinţeniei tale a ajuns pustie, Sionul ca un pustiu s-a făcut, Ierusalimul — blestem.

11. Casa, locaşul nostru sfînt şi slava pe care au binecuvîntat-o părinţii noştri, a fost mistuită de foc şi toate cele slăvite ale noastre s-au prăbuşit.

12. Şi după toate acestea ai stat [deoparte], Doamne, şi ai tăcut şi aprig ne-ai smerit.

Capitolul al 65-lea

1. „M-am făcut cunoscut celor care nu mă căutau, fost-am găsit de cei care nu întrebau de mine. Am spus: «Iată-mă» neamului care nu chema numele meu.

2. Întinsu-mi-am braţele toată ziua către un popor neascultător şi pus pe ceartă, care n-a umblat pe calea adevărată, ci după păcatele lui.

3. Poporul acesta, care mă întărîtă înainte-mi pururea, aduce jertfe în grădini şi arde tămîie pe lespezi pentru demoni care nu sînt.

4. Şi în morminte şi în peşteri se culcă pentru vise, cei ce carne de porc mănîncă şi zeama de la jertfe; spurcate sînt toate vasele lor.

5. Ei zic: «Departe de mine, nu te apropia de mine, căci sînt curat.» Acesta este fumul mîniei mele, cu ea arde un foc în toate zilele.

6. Iată, scris este înaintea mea: «Nu voi tăcea pînă cînd nu voi răsplăti, şi voi răsplăti în sîn păcatele lor şi ale părinţilor lor, zice Domnul, ale celor care au ars tămîie pe munţi şi m-au ocărît pe dealuri; le voi răsplăti faptele în sîn.»"

7. Aşa vorbeşte Domnul: „Precum ar găsi cineva o boabă într-un ciorchine şi ar zice: «Nu o strivi, căci binecuvîntarea Domnului este în ea», aşa voi face de dragul celui ce-mi slujeşte; de dragul acestuia nu-i voi nimici pe toţi.

8. Şi voi scoate sămînţa din Iacov şi din Iuda şi va moşteni muntele meu cel sfînt; vor moşteni aleşii mei şi robii mei şi vor sălăşlui acolo.

9. Şi vor fi în pădure ţarcuri pentru turme şi valea Ahor spre odihnă cirezilor, pentru poporul meu, cei care m-au căutat.

10. Dar pe voi, cei care m-aţi părăsit, care uitaţi muntele meu cel sfînt, care întindeţi masă demonului şi închinaţi norocului băutură amestecată,

11. Eu însumi vă voi da sabiei; toţi veţi cădea la măcel, căci v-am chemat şi n-aţi ascultat, vorbit-am şi n-aţi luat aminte, aţi făcut răul înaintea mea şi aţi ales cele pe care nu le-am voit."

12. De aceea, acestea le zice Domnul: „Iată, cei care îmi slujesc vor mînca, voi însă veţi flămînzi. Iată, cei care îmi slujesc vor bea, voi însă veţi înseta.

13. Iată, cei care îmi slujesc se vor veseli, iar voi vă veţi ruşina.

14. Iată, cei care îmi slujesc se vor bucura cu veselie, iar voi veţi striga din pricina necazului inimii voastre şi din pricina zdrobirii duhului vă veţi tîngui.

15. Căci veţi lăsa nu-

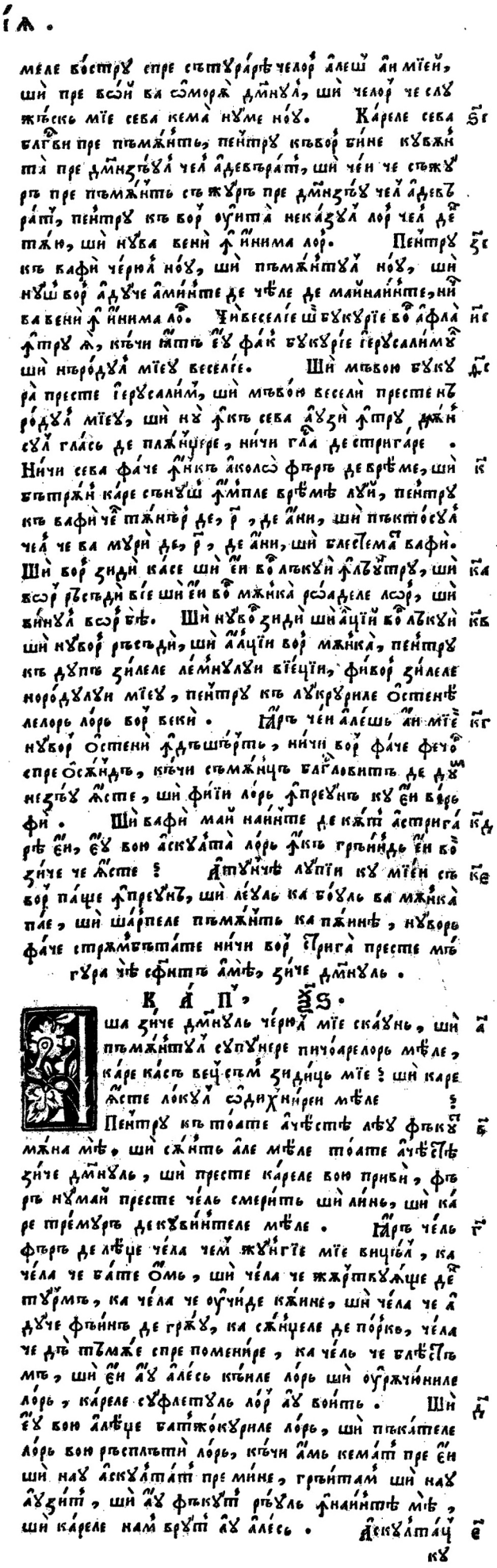

Biblia 1688, p. 490, col. 2

mele vostru spre săturarea celor aleşi ai miei, şi pre voi va omorî Domnul. Şi celor ce slujăsc mie se va chema nume nou,

16. Carele se va blagoslovi pre pământ. Pentru că vor binecuvînta pre Dumnezăul cel adevărat şi cei ce să jură pre pământ să jură pre Dumnezău cel adevărat. Pentru că vor uita necazul lor cel dentîiu şi nu va veni în inima lor.

17. Pentru că va fi ceriul nou şi pământul nou şi nu-şi vor aduce aminte de cêle de mai nainte, nici va veni în inima lor,

18. Ci veselie şi bucurie vor afla întru ea. Căci, iată, eu fac bucurie Ierusalímul şi nărodul mieu — veselie.

19. Şi mă voiu bucura preste Ierusalím şi mă voiu veseli preste nărodul mieu şi nu încă se va auzi întru dînsul glas de plîngere, nici glas de strigare,

20. Nici se va face încă acoló fără de vrême şi bătrîn care să nu-şi împle vrêmea lui. Pentru că va fi cel tînăr de 100 de ani şi păcătosul[43] cel ce va muri de 100 de ani şi blestemat va fi.

21. Şi vor zidi case şi ei vor lăcui înlăuntru şi vor răsădi vie şi ei vor mînca roadele lor şi vinul vor bea.

22. Şi nu vor zidi şi alţii vor lăcui, şi nu vor răsădi şi alţii vor mînca; pentru că după zilele lemnului vieţii fi-vor zilele norodului mieu, pentru că lucrurile ostenêlelor lor vor vechí.

23. Iară cei aleşi ai miei nu vor osteni în dăşărt, nici vor face fecior spre osîndă, căci sămînţa blagoslovită de Dumnezău iaste şi fiii lor împreună cu ei vor fi.

24. Şi va fi mai nainte decît a strigarea ei eu voiu asculta lor; încă grăind ei, voi zice: «Ce iaste?»

25. Atuncea lupii cu miei să vor paşte împreună şi leul ca boul va mînca paie şi şarpele — pământ ca pîinea. Nu vor face strîmbătate, nici vor striga preste măgura cea sfîntă a mea", zice Domnul.

Cap 66

1. Aşa zice Domnul: „Ceriul mie — scaun şi pământul — supunere picioarelor mêle. Care casă veţi să-mi zidiţi mie? Şi care iaste locul odihnirei mêle?

2. Pentru că toate acêstea le-au făcut mîna mea şi sînt ale mêle toate acêstea, zice Domnul. Şi preste carele voiu privi, fără numai preste cel smerit şi lin şi care tremură de cuvintele mêle?

3. Iară cel fără de lêge, cela ce-mi junghie mie viţăl — ca cela ce bate om; şi cela ce jîrtvuiêşte den turmă — ca cela ce ucide cîine; şi cela ce aduce făină de grîu — ca sîngele de porc; cela ce dă tămîie spre pomenire — ca cel ce bleastămă. Şi ei au ales căile lor şi urîciunile lor, carele sufletul lor au voit,

4. Şi eu voiu alêge batjocurile lor şi păcatele lor voiu răsplăti lor, căci am chemat pre ei şi n-au ascultat pre mine, grăit-am şi n-au auzit; şi au făcut răul înaintea mea şi carele n-am vrut au ales."

5. Ascultaţi //

Ms. 45, p. 572

mele vostru spre săturare celor aleşi mie, şi pre voi va omorî Domnul. Şi celor ce slujesc mie să va chema nume nou,

16. Carele să va blagoslovi preste pămînt. Pentru că vor binecuvînta pre Dumnedzău cel adevărat şi cei ce jură preste pămînt jură pre Dumnedzău cel adevărat. Pentru că vor uita năcazul cel dentîi şi nu să va sui preste inima lor.

17. [389]Pentru că va fi ceriul nou şi pămîntul nou şi nu vor meni celor de mainte, nici va veni preste inima lor,

18. Ce veselie şi bucurie vor afla întru ea. Căci, iată, eu fac bucurie Ierusalímului şi pre nărodul mieu[390] — veselie.

19. Şi mă voi bucura preste Ierusalim şi mă voi veseli preste nărodul mieu şi nu încă să va audzi întru îns glas de plîngere, nici glas de strigare, *[572/2]*

20. Nici să va face încă acoló fără de vrême şi bătrîn carele nu va împlea vrêmea lui. Pentru că va fi cel tînăr de 100 de ai şi cel ce va muri păcătosul de 100 de ani ⌊şi⌋ blăstămat va fi.

21. Şi vor zidi case şi ei vor lăcui înlontru şi vor prearăsădi vii şi ei vor mînca roadele lor ⌊şi vinul vor bea⌋.

22. Şi nu vor zidi şi alţii vor lăcui, şi nu vor răsădi şi alţii vor mînca; pentru că după zilele lemnului vieţii fi-vor zilele nărodului mieu, pentru că lucrurile ostenêlelor lor vor[391] vechí.

23. Iară cei aleşi ai miei nu vor osteni întru dăşert, nici vor face ficiori spre osîndă[392], căci sămînţă blagoslovită de Dumnedzău iaste şi fiii lor împreună cu ei ⌊vor fi⌋.

24. [393]Şi va fi mai nainte decît a strigarea ei eu voi asculta lor; încă grăind ei, voi dzice: «Ce iaste?»

25. [394]Atuncea lupii şi mieii să vor paşte împreună şi leul ca boul va mînca paie şi şarpele — pămînt ca pîinea. Nu vor face strîmbătate, nici vor strica preste măgura cea sfîntă a mea", dzice Domnul.

Cap 66

1. [395]Aşa dzice Domnul: „Ceriul mie — scaun şi pămîntul — supt-picioare picioarelor mêle. Care casă veţi să-mi zidiţi mie[396]? Şi carele-i locul odihnirei mêle?

2. Pentru că toate acêstea le-au făcut mîna mea şi sînt ale mêle toate acêstea, dzice Domnul. Şi preste carele voi privi, fără numai prespre cel smêrin şi lin şi ce să tremură de[397] cuvintele mêle?

3. Iar cel fără lêge, cela ce-mi junghe mie viţăl — ca cela ce bate om; şi cela ce jirtvuiêşte den turmă — ca cela ce ucide cîine; şi cela ce aduce fănină de grîu — ca sînge de porcu; cela ce dă tămîie spre pomenire — ca cel ce blastămă. Şi ei au ales căile lor şi urîciunile lor ⌊carele⌋ sufletul lor au voit,

4. Şi eu voi alêge batjocuriile lor şi păcatele lor voi răsplăti lor, [398]căci am chemat pre ei şi n-au ascultat pre mine, grăit-am şi n-au ascultat[399]; şi au făcut răul înaintea mea şi carele n-am vrut au ales."

5. Ascultaţi

Ms. 4389, p. 711

va rămînea întru săturare aleşilor miei, iar pre voi vă va ucide Domnul. Şi celor ce vor lucra lui li se va pune nume nou,

16. Ca să se blagoslovească pre pămînt. Că vor blagoslovi pre Dumnezeul cel adevărat şi cei ce se vor blestema pre pămînt se vor blestema de Dumnezeul cel adevărat. Că grija lor cea dentîi o vor uita şi nu li se va sui la inimă.

17. [740]Că va fi ceriu nou *[711/2]* şi pămînt nou şi cêle dentîi nu le vor mai pomeni, nici se vor sui la inima lor,

18. Ce bucurie şi[741] veselie se va sui pre dînsa. Că, iată, eu voiu face veselie Ierusalímului şi nărodului mieu — bucurie.

19. Şi voiu fi veselie în Ierusalim şi mă voiu bucura de nărodul mieu şi de-acii nu se va mai auzi într-însul glas de plîngere, nici glas de vaiet.

20. Şi nu va fi acoló tînăr, nici bătrîn care nu ş-au umplut zilele anilor săi. Că va fi cel tînăr de o sută de ani şi va muri şi cel păcătos de o sută de ani şi va fi blestemat.[742]

21. Şi vor zidi case şi vor lăcui şi vor sădi vii şi vor mînca roada lor.

22. Nu vor zidi şi altul va lăcui, nu vor sădi şi altul va mînca; că după zilele lemnului vieţii vor fi zilele nărodului mieu şi lucrurile mîinilor lor se vor învechi.

23. Iar aleşii miei nu se vor osteni în dăşărt, nici nu vor naşte fii spre blestemare, că iaste seminţie blagoslovită de Dumnezeu şi nepoţii lor vor fi cu dînşii.

24. [743]Şi va fi mai nainte încă de chiemarea lor eu îi voiu auzi şi, încă grăind ei, le voiu răspunde: «Ce iaste?»

25. [744]Atunci vor paşte lupii cu mieii denpreună şi leul va mînca pleavă cu boul şi şarpele — pămînt ca pre nişte pîine. Nu vor vătăma, nici nu vor ucide întru muntele mieu cel sfînt", grăiêşte Domnul.

Cap 66

1. [745]Aşa grăiêşte Domnul: „Ceriul iaste scaunul mieu, şi pămîntul — razim picioarelor mêle. Ce casă veţi să-mi zidiţi? Sau care iaste locul răpaosului mieu?[746]

2. Că toate acêstea le-au făcut mîna mea şi, iată, tot iaste al mieu, zice Domnul. Şi către cine voiu căuta, fără numai către cel blînd şi către cel tăcut, care se cutremură de cuvintele mêle?

3. Şi fărădelegiuitoriul (cel ce junghie bou — ca cel ce ucide pre om) şi cel ce junghe viţel — ca cel ce ucide cîine; şi cel ce va aduce trahaná de grîu — ca şi sîngele de porc; cela ce va da tămîie albă întru aducere aminte — ca şi cel ce hulêşte. Că aceştia au ales căile lor şi urîciunile lor, care le-au vrut sufletul lor,[747]

4. Şi eu voiu aduna ocărîle lor şi păcatele lor le voiu da lor, [748]că i-am chiemat şi nu m-au ascultat, grăit-am şi n-au băgat în seamă; şi au făcut rău înaintea mea şi cêle ce n-am vrut eu, ei acêlea au vrut."

5. Ascultaţi

Versiunea modernă

mele vostru ca săturare aleşilor mei, iar pe voi vă va nimici Domnul. Şi cei care îmi vor sluji vor fi chemaţi cu un nume nou,

16. Care va fi binecuvîntat pe pămînt. Căci îl vor binecuvînta pe Dumnezeul cel adevărat şi cei care se jură pe pămînt se vor jura pe Dumnezeul cel adevărat. Pentru că vor uita necazul lor cel dintîi şi nu se va mai sui la inima lor.

17. Căci cerul va fi nou şi pămîntul nou şi nu-şi vor mai aduce aminte de cele de dinainte, nici nu vor mai pătrunde în inima lor,

18. Ci bucurie şi veselie vor găsi în ea. Căci, iată, eu fac Ierusalimul bucurie şi pe poporul meu — veselie.

19. Şi mă voi bucura de Ierusalim şi mă voi veseli de poporul meu şi nu se va auzi în el glas de plînset, nici glas de strigare.

20. Şi nu va mai fi acolo [moarte] înainte de vreme, nici bătrîn care să nu-şi împlinească sorocul. Căci tînărul va fi de o sută de ani şi păcătosul care moare la o sută de ani va fi blestemat.

21. Şi vor zidi case şi ei le vor locui şi vor sădi vii şi ei vor mînca roadele lor şi vinul îl vor bea.

22. Şi nu vor zidi ca să locuiască alţii, nu vor sădi ca să mănînce alţii; ca zilele pomului vieţii fi-vor zilele poporului meu; căci rodul ostenelilor lor îndelung va dăinui.

23. Iar aleşii mei nu vor osteni în zadar, nici nu vor zămisli copii pentru blestem, căci este o sămînţă binecuvîntată de Domnul şi odraslele lor vor fi cu ei.

24. Şi va fi [că] înainte să strige ei, eu îi voi asculta; pe cînd încă vor vorbi, voi spune: «Ce este?»

25. Atunci lupii şi mieii vor paşte laolaltă şi leul va mînca paie ca boul, şarpele însă [va avea] pămîntul ca hrană. Nu vor face strîmbătate, nici nu vor nimici pe muntele meu cel sfînt", spune Domnul.

Capitolul al 66-lea

1. Aşa vorbeşte Domnul: „Cerul este tronul meu, iar pămîntul, scăunelul picioarelor mele. Ce casă mi-aţi putea zidi? Sau ce fel de loc al odihnei mele?

2. Căci toate acestea le-a făcut mîna mea şi toate acestea sînt ale mele, zice Domnul. Şi la cine voi privi dacă nu la cel smerit şi liniştit, care tremură la cuvintele mele?

3. Dar cel nelegiuit care îmi jertfeşte un viţel este ca cel ce loveşte un om, şi cel ce jertfeşte din turmă — ca cel ce ucide un cîine; iar cel care îmi aduce floarea făinii — ca sîngele de porc; cel ce dă tămîie spre pomenire — precum cel hulitor. Şi ei au ales căile lor şi spurcăciunile lor, pe care sufletul lor le-a voit,

4. Şi eu voi alege batjocurile lor şi păcatele lor le voi răsplăti, căci i-am chemat şi nu m-au ascultat, le-am vorbit şi nu au auzit; şi au făcut răul înaintea mea şi pe cele pe care nu le-am voit le-au ales."

5. Ascultaţi

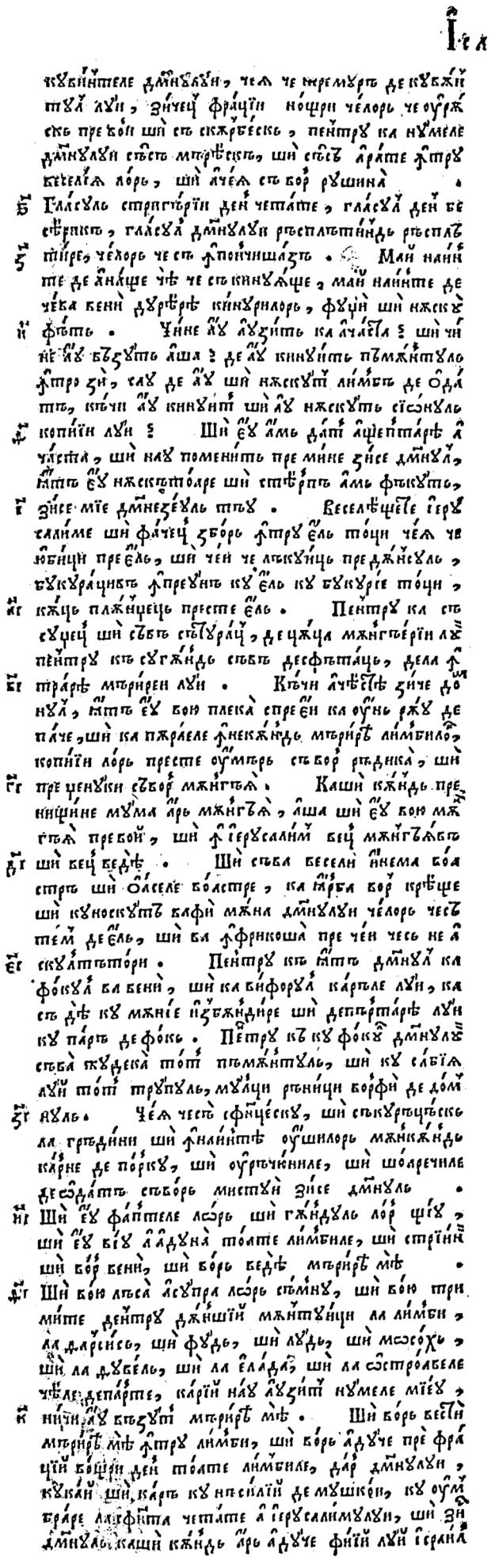

Biblia 1688, p. 491, col. 1

cuvintele Domnului, ceia ce tremură de cuvîntul lui! Ziceţi „fraţii noştri” celor ce urăsc pre voi şi să scîrbesc, pentru ca numele Domnului să să mărească şi să să arate întru veseliia lor, şi aceia să vor ruşina.

6. Glasul strigării den cetate — glasul den besêrică, glasul Domnului răsplătind răsplătire celor ce să împoncişază.

7. Mai nainte de a naşte cea ce să chinuiêşte, mai nainte de ce va veni durêrea chinurilor, fugí şi născu fãt.

8. Cine au auzit ca aceasta? Şi cine au văzut aşa? De au chinuit pămîntul într-o zi sau de au şi născut limbă deodată? Căci au chinuit şi au născut Siónul copiii lui.

9. „Şi eu am dat aşteptarea aceasta, şi n-au pomenit pre mine, zise Domnul. Iată, eu născătoare şi stearpă am făcut”, zise mie Dumnezeul tău.

10. Veselêşte-te, Ierusalíme, şi faceţi zbor întru el, toţi ceia ce iubiţi pre el, şi cei ce lăcuiţi pre dînsul, bucuraţi-vă împreună cu el cu bucurie, toţi cîţi plîngeţi preste el,

11. Pentru ca să sugeţi şi să vă săturaţi de ţîţa mîngîierii lui, pentru că, sugînd, să vă desfătaţi de la întrarea mărirei lui.

12. Căci acêstea zice Domnul: „Iată, eu voiu pleca spre ei ca un rîu de pace şi ca pîraiele înecînd mărirea limbilor. Copiii lor preste umăr să vor rădica şi pre genuchi să vor mîngîia.

13. Ca şi cînd pre niştine muma ar mîngîia, aşa şi eu voiu mîngîia pre voi, şi în Ierusalím veţi mîngîia-vă. Şi veţi vedea,

14. Şi să va veseli inema voastră, şi oasele voastre ca iarba vor crêşte. Şi cunoscută va fi mîna Domnului celor ce să tem de el şi va înfricoşa pre cei ce-s neascultători.

15. Pentru că, iată, Domnul ca focul va veni şi ca viforul — carăle lui, ca să dea cu mînie izbîndire şi depărtarea lui cu pară de foc.

16. Pentru că cu focul Domnului să va judeca tot pămîntul şi cu sabiia lui — tot trupul. Mulţi răniţi vor fi de Domnul.

17. „Ceia ce să sfinţescu şi să curăţăsc la grădini şi înaintea uşilor, mîncînd carne de porcu şi urîciunile şi şoarecile, deodată să vor mistui, zise Domnul.

18. Şi eu faptele lor şi gîndul lor ştiu, şi eu viu a aduna toate limbile şi striini, şi vor veni şi vor vedea mărirea mea.

19. Şi voiu lăsa asupra lor sămnu şi voiu trimite dentru dînşii mîntuiţi la limbi, la Tharsís şi Fud şi Lud şi Mosóh şi la Thuvél şi la Eláda şi la ostroavele cêle departe, carii n-au auzit numele mieu, nici au văzut mărirea mea.

20. Şi vor vesti mărirea mea întru limbi şi vor aduce pre fraţii voştri den toate limbile dar Domnului, cu cai şi cară, cu năsílii de muşcoi cu umbrare, la sfînta cetate a Ierusalímului, şi zise Domnul, ca şi cînd ar aduce fiii lui Israíl /

Ms. 45, p. 572-573

cuvintele Domnului, ceia ce tremură cuvîntul lui! Dziceţi „fraţii noştri" celor ce urăscu pre voi şi să oţărăsc de voi[400], pentru ca[401] numele să să mărească şi să va arăta întru veseliia lor, şi aceia să *[573/1]* vor ruşina.

6. Glasul strigării den cetate, glas den bisêrică, glasul Domnului răsplătind răsplătire ce-s împoncişi.

7. Mai nainte de a naşte cêea ce chinuiêşte, mainte de ce a veni durêrea chinurilor, fugí şi născu fât.

8. Cine au audzit ca aceasta? Şi cine au vădzut aşa? [402]Dă au chinuit pămîntul întru o dzi sau de au născut limbă deodată? Căci au chinuit şi au născut Sion copiii ei.

9. „Şi eu am dat aşteptarea aceasta, şi n-au pomenit pre mine, dzise Domnul. Şi, iată, eu născătoare şi stearpă te-am făcut", dzise ⌊mie⌋ Dumnedzăul tău.

10. Veselêşte-te, Ierusalim, şi faceţi nedêie[403] întru ea toţi ceia ce iubiţi pre însă, şi cei ce lăcuiţi pre însă, bucuraţi-vă împreună cu ea toţi cu bucurie, cîţi plîngeţi preste el,

11. Pentru ca să sugeţi şi să vă săturaţi de ţîţa mîngîierii ei[404]; pentru ca, sugînd, să vă dăsfătaţi de la întrarea mărirei ei[405].
12. Căci acêstea dzice Domnul: „Iată, eu voi pleca spre ei ca un rîu al păcii şi ca un pîrîu înecînd mărirea limbilor. Copiii lor preste umăr să vor rădica şi preste genunchi să vor mîngîia.

13. Ca cînd pre neştine maica are mîngîia, aşa şi eu voi mîngîia pre voi, şi în Ierusalim veţi mîngîia. [14] Şi veţi vedea,
14. Şi să va veseli inima voastră, şi oasele voastre ca iarba vor crêşte. Şi cunoscută va fi mîna Domnului celor ci să tem de el şi va înfricoşa pre cei ce-s neascultători.

15. Pentru că, iată, Domnul ca focul va veni şi ca volbura — carăle lui, ca să dea cu mînie izbîndire şi dăpărtarea lui cu pară de foc.

16. Pentru că cu focul Domnului să va judeca tot pămîntul şi cu sabiia lui — tot trupul. Mulţi răniţi vor fi de Domnul.
17. „Ceia ci să sfinţesc şi să curăţesc la grădini şi în tinzi[406], mîncînd carne de porcu şi urîciunile şi şoarecile, deodată să vor mistui, dzise Domnul.

18. Şi eu faptele lor şi gîndul lor ⌊ştiu, şi eu⌋ viu a aduna toate limbile şi fêliurile[407], şi vor veni şi vor vedea mărirea mea.[408]

19. Şi voi lăsa preste ei semnu şi voi trimite dentru înşii mîntuiţi la striini, ⌊la⌋ Tharsis şi Fud şi Lud şi Mosoh şi la Thóvel şi în Ţara Grecească şi la ostroavele cêle departe, carii n-au audzit numele mieu, nici au văzut mie mărirea. *[573/2]*

20. Şi vor vesti mărirea mea întru limbi şi vor aduce pre fraţii voştri dentru toate limbile dar Domnului, cu cai şi cară, cu năsîlii de muşcoi cu umbrare, la sfinta cetate a Ierusalimului, ⌊şi⌋ dzise Domnul, ca cînd are aduce fiii lui Israil

Ms. 4389, p. 711-712

cuvîntul Domnului, cei ce vă cutremuraţi de graiul lui! Ziceţi celor ce vă urăsc şi celor ce se scărîndăvesc de voi „fraţilor", ca să se proslăvească *[712/1]* numele Domnului şi să se arate bucuriia voastră, iar ei să se ruşinêze.

6. Glasul strigării den cetate, glas den bisêrica lui Dumnezeu, glasul Domnului celui ce plătêşte plată vrăjmaşilor săi.[749]

7. Mai nainte de naştere născînd şi mai nainte de venirea durerii naşterii au fugit şi au născut parte bărbătească.
8. Cine iaste să fie auzit ca aceasta? Sau cine au văzut aşa? Să au născut pămîntul cu durêre într-o zi şi se-au născut ţinutul deodată, căci au pătimit dureri şi au născut Siónul fiii săi?

9. „Şi eu am dat nădêjdea acoló şi nu ş-au adus aminte de mine. Eu, Domnul, dară au n-am făcut eu pre cêea ce naşte şi pre cea stearpă?" zice Domnul Dumnezeul tău.

10. Bucură-te denpreună cu Ierusalímul şi sărbaţi într-însul, toţi ceia ce-l iubiţi, bucuraţi-vă denpreună, bucuraţi-vă, cîţi aţi plîns pentru dînsul,

11. Ca, sugînd, să vă săturaţi den ţîţele mîngîierii lui; ca, mulgînd[750], să vă săturaţi de întrarea slavei lui.[751]

12. Că aşa grăiêşte Domnul: „Iată, eu voiu întoarce într-însul ca rîul păcii şi ca pîrîul carele va îneca slava limbilor. Fiii lor se vor rîdica în cîrcă şi se vor mîngîia pre genuchie.

13. Şi ca cum mîngîie pre cinevaşi maică-sa, aşa şi eu voiu mîngîia pre voi, şi vă veţi mîngîia în Ierusalim. [14] Vedea-veţi,
14. Şi se va bucura inima voastră, şi oasele voastre vor răsări ca iarba. Şi mîna Domnului se va cunoaşte de ceia ce cinstesc pre dînsul şi va îngrozi pre cei ce nu i se-au plecat.

15. Că iată că va veni Domnul ca focul şi sabiia lui — ca un vifor, *[712/2]* ca să plătească izbîndele sale cu urgie şi groaza în văpaie de foc.[752]

16. Că cu focul Domnului se va judeca tot pămîntul şi toată carnea — cu sabiia lui şi mulţi vor fi ucişi de Domnul.
17. „Ceia ce se vor sfinţi şi se vor curăţi pren grădini şi înaintea uşilor, carii mănîncă carne de porc şi urîciune şi şoarece, denpreună vor pieri, zice Domnul.

18. Iar eu voiu aduce faptele lor şi chibzuiêlele lor, (veni-voiu) să strîng toate ţărîle şi limbile, şi vor veni şi vor vedea slava mea.[753]

19. Şi voiu pune pre dînşii sêmne şi voiu trimête pre cei ce vor fi dentr-înşii mîntuiţi în limba Tharsísului[754] şi în Fud[755] şi în Lud[756] şi în Mosoh[757] şi în Thovel şi în Elláda şi în ostrovele cêle de dăparte, la limbile care n-au auzit de mine[758], nici au văzut slava mea.

20. [19] Şi vor spune slava mea întru limbi [20] şi vor aduce pre fraţii voştri de pren toate ţărîle poclon Domnului, cu cai şi cu arme, în căruţe cu catîră supt umbrare, în Ierusalim, cetatea cea sfîntă, zice Domnul, ca şi cînd ară aduce feciorii lui Israil

Versiunea modernă

cuvintele Domnului, voi, cei ce tremuraţi la cuvîntul lui! Vorbiţi, fraţii noştri, celor care vă urăsc şi care se scîrbesc [de voi], ca numele Domnului să fie slăvit şi arătat în bucuria lor, iar aceia se vor ruşina.

6. Glas de strigare din cetate, glas din templu, glasul Domnului care dă răsplată vrăjmaşilor!

7. Înainte să nască cea aflată în chinuri, înainte să vină chinul durerilor, ea a fugit şi a născut un copil de parte bărbătească.
8. Cine a auzit una ca aceasta? Şi cine a văzut aşa ceva? Oare o ţară a născut într-o singură zi? Oare s-a născut un neam dintr-odată? Căci Sionul a fost în chinuri şi şi-a născut copiii.

9. „Eu am dat această aşteptare, dar nu şi-a amintit de mine, a spus Domnul. Iată, eu am făcut pe cea care naşte şi pe cea stearpă", mi-a spus Dumnezeul tău.

10. Bucură-te, cetate a Ierusalimului, şi prăznuiţi în ea, voi toţi cei care o iubiţi şi care locuiţi în ea, bucuraţi-vă cu bucurie, împreună cu ea, toţi cîţi suspinaţi pentru ea,

11. Ca să sugeţi şi să vă săturaţi de sînul mîngîierii ei; pentru ca, după ce aţi supt, să vă desfătaţi de intrarea slavei sale.
12. Căci acestea le spune Domnul: „Iată, eu voi abate spre ei ca un rîu de pace şi ca pe nişte şuvoaie care inundă slava neamurilor. Copiii lor pe umeri vor fi aduşi şi pe genunchi vor fi mîngîiaţi.

13. Cum ar mîngîia o mamă pe cineva, aşa vă voi mîngîia şi eu, şi în Ierusalim veţi fi mîngîiaţi. [14] Şi veţi vedea,
14. Şi se va bucura inima voastră, şi oasele voastre ca iarba vor răsări. Şi cunoscută va fi mîna Domnului celor care se tem de el şi îi va ameninţa pe cei neascultători.

15. Căci, iată, Domnul ca un foc va veni şi ca furtuna — carele lui, ca să aducă răzbunare cu mînie şi osîndire cu flacără de foc.

16. Căci în focul Domnului va fi judecat tot pămîntul şi cu sabia lui — orice făptură. Mulţi vor fi cei răniţi de Domnul.
17. „Cei care se sfinţesc şi se curăţesc pentru grădini şi mănîncă în pridvoare carne de porc şi spurcăciunile şi şoarecele, împreună vor fi nimiciţi, a spus Domnul,

18. Şi eu cunosc faptele lor şi gîndul lor. Şi eu vin să adun toate neamurile şi limbile, şi vor veni şi vor vedea slava mea.

19. Şi voi lăsa peste ei un semn şi voi trimite dintre ei pe cei izbăviţi către neamuri, la Tarsis şi Fud şi Lud şi Mosoh şi Tobel şi în Elada şi în ostroavele de departe, care n-au auzit numele meu, nici n-au văzut slava mea.

20. Şi vor vesti slava mea între neamuri şi-i vor aduce pe fraţii voştri din toate neamurile ca dar pentru Domnul, cu cai şi care, în căruţe [trase] de catîri cu umbrare, în sfinta cetate, Ierusalim, a spus Domnul, ca atunci cînd mi-ar aduce fiii lui Israel

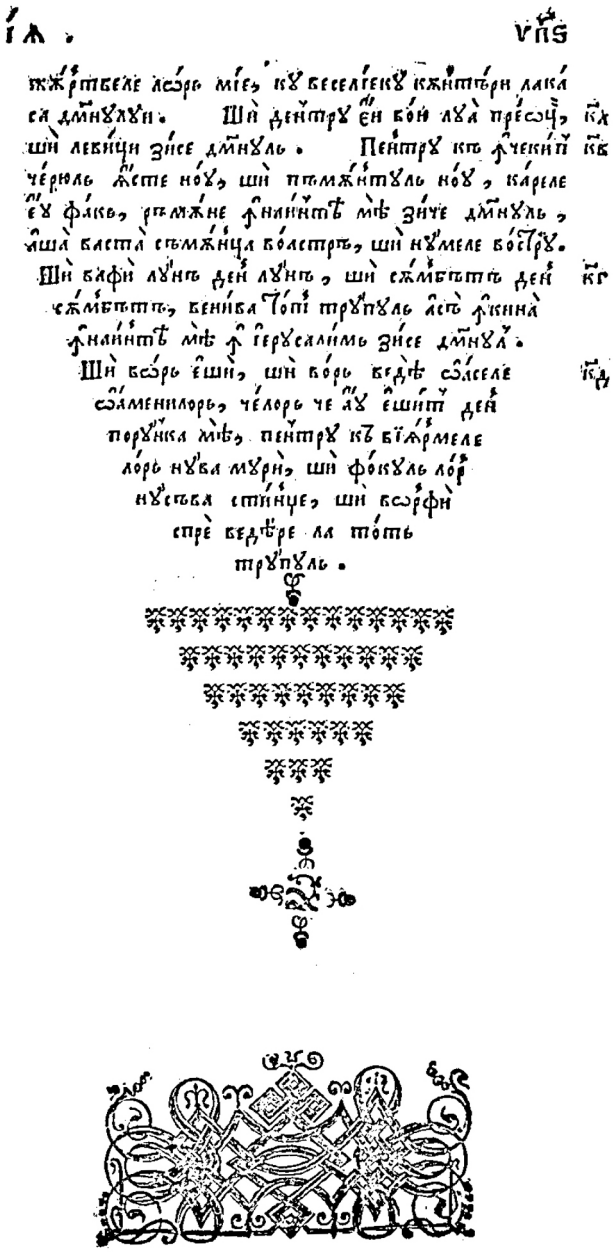

Biblia 1688, p. 491[44]*, col. 2*

jîrtvele lor mie cu veselie, cu cîntări, la casa Domnului.

21. Şi dentru ei voiu lua preoţi şi leviţi, zise Domnul.

22. Pentru că în ce chip ceriul iaste nou şi pămîntul nou, carele eu fac, rămîne înaintea mea, zice Domnul, aşa va sta sămînţa voastră şi numele vostru.

23. Şi va fi: lună den lună şi sîmbătă den sîmbătă veni-va tot trupul a să închina înaintea mea în Ierusalím, zise Domnul.

24. Şi vor ieşi şi vor vedea oasele oamenilor celor ce au ieşit den porunca mea. Pentru că viêrmele lor nu va muri şi focul lor nu să va stinge şi vor fi spre vedêre la tot trupul."

Ms. 45, p. 573

jirtvele lor mie cu veselie, cu cîntări, la casa Domnului.

21. Şi dentru ei voi lua preuţi şi leviţi, dzise Domnul.

22. [409]Pentru că în ce chip iaste ceriul nou şi pămîntul nou, carele eu fac, rămîne înaintea mea, zice Domnul, aşa va sta sămînţa voastră şi numele vostru.

23. Şi va fi: lună de lună şi sîmbătă de sîmbătă va veni toată limba a să închina înaintea mea în Ierusalim, dzise Domnul.

24. Şi vor ieşi şi vor vedea ciolanile oamenilor celor ce au ieşit den porînca mea. [410]Pentru că viêrmele lor nu va muri şi focul lor nu să va stinge şi vor fi spre vedêre la tot trupul."

Ms. 4389, p. 712

jărtvele lor cu cîntări în casa Domnului.[759]

21. Şi-mi voiu lua dentr-aceia preoţi şi leviţi[760], zice Domnul.

22. [761]Că cum va sta ceriul cel nou şi pămîntul cel nou, care voiu face eu, înaintea mea, grăiêşte Domnul, aşa va sta sămînţa voastră şi numele vostru.

23. Şi va fi: lună den lună şi sîmbătă den sîmbătă şi va veni toată carnea să se închine înaintea mea în Ierusalim, zice Domnul.

24. Şi vor ieşi să vază trupurile[762] oamenilor celor ce se-au lepădat de mine. [763]Că viêrmele lor nu se va sfîrşi şi focul lor nu se va stinge şi vor fi în priveala[764] a toată carnea."

Versiunea modernă

jertfele lor cu veselie, cu psalmi, în casa Domnului.

21. Şi dintre ei îmi voi lua preoţi şi leviţi, a spus Domnul.

22. Căci după cum cerul nou şi pămîntul nou pe care le fac eu rămîn înaintea mea, zice Domnul, aşa vor dăinui sămînţa voastră şi numele vostru.

23. Şi va fi aşa: lună de lună şi sabat de sabat veni-va orice făptură ca să se închine înaintea mea la Ierusalim, a spus Domnul.

24. Şi vor ieşi şi vor vedea hoiturile oamenilor celor care au ieşit din [porunca] mea. Căci viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge şi vor fi o privelişte pentru orice făptură."

NOTE FILOLOGICE ŞI TEXTUALE

Biblia 1688

Isaía

Cap 1

1 Paranteze rotunde în text.

Cap 3

2 În text scris: ***ка́сале***, greşeală de tipar.

Cap 5

3 Paranteze rotunde în text.

Cap 10

4 În text scris: ***ѱѱнто́рсь***, greşeală de tipar.

Cap 11

5 În text scris ***со́аролꙋй***, greşeală de tipar.

Cap 13

6 În text scris: ***Дм͡нꙋй***.
7 În text scris ***сирине́л҄***, probabil greşeală de tipar.

Cap 15

8 În text scris: ***лъхни́ци***, greşeală de tipar.

Cap 19

9 În text scris greşit: ***ѱ҆чепъпътꙋ́ръ***.
10 În text scris: ***к҃ѳ***, probabil greşeală de tipar.

Cap 21

11 În text scris ***савѡ́ѳь***, greşeală de tipar.

Cap 25

12 În text scris ***бе***.

Cap 28

13 În text scris: ***ѱ҆колкꙋра́тъ***, probabil greşeală de tipar.
14 În text scris: ***пънѫтнꙋл***, greşeală de tipar.

Cap 36

15 În text scris ***ѧг҆ѵ́петꙋлꙋй***.

Cap 37

16 În text scris: ***дмн҃зъ́ль***, greşeală de tipar.

Cap 38

17 În text scris ***ке́п҄***, greşeală de tipar.

Cap 42

18 Paranteză rotundă în text.
19 Paranteze rotunde în text.

Cap 44

20 Paranteze rotunde în text.

Cap 45

21 În text scris ***со́арєсꙋи***, greşeală de tipar.
22 În text scris ***ва́ра***, greşeală de tipar sau confuzie a tipografului.
23 Paranteze rotunde în text.

Cap 47

24 În text scris: ***ѵ҃пѕ***, greşeală de tipar.

Cap 48

25 În text scris: ***ѵ҃пз***, greşeală de tipar.

Cap 49

26 O altă lecţiune posibilă: *uriiaş*.

Cap 50

27 Paranteze rotunde în text.
28 Paranteze rotunde în text.
29 Paranteze rotunde în text.
30 În text scris: ***скꙋипи́ттꙋрилор***, greşeală de tipar.

Cap 51

31 În text scris: ***аскълта́цимъ***, greşeală de tipar.

Cap 55

32 În text scris: ***га́ра***, greşeală de tipar.

Cap 56

33 În text scris: ***дмбръ́вїи***, greşeală de tipar.

Cap 57

34 Paranteză rotundă în text.
35 În text scris: ***църъделѣ́цє***, greşeală de tipar.

Cap 58

36 În text scris: ***видєкъ́рилє***, greşeală de tipar.

Cap 60

37 În text scris ***ѵ҃пб***, greşeală de tipar.

38 În text scris ***ѵ҃пг***, greşeală de tipar.
39 În text scris ***дарспи́сь***, probabil greşeală de tipar.
40 În text scris ***че а҃м***.

Cap 64

41 În text scris ***ѵ҃пе***, greşeală de tipar.

Cap 65

42 În text scris: ***мiй҃***.
43 În text scris: ***пъкто́сѳл***, greşeală de tipar.

Cap 66

44 În text scris ***ѵ҃пѕ***, greşeală de tipar.

Ms. 45
Isaía

Cap 1

1 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Къ**] **Ри**[**ѧ**][**лѧномъ**] [= Rom.] 9*.
2 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 19*.
3 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 6*; *Amos 5*.
4 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Прѵ***[***т***]***ѧѧ*** *[= Parim.] 21*.
5 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].
6 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 3*.
7 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 59*.
8 În text urmează cuvîntul *voastre*, tăiat cu roşu.
9 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *încetaţi*.
10 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 22*; *Ierem. 5*; *Zahar. 10*.
11 În text urmează cuvîntul *Domnul*, tăiat cu cerneală neagră.
12 În text, cuvîntul *pre* este scris deasupra rîndului.
13 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *lui*.

Cap 2

14 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mihéa 4*; marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
15 În text, cuvîntul *lui* este marcat cu două vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără nici o notaţie.
16 Marginal, marcată în text printr-o vrahie plasată pe silaba *-ce-*, adăugirea: ***т***ѧ҃.
17 Marginal, după cifra versetului, marcată în text printr-o vrahie roşie cu un punct dedesubt, completarea: *şi preste tot turnul înalt*.
18 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Luc. 23*; *Iosía 10*; *Apoc. 7*.

Cap 4

19 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 1*; *Ierem. 23*.

Cap 5

20 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 2*; *Mth. 21*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.
21 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *strugur*.
22 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].
23 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зрѝ*** [= 'vezi'].
24 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Прѵ***[***т***]***ѧѧ*** *[= Parim.] 3*; *[**Къ**] **Ри**[**ѧ**][**лѧномъ**] [= Rom.] 12*.
25 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *cuvîntul*.
26 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *un vihor*.
27 În text urmează un cuvînt, posibil *lui*, tăiat cu cerneală neagră.

Cap 6

28 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *serafimi*, *2* deasupra cuvîntului *sta* şi *3* deasupra cuvîntului *împregiurul*, indicînd inversarea topicii lor.
29 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *altul*.
30 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 4*.
31 În text scris: ***ли***[***ѧ***]***гѳра***.
32 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 5*; *Mth. 13*; *Mr. 4*; *Luc. 8*; *Ioan 12*; ***Дїй***[***ѧ***][***ик***] *[= Fapte] 28*; *[**Къ**] **Ри**[**ѧ**][**лѧномъ**] [= Rom.] 11*.

Cap 7

33 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *Domnul*.
34 În text, urmează cuvîntul *nevoinţă*, tăiat cu cerneală roşie.
35 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 1*; *Luc. 1*.
36 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
37 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4 **Цр***[***т***]***въ***]*[= 4Reg.] 19*.

Cap 8

38 În text, cuvîntul *Romelíu* este scris în afara coloanei.
39 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Math. 24*; *Luc. 2*; *[**Къ**] **Ри**[**ѧ**][**лѧномъ**]*

[= Rom.] 9; *1 Petr. 2*.

40 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Evrei 2*.

41 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, este reluată secvenţa *-tru*, scrisă defectuos în text..

42 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

Cap 9

43 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Math. 4*.

44 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 4*.

45 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 3*; *Luc. 1*; *1 Ioan 4*.

46 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

47 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *şi împărăţia lui*.

48 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *ea*.

49 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota subliniată cu roşu: *răşchira*.

50 Marginal, marcată în text printr-o cruce roşie, completarea: *şi pre elini de la apusurile soarelui*.

51 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *minuna*.

52 În text scris: ***съръ͡ма͡***.

53 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, nota: *mîniia*.

Cap 10

54 Marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra slovei ***є***, corectura: *a*.

55 În text, deasupra slovei ***ѣ*** este scrisă cu roşu o vrahie, reluată marginal, fără altă notaţie.

56 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *Aravía*.

57 În text apare o secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

58 În text, silaba *-te* este scrisă deasupra cuvîntului.

59 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *în*.

60 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр͡ст͡[въ]*** *[= 4Reg.] 19*; *jos 37*.

61 În text, secvenţa *cu mîna* este scrisă în afara rîndului, de aceeaşi mînă.

62 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ciripind*.

63 În text acest verset este numerotat cu *16*, probabil greşeală a copistului.

64 Acest verset nu este marcat în text.

65 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***[Къ] Ри͡м[лѧномъ]*** *[= Rom.] 9*.

66 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***ѠЅД[ѣи]*** *[= Jud.] 7*.

67 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *mîngîiaţi*.

Cap 11

68 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа͡к[ик]*** *[= Fapte] 13*.

69 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

70 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2* ***Сало͡м[мномъ]*** *[= 2Tes.] 2*.

71 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 65*.

72 În text urmează cîteva slove tăiate cu negru, indescifrabile.

73 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *căci*.

74 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

75 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *dă*.

76 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *Aravía*.

77 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

78 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *rîvni*.

79 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

Cap 12

80 În text se repetă silaba *-dăj-*, greşeală a copistului.

81 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si] [= Ieş.] 15*; *Psal. 117*.

82 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Parali. 16*; *Psal. 104*.

83 În text urmează secvenţa *mărirea lui*, tăiată cu cerneală neagră.

Cap 13

84 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *mîniia*.

85 În text, cuvîntul *o* este scris deasupra rîndului.

86 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 32*; *Ioil 2 şi 3*; *Mth. 24*; *Mr. 13*; *Luc. 21*.

87 În text apare suprascrisă şi tăiată cu cerneală neagră silaba *-le*.

88 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 136*.

89 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 116*; *1 Moi[si] [= Fac.] 20*; *Ierem. 50*.

90 Iniţial scris în text *înceta*; secvenţa *-ceta* este tăiată cu roşu

și corectată marginal de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu: *-toarce-să*.

Cap 14

91 În text, secvența *-tră ei și să va lipi că-* este scrisă marginal, probabil completată ulterior, de aceeași mînă.
92 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu deasupra ultimelor două litere, corectura: *-biți*.
93 În text urmează cuvîntul *așa*, tăiat cu cerneală neagră.
94 Marginal, marcată în text prin șase vrahii scrise cu roșu, nota: *tatălui lor*.
95 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Parali. 28*.

Cap 15

96 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ierem. 40*; *Ezec. 7*.
97 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *áravas*.
98 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *áravas*.

Cap 16

99 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 48*.
100 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 48*.
101 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota: *au încetat*.

Cap 17

102 În text, subtitlurile sunt scrise cu roșu.
103 În text urmează cuvîntul *Iacov*, tăiat cu cerneală neagră.
104 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota: *vihorul*.

Cap 18

105 În text, accentuat *Ethíopíei*.
106 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, indescifrabil.
107 Marginal, marcată în text de o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *numele*.

Cap 19

108 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roșu, nota subliniată cu roșu: *va*.
109 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota: *cu mîna*.
110 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota: *coprinde*.
111 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *olovína*.
112 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *măscut*.

Cap 21

113 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, nota subliniată cu roșu: *un vihor*.
114 Marginal, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roșu, completarea: *petreacă den pustiiu*.
115 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Avvac. 2*.
116 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Ierem. 55*; *Apoc. 14 și 18*.

Cap 22

117 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *fêtei*. Marginal, marcată în text prin subliniere cu cerneală roșie, nota: *rudeniei*.
118 În text urmează un cuvînt greșit și tăiat cu negru, indescifrabil.
119 În text, acest verset este numerotat greșit cu *12*, probabil din neatenția copistului.
120 Marginal, marcată în text cu o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, completarea: *-la ce*.
121 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *jos 66*; ***Мꙋ҃ⷣроⷭⷮ***[***и***] *[= Sol.] 2*; *1 Corinth. 15*.
122 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *1 Corinth. 15*; *jos 56*.
123 În text, cuvîntul *pentru* este scris deasupra rîndului.
124 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Iov 12*; *Apoc. 3*.
125 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, posibil *mea*.
126 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
127 În text, acest verset este numerotat greșit cu *27*, probabil din neatenția copistului.
128 În text, urmează un cuvînt tăiat cu roșu, indescifrabil.

Cap 23

129 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roșu, corectura: *alăutează*.

Cap 24

130 În text, șters și corectat; este greu de stabilit care era forma inițială.
131 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Iosía 4*.
132 În text scris: ***ка́рꙋѧ҃***.
133 În text urmează cuvîntul *tot*, tăiat cu cerneală neagră.
134 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Ierem. 48*.
135 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, nota: *de frică*.

Cap 25

136 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Apoc. 7 și 21*.
137 Marginal, fără a fi marcată în text, este notată terminația pentru prezent a verbului *a nădăjdui*: *-im*.

Cap 26

138 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

139 În text scris: *кътрȣ*, probabil greşeală a copistului.

140 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *n-am ştiut*.

141 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mihéa 1*.

Cap 27

142 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *tăiate*.

Cap 28

143 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Corinth. 14*.

144 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 117*; *Mth. 21*; *Mr. 12; Luc. 20*; *Дїа҃[иѥ] [= Fapte] 4*; *[Къ] Ри҃[лѧном] [= Rom.] 9*; *1 Petr. 2*.

145 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu negru, indescifrabil.

146 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

147 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu roşu, nota: *ca pre voi să vă adune*.

Cap 29

148 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *cescuţ*.

149 În text scris *кȣтȣнє*, probabil greşeală a copistului.

150 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 15*; *Mr. 7*.

151 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 1*; *Avden. 1* (probabil confuzie cu *Avdie*, *cf.* BIBL.OSTROG).

152 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 23*.

153 În text scris *зидитȣ*, greşeală a copistului.

154 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

Cap 30

155 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *prin mine şi tocmêle nu*.

156 În text sînt notate cu roşu cifrele *1* deasupra secvenţei *şi pui de aspide*, *2* deasupra cuvîntului *zburătoare* şi *3* deasupra cuvîntului *carii*, marcînd inversarea topicii lor.

157 În text urmează cuvîntul *lor*, tăiat cu cerneală neagră.

158 În text scris: *лѧ҃педѣ*.

159 În text, iniţial scris *minciuni*, cu *i* suprascris, corectat.

160 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal.*

161 În manuscris, acest verset este numerotat cu *20*, probabil din neatenţia copistului; versetele următoare sînt numerotate în continuare *21*, *22* ş.a.m.d.

162 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *duhu lui*.

163 În text acest verset este numerotat cu *39*, probabil din neatenţia copistului.

164 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *cîţi*.

Cap 31

165 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 1*.

Cap 32

166 În text este scrisă deasupra cuvîntului o slovă, tăiată cu cerneală neagră.

Cap 33

167 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vistiêre*.

168 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *rugînd*.

169 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *a acestora*.

170 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 14*.

171 În text a fost scris iniţial greşit, *dreptatea*; silaba *drep-* este tăiată cu roşu şi corectată marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roşu: *strîmbă-*.

172 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cor[in]th. 1*.

173 În text, cuvîntul *cu*, scris deasupra, pare adăugat ulterior, de altă mînă.

174 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *vremii*.

175 În text, iniţial scris *vor*, ulterior corectat.

Cap 34

176 În text, cuvîntul *a* este scris deasupra rîndului.

177 În text, iniţial, *sîngele*, tăiat cu cerneală neagră şi corectat deasupra: *seul*.

178 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sofon. 2*, tăiată cu cerneală neagră, şi trimiterea intratextuală: *jos 63*.

179 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sofon. 2*.

180 În text apare secvenţa *şi una den-*, tăiată cu roşu.

181 În text scris *пре҃*, din neatenţia copistului.

Cap 35

182 În text scris *велѧ́щєтє*, greşeală a copistului.

183 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 15*.

184 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *mare*.

185 Marginal, marcată în text printr-o vrahie deasupra unui punct, scrise cu roşu, completarea: *nici va fi acoló cale necurată*.

186 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *şi bucurie*.

Cap 36

187 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 18*; *2 Parali. 32*; *Sirah 48*.

188 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *a tuturor*.

189 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

Cap 37

190 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 20*.

191 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 19*.

192 În text scris: ***ѳ҆дїпилѡ́***, greşeală a copistului.

193 Marginal, marcată în text printr-o vrahie cu un punct dedesupt, scrise cu roşu, completarea: *dzicînd: „Aşa veţi grăi Ezechiei*.

194 În text secvenţa *şi tu vei scăpa* este repetată şi tăiată cu roşu.

195 În text scris: ***мьмь҃тѕта***, greşeală a copistului.

196 În text urmează cuvîntul *Savvaoth*, tăiat cu cerneală roşie.

197 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pune*.

198 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *săgeată*.

199 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 10*; *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 19*; *Tovith 1*; *Sirah 48*; *1 Mac. 7*; *2 Mac. 8 şi 15*.

200 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Tovit 1*.

Cap 38

201 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 20*; *2 Parali. 32*; *Sirah 48*.

202 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Sirah 38*.

203 În text urmează cuvîntul *Israil*, greşit, tăiat cu cerneală neagră.

204 Pentru a fi scrisă slova ***є*** a fost corectată altă slovă, se pare, ***ρ***.

205 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 6 şi 113*.

Cap 39

206 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4Reg.] 20*.

Cap 40

207 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *el*.

208 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*.

209 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, care trimite, probabil, la nota marginală semnalată anterior, *lui*, aflată pe acelaşi rînd.

210 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*.

211 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 3*; *Mr. 1*; *Luc. 3*; *Ioan 1*.

212 Marginal, marcată în text prin zece vrahii scrise cu roşu, nota: *glasul strigînd*.

213 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

214 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *va*.

215 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Sirah 14*; *Iacov 1*; *1 Petr. 1*; *Ioan 12*.

216 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 1*; *Ierem. 23*.

217 Marginal, marcate în text prin două vrahii scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 36*; *Ioan 10*.

218 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Мѳ҆рѡ́ст҃[ь]*** *[= Sol.] 9*; *Sirah 1*; *[Къ]* ***Рм҃[лномъ]*** *[= Rom.] 11*; *1 Cori[n]th. 2*.

219 În text urmează sintagma *de tot*, tăiată cu cerneală roşie.

220 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа҃[ик]*** *[= Fapte] 17*.

221 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *chipul lui*.

222 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *pus*.

223 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *vei*.

Cap 41

224 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-ea*, care indică înlocuirea ultimei vocale a cuvîntului.

225 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 44 şi 48*; *Apoc. 1 şi 22*.

226 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

227 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *căci*.

228 Deasupra cuvîntului *lui* este marcată o vrahie scrisă cu roşu, repetată pe margine, fără nici o explicaţie.

229 În text scris: ***чи҆чє***, greşeală a copistului.

Cap 42

230 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mr. 12*.

231 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *întins*.

232 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 49*; ***Дїа҃[ик]*** *[= Fapte] 13*.

233 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 41*.
234 În text scris: **къ^къ**, probabil greşeală a copistului.
235 În text accentuat: **прѣ́ѳ҃ти^дирилѡ́**.

Cap 43

236 În text urmează o secvenţă indescifrabilă, tăiată cu cerneală neagră şi roşie.
237 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *mie*.
238 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *dzice*.
239 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 13*.
240 În text urmează un cuvînt greşit, tăiat cu roşu, indescifrabil.
241 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Cori[n]th. 5*; *Apoc. 21*.
242 În text, repetat: *carele*.
243 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *ştergu*.
244 În text este repetată secvenţa *fărădă-*, probabil greşeală a copistului.

Cap 44

245 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 1 şi 46*.
246 În text se repetă secvenţa *sluga mea*, probabil greşeală a copistului.
247 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioil 2*; **дїа҃[ик]** *[= Fapte] 2*; *Ioan 7*.
248 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 14*; *jos 48*; *Apoc. 1 şi 22*.
249 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: **мѳ^рос҃т[ь]** *[= Sol.] 13*; *Ierem. 10*.
250 În text urmează cuvîntul *întrutotţiitor*, tăiat cu negru.

Cap 45

251 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vistiêre*, urmată de un cuvînt tăiat cu cerneală roşie, indescifrabil.
252 În text, cu cerneală roşie, sunt scrise cifrele *1* deasupra cuvîntului *ascunse*, *2* deasupra cuvîntului *nevăzute* şi *3* deasupra cuvîntului *dăşchide-voi*, indicînd inversarea topicii lor.
253 În text, secvenţa *Dumnedzăul Israil. 4. Pentru sluga mea, Iacov, şi Israil, cel ales al mieu, eu chema-te-voi cu numele tău* este omisă şi completată marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.
254 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei silabe, completarea: *-suri*.
255 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scris cu roşu, nota: *lutul*.
256 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 18*; *[Къ]* **ри҃[лѡном]** *[= Rom.] 9*; **мѳ^рос҃т[и]** *[= Sol.] 15*.
257 În text, deasupra cuvîntului *l-* se află o vrahie, reluată marginal, fără nici o explicaţie.
258 Poate fi o omitere a lui *i* sau *e* din desinenţa de genitiv, din greşeală, sau o contragere a desinenţei.
259 În text urmează secvenţa *au făcut*, tăiată cu roşu.
260 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *[Къ]* **ри҃[лѡном]** *[= Rom.] 14*; *Filip. 2*.

Cap 46

261 În text urmează cuvîntul *sînt*, tăiat cu cerneală neagră.
262 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.
263 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *mai*.
264 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *am dzis*.
265 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *ceia*.

Cap 47

266 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Naum 3*.
267 În text, silaba *-să-* este scrisă deasupra rîndului.
268 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *mai*.
269 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 18*.
270 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 51*.
271 În text scris **ѳ҃ръмъкъторі́а**, probabil greşeală a copistului.

Cap 48

272 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *ieşind*.
273 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.
274 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *răzîmîndu-vă*.
275 În text, *-e* final este modificat în *8*, iar marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-ind*, rezultînd corectura: *fărălegiuind*.
276 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 42*.
277 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 14 şi 44*.
278 În text scris iniţial **порь҃чє^е**, după care silaba suprascrisă *-le* a fost tăiată cu negru, cuvîntul fiind continuat în rînd cu silaba *-lor*.
279 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 18*.
280 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Moi[si]* [= *Ieş.] 17*; *4 Moi[si]* [= *Num.] 20*; *Psal. 77 şi 104*; **мѳ^рос҃т[ь]** *[= Sol.] 11*; *1 Cori[n]th. 10*; *jos 57*.

Cap 49

281 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 51*.

282 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 42*; ***дїа҃[ик]*** *[= Fapte] 13*.

283 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 6*.

284 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 7*.

285 În text sînt scrise cu roşu cifrele *1* deasupra sintagmei *au a nu milui*, *2* deasupra cuvîntului *fiii* şi *3* deasupra cuvîntului *iară*, indicînd inversarea topicii lor.

286 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 60*.

287 În text urmează cuvîntul *toţi*, tăiat cu cerneală neagră.

288 În text scris ***а҆чє҆цїѧ***.

289 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *hrănitoare*.

Cap 50

290 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *trimis*.

291 În text, cuvîntul *cu* este scris deasupra rîndului.

292 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice şi intratextuale: *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *jos 59*.

293 Iniţial a fost marcat aici şi marginal începutul versetului 5, după care această marcare a fost ştearsă.

294 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 26*.

295 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

296 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Кѣ**] **рн҃[лѧном]** [= Rom.] 8*.

Cap 51

297 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 12*.

298 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 36*.

299 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *şi cu dăfăimarea lor*.

300 Marginal, marcată în text prin două liniii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

301 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

302 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 47 şi 46*.

303 În text urmează un cuvînt indescifrabil, tăiat cu cerneală neagră.

Cap 52

304 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 46*.

305 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 36*; *[**Кѣ**] **рн҃[лѧном]** [= Rom.] 2*, subliniată cu roşu.

306 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *numele mieu*.

307 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Naum 1*; *[**Кѣ**] **рн҃[лѧном]** [= Rom.] 10*.

308 În text este repetată secvenţa: *Domnul pre*, greşeală a copistului.

309 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 97*; *2 Cori[n]th. 6*.

310 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Кѣ**] **рн҃[лѧном]** [= Rom.] 15*.

311 În text scris: ***вєтѳи҃г***, probabil greşeală a copistului.

Cap 53

312 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioan 12*; *[**Кѣ**] **рн҃[лѧном]** [= Rom.] 10*.

313 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 9*.

314 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 8*; *1 Petr. 2*.

315 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

316 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 15*.

317 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 26*; ***дїа҃[ик]*** *[= Fapte] 8*.

318 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***мѳ҃рос҃т[ь]*** *[= Sol.] 2*.

319 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unei cruci, posibil de altă mînă, completarea: *şi pre cei avuţi pentru moartea lui*.

320 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Petr. 2*.

321 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mr. 15*; *Luc. 22*.

322 În text scris: ***лѳ҃ци***, greşeală a copistului.

Cap 54

323 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Luc. 23*; *Galat. 4*; ***мѳ҃рос҃т[ь]*** *[= Sol.] 3*.

324 În text este repetat cuvîntul *dreapta* şi tăiat cu negru.

325 În text scris: ***нѳ҃тетѣмѧ***.

326 În text scris: ***помє҆ц҃***, greşeală a copistului.

327 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 1*.

328 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu.

329 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Moi[si] [= Fac.] 9*.

330 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Moi[si] [= Fac.] 9*, tăiată cu cerneală neagră; *Ioan 6*.

331 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră.

Cap 55

332 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Дїа*** *[нк] [= Fapte] 13*.

333 În text scris: ***кємáцие***, probabil greşeală a copistului.

334 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală roşie.

Cap 56

335 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Мѕ ро*** *[ь] [= Sol.] 1*.

336 În text, cuvîntul *să* este scris deasupra rîndului.

337 Marginal, marcate în text cu două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 21*; *Mr. 11*; *Luc. 19*.

338 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 6 şi 8*.

339 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 22*; ***Мѕ ро*** *[ь] [= Sol.] 2*; *1 Cori[n]th. 15*.

340 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

341 În text, repetat *şi*.

Cap 57

342 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 62*.

343 În text scris: ***ми***, greşeală a copistului.

344 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 48*.

Cap 58

345 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 7*.

346 În text urmează o secvenţă tăiată cu cerneală neagră.

347 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ezec. 18*; *Mth. 22*.

348 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *dreptatea ta*.

349 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, nota: *întinderea de mînă*.

350 În text, urmează un cuvînt greşit, posibil *ta*, tăiat cu cerneală neagră.

351 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 61*.

Cap 59

352 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4 Moi[si] [= Num.] 11*; *sus 50*.

353 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.

354 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 15*; *Psal. 7*.

355 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***Прu[т]ѵ*** *[= Parim.] 10*; *[**Къ**]* ***Рu*** *[лѧномъ] [= Rom.] 10*.

356 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Efes. 6*; *1 Cor. 5*.

357 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Къ**]* ***Рu*** *[лѧномъ] [= Rom.] 11*.

Cap 60

358 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

359 În text urmează cuvîntul *năroade*, tăiat cu cerneală neagră.

360 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu rou, trimiterea biblică: *Apoc. 21*.

361 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nota: *va*.

362 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Apoc. 12 şi 22*.

363 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *ţie*.

Cap 61

364 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 4*.

365 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

366 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 10*; *Luc. 6*.

367 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 58*.

368 În manuscris în acest loc era marcat iniţial începutul versetului 11, numerotat pe margine, după care a fost şters.

Cap 62

369 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 27*.

370 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Zahar. 9*; *Mth. 21*; *Ioan 12*.

371 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

Cap 63

372 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 19*.

373 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 34*.

374 În text, cu cerneală roşie sunt scrise cifrele *1* deasupra secvenţei *Şi aduş sîngele lor la pămînt*, *2* deasupra secvenţei *Şi-i stropşii pre ei cu mîniia mea* şi *3* deasupra cuvîntului *Mila*, indicînd inversarea topicii.

375 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *mila lui şi după*.

376 Marginal, marcată în text printr-o vrahie roşie deasupra unui punct, probabil de altă mînă, completarea: *şi i-au luat pre ei*.

377 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *2 Moi[si] [= Ieş.] 14*.

378 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5 Moi[si] [= Deut.] 26*; *Varuh 2*.

Cap 64

379 În text urmează un cuvînt, probabil *sfinte*, tăiat cu cerneală neagră.

380 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1 Cori[n]th. 2*.

381 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 78*.

Cap 65

382 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *[**Къ**] **рн**[**лѧном**] [= Rom.] 10*.

383 În text urmează un cuvînt, posibil *pururea*, tăiat cu cerneală neagră.

384 În text scris: ***прє***, greşeală a copistului.

385 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *broboana*.

386 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***При***[***т***]*[= Parim.] 1*; *Ierem. 7*; *jos 66*.

387 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Luc. 6*.

388 Cuvîntul *bucura* lipseşte din text, probabil din greşeala copistului, şi este notat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu.

389 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2 Petr. 3*; *Apoc. 20*.

390 În text scris: ***мїє***, greşeală a copistului.

391 În text, auxiliarul *vor* este omis, probabil din greşeala copistului, şi este completat marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

392 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *blăstăm*.

393 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 31*.

394 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 11*.

Cap 66

395 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Дїа*[**нк**] *[= Fapte] 7*.

396 În text urmează o secvenţă, posibil *zice Domnul*, tăiată cu negru.

397 Cuvîntul *de* lipseşte n text şi este notat marginal, marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct.

398 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***При***[***т***]***чи*** *[= Parim.] 1*; mai jos, făcînd parte, probabil, din aceeaşi notă marginală, *Ieremia 7* şi *sus 65*.

399 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *audzit*. În text urmează secvenţa *pre mine*, tăiată cu roşu.

400 În text, deasupra acestui cuvînt apar trei vrahii scrise cu roşu, reluate pe margine, fără nici o explicaţie.

401 În text, cuvîntul *ca* este adăugat deasupra rîndului.

402 În text urmează o secvenţă greşită, tăiată cu roşu.

403 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *panairuri, iarmaroace, tîrguri slobode*, ultima sintagmă subliniată cu roşu.

404 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*.

405 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, nota: *lui*.

406 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, nota: *naintea uşilor*.

407 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *striinii*.

408 Marginal, în dreptul acestui verset este desenată cu roşu o mînă în poziţie indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

409 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 65*; *Apoc. 21*; *1 Petr. 3*.

410 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mr. 9*.

Ms. 4389
Isaía

Capul 1

1 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

2 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

3 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuaă: ***ни***[***є***] [= 'dedesubt']: *5: b: 6*.

4 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

5 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[**Къ**] **рн**[**мланом**] [= Rom.] 9: f: 29*.

6 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Бы***[***нк***] *[= Fac.] 19: e: 24*.

7 Greşeală de numerotare în text: în loc de indicele *10* al versetului este scris *11*.

8 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem. 6: e: 29*; *Amos 5: f: 22*.

9 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

10 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4 Ezdr.: 1*.

11 Marginal, marcată printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***[***є***] [= 'dedesubt']*: 59: a: 1*.

12 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Петров.*** *[= 1Petr.]: 3: d: 22*.

13 În text, silaba *-ca-* este adăugată ulterior, între rînduri.

14 Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

15 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *să ne întrebăm*.

16 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem. 5: g: 28*.
17 Marginal, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
18 Marginal, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
19 În text a fost şters şi scris cuvîntul *lui*.
20 În text scris: ***фр8за***, greşeală a copistului.
21 În text scris: ***ндрѣ***, greşeală a copistului.

Cap 2

22 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *Mihéa 4: a: 1*.
23 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
24 În text, cuvîntul *lui* este adăugat ulterior, între rînduri.
25 În text, cuvîntul *se* este adăugat ulterior, între rînduri.
26 În text scris: ***сѳцилєлє***, greşeală a copistului.
27 În text, secvenţa *spre sêceri* este scrisă deasupra rîndului.
28 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
29 În text a fost şters şi scris *a*.
30 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *armele*.
31 În text, în acest loc a fost şters şi scrisă silaba *-măr*.
32 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
33 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
34 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Osia: 10: b: 8*; *Luc. 23: d: 30*; *Apoc. 9: d: 17* ***и*** [= ‘şi’] *6*.
35 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *idolii*.
36 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii, nota: *cêle de crêmenă*.
37 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, nota: *să vă aşăzaţi*.

Cap 3

38 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
39 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
40 În text, este repetat cuvîntul *de*, din greşeala copistului.
41 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi îndreptate în jos, nota: ***оу лат.*** [= ‘în izvodul latinesc’]: *muierile*.
42 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
43 În text scris: ***лъ***, greşeală a copistului.
44 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *cununile*.
45 Marginal, marcată în text prin şase vrahii, nota: *vălitúrile*.
46 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, este reluată silaba *-dea*, scrisă defectuos în text.
47 În text a fost scris şi apoi şters indicele *26*, al versetului următor.

Cap 4

48 În text scris: ***кїѧмѣ***, greşeală a copistului.
49 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
50 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Io[a]n 1*; *Ierem. 23*.
51 În text scris: ***въ***, greşeală a copistului.

Cap 5

52 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *Ierem. 2: d: 21*; *Mth. 21: d: 33*.
53 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
54 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
55 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].
56 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: *sînguri*.
57 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
58 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
59 În text se repetă conjuncţia *şi*.
60 Marginal, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
61 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimterile biblice: ***При[т]чи*** *[= Parim.] 3: a: 7*; *[****Къ*** *]* ***ри[м]лномъ*** *[= Rom.]: 12: d: 16*.
62 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, corectura: *trestiia*.
63 În text urmează un cuvînt greşit, probabil *lui*, tăiat cu negru.
64 Marginal, între indicii *24* şi *25* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
65 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, explicaţia: *întinsă*.
66 Marginal, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
67 În text scris: ***тѳнѣрѣ***, greşeală a copistului.

Cap 6

68 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: *bisêrica*.
69 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
70 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apocal.: 4: b: 8*.
71 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
72 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: *besêrica*.
73 Pe marginea acestui verset, nemarcată în text, apare secvenţa: *clêşte cu cărbune aprins*.
74 Marginal, între indicii *6* şi 7 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
75 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth: 13: b: 14*; *Mth:*

4: b: 12; *Luc. 8: b: 10*; *Io[a]n: 12: f: 40*; ***Дѣа҃нїк*** *[= Fapte]: 28: f: 26*; *[**Къ**]* ***Рим҃лномъ*** *[= Rom.]: 11: b: 8*; *Ierem.: 5*.

[76] Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[77] În text, cuvîntul *se* este adăugat ulterior între rînduri.

Cap 7

[78] Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ствъ*** *[= 4Reg.] 16: a: 5*.

[79] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Aramului*.

[80] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[81] Marginal, marcată în text prin patru săgeţi cu vîrful în jos, corectura: *sfătuitu-se-au*.

[82] Marginal, marcată în text prin şase vrahii, nota: *Aram cu*.

[83] Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *ei*.

[84] Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *ei*.

[85] În text scris: ***сѳ***, greşeală a copistului.

[86] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Siriei*.

[87] Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[88] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Síriei*.

[89] În text scris: ***адъи́нѓ***, greşeală a copistului.

[90] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 1: d: 23*; *Luc.: 1: e: 31*.

[91] Marginal, nemarcată în text, nota: *îngreca-va fata*.

[92] Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[93] În text este corectat şi scris: *şi*.

[94] Iniţial, aici a fost marcat şi apoi şters indicele versetului *17*.

[95] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: *muta*.

[96] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ствъ*** *[= 4Reg.] 19*.

[97] În text scris: ***мѳ҃тєлє***, greşeală a copistului.

Cap 8

[98] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *o carte*.

[99] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[100] Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate cu vîrful în jos, nota: *să zică*.

[101] În text a fost omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului cuvîntul: *Siloámului*.

[102] Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[103] În text a fost omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului cuvîntul: *căii*.

[104] Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[105] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *să fie*.

[106] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 21*; *Luc.: 2: e: 34*; *[**Къ**]* ***Рим҃лномъ*** *[= Rom.]: 9: g: 32*; *1* ***Петрѳ҃*** *[= 1Petr.] 2: b: 6*.

[107] Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[108] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Evr.: 2*.

Cap 9

[109] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 4*.

[110] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[111] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 4*.

[112] În text, secvenţa *se-au născut* este scrisă cu majuscule.

[113] În text, cuvîntul *cocon* este scris cu majuscule.

[114] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Io[a]n: 3*; *Luc.: 1*; *1 Io[a]n: 4*.

[115] Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[116] Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *elini*.

[117] Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[118] În text, cuvîntul *pre* a fost omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului.

[119] Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 10

[120] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[121] Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].

[122] Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[123] Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *ţări*.

[124] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ствъ*** *[= 4Reg.]: 19: g: 35*; ***ни҆же҃*** *[**є**]* [= ‘dedesubt’]*: 37: g: 36*.

[125] În text, cuvîntul *nimeni* a fost omis şi scris ulterior deasupra rîndului.

[126] Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

[127] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică scrisă cu roşu, trimiterile biblice: *[**Къ**]* ***Рим҃лномъ*** *[= Rom.] 9: f: 27*; ***ни҆же҃*** *[**є**]* [= ‘dedesubt’]*: 11: c: 11*.

[128] Marginal, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

[129] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни҆же҃*** *[**є**]* [= ‘dedesubt’]*:*

37: g: 36; ***сѳд[є]ї*** *[= Jud.] 7: g: 25*.

130 Marginal, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 11

131 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: ***д҃ѣмⷢ[ик]*** *[= Fapte]: 13: d: 23*.

132 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

133 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată următoarea notă: *Vezi prorocire*.

134 În text urmează cuvîntul *judecata* repetat, tăiat cu negru.

135 Marginal, marcată în text printr-olinie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2* ***сѳ҃[ѳнмном]*** *[= 2Tes.]: 2: c: 8*.

136 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни[є]*** [= 'dedesubt']*: 65: d: 25*.

137 Marginal, nemarcată în text, probabil de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].

138 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

139 Marginal, marcată în text prin şase săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***оу грєⷦ и лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*: ca şi*.

140 În text, cuvîntul *cel* a fost omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului.

141 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[****кѣ****]* ***рⷢ[лмном]*** *[= Rom.] 15: c: 12*.

142 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

143 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***їсхѳ[ъ]*** *[= Ieş.]: 14*.

Cap 12

144 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

145 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***їсх[о][ъ]*** *[= Ieş.] 15: a: 2*; *Psalm. 117: c: 14*.

146 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *mêşteţi*.

147 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

Cap 13

148 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

149 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ezec.: 32: b: 7*; *Ioil 3: c: 15*; *Mth. 24: c: 25*; *Mr. 13: c: 24*; *Luc.: 21: c: 25*.

150 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *Raliţa*; mai jos, nemarcat în text, este scris *rătundurile*.

151 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

152 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm.: 136: b: 9*.

153 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

154 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***бы҃[ик]*** *[= Fac.]:19: c: 24*; *Ierem.: 8*.

155 În text, silaba *-si-* este scrisă deasupra rîndului.

156 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, este reluată slova ***к***, scrisă defectuos în text.

157 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, completarea: *de zmei*.

158 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *măgaritaurii*.

Cap 14

159 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

160 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

161 Marginal, nemarcată în text, posibil de altă mînă, notaţia: ***зрі҃*** [= 'vezi'].

162 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

163 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

164 În text scris: ***кѳрата***, greşeală a copistului.

165 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

166 Marginal, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

167 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *ţara mea*.

168 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Par.: 28*.

169 Marginal, între indicii *29* şi *30* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 15

170 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

171 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *altarele*.

172 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *pleşuv*.

173 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

174 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

175 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

176 În text, secvenţa *Trimête-i-voiu ca nişte gadine pre pămînt*, deşi numerotată cu *1* şi cu majusculă roşie (care marchează începutul unui nou capitol), este încadrată la finalul capitolului *15*; marginal, nemarcată în text, notaţia: ***оу грєⷦ и лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc'] ***здє єст глава*** [= 'aici este capul'].

Cap 16

177 În text lipseşte cifra de indicare a versetului *1*; marginal este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

178 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *în casa*.
179 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
180 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem.: 48: c: 29*.
181 În text scris: ***пы҃ще***, greşeală a copistului.
182 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: ***оу҃ грє҃ и лат.*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']: *marea*.
183 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
184 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem.: 48*.
185 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
186 În text scris: ***Мѡа҃***, greşeală a copistului.
187 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *altare*, scrisă greşit, ***а҆тєрє***.

Cap 17

188 În text scris: ***лѯ҃***, greşeală a copistului.
189 Marginal, marcată în text prin cinci săgeţi orientate cu vîrful în jos, nota: *turmelor*.
190 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
191 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *luncă*.
192 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
193 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *paiul*.
194 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
195 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 18

196 În text scris: ***а҆чєѧ҃***, greşeală a copistului.
197 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Ethiópiei*.
198 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
199 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
200 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *cula*.
201 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
202 Marginal este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 19

203 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii, nota: *toţi idolii*.
204 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *eghiptênilor*.
205 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
206 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
207 În text scris: ***скліпѣлѣ***, greşeală a copistului.
208 În text repetat: *şi*.
209 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *lui Faraon*.
210 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
211 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Soarelui*.
212 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 20

213 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *Nathan*.
214 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *Arna*.
215 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
216 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

Cap 21

217 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
218 În text, cuvîntul *ce* este scris deasupra rîndului.
219 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
220 Marginal, marcată în text pritr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Avvac. 2: a: 4*.
221 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***оу҃ лат҃*** [= 'în izvodul latinesc']: *leu*.
222 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem. 51: a: 1*; *Apoc. 14: b: 8 şi 18*.
223 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
224 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *zidurile*.
225 În text, silaba *-ni* este scrisă deasupra rîndului.

Cap 22

226 În text, silaba *-ră* este scrisă deasupra rîndului.
227 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
228 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
229 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
230 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни҃[є҃]*** [= 'dedesubt']: *56*; ***Моу҃[ость҃]*** *[= Sol.]: 2: b: 6*; *1 Cor. 15: d: 32*.
231 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
232 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
233 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *slujba ta*.
234 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
235 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Apoc.: 3: b: 7*; *Iov: 12:*

b: 14.

236 Marginal, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

237 În text scris: ***нъ҃дѣ҇***, greşeală a copistului.

238 Marginal, marcate în text prin trei săgeţi orientate în jos, notele: *spînzura*, *se va ţinea*.

Cap 23

239 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

240 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***оу лаᵀ*** [= 'în izvodul latinesc']: *Nílului*.

241 În text scris: ***сечечи́ш҃***, greşeală a copistului.

242 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

243 Marginal, nemarcată în text, nota: *trufia*.

244 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

245 În text scris: ***тирѝ***, greşeală a copistului.

246 În text scris: ***пїѧ҃зѫ***.

247 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

248 În text, secvenţa *şi a badjocori* este scrisă deasupra rîndului.

249 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: ***оу лат.*** [= 'în izvodul latinesc']: *Sidónului*.

250 În text scris: ***и҆сїирїѧнй***, probabil greşeală a copistului.

251 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *tambura*.

252 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

253 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *tîrg*.

Cap 24

254 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *lumea*.

255 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

256 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Osiia: 4: b: 8*.

257 În text, cuvîntul *ce* este scris înghesuit între cuvîntul anterior şi cel următor.

258 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

259 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *băutura*.

260 În text scris: ***цъ́цылѳ҃***, greşeală a copistului.

261 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *ei*.

262 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

263 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem.: 48: g: 44*.

264 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *gîlceavă*.

265 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *vie*.

Cap 25

266 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

267 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

268 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

269 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apoc. 7: d: 27* ***и*** *[= 'şi'] 21: b: 4*.

270 În text scris: ***чѣ***, greşeală a copistului.

Cap 26

271 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

272 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

273 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *pizma*.

274 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

275 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

276 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mihéa: 1: a: 3*.

Cap 27

277 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

278 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

279 În text scris: ***ѳ҃ърєдєлєщюи́рѣ***, greşeală a copistului.

280 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

281 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *turma*.

282 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *turmă*.

283 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

284 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *pieriţi*.

285 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *pieriţi*.

Cap 28

286 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

287 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *grindină*.

288 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: ***оу грєᴷ*** [= 'în izvodul grecesc']: *acoperemînt*.

289 În acest loc a fost şters şi scris cuvîntul *răpaos*.

290 În acest loc a fost şters şi scris cuvîntul *floarea*.

291 Marginal, marcată în text prin cinci săgeţi orientate în jos, nota: *pîrga*.

292 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

293 Marginal, marcată în text prin şase vrahii, nota: *mied, olovină*.

294 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

295 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Cor. 14: d: 21*.

296 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

297 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: ***оу лат.*** [= 'în izvodul latinesc']: *moartea*.

298 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *iadul*.

299 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterile biblice: *Ps[a]lm. 127: d: 22*; *[687/1] Mth.: 21: d: 42*; *Mar.: 12*; *Luc.: 20*; *Дѣ҃м҃[ик] [= Fapte]: 4: b: 11*; *1 Петро҃[о] [= 1Petr.]: 2: a: 6*; *[Къ] рим҃[лномъ] [= Rom.]: 9: g: 33*.

300 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

301 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Цр҃[въ] [= 2Reg.]: 5: d: 20*; *2 Par.: 14: a: 11*.

302 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isus Nav.: 10: c: 10*.

303 În text, cuvintele *ca şi* sînt scrise deasupra rîndului.

304 Marginal, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

305 În text, repetat: *ce*.

306 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *netezi*.

307 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, nota: *schinduf*.

308 În text scris: *кѝинꙋ҃*, greşeală a copistului.

309 Marginal, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 29

310 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

311 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

312 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele arabe *1* deasupra cuvîntului *bogăţiia* şi *2* deasupra secvenţei *ca cela ce vêde vise în somn*, indicînd inversarea topicii.

313 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

314 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

315 Pe marginea versetului, nemarcată în text, încadrată într-o acoladă, explicaţia: *Cartea cea pecetluită*. Secvenţa *că iaste pecetluită* este scrisă deasupra rîndului.

316 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 15: a: 8*; *Mr.: 7: b: 6*.

317 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *1 Cor.: 1: c: 19*; *Avdia: 1: c: 8*.

318 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

319 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Sirah 23*.

320 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *dumbravă*.

321 Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

322 Marginal, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 30

323 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

324 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

325 În text scris: *зр҃*, greşeală a copistului.

326 Maginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *fă-le vêste*.

327 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

328 În text scris: *ни*, greşeală a copistului.

329 În text, se pare că în acest loc a fost omis un cuvînt.

330 În text, a fost şters şi scris cuvîntul *fugi*.

331 În text scris: *т҃нкълєгъ҃*, greşeală a copistului.

332 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *sprinteni*.

333 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

334 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm 2*.

335 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

336 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *mai pre urmă*.

337 În text, iniţial a fost scris *ѳъри-* şi corectat ulterior în *ѳъръ-*.

338 Marginal, între indicii *25* şi *26* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

339 În text scris: *тпѯка́*, greşeală a copistului.

340 Marginal, între indicii *29* şi *30* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

341 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *piiatra*.

Cap 31

342 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

343 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

344 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: *оу лат* [= 'în izvodul latinesc']: *duh*.

345 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *pentru*.

346 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *pentru*.

347 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

348 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

349 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *robi*.

350 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *lăcuitori*.

Cap 32

351 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

352 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *оу лат.* [= 'în izvodul latinesc']: *stăpîne sau jupîne*.

353 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *lipsite*.

354 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

355 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *se va aşăza*.

356 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *sfîrşi-se-va.*

357 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

358 În BIBL.1688, secvenţa *încingeţi mijloacele voastre cu saci* face parte din versetul *11*.

359 În text scris: **ва**, greşeală a copistului.

360 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *va crêşte.*

361 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *lua.*

362 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *grindină.*

Cap 33

363 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

364 În text scris: **кѳлѣцѥ**, greşeală a copistului.

365 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *comoara.*

366 În text scris: **ачѣѫ**.

367 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

368 În text scris: **амáры.**

369 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

370 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: **ѡ лат** [= 'în izvodul latinesc']: *Livanul.*

371 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm: 14: a: 2.*

372 Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

373 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Cor.: 1: c: 10.*

374 În text a fost corectată secvenţa *-pe* şi corectura este marcată cu o săgeată orientată în jos şi reluată pe margine.

375 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

376 În text cuvîntul *veţi* este scris deasupra rîndului.

377 În text a fost corectat şi scris cuvîntul *vêtrila.* Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: **ѡ лат** [= 'în izvodul latinesc']: *stîlpul sau catargul.*

Cap 34

378 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

379 În text, conjuncţia *să* este omisă.

380 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: **ѡ грєѣ** [= 'în izvodul grecesc']*: dealurile.*

381 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *un răvaş.*

382 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

383 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: **ѡ лат** [= 'în izvodul latinesc']*: inorogii.*

384 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: **ни**^{же}*[є]* [= 'dedesubt']*: 63.*

385 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

386 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *onochentavrii.*

387 În text silaba *-le* a fost adăugată ulterior, deasupra rîndului.

388 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 35

389 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

390 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

391 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

392 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 36

393 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *4* **Цр**^{ѣт}*[***въ***]/[= 4Reg.]: 18: c: 13*; *2 Par. 32: a: 1*; *Sirah: 48.*

394 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *jidoveşti.*

395 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

396 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *belitoriului.*

397 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

398 În text slovele -**тв**- nu sînt clare. Pare să fie o greşeală a copistului: **жъртвє**^{ѥ}**ичєлє.**

399 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

400 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *scîrna lor.*

401 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 37

402 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *4* **Цр**^{ѣт}*[***въ***] [= 4Reg.]: 19: a: 1.*

403 În text silaba *-re-* este scrisă deasupra rîndului şi pare adăugată ulterior.

404 În text scris: **стъпынѳсѣ**^{ѕ}, greşeală a copistului.

405 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

406 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *ethiopilor.*

407 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

408 Pe marginea acestui verset, nemarcată în text, nota: *Rugăciunea Ezechiei pentru cartea lui Senaherim.*

409 Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

410 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: *armelor.*

411 Marginal, între indicii *24* şi *25* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

412 Marginal, între indicii *28* şi *29* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

413 Marginal, între indicii *33* şi *34* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

414 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterile biblice: ***вы҃и***[*є*] [= ‘deasupra’]*: 10*; *4* ***Цр҃ꙋ***[***въ***] *[= 4Reg.]: 19: g: 35*; *Tov.: 1: d: 21*; *Sirah: 48: d: 24*; *1 Mac.: 6: f: 41*; *2 Mac.: 8: e: 19*.

Cap 38

[415] Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ꙋ***[***въ***] *[= 4Reg.]: 20: a: 1*; *2 Par.: 32: f: 49*; *(Sirah: 48)*.

[416] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[417] Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[418] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *trêpte*.

[419] Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[420] În text scris: ***мъдєд.***

[421] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *chibzui*.

[422] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ps[a]lm: 6:* ***и*** [= ‘şi’] *113*.

[423] Marginal, marcată în text prin cinci vrahii şi încadrată într-o paranteză, este inserată următoarea explicaţie: ***сиѣ ѡꙵ лат*** [= ‘aşa în izvodul latinesc’].

Cap 39

[424] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ꙋ***[***въ***] *[= 4Reg.]: 20: c: 12*.

[425] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[426] Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[427] Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[428] Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 40

[429] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[430] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 3: a: 3*; *Mr.: 1: a: 3*; *Luc.: 3: a: 4*; *Ioan: 1: c: 25*.

[431] Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[432] În text, acest verset nu este marcat şi nici numerotat marginal.

[433] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Sirah: 14: c: 18*; *Iac.: 1: b: 10*; *1* ***Петров***[***ѡ***] *[= 1Petr.]: 1: d: 24*.

[434] Deşi acest verset este numerotat cu *8* pe margine, la începutul său este suprascrisă cifra *7*, între paranteze pătrate, indicînd numerotarea din *Vulgata* de la Anvers.

[435] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ioan: 12*.

[436] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ioan: 1*; *Ioan: 10: b: 11*; *[****Къ***] ***Є҆вре҃и***[*м*] *[= Evrei]: 23*.

[437] Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[438] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două punct, trimiterile biblice: *Ezec.: 34: f: 25 şi 37: f: 24*; *Ioan: 10*.

[439] În text scris: ***стры҃Цє***, greşeală a copistului.

[440] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *[****Къ***] ***Ри҃***[*м*]***лнѡм***] *[= Rom.]: 11: d: 34*; *1 Cor.: 2: d: 16*; ***Мѯр***[***ость***] *[= Sol.]: 9: c: 13*.

[441] Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[442] Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Дѣлни***[***к***] *[= Fapte]: 17: f: 29*.

[443] Marginal, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

[444] Marginal, între indicii *24* şi *25* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

[445] Marginal, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

[446] Marginal, marcate în text prin trei vrahii, notele: *alerga-vor, umbla-vor*.

Cap 41

[447] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[448] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *hreascuri*.

[449] Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ниж***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 44: a: 6* ***и*** [= ‘şi’] *48: b: 12*; *Apoc.: 1: d: 18* ***и*** [= ‘şi’] *22: c: 13*.

[450] Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

[451] În text cuvîntul *se* este scris deasupra rîndului şi pare adăugat ulterior.

[452] Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

[453] Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

[454] Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *mărunţi*.

[455] În text scris: ***сечетѡ̑***, greşeală a copistului.

[456] Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

[457] Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *brad*.

[458] Marginal, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

[459] În text, silaba *-le* este scrisă deasupra rîndului.

[460] Marginal, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 42

[461] Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *Math.: 12: b: 18*.

[462] Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

[463] Marginal, marcată în text cu o cruce neagră, explicaţia: *Parimie*.

464 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ниж[є]*** [= 'dedesubt']*: 49: b: 6*; ***Дѣяни[к]*** *[= Fapte]: 13*.

465 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

466 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ниж[є]*** [= 'dedesubt']*: 48: b: 11*.

467 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *idolilor*.

468 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

469 Marginal, nemarcată în text, notaţia: ***коне пл*** [= 'sfîrşitul parimiei'].

470 Marginal, încadrată într-o paranteză, nota: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc'].

471 Marginal, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

472 În text scris: ***ръбо́ю***, greşeală a copistului.

Cap 43

473 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

474 În text scris: ***сѝ бáрѣ***, greşeală a copistului.

475 Marginal, marcată în text prin două vrahii, nota: *pentru*.

476 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

477 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Osia: 13: b: 4*.

478 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***оу грє́ и́ лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*: slăvi*.

479 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

480 Marginal, marcată în text prin două vrahii, explicaţia: ***оу грє́ и́ лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*: in*.

481 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2 Cor.: 5: d: 17*; *Apoc.: 21: b: 5*.

482 Marginal, marcată în text prin opt vrahii, nota: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc']*: zmeii şi struţii*.

483 Marginal, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

484 În text scris: ***мїи́***.

485 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***оу грє́ и́ лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*: judecăm*.

Cap 44

486 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

487 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem.: 30: b: 10 şi 46: g: 27*.

488 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ioil: 2*; ***Дѣи[нк]*** *[= Fapte]: 2*; *Ion.: 7*.

489 Marginal, marcată în text prin paranteze, explicaţia: ***оу грє́ и́ лат*** [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc']*: (cu mîna sa)*.

490 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вы[є]*** [= 'deasupra']: *41: b: 4*; ***ниж[є]*** [= 'dedesubt']*: 48: b: 12*; *Apoc.: 1: d: 18* ***и*** [= 'şi'] *22: c: 13*.

491 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc']*: têmeţi*.

492 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

493 În text, cuvîntul *unde* este scris între rînduri şi pare adăugat ulterior.

494 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Мѳ ро[ь]*** *[= Sol.]: 13: c: 11*; *Ierem.: 10*.

495 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii, nota: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc']*: faurul pila*.

496 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, nota: *cu ciocanul*.

497 Marginal, marcată în text prin trei title, nota: *oblit*.

498 Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

499 În text repetat: *şi*.

500 Marginal, marcată în text printr-o cruce scrisă cu roşu, completarea: *încălzindu-se*.

501 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, nota: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc']*: idol*.

502 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

503 În text, cuvîntul *voiu* a fost corectat, se pare, din *va*.

Cap 45

504 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

505 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

506 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem.: 18: a: 6*; ***[Къ] ри[лмом]*** *[= Rom.]: 9: d: 20*; ***Мѳдро[ь]*** *[= Sol.]: 15*.

507 În text, secvenţa *-lui* a fost scrisă prin corectarea unei secvenţe scrise anterior; probabil pronumele *său*.

508 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

509 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, explicaţia: ***сѝце оу грє́ и́ лат*** [= 'aşa în izvodul grecesc şi în cel latinesc'].

510 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***[Къ] ри[лмом]*** *[= Rom.]: 14: b: 11*; *Filipi.: 2: b: 10*.

Cap 46

511 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *în fieri*.

512 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

513 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

514 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Varuh: 6: c: 25*.

515 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

516 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, explicaţia: ***сѝце ѡ҃ грє̑ и̑ лат*** [= ‘aşa în izvodul grecesc şi în cel latinesc’].

Cap 47

517 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

518 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Naum: 3: b: 5*.

519 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].

520 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

521 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

522 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apoc.: 18: b: 7*.

523 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, trimiterea intratextuală: ***ни̑***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 54: f: 21*.

524 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 48

525 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

526 În text, deasupra acestui cuvînt sînt notate trei vrahii, reluate marginal, fără nici o explicaţie.

527 Marginal, marcată în text prin două vrahii, explicaţia: *filí*.

528 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

529 Marginal, marcată în text prin patru vrahii, explicaţia: ***сѝце ѡ҃ лаᵀ*** [= ‘aşa în izvodul latinesc’].

530 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы̑***[*є*] [= ‘deasupra’]*: 42: b: 8*.

531 Marginal, marcate în text printr-o steluţă, trimiterile intratextuale: ***бы̑***[*є*] [= ‘deasupra’]*: 41: b: 4* şi *44: a: 6*.

532 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

533 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

534 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem.: 32: a: 6*; *Apoc.: 18*.

535 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***и̑сᵡ***[*ѡ*]***ᴬ***[*ъ*] [= *Iеş.*] *17: b: 6*; ***Чис***[*лᴀ*] [= *Num.*] *20: b: 12*; *Ps*[*a*]*lm 77* şi *104*; ***Мѯᵛᵖѡᶜᵀ***[*ъ*] [= *Sol.*]: *11*; *1 Cor. 10*.

536 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни̑***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 47: d: 21*.

Cap 49

537 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

538 Marginal, nemarcată în text, notaţia: ***сѝце ѡ҃ лат*** [= ‘aşa în izvodul latinesc’]

539 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни̑***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 51: e: 16*.

540 În text lipseşte cuvîntul *ce*, probabil prin omisiunea copistului.

541 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

542 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***бы̑***[*є*] [= ‘deasupra’]: *42: b: 6*; ***Дѣл***[*ик*] *[= Fapte]: 13: g: 47*.

543 În text, cuvîntul *le* este scris deasupra rîndului.

544 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Corth.: 6: a: 2*.

545 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

546 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

547 Pe marginea acestui verset, nemarcată în text, încadrată într-o acoladă, este inserată următoarea notă: *Vezi dragostea lui Dumnezeu către Israil.*

548 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни̑***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 60: a: 4*.

549 În text scris ***сѣ***, probabil omisiune a copistului.

550 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

551 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***ѡ҃ грє̑ и лат*** [= ‘în izvodul grecesc şi în cel latinesc’]*: înghiţit*.

552 Scris în text, aici şi în situaţiile anterioare: ***мїѫ***[*ѕ*].

553 Marginal, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

554 Marginal, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

555 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: ***ѡ҃ лат*** [= ‘în izvodul latinesc’]*: cel tare*.

556 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *cel tare*.

Cap 50

557 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

558 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Чис***[*лᴀ*] *[= Num.]*: *11*; ***ни̑***[*є*] [= ‘dedesubt’]*: 59: a: 1*.

559 Marginal, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

560 În text, cuvîntul *ca* este scris deasupra rîndului.

561 Scris în text: ***а҆дѧосѕмїѫ***[*ѕ*].

562 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 26: g: 67*.

563 În text scris: ***мѕ̑***, greşeală a copistului.

564 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

565 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterea biblică: *[Къ] рн[м]ланом] [= Rom.]: 8: f: 33*.

566 În text scris: *сътѣ*, greşeală a copistului.

567 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 51

568 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

569 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Бы[т][ик] [= Fac.]: 12*.

570 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

571 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Pslm.: 36: c: 39*.

572 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

573 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *de ani*.

574 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ис[х][о][а][ъ] [= Ieş.]: 14: c: 21*.

575 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

576 În text, cuvîntul *ce* este scris între rînduri şi pare adăugat ulterior.

577 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

578 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: *бы[ѧ][є]* [= ‘deasupra’]*: 49: a: 2*.

579 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

580 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *înălţat*.

581 Marginal, marcate în text printr-o line oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: *бы[ѧ][є]* [= ‘deasupra’]*: 47: b: 9 şi 46*.

582 În text scris: *пѫтривꙋ*.

583 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: *оу грє[к] и лат* [= ‘în izvodul grecesc şi în cel latinesc’]*: dorm*.

584 Marginal, marcată în text prin două cercuri tăiate printr-o linie verticală, nota: *оу грє[к]* [= ‘în izvodul grecesc’]*: sfeclă*.

585 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 52

586 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

587 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *de bani*.

588 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Бы[т][ик] [= Fac.]: 46: a: 6*.

589 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

590 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ezec. 36: d: 20*; *[Къ] рн[м]ланом] [= Rom.]: 2: d: 24*.

591 În text, cuvîntul *va* este scris deasupra rîndului şi pare adăugat ulterior.

592 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *[Къ] рн[м]ланом] [= Rom.]: 10: c: 15*; *Naum: 1: d: 15*.

593 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, observaţia: *сице оу грє[к] и лат* [= ‘aşa în izvorul grecesc şi în cel latinesc’].

594 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

595 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm: 97: a: 2*.

596 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Cor.: 6: d: 17*.

597 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

598 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[Къ] рн[м]ланом] [= Rom.]: 15: e: 21*.

599 În text, cuvîntul *celor* este scris deasupra rîndului şi pare adăugat ulterior.

Cap 53

600 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *Io[a]n: 12: f: 38*; *[Къ] рн[м]ланом] [= Rom.]: 10: c: 15*.

601 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *dăscoperit*.

602 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

603 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 9: b: 18*.

604 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu negru, comentariul: *сице оу грє[к] и лат* [= ‘aşa în izvorul grecesc şi în cel latinesc’].

605 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 8: c: 17*.

606 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

607 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Cor.: 15: a: 3*.

608 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

609 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 26: f: 63*; *Дѣа[ик] [= Fapte]: 8: f: 32*.

610 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *1 Петро[в][о] [= 1Petr.]*: *2: d: 22*; *1 Io[a]n: 3: a: 5*.

611 În text, primele două slove ale cuvîntului provin din corectarea altor slove.

612 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

613 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterile biblice: *Mr.: 15: c: 28*; *Luc.: 22: d: 37*.

Cap 54

614 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *Luc.: 23: d: 29*; *Galat.: 4: d: 27*; ***Мч^{ар}с^{ст}[ь]*** *[= Sol.]: 3*.

615 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

616 Marginal, marcată în text prin trei vrahii, nota: *întinde*.

617 În text scris ***лꙋ***, greşeală a copistului.

618 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

619 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Luc.: 1: e: 32*.

620 Marginal, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

621 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

622 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Бы^{т}[ик]*** *[= Fac.]: 9: b: 15*.

623 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

624 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *robin*.

625 Marginal, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

626 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Io[a]n: 6: c: 45*.

627 În text se repetă cuvîntul *ce*.

628 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

629 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

Cap 55

630 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *Sirah: 51: d: 33*.

631 În text, în acest cuvînt a fost corectată din altă slovă slova ***ъ***, transcrisă prin *ă*. Se pare că înainte fusese scris: *pasaţi*.

632 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu negru, comentariul: ***оꙋ᷄ ла^{т}*** [= 'în izvorul latinesc']*: lapte*.

633 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Дѣл^{н}[ик]*** *[= Fapte]: 13: e: 34*.

634 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

635 În text, secvenţa *bărb-* a fost corectată astfel dintr-un alt cuvînt scris iniţial.

636 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

637 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

638 În text, acest cuvînt este scris cu un spaţiu mai mare între slove, într-un loc care pare să fi fost lăsat liber iniţial.

639 În text scris: ***куплри***.

640 În text, acest cuvînt este scris cu un spaţiu mai mare între slove, într-un loc care pare să fi fost lăsat liber iniţial.

Cap 56

641 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: ***Мꙋ^{а}[рость]*** *[= Sol.]: 1: a: 1*.

642 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

643 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

644 În text scris: ***апрожт***, greşeală a copistului.

645 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

646 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 21: b: 13*; *Mr.: 11: c: 17*; *Luc.: 19: g: 46*.

647 Marginal, marcată în text printr-o cruce roşie, completarea: *mîncaţi, toate fierile dumbrăvilor*.

648 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

649 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ierem.: 6 şi 8*.

650 În text, cuvîntul este scris între rînduri.

651 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***бы^{ии}[є]*** [= 'deasupra']*: 22*; ***Мꙋ^{ар}с^{ст}[ь]*** *[= Sol.]: 2*; *1 Cor.: 15*.

Cap 57

652 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

653 În text scris: ***ва^{пр}ꙋдга^{ши}***, greşeală a copistului.

654 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

655 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

656 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни^{як}[є]*** [= 'dedesubt']*: 62: d: 10*.

657 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы^{ии}[є]*** [= 'deasupra']*: 48: d: 22*.

Cap 58

658 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

659 Pe marginea acestui verset, în acoladă, comentariul: *Vezi pentru post*.

660 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

661 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Zahar.: 7: b: 5*.

662 Marginal, marcată în text prin şapte vrahii scrise cu negru deasupra secvenţei *cea nedireaptă*, corectura: *nedireptăţii*.

663 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Iezec.: 18: b: 16*; *Mth.: 25: c: 35*.

664 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
665 În text scris: ***ни***, greşeală a copistului.
666 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
667 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни[є]*** [= 'dedesubt']*: 61: a: 4*.
668 În text scris: ***зіа***, greşeală a copistului.
669 În text, cuvîntul este adăugat ulterior între rînduri.
670 În text scris: ***нъ***, greşeală a copistului.

Cap 59

671 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: ***Чис[ла]*** *[= Num.]: 11: e: 23*; ***бы[є]*** [= 'deasupra']*: 50: a: 2*.
672 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
673 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы[є]*** [= 'deasupra']: *1: d: 15*.
674 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Iov: 15: d: 35*; *Ps[a]lm.: 7*.
675 În text scris: ***фъръдєлєщюи́рє***, greşeală a copistului.
676 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
677 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Прит[чи]*** *[= Parim.]: 1: b: 16*; ***[Къ] Ри[лѧном]*** *[= Rom.]: 3: c: 15*.
678 În text scris ***мє***, greşeală a copistului.
679 În text scris: ***попорд[бод]ка***, greşeală a copistului.
680 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
681 Marginal, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
682 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Efes.: 6: c: 17*; ***1 Сол[ѧном]*** *[= 1Tes.]: 5: b: 8*.
683 În text, slova ***с***, transcrisă prin litera *s*, a fost adăugată ulterior.
684 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***[Къ] Ри[лѧном]*** *[= Rom.]: 11: d: 26*.
685 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *necurăţiia*.

Cap 60

686 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
687 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы[є]*** [= 'deasupra']*: 49: d: 18*.
688 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
689 În text, cuvîntul *cu* şi prima silabă a pronumelui *carele* sînt tăiate cu negru.
690 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apoc.: 21: g: 23*.
691 În text scris: ***кѵпарúс[д]***.
692 În text scris: ***пєнк[д]***; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *molidvul*.
693 Marginal, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
694 Marginal, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
695 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Apoc.: 21: z: 23 şi 22: a: 5*.
696 În text este un semn la începutul cuvîntului, care pare a fi slova ***с***; în acest caz copistul a scris greşit, *spăzi*.

Cap 61

697 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *Luc.: 4: c: 18*.
698 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
699 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 5: a: 5*; *Luc.: 6*.
700 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *flămînzi*.
701 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
702 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы[є]*** [= 'deasupra']*: 58: o: 12*.

Cap 62

703 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *va arde*.
704 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
705 În text, deasupra ultimei slove a acestui cuvînt se află două paranteze rotunde *()* reluate marginal, unde încadrează nota: *nume*.
706 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
707 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, nota: *întocma cu voi*.
708 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
709 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***бы[є]*** [= 'deasupra']*: 57: d: 15*.
710 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
711 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth.: 21: a: 5*; *Zahar.: 9: b: 9*.

Cap 63

712 Cuvîntul de semnalare de pe pagina precedentă: *Capul*.
713 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
714 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apoc.: 19: c: 13*.
715 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, corectura: *stoarsă*.

716 În text scris: ***стрꙑ҇ⁿцєр***, greşeală a copistului; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *stoarcere*.

717 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***быш҇*** *[є]* [= ‘deasupra’]*: 34: b: 8*.

718 Marginal, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

719 Marginal, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

720 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Ѝсх****[о]*ᴬ*[ъ] [= Ieş.]: 14: c: 29*.

721 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *ţară*.

722 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Зак****[онъ] [= Deut.]: 26: d: 15*; *Varuh: 2: a: 6*.

723 Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

724 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *vrăjmaşii*.

Cap 64

725 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

726 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1 Cor.: 2: b: 9*.

727 Marginal, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

728 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *pîngăriţi*.

729 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

730 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm.: 78: b: 9*.

731 În text, acest cuvînt este scris deasupra rîndului.

732 Marginal, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 65

733 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: *[****Къ****]* ***Рим҇*** *[****ѧном****] [= Rom.]: 10: d: 20*.

734 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

735 În text, secvenţa *-lu-* este scrisă deasupra rîndului şi pare adăugată ulterior.

736 Marginal, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

737 În text, cuvîntul *cea* este scris deasupra rîndului.

738 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Прит*** *[****чи****] [= Parim.]: 1: c: 24*; *Ierem.: 7: c: 23*; ***Мѹдр*** *[****ость****][= Sol.]: 66: b: 4*.

739 Marginal, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

740 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***нижѕ*** *[є]* [= ‘dedesubt’]*: 66: g: 22*; *2* ***Пєтров*** *[о] [= 2Petr.]: 3*; *Apoc.: 21: a: 1*.

741 În text scris: ***шє***, greşeală a copistului.

742 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’].

743 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Pslm.: 31: b: 5*.

744 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***быш҇*** *[є]* [= ‘deasupra’]*: 11: a: 6*.

Cap 66

745 Marginal, nemarcată în text, trimiterea biblică: ***Дѣѧн*** *[ꙇє] [= Fapte]: 7: f: 49*.

746 Marginal, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

747 Marginal, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

748 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Прит*** *[****чи****] [= Parim.]: 1: c: 24*; *Ierem.: 7: c: 13*; ***быш҇*** *[є]* [= ‘deasupra’]*: 65: b: 12*.

749 Marginal, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

750 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *ca sugînd*.

751 Marginal, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

752 Marginal, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

753 Marginal, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

754 Marginal, marcat în text prin trei vrahii scrise cu negru, comentariul: ***ѹ лат*** [= ‘în izvodul latinesc’]*: în Africa*.

755 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, nota: *Lídiia*.

756 Marginal, marcată în text prin două steluţe, nota: *Itáliia*.

757 Marginal, marcată în text printr-o linie orizontală flancată de două puncte, nota: *Ţara Grecească*.

758 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, nota: *numele mieu*.

759 Marginal, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

760 În text scris: ***лєвѵ́цй***.

761 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***быш҇*** *[є]* [= ‘deasupra’]*: 65: c: 17*; *Apoc.: 21: a: 1*; *1* ***Пєтров*** *[о] [= 1Petr.]: 3*.

762 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, nota: *stîrvurile*.

763 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth.: 9: g: 44*.

764 În text, secvenţa *-la* este scrisă deasupra rîndului.

CARTEA PROFETULUI ISAIA

COMENTARII

de Emanuel Conţac

Introducere

Potrivit cercetătorilor moderni, cartea *Isaia* nu conţine doar mesaje asociate cu activitatea lui Isaia, fiul lui Amos, care a profeţit în timpul regilor Ozias, Ioatam, Ahaz şi Ezechias, adică pe o perioadă care acoperă circa patruzeci de ani (742-700 î.Hr.), ci şi mesaje profetice ale unor continuatori care şi-au desfăşurat activitatea în perioada postexilică. Cercetarea biblică modernă discerne trei etape majore ale procesului de colectare şi redactare a materialului profetic din cele 66 de capitole ale cărţii: Proto-Isaia (cap. 1-39, care conţine o secţiune numită „Apocalipsa isaianică", reprezentată de cap. 24-27); Deutero-Isaia (cap. 40-55) şi Trito-Isaia (cap. 65-66).

Dată fiind natura „atemporală" a multor profeţii consemnate în carte, ele nu pot fi ordonate cronologic în mod riguros sau asociate unui cadru istoric delimitat în mod precis. Cele mai sigure puncte de reper istorice se află în secţiunile care descriu războiul siro-efraimit (734-731 î.Hr.) din timpul domniei regelui Ahaz şi asedierea Ierusalimului de către armatele asiriene în vremea regelui Ezechias. Pasajele care descriu diverse misiuni încredinţate profetului (6:1-8:23) alcătuiesc un veritabil „jurnal isaianic", în care găsim informaţii despre cele două crize majore din timpul domniei lui Ezechias (asediul Ierusalimului şi boala lui Ezechias, ambele descrise în cap. 36-39). Aceste segmente pot fi „ancorate" istoric cu relativă siguranţă. Pentru fixarea în timp a altor secţiuni ale cărţii, cercetătorii au mai puţine indicii sigure, de aceea încercările de a reconstitui „firul istoric" al cărţii au generat numeroase cronologii alternative (cf. ABD, vol. 3, p. 479; DOTP, p. 364-371).

Textul cărţii *Isaia* şi sulurile de la Qumran. Cartea profetului Isaia rămîne una dintre cele mai populare scrieri veterotestamentare. Interesul pentru ea a fost unul foarte ridicat atît în epoca precreştină, cît şi în perioada patristică. La Qumran s-au descoperit douăzeci şi unu de manuscrise ale acestei cărţi, cele mai multe dintre ele fragmentare. Judecînd după numărul de manuscrise păstrate în cazul altor cărţi biblice, constatăm că textul cărţii *Isaia* este depăşit, ca popularitate, numai de *Psalmi* şi *Deuteronom*. În scrierile nebiblice păstrate la Qumran, cartea *Isaia* este citată de douăzeci şi trei de ori. Ceilalţi doi profeţi majori (Ieremia şi Iezechiel) nu au suscitat un interes la fel de ridicat, fiind citaţi fiecare de doar patru ori (DOTP, p. 381). Cel mai vechi manuscris integral al cărţii este cel descoperit la Qumran (1QIsa[a]), la sfîrşitul anului 1946 sau începutul anului 1947. Acest sul, cu o lungime de 7,34 m, confecţionat din 17 piei de oaie cusute unul de celălalt cu fir de in, datează din ultimele decenii ale secolului al II-lea î.Hr. (cca 125-100 î.Hr.) şi conţine 54 de coloane. Potrivit lui Francolino J. Gonçalves (ABD, vol. 3, p. 471), analiza filologică amănunţită a textului din acest manuscris şi compararea lui cu textul masoretic a scos la iveală următoarele: (1) baza consonantică a celor două texte este foarte similară, dar 1QIsa[a] conţine cîteva sute de variante de text; (2) 1QIsa[a] este tributar limbii ebraice folosite în perioada celui de-Al Doilea Templu; prin contrast, textul masoretic reprezintă un tip de text mai arhaic; (3) primenirea şi actualizarea vocabularului din 1QIsa[a] a avut menirea de a face textul mai uşor de citit şi interpretat de către evreii necărturari sau de către cei a căror principală limbă de comunicare era aramaica; (4) în anumite cazuri, copistul manuscrisului a „retuşat" textul în acord cu interesele teologice ale comunităţii din care făcea parte. Din acest punct de vedere, libertăţile pe care şi le-a permis scribul îl plasează în vecinătatea traducătorilor care au realizat versiunea septuagintală.

Traducerea în limba greacă a cărţii *Isaia*. Versiunea septuagintală a cărţii *Isaia* a fost realizată în secolul al II-lea î.Hr. Specialiştii nu au ajuns încă la un consens cu privire la data exactă. Unii propun ca interval posibil anii 170-132 (HARL/ DORIVAL/ MUNNICH, p. 101), în vreme ce Arie van der Kooij plasează realizarea versiunii în jurul anului 140 î.Hr. (vezi studiul *The Septuagint of Isaiah*, în COOK/ KOOIJ, p. 85). În mod tradiţional s-a considerat că textul grec al cărţii provine din mediul alexandrin, ipoteză reevaluată şi susţinută mai nou de R. Troxel (TROXEL, p. 20-25). În urma unei analize atente a cărţii *Isaia*, Kooij ajunge la concluzia că autorul versiunii greceşti a cărţii *Isaia* era un susţinător al dinastiei lui Onias şi al templului de la Leontopolis, prin urmare este foarte probabil ca traducerea

să fi fost realizată în noma Heliopolis (KOOIJ, TEXTZEUGEN, p. 60-62).

***Isaia* şi Noul Testament.** Profeţiile cuprinse în cartea *Isaia* au fost foarte importante pentru primii ucenici ai lui Iisus şi pentru Biserica Primară, îndeosebi fiindcă noua mişcare a fost constrînsă de timpuriu să-şi definească identitatea teologică în raport cu matricea iudaică în care se formase. Interpretarea naşterii, a propovăduirii şi mai ales a morţii ispăşitoare a lui Iisus Hristos de către evanghelişti s-a făcut în bună măsură sub influenţa acestei cărţi. Apostolul Pavel, privit adesea ca un al doilea fondator al creştinismului, graţie interpretării pe care a dat-o vieţii, morţii şi învierii lui Iisus pentru neevrei, şi-a întemeiat argumentaţia pe fragmente din această carte, abil ţesute în economia construcţiei sale teologice.

Cercetătorii au identificat în Noul Testament şaizeci şi cinci de versete provenind din *Isaia*. Dacă luăm în calcul aluziile la această carte sau ecourile unor teme isaianice, numărul total de referiri ajunge la aproximativ şase sute. Majoritatea citatelor directe sînt întrebuinţate pentru a articula identitatea Bisericii, ca popor al lui Dumnezeu, însă pasajele cu miza teologică cea mai ridicată rămîn cel care profeţeşte naşterea lui Iisus din fecioară (Is. 7:14) şi aşa-numitele Cîntări ale Slujitorului, dintre care cel mai celebru este probabil Is. 53, care a fost interpretat din perspectiva suferinţei şi a morţii cu valenţe răscumpărătoare a lui Iisus. Frecvenţa cu care este citat sulul cărţii *Isaia* în NT, mai ales în conexiune cu persoana lui Iisus Hristos, au făcut ca de timpuriu această scriere profetică să fie socotită „a cincea evanghelie".

Receptarea cărţii *Isaia* în patristica timpurie. Pe urmele autorilor scrierilor neotestamentare, primii autori creştini au citat *in extenso* profeţiile din cartea *Isaia*, mai ales pe cele cu potenţial hristologic. Fragmente isaianice extinse se întîlnesc deja în scrierile Părinţilor Apostolici şi în cele ale Apologeţilor. De exemplu, epistola cunoscută sub numele de *1 Clement* citează integral Is. 53, prezentînd smerenia lui Hristos, a cărui purtare contrastează în mod grăitor cu îngîmfarea „tinerilor" răzvrătiţi împotriva conducerii bisericii din Corint. Tot *1 Clement* justifică cele două trepte ale conducerii bisericeşti – episcopatul şi diaconatul – făcînd referire la Is. 60:17 (vezi comentariul *ad locum*). Din corpusul Părinţilor Apostolici se remarcă *Epistola lui Barnaba*, în special prin virulenţa polemicii antiiudaice, care utilizează critica aspră din Is. 1 în sprijinul ideii că ritualurile iudaice au devenit caduce. Alţi autori timpurii care citează în repetate rînduri din cartea *Isaia* sînt Sf. Iustin Martirul (*Apologia*, *Dialogul cu iudeul Trifon*), Sf. Irineu (*Împotriva ereziilor*), Clement Alexandrinul (*Pedagogul*) şi Tertulian (*Împotriva lui Marcion*).

Primul comentariu patristic de amploare dedicat cărţii *Isaia* a fost scris de Origen. Din cele treizeci de cărţi ale acestei lucrări nu s-au păstrat decît mici fragmente, însă multe dintre ideile enunţate de Origen au fost preluate de autori ca Eusebiu şi Ieronim, ale căror comentarii ne-au parvenit. Tot de la Origen s-au păstrat, în traducerea latină a lui Ieronim, nouă omilii care comentează fragmente din textul cărţii *Isaia*.

Pînă la descoperirea de către A. Möhle a comentariului la *Isaia* scris de Eusebiu al Cezareei, singurele informaţii despre această lucrare proveneau din scrierile lui Ieronim, a cărui mărturie este contradictorie în anumite privinţe: „Eusebius, Caesareae Palaestinae episcopus, in scripturis diuinis studiosissimus et bibliothecae diuinae cum Pamphilo martyre diligentissimus peruestigator, edidit infinita uolumina, de quibus sînt [...] in Esaiam libri decem" (*De uiris inlustribus*, 81); „Eusebius quoque Pamphili iuxta historicam explanationem quindecim edidit uolumina" (*Commentarii in Isaiam*, Prol.). Textul descoperit de Möhle într-un manuscris florentin şi publicat de J. Ziegler în 1975 constituie cel mai timpuriu comentariu sistematic la cartea *Isaia* păstrat pînă astăzi.

Un alt comentariu din perioada patristicii timpurii este cel asociat în mod tradiţional cu Sf. Vasile al Cezareei. Cei mai mulţi patrologi pun la îndoială paternitatea vasiliană, atrăgînd atenţia asupra disimiliarităţilor stilistice dintre acest comentariu şi lucrările autentice ale Sf. Vasile ori asupra faptului că Nil al Ancyrei, contemporan al Capadocienilor, citează această lucrare fără a pomeni autorul. În favoarea paternităţii vasiliene s-a pronunţat recent N. A. Lipatov, care a şi tradus lucrarea în limba engleză. Comentariul atribuit Sf. Vasile este incomplet, autorul acoperind numai primele şaisprezece capitole ale cărţii. După cum observă A. Mihăilă, autorul versiunii româneşti a comentariului, lucrarea este disproporţionată, deoarece primele două capitole ocupă o treime din totalul textului păstrat (VASILE CEL MARE, p. 12).

Incomplet este şi comentariul Sf. Ioan Hrisostomul, care tratează numai cîteva capitole de început, mai exact Is. 1:1-8:10. Continuarea comentariului se păstrează într-o versiune armeană atribuită lui Ioan Hrisostomul în virtutea unei tradiţii a cărei autenticitate a fost acceptată de către patrologi precum J. Quasten. Alţi cercetători, între care şi Jean Dumortier, autorul ediţiei critice a textului grec publicat în colecţia *Sources Chrétiennes*, pun la îndoială această asociere. Ce ştim cu certitudine este că Ioan Hrisostomul a rostit alte şase omilii la Is. 6, dintre care patru (II, III, V, VI) datează din perioada 386-387, celelalte fiind asociate cu perioada constantinopolitană (IOAN HRIS., OS., p. 10-11).

Un amplu şi erudit comentariu la cartea *Isaia* a fost scris de Ieronim, între anii 408-409. În cele optsprezece cărţi ale lucrării, autorul acordă o atenţie deosebită chestiunilor filologice, comparînd textul ebraic cu *Septuaginta* şi cu alte versiuni greceşti ulterioare acesteia. Există două ediţii critice ale acestei lucrări, cea îngrijită de M. Adriaen pentru seria *Corpus Christianorum Series Latina* (vol. 73 şi 73A, 1963) şi cea publicată în colecţia *Vetus Latina. Aus der Geschichte der lateinischen Bibel* (vol. 23, 27, 30, 35, 36, Freiburg, Herder, 1993-1999), sub îngrijirea lui R. Gryson, P. A. Deproost şi J. Coulie.

În tradiţia răsăriteană, un comentariu consistent este cel

al Sf. Chiril al Alexandriei. Datarea precisă a lucrării este imposibilă, cercetătorii mulţumindu-se să o plaseze în intervalul dintre anii 412 şi 429, aşadar după celelalte două comentarii majore la Pentateuh: *Despre închinarea şi slujirea în Duh şi adevăr (Περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας)* şi *Glafire (Γλαφυρά)*. Lucrarea este împărţită în cinci *biblia* care acoperă textul profetului Isaia după cum urmează: Is. 1-10, 10-24, 25-42, 42-51, 52-66 (QUASTEN, III, p. 122). Norman Russell apreciază că Sf. Chiril acordă o mare importanţă contextului istoric, apelînd numai ocazional la interpretarea alegorică. Între sursele pe care le-a avut la dispoziţie patriarhul alexandrin se numără comentariile scrise de Eusebiu, respectiv Ieronim, acesta din urmă fiind folosit mai ales în chestiuni lingvistice sau în probleme care privesc iudaismul. Deşi Sf. Chiril nu ştia latineşte, este foarte probabil ca el să fi apelat la serviciile funcţionarilor bisericeşti despre care ştim că se ocupau de traducerea corespondenţei oficiale cu biserica Romei (RUSSELL, CYRIL, p. 70-71).

Ultimul comentariu semnificativ din perioada patristică este cel scris de Teodoret al Cirului. Textul, descoperit de Papadopulos-Kerameus în 1899, a fost editat de A. Möhle în 1932. Însoţite de traducerea şi notele explicative ale lui J. N. Guinot, cele douăzeci de *tomoi* ale comentariului au fost publicate în trei volume din seria *Sources Chrétiennes* (vol. 276, 295, 315). Evaluînd cu atenţie atît corespondenţa lui Teodoret, cît şi textul comentariului propriu-zis, Guinot ajunge la concluzia că autorul trebuie să fi scris comentariul înainte de anul 447. Asemenea lui Ieronim, Teodoret foloseşte cele trei versiuni post-septuagintale, precizînd că adesea ele sînt mai clare decît textul septuagintal. Totuşi, în cazul pasajelor teologice care constituie subiect de controversă între evrei şi creştini (Is. 7:14), Teodoret apără fără preget autoritatea *Septuagintei*.

Pentru o bună imagine de ansamblu asupra comentariilor patristice la cartea *Isaia*, cititorul român poate consulta cu folos secţiunile introductive din două lucrări importante: Sf. Vasile cel Mare, *Comentariu la cartea profetului Isaia*, traducere şi note de A. Mihăilă, PSB, vol. 2, serie nouă, Editura Basilica, Bucureşti, 2009; *Septuaginta 6/I. Isaia. Ieremia. Baruh. Plîngeri. Epistola lui Ieremia*, volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan-Florin Florescu, Polirom, Iaşi, 2011.

Cititorii interesaţi să parcurgă nu un singur comentariu patristic, ci selecţii reprezentative dintr-o gamă largă de scrieri ale Părinţilor timpurii pot recurge la cîteva crestomaţii importante: volumul masiv îngrijit de Johanna Manley (*Isaiah Through the Ages*, Menlo Park, Monastery Books, 1995), cele două tomuri din seria *Ancient Christian Commentary on Scripture* (Downers Grove, InterVarsity Press, 2004, 2007) sau florilegiul editat de R. Wilken ca parte a seriei *The Church's Bible* (Grand Rapids, Eerdmans, 2007). Foarte utile pentru cercetătorul interesat de istoria receptării profeţiilor isaianice sînt şi următoarele două cărţi: *The Fifth Gospel. Isaiah in the History of Christianity*, de John Sawyer, şi *The Struggle to Understand Isaiah as Christian Scripture*, de Brevard S. Childs.

Referirile la Aquila, Symmachus şi Theodotion din corpul comentariului au la bază atît mărturia dată de Teodoret, episcopul Cirului, cît şi ediţia critică a Hexaplei, realizată de Frederick Field (*Origenis Hexaplorum quae supersunt; sive Veterum interpretum graecorum in totum Vetus Testamentum fragmenta*, 2 vol.), publicată iniţial la Oxford (Clarendon Press, 1875), şi republicată la Hildesheim (G. Olms, 1964).

Capitolul 1

Ca orice scriere profetică, textul lui Isaia se caracterizează nu doar printr-o abundenţă de simboluri, imagini mentale, comparaţii, metafore, ci şi printr-un patos a cărui intensitate nu este depăşită decît de psalmii imprecatorii. Din acest motiv, lectura profeţilor trebuie făcută în cheie „simbolică", adică urmărind cu predilecţie repertoriul de simboluri şi imagini la care apelează aceştia pentru a transmite mesajul.

1:1-7

Discursul profetic din acest capitol îmbracă forma unui „proces judiciar", care începe cu invocarea martorilor – cerul şi pămîntul. Prin vocea profetului, Dumnezeu se prezintă în ipostaza părintelui care descoperă că fiii pe care i-a crescut s-au răsculat împotriva lui. Comparaţia cu animalele din staul are menirea de a pune în evidenţă lipsa de recunoştinţă a poporului în raport cu Dumnezeu. Isaia face poporului un rechizitoriu necruţător, apelînd la o gamă largă de epitete negative pentru a sublinia caracterul răzvrătit al locuitorilor din Iuda: *neam păcătos* (*ἔθνος ἁμαρτωλόν*), *popor plin de păcate* (*λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν*), *sămînţă ticăloasă* (*σπέρμα πονηρόν*), *fii nelegiuiţi* (*υἱοὶ ἄνομοι*). Profetul constată că, deşi pedagogia divină include pedepse aspre, ea nu a avut rezultatele scontate. În termeni figurativi, regatul lui Iuda a devenit un trup bolnav şi desfigurat de răni netratate, un om ale cărui răni supurează. Profetul are, probabil, în vedere una dintre campaniile militare împotriva Ierusalimului. Este vorba fie de evenimentele tulburi din 735, cînd Pekah (regele Israelului) şi Reţin (regele Damascului) au lansat un atac împotriva regatului iudeu, fie de campania lui Senacherib (gr. *Σενναχηριμ*) din 701.

1:1

Termenul *ὅρασις* (*vedêrea* MS.45, BIBL.1688, *vedeniia* BIBL.MICU, *vedeniea* BIBL.1914) este folosit pentru a introduce diverse mesaje profetice, îndeosebi împotriva unor popoare străine (13:1; 19:1; 30:6). Ocurenţa din acest verset are probabil un înţeles mai larg şi vizează întreaga lucrare a profetului. Estimările privind lungimea intervalului în care a profeţit Isaia diferă: douăzeci şi cinci de ani conform minimaliştilor sau cincizeci de ani conform celui mai generos calcul (OSWALT, IS. 1-39, p. 3).

1:2

Verbul *ἀθετεῖν* ('a da la o parte, a desconsidera, a lepăda') este folosit foarte frecvent în *Septuaginta*, el traducînd nu mai puţin de şaptesprezece cuvinte ebraice diferite (CONYBEARE/ STOCK, p. 284). Aici el traduce verbul *paşa'* ('a se răzvrăti'). Gr. *ἠθέτησαν* (cf. *spreverunt* VULG.) a fost redat de Milescu prin *au dăfăimat* (MS.45), soluţie păstrată şi în BIBL.1688. Traducerea lui prin *s-au lepădat* (BIBL.MICU, BIBL.1914, SEPT.NEC) este mai apropiată de sensul originalului (cf. *rejected* SEPT.ENGL.). În unele versiuni moderne întîlnim parafraze precum *sie sind mir untreu geworden* (SEPT.GERM.).

1:3

Cele două animale (boul şi măgarul) din acest verset au figurat adesea în iconografia creştină apuseană privitoare la Naşterea Mîntuitorului. Comentatorii patristici au interpretat versetul în mod alegoric, adesea prin apel la Avac. 3:1 (*în mijlocul a doao vieţuitoare te vei cunoaşte* BIBL.1688). John F. A. Sawyer face o scurtă sinteză a istoriei interpretării acestui verset în perioada patristică şi Evul Mediu. Origen şi Ieronim folosesc acest verset în scopuri polemice, considerîndu-l o dovadă clară cu privire la orbirea şi încăpăţînarea evreilor. În lectura făcută de Sf. Grigorie de Nazianz acestui verset, boul îi simbolizează pe evrei, iar măgarul, pe neamuri, care sînt încărcate de păcatul idolatriei (SAWYER, p. 119-121). ♦ Sf. Vasile cel Mare vede o distincţie „calitativă" între cele două animale: „Observă că se afirmă că boul are o cunoaştere mai cuprinzătoare decât asinul. Căci primul îşi cunoaşte stăpânul, pe când al doilea doar ieslea, cuvântul arătând [astfel] că animalul lacom este familiar doar cu locul de plăcere, pe când primul are o cunoaştere şi a celui care este bun şi folositor [faţă de el]. De aceea, pentru că [aceste] animale sunt nepotrivite unul cu celălalt, în *Deuteronom* este interzis să se are «cu taurul şi asinul împreună», adică să fie înjugată [partea] puternică şi silitoare a sufletului împreună cu cea iubitoare de plăcere şi pătimitoare" (VASILE CEL MARE, p. 33).

1:4

Secvenţa din finalul versetului (*ἀπηλλοτριώθησαν εἰς τὰ ὀπίσω* SEPT.FRANKF., corespunzînd ebr. *nazoru 'ahor* din BIBL.HEBR., cf. *abalienati sunt retrorsum* VULG.) nu se regăseşte în textul principal al ediţiilor critice moderne (SEPT.RAHLFS şi SEPT.ZIEGLER), dar este atestat în perioada patristică (la Eusebiu, Teodoret). Sf. Vasile cel Mare justifică astfel prezenţa adaosului: „Acesta a fost adăugat de la Theodotion, ca o explicaţie la părăsire, adică înstrăinarea de Dumnezeu prin căderea spre mai rău. Căci după cum cel desăvârşit năzuieşte spre cele din faţa sa, la fel şi păcătosul face un pas înapoi, îndepărtându-se de Domnul, fiind prin aceasta pierdut" (VASILE CEL MARE, p. 34). De fapt, adaosul se întîlneşte şi la ceilalţi doi traducători post-septuagintali: Aquila şi Symmachus. ♦ Lecţiunea a fost inclusă în SEPT.FRANKF., a fost tradusă ca atare în primele versiuni (*înstriinară-să îndărăt* MS.45, *streinară-se îndărăt* BIBL.1688), fiind preluată în ediţiile româneşti ale Bibliei (bazate pe *Septuaginta*) pînă la BIBL.ANANIA, în care întîlnim o traducere „dinamică": *întorcându-i spatele*. În BIBL.MICU, reproşul nu este la persoana a treia, ci la persoana a doua: *înstrăinatu-v-aţi înapoi*. În MS.45, *παρωργίσατε* (*aţi stîrnit la mînie* în traducerea noastră, cf. *you provoked to anger* SEPT.ENGL., *ihr habt erzürnt* SEPT.GERM.) a fost redat prin *aţi urgisit*, înlocuit în BIBL.1688 cu un termen mai adecvat: *aţi mîniat*, perpetuat în tradiţia biblică românească pînă la BIBL.ANANIA (*aţi mâniat*) şi SEPT.NEC (inclusiv).

1:5

Am considerat că subjonctivul *πληγῆτε* (*veţi răni* MS.45, BIBL.1688, *vă răniţi* BIBL.MICU, BIBL.1914, *să mai fiţi loviţi* BIBL.ANANIA) are valoare conativă, de aceea l-am tradus prin *[căutaţi] să fiţi loviţi*. Alte versiuni recente: *Why should you be beaten anymore?* SEPT.ENGL., *Warum solltet ihr noch geschlagen werden* SEPT.GERM. Versetul exprimă direct dezamăgirea trăită de profet, în urma constatării că pedepsele venite din partea lui Dumnezeu asupra ţării nu şi-au atins scopul. ♦ După Teodoret, apelativul „cap" îi are în vedere pe regi şi pe conducători, iar termenul „inimă" îi vizează pe preoţi şi învăţători, fiindcă rolul pe care îl joacă inima pentru corp este jucat de preoţi şi învăţători în sînul poporului (TEODORET, IS. I, 1.107-113, p. 154).

1:6

SEPT.FRANKF. conţine adaosul *οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία*, pe care îl regăsim şi în traducerile româneşti pînă la BIBL.ANANIA (*nimic în ele nu e neatins*). Substantivul *ὁλοκληρία* ('sănătate', 'integritate corporală') reprezintă un *hapax* atît în *Septuaginta*, cît şi în NT (Fapte 3:16). Pentru a-l reda printr-un singur termen, traducătorii au propus echivalenţi precum *întregăciune* (MS.45, BIBL.1688) sau *întregime* (BIBL.MICU, BIBL.1914). ♦ Substantivul *μώλωψ* (*bruise* SEPT.ENGL., *Strieme* SEPT.GERM.) denumeşte vînătaia survenită în urma unei lovituri. Cf. constatarea din Sir. 28:17: *πληγὴ μάστιγος ποιεῖ μώλωπα*, *lovitura biciului lasă o vânătaie* (SEPT.NEC 4/II) şi explicaţia dată de Sf. Vasile cel Mare: *ὁ μώλωψ ἴχνος ἐστὶ πληγῆς ὕφαιμον*, „vânătaia este urma sângeroasă a unei lovituri" (VASILE CEL MARE, p. 36). ♦ Primii echivalenţi folosiţi pentru redarea lui *μώλωψ* în româneşte (*strîmciunare* MS.45, *struncinare* BIBL.1688) sînt opaci pentru cititorul modern. Sensul termenului a fost limpezit de BIBL.MICU (*vineţală*). ♦ Sf. Vasile cel Mare explică alegoric textul profetic: „Rănile sunt dezbinările din Biserică, vânătăile sunt inimile fătarnice, iar inflamaţia este îngâmfarea sufletului, iscată de părerea iraţională şi de aceea ridicată împotriva cunoaşterii lui Hristos. De aceea leacul este cuvântul care le smereşte pe cele deşarte cu blândeţe şi bunătate, untdelemnul este cel care netezeşte cu milă şi compasiune ceea ce este viclean, ipocrit şi aspru la cei care mint cu făţărnicie. Iar legătura este cuvântul care le ţine laolaltă pe cele care sunt duse spre dezbinare" (VASILE CEL MARE, p. 36).

1:7

Referirea la pământul pustiit, la cetăţile arse şi la străinii care o „devorează" (*κατεστθίουσιν*; în MS.45, BIBL.1688: *mănîncă de tot*) trebuie înţeleasă din perspectiva invaziilor şi a asediilor la care a fost supus regatul lui Iuda în ultimele decenii ale secolului al VIII-lea î.Hr.

1:8

Expresia *Fiica Sionului* (*θυγάτηρ Σιών*) denumeşte în mod poetic Ierusalimul (cf. 37:22; 52:2). Un motiv similar (cetatea ca personaj „matern" prolific) se întîlneşte în *Isaia* 54:1-8, pasaj teologic citat de Apostolul Pavel în Galateni 4. Cele două imagini împrumutate din viaţa agricolă a poporului – coliba în vie şi adăpostul de pază într-un cîmp de castraveţi – înfăţişează decăderea Ierusalimului. Conform obiceiurilor vremii, la sfîrşitul recoltei, adăposturile provizorii erau abandonate. Imaginea cîmpiei pustii şi a colibei părăsite evocă perspectiva dezolantă a Ierusalimului supus asediului. Gr. *ὀπωροφυλάκιον* ('coliba de pază dintr-o livadă', MURAOKA, s.v.) este un simbol al ruinei şi al părăsirii. În *Testamentul lui Iosif* (19:12), acelaşi termen este simbolul adăpostului vremelnic: „Împărăţia mea între voi se va sfîrşi, ca un adăpost de pază (*ὀπωροφυλάκιον*), căci la sfîrşitul verii nu se mai arată." În BIBL.1688, termenul a fost tradus fie prin *pătul* (*cramă* MS.45), fie prin *cramă* (Ps. 78:1; Mih. 1:6; 3:12; Is. 24:20). Alţi echivalenţi în versiuni moderne ale *Septuagintei*: *garden-watcher's hut* SEPT.ENGL., *Wächterhütte* SEPT.GERM, *bordei* SEPT.NEC. Am evitat termenul *pătul*, în ciuda îndelungatei sale întrebuinţări (BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA), folosind în schimb secvenţa *sălaş de strajă*, care are avantajul că respectă înţelesul primar al gr. *ὀπωροφυλάκιον*, substantiv compus format din *ὀπώρα* ('fruct') + *φυλάκιον* ('post de observaţie', 'turn de veghe'). Termenul trimite nu la acţiunea de a depozita, ci la ideea de pază, evidentă şi în cuvintele care compun familia lui lexicală. De exemplu, Diodor Siculus (*Bibliotheca*, IV.6.4) scrie că statui ale zeului Priap erau folosite nu doar în oraşe, în temple, ci şi în sate, ca *ὀπωροφυλάκα* (sperietori împotriva hoţilor) în vii şi în grădini (DIODOR, p. 358). Gr. *σικυήρατον* ('grădină cu castraveţi'; cf. *cucumber field* SEPT.ENGL., *Gurkenfeld* SEPT.GERM.) reprezintă un *hapax* în cartea *Isaia*, fiind întîlnit şi în Ep.Ier. 69, în proximitatea lui *προβασκάνιον* ('sperietoare'). La alţi autori este atestată forma *σικυήλατον*. În tradiţia biblică românească a fost tradus în mod diferit: *grădină cu pepeni* (MS.45), *grădină cu crastaveţi* (BIBL.1688), *grădină* (BIBL.MICU, BIBL.1914), *livadă* (BIBL.ANANIA). ♦ Sf. Vasile cel Mare insistă pe caracterul sezonier al recoltelor şi vede în ele un simbol al legii mozaice: „Grădina de castraveţi este locul care produce roade sezoniere şi de scurtă durată, care produc mai degrabă plăcere, decât folos. Tot astfel este şi Legea, având folos de scurtă durată. Căci cultul [iudaic] era temporar şi a înflorit pentru puţin timp, apoi a transmis autoritatea hranei celei adevărate şi mai tari, învăţătura cea după Evanghelie" (VASILE CEL MARE, p. 40).

1:9-10

Profetul evocă imaginea a două cetăţi (Sodoma şi Gomora) de tristă amintire. Prin faptul că a fost foarte aproape de distrugere, regatul lui Iuda este comparabil cu Sodoma şi Gomora (nimicite pînă în temelii). Pentru Iuda, dezastrul însă n-a fost complet. Şi totuşi, din punctul de vedere al nelegiuirilor, comparaţia rămîne valabilă. Iuda este *nărodul Gomorului*, iar conducătorii lui sînt *boiêrii Sodomului* (BIBL.1688). Cele două cetăţi, Sodoma şi Gomora, nu sînt prezentate aici ca întruchipări ale desfrîului, ci ca simboluri ale ticăloşiei şi crimei (cf. 1:15). ♦ Echivalentul *Domnul Atotţiitorul* din BIBL.ANANIA nu traduce exact secvenţa gr. *κύριος σαβαωθ* (*σαββαώθ* în SEPT.FRANKF.), al cărei sens, raportat la originalul ebraic, este „Domnul oştirilor".

1:11

Pasajul reprezintă o critică dură a formalismului şi ritualismului religios lipsit de substanţa evlaviei. Versetele 11-13 sînt citate în Epistola lui Barnaba (cap. 2), scriere creştină timpurie (cca 130 d.Hr.), ca argument că Dumnezeu nu are nevoie de jertfe şi că, prin urmare, iudaismul şi-a pierdut legitimitatea. Astfel de lecturi polemice ale pasajului de faţă au devenit locuri comune în literatura patristică a primelor secole. ♦ Sf. Vasile cel Mare subliniază ideea că Dumnezeu nu doreşte sîngele animalelor, ci o inimă smerită, şi adaugă, raliindu-se unei tradiţii arhaice, că cei care se hrănesc cu fumul jertfelor sînt demonii: „Jertfele arse aduc ceva plăcere şi folos demonilor din cauza iubirii de plăcere şi pasiunii pentru sângele fumegat prin ardere, care astfel este asimilat în alcătuirea lor printr-o asemenea sublimare. Căci toţi se hrănesc în întregime cu abur, nu prin mestecare şi stomac, ci prin întreaga lor fiinţă precum părul animalelor, unghiile şi cele asemenea care primesc hrana. De aceea se agită cu lăcomie în jurul miresmelor şi se desfată de fumul de tămâie ca fiind potrivit spre hrana lor. Şi poate că există şi o oarecare însuşire în animale [apropiată] de proprietăţile trupurilor demonice. Iar cei care pricep voinţele lor furnizează drept hrană ceva anume fiecăruia ca fiind mai potrivit" (VASILE CEL MARE, p. 47-48).

1:12

Sensul verbului *ἐξεζήτησεν* (*au cercetat* MS.45, BIBL.1688, *au cercat* BIBL.MICU) este „a cerut" (cf. BIBL.1914). ♦ În SEPT.FRANKF. (şi în BIBL.1688), secvenţa *πατεῖν τὴν αὐλήν μου* (*ca să călcaţi curtea mea*) este izolată, deşi logica textului cere ca ea să fie pusă în relaţie cu începutul versetului următor (*οὐ προσθήσεσθε*). Sensul enunţului este, aşadar: „Prin curtea mea să nu mai păşiţi!"; cf. *You shall trample my court no more!* SEPT.ENGL., *Meinen Vorhof zu betreten soll ihr nicht fortfahren* SEPT.GERM. ♦ Sensul versetului este următorul: Dumnezeu nu doreşte ca incinta („curtea") Templului să fie profanată de oameni care îndeplinesc exigenţele ceremoniale ale Legii, dar care îi asupresc şi nedreptăţesc pe semenii lor.

1:13-14

Termenul *σεμίδαλις* (*făninǎ de grîu* MS.45, *făinǎ de grîu* BIBL.1688, *făinǎ de grâu* BIBL.MICU, *făinuţǎ de grâu* BIBL.ANANIA, *lamura făinii* SEPT.NEC), folosit foarte frecvent în Pentateuh, denumeşte făina fină, lipsită de tărîţe, adică de exteriorul zdrobit al bobului de grîu trecut prin procesul de măcinare. Alţi echivalenţi în versiunile moderne: *fine flour* SEPT.ENGL., *Feinmehl* SEPT.GERM. ♦ Editorii SEPT.FRANKF. au considerat că adjectivul *μάταιον* ('zadarnic') determină substantivul *θυμίαμα*, de aceea au izolat această secvenţă între virgule, însă paralelismul din acest verset reclamă o punctuaţie diferită, care să evidenţieze cele două avertismente distincte: (1) *ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον* (*de veţi aduce floarea făinii, este zadarnic*) şi (2) *θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἐστί* (*tămîia este o urîciune pentru mine*, versiunea noastră). Virgula care separă cele două enunţuri din MS.45 este corectă: *dă veţi aduce făninǎ de grîu – dăşartă, tămîie urîciune mie iaste*. ♦ Sf. Vasile cel Mare vede relevanţa acestei secţiuni în plan spiritual: „Trebuie să luaţi grâul drept cuvânt, sădit în sufletele voastre ca o sămânţă şi, dezbrăcându-l de orice gând lumesc, să îl folosiţi potrivit lui însuşi la slujirea nematerială şi curată a lui Dumnezeu. Şi aceasta este făina bună duhovnicească – cuvântul despre Dumnezeu separat de gândul trupesc. De aceea făina înţeleasă trupeşte şi oferită după ritualul iudaic este în zadar, iar acum tămâia este de asemenea urâciune pentru Domnul. Căci este urâcios, de fapt, să se creadă că Dumnezeu căutând plăceri prin miros a poruncit amestecul de tămâie…" (VASILE CEL MARE, p. 52). ♦ Pentru Teodoret, mustrarea din aceste versete echivalează cu o respingere a sărbătorilor iudaice: Paştele, sărbătoarea săptămînilor, sărbătoarea corturilor, sărbătoarea trîmbiţelor şi praznicul ispăşirii (TEODORET, IS. I, 1.242-249, p. 168).

1:16

Îndemnul *scăldaţi-vă, curaţi vă faceţi* (BIBL.1688) a fost înţeles de Sf. Vasile cel Mare ca aluzie la botez: „Nu a spus: «spălaţi-vă la fiecare întinare, ci spălaţi-vă o singură dată». Un Botez, o curăţire. Acolo: să-şi clătească hainele şi să-şi spele trupul cu apă; aici: îndepărtaţi răutăţile, nu murdăria, din suflete, nu de pe haine" (VASILE CEL MARE, p. 63).

1:17

Verbul *δικαιοῦν* din îndemnul aflat la finalul versetului (*δικαιώσατε χήραν* SEPT.FRANKF., *îndreptaţi vădua* MS.45, *îndireptaţi văduva* BIBL.1688) are în mod evident conotaţii judiciare şi trebuie redat fie prin *a îndreptăţi*, fie printr-o perifrază (*a face dreptate*, *a apăra dreptatea*). Această a doua opţiune de traducere a fost folosită de BIBL.MICU şi de BIBL.1914 (*faceţi dreptate văduvei*). Alţi echivalenţi din versiunile moderne ale *Septuagintei*: *do justice to the widow* SEPT.ENGL., *verschafft der Witwe Gerechtigkeit* SEPT.GERM. Deşi verbul *a îndrepta* este folosit frecvent în Biblie cu sensul de 'a disculpa, a achita', acest aspect nu este tratat în mod adecvat în DLR (s.v. *îndrepta*); în mod surprinzător, în secţiunea care prezintă sensul juridic al verbului *a îndrepta* ('a se justifica, a-şi da îndreptările, a se dezvinovăţi, a se scuza') nu este citat nici un exemplu biblic.

1:18

Vorbind despre păcat, profetul face referire la două nuanţe de roşu, cunoscute pentru rezistenţa lor la spălare: *φοινικοῦς* (contragere a formei *φοινίκεος*, care corespunde ebr. *ṣani* din BIBL.HEBR.) şi *κόκκινος* (ebr. *'adem*). Primul adjectiv provine de la *φοῖνιξ* ('fenician', prin extensie, 'purpură'), deoarece această culoare a fost socotită o invenţie a fenicienilor (cf. *Iliada* 4.141, 6.219; *Odiseea* 23.201). Cel de-al doilea adjectiv provine de la subst. *κόκκος* (lit. 'bob', 'sămînţă'), o insectă din ordinul hemipterelor care se hrăneşte cu sevă de stejar. În antichitate se credea că aceste mici „boabe" (prin a căror uscare şi prelucrare se obţinea o substanţă roşiatică, folosită pentru vopsirea ţesăturilor) erau produse de stejar. Pentru redarea celor două culori, am folosit *purpură* şi *cîrmîz* (cf. *crimson/ scarlet* SEPT.ENGL., *Purpur/ Scharlach* SEPT.GERM). Deşi în MS.45 *φοινικοῦν* a fost tradus corect (*roşiul*), editorii BIBL.1688 l-au redat, în mod inexplicabil, prin *negru*. Soluţia propusă de BIBL.MICU (*mohorâciunea*) nu constituie o îmbunătăţire semnificativă, dar s-a perpetuat în tradiţia biblică românească pînă la BIBL.1914. În BIBL.ANANIA cele două nuanţe sînt explicate cu ajutorul comparaţilor: *roşii ca focul/ roşii ca purpura*. Roşul nu trebuie înţeles ca simbol al păcatului; profetul invocă cele două culori (purpuriu şi carmin) deoarece are în vedere capacitatea lor de a păta. Reinterpretat în alţi termeni, îndemnul profetic are următorul înţeles: „Chiar dacă păcatul v-a pătruns în suflet şi l-a pătat pînă în străfunduri, veniţi să ne judecăm, căci această cercetare este purificatoare." Versetul conţine un important principiu privind „terapia păcatului": vindecarea lăuntrică nu este posibilă fără judecarea păcatului, fără analiza lui sub „lupa" dreptăţii divine. În acelaşi verset, puritatea este simbolizată de albul zăpezii, respectiv al lînii. ♦ Sf. Vasile cel Mare atribuie celor două culori valori diferite în plan spiritual: „Purpuriul este [o culoare] înroşită mai diluat, dar stacojiul este roşu mai închis şi mai intens; unul se socoteşte că dobândeşte asemănarea cu zăpada, iar altul cu lâna albă. Căci păcatele noastre se aseamănă cu culoarea roşie, pentru că sunt ucigaşe de suflete. Şi după cum [ţesătura] înmuiată în bazinele [de la vopsitorie] de mai multe ori şi cu sârguinţă capătă o vopsea oarecum mai durabilă şi care nu iese prin spălat, pe când cea vopsită la suprafaţă şi din întâmplare capătă o vopsea care se ia uşor şi se clăteşte, la fel şi sufletul transformat de păcat şi având deprinderea răului este greu de spălat şi are imprimată pata de la păcate ca ceva înfierat cu foc. Dar [sufletul] care s-a îndeletnicit cu răul mai puţin şi, ca să zicem aşa, de suprafaţă a fost vopsit şi murdărit mai diluat de către păcat, culoarea prinzându-se mai mult sau mai puţin după asemănarea păcatelor" (VASILE CEL MARE, p. 69). ♦ Teodoret găseşte în text o referire subtilă la botez: prin baia sfîntului botez, Dumnezeu preschimbă culoarea sîngelui şi nu îngăduie ca un credincios să poarte marca întină-

ciunii (TEODORET, IS. I, 1.284-289, p. 172).

1:20

Războiul este denumit metaforic printr-un simbol foarte des întîlnit pe paginile Scripturii – sabia (gr. *μάχαιρα*, ebr. *herev*). Amenințări cu judecata divină manifestată prin intermediul războiului întîlnim în 3:25; 10:34; 13:15; 14:19; 21:15; 22:2; 31:8; 34:5-6; 51:19; 65:12.

1:21

Ierusalimul, cetatea credincioasă, a ajuns o curvă (gr. *πόρνη*, ebr. *zona[h]*). Această comparație șocantă, folosită de Isaia doar aici și în 23:15-17 („Cîntecul împotriva cetății Tir"), se întîlnește mult mai frecvent la alți profeți. Iezechiel face uz de acest termen într-un rechizitoriu de o rară virulență (16:15-41), incriminînd lipsa de fidelitate a poporului evreu în relația cu Dumnezeu. Decăderea Ierusalimului reiese și din faptul că această cetate în care odinioară „s-a odihnit dreptatea" a ajuns acum un cuib de ucigași.

1:22

Procesul de pervertire a valorilor este ilustrat cu ajutorul a doi termeni-cheie: argintul și vinul. Potrivit BIBL.HEBR., argintul (*kesef*) a ajuns zgură (pl. *sigim*), substanța care se formează în urma procesului de lămurire a argintului (cf. Parim. 25:4; 26:23; Iez. 22:18). Traducătorul grec a redat aceeași idee cu ajutorul adjectivului *ἀδόκιμον* (i.e. 'inacceptabil sub raportul calității'). Traducerea lui în limba română a generat mai mulți echivalenți. În MS.45 și BIBL.1688 a fost tradus prin *nelămurit*. În unele versiuni, traducătorii au renunțat la adjectiv în favoarea unei perifraze: *argintul vostru nu e lămurit* BIBL.MICU, *argintul tău n'are nici un preț* BIBL.ANANIA (cf. *your silver has no value* SEPT.ENGL.), *argintul vostru nu este curat* SEPT.NEC. În lumina explicației oferite de Teodoret (*vide infra*) am tradus *ἀδόκιμον* prin *înșelător*. ♦ Tema din acest verset este reluată în versetul 25: poporul va fi supus unui proces de purificare prin eliminarea zgurii. Potrivit BIBL.HEBR., profetul afirmă în partea a doua a versetului că vinul (*sove'*) a fost „tăiat" (*mahul*) cu apă, idee pe care traducătorul grec a explicitat-o prin introducerea termenului *κάπηλοι* (*cîrciumari* MS.45, BIBL.1688, *cârciumari* BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA, *negustori* SEPT.NEC) și a verbului *μίσγουσι* („amestecă"). Verbul *καπηλεύω* ca simbol al diluării unei valori, cu scopul de a obține un profit mîrșav, este folosit de Sf. Pavel (2Cor. 2:17). Apostolul neamurilor se prezintă pe sine în opoziție cu acei propovăduitori care transformă Evanghelia într-o marfă de pe urma căreia obțin un cîștig. ♦ O parafrază din comentariul lui Teodoret lămurește sensul primar al versetului: cel care amestecă aurul sau argintul cu o altă substanță îl face denaturat (*κίβδηλον*) și necinstit (*ἀδόκιμον*), iar cel care amestecă vinul cu apă alterează (*λυμαίνεται*) calitatea vinului (TEODORET, IS. I, 1.331-334, p. 178).

1:23

Sf. Vasile cel Mare se oprește asupra furtului într-un pasaj memorabil, de o surprinzătoare actualitate: „Nu trebuie deloc considerați hoți doar aceștia care taie desaga sau care fură hainele de la băi, ci și cei care, încredințându-li-se conducerea legiunilor sau primind conducerea cetăților și popoarelor, pe unele le jefuiesc în ascuns, iar pe altele le răpesc în public. Cel numit conducător al Bisericii, primind [ceva] de la aceștia, fie pentru propriul său beneficiu, sub pretextul cinstei cuvenite lui datorită întâietății, fie pentru motivul îngrijirii celor nevoiași din Biserică, se face părtaș hoției. În loc să-i mustre, să-i avertizeze și să-i întoarcă de la nedreptate pe hoți, el pune mâna degrabă pe câștig și îl fericește pe acela, deși trebuia să-l urască pe atât mai mult, pe cât acela fură mai mult. El însă îl laudă, păzindu-l, însoțindu-l, întorcându-se pe la uși și atingându-i mâinile, cu care au fost furate toate, deopotrivă pentru sine cât și pentru cele publice. De fapt, făcând acestea, suntem numiți părtași hoților. Trebuie să călcăm în picioare nedreptatea întregii lumi și a amăgirilor din ea. Când vedem în tribunale hoți mărunți pedepsiți de către [hoții] cei mari, îi urâm pe sclavi pentru unele, pentru care îi admirăm pe aceia. Căci de unii, pentru că sunt hoți, ne ferim, dar față de ceilalți, pentru că s-au îmbogățit din hoție, suntem copleșiți de admirație" (VASILE CEL MARE, p. 73-74).

1:26

Secvența *mitropolie credincioasă* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, *Mitropolie credincioasă* BIBL.1914) transpune gr. *μητρόπολις πιστή* (lit. „cetate-mamă credincioasă").

1:29

În textul masoretic, profetul critică indirect practicile idolatre, a căror influență trebuie să fi fost încă puternică în secolul al VIII-lea î.Hr. Un important element asociat idolatriei era stejarul sau terebintul, datorită faptului că ceremoniile care invocau prezența zeilor se desfășurau în preajma unui stejar „sacru". Traducătorul grec a făcut polemica antiidolatră mai explicită prin înlocuirea substantivului *'elim* ('stejari', 'terebinți') cu *εἰδώλοις* ('idoli'). Un alt element asociat cu păcatul idolatriei este grădina (gr. *κῆπος*, ebr. *ganna[h]*), care denumește un spațiu „sacru" (o capiște). ♦ Sf. Vasile cel Mare face observația că termenul *grădină* este conotat în Scriptură atît pozitiv, cît și negativ: „Aici, totuși, este defăimată ca producând rușine celor care o doresc. Și se pare că acum sunt numite dumbrăvile plantate în jurul idolilor pentru podoabă de către cei înșelați, care trebuie înțelese drept practici deviate și aparențe exterioare, prin care ne ascundem patimile" (VASILE CEL MARE, p. 83).

1:30

În acest verset, imaginea terebintului și a grădinii este folosită pentru a-i descrie pe cei care nu se supun proiectului de reformă spirituală a poporului. Oamenii care persistă în rele sînt asemenea stejarului care se ofilește, precum o grădină fără apă. În subtext se sugerează că, atunci cînd Dumnezeu va judeca pe Israel, el va distruge implicit și locurile asociate idolatriei. Unii cercetători

consideră că prin *τερέβινθος* (scris uneori şi *τέρμινθος* sau *τερέμινθος*) trebuie să înţelegem specia cunoscută sub numele *Pistacia terebinthus* (CONYBEARE/ STOCK, p. 134).

1:31

Capitolul se încheie pe o notă dramatică: în ziua judecăţii divine, tăria celor răi va deveni ca firele de cîlţi (*trestiia cîlţilor* MS.45, *puzderiia cîlţilor* BIBL.1688), iar faptele lor ca nişte scîntei. Imaginea plastică de la finalul versetului înfăţişează soarta celor nelegiuiţi, avertizîndu-i că păcatele lor îi vor duce la pieire. Alţi echivalenţi pentru gr. *καλάμη στυπείου*: *pozdăriile cîlţilor* BIBL.MICU/ *puzderiile cîlţilor* BIBL.1914, *puzderiile de cîlţi* BIBL.ANANIA, *a stalk of flax* SEPT.ENGL., *Flachsfaser* SEPT.GERM. Sub influenţa surselor greceşti clasice (care preferă forma *στυππεῖον*), editorii SEPT.FRANKF. au folosit *στυπείου*, nu *στιππύου* (lecţiune prezentă în SEPT.RAHLFS). Substantivul *στιππύον* se întîlneşte de şase ori în *Septuaginta*.

Capitolul al 2-lea

Conţinutul acestui capitol poate fi împărţit în trei segmente, după cum urmează: (1) prevestirea unei perioade mesianice, caracterizată de pace (versetele 2-4); (2) evaluarea situaţiei dezolante din prezent, situaţie caracterizată de prosperitate, dar şi de apostazie (versetele 5-9); (3) anunţarea „Zilei Domnului", o zi de judecată împotriva trufiei omeneşti (versetele 10-22).

2:2-3

Profeţia despre domnia păcii face referire la o perioadă indefinită, din viitor, caracterizată printr-un „universalism" care trebuie să fi fost surprinzător pentru primii ascultători ai acestei profeţii: *toate limbile* (BIBL.1688; ebr. *kol-haggoyim*) vor merge spre muntele Sionului pentru a se închina Dumnezeului lui Iacov. Profetul anunţă că din Sion vor purcede cele două surse ale învăţăturii: *lêgea* (ebr. *tora*^{h}) şi *cuvîntul Domnului* (ebr. *devar Adonai*). Deşi îndeobşte se consideră că secvenţa *ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις* (*în zilele cêle de apoi* BIBL.1688) are conotaţii escatologice, o cercetare atentă a utilizării adjectivului *ἔσχατος* în *Isaia* sugerează că traducătorul îl foloseşte cu sensul de 'în zilele care vor urma'. Ronald Troxel (*Ἔσχατος and Eschatology in LXX-Isaiah*, în BIOSCS 25 [1992], p. 27) scrie că: „*ἔσχατος* nu este folosit ca termen tehnic cu caracter escatologic; utilizarea lui nu reflectă un traducător dominat de aşteptarea vremii sfîrşitului." ♦ Pentru Sf. Vasile cel Mare, cel mai important eveniment „escatologic" prevestit de acest verset este întruparea: „Ce se spune deci? Nu că în zilele din urmă acestea [muntele Sion şi Templul, n.n.] vor fi arătate, ci că în zilele din urmă pentru iertarea păcatului se va arăta marea şi înalta iconomie pentru mântuirea oamenilor. Taina cea din veci ascunsă a fost descoperită la sfârşitul timpurilor. Coborârea Domnului pe pământ a fost asemănată cu un munte, pentru că muntele este pământ înălţat. Şi trupul Domnului, fiind pământ după firea comună, a fost înălţat prin unirea cu Dumnezeu" (VASILE CEL MARE, p. 87-88). ♦ Teodoret combate interpretarea potrivit căreia pasajul descrie întoarcerea poporului evreu din exil. În opinia sa, întrucît legea mozaică a fost dată pe Sinai (nu în Sion), legea anunţată de profet este cea a Noului Testament, iar „cuvîntul Domnului" este mesajul Evangheliei (TEODORET, IS. I, 2.48-56, p. 194).

2:4

În această eră, Dumnezeu se revelează ca judecător, chiar dacă profetul nu foloseşte substantivul *κριτής*, ci verbul *κρινεῖ*. În mod surprinzător, judecata divină nu aduce condamnare, ci reconciliere şi pace. Arbitrajul lui Dumnezeu este de aşa natură, încît naţiunile abandonează preocupările războinice. Isaia propune o viziune extraordinară a reconcilierii între popoare: săbiile (*μάχαιραι*) devin pluguri (*ἄροτρα*) şi suliţele (*ζιβύναι*, *lancele* MS.45, *fuştiurile* BIBL.1688) devin cosoare (*δρέπανα*, *sêceri* MS.45, BIBL.1688). Cele două arme devin două unelte ale traiului aşezat: fierul de plug şi cosorul. În substrat, profetul anunţă că în sfîrşit războiul va face loc vieţii tihnite, caracterizate de succesiunea firească a principalelor munci agricole (aratul şi recoltatul). ♦ Sensul verbului *a tăia* din secvenţa *vor tăia sabiile lor la pluguri* (MS.45, BIBL.1688) corespunde celui din DLR, s.v. *tăia*: '4. Tranz. a face, a construi, a făuri', întrebuinţat în limba veche mai ales în expresia *a tăia monedă* (i.e. 'a bate monedă'). Samuil Micu a eliminat ambiguitatea din textul BIBL.1688 traducînd gr. *συγκόψουσιν* prin *vor face*. ♦ Potrivit lui Teodoret, pacea prevestită de Isaia în acest verset s-a realizat în timpul naşterii lui Iisus Hristos, cînd imperiul roman era la apogeu, aceeaşi perioadă în care Augustus a dat poruncă să fie înscrisă în registre întreaga lume (TEODORET, IS. I, 2.65-85, p. 197-198). Versetul s-a bucurat de o mare popularitate în secolul al XX-lea, fiind citat şi invocat adesea în dialogul politic dintre naţiunile implicate în conflictul din Orientul Mijlociu. Probabil cea mai celebră traducere a acestei viziuni extraordinare este cea din BIBL.KJV (1611), a cărei ritmicitate poetică justifică citarea integrală a textului: *they shall beate their swords into plow-shares, and their speares into pruning hookes*. Această turnură găsită de revizorii englezi a rezistat în versiuni recente precum NRSV (1989) şi ESV (2001).

2:6

Deşi a fost tradus de regulă prin *vrăji* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA, SEPT.NEC), gr. *κληδονισμοί* pare să denumească practici divinatorii (*divinations* SEPT.ENGL., *Wahrsagungen* SEPT.GERM.; cf. glosa din GR.ENGL.: „observation of a sign or omen, divination; neol."). ♦ Potrivit Sf. Vasile cel Mare, polemica profetului împotriva „vrăjilor" vizează implicit şi augurii sau alte practici divinatorii: „Este absurd ca cel care are sfatul îndreptărilor lui Dumnezeu să înţeleagă ceea ce nu trebuie făcut şi să le ia drept sfetnici pe dobitoacele (cele iraţionale), dar, mai mult, nici ca sfetnici, ci să îi consulte ca

învăţători şi legiuitori. Pasărea nu a văzut pericolul care stătea lângă ea însăşi şi era în ochii [ei], dar îţi vesteşte ţie viitorul. Zburând din cuib pentru a procura hrană puilor, adeseori se întoarce fără succes, dar pentru tine mişcarea zadarnică a păsării a devenit o prezicere nemincinoasă şi o descoperire a viitorului. […] Dar şi corbii care croncănesc şi vulturii care colindă din lipsa prăzii îngrozesc inima superstiţioasă. Şi aşa de mare este nesăbuinţa [adusă] omului de la vrăjmaş, că până şi o nevăstuică dacă se arată alături, un câine dacă se furişează, un om dacă se arată dis-de-dimineaţă, chiar şi dacă era dintre cei mai bine-dispuşi, dacă era lovit la ochi sau la piciorul drept, [respectivul] sare înapoi şi se întoarce şi-şi acoperă adeseori ochii. Ce este mai vrednic de milă decât o asemenea viaţă, să le suspecteze pe toate, să fie împiedicat de toate, când trebuie ca din toate părţile să-şi ridice sufletul lui spre Dumnezeu?" (VASILE CEL MARE, p. 96-97).

2:10

Pentru Sf. Vasile cel Mare primează sensul de „adîncime" al textului: „«Intraţi aici, spune, şi ascundeţi-vă în pământ», adică îngropaţi-vă. Pentru ce? Pentru ca îngropaţi fiind cu El prin Botez şi murind împreună cu El, să mergeţi întru înnoirea vieţii, murind faţă de păcat" (VASILE CEL MARE, p. 102). ♦ Teodoret vede împlinirea acestui verset în războiul dus de romani împotriva evreilor. Secvenţa *intraţi în stînci şi ascundeţi-vă în pămînt de faţa fricii Domnului* (traducerea noastră) este pusă în legătură cu refugierea evreilor în grote şi peşteri, în timpul conflictului cu romanii (TEODORET, IS. I, 2.140-145, p. 202).

2:13

Sf. Vasile cel Mare interpretează rechizitoriul îndreptat împotriva „cedrilor din Liban" la două niveluri: (1) aceşti arbori produc fructe nefolositoare, iar Libanul este asociat cu idolatria din vremuri imemoriale; (2) cedrii simbolizează atitudinea de îngîmfare nejustificată a oamenilor. Există oameni care se îngîmfă dintr-un motiv convingător, cum sînt cei care se împăunează cu efortul lor spiritual (abstinenţă, perseverenţă în rugăciune). Deşi o astfel de atitudine este greşită, ea are, cel puţin, un temei: „Unul ca acesta este o plantă semeaţă, dar una roditoare". Însă îngîmfarea altor oameni este iraţională, fiindcă se bazează pe bogăţie sau naşterea nobilă. Despre aceştia se poate spune că sînt asemenea cedrului, care nu produce rod (VASILE CEL MARE, p. 102).

2:13-17

Pentru Teodoret, pasajul comportă două interpretări. Putem considera că profetul descrie războiul iudeo-roman din anii 66-70 (soldat cu nimicirea Templului). Interpretat în mod simbolic (*τροπικῶς*), pasajul vizează diverse tipuri umane: „stejarul" (*δρῦς*) – omul care se mîndreşte cu forţa lui fizică; „cedrii" (*κέδρους*) – cei a căror stăpînire pămînteasc㠠înfloreşte; „corăbiile" (*πλοῖα*) – cei cu mintea ascuţită (TEODORET, IS. I, 2.160-170, p. 204).

2:18

Sf. Vasile cel Mare admite că acest verset ar putea descrie venirea lui Iisus pentru judecată, însă consideră că mai indicat este să pornim de la premisa că el descrie întruparea lui Iisus: „Căci după venirea lui Hristos, grija faţă de cele făcute de mână a fost aruncată. Făcătorii de statui nu mai sunt grăbiţi, nici cele care erau slujite din vechime nu se mai bucură de aceeaşi grijă, ci sînt aruncate în peşteri, în găuri şi în locurile cele mai obscure. […] Căci venirea mântuitoare pentru întreaga lume a lui Hristos este înfricoşătoare demonilor. Acum [ei] au părăsit locurile scandaloase, atelierele înşelăciunii. Delfi nu mai este, nici oracolele, iar profetesa tace; Castalia este băută, dar cei care beau îşi păstrează minţile. Amfiaraos a fugit, Amfilohus nu [mai] este niciunde, statuile [zeilor] sunt distruse şi puterile nevăzute s-au retras de la faţa fricii de Domnul şi de la slava tăriei Lui. De când a fost numită crucea, idolii au fost surghiuniţi" (VASILE CEL MARE, p. 113).

2:22

Autenticitatea acestui verset era pusă sub semnul întrebării încă din primele secole creştine. Sf. Vasile cel Mare cunoaşte un text uşor diferit: *ᾧ ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ* „căruia îi este răsuflarea în nas" (cf. *a căruia duh iaste în nările lui* BIBL.MICU), în loc de *ὅς ἀναπνοεῖ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ* SEPT.FRANKF. (*carele răsuflă întru narea lui* MS.45, *carele răsuflă cu narea lui* BIBL.1688). În BIBL.ANANIA întîlnim o traducere mult mai liberă: *care nu-i altceva decât o suflare în nări*. ♦ Potrivit Sf. Vasile, adaosul din acest verset „nu se găseşte în copiile versiunii comune, ci aflându-se în cea ebraică, a fost transpusă de la alţii. Iar sensul este acesta: «Abţineţi-vă de la om, de la a vă lupta cu el şi a mărşălui împotriva lui, care este astfel cu o constituţie atât de slabă, încât are în nas răsuflare de viaţă, care după ce este ţinută puţin, nu mai este»" (VASILE CEL MARE, p. 115). ♦ Teodoret notează că a găsit acest verset încadrat de asteriscuri (*μετὰ ἀστερίσκων*). Pentru episcopul Cirului, versetul trebuie înţeles ca un avertisment că nu trebuie să ne punem încrederea în om şi în protecţia pe care ar putea să o ofere acesta. Omul este o făptură fragilă: de îndată ce suflul său vital se întrerupe, existenţa sa se sfîrşeşte (TEODORET, IS. I, 2.205-210, p. 208). ♦ Am tradus secvenţa gr. *ἐν τίνι ἐλογίσθη* (literal „în ce s-a socotit") în mod liber (*ce preţ are el*), pentru a face mai explicit sensul ei.

Capitolul al 3-lea

Profetul anunţă un moment de criză profundă, marcat de răsturnarea valorilor şi de distrugerea ierarhiilor sociale (versetele 3-4). Discursul din acest capitol conţine o ironie amară, dat fiind că cel care are o haină este invitat să-şi asume o funcţie de conducere în comunitate. Tragedia este justificată de persistenţa în păcat. Aluzia la Sodoma din 1:10 va fi reluată, pentru efect retoric, în 3:8. Motivul retribuţiei divine („după faptă şi răsplată") este accentuat în

3:9-10. În mod neaşteptat, nemulţumirea profetului vizează şi dimensiunea socio-economică a realităţii din jurul său. Potrivit versetului 11, poporul a ajuns pe mîna zapciilor (*πράκτορες*) şi a creditorilor (*ἀπαιτοῦντες*). Rechizitoriul vizează şi conducerea, care este acuzată că se face vinovată de nedreptate şi de spolierea celor săraci (versetele 13-14). Partea a doua a capitolului (versetele 17-25, la care se adaugă 4:1) constituie o diatribă virulentă împotriva frivolităţii şi a luxului de care se fac vinovate femeile Ierusalimului. Secţiunea 17-23 alcătuieşte un veritabil catalog vestimentar, a cărui componenţă pune la grea încercare competenţa traducătorilor, îndeosebi fiindcă multe dintre elementele de *realia* enumerate nu mai pot fi reconstituite cu uşurinţă. Ultimele două versete sugerează că pedeapsa descrisă în secţiunea anterioară va veni ca urmare a unei invazii.

3:2-3

Gr. *γίγας* (folosit în Fac. 6:4 pentru a denumi fiinţele rezultate din împreunarea „fiilor lui Dumnezeu" cu fiicele oamenilor) traduce aici ebr. *gibbor* ('voinic'). În tradiţia biblică românească a fost echivalat în mod tipic prin *uriaş* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1914, BIBL.ANANIA). Pluralul *uriiaşi* (BIBL.1688) se datorează probabil unei erori de tipărire care s-a moştenit şi în BIBL.MICU. ♦ Teodoret notează că Symmachus şi Aquila au folosit termenul *ἀνδρεῖον* ('curajos'), în vreme ce Theodotion a preferat *ἰσχύοντα* ('puternic') (TEODORET, IS. I, 2.240-245, p. 212). În locul termenului septuagintal *στοχαστής* (*vrăjitoriu* BIBL.MICU, *diviner* SEPT.ENGL., *Wahrsager* SEPT.GERM.), cei trei traducători au folosit *μάντις* ('ghicitor'). Echivalenţii pe care îi întîlnim în primele traduceri româneşti sînt obscuri: *pînditor* MS.45, *chipzuitoriu* BIBL.1688. ♦ Dacă avem în vedere faptul că în antichitate sfera de activitate a unui *ἀρχιτέκτων* (*meşter* BIBL.ANANIA, *builder* SEPT.ENGL., *Baumeister* SEPT.GERM.) era mult mai vastă decît cea a unui teslar, putem aprecia că echivalenţii din primele versiuni româneşti sînt prea „specializaţi" în raport cu sensul termenului grec: *mai mare preste teslari* (MS.45, BIBL.1688), *mai-marele meşter de lemn* (BIBL.MICU, BIBL.1914). ♦ Sînt enumerate în această secţiune toate categoriile socio-profesionale care erau de regulă supuse deportării, atunci cînd o mare putere militară cucerea un oraş (cf. 4Reg. 24:14). Potrivit lui Oswalt, această dislocare socială era menită să împiedice coagularea unui nucleu de rezistenţă. În mod straniu, în acest pasaj nu se spune nimic despre soarta regelui (OSWALT, IS. 1-39, p. 133).

3:5

Ironia amară din textul ebraic – „această ruină (ebr. *makşela*[b]) să fie sub autoritatea (lit. „mîna") ta" – se pierde în traducerea în limba greacă: *hrana* (gr. *βρῶμα*) *mea să fie sub [privegherea] ta* (traducerea noastră).

3:8

Perechea „vorbe – fapte" din BIBL.HEBR. nu se regăseşte în *Septuaginta*. ♦ Teodoret atrage atenţia că profetul îi compară pe locuitorii Ierusalimului cu locuitorii Sodomei nu pentru că cei dintîi s-ar face vinovaţi de aceleaşi păcate ca ale sodomiţilor, ci fiindcă îşi manifestă impietatea (*ἀσέβεια*) la fel de făţiş (TEODORET, IS. I, 2.270-280, p. 214).

3:9

Dat fiind că pentru Părinţi Iisus Hristos este dreptul prin excelenţă, secvenţa *δήσωμεν τὸν δίκαιον* (*să legăm pre cel drept* BIBL.1688) este, de obicei, citită în cheie hristologică. În opinia lui Teodoret, aceste cuvinte reflectă procesul Mîntuitorului din evanghelii, fiind rostite de către evrei împotriva lui Iisus (TEODORET, IS. I, 2.282-286, p. 214).

3:11

Textul ebraic (versetul 12) pune probleme de interpretare. Unii critici propun emendări textuale potrivit cărora profetul critică naţiunea fiindcă este asuprită de copii şi condusă de femei. Unii comentatori au identificat aici o aluzie maliţioasă la regele Ahaz, a cărui domnie ar fi fost supusă influenţei malefice a mamei sale, însă baza acestei interpretări este şubredă. ♦ Gr. *ἀπαιτοῦντες* din *Septuaginta* se explică prin faptul că baza consonantică *nşm* a fost vocalizată *noşim* „creditori" (participiu al verbului ebr. *naşa'*). Masoreţii au preferat o vocalizare diferită: *naşim* („femei"; cf. *mulieres* VULG.). ♦ Termenul *pristavi* din MS.45 (corespunzînd gr. *πράκτορες* 'perceptori'; cf. *exactores* VULG.) are aici sensul (4) din DLR, *ad loc.*: '(învechit) Slujbaş care avea diverse atribuţii financiare au juridice (mai ales ca executor).' Alţi echivalenţi: *ispravnici* BIBL.1688, BIBL.MICU, *vameşi* BIBL.ANANIA, *exactors* SEPT.ENGL., *Geldeintreiber* SEPT.GERM. Echivalarea lui prin *cârmuitori* (BIBL.1914) este inexactă. ♦ Traducerea exactă a verbului *καλαμάομαι* (cf. *καλάμη* „paie") ar fi *a spicui* (BIBL.1688, BIBL.MICU), însă din considerente stilistice am acordat preferinţă unuia mai frecvent: *a despuia*. Verbul *meşterşugui* din MS.45 are în mod evident conotaţii negative, însă, evaluat din perspectiva atestărilor înregistrate în DLR şi raportat la sensul termenului grec subiacent, se dovedeşte inadecvat.

3:13

Probabil cel mai celebru episod biblic care ilustrează atitudinea hrăpăreaţă a unui personaj biblic de rang înalt este cel care o are în centru pe malefica Isabela (prinţesă de origine feniciană), soţia regelui Ahab, care pune la cale spolierea şi asasinarea lui Nabot, deţinătorul unei vii care devine obiectul dorinţei intense a suveranului israelit (3Reg. 21:1-16).

3:16

Textul ebraic (versetul 17) conţine termenul *pot*, înţeles de unii comentatori ca *pudenda* (cf. *ruşinea* BIBL.CORN.1924, *secret parts* NRSV). Potrivit unor cercetări mai recente, înrudirea lui cu akk. *pūtu* ('frunte') sugerează că profetul evocă imaginea prinşilor de război, care adesea erau raşi în

cap (cf. „pleşuvirea" din versetul 23). Pentru detalii privitoare la practica babiloniană a umilirii prizonierilor în acest fel, vezi WILDBERGER, IS. 1-12, p. 149. ♦ Gr. *σχῆμα* (*chipul* MS.45, BIBL.1688, BIBL.1914; *form* SEPT.ENGL., *Gestalt* SEPT.GERM.) reprezintă un *hapax* în *Septuaginta*. Echivalentul folosit în BIBL.MICU (*îmbrăcămintea*) este probabil motivat de context. Deoarece în versetul 15 se spune despre fiicele Ierusalimului că *tîrăsc hainele*, iar în versetul 17 profetul anunţă că Dumnezeu va lua *mărirea îmbrăcămintelor*, concluzia firească a lui Micu va fi fost că termenul *σχῆμα* din versetul 16 face referire tot la îmbrăcăminte. BIBL.ANANIA foloseşte echivalentul tradiţional (*chip*) în asociere cu un adjectiv: *adevăratul lor chip*.

3:17-21

Teodoret consideră inutil să zăbovească asupra elementelor enumerate în această secţiune şi se mulţumeşte doar să observe că Symmachus foloseşte *μανιάκας* ('coliere') în loc de *μηνίσκους* (*lunişoare* MS.45, *podoaba grumazilor* BIBL.1688, BIBL.MICU, *crescents* SEPT.ENGL., *Möndchen* SEPT.GERM.), iar Aquila înlocuieşte *κοσύμβους* ('ciucuri', *cêpse* MS.45, BIBL. 1688; *ceapţe* BIBL.MICU, *tassels* SEPT.ENGL., *Quasten* SEPT.GERM.) cu *τελαμῶνας* ('faşe', 'fîşii') (THEODORET, IS. I, 2.344-354, p. 221).

3:20

Samuil Micu a operat o diortosire substanţială a acestui verset: secvenţa *cêle prenprejur mohorîte şi cêle mijlocii mohorîte* din BIBL.1688 (corespunzînd gr. *τὰ περιπόρφυρα καὶ τὰ μεσοπόρφυρα*) a fost redată, în mod simplificat, prin *ceale de porfiră* (*podoabele de porfiră* BIBL.1914). ♦ Pentru secvenţa *τὰ ἐπιβλήματα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν* au fost propuse mai multe soluţii, din care reiese că traducătorii nu pot fi siguri cu privire la înţelesul ei: *acoperiturile cêle ce-s în casă* MS.45, BIBL.1688, *odoarăle ceale de casă* BIBL.MICU, *aşternuturile cele de casă* BIBL.1914, *şalurile de casă* BIBL.ANANIA.

3:21

Sf. Ioan Hrisostomul se foloseşte de descrierea detaliată făcută de profet în 3:17-21 pentru a face, pe mai bine de cinci pagini, o critică amplă a luxului din vremea sa. Purtat de valul retoricii, Părintele răsăritean atribuie femeilor descrise în text motivaţii care nu rezistă la un examen mai atent. Neţinînd cont de faptul că adjectivul *λακωνικά* (din secvenţa *τά διαφανῆ λακωνικά*, Is. 3:21, cf. *hainele străvezii din Laconia*, versiunea noastră) se datorează traducătorului grec, nu originalului ebraic, Sf. Ioan Hrisostomul scrie că rîvna pentru dezmăţ a femeilor evreice era atît de mare, încît acestea nu întrebuinţau doar obiectele ţării, ci şi pe cele care se aduceau de departe, din ţări străine, în urma expediţiilor întreprinse peste mare, dat fiind că distanţa dintre Palestina şi Sparta este considerabilă (IOAN HRIS., IS., 3.8.81-86, p. 190). ♦ Secvenţa *τά διαφανῆ λακωνικά* a cunoscut o gamă largă de echivalări: *cêle lucii laconeşti* MS.45, *cêle lucii foarte* BIBL.1688, BIBL.MICU, *străveziile îmbrăcămînţi spartane* BIBL.ANANIA.

Capitolul al 4-lea

Potrivit acestui capitol, judecata este urmată de restaurarea şi purificarea Ierusalimului. Tonul escatologic al profeţiei i-a făcut pe unii comentatori să considere că această secţiune provine dintr-o perioadă mai tîrzie.

4:2

Textul ebraic conţine o referire la „vlăstarul Domnului" (ebr. *ţemah YHWH*) care, în mod tradiţional, a fost interpretată mesianic. Pentru o discuţie amplă asupra acestui verset dificil, vezi WILDBERGER, IS. 1-12, p. 165-168.

4:4

„Sîngele" este o metonimie pentru crimele de care s-au făcut vinovaţi locuitorii (cf. 1:15). ♦ Prezenţa termenului „duh" în acest verset i-a făcut pe unii comentatori să considere că profetul face referire la Duhul lui Yahweh. Contextul sugerează că autorul foloseşte nişte construcţii perifrastice în care „duh" are rolul de a introduce un concept abstract: „prin judecată şi ardere" (OSWALT, IS. 1-39, p. 148). ♦ Pentru gr. *πνεύμα καύσεως* au fost propuşi următorii echivalenţi: *duh de arşiţă* MS.45, *duh de arsură* BIBL.1688, *duhul căldurii* BIBL.MICU, BIBL.1914, *duhul arderii* BIBL.ANANIA, *Geist des Verbrennens* SEPT.GERM. ♦ Prezenţa termenului „sînge" în text îi dă lui Teodoret prilejul să reia un stereotip antiiudaic: sîngele despre care vorbeşte profetul este cel pe care evreii l-au făcut să curgă peste ei şi peste copiii lor, atunci cînd au strigat: „Sîngele lui să fie asupra noastră şi asupra copiilor noştri" (Mat. 27:25). Pe de altă parte, curăţirea prevestită de profet este cea obţinută prin baia naşterii din nou (*διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας*) (THEODORET, IS. I, 2.405-414, p. 224).

4:5

Norul, fumul şi focul, elemente asociate experienţei peregrinării prin pustie, după ieşirea din Egipt, au caracter teofanic. Prezenţa lui Dumnezeu se manifestă mai plenar, fiindcă acum umbreşte întreg muntele Sionului, nu doar sanctuarul unde se aduc jertfele.

4:6

Prezenţa lui Dumnezeu devine o sursă de mîngîiere şi de protecţie. O imagine elaborată a acestei idei se găseşte în Psalmul 90 (TM = 91). ♦ În BIBL.HEBR. ultimii doi termeni din verset (*zerem* şi *matar*) fac ambii referire la ploaie (cf. *a turbine et a pluvia* VULG.). Traducătorul grec a redat ebr. *zerem* ('ploaie torenţială', 'furtună') prin *σκληρότης* ('asprime'), cf. *năsîlnicie* MS.45, BIBL.1688, *vifor* BIBL.MICU, BIBL.1914, *harshness* SEPT.ENGL. Termenul *Sturm* din SEPT.GERM. se explică probabil prin faptul că traducătorul german a ţinut cont nu doar de gr. *σκληρότης*, ci şi de sensul ebraicului *zerem*.

Capitolul al 5-lea

Partea de început a capitolului (versetele 1-7) constituie

„Cîntecul viei", unul dintre cele mai cunoscute texte poetice din Scriptură, un pasaj care prezintă „îndurarea aspră" a lui Dumnezeu în relaţia cu poporul său. Ca şi în primul capitol al cărţii, Dumnezeu este „parte vătămată", căci aşteptările sale, pe deplin justificate, au fost înşelate. În ciuda binefacerilor arătate viei sale, Dumnezeu a primit de la ea numai spini şi mărăcini. În a doua secţiune a acestui capitol (5:8-25), profetul decriptează alegoria şi arată ce înseamnă în mod practic „spinii şi mărăcinii" pe care i-a rodit regatul lui Iuda. Critica dură a autorului vizează dezmăţul, nepăsarea şi nedreptatea elitelor. Un loc special în atenţia profetului îl ocupă discursul cinic al celor care propun redefinirea valorilor conform predilecţiei lor către viciu şi nedreptate. Secţiunea finală (5:26-30) anunţă în termeni poetici invazia unor duşmani implacabili, a căror ferocitate este comparabilă cu cea a leului, cel mai temut animal de pradă din Orientul Apropiat antic.

5:1-7

Cîntecul viei are o certă dimensiune parabolică, îndeosebi deoarece, în partea de început, autorul creează o anumită tensiune dramatică (versetele 3-4). Ascultătorii sînt invitaţi să pronunţe ei înşişi sentinţa care se cuvine viei care a zădărnicit aşteptările stăpînului ei. Comparaţia cu parabola rostită de Natan în faţa regelui David se justifică numai parţial, deoarece parabola isaianică nu conţine lovitura de teatru care îl ţine cu răsuflarea tăiată pe cititorul episodului din 2Reg. 12:1-4 (în TM 2Samuel 12:1-4). ♦ Simbolistica viei este aplicată lui Iisus Hristos în Ioan 15 (vezi excelentul studiu al lui Chrys Caragounis, *Vine, Vineyard, Israel, and Jesus*, în „Plērōma. Studii şi cercetări teologice", anul XI, 2007, nr. 4, p. 5-30).

5:1

Gr. *κέρας* traduce literal ebr. *qeren* ('corn'), folosit aici cu sensul de 'deal'. Pentru Teodoret, termenul poate fi interpretat în mod simbolic (*τροπικῶς*) ca o referire la regalitate: după cum unele animale au ca armă coarnele, tot astfel împăratul luptă pentru a-şi apăra supuşii (TEODORET, IS. I, 2.479-481, p. 230).

5:2

Gr. *σωρήχ* (neaccentuat în ediţiile critice moderne) transpune termenul ebraic *soreq*, a cărui rădăcină trimite la un anumit soi de viţă de vie cu boabe de culoare roşie. Symmachus îl traduce prin *ἐκλεκτήν* 'aleasă' (cf. *electam* VULG.). Milescu, socotind probabil că profetul are în vedere un anume soi de viţă de vie, a păstrat în traducere echivalentul din greacă: *sorih* (*sorech* SEPT.NEC 6/I). Versiunile ulterioare au explicat termenul după cum urmează: *viţă bună rodnică* BIBL.1688, *viţă aleasă* BIBL.MICU, BIBL.1914, *viţă de soi* BIBL.ANANIA. ♦ Israel este înfăţişat metaforic ca viţă de vie aleasă şi în Ier. 2:21, într-un pasaj în care Ieremia dă glas aceleiaşi dezamăgiri pe care o încearcă profetul Isaia. ♦ Dat fiind pămîntul pietros din Palestina antică, viticultorii pregăteau solul îndepărtînd mai întîi pietrele, pe care adesea le foloseau pentru a ridica un gard de jur împrejurul viei. În primii ani necesari creşterii viei erau construite turnul de pază şi teascul. Acesta din urmă era esenţial pentru recoltare. ♦ Graţie corespondenţei simbolice dintre vin şi sînge, Teodoret vede în termenul *προλήνιον* (*înainte teascului* MS.45, *înainte teasc* BIBL.1688, *teasc* BIBL.MICU, BIBL.1914) o referire criptică la altarul euharistic: „Acum avem ca teascuri (*ληνούς*) dumnezeieştile altare în care stoarcem vinul mistic (*τὸν μυστικὸν οἶνον*) al viei celei adevărate şi rostim cîntecele de la culesul viei" (TEODORET, IS. I, 2.470-475, p. 230). ♦ Ebr. *b'uşim* 'struguri acri' (cf. *labruscas* VULG.) este redat în *Septuaginta* prin *ἀκάνθας* (*mărăcini* MS.45, SEPT.NEC 6/I, *spini* BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, *scaieţi* BIBL.ANANIA, *thorns* SEPT.ENGL., *Dornen* SEPT.GERM.).

5:3

Ascultătorilor, locuitorii Ierusalimului, li se cere să pronunţe un verdict cu privire la rodul dezamăgitor produs de via lui Yahweh. Folosirea singularului („omul lui Iuda") are menirea de a personaliza interpelarea; fiecare locuitor este invitat să se identifice cu deziluzia proprietarului care descoperă că strădaniile sale au fost înşelate.

5:4

Gr. *ἀκάνθας* a fost deja folosit în 5:2. MS.45 îl traduce diferenţiat: *mărăcini* (5:2) şi *spini* (5:4). BIBL.1688 păstrează această discrepanţă, dar inversează ordinea termenilor: *spini* (5:2) şi *mărăcini* (5:4). Traducerile româneşti devin consecvente în această privinţă începînd cu BIBL.MICU.

5:5

În cazul în care unii ascultători au înţeles tîlcul acestei parabole (cf. episodul în care fariseii se simt vizaţi de implicaţiile pildei lui Iisus, Mat. 21:45), dar încă nu au acceptat consecinţele care decurg din ea, Dumnezeu, prin vocea profetului, anunţă verdictul: zidul de protecţie al viei va fi dărîmat, iar via va fi prădată şi călcată în picioare.

5:6

Gr. *χέρσον* ('pămînt uscat, sterp', *Ödland* SEPT.GERM.), folosit numai aici şi în 7:23-25, a fost tradus prin *ţîlină* MS.45/ *ţîlenă* BIBL.1688, *ţealină* BIBL.MICU, *ţelenă* BIBL.1914, *ţelină* BIBL.ANANIA.

5:7

Tensiunea dramatică este risipită prin ridicarea cortinei. Profetul dezvăluie semnificaţia parabolei, precizînd că rodul aşteptat de Dumnezeu este dreptatea. ♦ Teodoret interpretează termenul *κραυγή* (*strigare* MS.45, BIBL.1688, *ţipet* BIBL.MICU, *ţipăt* SEPT.NEC 6/I) prin prisma relatărilor din Evanghelii privind procesul lui Iisus Hristos. *Isaia* 5:7 şi-a găsit împlinirea în scena judecării lui Iisus, cînd mulţimile au strigat „Răstigneşte-l" şi „Sîngele lui să cadă asupra noastră!" (cf. Mc. 15:13-14; In. 19:6, 15) (TEODORET, IS. I, 2.530-535, p. 236).

5:8

Contrar prescripţiilor din Tora, care cereau întoarcerea

terenurilor la vechii lor proprietari (Lev. 25:23-28), pentru a preveni dezechilibrele sociale şi economice, o anumită categorie a populaţiei a acumulat în mod rapace terenuri şi proprietăţi.

5:9-10

Profetul anunţă că visurile de mărire şi prosperitate ale celor puşi pe jaf vor fi nimicite prin intervenţia divină. Productivitatea pământului va scădea drastic, probabil în urma unei secete (cf. porunca dată norilor în 5:6). Judecata anunţată este în acord cu pedepsele stipulate în legământ: *pământul vostru nu-şi va da roadele, şi pomii de pe pământ nu-şi vor da rodurile* (Lev. 26:20); *Vei sămăna multă sămînţă pe cîmpul tău şi vei strînge puţin; căci o vor mînca toate lăcustele* (Deut. 28:38, în BIBL.CORN.1924). ♦ În textul ebraic se face referire expresă la recolta obţinută de pe urma unui teren cultivat cu viţă-de-vie: *'aseret ţimde-kerem* înseamnă, tradus literal, 'zece juguri de vie' (cf. *decem iuga vinearum* VULG.). Specialiştii apreciază că un „jug de vie" ar fi reprezentat mărimea terenului arat de o pereche de boi într-o zi (adică cca 2000 de m²). ♦ Traducătorul *Septuagintei* a omis termenul ebr. *kerem* ('vie') şi a micşorat cantitatea recoltei obţinute, traducînd ebr. *bath* prin *κεράμιον* (*urcior* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU [5:11], BIBL.1914 [5:11], *baniţă* BIBL.ANANIA). Un vas de mărimea unui *bath*, descoperit în cetatea Lachiş şi datînd din secolul al VIII-lea, avea cca 22 de litri. În alte perioade şi în alte zone cantitatea cuprinsă într-un bat putea ajunge la 45 de litri (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 199). ♦ Gr. *ἀρτάβη*, netradus în primele versiuni româneşti, este de origine persană. Potrivit GR.ENGL., 6 *ἀρτάβαι* (*artave* MS.45, BIBL.1688, *obroace* BIBL.MICU, *măsuri* BIBL.ANANIA) echivalează cca 450 kg. Textul ebraic ne dă o imagine mai clară cu privire la dimensiunile pagubei: un homer (= 10 efe; cf. Iez. 45:11) de sămînţă va produce o efă, adică a zecea parte din ce s-a însămînţat.

5:11

Gr. *σίκερα* provine de la ebr. *şekar* ('băutură ameţitoare'; cf. akk. *şikaru* 'bere de orz'). Termenul este menţionat alături de vin în numeroase versete (Lev. 10:9; Num. 6:3; Deut. 14:26; 29:5; Jud. 13:4, 7, 14; Is. 5:11, 22; 24:9; 28:7; 29:9), însă este greu de dovedit că el ar denumi o băutură mai puternică decît vinul. Totuşi, pentru a o diferenţia de vin, am folosit în traducere echivalentul *băutură tare*. În NT *σίκερα* este pomenită o singură dată (Luc. 1:15). ♦ Symmachus şi Aquila au renunţat la *σίκερα* în favoarea lui *μέθυσμα* ('băutură ameţitoare'), potrivit informaţiilor păstrate de Teodoret. Episcopul de Cir consideră că acest termen denumeşte pregătirea băuturilor aperitive (*προπομάτων*), dar admite că în sens propriu termenul *sikera* denumeşte băutura făcută din palmier (*τὸ ἐκ φοινίκων πόμα*) (THEODORET, IS. I, 2.570-575, p. 238). ♦ Termenul *σίκερα* a fost împrumutat de Milescu (*síchera* MS.45), însă versiunile ulterioare au căutat să-l facă inteligibil cititorului: *îmbătarea* BIBL.1688, *beutură beţivă* BIBL.MICU/ *băutură beţivă* BIBL.1914, *băutură tare* BIBL.ANANIA.

5:13

Textul grecesc din acest verset adaugă o dimensiune teologică originalului ebraic. Textul masoretic se mărgineşte să afirme că poporul va merge în robie „din pricina lipsei de cunoaştere", dar traducătorul grec s-a simţit dator să adauge că nu e vorba de orice cunoaştere, ci de cunoaşterea lui Dumnezeu (*διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸν κύριον*, *pentru căci nu ştiia ei pre Domnul* MS.45, BIBL.1688, *că nu au cunoscut pre Domnul* BIBL.MICU).

5:14

Gr. *ᾅδης* (lit. 'hades'; *Unterwelt* SEPT.GERM.) traduce ebr. *şe'ol* (*infernus* VULG.). ♦ În context, *ψυχή* (*suflet* MS.45, BIBL.1688, *Seele* SEPT.GERM.) trebuie echivalat cu *poftă* (cf. *desire* SEPT.BRENT., *appetite* SEPT.ENGL.). ♦ Imaginea din acest verset se regăseşte şi în Avac. 2:5: *ὃς ἐπλάτυνεν καθὼς ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ*, *acela care şi-a căscat sufletul precum iadul* (SEPT.NEC 5). ♦ În *Septuaginta*, termenul *hades* nu are înţelesul din literatura clasică greacă, dar nu trebuie înţeles nici în sens creştin; ar fi anacronic să-l traducem prin *iad*, înţeles ca loc de pedeapsă, asemănător celui imaginat de Dante în *Infernul*. Reinterpretat sintetic în termeni prozaici, mesajul profetului are următorul înţeles: toţi cei dominaţi de plăceri (mai ales de apetenţa pentru vin) vor sfîrşi în moarte. ♦ Sf. Vasile cel Mare înţelege versetul literal: „Poate că Scriptura ne arată că locaşul iadului este un loc obişnuit în cele mai de jos ale pământului, umbrit din toate părţile şi neluminat şi [că există] o intrare care duce spre caverne, prin care se face coborârea sufletelor osândite pentru rău, care din cauza mulţimii celor pierduţi spune că a devenit mai încăpătoare, ca să-i primească pe toţi. Căci iadul nu este vreo fiinţă, nici vreo putere impusă celor care au murit, după mitologia celor din afară" (VASILE CEL MARE, p. 188). ♦ Dimensiunea poetică a versetului este comentată astfel de Teodoret: profetul a folosit o personificare (*προσωποποιία*) şi a prezentat moartea ca un monstru marin (*κῆτος*) care are gura mereu deschisă şi care înghite fără încetare pe cei ajunşi la el (THEODORET, IS. I, 2.581-585, p. 240).

5:17

Prima parte a versetului este obscură, spre deosebire de cea de-a doua parte, care se integrează foarte bine în context: în ruinele rămase după invazie vor paşte mieii. Frenezia celor puşi pe căpătuială este înlocuită de păscutul tihnit al turmelor (OSWALT, IS. 1-39, p. 162). ♦ Traducătorul grec a confundat probabil substantivul *garim* 'străinii' (BIBL.HEBR, 4Qb) cu *gᵉdayim* 'miei' (confuzia dintre *dalet* şi *reş* fiind destul de frecventă), de aceea a tradus ultima parte a versetului prin *ἄρνες φάγονται* (*mieii le vor mînca* BIBL.1688).

5:18

Versetul marchează începutul unei noi secţiuni (versetele 18-25) care este alcătuită preponderent din ameninţări (aşa-numite „vaiuri" profetice, de la ebr. *hoy* şi gr. *οὐαί*) adresate celor care persistă în păcat cu încăpăţînarea unui

animal care trage la jug. Dincolo de ironia pe care o conţine, imaginea descrie tragedia păcătosului blocat în propriile sale porniri autodistructive. ♦ Sf. Vasile cel Mare dezvoltă pastoral imaginile din acest verset: „Păcătuind ne pregătim lanţuri şi funii, cu care suntem legaţi după măsura mulţimii sau mărimii păcatelor, împletindu-ne legături ale sufletelor fie mai mari, fie mai mici, cu care, după Ieremia, ajungem prinşi" (VASILE CEL MARE, p. 192).

5:19

Cel mai probabil, declaraţiile sfidătoare citate în acest verset sînt rostite de cei care se îndoiesc de împlinirea judecăţii anunţate de profet. Evident, nu autorul este insultat de cinismul scepticilor, ci Dumnezeu însuşi, „Sfintul lui Israel".

5:22

Textul ebraic conţine un paralelism care ia în răspăr „virtuţile" celor amatori de plăceri (cf. *Vai de cei tari cînd este vorba de băut vin, şi viteji cînd este vorba de amestecat băuturi tari* BIBL.CORN.1924). În traducerea greacă, dimensiunea ironică a textului se pierde. ♦ Pentru detalii despre gr. *σίκερα*, vezi comentariul la 5:11. ♦ Editorii BIBL.1688 au redat diferenţiat gr. *σίκερα*: *îmbătare* în 5:11 şi *sichéra* în versetul de faţă. ♦ În funcţie de gusturi şi de ocazie, băutura era „amestecată" cu diverse mirodenii.

5:23

Ca şi în 1:17, verbul *δικαιοῦν* are conotaţii judiciare ('a declara drept, a da dreptate'). ♦ Adjectivul *necurat* (folosit în MS.45 şi BIBL.1688) nu este cel mai potrivit echivalent pentru *ἀσεβής* ('lipsit de evlavie', *nedrept* BIBL.MICU, BIBL.1914), termen întrebuinţat de cincisprezece ori în *Isaia*.

5:24

Gr. *καλάμη* (ebr. *qaş* 'paie'; cf. *stipula* VULG.) denumeşte în acest context nu trestia (*trestiia* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU/ *trestiea* BIBL.1914), ci paiele rămase după secerat (*paiul* SEPT.NEC 6/I, *stubble* SEPT.ENGL., *Stroh* SEPT.GERM.). Trebuie remarcat că ocurenţele termenului colectiv *qaş* nu sînt traduse în mod consecvent în textul grec al cărţii *Isaia*: în 40:24, 41:2 şi 47:14 traducătorul le-a redat prin pluralul *φρύγανα* ('vreascuri', 'surcele'). ♦ Paiele sînt folosite adesea în Scriptură ca termen de comparaţie pentru ceea ce este vremelnic şi uşor de nimicit (Iov 13:25; 41:20-21; Ps. 83:13 TM = 82:14 LXX). Caracterul lor foarte inflamabil este pus în evidenţă de versete precum Is. 33:11; 47:14 şi Mal. 3:19 (TM).

5:25

Versetul conţine un refren care se întîlneşte şi în alte versete din *Isaia* (9:12, 17, 21; 10:4). Din acest motiv, Blenkinsopp a considerat că 9:7-20 şi 5:25 formează un tot unitar, fiind parte din acelaşi mesaj profetic iniţial (BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 215-219). Wildberger preferă o împărţire diferită, asociind 9:7-20 şi 5:25-30 (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 223-224).

5:26

Aici începe ultima secţiune a capitolului. Gr. *σύσσημον* (ebr. *nes*) denumeşte în context semnalul (*semnu* MS.45/ *semn* BIBL.1688, *sămn* BIBL.MICU, *semn* BIBL.1914, *Semn* BIBL.ANANIA) care indică locul în care trebuie să se adune trupele invadatoare. Wildberger notează că steagurile erau purtate în fruntea armatei asiriene, înfăţişînd diverse păsări cu aripile întinse ori reprezentări ale zeilor asirieni (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 239). Profeţia este neobişnuită fiindcă cel care „şuieră după ele" este însuşi Dumnezeu. ♦ Teodoret recurge la o imagine comună pentru a interpreta sensul versetului: după cum un stăpîn îşi cheamă servitorul fluierînd, iar acesta din urmă se grăbeşte să răspundă la chemare, Dumnezeul universului face un semn şi invadatorii (romani) îşi fac apariţia (TEODORET, IS. I, 2.690-694, p. 248). ♦ Versetul se caracterizează printr-o perspectivă „providenţialistă" asupra istoriei: nimic nu se întîmplă fără implicarea lui Dumnezeu. ♦ SEPT.FRANKF. nu conţine adaosul *αὐτοῖς* („după ele") care se regăseşte în alte versiuni ale *Septuagintei* (cf. SEPT.RAHLFS). ♦ Uneori *σύσσημον* este folosit în contexte care anunţă nu calamităţi, ci întoarcerea din exil (11:10, 21; 49:22; 62:10).

5:27-29

Oştirea inamică pare invincibilă, alcătuită din fiinţe supraomeneşti (*nu vor flămînzi, nici vor osteni, nici vor dormita, nici vor dormi* BIBL.1688). Copitele cailor din oastea cuceritorilor sînt de cremene (gr. *στερεὰ πέτρα*, *piatră tare* MS.45, BIBL.1688), iar roţile carelor lor sînt ca viforul (cf. Ier. 4:13). ♦ Precizarea despre copitele cailor devine mai grăitoare dacă o evaluăm prin prisma faptului că în antichitate nu era cunoscut procedeul potcovirii, drept care în mod obişnuit copitele deveneau vulnerabile pe teren stîncos (cf. întrebarea din Am. 6:12: *Pot caii să alerge pe o stîncă?* în BIBL.CORN.1924).

5:30

Spre deosebire de fenicieni, vecinii lor de la nord, vechii evrei nu au avut niciodată ambiţia de a deveni cărăuşi ai mărilor, de aceea în imaginarul ebraic antic marea rămîne o perpetuă sursă de nelinişte, un tărîm sinistru, populat de fiinţe monstruoase. Prezenţa acestui element în finalul capitolului sporeşte atmosfera de groază pe care a zugrăvit-o profetul. ♦ Tabloul bătăliei este învăluit de un întuneric intens (gr. *σκληρός*, *năsîlnic* MS.45, BIBL.1688, *tare* BIBL.MICU, BIBL.1914), aducător de perplexitate (gr. *ἀπορία*, *lipsa* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, *strâmtorare* BIBL.ANANIA, *Ausweglosigkeit* SEPT.GERM., *dismay* SEPT.ENGL.).

Capitolul al 6-lea

Cele treisprezece versete care intră în alcătuirea acestui capitol pot fi grupate în două secţiuni: viziunea lui Isaia (versetele1-8) şi primirea misiunii profetice (versetele 9-13). Comentatorii au fost frămîntaţi de două întrebări

importante: (1) Care este natura precisă a acestei viziuni? şi (2) Reprezintă acest pasaj experienţa profetică inaugurală a lui Isaia? Răspunsurile la cele două întrebări au generat o serie de speculaţii, însă nu ne vom opri asupra lor, deoarece textul nu oferă indiciile necesare pentru formularea unui răspuns ferm. Cea de-a doua întrebare se leagă de o alta: de ce viziunea relatată în acest capitol nu a fost inserată la începutul cărţii (cf. însărcinarea profetică primită de Ieremia în 1:4-10 şi viziunea „inaugurală" a lui Iezechiel din cap. 1-2)? Este posibil ca Isaia să fi profeţit şi înainte de a fi avut viziunea descrisă în acest capitol. În acest caz, viziunea este menită să dea mai multă greutate vocaţiei sale. După cum observă Oswalt, naţiunea păcătoasă şi răzvrătită descrisă în capitolele 1-5 este chemată să devină mijlocul prin care naţiunile străine vor învăţa despre Dumnezeu, dar acest lucru nu se poate întîmpla decît dacă tot poporul ajunge să aibă experienţa lui Isaia. Observaţia lui Oswalt rămîne valabilă, chiar dacă pe termen scurt poporul se dovedeşte împietrit (OSWALT, IS. 1-39, p. 174).

6:1

Anul morţii regelui Ozia este unul dintre puţinele repere temporale ale activităţii lui Isaia. Istoricii consideră că regele iudeu a domnit în perioada 783-742 (ABD, vol. 6, p. 777). Evaluarea acestui rege, poate cel mai prestigios din intervalul marcat de regii Solomon şi Ezechias, este făcută în 2Paral. 26:1-15. Moartea unui personaj de calibrul lui Ozia va fi fost resimţită de contemporani ca o pierdere considerabilă. Pe fondul acestei crize, lui Isaia i se pune în vedere că adevăratul rege al lui Israel este Dumnezeul cel veşnic, nu un muritor (cf. expresia *Împăratul, Domnul* din 6:5). ♦ „Casa" (ebr. *hehal*) pe care o umple prezenţa Domnului este templul. Traducătorul grec a dat descrierii o turnură mai spirituală: Dumnezeu umple templul nu cu mantia (ebr. *şul*), ci cu slava lui. Pentru un articol care analizează predilecţia traducătorului isaianic pentru termenul gr. *δόξα*, vezi L. H. Brockington, *The Greek Translator of Isaiah and His Interest in DOXA*, în „Vetus Testamentum" I (1951), p. 23-32. ♦ Teodoret zugrăveşte în culori foarte sumbre evenimentele care au precedat moartea regelui Ozia. Interpretarea sa este tributară portretului negativ al lui Ozia făcut de Cronicar în 2Paral. 26:16-21, episod care prezintă încercarea lui Ozia de a aduce tămîie pe altarul lui Dumnezeu. Deoarece acţiunea lui Ozia echivalează cu o uzurpare a slujbei de la templu, un grup de preoţi caută să-l determine pe rege să se răzgîndească. Fiindcă regele refuză să asculte sfaturile preoţilor, Dumnezeu îl pedepseşte cu lepră şi se mînie pe popor, refuzînd să mai vorbească prin profeţi. Potrivit lui Teodoret, Dumnezeu este mînios şi pe Isaia, care a păstrat tăcerea, în loc să critice acţiunea regelui. Totuşi, după moartea regelui, Dumnezeu i se redescoperă lui Isaia prin viziunea descrisă la începutului capitolului 6. Isaia pomeneşte moartea regelui pentru a indica astfel momentul cînd şi-a reluat activitatea profetică, după o perioadă de tăcere (TEODORET, IS. I, 3.1-31, p. 254-256). ♦ Teodoret atrage atenţia asupra unei distincţii importante: profetul nu a văzut natura (*φύσιν*) propriu-zisă a lui Dumnezeu, fiindcă nimeni nu l-a văzut vreodată pe Dumnezeu (cf. Ioan 6:46). Asemenea altor personaje veterotestamentare (Avraam, Moise, Mihea, Daniel, Iezechiel), Isaia a văzut o anumită formă (*σχῆμα*) sub care s-a descoperit Dumnezeu, nu natura lui.

6:2

Gr. *σεραφιν* este un împrumut din ebraică. În anumite pasaje, termenul ebr. *srafim* este întrebuinţat fie ca descriptiv pentru un anumit tip de şerpi (Num. 21:6; gr. *ὄφεις θανατοῦντες* 'şerpi ucigători'), fie substantival – cu sensul de 'şarpe' – (Is. 14:29; 30:6). Aici însă profetul are în vedere fiinţe de ordin angelic. ♦ Denumirea ebraică a fost pusă în legătură atît cu akk. *Şarrabu/ Şarrapu*, atribut al zeului Nergal, cît şi cu termenul arab *şarif* ('nobil'). O legătură mai plauzibilă este cea cu termenul egiptean *sfr* (cf. demoticul *serref* 'grifin') folosit pentru a denumi fiinţe mitologice înaripate, similare celor înfăţişate într-un mormînt descoperit la Beni Hasan (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 264). ♦ Textul ebraic nu precizează numărul serafimilor. Prin contrast, *Septuaginta* limitează la doi numărul lor (cf. *et clamabant alter ad alterum* VULG.). ♦ Două dintre cele trei perechi de aripi sînt folosite de serafimi pentru a-şi manifesta reverenţa în raport cu Dumnezeu. Ebr. *raglayim* e folosit uneori în BIBL.HEBR. ca eufemism pentru organele genitale (Ieş. 4:25; Is. 7:20), prin urmare, folosind un antropomorfism, versetul le atribuie serafimilor o anumită „pudoare". Prescripţii în acord cu imaginea din acest verset întîlnim în Ieş. 20:26: *Să nu te sui pe trepte la jertfelnicul meu, ca să nu se descopere acolo goliciunea ta!* şi Ieş. 28:42 (în BIBL.HEBR. şi în ediţiile moderne ale *Septuagintei*): *Să le faci pantaloni de in, de la brîu pînă sub genunchi, ca să-şi acopere goliciunea trupului lor* (BIBL.1988). ♦ Pornind de la observaţia că *Septuaginta* foloseşte foarte rar tipul de construcţie *μέν… δέ*, întîlnit frecvent în alte texte greceşti, Conybeare şi Stock atrag atenţia asupra acestui verset, singurul în care întîlnim combinaţia *μέν… δέ* (CONYBEARE/ STOCK, p. 50). Constatarea lor este valabilă pentru textul grecesc editat de H. B. Swete (*The Old Testament in Greek according to the Septuagint*, 3 vol., Cambridge, Cambridge University Press, 1909), deoarece în ediţiile moderne ale *Septuagintei* găsim doar primul element al acestei colocaţii.

6:3

Strigătele serafimilor („Sfînt, sfînt, sfînt!") se află la originea trisaghionului din liturghia răsăriteană, respectiv a cunoscutului *Sanctus* din misele apusene. ♦ Repetarea atributului *sfînt* are menirea de a sublinia sfinţenia absolută a lui Dumnezeu. ♦ Comentatorii patristici (de ex., TEODORET, IS. I, 3.66-70, p. 260) au văzut în această triplă menţiune o referire criptică la Sf. Treime. Reformatorii (îndeosebi J. Calvin) au pus sub semnul întrebării utilitatea şi justeţea unei astfel de interpretări. ♦ Forma tare de aorist reduplicat a verbului *κράζειν* (*ἐκέκραγον*) este rară. Mult

mai frecventă în *Septuaginta* (îndeobşte în Psalmi) este forma slabă de aorist reduplicat (*ἐκέκραξεν*), întîlnită şi în Is. 26:17. Pentru Sf. Ioan Hrisostomul, această distincţie este importantă: autorul nu spune *ἐκέκραξαν*, ci *ἐκέκραγον*, fiindcă serafimii desfăşoară fără încetare slujba lor de laudă (IOAN HRIS., IS., 6.3,40, p. 268).

6:4

Imaginea din textul ebraic este mult mai puternică: uşorii templului se zguduie (ceea ce înseamnă că, deşi nu se spune explicit, întreaga clădire se zguduie). În *Septuaginta* se afirmă doar că pragul de sus al uşii s-a ridicat. Ca şi în alte episoade biblice, fumul însoţeşte şi pune în evidenţă manifestarea prezenţei divine.

6:5

Pus în faţa măreţiei şi a sfinţeniei terifiante a lui Dumnezeu, profetul este copleşit de propria sa nimicnicie. Teofania îl face să realizeze că este părtaş la păcatele poporului său. Oswalt atrage atenţia că impuritatea pe care o identifică Isaia în viaţa sa şi a poporului nu este una rituală, ci impuritate a buzelor. Se poate afirma că impuritatea îşi are sursa în vorbire şi, în ultimă instanţă, în gîndirea, adică „interiorul" fiinţei umane (cf. declaraţia lui Iisus din Mat. 15:11, 17-20, privitoare la lucrurile care îl spurcă pe om). Contrastul dintre profet şi serafimi este cît se poate de evident: cel dintîi are buzele necurate, în vreme ce serafimii îi aduc necontenit laude lui Dumnezeu (OSWALT, IS. 1-39, p. 183). ♦ Teodoret consideră că versetul a fost redat mai clar de către Symmachus şi ceilalţi traducători: „Vai mie, căci am tăcut. Căci sînt un om cu buze necurate şi locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate." Această interpretare îi întăreşte convingerea că Isaia îşi face *mea culpa* pentru tăcerea complice din timpul acţiunii uzurpatoare a lui Ozia (TEODORET, IS. I, 3.100-109, p. 264).

6:6

Lingura (din MS.45 şi BIBL. 1688) traduce gr. *λαβίς* (întîlnit în Ieş. 38:17; Num. 4:9 şi 2Paral. 4:21). Termenul are sensul primar de 'mîner', iar în textele medicale (Hipocrate, *De sterilitate* 244) se foloseşte cu sensul tehnic de 'forceps' (cf. *in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari* VULG.). Echivalentul *cleaşte* din BIBL.MICU (*cleşte* BIBL.1914, BIBL.ANANIA, *tongs* SEPT.ENGL., *Zange* SEPT.GERM.) redă mai bine sensul originalului. ♦ Purificarea este o precondiţie pentru împlinirea mandatului profetic în mijlocul unui popor caracterizat de impuritate.

6:7

Acţiunea serafimului nu este simbolică, ci îl purifică în mod real pe profet, îndepărtînd nelegiuirile sale.

6:8

În textul ebraic, a doua parte a întrebării este „Cine va merge *pentru noi*?" (s.n.). Traducătorul grec a evitat folosirea pronumelui personal „noi", probabil din dorinţa de a sublinia unicitatea lui Dumnezeu. O interogaţie similară se întîlneşte în 1Reg. 22:19, verset în care Dumnezeu se adresează oştirilor cereşti. Spre deosebire de alţi profeţi, Isaia are (cel puţin teoretic) posibilitatea de a refuza apelul divin.

6:9

Versetul este citat de evanghelişti ca explicaţie pentru respingerea de către evrei a mesianităţii lui Iisus. Secvenţele de tipul „cu auzul veţi auzi" etc. au rolul de a întări verbul principal. Isaia este conştient că misiunea sa nu va avea succes şi face cunoscut în mod public acest lucru. Totuşi, în ultimă instanţă, eşecul nu este al său, ci al poporului.

6:10

În textul ebraic, profetul este cel care contribuie în mod decisiv la împietrirea poporului, tocmai prin proclamarea sa. Situaţia este paradoxală: adevărul propovăduit, departe de a aduce eliberarea oamenilor, îi transformă în adversari implacabili. Această problemă teologică a fost îndepărtată prin traducere. Textul *Septuagintei* prezintă „îngrăşarea" inimii poporului ca pe un fapt ce nu are legătură cu mandatul profetului. În acest caz, poporul nu vede şi nu aude deoarece a fost adus în această stare nu de propovăduirea profetului, ci de propria insensibilitate. Textul ebraic se încheie într-o notă sumbră. Prin contrast, textul grec lasă deschisă posibilitatea ca Dumnezeu să aducă vindecare. ♦ Teodoret observă că traducerea lui Symmachus este mai clară: „Poporul acesta şi-a îngreunat urechile şi şi-a închis ochii, ca nu cumva să vadă cu ochii lui şi să audă cu urechile lui şi inima lui să înţeleagă şi să se întoarcă şi să fie vindecat" (TEODORET, IS. I, 3.160-165, p. 270).

6:11

Întrebarea profetului poate fi citită şi ca o mijlocire. Isaia îi cere în mod ocolit lui Dumnezeu să limiteze efectele stării de lepădare a lui Israel. Respingerea poporului nu va dura veşnic. Din nefericire, necredinţa şi împotrivirea nu vor dispărea decît odată cu moartea celor care nutresc astfel de atitudini.

6:13

Ultimul verset conţine confirmarea că judecata va fi radicală (rămăşiţa va fi mai mică decît a zecea parte). Textul ebraic conţine o rază de speranţă care nu se păstrează în *Septuaginta*: după dezastru (prezentat metaforic ca „tăiere"), rămîne o rădăcină care constituie o „sămînţă sfîntă". ♦ Pentru Teodoret, care foloseşte probabil elemente de polemică uzuale în epoca sa, împlinirea acestui verset a avut loc în timpul lui Vespasian şi al lui Hadrian, cînd evreii au suferit înfrîngeri catastrofale, soldate cu distrugerea Ierusalimului (TEODORET, IS. I, 3.194-215, p. 272-274).

Capitolul al 7-lea

Evenimentele descrise în acest capitol au avut loc între anii 734-732. La Ierusalim domneşte Ahaz (cca 735-715), fiul lui Iotam (cca 742-735), fiul lui Ozia (cca 783-742). Criza politică majoră care apare în timpul domniei lui Ahaz este generată de formarea coaliţiei siro-efraimite, o alianţă militară pe care Siria (Aram) a încheiat-o cu Efraim, regatul de nord al lui Israel, a cărui capitală era la Samaria.

7:1

Potrivit lui Blenkinsopp, invazia regatului de sud şi atacul asupra Ierusalimului trebuie să fi avut loc după campania lui Tiglat-Pileser (din 734) împotriva Tirului şi a cetăţilor filistene (BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 230).

7:2

Reacţia curţii regale din Ierusalim la aflarea veştii privind apariţia „monstruoasei coaliţii" este descrisă cu ajutorul unei comparaţii sugestive: *şi s-a tulburat sufletul lui şi sufletul poporului său, ca atunci cînd un copac din pădure este clătinat de vînt* (traducerea noastră). Ceea ce textul cărţii *Isaia* nu ne spune, dar ştim din 4Reg. 16:7-9, este că regele Ahaz a căutat să contracareze ameninţarea siro-efraimită apelînd la Asiria, una dintre superputerile vremii. Faptul că suveranul israelit a căutat sprijin la curtea regelui asirian, în loc să se încreadă în Dumnezeu, va fi aspru criticat de Isaia. Decizia de a „închina" ţara asirienilor are implicaţii nu doar politice, ci şi spirituale. Regele evreu spune, implicit, că protecţia oferită de Dumnezeu este insuficientă.

7:3

Vizita lui Ahaz la scăldătoarea de sus are probabil ca scop verificarea uneia dintre sursele de apă importante ale cetăţii. Este greu de stabilit cu certitudine dacă „scăldătoarea" (gr. *κολυμβήθρα*; *piscina* VULG., *pool* SEPT.ENGL.) menţionată în acest verset era o cisternă construită pentru acumularea apei sau, dimpotrivă, un lac natural, cum sugerează unele traduceri (*iezer* BIBL.ANANIA, *Teich* SEPT.GERM.). În orice caz, termenul *fântână* (BIBL.MICU, BIBL.1914) nu traduce în mod adecvat termenul grec. ♦ Secvenţa ebr. *habᵉrehaᵇ haʿelyonaᵇ* („scăldătoarea de sus") se întîlneşte şi în 36:2, fiind punctul în care soseşte delegaţia militară asiriană venită să îl someze pe regele iudeu să se predea. Faptul că funcţionarii lui Ezechias dialoghează de pe zid cu asirienii este un indiciu că la momentul respectiv Ierusalimul era în stare de asediu, iar una dintre sursele lui de apă se afla în afara zidurilor. Vulnerabilitatea aceasta a fost eliminată abia în timpul regelui Ezechias, al cărui tunel s-a păstrat aproape intact pînă în prezent. Din textul ebraic aflăm că în Ierusalim (sau în afara lui) exista şi o „scăldătoare de jos" (Is. 22:9; în *Septuaginta*: „scăldătoarea cea veche"). ♦ Numele întreg al fiului lui Isaia este *Şeʾar Iaşuv*, însă în *Septuaginta* el apare numai ca *Ἰασούβ*. Gr. *ὁ καταλειφθείς* (*cela ce au rămas* MS.45, BIBL.1688) nu poate fi înţeles decît prin raportare la ebraicul *şeʾar*.

7:4

Cele *doao lêmne ale tăciunelor* (BIBL.1688) sînt cei doi capi politici şi militari care au încheiat alianţă împotriva Ierusalimului. ♦ Logica internă a pasajului cere, în MS.45 şi BIBL.1688, introducerea unui punct după *voiu vindeca*. Următoarele cuvinte (*şi fiiul lui Aram* etc.) fac parte din secţiunea care conţine versetele 4b-7a. Problema a fost remediată de Samuil Micu, a cărui traducere mută ultimele cuvinte de la finalul versetului 4 la începutul versetului 5: *5. Şi feciorul lui Aram şi feciorul lui Romelie, pentru că au sfătuit sfat rău Efraim şi fiiul lui Romelie împrotiva ta, zicînd: 6. 'Să ne suim asupra Iudeii şi, vorbind cu ei, să-i întoarcem pre ei la noi şi vom pune împărat preste dânsa pre feciorul lui Taveil'*.

7:5-6

Profetul face referire la regele israelit Fache (ebr. *Peqah*) folosind expresia „fiul lui Romelias". Evitarea numelui reflectă dispreţul faţă de un personaj care a ajuns să ocupe scaunul regal din Samaria (c. 735-732) prin uzurpare, în urma asasinării regelui Pecahia (4Reg. 15:25). De altfel, Fache a sfîrşit el însuşi prin a fi asasinat (4Reg. 15:30). ♦ Scopul alianţei dintre Siria şi Efraim este înlocuirea lui Ahaz cu un nou rege, „fiul lui Tabeil".

7:7-8

Profetul prevesteşte că planurile făcute de cele două puteri aliate nu vor dăinui şi fixează un interval în interiorul căruia va avea loc distrugerea regatului de nord. Împlinirea profeţiei a avut loc în două etape: în 722 a căzut Samaria, iar în 670 Esarhaddon şi Asurbanipal au organizat deportări masive ale populaţiilor israelite (OSWALT, IS. 1-39, p. 201).

7:9

În textul ebraic şi în traducerea lui Symmachus – „dacă nu credeţi, nu veţi rezista (*διαμενεῖτε*)" – lui Ahaz i se cere să creadă pentru a rezista în circumstanţele dificile care se anunţă. Prin contrast, textul grec mută miezul problemei în planul ideilor: *dacă nu veţi crede, nu veţi înţelege* (traducerea noastră). ♦ Pentru Teodoret, acesta este un indiciu că la cunoaşterea realităţilor dumnezeieşti se ajunge numai prin credinţă (TEODORET, IS. I, 3.315-320, p. 282). ♦ Versiunea latină a textului (*nisi credideritis, non intelligetis* VULG.) a devenit unul dintre pasajele favorite ale lui Augustin (vezi Robert J. O'Connell, *Soundings in Saint Augustine's Imagination*, New York, Fordham University Press, 1994, p. 123), fiind ulterior adoptat de Anselm de Canterbury sub forma devenită celebră: „credo ut intelligam".

7:10-11

Dumnezeu îi dă lui Ahaz posibilitatea de a cere un semn, însă regele pare să fi luat deja o decizie şi nu doreşte ca soluţia adoptată de el să fie pusă sub semnul întrebării de un semn din partea lui Dumnezeu. ♦ Gr. *βάθος* (*adîncare* MS.45, BIBL.1688, *adînc* BIBL.MICU) traduce secvenţa ebraică *haʿmeq şeʾalaᵇ* („adînc ca şeolul"). Limbajul folosit în acest verset este hiperbolic: adîncul şi înaltul reprezintă

punctele extreme care arată că sfera de acţiune a lui Dumnezeu nu este supusă limitărilor omeneşti. „Largheţea" unei astfel de propuneri din partea lui Isaia are la bază şi dorinţa de a fi imparţial şi de a înlătura eventuale suspiciuni că se urmăreşte influenţarea lui Ahaz printr-un eventual vicleşug sau truc magic (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 304).

7:13

TM are *'elohay* („Dumnezeul meu"), însă traducătorul grec a omis pronumele personal, păstrînd numai substantivul *κυρίῳ*. ♦ Potrivit lui Teodoret, textul *Septuagintei* nu este la fel de limpede ca cel al lui Symmachus şi Aquila, care traduc versetul după cum urmează: „Nu vă este de-ajuns să-i osteniţi (*κοποῦν*) pe oameni, că îl osteniţi şi pe Dumnezeul meu?" (TEODORET, IS. I, 3.335-341, p. 284).

7:14

Pentru cele mai relevante titluri din imensa bibliografie generată de acest verset, vezi OSWALT, IS. 1-39, p. 207. ♦ Cu privire la identitatea copilului anunţat în acest verset, comentatorii sînt împărţiţi: unii consideră că împlinirea imediată îl are în vedere pe fiul lui Ahaz, în vreme ce alţii opinează că cel vizat este un fiu al lui Isaia. ♦ Versetul este citat în Mat. 1:23, în episodul care descrie naşterea Domnului. O diferenţă notabilă între textul septuagintal şi cel matein priveşte verbul *καλέω*. În *Isaia* verbul este la persoana a II-a singular (*καλέσεις*, *vei chema* BIBL.1688). Evanghelistul foloseşte verbul la plural (*καλέσουσιν* „vor chema"), probabil fiindcă are în vedere implicaţiile soteriologice ale numelui lui Iisus. Altfel spus, Matei nu anunţă ritualul obişnuit prin care tatăl dă un nume copilului său (cf. Luc. 1:62-63), ci anvergura soteriologică universală a lui Iisus, a cărui întrupare semnifică prezenţa lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Versiunea greacă a lui Aquila (definitivată în jurul anului 140 d.Hr.) şi versiunea lui Theodotion redau substantivul ebraic *'alma* ('femeie tînără') prin *νεᾶνις*. O mărturie în acest sens întîlnim la Irineu (3,21,1), a cărui scriere este păstrată de Eusebiu (*Ist. bis.* 5,8,10). După cum dovedeşte citatul următor, preluat cu mici adaptări din traducerea făcută de T. Bodogae, echivalarea corectă a acestui verset a fost subiectul unor dispute intense în primele secole creştine: „Iată apoi ce spune textual [Irineu, n.n.] despre traducerea Celor şaptezeci şi despre inspiraţia Scripturilor: «Dumnezeu S-a făcut aşadar om şi astfel Domnul însuşi ne-a mîntuit, dîndu-ne semnul fecioarei, dar nu aşa cum zic cei care şi azi îndrăznesc să tălmăcească cuvîntul Scripturii 'Iată, femeia tînără (*νεᾶνις*) va lua în pîntece şi va naşte fiu' în felul în care au făcut-o Teodotion din Efes şi Achila din Pont, prozeliţi iudei şi unul şi celălalt, în urma cărora ebioniţii spun că Hristos S-a născut din Iosif»" (EUSEBIU, IST., p. 199). ♦ Teodoret se opreşte şi el asupra acestui pasaj, criticînd versiunile făcute de Aquila, Teodot şi Symmachus: „Mă minunez de neruşinarea iudeilor, care nu acceptă prevestirea privitoare la Fecioară. Aquila, Teodot şi Symmachus, spun ei, nu au tradus prin «fecioară», ci prin «tînără». Ar trebui să priceapă, în primul rînd, că mărturia a şaptezeci de oameni este mai adevărată decît cea care provine de la trei oameni, mai ales cînd această mărturie are acordul unanim al unei mulţimi atît de numeroase. Pe de altă parte, au şi dovada vrednică de crezare pe care o aduce cronologia: cei Şaptezeci au tradus Sfînta Scriptură în limba greacă înainte de întruparea Mîntuitorului nostru, neavînd nici un motiv de a strica [textul]. De altminteri, există şi faptul că harul lui Dumnezeu i-a ajutat să ajungă la un acord deplin. Teodot, Aquila şi Symmachus au tradus Sfînta Scriptură după arătarea Stăpînului; partizani ai iudeilor, au respins cu răutate prevestirile care îl priveau pe Stăpîn" (TEODORET, IS. I, 3.360-373, p. 286-288).

7:15-16

Profetul explică pe larg legătura dintre semnul anunţat şi soarta celor două regate care au atacat Ierusalimul: naşterea copilului marchează abia începutul împlinirii planului divin. Pînă să ajungă la adolescenţă copilul profeţit, cele două puteri aliate vor fi nimicite.

7:17

Sensul versetului este problematic în *Septuaginta*. Pentru a limpezi sensul secvenţei *ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀφεῖλεν Ἐφραὶμ ἀπὸ Ἰούδα τὸν βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων* (*den carea zi au luat Efraím de la Iúda pre împăratul asiriênilor* BIBL.1688), Teodoret citează versiunile Aquila şi Symmachus: „din ziua în care Efraim s-a despărţit (*ἀπέστη*) de Iuda". Potrivit comentatorului patristic, profetul ia ca punct de referinţă un episod traumatic din istoria Israelului, anume momentul în care zece triburi s-au despărţit de regatul lui David (TEODORET, IS. I, 3.410-420, p. 292). ♦ În textul grec, *τὸν βασιλέα* („pe împăratul"), al doilea complement al verbului *ἐπάξει* („va aduce"), este plasat la finalul versetului, creînd o ambiguitate şi sugerînd că Efraim este cel care a luat de la Iuda pe împăratul asirienilor. Această problemă este prezentă nu doar în MS.45 şi BIBL.1688, ci şi în BIBL.MICU, pînă la BIBL.1914, inclusiv: *Ci va aduce Dumnezeu preste tine şi preste poporul tău şi preste casa tatălui tău, zile ce fel n'au venit din ziua, în care a luat Efraim dela Iuda pe împăratul Asirienilor* (Is. 7:16).

7:18

„Muştele" şi „albinele" sînt egiptenii, respectiv asirienii care vor invada teritoriul israelit la porunca lui Dumnezeu. ♦ Secvenţa *şuiera-va Dumnedzău la muşte* din MS.45 a devenit *şuiera-va Domnul muştelor* în versiunile ulterioare (BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914). Deoarece substantivul *muştelor* nu este în cazul genitiv, ci în dativ (*συριεῖ κύριος μυίαις*), am redat textul grecesc prin *Domnul va şuiera după muştele*. ♦ Teodoret ia notă de faptul că verbul *κυριεύσουσιν* („vor stăpîni") nu are corespondent în traducerile literale făcute de Theodotion şi Symmachus. Pentru episcopul de Cir, egiptenii sînt simbolizaţi prin muşte fiindcă ei au provocat pagube mai mici, în vreme ce asirienii sînt numiţi „albine"

fiindcă înţepătura lor este mai dureroasă. Deoarece Teodoret nu face distincţie între asirieni şi babilonieni, el le atribuie celor dintîi (despre care scrie că au fost conduşi de Nabucodonosor) atît incendierea templului lui Dumnezeu, cît şi deportarea celor rămaşi în viaţă (TEODORET, IS. I, 3.430-440, p. 294).

7:19

Invazia armatelor inamice va fi de o asemenea amploare, încît va fi comparabilă cu invazia unor stoluri de insecte care acoperă orice scorbură şi orice crăpătură.

7:20

Textul ebraic („Domnul va rade, cu un brici luat cu chirie de dincolo de Rîu...") conţine o critică aspră la adresa înţelegerii dintre Ahaz şi Asiria. H. Wildberger surprinde foarte bine mesajul textului: „Isaia dă la iveală ironia căutării după ajutor: «trupele mercenare» pe care Ahaz le-a închiriat la momentul respectiv vor aduce pentru el şi pentru ţara sa întemniţare şi umilinţă în loc de izbăvire". Astfel, printr-o răsturnare de situaţie, puterea „închiriată" de regele evreu va servi ca instrument al judecăţii în mîna lui Dumnezeu (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 324). ♦ Raderea capului, într-o cultură dominată de valori precum onoarea şi decenţa, era considerată înjositoare, fiind în mod tipic asociată cu sclavia. ♦ Teodoret interpretează în mod eronat pasajul, considerînd că Dumnezeu îl va pedepsi pe regele asirian folosind ca instrument al judecăţii pe regele mezilor şi al perşilor (TEODORET, IS. I, 3.450-460, p. 296). Lectura propusă de episcopul Cirului este posibilă din perspectiva sintaxei textului grec (*ξυρήσει κύριος... βασιλέως Ἀσσυρίων τὴν κεφαλήν*, „Domnul va rade capul împăratului asirienilor"), însă incorectă în lumina textului din BIBL.HEBR.

7:21

Numărul locuitorilor ţării va scădea atît de mult în urma crizei profeţite, încît cei rămaşi vor avea din belşug hrană numai din ceea ce produc animalele. Comentatorii nu au ajuns la un consens asupra versetului 21. Trebuie să-l înţelegem negativ (un om va salva de la pieire numai o juncă şi două oi) sau, dimpotrivă, pozitiv, adică cei rămaşi în viaţă vor avea un surplus de avere, pe seama celor morţi. ♦ Secvenţa *δάμαλιν βοῶν* (*juncă de boi* MS.45, BIBL.1688; cf. *a young cow of the cattle* SEPT.ENGL., *eine junge Kuh von Rindern* SEPT.GERM.) transpune o expresie idiomatică ebraică – *'eglat baqar* – care înseamnă literal 'juncă din turmă'. Începînd cu secolul al XVIII-lea, secvenţa a fost redată printr-un singur echivalent: *junincă* (BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA).

7:22

Tradiţia septuagintală înregistrează variaţii în prima parte a versetului: *πονεῖν* (SEPT.FRANKF.; *ostenind* MS.45), *πιεῖν* (*a bea* BIBL.1688, BIBL.MICU) sau *ποιεῖν* ('a face'). Ultimul verb se potriveşte mai bine în context, de aceea l-am păstrat în traducere: *belşugul de lapte pe care îl vor* ***face*** (s.n.). ♦ Textul ebraic conţine secvenţa *hem'aʰ udᵏvaṣ* („cheag şi miere"), redată în SEPT.RAHLFS prin *βούτυρον καὶ μέλι* („unt şi miere"). SEPT.FRANKF. conţine o lecţiune alternativă secundară: *βούτυρον καὶ γάλα* (*unt şi lapte* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA). Corectarea textului s-a făcut abia odată cu publicarea BIBL.1914. ♦ Combinaţia „unt şi miere" sugerează că oamenii vor folosi cu precădere hrana oferită de natură, fiindcă ordinea firească a muncilor agricole a fost grav perturbată de război.

7:23-25

Absenţa lucrătorilor va atrage consecinţe asupra culturilor: viile alese vor deveni *χέρσον* (*ţelină* MS.45, BIBL.1688) şi mărăciniş. O mare parte din ceea ce fusese teren cultivat va deveni teren sălbatic, cutreierat de fiarele cîmpului. ♦ Secvenţa *cu săgeată şi săgetături* (MS.45, BIBL.1688) traduce incorect gr. *μετὰ βέλους καὶ τοξεύματος*, „cu săgeată şi cu arc" (*cu săgeată şi cu arce* BIBL.MICU, BIBL.1914). În BIBL.ANANIA, ordinea celor două elemente este inversată: *cu arcul şi săgeata*. ♦ Secvenţa *ὄρος ἀροτριώμενον* este interpretată de către Teodoret în mod simbolic (*τροπικῶς*) cu referire la poporul evreu care cultiva legea şi profeţii, care trăia fără frică în perioada cînd se bucura de legămîntul cu Dumnezeu. Consecvent polemicii sale antiiudaice, autorul consideră că „acest munte a fost lipsit de cei care îl lucrau din pricina nerodirii şi a devenit o păşune a raţionamentelor iraţionale" (TEODORET, IS. I, 3.485-495, p. 298).

Capitolul al 8-lea

Primele patru versete din acest capitol poartă ecoul profeţiei din 7:14-16, ceea ce îi determină pe numeroşi comentatori să considere că semnul anunţat în 7:14 se împlineşte, în primă instanţă, prin naşterea lui Maher-Şalal-Haş-Baz.

8:1

În textul ebraic, suportul (*gillayon*) folosit de profet este o placă de lemn sau de metal. Gr. *τόμος* (*bucată* MS.45, *bucată de hîrtie* BIBL.1688, *hîrtie* BIBL.MICU, BIBL.1914, *caiet* BIBL.ANANIA, *Blatt* SEPT.GERM.) denumeşte în mod obişnuit un sul de papirus (*scroll* SEPT.ENGL.; cf. 1Ezd. 6:22 SEPT.RAHLFS). ♦ Secvenţa ebr. *beheret 'enoş* („cu condei de om") are un înţeles incert, dar a fost tradusă în greacă în mod literal: *γραφίδι ἀνθρώπου*. Unii comentatori propun sensul de 'condei obişnuit', făcînd trimitere la Deut. 3:11, unde se foloseşte o sintagmă similară, cu referire la o unitate de măsură („cotul omenesc"). Wildberger propune vocalizarea *heret 'anuş* „condei al nenorocirii" (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 330-331), însă interpretarea sa este considerată de Blenkinsopp drept cea mai puţin probabilă (BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 237). ♦ Numele copilului este menit să evoce rapiditatea şi ferocitatea invadatorilor asirieni care vor jefui ţara. ♦ Deşi în MS.45 şi BIBL.1688 secvenţa *pentru că de faţă iaste* apare în versetul 2,

ca în SEPT.FRANKF., consider că ea reprezintă o justificare a numelui scris pe bucata de papirus şi că subiectul verbului *πάρεστιν* este invadatorul anunţat: *«Pentru a se face iute jaf din prăzi", căci [duşmanul] este aici.»* (traducerea noastră).

8:2

Spre deosebire de textul ebraic, *Septuaginta* conţine un imperativ (*ποίησον*, „să faci") care se potriveşte mai bine în context. Profetului i se porunceşte să ia martori, probabil pentru a da o greutate mai mare acţiunilor sale şi pentru a atrage atenţia asupra mesajului. Oswalt susţine că personajul cu numele Urie (*Uría* MS.45, BIBL.1688) este cel menţionat în 4Reg. 16:10-16 (OSWALT, IS. 1-39, p. 222). ♦ Numele ebr. *Yeberekyahu* a devenit în greacă *Βαραχίας*. Personajul cu numele „Zaharia" din acest text nu trebuie confundat cu autorul cărţii *Zaharia* din grupul celor doisprezece Profeţi Minori. ♦ În loghionul din Mat. 23:35, Iisus îi acuză pe farisei că vor da socoteală pentru orice sînge nevinovat care s-a vărsat pe pămînt de la sîngele lui Abel pînă la sîngele lui Zaharia fiul lui Barachia, „pe care l-aţi ucis între templu şi altar". Tradiţia orală păstrată în acest verset este eronată. Personajul despre care se afirmă că a fost ucis în curtea templului este Zaharia, fiul preotului Iodae (Iehoiada), preotul care a înlăturat-o pe regina Atalia şi l-a pus în scaun pe tînărul prinţ Ioas (2Paral. 23). După moartea preotului Iehoiada, regele Ioas a căzut în idolatrie şi a fost mustrat în mod public de către Zaharia (2Paral. 24:20). Acţiunea de „disidenţă" a lui Zaharia a provocat formarea unei conspiraţii care a pus la cale omorîrea lui cu pietre în chiar curtea templului. Confuzia dintre cele două personaje se datorează faptului că în Scriptură sînt pomenite treizeci şi una de persoane care poartă numele Zaharia (vezi ABD, vol. 6, p. 1057-1061).

8:3

Corespondenţele verbale dintre 8:3 şi 7:14 sugerează o legătură strînsă între cele două versete: *ἐν γαστρὶ ἕξει*, *în pîntece va lua* BIBL.1688 (7:14) şi *ἐν γαστρὶ ἔλαβεν*, *luo în pîntece* BIBL.1688 (8:3); *καὶ τέξεται υἱόν*, *şi va naşte fiiu* BIBL.1688 (7:14) şi *καὶ ἔτεκεν υἱόν*, *şi născu fiiu* BIBL.1688 (8:3); *καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ*, *vei chema numele lui* BIBL.1688 (7:14) şi *κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ*, *cheamă numele lui* BIBL.1688 (8:3). ♦ Este greu de precizat dacă titlul de *προφῆτις* (*prorociţă* MS.45, BIBL.1688, *proorociţă* BIBL.ANANIA) este dat soţiei lui Isaia în virtutea legăturii de căsătorie cu un profet sau dacă ea însăşi avea această vocaţie (cf. Ieş. 15:20; Jud. 4:4; 4Reg. 22:14; Neem. 6:14 pentru alte exemple de profetese). ♦ În textul ebraic, numele din versetul 1 (Maher-Şalal-Haş-Baz) este reluat în mod identic în versetul 3. Textul grec conţine două traduceri pentru acelaşi nume: *τοῦ ὀξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων* (8:1, *Ca iute pradă a face jafurilor* BIBL.1688) şi *ταχέως σκύλευσον ὀξέως προνόμευσον* (8:3, *De sîrg pradă iute jăfuieşte* BIBL.1688). ♦ Fiindcă numele copilului născut face referire la pradă, Teodoret face legătura între acest verset şi Mat. 12:29 (în care Iisus vorbeşte despre legarea şi jefuirea celui tare), pentru a concluziona apoi că, de îndată ce s-a născut, Iisus a jefuit primele averi ale Diavolului (*τὰ πρῶτα σκεύη τοῦ διαβόλου*), anume pe magi, pe care i-a adus ca să i se închine (TEODORET, IS. I, 3.521-525, p. 302).

8:4

În cîţiva ani de la naşterea copilului, capitalele celor două puteri aliate, Damascul şi Samaria, vor fi jefuite, iar bogăţia lor va fi transportată în Asiria. În 734, Tiglat-Pileser a dat o lovitură considerabilă celor două puteri.

8:5-6

Deşi nu deţinem informaţii despre traseul rîului Siloam (tunelul omonim care aduce apă în cisterna Siloam datează din perioada regelui Ezechias), comparaţia dintre acest rîu şi Eufratul este transparentă. În substrat este criticat interesul pe care poporul îl are faţă de Asiria, simbolizată aici prin rîul care o străbate. ♦ Referirea la Raasson şi la fiul lui Romelias pune probleme atît în textul ebraic (OSWALT, IS. 1-39, p. 225), cît şi în cel grec. În ce sens îl doreşte regatul de sus ca rege pe Raasson, dacă în 7:1 ni s-a spus că Ahaz şi curtea lui sînt înspăimîntaţi? Teodoret a ocolit dificultatea, admiţînd că poporul şi-a schimbat părerea şi că preferă regatul Samariei şi al Damascului. Pentru episcopul de Cir, sintagma-cheie din text este „apa Siloamului, care curge liniştit". Acest simbol se referă nu la Ahaz, regele nelegiuit, ci la pruncul numit Emanuel, despre care s-a profeţit că „Nu va striga, nici nu va ridica [glasul], nici nu se va auzi afară vocea lui" (Is. 42:2) (TEODORET, IS. I, 3.550-560, p. 304). ♦ Caracterul dificil al versetului i-a făcut pe unii comentatori să considere că sensul literal este irelevant şi că ceea ce primează este sensul de adîncime. Un bun exemplu de interpretare alegorică este oferit de Eusebiu, potrivit căruia apa Siloamului este învăţătura evangheliei, care cuprinde cuvîntul mîntuirii. Dat fiind că *Siloam* înseamnă 'trimis', numele trebuie înţeles ca referire la Cuvîntul lui Dumnezeu trimis de Tatăl. Pe cei care nu-l acceptă pe Siloam (adică pe Emanuel) şi cuvîntul lui plăcut şi roditor, ci aleg idolatria şi apostazia (simbolizaţi de Raasson şi Romelias), Dumnezeu îi va pedepsi cu ajutorul Rîului, adică regele Asirienilor, care este simbolul căpeteniei acestei lumi sau a puterii romane. Aceasta din urmă a venit peste cei care au respins apa Siloamului care curge lin, anume evanghelia Mîntuitorului (*apud* WILKEN, p. 112).

8:7-8

Invazia asiriană este comparată cu apa năvalnică a unui rîu care inundă cîmpia. Finalul versetului (gr. *μεθ' ἡμῶν*) corespunde numelui Immanuel (lit. „Dumnezeu cu noi"). Este posibil ca această secvenţă de text să aibă rolul de a le readuce aminte israeliţilor că, în ciuda profeţiilor sumbre, Dumnezeu nu şi-a abandonat poporul.

8:9-10

Tonul acestor versete este triumfal: profetul proclamă biruinţa asupra naţiunilor şi încheie cu aceeaşi exclamaţie

din 8:8: „cu noi este Dumnezeu".

8:11

Potrivit punctuației întîlnite în ediţiile critice ale *Septuagintei*, secvenţa *τῇ ἰσχυρᾷ χειρί* (*cu mînă tare* BIBL.1914) descrie răzvrătirea poporului (*With a strong hand do they reject the course of the way of this people* SEPT.ENGL., *Mit mächtiger Hand verweigern sie sich dem Weg dieses Volkes* SEPT.GERM.). Textul ebraic asociază ideea de „mînă tare" nu cu răzvrătirea poporului, ci cu felul lui Dumnezeu de a vorbi. O paralelă importantă întîlnim în Iez. 3:14: *şi mîna Domnului să făcea asupra mea tare* (BIBL.1688). Pentru alte exemple de personaje biblice care vorbesc sub inspiraţie divină fiindcă „mîna Domnului" este/ apasă peste ei, vezi WILDBERGER, IS. 1-12, p. 356-357.

8:12-13

Deşi sensul textului nu este limpede, putem deduce că profetul se adresează unui grup minoritar căruia i se cere să se delimiteze de declaraţiile şi atitudinile unei majorităţi care contestă mesajele profetice. Acest grup minoritar este îndemnat să nu cedeze sub impulsul fricii, fiindcă cel de care trebuie să se teamă este Dumnezeu.

8:14

Textul ebraic este problematic, fiindcă anunţă un mesaj aparent contradictoriu: „Dumnezeu va fi un sanctuar (ebr. *miqdaş*) şi o piatră de poticnire" (cf. *et erit vobis in sanctificationem in lapidem autem offensionis* VULG.). Această tensiune a fost rezolvată în diferite moduri: Wildberger sugerează emendarea textului, pe motiv că *miqdaş* ar fi o corupere a ebr. *miqşar* (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 355-356), dat fiind că termenul *qeşer* ('conspiraţie') apare de două ori în 8:12. Alţi cercetători propun emendări alternative: *moqeş* ('cursă', 'capcană'), termen pe care îl găsim şi în partea a doua a versetului (WAARD, p. 40), sau *taqşiru* („vei face să conspire"), soluţie propusă de Blenkinsopp, care consideră că forma actuală a TM este lipsită de sens (BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 241). ♦ Traducătorul grec a rezolvat tensiunea din acest verset cu ajutorul unei „clauze" care nu are corespondent în textul ebraic (*καὶ ἐὰν ἐπ' αὐτῷ πεποιθὼς ἦς*, *şi de vei fi pre el nedejduind* BIBL.1688, *şi de vei nădăjdui într-Însul* BIBL.MICU) şi care afirmă că Dumnezeu va fi un sanctuar pentru poporul său numai în anumite condiţii. ♦ În SEPT.FRANKF. versetul este inteligibil doar dacă este pus în relaţie cu propoziţia condiţională din versetul anterior: „Dacă te vei încrede în el, va fi sanctuar, nu piatră de poticnire". ♦ Ebr. *miqdaş* ('sanctuar') a fost tradus prin *ἁγίασμα* (SEPT.RAHLFS), înlocuit în unele manuscrise cu *ἁγιασμός* (SEPT.FRANKF.). ♦ Textul grec de care se foloseşte Teodoret are substantivul *οἶκοι* ('case'), ca în SEPT.FRANKF. Episcopul de Cir consideră că pluralul este justificat de faptul că profetul se referă simultan la casa lui Efraim şi la cea a lui Iuda (TEODORET, IS. I, 3.638-642, p. 310).

8:16

Textul ebraic conţine un imperativ adresat profetului („leagă mărturia şi pecetluieşte-o între ucenicii mei") care i-a făcut pe unii comentatori să considere că aici se încheie misiunea publică a lui Isaia. Textul grec pare să constituie o critică împotriva celor care „pecetluiesc legea ca să nu înveţe". ♦ Teodoret citează mărturia celor trei traducători – Aquila, Symmachus şi Teodotion: *Δῆσον τὸ μαρτύριον, σφράγισον νόμον ἐν διδακτοῖς μου*, „leagă mărturia, pecetluieşte legea cu degetele mele", însă îşi bazează interpretarea în special pe textul septuagintal, care conţine verbul *σφραγίζω* 'a pecetlui': cei care s-au apropiat de har au pus peceţi peste lege şi nu doresc să trăiască potrivit legii iudaice (TEODORET, IS. I, 3.658-664, p. 312).

8:17-18

Ultima parte a versetului 17 şi prima parte a versetului 18 sînt interpretate hristologic de către autorul Epistolei către Evrei (2:13) într-un capitol care explică rolul suferinţei în viaţa pămîntească a lui Iisus Hristos. Primul fragment este folosit pentru a arăta încrederea lui Hristos în Dumnezeu, iar al doilea citat este folosit ca argument că, urmare a suferinţelor sale, Hristos îi prezintă pe cei răscumpăraţi drept „copii" ai săi, dăruiţi de Dumnezeu. ♦ *Septuaginta* foloseşte verbul *ἔσται* („vor fi"), însă din capitolele anterioare deducem că cei doi fii ai lui Isaia (Şear-Iaşub şi Maher-Şalal-Haş-Baz) deja au fost semne pentru Israel.

8:19

Situaţia sumbră în care se găseşte Regatul de Sud favorizează formele de spiritualitate „alternativă", dintre care necromanţia este menţionată explicit. Pentateuhul interzice în mod strict consultarea necromanţilor (Lev. 19:31; 20:6, 27; Deut. 18:11), semn că astfel de practici constituiau o tentaţie puternică pentru evreii din vechime. Un celebru caz de necromanţie este descris în 1Reg. 28:7-25. În preziua unei bătălii care se anunţă crîncenă, regele Saul decide să apeleze la o femeie-necromant (*γυνὴ ἐγγαστρίμυθος*). Aceasta cheamă duhul profetului Samuel, care îl anunţă pe regele israelit că el şi fiul lui îşi vor găsi sfîrşitul în bătălia din ziua următoare. Episodul a fost tratat de Origen în a cincea sa omilie la cartea 1 Regi (= 1 Samuel), omilie rostită în preajma anului 240, cel mai probabil la Ierusalim (ORIGEN, SAM., p. 172-209). Autorul consideră că incidentul descris este real şi că Samuel (aflat în Hades pentru a pregăti sufletele de acolo pentru venirea lui Hristos) a răspuns apelului vrăjitoarei. Interpretarea lui Origen a fost combătută pe larg de Eustatie al Antiohiei, într-o lucrare dedicată acestui pasaj controversat. ♦ În raport cu SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF. inversează ordinea primelor elemente care urmează după verbul *ζητήσατε* („căutaţi"): *τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας* (*pe cei ce profeţesc din pîntece şi pe cei ce vorbesc din pămînt*, traducerea noastră). ♦ Gr. *ἐγγαστρίμυθος*, folosit de 15 ori în *Septuaginta*, traduce de regulă ebr. *'ov* ('duh al unui mort care prevesteşte viitorul'). Aici este folosit ca echivalent al ebr. *yidde'oni* ('spirit divinatoriu'). În tradiţia biblică românească, gr. *ἐγγαστρίμυθοι* (folosit şi în 19:3 şi

44:25) este lexicalizat iniţial printr-o perifrază: *cei ce grăiescu den pîntece* MS.45, BIBL.1688, *cei ce grăiesc din pântece* BIBL.MICU. Alţi echivalenţi: *vrăjitori* BIBL.1914, *cei ce au în ei duhul ghicitului* BIBL.ANANIA, *the ventriloquists* SEPT.ENGL., *die Bauchredner* SEPT.GERM. ♦ Termenul *limbă* (MS.45, BIBL.1688) are aici sensul de 'popor'. ♦ Întrebarea retorică este rostită de profet, care afirmă indirect că Israel nu ar trebui să consulte spiritele morţilor, ci să-l întrebe pe Dumnezeu.

8:21

Deşi gr. *ἄρχοντα* este la singular în SEPT.FRANKF., el apare tradus cu un termen la plural (*boiêrini* MS.45, BIBL.1688, *boiari* BIBL.MICU, *boieri* BIBL.1914). Lecţiunea *τὰ πάτρια* din SEPT.FRANKF. (*cêle părinteşti* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU/ *cele părinteşti* BIBL.1914, *rânduielile părinţilor voştri* BIBL.ANANIA) este în mod cert secundară. Forma corectă a textului este *πάταχρα* (*patachra* SEPT.ENGL., *Patachra* SEPT.GERM.), împrumut lexical din aramaică (*patahra* 'idol'; cf. comentariul la 37:38). Pentru a face textul inteligibil, am folosit această lecţiune în traducerea modernă din coloana a cincea. ♦ Profetul anunţă că foametea va aduce vrajbă şi că poporul îşi va ridica glasul nu doar împotriva conducătorilor, ci şi a zeităţilor în care îşi pusese încrederea. Pentru o critică mai amplă a idolatriei, *vide* cap. 44:9-20. ♦ Teodoret constată că, spre deosebire de textul folosit de el, unele manuscrise au *πάταχρα*, care corespunde textului ebraic şi celor trei interpreţi: Aquila, Symmachus şi Teodot (TEODORET, IS. I, 3.715-720, p. 312).

8:22

Secvenţa *τοῦτο πρῶτον ταχὺ πίε* din SEPT.FRANKF. (*aceasta întîiu de sîrg bea* MS.45, BIBL.1688) este o formă coruptă a textului *τοῦτο πρῶτον ταχὺ ποίει* („aceasta mai întîi degrabă să faci"; cf. *do this first; do it quickly* SEPT.ENGL.), reţinut de SEPT.RAHLFS. Textul din BIBL.MICU (9:1) se depărtează de SEPT.FRANKF., dar nu corespunde celui din SEPT.RAHLFS: *aceasta întâiu bea, degrab fă.*

Capitolul al 9-lea

Atmosfera sumbră de la finalul capitolului 8 este risipită în acest capitol de vestea că poporul va vedea o lumină şi că va avea parte de un izbăvitor în persoana unui copil minunat. Versetele 6-7 au fost interpretate mesianic încă din primul secol al erei creştine.

9:1

Teritoriul triburilor Zabulon şi Neftali corespunde zonei de nord a Galileei şi platoului Golan, scena conflictului siro-israelit care a dominat în bună măsură secolele IX-VIII. ♦ Versetul este citat în legătură cu activitatea lui Iisus Hristos în Mat. 4:15-16. ♦ Denumirea *Galiléa limbilor* (MS.45, BIBL.1688; *Galileea neamurilor* BIBL.MICU) este justificată de faptul că această regiune a fost mult mai eterogenă din punct de vedere etnic şi lingvistic. După 735, politica de deportări iniţiată de Tiglat-Pileser şi de colonizare cu populaţii aduse din Mesopotamia a accentuat diversitatea culturală a zonei. ♦ Adverbul *decinde* (MS.45; *decindea* BIBL.1688) traduce gr. *πέραν* şi, conform DLR, are sensul următor: 'dincolo', 'de cealaltă parte' (cf. *de ceaea parte de* BIBL.MICU).

9:2

Două elemente din acest verset (*σκότος* 'întuneric' şi *σκία θανάτου* 'umbra morţii') sînt prezente în cîntarea lui Zaharia (Luc. 1:79), ceea ce reprezintă un indiciu că valenţele mesianice ale acestui pasaj au fost aplicate lui Iisus Hristos. O legătură explicită între pasajul isaianic şi activitatea lui Iisus a fost stabilită de evanghelistul Matei în 4:13-16.

9:4

Una dintre biruinţele spectaculoase ale evreilor împotriva madianiţilor este relatată în cartea Jud. 7-8. La acelaşi episod se face aluzie în Ps. 82:10 (83:9 în BIBL.HEBR.).

9:5

Gr. *στολή* ar trebui tradus nu prin *podoabă* (MS.45, BIBL.1688), ci cu *robă* (*haină* BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA). ♦ Potrivit lui Teodoret, „veşmîntul luat prin înşelăciune" este chipul lui Dumnezeu în om. Prin înşelăciune, diavolul l-a despuiat pe om de slava care îl înveşmînta, însă îşi va primi pedeapsa şi vor da înapoi ceea ce au răpit (TEODORET, IS. I, 3.805-810, p. 322).

9:6

Pentru Iustin Martirul (*Apologia I*, 35), secvenţa „a cărui stăpînire va fi pe umărul lui" este o profeţie cu privire la răstignirea lui Iisus: „Cum că Hristos, după naşterea Sa, avea să rămînă necunoscut celorlalţi oameni, pînă la vîrsta bărbăţiei, fapt care s-a şi împlinit, ascultaţi cele profeţite în legătură cu aceasta. Profeţia spune: «Un copil s-a născut nouă şi un tînăr ni s-a dat, a cărui putere este pe umerii lui»; iar lucrul acesta aminteşte de puterea crucii, pe care, atunci cînd a fost răstignit, şi-a pus umerii săi, aşa cum se va arăta mai lămurit, în continuarea cuvîntului nostru" (IUSTIN, APOL., p. 48). ♦ Teodoret menţionează şi comentează alte traduceri ale acestui verset. Folosirea de către Symmachus şi Teodot a termenului *παιδεία* ('pedeapsă') în loc de *ἀρχή* ('stăpînire') îl ajută pe episcopul Cirului să facă legătura cu secvenţa *παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν* (Is. 53:5: *pedeapsa pentru pacea noastră [a fost] asupra lui*, traducerea noastră), care vorbeşte despre suferinţa lui Iisus Hristos. Hristos a fost sub blestem şi a purtat păcatele noastre, împlinind astfel profeţia. Traducerea făcută de Aquila este şi ea interpretată hristologic: prin *ἐγένετο τὸ μέτρον ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ* („dreapta măsură a fost pusă pe umărul său") trebuie să înţelegem că Hristos a opus păcatului lui Adam propria sa dreptate (TEODORET, IS., I, 3.820-835, p. 324). ♦ Teodoret este contrariat de faptul că titlul *Θεὸς ἰσχυρός* (*Dumnedzău vîrtucios* MS.45, *Dumnezău tare*

BIBL.1688; ebr. *'el gibbor*) a fost redat de Aquila şi ceilalţi traducători prin *ἰσχυρὸς δυνατός* („tare puternic"). ♦ Titlul *ἐξουσιαστής* (*biruitor* MS.45, *biruitoriu* BIBL.1688) este folosit de către episcopul de Cir ca argument împotriva ereziei lui Arie. Departe de a fi servitorul Tatălui (*ὑπουργὸν τοῦ πατρός*), Hristos este de acelaşi rang cu el (*ὁμότιμον*).

9:6-7

Versetele dau glas unei aşteptări mesianice intense. Profetul anunţă un conducător care va ocupa tronul lui David şi va restaura domnia lui, guvernînd cu judecată şi dreptate.

9:10

Paralelismul din textul ebraic marchează mai bine decît textul grec dorinţa vorbitorilor de a rezidi cu ajutorul unor materiale superioare: pietrele cioplite şi cedrii înlocuiesc cărămizile şi sicomorii. Prin contrast, în textul grec intenţia vorbitorilor este de a construi folosind atît cedri, cît şi sicomori. ♦ Gr. *συκαμίνους* (*dudi* MS.45, BIBL.1688/ *duzi* BIBL.MICU, *sycamores* SEPT.ENGL., *Maulbeerbäume* SEPT.GERM.) nu este cea mai fidelă traducere a ebr. *şiqmim*. Teodoret notează că echivalentul folosit de ceilalţi traducători este *συκομόρους* ('sicomori') (TEODORET, IS., II, 4.26, p. 14).

9:12

Modificarea operată de traducătorul grec, care transpune ebr. *fliştim* prin gr. *Ἕλληνας*, este pusă în evidenţă de Teodoret prin apelul la Aquila, Symmachus şi Teodot, care au folosit echivalentul *τοὺς Φυλιστίμ* ('pe filisteni'), vecinii de alt neam (*Ἀλλόφυλοι*) ai evreilor. Teodoret consideră că echivalentul folosit în *Septuaginta* se justifică prin faptul că între filisteni existau şi colonişti greci (TEODORET, IS., II, 4.35-40, p. 14).

Capitolul al 10-lea

Mesajele profetice din acest capitol gravitează în jurul a doi poli principali: (1) pedepsirea imperiului asirian („toiagul mîniei divine"), pe care Dumnezeu l-a folosit pentru a-şi „disciplina" poporul, şi (2) tema „rămăşiţei", acel mic grup de oameni prin care Dumnezeu intenţionează să-şi realizeze planurile pe care le are pentru Israel.

10:12

Versetul sugerează că, de îndată ce Dumnezeu va da lecţia cuvenită poporului său (*cînd va isprăvi Domnul de făcut toate [acestea] pe muntele Sionului şi în Ierusalim*, versiunea noastră), va aduce prăpăd şi peste asirieni, cărora li se reproşează că şi-au depăşit mandatul care le-a fost încredinţat.

10:14

SEPT.FRANKF. conţine la finalul versetului un adaos tributar textului ebraic: *ἀνοίγων τὸ στόμα, καὶ στρουθίζων*. În tradiţia biblică românească, traducerea verbului *στρουθίζων* („ciripind") s-a realizat iniţial printr-o calchiere (*păsărind* MS.45), echivalent înlocuit în BIBL.1688 prin *puind* şi în BIBL.MICU prin *să grăiască*. ♦ Teodoret observă că secvenţa *ἀνοίγων τὸ στόμα, καὶ στρουθίζων* („deschizînd gura şi piuind ca o vrabie"), din discursul îngîmfat al împăratului Asiriei, este tradusă de ceilalţi interpreţi prin *οὐκ ἐτόλμησε τρύσαι* („nu a îndrăznit să murmure"). În opinia sa, sensul ameninţării proferate de conducătorul asirian este acesta: „nu doar că nimeni nu va îndrăzni să opună rezistenţă, dar nimeni nu va îndrăzni nici măcar să piuie cum fac vrăbiile" (TEODORET, IS., II, 4.215-220, p. 30).

10:15

Profetul dezvoltă o imagine folosită la începutul capitolului. Dacă în 10:5 se spunea că Asiria are în mînă „toiagul" mîniei divine, acum ea este reprezentată simbolic prin termeni ca „secure" şi „fierăstrău". Întrebările retorice, cu iz sarcastic, din acest verset izvorăsc din convingerea că Dumnezeu este deasupra tuturor evenimentelor de pe scena politică internaţională.

10:18

Secvenţa ebr. *minnefeş ve'ad-basar* (literal „de la suflet la carne"; cf. *ab anima usque ad carnem* VULG.) este înţeleasă de unii comentatori ca expresie idiomatică folosită pentru a indica totalitatea. În lumina contextului, care prezintă judecata lui Dumnezeu manifestată prin foc, ea a fost tradusă prin „cu rădăcini şi ramuri" (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 428; BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 225). ♦ Termenul *pielíţe*, corespunzînd gr. *σαρκῶν*, a fost înlocuit cu *trupuri* în BIBL.1688.

10:22-23

Acest grupaj este citat de Sf. Pavel în Rom. 9:27-28, într-o secţiune în care apostolul le explică destinatarilor de ce Evanghelia nu a fost îmbrăţişată pe scară largă de evrei. Una dintre ideile subliniate de Sf. Pavel în cap. 9 este că resorturile îndurării lui Dumnezeu faţă de păcătoşi sînt insondabile şi că, în suveranitatea sa, Dumnezeu a hotărît să aibă milă atît de neamuri, cît şi de Israel. Totuşi, conform celor prevestite de profetul Isaia, nu tot Israelul va fi mîntuit. Potrivit lui Isaia, chiar dacă numărul fiilor lui Israel ar fi precum nisipul mării, numai rămăşiţa (*ὑπόλειμμα* — Rom. 9:27; *κατάλειμμα* — Is. 10:22) va fi mîntuită. BIBL.HEBR. nu foloseşte un limbaj soteriologic explicit, ci anunţă doar că „rămăşiţa se va întoarce" (ebr. *şe'ar yaşuv*). ♦ Stabilirea cu precizie a înţelesului verbului *συντέμνω* (lit. 'a scurta') în context este dificilă. Deşi termenul *λόγος* ar putea fi tradus şi prin *socoteală*, am considerat, în lumina comentariilor patristice, că el trebuie tradus prin *cuvînt*. ♦ Textul grec nu sugerează ideea de judecată care este prezentă explicit în originalul ebraic. Secvenţa *kol-ha'areţ* din BIBL.HEBR poate fi tradusă atît prin „întreaga ţară", cît şi prin „întregul pămînt". *Septuaginta* selectează al doilea înţeles, dînd „cuvîntului" (i.e. judecăţii) lui Dumnezeu o dimensiune universală: „un cuvînt însumat

va face Dumnezeu în întreaga lume". ♦ Teodoret vede în acest verset o referire la caracterul concis al propovăduirii (*τοῦ κηρύγματος τὸ σύντομον*), pe care îl explică în felul următor: ceea ce legea, în ciuda multelor ei porunci, jertfe şi pedepse, n-a putut să îndrepte, a îndreptat cuvîntul evanghelic, aducînd un leac „concentrat" (*σύντομον φάρμακον*) necesar mîntuirii: sfîntul botez. Acesta este „cuvîntul prescurtat" al dreptăţii, pe care Dumnezeu l-a dăruit nu doar evreilor, ci tuturor oamenilor (TEODORET, IS., II, 4.285-291, p. 34-36).

10:24

Ebr. *bᵉdereh miṣrayim* (lit. „în calea Egiptului" sau, figurat, „în maniera Egiptului") a fost redat în greacă prin *ὁδὸν Αἰγύπτου* („calea Egiptului"). În textul masoretic, Dumnezeu îşi încurajează poporul, îndemnîndu-l să nu se teamă de Asiria, chiar dacă din partea acestei puteri vor veni lovituri ca ale Egiptului. Manuscrisele de limbă greacă înregistrează variaţii semnificative. Potrivit SEPT.FRANKF., Dumnezeu anunţă că Asiria va aduce (*ἐπάγει*) o lovitură asupra poporului evreu, pentru a-i arăta calea Egiptului. ♦ Lecţiunea reţinută de SEPT.RAHLFS (*ἐγὼ ἐπάγω*) introduce o nuanţă teologică importantă: Dumnezeu însuşi este cel care aduce lovitura, pentru ca poporul lui să se refugieze în Egipt. Arie van der Kooij pune acest detaliu în legătură cu sensul special al secvenţei *οἱ κατοικοῦντες*, care ar viza numai o anumită parte a locuitorilor Ierusalimului (preoţii şi leviţii care fac slujbe pe muntele templului), şi vede aici un indiciu că traducătorul cărţii *Isaia* a ajustat textul tradus în acord cu agenda ideologică a evreilor stabiliţi în Egipt sub conducerea preotului Onias al IV-lea (pentru detalii, vezi studiul *The Septuagint of Isaiah*, în COOK/ KOOIJ, p. 65-69). ♦ Textul pe care îl citează Teodoret conţine lecţiunea *ἐγὼ ἐπάγω* („eu voi aduce"), care precizează natura divină a pedepsei (*παιδεία*) primite de Israel pentru păcatul idolatriei în care s-a complăcut şi pe care l-a deprins în Egipt. Episcopul de Cir consideră că traducerea lui Symmachus reflectă aceeaşi înţelegere: Israelul este pedepsit pentru că i-a imitat pe egipteni, căci termenul „cale" înseamnă adesea „viaţă" (TEODORET, IS. II, 4.300-308, p. 36).

Capitolul al 11-lea

Prima parte a capitolului (versetele 1-10) reprezintă o secţiune cu pronunţate accente mesianice. Primele cinci versete schiţează portretul moral al unui personaj care în tradiţia creştină a fost identificat cu Hristos. Versetele 6-9 prezintă trăsăturile epocii mesianice, care se distinge printr-o pace universală, inclusiv în sînul regnului animal, între speciile care formează verigi diferite ale lanţului trofic (lupul şi mielul, leopardul şi iedul, viţelul şi leul etc.).

11:1

Numele lui Iesai (Iese) figurează atît în cele două genealogii ale lui Iisus Hristos (Mat. 1:5-6; Luc. 3:32), cît şi în Fapte 13:22 şi Rom. 15:12. ♦ Pentru Teodoret, începutul acestui capitol prezintă atît originea dumnezeiască a lui Iisus, cît şi înrudirea sa omenească (*τὴν σαρκικὴν συγγένειαν*). Personajul mesianic profeţit de Isaia este descris cu ajutorul unor titluri care sînt folosite îndeobşte pentru Dumnezeu-Tatăl. Totodată, personajul profeţit a odrăslit, după trup, din Iesai, căci acesta din urmă este tatăl lui David (TEODORET, IS. II, 4.355-369, p. 40-42).

11:4

Ecouri textuale ale versetului 4 (*va lovi pămîntul cu cuvîntul gurii sale şi cu suflarea buzelor va nimici pe cel neevlavios*, versiunea noastră) se regăsesc în Apoc. 19:15 (*din gura Lui iese o sabie ascuţită, cu care să lovească neamurile* BIBL.ANANIA), respectiv 2Tes. 2:8 (*şi atunci se va arăta Cel-fără-de-lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale* BIBL.ANANIA). ♦ Textul folosit de Teodoret conţine un adaos important (*καὶ ἐλέγξει ἐν εὐθύτητι τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς*, „şi va mustra cu dreptate pe cei slăviţi ai pămîntului"), în care episcopul de Cir vede o dublă împlinire: la prima sa arătare Iisus a mustrat cu blîndeţe, însă la cea de a doua arătare va acţiona împărăteşte, aşezat pe un jilţ dumnezeiesc, pronunţînd sentinţe drepte (TEODORET, IS. II, 4.388-392, p. 44).

11:6

Gr. *πάρδαλις* (*pardus* VULG., *leopard* BIBL.ANANIA, *Panther* SEPT.GERM.) a fost de regulă tradus în româneşte prin *pardos* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914), preluare a lui *πάρδος*, termen întîlnit numai în greaca bizantină tîrzie şi în neogreacă. ♦ Prin precizarea că viţelul şi leul vor paşte împreună, profetul evocă în mod aluziv starea paradiziacă descrisă în Fac. 1:28-29. ♦ În înţelegerea lui Teodoret, animalele domestice şi cele sălbatice din acest verset pot fi interpretate figurat (*τροπικῶς*) ca reprezentări ale diferitelor tipuri umane: lupul reprezintă caracterul rapace; oaia — caracterul blînd; leopardul, graţie petelor, — caracterul multiform; iedul — caracterul simplu şi lipsit de răutate; leul — caracterul mîndru şi dominator; taurul — caracterul curajos. De altfel, episcopul Cirului vede împlinirea acestui verset în viaţa bisericii: „împăraţi, prefecţi, generali, soldaţi, meşteşugari, servitori şi cerşetori participă împreună la sfînta Masă, înţeleg acelaşi cuvinte, sînt socotiţi vrednici de aceeaşi scăldătoare (*κολυμβήθρας*)" (TEODORET, IS. II, 4.415-429, p. 46).

11:7

Ultima partea versetului este interpretată de Teodoret prin prisma realităţilor din biserica vremii sale: oameni care au din belşug bogăţii şi mijloace prin care să ducă o viaţă de lux preferă postul unei veţi de huzur, imitînd astfel leul carnivor care alege să mănînce ierburi (TEODORET, IS. II, 4.436-439, p. 48).

11:8

Deşi în general Teodoret recurge cu moderaţie la cheia de lectură alegorizantă, interpretarea pe care o dă acestui verset

depăşeşte practica obişnuită: copilul din acest verset îl simbolizează pe fericitul Pavel, care înfruntă cu îndrăzneală viperele din Atena, anume filozofii stoici şi epicureici din areopag (TEODORET, IS. II, 4.440-447, p. 48).

11:10

Versetul este citat (cu adaptări) de către Sf. Pavel în Rom. 15:12, într-un pasaj care îl prezintă pe Iisus Hristos ca împlinire a promisiunilor făcute de Dumnezeu strămoşilor poporului evreu. Deşi Iisus a venit ca „slujitor al circumciziei" (identificîndu-se, aşadar, sub aspect etnic cu poporul evreu), el este anunţat de Isaia drept cel care „se ridică să conducă neamuri" şi în care „neamurile vor nădăjdui". ♦ Teodoret găseşte în acest verset o confirmare suplimentară a profeţiei mesianice din Fac. 49:10, care anunţă „aşteptarea neamurilor". Mesia cel aşteptat nu domneşte doar peste iudei, ci şi peste neamuri, fiindcă cei care cred în el sînt nu iudeii, ci naţiunile. Din acest motiv, trebuie deplînsă nerozia celor care aplică această profeţie lui Zorobabel, care nu doar că nu a stăpînit deloc peste neamuri, dar nici măcar peste toţi iudeii (TEODORET, IS. II, 4.475-481, p. 50).

11:11

Traducătorul grec adaptează în traducere două dintre numele ebraice din această listă: *Şin'ar* şi *Hamath*. Cel dintîi termen (redat de regulă în *Septuaginta* prin *Σενναάρ*, iar uneori prin *Βαβυλών*, ca în Dan. 1:2 şi Zah. 5:11) este glosat prin secvenţa „răsăritul soarelui" (*ἡλίου ἀνατολή*). Echivalarea lui *Hamath* cu Arabia este îndoielnică. Negreşit, traducătorul va fi renunţat la toponimul obscur tocmai fiindcă cititorii lui elenofoni nu l-ar fi putut asocia cu nimic.

11:12

„Semnul" ridicat de Dumnezeu între neamuri este, pentru Teodoret al Cirului, semnul crucii, prin care cei din Israel şi cei din Iuda au fost călăuziţi dinspre rătăcire spre adevăr (TEODORET, IS. II, 4.510-516, p. 54).

11:15

Transcrierea *cuvînt silnic* din ediţia 1988 a BIBL.1688 şi din ARVINTE-CAPROŞU este eronată. Transcrierea corectă este *cu vînt silnic* (gr. *πνεύματι βιαίῳ*, *cu vînt silnic* MS.45, *cu vânt iute* BIBL.MICU). ♦ Pentru secvenţa *ἐν ὑποδήμασιν* („în sandale") întîlnim echivalenţii *cu ciobotele* (MS.45), respectiv *cu cizmele* (BIBL.1688). BIBL.MICU şi BIBL.1914 folosesc participiul *încălţat*. O formulare mai liberă întîlnim în BIBL.ANANIA: *cu piciorul*. ♦ Pentru Teodoret, „rîul" simbolizează rătăcirea produsă de idolatrie; oamenii îşi pun nădejdea în acest rîu, care îi ajută să culeagă roadele pămîntului şi astfel devin sclavi ai înşelăciunii produse de idolatrie. Promisiunea lui Dumnezeu că îşi va întinde mîna asupra rîului cu un rîu năprasnic trebuie înţeleasă în sensul că prin autoritatea oamenilor evlavioşi sanctuarele idolilor au fost nimicite, iar cultul demonilor a fost interzis prin lege. Episcopul de Cir mai notează că profeţia din acest verset s-a împlinit atunci cînd Egiptul a fost împărţit de către romani în şapte provincii, devenind accesibil pentru propovăduitorii adevărului (TEODORET, IS. II, 4.557-566, p. 58).

11:16

Textul ebraic prezintă în termeni profetici revenirea din Asiria a unei „rămăşiţe" pentru care întoarcerea în pămîntul făgăduinţei este comparabilă cu experienţa paradigmatică a exodului din Egipt. Evreii care se întorc în ţară nu călătoresc pe un drum obişnuit, ci pe o *m^esilla* (NRSV *highway*), termen care denumeşte un drum construit cu materiale speciale, foarte adesea piatră cubică. Traducătorul grec a omis complet referirea la Asiria, aplicînd textul exclusiv la situaţia rămăşiţei din Egipt (*τῷ καταλειφθέντι λαῷ μου ἐν Αἰγύπτῳ*, *celui ce au rămas norod al mieu întru Éghiptu* MS.45). Am avea aici un nou exemplu de adaptare a textului biblic la contextul diasporei evreieşti din Egipt ori chiar o referire la un grup mai restrîns (pentru detalii, vezi studiul *The Septuagint of Isaiah*, în COOK/ KOOIJ, p. 69-71).

Capitolul al 12-lea

Acest capitol conţine formule specifice psalmilor de laudă şi recunoştinţă. După numeroasele profeţii care anunţă judecata aspră a lui Dumnezeu, cititorul parcurge un text în care autorul dă glas sentimentului de recunoştinţă că Dumnezeu şi-a abătut mînia de la popor şi recunoaşte în mod public activitatea sa mîntuitoare. Termenii vagi în care este descrisă mîntuirea în acest capitol şi prezenţa unui limbaj foarte asemănător celui întîlnit în psalmii de recunoştinţă îi determină pe cei mai mulţi cercetători să considere că materialul cuprins în Is. 12 este ulterior capitolelor asociate cu profetul Isaia (WILDBERGER, IS. 1-12, p. 502).

12:3

Traducerea corectă a gr. *σωτηρίον* (din secvenţa *πηγῶν τοῦ σωτηρίου*, „izvoarele mîntuirii") este *mîntuire*, nu *mîntuitor* (MS.45, BIBL.1688)/ *Mântuitoriu* (BIBL.MICU), *mântuitor* (BIBL.1914). Lectura hristologică făcută de Samuil Micu acestui verset reiese şi din scurta notă ataşată acestui verset: „Din Sfinta Scriptură, şi din Sfintele Taine, şi din ranele lui Hristos". ♦ În iudaismul rabinic, versetul a fost folosit ca justificare a libaţiilor practicate de Sukkot: un urcior de aur cu apa luată din scăldătoarea Siloamului era turnat pe altar de preot, în vreme ce mulţimea îşi manifesta bucuria, iar cîntăreţii templului sunau din şofar (*Mişna*, *Sukkah* 4:9–5:1).

Capitolul al 13-lea

Capitolul constituie o profeţie cu elemente de diatribă, care descrie căderea Babilonului. Potrivit lui Blenkinsopp, singurul element care permite ancorarea istorică a acestei secţiuni este referirea la mezi (Is. 13:17), pe care Iahve îi

asmute asupra Babilonului. Acest element ar sugera că poemul se referă la situaţia din deceniul care precedă cucerirea Babilonului de către armatele lui Cyrus al II-lea în 539 î.Hr. (BLENKINSOPP, IS. 1-39, p. 277).

13:2

Secvenţa *rugaţi-vă cu mîna* (MS.45, BIBL.1688) traduce îndemnul din gr. *παρακαλεῖτε τῇ χειρί* (*chemaţi cu mâna* BIBL.MICU) pe care l-am redat, mai firesc, prin *faceţi semn cu mîna*. ♦ Potrivit lui Teodoret, unii comentatori consideră că termenul „căpetenii" face referire la puteri nelegiuite (*πονηρὰς δυνάμεις*). Episcopul de Cir nu este de acord cu o asemenea interpretare, drept care propune două posibile piste hermeneutice: fie este vorba de căpetenii instituite de rege, fie de îngerii cărora li s-a încredinţat o anumită naţiune de la început, conform Deut. 32:8 (TEODORET, IS. II, 5.18-24, p. 66).

13:3

Traducerea greacă a cărţii *Isaia* introduce o dimensiune hiperbolică în text, redînd ebr. *gibboray* („vitejii mei") prin *γίγαντες* (*uriiaşi* MS.45, BIBL.1688). Teodoret notează că Symmachus şi Aquila au preferat un termen pe care îl putem considera mai puţin „mitologizant", anume *δυνατούς*, „puternici" (TEODORET, IS. II, 5.36-37, p. 68). ♦ Textul din SEPT.FRANKF. este rezultatul unei haplografii. Cel mai probabil, în anumite manuscrise, folosite şi de cărturarii care au tipărit primele ediţii ale *Septuagintei*, textul a fost copiat în mod eronat. Fragmentul *ἡγιασμένοι εἰσίν, καὶ ἐγὼ ἄγω αὐτούς* a fost omis deoarece, printr-o *aberratio oculi* (*i.e.* „saut du même au même"), copistul a trecut de la prima secvenţă *ἐγὼ ἄγω αὐτούς* la cea de a doua, identică. SEPT.RAHLFS include lecţiunea mai lungă. ♦ Teodoret atestă un text care conţine participiul *ἡγιασμένοι*, prezent şi SEPT.RAHLFS. Comentatorul arată că duşmanii Babilonului nu sînt în nici un caz „sfinţi". Ei sînt numiţi aşa în maniera de exprimare proprie Scripturii (*κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς θείας γραφῆς*). Sînt numiţi „sfinţi" fiindcă sînt puşi deoparte de către Dumnezeu pentru o anumită nevoie (TEODORET, IS. II, 5.25-34, p. 66).

13:8

Secvenţa *să vor împărechia unul cătră altul* (MS.45, BIBL.1688) reprezintă o traducere eronată a gr. *συμφοράσουσιν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον*, „se vor jeli unul către altul" (cf. *se vor plânge unul către altul* BIBL.MICU, BIBL.1914). Eroarea se datorează probabil confuziei făcute de Milescu între *συμφοράζω* ('a jeli') şi *συμφορέω* ('a aduna').

13:10

Deşi ebr. *kᵉsilim* este la plural ('constelaţii'), făcînd probabil trimitere nu doar la Orion (cf. Am. 5:8; Iov 9:9; 38:31), ci şi la alte constelaţii la fel de strălucitoare, traducătorul grec a folosit singularul: *Ὡρίων*. ♦ *Raliţa* (MS.45, BIBL.1688) este numele vechi (de origine slavonă) al Orionului (*Ὡρίων*), pe care îl găsim menţionat în *Iliada* (18.483-489) alături de celelalte constelaţii zugrăvite de zeul Hefaistos pe scutul gigantic al lui Ahile: „Glia făcut-a, şi cerul, şi-apoi, lângă ele, şi marea,/ Soarele nepieritor şi cu Luna, cu faţa ei plină,/ Stelele-n cer, preaslăvite, a boltei mărită podoabă,/ Lângă Pleiade Hyadele iar, şi cu mîndrul Orion,/ Ursa, la fel, ce şi «Carul» la unii şi alţii se cheamă −/ Ea, ce se-ntoarce în loc şi ia seama mereu la Orion,/ Singura ce nu se-nmoaie nicicând în Ocean şi cuprinsu-i" (HOMER, IL., p. 379). BIBL.MICU renunţă la denumirea slavonă în favoarea numelui grec − Orion, folosit, de asemenea, în BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. ♦ Sf. Vasile cel Mare precizează că Orionul este cea mai luminoasă dintre constelaţii şi o descrie în detaliu, după cum urmează: „Este clar că Scriptura numeşte Orion constelaţia celor douăzeci şi două de stele, pe care unii o numesc Plugarul (*Βοώτης*); pe acestea unii pricepuţi în acestea le împart [în categorii] şi spun că patru sunt de mărimea a treia, nouă dintre ele de [mărimea] a patra şi celelalte nouă de [mărimea] a cincea. Iar această adunare de stele este situată în partea nordică, care este numită de către Scriptură ca un singur corp, Orion. Acestea se numesc astre, iar nu stele, pentru că mulţimea astrelor indică o constelaţie, iar stea este numită fiecare în parte. Scriptura aminteşte şi de Arcturus, steaua pe care o vedem în mijlocul părţilor lui Orion, roşiatică" (VASILE CEL MARE, p. 312-313). Descrierea precisă a constelaţiei Plugarul (*Βοώτης*) se găseşte la Ptolemeu (*Syntaxis mathematica*, ed. J. L. Heiberg, vol. 1.2, Teubner, Leipzig, 1903, p. 132-137), cu precizarea că, potrivit astronomului grec, Arcturus este de fapt mai jos de Plugar, între coapsele acestuia (*μεταξὺ τῶν μηρῶν*), nu „între părţi" (*μεταξὺ τῶν μερῶν*) cum spune textul vasilian.

13:11

Termenul *sudalmă* (din secvenţa *voi piêrde sudalma celor fără dă lêge* MS.45, BIBL.1688) traduce gr. *ὕβρις* 'trufie' (*sumeţiia* BIBL.MICU, *semeţia* BIBL.1914, *mândria* BIBL.ANANIA).

13:12

BIBL.HEBR. foloseşte ca termen de comparaţie doi termeni pentru aur: *paz* ('aur pur') şi *ketem* ('aur'). Despre ultimul se afirmă că a pătruns mai tîrziu în ebraică, probabil din nubiană. Aceeaşi rădăcină se întîlneşte şi în akk. *kittimmu* ('aurar') (TWOT, p. 549). Secvenţa ebr. *vᵉ'adam mikketem 'ofir* („şi omul va fi precum aurul de Ofir") a fost amplificată şi adaptată în greacă: „omul va fi mai preţios decît piatra din Souphir". Ebr. *'ofir* înregistrează 13 ocurenţe în BIBL.HEBR., însă ele sînt redate în mod diferenţiat (fără accent) în SEPT.RAHLFS: *Ουφιρ* (Fac. 10:29), *Σωφηρα* (3Reg. 9:28), *Σουφιρ* (3Reg. 10:11), *Ωφιρ* (Iov 22:24). ♦ În versetul de faţă, SEPT.RAHLFS reţine lecţiunea *Σουφιρ*, întîlnită şi la Teodoret. ♦ Traducerea inexactă din VULG. (*pretiosior erit vir auro et homo mundo obrizo*) poate fi explicată dacă luăm în considerare faptul că, în comentariul său la *Isaia*, Ieronim a considerat că lat. *obrizum* corespunde ebr. *'ofir*: „nota quod in hebraico pro generali auro phaz, pro obrizo ophir scriptum est" (IERONIM, IS. I, V.13.12). ♦ Prin *piatra de safir* (*sapfir*

BIBL.1688, *piiatra safirului* BIBL.MICU, *piatra Sapfirului* BIBL.1914, *nestemata din Safir* BIBL.ANANIA) am tradus gr. *ὁ λίθος ὁ ἐκ σαπφείρ* (lit. *piatra de la Sapfir*, MS.45). ♦ Sf. Vasile cel Mare dă următoarele lămuriri la acest verset: „Sufirul este o ţară din neamul indian, în care se află pietre preţioase. Iar aurul nelămurit este cel care nu are în el niciun amestec cu o materie străină, ci când se arată deodată, convinge vederea că este încercat şi neamestecat cu bronz sau cu vreun alt aliaj" (VASILE CEL MARE, p. 315-316). ♦ O explicaţie similară oferă şi Teodoret al Cirului: aurul netrecut prin foc, cunoscut şi sub numele de *ὄβρυζον*, este cel care pare lămurit chiar şi fără să fie trecut prin foc (TEODORET, IS. II, 5.101-105, p. 74).

13:16

Secvenţa *sparge-i-vor* (MS.45, BIBL.1688) corespunde gr. *ῥάξουσιν* („vor zdrobi"). Inadecvarea stilistică a primei părţi din acest verset (*şi fiii lor sparge-i-vor înaintea lor* BIBL.1688) a fost remediată în BIBL.MICU: *şi pre fiii lor înaintea lor îi vor ucide.*

13:18

Termenul *săgetături* (MS.45, BIBL.1688) corespunde gr. *τοξεύματα* (*arce* BIBL.MICU, BIBL.1914).

13:20

Teodoret precizează că termenul „arabi" îi denumeşte pe „sarazini", populaţii care veneau frecvent în zonele respective, aduşi de negustorie şi alte activităţi de schimb. În vremea episcopului de Cir, „chiar şi palestinienii îi numesc 'arabi' pe sarazini" (TEODORET, IS. II, 5.160-165, p. 78).

13:21

Iniţial, textul gr. *καὶ ἆρα παύσονται ἐκεῖ θηρία* (SEPT.FRANKF.) a fost tradus în MS.45 prin *şi oare înceta-vor acoló hiarăle* (aşa cum este şi în BIBL.1688). O mînă ulterioară a corectat textul (*oare întoarce-să-vor acoló hiarăle*), probabil în încercarea de a face versetul mai inteligibil. Lecţiunea corectă, mult mai adecvată în context, este *καὶ ἀναπαύσονται* (SEPT.RAHLFS, „şi se vor odihni"), care se reflectă şi în traducerea din coloana a cincea. ♦ Sf. Vasile cel Mare este conştient că în spatele termenului *σειρῆνες* stă, de fapt, un termen ebraic redat de către alţi traducători prin „struţi", dar nu exclude posibilitatea ca autorul să aibă în vedere fiinţe demonice: „Cuvântul din afară (păgân) transmite că sirenele sunt femei care cântă, dar aici pare să fie numele unor demoni. De aceea Aquila numeşte «sirenele» «struţi». Este un animal iubitor de singurătate, care sălăşluieşte de cele mai multe ori în nisipurile cele mai neroditoare. De aceea Scriptura redă pustiul extrem prin sălăşluirea struţilor" (VASILE CEL MARE, p. 321).

13:22

Gr. *ὀνοκένατυροι*, lit. „măgaro-centauri", a fost folosit de traducătorul grec ca echivalent al ebr. *'iyym* ('şacali'). Este greu de precizat în ce măsură traducătorul grec a considerat că un *ὀνοκένατυρος* (termen folosit şi în Is. 34:11, 14) există în realitate. În orice caz, această opţiune de traducere cu valenţe „mitologizante" este surprinzătoare. ♦ Pentru echivalarea gr. *ὀνοκένατυροι* în tradiţia biblică românească au fost folosiţi următorii termeni: *măgarotauri* MS.45, *onochentavri* BIBL.1688/ *onochentaori* BIBL.MICU, BIBL.1914, *satiri* BIBL.ANANIA, *onokenaturi* SEPT.NEC. ♦ Cu privire la creaturile menţionate în acest verset, Teodoret scrie următoarele: „Natura demonilor este incorporală, dar, fiindcă au obiceiul de a-i înşela pe oameni, îi fac să vadă forme stranii. Profetul le-a dat deci nume potrivit opiniei oamenilor; numeşte «onocentauri» ceea ce oamenii din vechime numeau *ἐμπούσας* şi ceea ce oamenii de acum numesc prin termenul *ὀνοσκελίδας*, iar «sirene» pe cei care înşală prin tot soiul de vicleşuguri" (TEODORET, IS. II, 5.181-190, p. 80). ♦ Creaturile enumerate în Is. 13:21-22 figurează într-o scurtă secţiune „demonologică" din *Convorbirile* lui Ioan Casian: „Autoritatea Scripturilor ne învaţă, de asemenea, că există duhuri de noapte, de zi şi de amiază. Am avea nevoie de prea mult timp dacă am parcurge toate cărţile Scripturilor, pentru a arăta unul câte unul diferitele feluri de duhuri necurate, cum sunt, arătaţi de prooroci, onocentaurii, satirii, sirenele, lamiile, bufniţele, struţii, aricii, cum sunt în psalmi aspida şi basiliscul, sau cum sunt în Evanghelie leul, balaurul şi scorpionul, sau demonii numiţi de Apostol principi ai lumii acesteia, conducători ai întunecimilor şi duhuri ale răului. Nu trebuie să ne închipuim că aceste nume sunt date la întâmplare, ci după asemănarea pe care o au duhurile cu fiarele sălbatice, mai mult sau mai puţin primejdioase, unele deosebindu-se prin cruzimea şi turbarea lor, altele prin puterea răului pe care-l fac între celelalte fiare sau şerpi. Astfel, unul este numit leu datorită furiei şi ferocităţii sale, altul basilisc după veninul său care ucide chiar înainte de a fi fost simţită muşcătura, iar alţii au primit denumirea de onocentauri, arici ori struţi, datorită răutăţii lor mai puţin primejdioase" (IOAN CASIAN, VII.32, p. 187).

Capitolul al 14-lea

Cea mai mare partea a capitolului este ocupată de profeţia împotriva Babilonului, care conţine o secţiune (versetele 12-15) devenită celebră în istoria interpretării pentru faptul că (alături de Iez. 28:13-17) a fost înţeleasă ca descriere a răzvrătirii şi căderii lui Satan.

14:1

Teodoret echivalează gr. *γιώρας* cu „prozelit", denumire dată de evrei acelor neevrei care se alăturau lor şi care îmbrăţişau modul de viaţă (*πολιτείαν*) potrivit legii (TEODORET, IS. II, 5.207-210, p. 82).

14:4

Terminologia folosită în textul grec (*ὁ ἀπαιτῶν*, lit. „perceptorul") sugerează că asuprirea despre care vorbeşte profetul este în primul rînd fiscală (cf. *exactor* VULG.). Teodoret comentează versetul după cum urmează: „Babi-

lonianul cerea un bir foarte greu de la supuşi; cînd împărăţia sa este nimicită, sînt izbăviţi cei apăsaţi de tribut" (THEODORET, IS. II, 5.230-234, p. 84). ♦ Utilizări similare ale verbului *ἀπαιτέω* se întîlnesc în Is. 3:12 şi Is. 9:3. Din raţiuni stilistice, nu am putut păstra uniformitatea în traducerea din coloana a cincea.

14:9

Teodoret observă în mod just că Scriptura foloseşte uneori personificarea (*προσωποποιία*) pentru a transmite anumite lucruri mai clar. În versetul de faţă, moartea (care altminteri este lipsită de substanţă) este prezentată ca avînd substanţă (*ἐνυπόστατον*), însufleţită şi înzestrată cu raţiune (THEODORET, IS. II, 5.250-255, p. 86).

14:11

SEPT.FRANKF. conţine lecţiunea *κατάλειμμα* (*rămăşiţă* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914), o denaturare a gr. *κατακάλυμμα* ('plapumă, acoperământ'; cf. *cergă* BIBL.ANANIA, *covering* SEPT.ENGL., *Decke* SEPT.GERM.), lecţiune întîlnită în SEPT.RAHLFS. Pentru a face traducerea inteligibilă, am corectat textul conform ediţiilor critice moderne.

14:12

Termenul latinesc *lucifer* (corespunzînd ebr. *helel*) din VULG. îl numeşte în mod metaforic pe regele Babilonului. Deoarece tradiţia patristică timpurie a văzut în acest verset (şi în întregul pasaj) mai multe niveluri de sens, dintre care unul ar face referire la răzvrătirea şi căderea lui Satan, numele *Lucifer* a ajuns să fie sinonim pentru Diavol. Răspîndirea acestei concepţii a fost stimulată şi de prezenţa acestui termen în KJV: *How art thou fallen from heaven, O Lucifer, son of the morning! how art thou cut down to the ground, which didst weaken the nations!* ♦ Teodoret consideră că regele Babilonului este numit „Luceafăr" nu fiindcă era într-adevăr luceafăr, ci fiindcă, purtat de gîndurile ambiţioase, se închipuia pe sine a fi unul. Căderea lui neaşteptată îndreptăţeşte comparaţia cu luceafărul căzut din cer pe pămînt (THEODORET, IS. II, 5.275-280, p. 88). ♦ Exegeţii protestanţi au respins drept nefondată interpretarea patristică. Următorul fragment din comentariul lui Jean Calvin ilustrează foarte bine această importantă schimbare de paradigmă: „Interpretarea pe care au dat-o unii acestui pasaj, considerînd că el se referă la Satan, a izvorît din ignoranţă; căci contextul arată lămurit că aceste afirmaţii trebuie înţelese cu referire la regele babilonienilor. Dar cînd pasaje din Scriptură sînt luate la întîmplare şi nu se acordă atenţie contextului, nu trebuie să ne minunăm că apar frecvent greşeli de acest fel. Şi totuşi a fost un exemplu de ignoranţă grosolană să ne imaginăm că *Lucifer* este regele demonilor şi că Profetul i-a dat acest nume. Dar fiindcă aceste scorneli nu au nici o bază, să le lăsăm deoparte ca pe nişte plăsmuiri nefolositoare" (CALVIN, vol. 1, p. 442).

14:13-14

Ambiţiile regelui babilonian sînt puse de Teodoret în legătură cu profeţia lui Daniel în care este descrisă ridicarea statuii gigantice de aur la care trebuie să se închine toţi supuşii împăratului. Acest proiect idolatru este o uzurpare flagrantă a cultului divin. În plus, în nordul ţării asirienilor şi a mezilor există un munte care îi desparte de sciţi şi care este mai înalt decît toţi ceilalţi munţi ai lumii. Episcopul de Cir consideră că probabil acesta este muntele cu ajutorul căruia suveranul babilonian a dorit să urce în cer. Dar regele babilonian nu este singur în nălucirile sale, căci la fel a procedat şi cel care l-a învăţat toate acestea. Căci, deşi acest pasaj se aplică în sens tipologic (*κατὰ τύπον*) regelui Babilonului, el se potriveşte şi celui care a căzut efectiv din ceruri, care a uzurpat numele lui Dumnezeu şi a înşelat o mare parte a omenirii (THEODORET, IS. II, 5.281-300, p. 88-90).

14:16

Sensul secvenţei *ὁ παροξύνων τὴν γῆν* („care întărîtă pămîntul"; ebr. *margiz ha'areṣ*) poate fi înţeles mai bine din perspectiva echivalenţilor propuşi de Symmachus (*ὁ ταράξας τὴν γῆν*, „cel care tulbura pămîntul") şi Aquila (*ὁ κλονήσας τὴν γῆν*, „cel care agita pămîntul"). Vezi THEODORET, IS. II, 5.303-306, p. 90.

14:21

Versetul înregistrează variaţii în tradiţia manuscrisă şi în traduceri. La Teodoret întîlnim lecţiunea *πολέμων* (*războaie* BIBL.MICU, BIBL.1914), iar SEPT.FRANKF. atestă lecţiunea *πολεμίων* (*nepriêteni* MS.45, *vrăjmaşi* BIBL.1688). Totuşi, lecţiunea originară trebuie să fi fost *πόλεων*, deoarece corespunde ebr. *'arim* („cetăţi") din textul masoretic (cf. *neque implebunt faciem orbis civitatum* VULG.). ♦ Teodoret face o legătură între acest verset şi profeţia din Daniel 5:25, 28, în care un înger anunţă judecata care urmează asupra Babilonului. Potrivit episcopului de Cir, ameninţarea din acest verset îl vizează pe Nabucodonosor însuşi, căci urmaşii săi la tron au fost ucişi de mezi şi perşi (THEODORET, IS. II, 5.330-340, p. 92).

14:28-29

Teodoret este conştient că prin *ἀλλόφυλοι* sînt denumiţi „filistenii" (*Φυλιστιίμ*) şi consideră că *Septuaginta* îi numeşte *ἀλλόφυλοι* pentru că erau vecini cu iudeii, însă de un neam diferit (*ἀλλογενεῖς*) şi fără a fi înrudiţi cu evreii. Profetul le spune să nu se bucure la gîndul că lipsa de evlavie a lui Ahaz a ruinat complet regatul care lupta împotriva lor. ♦ Episcopul de Cir consideră că sintagma *ἔκγονα ἀσπίδων* („pui de viperă") se referă la cucernicul rege Ezechias. Comparaţia nu are în vedere calităţile morale ale regelui, care în nici un caz nu poate fi acuzat de nelegiuire, ci faptul că le-a dat filistenilor o lovitură comparabilă cu cea a viperei (THEODORET, IS. II, 5.378-404, p. 96-98).

14:31

Cel mai adesea, invadatorii (prezentaţi aici metaforic ca „fum") pătrundeau în teritoriul israelit de la nord (*ἀπὸ*

βορρᾶ, *de la crivăţ* MS.45, BIBL.1688, *de la miiazănoapte* BIBL.MICU).

Capitolul al 15-lea

15:1

Teodoret înţelege „noaptea" atît simbolic (necunoaşterea evenimentelor viitoare sau bezna nelegiuirii), cît şi literal (timpul în care va fi cucerită cetatea). În vremea episcopului de Cir, capitala Moabului se numea Charachmoba, *Χαραχμωβάν* (TEODORET, IS. II, 5.430-436, p. 100).

15:2

Gr. *βωμός* ('altar'), tradus în MS.45 prin *cuptori*, a fost redat în BIBL.1688, BIBL.MICU şi BIBL.1914 prin *capişte*, termen rezervat de regulă în tradiţia biblică românească pentru a denumi altarele păgîne. ♦ În SEPT.FRANKF., versetul se termină cu secvenţa *πάντες βραχίονες κατατετμημένοι* (*toate braţurile tăiate* MS.45, BIBL.1688). Deşi MS.45 urmează împărţirea pe versete din SEPT.FRANKF., în BIBL.1688 a fost introdusă o altă împărţire, în acest verset fiind tipărită următoarea secvenţă (aflată la începutul versetului 3 în MS.45): *în uliţele lor, încingeţi-vă cu sacii şi vă tînguiţi pre podurile ei*. Dat fiind că secvenţa *în uliţele* apare de două ori în versetul 3 (atît la început, cît şi la mijloc), tipografii BIBL.1688 au început în mod accidental un nou verset cu a doua ocurenţă a secvenţei respective. În versiunea modernă am respectat împărţirea originară, care în acest caz coincide cu împărţirea din ediţiile critice moderne ale *Septuagintei*. ♦ Spre deosebire de *Septuaginta*, textul lui Teodoret şi cel masoretic atestă toponimul Medaba, despre care autorul afirmă că este cea mai mare localitate (*κώμη*) din Arabia. Potrivit episcopului de Cir, profetul scrie că locuitorii Medabei vor plînge lîngă altar pentru a lua în derîdere jertfele lor neghioabe (TEODORET, IS. II, 5.440-444, p. 100).

15:3

Secvenţa *pre podurile ei* (MS.45, BIBL.1688) traduce gr. *ἐπὶ τῶν δωμάτων αὐτῆς* (*preste acoperişurile ei*; cf. *super tecta eius* VULG.).

15:7

„Arapii" (*arapi* în MS.45, BIBL.1688; *aravi* în BIBL.MICU, BIBL.1914) din acest verset au apărut ca urmare a unei erori comise de traducătorul grec, dat fiind că rădăcina ebraică a cuvîntului „salcie" (*'araba*^{b}; cf. *ad torrentem salicum* VULG.) este aceeaşi cu cea a cuvîntului ebraic care înseamnă 'arab'. ♦ Rîul menţionat în acest verset (NRSV *Wadi of the Willows*) este un afluent răsăritean al Iordanului, cunoscut sub numele de Wadi el-Hesa, la capătul sudic al Mării Moarte (HALOT, s.v. *'araba*^{h}).

15:8

Forma *Agalim* (SEPT.FRANKF. *Ἀγαλείμ*, SEPT.RAHLFS *Αγαλλιμ*) din MS.45 a devenit *Galim* în BIBL.1688, fie dintr-o eroare făcută de meşterii tipografi, fie, mult mai plauzibil, fiindcă editorii au corectat unii termeni cu ajutorul Vulgatei (*Gallim*). Următoarele versiuni au revenit la forma septuagintală a toponimului (*Agaliim* BIBL.MICU, BIBL.1914).

15:9

Toponimul „Debon" (*Δεβών* SEPT.FRANKF.) reprezintă o variaţie a formei *Ρεμμων*, preferată de SEPT.RAHLFS. ♦ În vremea lui Teodoret, localitatea Ariel era cunoscută sub numele de Areopolis (TEODORET, IS. II, 5.481, p. 104).

Capitolul al 16-lea

16:3

Potrivit lui Teodoret, secvenţa *ἐξέστησαν μὴ ἀχθῆς* (*sînt năuciţi; să nu fii luat [de acolo]*, traducerea noastră) a fost redată mai corect de către Theodotion: *μεταναστεύοντα μὴ ἀποκαλύψῃς* („nu denunţaţi pe cel refugiat") sau Aquila: *ἀνάστατον μὴ ἀποδιώξῃς* („nu urmăriţi pe cel fugar"). Deoarece moabiţii s-au refugiat lîngă Arnon, profetul cere primirea lor, în speranţa că refugiaţii vor deveni eventuali aliaţi în luptele regionale ulterioare (TEODORET, IS. II, 5.500-506, p. 106).

16:4

Teodoret consideră că scăpătarea slavei lui Iacov s-a produs după deportarea celor zece triburi, la scurtă vreme după cucerirea Damascului (TEODORET, IS. II, 6.37-40, p. 116).

16:8

Singularul *ἄμπελος* ('vie') din prima parte a versetului a fost redat în MS.45 şi BIBL.1688 printr-un plural (*viile*). ♦ SEPT.FRANKF. păstrează lecţiunea *Ἰαζείρ* (în SEPT.RAHLFS *Ιαζηρ*). ♦ Finalul versetului diferă în funcţie de ediţie: *τὴν θάλασσαν*, „marea" – SEPT.FRANKF. (cf. ebr. *'avru yam*; *sunt transierunt mare* VULG.); *τὴν ἔρημον*, „pustiul" – SEPT.RAHLFS.

16:11

Forma corectă a toponimului menţionat la finalul versetului este *Kir-Hareseth*, pomenit deja în 16:7 (BIBL.HEBR.). Această localitate (actualul Kerak, în Iordania) era capitala Moabului antic, situată la cca 27 de km sud de Arnon, respectiv 17 km est de Marea Moartă. Forma *Qir-heres* se întîlneşte în Ier. 48:31, 36 (ABD, vol. 4, p. 84). Unii cercetători consideră că aceeaşi cetate este menţionată şi în Is. 15:1, de data aceasta în formă prescurtată: *Qir-Mo'ab* „Kir din Moab" (în *Septuaginta*: *τὸ τεῖχος τῆς Μωαβίτιδος*). ♦ Secvenţei ebr. *v*^{e}*qirbi* ^{k}*qir hares* („şi lăuntrul meu pentru Qir Hares") îi corespunde în greacă un text dificil: *τὰ ἐντός μου ὡς τεῖχος ἐνεκαίνισας* (*lăuntrul meu ca un zid l-ai înnoit*, traducerea noastră; *cêle denlontrul mieu ca un zid le-ai înnoit* MS.45; *cêle denlăuntrul mieu ca un zidu ai noit* BIBL.1688). Autorul versiunii greceşti a tradus ebr. *qir* prin „zid"; verbul *ἐνεκαίνισας* poate fi explicat numai dacă pornim de la premisa că traducătorul a citit *hdş* ('a înnoi') în

loc de *hrs* (al doilea element al toponimului Qir Hares). ♦ Symmachus a urmat o vocalizare diferită (*heres* 'lut'), însă traducerea rezultată (citată de Teodoret) nu lămureşte sensul versetului, în raport cu *Septuaginta*: *τὰ ἐντός μου τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ*, „lăuntrul meu pentru zidul de lut" (THEODORET, IS. II, 5.548-551, p. 110).

16:12

În textul grec, pronumele care fac referire la Moab sînt feminine (*τὰ χειροποίητα αὐτῆς*, „cele făcute de mîinile ei"; *ἐξελέσθαι αὐτήν*, „s-o izbăvească"), naţiunea fiind imaginată ca personaj feminin. În BIBL.1688 (ca şi în MS.45) primul dintre cele două pronume este masculin (*cêle făcute cu mîna lui*), iar al doilea este feminin (*să scoaţă pre ea*). În traducere am folosit pronume masculine, respectînd genul substantivului *Moab* (perceput ca masculin, prin opoziţie cu *Moabitis*, care este de genul feminin).

Capitolul al 17-lea

17:12

Gr. *νῶτος* ('spate', 'spinare') a fost redat în MS.45 şi BIBL.1688 prin *umăr*. Traducerea corectă (*spatele*) a fost introdusă de BIBL.MICU.

17:13

Am considerat că verbul *ἀποσκορακίζω* ar trebui tradus în context prin *a blestema* (lit. „a trimite la corbi", *ἐς κόρακας*; cf. GR.ENGL. „to wish far away, to curse, to damn"), nu *a izgoni* (folosit în MS.45 şi BIBL.1688) sau *a scoate* (BIBL.MICU, BIBL.1914). Soluţii similare de traducere a gr. *ἀποσκορακιεῖ* se întîlnesc în celelalte versiuni moderne: *va blestema* SEPT.NEC 6/I; *he will damn* SEPT.ENGL. Formularea din SEPT.GERM. (*wird er zum Teufel jagen*) introduce în verset o nuanţă suplimentară, de factură modernă, care nu se află în originalul grec. ♦ Ebr. *ga'ar* („va mustra") a fost tradus de Aquila prin *ἐπιτιμήσει* şi de Symmachus prin *ἐμβριμήσεται*. ♦ Pentru Sf. Chiril al Alexandriei, verbul *ἀποσκορακιεῖ* este echivalent cu *ὀπίσω πέμψει*, „va trimite îndărăt" (CHIRIL ALEX., IS., col. 433).

Capitolul al 18-lea

18:1

Pentru traducerea gr. *ὅμηρα* am preferat sensul de 'ostatici' (*hostages* SEPT.ENGL., *Geiseln* SEPT.GERM.), nu de 'zăloage' (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914). Echivalentul folosit de BIBL.ANANIA (*soli*) corespunde mai degrabă ebr. *ţirim*. ♦ Prin *cărţi de hîrtie* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914) trebuie să înţelegem „epistole de papirus", cel mai probabil mesaje diplomatice. ♦ Profeţia de la începutul acestui capitol este pusă de Teodoret în legătură cu eforturile diplomatice ale Damascului, care apela, pentru protecţie, la Egipt şi Etiopia, trimiţîndu-şi ambasadorii pe mare. ♦ Teodoret observă că versiunile Symmachus şi Theodotion conţin două îmbunătăţiri în raport cu *Septuaginta*: (1) *παπυρίνας* în loc de *βυβλίνας*, deoarece hîrtia (*χάρτη*) se face din papirus (*ἀπὸ παπύρου*); (2) *πρεσβεῖς* (*πρεσβευτάς* la Aquila) în loc de *ὅμηρα* (THEODORET, IS. II, 6.108-123, p. 122).

18:2-3

În traducere am acordat preferinţă lecţiunii *ἔθνος μετέωρον* (pe care am echivalat-o prin *neam falnic*; cf. *neam înalt* BIBL.MICU), care în context se potriveşte mai bine decît lecţiunea *ὕψος μετέωρον* (*înălţime rădicată* MS.45/ *înălţime rîdicată* BIBL.1688). ♦ Pentru a face traducerea modernă inteligibilă, am modificat punctuaţia din SEPT.FRANKF., considerînd că finalul versetului 2 trebuie pus în legătură cu versetul 3 (*Acum rîurile ţării vor fi toate ca un ţinut locuit*).

18:5

Structura chiastică *ὄμφαξ ἐξανθήσῃ ἄνθος ὀμφακίζουσα* a fost transpusă literal în MS.45 şi în BIBL.1688 (*agurida va înflori floare agurizînd*). Deoarece verbul *a aguriza* (*ὀμφακίζω*) nu a fost asimilat în limbă (cf. *strugurul cel necopt va înflori, floare odrăslind* BIBL.MICU, BIBL.1914), am tradus participiul *ὀμφακίζουσα* prin sintagma *legînd rod*. Opţiunea de traducere din BIBL.ANANIA este mult mai liberă: *agurida a dat în floare şi floarea a odrăslit*. Chiasmul din verset nu a fost redat în mod fidel nici în celelalte traduceri moderne ale *Septuagintei*: *and the unripe grape blossoms — a grape-bearing blossom* SEPT.ENGL., *als grüne Traube aufblüht, eine säuerliche Blüte* SEPT.GERM.

18:6

După Teodoret, recolta descrisă de profet în versetele 5-6 este făcută de vrăjmaşi, căci nimeni, cînd recoltează propria vie, nu culege strugurii care sînt în floare sau care sînt încă verzi, ci pe cei care sînt copţi, evitînd să taie lăstarii cu tot cu ciorchini (THEODORET, IS. II, 6.153-160, p. 124).

18:7

Teodoret apreciază că o porţiune a acestui verset este tradusă mai bine de Symmachus: *ἔθνος ἐλπίζον καὶ διηρπασμένον, οὗ διήρπασαν οἱ ποταμοὶ τὴν γῆν* („Un neam care trage nădejde şi care este jefuit, ale cărui rîuri au jefuit pămîntul"). Prin „rîuri" sînt simbolizaţi regii asirieni, iar neamul care nădăjduieşte şi care este jefuit se referă la Israel (THEODORET, IS. II, 6.183-190, p. 126).

Capitolul al 19-lea

19:1

Versetul este interpretat de Teodoret în cheie hristologică: sosirea Domnului în Egipt este confirmată de relatarea evanghelistului Matei, care descrie coborîrea în Egipt a lui Iosif, a Mariei şi a pruncului Iisus. Natura umană a lui Iisus este denumită simbolic „nor uşor", căci „zămislirea sa nu a primit ploaia matrimonială" (THEODORET, IS. II, 6.199-206, p. 128).

19:2

Lecţiunea *νόμος ἐπὶ νόμον* (*lêge asupra legii* MS.45, BIBL.1688; *lege împotriva legii* BIBL.ANANIA) din SEPT.FRANKF. este în mod cert secundară. Traducătorul grec a folosit substantivul *νομός* ('district, regiune, satrapie') pentru a traduce ebr. *mamlahᵇ*, prin urmare lecţiunea originară, tipărită de SEPT.RAHLFS (*νομὸς ἐπὶ νομόν*), are în vedere conflictul dintre două sau mai multe astfel de regiuni: *ţinut asupra ţinutului* BIBL.1914, *nomă cu nomă* SEPT.NEC 6/I; cf. *regnum adversus regnum* VULG., *province against province* SEPT.ENGL., *Provinz gegen Provinz* SEPT.GERM.

19:4

În viziunea lui Teodoret, stăpînirea aspră la care se referă profeţia este imperiul roman, simbolizat prin „fier" în profeţia lui Daniel. Epoca lui Augustus a fost decisivă pentru soarta Egiptului, aşezat sub conducerea unui prefect (THEODORET, IS. II, 6.240-246, p. 130-132).

19:6

Secvenţa *iazurile rîului* din BIBL.1688 (cf. *zăgaşurile rîului* MS.45, *izvoarăle râului* BIBL.MICU, *izvoarele rîului* BIBL.1914) traduce gr. *διώρυγες τοῦ ποταμοῦ*, adică acele canale de irigaţie săpate pentru a distribui volumul de apă al Nilului pe suprafeţe întinse (cf. *the canals of the river* SEPT.ENGL., *die Kanäle des Flusses* SEPT.GERM.). Din raţiuni stilistice, am evitat în traducere neologismul utilizat de SEPT.NEC (*canalele râului*), folosind, în schimb, termenul *braţ*.

19:7

Termenul grecesc *ἄχι* (scris şi *ἄχει* în Fac. 41:2, 18; Sir. 19:7) este un împrumut indeclinabil din ebraică (*'ahu*); potrivit lexicoanelor dedicate *Septuagintei*, termenul denumeşte vegetaţia înaltă din apropierea rîurilor (MURAOKA „reed-grass"; GR.ENGL. „grass, sedge weed"; *marsh grass* SEPT.ENGL.), probabil cea de tip graminoid care seamănă cu papura. Secvenţa *τὸ ἄχι τὸ χλωρόν* le-a creat probleme traducătorilor români timpurii. Editorii BIBL.1688 au renunţat la opţiunea de traducere obscură din MS.45 (*ahí cel vêrde*; cf. *grüne Achi* SEPT.GERM.) în favoarea uneia mai accesibile: *burăiana cea vêrde*. Alte soluţii: *iarba vearde* (BIBL.MICU)/ *iarba verde* (BIBL.1914, BIBL.ANANIA, SEPT.NEC 6/I).

19:10

Termenul *ζῦθον* (*bêrea* MS.45, BIBL.1688/ *bearea* BIBL.MICU/ *bere* SEPT.NEC 6/I, *beer* SEPT.ENGL., *Bier* SEPT.GERM.) este explicat astfel de Teodoret: „băutură inventată, nu naturală; oţetită, urît mirositoare şi aducătoare de vătămare, nu de folos; astfel sînt învăţăturile lipsei de evlavie, deloc asemănătoare cu vinul care «bucură inima omului»" (THEODORET, IS. II, 6.285-288, p. 130-134).

19:13

SEPT.RAHLFS conţine la finalul versetului lecţiunea *κατὰ φυλάς*, „trib cu trib" (în SEPT.FRANKF. *καὶ τὰς φυλάς*, „şi neamurile").

19:14

În traducere am folosit eufemismul *varsă* (BIBL.1914, BIBL.ANANIA), dar sensul participiului grec *ὁ ἐμῶν* este mult mai puternic: *cel ce boraşte* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, *care vomită* SEPT.NEC 6/I (cf. *the one who vomits* SEPT.ENGL., *der Erbrechende* SEPT.GERM.).

19:17

Teodoret contrazice interpretarea celor care consideră că egiptenii au ajuns să se teamă de evrei în epoca împăratului Senacherib. Dimpotrivă, constată episcopul de Cir, egiptenii au făcut incursiuni în teritoriul iudeu, l-au luat prizonier pe Ioahaz şi l-au ucis pe Iosia. Prin urmare, adevărata cheie de lectură a textului este cea hristologică: profetul prevede că egiptenii, după ce s-au îndepărtat de eroare şi au primit mesajul apostolilor, vor fi plini de evlavie faţă de ţinutul lui Iuda, pentru că acolo s-a zămislit mîntuitorul lumii şi tot acolo a suferit patima sa mîntuitoare (THEODORET, IS. II, 6.330-347, p. 138-140).

19:18

Între textul septuagintal, cel ebraic păstrat la Qumran şi cel masoretic există diferenţe importante. *Septuaginta* are lecţiunea *πόλις-ασεδεκ*, care nu corespunde nici cu lecţiunea *'ir haheres* („cetatea soarelui" 1QIsa[a], 4QIsa[c]; cf. *civitas solis* VULG.), nici cu *'ir haheres* („cetatea nimicirii" TM). Pentru o prezentare detaliată a chestiunii, vezi WAARD, p. 88-89. ♦ Arie van der Kooij consideră că gr. *ασεδεκ* transliterează ebr. *haṣṣedeq*, termen preluat din Is. 1:26, unde este folosit pentru a descrie Sionul, „cetatea dreptăţii" (gr. *πόλις δικαιοσύνης*). Evocînd imaginea Sionului, traducătorul grec a dorit să transfere asupra cetăţii Leontopolis, unde a fost construit templul lui Onias, ceva din prestigiul religios al Ierusalimului. Autorul olandez consideră că transliterarea numelui a fost menită să ilustreze „limba canaanită" menţionată mai înainte, în acelaşi verset. Acesta ar fi un indiciu identitar similar celui reprezentat de *σαβαωθ*, determinant a cărui transliterare este menită să pună în evidenţă alteritatea traducătorului evreu în raport cu mediul cultural şi religios egiptean (COOK/ KOOIJ, p. 71-74).

19:19

Septuaginta redă ebr. *mizbeah* ('altar') din acest verset prin *θυσιαστήριον*, termen cu o conotaţie pozitivă (cf. Is. 6:6), şi nu prin *βωμός*, termen polemic, folosit pentru altarul păgîn (cf. Is. 17:8). Prin termenul ales, traducătorul s-a poziţionat favorabil faţă de templul şi altarul zidite la Leontopolis şi aflate în competiţie cu cele de la Ierusalim. ♦ Istoricul Iosif Flaviu citează în două rînduri acest verset (*Războiul iudeilor* 7.432; *Antichităţi iudaice* 13.64), precizînd că el a fost folosit de către Onias ca justificare a proiectului său de zidire a unui templu la Leontopolis (IOSIF, RĂZB., p. 541; IOSIF, ANTICHIT. II, p. 129). Trebuie remarcat că istoricul iudeu utilizează termenul *βωμός* pentru a denumi altarul zidit de Onias, personaj pe care îl vede animat de ambiţii deşarte. ♦ Interpretarea lui Teodoret conţine o

importantă polemică antiiudaică: evreii susţin că evenimentul profeţit în acest verset a avut loc în timpul domniei lui Onias. Totuşi, legea interzicea în mod clar practicarea sacrificiilor în alte locuri decît cele clar stabilite, prin urmare sanctuarul construit în Egipt a fost în afara prescripţiilor Legii. Textul profetic nu putea da girul unei instituţii care se opunea în mod clar legii mozaice. Teodoret consideră că altarul de jertfă este cel creştin şi că „stela" este templul (*νεών*) lui Dumnezeu. Singularul folosit de profet întăreşte această interpretare, deoarece apostolul Pavel vorbeşte (1Tim. 3:15) despre biserica lui Dumnezeu la singular (TEODORET, IS. II, 6.370-380, p. 142).

19:20

Teodoret atestă existenţa unui curent hermeneutic care considera că cel trimis în Egipt este Hristos însuşi. Episcopul de Cir combate această idee, susţinînd că pasajul trebuie citit în lumina activităţii desfăşurate în Egipt de evanghelistul Marcu, cel care a instituit tronul lor episcopal (TEODORET, IS. II, 6.387-397, p. 144).

19:23

Reflectînd asupra modului în care se împlinesc profeţiile din acest capitol, Teodoret afirmă că unele dintre ele se realizează în epoci diferite. Exemplul clasic este cel din Is. 7: profetul anunţă naşterea mîntuitoare a lui Emanuel în acelaşi context în care prezintă evenimentele din epoca lui Fachee şi Rasin. Deşi acestea din urmă s-au împlinit în epoca profetului, în vreme ce evenimentele referitoare la Emanuel şi-au primit împlinirea după şase sute de ani, profetul le prezintă în acelaşi context literar (TEODORET, IS. II, 6.425-435, p. 146).

19:24-25

În textul ebraic, poporul Israel este pus pe acelaşi plan cu Egiptul şi Asiria, fiind prezentat ca o „binecuvîntare". Ultimele două entităţi politice sînt descrise cu ajutorul unor titluri („poporul Meu", „lucrarea mîinilor Mele") folosite anterior doar cu referire la Israel (OSWALT, IS. 1-39, p. 381). Traducătorul grec a dat o turnură complet diferită acestui verset, punîndu-l în acord cu interesele propagandistice ale comunităţii evreieşti din Egipt. Conform traducerii sale, Dumnezeu are în vedere nu Egiptul şi Asiria, ci pe poporul său aflat în Egipt şi Asiria: „Binecuvîntat [să fie] poporul meu care este în Egipt şi care este între asirieni, şi moştenirea mea, Israel." Pentru o analiză detaliată a diferenţelor dintre textul masoretic şi cel septuagintal, vezi COOK/ KOOIJ, p. 74-76.

Capitolul al 20-lea

20:1

Numele *Ταναθάν* din SEPT.RAHLFS (*Νάθαν* SEPT.FRANKF.) este o adaptare a ebr. *tartan* (cf. *Tharthan* VULG.), care nu reprezintă un nume, ci titlul unui oficial de rang înalt din armata asiriană, oficial care a jucat un rol important în asediul la care a fost supus Ierusalimul de către Senacherib (4Reg. 18-19). Potrivit acestui verset, *tartan*-ul lui Sargon al II-lea a asediat şi capturat cetatea Aşdod (ABD, vol. 6, p. 335). ♦ Forma corectă a numelui a pătruns în tradiţia biblică românească începînd cu BIBL.MICU (*Tanatan*).

Capitolul al 21-lea

21:7-9

Petru Crisologul (*Predica* 170) interpretează pasajul în lumina poruncii date de Iisus ucenicilor de a merge doi cîte doi în activitatea de proclamare a Evangheliei. Căderea Babilonului (versetul 9) ar fi rezultatul predicării apostolice, prin intermediul căreia idolii au pierit, mugetele turmelor jertfite au încetat, iar altarele şi mirosul lor de tămîie au dispărut (PETRU CRIS., p. 280-281).

21:11-12

Sf. Grigorie cel Mare consideră că străjerul (ebr. *şomer*, VULG. *custos*) neamului omenesc, despre care profeţeşte acest verset, este Hristos, care s-a arătat în trup, în Iudeea, fiind mereu asediat de întunericul necredinţei. Termenul „dimineaţă" (versetul 12) este pus în legătură cu prezenţa lui, care a adus o nouă lumină peste lume, dar întunericul a rămas în inimile necredincioşilor. Lumina miracolelor era înaintea ochilor lor, şi totuşi ei bîjbîie în întuneric şi continuă să-l caute (GRIGORIE, IOV I-X, VI.34, p. 338).

Capitolul al 22-lea

22:10

Textul grec al lui Teodoret conţine un adaos (*ἠρίθμησαν*, „au numărat") care face versetul mai asemănător textului ebraic. Comentatorul interpretează versetul prin prisma evenimentelor relatate de Josephus privind războiul iudeilor cu romanii: de îndată ce au văzut că cetatea este pierdută, capii răzmeriţei au distrus un important număr de case pentru a întări fortăreaţa Antonia şi templul. Totuşi, potrivit lui Jean-Noël Guinot, textul lui Josephus nu conţine nimic care să corespundă precis interpretării propuse de Teodoret (TEODORET, IS. II, 6.650-657, p. 162).

22:15

Teodoret reia explicaţia pentru termenul *παστοφόριον* (*cămară* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, BIBL.ANANIA) din comentariul său la cartea profetului Iezechiel, aspect care permite stabilirea unui raport cronologic clar între cele două lucrări. Potrivit episcopului de Cir, lui Somnas i se poate reproşa că, deşi a primit demnitatea sacerdotală, a început să neglijeze slujba divină, îndreptîndu-şi rîvna către bani şi lux. Aceasta este explicaţia pentru faptul că şi-a construit un mormînt bine plasat (TEODORET, IS. II, 6.679-685, p. 164-166).

22:24

Teodoret şi SEPT.FRANKF. conţin un adaos important: *πᾶν τὸ σκεῦος τὸ μικρὸν ἀπὸ σκεύους τῶν ἀγανώθ* (*orice vas mic dintre vasele aganoth*, traducerea noastră). ♦ Termenul *aganoth* (plural) este un împrumut din ebraică (*'aggan* 'lighean', *hapax* în textul ebraic al cărţii *Isaia*), fiind tradus de Symmachus şi Aquila prin *κρατήρων* (THEODORET, IS. II, 6.720-730, p. 168). Adaosul din SEPT.FRANKF. se întîlneşte inclusiv în BIBL.1914: *tot vasul cel mic, dela vasul Aganoţilor*. Deoarece scrierea cu iniţială majusculă a acestui termen îl poate induce în eroare pe cititor, dîndu-i impresia că profetul se referă la un grup etnic din antichitate, am scris termenul cu italice şi cu iniţială minusculă: *aganoth*.

Capitolul al 23-lea

În textul masoretic, capitolul 23 constituie o profeţie despre distrugerea Tirului. Prin contrast cu originalul ebraic, *Septuaginta* conţine o serie de „aduceri la zi" care sugerează că, în înţelegerea traducătorului, textul profeţeşte distrugerea Cartaginei de către romani, în anul 146 î.Hr. Într-un studiu erudit dedicat acestui capitol, Arie van der Kooij arată că diferenţele dintre textul masoretic şi *Septuaginta* sînt substanţiale, mai ales în versetele 1-14, dar că traducătorul reuşeşte să construiască un text grec coerent. Spre deosebire de textul ebraic, care vizează Tirul, textul grec prezintă atît distrugerea Cartaginei, cît şi efectele ei asupra cetăţii-mamă, adusă, în sens propriu, la sapă de lemn (Is. 23:10: *Lucrează-ţi pămîntul, căci din Cartagina nu mai sosesc corăbii*, versiunea noastră) (KOOIJ, ORACLE, p. 106-109).

23:1

Potrivit lui Teodoret, Cartagina (ebr. *Tarşiş*) era capitala Libiei, provincie care în vremea lui purta numele Africa, iar denumirea *Κιτιαίοι* face referire la insula Cipru, pe teritoriul căruia se afla aşezarea cu numele Kition. Cartagina şi Cipriul sînt invitate să jelească la vestea nimicirii Tirului, cu care cele două aşezări avuseseră legături comerciale. ♦ Textul lui Teodoret atestă lecţiunea *ἤχθησαν αἰχμάλωτοι*, „au fost luaţi robi", care, în opinia comentatorului, se referă la locuitorii Tirului (THEODORET, IS. II, 7.5-15, p. 170). ♦ Secvenţa de la finalul versetului este la singular (*ἦκται αἰχμάλωτος* SEPT.FRANKF.), însă primele versiuni româneşti folosesc pluralul: *adusu-s-au robi* MS.45, *adus-au robi* BIBL.1688.

23:2

Teodoret consideră că termenul *νῆσος* vizează Tirul, care este despărţit de uscat printr-un istm, singurul punct de acces dinspre uscat spre cetate (THEODORET, IS. II, 7.17-19, p. 170-172).

23:4

În opinia lui Teodoret, versetul conţine un dialog între Sidon şi Tir. Cel dintîi îi spune „mării" (Tirului) să se ruşineze, adică să pună capăt semeţiei şi să se cunoască pe sine. În replică, Tirul (denumit poetic în text „tăria mării") recunoaşte că mulţimea locuitorilor ei, asemănătoare valurilor mării, nu s-a născut şi nu a crescut prin puterea ei (THEODORET, IS. II, 7.35-41, p. 172).

23:12

În textul ebraic, personajul căruia i se adresează profetul este „fiica Sidonului". Textul grec folosit de Teodoret (şi SEPT.RAHLFS) conţine o nuanţă importantă: profetul se adresează Tirului, punîndu-i în vedere că de acum înainte nu o va mai nedreptăţi pe fiica Sidonului (*τὴν θυγατέρα Σιδῶνος*). Unii scribi au considerat că profetul trebuie să fi fost interesat mai curînd de Sion decît de Sidon, drept care unele manuscrise şi ediţii (SEPT.FRANKF.) au lecţiunea *Σιών*. ♦ Teodoret găseşte în acest verset o dovadă a bunătăţii divine: deşi Tirul şi Sidonul sînt cetăţi caracterizate de nelegiuire, Dumnezeu este preocupat de soarta Sidonului; nu zăboveşte asupra ticăloşiei cetăţii, ci se interesează de nedreptatea pe care a suferit-o din partea Tirului (THEODORET, IS. II, 7.80-92, p. 176).

23:16

Traducerea primei părţi a acestui verset din MS.45 (*Ia alăută, dăsfrîneazăte iarăşi*) este eronată. Milescu va fi citit, din greşeală, *πάλιν* 'iarăşi', în loc de *πόλιν* ('cetate', lecţiunea din SEPT.FRANKF.). În plus, verbul *ῥεμβέυω* are sensul de 'a cutreiera', 'a hoinări'. Editorii BIBL.1688 au diortosit parţial traducerea lui Milescu, introducînd termenul *cetate* în locul adverbului *iarăşi*: *Ia alăută, desfrîneazăte, cetate curvă uitată*. Totuşi, este greu de înţeles de ce substantivul *πόλιν* a fost tradus printr-un vocativ, ştiut fiind că acest caz gramatical ar fi necesitat folosirea particulei *ὦ* (cf. Ier. 6:6). Micu a revizuit traducerea în acord cu textul grec: *Ia alăută, încungiură cetate, curvă uitată, zi bine cu alăuta, zi mult, ca să-ţi rămâie pomenirea ta* (BIBL.MICU). ♦ Teodoret observă în mod just că îndemnurile din acest verset au o evidentă încărcătură ironică.

23:17

Teodoret transformă acest verset într-un instrument polemic antiiudaic: faptul că durata pedepsei Ierusalimului este egală cu cea a Tirului este un indiciu că Dumnezeu nu este doar al iudeilor, ci şi al neamurilor (cf. Rom. 3:29) (THEODORET, IS. II, 7.145-150, p. 180).

23:18

Termenul ebr. *limkasseh* („ca acoperământ") a fost tradus în *Septuaginta* prin *εἰς συμβολήν*. Înţelesul precis al lui *συμβολή* în contextul profeţiei isaianice se dovedeşte greu de stabilit. Unii traducători au preferat sensul de 'înţelegere' (*tocmală* MS.45, BIBL.1688, *legământ* BIBL.ANANIA; cf. *covenant* SEPT.ENGL.), în vreme ce alţii l-au înţeles ca sinonim al lui *σύμβολον* (*sămn* BIBL.MICU/ *semn* BIBL.1914). În SEPT.GERM., secvenţa *συμβολὴν μνημόσυνον* a fost echivalată prin *Gedächtnisabgabe* 'ofrandă de pomenire'. În acord cu informaţiile din LSJ şi MURAOKA, am tradus

termenul prin *ospăţ*. ♦ Traducătorii post-septuagintali au ales alte variante de traducere pentru ebr. *limkasse'*: *εἰς ἔσθησιν* („în veşmînt") – Aquila; *καὶ περιβαλέσθαι* („şi să fie îmbrăcaţi") – Symmachus şi Theodotion. ♦ Potrivit lui Teodoret, textul pune în evidenţă importanţa schimbării prin care va trece Tirul: cetatea nelegiuită va ajunge să ofere cîştigul din negoţ celor care şi-au consacrat viaţa în slujba lui Dumnezeu (TEODORET, IS. II, 7.151-162, p. 182).

Capitolul al 24-lea

24:1

Ebr. *'ereṣ* ('ţară', 'pămînt') a fost tradus în *Septuaginta* prin *οἰκουμένη*, termen care conferă în mod cert profeţiei isaianice o dimensiune universală.

24:2

Teodoret admite că ştergerea diferenţelor sociale se produce în caz de război, fiindcă duşmanii nu fac deosebire între un sclav şi un stăpîn sau între nobil şi omul de rînd, ci impun tuturor acelaşi jug al sclaviei. Totuşi, comentatorul consideră că împlinirea acestei profeţii se va realiza cu adevărat la învierea de apoi: diferenţa de clasă încetează să mai fie relevantă, fiind înlocuită cu diferenţa dintre virtute şi viciu. Preoţii care au trăit în mod nelegiuit vor fi supuşi pedepsei, iar oameni din popor vor urca pe treapta preoţiei. Faptul că ierarhiile sociale nu contează în noua realitate este ilustrat de pilda despre bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr: slujitorii dobîndesc mîntuirea, în vreme ce stăpînii ajung să fie pedepsiţi (TEODORET, IS. II, 7.189-205, p. 184).

24:6

În MS.45 şi BIBL.1688, prima parte a versetului (*Pentru acêea poate fi va mînca pămîntul*) nu are sens, fiindcă lecţiunea *ἄρα* din SEPT.FRANKF. este o corupere a gr. *ἀρά* 'blestem' (SEPT.RAHLFS). Pentru a face traducerea inteligibilă, am folosit ca bază textul critic: *De aceea, un blestem va mînca pămîntul* (cf. *blăstăm va mânca pământul* BIBL.MICU/ *blestem va mânca pământul* BIBL.1914; *blestem va mistui pământul* BIBL.ANANIA; *ein Fluch wird die Erde fressen* SEPT.GERM.). ♦ Teodoret consideră că blestemul profeţit în acest verset este evident în vremea lui: invazii de lăcuste, căderi de grindină, recolte afectate de tăciune, ploi excesive sau prea puţine se abat asupra vegetaţiei din cauza păcatelor înfăptuite de oameni (TEODORET, IS. II, 7.221-226, p. 186).

24:20

Pentru detalii despre gr. *ὀπωροφυλάκιον*, vezi notele la Is. 1:8. ♦ Teodoret defineşte termenul *ὀπωροφυλάκιον* drept 'adăpost temporar' şi vede în el o imagine simbolică a structurii lumii prezente, care este şi ea circumscrisă unui anumit interval de timp (TEODORET, IS. II, 7.313-317, p. 194).

24:22

Pentru Teodoret, versetul este o profeţie despre sfîrşitul lumii, cînd se va pune capăt împărăţiilor lumii şi cei vrednici de pedeapsă vor fi închişi într-un loc rezervat pedepsei, ca într-un soi de fortăreaţă şi de temniţă (TEODORET, IS. II, 7.320-329, p. 194).

Capitolul al 25-lea

25:2

Editorii SEPT.FRANKF. au pus între croşete adverbul *μή*, semnalînd astfel că manuscrisele conţin lecţiuni contradictorii. Am considerat că logica pasajului cere eliminarea lui din traducerea modernă. ♦ Teodoret este conştient de dimensiunea universală a acestui verset, dar, pornind de la profeţia lui Iisus consemnată în Marcu 13:2, îl aplică în mod deosebit Ierusalimului pământesc (TEODORET, IS. II, 7.366-369, p. 198).

25:4

În SEPT.FRANKF. adj. *ταπεινός* 'smerit' se acordă cu „cetate" (*πάσῃ πόλει ταπεινῇ*, *la toată cetatea smêrină ajutor* MS.45), nu cu „ajutor", ca în BIBL.1688 (*la toată cetatea smerit ajutoriu*). Problema a fost remediată în BIBL.MICU: *ajutoriu la toată cetatea smerită*. ♦ Lecţiunea *ἀτιμήσασιν* (*celor ce au necinstit* MS.45, BIBL.1688) din SEPT.FRANKF. a rezultat din transcrierea eronată a formei *ἀθυμήσασιν* („celor care s-au descurajat"). În traducere am acordat preferinţă lecţiunii din SEPT.RAHLFS.

25:6-7

Potrivit lui Teodoret, muntele este vîrful cunoaşterii lui Dumnezeu. Această profeţie, care prezintă simbolul tainelor cunoştinţei lui Dumnezeu, este în acelaşi spirit cu îndemnul lui Iisus adresat ucenicilor în Mat. 28:19 (TEODORET, IS. II, 7.412-419, p. 200).

25:8

Teodoret consideră că precizarea despre moarte a fost introdusă pentru cei care nu cunosc taina iconomiei divine şi care, după ce s-au bucurat de dumnezeiescul botez, constată că moartea domneşte şi, astfel, se îndoiesc de puterea harului. Versetul ne învaţă că omul este cel care a dat putere morţii, din pricina păcatului (TEODORET, IS. II, 7.428-432, p. 202).

Capitolul al 26-lea

26:11

Pentru Teodoret, *ζῆλος* înseamnă în acest verset 'rîvnă' sau 'zel'. Episcopul de Cir consideră că profetul are în vedere zelul evreilor care l-au ţintuit pe cruce pe Iisus şi îşi argumentează interpretarea cu ajutorul versetului din Rom. 10:2 (TEODORET, IS. II, 7.560-564, p. 210).

26:12-13

Teodoret găseşte aici argumente polemice împotriva lui Arie şi Eunomie: „Cum se poate spune: «În afară de tine

nu cunoaştem un altul», dacă îl numesc pe fiul Dumnezeu creat (*κτιστόν*)? Noi învederăm o singură substanţă (*οὐσίαν*) a Treimii cînd zicem «În afară de tine nu cunoaştem un altul»" (THEODORET, IS. II, 7.570-577, p. 212).

26:14

Traducătorul septuagintal a citit în textul ebraic *zakar* sau *zakur* ('de parte bărbătească', gr. *ἄρσεν*). Symmachus (*μνήμη*) şi ceilalţi traducători (Aquila, Theodotion: *μνημόσυνον*) atestă o vocalizare diferită, cel mai probabil *zeker* ('pomenire'), ca în BIBL.HEBR. Teodoret consideră că, în esenţă, textul se referă la acelaşi lucru, fiindcă pomenirea părinţilor se păstrează prin copiii de parte bărbătească (THEODORET, IS. II, 7.584-589, p. 212).

26:21

Dat fiind că lecţiunea din SEPT.FRANKF. şi traducerea corespunzătoare („şi va acoperi de tot pe cei morţi încă"; *şi va acoperi de tot pre cei omorîţi încă* MS.45) nu au sens în context, am folosit, pentru ultima parte a acestui verset, SEPT.RAHLFS: *καὶ οὐ κατακαλύψει τοὺς ἀνῃρημένους* (cf. *şi nu va mai ascunde pe cei uciși* BIBL.MICU, BIBL.1914).

Capitolul al 27-lea

27:1

Teodoret interpretează acest verset insistînd asupra elementelor principale (sabie, balaur, mare) şi făcînd legătura între ele şi diverse pasaje biblice cu o tematică similară: sabia lui Dumnezeu este sabia Duhului, cuvîntul pedepsei – cuvîntul lui Dumnezeu viu şi lucrător, în vreme ce balaurul este cel care a acţionat prin intermediul şarpelui la începutul creaţiei, cel care îi abate pe oameni de la calea dreaptă şi care îi îndepărtează pe cărările întortocheate ale răului, cel care locuieşte în mare şi care o face sărată pînă la vindecarea ei prin lemnul crucii (TEODORET, IS. II, 7.669-689, p. 220).

27:3

Ebr. *lirga'im*, redat în *Septuaginta* prin *μάτην* ('în zadar'), a fost tradus corect, prin *ἐξαίφνης* ('îndată'), de către Symmachus şi ceilalţi traducători.

27:12

Forma *Ῥινοκούρων* (*păzitorii de nasuri* MS.45, *Rinocuron* BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914) este o haplografie a formei *Ῥινοκορούρων*, genitivul lui *Ῥινοκοροῦρα* (*Rinocorura* BIBL.ANANIA, *Rhinocorura* SEPT.ENGL., *Rinokorura* SEPT.GERM.). Forma scurtă *Rinocouron* este atestată de Procopius (*Commentarii in Isaiam*, MIGNE, PG, vol. 87, col. 2241). Celelalte surse clasice şi patristice atestă forma lungă. ♦ *Hotarul Eghipetului* (BIBL.1688) este un adaos care nu se găseşte în textul SEPT.FRANKF. sau în MS.45. Samuil Micu omite această secvenţă în versiunea sa, dar o comentează într-o glosă infrapaginală: „Achile, Symmachus şi Teodotion din jidovie au tălmăcit: «până la hotarul Eghiptului», precum are şi cea veachie rumânească". ♦ Gr. *Ῥινοκοροῦρα* este, cel mai probabil, traducerea liberă a secvenţei ebr. *nahal miṣrayim* („valea Egiptului"), o *wadi* care a jucat uneori rolul de graniţă a Palestinei cu Egiptul. ♦ Potrivit geografului Strabon, „Rinocoroura [este numită astfel] de la coloniştii ale căror nasuri au fost tăiate. Un etiopian care a invadat Egiptul, în loc să-i omoare pe răufăcători, le-a tăiat nasurile şi i-a aşezat acolo, cu gînd că nu vor mai îndrăzni să facă rele, din pricina înfăţişării lor de ruşine" (STRABON VII, 16.2.31, p. 278). ♦ Ereziologul Epifanie al Salaminei leagă numele acestei cetăţi de Fac. 10:25, completînd cu detalii apocrife relatarea biblică privind lumea de după potop: „Noe, fiind izbăvit de potop împreună cu soţia lui, cei trei fii ai lui şi cele trei nurori, a împărţit singur întreaga lume celor trei fii ai lui, Sem, Ham şi Iafet, aruncînd sorţii la Rinocorura, cum se arată în relatare, fără nimic deşert sau născocit. «Rinocorura» se traduce «Neel» şi locuitorii ei o numesc astfel. Însă în limba ebraică înseamnă «sorţi», căci acolo Noe a aruncat sorţii celor trei fii ai lui" (EPIFANIE, PAN. III, p. 124).

Capitolul al 28-lea

28:1

Gr. *μισθωτοί* ('simbriaşi') are probabil la bază o greşeală de interpretare a textului ebraic: traducătorul a citit *skr* ('simbriaşi') în loc de *ṣkr* (*ṣikkore* 'beţivi'). ♦ Teodoret consideră că „simbriaşii lui Efraim" sînt Damascul şi sirienii în general, angajaţi ca mercenari de către triburile din nord în conflictele lor cu regatul lui Iuda (THEODORET, IS. II, 8.5-8, p. 232).

28:4

Secvenţa *cel ce aleargă înainte la smochin* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914) este o transpunere literală a secvenţei greceşti *πρόδρομος σύκου*, care în context înseamnă 'smochină timpurie' (*early fig* SEPT.ENGL., cf. glosa *σῦκον πρώϊμον* folosită de Teodoret, *ad loc.*). Din raţiuni stilistice, am preferat echivalentul *smochină ce dă în pîrg* (cf. *smochină pârguită* BIBL.ANANIA). SEPT.GERM. redă sintagma literal în textul traducerii (*ein Vorläufer der Feige*), dar înţelesul ei este explicat într-o glosă infrapaginală: *eine frühreife Feige.*

28:8

Ca şi în 24:6, am considerat că lecţiunea corectă nu este *ἆρα* 'aşadar' (SEPT.FRANKF.), ci *ἀρά* 'blestem' (THEODORET, IS. I, 8.66, p. 236, SEPT.RAHLFS; cf. *blăstăm* BIBL.MICU, *blestem* BIBL.1914, BIBL.ANANIA), pentru a face traducerea modernă inteligibilă: *Un blestem va mistui această hotărîre, căci această hotărîre este din pricina lăcomiei.* MS.45 (*Oare mînca-va acesta sfat*) şi BIBL.1688 (*oare mînca-va sfatul acesta*) urmează textul SEPT.FRANKF., chiar dacă în această ediţie înţelesul versetului rămîne obscur.

28:14-15

Teodoret consideră că profetul mustră lăudăroşenia batjo-

coritoare a celor care speră să se ridice deasupra necazurilor care vor veni. Cuvintele celor care îl iau în derîdere pe profet sînt ale unor oameni care frizează nebunia, fiindcă au îndrăzneala de a pune la îndoială însăşi dreptatea lui Dumnezeu. Profetul îi numeşte pe cei din Efraim „conducători" nu pentru că aceştia ar fi în realitate, ci pentru că au pretenţia că sînt conducători (THEODORET, IS. II, 8.110-127, p. 240).

28:16

Energia cu care Teodoret combate interpretarea potrivit căreia „piatra scumpă şi aleasă de la temeliile Sionului" ar fi regele Ezechias ar putea fi un indiciu că o astfel de cheie hermeneutică era curentă în cercurile iudaice. Urmînd tradiţia interpretativă neotestamentară reprezentată de Rom. 9:33 şi 1Petr. 2:6, episcopul de Cir consideră că cel avut în vedere în acest verset este Hristos (THEODORET, IS. II, 8.130-148, p. 242).

28:17

Potrivit lui Teodoret, Symmachus a tradus prima parte a acestui verset după cum urmează: *καὶ θήσω κρίμα εἰς σπαρτίον καὶ δικαιοσύνην εἰς διαβήτην*, „şi voi preschimba judecata în fir de măsurat şi dreptatea în cumpănă". Cumpăna arată dacă suprafaţa pietrelor este egală, iar firul de măsurat arată dacă stîlpii clădirii sînt drepţi (THEODORET, IS. II, 8.149-155, p. 242).

28:19

Teodoret consideră că repetiţia *πρωὶ πρωί* are rolul de a accentua rapiditatea cu care se va desfăşura judecata anunţată de Dumnezeu.

28:21

Partea de final a versetului înregistrează variaţii: *σαπρία* (SEPT.FRANKF.; *putrejunea* MS.45/ *putreziciunea* BIBL.1688) sau *πικρία* (SEPT.RAHLFS; *amărâciunea* BIBL.MICU/ *amărăciunea* BIBL.1914, BIBL.ANANIA).

28:25

Echivalentul *neghină* (BIBL.1688) pentru *μελάνθιον* (*Nigella sativa*, 'negruşcă'; *neghiniţă* MS.45) este în mod evident un contrasens, deoarece neghina este o plantă *non grata*, cu seminţe toxice, foarte periculoase pentru sănătate. De altfel, în tradiţia biblică românească, termenul *neghină* s-a impus ca echivalent pentru traducerea termenului *ζιζάνιον* din parabola neghinei (Mat. 13:24-30). ♦ Prin contrast, seminţele de *μελάνθιον* (plantă menţionată aici şi în 28:27) erau foarte apreciate, fiind folosite drept condiment. Plecînd de la premisa că planta avută în vedere de profet are seminţe negre, BIBL.MICU a folosit echivalentul *mac*, preluat de BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. Alţi echivalenţi în versiuni moderne: *dill* (glosat *black cummin*) SEPT.ENGL., *Schwarzkümmel* SEPT.GERM. ♦ În înţelegerea lui Teodoret, poporul Israel este simbolizat prin negruşcă şi chimen. După cum pîinea de grîu, de orz şi de alac capătă un gust mai plăcut cînd se adaugă negruşca şi chimenul, tot astfel, cu ajutorul poporului Israel, Dumnezeu a dat mîntuire altor neamuri. Apelînd la metafora din Mat. 5:13, comentatorul scrie că, dacă apostolii sînt „sarea", ceilalţi oameni sînt „grîul" (THEODORET, IS. II, 8.200-214, p. 246).

28:28

Traducerea corectă a verbului *καταπατήσει* este *va călca de tot* (MS.45) sau *va călca* (BIBL.MICU, BIBL.1914). Din motive care nu sînt limpezi, editorii BIBL.1688 au introdus o schimbare nejustificată: *va mînca de tot*.

Capitolul al 29-lea

29:1

Teodoret consideră în mod eronat că denumirea *Ariel* din acest verset se referă la Areopolis, una dintre cetăţile renumite din ţinutul Moabului (cf. comentariul său la 15:9). Contextul indică în mod clar că aici profetul are în vedere Ierusalimul (THEODORET, IS. II, 8.242-245, p. 248).

29:2

Atît SEPT.FRANKF., cît şi ediţiile moderne conţin lecţiunea *ἐκθλίψω γὰρ Αριηλ* (*voi năcăji pre Ariil* MS.45, *voiu năcăji pre Ariil* BIBL.MICU, *voiu necăji pre Ariil* BIBL.1914). Printr-o eroare datorată fie editorilor, fie tipografilor, în BIBL.1688 citim *Israil* în loc de *Ariil*.

29:4

Potrivit lui Teodoret, „cei care vorbesc din pămînt" sînt demonii care iau înfăţişarea celor morţi pentru a se manifesta şi care vorbesc cu voce joasă (THEODORET, IS. II, 8.266-268, p. 250).

29:9

Secvenţa *ieşiţi în lature* (MS.45, BIBL.1688) reprezintă o traducere eronată a gr. *ἔκστητε* „fiţi uimiţi" (*vă spăimântaţi* BIBL.MICU, BIBL.1914).

29:10

Gr. *κατάνυξις* ('amorţire') traduce ebr. *tardema*^{b} ('somn adînc'; Fac. 2:21; 15:12; 1Reg. 26:12; Iov 4:13; 33:15; Parim. 19:15; Is. 29:10). ♦ Teodoret citează echivalenţii din celelalte versiuni greceşti: *κάρωσις* Symmachus; *ἔκστασις* Theodotion; *καταφορά* Aquila (THEODORET, IS. II, 8.298-300, p. 252). ♦ Gr. *κατάνυξις* este redat prin *omilinţă* BIBL.1688/ *umilinţă* MS.45, BIBL.MICU, BIBL.1914, *părere de rău* BIBL.ANANIA. ♦ Versetul este citat de către apostolul Pavel în Romani 11:8, pentru a explica de ce numai o rămăşiţă aleasă (*ἐκλογή*) a poporului evreu a căpătat ceea ce urmărea, prin contrast cu cei mai mulţi, care au fost împietriţi (*ἐπωρώθησαν*).

29:11-12

Teodoret consideră că împlinirea acestor versete s-a realizat odată cu întruparea lui Hristos. Odinioară, nici

iudeii, nici neamurile nu puteau înţelege prevestirile referitoare la Hristos, deoarece pentru iudei ele erau acoperite de un văl, închise cu ajutorul unor peceţi, iar pentru păgîni erau necunoscute. După arătarea Mîntuitorului, peceţile au fost îndepărtate (căci faptele au ajuns să confirme cuvintele profetice), iudeii în număr mare au înţeles sensul prevestirilor, iar neamurile păgîne au luat cunoştinţă de scrierile evlaviei şi citesc Biblia, care pentru evreii necredincioşi rămîne în continuare pecetluită (THEODORET, IS. II, 8.311-329, p. 254).

Capitolul al 30-lea

30:11

Finalul versetului înregistrează variante de text, în funcţie de ediţie: *τὸ λόγιον* SEPT.FRANKF. (*cuvîntătoriul* MS.45, BIBL.1688/ *cuvântătoriul* BIBL.MICU, *cuvântătorul* BIBL.1914); *τὸν ἅγιον* SEPT.RAHLFS (*sfîntul* BIBL.ANANIA).

30:14

Potrivit GR.ENGL., forma *ἀποσυριεῖς* („vei şuiera") reprezintă o corupere a formei *ἀποσύρεις* („vei lua"), corespunzînd ebr. *hasap* ('a jupui'). Spre deosebire de *Septuaginta*, textul ebraic conţine precizarea „din fîntînă", care ne ajută să stabilim cu precizie sensul verbului *hasap* în context: profetul vorbeşte despre prăbuşirea unei cetăţi, comparînd-o cu spargerea unui vas de lut din care nu mai rămîn nici cioburi în care să fie luată puţină apă dintr-o cisternă. ♦ Echivalarea lui *ἀποσυριεῖς* prin *vei turna* (MS.45, BIBL.1688) nu este suficient de exactă. Verbul *vei lua* din BIBL.MICU se potriveşte mult mai bine în context. ♦ Teodoret explică versetele 13-14 în felul următor: „Profetul compară nădejdea pusă în egipteni cu nimicirea unui zid şi cucerirea unei cetăţi; apoi adaugă la această parabolă o alta: cetatea care a suferit acestea, spune el, seamănă cu un vas de lut care se sparge şi care este atît de fărîmiţat, încît şi cioburile din vas, din pricina micimii lor, rămîn complet nefolositoare" (THEODORET, IS. II, 9.90-96, p. 274).

30:16

Am adoptat lecţiunea *ἐπὶ κούφοις ἀναβάται ἐσόμεθα*, pe care am echivalat-o prin *vom fi călăreţi pe [cai] sprinteni* (cf. *pre cai iuţi vom încălica* BIBL.1914), deoarece traducerea literală a textului din SEPT.FRANKF. (*ἐπὶ κούφοις ἀναβάταις ἀναβησόμεθα*) are ca rezultat un nonsens: *preste sprinteni încălecări ne vom sui* MS.45, *pre sprintine încălecări ne vom sui* BIBL.1688, *pre încălecători iuţi vom încăleca* BIBL.MICU.

30:22

Versetul înregistrează variaţii în funcţie de ediţie: *μιανεῖς* SEPT.FRANKF. (*vei pîngări* MS.45, BIBL.1688/ *vei pângări* BIBL.MICU, BIBL.1914); *ἐξαρεῖς* SEPT.RAHLFS (*vei ridica* BIBL.ANANIA, *vei lepăda* SEPT.NEC 6/I).

30:26

Teodoret dă o interpretare „psihologizantă" acestui verset: cineva care primeşte veşti bune, în locul veştilor tragice pe care le aştepta, are impresia că lumina soarelui este mai puternică decît de obicei. Nu astrele strălucesc mai puternic pentru cei care fuseseră întristaţi, ci aceştia din urmă percep lumina altfel decît înainte (THEODORET, IS. II, 9.190-197, p. 280-282).

Capitolul al 31-lea

31:1

SEPT.FRANKF. conţine lecţiunea *καὶ οὐκ ἤκουσαν πεποιθότες* (*şi n-au audzit nădăjduind* MS 45, BIBL.1688), o deformare a lecţiunii originare, atestate de SEPT.RAHLFS: *καὶ οὐκ ἦσαν πεποιθότες* (*şi nu au nădăjduit* BIBL.MICU). În traducere am urmat lecţiunea din SEPT.FRANKF.

31:7

În SEPT.FRANKF., gr. *χειροποίητα* (lit. „cele făcute de mînă") este folosit de două ori. Pentru a evita redundanţa, am folosit în traducere echivalentul *făcături*.

31:8

Aici şi în alte versete din MS.45 şi BIBL.1688, termenul *biruinţă* traduce gr. *ἥττημα* ('înfrîngere'). Pentru finalul versetului, BIBL.MICU propune o traducere conform principiului echivalenţei funcţionale: *tinerii lor vor fi biruiţi*.

31:9

Isac Leo Seeligmann afirmă că loialitatea evreilor din diaspora alexandrină îl determină pe traducător să redea textul ebraic într-o manieră care îi schimbă sensul. Deşi acest verset se încheie cu o profeţie care îi avertizează pe evrei să nu caute protecţia Egiptului, traducerea transformă acest mesaj într-o binecuvîntare. „Această libertate remarcabilă pe care şi-a luat-o traducătorul justifică presupunerea că el a căutat să dea glas unei idei larg răspîndite în sînul evreimii alexandrine" (SEELIGMANN, p. 284).

Capitolul al 32-lea

32:11

Traducerea gr. *ἔκστητε* prin *staţi în laturi* (MS.45 şi BIBL.1688) este inadecvată. Mai apropiată de sensul originalului este soluţia din BIBL.MICU: *spăimântaţi-vă*.

32:12

Caracterul polisemantic al verbului *κόπτω* ('a tăia' sau 'a lovi') explică probabil traducerea nefericită făcută de Milescu (*şi preste ţîţe vă tăiaţi*, MS.45), a cărui soluţie traductologică a fost preluată fără schimbări în BIBL.1688. În context „penitenţial", verbul *κόπτω* are sensul 'a lovi', prin urmare traducerea corectă este: „bateţi-vă peste piept". În mod surprinzător, BIBL.MICU (*şi plângeţi pentru ţîţe*) nu aduce o îmbunătăţire substanţială a formulării, în ciuda notei de subsol care sugerează că traducătorul este conştient de celălalt sens al lui verbului *κόπτω*: „Eusevie: preste ţîţe vă bateţi. În jidovie: pentru ţîţe să plângă, adecă,

pentru fiii săi, care de foame vor pieri în vreamea lui Tit şi a împăratului asiriianilor." În BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA traducerea este corectă: *bateţi-vă pieptul.*

Capitolul al 33-lea

33:21

Am tradus *πλοῖον ἐλαῦνον* prin *corabie cu vîsle* (ca în BIBL.ANANIA), sub influenţa glosei din GR.ENGL.: „vessel with oars". Alţi echivalenţi în tradiţia biblică românească: *vase mînd* MS.45, *corabie mînîndu-se* BIBL.1688, *corabie vânslând* BIBL.MICU, *corabie vâslind* BIBL.1914; *corabie dusă [de vânt]* SEPT.NEC 6/I. În SEPT.GERM., accentul cade nu pe vîsle, ci pe cîrmă: *Schiff mit Rudern.*

33:23

Forma veche a termenului *catarg* (gr. *ἱστός*), folosit în BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, este *catart* (BIBL.1688). Alţi traducători echivalează prin termeni generici: *stîlp* MS.45, *sul* BIBL.MICU.

Capitolul al 34-lea

34:1

Secvenţa *ἡ οἰκουμένη καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐν αὐτῇ* a fost redată corect în MS.45 (*lumea şi nărodul ce-i întru însă*), dar revizorii textului publicat în BIBL.1688 au înlocuit femininul *însă* (corespunzător pronumelui personal *αὐτῇ*) cu forma de masculin *dînsul*, motiv pentru care textul rezultat îşi pierde coerenţa: *lumea şi norodul ce e întru dînsul.* BIBL.MICU a remediat problema: *lumea şi norodul cel dintru dânsa.*

34:4

SEPT.FRANKF. conţine un adaos substanţial la începutul acestui verset: *καὶ τακήσονται πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν* (*şi se vor topi toate puterile ceriurilor* MS.45, *ceriului* în BIBL.1688). Adaosul are o pronunţată încărcătură apocaliptică, fiind foarte asemănător, sub aspectul conţinutului, cu predicţia lui Iisus Hristos din Mat. 24:29: *puterile cerului se vor clătina* (BIBL.ANANIA).

34:17

Verbul *δεμέρισεν* a fost tradus corect în MS.45 (*împărţi*), însă în procesul tipăririi BIBL.1688 s-a strecurat o eroare: verbul a fost scris ca *împărăţi*. În ediţia-facsimil publicată sub auspiciile patriarhiei (1988), transcrierea a fost corectată (în mod tacit). Ediţia ARVINTE-CAPROŞU păstrează grafia eronată din textul originar.

Capitolul al 35-lea

35:6

Termenul *μογιλάλος* (*gîngav* BIBL.1688 etc.) este folosit şi în Marc. 7:32, într-un episod care pune în evidenţă virtuţile terapeutice ale lui Iisus Hristos. Personajul vindecat de el este *κωφός* ('surd'), termen folosit în Is. 35:5. Prezenţa în Evanghelia după Marcu a celor doi termeni din *Isaia* constituie un indiciu că textul veterotestamentar a fost citit în cheie mesianică şi aplicat figurii lui Iisus Hristos. ♦ Deşi termenul *φάραγξ* ar trebui tradus prin *vale* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.ANANIA), am preferat echivalentul *luncă*, deoarece profeţia anunţă preschimbarea deşertului într-un loc cu verdeaţă.

35:7

Termenul *ἕλος* ('mlaştină', 'teren mlăştinos') este folosit de două ori în acest verset, la început şi la sfîrşit, ambele ocurenţe fiind la plural. În MS.45 cei doi termeni sînt redaţi prin acelaşi echivalent (*băhniş*; în BIBL.MICU, BIBL.1914: *bălţi*). Editorii BIBL.1688 au înlocuit prima ocurenţă cu *mocioriţă*, folosind termenul *bahnă* în finalul versetului. ♦ SEPT.FRANKF. conţine lecţiunea *ἐπαύλεις ποιμνίου καλάμου*, care este mai problematică decît cea din SEPT.RAHLFS (*ἔπαυλις καλάμου*). Caracterul dificil al acestei secvenţe este pus în evidenţă şi de primele traduceri: *odăi a turmei a trestiei* MS.45, *odăi de turme de trestie* BIBL.1688, *lăcaşuri de turme de trestie* BIBL.MICU. BIBL.1914 a rezolvat parţial problema cu ajutorul punctuaţiei: *lăcaşuri de turme, de trestie şi bălţi.*

35:9

Participiul *λελυτρωμένοι* (*răscumpăraţi* SEPT.NEC) a fost tradus prin *mîntuiţi* în primele versiuni româneşti: MS.45, BIBL.1688/ *mântuiţi* BIBL.MICU, BIBL.1914. În BIBL.MICU şi BIBL.1914, finalul acestui verset este unit cu începutul următorului verset: *cei mântuiţi şi aleşi de Domnul.*

Capitolul al 36-lea

36:2

Referirea la „scăldătoarea de sus, pe drumul spre Ogorul Înălbitorului" se întîlneşte şi la începutul cărţii *Isaia* (7:3). Termenul *κολυμβήθρα* (întrebuinţat şi în 22:9, 11) denumeşte, probabil, fie o cisternă (un rezervor) care ajuta la colectarea apei, fie o acumulare de apă naturală. Pentru detalii, vezi comentariul la 7:3. Episodul despre trimiterea lui Rapsaches la Ierusalim este relatat şi în 4Reg. 18:17. ♦ Termenul *ὑδραγωγός* ('apeduct') din secvenţa *ἐν τῷ ὑδραγωγῷ* a fost aproximat diferit: *la budăiul* MS.45, *la ştiubêiul* BIBL.1688, *la ducerea apei* BIBL.MICU, BIBL.1914, *lîngă scocul* BIBL.ANANIA. ♦ Substantivul *bilitoriu* (gr. *γναφεύς*) din MS.45 a fost înlocuit cu *nălbitoriu* în BIBL.1688, fiind preluat de BIBL.MICU şi BIBL.1914 (*nălbitor*).

36:3

Două dintre funcţiile menţionate în acest verset sînt traduse prin parafraze în MS.45: *οἰκονόμος* este redat prin *deregătoriul casei* (*diregătoriul casii* BIBL.1688), iar *ὑπομνηματογράφος* prin *scriitor de pomenire* (*scriitoriul de pomenire* BIBL.1688, *scriitoriul celor de pomenire* BIBL.MICU, *hronograful* BIBL.1914).

36:6

Textul grecesc conţine un anacolut pe care versiunile româneşti timpurii îl redau întocmai: *după ce să va răzîma omul preste el, întra-va în mîna lui şi o va găuri pre ea* MS.45; *după ce să va răzima omul preste el, întra-va în mîna lui şi o va găuri* BIBL.1688; *nădăjduieşti în toiagul de trestie cel frînt, în Eghipt, pre carele, de să va răzima omul, va întra prin mâna lui şi o va găuri* BIBL.MICU. Din dorinţa de a reflecta cît mai fidel stilul septuagintal, am preferat o soluţie de mijloc: *Cînd se va rezema omul pe el, intra-va în mîna lui şi o va străpunge*.

36:8

Sensul verbului *μείγνυμι* (lit. 'a se amesteca') în context este unul mai îngust: 'a face o înţelegere' (cf. GR.ENGL. *to make an agreement with*, s.v. *μ(ε)ίγνυμι*). Versiunile româneşti traduc în mod literal îndemnul *νῦν μείχθητε τῷ κυρίῳ μου*: *acum amestecaţi-vă, dară, cu domnul mieu* MS.45, BIBL.1688, *acum adaogeţi-vă domnului mieu* BIBL.MICU, *acum alipiţi-vă de Domnul meu* BIBL.1914. ♦ Tonul invitaţiei adresate de Rapsaches este în mod evident unul ironic. În subtext, comandatul asirian insinuează că regele Ezechias nu are în armata sa călăreţi nici cît pentru 2000 de cai de luptă. Această dimensiune ironică a propunerii făcute de reprezentantul asirian lipseşte atît din SEPT.ENGL. (*come in contact now with my lord the king of the Assyrians*), cît şi din SEPT.GERM. (*so kommt jetzt mit meinem Herrn, dem König der Assyrer, überein*).

36:9

Textul din acest verset înregistrează variaţii: SEPT.RAHLFS *εἰς πρόσωπον τοπάρχου ἑνός* („la faţa unui singur toparh"), SEPT.FRANKF. *εἰς πρόσωπον τῶν τοπαρχῶν*. Eusebiu atestă lecţiunea *εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἡμετέρων τοπαρχῶν* şi citează, pentru a explica acest verset, din traducerea făcută de Symmachus: *ὁ Σύμμαχος· καὶ πῶς ὑποστήσῃ φησὶ τὸ πρόσωπον ἄρχοντος ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ κυρίου μου τῶν μικρῶν;* („şi cum vei înfrunta faţa unei singure căpetenii dintre robii cei mai mici ai domnului meu?"; EUSEBIU, IS., *ad loc.*). Termenul *τοπάρχης* ('comandant regional, cîrmuitor peste un *τόπος* sau o *τοπαρχία*', cf. GR.ENGL., s.v. *τοπάρχης*) a fost redat în română prin *biruitor al locurilor* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914, *satrap* BIBL.ANANIA sau chiar *toparh* SEPT.NEC, echivalent pe care l-am folosit în traducerea noastră.

36:10

În SEPT.FRANKF. şi în versiunile bazate pe textul ei, versetul conţine un adaos preluat probabil din 4Reg. 18:25: *κύριος εἶπεν πρός με ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καὶ διάφθειρον αὐτήν* (*Domnul mi-a spus: 'Suie-te asupra acestei ţări şi nimiceşte-o!'*, versiunea noastră).

36:11

Am tradus adverbul *Συριστί* (lit. 'în siriană', *sirienêşte* MS.45/ *siriinêşte* BIBL.1688, *sirieneaşte* BIBL.MICU, *Sirieneşte* BIBL.1914, *in Syrian* SEPT.ENGL., *syrisch* SEPT.GERM.) prin *în aramaică* (ca în SEPT.NEC), fiindcă aramaica era principala limbă internaţională folosită în comunicare în Orientul Apropiat în perioada cca 600 î.Hr. – cca 700 d.Hr. Oficialii evrei care ies în întîmpinarea lui Rapsaches (scris şi „Rabşache") cunosc limba aramaică, fapt ce dovedeşte că aramaica avea statutul de „limbă diplomatică" în perioada Imperiului Neoasirian. Cu vremea, ca urmare a deportărilor masive întreprinse de asirieni, aramaica s-a răspîndit treptat în imperiu, devenind principala limbă vorbită în Palestina în primul secol al erei creştine (ABD, vol. 4, p. 173).

36:12

Relatarea din 4Reg. 18:27 face remarca lui Rapsaches mult mai insultătoare. Generalul asirian ameninţă că asediul care urmează va fi atît de cumplit, încît poporul şi cei din fruntea lui vor ajunge să-şi mănînce propriile excremente: „Oare nu către domnul tău şi către tine m-a trimis domnul meu ca să rostesc cuvintele acestea? Nu către bărbaţii aşezaţi pe zid, ca să-şi mănînce balega şi să-şi bea pişatul împreună cu voi?".

36:16

Fîntîna (gr. *λάκκος*) la care se face referire în text este de fapt o groapă sau o cisternă ai cărei pereţi erau acoperiţi cu lut, în care se colecta şi se păstra apa de ploaie. În lipsa unui echivalent mai precis, am folosit termenul *fîntînă* (în MS.45 ŞI BIBL.1688 *lac*), ca în BIBL.MICU (*fântână*).

36:20

SEPT.FRANKF. conţine lecţiunea *Ἱερουσαλήμ*, reflectată ca atare în MS.45 (*Ierusalim*). Din cauza unei erori introduse de copişti sau de tipografi, textul BIBL.1688 conţine numele *Israil* în loc de *Ierusalim*. BIBL.MICU a reintrodus lecţiunea corectă.

Capitolul al 37-lea

37:3

În raport cu SEPT.FRANKF., textul BIBL.1688 conţine o omisiune, anume secvenţa *ἡμέρα θλίψεως* (*dzi a năcazului* MS.45, *zioa năcazului* BIBL.MICU, *ziua necazului* BIBL.1914, *zi de necaz* BIBL.ANANIA). Omisiunea se datorează fie editorilor, fie tipografilor.

37:4

Spre deosebire de alte ediţii ale *Septuagintei* (cf. SEPT.RAHLFS, *εἰσακούσαι κύριος ὁ θεός σου*), SEPT.FRANKF. are lecţiunea *εἴ πως εἰσακούσαι κύριος ὁ θεός σου*. ♦ Secvenţa *λόγους οὓς ἤκουσεν κύριος* a fost tradusă corect în MS.45 (*cuvinte carele au audzit Domnul*), însă tipărită eronat în BIBL.1688 (*cuvintele carele au zidit Domnul*). Eroarea a fost îndreptată în BIBL.MICU.

37:12

Ultimele două toponime din verset sînt scrise diferit în

funcţie de ediţie: *Ραφες* şi *Θεμαδ* (SEPT.RAHLFS), respectiv *Ῥασέμ* şi *Θεεμάθ* (SEPT.FRANKF.).

37:13

Toponimele menţionate în acest verset sînt scrise diferit, în funcţie de ediţia în care apar: *Ἐμάθ*, *Ἀρφάθ*, *Ἐπφαρουέμ*, *Ἄνα*, *Ἄβα* (SEPT.FRANKF.), respectiv *Αιμαθ*, *Αρφαθ*, *Σεπφαριμ*, *Αναγ*, *Ουγαυα* (SEPT.RAHLFS).

37:37

În raport cu alte ediţii (cf. SEPT.RAHLFS), textul din SEPT.FRANKF. conţine un adaos: *ἀπέστρεψε Σενναχηρείμ* (*să întoarse Senahirim* MS.45, BIBL.1688). De asemenea, ordinea verbelor de la începutul versetului este inversată: *ἀπῆλθεν ἀποστραφείς*.

37:38

În SEPT.FRANKF. întîlnim, între paranteze pătrate, forma *πάτραρχον*, o formă coruptă a lui *πάταχρον* ('idol'), cuvînt împrumutat probabil din aramaică şi folosit doar aici şi în Is. 8:21 (la plural: *πάταχρα*). Milescu va fi considerat că *πάτραρχον* a rezultat prin sudarea a doi termeni greceşti (*πατήρ* şi *ἀρχή*), de aceea a propus o traducere etimologizantă: *începătoriul părinţilor* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU). Revizuirile succesive ale acestei soluţii au dus la secvenţa *domn al părinţilor* din BIBL.1914. Potrivit lui Teodoret, „cele mai exacte manuscrise nu au *patarchon*, ci *patechron*, adică 'idol'" (TEODORET, IS. II, 11.390-392, p. 374). Chiril al Alexandriei foloseşte forma *patrarchon* (CHIRIL ALEX., IS., col. 781).

Capitolul al 38-lea

38:3

Chiril al Ierusalimului foloseşte exemplul lui Ezechias pentru a ilustra puterea pocăinţei: „Vrei să cunoşti cât de mare putere are pocăinţa? Vrei să cunoşti excelenta armă a mântuirii şi să afli câtă putere are mărturisirea. Prin mărturisire Iezechia a ucis o sută optzeci şi cinci de mii de duşmani. Cu adevărat mare este şi această faptă, totuşi încă mică faţă de aceea pe care o voi spune. Acelaşi împărat, prin pocăinţă, a întors hotărârea dumnezeiască ce era pronunţată asupra lui. Cînd era bolnav, Isaia îi zice: «Fă rânduială în casa ta, căci vei muri şi nu vei trăi!» Ce putea să mai aştepte? Ce nădejde de mântuire să mai aibă când profetul i-a spus: «căci vei muri»? Cu toate acestea, Iezechia nu s-a îndepărtat de pocăinţă; ci, amintindu-şi de ceea ce este scris: «Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui», s-a întors cu faţa la perete, şi-a înălţat mintea sa din aşternut la cer – căci grosimea zidurilor nu împiedică rugăciunile făcute cu evlavie de a se înălţa în sus spre Dumnezeu – şi a zis: «Doamne, adu-Ţi aminte de mine!». «Îmi este de-ajuns, Doamne, să mă vindec, dacă Îţi aduci aminte de mine! Tu nu stai sub vremi, ci Tu însuţi eşti legiuitorul vieţii! Viaţa noastră nu depinde, după cum flecăresc unii oameni, de naşterea şi conjuncţia stelelor. Tu însuţi eşti, după cum voieşti, legiuitor şi al vieţii, şi al duratei vieţii!» Şi aceluia care nu mai avea nici o nădejde să mai trăiască din pricina sentinţei profetului, i s-au mai adăugat vieţii lui cincisprezece ani" (CHIRIL IERUS., CATEH., II.15, p. 33-34). ♦ Ieronim consideră că regele Ezechias s-a rugat nu ca să i se mai dea cîţiva ani de trăit, ci ca să i se îngăduie să se înfăţişeze înaintea judecăţii lui Dumnezeu aşa cum şi-ar fi dorit. Pregătindu-se pentru călătoria sa către Dumnezeu, regele a enumerat faptele sale, modul în care a umblat înaintea lui Dumnezeu în adevăr şi cu o inimă desăvîrşită. Prin aceasta, Ezechias rămîne un exemplu de conştiinţă care îşi aduce aminte de fapte bune la vremea încercării (IERONIM, IS. I, p. 443).

38:5

În înţelegerea lui Casiodor (*Comentarii la Psalmi*, 119), numărul şapte denotă perfecţiunea, iar numărul opt semnifică ziua Domnului. Adunate, cele două numere dau cincisprezece, ceea ce înseamnă că anii care i-au fost dăruiţi lui Ezechias sînt meniţi să arate că viaţa lui stă sub semnul desăvîrşirii (*apud* ACCS, IS. 1-39, p. 262).

38:8

Gr. *ἀναβαθμός* (*stepenă* MS.45, BIBL.1688) traduce ebr. *ma'ala*^{h} ('treaptă'), al cărui plural, *ma'alot*, are sensul de 'cadran solar'. ♦ Traducătorul grec a înlocuit numele lui Ahaz cu perifraza „tatăl tău" şi a explicat secvenţa *bema'alot 'ahaz* (lit. „pe treptele lui Ahaz") drept „treptele casei tatălui tău" (*stepénii a casei tătîne-tău* MS.45/ *stepene ale casii tătîne-tău* BIBL.1688, *treapte în casa tătâne-tău* BIBL.MICU). ♦ Episodul întoarcerii soarelui cu zece trepte, ca semn al vindecării lui Ezechias, este comparat de Chiril al Ierusalimului cu eclipsa care a avut loc în timpul răstignirii lui Iisus: „Ca semn pentru adeverirea cuvintelor profetului, s-a întors iarăşi soarele din drumul său. Mai mult: pentru Iezechia soarele s-a întors; pentru Hristos, însă, soarele a pierit; soarele nu s-a întors, ci a pierit, arătând prin aceasta deosebirea dintre cei doi, dintre Iezechia şi Iisus. Iezechia a avut puterea să îndepărteze hotărârea lui Dumnezeu; dar Iisus nu dăruieşte iertarea păcatelor? Întoarce-te şi suspină pentru tine însuţi! Încuie uşa şi roagă-te ca să ţi se ierte păcatele, ca să ridici din jurul tău flăcările cele arzătoare! Mărturisirea păcatelor are putere să stingă şi focul, are putere să îmblânzească şi leii!" (CHIRIL IERUS., CATEH., II.15, p. 34).

38:10

Ieronim vede în expresia „porţile hadesului" (*ἐν πύλαις ᾅδου*, *în porţile iadului* BIBL.1688) fie o referire metaforică la moartea care survine prin legile naturii, fie la acele porţi despre care vorbeşte unul dintre psalmişti (Ps. 9:14; 9:15 LXX). Comentatorul apusean face legătura cu Mat. 16:18, însă consideră că promisiunea făcută de Iisus Bisericii („porţile iadului nu o vor birui") i se aplică şi lui Petru, fiindcă acesta a adormit în plinătatea zilelor sale. Sfinţii, adaugă Ieronim, îşi împlinesc zilele asemenea lui Avraam, care a murit la o vîrstă înaintată, în vreme ce păcătoşii îşi

sfîrşesc zilele înainte de vreme (IERONIM, IS. I, p. 446).

38:18

Ieronim consideră că textul ebraic este preferabil *Septuagintei*, fiindcă cel dintîi spune: „cei care coboară în groapă nu pot nădăjdui în adevărul tău". Diferenţa nu este lipsită de importanţă. Cei care sînt în groapă nu pot nădăjdui în adevărul (ebr. *'emet*) judecăţii, însă pot nădăjdui în îndurarea (gr. *ἐλεημοσύνη*, *milosteniia* BIBL.1688) lui Dumnezeu, atunci cînd Mîntuitorul coboară în iad pentru a-i elibera pe cei prinşi acolo (IERONIM, IS. I, p. 449).

38:19

Chiril al Alexandriei pomeneşte interpretarea vehiculată de unii comentatori, potrivit cărora promisiunea făcută de Ezechias în acest verset trebuie înţeleasă în sensul că regele iudeu va institui un cor şi că va numi cîntăreţi de psalmi în templu. Alţi comentatori au fost de părere că Ezechias visează la un regat fără sfîrşit, pe baza convingerii că cele spuse cu privire la fiul lui David îl aveau în vedere pe el. La aflarea veştii că sfîrşitul său este aproape, regele îşi pune problema succesorilor şi afirmă că, la rîndul lor, ei vor anunţa dreptatea lui Dumnezeu. Totuşi, aşteptarea lui Ezechias este contrazisă de faptele fiului său Manase, al cărui nume a devenit sinonim cu ticăloşia (CHIRIL ALEX., IS., 3.4.38, col. 789).

Capitolul al 39-lea

39:1

Eusebiu şi Ieronim atestă o tradiţie interpretativă iudaică potrivit căreia întoarcerea soarelui înapoi cu o oră nu a trecut neobservată de înţelepţii Babilonului, care erau pricepuţi în observarea stelelor. Un asemenea eveniment extraordinar ar fi fost pus în seama puterii dumnezeieşti. Curioşi să afle cauza acestei schimbări neobişnuite, babilonienii au aflat despre Dumnezeul evreilor, Creatorul lumii, şi despre vindecarea lui Ezechias, care a fost legată de întoarcerea soarelui cu o oră. Astfel, au dorit cu ardoare prietenia lui Ezechias, văzînd că acesta este un om iubit de Dumnezeu. Eusebiu se distanţează de această conjectură hermeneutică, propunînd o altă explicaţie: atacul asirienilor împotriva evreilor, înfrîngerea armatei duşmane de către îngerul Domnului, scăparea lui Senaherib, revolta supuşilor săi şi moartea fiului care i-a succedat au avut loc, toate, în acelaşi an. Aceste veşti au ajuns la urechile regelui babilonian, care a hotărît să-i trimită lui Ezechias daruri, emisari şi scrisori (EUSEBIU, IS., *ad loc.*).

39:2

Ebr. *bet nehotaḥ* („casa vistieriei"), folosit numai aici şi în 4Reg. 20:13, a fost tradus în greacă prin *οἶκος τοῦ νεχωθα*, al doilea termen din secvenţa ebraică fiind transliterat. Primele traduceri româneşti l-au preluat fără modificări: *casa lui nehotha* MS.45, BIBL.1688, *casa lui Nehoda* BIBL.MICU, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA. Expresia devine explicită abia începînd cu BIBL.1914: *casa vistieriilor*. ♦ Gestul lui Ezechias de a le arăta oaspeţilor babilonieni casa lui şi vistieria regală este aspru criticat de Tertulian, care face o paralelă între suveranul iudeu şi bogatul nechibzuit din Luc. 12:16-20 (TERTULIAN, MARC. IV, 4.28.11, p. 366). ♦ În Apus, un important exponent al tradiţiei hermeneutice care priveşte negativ gestul lui Ezechias este Grigorie cel Mare. Autorul pune comportamentul regelui iudeu pe seama lipsei de introspecţie care adesea îi face pe conducători să greşească: „Sufletul care se ocupă mai mult decât trebuie de activităţi exterioare e ca un călător care, din cauză că are în vedere necesităţile călătoriei, uită pe drum adevărata ţintă a vieţii. Sufletul care a pierdut obişnuinţa cunoaşterii de sine nu reuşeşte să vadă relele de care suferă şi nu cunoaşte nici măcar în câte chipuri a păcătuit. Nici Iezechia n-a crezut că păcătuieşte când a deschis şi a arătat străinilor care au venit la el cămările sale cu mirodenii, aromatele (IV Regi 20, 13), dar mânia Judecătorului l-a pedepsit prin pierderea urmaşilor săi. Şi Iezechia credea că i-a fost îngăduit să facă ceea ce a făcut (Isaia 39, 4)" (GRIGORIE, PAST., 1.4, p. 35-36).

39:6

Într-un imn dedicat naşterii lui Iisus, Efrem Sirul scrie că generozitatea magilor care au venit să se închine pruncului din iesle poate fi înţeleasă ca o compensaţie pentru jaful practicat de babilonieni după moartea lui Ezechias. Cei care au răpit argintul au adus aur, cei care au cauzat răni au adus smirnă, iar cei care au ars templul au adus tămîie. Poetul sirian o imaginează pe Sfînta Fecioară spunîndu-i fiului ei: „Oricît de mare a fost palatul de fildeş al regelui care domnea peste poporul nostru, mai mare şi mai frumoasă este mica peşteră în care te-am născut" (*Imnuri la Naşterea Domnului* 19.3-4, 10-12, *apud* ACCS, IS. 1-39, p. 265).

39:8

Reacţia lui Ezechias consemnată în acest verset a fost criticată de unii comentatori evrei, potrivit informaţiilor păstrate de Ieronim. Atitudinea de resemnare a regelui a fost comparată cu poziţia radicală a lui Moise (Ieş. 32:32, BIBL.1982): „Rogu-mă acum, de vrei să le ierţi păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris" (IERONIM, IS. I, p. 452-453).

Capitolul al 40-lea

40:3

Versetul este citat şi interpretat de către Evanghelişti (Marc. 1:3/ Mat. 3:3/ Luc. 3:4) în sens hristologic; „glasul care strigă în pustie" este Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul lui Iisus Hristos. Textul veterotestamentar conţine la final secvenţa *τοῦ θεοῦ ἡμῶν* („Dumnezeului nostru"), înlocuită de către Evanghelişti cu pronumele personal *αὐτοῦ*. După cum observa Rikk Watts într-un studiu-sinteză despre rolul citatelor isaianice în NT, „prin apelul la Isaia 40:3, Marcu îl identifică implicit pe Iisus nu cu un profet sau cu o figură

mesianică, ci cu prezenţa personală a lui Iahve care a venit să aducă izbăvirea escatologică asociată cu Noul Exod" (*Isaiah in the New Testament*, în FIRTH/ WILLIAMSON, p. 216).

40:5

Deşi în ebraică verbul *ra'u* („va vedea") nu are complement, traducătorul grec a întregit sensul versetului cu ajutorul unui adaos: *τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ* (*mîntuitoriul lui Dumnedzău* MS.45, *mîntuirea lui Dumnezău* BIBL.1688, *mântuirea lui Dumnezeu* BIBL.MICU, BIBL.1914).

40:13

În mod surprinzător, termenul ebraic *ruªh* ('duh') a fost redat în greacă nu prin *πνεῦμα*, cum ne-am fi aşteptat, ci prin *νοῦν* ('minte'), ceea ce arată că traducătorul grec nu a redat textul ebraic în mod mecanic, ci a ţinut cont de posibilele nuanţe contextuale ale unui termen polisemantic. Versetul face parte dintr-o serie de întrebări retorice menite să sublinieze măreţia lui Dumnezeu, suveranitatea lui asupra naturii şi diferenţa „de plan" (ontologică, am putea spune, cu un termen teologic) dintre Dumnezeu şi om. ♦ Apostolul Pavel citează acest verset în două rînduri. În 1Cor. 2:16, versetul este interpretat în cheie hristologică. Deşi în contextul originar versetul servea ca argument că Dumnezeu este *das ganz Andere*, apostolul îl foloseşte într-un capitol în care vorbeşte pe larg despre funcţia revelatoare a Duhului lui Dumnezeu, precizînd că el însuşi (Pavel) a avut parte de descoperirea tainelor dumnezeieşti. Din acest motiv, la întrebarea *Cine a cunoscut gândul* [*νοῦν*, lit. „mintea"] *Domnului, ca să-L înveţe pe El?* (BIBL.ANANIA), apostolul oferă următorul răspuns: *Noi însă avem gândul lui Hristos* (BIBL.ANANIA). Pentru Pavel, Iisus Hristos este Domnul, titlu folosit pentru a-l descrie pe Iahve în Vechiul Testament. A doua citare (mai extinsă) a versetului se întîlneşte în Rom. 11:34, în continuarea unei doxologii care încheie secţiunea (Rom. 9-11) în care apostolul discută relaţia dintre poporul Israel şi Biserică. În acest al doilea caz, „Domnul" se referă în mod clar la Dumnezeu-Tatăl, nu la Iisus Hristos.

40:6-8

Caracterul efemer al existenţei omeneşti, ilustrat prin dubla figură de stil din această secţiune (*Orice făptură este iarbă şi toată slava omului – ca floarea ierbii*, traducerea noastră), se întîlneşte şi în Ps. 102:15. Tema este reluată în 1Petr. 1:24, cu o mică modificare: „slava ei" în loc de „slava omului". Apostolul accentuează permanenţa cuvîntului lui Dumnezeu, descoperit în Evanghelie, prin contrast cu fragilitatea omului muritor. ♦ Într-o omilie la Ps. 36:1-2, Origen face trimitere la acest verset, a cărui împlinire o vede în succesiunea rapidă de conducători care au urmat după moartea împăratului Septimiu Sever (ORIGEN, PS., p. 62-66).

40:12

Ilarie de Poitiers scrie că cerul pe care îl ţine Dumnezeu în palme este totodată tronul lui şi că pămîntul este scăunelul picioarelor lui, dar că aceste cuvinte nu trebuie înţelese în sens literal, ca şi cînd Dumnezeu are un trup. Termenii precum „tron", „scăunel pentru picioare", „palmă" şi „mînă" sînt folosiţi pentru a sugera puterea infinită a lui Dumnezeu (ILARIE, TRINIT. I, p. 212-216).

Capitolul al 41-lea

41:1

Termenul „insule" este înţeles cel mai adesea de către comentatorii patristici ca simbol al bisericilor. Eusebiu consideră că această lectură este justificată de faptul că bisericile sînt înconjurate de apa amară a vieţii (EUSEBIU, IS., II.19, *ad loc.*). ♦ Teodoret explică asocierea pe baza ostilităţii întîmpinate de biserici; acestea au parte de atacul valurilor de prigonitori, dar sînt întemeiate pe stîncă. „Căpeteniile" din acest verset sînt propovăduitorii adevărului, care au răspuns chemării lui Iisus şi au devenit pescari de oameni (TEODORET, IS. II, 12.284-288, p. 416).

41:2

Pornind de la afirmaţia Sf. Pavel din 1Cor. 1:30, Teodoret afirmă că dreptatea care s-a arătat este Hristos însuşi. La arătarea acestuia, regii s-au înspăimîntat, tiranii au fost biruiţi şi orice formă de pedeapsă a fost învinsă, iar cei prigoniţi i-au învins pe prigonitori şi au alergat cu bucurie pe drumul care le-a fost pus înainte. Comentatorul constată că secvenţa *οὐχ ἥξει* nu se găseşte în *Septuaginta*, fiind marcată cu asteriscuri de celelalte versiuni, şi desluşeşte astfel sensul adaosului: dreptatea nu va veni pentru toţi, ci numai pentru credincioşi, căci cei lipsiţi de evlavie n-au vrut să ia seama la propovăduirea divină (TEODORET, IS. II, 12.300-311, p. 416-418).

41:4

Grigorie de Nyssa face aluzie la acest verset în tratatul său polemic *Împotriva lui Eunomie* (5.1), arătînd că Fiul este coetern cu Tatăl. Nu există nici un dumnezeu înainte de Dumnezeu, iar ceea ce este după el este creaţie. Dumnezeu dă mărturie prin acest verset că Fiul nu este „după" Tatăl, ci în Tatăl (GRIGORIE NYSS., EUN., 5.1, p. 173).

41:7

Teodoret consideră că versetul surprinde bine ceea ce oamenii care au ajuns la adevăr vor spune celor care încă sînt prizonieri ai erorii idolilor, pentru a arăta neputinţa lor, căci idolii nu pot merge şi nici nu pot sta fără a fi prinşi în cuie. Comentatorul observă şi că, în locul secvenţei *σύμβλημα καλόν ἐστιν* („îmbinarea e bună"), ceilalţi traducători au tradus *εἰς κόλλησιν καλόν ἐστιν* („este bun pentru lipire"), adică a fost îmbinată bine, a fost asamblată cu măiestrie (TEODORET, IS. II, 12.332-340, p. 418-420).

41:14

Deşi în *Septuaginta* nu apare termenul „vierme" (gr.

σκώληξ, ebr. *tola'at*), Eusebiu este conştient de prezenţa lui în textul ebraic, cu privire la care se informează prin intermediul altor versiuni. Iacob, care anterior a fost numit „ales", este numit „vierme" fiindcă, asemenea unui vierme, s-a strecurat în oraşele neamurilor necredincioase şi a nimicit rătăcirea politeistă, alungînd lucrarea demonică din minţile oamenilor. De altfel, predicarea apostolică este şi ea asemănătoare unui vierme prin caracterul ei simplu şi modest, iar însuşi Iisus a spus despre sine: „Sînt vierme şi nu om" (EUSEBIU, IS., II.20, p. 262).

41:15

Secvenţa *în chip de detunătură* (MS.45, BIBL.1688) corespunde adjectivului *πριστηροειδεῖς*, pe care l-am redat prin *ca de ferăstrău* (*aseamenea fierestrăului* BIBL.MICU), fiindcă lexicoanele de specialitate traduc adjectivul *πριστηροειδής* prin perifraza „dinţat ca ferăstrăul". Diferenţa dintre MS.45 şi BIBL.1688 este minimală: editorii munteni au mutat adjectivul *noao* lîngă *roate* şi au introdus articolul *nişte*, astfel că secvenţa *am făcut pre tine ca roatele carului, trierînd noao în chip de detunătură* (MS.45) a devenit mai firească: *am făcut pre tine ca nişte roate noao de car, trierînd în chip de detunătură* (BIBL.1688). Semnalăm faptul că DLR nu analizează ocurenţa din Is. 41:15 sub lema *detunătură*.

Capitolul al 42-lea

42:1-4

Un ecou al acestui text întîlnim în Mat. 3:17, în contextul botezului lui Iisus. Evanghelistul Matei nu foloseşte versiunea septuagintală, ci recurge la o traducere diferită. Un citat mult mai lung este inserat de evanghelist în Mat. 12:18-21, pentru a explica de ce Iisus le porunceşte mulţimilor să nu „mediatizeze" vindecările săvîrşite de el. Matei evită şi în acest caz tradiţia septuagintală, din motive care sînt evidente: potrivit *Septuagintei*, „robul Domnului" este poporul evreu însuşi („Iacov – robul meu, Israel – alesul meu"). Spre deosebire de *Septuaginta*, Matei foloseşte apelativul *ἀγαπητός* 'preaiubit', folosit în scena botezului şi reluat în episodul schimbării la faţă (Mat. 17:5). În locul adverbului *ἔξω* (*Septuaginta*), care este foarte vag, în textul matein întîlnim secvenţa *ἐν ταῖς πλατείαις*, care plasează într-un cadru mai concret activitatea publică a lui Iisus. Deşi accentul textului profetic veterotestamentar cade pe judecata făcută de Robul Domnului (termenul *κρίσις* apare de trei ori în pasaj), evanghelistul citează textul în principal ca mărturie pentru discreţia lui Iisus. ♦ Comentatorii patristici au rezolvat în moduri diferite problema creată de textul septuagintal. Eusebiu face recurs atît la textul ebraic, cît şi la versiunea lui Symmachus (EUSEBIU, IS., p. 268). ♦ Sf. Chiril al Alexandriei explică prezenţa celor două nume (Iacov şi Israel) în textul grec scriind că din punct de vedere trupesc Iisus descinde din Iacov, care poartă şi numele de Israel (CHIRIL ALEX., IS., col. 849B). ♦ Augustin dă o turnură polemică interpretării la 42:3: Iisus nu i-a frînt sau stins pe evreii care îl prigoneau. Aceştia erau asemenea unei trestii frînte, fiindcă îşi pierduseră inocenţa, şi asemenea unui muc fumegînd, care şi-a pierdut lumina. Iisus i-a cruţat fiindcă a venit să fie judecat de ei înainte de a veni ca judecător al lor (AUGUSTIN, CIV. DEI, 20.30, p. 450).

42:8

Potrivit lui Grigorie de Nyssa, Eunomie folosea acest verset pentru a susţine că Fiul nu este părtaş la vrednicia (*ἀξίαν*) celui care l-a născut, că nici un altul nu este părtaş la fiinţa (*οὐσίαν*) Tatălui, căci slava celui Atotputernic este netransmisibilă (*ἀμετάδοτος*). Grigorie combate această interpretare apelînd la contextul literar al pasajului şi arătînd că fraza „Slava mea nu o voi da altuia, nici virtuţile mele chipurilor cioplite" nu îl are în vedere pe Fiul, ci se referă la idoli (GRIGORIE NYSS., EUN. II.10, p. 118).

42:17

Forma *topitorilor* din MS.45 este probabil rezultatul transcrierii eronate a substantivului *topiturilor*, corespunzător gr. *τοῖς χωνευτοῖς* (cf. *conflatili* VULG.) din *Septuaginta*. Varianta corectă (*topiturilor*) se întîlneşte atît în BIBL.1688, cît şi în BIBL.MICU, fiind înlocuită în BIBL.1914 cu secvenţa *celor turnate*.

Capitolul al 43-lea

43:2

„Focul" şi „flacăra" din acest verset sînt interpretate de Origen din perspectiva Fac. 3:24, verset potrivit căruia, după căderea omului în păcat, drumul spre pomul vieţii a ajuns străjuit de heruvimi şi de o sabie învăpăiată. Înainte de venirea lui Iisus Hristos, nimeni, nici măcar personaje de talia unui Avraam ori a unui Samuel, nu a putut străbate acest drum „de foc". Origen aduce ca argument parabola bogatului nemilostiv, în care păcătosul condamnat la chinuri poate să-l vadă pe Avraam de la depărtare. Acest text ar fi un indiciu că patriarhii şi profeţii au aşteptat venirea Domnului Iisus, singurul care a putut redeschide drumul către pomul vieţii din paradisul lui Dumnezeu (ORIGEN, SAM., p. 204-206).

43:20-21

Ideea de „neam ales", de „popor izbăvit ca să povestească virtuţile Domnului" este reinterpretată în context creştin de apostolul Petru (1Petr. 2:9), care aplică aceste versete creştinilor primari. Potrivit apostolului, menirea acestei noi „preoţii împărăteşti" este să dea mărturie despre lucrarea eliberatoare a lui Dumnezeu în mijlocul neamurilor care trăiesc în întuneric.

43:23

Deşi MS.45 traduce corect secvenţa *ἐν λιβάνῳ* (*cu tămîia*), editorii BIBL.1688 au revizuit textul introducînd un contrasens (*în Livan*) care s-a moştenit în BIBL.MICU şi BIBL.1914.

Capitolul al 44-lea

44:5

Textul grecesc din ediţiile moderne ale *Septuagintei* nu conţine adaosul (*τῇ*) *χειρὶ αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.; *cu mîna lui* MS.45, BIBL.1688, *cu mâna sa* BIBL.MICU, BIBL.1914, *cu mâna lui* BIBL.ANANIA,), pe care îl întîlnim şi în textul ebraic.

44:14

Termenii *fîstîc* (MS.45) şi *pefcu* (BIBL.1688) corespund gr. *πίτυς* (*pin* BIBL.MICU), întîlnit în SEPT.RAHLFS numai în Zah. 11:2 şi Iez. 31:8 (contexte în care este tradus în BIBL.1688 prin *molidv*). Sursele antice nu permit identificarea cu precizie a speciei de pin sau molid la care se face referire.

44:25

SEPT.RAHLFS reţine lecţiunea *μωρεύων*, prin contrast cu *μωραίνον*, întîlnită în SEPT.FRANKF. O idee similară celei din acest verset întîlnim la Sf. Pavel: „Unde este înţeleptul? Unde este cărturarul? Unde este vorbăreţul veacului acestuia? N-a prostit (*ἐμώρανεν*) Dumnezeu înţelepciunea lumii acesteia?" (1Cor 1:20, BIBL.CORN.1924).

Capitolul al 45-lea

45:1-3

O tradiţie hermeneutică timpurie, reprezentată, între alţii, de Irineu (IRINEU, DEMONSTR., p. 154) şi Lactanţiu (LACTANŢIU, INST. DIV. IV, p. 108-110), a interpretat acest pasaj în cheie hristologică: *τῷ χριστῷ μου Κυρίῳ* (*Uncto meo Domino*, „Hristosului meu, Domnului") în loc de *τῷ χριστῷ μου Κύρῳ* („unsului meu Cyrus"), prin introducerea unui iota în varianta grecească a numelui regelui persan. ♦ Ieronim critică vehement interpretarea comentatorilor (nu doar latini, ci şi greci) care consideră că Isaia vorbeşte despre Hristos în acest pasaj: „În text nu scrie *kyrio*, care înseamnă «Domnului», ci spune «lui Cyrus», care în ebraică este numit Koreş, regele perşilor care a cucerit Babilonul" (IERONIM, IS. II, p. 504-505). ♦ Chiril al Alexandriei presupune că profeţia despre regele Cyrus provine din secolul al VIII-lea şi reproduce o tradiţie întîlnită la Iosif Flaviu (*Antichităţi iudaice* 11.3-5) potrivit căreia regele persan ar fi citit cu interes şi încîntare acest pasaj, mărturisind apoi, în epistolele trimise către cetăţile din Asia, că singurul dumnezeu adevărat era Dumnezeul evreilor (IOSIF, ANTICHIT. II, p. 12). Comentatorul alexandrin precizează că regele este numit „uns" (gr. *χριστός*) nu fiindcă era un om sfînt care ar fi meritat acest nume, ci fiindcă în vechime termenul era folosit pentru cei unşi în funcţie, chiar dacă nu erau sfinţi. Profeţia privind „vistieriile întunecate" dăruite de Dumnezeu lui Cyrus este explicată de Chiril din perspectiva altei tradiţii: după cucerirea cetăţii lor, babilonienii, inclusiv cei de viţă nobilă, s-au ascuns în peşteri, de unde au fost scoşi cu sila. Comorile lor, ascunse în pămînt, au trecut în proprietatea regelui persan (CHIRIL ALEX., IS., col. 949D-953B).

45:7

Afirmaţia că Dumnezeu „zideşte rele" a generat multiple răspunsuri apologetice din partea comentatorilor creştini timpurii. Sf. Irineu scrie că Dumnezeu face pace cu cei care se pocăiesc şi se întorc la el. Totodată, pentru cei care nu se pocăiesc şi care fug de lumina lui, Dumnezeu pregăteşte focul cel veşnic şi întunericul de afară, care într-adevăr sînt rele pentru cei care ajung în ele (IRINEU, ADV. HAER. IV, 40.1, p. 974). ♦ În răspunsul la întrebarea ridicată de filozoful păgîn Celsus – „Cum poate Dumnezeu să creeze răul?" –, Origen răspunde că Dumnezeu nu creează răul; totuşi, anumite forme de rău rezultă indirect din anumite lucrări ale lui Dumnezeu, aşa cum rumeguşul şi talaşul rezultă în urma lucrărilor desfăşurate de dulgheri (ORIGEN, CELS., VI.54-55, p. 417). ♦ Sf. Grigorie cel Mare scrie că răul nu are subzistenţă proprie, dar unele lucruri bune pot fi pervertite de om în alte scopuri. În acelaşi fel, lucruri care prin natura lor sînt bune se preschimbă în rău pentru cei care păcătuiesc. Natura ilustrează şi ea acest adevăr: pentru oameni otrava este moarte, dar pentru şarpe înseamnă viaţă (GRIGORIE, IOV I-X, III.15-16, p. 124).

45:8

Versiunea latină a acestui verset stă la baza unui celebru imn – *Rorate caeli desuper et nubes pluant iustum* – cîntat în perioada Adventului. Ebr. *ţedeq* ('dreptate'), redat în greceşte prin *δικαιοσύνη*, a fost tradus în latină prin *iustus* ('drept'), putînd fi înţeles ca referire profetică la Hristos.

45:9

SEPT.FRANKF. (şi versiunile bazate pe ea) conţine în partea a doua a versetului un adaos textual (*ἀποκριθήσεται τὸ πλάσμα πρὸς τὸν πλάσαντα αὐτό*) care, probabil, se datorează influenţei exercitate de un pasaj foarte similar: Is. 29:16 (*μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι*). ♦ Pentru a ilustra relaţia asimetrică dintre Dumnezeu şi popor, profetul apelează la o imagine familiară ascultătorilor din vremea lui: relaţia dintre olar şi lutul modelat de acesta. După cum lutul nu-i poate cere socoteală olarului cu privire la rostul activităţilor sale, tot astfel nici Israel nu are căderea de a pune în discuţie scopurile lui Dumnezeu. ♦ În Rom. 9:21, apostolul Pavel împleteşte imaginile din Is. 29:16, respectiv Is. 45:9, integrîndu-le într-un fir argumentativ care justifică dreptul lui Dumnezeu de a alege, de a arăta îndurare faţă de oameni, respectiv de a-i împietri conform voii sale. Ca răspuns la o posibilă obiecţie conform căreia Dumnezeu se comportă în mod arbitrar, apostolul invocă cele două texte isaianice, adaptîndu-le în conformitate cu scopurile sale teologice. Întrebarea lutului („de ce m-ai făcut astfel?") din prelucrarea lui Pavel nu are corespondent în textul grecesc. În plus, apostolul reinterpretează relaţia dintre olar şi lut cu ajutorul conceptului de autoritate (*ἐξουσία*). Explorînd şi amplificînd potenţialul teologic ale pasajelor din *Isaia*, apostolul dă un răspuns tranşant întrebării venite din

partea interlocutorului său imaginar: olarul are autoritate deplină asupra lutului, în aşa fel încît din aceeaşi frămîntătură să facă atît un vas de cinste, cît şi unul de necinste. Imaginile de sorginte isaianică sînt învestite cu o puternică dimensiune soteriologică: din perspectiva raportării la neamuri şi la evrei, Dumnezeu, pe de o parte, a răbdat „vasele mîniei" (*σκεύη ὀργῆς*), sortite nimicirii, iar pe de alta şi-a făcut cunoscută bogăţia slavei faţă de „vasele îndurării" (*σκεύη ἐλέους*), rînduite pentru slavă.

45:23

Versetul este citat destul de exact în Rom. 14:11. În acest capitol, Pavel le cere membrilor comunităţii creştine din Roma, alcătuite atît din evrei care au crezut în Iisus, cît şi din păgîni convertiţi, să se abţină de la critici şi judecăţi, fiindcă judecătorul tuturor este Dumnezeu şi fiecare credincios se va înfăţişa înaintea lui pentru a da socoteală. ♦ Acelaşi verset isaianic este interpretat cu referire la Hristos în celebrul imn hristologic din Filip. 2. Apostolul Pavel prezintă „golirea" lui Iisus Hristos, smerirea sa, moartea pe cruce şi înălţarea lui. Secvenţele *πᾶν γόνυ κάμψῃ* (*tot genunchiul să se plece* BIBL.ANANIA, 2:10), respectiv *πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται* (*să mărturisească toată limba* BIBL.ANANIA, 2:11) descriu acţiuni prin care toate fiinţele (cereşti, pămînteşti şi subpămîntene) recunosc suveranitatea lui Iisus Hristos.

Capitolul al 46-lea

Capitolul conţine atît secţiuni polemice împotriva cultului idolilor (versetele 1-2; 5-7), cît şi declaraţii importante privind providenţa lui Dumnezeu în raport cu poporul său. Profetul pune în opoziţie, într-o manieră ironică, neputinţa idolilor (care trebuie să fie purtaţi de oameni) şi puterea lui Dumnezeu, care nu are nevoie să fie purtat, ci îşi poartă el însuşi poporul (BLENKINSOPP, IS. 40-55, p. 265).

46:1

În textul ebraic, ţinta atacului profetic sînt în mod clar două zeităţi babiloniene: Bel (Marduk) şi Nebo (Nabû). „Bel" este un titlu (cf. *ba'al* 'domn') folosit cu referire la zeul Marduk, a cărui victorie asupra zeiţei Tiamat este descrisă în epopeea *Enuma Eliş*. În timpul procesiunilor dedicate zeului Marduk, chipul acestuia era însoţit de reprezentarea lui Nabû (Nebo), al cărui templu se afla în localitatea Borsippa, nu departe de Babilon (BLENKINSOPP, IS. 40-55, p. 266-267). ♦ Traducătorul septuagintal a înlocuit al doilea nume (Nebo) cu unul mai cunoscut – Dagon, zeitate care evocă în mintea cititorului avizat un important episod biblic, descris în 1Reg. 5:2-7. Schimbarea introdusă de traducător se bazează probabil pe o analogie importantă: prăbuşirea statuii zeului Dagon, în faţa puterii divine, este o bună ilustrare a sorţii chipurilor cioplite ale zeilor babilonieni. ♦ Templul zeului Dagon, din Aşdod, a fost distrus de către Ionatan Macabeul, în perioada războiului declanşat împotriva dinastiei seleucide (1Mac. 10:83–84; 11:4; cf. IOSIF, ANTICHIT. II, 13.100, p. 134).

46:7

Versetul reflectă şi critică o realitate comună în Orientul Apropiat Antic: în caz de război, zeităţile oraşelor erau încărcate pe animale de povară şi puse la adăpost.

46:9

Versetul este folosit de Origen pentru a-i combate pe cei gnostici, potrivit cărora Tatăl lui Iisus Hristos este diferit de Dumnezeul veterotestamentar al lui Avraam, Isaac şi Iacov (ORIGEN, PRINCIP., II.4.1.p. 129).

46:11

Ebr. *'ayit* denumeşte o pasăre de pradă (cf. Fac. 15:11; Is. 18:6; Iez. 39:4). Echivalentul folosit în *Septuaginta* (*πετεινόν*) pierde această nuanţă importantă pentru înţelegerea versetului: pasărea de pradă pe care o aduce Dumnezeu este regele Cyrus. ♦ Ieronim are cunoştinţă despre o interpretare vehiculată în mediul iudaic potrivit căreia „pasărea de la soare-răsare" este considerată un simbol pentru regele Cyrus sau pentru Darius, dar propune o lectură hristologică: pasărea este Iisus Hristos (*Oriens*), după cum arată şi Num. 24:17 (IERONIM, IS. II, p. 517-519).

Capitolul al 47-lea

47:2

SEPT.FRANKF. conţine lecţiunea *κατάλειμμα* (*rămăşiţa* MS.45, BIBL.1688), prin opoziţie cu *κατακάλυμμα* ('văl'; cf. *acoperemântul* BIBL.MICU, BIBL.1914) din SEPT.RAHLFS, care corespunde ebr. *ţamma*^{h}. Pentru a face inteligibilă traducerea acestui verset, am urmat lecţiunea din ediţiile critice moderne.

47:8-12

Ecouri intertextuale ale acestei secţiuni sînt preluate în Apoc. 18, în pasajul care descrie nimicirea Babilonului, numele de cod al capitalei Imperiului Roman. Mulţumirea de sine care răzbate din declaraţia fiicei Babilonului (*Eu sînt şi nu este alta. Nu voi fi văduvă, nici nu voi cunoaşte pierderea copiilor*, Is. 47:8, traducerea noastră) este foarte similară confesiunii atribuite „Babilonului celui mare" în Apoc. 18:7: *Şed ca împărăteasă, nu sînt văduvă, şi nu voi şti ce este tînguirea!* (BIBL.CORN.1924). Potrivit ambelor pasaje, Babilonul se face vinovat de păcatul vrăjitoriei (Is. 47:9-10, 12; Apoc. 18:23) şi exercită o mare influenţă prin activităţile de neguţătorie (Is. 47:15; Apoc. 18:19, 23).

47:13

Rădăcina ebr. *hbr* este interpretată de specialişti din perspectiva verbului arab *habara* ('a tăia, a secţiona'). Profetul are probabil în vedere „împărţirea" cerului pe zone corespunzătoare semnelor zodiacului. *Septuaginta* foloseşte secvenţa *οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ* (cf. *augures coeli* VULG.), transpusă în româneşte prin *cuvîntătorii de stêle a*

ceriului MS.45, *cuvîntătorii de stêlele ceriului* BIBL.1688/ *cuvântătorii de stealele cerului* BIBL.MICU, BIBL.1914, *astrologii cerului* BIBL.ANANIA. Echivalenţi în versiunile moderne ale *Septuagintei*: *the astrologers of heaven* SEPT.ENGL., *die Sternkundigen des Himmels* SEPT.GERM.

47:15

Gr. *μεταβολή* (folosit pentru a traduce participiul verbului ebr. *sahar*) denumeşte în context activitatea de schimb negustoresc. Echivalenţi precum *primenire* MS.45 (*premenire* BIBL.1688) sau *schimbare* BIBL.MICU nu redau în mod adecvat înţelesul acestui termen.

Capitolul al 48-lea

48:1

Unii exegeţi presupun că termenul ebr. *mimme* („din ape"), din BIBL.HEBR. a rezultat din transcrierea eronată a termenului *mimm^{e}ey* „din coapsele" (WAARD, p. 180). Lecţiunea masoretică este confirmată de 1QIsa^{a} şi de textul grec din SEPT.FRANKF.: *καὶ ἐξ ὕδατος Ἰούδα ἐξελθόντες* (*şi den apa Iudei aţi ieşit* MS.45, BIBL.1688). Textul critic modern al *Septuagintei* reţine o lecţiune mai scurtă, aflată şi în ediţia folosită de Samuil Micu: *καὶ ἐξ Ἰούδα ἐξελθόντες* (*şi din Iuda aţi ieşit* BIBL.MICU, *şi cei ce aţi ieşit din Iuda* SEPT.NEC 6/I). ♦ Dacă lecţiunea din BIBL.HEBR. este cea originară, termenul „apă" este folosit cu sensul metaforic de 'sămînţă' (cf. simbolismul similar din Num. 24:7 sau Deut. 33:28).

48:4

Termeni ca *năsîlnic* (MS.45, BIBL.1688), *vârtos* (BIBL.MICU, BIBL.1914) sau *îndărătnic* (BIBL.ANANIA) traduc gr. *σκληρός* (lit. 'tare'; ebr. *qaşe^{h}*), utilizat aici pentru a critica încăpăţînarea poporului în raport cu proiectul divin. ♦ Grumazul (înţepenit) şi fruntea (de aramă) sînt simboluri ale atitudinii de răzvrătire sau neascultare (cf. Iez. 3:7-9).

48:5

Adj. *χωνευτός*, întîlnit numai aici şi în 42:17, are valoare substantivală, fiind folosit pentru a denumi, la plural, idolii turnaţi. Traducerea lui este diferită în BIBL.1688: *topiturilor* (42:17), *cêle vărsate* (48:5).

48:8

Verbul *bagad* are mai ales sensul de 'a înşela' sau 'a vicleni' (BDB: „deal treacherously, faithlessly, deceitfully"). Infinitivul absolut din secvenţa *bagod tivgod* (cf. gr. *ἀθετῶν ἀθετήσεις*) indică o intensificare: „mult vei vicleni". ♦ Verbul *a defăima*, folosit în primele traduceri româneşti (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1914), nu redă cu suficientă precizie sensul lui *ἀθετέω*. În traducere am folosit echivalentul *a se răzvrăti* (întîlnit şi în SEPT.NEC 6/II), însă trebuie făcută precizarea că răzvrătirea avută în vedere de profet este dublată de perfidie.

48:10

Lecţiunea *ἐξειλασάμην* (*am curăţit* MS.45, BIBL.1688) din SEPT.FRANKF. şi BIBL.1687 nu este menţionată în aparatul SEPT.ZIEGLER. Ediţiile critice ale *Septuagintei* au lecţiunea *ἐξειλάμην* (*am scos* BIBL.MICU, BIBL.1914, SEPT.NEC 6/II). ♦ Secvenţa ebr. *b^{e}hur 'oni* („cuptorul durerii"; *furnace of adversity* BIBL.KJV, *creuset du malheur* BIBL.JER.) a fost tradusă în greacă prin *κάμινος πτωχείας* (cf. *camino paupertatis* VULG.).

48:16

Secvenţa greacă de la finalul versetului (*κύριος ἀπέσταλκεν με καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ*, *Domnul Domnul au trimis pre mine şi duhul lui* MS.45, BIBL.1688) este ambiguă, fapt recunoscut de Origen atît în comentariul său la Matei (ORIGEN, MAT., 13.8, col. 1144A), cît şi în scrierea sa împotriva lui Celsus (ORIGEN, CELS., I.46, p. 70). Textul poate fi înţeles fie în sensul că Domnul şi Duhul îl trimit pe Mîntuitorul, fie că Dumnezeu Tatăl îi trimite pe Fiul şi pe Duhul Sfînt. Origen consideră că această din urmă interpretare este cea corectă, fiindcă Dumnezeu l-a trimis mai întîi pe Iisus şi apoi a trimis pe Duhul Sfînt. ♦ Augustin înţelege versetul din perspectiva întrupării lui Hristos şi afirmă că Fiul nu putea fi trimis de Tatăl fără participarea Duhului. Cînd Tatăl l-a trimis, adică l-a făcut să se întrupeze din femeie, el a conlucrat cu Duhul Sfînt. Această acţiune comună rezultă atît din Luc. 1:34-35, cît şi din mărturia dată de Hristos în Is. 48:16 (AUGUSTIN, TRINIT., II.5.8, p. 41).

Capitolul al 49-lea

Cea mai mare parte a acestui capitol descrie grija lui Dumnezeu faţă de poporul său aflat în exil şi promisiunile de reaşezare în ţară, de rezidire a cetăţilor şi de creare a unui context internaţional favorabil. Dumnezeu se prezintă cu ajutorul a două figuri de stil: ca păstor care îşi conduce turma la izvoare de apă (versetul 10) şi ca mamă care se îndură de copiii ei (versetul 15).

49:1

Pentru Sf. Chiril al Alexandriei, insulele reprezintă un simbol al bisericilor lui Hristos care se află în mijlocul mării, înconjurate de valuri furioase şi de furtunile vieţii prezente, supuse atacurilor, persecuţiilor şi necazurilor aduse de vrăjmaşii adevărului şi de cei care luptă împotriva chemării lui Dumnezeu (CHIRIL ALEX., IS., col. 1033D).

49:2

În mod tradiţional, comentatorii din perioada patristică au considerat, pe urmele lui Origen, că „săgeata aleasă" ascunsă de Dumnezeu în tolba sa este Hristos şi au pus acest verset în legătură cu versetul din *Cîntarea Cîntărilor* în care mireasa declară: *τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ* „sînt rănită de dragoste" (ORIGEN, CANT. II., p. 574-576). ♦ Sf. Grigorie al Nyssei comentează astfel declaraţia miresei („Am fost rănită de dragoste") din *Cîntarea Cîntărilor*: „Acestea zicîndu-le, laudă pe arcaşul care nimereşte în ţintă, că şi-a îndreptat bine săgeata spre ea. «Că am fost rănită de dragoste», zice. Arată, prin săgeată, cuvîntul care

s-a înfipt adînc în inimă. Iar arcaşul care a trimis săgeata este iubirea, şi iubirea am învăţat din Sfînta Scriptură că e Dumnezeu, Care trimite săgeata Sa aleasă, pe Unul-Născut Fiul Său, în cei ce se mîntuiesc. Iar acesta colorează vîrful întreit al acului cu Duhul vieţii. Iar acul e credinţa, ca în cel ce ajunge să aducă, împreună cu săgeata, şi pe arcaş, cum zice Domnul: «Eu şi Tatăl una sîntem şi vom veni şi Ne vom face locaş în el» (In. 14, 23)" (GRIGORIE NYSS., CÎNT., IV, p. 169). ♦ Într-o altă lucrare, Sf. Grigorie evocă episodul descris în 2Reg. 18:44, care prezintă uciderea lui Absalom de către Ioab. Potrivit scriitorului capadocian, părul lui Absalom prefigurează zapisul legii, ţintuit de Hristos pe cruce, în vreme ce săgeţile înfipte în inima lui anunţă moartea ultimului vrăjmaş al omenirii – moartea. Legătura hermeneutică între pasajul din 2Regi şi textul isaianic are la bază prezenţa aceluiaşi cuvînt (săgeata): „Iar despre potrivirea dintre viaţa noastră şi imaginea săgeţilor va trebui să fim atenţi în proorocia făcută de Isaia proorocul, atunci cînd a zis despre Domnul: «Făcut-a din mine săgeată ascuţită şi în tolba Sa deoparte M-a pus», înţelegînd prin săgeată Cuvîntul lui Dumnezeu, care e viu şi «mai ascuţit decît orice sabie cu două tăişuri». Şi sub acest cuvînt înţelegem pe însuşi Hristos, iar prin numele care I s-a dat se mărturiseşte taina Sfintei Treimi, în Care învăţăm atît pe Cel Uns şi Care unge, cît şi pe Cel în numele Căruia am fost unşi" (GRIGORIE NYSS., PS., II.11, p. 168). ♦ Potrivit lui Chiril al Alexandriei, „săgeata aleasă" îl alungă pe Satan şi nimiceşte pe vrăjmaşii adevărului, dar prin rănirea produsă aduce sănătate şi mîntuire (CHIRIL ALEX., IS., col. 1040C).

49:5

Sf. Grigorie de Nyssa citeşte versetul din perspectiva întrupării Logosului şi precizează că în Hristos cunoaştem două aspecte: cel dumnezeiesc şi cel omenesc; unul dumnezeiesc prin fire (*τῇ φύσει*) şi celălalt omenesc în iconomia omenească. Atribuim ceea ce este veşnic dumnezeirii şi ceea ce este creat atribuim firii omeneşti (GRIGORIE NYSS., SIMPL., p. 63).

49:6

Un fragment din acest verset este citat de apostolul Pavel în timpul evanghelizării desfăşurate în Antiohia Pisidiei (Fapte 13:47). Numeroasele convertiri rezultate în urma propovăduirii desfăşurate de Pavel în sînul comunităţii iudaice au stîrnit opoziţia vehementă a unor grupări de evrei care au încercat să-i discrediteze pe apostol şi pe Barnaba, însoţitorul său. Ca răspuns la acuzaţiile îndreptate împotriva sa, Pavel a citat din Is. 49:6, verset prin care Dumnezeu îl învesteşte pe profet cu statutul de rob al lui şi îl numeşte „lumină a neamurilor". Este greu de stabilit dacă Pavel înţelege versetul ca temei al misiunii unei rămăşiţe (din care el face în mod evident parte) sau dacă, dimpotrivă, consideră că acţiunea descrisă de Dumnezeu în acest verset cade în sarcina întregului popor evreu. Ceea ce ştim în mod cert este că Is. 49:6 a fost înţeles ca important argument teologic pentru extinderea misiunii creştine între neevrei.

49:8

Apostolul Pavel inserează acest verset în 2Cor. 6:2, dînd de înţeles că împlinirea lui are loc în timpul activităţii sale de apostol.

49:10

Versetul este reinterpretat în Apoc. 7:16-17, la finalul unui capitol care descrie mulţimea uriaşă de oameni care au trecut prin Necazul cel Mare şi care se înfăţişează înaintea scaunului de domnie al lui Dumnezeu şi în templul lui. Autorul *Apocalipsei* preia şi îmbogăţeşte conţinutul versetului isaianic. De pildă, „acela care se îndură de ei" este Mielul (simbol folosit pentru a face referire la Iisus Hristos), iar metafora „izvoarelor de apă" devine „izvoarele apelor vieţii". Precizarea că Dumnezeu va şterge orice lacrimă din ochii aleşilor lui poartă ecoul altui text isaianic: 25:8.

49:14

Ieronim analizează termenul *Sion* din perspectiva celor patru sensuri posibile ale Scripturii. Din perspectivă eminamente iudaică, Sionul este cetatea pentru care a plîns Hristos în evanghelii. Din perspectivă creştină, Sionul reprezintă adunarea credincioşilor, cei care au parte de pacea Domnului. În al treilea rînd, se poate spune că puterile îngereşti şi toate celelalte puteri spirituale create de Dumnezeu pentru a-l sluji poartă numele de Ierusalim. De asemenea, prin „Ierusalim" unii creştini iudaizanţi înţeleg cetatea descrisă în Apocalipsa (21:10-22:5). În opinia lui Ieronim, cei care interpretează literal pasajul din *Apocalipsă* nu îl înţeleg aşa cum se cuvine (IERONIM, IS. II, p. 542-543).

49:16

Textul ebraic înregistrează o diferenţă notabilă în raport cu cel grec: „te-am săpat pe mîinile mele şi zidurile tale sînt totdeauna înaintea mea".

49:19

Secvenţa *te vei strămuta* din BIBL.1688 este în mod cert rezultatul unei erori de tipărire. Verbul grec corespunzător din SEPT.FRANKF. este *στενοχωρήσει* („va strîmtora", „va înghesui"), tradus în mod corect de Milescu prin *te vei strîmpta* (MS.45).

Capitolul al 50-lea

Ieronim dă mărturie că în vremea sa cîntarea Slujitorului, care ocupă cea mai mare parte a acestui capitol, era considerată de evrei o reflectare a necazurilor suferite de Isaia ca urmare a îndeplinirii mandatului profetic încredinţat de Dumnezeu. Ieronim contestă hermeneutica aplicată de comentatorii evrei, însă îşi linişteşte cititorii cu precizarea că, şi dacă am admite ca fiind validă

interpretarea că textul reflectă experienţa profetului, există numeroase pasaje isaianice care vorbesc în mod neechivoc despre Hristos (IERONIM, IS. II, p. 553).

50:5

Referirea la ureche din acest verset (*în zori mi-a dat ureche ca să aud*, traducerea noastră) este pusă de Sf. Chiril al Ierusalimului în legătură cu mirungerea simbolică a celor botezaţi în perioada pascală: „Mai întîi aţi fost unşi pe frunte, ca să fiţi sloboziţi de ruşinea pe care primul om călcător de poruncă o purta pretutindeni şi ca să priviţi ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului. Apoi aţi fost unşi la urechi, ca să dobîndiţi auz în stare să asculte tainele dumnezeieşti; despre astfel de urechi zicea Isaia: «Domnul mi-a adăugat mie ureche ca să aud», iar Domnul Iisus în Evanghelie zice: «Cel care are urechi de auzit, să audă»" (CHIRIL IERUS., CATEH., p. 353).

50:7

Limbajul folosit de evanghelistul Matei pentru a descrie loviturile primite de Iisus Hristos în timpul procesului din casa marelui preot este similar celui folosit în textul isaianic. Singura diferenţă este că în *Isaia* întîlnim două substantive (*ῥαπίσματα*, *ἐμπτυσμάτων*), în vreme ce Matei foloseşte verbele corespunzătoare (*ἐνέπτυσαν, ἐράπισαν*).

50:8-9

Această secvenţă de text face parte dintr-un solilocviu al Slujitorului Suferind (50:4-9) care meditează la relaţia sa cu Dumnezeu. Ascultarea şi perseverenţa Slujitorului atrag suferinţe (este biciuit, lovit peste obraji, scuipat), dar în final Dumnezeu îi vine în ajutor şi îl reabilitează, ridicîndu-l deasupra condiţiei sale. Experienţa suferinţei îi dă „consistenţă" morală, verticalitate, stabilitate. Aceste calităţi sînt sugerate printr-o imagine foarte grăitoare: *faţa ca o stîncă tare*, versiunea noastră (gr. *στερεὰν πέτραν*). În 50:9 optimismul Slujitorului atinge o notă de triumf, chiar jubilaţie: Dumnezeu este cel care îl „îndreptăţeşte", adică îl „pronunţă nevinovat", de aceea nu se teme de nici un rău. În lumina istoriei interpretării acestui pasaj în perioada patristică, este surprinzător că apostolul Pavel a selectat din textul isaianic o dimensiune pe care o aplică nu lui Hristos, ci creştinului în general, după cum demonstrează fragmentul din Romani 8:33-34: „Cine va aduce pârâ împotriva aleşilor lui Dumnezeu? Dumnezeu este Cel ce aduce îndreptăţire; cine este cel ce osîndeşte?: oare Hristos, El, Cel ce a murit, mai degrabă Cel care a înviat, Cel ce şi este de-a dreapta lui Dumnezeu, Cel ce şi mijloceşte pentru noi?!..." (BIBL.ANANIA).

50:11

Origen vede în acest verset o referire voalată la focul pedepsei veşnice, pe care fiecare păcătos şi-l pregăteşte prin faptele sale rele: „La proorocul Isaia aflăm o indicaţie că focul care pedepseşte pe fiecare este specific fiecăruia: «Umblaţi în lumina focului vostru şi întru flacăra pe care aţi aprins-o». Se pare că aceste cuvinte arată că unii dintre păcătoşi îşi aprind flacăra focului propriu în loc să fie aruncaţi în cine ştie care foc, care a fost aprins mai înainte de altul şi care exista cumva independent. Hrana şi materia acestui foc o constituie păcatele noastre pe care apostolul Pavel le numeşte «lemn, fîn, trestie»" (ORIGEN, PRINCIP., II.10.4, p. 173).

Capitolul al 51-lea

51:5

Potrivit lui Chiril al Alexandriei, există două posibilităţi de a interpreta acest pasaj. Dacă cel despre care vorbeşte profetul în acest verset este Dumnezeu, dreptatea (*δικαιοσύνη*) lui este Hristos, căci „sîntem îndreptăţiţi (*δεδικαιώμεθα*) prin el, nu prin faptele săvîrşite de noi în dreptate, ci potrivit marii sale îndurări". Altfel spus, prin dreptatea lui Dumnezeu, adică prin Hristos, am fost mîntuiţi şi sfinţiţi, fiind curăţiţi de întinarea răului. Dacă, însă, cel despre care vorbeşte profetul este Hristos, atunci dreptatea avută în vedere de profet este harul de la Hristos care îndreptăţeşte (*τὴν παῤ αὐτοῦ δικαιοῦσαν χάριν*), proclamarea evanghelică şi cerească prin care am cunoscut calea dreptăţii care este pe placul lui Hristos (CHIRIL ALEX., IS., col. 1112-1113).

51:7

Îndemnul *Nu vă temeţi de ocara oamenilor şi de dispreţul lor nu vă lăsaţi doborîţi* (traducerea noastră) a fost utilizat de Origen ca factor motivator în *Exortaţie la martiriu* (cap. 4), discurs ţinut în preajma persecuţiei iniţiate de împăratul Maximin Tracul (235-238): „Şi e fără noimă ca, atunci cînd ştii că Dumnezeu călăuzeşte atît de vizibil mişcarea cerului şi a celor dintr-însul şi toate se împlinesc prin măiestria Sa dumnezeiască, pe pămînt şi pe mare, în naşterea, orînduirea, hrana şi creşterea atîtor soiuri de vietăţi şi plante, să închizi ochii şi să nu priveşti pe Dumnezeu, ci să-ţi întorci privirea de teama unor oameni trecători, care vor pieri în curînd şi care vor fi daţi dreptei judecăţi" (ORIGEN, MARTIRIU, p. 354). ♦ Augustin găseşte în acest verset un avertisment important pentru episcopi, supuşi mereu tentaţiei de a ceda linguşirilor sau, dimpotrivă, ameninţărilor venite din partea oamenilor (*apud* WILKEN, p. 398).

51:9-10

Textul ebraic reflectă o veche tradiţie potrivit căreia crearea lumii are loc în urma unei teomahii: Dumnezeu a pus capăt haosului primordial tăind în bucăţi monstrul marin cunoscut sub numele de Rahav. Urme ale acestei tradiţii se păstrează în Ps. 89:11; Iov 9:13; 26:12. În sens metaforic, acest nume a ajuns folosit în polemica faţă de Egipt (Ps. 87:4; Is. 30:7). Textul din *Isaia* pune în valoare ambele utilizări, fiindcă poate fi citit atît ca descriere a victoriei lui Dumnezeu asupra balaurului de la începutul creaţiei, cît şi ca imagine poetică a nimicirii armatelor egiptene în Marea Roşie (J. Day, *Rahab*, în ABD, vol. 5, p. 610-611). ♦ Comparată cu textul masoretic, *Septuaginta* conţine cîteva

anomalii: (1) prezenţa substantivului *Ierusalim*, care lipseşte din textul ebraic; (2) folosirea unor participii de genul feminin (*λατομήσασα*, „cea care a tăiat", *διαῤῥήξασα*, „cea care a rupt", *ἐρημοῦσα*, „cea care a pustiit", *θεῖσα*, „cea care a pus") pentru a descrie acţiuni care în textul ebraic sînt săvîrşite de Dumnezeu. Există două posibile explicaţii pentru cea de a doua problemă: traducătorul a preferat participii de genul feminin fiindcă subiectul acţiunilor este Ierusalimul, reprezentat în mod tipic printr-un personaj feminin; traducătorul a fost influenţat de genul substantivului ebraic *zᵉroa'* ('braţ'), care este feminin. Indiferent de cauzele care au dus la forma actuală a textului septuagintal, el transpune în mod greşit textul ebraic, fiindcă pune în seama Ierusalimului acţiuni pe care numeroase alte pasaje biblice le atribuie Divinităţii.

Capitolul al 52-lea

52:7

Textul SEPT.FRANKF. diferă în cîteva privinţe de cel din SEPT.RAHLFS: prezenţa adjectivului *ὡραῖοι* înainte de *πόδες* şi pluralul *εὐαγγελιζομένων* („celor care binevestesc") în loc de *εὐαγγελιζομένου* („celui care binevesteşte"). Lecţiunea tipărită de editorii SEPT.FRANKF. este, cel mai probabil, creaţia scribilor care au introdus în textul isaianic forma în care este citat textul de către apostolul Pavel (*ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων*). ♦ Apostolul Pavel citează acest verset în Rom. 10:15, în contextul prezentării necesităţii proclamării Evangheliei către evrei şi neevrei. ♦ Origen (urmat de Eusebiu) scrie că versetul şi-a găsit împlinirea atunci cînd Hristos a spălat picioarele ucenicilor (Ioan 13), făcîndu-le frumoase, ca pregătire a mesagerilor însărcinaţi să propovăduiască evanghelia (ORIGEN, IOAN II, p. 220). ♦ Secvenţa *ca ceasul preste munţi* (MS.45, BIBL.1688) reprezintă traducerea inexactă a gr. *ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων* („ca primăvara pe munţi"). În context, termenul polisemantic *ὥρα* are sensul de 'primăvară', aşa cum rezultă şi din comentariul lui Chiril al Alexandriei: „Ce se întîmplă cînd primăvara (*τὸ ἔαρ*) apare pe munţi? Plantele se încununează cu floare nouă şi cele care erau fără rod ajung să zămislească" (CHIRIL ALEX., IS., col. 1152).

52:11

Apostolul Pavel citează (cu unele modificări) acest verset în 2Cor. 6:17, într-o secţiune (2Cor. 6:14-7:1) care contrastează puternic cu nota personală a discursului din prima partea a capitolului 6. ♦ Folosirea de către Sf. Pavel a acestui verset într-o pledoarie pentru separarea creştinului de lume i-a făcut pe donatişti să transforme Is. 52:11 într-un veritabil slogan polemic în relaţia cu Biserica universală, pe care o considerau apostată. Potrivit eclezиologiei donatiste, creştinii trebuie să se separe în permanenţă de episcopii compromişi sau nevrednici, fiindcă validitatea sacramentelor este în strînsă legătură cu vrednicia slujitorului care le săvîrşeşte. Augustin a criticat teologia donatistă în numeroase lucrări şi predici. Potrivit episcopului de Hippo, versetul trebuie înţeles duhovniceşte, în sensul că un credincios trebuie să fie preocupat nu de separarea fizică, ci de cea spirituală, adică să nu consimtă la păcat şi să-i mustre pe cei care îl practică (Predica 88.23,25, *apud* WILKEN, 410-411).

52:13

Deşi BIBL.HEBR. conţine o aluzie la viziunea din Is. 6:1 (ebr. *ram wenisa'*, gr. *ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου*), traducătorul grec fie nu a fost conştient de acest ecou, fie a decis să-l ignore, de aceea nu a fost consecvent în traducere (*ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται*).

52:15

Apostolul Pavel îşi aşază activitatea de pionierat evanghelistic sub semnul acestui verset. Proiectul lui de a-l propovădui pe Hristos în zona de *Hinterland* a imperiului („pînă la Iliric", Rom. 15:19) se explică nu doar prin dorinţa de a nu zidi pe temelia pusă de altul, ci şi prin apelul la Is. 52:15.

Capitolul al 53-lea

Secţiunea cuprinsă între 52:13 şi 53:12 constituie un tot unitar şi reprezintă cel mai cunoscut pasaj isaianic, citat atît în evanghelii, cît şi în epistole (*Romani*, *1 Petru*). Capitolul a fost folosit îndeosebi pentru a explica valenţele teologice ale morţii lui Iisus Hristos, însă unele versete au fost citate pentru a ilumina aspecte din activitatea pămîntească a Mîntuitorului. Probabil că acest pasaj, mai mult decît oricare altul, i-a făcut pe autorii patristici să-l considere pe Isaia omologul veterotestamentar al celor patru evanghelişti: „Unii comentatori îl socotesc pe Isaia mai curînd un evanghelist decît un profet, fiindcă în mijlocul tiradelor împotriva nelegiuirii şi a învăţăturii despre dreptate, în mijlocul prevestirilor despre nenorociri care aveau să vină peste un popor păcătos, a făcut mult mai multe profeţii despre Hristos şi Biserică decît ceilalţi profeţi" (AUGUSTIN, CIV. DEI, 18.29, p. 376).

53:1

La finalul capitolului 12, evanghelistul Ioan explică respingerea lui Iisus de către evrei cu ajutorul a două pasaje din *Isaia*, profet al cărui nume este menţionat în mod repetat (12:38, 39, 41). Primul dintre cele două citate provine din Is. 53:1. O utilizare similară (dar mai puţin polemică) a aceluiaşi verset întîlnim la Pavel, în Rom. 10:16.

53:4

Pentru evanghelistul Matei, statutul de Mesia al lui Iisus are şi o dimensiune taumaturgică (Mat. 8:17), explicată prin apelul la Is. 53:4, verset citat conform textului ebraic. Spre deosebire de *Septuaginta*, care utilizează un substantiv (*ἁμαρτίας*) şi un verb (*ὀδυνᾶται*), textul matein conţine două substantive (*ἀσθενείας* şi *νόσους*) care corespund în

linii mari termenilor ebraici *holayenu* („bolile noastre"), respectiv *mak'ovenu* („durerile noastre"). Cel mai probabil, Matei a tradus textul isaianic direct din ebraică, fiindcă textul septuagintal diferă prea mult în raport cu intenţia teologică a evanghelistului.

53:5

Traducerea precisă a termenului *μώλωψ*, redat în mod tradiţional prin *rană* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.ANANIA), este *vînătaie* (*vide* explicaţiile la Is. 1:6; cf. *livore* VULG.), echivalent pe care l-am folosit şi în traducerea din coloana a cincea, pentru a pune în evidenţă o dimensiune importantă a textului: rănile pe care le descrie profetul au fost căpătate prin biciuire. Un argument decisiv pentru păstrarea traducerii prin *vînătaie* este de natură intertextuală: autorul epistolei 1 Petru citează acest verset în 2:24, cerînd robilor să imite exemplul lui Hristos şi să suporte cu răbdare pedepsele nedrepte venite din partea stăpînilor lor. Prezenţa termenului *μώλωψ* în text pe de o parte evocă biciuirea nedreaptă pe care a îndurat-o Iisus, iar pe de altă parte sugerează că, suferind cu răbdare aceeaşi pedeapsă, sclavii urmează exemplul Mîntuitorului şi calcă pe urmele lui. ♦ SEPT.NEC 6/I traduce *μώλωψ* prin *zdrobire*, termen care, în ciuda avantajelor de ordin stilistic, obscurizează conotaţiile originalului. Alţi echivalenţi în versiuni moderne ale *Septuagintei*: *bruise* SEPT.ENGL., *Strieme* SEPT.GERM.

53:7-8

Lămuririle pe care diaconul Filip le dă famenului etiopian interesat de profeţiile veterotestamentare (Fapte 8:30-35) sînt tipice pentru efortul hermeneutic al Bisericii Primare de a înţelege sensul teologic al procesului şi răstignirii lui Iisus Hristos. Întrebarea famenului (*Rogu-te, despre cine vorbeşte proorocul astfel? Despre sine sau despre vreun altul?* BIBL.CORN.1924) dă indirect mărturie despre soluţiile interpretative privitoare la Is. 53 aflate în circulaţie în cercurile iudaice ale primului secol. Interpretarea propovăduită de Filip este în mod cert hristologică, fiind urmată, potrivit unor manuscrise, de mărturisirea făcută de famen: „Cred că Iisus este fiul lui Dumnezeu". ♦ Sf. Chiril al Alexandriei consideră că întrebarea „Neamul lui cine-l va istorisi?" vizează naşterea tainică a lui Iisus, atît din Dumnezeu („lumină din lumină"), cît şi din femeie, dar nu în felul copiilor rezultaţi din unirea bărbatului cu femeia, ci în mod neobişnuit, mistic (CHIRIL ALEX., IS., col. 1180C-D).

53:10

Sf. Chiril al Alexandriei vede în promisiunea din acest verset (*sufletul vostru vedea-va sămînţă cu viaţă îndelungată*, traducerea noastră) o referire la viaţa veşnică. Deşi respinsă de greci (care afirmau că suflarea din nările noastre este ca un fum care se risipeşte în clipa morţii fără a mai lăsa urme), taina învierii este o nădejde fermă între cei pe care îi creşte duhovniceşte Biserica (CHIRIL ALEX., IS., col. 1185B).

53:12

Potrivit *Evangheliei după Luca*, în timpul Cinei pascale pe care o serbează cu ucenicii, înainte de ieşirea în grădina Ghetsimani, Iisus anunţă că acest verset trebuie să se împlinească în viaţa sa (22:37). Referirea la textul isaianic pare plasată stîngaci, fiindcă întrerupe firul dialogului dintre Mîntuitor şi ucenici pe tema pregătirilor necesare în contextul evenimentelor sumbre care urmează: dacă în trecut ucenicii au fost trimişi în misiune fără pungă, fără traistă şi fără încălţăminte, acum li se porunceşte să aibă nu doar pungă şi traistă, ci şi o sabie! După acest enigmatic îndemn, Iisus citează din Is. 53:12. Din răspunsul pe care îl dau ucenicii („Iată aici două săbii", 22:28) putem deduce că îndemnul lui Hristos a fost interpretat *au pied de la lettre*. Iisus pune capăt dialogului printr-o declaraţie scurtă („Ajunge!"), care sporeşte ambiguitatea întregului episod. Deşi contextul literar imediat nu lămureşte rostul citatului din Is. 53:12, comentatorii consideră că el funcţionează drept cheie hermeneutică pentru patimile lui Iisus, care sînt iminente. ♦ Prezenţa acestui verset în Marcu 15:28 – numai în anumite manuscrise – este explicată de criticii de text drept rezultat al influenţei exercitate de Luc. 22:37. De altfel, specialiştii atrag atenţia asupra faptului că Marcu nu foloseşte decît foarte rar citate din VT (METZGER, p. 99).

Capitolul al 54-lea

54:1

Acest verset este citat de Apostolul Pavel în Gal. 4:27 ca suport scripturistic pentru interpretarea sa alegorică (Gal. 4:24) privitoare la Agar şi Sara, cele două soţii ale lui Avraam. Agar (corespunzînd Muntelui Sinai, mai precis, legămîntului de la Muntele Sinai) este sclavă şi naşte un fiu care îi moşteneşte starea de sclavie. Lui Agar îi corespunde (*συστοιχεῖ*, 4:25) Ierusalimul pămîntesc, cetate ai cărei „fii" sînt în robia legii (cf. 4:3; 8-9). Prin contrast, Sara (simbolul Ierusalimului ceresc) este liberă şi dă naştere unui fiu care se bucură de libertate. Descendenţii ei sînt acei credincioşi (dintre neamuri) care sînt liberi atît în raport cu *στοιχεία* (elementele de bază/ învăţăturile) acestei lumi, cît şi cu legea iudaică. Aşadar, potrivit Apostolului, creştinii îi au pe Avraam ca tată şi pe Sara ca mamă. Argumentul biblic folosit de Pavel este preluat din Is. 54:1 (*Septuaginta*), un verset în care cetatea Ierusalim este simbolizată printr-o femeie care, deşi fusese stearpă şi părăsită, ajunge să aibă o familie numeroasă. În acelaşi capitol, Dumnezeu promite să rezidească Ierusalimul folosind diverse pietre preţioase (rubin, safir, iaspis, cristal). Legătura hermeneutică dintre *Facerea* şi *Isaia* este realizată în principal prin intermediul termenului „stearpă" (*στεῖρα*), folosit atît cu privire la Sara, cît şi cu privire la Ierusalim (înţeles ca personaj feminin). Pentru Apostolul Neamurilor, Is. 54 nu profeţeşte restaurarea Ierusalimului istoric, ci este o profeţie despre Ierusalimul ceresc, „mama tuturor credincioşilor", ai cărei urmaşi sînt mai numeroşi decît cei ai Ierusalimului istoric.

♦ Ierusalimul ceresc din *Apocalipsa* (zidit din pietre scumpe) este descris cu ajutorul unor termeni preluaţi, în bună măsură, din Is. 54.

54:2-3

Pe urmele apostolului Pavel, Sf. Chiril al Alexandriei aplică aceste versete Bisericii din vremea sa. Spre deosebire de cortul strîmt asociat cu Vechiul Legămînt, bisericile sînt încăpătoare şi strălucitoare. De fapt, noile temple, bisericile răspîndite în toată lumea, sînt mai splendide şi mai mari decît templul care era în Ierusalim, fiindcă în ele se găseşte sfîntul altar care îi aduce slavă lui Hristos (CHIRIL ALEX., IS., col. 1193C-1196A).

54:14

Participiul *ἀπέχουσα* a fost tradus în mod corect de către Milescu (*ferindu-te* MS.45). Forma *fericindu-te* din BIBL.1688 este în mod cert o eroare introdusă de un copist sau, mai probabil, de tipografi. ♦ BIBL.MICU are la bază o ediţie care a acordat preferinţă lecţiunii *ἀπέχου* (*depărtează-te*).

Capitolul al 55-lea

55:1

Prezenţa termenului „vin" în acest verset îl face pe Chiril al Alexandriei să vadă aici o aluzie la taina euharistică: „Cei care beau apa vie, adică cei care prin Duhul Sfînt s-au îmbogăţit de har, împărtăşindu-se de el, şi care au cumpărat aceasta prin credinţă, vor avea parte de vin şi de grăsime, adică de trupul sfînt şi de sîngele lui Hristos" (CHIRIL ALEX., IS., col., 1120B). ♦ Referirea la apă este decriptată de Teodoret ca aluzie la botez: în virtutea sfîntului botez, credinciosul este îndreptăţit de Dumnezeu prin har şi are astfel parte de răscumpărarea săvîrşită de Iisus Hristos (TEODORET, IS. III, 17.378- 381, p. 176).

55:3

Partea de final a versetului este ambiguă atît în textul ebraic, cît şi în *Septuaginta*, însă comentatorii consideră că mesajul profetului ar trebui parafrazat astfel: „Şi voi face cu voi un legămînt veşnic, împlinind promisiunile cele sfinte şi vrednice de crezare făcute lui David". ♦ Printre pasajele veterotestamentare citate de Pavel în omilia sa din Fapte 13 se numără şi Is. 55:3. Apostolul nuanţează textul isaianic, transformînd secvenţa *τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά* în complementul direct al verbului *δώσω* („voi da"), introdus pentru a lămuri promisiunea veterotestamentară. O altă schimbare importantă o reprezintă actualizarea profeţiei cu ajutorul complementului indirect *ὑμῖν* („vouă"). În lumina acestor modificări, *τὰ ὅσια* capătă sensul de 'precepte sfinte', întîlnit în scrieri precum Sol. 6:10 sau *Antichităţi iudaice* 8.115 (IOSIF, ANTICHIT. I, p. 447). Potrivit BDAG (s.v. *ὅσιος* 3), citatul din Is. 55:3 are menirea de a demonstra că promisiunea din Ps. 15:10 (*Nu vei îngădui ca sfîntul tău să vadă putreziciunea*, BIBL.RADU-GAL.) nu s-a împlinit în viaţa lui David, ci a lui Hristos. David a slujit celor din vremea lui, a murit, a fost îngropat şi a văzut putrezirea. Dar promisiunile făcute lui au fost împlinite în Hristos, în beneficiul celor care cred în el.

55:10-11

Misiunea creştină desfăşurată de societăţile biblice protestante a avut ca deviză aceste versete, înţelese ca promisiune făcută de Dumnezeu pentru cei care proclamă cuvîntul Scripturii (SAWYER, p. 132).

Capitolul al 56-lea

56:1

Lecţiunea *πωτήριον* (*păharul* MS.45, BIBL.1688) din textul SEPT.FRANKF. este în mod cert secundară. Manuscrisele cele mai vechi au *σωτήριον* (cf. ebr. *yᵉšu'ᵃᵇ* 'mîntuire'), lecţiune prezentă şi în *Septuaginta* folosită de BIBL.MICU.

56:4

Contextul indică în mod clar că ebr. *saris*, tradus în *Septuaginta* prin *εὐνοῦχος*, denumeşte o persoană castrată (lipsită de capacitate reproductivă), nu un funcţionar al curţii. Potrivit lui Blenkinsopp, în Orientul Antic Apropiat castrarea era aplicată fie ca pedeapsă, fie ca măsură de „pregătire" a celor care ajungeau oficiali la curte sau responsabili ai haremului. Totuşi, dat fiind că ea nu era practicată în Israel, persoanele vizate de acest verset trebuie să fi fost neevrei la origine. O persoană aflată în această situaţie este etiopianul Ebed-melech din Ier. 38:7, numit *iš saris* în textul ebraic (BLENKINSOPP, IS. 56-66, p. 137). ♦ Termenul *hadîm* este doar unul dintre echivalenţii folosiţi în BIBL.1688 pentru a traduce gr. *εὐνοῦχος*. În mod surprinzător, diversitatea este prezentă chiar şi în contexte unde ne-am aştepta la uniformitate: cele cinci ocurenţe din Fapte 8:26-40 sînt traduse prin trei termeni diferiţi: *hadîm*, *scopit* şi *famen*. Ultimului termen i s-a acordat preferinţă în traducerile biblice româneşti de dată recentă. ♦ Secvenţa *yad waşem* („un monument şi un nume", Is. 56:5, în textul masoretic) a fost folosită ca nume pentru celebrul Muzeu al Holocaustului din Ierusalim. Traducerea grecească a secvenţei este inexactă: *τόπον ὀνομαστόν* („loc renumit"). ♦ Comentatorii din perioada patristică au interpretat acest verset prin prisma declaraţiei lui Iisus din Mat. 19:12, considerînd că promisiunea isaianică se adresează nu persoanelor castrate, ci acelor persoane (indiferent de sex) care au devenind fameni pentru împărăţia lui Dumnezeu. O abordare tipică pentru direcţia în care va evolua înţelegerea creştină cu privire la acest subiect întîlnim la Clement din Alexandria: „Famen, deci, nu-i nici cel care-şi mutilează mădularele trupului, nici cel ce stă necăsătorit, ci cel care nu-i în stare să dea naştere adevărului. Mai înainte era «lemn uscat»; ascultînd, însă de Cuvînt, «păzind sîmbetele», adică depărtîndu-se de păcate şi făcînd poruncile, va fi mai de cinste decît cei care au fost instruiţi numai prin cuvînt fără să aibă o vieţuire dreaptă. [...] De aceea «nu va intra famen în adunarea lui Dumnezeu» –

adică cel fără fruct şi fără rod şi în ce priveşte vieţuirea şi în ce priveşte învăţătura – ci «cei care singuri s-au făcut fameni» – de orice păcat – «pentru împărăţia cerurilor»" (CLEMENT, STROM., III.99, p. 231). ♦ Ieronim (*ad locum*) consideră inacceptabilă ideea că textul face referire la persoane castrate. Dimpotrivă, profetul i-ar avea în vedere pe cei despre care a vorbit Domnul în evanghelie, între care se numără şi apostolii. Aşadar, eunucii sînt cei care se preocupă de lucrurile lui Dumnezeu, sînt cei care dau năvală în Împărăţia Cerurilor şi depun mari eforturi pentru a pune mîna pe ea (IERONIM, IS. II, p. 631-632). ♦ Augustin admite că există eunuci care, intrînd în slujba regilor sau a oamenilor bogaţi, s-au castrat şi nu mai pot avea copii. Chiar dacă se convertesc la creştinism şi ţin poruncile lui Dumnezeu, ei nu se învrednicesc prin acest fapt de un loc mai bun decît acela de fii şi fiice, fiindcă au rămas necăsătoriţi nu în virtutea devotamentului lor duhovnicesc, ci din cauza unui cusur fizic. Prin urmare, adevăratul merit despre care vorbeşte profetul le revine celor care s-au făcut fameni pentru Împărăţia lui Dumnezeu (AUGUSTIN, VIRG., 24-25, p. 425).

Capitolul al 57-lea

57:3

Secvenţa *υἱοὶ ἄνομοι* („fii nelegiuiţi") se întîlneşte şi în Is. 1:4, tot ca parte a unei critici virulente a poporului răzvrătit. ♦ Secvenţa *sămînţa celor preacurvari şi a curvei* (BIBL.1688) trebuie decriptată din perspectiva limbajului profetic tradiţional, care adesea denumeşte metaforic idolatria drept „curvie".

57:6

Am tradus gr. *σπονδάς* (*turnări* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914) printr-un termen tehnic (*libaţii*), care are avantajul preciziei cerute de context.

57:7-9

Imaginile din această secţiune elaborează tema idolatriei prezentată în mod simbolic prin „curvie". Gr. *κοιτή* (*aşternut* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBL.1914) trebuie pus în legătură cu partea de final a versetului 8 (*i-ai iubit pe cei care se culcă cu tine*) şi începutul versetului 9 (*ai înmulţit desfrînarea ta cu ei*, traducerea noastră).

Capitolul al 58-lea

Capitolul conţine o discuţie amplă despre semnificaţiile de profunzime ale postului. Pe de o parte, profetul critică religiozitatea de suprafaţă a multora dintre coreligionarii săi, iar pe de altă parte subliniază exigenţele postului veritabil, care nu poate fi despărţit de preocuparea pentru dreptate, echitate, iertare, compasiunea faţă de cei săraci şi năpăstuiţi. În aceeaşi tradiţie profetică se încadrează şi critica lui Iisus faţă de postul practicat de fariseii din vremea sa (Mat. 6:16-18; cf. Luc. 18:12).

58:6

Termenul *îndrăpnicii* din MS.45 (*îndărătnicii* BIBL.1688, *legături* BIBL.MICU) traduce gr. *στραγγαλιάς* ('noduri'), folosit în *Septuaginta* numai aici şi în Ps. 124:5 (*[căi] încâlcite* SEPT.NEC). ♦ Gr. *συνάλλαγμα* (*hapax* în *Isaia*) este un termen tehnic din registrul administrativ, cu sensul de 'contract', 'înţelegere'. În primele versiuni româneşti (MS.45, BIBL.1688) a fost tradus prin *schimbare*. Înţelesul secvenţei *διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων* (*dăzleagă îndrăpniciile a sîlnicilor schimbări* MS.45) este următorul: „desfă nodurile înţelegerilor silnice" (cf. *dezleagă legăturile ceale cu silă făcute* BIBL.MICU).

58:9

Gr. *χειροτονία* reprezintă o traducere liberă a secvenţei ebraice *şelah 'eṭba'* („arătarea cu degetul"). Milescu a preferat să lase termenul grecesc netradus (*hirotoniia*), însă MS.45 conţine o glosă: *întinderea de mînă*, preluată în textul BIBL.1688. ♦ *Graiul răpştirei* (MS.45, BIBL.1688) traduce secvenţa *ῥῆμα γογγυσμοῦ*, redată în BIBL.MICU prin *cuvântul cel de cârtire*.

Capitolul al 59-lea

59:3

Reproşul din acest verset (*mîinile voastre sînt pătate de sînge*, traducerea noastră) este foarte similar acuzaţiei din 1:15: *mîinile voastre sînt pline de sînge*.

59:5

Editorii SEPT.FRANKF. au izolat în mod arbitrar, prin virgulă, secvenţa *συντρίψας οὔριον* (lit. „după ce a zdrobit vîntul"). Deoarece *οὔριον* este complementul direct al verbului *εὗρεν*, separarea celor doi termeni prin virgulă face textul ininteligibil. ♦ Gr. *οὔριον* are sensul de 'vînt', prin urmare echivalentul *vîrf* din MS.45 şi BIBL.1688 este probabil rezultatul unei erori de transcriere. ♦ Traducătorul grec, probabil, face aluzie la imaginea unui *ᾠὸν οὔριον* (numit şi *ᾠὸν ὑπηνέμιον* „ou de vînt"), termen care denumeşte oul steril, neînsămînţat, i.e. care nu produce pui. ♦ Imaginea din textul ebraic este mult mai puternică: *ha'ohel mibbeṭehem yamut* („cine va mînca din ouăle lor moare"). ♦ Echivalentul *clocitură* din BIBL.MICU (şi BIBL.1914) se explică, probabil, prin faptul că Micu a selectat un alt înţeles al adjectivului *οὔριον* (i.e. 'de urină', cf. lat. *ovum urinae* sau *ovum urinum*). ♦ Gr. *βασιλίσκος* (*vasiliscu* MS.45, BIBL.1688, *vasilisc* BIBL.MICU, BIBL.1914) traduce ebr. *'ep'eh* ('viperă'), termen care mai înregistrează încă două ocurenţe în textul ebraic (Iov 20:16 şi Is. 30:6).

59:7

Versetul este integrat, în formă prescurtată, de Sf. Pavel într-o „catenă" de versete menite să demonstreze că atît iudeii, cît şi grecii sînt sub păcat (Rom. 3:15-16). Din versiunea paulină lipseşte secvenţa isaianică *ἐπὶ πονηρίαν*

τρέχουσιν („la răutate aleargă"), iar adjectivul *ταχινοί* („grabnici") este înlocuit cu *ὀξεῖς* („iuţi").

59:17

Două elemente din acest verset („dreptatea ca o platoşă", „coiful mîntuirii") sînt inserate de autorul epistolei către Efeseni într-o secţiune care prezintă armura pe care trebuie să o aibă creştinul (6:14-17). Între textul isaianic şi cel din Efeseni există nişte diferenţe notabile: (1) profetul îl înfăţişează pe Dumnezeu în ipostaza de războinic, în vreme ce Sf. Pavel îmbogăţeşte şi transferă aceste imagini asupra creştinului; (2) comparaţia din *Isaia* (*ἐνεδύσατο δικαιοσύνην ὡς θώρακα*, „a îmbrăcat dreptatea ca platoşă") devine o metaforă (*ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης*, „îmbrăcaţi cu platoşa dreptăţii").

Capitolul al 60-lea

Ieronim consideră că întreg mesajul acestui capitol este de factură escatologică: la acea vreme cînd cerul şi pămîntul vor trece, soarele şi luna îşi vor înceta slujba, iar Domnul însuşi va lumina de-a pururi. În dezacord cu milenariştii, cei care interpretează textul în sens literal şi aşteaptă o împlinire „trupească", Ieronim crede că realităţile descrie în Is. 60 se vor împlini într-un sens spiritual (IERONIM, IS. II, p. 705-706).

60:8

Tertulian face legătura între acest verset, „fiul omului" din Daniel şi 1Tes. 4:17: „Vom fi înălţaţi la nori pentru a-l întîlni pe Domnul, ne promite apostolul, cînd acel fiu al omului despre care vorbeşte Daniel va veni pe nori; şi vom fi pururi cu Domnul, căci el este atît în cer, cît şi pe pămînt" (TERTULIAN, MARC. III, 24.11, p. 212).

60:11

Ecouri ale acestui verset răzbat pînă în *Apocalipsa*. Ceea ce Dumnezeu a promis în acest verset poporului său ales îşi găseşte împlinirea în Noul Ierusalim, descris în partea a doua a capitolului 21 al *Apocalipsei*. În *Isaia*, accentul cade pe faptul că porţile cetăţii vor fi deschise de-a pururi, în vreme ce în *Apocalipsa* (21:25) faptul remarcabil este că „noaptea nu va mai fi acolo". Israelului pămîntesc i se promite „puterea neamurilor", în vreme ce Ierusalimului ceresc i se vor da „slava şi cinstea neamurilor".

60:17

Autorul epistolei *1 Clement* (42.4-5) vede împlinirea acestui verset în propovăduirea apostolilor de-a lungul Imperiului Roman: „Predicând, deci, prin sate şi oraşe, numeau începăturile [propovăduirii] lor, după ce [i-]au pus la încercare prin Duhul, drept «episcopi» şi «diaconi» ai celor ce urmau să creadă. Şi [au făcut] acest lucru nu ca pe o inovaţie; pentru că, într-adevăr, despre episcopi şi diaconi se scrisese cu multe veacuri [înainte]. Căci aşa spune undeva Scriptura: *Îi voi numi pe episcopii lor întru dreptate, iar pe diaconii lor întru credinţă*" (CLEMENT, 42.4-5, p. 105). Citatul folosit de Clement este inexact, fiindcă *Septuaginta* nu conţine perechea *ἐπίσκοπος – διάκονος*, ci perechea *ἄρχων – ἐπίσκοπος*. Lipsa de acurateţe sugerează că autorul se bazează pe memorie, nu pe un text scris pe care îl are la îndemînă. Un indiciu suplimentar îl constituie faptul că textul scripturistic veterotestamentar este indicat în mod vag cu ajutorul adverbului „undeva" (*πού*). ♦ Irineu pomeneşte Is. 60:11 într-o secţiune care prezintă exigenţele morale înalte cărora trebuie să li se supună prezbiterii bisericii, însă citatul său corespunde *Septuagintei*: *Et dabo principes tuos in pace, et episcopos tuos in justitia* (IRINEU, ADV. HAER. IV, 26.5, p. 726).

Capitolul al 61-lea

61:1-2

Versetele de la începutul acestui capitol sînt cele pe care, potrivit evangheliei scrise de Luca, le-a citit Iisus Hristos la Nazaret, în sinagoga din localitatea în care crescuse. După citirea lor, Iisus a închis sulul, l-a restituit aprodului şi a luat loc, sub privirile nedumerite ale celor prezenţi, care aşteptau o scurtă omilie lămuritoare. Cuvintele rostite de Iisus îi introduc pe ascultători în miezul semnificaţiei textului: *Astăzi s'a plinit această scriptură în urechile voastre* (Luc. 4:21, BIBL.ANANIA). ♦ Textul lucanian (din cele mai vechi şi mai bune manuscrise) omite următoarea secvenţă: *ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ* (*să-i vindec pe cei zdrobiţi la inimă*, Luc. 4:18 BIBL.ANANIA), dar introduce un fragment de text fără corespondent în versiunea *Septuagintei*: *ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει* (*pe cei asupriţi să-i trimit în libertate*, BIBL.ANANIA). O altă schimbare notabilă este înlocuirea verbului *καλέσαι* („să chem") din *Isaia* cu verbul *κηρύξαι* („să vestesc"), cel din urmă fiind mai în acord cu activitatea de propovăduire a lui Iisus. ♦ Potrivit Sf. Atanasie al Alexandriei (*Trei cuvinte împotriva arienilor*, I.47), acest verset prevesteşte ungerea lui Iisus cu Duhul Sfînt: „Iar dacă Se sfinţeşte însuşi pe Sine pentru noi, şi aceasta o face pentru că S-a făcut om, e vădit că şi pogorîrea Duhului peste El în Iordan s-a făcut peste noi, pentru că El purta trupul nostru. Şi aceasta nu s-a făcut spre îmbunătăţirea Cuvîntului, ci spre sfinţirea noastră, ca să ne împărtăşim şi noi de ungerea Lui şi ca să se spună către noi: «Au nu ştiţi că sînteţi Biserica lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu locuieşte întru voi?» (I Cor. 3,16). Căci spălîndu-Se Domnul ca om în Iordan, noi eram cei ce ne spălam întru El şi de către El. Şi primind El Duhul, noi eram cei ce ne făceam primitori ai Duhului de la El. De aceea El nu a fost uns ca Aaron, sau ca David, sau ca toţi ceilalţi, cu untdelemnul bucuriei, pe care El însuşi îl tălmăceşte ca fiind Duhul. Căci zice prin prooroc: «Duhul Domnului peste Mine, pentru care M-a uns pe Mine» (Isaia, 61, 1)" (ATANASIE, S. I, p. 213).

61:3

Gr. *πνεύμα ἀκηδίας* (*duhul trîndăviei* MS.45, *duh de trîndăvie* BIBL.1688, *duhul măhnirei* BIBL.MICU, *duhul mâhnirei* BIBL.1914, *duh al mâhnirii* BIBL.ANANIA) traduce gr. *ruᵃh*

keha[b] („duh descurajat"; VULG. *spiritus maeroris*). Profetul anunţă că Dumnezeu va îndepărta jalea şi doliul din Sion, aducînd din nou peste locuitori o atmosferă de bucurie şi încredere în viitor. ♦ În spaţiul teologic răsăritean, în jurul conceptului de *akedia* s-a dezvoltat o amplă literatură monahală, termenul fiind inclus în lista celor „opt gînduri" analizate de Evagrie Ponticul în al său *Tratat practic*. Redăm aici memorabila descriere făcută de monahul egiptean: „Demonul acediei, care se mai numeşte şi «demonul de amiază», este cel mai apăsător dintre toţi. El se năpusteşte asupra călugărului pe la ceasul al patrulea şi dă tîrcoale sufletului acestuia pînă la ceasul al optulea. Mai întîi, el face ca soarele să-i pară că abia se mişcă sau chiar că stă în loc, iar ziua parcă ar avea cincizeci de ore. Apoi, îl ţintuieşte cu ochii pe ferestre, împingîndu-l să iasă afară din chilie, să cerceteze dacă soarele mai are mult pînă la ceasul al nouălea, ori să-şi poarte privirile roată-mprejur după vreun frate. Pe lîngă acestea, îi stîrneşte ură faţă de locul în care-şi duce viaţa, faţă de viaţa însăşi şi faţă de lucrul cu mîinile, precum şi pentru faptul că iubirea i-a părăsit pe fraţi şi nu mai are pe cine să cheme în ajutor. Iar dacă, în zilele cu pricina, cineva l-a întristat pe călugăr, demonul profită ca să-i sporească ura. Atunci îl face să tînjească după alte locuri, unde ar putea găsi mai uşor cele de trebuinţă, unde ar lucra fără atîta trudă, dar dobîndind mai mult. Şi adaugă îndată că a fi plăcut Domnului nu ţine de un loc anume: căci dumnezeirii, zice el, i te poţi închina pretutindeni. La toate acestea el adună amintirea casei părinteşti şi a vieţii de odinioară; îi înfăţişează cît de lungă e viaţa, aducîndu-i înaintea ochilor toate chinurile ascezei. Într-un cuvînt, cum se spune, trage toate iţele pentru ca bietul călugăr, părăsindu-şi chilia, s-o ia la fugă. Acest demon nu e urmat îndeaproape de nici un altul: o stare de linişte şi o bucurie de nespus cuprins sufletul după încheierea bătăliei" (EVAGRIE, TRATATUL, p. 69). ♦ Potrivit teologului catolic Irénée Hausherr, „demonul acediei este cel mai greu de suportat ca toţi. El picură amărăciunea sa în toate motivele noastre de a vieţui în mod duhovnicesc. Nu mai e nici o dragoste în jurul vostru. Dumnezeu însuşi nu Se interesează deloc de voi, căci altfel, cum v-ar lăsa ispitiţi de astfel de draci? Dracul acediei taie orice speranţă, făcând sufletul să accepte gîndul morţii în orice virtute" (*apud* STĂNILOAE, ASCETICA, p. 111).

Capitolul al 62-lea

62:2

Potrivit lui Chiril al Alexandriei, „dreptatea şi slava pomenite în acest verset nu sînt altceva decît Domnul nostru Iisus Hristos. Am fost îndreptăţiţi în el şi am fost îmbogăţiţi de slava lui. Am devenit ai lui şi sîntem chemaţi aleşii lui. Am fost aşezaţi sub jugul şi sub sceptrul lui şi izbăviţi de tirania nemiloasă a celui care a stăpînit peste noi" (CHIRIL ALEX., IS., col. 1368D).

62:11

O scurtă secvenţă din acest verset (*Spuneţi fiicei Sionului: „Iată, Mîntuitorul vine la tine"*, traducerea noastră), combinată cu Zah. 9:9, este citată în Mat. 21:5, ca profeţie care vesteşte intrarea lui Iisus în Ierusalim. Evanghelistul Matei a înlocuit termenul „mîntuitor" cu „împărat", mutînd centrul de greutate al versetului spre profeţia lui Zaharia, care anunţă sosirea în Ierusalim a unui rege caracterizat de blîndeţe: „Bucură-te foarte, fiică a Sionului!/ Dă de veste, fiică a Ierusalimului!/ Iată, regele tău vine la tine,/ drept şi mîntuitor este el,/ blînd şi călare pe un asin şi pe-un mînz tînăr" (Zah. 9:9, traducere de C. Gaşpar, SEPT.NEC 5, p. 545-546).

Capitolul al 63-lea

63:1-3

Cîteva elemente din această secţiune sînt inserate de autorul *Apocalipsei* în 19:13-15. Pasajul isaianic descrie un personaj ale cărui veşminte sînt stropite cu sînge, asemenea veşmintelor celor care obişnuiau să calce în picioare strugurii adunaţi în teasc, după recoltat. Autorul *Apocalipsei* ţese cîţiva termeni-cheie (dreptate, judecată, haine roşii, sînge, călcatul teascului) în tabloul care înfăţişează călăreţul „credincios şi drept" numit „Cuvîntul lui Dumnezeu", din a cărui gură iese o sabie ascuţită pe care o foloseşte pentru a lovi neamurile. Diferenţele dintre cele două pasaje sînt sensibile: măcelul făcut de eroul isaianic vizează Edomul, duşmanul de la sud al israeliţilor; judecata săvîrşită de „Regele regilor" se răsfrînge asupra întregului pămînt, asupra tuturor neamurilor, care sînt păstorite cu un „toiag de fier". ♦ Origen face legătura între acest pasaj şi scena ioanină în care Iisus îi spune Mariei Magdalena: *Nu te atinge de Mine, căci încă nu M'am suit la Tatăl Meu* (In. 20:17, BIBL.ANANIA). După ce şi-a nimicit vrăjmaşii prin patimile suferite, Domnul cel puternic în luptă (Ps. 24:8) avea nevoie de o purificare pe care numai Tatăl o putea oferi. Atunci cînd se suie la Tatăl, biruitor şi încărcat de trofee, puterile cereşti întreabă: „Cine este acesta care vine din Edom?" (ORIGEN, IOAN II, 6.287-292, p. 348-352). ♦ Ideea lui Origen a fost preluată, cu mici modificări, de Grigorie al Nyssei: îngerii care păzesc porţile cereşti nu-l recunosc pe Hristos din pricina veşmintelor sale pătate cu sîngele din teasc, adică de la contactul cu răul omenesc (GRIGORIE NYSS., SERM., p. 325-327). ♦ Ieronim critică interpretarea aflată în circulaţie în vremea sa, potrivit căreia pasajul descrie sfîrşitul lumii: „Noi sîntem convinşi că aceste lucruri ar trebui să fie aplicate primei veniri a Mîntuitorului nostru, fiindcă citim mai sus în aceeaşi secţiune: *Duhul Domnului este peste mine*, *fiindcă m-a uns, m-a trimis să binevestesc săracilor* (61:1). Cînd cartea Isaia fusese citită în sinagoga iudeilor, Domnul şi Mîntuitorul nostru a arătat că acest pasaj s-a împlinit în el însuşi, spunînd: *Astăzi această scriptură s-a împlinit în auzul vostru* (Luc. 4:21). Iar acum Isaia afirmă că după patima lui s-a înălţat pătat de sînge la Tatăl. […] Cuvintele «Cine este acesta care vine din Edom?» au fost rostite de îngeri. În limbajul nostru «Edom» înseamnă atît «de pe pămînt», cît şi «însîngerat».

De aceea îngerii întreabă cine este acesta, fiindcă sînt uimiţi de priveliştea stranie pe care au văzut-o. Căci taina patimii şi învierii lui Hristos, potrivit apostolului Pavel, a fost necunoscută generaţiilor anterioare" (IERONIM, IS. II, p. 720-722).

Capitolul al 64-lea

64:1

Pentru Ieronim, textul ebraic este mai frumos decît cel grec, deoarece sună ca o rugăciune: „O, de ai despica cerurile şi te-ai coborî, munţii ar s-ar topi înaintea ta". Această aşteptare şi-a găsit răspunsul în întruparea lui Iisus Hristos, după cum indică 64:3 („ai coborît"), verset pus de Ieronim în legătură cu Ioan 1:14: „Şi Cuvîntul trup s-a făcut şi s-a sălăşluit între noi" (IERONIM, IS. II, p. 734).

64:3

Apostolul Pavel face aluzie la acest verset într-un pasaj care explică de ce conducătorii păminteşti nu au recunoscut înţelepciunea tainică a lui Dumnezeu, manifestată în Hristos: răstignirea lui Iisus a făcut parte dintr-un plan tainic care cuprinde *cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit* (1Cor. 2:9, BIBL.ANANIA). Textul isaianic exprimă atît uimirea profetului în faţa măreţiei copleşitoare a lui Dumnezeu, care face să se cutremure munţii, cît şi fidelitatea faţă de el: (*Din veac n-am auzit, nici ochii noştri n-au văzut [alt] Dumnezeu în afară de tine şi lucrările tale*, traducerea noastră). Pentru Pavel, cea mai importantă „lucrare" făcută de Dumnezeu în istorie este întruparea, moartea şi învierea lui Iisus, evenimente care împart cursul istoriei în două. ♦ Textul paulin din 1Cor. 2:9 a avut parte de o reinterpretare în perioada patristică, el fiind adesea menţionat în conexiune cu slava pregătită de Dumnezeu credincioşilor, la sfîrşitul istoriei.

64:5

Ieronim corectează sensul secvenţei „Iată, tu te-ai mîniat şi noi am păcătuit", considerînd că ordinea logică este „tu te-ai mîniat fiindcă noi am păcătuit" (IERONIM, IS. II, p. 736).

64:6

Potrivit lexicoanelor de specialitate, ebr. *'idda* (*hapax*) are sensul de 'menstruaţie'. Secvenţa ebr. *beged 'iddim* („haină pătată [de sînge menstrual]") a fost transpusă eufemistic în greacă: *ῥάκος ἀποκαθημένης* („cîrpa celei ce stă deoparte"), ştiut fiind că, potrivit prescripţiilor veterotestamentare din Lev. 15:19-24, femeia aflată la menstruaţie era o sursă de impuritate pentru cei din jurul ei şi trebuia, implicit, să evite contactul cu ei. ♦ În primele traduceri româneşti, secvenţa *ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης* este transpusă în mod opac: *ca o cîrpă a ceia ce are pre sine* MS.45/ *ca o cîrpă a ceii ce are pre sine* BIBL.1688. Samuil Micu a introdus o parafrază explicativă: *ca o cîrpă a ceii ce are curgerea sângelui cea de preste lună pre sâne*, reluată fără nici o modificare de ediţiile următoare: BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA. Soluţia a fost considerată nesatisfăcătoare de către editorii BIBL.1914, a căror formulare este mai concisă (*ca o cârpă lepădată*), dar incorectă. Termenul *ῥάκος*, de genul neutru, este regentul participiului *ἀποκαθημένης* (feminin, genitiv), prin urmare soluţia propusă de BIBL.1914 şi reluată de BIBL.ANANIA este incorectă. ♦ Sf. Grigorie cel Mare asociază imaginea frunzelor purtate de vînt cu uşurătatea celor care nu sînt ţinuţi în loc de greutatea virtuţii (GRIGORIE, IOV XI-XII, 11.60, p. 619).

Capitolul al 65-lea

65:1-2

Pasajul este interpretat de Sf. Pavel din perspectiva raportului evrei-neevrei în Rom. 10:20-21. Afirmaţia că Dumnezeu a fost găsit de cei care nu-l căutau (i.e. de neevrei) şi că s-a arătat celor care nu întrebau de el este atît de revoluţionară pentru epoca lui, încît Sf. Pavel introduce profeţia isaianică folosind verbul *ἀποτολμᾷ* („îndrăzneşte"). Schimbările prezente în forma paulină a citatului (înlocuirea lui *ἐμφανὴς ἐγενόμην* cu *εὑρέθην* şi viceversa) nu modifică substanţa argumentului. ♦ Is. 65:2 este folosit de Pavel ca explicaţie pentru împotrivirea Israelului faţă de mesajul evangheliei. Apostolul schimbă topica cuvintelor din prima parte a versetului, aducînd în prim-plan secvenţa *ὅλην τὴν ἡμέραν*: *toată ziua Mi-am întins mâinile spre un popor nesupus şi cârtitor* (Rom. 10:21, BIBL.ANANIA). ♦ Chiril al Ierusalimului spune: „Şi-a întins mîinile pe cruce ca să cuprindă marginile lumii. Acest loc al Golgotei este mijlocul pământului. […] Şi-a întins mîinile Sale omeneşti Cel care a întărit cerul cu mîinile Sale cele spirituale. Mîinile Sale au fost pironite cu cuie, pentru ca, fiind pironită pe lemn omenitatea Sa, care purta păcatele oamenilor, să înviem noi întru dreptate" (CHIRIL IERUS., CATEH., 13.28, p. 210).

65:10

Ebr. *gad* (= 65:11 TM) poate însemna atît 'noroc', cît şi numele unei zeităţi (HALOT, s.v. *gad* II) venerate în teritoriile feniciene, atît în zona de origine, cît şi în colonii. Cultul lui Gad a continuat inclusiv în perioada creştinismului timpuriu, după cum atestă omiliile în siriacă ale lui Iacov de Serug (c. 451-521), care scrie că locuitorii din zona lui pregăteau mese pentru Gad, „zeul norocului" (BLENKINSOPP, IS. 56-66, p. 278). Traducătorul grec a selectat al doilea înţeles al ebr. *gad*, însă a utilizat în traducere un termen general (*δαίμων*), menit să facă textul grec inteligibil pentru contemporanii săi. ♦ Ebr. *meni* înseamnă fie 'soartă', fie un zeu eponim (cf. arab. *Manat*, una dintre cele trei zeităţi preislamice menţionate în Coran, sura 53:20). Traducătorul grec l-a redat prin *τύχη* (*năroc* MS.45, BIBL.1688). ♦ Vulgata foloseşte un singur termen: *Fortuna*. ♦ Gr. *κέρασμα* este un derivat postverbal al lui *κεράννυμι* ('a amesteca', 'a dilua prin amestec'), prin urmare l-am tradus cu *băutură amestecată*, spre deosebire de echivalările *turnare* (MS.45, BIBL.1688) sau *beutură* (BIBL.MICU).

65:17

Imaginea înnoirii creaţiei („un cer nou şi un pământ nou”), prezentă şi în 66:22, este reluată în două pasaje neotestamentare: 2Petr. 3:13 (*Dar noi, potrivit făgăduinţelor Lui, aşteptăm ceruri noi şi pământ nou, în care locuieşte dreptatea*, BIBL.ANANIA) şi în Apoc. 21:1 (*Şi-am văzut un cer nou şi un pământ nou; fiindcă cerul cel dintâi şi pământul cel dintâi au trecut, iar marea nu mai este*, BIBL.ANANIA).

65:22

Secvenţa gr. *ξύλον τῆς ζωῆς* (*lemnul vieţii* MS.45, BIBL.1688, BIBL.MICU, BIBIL.1914; *pomul vieţii* BIBL.ANANIA) conferă versetului un sens teologic nou în raport cu BIBL.HEBR. sau cu *Vulgata*, în care nu apare expresia „pomul vieţii”, ci numai termenul „pom”, folosit ca simbol al longevităţii („căci zilele poporului meu vor fi ca zilele unui pom”; *secundum dies enim ligni erunt dies populi mei* VULG.). ♦ Eusebiu a făcut legătura între acest verset şi pasajele din *Facerea* care menţionează „pomul vieţii” sădit de Dumnezeu în Eden. Isaia ar anunţa astfel speranţa vieţii veşnice, căci promisiunile divine nu se împlinesc în afara paradisului (EUSEBIU, IS., p. 397).

65:25

Versetul este considerat de anumiţi exegeţi un adaos introdus de un scrib care a prelucrat sintetic imaginea revenirii la starea paradiziacă prezentată deja în Is. 11:6-9. Sînt menţionate numai două perechi „antagonice” (lupi-miei, leu-bou), iar şarpele nu este reabilitat, probabil fiindcă autorul consideră că blestemul pronunţat de Dumnezeu în Fac. 3:14 rămîne în vigoare: *Căci ai făcut aceasta, blestemat tu den toate dobitoacele şi den toate hiarăle cîte sînt asupra pământului! Pre pieptul tău şi cu pîntecele să umbli şi pământ să mănînci în toate zilele vieţii tale!* (BIBL.1688).

Capitolul al 66-lea

66:1

Imaginea cerului ca tron al lui Dumnezeu şi a pământului ca scăunel al picioarelor sale este folosită de Iisus în Predica de pe Munte (Mat. 5:35-36) drept argument împotriva jurămîntului de orice fel. Acelaşi verset este menţionat aluziv de Iisus în Mat. 23:22, în discursul împotriva fariseilor, care gradau valoarea unui jurămînt în funcţie de obiectul invocat. Iisus răstoarnă acest tip de raţionament, afirmînd că cel care jură pe cer jură implicit pe tronul lui Dumnezeu şi pe cel care şade pe el. ♦ Secvenţa *supt picioare* din MS.45 calchiază gr. *ὑποπόδιον*, *hapax* în cartea *Isaia*, dar folosit în Ps. 98:5; 109:1 şi Plîng. 2:1. Echivalentul *supunere*, folosit de editorii BIBL.1688, a fost considerat inadecvat de Samuil Micu, în a cărui traducere citim *razem*, preluat de BIBL.1914. Termenul *perniţă* (BIBL.ANANIA) nu redă precis sensul termenului grec, fapt resimţit probabil şi de traducător, care a inserat o glosă infrapaginală: „Sensul exact al cuvîntului *hypopódion* este acela de «scăriţă la trăsură» sau, după caz, «scăunelul pe care cineva se urcă spre a ajunge cu mîna undeva mai sus». Prin extensie: «aşternut» (ca în Ps. 98, 5 şi 109, 1). Aici: perniţa-scăunel din faţa unui fotoliu, pe care pot fi rezemate picioarele”. Dat fiind că sensul de ‘scăriţă la trăsură’ nu este atestat nicăieri, considerăm că singurul echivalent acceptabil este *scăunel*. ♦ Declaraţia din acest verset este similară celei făcute de regele Solomon după zidirea templului (1Reg. 8:27): „Să fie oare cu putinţă ca Dumnezeu să aibă locaş pe pământ? Vezi, cerul şi cerurile cerurilor nu sînt în stare să te cuprindă, cu atât mai mult acest templu pe care eu l-am zidit!” (BIBL.RADU-GAL.).

66:2

Prin „mînă”, Sf. Grigorie de Nyssa înţelege puterea celui Unu-Născut, fiindcă şi apostolul Pavel afirmă că toate lucrurile sînt de la Tatăl prin Fiul (1Cor. 8:6) (GRIGORIE NYSS., EUN., VII.1, p. 194).

66:15

Termenul *ἀποσκορακισμός* (ebr. *gᵉ'arᵃḇ* ‘mustrare’) este folosit foarte rar în textele greceşti, de aceea înţelesul lui se dovedeşte greu de fixat. Multitudinea echivalenţilor folosiţi pentru a-l traduce este o dovadă în acest sens: *depărtarea* BIBL.1688, *despărţirea* BIBL.1914, *mustrare* BIBL.ANANIA, *alungare* SEPT.NEC, *Verfluchung* SEPT.GERM., *repudiation* SEPT.ENGL. ♦ Eusebiu (*ad loc.*) precizează că ceilalţi traducători au folosit termenul *σκορακισμόν* (‘comportament dispreţuitor’, ‘atitudine de respingere însoţită de dispreţ’), pe care în *Septuaginta* îl întîlnim doar în Sir. 41:21 (*ponos* în BIBL.1688, 41:25).

INDICE DE CUVINTE ŞI FORME

A

a[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zu, nach" : „à" : (12x)
a *prep.* 3, 19; 9, 20; 9, 20; 13, 4; 17, 12; 22, 11; 28, 4; 30, 17; 37, 16; 51, 20; 54, 3; 54, 3;

a[2] → **al**

abáte : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. III : „1. ablenken, 2. hingehen, 3. abweichen, 4. einkehren" : „1. dévier, 2. aller faire qch., 3. dériver, 4. s'arrêter qque part en passant" : (2x)
abătînd *verb gerunziu* 10, 2;
va abate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 20;

acél : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „jener" : „ce, celui-là" : (107x)
acêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 2, 11; 2, 17; 2, 20; 3, 6; 3, 17; 4, 1; 4, 2; 5, 30; 7, 14; 7, 18; 7, 20; 7, 21; 7, 23; 9, 4; 10, 18; 10, 20; 10, 24; 10, 27; 11, 10; 11, 11; 12, 1; 12, 4; 13, 7; 14, 3; 14, 4; 15, 4; 16, 11; 17, 4; 17, 7; 17, 9; 18, 7; 19, 16; 19, 18; 19, 19; 19, 21; 19, 23; 19, 24; 20, 6; 21, 3; 22, 4; 22, 8; 22, 12; 22, 20; 22, 25; 23, 15; 24, 6; 24, 6; 24, 21; 25, 3; 25, 9; 26, 1; 26, 14; 27, 1; 27, 2; 27, 5; 27, 11; 27, 12; 27, 13; 28, 5; 28, 14; 28, 16; 29, 14; 29, 18; 29, 22; 30, 12; 30, 13; 30, 16; 30, 18; 30, 23; 30, 25; 31, 7; 38, 1; 38, 12; 39, 1; 50, 8; 52, 6; 54, 9;
acêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 1, 24; 5, 24; 5, 26; 8, 7; 8, 15; 9, 17; 16, 2; 16, 9; 17, 10; 24, 15; 27, 9; 30, 16; 37, 33; 49, 4; 51, 19; 51, 21; 52, 6; 53, 12; 57, 6; 57, 10; 59, 9; 64, 5; 65, 12;
aceia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 66, 5;
acela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 43, 25; 51, 12; 52, 6; 65, 7;
acelora *adj. pron. dem. neutru pl. gen./dat.* 7, 4;
acelora *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* 57, 6;

acést : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „dieser" : „ce-ci, celui-ci" : (209x)
aceasta *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 8, 22; 14, 4; 26, 1; 30, 21; 36, 15; 39, 6; 66, 9;
aceasta *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 1, 26; 6, 12; 9, 7; 9, 15; 14, 26; 17, 14; 23, 7; 25, 6; 27, 4; 27, 9; 28, 8; 28, 12; 28, 12; 29, 11; 29, 12; 29, 12; 29, 22; 30, 7; 30, 11; 30, 11; 37, 33; 37, 34; 37, 35; 38, 6; 38, 6; 43, 13; 48, 20; 54, 9; 59, 21; 66, 8;
această *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 33, 21; 56, 12;
acest *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 37, 30;
acest *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* 25, 7; 32, 8; 58, 5; 58, 6;
acesta *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 3, 13; 25, 9; 25, 10;
acesta *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* 6, 8; 7, 7; 8, 6; 8, 12; 8, 20; 9, 16; 14, 28; 20, 6; 22, 14; 23, 6; 28, 8; 28, 8; 30, 12; 30, 13; 36, 10; 38, 7; 65, 3;
acesta *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 6, 7; 9, 15; 14, 16; 14, 26; 16, 13; 23, 13; 25, 7; 29, 13; 29, 14; 33, 16; 33, 22; 35, 4; 36, 6; 37, 22; 37, 30; 38, 7; 38, 22; 42, 8; 44, 5; 44, 5; 45, 13; 45, 18; 45, 18; 53, 4; 53, 11; 53, 12; 54, 5; 57, 6; 63, 1; 63, 1; 65, 5;
acêste *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 47, 9;
acestea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 41, 4;
acêstea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 28, 29;
acêstea *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* 36, 12; 42, 16;
acêstea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 1, 12; 1, 20; 1, 24; 3, 15; 5, 9; 5, 25; 7, 7; 9, 12; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 10, 10; 10, 24; 12, 5; 14, 22; 14, 24; 17, 3; 17, 6; 19, 4; 19, 10; 22, 14; 22, 15; 22, 25; 23, 8; 24, 4; 24, 13; 25, 7; 29, 11; 30, 1; 30, 8; 30, 8; 30, 12; 31, 9; 33, 6; 36, 4; 36, 14; 36, 16; 37, 3; 37, 6; 37, 21; 37, 26; 37, 32; 37, 34; 38, 1; 38, 5; 40, 26; 41, 20; 42, 23; 43, 9; 43, 16; 44, 6; 44, 21; 45, 7; 45, 21; 46, 8; 46, 10; 47, 7; 47, 8; 48, 1; 48, 7; 48, 14; 48, 16; 49, 15; 50, 11; 51, 6; 51, 19; 52, 3; 52, 5; 52, 5; 56, 1; 56, 2; 56, 4; 57, 10; 57, 15; 58, 14; 64, 12; 65, 12; 66, 2; 66, 2; 66, 12;
acestora *adj. pron. dem. fem. pl. gen./dat.* 36, 20;
acestora *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* 30, 12;
acestora *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* 47, 10; 57, 6;
acestuia *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* 3, 6; 6, 9; 6, 10; 8, 11; 28, 11; 28, 14; 36, 7;
aceştia *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 39, 3;
aceştia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 24, 14; 28, 7; 33, 7; 37, 4; 47, 15; 49, 12; 49, 12; 49, 21; 49, 21; 49, 21; 57, 6; 57, 13; 60, 8; 61, 9; 65, 3;
aceştiia *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* 29, 11; 36, 10;

acólo : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dort(hin)" : „là-bas" : (30x)
acolo *adv. de loc* 13, 22;
acoló *adv. de loc* 7, 24; 7, 25; 13, 21; 13, 21; 13, 21; 15, 2; 17, 3; 22, 18; 23, 12; 23, 13; 27, 10; 30, 6; 33, 6; 34, 14; 34, 15; 34, 15; 35, 7; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 35, 9; 35, 9; 48, 16; 52, 4; 52, 11; 57, 7; 57, 7; 65, 8; 65, 20;

acoperămînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Decke, 2. Schutz" : „1. toit, 2. protection" : (9x)
acoperemînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 4, 6; 16, 3; 25, 4; 28, 2; 58, 7;
acoperemîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 30, 3; 49, 2;
acoperimînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 16, 4; 25, 4;

acoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (be)decken, 2. verbergen" : „1. couvrir, 2. cacher" : (11x)
a acoperi *verb infinitiv prezent* 11, 9;

acoperiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* 6, 2; 6, 2;
ne vom acoperi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 28, 15;
să să acopere *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 30, 2;
se va acoperi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 4, 6;
va acoperi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 26, 21; 60, 2;
voiu acoperi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 51, 16;
vor acoperi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 43, 2; 60, 6;

acoperít : (1642 ÎNV.[2]) : adj. : „bedeckt" : „couvert" : (1x)
acoperiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 20, 4;

acoperitúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 532/[1]) : s. f. : „Kleidung" : „vêtement" : (1x)
acoperiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 20;

acúm : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. jetzt, 2. bald... bald, 3. vor, 4. nun also" : „1. maintenant, 2. tantôt... tantôt, 3. il y a, 4. donc, alors" : (54x)
acum *adv.* 1, 21; 2, 5; 2, 10; 3, 7; 3, 12; 5, 3; 5, 5; 9, 7; 14, 15; 16, 14; 18, 2; 18, 7; 19, 12; 21, 2; 22, 1; 26, 11; 29, 22; 29, 22; 30, 8; 33, 4; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 11; 33, 11; 36, 5; 36, 8; 36, 10; 37, 20; 37, 26; 37, 28; 40, 25; 40, 28; 43, 1; 43, 19; 43, 22; 44, 1; 47, 8; 47, 9; 47, 12; 48, 6; 48, 6; 48, 7; 48, 16; 48, 19; 49, 5; 49, 19; 51, 3; 51, 13; 52, 5; 58, 2; 59, 21; 64, 8; 64, 9;

adăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. tränken, 2. trinken" : „1. abreuver, 2. boire" : (3x)
au adăpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 29, 10;
să adape *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 43, 20;
voiu adăpa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 27, 3;

adăugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (15x) \
adaog *verb indicativ prezent 1 sg.* 38, 5;
adaoge *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 26, 15; 26, 15;
adaoge-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 11;
adaose *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 7, 10; 8, 5;
adăogînd *verb gerunziu* 1, 5;
să adaogeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 23, 12; 30, 1;
se va adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 20;
va adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 52, 1;
vă veţi adaoge *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 13;
vei adaoge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 47, 1; 51, 22;
voiu adaoge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 14;

adevắr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wahrheit" : „vérité" : (12x)
adevăr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 5; 16, 5; 26, 10; 37, 18; 38, 3; 42, 3;
adevărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 10, 20; 26, 2; 26, 3; 45, 19; 59, 15; 59, 15;

adevărát : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „wahr, wirklich, echt" : „vrai, vraiment, en vérité" : (9x)
adevărat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 25, 1;
adevărată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 38, 3; 57, 18; 59, 4; 65, 2;
adevărate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 26;
adevărate *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 43, 9;
cel adevărat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 65, 16; 65, 16;

adeverí : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : v. IV : „bekräftigen, bestätigen" : „confirmer" : (1x)
adeverind *verb gerunziu* 44, 26;

adevericiúne : (c. 1665-1672 MS. 4389, 212/[1]) : s. f. : „Wahrheit" : „vérité" : (1x)
adevericiune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 48, 1;

adî́nc : (1551-1553 ES) : adj./s. n. : „1. tief. 2. Tiefe, Abgrund" : „1. profond, 2. profondeur, abîme" : (5x)
adînc *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 14;
adîncă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 33;
adîncul *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 31, 6;
adîncurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 51, 10;
cel adînc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 33, 19;

adîncáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 246) : s. f. : „Tiefe" : „profondeur" : (1x)
adîncare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 11;

adîncătúră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Vertiefung" : „approfondissement" : (1x)
adîncături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 41, 18;

adormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „einschlafen" : „s'endormir" : (3x)
ai adormit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 8;
au adormit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 43, 17;
veţi adormi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 50, 11;

adúce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bringen, holen, herbeiführen" : „(r)apporter" : (76x)
adu *verb imp. 2 sg.* 43, 6; 43, 6;
aduc *verb indicativ prezent 1 sg.* 13, 3;
aducă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 43, 9;
aduce *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 7; 10, 24; 26, 21; 63, 7; 66, 3;
aducea *verb indicativ imperfect 3 pl.* 30, 6;
aducea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 31, 2;
aduce-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 18, 7;
aduceţi *verb imp. 2 pl.* 21, 14;
aduceţi-vă *verb imp. 2 pl.* 12, 4; 46, 8;
aduce-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 21; 27, 1; 48, 21; 49, 10;
aduce-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 48, 9; 60, 17; 60, 17; 60, 17;
aducînd *verb gerunziu* 60, 6;
aducîndu-se *verb gerunziu* 28, 15; 60, 11;
adus-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 48, 15;
adus-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 23, 1;
aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 42, 25;
adusu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 46, 11;
adusu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 13;
adusu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 53, 8;
aduş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 3; 63, 6;
adu-ţi *verb imp. 2 sg.* 38, 3; 44, 21;
ai adus *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 26, 14; 43, 23; 57, 6; 63, 14;

am adus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 46, 11;
ar aduce *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 66, 20;
au adus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 12; 63, 12;
îşi vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 64, 5;
îţi adu *verb imp. 2 sg.* 43, 26;
ne-am adus *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 26, 16;
s-au adus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 46, 2;
să aducă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 60, 9;
să aducă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 13, 14;
să aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 7;
să să aducă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 60, 11;
să te aduci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 16, 3;
să vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 7;
şi-au adus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 64, 7;
-şi vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 65, 17;
ţi-ai adus *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 17, 10; 47, 7; 57, 11;
va aduce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 17; 11, 6; 20, 4; 28, 27; 31, 3;
vă aduceţi *verb imp. 2 pl.* 46, 9;
vei aduce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 26, 5;
veţi aduce *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 13;
voiu aduce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 25; 9, 6; 15, 7; 15, 9; 42, 16; 43, 5; 49, 22;
vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 6; 66, 20;

adúcere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Elend" : „misère" : (2x)
aducere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 4; 14, 17;

aduná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)sammeln" : „rassembler" : (34x)
a aduna *verb infinitiv prezent* 66, 18;
adunaţi *verb imp. 2 pl.* 27, 12; 29, 1;
adunaţi *verb participiu pl. masc.* 60, 4;
adunaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 45, 20;
aduna-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 11;
aduna-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 60, 22;
adună *verb imp. 2 sg.* 52, 12;
adună *verb indicativ prezent 3 sg.* 56, 8;
adune-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 44, 11;
a ne aduna *verb infinitiv prezent* 28, 20;
au adunat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 62, 9; 62, 9;
au adunat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 34, 16;
mă voiu aduna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 49, 5;
s-au adunat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 43, 9; 49, 18;
s-au adunat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 52, 4;
să adune *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 49, 5;
să vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 7;
se va aduna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 23, 18;
se vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 18, 6; 33, 4; 43, 9; 48, 14;
sînt adunaţi *verb indicativ prezent 3 pl.* 13, 15;
va aduna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 12; 11, 12; 17, 5; 17, 5; 33, 4;
voiu aduna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 43, 5; 56, 8;
vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 22;

adunáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Sammlung, Ansammlung, Gemeinde" : „rassemblement, communauté" : (6x)
adunare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 6; 56, 8;
adunarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 19, 6; 24, 22; 37, 25; 58, 6;

adunát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „versammelte" : „rassemblé" : (4x)
adunată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 5;
adunate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 13, 4;
adunaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 35, 10;
cei adunaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 29, 7;

afárã : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „draussen, ausser" : „dehors, sauf" : (13x)
afară *adv. de loc* 26, 13; 42, 2; 43, 11; 44, 6; 44, 9; 45, 5; 45, 6; 45, 14; 45, 21; 45, 21; 46, 9; 51, 23; 64, 4;

aflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (auf-, vor)finden, 2. widerfahren, 3. entdecken, 4. erfahren, 5. vorhanden sein" : „1. trouver, 2. arriver à qn., 3. découvrir, 4. apprendre, 5. se trouver" : (13x)
aflaiu-mă *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 65, 1;
aflară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 34, 14; 37, 36;
aflaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 58, 3;
afla-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 51, 3;
află *verb indicativ prezent 3 sg.* 59, 5;
aflînd *verb gerunziu* 55, 6;
să afli *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 48, 17;
să să afle *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 30, 14;
să vor afla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 9;
se va afla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 65, 7;
vei afla *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 41, 12;
vor afla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 65, 18;

afláre : (1640 PRAV. GOV. 39b) : s. f. : „Aufdeckung" : „trouvaille, découverte" : (1x)
aflare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 28;

afumá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ausräuchern" : „enfumer" : (1x)
afumîndu-se *verb gerunziu* 42, 3;

afundá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tauchen" : „plonger, immerger" : (2x)
afundă *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 4;
să vor afunda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 4;

agonisí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erwerben" : „acquérir" : (1x)
agonisi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 57, 13;

agurídă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 167) : s. f. : „Herling, unreife Weintraube" : „raisin vert" : (1x)
agurida *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 18, 5;

agurizí : (c. 1683-1686 MS. 45, 541/[1]) : v. IV : „zur reifenden Traube werden" : „devenir un raisin qui mûrit" : (1x)
agurizînd *verb gerunziu* 18, 5;

aíci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „hier" : „ici" : (5x)
aicea *adv. de loc* 52, 5; 57, 3;
aici *adv. de loc* 22, 16; 22, 16; 22, 16;

aiévea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „wirklich" : „vrai" : (1x)
aiêve *adj. invariabil masc. pl. nom./ac.* 8, 16;

ajutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „helfen" : „aider" : (6x)
ajută *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 31, 3;
am ajutat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 14; 49, 8;
să ajute *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 60, 15;
te vei ajuta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 44, 2;
va ajuta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 50, 9;

ajutór : (1521 NEACŞU) : s. n. : „Hilfe, Beistand" : „aide, assistance" : (14x)
ajutoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 8, 20; 20, 6; 25, 4; 30, 5; 30, 6; 31, 1; 31, 3; 47, 15; 50, 8; 63, 5;
ajutoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 16, 4; 17, 10; 41, 13;
ajutoriului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 30, 32;

ajutorá/-í : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 261) : v. I/IV : „helfen" : „aider, secourir" : (5x)
ajutori-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 7;
am ajutorit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 10;
să ajutorească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 41, 6;
să să ajutorească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 30, 2;
să vă ajutoriţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 10, 3;

alături : (1593 DIR) : adv. : „nebenan" : „à côté" : (1x)
alăturea *adv.* 51, 23;

alăútă → lăută

albí : (1469 BGL / în top. *Albeştii*) : v. IV : „weiß machen" : „blanchir" : (2x)
voiu albi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 18; 1, 18;

albínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Biene" : „abeille" : (1x)
albinei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 7, 18;

alége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. aussondern, -wählen, 2. unterscheiden, 3. entscheiden, 4. enden als..." : „1. choisir, séparer, trier, 2. distinguer, 3. décider, 4. finir comme..." : (20x)
a alége *verb infinitiv prezent* 7, 15;
alége *verb indicativ prezent 3 sg.* 40, 20;
alegînd *verb gerunziu* 44, 13;
alesu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 9;
am ales *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 8; 43, 10; 44, 1; 44, 2; 49, 7; 58, 5; 58, 6;
aţi ales *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 65, 11;
au ales *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 66, 3; 66, 4;
au ales *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 24;
să aleagă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 7, 16;
va alége *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 15; 14, 1;
voiu alége *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 66, 4;
vor alége *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 56, 4;

alergá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „laufen, eilen" : „courir" : (3x)
aleargă *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 7;
aleargă *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 4;
alerga-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 31;

alés : (c. 1432-1437 BGL) : adj./s. : „1. auserlesen, 2. Gewählte" : „1. choisi, remarquable, 2. élu" : (14x)
aleasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 16; 39, 2; 49, 2;
alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 54, 12;
aleşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 65, 8;
cei aleşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 40, 30; 65, 23;
cel ales *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 42, 1;
cel ales *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 43, 20;
cel ales *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 45, 4;
cêle alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 22, 7; 22, 8;
celor aleşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 56, 6; 65, 15;

alt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. nehot. : „(ein) anderer" : „autre" : (23x)
alt *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 43, 10;
alta *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* 47, 8; 47, 10; 47, 10;
altă *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* 28, 11; 30, 10;
altă *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* 34, 16;
alte *adj. pron. nehot. neutru pl. nom./ac.* 61, 5;
altuia *pron. nehot. masc. sg. gen./dat.* 42, 8; 48, 11;
altul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 6, 2; 6, 3; 13, 8; 26, 13; 34, 14; 44, 5; 44, 25; 45, 21; 45, 22; 46, 9;
alţii *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* 49, 12; 65, 22; 65, 22;

amár : (1430 DERS / în top. *Amarul*) : adj./adv./s. : „1. bitter, 2. Bitterkeit" : „1. amer, 2. amertume" : (5x)
amar *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 20;
amar *adv.* 22, 4;
amar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 33, 7;
amară *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 9;
cel amar *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 20;

amăgí : (1581-1582 PO) : v. IV : „täuschen, verleiten" : „tromper" : (1x)
au amăgit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 26;

amărăciúne : (1563 CORESI, PRAXIU 426) : s. f. : „Bitterkeit" : „amertume, tristesse, troublement" : (4x)
amărăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 21;
amărăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 37, 29; 38, 17;
amărăciunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 28, 28;

amărî́ : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verbittern" : „affliger" : (1x)
să amărî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 14, 9;

amestecá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „mischen" : „mélanger" : (3x)
amestecaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 36, 8;
amêstecă *verb indicativ prezent 3 pl.* 1, 22; 5, 22;

amestecát : (1600 GD 92) : adj. : „gemischt" : „mélangé" : (1x)
amestecate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 30, 24;

ameţí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „berauschen, verwirren" : „s'enivrer" : (1x)
ameţiţă-vă *verb imp. 2 pl.* 29, 9;

ameţít : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : adj. : „berauscht, verwirrt" : „enivré, embrouillé" : (1x)
ameţit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 24, 20;

amiazănoápte : (c. 1683-1686 MS.45, 61/[2]) : s. f. : „Mitternacht" : „minuit" : (1x)

amiazănoapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 59, 10;

amiazăzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mittag" : „midi" : (4x)
amiazăzi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 16, 3; 18, 4; 58, 10; 59, 10;

amínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „in Erinnerung" : „au souvenir" : (21x)
aminte *adv.* 1, 10; 1, 23; 12, 4; 17, 10; 26, 16; 28, 23; 32, 4; 38, 3; 41, 22; 43, 26; 44, 21; 46, 8; 46, 9; 47, 7; 49, 1; 51, 4; 55, 3; 57, 11; 64, 5; 64, 7; 65, 17;

amoréu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. : „Amoriter" : „Amoréen" : (1x)
amoreii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 17, 9;

an : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jahr" : „an, année" : (30x)
ai anilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 16, 14;
an *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 21, 16; 21, 16; 29, 1; 29, 1; 37, 30; 61, 2;
ani *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 7, 8; 15, 5; 16, 14; 20, 3; 23, 15; 23, 15; 23, 17; 36, 1; 38, 5; 65, 20; 65, 20;
anii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 38, 10;
anul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 6, 1; 14, 28; 20, 1; 34, 8; 36, 1; 37, 30; 63, 4;
anului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 32, 10; 33, 20; 34, 10; 34, 17;

ántrax : (c. 1665-1672 MS. 4389, 77/1) : s. n. : „Karfunkelstein" : „escarboucle" : (1x)
anthrax *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 11;

ápă : (1213 SUCIU / în top. *Apa*) : s. f. : „Wasser" : „eau" : (62x)
apa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 6; 8, 7; 15, 6; 15, 9; 17, 12; 19, 5; 22, 9; 24, 14; 30, 22; 30, 28; 30, 30; 32, 2; 32, 20; 33, 16; 40, 12; 44, 4; 48, 1; 51, 10; 54, 9; 58, 11; 63, 12;
apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 22; 1, 30; 5, 13; 11, 9; 12, 3; 17, 12; 17, 13; 21, 14; 22, 11; 23, 3; 28, 2; 30, 14; 30, 20; 30, 25; 35, 6; 35, 7; 36, 16; 41, 17; 41, 18; 41, 19; 43, 2; 43, 16; 43, 19; 43, 20; 43, 20; 44, 3; 44, 3; 44, 12; 48, 21; 48, 21; 50, 2; 55, 1;
ape *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 37, 25; 41, 18; 49, 10;
apei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 1; 18, 1; 19, 6; 35, 7; 37, 25; 44, 4;

apărá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) verteidigen" : „(se) défendre" : (1x)
apără *verb indicativ prezent 3 sg.* 59, 16;

aplecătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 702/1) : s. m. : „Pfleger" : „père nourricier" : (1x)
aplecători *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 49, 23;

apói : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „danach" : „après" : (6x)
apoi *adv. de timp* 2, 2; 37, 24; 41, 22; 46, 10; 47, 7;
mai apoi *adv. de timp* 41, 23;

aproápe : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. : „1. nahe, 2. Mitmensch" : „1. près de, proche, 2. le prochain" : (6x)
aproape *adv. de loc* 13, 6; 56, 3; 57, 19;
aproapele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 4; 19, 2;
aproapelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 41, 6;

apropía : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nahen, nähern" : „approcher" : (26x)
apropiară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 41, 5;
apropie-să *verb indicativ prezent 3 sg.* 41, 21;
apropie-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 1; 45, 21;
apropie-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 50, 9;
apropie-se *verb indicativ prezent 3 sg.* 26, 17; 29, 13; 41, 22; 51, 5;
apropiiat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 46, 13;
apropiiatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 21;
apropiiaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 34, 1; 48, 16;
apropiind *verb gerunziu* 5, 8;
apropiindu-se *verb gerunziu* 38, 12;
a să apropiia *verb infinitiv prezent* 58, 2;
s-ar apropiia *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 55, 6;
s-au apropiiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 56, 1;
să apropie *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 13; 50, 9;
să să apropie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 5, 19;
se va apropiia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 54, 14;
se vor apropiia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 15; 30, 20;
te apropiia *verb imp. 2 sg.* 65, 5;
vă apropiiaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 57, 3;

apucá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. (an)fassen, ergreifen, 2. erreichen" : „1. prendre, saisir, 2. obtenir, attraper" : (16x)
apucă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 8;
apucară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 21, 3;
apuca-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 23, 5; 33, 14;
s-au apucat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 27, 4;
să apuce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 51, 18;
să va apuca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 30;
să vor apuca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 4, 1;
va apuca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 29; 35, 10; 51, 11; 59, 9; 64, 1; 64, 3;
voiu apuca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 46, 4;
vor apuca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 8;

apucát : (1551-1553 ES) : adj./s. m. : „heftig" : „virulent" : (1x)
celor apucaţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 5, 17;

apúne : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. III : „untergehen, erlöschen" : „se coucher, s'éteindre" : (1x)
va apune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 20;

apús : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. (Sonnen)Untergang, 2. Abendland, Westen" : „1. coucher (des astres), 2. occident, ouest" : (5x)
apus *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 45, 6; 59, 19;
apusuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 43, 5;
apusurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 9, 12; 51, 3;

ará : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. I : „pflügen" : „labourer" : (6x)
ara-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 25;
arat *verb participiu masc. sg.* 7, 25;
ară *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 24; 45, 9;
va ara *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 45, 9;
va să are *verb viitor perifrastic 3 sg.* 28, 24;

arámă : (1448 DRHA / în top. *Arămeşti*) : s. f. : „Kupfer" : „cuivre" : (4x)
aramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 45, 2; 48, 4; 60, 17;

60, 17;

aráp : (1587 DERS / în antr. *Arapul*) : s. m. : „Äthiopier" : „Éthiopien" : (3x)
arapi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 15, 7; 15, 9;
arapii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 20;

arăpíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 158/[1]) : s. f. : „Mohrenvolk" : „maures" : (1x)
arăpíme *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 11, 11;

arătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zeigen, weisen, 2. anzeigen, 3. berichten, 4. erfinden" : „1. montrer 2. déclarer, dénoncer, 3. rapporter, 4. inventer" : (21x)
a arăta *verb infinitiv prezent* 11, 11;
am arătat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 26; 48, 17;
arăta-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 47, 3;
arătat *verb participiu sg. masc.* 64, 2; 65, 1;
arăta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 48, 9;
arătă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 39, 2;
au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 39, 2; 40, 14; 40, 14; 40, 26; 41, 20; 43, 15; 45, 18;
s-au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 42, 9;
să arate *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 30, 30; 53, 11;
să să arate *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 66, 5;
să va arăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 2;
să vă arătaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 1, 12;
se va arăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 2;

arătáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Offenbarung" : „révélation" : (1x)
arătarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 8;

arc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bogen" : „arc" : (2x)
arcele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 5, 28; 41, 2;

árde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(ver-, ab-, nieder)brennen" : „brûler" : (27x)
ard *verb indicativ prezent 3 pl.* 42, 25;
arde *verb indicativ prezent 3 sg.* 4, 5; 33, 14; 65, 5;
ardeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 50, 11;
arde-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 47, 14;
ars-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 19;
arsu *verb participiu neutru sg.* 9, 19;
arsu-m-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 27, 5;
arzînd *verb gerunziu* 10, 16; 30, 33; 44, 15;
aţi arsu *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 3, 13;
au ars *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 16; 44, 19;
s-ar fi făcut arşi *verb cond.-opt. perfect 3 pl.* 9, 5;
se vor arde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 47, 14;
va arde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 24; 5, 24; 9, 18; 9, 18; 10, 16; 43, 2; 62, 1; 64, 2;
vei arde *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 43, 2;
vor arde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 1, 31;

árdere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 162) : s. f. : „1. Brennen, Verbrennen, 2. Opfergabe" : „1. action de brûler, 2. sacrifice" : (5x)
ardere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 16; 40, 16; 44, 15;
arderi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 1, 11;
arderile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 56, 7;

argínt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./m. : „Silber; Silbermünze" : „argent, monnaie d'argent" : (16x)
a argintului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 39, 2;
argint *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 7; 2, 20; 30, 22; 31, 7; 43, 24; 46, 6; 48, 10; 52, 3; 55, 1; 55, 1; 60, 17;
argintul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 22; 13, 17; 55, 2; 60, 9;

aríci : (1529 DERS / în top. *Aricea*) : s. m. : „Igel" : „hérisson" : (4x)
arici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 14, 23;
aricii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 22; 34, 11;
ariciul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 34, 15;

árie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tenne" : „aire" : (1x)
aria *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 25, 10;

áripă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flügel, Fittich" : „aile, abri" : (4x)
arepile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 24, 16;
aripi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 6, 2; 11, 12;
aripile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 18, 1;

ármă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Waffe" : „arme" : (2x)
arme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 13, 4; 13, 5;

ars : (1514 DERS / în antr. *Arsul*) : adj. : „ge-, verbrannt" : „brûlé" : (4x)
ars *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 33, 12;
arsă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 64, 11;
arse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 1, 7; 33, 12;

arsúră : (1451 DERS / în top. *Arsurile*) : s. f. : „Glut" : „chaleur torride" : (2x)
arsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 4, 4;
arsurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 18, 4;

artávă : (c. 1683-1686 MS. 45, 532/[2]) : s. f. după gr. *ἀρτάβα* (SEPT.FRANKF.) : „Artabe" : „artave" : (1x)
artáve *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 10;

aruncát : (1551-1553 ES) : adj. : „geworfen" : „jeté" : (1x)
aruncat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 33, 12;

arzătór : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „brennend, glühend" : „ardent, brûlant" : (4x)
arzătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 18; 30, 27; 34, 9;
arzătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 17;

ascultá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (an)hören, 2. lauschen, 3. gehorchen" : „1./2. écouter, 3. obéir" : (56x)
a asculta *verb infinitiv prezent* 29, 24;
am ascultat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 13;
am ascultat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 49, 8;
ascultatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 30, 19;
ascultaţă *verb imp. 2 pl.* 55, 3;
ascultaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 10; 7, 13; 8, 9; 21, 10; 28, 14; 28, 23; 36, 13; 46, 3; 48, 1; 48, 16; 49, 1; 51, 4; 51, 4; 55, 3; 66, 5;
asculta-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 30; 10, 30;

ascultă *verb imp. 2 sg.* 1, 2; 37, 17; 39, 5; 44, 1; 47, 8; 48, 12; 51, 21;
ascultă *verb indicativ prezent 3 pl.* 1, 23; 24, 17;
ascultă *verb indicativ prezent 3 sg.* 7, 16; 8, 11;
asculte *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 43, 9;
asculte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 50, 10;
asculţi *verb indicativ prezent 2 sg.* 36, 5;
aţi ascultat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 65, 11;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 63, 10; 66, 4;
neascultînd *verb gerunziu* 3, 7;
să ascultaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 36, 16;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 21, 7; 30, 9;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 28, 12; 45, 1; 59, 1;
va asculta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 22; 37, 4; 42, 23; 46, 7; 58, 9;
veţi asculta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 19; 1, 20;
voiu asculta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 15; 41, 17; 65, 24;

ascultáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Gehorsam" : „obéissance" : (1x)
ascultare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 7;

ascultătór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Zuhörer" : „auditeur" : (1x)
ascultătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

ascúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. verbergen, verstecken, 2. verheimlichen" : „1. cacher, 2. dissimuler" : (10x)
ascunde-te *verb imp. 2 sg.* 26, 20;
ascunsu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 27;
au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 42, 22;
au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 2; 49, 2;
se va ascunde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 2;
va fi ascunzînd *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 32, 2;
vă ascundeţi *verb imp. 2 pl.* 2, 10;
voiu ascunde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 14;
vor ascunde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 18;

ascúns : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Geheimnis, Versteck" : „énigme, cache" : (6x)
ascuns *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 4, 6; 48, 16;
ascunse *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 45, 3;
ascunsele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 22, 9;
ascunsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 45, 19;
cêle ascunse *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 29, 10;

ascuţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schärfen" : „aiguiser" : (1x)
au ascuţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 12;

ascuţít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. Schärfe, Spitze, 2. scharf, spitz" : „1./2. aiguisé, aigu" : (2x)
ascuţită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 49, 2;
ascuţite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 28;

asemănă : (1559-1560 BRATU) : v. I : „(sich) ähneln" : „(se) ressembler" : (6x)
aţi asămănat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 40, 18; 40, 18; 40, 25; 46, 5;
au asemănat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 13;
ne-am fi asămănat *verb cond.-opt. perfect 1 pl.* 1, 9;

asemănáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 190) : s. f. : „Ähnlichkeit" : „ressemblance" : (2x)
asămănare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 18; 40, 19;

asémenea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „gleich" : „pareil" : (2x)
asêmene *adv.* 13, 4; 23, 2;

asirián : (1642 CAZ. GOV. 395) : s. m. : „Assyrianer" : „Assyrien" : (42x)
asiriêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 10, 24; 11, 11; 14, 25; 19, 23; 19, 23; 19, 24; 19, 26; 23, 13; 52, 4;
asiriênii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 30, 31;
asiriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 7, 17; 7, 18; 7, 20; 8, 4; 8, 7; 10, 5; 10, 12; 19, 23; 20, 4; 20, 6; 36, 2; 36, 4; 36, 8; 36, 13; 36, 15; 36, 16; 36, 18; 37, 4; 37, 6; 37, 8; 37, 10; 37, 11; 37, 18; 37, 21; 37, 33; 37, 36; 37, 37; 38, 6;
asiriii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 23;
asiríilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 20, 1; 27, 13; 36, 1;

aspídă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Natter" : „aspic" : (6x)
aspidă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 29;
aspide *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 6; 30, 6;
aspidelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 11, 8; 11, 8; 59, 5;

ástăzi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „heute" : „aujourd'hui" : (4x)
astăzi *adv. de timp* 10, 32; 37, 3; 38, 19; 58, 4;

astupá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verstopfen" : „boucher" : (2x)
astupa-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 12;
vor astupa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 22, 7;

asúpra : (1551-1553 ES) : prep. : „1. gegen, 2. über, 3. oberhalb" : „1. vers, 2. sur, 3. au dessus" : (36x)
asupra *prep.* 1, 1; 1, 1; 3, 8; 10, 9; 13, 1; 13, 17; 14, 22; 15, 1; 18, 1; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 17; 21, 2; 21, 2; 23, 8; 26, 17; 27, 2; 29, 3; 29, 7; 36, 10; 37, 33; 45, 23; 47, 9; 47, 11; 47, 11; 47, 13; 48, 5; 48, 14; 52, 14; 57, 4; 60, 2; 62, 8; 62, 8; 63, 4; 66, 19;

asuprí : (1581 CORESI, EV. 141) : v. IV : „unterdrücken" : „opprimer" : (2x)
asupresc *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 5;
asupriţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 58, 3;

aşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „so" : „ainsi, de la sorte" : (78x)
aşa *adv. demonstr.* 8, 11; 10, 7; 10, 7; 10, 11; 10, 15; 14, 20; 14, 24; 14, 24; 15, 7; 16, 6; 16, 7; 17, 12; 18, 4; 20, 2; 20, 4; 21, 6; 21, 16; 24, 13; 26, 17; 27, 7; 27, 7; 28, 16; 29, 8; 30, 15; 31, 4; 31, 4; 31, 5; 33, 1; 33, 4; 36, 6; 37, 6; 37, 10; 37, 33; 38, 13; 38, 14; 38, 14; 41, 25; 42, 5; 43, 1; 43, 14; 44, 2; 44, 6; 44, 24; 45, 1; 45, 11; 45, 14; 45, 18; 48, 7; 48, 17; 49, 5; 49, 7; 49, 8; 49, 22; 49, 25; 50, 1; 51, 22; 52, 4; 52, 14; 52, 15; 53, 7; 54, 10; 55, 9; 55, 11; 57, 20; 58, 5; 61, 7; 61, 11; 62, 5; 62, 5; 63, 12; 63, 14; 64, 6; 65, 7; 65, 7; 66, 1; 66, 8; 66, 13; 66, 22;

aşezá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „1. stellen; 2. begründen" : „1. placer, 2. fonder" : (2x)

să aşăzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 49, 8;
se va aşeza *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 23, 17;

aşíjderea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „ebenso" : „de la sorte" : (2x)
aşijderea *adv.* 10, 15;
aşîjderea *adv.* 43, 8;

aşteptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(er)warten, harren" : „attendre" : (7x)
am aşteptat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 4;
aşteaptă *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 10;
aşteptaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 5, 2; 5, 7;
aşteptară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 60, 9;
aşteptînd *verb gerunziu* 55, 12; 59, 9;

aşteptáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 261) : s. f. : „Zuversicht" : „assurance" : (1x)
aşteptarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 66, 9;

aştérne : (1551-1553 ES) : v. III : „betten, ausbreiten" : „étendre" : (2x)
aştêrne-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 11;
vei aştêrne *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 5;

aşternút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bettzeug" : „literie" : (2x)
aşternutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 56, 10; 57, 7;

atínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. berühren, 2. treffen" : „1./2. toucher" : (3x)
atinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 7;
au atins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 6, 7;
să vă atingeţi *verb conjunctiv prezent. 2 pl.* 52, 11;

atúnci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dann, damals" : „alors, lors" : (16x)
atunce *adv. de timp* 41, 1;
atuncea *adv. de timp* 8, 16; 20, 2; 28, 25; 30, 15; 30, 23; 35, 5; 35, 6; 41, 7; 44, 9; 45, 21; 58, 8; 58, 9; 58, 10; 60, 5; 65, 25;

áţă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Faden" : „fil" : (1x)
aţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 33, 20;

aţîţá : (1581-1582 PO) : v. I : „Feuer anfachen" : „enflammer" : (1x)
aţi aţîţat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 50, 11;

au : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj : „1. oder, 2. denn" : „1. ou, 2. est-ce que" : (49x)
au *conjuncţie coord.* 7, 11; 7, 15; 8, 4; 8, 8; 16, 1; 17, 6; 17, 6; 21, 13; 23, 8; 23, 8; 28, 25; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 55, 10;
au *adv.* 7, 13; 8, 19; 10, 15; 10, 15; 15, 7; 27, 7; 28, 18; 28, 24; 28, 24; 29, 16; 29, 16; 30, 29; 30, 33; 36, 5; 36, 7; 36, 10; 36, 18; 36, 19; 37, 12; 40, 14; 40, 18; 40, 19; 40, 27; 42, 14; 42, 24; 44, 8; 45, 9; 45, 9; 49, 15; 49, 24; 50, 2; 50, 2; 51, 9; 59, 1; 59, 1;

áur : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gold, 2. Geld" : „1. or, 2. monnaie" : (15x)
a aurului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 39, 2;
aur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 7; 2, 20; 3, 22; 3, 23; 13, 17; 30, 22; 31, 7; 40, 19; 46, 6; 46, 6; 60, 6; 60, 17;
aurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 13, 12; 60, 9;

aúz : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gehör" : „ouïe" : (2x)
auzul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 6, 9;
auzului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 53, 1;

auzí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „hören" : „ouïr, entendre" : (76x)
a auzi *verb infinitiv prezent* 28, 19; 32, 4; 42, 24; 50, 5;
ai auzit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 6; 37, 11; 37, 26; 48, 7; 48, 18;
ai fi auzit *verb cond.-opt. perfect 2 sg.* 40, 28;
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 64, 4;
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 21, 10; 24, 16; 28, 22;
a să auzi *verb infinitiv prezent* 58, 4;
aţi auzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 42, 20; 65, 11;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 6, 10; 31, 1; 39, 2; 52, 15; 66, 4; 66, 19;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 66, 8;
aude *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 19;
auză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 34, 1;
auzi *verb imp. 2 sg.* 37, 17;
auzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 1; 37, 9;
auziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 6, 7;
auzind *verb gerunziu* 37, 7;
auzit *verb participiu sg. masc.* 23, 5; 48, 3; 48, 5; 62, 11;
auzit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 16, 6; 37, 21; 38, 5;
auzit-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 48, 6;
auzită *verb participiu sg. fem.* 30, 30; 48, 20; 52, 7;
auzite *verb participiu pl. fem.* 45, 21; 48, 6;
auziţi *verb imp. 2 pl.* 21, 10; 28, 23; 32, 9; 32, 9; 34, 1; 42, 18; 46, 12; 51, 1; 51, 7;
auzi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 13;
auzînd *verb gerunziu* 37, 9;
s-au auzit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 5, 9;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 6, 10; 33, 15;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 33, 19; 50, 2;
să auzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 15, 4;
să auziţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 6, 9; 30, 15;
să auzu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 21, 3;
să va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 18;
se va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 18, 3; 42, 2; 65, 19;
va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 41, 26;
veţi auzi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 40, 21;
vom auzi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 36, 11;
vor auzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 14; 29, 18; 30, 21; 35, 5; 48, 14;

auzíre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 377) : s. f. : „1. Gehör, 2. Nachricht" : „1. ouïe, 2. nouvelle" : (2x)
auzire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 32, 3;
auzirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 52, 7;

aveá : (1521 NEACŞU) : v. II (şi aux.) : „haben" : „avoir" : (27x)
ai *verb indicativ prezent 2 sg.* 3, 5; 45, 9; 47, 14;
ar avea *verb cond.-opt. prezent 3 pl.* 59, 10;
are *verb indicativ prezent 3 sg.* 6, 5; 30, 22; 31, 9; 37, 3; 54, 1; 64, 6;
au *verb indicativ prezent 3 pl.* 13, 17; 40, 11; 40, 29;
avea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 6, 6; 53, 2;

aveţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 55, 1;
avînd *verb gerunziu* 6, 5; 27, 11; 43, 8; 62, 11;
neavînd *verb gerunziu* 1, 30; 28, 2;
să aibă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 8, 6;
vei avea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 3, 23; 57, 8;
vor avea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 21; 13, 16;

avút : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj./s. m. : „Reiche, reich" : „riche" : (3x)
avută *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* 32, 13;
avuţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 14;
cei avuţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 53, 9;

avuţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „ Reichtum" : „fortune, richesse" : (12x)
avuţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 32, 18;
avuţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 16, 14; 24, 8; 29, 2; 29, 5; 29, 7; 29, 8; 30, 6; 32, 14; 60, 5; 60, 16; 61, 6;

B

babilonián : (c. 1665-1672 MS. 4389, 834/[2]) : s. m. : „Babylonier" : „Babylonien" : (1x)
vavilonênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 39, 7;

báhnă : (1431 DERS / în top. *Bahnu*) : s. f. : „Sumpf" : „marais" : (1x)
bahnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 7;

baláur : (1480 DRHA / în antr. Marco *Bălaur*) : s. m. : „Drache" : „dragon" : (4x)
bălaur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 51, 9;
bălaurul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 27, 1; 27, 1; 27, 1;

báligă : (1649 MARD.) : s. f. : „Mist" : „fumier" : (2x)
baligă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 36, 12;
nişte balegă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 22;

báltă : (1496 DERS / în top. *Balta*) : s. f. : „Wasserlache" : „mare, étang" : (2x)
bălţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 41, 18;
bălţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 42, 15;

bárbă : (1436 DLRV / în antr. *Barbă* Stan) : s. f. : „Bart" : „barbe" : (1x)
barba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 20;

báte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. schlagen, 2. kämpfen, 3. abschweifen" : „1. battre, 2. combattre, 3. divaguer, s'écarter" : (15x)
a bate *verb infinitiv prezent* 36, 10;
a să bate *verb infinitiv prezent* 2, 4;
au bătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 29, 1; 63, 10;
bate *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 3;
bateţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 58, 4;
bătînd *verb gerunziu* 41, 7;
bătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 20, 1;
să bat *verb indicativ prezent 3 pl.* 41, 12;
să bată *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 7, 1;
să bată *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 7, 1;
să bate *verb indicativ prezent 3 sg.* 13, 4;
să ne batem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 28, 20;
se vor bate *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 57, 20;
va bate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 2;

batjocorí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „1. verspotten, verhöhnen, 2. beschimpfen" : „1. se moquer de, tourner en dérision, 2. insulter" : (2x)
au batjocurit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 22;
vor batjocori *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 4;

batjocorós : (1581-1582 PO) : s. m. : „Spötter" : „railleur, moqueur" : (1x)
batjocoroşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 3, 3;

batjócură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Demütigung, Hohn" : „humiliation, raillerie" : (1x)
batjocurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 66, 4;

băgá : (1521 NEACŞU) : v. I : „hineintun, -stecken, -schieben" : „mettre dans, introduire" : (9x)
aţi băgat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 44, 8;
bagă *verb imp. 2 sg.* 1, 2; 58, 7;
băgaţi *verb imp. 2 pl.* 28, 23;
băga-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 56, 7;
băgîndu *verb gerunziu* 2, 19;
băgîndu-se *verb gerunziu* 23, 3;
va băga *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 23;
vor băga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 2;

băhníş : (1638 BGL / în top. *Băhnaşul*) : s. n. : „Sumpf" : „marécage" : (1x)
băhnişul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 19, 7;

bărbát : (1262 DRĂGANU / în top. Terra *Barbata*) : s. m. : „Mann" : „homme" : (6x)
bărbat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 5, 15; 54, 1;
bărbatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 9; 56, 2;
bărbaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 28, 14; 57, 1;

bărbătésc : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „männlich" : „masculin" : (1x)
bărbătească *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 26, 14;

bătáie : (1563 CORESI, PRAXIU 379) : s. f. : „Schlacht, Prügel" : „volée, raclée" : (2x)
bătaia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 4;
bătăi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 50, 7;

bătrî́n : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „1. alt, 2. Erb-, Stammgut, 3. Oberst" : „1. vieux, 2. patrimoine, 3. chef" : (9x)
bătrîn *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 65, 20;
bătrîni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 20, 4;
bătrînu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 15;
cei mai bătrîni *adj. calificativ gradul superlativ masc. pl. nom./ac. art.* 37, 2;
cei mai bătrîni *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 3, 13;
cel bătrîn *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 4;
celor bătrîni *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 24, 23;
celui mai bătrîn *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 47, 6;

bătrînéţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Alter" : „vieillesse" : (1x)

bătrînêţe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 46, 4;

bea : (1418 DLRV) : v. II : „trinken" : „boire" : (27x)
a bea *verb infinitiv prezent* 7, 22; 23, 18; 51, 22;
ai băut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 51, 17; 51, 17;
au băut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 9;
bea *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 22; 29, 8;
beau *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 12; 5, 22; 24, 9; 29, 8;
bea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 25, 6; 62, 9;
bêţi *verb imp. 2 pl.* 21, 5;
bea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 25, 6;
să bea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 22, 13; 36, 12;
să bem *verb conjunctiv perfect 1 pl.* 22, 13;
va bea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 44, 12; 48, 21;
veţi bea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 36, 16;
vor bea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 5; 49, 26; 62, 8; 65, 12; 65, 21;

beat : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „Betrunkener" : „ivre" : (1x)
cel beat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 24, 20;

belciúg : (1577-1583 DERS / în top. *Belciug*) : s. n. : „Ring" : „anneau de métal" : (1x)
un belciug *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 58, 5;

berbéc : (1443 DLRV / în antr. Oană *Berbece*) : s. m. : „Widder" : „bélier" : (4x)
berbeci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 11; 34, 6;
berbecii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 34, 7; 60, 7;

bére : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Bier" : „bière" : (1x)
bêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 19, 10;

beţíe : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Trunkenheit" : „ivresse" : (2x)
beţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 7; 56, 12;

béznă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „tiefe Finsternis, Abgrund" : „ténèbre, abîme" : (3x)
beznă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 63, 13;
beznii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 44, 27; 51, 10;

bíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. : „gut; Gut" : „bien" : (9x)
bine *adv. de mod poz.* 23, 16; 36, 16; 41, 23; 53, 11;
bine *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 17;
binele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 7, 15; 7, 16; 7, 16;
mai bine *adv. de mod comp.* 45, 9;

binecuvîntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „segnen" : „bénir" : (5x)
binecuvînta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 12, 1;
binecuvînta-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 43, 20;
bine vor cuvînta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 25, 3; 25, 4;
va binecuvînta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 25, 3;
vor binecuvînta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 65, 16;

binevestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer une bonne nouvelle" : (6x)
a binevesti *verb infinitiv prezent* 61, 1;
binevestesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 52, 7;
binevestêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 52, 7;
binevesteşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 40, 9; 40, 9;
vor binevesti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 6;

binevoí : (1551-1553 ES) : v. IV : „geniessen" : „aimer, être satisfait, jouir de" : (1x)
va binevoi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 62, 4;

biruí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. besiegen, 2. überwinden" : „1. gagner, 2. dépasser" : (14x)
au biruit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 14, 9;
birui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 24, 20;
biruiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 27, 2;
biruindu-se *verb gerunziu* 20, 5;
birui-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 15;
birui-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 31;
biruiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 8, 9;
s-au biruit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 31, 4;
se vor birui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 31, 9; 33, 1;
vă biruiţi *verb imp. 2 pl.* 8, 9; 51, 7;
vă veţi birui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 9;
vei birui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 54, 17;

biruínţă : (1642 CAZ. GOV. 195) : s. f. : „Sieg" : „victoire" : (2x)
biruinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 42, 10;
biruinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 31, 8;

biruitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „siegreich" : „victorieux" : (6x)
biruitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 41, 25;
biruitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 36, 9;
biruitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 6;
biruitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 22, 23; 33, 22; 55, 4;

bisérică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Kirche, 2. Tempel" : „1. église, 2. temple" : (1x)
besêrică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 6;

blagoslovénie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Segen" : „bénédiction" : (3x)
blagoslovenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 65, 7;
blagosloveniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 9;
blagosloveniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 44, 3;

blagosloví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „segnen" : „bénir" : (7x)
am blagoslovit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 51, 2;
au blagoslovit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 64, 11;
au blagoslovit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 19, 25;
blagoslovindu *verb gerunziu* 38, 20;
se va blagoslovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 65, 16;
vor blagoslovi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 38, 18; 38, 19;

blagoslovít : (1551-1553 ES) : adj. : „gesegnet" : „béni" : (4x)
blagoslovit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 19, 24; 19, 26;
blagoslovită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 9; 65, 23;

blástru → plasture

blestém : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fluch, Verwünschung" : „malédiction" : (1x)
blestem *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 64, 10;

blestemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verfluchen, verwün-

schen" : „maudire" : (2x)
bleastămă *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 3;
să blastemă *verb indicativ prezent 3 sg.* 52, 5;

blestemát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „verflucht" : „maudit" : (1x)
blestemat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 65, 20;

blînd : (1519 DERS / în antr. *Blîndul*) : adj./s. : „barmherzig" : „clément" : (2x)
blînd *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 54, 10;
celor blînzi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 26, 6;

boálă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Krankheit" : „maladie" : (2x)
boala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 9;
boală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 53, 3;

bogát : (1459 DRHA II 116 / în top. *Bogata*) : adj. : „reich" : „riche" : (2x)
bogată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 20;
bogate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. voc. neart.* 32, 9;

boiér : (1392 DRHA I, 3) : s. m. : „1. Bojar, Adliger, Fürst, 2. Oberst, Haupt, Kommandant" : „1. boiard, noble, prince, 2. chef, commandant" : (28x)
ai boiêrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 29, 10;
boiêrenul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 16, 4;
boiêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 9, 6; 23, 8; 28, 14; 34, 1; 43, 4;
boiêrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 23; 3, 13; 19, 11; 19, 13; 19, 13; 22, 3; 32, 1; 34, 12; 41, 1; 43, 9; 43, 27; 43, 28; 49, 7; 60, 17;
boiêrii *subst. comun masc. pl. voc. art.* 1, 10; 13, 2; 21, 5;
boiêrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 14, 5; 49, 7;
boiêrini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 8, 21;
boiêriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 22, 18;

bolnăví : (c. 1564 CORESI, CAZ. 72) : v. IV : „1. krank machen, 2. krank werden" : „1. rendre malade, 2. tomber malade" : (4x)
bolnăvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 38, 1;
s-au bolnăvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 39, 2;
să bolnăvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 38, 9; 53, 5;

borî́ : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 157) : v. IV : „ausbrechen" : „vomir" : (1x)
boraşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 19, 14;

bou : (1235 DRĂGANU / în top. *Bool*) : s. m. : „Ochse" : „bœuf" : (9x)
boi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 10; 7, 21;
boii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 30, 24;
bou *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 11, 7; 32, 20;
boul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 1, 3; 11, 7; 65, 25;
boului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 7, 25;

braţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Arm" : „bras" : (16x)
braţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 26, 11; 40, 10; 40, 11; 51, 5; 51, 5; 52, 10; 53, 1; 59, 16; 63, 5; 63, 12;
braţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 9, 20; 30, 30; 44, 12; 51, 9; 62, 8;
braţurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 15, 2;

brăţáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Armband" : „bracelet" : (1x)
brăţările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 19;

brici : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Rasier-, Schermesser" : „rasoir" : (1x)
briciul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 7, 20;

brîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gürtel" : „ceinture" : (2x)
brînele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 5, 27;
brîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 23;

broboánă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 109/[2]) : s. n. : „Beere" : „baie" : (2x)
borboana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 65, 7;
borboane *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 17, 6;

brobodélnic : (c. 1683-1686 MS. 45, 23/[1]) : s. m. : „Schleier" : „voile" : (1x)
brobodêlnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 3, 22;

bucátă : (1452 DERS) : s. f. : „Stück" : „pièce, morceau" : (1x)
o bucată *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 1;

bucurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich freuen" : „se réjouir" : (16x)
a să bucura *verb infinitiv prezent* 48, 22; 57, 21;
bucuraţi-vă *verb imp. 2 pl.* 66, 10;
bucurîndu-se *verb gerunziu* 13, 3;
mă voiu bucura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 65, 19;
ne vom bucura *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 25, 9;
să bucura *verb indicativ imperfect 3 sg.* 5, 14;
să bucură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 39, 2;
să bucure *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 35, 1;
să să bucure *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 49, 13; 61, 10;
să vor bucura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 2;
se vor bucura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 19; 41, 16; 65, 14;
vă bucuraţi *verb imp. 2 pl.* 12, 6;

bucuríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Freude" : „joie" : (13x)
bucurie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 16, 10; 22, 13; 35, 10; 39, 2; 51, 3; 51, 11; 55, 12; 55, 12; 60, 15; 65, 18; 65, 18; 66, 10;
bucuriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 61, 11;

bun : (1211 DRĂGANU / în antr. *Buna*) : adj./s. : „1. gut, 2. Gute, Wohlfahrt" : „1. bon, 2. bonheur" : (21x)
bun *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. neart.* 24, 16;
bun *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 63, 7;
bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 20; 39, 8;
bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 2; 33, 6; 41, 7;
bune *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 9;
bune *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 6;
bunei *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2;
buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. neart.* 26, 7; 26, 7;
buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 32, 8;
cea bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 27, 2;
cel bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 22, 18;
cel bun *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 20;
cêle bune *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 52, 7; 55, 3;

mai bun *adj. calificativ gradul comparativ masc. sg. nom./ac. neart.* 17, 3;
mai bun *adj. calificativ gradul comparativ neutru sg. nom./ac. neart.* 56, 4;

bunătáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Güte" : „bonté" : (8x)
bunătăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 55, 3; 55, 3;
bunătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 19; 42, 8; 42, 12; 43, 21; 58, 14; 63, 7;

buruiánă : (1440 DRHD 360 / în top. *Buryan*) : s. f. : „Unkraut" : „mauvaise herbe" : (1x)
burăiana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 19, 7;

búză : (1487 DRHA / în antr. *Budzea*) : s. f. : „Lippe" : „lèvre" : (10x)
buze *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 6, 5; 6, 5; 11, 4; 36, 5;
buzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 6, 7; 29, 13; 37, 29; 59, 3;
buzelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 28, 11; 30, 27;

C

ca : (1521 NEACŞU) : adv./conj. : „1. wie, 2. damit, 3. ungefähr" : „1. comme, 2. afin que, 3. à-peu-près" : (362x)
ca *adv.* 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 26; 1, 26; 1, 30; 1, 30; 1, 31; 1, 31; 2, 6; 2, 6; 3, 8; 5, 6; 5, 17; 5, 18; 5, 18; 5, 24; 5, 24; 5, 25; 5, 28; 5, 28; 5, 29; 5, 29; 5, 30; 5, 30; 6, 13; 6, 13; 8, 14; 8, 14; 8, 20; 8, 20; 9, 4; 9, 18; 9, 18; 9, 19; 10, 14; 10, 14; 10, 17; 10, 18; 10, 22; 11, 7; 11, 9; 11, 16; 13, 8; 13, 8; 13, 14; 13, 14; 14, 10; 14, 19; 16, 1; 16, 2; 16, 9; 16, 11; 16, 11; 17, 6; 17, 11; 17, 12; 17, 12; 17, 12; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 18, 3; 18, 3; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 19, 16; 21, 1; 21, 3; 21, 16; 22, 21; 23, 3; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 20; 24, 20; 25, 2; 25, 5; 26, 10; 27, 9; 27, 9; 27, 10; 28, 2; 28, 2; 28, 4; 28, 13; 28, 21; 29, 3; 29, 4; 29, 5; 29, 5; 29, 5; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 11; 29, 14; 29, 16; 29, 17; 30, 1; 30, 2; 30, 13; 30, 14; 30, 17; 30, 17; 30, 18; 30, 18; 30, 22; 30, 22; 30, 26; 30, 27; 30, 28; 30, 28; 30, 29; 30, 29; 30, 30; 30, 33; 31, 5; 31, 9; 32, 2; 32, 2; 32, 6; 32, 7; 32, 19; 33, 1; 33, 9; 33, 12; 33, 15; 33, 15; 33, 19; 34, 2; 34, 4; 34, 4; 34, 9; 35, 1; 35, 6; 36, 12; 36, 17; 36, 20; 37, 9; 37, 20; 37, 27; 37, 27; 37, 35; 38, 12; 38, 12; 38, 13; 38, 14; 38, 14; 38, 17; 40, 7; 40, 11; 40, 15; 40, 15; 40, 15; 40, 17; 40, 20; 40, 22; 40, 22; 40, 22; 40, 23; 40, 23; 40, 24; 40, 31; 41, 2; 41, 11; 41, 12; 41, 15; 41, 15; 41, 20; 41, 25; 41, 25; 41, 26; 42, 14; 42, 19; 42, 21; 43, 10; 43, 17; 43, 20; 43, 26; 44, 4; 44, 4; 44, 9; 44, 13; 44, 13; 44, 15; 44, 22; 44, 22; 45, 3; 45, 6; 45, 9; 45, 21; 46, 1; 47, 14; 48, 5; 48, 9; 48, 14; 48, 17; 48, 18; 48, 18; 48, 19; 48, 19; 49, 2; 49, 2; 49, 5; 49, 6; 49, 6; 49, 8; 49, 18; 49, 18; 49, 20; 49, 26; 50, 3; 50, 4; 50, 8; 50, 9; 50, 9; 51, 3; 51, 3; 51, 5; 51, 6; 51, 6; 51, 6; 51, 8; 51, 8; 51, 9; 51, 9; 51, 12; 51, 13; 51, 20; 51, 23; 52, 4; 52, 7; 52, 7; 53, 2; 53, 2; 53, 6; 53, 7; 53, 7; 53, 11; 54, 6; 54, 6; 54, 16; 55, 8; 55, 8; 56, 12; 58, 1; 58, 2; 58, 4; 58, 5; 58, 6; 58, 10; 58, 11; 58, 11; 58, 11; 59, 6; 59, 10; 59, 10; 59, 10; 59, 10; 59, 11; 59, 11; 59, 15; 59, 17; 59, 19; 60, 8; 60, 8; 61, 10; 61, 10; 61, 11; 61, 11; 62, 1; 62, 1; 62, 5; 63, 2; 63, 3; 63, 13; 63, 14; 63, 19; 64, 6; 64, 6; 64, 6; 64, 10; 65, 25; 65, 25; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 8; 66, 12; 66, 12; 66, 13; 66, 14; 66, 15; 66, 15; 66, 20;
ca *conjuncţie subord.* 1, 12; 2, 21; 4, 2; 5, 4; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 14; 5, 19; 5, 19; 6, 10; 7, 1; 7, 1; 7, 16; 8, 1; 8, 8; 8, 12; 8, 16; 9, 16; 10, 2; 10, 3; 10, 4; 10, 24; 11, 11; 13, 5; 13, 9; 13, 14; 14, 21; 14, 23; 14, 25; 16, 12; 16, 12; 16, 12; 17, 3; 21, 3; 21, 3; 21, 7; 22, 13; 23, 16; 24, 10; 56, 2; 56, 6; 58, 13; 59, 1; 59, 2; 60, 11; 63, 14; 63, 17; 63, 18; 66, 5; 66, 11; 66, 15;

cádă : (1626 DRHA XIX, 91, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Eimer" : „seau" : (1x)
cadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 15;

cal : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Pferd" : „cheval" : (11x)
cai *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 2, 8; 21, 7; 22, 6; 30, 16; 31, 1; 31, 1; 31, 3; 36, 8; 66, 20;
cailor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 5, 28;
un cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 63, 13;

caldéu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Chaldäer" : „Chaldéen" : (1x)
haldei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 48, 20;

cále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Weg, 2. Mittel, Weise" : „1. chemin, 2. moyen" : (69x)
cale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 32; 33, 15; 33, 21; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 36, 9; 41, 27; 43, 16; 43, 19; 49, 11; 51, 10; 59, 15; 62, 10; 62, 10; 65, 2;
calea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 3; 10, 24; 10, 26; 10, 26; 15, 5; 19, 23; 21, 13; 26, 7; 26, 7; 26, 8; 30, 11; 30, 21; 36, 2; 37, 29; 37, 34; 40, 3; 40, 14; 40, 27; 41, 3; 42, 16; 46, 11; 48, 15; 48, 17; 53, 6; 55, 9; 57, 14; 59, 8; 63, 17;
căi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 40, 4;
căii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 7, 3; 8, 11;
căile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 33, 8; 42, 24; 45, 13; 49, 9; 55, 7; 55, 8; 55, 8; 55, 9; 55, 11; 56, 11; 57, 10; 57, 14; 57, 17; 57, 18; 58, 2; 59, 7; 59, 8; 59, 15; 64, 5; 66, 3;
căilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 55, 3;

canaaniteán : (1559-1560 BRATU) : adj./s. f. : „Kanaaniter" : „Cananéen" : (1x)
cea hananiteancă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 19, 18;

canón : (1581 PRL) : s. n. : „Tamburin" : „tambourin" : (1x)
canon *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 12;

cantár → cîntar

cap : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Kopf, Haupt, 2. Anfang, 3. Kapitel, 4. Oberhaupt" : „1. tête, 2. commencement, bout, 3. chapitre, 4. chef" : (20x)
cap *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 6; 8, 8; 10, 26; 19, 15; 59, 17;
capul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 5; 7, 8; 7, 8; 7, 9; 7, 9; 7, 20; 9, 14; 15, 2; 35, 10; 35, 10; 37, 22; 43, 4; 51, 11; 61, 7;
capului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 3, 23;

cápişte : (1620 MOXA) : s. f. : „heidnischer Altar, Tempel" : „autel païen, temple" : (4x)
capiştea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 15, 2;
capişti *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 16, 12; 17, 8;
capiştilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 27, 9;

car[1] : (1654 NEAGOE 253) : s. m. : „Holzwurm" : „vrillette" : (1x)
cariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 50, 9;

car[2] : (c. 1573-1578 PS. SCH. 484) : s. n. : „Karren, Wagen" : „charrette" : (12x)
car *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 28, 27; 41, 15;
cară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 22, 7; 25, 10; 31, 1; 43, 17; 66, 20;
carăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 66, 15;
carălor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 2, 8; 5, 28; 37, 24;
carul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 22, 18;

cáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. int.-rel./adj. : „wer, welcher" : „qui, lequel" : (186x)
care *adj. pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* 36, 20; 37, 26;
care *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* 17, 11; 26, 8; 28, 4; 29, 1; 38, 8; 38, 8; 39, 4; 43, 10; 48, 6; 51, 16; 66, 1;
care *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* 30, 14; 30, 14; 30, 32; 35, 1;
care *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* 7, 18; 41, 22;
care *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* 11, 11; 14, 3; 18, 7; 19, 16; 49, 17; 50, 1;
care *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* 8, 18; 65, 3; 65, 6;
care *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* 8, 18; 33, 19; 45, 1; 56, 2; 65, 20; 66, 2;
care *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* 6, 4; 61, 1; 66, 1;
care *pron. int.-rel. sg. nom./ac.* 57, 11;
carea *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* 7, 17; 42, 16;
carea *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* 1, 1; 1, 1; 1, 21; 7, 18; 8, 6; 13, 1; 13, 13; 14, 6; 17, 11; 27, 4; 29, 11; 29, 22; 30, 6; 30, 31; 37, 29; 37, 29; 37, 34; 39, 2; 41, 8; 48, 17; 50, 1; 50, 11; 51, 1; 51, 1; 53, 12; 64, 11;
carei *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* 49, 20;
carele *adj. pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* 38, 8; 42, 16;
carele *adj. pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* 33, 20; 37, 6;
carele *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* 1, 29; 2, 20; 7, 17; 17, 8; 44, 9; 55, 5; 59, 8; 63, 7; 64, 4; 66, 3; 66, 4;
carele *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* 1, 29;
carele *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* 2, 22; 3, 24; 6, 1; 6, 6; 7, 16; 8, 8; 8, 20; 10, 14; 13, 19; 14, 28; 19, 17; 19, 20; 19, 25; 20, 1; 21, 10; 25, 9; 26, 5; 26, 10; 26, 18; 30, 5; 31, 4; 31, 7; 37, 4; 37, 4; 37, 6; 37, 10; 37, 12; 37, 17; 37, 22; 37, 30; 38, 15; 39, 8; 40, 13; 41, 8; 41, 9; 42, 9; 42, 23; 42, 23; 43, 19; 43, 21; 44, 1; 44, 2; 44, 14; 44, 14; 46, 7; 46, 11; 47, 12; 48, 12; 50, 1; 51, 13; 56, 2; 61, 9; 63, 1;
carele *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* 55, 5; 57, 12; 66, 2;
carele *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* 2, 1; 8, 10; 14, 26; 16, 13; 19, 15; 19, 17; 55, 11; 58, 11; 59, 21; 59, 21; 62, 2; 62, 8; 65, 16; 66, 22;
carii *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* 1, 1; 8, 19; 13, 15; 13, 17; 20, 5; 25, 5; 30, 6; 30, 9; 33, 7; 37, 12; 38, 19; 39, 7; 41, 12; 45, 20; 46, 2; 51, 12; 51, 18; 51, 18; 51, 23; 60, 12; 62, 6; 65, 2; 65, 9; 66, 19;
căriia *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* 30, 13;
cărora *pron. int.-rel. masc. pl. dat./gen.* 5, 28; 52, 15;
căruia *pron. int.-rel. masc. sg. gen./dat.* 9, 6; 36, 7; 42, 24; 44, 16; 51, 7;
căruia *pron. int.-rel. neutru sg. gen./dat.* 18, 1;

cárne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fleisch" : „viande" : (6x)
carne *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 16; 44, 19; 66, 17;
cărnuri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 22, 13; 65, 4;
cărnurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 9, 20;

cárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Buch, 2. Schriftstück" : „1. livre, 2. document, lettre" : (12x)
carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 11; 29, 12; 29, 12; 30, 8;
cartea *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* 29, 12; 37, 14; 50, 1;
cărţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 18, 1; 39, 1;
cărţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 29, 11; 29, 18;
o carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 34, 4;

cásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haus" : „maison" : (79x)
ale casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 38, 8;
casa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 6; 3, 6; 5, 7; 6, 1; 6, 4; 7, 2; 7, 13; 7, 17; 8, 17; 8, 18; 14, 1; 14, 18; 22, 18; 22, 24; 24, 10; 29, 22; 32, 13; 37, 1; 37, 14; 37, 38; 38, 1; 38, 22; 39, 2; 39, 2; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 39, 6; 39, 7; 42, 7; 44, 28; 46, 3; 48, 1; 56, 4; 56, 7; 56, 7; 58, 7; 60, 7; 63, 15; 64, 11; 66, 20;
casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 20; 5, 8; 5, 8; 44, 13; 56, 7; 66, 1;
case *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 9; 6, 11; 24, 12; 31, 2; 32, 14; 32, 14; 42, 22; 65, 21;
casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 38, 20; 58, 1;
casele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 13; 8, 14; 13, 16; 13, 21; 13, 22; 22, 8; 22, 10; 39, 2;
caselor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 22, 9;
casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 19; 22, 21; 22, 22; 22, 23; 25, 12; 36, 3; 36, 22; 37, 2; 63, 7;

castravéte : (1533 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Gurke" : „concombre" : (1x)
crastaveţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 8;

catárg : (c. 1665-1672 MS. 4389, 688/[2]) : s. n. : „Mast" : „mât" : (2x)
catartul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 33, 23;
un catart *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 30, 17;

că : (1521 NEACŞU) : conj. : „dass" : „que" : (257x)
că *conjuncţie subord.* 1, 12; 1, 15; 1, 20; 1, 24; 1, 30; 2, 2; 2, 3; 2, 6; 2, 7; 2, 11; 2, 12; 2, 20; 3, 6; 5, 7; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 11; 5, 12; 5, 24; 6, 10; 7, 4; 7, 25; 8, 2; 8, 9; 8, 12; 8, 13; 8, 20; 9, 4; 9, 6; 9, 21; 10, 1; 10, 3; 10, 11; 10, 13; 10, 24; 10, 28; 11, 9; 12, 4; 13, 6; 13, 9; 13, 10; 13, 13; 13, 15; 14, 27; 14, 29; 14, 29; 14, 32; 15, 1; 15, 2; 15, 5; 15, 6; 15, 7; 15, 8; 15, 9; 15, 9; 16, 2; 16, 4; 16, 7; 16, 8; 16, 9; 16, 10; 17, 3; 18, 2; 19, 14; 19, 20; 20, 5; 21, 6; 22, 1; 22, 9; 22, 9; 22, 10; 22, 13; 22, 14; 22, 16; 23, 10; 24, 4; 24, 5; 24, 20; 25, 4; 25, 7; 25, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 10; 26, 12; 26, 19; 26, 21; 27, 3; 27, 11; 28, 7; 28, 8; 28, 11; 28, 17; 28, 27; 28, 28; 29, 1; 29, 2; 29, 6; 29, 11; 29, 21; 30, 3; 30, 7; 30, 8; 30, 18; 30, 19; 30, 31; 30, 33; 31, 9; 32, 1; 32, 6; 32, 7; 33, 2; 33, 5; 33, 7; 33, 8; 33, 14; 33, 21; 33, 24; 34, 2; 34, 8; 34, 12; 34, 14; 35, 10; 36, 11; 36, 15; 36, 21; 37, 18;

37, 19; 37, 20; 37, 24; 37, 24; 38, 1; 38, 3; 38, 7; 38, 13; 38, 15; 38, 16; 38, 17; 38, 18; 38, 19; 38, 22; 39, 2; 39, 2; 39, 7; 40, 20; 40, 24; 40, 27; 40, 30; 41, 1; 41, 10; 41, 10; 41, 11; 41, 12; 41, 13; 41, 17; 41, 20; 41, 23; 41, 24; 41, 26; 41, 26; 41, 28; 41, 29; 42, 22; 43, 5; 43, 7; 43, 10; 44, 17; 44, 18; 44, 19; 44, 20; 44, 20; 44, 22; 44, 23; 45, 3; 45, 5; 45, 6; 45, 11; 45, 15; 45, 17; 45, 17; 46, 9; 47, 10; 48, 4; 48, 5; 48, 5; 48, 8; 48, 8; 49, 18; 49, 19; 49, 20; 49, 23; 49, 25; 50, 8; 51, 8; 51, 11; 51, 11; 51, 13; 51, 14; 51, 17; 52, 7; 52, 12; 54, 1; 54, 10; 55, 8; 55, 10; 55, 12; 55, 12; 56, 1; 56, 3; 56, 4; 56, 4; 56, 7; 56, 8; 56, 10; 57, 1; 57, 8; 57, 13; 57, 16; 58, 3; 58, 14; 59, 3; 59, 6; 59, 8; 59, 12; 59, 12; 59, 19; 59, 21; 60, 1; 60, 9; 60, 10; 60, 12; 60, 16; 60, 20; 60, 20; 61, 8; 61, 10; 62, 4; 62, 6; 62, 11; 63, 4; 63, 16; 64, 5; 64, 9; 65, 15; 65, 16; 65, 16; 65, 17; 65, 20; 65, 22; 65, 22; 66, 2; 66, 11; 66, 15; 66, 16; 66, 22; 66, 24;

căci : (1551-1553 ES) : conj. : „1. denn, 2. warum" : „1. car, 2. pourquoi" : (147x)
căce *conjuncţie subord.* 3, 5; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 9; 3, 13; 3, 15; 4, 4; 9, 4; 9, 5; 9, 6; 9, 17; 9, 20; 9, 21; 14, 20; 14, 31; 20, 4; 21, 16; 21, 16; 22, 5; 27, 11; 30, 20; 31, 1; 37, 3; 45, 14; 49, 25; 50, 9; 51, 2; 51, 4; 51, 6; 55, 7;
căci *conjuncţie subord.* 1, 2; 1, 29; 2, 6; 2, 22; 5, 4; 5, 13; 6, 5; 6, 5; 7, 5; 7, 16; 7, 22; 7, 24; 8, 4; 8, 6; 8, 10; 10, 22; 10, 23; 10, 24; 10, 25; 12, 1; 12, 2; 12, 5; 12, 6; 15, 4; 16, 12; 17, 10; 18, 4; 22, 25; 23, 1; 23, 13; 23, 14; 24, 6; 24, 18; 24, 23; 25, 1; 25, 2; 25, 5; 26, 3; 28, 15; 28, 22; 29, 10; 30, 4; 30, 9; 30, 12; 30, 12; 31, 4; 31, 7; 33, 21; 33, 23; 34, 6; 34, 16; 35, 6; 36, 11; 37, 32; 40, 2; 40, 2; 40, 5; 43, 1; 43, 3; 43, 16; 43, 20; 44, 12; 44, 16; 44, 21; 44, 23; 45, 9; 45, 18; 45, 23; 47, 1; 47, 14; 48, 11; 49, 7; 49, 13; 49, 19; 49, 26; 50, 2; 51, 15; 52, 3; 52, 4; 52, 5; 52, 6; 52, 8; 52, 8; 52, 9; 52, 12; 52, 15; 53, 3; 53, 7; 53, 8; 53, 9; 54, 1; 54, 4; 54, 4; 54, 4; 54, 5; 55, 5; 57, 10; 58, 3; 59, 4; 59, 15; 59, 16; 60, 5; 60, 15; 61, 9; 62, 4; 63, 2; 63, 16; 64, 7; 65, 5; 65, 7; 65, 11; 65, 18; 65, 23; 66, 4; 66, 8; 66, 12;

cădeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. fallen, stürzen, 2. münden, 3. nötig sein" : „1. tomber, 2. se jeter dans, 3. falloir" : (45x)
am căzut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 64, 6;
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 21, 15;
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 3, 7; 14, 12; 23, 13; 28, 1; 28, 4; 40, 8;
cad *verb indicativ prezent 3 pl.* 34, 4;
cădea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 10, 33; 13, 15;
căzînd *verb gerunziu* 30, 13;
căzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 21, 9; 46, 1;
căzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 9, 10;
să cade *verb indicativ prezent 3 sg.* 50, 4;
să cază *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 25, 2;
să cază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 28, 13;
să cădeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 10, 4;
va cădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 17; 3, 4; 3, 24; 6, 13; 10, 34; 22, 25; 24, 18; 24, 20; 24, 22; 26, 19; 27, 3; 30, 25; 31, 8; 37, 7;
vei cădea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 47, 11;
veţi cădea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 11;
vom cădea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 26, 18;
vor cădea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 24; 8, 15; 10, 4; 10, 34; 16, 9; 26, 18; 34, 4; 34, 7; 59, 10;

cădére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fall, Unglück" : „tombée, échec, malheur" : (6x)
cădêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 1; 51, 19;
cădêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 13; 30, 14;
căderii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 51, 17; 51, 22;

călăréţ : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 321) : s. m. : „Reiter" : „cavalier" : (7x)
călăreţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 9; 36, 9;
călăreţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 22, 6; 22, 7;

călăríme : (c. 1640 URECHE[2] 80) : s. f. : „Reiterei" : „cavalerie" : (1x)
călărime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 43, 17;

călcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. treten, 2. zertreten" : „1. marcher, 2. piétiner" : (21x)
a călca *verb infinitiv prezent* 10, 6; 42, 16;
am călcat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 63, 3;
au călcat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 5;
calcă *verb indicativ prezent 3 pl.* 32, 20; 42, 5;
calcă *verb indicativ prezent 3 sg.* 25, 10;
călca *verb indicativ imperfect 3 sg.* 16, 4;
călcaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 6;
călcară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 63, 18;
călcat *verb participiu sg. masc.* 63, 3;
călcînd *verb gerunziu* 16, 8; 41, 25;
să călcaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 1, 12;
să va călca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 25, 10;
se va călca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 3; 31, 2;
vă veţi călca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 41, 25;
voiu călca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 16, 9;
vor călca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 10; 26, 6;

călcáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Übertretung" : „rébellion" : (5x)
a călcării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 5;
călcare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 5; 14, 25; 22, 18; 28, 18;

călcát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „betreten" : „fréquenté" : (3x)
călcat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 63, 2;
călcată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 2; 18, 7;

călcătúră : (c. 1573-1578 PS. SCH. 40) : s. f. : „Überfall" : „envahissement" : (1x)
călcătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 25;

căldúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wärme" : „chaleur" : (1x)
căldura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 10;

călţún : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Schuh" : „chaussure" : (1x)
călţunii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 20, 2;

cămără : (1431 DERS) : s. f. : „1. Kammer, 2. Schatzkammer" : „1. chambre, 2. trésorerie" : (4x)
cămara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 20;

cămară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 15;
cămări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 42, 22;
o cămară *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 22;

cămăşă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hemd" : „chemise" : (1x)
cămaşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 10;

cămăráş : (1431 DLRV) : s. m. : „Kämmerer" : „trésorier" : (1x)
cămăraşul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 22, 15;

cămílă : (1438 DRHA I, 257 / în antr. Tador *Cămilă*) : s. f. : „Kamel" : „chameau" : (4x)
cămilă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 7;
cămile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 6; 60, 6;
cămilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 60, 6;

căpástru : (1508 DERS) : s. n. : „Zaum" : „bride" : (1x)
căpăstru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 37, 29;

căpeténie : (c. 1675 COSTIN, L. 48) : s. f. : „Oberhaupt" : „commandant" : (5x)
căpetenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 5; 3, 6; 3, 6;
căpetenii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 3, 3; 30, 4;

căpitán : (1563 DERS) : s. m. : „Hauptmann" : „commandant" : (1x)
căpitan *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

căprioáră : (1533 DERS / în top. Piscul *Căprioarei*) : s. f. : „Reh" : „gazelle" : (1x)
o căprioară *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 14;

cărare : (1392 BGL / în top. *Cărarea*) : s. f. : „Pfad, Fussweg, Schritt" : „sentier, chemin, pas " : (9x)
cărare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 43, 16;
cărarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 11; 30, 11; 49, 11;
cărările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 42, 16;
cărările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 40, 3; 49, 9; 58, 12; 59, 8;

cărămídă : (1508 DERS) : s. m. : „Ziegelstein" : „brique" : (3x)
cărămida *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 22;
cărămidă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 14;
cărămizele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 9, 10;

cărbúne : (1429 DERS / în top. *Cărbunești*) : s. m. : „Kohle" : „charbon" : (7x)
cărbune *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 6, 6;
cărbunele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 5, 24;
cărbuni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 44, 12; 44, 16; 47, 14;
cărbunii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 44, 19; 54, 16;

cărturár : (1559-1560 BRATU) : „Schreiber" : „scribe" : (1x)
cărturarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 33, 18;

căruntéţe : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 92) : s. f. : „1. Ergrautsein, 2. Alter" : „1. canitie, 2. vieillesse" : (1x)
căruntêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 47, 2;

cátre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „gegen, an" : „vers" : (134x)
către *prep.* 1, 15; 1, 24; 1, 29; 2, 1; 2, 10; 2, 19; 2, 21; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 5, 8; 5, 8; 6, 3; 6, 6; 6, 8; 7, 2; 7, 3; 7, 3; 7, 6; 8, 1; 8, 3; 8, 19; 8, 19; 10, 3; 13, 8; 14, 1; 14, 1; 15, 5; 16, 4; 17, 9; 17, 14; 18, 2; 19, 1; 19, 16; 19, 19; 19, 20; 19, 22; 19, 23; 19, 23; 20, 2; 21, 6; 21, 11; 22, 15; 25, 5; 25, 8; 26, 9; 28, 18; 29, 4; 30, 5; 30, 6; 30, 29; 31, 8; 32, 6; 33, 6; 33, 7; 33, 8; 33, 15; 34, 14; 36, 2; 36, 3; 36, 4; 36, 7; 36, 10; 36, 11; 36, 11; 36, 11; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 16; 36, 22; 37, 2; 37, 4; 37, 5; 37, 6; 37, 9; 37, 15; 37, 21; 37, 21; 37, 23; 37, 29; 38, 1; 38, 1; 38, 2; 38, 2; 38, 4; 38, 5; 38, 15; 38, 21; 38, 22; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 8; 40, 14; 41, 1; 44, 22; 45, 9; 45, 14; 45, 16; 45, 20; 45, 22; 45, 24; 46, 7; 48, 16; 49, 5; 49, 18; 50, 7; 51, 3; 51, 4; 52, 8; 52, 14; 54, 8; 54, 9; 55, 7; 55, 7; 55, 9; 55, 11; 56, 3; 57, 1; 57, 14; 60, 11; 60, 13; 60, 14; 63, 12; 64, 1; 64, 2; 64, 2; 64, 3; 64, 7; 65, 2;

cătúşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Handfessel" : „menottes" : (1x)
cătuşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 45, 14;

căţúie : (sec. XV-XVI DERS) : s. f. : „Weihrauchkessel" : „encensoir" : (1x)
căţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 54, 16;

căutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. suchen, 2. blicken, sehen, 3. trachten, streben" : „1. chercher, 2. regarder, 3. tâcher" : (14x)
aţi căutat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 22, 11;
caută *verb imp. 2 sg.* 37, 17; 64, 9;
caută *verb indicativ prezent 3 pl.* 58, 2;
căutaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 5;
căutaţi *verb imp. 2 pl.* 40, 26; 42, 18;
căutînd *verb gerunziu* 6, 9; 38, 15;
să căutaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 6, 9;
vor căuta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 30; 8, 21; 8, 22; 17, 7;

căzătúră : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Fall" : „chute" : (1x)
căzătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 14;

căzút : (1563 CORESI, PRAXIU 70) : adj./s. : „gefallen, verwundet" : „tombé, blessé" : (1x)
cêle căzute *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 49, 19;

ce : (1521 NEACŞU) : pron. rel.-inter./adj. : „was, welches" : „que, quoi, qui" : (541x)
ce *adj. pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* 50, 1;
ce *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* 5, 24; 7, 2; 9, 3; 10, 10; 10, 11; 13, 19; 14, 19; 14, 24; 14, 24; 17, 5; 17, 5; 17, 9; 19, 14; 20, 3; 24, 2; 24, 13; 25, 10; 25, 11; 26, 17; 27, 7; 29, 8; 33, 4; 34, 4; 38, 7; 38, 19; 51, 13; 52, 14; 55, 9; 55, 10; 58, 11; 62, 5; 64, 2; 65, 7; 66, 22;
ce *pron. int.-rel. nom./ac.* 1, 3; 1, 11; 1, 17; 1, 28; 1, 30; 2, 8; 3, 11; 3, 11; 3, 14; 3, 20; 4, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 5, 8; 5, 9; 5, 10; 5, 11; 5, 11; 5, 14; 5, 18; 5, 19; 5, 19; 5, 20; 5, 20; 5, 20; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 23; 5, 30; 5, 30; 6, 5; 6, 12; 7, 3; 7, 4; 7, 22; 8, 16; 8, 17; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 22; 9, 2; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 4; 9, 4; 9, 9; 9, 11; 9, 12; 9, 15; 9, 16; 10, 1; 10, 3; 10, 15; 10, 15; 10, 18; 10, 18; 10, 19; 10, 20; 10, 20; 10, 21; 10, 24; 10, 31; 11, 10; 12, 6; 13, 4; 13, 8; 13, 14; 13, 14; 14, 2; 14, 2; 14, 4; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 12; 14, 12; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 27; 14, 29; 14, 32; 16, 2; 16, 4; 16, 4; 16, 7; 17, 2; 17, 7; 17, 13; 17, 14; 17, 14; 18,

1; 19, 3; 19, 3; 19, 7; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 19, 9; 19, 9; 19, 10; 19, 10; 19, 12; 19, 14; 19, 14; 19, 20; 20, 6; 21, 2; 21, 2; 21, 3; 21, 6; 21, 14; 21, 14; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 22, 1; 22, 2; 22, 3; 22, 3; 22, 11; 22, 11; 22, 16; 22, 16; 22, 21; 22, 21; 22, 22; 22, 22; 23, 2; 23, 6; 23, 7; 23, 11; 23, 18; 24, 1; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 9; 24, 14; 24, 17; 24, 18; 24, 18; 24, 18; 25, 3; 25, 4; 25, 11; 26, 5; 26, 9; 26, 17; 26, 18; 26, 21; 27, 5; 27, 6; 27, 8; 27, 10; 27, 11; 27, 11; 28, 1; 28, 1; 28, 2; 28, 4; 28, 4; 28, 5; 28, 6; 28, 16; 28, 17; 28, 22; 28, 24; 29, 4; 29, 5; 29, 5; 29, 7; 29, 7; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 10; 29, 11; 29, 12; 29, 14; 29, 15; 29, 15; 29, 16; 29, 16; 29, 20; 29, 21; 29, 21; 29, 23; 29, 24; 29, 24; 29, 24; 30, 2; 30, 3; 30, 10; 30, 10; 30, 13; 30, 15; 30, 16; 30, 18; 30, 20; 30, 20; 30, 21; 30, 21; 30, 22; 30, 24; 30, 30; 31, 1; 31, 1; 31, 3; 31, 5; 31, 6; 31, 9; 31, 9; 32, 2; 32, 3; 32, 4; 32, 11; 32, 19; 32, 20; 33, 1; 33, 1; 33, 5; 33, 13; 33, 13; 33, 18; 33, 18; 33, 18; 33, 19; 33, 24; 34, 1; 35, 9; 36, 5; 36, 6; 36, 6; 36, 9; 36, 11; 36, 12; 37, 3; 37, 11; 37, 16; 37, 19; 37, 21; 37, 26; 37, 32; 38, 11; 38, 12; 38, 18; 39, 3; 39, 4; 40, 3; 40, 6; 40, 6; 40, 9; 40, 9; 40, 11; 40, 18; 40, 22; 40, 22; 40, 22; 40, 23; 40, 26; 40, 27; 40, 28; 40, 29; 40, 31; 41, 4; 41, 10; 41, 11; 41, 12; 41, 13; 41, 13; 41, 14; 41, 18; 41, 22; 41, 22; 41, 22; 41, 23; 41, 26; 41, 26; 41, 29; 41, 29; 42, 5; 42, 5; 42, 5; 42, 5; 42, 7; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 11; 42, 14; 42, 17; 42, 17; 42, 19; 42, 22; 42, 22; 42, 24; 42, 25; 43, 1; 43, 1; 43, 3; 43, 13; 43, 14; 43, 15; 43, 16; 43, 17; 43, 17; 43, 24; 43, 25; 44, 2; 44, 3; 44, 4; 44, 6; 44, 9; 44, 9; 44, 11; 44, 11; 44, 17; 44, 23; 44, 24; 44, 24; 44, 26; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 45, 3; 45, 7; 45, 7; 45, 7; 45, 8; 45, 9; 45, 9; 45, 9; 45, 10; 45, 10; 45, 10; 45, 11; 45, 16; 45, 18; 45, 18; 45, 19; 45, 20; 45, 20; 45, 20; 45, 21; 45, 24; 46, 3; 46, 5; 46, 6; 46, 12; 47, 4; 47, 8; 47, 8; 47, 8; 47, 13; 47, 13; 48, 1; 48, 5; 48, 6; 48, 17; 49, 5; 49, 7; 49, 7; 49, 7; 49, 10; 49, 17; 49, 19; 49, 19; 49, 23; 49, 25; 49, 26; 49, 26; 50, 1; 50, 2; 50, 8; 50, 9; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 50, 10; 51, 1; 51, 2; 51, 6; 51, 7; 51, 9; 51, 10; 51, 10; 51, 10; 51, 12; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 15; 51, 17; 51, 18; 51, 18; 51, 20; 51, 20; 51, 22; 51, 23; 51, 23; 51, 23; 52, 5; 52, 6; 52, 7; 52, 7; 52, 8; 52, 11; 52, 12; 52, 15; 53, 7; 53, 11; 54, 1; 54, 1; 54, 1; 54, 5; 54, 5; 54, 8; 54, 17; 55, 1; 55, 2; 55, 10; 56, 3; 56, 4; 56, 6; 56, 6; 56, 6; 56, 8; 57, 5; 57, 8; 57, 13; 57, 15; 58, 3; 58, 4; 59, 5; 59, 16; 59, 20; 60, 14; 60, 15; 60, 16; 60, 16; 61, 2; 61, 3; 61, 3; 61, 8; 61, 11; 62, 9; 62, 9; 63, 11; 63, 11; 63, 12; 63, 17; 64, 4; 64, 5; 64, 5; 64, 6; 64, 7; 64, 7; 65, 1; 65, 1; 65, 3; 65, 4; 65, 5; 65, 7; 65, 10; 65, 11; 65, 12; 65, 12; 65, 13; 65, 14; 65, 15; 65, 16; 65, 20; 65, 24; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 5; 66, 5; 66, 6; 66, 7; 66, 7; 66, 10; 66, 10; 66, 14; 66, 14; 66, 17; 66, 24;

ceápsă : (1594 DIR) : s. f. : „Schmuckstück” : „fleuron” : (1x)
cêpsele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 17;

ceără : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wachs” : „cire” : (1x)
ceara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 64, 2;

ceas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zeit” : „temps” : (1x)
ceasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 52, 7;

cédru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zeder” : „cédre” : (6x)
chedri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 9, 10; 44, 14;
chedru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 19; 60, 13;
chedrul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 13; 14, 8;

cel[1] : (1521 NEACȘU) : pron dem./adj. : „der” : „ce” : (470x)
a ceii *pron. dem. fem. sg. gen./dat.* 64, 6;
al celor *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* 50, 1;
cea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 52, 10; 59, 21; 65, 8;
cea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 23, 11; 27, 10; 47, 8; 65, 8; 66, 7;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* 21, 3; 26, 17; 42, 14; 47, 8; 47, 8; 51, 2; 51, 10; 54, 1; 54, 1;
cei *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 1, 28; 3, 11; 3, 11; 4, 3; 5, 3; 5, 9; 5, 11; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 23; 6, 12; 8, 16; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 9, 1; 9, 3; 9, 3; 9, 9; 9, 11; 9, 12; 9, 15; 9, 16; 10, 20; 10, 20; 10, 24; 10, 31; 11, 14; 12, 6; 14, 2; 14, 9; 14, 9; 14, 16; 14, 17; 19, 3; 19, 3; 19, 9; 19, 9; 20, 6; 21, 14; 21, 14; 22, 2; 22, 3; 22, 3; 23, 2; 23, 6; 24, 1; 24, 5; 24, 6; 24, 17; 26, 5; 26, 9; 27, 6; 28, 1; 29, 7; 29, 8; 29, 10; 29, 14; 29, 15; 29, 20; 29, 21; 29, 24; 29, 24; 30, 2; 30, 10; 30, 16; 30, 18; 30, 20; 30, 21; 30, 22; 30, 24; 31, 1; 31, 1; 31, 3; 31, 6; 32, 19; 32, 20; 33, 13; 33, 18; 33, 18; 36, 12; 37, 26; 37, 32; 38, 11; 40, 22; 40, 31; 42, 7; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 17; 42, 19; 42, 24; 42, 25; 44, 9; 45, 6; 45, 6; 45, 21; 45, 22; 46, 12; 50, 10; 51, 23; 52, 15; 53, 9; 53, 12; 56, 6; 57, 9; 57, 15; 58, 3; 59, 19; 59, 19; 61, 3; 62, 9; 64, 5; 64, 5; 65, 10; 65, 16; 66, 10; 66, 14;
ceia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 5, 8; 5, 11; 5, 18; 5, 19; 5, 20; 5, 20; 5, 20; 9, 2; 10, 19; 14, 2; 19, 8; 19, 8; 19, 10; 19, 10; 19, 20; 24, 6; 24, 7; 24, 14; 24, 18; 26, 18; 26, 21; 27, 5; 28, 17; 29, 4; 29, 7; 29, 21; 30, 20; 36, 6; 36, 9; 38, 18; 41, 11; 41, 12; 41, 29; 41, 29; 42, 11; 42, 17; 44, 9; 44, 11; 44, 11; 45, 16; 45, 20; 45, 20; 45, 20; 45, 24; 46, 3; 46, 5; 46, 6; 46, 12; 47, 13; 48, 1; 49, 17; 49, 19; 49, 23; 49, 26; 51, 1; 51, 6; 51, 7; 51, 13; 51, 20; 51, 20; 52, 11; 54, 1; 55, 1; 56, 6; 56, 6; 57, 5; 57, 8; 57, 13; 61, 2; 62, 9; 65, 1; 65, 1; 65, 4; 65, 5; 65, 12; 65, 12; 65, 13; 65, 14; 66, 5; 66, 10; 66, 17;
ceiia *pron. dem. fem. sg. gen./dat.* 37, 3;
cel *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 65, 20;
cel *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 1, 3; 1, 17; 5, 10; 5, 14; 5, 30; 7, 22; 8, 17; 8, 22; 10, 18; 10, 18; 10, 21; 11, 10; 14, 4; 14, 8; 14, 12; 14, 12; 14, 17; 17, 2; 17, 7; 19, 14; 19, 14; 21, 2; 21, 2; 22, 11; 22, 22; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 27, 8; 27, 11; 27, 11; 28, 4; 29, 7; 29, 8; 31, 9; 33, 1; 33, 5; 38, 12; 40, 9; 40, 9; 40, 22; 41, 26; 42, 5; 42, 5; 42, 22; 42, 22; 43, 3; 43, 14; 45, 18; 50, 2; 50, 9; 50, 9; 51, 18; 52, 7; 53, 11; 53, 11; 54, 8; 56, 3; 59, 5; 59, 16; 59, 20; 60, 15; 60, 16; 60, 16; 64, 7; 66, 3; 66, 3;
cel *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* 9, 2; 9, 4;
cela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* 7, 3; 10, 15; 10, 15; 16, 4; 18, 1; 22, 11; 22, 22; 24, 2; 24, 2; 24, 18; 24, 18; 28, 16; 28, 24; 29, 8; 31, 9; 33, 18; 33, 19; 37, 16; 40, 22; 40, 23; 40, 26; 40, 28; 41, 4; 41, 10; 41, 13; 41, 13; 41, 14; 41, 26; 43, 1; 43, 1; 43, 13; 43, 15; 43, 16; 43, 17; 44, 2; 44, 6; 44, 24; 44, 24; 44, 26; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 45, 3; 45, 7; 45, 7; 45, 7; 45, 8; 45, 9; 45, 9; 45, 10; 45, 11; 45, 18; 45, 19; 47, 4; 48, 17; 49, 5; 49, 7; 49, 7; 49, 7; 49, 10; 49, 25; 49, 26; 50, 9; 50, 10; 51, 9; 51,

10; 51, 13; 51, 15; 51, 17; 51, 18; 51, 22; 52, 12; 54, 5; 54, 5; 56, 8; 57, 15; 61, 8; 63, 11; 63, 11; 63, 12; 64, 7; 65, 3; 65, 7; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 3;
cêle *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 58, 12; 62, 10;
cêle *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* 28, 22; 66, 19;
cêle *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* 3, 19; 3, 20; 5, 19; 9, 20; 14, 27; 25, 11; 29, 15; 29, 24; 32, 4; 32, 11; 33, 13; 37, 11; 37, 21; 40, 11; 41, 22; 41, 22; 41, 22; 41, 22; 41, 23; 41, 26; 41, 26; 46, 9; 46, 10; 47, 7; 48, 3; 48, 5; 48, 7; 51, 3; 51, 23; 56, 4; 65, 11; 65, 17;
celor *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* 66, 24;
celor *pron. dem. masc. pl. gen./dat.* 2, 8; 9, 4; 10, 1; 16, 7; 17, 14; 17, 14; 21, 14; 21, 15; 22, 21; 22, 21; 23, 18; 24, 9; 25, 3; 25, 4; 28, 6; 29, 5; 30, 3; 30, 10; 30, 21; 33, 1; 36, 11; 40, 29; 42, 5; 44, 3; 46, 13; 49, 9; 49, 9; 51, 10; 51, 23; 51, 23; 52, 7; 52, 8; 54, 17; 57, 19; 57, 19; 60, 14; 61, 3; 64, 4; 65, 15; 66, 5; 66, 6; 66, 14;
celui *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* 14, 29; 16, 4; 21, 14; 24, 16; 29, 16; 29, 16; 40, 3; 40, 6; 51, 13; 53, 7; 55, 10;

cel² : (1521 NEACŞU) : art. dem. : „der" : „ce" : (72x)
cea *articol dem adj. fem. sg. nom./ac.* 3, 23; 10, 9; 10, 26; 10, 26; 19, 5; 22, 25; 26, 19; 28, 18; 33, 8; 54, 9; 54, 10;
cei *articol dem adj. fem. sg. gen./dat.* 3, 18; 7, 3; 22, 9; 36, 2;
cei *articol dem adj. masc. pl. nom./ac.* 1, 25; 1, 28; 1, 31; 14, 13; 23, 17; 26, 19; 26, 19; 29, 18; 29, 18; 29, 19; 32, 19; 33, 13; 33, 14; 34, 1; 38, 18; 38, 18; 41, 25; 49, 19; 58, 7;
cel *articol dem adj. masc. sg. nom./ac.* 27, 1; 35, 7; 36, 6; 41, 19; 41, 25; 42, 3; 43, 6;
cel *articol dem adj. neutru sg. nom./ac.* 9, 4; 15, 1; 19, 26; 19, 26; 21, 13;
cêle *articol dem adj. fem. pl. nom./ac.* 2, 2; 2, 20; 2, 20; 3, 7; 5, 26; 11, 12; 16, 11;
cêle *articol dem adj. neutru pl. nom./ac.* 10, 32; 31, 7; 31, 7; 35, 2; 37, 24; 38, 8; 38, 8; 39, 4; 39, 4; 39, 6; 42, 5; 43, 9; 43, 18; 43, 18; 43, 19; 43, 20;
celor *articol dem adj. masc. pl. gen./dat.* 13, 11; 19, 11;
celui *articol dem adj. masc. sg. gen./dat.* 3, 10;

célălalt : (1560-1561 CORESI, TE.²) : pron. : „der andere" : „l'autre" : (1x)
ceialalţi *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* 9, 1;

cenúşă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Asche" : „cendre" : (3x)
cenuşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 20; 58, 5; 61, 3;

cer : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Himmel" : „ciel" : (43x)
ceriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 30; 8, 21; 14, 12; 14, 13; 24, 18; 34, 5; 51, 6; 55, 10; 63, 15;
ceriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 13, 13; 34, 4; 37, 16; 40, 12; 40, 22; 42, 5; 44, 24; 45, 8; 45, 12; 45, 18; 48, 13; 50, 3; 51, 6; 51, 13; 51, 16; 55, 9; 64, 1; 65, 17; 66, 1; 66, 22;
ceriule *subst. comun neutru sg. voc. art.* 1, 2;
ceriului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 13, 5; 13, 10; 13, 10; 14, 13; 18, 6; 18, 6; 24, 21; 34, 4; 38, 15; 47, 13;
ceriuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 5;
ceriuri *subst. comun neutru pl. voc. neart.* 44, 23; 49, 13;

cerb : (1506 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Hirsch" : „cerf" : (2x)
cerbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 34, 15;
cerbul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 35, 6;

cercá : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de" : (14x)
au cercat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 31, 1;
au cercat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 13; 34, 16; 65, 9;
cearcă *verb imp. 2 sg.* 21, 12;
cerca *verb indicativ imperfect 3 pl.* 65, 1;
cercată *verb participiu fem. sg.* 62, 12;
cercaţi *verb imp. 2 pl.* 8, 19; 55, 6;
cercaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 45, 19; 51, 1;
cerca-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 41, 12;
va cerca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 20;
vei cerca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 21, 12;

cercél : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Ohrring" : „boucle d'oreille" : (1x)
cercei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 3, 19;

cercetá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. prüfen, 2. suchen" : „1. examiner, 2. chercher" : (7x)
au cercetat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 12;
cercetaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 17;
cerceta-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 16, 7;
cercetînd *verb gerunziu* 16, 5;
va cerceta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 33, 18;
vor cerceta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 19; 8, 19;

cére : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bitten, verlangen" : „demander" : (7x)
cer *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 11; 9, 4;
cêre *verb imp. 2 sg.* 7, 11;
cêre *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 4;
ceru *verb indicativ prezent 3 pl.* 58, 2;
voiu cêre *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 7, 12;
vor cêre *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 17;

certá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. schelten, 2. strafen" : „1. gronder, 2. punir" : (1x)
voiu certa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 28, 26;

certáre : (1581 PRL) : s. f. : „Bestrafung" : „punition" : (1x)
certarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 16;

cetáte : (1391 DRHB I, 37 / în top. *Czetate*) : s. f. : „Stadt" : „cité" : (67x)
ai cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 37, 13;
ale cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 8;
al unii cetăţi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 30, 13;
cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 4; 19, 2; 19, 18; 22, 9; 26, 1; 27, 3; 27, 3; 33, 20; 62, 12; 66, 6; 66, 20;
cetate *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 23, 16; 32, 13;
cetatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 21; 10, 28; 10, 29; 22, 2; 24, 10; 25, 2; 25, 4; 29, 1; 32, 18; 33, 20; 36, 15; 37, 33; 37, 34; 37, 35; 38, 6; 38, 6; 45, 13; 52, 1; 64, 10;
Cetatea *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* 1, 26; 60, 14;
cetăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 6, 11; 10, 13; 14, 31; 17, 1; 19, 18; 24, 12; 25, 2; 25, 2; 26, 5; 37, 26; 54, 3; 61, 4;
cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 19, 2; 22, 10; 32, 14; 36, 19; 48, 2;

cetăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 7; 10, 6; 14, 17; 17, 9; 25, 3; 34, 13; 36, 1; 45, 1;
cetăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 14, 31; 40, 9; 44, 26;
o cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 8; 19, 18;

cevá : (1551-1553 ES) : pron. nehot. : „etwas" : „quelque chose" : (3x)
ceva *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 8, 8; 57, 8;
cevaşi *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 5, 8;

chéie : (1500 DERS / în top. *Cheie*) : s. f. : „Schlüssel" : „clé" : (1x)
chêia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 22;

cheltuí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „ausgeben" : „dépenser" : (2x)
cheltuitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 32, 10;
să cheltui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 59, 15;

chemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen" : „appeler, invoquer" : (61x)
a chema *verb infinitiv prezent* 8, 4; 61, 2;
am chemat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 9; 48, 15; 51, 2; 65, 11; 66, 4;
a te chema *verb infinitiv prezent* 47, 1;
a te chiema *verb infinitiv prezent* 49, 6;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 65, 1;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 22, 12; 49, 1;
cheamă *verb imp. 2 sg.* 8, 3;
cheamă *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 8;
chem *verb indicativ prezent 1 sg.* 48, 12;
chemat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 1; 50, 2;
chemat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 2; 54, 6;
chematu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 42, 6;
chemaţi *verb imp. 2 pl.* 55, 6;
chema-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 4; 48, 13;
chema-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 55, 5;
chemînd *verb gerunziu* 46, 11;
chiamă *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 11;
chiema-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 25;
chiemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 41, 4; 41, 4;
chiême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 44, 7;
chiemu *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 3;
s-au chemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 19;
să cheamă *verb indicativ prezent 3 sg.* 13, 19;
să chiamă *verb indicativ prezent 3 sg.* 9, 6;
să să chême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 4, 1;
să va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 54, 5; 56, 7; 60, 18;
să va chiema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 35, 8;
să vor chema *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 4, 3; 61, 3;
se va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 18; 62, 4; 62, 4; 65, 15;
te vei chema *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 1, 26; 47, 5; 48, 8; 58, 12; 60, 14; 62, 4; 62, 12;
va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 26; 62, 2; 62, 12; 64, 7;
vă veţi chema *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 61, 6;
vei chema *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 7, 14; 58, 13;
veţi chema *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 58, 5;
voiu chema *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 22, 20;

chemát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. benannt, 2. Berufene" : „1./2. nommé, appelé" : (2x)
cei chemaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 48, 1;
chemaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 43, 7;

chibzuitór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 80/[2]) : s. : „Wahrsager" : „devin" : (1x)
chipzuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

chímen : (1551-1553 ES) : s. m. : „Kümmel" : „carvi" : (3x)
chimen *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 28, 25; 28, 27;
chimenul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 28, 27;

chin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Leid, Schmerz" : „souffrance, torture" : (5x)
chinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 37, 3;
chinului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 26, 17;
chinuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 13, 8; 21, 3;
chinurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 66, 7;

chinuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (sich) quälen, peinigen, plagen, 2. leiden" : „1. (se) tourmenter, (se) torturer, 2. souffrir" : (11x)
am chinuit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 23, 4; 26, 18;
au chinuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 66, 8; 66, 8;
chinuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 33, 1;
chinuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 51, 2;
chinuieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 45, 10; 54, 1;
să chinuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 26, 17; 53, 4; 66, 7;

chinuíre : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Quälen, Plagen" : „torture" : (3x)
chinuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 11; 59, 7; 60, 18;

chinuít : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „gequält" : „torturé" : (5x)
cei chinuiţi *subst. comun masc. pl. voc. art.* 21, 10;
chinuit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 53, 7;
chinuit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 18, 7;
chinuiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 28, 14; 33, 1;

chip : (1480 DERS) : s. n. : „1. Bild(nis), 2. Gestalt, Aussehen, 3. Mittel, Weg" : „1. image, 2. figure, 3. manière" : (43x)
chip *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 24; 7, 2; 9, 3; 10, 10; 10, 11; 13, 19; 14, 19; 14, 24; 14, 24; 17, 5; 17, 5; 17, 9; 19, 14; 20, 3; 24, 2; 24, 13; 25, 10; 25, 11; 26, 17; 27, 7; 29, 8; 33, 4; 34, 4; 38, 7; 38, 19; 40, 18; 41, 15; 44, 13; 51, 13; 52, 14; 53, 2; 53, 2; 55, 9; 55, 10; 58, 11; 62, 5; 64, 2; 65, 7; 66, 22;
chipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 3, 16; 52, 14; 53, 3;
chipurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 19, 3;

chiparós : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 228) : s. m. : „Zypresse" : „cyprès" : (4x)
chiparos *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 19; 55, 13; 60, 13;
chiparosului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 37, 24;

chiteán : (c. 1665-1672 MS. 4389, 884/[2]) : s. m. : „Kittäer" : „Kittim" : (1x)

chiteilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 23, 1;
chitêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 23, 12;

ci : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „sondern" : „mais, cependant" : (40x)
ce *conjuncţie coord.* 1, 5; 3, 12; 5, 7; 5, 24; 5, 25; 7, 8; 7, 8; 7, 17; 8, 6; 9, 10; 9, 12; 9, 17; 9, 20; 9, 21; 10, 4; 10, 7; 10, 16; 10, 20; 11, 4; 23, 18; 26, 18; 28, 27; 30, 5; 30, 6; 30, 10; 37, 34; 39, 4; 45, 18; 49, 10; 53, 3; 55, 9; 58, 6; 59, 2; 60, 18; 60, 19; 62, 9; 63, 9; 63, 16; 65, 2;
ci *conjuncţie coord.* 65, 18;

cíncilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „fünfter" : „cinquième" : (1x)
a cincea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* 30, 17;

cíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. int.-rel. : „der, wer" : „qui" : (72x)
cine *pron. int.-rel. nom./ac.* 1, 12; 1, 31; 2, 22; 6, 8; 6, 8; 10, 3; 13, 14; 13, 15; 14, 27; 14, 27; 18, 2; 22, 22; 23, 2; 23, 8; 27, 4; 29, 15; 29, 15; 33, 14; 33, 14; 36, 5; 36, 20; 37, 23; 37, 23; 40, 12; 40, 12; 40, 13; 40, 13; 40, 14; 40, 14; 40, 14; 40, 14; 40, 18; 40, 25; 40, 26; 41, 2; 41, 4; 41, 26; 41, 28; 42, 19; 42, 19; 42, 23; 42, 24; 43, 9; 43, 9; 43, 13; 44, 7; 44, 10; 44, 25; 45, 21; 46, 5; 48, 14; 49, 21; 49, 21; 50, 9; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 51, 12; 51, 19; 51, 19; 53, 1; 53, 1; 53, 8; 57, 4; 57, 4; 60, 8; 63, 1; 66, 8; 66, 8;
cui *pron. int.-rel. gen./dat.* 28, 9; 28, 9; 57, 4;

cínste : (1474 DERS) : s. f. : „1. Ehre, 2. Furcht" : „1. honneur, 2. crainte" : (5x)
cinste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 11, 10; 14, 18;
cinstea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 16; 14, 25; 35, 2;

cinstí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. ehren, 2. anbeten" : „honorer, 2. adorer" : (5x)
cinstescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 13;
cinstit va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 12;
cinstiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 55, 2;
să cinstească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 60, 13;
vor fi cinstiţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 12;

cinstít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „geehrt" : „honoré" : (4x)
cel cinstit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 4;
cinstit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 43, 4;
cinstită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 16; 60, 6;

ciocán : (1489 DERS / în antr. *Ciocan*) : s. n. : „Hammer" : „marteau" : (1x)
ciocanul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 41, 7;

cioplí : (1581-1582 PO) : v. IV : „behauen" : „tailler, façonner" : (5x)
ai cioplit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 22, 16; 51, 9;
aţi cioplit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 51, 1;
cioplesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 44, 11;
să cioplim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 9, 10;

cioplít : (1581-1582 PO) : adj./s. : „1. behauen, 2. Götze, Idol" : „1. sculpté, 2. idole" : (8x)
cel cioplit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 44, 10;
cêle cioplite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 10, 10; 42, 17; 48, 5;
celor cioplite *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 42, 8;
cioplit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 44, 17;
cioplit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 44, 15;
cioplitele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 46, 1;

cioplitúră : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Statue, Skulptur" : „statue" : (2x)
cioplitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 45, 20;
cioplitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 60, 18;

cireádă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Herde" : „troupeau" : (2x)
cirezi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 60, 6;
cirezilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 65, 9;

cití : (1551-1553 ES) : v. IV : „lesen" : „lire" : (4x)
ceti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 14;
citêşte *verb imp. 2 sg.* 29, 11; 29, 12;
să citesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 29, 11;

cízmă : (1508 DERS) : s. f. : „Stiefel" : „botte" : (1x)
cizmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 11, 15;

cíine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hund" : „chien" : (3x)
cîine *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 66, 3;
cîinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 56, 10; 56, 11;

cîlţi : (c. 1665-1672 MS. 4389, 103/[1]) : s. m. pl. : „Werg" : „étoupe" : (1x)
cîlţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 1, 31;

cîmp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Feld, Flur, 2. Ebene" : „1. champs, 2. plaine" : (3x)
cîmpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 63, 14;
cîmpii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 16, 8;
cîmpilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 41, 18;

cîmpíe : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Ebene" : „plaine" : (1x)
cîmpie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 32, 19;

cînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wann, als" : „quand, lorsque" : (47x)
cînd *adv. pron. inter./relat.* 1, 15; 2, 10; 2, 19; 2, 21; 6, 11; 6, 13; 7, 4; 9, 19; 10, 12; 11, 16; 14, 8; 16, 13; 18, 5; 20, 1; 22, 14; 23, 5; 27, 9; 27, 9; 28, 19; 28, 25; 29, 23; 30, 15; 30, 15; 30, 19; 30, 25; 30, 25; 30, 26; 30, 29; 30, 29; 31, 4; 37, 38; 38, 9; 41, 11; 43, 4; 44, 7; 48, 16; 50, 4; 52, 8; 55, 6; 57, 13; 59, 10; 59, 10; 62, 5; 63, 19; 64, 3; 66, 13; 66, 20;

cîndái : (1581 CORESI, EV. 4) : adv. : „vielleicht, etwa; irgendwie" : „peut-être; d'une certaine façon" : (5x)
cîndai *adv.* 6, 10; 8, 12; 37, 4; 47, 12; 48, 5;

cîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „singen" : „chanter" : (2x)
cînta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 1;
cînta-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 26, 1;

cîntár : (1446 DERS) : s. n. : „Waage" : „balance" : (1x)
cantariul *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 40, 12;

cîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gesang" : „chant" : (5x)
cîntarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 1; 23, 15; 26, 1;
cîntări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 23, 16; 66, 20;

cîrciumár : (1464 DERS / în top. *Círciumari*) : s. m. : „Gastwirt" : „cabaretier" : (1x)
cîrciumarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 22;

cî́rpă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Lappen" : „chiffon" : (1x)
o cîrpă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 64, 6;

cîrtí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 180) : v. IV : „murren" : „grommeler" : (1x)
ai cîrtit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 30, 12;

cîştigá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „erwerben" : „acquérir" : (3x)
ai cîştigat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 43, 24;
au cîştigat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 3;
cîştigă *verb imp. 2 sg.* 26, 13;

cît : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./pron. : „1. wieviel, 2. kaum, 3. insofern, 4. das ... was" : „1. combien, 2. à peine, 3. tant que, 4. ce que" : (15x)
cît *adv. pron. inter./relat.* 8, 22; 11, 15; 30, 14; 57, 1;
cîte *adv.* 27, 12;
cîte *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* 27, 5; 39, 2; 39, 6; 46, 10;
cîtu *adv. pron. inter./relat.* 26, 20; 52, 7;
cîtuşi *adv. pron. inter./relat.* 26, 20;
cîţi *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* 29, 7; 29, 8; 43, 7; 55, 1; 66, 10;

clătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rühren, rücken" : „mouvoir" : (13x)
au clătit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 22;
clătêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 16;
să se clătească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 40, 20;
să va clăti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 2;
să vor clăti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 7; 54, 10;
se va clăti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 13; 24, 20;
se vor clăti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 1; 24, 18; 33, 20; 33, 20;
voiu clăti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 10, 13;

clătíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beben" : „mouvement" : (1x)
clătire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 20;

clei : (1509 DLRV) : s. n. : „Leim" : „colle" : (1x)
cleiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 44, 13;

clenciurós : (c. 1683-1686 MS. 45, 554/[2]) : adj./s. : „stachlig, dornig" : „épineux" : (1x)
cea clinciuroasă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 4;

clipeálă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 437/[2]) : s. f. : „Klimpern" : „battement des cils" : (1x)
clipêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 15;

clipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „die Auge verschließen" : „fermer les yeux" : (2x)
clipind *verb gerunziu* 33, 15;
va clipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 10;

coáce : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „backen" : „cuire" : (3x)
au copt *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 15; 44, 16; 44, 19;

coádă : (1505 DERS / în antr. *Codea*) : s. f. : „Schwanz" : „queue" : (3x)
coada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 14; 9, 15;
coadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 15;

coástă : (1463 DERS / în top. *Co(a)stă*) : s. f. : „Rippe" : „côte" : (1x)
coastele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 11, 5;

coborî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „herab-, hinabsteigen, herunterkommen" : „descendre" : (22x)
ai pogorît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 9, 3; 26, 5;
a să pogorî *verb infinitiv prezent* 30, 2;
au pogorît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 38, 8; 38, 8; 52, 4;
pogoară *verb indicativ prezent 3 pl.* 31, 1;
pogoară-te *verb imp. 2 sg.* 47, 1;
pogorînd *verb gerunziu* 14, 19;
pogorîndu-se *verb gerunziu* 28, 2;
pogorîtu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 11;
s-ar pogorî *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 55, 10;
să pogoară *verb indicativ prezent 3 pl.* 42, 10;
să pogoară *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 2;
să pogorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 38, 8; 63, 14;
să va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 25, 12;
se va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 19; 34, 5;
se vor pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 14;
te vei pogorî *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 14, 15;
va pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 31, 4;

códru : (1453 DERS / în antr. *Codrea*) : s. m. : „Bergwald" : „forêt" : (1x)
codrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 40, 12;

colíbă : (1538-1544 DERS / în top. *Colibu*) : s. f. : „Hütte" : „cabane" : (1x)
o colibă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 8;

concení : (1673 DOS. PS. V. 93) : v. IV : „vernichten" : „anéantir" : (1x)
conceni-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 1, 28;

condéi : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 60) : s. n. : „Schreibfeder" : „plume" : (2x)
condeiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 44, 13;
condeiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 8, 1;

contení : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „aufhören" : „cesser" : (2x)
conteniţi *verb imp. 2 pl.* 2, 22;
nu te conteni *verb imp. 2 sg.* 58, 1;

copác : (1264 DRĂGANU / în top. *Kopach*) : s. m. : „Baum" : „arbre" : (5x)
copaci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 57, 5;
copacii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 16, 9; 17, 8; 27, 9;
copaciul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 13;

copíl : (1318 DLRV / în. antr. *Copil*) : s. m. : „Kind" : „enfant" : (16x)
copii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 38, 19;

copiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 8, 18; 11, 7; 14, 21; 34, 15; 66, 8; 66, 12;
copil *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 6; 10, 19; 11, 6; 11, 8;
copilul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 4; 7, 16; 8, 4; 49, 15;
un copil *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 53, 2;

copilăríe : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Kindheit" : „enfance" : (1x)
copilărie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 46, 3;

corábie : (1521 NEACŞU) : s. f. : „Schiff" : „bateau" : (7x)
corabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 21;
corabii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 23, 10;
corăbiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 43, 14; 60, 9;
corăbiile *subst. comun fem. pl. voc. art.* 23, 1; 23, 14;
corăbiilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 18, 1;

corb : (1444 SUCIU / în top. *Corbul*) : s. m. : „Rabe" : „corbeau" : (1x)
corbi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 34, 11;

corn : (1436 DLRV / în top. *Cornul* lui Ujog) : s. n. : „Ecke" : „coin" : (1x)
corn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 1;

cort : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. n. : „Zelt" : „tente" : (7x)
cort *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 22, 16; 38, 12;
cortul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 16, 5;
cortului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 33, 20; 54, 2;
corturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 20;
un cort *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 40, 22;

crámă : (1551 DERS) : s. f. : „Weinlager" : „chai" : (1x)
o cramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 20;

créde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „glauben" : „croire" : (5x)
au crezut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 53, 1;
cred *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 13;
să crêdeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 43, 10;
va crêde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 16;
veţi crêde *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 7, 9;

credinciós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. treu, 2. gläubig, 3. Gläubiger" : „1. fidèle, 2./3. croyant" : (12x)
cea credincioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 1, 21;
cei credincioşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 32, 8;
cêle credincioase *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 55, 3;
celor credincioşi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 26, 7; 26, 7;
celui credincios *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* 24, 16;
credincioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 26; 33, 16;
credincios *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 49, 7;
credincios *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 22, 23; 22, 25;
credincioşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 8, 2;

credínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Glaube" : „croyance" : (2x)
al credinţe *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2;
credinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 6;

créşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „wachsen" : „croître" : (2x)
crescînd *verb gerunziu* 61, 11;
vor crêşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 66, 14;

crin : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Lilie" : „lis" : (1x)
un crin *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 35, 1;

cristál : (c. 1665-1672 MS. 4389, 705/[1]) : s. n. : „Kristall" : „cristal" : (1x)
crişţal *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 12;

crívăţ : (1522 DERS / în top. Dealul *Crivăţului*) : s. n. : „Norden" : „nord" : (2x)
crivăţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 14, 31;
crivăţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 43, 6;

cruntát : (1581 CORESI, EV. 358) : adj. : „mit Blut besudelt" : „taché de sang" : (1x)
cruntată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 19;

cruţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)schonen" : „ménager" : (1x)
cruţă *verb imp. 2 sg.* 47, 2;

cu : (1521 NEACŞU) : prep. : „mit" : „avec" : (361x)
cu *prep.* 1, 7; 1, 8; 1, 22; 1, 27; 1, 27; 2, 22; 3, 7; 3, 13; 3, 13; 3, 15; 3, 15; 3, 15; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 24; 3, 24; 4, 2; 4, 2; 4, 4; 4, 4; 4, 6; 5, 12; 5, 18; 5, 18; 5, 25; 6, 2; 6, 2; 6, 2; 6, 5; 6, 6; 6, 9; 6, 10; 6, 10; 6, 10; 6, 10; 7, 6; 7, 20; 7, 24; 7, 24; 8, 1; 8, 8; 8, 8; 8, 10; 9, 3; 9, 5; 9, 5; 9, 5; 9, 7; 9, 7; 9, 9; 9, 9; 9, 12; 10, 7; 10, 13; 10, 13; 10, 14; 10, 15; 10, 17; 10, 20; 10, 24; 10, 32; 10, 33; 10, 33; 10, 34; 10, 34; 11, 4; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 14; 11, 15; 11, 15; 12, 3; 13, 2; 13, 4; 13, 5; 13, 15; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 6; 14, 7; 14, 9; 14, 19; 14, 19; 14, 21; 14, 30; 15, 2; 15, 3; 16, 3; 16, 5; 16, 5; 16, 12; 16, 14; 17, 13; 18, 5; 19, 18; 19, 22; 19, 22; 20, 4; 21, 9; 21, 14; 22, 21; 23, 2; 24, 3; 24, 3; 24, 14; 24, 14; 24, 19; 24, 19; 24, 20; 25, 7; 25, 10; 26, 3; 26, 17; 27, 8; 27, 8; 27, 13; 28, 2; 28, 2; 28, 3; 28, 6; 28, 7; 28, 15; 28, 15; 28, 15; 28, 21; 28, 21; 28, 26; 28, 27; 28, 27; 28, 27; 28, 27; 29, 1; 29, 6; 29, 10; 29, 13; 29, 13; 29, 19; 29, 21; 29, 24; 30, 6; 30, 6; 30, 14; 30, 14; 30, 19; 30, 22; 30, 22; 30, 24; 30, 26; 30, 27; 30, 29; 30, 30; 30, 30; 30, 30; 30, 30; 30, 31; 30, 32; 30, 32; 31, 3; 31, 8; 31, 9; 31, 9; 32, 1; 32, 7; 32, 7; 32, 10; 32, 11; 32, 18; 33, 6; 33, 17; 33, 19; 34, 5; 34, 7; 34, 14; 34, 15; 34, 16; 35, 4; 35, 4; 35, 10; 36, 2; 36, 8; 36, 8; 36, 12; 36, 13; 36, 14; 36, 22; 37, 1; 37, 2; 37, 7; 37, 18; 37, 24; 37, 33; 37, 38; 38, 3; 38, 3; 38, 3; 38, 11; 38, 20; 40, 9; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 11; 40, 12; 40, 12; 40, 12; 40, 12; 40, 12; 40, 18; 40, 18; 40, 25; 40, 26; 41, 3; 41, 7; 41, 7; 41, 10; 41, 10; 41, 12; 41, 25; 42, 6; 42, 13; 42, 17; 43, 2; 43, 5; 43, 7; 43, 14; 43, 23; 44, 5; 44, 11; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 16; 44, 18; 44, 18; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 45, 12; 45,

13; 45, 13; 45, 13; 45, 14; 45, 16; 45, 19; 46, 5; 46, 6; 46, 6; 46, 8; 47, 10; 47, 10; 48, 1; 48, 1; 48, 2; 48, 11; 49, 24; 50, 1; 50, 1; 50, 1; 50, 1; 50, 1; 50, 2; 50, 2; 50, 2; 50, 3; 50, 9; 50, 9; 50, 11; 50, 11; 50, 11; 51, 7; 51, 9; 51, 11; 51, 11; 51, 23; 52, 3; 52, 4; 52, 8; 52, 12; 52, 12; 53, 5; 53, 8; 53, 10; 53, 11; 53, 11; 54, 6; 54, 7; 54, 8; 54, 8; 54, 9; 54, 14; 55, 3; 55, 12; 55, 12; 55, 12; 55, 12; 56, 3; 57, 8; 57, 9; 57, 10; 57, 11; 57, 15; 57, 15; 58, 1; 58, 4; 58, 7; 58, 11; 58, 13; 59, 3; 59, 16; 59, 16; 59, 17; 59, 17; 59, 17; 59, 19; 60, 3; 60, 3; 60, 5; 60, 8; 60, 9; 60, 12; 60, 13; 60, 13; 60, 13; 61, 1; 61, 6; 61, 10; 61, 10; 61, 10; 61, 10; 62, 5; 62, 5; 62, 6; 62, 11; 63, 1; 63, 3; 63, 3; 63, 6; 63, 12; 64, 9; 65, 11; 65, 14; 65, 23; 65, 25; 66, 10; 66, 10; 66, 15; 66, 15; 66, 16; 66, 16; 66, 20; 66, 20; 66, 20; 66, 20; 66, 20;

cúget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gedanke, Sinn, 2. Gewissen" : „1. pensée, 2. raison, esprit" : (6x)
cuget *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 57, 11;
cugetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 55, 9;
cugetul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 14, 13; 35, 4; 55, 9; 59, 15;

cugetá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „denken" : „penser" : (4x)
cugetai *verb indicativ imperfect 2 sg.* 27, 8;
cugetam *verb indicativ imperfect 1 pl.* 59, 13;
cugetă *verb indicativ prezent 3 sg.* 59, 3;
voiu cugeta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 14;

cui : (1508 DERS) : s. n. : „Nagle, Pflock" : „clou, cheville" : (1x)
cuie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 7;

cuib : (1551-1553 ES) : s. n. : „Nest" : „nid" : (1x)
un cuiub *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 10, 14;

culége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(auf-)lesen" : „cueillir" : (2x)
ar culêge *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 24, 13;
vor culêge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 13;

culés : (1581-1582 PO) : s. n. : „Weinlese" : „vendange" : (3x)
culesul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 16, 9; 24, 13; 32, 10;

cum : (1521 NEACȘU) : adv. : „wie" : „comme(nt)" : (15x)
cum *adv. pron. inter./relat.* 1, 21; 7, 13; 14, 4; 14, 12; 19, 11; 20, 6; 22, 9; 22, 10; 36, 9; 37, 9; 37, 11; 38, 7; 40, 20; 44, 7; 57, 1;

cúmpănă : (1509 DERS) : s. f. : „1. Waage, 2. Gewicht" : „1. balance, 2. poids" : (6x)
cumpăna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 12; 46, 6; 46, 6;
cumpănă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 13; 40, 15;
cumpene *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 28, 17;

cumpărá : (1551-1553 ES) : v. I : „kaufen" : „acheter" : (3x)
cumpărați *verb imp. 2 pl.* 55, 1; 55, 1;
cumpără *verb indicativ prezent 3 sg.* 24, 2;

cunoáște : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (er)kennen, 2. wissen" : „1. (re)connaître, 2. savoir" : (58x)
a cunoaște *verb infinitiv prezent* 7, 15; 7, 16; 8, 4; 11, 9; 58, 2;
ai conoscut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 45, 4; 48, 8; 58, 3;
ai cunoscut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 40, 28;
am cunoscut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 12;
am cunoscut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 48, 8;
ați cunoscut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 40, 21; 48, 6;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 42, 25; 45, 20;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 16;
au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 44, 18; 44, 19; 56, 10;
au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 13;
conoaște *verb imp. 2 sg.* 47, 10;
conoscut-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 3;
cunoaște *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 20;
cunoaște *verb imp. 2 sg.* 51, 12;
cunoașteți *verb imp. 2 pl.* 8, 9;
cunosc *verb indicativ prezent 1 sg.* 48, 4;
cunoscînd *verb gerunziu* 26, 11;
cunoscu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 1, 3;
cunoscuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 50, 8;
cunoscut va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 21;
să conoască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 20; 45, 6;
să conoască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 37, 20;
să conoaștem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 5, 19;
să conoașteți *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 43, 10;
să cunoască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 45, 21;
să cunoscu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 50, 4;
să cunoști *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 45, 3;
să va cunoaște *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 61, 9;
va conoaște *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 52, 6;
va cunoaște *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 15, 4; 29, 15; 61, 9;
vei conoaște *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 47, 11; 47, 11;
vei cunoaște *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 15; 49, 23; 60, 16;
veți conoaște *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 43, 19;
veți cunoaște *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 40, 21;
voiu conoaște *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 47, 8;
vom conoaște *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 41, 22; 41, 23;
vor conoaște *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 13;
vor cunoaște *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 9; 19, 21; 29, 24; 44, 9;

cunoscút : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „bekannt" : „connu" : (1x)
cunoscută *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 14;

cunoștínță : (1581-1582 PO) : s. f. : „Wissen" : „information, avis" : (1x)
cunoștinței *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2;

cunúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Krone" : „diadème" : (6x)
cununa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 18; 22, 21; 28, 3; 28, 5; 62, 3;
cununii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 28, 1;

cúpă : (1509 DERS) : s. f. : „Schüssel" : „coupe" : (2x)
cupa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 51, 17; 51, 22;

cuprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (um)fassen, 2. enthalten" : „1. entourer, enlancer, 2. contenir, comprendre" : (3x)
se vor cuprinde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 31, 9;
va cuprinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 9; 58, 8;

cuptór : (1501 SUCIU / în top. *Kuptor*) : s. n. : „Ofen" : „four" :

(1x)
cuptoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 48, 10;

curát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. gereinigt, 2. rein" : „1. nettoyé, 2. pur" : (8x)
cêle curate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 55, 3;
curat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 14, 20; 65, 5;
curat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 1, 25;
curată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 19; 35, 8; 47, 11;
curaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 16;

curăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reinigen" : „nettoyer, purifier" : (7x)
am curăţit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 48, 10;
curăţiţi *verb imp. 2 pl.* 57, 14;
să curăţasc㠄 *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 53, 10;
să curăţăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 17;
să curăţêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 27;
va curăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 4, 4; 6, 7;

cureá : (1533 DERS / în top. *Curăluşa*) : s. f. : „Riemen" : „lanière, corde" : (2x)
curêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 27;
o curea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 18;

cúrge : (**curre** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „fließen" : „couler, bondir" : (2x)
cură *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 4;
cură-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 48, 21;

curínd : (înc. sec. XVI Ps. H.) : adv. : „eben, bald" : „depuis peu, bientôt" : (6x)
curînd *adv. de timp* 5, 19; 14, 1; 32, 4; 49, 17; 51, 5; 58, 8;

curmezişá : (1688 BIBLIA) : v. I : „verführen" : „porter, pousser" : (1x)
au curmezişat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 29, 21;

cúrte : (1485 DERS / în top. *Curte*) : s. f. : „Hof" : „cour" : (3x)
curte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 34, 13;
curtea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 12; 54, 12;

cúrvă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Hure" : „prostituée" : (4x)
a curvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 57, 3;
curvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 21; 23, 16;
curvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 23, 15;

curvíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hurerei" : „fornication" : (2x)
curviia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 47, 10; 57, 9;

cutrémur : (1551-1553 ES) : s. n. : „Beben" : „tremblement" : (5x)
cutremur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 15, 5; 29, 6; 33, 14; 64, 1; 64, 3;

cutremurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erzittern" : „trembler" : (3x)
cutremurară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 28, 7;
cutremura-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 17, 4;
se va cutremura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 20;

cuvínt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort" : „mot, parole" : (52x)
cuvinte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 32, 7; 36, 5; 59, 13;
cuvintele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 28, 23; 29, 4; 29, 4; 29, 11; 29, 11; 29, 18; 30, 21; 32, 2; 32, 7; 32, 9; 36, 12; 36, 13; 36, 14; 36, 22; 37, 4; 37, 4; 37, 6; 37, 17; 41, 26; 45, 23; 51, 16; 66, 2; 66, 5;
cuvintelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 30, 12;
cuvînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 22; 10, 23; 36, 21; 58, 13;
cuvîntu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 50, 4;
cuvîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 10; 2, 1; 2, 3; 5, 24; 8, 10; 8, 20; 11, 4; 14, 28; 28, 14; 29, 21; 30, 12; 31, 2; 37, 22; 38, 4; 38, 7; 39, 5; 39, 8; 40, 8; 55, 11; 66, 5;

cuvîntáre : (1648 NTB, 127) : s. f. : „Ansprache" : „discours" : (3x)
cuvîntarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 13; 30, 27; 30, 27;

cuvîntătór : (1563 CORESI, PRAXIU 206) : s. m. : „Prediger" : „prédicateur" : (2x)
cuvîntătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 47, 13;
cuvîntătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 30, 11;

D

da : (1521 NEACŞU) : v. I : „geben, durchführen" : „donner, accomplir" : (93x)
a da *verb infinitiv prezent* 7, 13; 8, 20;
ai dat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 25, 5; 26, 12; 47, 6; 64, 7;
am dat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 42, 6; 43, 20; 43, 28; 47, 6; 49, 4; 49, 6; 49, 8; 50, 7; 55, 4; 57, 18; 59, 21; 66, 9;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 53, 6;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 8, 18; 8, 20; 40, 14; 40, 23; 42, 24;
dat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 42, 1; 46, 13;
datu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 35, 2;
daţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 7, 13;
da-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 14; 41, 2;
da-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 22, 21; 22, 21; 56, 4; 65, 6;
da-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 42, 12;
dă *verb imp. 2 sg.* 25, 7; 26, 12;
dă *verb indicativ prezent 3 sg.* 43, 16; 50, 4; 66, 3;
dedeiu-mă *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 38, 13;
dînd *verb gerunziu* 37, 8; 40, 29; 42, 5; 57, 15; 57, 15;
m-am dat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 38, 13;
s-au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 23, 7; 53, 12; 53, 12;
să daţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 36, 8;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 34, 2; 61, 3; 66, 15;
să dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 9, 6;
să să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 61, 3;
să va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 12;
se va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 33, 16; 33, 23; 36, 15; 37, 10;
se vor da *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 1; 33, 6;
va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 10; 25, 10; 29, 11; 30, 20; 41, 2; 55, 10;
vei da *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 47, 3; 58, 10;

veţi da *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 53, 10;
voiu da *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 19, 4; 22, 22; 22, 22; 36, 8; 41, 27; 42, 8; 43, 4; 44, 3; 45, 3; 48, 11; 51, 23; 53, 9; 56, 5; 60, 17; 61, 8; 62, 8; 65, 11;
vor da *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 10; 19, 21; 30, 32; 32, 3;

dácă : (1551-1553 ES) : conj. : „wenn" : „si" : (2x)
deaca *conjuncţie subord.* 8, 21; 37, 1;

dáltă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 322/[1]) : s. f. : „Meißel" : „hache" : (1x)
dalta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 12;

dar[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „aber" : „mais" : (17x)
dară *conjuncţie coord.* 3, 1; 5, 1; 5, 5; 5, 13; 7, 13; 22, 17; 30, 8; 33, 7; 36, 4; 36, 8; 36, 11; 39, 8; 40, 25; 47, 8; 47, 13; 49, 21; 57, 6;

dar[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gabe" : „don" : (11x)
dar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 19, 21; 52, 3; 52, 5; 66, 20;
daruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 1, 23; 5, 23; 8, 20; 18, 7; 33, 15; 39, 1; 45, 13;

datór : (1551-1553 ES) : adj. : „schuldig" : „endetté" : (1x)
datoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 24, 2;

datórnic : (1551-1553 ES) : s. m. : „Schuldner" : „débiteur" : (2x)
datornic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 50, 1;
datornicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 24, 2;

dărîmá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 823/[2]) : v. I : „niederschlagen" : „écraser" : (1x)
va dărîma *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 11;

dăscălíe : (1581-1582 PO) : s. f. : „Lehre" : „enseignement" : (1x)
dăscălii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 13;

de[1] : (1521 NEACŞU) : conj. : „1. um, zu, 2. wenn" : „1. que, 2. si" : (55x)
de *conjuncţie subord.* 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 1, 18; 1, 18; 1, 19; 1, 20; 5, 9; 7, 9; 8, 9; 8, 13; 8, 19; 9, 5; 10, 8; 10, 15; 10, 22; 17, 11; 21, 12; 23, 12; 24, 13; 28, 15; 28, 18; 32, 19; 36, 5; 36, 7; 36, 8; 36, 16; 40, 15; 40, 28; 41, 28; 43, 2; 43, 2; 44, 9; 45, 23; 46, 7; 47, 12; 48, 18; 48, 21; 49, 24; 49, 25; 53, 10; 56, 4; 57, 1; 57, 8; 58, 5; 58, 7; 58, 9; 58, 13; 62, 8; 62, 8; 63, 15; 64, 1; 66, 8; 66, 8;

de[2] : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei) : prep. : „von, seit" : „de, depuis" : (651x)
de *prep.* 651x;

deal : (1392 DERS) : s. n. : „Hügel" : „colline" : (14x)
deal *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 17;
dealul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 14; 30, 25; 40, 4;
dealuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 15;
dealurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 2, 2; 10, 18; 42, 15; 44, 23; 49, 13; 54, 10; 55, 12;
dealurile *subst. comun neutru pl. voc. art.* 10, 32;
dealurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 9, 18;

deasúpra : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „über" : „sur, au-dessus (de)" : (4x)
deasupra *adv.* 38, 21; 45, 8;
deasupra *prep.* 14, 13; 14, 14;

deci : (1551-1553 ES) : conj. : „also" : „donc, ainsi" : (4x)
deci *conjuncţie coord.* 3, 9; 5, 13; 27, 5; 33, 23;

decínde : (1551-1553 ES) : adv. : „jenseits" : „au-delà" : (4x)
decindea *adv. de loc* 7, 20; 9, 1; 18, 1; 18, 2;

decît : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „als" : „que" : (12x)
decît *adv.* 2, 2; 7, 15; 8, 4; 13, 12; 13, 12; 17, 3; 17, 3; 28, 24; 53, 3; 54, 1; 56, 4; 65, 24;

dedesúbt : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „unten, darunter" : „au dessous de, en dessous" : (2x)
dedesuptul *prep.* 10, 4; 14, 11;

defăimá : (1551-1553 ES) : v. I. : „verwerfen, verachten" : „rejeter, mépriser" : (9x)
am defăimat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 27, 4;
au defăimat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 1, 2;
defaimă *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 1;
defăima *verb indicativ imperfect 3 sg.* 33, 1; 49, 7;
defăimatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 22;
defăimînd *verb gerunziu* 48, 8;
vei defăima *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 48, 8;
vor defăima *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 63, 8;

defăimáre : (1649 MARD.) : s. f. : „Übertretung" : „méchanceté" : (2x)
defăimarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 11; 51, 7;

defăimát : (1668-1670 HERODOT) : adj. : „verachtet" : „méprisé" : (1x)
defăimat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 33, 19;

defăimătór : (1688 BIBLIA) : s. n. : „Ungetreue" : „infidèle" : (1x)
defăimătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 33, 1;

déget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finger" : „doigt" : (3x)
dêgetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 17, 8; 59, 3;
dêgetul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 8;

degrábă : (c. 1640 URECHE[2] 81) : adv. : „schnell" : „vite" : (2x)
degrabă *adv.* 5, 26; 9, 1;

démon : (1642 CAZ. GOV. 17) : s. m. : „Teufel" : „diable" : (1x)
dimonilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 65, 3;

demúlt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „ früher" : „jadis" : (2x)
demult *adv. de timp* 37, 26;
mai demult *adv. de timp* 48, 7;

deodátă : (1559-1560 BRATU) : adv. : „zugleich" : „en même temps" : (3x)
deodată *adv.* 1, 28; 66, 8; 66, 17;

depárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „fern, weit" : „loin" : (23x)
departe *adv. de loc* 5, 26; 10, 3; 13, 5; 17, 13; 22, 3; 26, 15; 27, 9; 29, 13; 33, 13; 33, 17; 39, 3; 43, 6; 46, 11; 46, 12; 49, 12; 57, 9; 57, 19; 59, 11; 59, 14; 60, 4; 60, 9; 65, 5; 66, 19;

depărtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) entfernen, verlassen" : „chasser, (s')éloigner, abandonner" : (11x)
am depărtat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 14;
depărtară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 33, 14;
depărtaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 52, 11; 52, 11;
depărtă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 59, 9;
ne-am depărtat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 13;
s-au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 59, 11;
s-au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 27;
să vor depărta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 19;
se va depărta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 46, 13;
te vei depărta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 57, 8;

depărtáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 238) : s. f. : „1. Entfernung, 2. Ferne" : „distance, éloignement" : (1x)
depărtarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 66, 15;

depărtát : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 166) : adj. : „entfernt, fern" : „distant, éloigné" : (3x)
cel depărtat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 42, 19;
depărtat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 55, 9;
depărtată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 55, 9;

descălţá : (1581-1582 PO) : v. I : „die Schuhe ausziehen" : „retirer les chaussures" : (1x)
descultă *verb imp. 2 sg.* 20, 2;

deschíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „öffnen" : „ouvrir" : (21x)
am deşchis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 48, 8;
aţi deşchis *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 57, 4;
deşchide *verb imp. 2 sg.* 37, 17; 50, 6;
deşchide *verb indicativ prezent 3 sg.* 22, 22; 53, 7; 53, 7;
deşchideţi *verb imp. 2 pl.* 13, 2; 26, 2;
deşchide-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 1; 45, 3;
deşchise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 14; 37, 14;
deşchizînd *verb gerunziu* 10, 14;
s-au deşchis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 18;
să deşchizi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 42, 7;
să vor deşchide *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 5; 60, 11;
va deşchide *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 22;
vei deşchide *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 64, 1;
voiu deşchide *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 41, 18;

deschís : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „offen" : „ouvert" : (1x)
deşchise *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 42, 20;

descoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufdecken, öffnen, enthüllen" : „découvrir, dévoiler" : (13x)
a să descoperi *verb infinitiv prezent* 49, 9; 56, 1;
descopere *verb imp. 2 sg.* 47, 2; 47, 2;
descoperi-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 47, 3;
s-au descoperit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 53, 1;
va descoperi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 16; 24, 1; 26, 21; 52, 10;
vă descoperiţi *verb imp. 2 pl.* 44, 8;
vor descoperi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 22, 8; 22, 9;

descoperít (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „aufgedeckt" : „découvert" : (1x)
descoperite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 22, 14;

descúlţ : (1551 DERS / în top. *Desculţi*) : adj. : „barfuss" : „nu-pieds" : (3x)
desculţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 20, 4;
desculţu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 20, 2; 20, 3;

desculţá → descălţa

desfătá : (1642 CAZ. GOV. 321) : v. I : „(sich) ergötzen" : „(se) délecter" : (3x)
să va desfăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 3;
să vă desfătaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 66, 11;
v-aţi desfătat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 57, 4;

desfătát : (1581 CORESI, EV. 274) : adj. : „lustig" : „gai" : (1x)
desfătată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 6;

desfrînă : (1688 BIBLIA) : v. I : „umher streunen" : „parcourir" : (1x)
desfrînează-te *verb imp. 2 sg.* 23, 16;

desíş : (1649 MARD.) : s. n. : „Dickicht" : „fourré" : (1x)
desişurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 9, 18;

despicát : (1590 DERS / în top. *Despicaţi*) : adj. : „gespalten" : „fourchu, séparé" : (1x)
cel despicat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 19, 9;

déspre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. nach, vor, bezüglich, 2. von ... her" : „1. vers, au sujet de, 2. de" : (5x)
despre *prep.* 9, 12; 10, 26; 10, 26; 14, 13; 59, 2;

destúl : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. reichlich, 2. genug" : „1. suffisant, 2. assez" : (2x)
destul *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 40, 16;
destule *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 40, 16;

deşért : (înc. sec XVI PS. H.) : adj./s. : „1. leer, 2. ins Leere, vergeblich" : „1. vide, 2. (en) vain, vainement" : (28x)
cea deşartă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 31, 2;
cêle deşarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* 30, 15;
cêle deşarte *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 59, 4;
celor deşarte *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 20;
dăşărt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 65, 23;
deşartă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 13; 28, 29; 30, 15; 30, 28; 33, 11;
deşarte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 6; 59, 4;
deşarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 32, 6;
deşărt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 55, 11;
deşărt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 8, 19; 27, 3; 28, 17; 29, 8; 29, 8; 30, 5; 30, 7; 30, 7; 44, 9; 45, 18; 45, 19; 49, 4;
deşert *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 22, 2; 41, 29;

deşertá : (înc. sec XVI PS. H.) : v. I : „aus-, entleeren, ausräu-

men" : „vider" : (1x)
ai deşărtat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 51, 17;

deşí : (1559-1560 BRATU) : conj. : „obwohl" : „bien que" : (2x)
deşi *conjuncţie subord.* 49, 15; 57, 5;

detuná : (c. 1564 CORESI, CAZ. 41) : v. I. : „blitzen" : „fulgurer" : (1x)
detuna-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 30;

detunătúră : (1572 BGL / în top. *Detunătura* Firěţeloru) : s. f. : „Blitz" : „foudre" : (1x)
detunătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 41, 15;

dezbrăcá : (1551-1553 ES) : v. I. : „ausziehen" : „déshabiller" : (2x)
dezbracă *verb imp. 2 sg.* 52, 2;
dezbrăcaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 32, 11;

dezlegá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „losbinden, aufbinden, auflösen" : „délier" : (4x)
dezleagă *verb imp. 2 sg.* 58, 6; 58, 6;
dezlegă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 40, 2;
vor dezlega *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27;

diadémă : (c. 1683-1686 MS. 45, 414/[1]) : s. f. : „Diadem" : „diadème" : (1x)
diadima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 62, 3;

diávol : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Teufel" : „diable" : (3x)
diavoli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 21;
diavolului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 65, 10;
diiavoli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 34, 14;

dimineáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./adv. : „1. Morgen, 2. morgens" : „1. le matin, 2. matin" : (11x)
dimineaţa *adv. de timp* 17, 11; 28, 19; 28, 19; 37, 36; 38, 13;
dimineaţă *adv. de timp* 5, 11;
dimineaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 17, 14;
dimineaţa *adv. de timp* 14, 12; 21, 11; 50, 5; 50, 5;

din : (1521 NEACŞU) : prep. : „aus, von" : „de" : (150x)
den *prep.* 1, 12; 2, 3; 2, 3; 3, 19; 4, 4; 6, 6; 6, 13; 7, 17; 7, 22; 7, 25; 7, 25; 8, 19; 8, 19; 9, 20; 10, 32; 11, 1; 11, 1; 11, 12; 11, 16; 12, 3; 13, 5; 13, 13; 14, 9; 14, 12; 14, 17; 14, 29; 16, 8; 16, 10; 17, 13; 19, 3; 19, 3; 21, 1; 21, 13; 22, 5; 22, 19; 22, 19; 23, 1; 24, 18; 24, 18; 26, 13; 26, 19; 27, 1; 28, 1; 28, 14; 29, 1; 29, 4; 29, 18; 29, 19; 30, 11; 32, 13; 33, 14; 34, 4; 35, 9; 36, 16; 36, 18; 36, 19; 36, 20; 36, 20; 36, 20; 37, 20; 37, 26; 37, 32; 37, 32; 37, 36; 38, 6; 38, 9; 38, 12; 38, 13; 38, 18; 38, 18; 39, 3; 39, 4; 39, 4; 39, 6; 39, 7; 40, 2; 41, 9; 41, 24; 42, 7; 42, 7; 42, 14; 43, 6; 43, 11; 43, 13; 44, 2; 44, 6; 44, 9; 44, 14; 44, 24; 44, 25; 45, 5; 45, 6; 45, 14; 45, 21; 45, 21; 45, 23; 46, 3; 46, 3; 46, 6; 46, 9; 46, 9; 47, 12; 47, 14; 47, 15; 48, 1; 48, 3; 48, 8; 48, 10; 48, 20; 48, 21; 49, 1; 49, 5; 49, 9; 49, 12; 51, 17; 51, 18; 51, 18; 51, 22; 52, 11; 54, 6; 55, 11; 57, 2; 57, 13; 57, 14; 58, 2; 58, 7; 58, 10; 58, 11; 58, 13; 59, 5; 59, 6; 59, 21; 59, 21; 61, 8; 62, 10; 63, 9; 63, 11; 63, 15; 63, 15; 64, 4; 64, 4; 65, 8; 65, 8; 66, 3; 66, 6; 66, 6; 66, 20; 66, 23; 66, 23; 66, 24;

dinaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „vorher, vor" : „plus tôt à l'avance, devant" : (6x)
denainte *adv. de timp* 41, 26;
mai denainte *adv. de timp* 41, 22; 48, 3; 48, 7;
denaintea *prep.* 1, 16; 38, 20;

dinapói : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „hinter" : „derrière" : (6x)
denapoi *adv. de loc* 30, 21;
denapoia *prep.* 38, 17; 45, 14; 57, 8; 59, 13; 65, 2;

dinăúntru : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „(dr)innen" : „(à/de l') intérieur" : (2x)
denlăuntru *adv. de loc* 51, 23;
denlăuntrul *prep.* 16, 11;

dindărắt : (1559-1560 BRATU) : prep. : „hinten" : „derrière" : (1x)
dendărătul *prep.* 41, 2;

dintíi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./num. ord. : „(der) erste" : „(le) premier, premièrement" : (7x)
cea dentîiu *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* 23, 17;
cel dentîiu *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* 48, 12; 65, 16;
cêle dentîiu *num. ord. fem. pl. nom./ac. art.* 42, 9; 43, 18;
dentîiu *adv.* 41, 4; 60, 9;

díntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „aus" : „de" : (16x)
dentr- *prep.* 13, 9;
dentru *prep.* 19, 26; 30, 32; 34, 1; 34, 16; 41, 28; 42, 5; 42, 25; 43, 9; 44, 11; 44, 15; 47, 15; 63, 3; 63, 17; 66, 19; 66, 21;

dínsul, **dínsa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „1. er, 2. selbst" : „1. il, 2. -même" : (37x)
dînsa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* 2, 3; 24, 1; 27, 5; 37, 14; 37, 29; 37, 33; 37, 35; 45, 9;
dînsul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* 13, 20; 29, 7; 33, 24; 34, 1; 34, 1; 35, 9; 36, 6; 37, 22; 40, 19; 42, 5; 42, 5; 44, 15; 52, 15; 65, 19; 66, 10;
dînşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* 6, 10; 7, 6; 13, 3; 14, 2; 19, 20; 19, 22; 20, 6; 25, 5; 31, 3; 34, 17; 42, 16; 42, 22; 56, 7; 66, 19;

doámnă : (1462 DLRV / în top. *Doamna*) : s. f. : „Herrin" : „maîtresse" : (1x)
doamna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 2;

doar : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. etwa, wohl, vielleicht, 2. ob (etwa)" : „1. peut-être, 2. si" : (9x)
doară *adv.* 15, 7; 28, 24; 30, 29; 30, 33; 36, 5; 36, 18; 37, 12; 40, 27; 45, 9;

dobitóc : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „1. Tier, 2. Herde" : „1. animal, 2. troupeau" : (4x)
dobitoace *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 46, 1;
dobitoacele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 30, 23; 40, 16; 63, 14;

doborí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „niederwerfen, niederschlagen" : „faire tomber, abattre" : (1x)
oborîtu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 16, 9;

dóctor : (1535-1546 DERS) : s. m. : „Arzt" : „médicin" : (1x)
dohtorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 26, 14;

doi : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zwei" : „deux" : (7x)

cêle doao *num. card. neutru nom./ac.* 7, 4;
celor doi *num. card. masc. gen./dat.* 7, 16;
doao *num. card. fem. nom./ac.* 6, 2; 6, 2; 6, 2; 22, 11; 36, 8;

dóică : (1528 DOR) : s. f. : „Amme" : „nourrice" : (1x)
doici *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* 49, 23;

dóilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/die zweite" : „le/la deuxième" : (2x)
al doilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* 37, 30; 61, 7;

domn : (1472 DERS / în top. *Domneşti*) : s. m. : „1. Herr, 2. Gott, 3. Fürst" : „1. Seigneur, 2. Dieu, 3. prince" : (457x)
Doamne *subst. propriu masc. sg. voc. neart.* 6, 11; 12, 1; 24, 16; 25, 1; 25, 1; 26, 11; 26, 12; 26, 13; 26, 13; 26, 15; 26, 16; 26, 17; 33, 2; 37, 17; 37, 17; 37, 17; 37, 17; 37, 18; 37, 20; 38, 3; 38, 16; 38, 20; 53, 1; 63, 16; 63, 17; 64, 9; 64, 12;
domn *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 10, 8; 64, 8;
domni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 19, 4;
Domnu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 6;
domnul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 24, 2; 36, 8; 36, 12; 36, 12; 37, 4;
Domnul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 1, 2; 1, 4; 1, 9; 1, 11; 1, 18; 1, 24; 1, 28; 2, 11; 2, 17; 3, 1; 3, 7; 3, 12; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 16; 3, 17; 4, 4; 5, 13; 5, 16; 5, 25; 6, 1; 6, 3; 6, 5; 7, 3; 7, 7; 7, 10; 7, 11; 7, 12; 7, 14; 7, 18; 7, 20; 8, 1; 8, 3; 8, 5; 8, 7; 8, 10; 8, 11; 8, 13; 8, 18; 9, 8; 9, 13; 9, 14; 9, 17; 10, 12; 10, 12; 10, 16; 10, 20; 10, 23; 10, 23; 10, 24; 10, 26; 10, 33; 11, 9; 11, 11; 11, 15; 12, 2; 12, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 14, 1; 14, 3; 14, 5; 14, 22; 14, 22; 14, 24; 14, 26; 14, 32; 16, 13; 16, 14; 17, 3; 17, 6; 17, 10; 18, 4; 19, 1; 19, 4; 19, 12; 19, 14; 19, 17; 19, 20; 19, 21; 19, 21; 19, 22; 19, 22; 19, 25; 20, 2; 20, 3; 21, 6; 21, 10; 21, 16; 21, 16; 22, 5; 22, 12; 22, 15; 22, 17; 22, 25; 22, 25; 23, 9; 23, 11; 24, 1; 24, 23; 25, 6; 25, 8; 25, 9; 26, 4; 26, 21; 27, 5; 27, 12; 28, 5; 28, 16; 28, 21; 28, 22; 28, 29; 29, 6; 29, 10; 29, 13; 29, 14; 29, 19; 29, 22; 30, 1; 30, 12; 30, 15; 30, 15; 30, 18; 30, 20; 30, 26; 30, 30; 31, 3; 31, 4; 31, 4; 31, 5; 31, 9; 32, 6; 33, 6; 33, 10; 33, 22; 33, 22; 33, 22; 33, 22; 34, 16; 35, 10; 36, 7; 36, 10; 36, 10; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 6; 37, 6; 37, 15; 37, 16; 37, 21; 37, 24; 37, 33; 37, 34; 38, 1; 38, 2; 38, 5; 38, 7; 38, 15; 39, 6; 40, 5; 40, 10; 40, 10; 40, 18; 41, 17; 41, 21; 42, 5; 42, 6; 42, 8; 42, 13; 42, 21; 43, 1; 43, 3; 43, 10; 43, 12; 43, 14; 43, 15; 43, 16; 44, 2; 44, 14; 44, 24; 44, 24; 45, 1; 45, 3; 45, 5; 45, 7; 45, 11; 45, 13; 45, 14; 45, 17; 45, 18; 45, 18; 45, 19; 45, 21; 45, 24; 47, 4; 48, 2; 48, 16; 48, 16; 48, 17; 48, 17; 48, 20; 48, 22; 49, 1; 49, 4; 49, 5; 49, 7; 49, 7; 49, 8; 49, 14; 49, 14; 49, 15; 49, 18; 49, 22; 49, 22; 49, 23; 49, 25; 49, 26; 50, 1; 50, 4; 50, 4; 50, 8; 50, 8; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 50, 10; 51, 1; 51, 11; 51, 15; 51, 16; 51, 22; 51, 22; 52, 3; 52, 4; 52, 4; 52, 5; 52, 5; 52, 8; 52, 9; 52, 10; 52, 12; 53, 6; 53, 10; 53, 11; 54, 1; 54, 5; 54, 5; 54, 6; 54, 8; 54, 10; 54, 17; 55, 5; 55, 6; 55, 7; 55, 8; 55, 13; 56, 1; 56, 3; 56, 3; 56, 4; 56, 6; 56, 8; 57, 6; 57, 15; 57, 19; 58, 6; 58, 14; 59, 16; 59, 19; 59, 21; 59, 21; 60, 2; 60, 16; 60, 19; 60, 20; 60, 22; 61, 8; 61, 10; 61, 10; 61, 11; 61, 11; 62, 2; 62, 4; 62, 5; 62, 6; 62, 8; 62, 9; 62, 11; 62, 12; 63, 7; 63, 9; 63, 10; 63, 14; 65, 6; 65, 7; 65, 12; 65, 15; 65, 25; 66, 1; 66, 2; 66, 9; 66, 12; 66, 15; 66, 16; 66, 17; 66, 20; 66, 21; 66, 22; 66, 23;
domnului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 1, 3;
Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 1, 10; 1, 20; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 5; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 19; 2, 21; 5, 7; 5, 9; 5, 12; 5, 24; 6, 7; 7, 13; 9, 7; 9, 19; 11, 2; 12, 5; 13, 6; 13, 9; 13, 13; 18, 7; 18, 7; 19, 16; 19, 18; 19, 19; 19, 19; 19, 20; 19, 21; 21, 8; 22, 14; 23, 18; 23, 18; 23, 18; 24, 4; 24, 5; 24, 14; 24, 15; 24, 15; 25, 8; 26, 8; 26, 10; 26, 20; 27, 13; 28, 2; 28, 14; 30, 27; 30, 29; 30, 31; 30, 33; 33, 21; 34, 2; 34, 6; 34, 8; 35, 2; 37, 1; 37, 14; 37, 14; 37, 32; 37, 36; 38, 4; 39, 5; 39, 8; 40, 2; 40, 3; 40, 5; 40, 13; 41, 20; 42, 10; 48, 1; 49, 5; 50, 6; 50, 6; 50, 10; 51, 3; 51, 17; 51, 20; 51, 20; 52, 11; 53, 1; 54, 17; 56, 6; 58, 14; 59, 1; 59, 19; 60, 1; 60, 6; 60, 9; 60, 14; 61, 1; 61, 2; 61, 3; 61, 6; 62, 3; 63, 7; 63, 7; 64, 2; 66, 5; 66, 5; 66, 6; 66, 14; 66, 16; 66, 20; 66, 20;

domní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)herrschen" : „dominer, régner" : (3x)
domnesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 42, 19;
domnescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 7, 18;
va domni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 22;

domníe : (1521 NEACŞU) : s. f. : „Herrschaft, Regierung" : „seigneurerie, règne" : (3x)
domnie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 10;
domniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 6;
domniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 10, 10;

dormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlafen" : „dormir" : (7x)
au dormit *verb indicativ prezent 3 pl.* 14, 18;
dorm *verb indicativ prezent 3 pl.* 51, 20; 65, 4;
dormi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 1, 21;
dormu *verb indicativ prezent 3 pl.* 57, 8;
vei dormi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 21, 13;
vor dormi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27;

dormitá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „s'assoupir" : „einnicken" : (2x)
a dormita *verb infinitiv prezent* 56, 10;
vor dormita *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27;

dosăditór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Peiniger" : „bourreau" : (1x)
dosăditoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 12;

dovedeálă : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Nachweis" : „justification" : (1x)
dovedeala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 50, 2;

dovedí : (1645 VARLAAM, R. 227) : v. IV : „zeigen" : „prouver, révéler" : (2x)
va dovedi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 4; 11, 3;

dregătór : (1551-1553 ES) : s. m. : „Verwalter" : „administrateur" : (3x)
diregătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 36, 3; 36, 22; 37, 2;

dregătoríe : (1563 CORESI, PRAXIU 352) : s. f. : „1. Würde, 2. Amt" : „1. dignité, 2. administration" : (2x)

diregătoriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 19; 22, 21;

drept : (1437 DERS / în top. *Dereptul*) : adj./prep./s. : „1. gerade, 2. recht, richtig, 3. rechts, 4. Recht, 5. Gerechter" : „1. droit, 2. juste(ment), 3. à droite, 4. droit, 5. juste" : (39x)
cea direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 41, 10;
cel direpț *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 9; 5, 23; 5, 23; 29, 21; 47, 3; 53, 11;
direapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 19; 9, 20; 30, 21; 41, 10; 44, 20; 45, 1; 48, 13; 52, 14; 54, 3; 63, 12;
direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 26, 7; 33, 15; 58, 2; 59, 15;
direpț *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 32, 1; 45, 21;
direpț *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 60, 21;
direpț *prep.* 8, 19; 55, 2;
dirêpte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 40, 3; 45, 13;
dirêpte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 40, 4; 42, 16; 59, 4;
dirêptei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 62, 8;
direptul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 51, 1; 57, 1; 57, 1;
direpți *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 54, 17; 57, 1;
direpților *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 61, 8;
drept *prep.* 58, 4;

dreptáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gerechtigkeit, 2. Recht" : „1. justice, 2. droit" : (54x)
dereptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 42, 6;
direptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 7; 5, 16; 9, 7; 10, 22; 11, 5; 16, 5; 26, 2; 26, 9; 26, 10; 32, 16; 33, 5; 33, 15; 39, 8; 41, 2; 45, 8; 45, 8; 45, 13; 45, 19; 45, 23; 45, 24; 46, 12; 48, 1; 49, 13; 54, 14; 56, 1; 58, 2; 60, 17; 63, 1;
direptatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 21; 32, 17; 38, 19; 41, 13; 46, 13; 48, 18; 51, 5; 51, 6; 51, 8; 57, 12; 58, 8; 59, 9; 59, 14; 59, 17; 61, 8; 61, 11; 62, 1; 62, 2; 64, 5; 64, 6;
direptății *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 1, 26; 32, 17; 33, 6; 61, 3; 63, 7;

drum : (1446 DERS / în top. sl. Velikyj *Drum*) : s. n. : „Weg" : „chemin" : (1x)
drumului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 5, 25;

dúce : (1521 NEACȘU) : v. III : „1. tragen, 2. (fort-, davon)gehen" : „1. emmener, 2. (s'en) aller" : (7x)
duce-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 12;
duse-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 24, 11;
să duce *verb indicativ prezent 3 sg.* 32, 2;
să duse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 37; 38, 12;
va duce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 57, 13; 64, 6;

duh : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Atem, Hauch, 2. Geist" : „1. souffle, 2. esprit" : (36x)
duh *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 4, 4; 4, 4; 19, 14; 28, 6; 29, 10; 32, 15; 61, 3; 63, 14;
duhu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 37, 7;
duhul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 3; 11, 4; 19, 3; 25, 4; 26, 9; 26, 18; 27, 8; 27, 8; 29, 24; 30, 1; 34, 16; 38, 12; 42, 1; 42, 5; 44, 3; 48, 16; 57, 16;
Duhul *subst. propriu neutru sg. nom./ac. art.* 59, 21; 61, 1; 63, 10; 63, 11;
duhului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 33, 11; 65, 14;

dúlce : (1433 DERS / în antr. *Dulce*) : adj./s. : „süß" : „doux" : (3x)
cel dulce *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 20;
dulce *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 20; 44, 16;

dumbrávă : (1483 DLRV / în antr. Ivan *Dumbrava*) : s. f. : „Aue" : „pré" : (12x)
dumbravă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 2; 21, 13; 29, 17; 32, 15; 37, 24; 44, 14; 65, 9;
dumbrăvi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 19;
dumbrăvii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 9, 18; 56, 9;
dumbrăvile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 10, 18;
o dumbravă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 9;

dumicá : (1643 VARLAAM, C. 455) : v. I : „zerreiben" : „broyer" : (1x)
dumică *verb imp. 2 sg.* 58, 7;

dumnezéu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gott" : „Dieu" : (191x)
al lui Dumnezău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 44, 5; 44, 5;
Dumnăzău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 5, 16; 58, 2;
dumnezăii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 3; 42, 17;
Dumnezău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 16; 4, 2; 7, 17; 8, 8; 8, 10; 8, 17; 8, 18; 9, 6; 9, 11; 13, 19; 14, 27; 17, 10; 23, 17; 24, 21; 27, 1; 31, 1; 37, 16; 37, 20; 37, 22; 38, 7; 39, 7; 41, 17; 41, 21; 42, 5; 42, 6; 42, 8; 42, 21; 42, 24; 43, 10; 43, 10; 43, 11; 43, 13; 43, 14; 43, 15; 44, 2; 44, 6; 44, 6; 44, 6; 44, 9; 44, 23; 44, 23; 45, 5; 45, 5; 45, 6; 45, 7; 45, 7; 45, 8; 45, 11; 45, 14; 45, 14; 45, 15; 45, 18; 45, 21; 45, 22; 45, 24; 46, 9; 51, 13; 51, 20; 51, 22; 52, 4; 52, 7; 53, 4; 57, 21; 58, 9; 60, 19; 61, 9; 64, 4; 65, 16; 65, 23;
Dumnezăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 8, 19; 12, 2; 17, 6; 21, 16; 24, 16; 29, 23; 30, 18; 30, 29; 33, 5; 33, 21; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 16; 37, 17; 37, 21; 38, 5; 40, 1; 41, 10; 41, 13; 41, 17; 42, 13; 43, 1; 43, 3; 45, 3; 45, 3; 45, 15; 48, 2; 48, 17; 51, 15; 52, 10; 52, 12; 55, 5; 55, 7; 58, 11; 60, 16; 65, 16;
Dumnezăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 2, 3; 28, 26; 37, 38; 40, 3; 40, 8; 48, 1; 58, 2; 58, 13; 61, 6; 62, 3;
dumnezei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 37, 19; 41, 23; 44, 15; 45, 20;
dumnezeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 36, 18; 36, 20; 37, 12;
dumnezeu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 44, 11; 44, 17;
Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 6, 12; 10, 21; 25, 8; 25, 10; 26, 4; 30, 18; 31, 3; 36, 7; 36, 15; 36, 18; 36, 20; 40, 27; 40, 28; 40, 28; 40, 31; 41, 4; 45, 25; 49, 13; 49, 23;
dumnezeul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 36, 19; 36, 19; 44, 17;
Dumnezeul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 7, 11; 10, 26;

21, 10; 25, 1; 25, 9; 26, 12; 26, 13; 35, 4; 37, 10; 37, 20; 40, 10; 40, 27; 41, 14; 45, 1; 49, 5; 49, 7; 54, 5; 54, 6; 66, 9;
Dumnezeule *subst. propriu masc. sg. voc. art.* 26, 9;
Dumnezeului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 35, 2; 49, 4; 59, 13;
lui Dumnezău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 1, 10; 2, 2; 28, 13; 38, 11; 38, 20; 38, 22; 40, 5; 42, 12; 42, 19; 58, 8; 59, 2;
lui Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 11, 3; 30, 9; 34, 6; 54, 13;

dúpă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach" : „après, selon" : (18x)
după *prep.* 1, 26; 3, 10; 6, 12; 11, 3; 11, 3; 16, 2; 23, 15; 23, 17; 27, 11; 36, 6; 40, 26; 43, 10; 44, 6; 56, 11; 60, 22; 63, 7; 63, 7; 65, 22;

dureá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schmerzen" : „faire mal" : (1x)
vor durea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 10;

durére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schmerz" : „douleur, souffrance, peine" : (16x)
durêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 5; 14, 3; 19, 10; 23, 5; 32, 10; 40, 29; 53, 4; 59, 4;
durêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 26; 35, 10; 38, 15; 49, 4; 51, 11; 53, 11; 65, 14; 66, 7;

dvorí : (1581 CORESI, EV. 88) : v. IV : „aufwarten, stehen" : „se présenter, se tenir" : (1x)
vor dvori *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 10;

E

egipteán : (1559-1560 BRATU) : adj./s. m. : „Ägypter" : „Égyptien" : (19x)
eghiptean *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 31, 3;
eghiptêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 19, 15; 19, 22; 19, 24; 30, 2; 36, 9;
eghiptênii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 2; 19, 5; 19, 16; 19, 21; 19, 23; 19, 23; 20, 5; 30, 7;
eghiptênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 19, 2; 19, 3; 19, 17; 19, 21; 20, 3;

el, **ea** : (1425 DERS) : pron. pers. : „er, sie; sie" : „il, lui, elle; ils, elles" : (1073x)
a lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* 26, 14;
a lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* 56, 11;
ai lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* 13, 5; 34, 12;
al lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* 52, 10; 63, 10;
ale lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* 31, 7; 56, 7;
ale lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* 12, 4; 36, 7;
ea *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* 1, 7; 1, 21; 5, 2; 5, 6; 5, 6; 5, 14; 9, 7; 10, 15; 14, 23; 15, 5; 15, 7; 16, 8; 16, 12; 18, 6; 19, 17; 23, 7; 27, 3; 27, 4; 27, 4; 27, 11; 28, 4; 28, 16; 29, 2; 29, 11; 29, 16; 30, 21; 36, 10; 37, 33; 37, 33; 37, 34; 41, 2; 41, 4; 41, 4; 42, 10; 48, 17; 50, 1; 65, 7; 65, 7; 65, 18;
ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* 1, 27; 5, 2; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 14; 6, 13; 6, 13; 7, 6; 10, 11; 13, 10; 15, 2; 15, 3; 15, 4; 15, 8; 15, 8; 16, 3; 16, 8; 19, 19; 23, 8; 23, 11; 23, 13; 23, 18; 23, 18; 24, 1; 26, 17; 27, 2; 27, 3; 28, 18; 30, 14; 31, 4; 33, 20; 34, 10; 42, 11; 44, 26; 47, 8; 49, 15; 49, 15; 61, 11;
ei *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* 1, 2; 1, 29; 2, 9; 3, 3; 5, 11; 5, 13; 5, 25; 5, 25; 5, 30; 5, 30; 7, 6; 8, 15; 9, 4; 9, 16; 10, 19; 10, 19; 10, 20; 10, 26; 11, 2; 11, 6; 13, 8; 14, 1; 14, 2; 14, 2; 14, 25; 17, 13; 17, 13; 18, 6; 19, 1; 19, 3; 19, 4; 19, 16; 19, 17; 19, 20; 19, 20; 19, 22; 19, 22; 20, 5; 22, 13; 23, 5; 24, 13; 25, 4; 27, 8; 27, 8; 27, 11; 27, 11; 27, 11; 29, 14; 30, 14; 30, 22; 30, 28; 30, 28; 30, 31; 30, 32; 31, 2; 33, 8; 33, 8; 34, 2; 34, 2; 34, 7; 35, 10; 36, 8; 36, 12; 37, 12; 37, 19; 37, 38; 39, 2; 40, 24; 40, 24; 41, 3; 41, 12; 41, 16; 41, 16; 41, 17; 41, 28; 42, 16; 42, 17; 42, 19; 42, 25; 42, 25; 42, 25; 42, 25; 43, 9; 44, 15; 45, 24; 46, 2; 47, 6; 47, 14; 48, 13; 48, 21; 49, 10; 49, 10; 49, 10; 49, 18; 49, 18; 51, 11; 51, 15; 54, 17; 56, 7; 57, 9; 57, 19; 58, 2; 59, 9; 59, 9; 59, 9; 59, 16; 60, 9; 60, 22; 61, 9; 61, 9; 63, 3; 63, 3; 63, 5; 63, 6; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 10; 63, 10; 63, 11; 63, 13; 63, 14; 65, 21; 65, 21; 65, 23; 65, 24; 65, 24; 66, 3; 66, 4; 66, 12; 66, 21;
el *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* 1, 6; 6, 13; 7, 1; 7, 1; 7, 14; 7, 15; 8, 13; 8, 13; 8, 13; 8, 17; 8, 20; 9, 11; 10, 7; 10, 15; 10, 17; 11, 3; 11, 10; 11, 15; 12, 2; 12, 2; 13, 20; 13, 20; 14, 32; 16, 5; 17, 7; 18, 2; 19, 16; 20, 1; 21, 9; 22, 11; 22, 11; 22, 21; 22, 23; 22, 24; 22, 25; 24, 5; 24, 6; 24, 20; 25, 11; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 30, 18; 30, 32; 31, 2; 31, 4; 31, 8; 34, 11; 34, 17; 34, 17; 35, 9; 36, 3; 36, 6; 36, 7; 36, 10; 37, 7; 37, 9; 37, 38; 37, 38; 38, 1; 38, 1; 38, 16; 39, 3; 40, 2; 40, 10; 40, 13; 40, 14; 40, 18; 40, 19; 40, 22; 42, 1; 42, 1; 42, 1; 42, 5; 42, 5; 42, 13; 42, 24; 43, 7; 43, 7; 43, 7; 44, 6; 44, 11; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 15; 44, 15; 44, 16; 44, 17; 45, 12; 45, 13; 45, 18; 45, 18; 45, 18; 45, 18; 45, 24; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 11; 48, 15; 49, 5; 49, 7; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 3; 51, 23; 52, 9; 52, 15; 53, 2; 53, 2; 53, 4; 53, 5; 53, 5; 53, 6; 53, 7; 53, 10; 53, 12; 54, 9; 55, 4; 55, 6; 56, 8; 57, 17; 57, 17; 57, 17; 57, 18; 57, 18; 62, 2; 62, 11; 62, 12; 63, 9; 63, 10; 65, 5; 66, 10; 66, 10; 66, 10; 66, 10; 66, 14;
i *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* 7, 6; 9, 16; 10, 20; 13, 16; 14, 2; 14, 2; 16, 9; 17, 13; 23, 5; 27, 11; 30, 22; 34, 2; 34, 2; 39, 7; 49, 13; 49, 18; 49, 21; 56, 7; 57, 13; 58, 7; 59, 9; 59, 16; 59, 16; 59, 16; 60, 22; 63, 3; 63, 6; 63, 9; 63, 9; 63, 13; 63, 14;
i *pron. pers. 3 sg. dat. neacc.* 29, 8; 29, 8;
iale *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* 5, 9; 10, 6; 26, 6; 34, 16; 34, 16; 36, 1; 41, 7; 41, 7; 42, 10; 43, 19; 44, 23; 46, 1; 48, 7; 56, 2; 62, 9; 62, 9;
îi *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* 19, 10; 19, 22; 30, 22; 30, 22; 49, 10; 51, 11; 57, 13; 58, 3;
îl *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* 19, 3; 20, 1; 31, 8;
l *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* 1, 3; 3, 8; 3, 8; 6, 6; 7, 1; 7, 1; 8, 10; 9, 4; 9, 13; 10, 15; 10, 17; 11, 3; 17, 7; 22, 21; 30, 17; 30, 19; 30, 30; 31, 1; 36, 10; 37, 9; 37, 38; 40, 19; 40, 19; 40, 23; 42, 3; 43, 7; 43, 7; 43, 7; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 17; 45, 13; 46, 7; 46, 11; 50, 7; 50, 7; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 22; 53, 6; 53, 10; 55, 6; 57, 17; 58, 7; 58, 7; 58, 11;

le *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* 1, 18; 1, 18; 2, 18; 2, 19; 5, 12; 5, 12; 5, 17; 6, 7; 9, 17; 10, 6; 13, 16; 18, 5; 18, 5; 19, 21; 32, 6; 33, 15; 34, 16; 36, 1; 41, 7; 41, 15; 41, 20; 42, 16; 42, 16; 47, 6; 48, 3; 48, 9; 48, 21; 49, 22; 53, 11; 54, 2; 56, 2; 56, 6; 62, 9; 62, 10; 66, 2;

le *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* 10, 2; 30, 5; 30, 7; 39, 2; 43, 9; 43, 9;

lor *pron. pers. 3 pl. gen./dat. acc.* 1, 29; 1, 31; 1, 31; 2, 4; 2, 4; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 3, 3; 3, 4; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 16; 3, 17; 3, 18; 5, 18; 5, 18; 5, 21; 5, 24; 5, 24; 5, 25; 5, 27; 5, 27; 5, 27; 5, 28; 5, 28; 5, 28; 5, 30; 6, 10; 6, 10; 8, 19; 9, 4; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 10, 2; 10, 5; 10, 13; 10, 22; 10, 25; 11, 7; 13, 2; 13, 8; 13, 10; 13, 11; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 18; 13, 22; 14, 1; 14, 1; 14, 2; 14, 3; 14, 9; 14, 22; 14, 22; 14, 25; 14, 25; 14, 25; 14, 29; 15, 2; 15, 3; 15, 4; 17, 3; 17, 6; 17, 8; 17, 8; 18, 3; 19, 1; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 11; 19, 14; 19, 14; 19, 17; 19, 20; 23, 18; 24, 22; 25, 2; 26, 15; 26, 19; 27, 9; 27, 9; 28, 13; 29, 8; 29, 10; 29, 10; 29, 10; 29, 13; 29, 15; 29, 23; 30, 5; 30, 6; 30, 6; 30, 7; 30, 28; 30, 32; 31, 2; 31, 7; 33, 8; 33, 24; 34, 2; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 7; 34, 13; 34, 14; 34, 16; 34, 17; 35, 10; 35, 10; 36, 4; 37, 6; 37, 18; 37, 19; 37, 20; 37, 30; 39, 2; 39, 2; 40, 24; 41, 2; 41, 2; 41, 17; 41, 17; 41, 28; 42, 15; 42, 16; 42, 16; 43, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 15; 44, 18; 44, 18; 44, 20; 44, 25; 45, 20; 46, 1; 47, 6; 47, 14; 48, 14; 48, 21; 49, 9; 49, 11; 49, 23; 49, 26; 49, 26; 50, 2; 50, 10; 51, 7; 51, 11; 52, 15; 53, 11; 53, 12; 56, 4; 56, 5; 56, 7; 56, 11; 57, 5; 58, 1; 58, 1; 59, 5; 59, 6; 59, 6; 59, 6; 59, 7; 59, 7; 59, 7; 59, 8; 59, 8; 59, 9; 59, 15; 59, 15; 59, 21; 60, 9; 60, 10; 60, 11; 61, 3; 61, 6; 61, 7; 61, 8; 61, 8; 61, 9; 61, 9; 63, 3; 63, 4; 63, 6; 63, 8; 63, 9; 63, 10; 65, 2; 65, 4; 65, 6; 65, 6; 65, 6; 65, 6; 65, 6; 65, 16; 65, 16; 65, 17; 65, 21; 65, 22; 65, 23; 65, 24; 66, 3; 66, 3; 66, 3; 66, 4; 66, 4; 66, 4; 66, 5; 66, 12; 66, 18; 66, 18; 66, 19; 66, 20; 66, 24; 66, 24;

lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* 1, 3; 1, 30; 2, 3; 2, 6; 2, 10; 2, 19; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 3, 10; 3, 10; 3, 12; 3, 13; 4, 4; 4, 5; 5, 12; 5, 14; 5, 14; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 6, 1; 6, 2; 6, 3; 7, 2; 7, 2; 7, 4; 7, 14; 8, 3; 8, 7; 8, 8; 8, 12; 8, 17; 9, 6; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 7; 9, 11; 9, 17; 9, 17; 9, 19; 9, 20; 9, 21; 10, 4; 10, 4; 10, 7; 10, 8; 10, 11; 10, 12; 10, 26; 10, 27; 10, 27; 10, 28; 11, 1; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 10; 11, 11; 11, 15; 12, 4; 12, 4; 12, 6; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 14, 17; 14, 18; 14, 27; 16, 6; 16, 12; 17, 4; 17, 7; 18, 7; 19, 1; 19, 2; 21, 9; 21, 9; 22, 15; 22, 21; 22, 21; 22, 22; 22, 22; 22, 24; 24, 22; 25, 9; 25, 11; 25, 11; 26, 21; 27, 5; 27, 6; 27, 9; 27, 9; 28, 4; 28, 16; 28, 21; 28, 21; 28, 21; 28, 25; 29, 7; 29, 8; 29, 12; 29, 13; 29, 13; 30, 26; 30, 27; 30, 27; 30, 28; 30, 30; 30, 30; 30, 32; 30, 32; 31, 2; 31, 3; 31, 4; 32, 2; 32, 6; 32, 18; 33, 15; 33, 16; 33, 16; 33, 20; 34, 7; 34, 9; 34, 9; 34, 9; 34, 10; 34, 12; 34, 12; 34, 13; 34, 15; 34, 16; 34, 17; 35, 2; 36, 6; 36, 7; 36, 16; 36, 20; 36, 21; 36, 22; 37, 1; 37, 2; 37, 4; 37, 7; 37, 7; 37, 21; 37, 24; 37, 38; 37, 38; 37, 38; 37, 38; 38, 2; 38, 9; 39, 2; 39, 2; 39, 2; 39, 5; 40, 2; 40, 2; 40, 2; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 11; 40, 11; 40, 13; 40, 14; 40, 14; 40, 14; 40, 14; 40, 17; 40, 20; 40, 26; 40, 26; 40, 28; 41, 2; 41, 3; 41, 9; 42, 2; 42, 4; 42, 10; 42, 10; 42, 12; 42, 24; 42, 24; 42, 24; 42, 25; 44, 5; 44, 14; 44, 16; 44, 16; 44, 17; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 44, 20; 44, 26; 44, 26; 45, 1; 45, 1; 45, 1; 45, 13; 45, 16; 46, 6; 46, 7; 46, 11; 47, 4; 48, 2; 48, 15; 48, 16; 48, 20; 49, 2; 49, 2; 49, 5; 49, 7; 49, 7; 49, 13; 50, 1; 50, 3; 50, 10; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 14; 51, 17; 51, 22; 52, 11; 53, 2; 53, 3; 53, 3; 53, 5; 53, 6; 53, 7; 53, 7; 53, 8; 53, 8; 53, 8; 53, 9; 53, 9; 53, 9; 53, 11; 53, 11; 53, 11; 53, 12; 54, 5; 55, 7; 55, 7; 56, 2; 56, 3; 56, 6; 56, 6; 56, 11; 57, 2; 57, 14; 57, 15; 57, 17; 57, 18; 57, 18; 58, 2; 58, 5; 59, 1; 59, 16; 59, 16; 59, 17; 60, 2; 60, 21; 61, 11; 62, 8; 62, 8; 62, 11; 62, 11; 62, 11; 63, 1; 63, 7; 63, 7; 63, 12; 63, 12; 63, 12; 65, 20; 66, 5; 66, 8; 66, 11; 66, 11; 66, 15; 66, 15; 66, 16;

o *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* 1, 7; 3, 11; 9, 7; 10, 6; 10, 14; 11, 14; 13, 10; 13, 14; 14, 27; 22, 21; 22, 21; 28, 4; 28, 4; 29, 1; 29, 11; 29, 16; 36, 6; 36, 10; 37, 14; 37, 14; 37, 35; 38, 12; 40, 27; 44, 15; 44, 28; 48, 11; 53, 8; 58, 6; 59, 8;

elamiteán : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Elamiter" : „Élamite" : (3x)
elamitêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 11, 11;
elamitênii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 21, 2; 22, 6;

elén : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Hellene, Grieche" : „Grec" : (1x)
elini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 9, 12;

etióp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Äthiopier" : „Ethiopien" : (5x)
a ethiopilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 20, 4;
ethiopi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 20, 5;
ethiopilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 20, 3; 37, 9; 45, 14;

eu : (1521 NEACȘU) : pron. pers. : „ich" : „je, moi" : (331x)
eu *pron. pers. 1 sg. nom. acc.* 5, 5 ; 6, 5 ; 6, 5 ; 6, 8 ; 8, 18 ; 13, 3 ; 13, 3 ; 21, 8 ; 27, 3 ; 28, 16 ; 28, 28 ; 29, 14 ; 37, 7 ; 37, 24 ; 37, 26 ; 37, 28 ; 38, 8 ; 38, 10 ; 38, 19 ; 41, 4 ; 41, 4 ; 41, 10 ; 41, 13 ; 41, 13 ; 41, 14 ; 41, 17 ; 41, 17 ; 41, 25 ; 42, 6 ; 42, 8 ; 42, 9 ; 43, 3 ; 43, 4 ; 43, 10 ; 43, 10 ; 43, 11 ; 43, 12 ; 43, 12 ; 43, 15 ; 43, 19 ; 43, 25 ; 44, 3 ; 44, 6 ; 44, 6 ; 44, 7 ; 44, 24 ; 45, 2 ; 45, 3 ; 45, 4 ; 45, 5 ; 45, 7 ; 45, 7 ; 45, 7 ; 45, 8 ; 45, 12 ; 45, 12 ; 45, 12 ; 45, 13 ; 45, 18 ; 45, 19 ; 45, 21 ; 45, 22 ; 46, 4 ; 46, 4 ; 46, 4 ; 46, 4 ; 46, 4 ; 46, 4 ; 46, 9 ; 47, 6 ; 47, 8 ; 47, 10 ; 47, 10 ; 48, 12 ; 48, 12 ; 48, 12 ; 48, 15 ; 48, 15 ; 48, 17 ; 49, 4 ; 49, 15 ; 49, 18 ; 49, 21 ; 49, 21 ; 49, 23 ; 49, 25 ; 49, 25 ; 49, 26 ; 50, 6 ; 51, 12 ; 51, 12 ; 51, 15 ; 52, 6 ; 54, 11 ; 54, 16 ; 54, 16 ; 56, 3 ; 56, 4 ; 57, 11 ; 57, 12 ; 57, 16 ; 58, 5 ; 60, 16 ; 60, 22 ; 61, 8 ; 63, 1 ; 65, 11 ; 65, 18 ; 65, 24 ; 66, 4 ; 66, 9 ; 66, 9 ; 66, 12 ; 66, 13 ; 66, 18 ; 66, 18 ; 66, 22 ;
îmi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* 1, 13 ; 10, 14 ; 10, 14 ; 50, 4 ; 50, 8 ; 54, 9 ; 58, 2 ;
m *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* 1, 2 ; 12, 1 ; 29, 16 ; 29, 16 ; 30, 2 ; 37, 6 ; 38, 15 ; 40, 25 ; 45, 4 ; 45, 5 ; 49, 2 ; 49, 2 ; 49, 5 ; 49, 14 ; 49, 14 ; 57, 11 ; 57, 11 ; 61, 1 ; 61, 1 ; 65, 6 ; 65, 10 ;
mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* 1, 3 ; 1, 19 ; 1, 20 ; 6, 8 ; 21, 3 ; 21, 4 ; 22, 4 ; 22, 4 ; 27, 4 ; 29, 13 ; 30, 19 ; 33, 21 ;

43, 20 ; 44, 17 ; 44, 21 ; 45, 11 ; 46, 3 ; 46, 12 ; 48, 12 ; 49, 1 ; 50, 1 ; 51, 1 ; 51, 4 ; 51, 4 ; 51, 5 ; 51, 7 ; 55, 3 ; 55, 3 ; 56, 3 ; 58, 2 ; 60, 9 ; 61, 10 ; 65, 1 ; 65, 1 ; 65, 3 ;

mi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* 8, 2 ; 8, 18 ; 21, 2 ; 38, 15 ; 38, 16 ; 41, 28 ; 42, 8 ; 45, 11 ; 48, 5 ; 49, 5 ; 49, 20 ; 49, 21 ; 50, 5 ; 50, 5 ; 50, 6 ; 50, 9 ; 58, 4 ; 65, 7 ; 66, 1 ; 66, 3 ;

mie *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* 1, 11 ; 1, 12 ; 1, 14 ; 8, 2 ; 8, 3 ; 8, 5 ; 12, 1 ; 12, 2 ; 18, 4 ; 21, 16 ; 29, 13 ; 31, 4 ; 36, 5 ; 41, 28 ; 43, 10 ; 43, 12 ; 43, 23 ; 43, 24 ; 44, 7 ; 44, 16 ; 45, 23 ; 48, 5 ; 49, 3 ; 49, 5 ; 49, 6 ; 49, 20 ; 49, 20; 49, 21 ; 50, 4 ; 50, 5 ; 50, 6 ; 50, 8 ; 50, 9 ; 50, 9 ; 54, 17 ; 57, 10 ; 61, 10 ; 65, 7 ; 65, 12 ; 65, 12 ; 65, 13 ; 65, 14 ; 65, 15 ; 66, 1 ; 66, 1 ; 66, 3 ; 66, 9 ; 66, 20 ;

mine *pron. pers. 1 sg. ac. acc.* 1, 2 ; 1, 3 ; 5, 3 ; 6, 6 ; 8, 1 ; 12, 1 ; 21, 2 ; 21, 6 ; 21, 11 ; 21, 12 ; 29, 2 ; 29, 13 ; 29, 13 ; 29, 23 ; 30, 1 ; 30, 2 ; 36, 7 ; 36, 10 ; 36, 12 ; 36, 16 ; 37, 21 ; 37, 29 ; 37, 35 ; 38, 12 ; 38, 12 ; 39, 3 ; 41, 1 ; 43, 10 ; 43, 11 ; 43, 23 ; 43, 25 ; 43, 27 ; 44, 6 ; 44, 9 ; 44, 22 ; 45, 5 ; 45, 6 ; 45, 16 ; 45, 21 ; 45, 21 ; 45, 22 ; 46, 9 ; 46, 13 ; 48, 11 ; 48, 16 ; 48, 16 ; 49, 2 ; 49, 2 ; 49, 14 ; 49, 23 ; 50, 1 ; 50, 9 ; 50, 9 ; 50, 9 ; 50, 9 ; 50, 11 ; 51, 4 ; 51, 4 ; 51, 5 ; 54, 10 ; 54, 15 ; 55, 11 ; 56, 3 ; 57, 8 ; 57, 11 ; 57, 11 ; 57, 13 ; 57, 16 ; 58, 2 ; 59, 21 ; 60, 9 ; 61, 1 ; 61, 10 ; 63, 3 ; 65, 1 ; 65, 1 ; 65, 3 ; 65, 5 ; 65, 5 ; 65, 6 ; 65, 9 ; 66, 4 ; 66, 9 ;

evéu → heveu

F

fáce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. machen, fertigen, 2. werden, 3. gründen" : „1. faire, 2. devenir, 3. fonder" : (230x)

a face *verb infinitiv prezent* 1, 17; 8, 1;

ai făcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 22, 16; 25, 1; 26, 15; 26, 18; 29, 16; 37, 16; 43, 4; 57, 9; 57, 10;

am făcut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 26, 17; 28, 15;

am făcut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 4; 10, 11; 21, 3; 33, 13; 37, 26; 38, 3; 41, 15; 43, 7; 43, 22; 43, 23; 44, 7; 45, 7; 45, 12; 46, 4; 46, 11; 48, 5; 48, 6; 48, 14; 57, 16; 66, 9;

a să face *verb infinitiv prezent* 46, 10;

aţi făcut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 22, 11; 65, 11;

au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 17, 8; 22, 13; 29, 16; 31, 7; 37, 11; 46, 6; 48, 3; 48, 5; 66, 4;

au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 2, 8; 2, 20; 5, 4; 12, 5; 17, 7; 22, 11; 27, 5; 27, 11; 40, 18; 40, 19; 40, 23; 41, 4; 41, 20; 42, 5; 43, 1; 44, 12; 44, 13; 44, 15; 44, 17; 44, 19; 45, 11; 45, 18; 45, 18; 45, 18; 45, 21; 51, 13; 51, 13; 53, 9; 62, 11; 66, 2;

fac *verb indicativ prezent 3 pl.* 19, 10; 29, 14; 29, 15; 29, 20; 29, 21; 41, 29; 64, 5;

fac *verb indicativ prezent 1 sg.* 43, 19; 65, 18; 66, 22;

facă-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 25, 1; 39, 8;

face *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 1; 54, 5; 56, 2;

facem *verb indicativ prezent 1 pl.* 29, 15;

faceţi *verb imp. 2 pl.* 32, 10; 40, 3; 41, 23; 41, 23; 56, 1; 62, 10; 66, 10;

face-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 10;

face-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 41, 18; 42, 16; 43, 13; 46, 10; 48, 11;

face-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 31;

faci *verb indicativ prezent 2 sg.* 45, 9; 64, 3;

facu *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 7; 45, 7;

fă *verb imp. 2 sg.* 8, 2; 9, 1; 16, 3; 20, 2; 38, 21; 49, 20;

făcînd *verb gerunziu* 10, 12; 44, 9; 45, 9; 58, 2;

făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 2; 5, 7; 24, 5;

făcură-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 42, 22;

făcură-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 46, 1;

făcut *verb participiu sg. masc.* 54, 17;

făcut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 3;

făcut-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 30, 1;

făcut-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 13; 44, 15;

făcutu-ne-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 63, 19;

făcutu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 33, 2; 64, 10;

făcutu-v-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 1, 14;

fi-s-ar făcut *verb cond.-opt. perfect 3 sg.* 48, 18;

ne-am făcut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 64, 6;

ne-am fi făcut *verb cond.-opt. perfect 1 pl.* 1, 9;

s-ar fi făcut *verb cond.-opt. perfect 3 sg.* 48, 19;

s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 2, 6; 23, 2; 44, 11; 48, 3; 48, 16; 50, 11;

s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 21; 2, 1; 5, 1; 5, 13; 5, 13; 14, 28; 22, 1; 26, 7; 30, 15; 40, 13; 43, 10; 64, 10; 64, 11;

să facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 5, 2; 5, 4; 5, 7; 10, 6; 32, 6; 56, 2; 63, 12;

să face *verb indicativ prezent 3 sg.* 36, 5; 48, 7;

să facem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 27, 5; 27, 5;

să faci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 58, 13; 63, 14;

să făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 9, 6; 24, 9; 33, 9; 38, 12; 42, 22; 59, 9; 63, 8;

să făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 5, 25; 37, 27;

să să facă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 48, 6;

să să facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 23, 16; 48, 20;

să te faci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 47, 11;

să va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 4; 10, 22;

se va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 23, 5; 65, 20;

se vor face *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 9;

te-ai făcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 25, 4; 60, 15;

te vei face *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 3, 25;

va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 10; 5, 19; 9, 7; 10, 23; 19, 15; 23, 17; 25, 6; 26, 10; 28, 2; 28, 21; 28, 22; 30, 30; 37, 32; 38, 7; 44, 28; 50, 9; 52, 7;

vă faceţi *verb imp. 2 pl.* 1, 16; 32, 11;

vei face *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 22; 62, 7; 64, 4;

voiu face *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 24; 5, 4; 5, 5; 10, 11; 10, 13; 38, 19; 42, 16; 42, 16; 43, 19; 65, 7;

vor face *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 10, 3; 11, 9; 19, 21; 33, 23; 37, 31; 39, 7; 65, 23; 65, 25;

fálcă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kinn(lade)" : „menton" : (1x)

fălcile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 50, 7;

fáptă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Tat, 2. Werk, Geschöpf" : „1. action, 2. œuvre" : (17x)

fapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 29, 16;

fapte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 17, 8; 37, 19;

faptele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 10; 3, 23; 5, 12; 5, 12; 19, 14; 29, 15; 29, 23; 32, 17; 45, 11; 59, 6; 60,

21; 64, 4; 66, 18;
faptelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 8;

fátă : (1219 DRĂGANU / în antr. *Fata*) : s. f. : „Tochter, Mädchen" : „fille" : (23x)
a fêtelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 4, 4;
fata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 8; 23, 12;
fata *subst. comun fem. sg. voc. art.* 10, 32; 37, 22; 37, 22; 47, 1; 47, 1; 47, 5; 52, 2;
fată *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 10, 30; 16, 2;
fête *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 56, 4;
fête *subst. comun fem. pl. voc. neart.* 32, 9;
fêtei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 16, 1; 22, 4;
fêtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 15; 3, 16; 43, 6; 43, 20; 49, 22; 60, 4;
fêtii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 62, 11;

fáţă : (1519 DERS / în top. *Faţa*) : s. f. : „Gesicht, Angesicht, Antlitz" : „face, visage" : (43x)
faţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 10; 2, 19; 2, 21; 3, 14; 6, 2; 7, 16; 8, 17; 13, 8; 16, 4; 17, 9; 19, 1; 19, 16; 23, 17; 24, 1; 25, 8; 26, 5; 28, 25; 29, 4; 29, 22; 36, 7; 36, 9; 38, 2; 49, 23; 53, 3; 54, 8; 57, 1; 57, 14; 57, 17; 59, 2; 63, 12; 64, 2; 64, 2; 64, 7;
faţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 2; 30, 13; 31, 8; 52, 6; 58, 9; 63, 4;
fêţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 8; 3, 18; 30, 28; 62, 11;

fáur : (1431 DERS / în antr. *Faur*) : s. m. : „Schmied" : „forgeron" : (2x)
faur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 7;
faurul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 54, 16;

făclíe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Fackel, Kerze, Licht" : „flambeau, chandelle, torche" : (1x)
o făclie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 62, 1;

făcút : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj./s. : „gemacht" : „effectué" : (8x)
cêle făcute *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 18; 16, 12; 19, 1; 21, 9; 31, 7; 31, 7;
celor făcute *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 10, 11;
făcute *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 46, 6;

făgádă : (1679 DOS. LIT.[2] 257) : s. f. : „Gelübde" : „voeu" : (1x)
făgade *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 19, 21;

făgăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „versprechen" : „promettre" : (1x)
vor făgădui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 21;

făgăduínţă : (c. 1640 URECHE[2] 127) : s. f. : „Versprechen" : „promesse" : (13x)
făgăduinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 5; 28, 18; 42, 6; 49, 6; 49, 8; 54, 10; 56, 4; 56, 6; 61, 8;
făgăduinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 15; 33, 8; 55, 3; 59, 21;

făínă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Mehl" : „farine" : (3x)
făină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 13; 47, 2; 66, 3;

fắră : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „ohne" : „sans" : (44x)
fără *prep.* 1, 4; 1, 25; 1, 28; 1, 31; 3, 10; 4, 1; 9, 17; 10, 6; 10, 15; 10, 15; 13, 11; 28, 1; 29, 19; 29, 20; 31, 6; 33, 14; 35, 7; 36, 10; 40, 30; 41, 19; 42, 19; 42, 19; 43, 19; 43, 20; 43, 24; 44, 3; 47, 9; 47, 9; 47, 11; 48, 3; 48, 8; 49, 21; 53, 7; 53, 12; 55, 1; 55, 1; 55, 7; 56, 11; 57, 3; 58, 7; 59, 9; 65, 20; 66, 2; 66, 3;

fărădelége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frevel" : „infamie" : (31x)
fărădelêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 5; 5, 7; 9, 15; 29, 20; 32, 6; 32, 7; 53, 9; 59, 3; 59, 4;
fărădelêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 18; 21, 4; 24, 20; 27, 9; 33, 15; 59, 12;
fărădelegi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 24, 5;
fărădelegii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 59, 6;
fărădelegile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 7; 6, 7; 43, 25; 43, 26; 44, 22; 53, 5; 53, 8; 53, 12; 58, 1; 59, 12; 64, 6; 64, 7;
fărălegile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 18; 50, 1;

fărălége → fărădelege

fărîmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zerbrechen, zerschlagen" : „casser, briser, abattre" : (1x)
voiu fărîma *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 2;

făt : (1434 DERS / în antr. *Fătul*) : s. m. : „1. Knabe, Sohn, 2. Jüngling" : „1. fils, 2. jeune homme" : (2x)
făt *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 66, 7;
feţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 1;

fătá : (1581-1582 PO) : vb. I : „kalben" : „vêler" : (1x)
fată *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 4;

fecioáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jungfrau" : „vierge, jeune fille" : (5x)
fecioară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 14; 62, 5;
fecioară *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 37, 22; 47, 1;
ficioare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 23, 4;

feciór : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*) : s. m. : „1. Kind, 2. Sohn, 3. Jüngling" : „1. enfant, 2. fils, 3. jeune homme" : (9x)
fecior *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 65, 23;
feciori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 49, 21;
feciorul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 1, 1; 2, 1; 7, 3; 8, 2; 13, 1; 20, 2; 39, 1;

fel : (1581-1582 PO) : s. n. : „Art" : „genre, sorte" : (7x)
fêliu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 6; 2, 6; 11, 14; 14, 29; 14, 31; 56, 6; 61, 5;

ferăstrắu : (1632 BGL) : s. n. : „Säge" : „scie" : (1x)
herestreu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 15;

fereástră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Fenster" : „fenêtre" : (1x)
ferestri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 24, 18;

ferecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : vb. I : „bekleiden" : „plaquer" : (1x)
au ferecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 19;

ferecát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „bekleidet" : „plaqué" : (2x)
cei ferecaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.*

30, 22; 30, 22;

ferí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)hüten, (be)schützen" : „prendre garde, protéger" : (1x)
ferindu *verb gerunziu* 33, 15;

fericí : (1563 CORESI, PRAXIU 324) : v. IV : „segnen, glücklich preisen" : „bénir, estimer heureux, louer" : (3x)
fericescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 11; 9, 16;
fericindu-te *verb gerunziu* 54, 14;

fericít : (1581 CORESI, EV. 20) : adj. : „glücklich" : „heureux, fortuné" : (4x)
fericit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 31, 9; 56, 2;
fericiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 18; 32, 20;

fermecătoríe : (1648 NTB, 481) : s. f. : „Zauberei" : „sorcellerie" : (2x)
fărmăcătoriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 47, 9; 47, 12;

fi : (1521 NEACŞU) : v. IV (şi aux.) : „1. sein, 2. geschehen" : „1. être, 2. arriver" : (521x)
a fi *verb infinitiv prezent* 6, 11; 14, 31; 17, 14; 53, 4;
ai fost *verb copulativ indicativ perfect compus 2 sg.* 27, 8; 30, 15;
ar fi *verb copulativ cond.-opt. prezent 3 sg.* 9, 19;
ar fi *verb cond.-opt. prezent 3 pl.* 41, 11;
au fost *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 49, 21;
e *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* 1, 11; 5, 25; 9, 7; 9, 12; 9, 15; 9, 15; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 14, 16; 14, 26; 14, 26; 16, 6; 16, 13; 17, 14; 21, 14; 24, 2; 25, 7; 25, 9; 26, 7; 26, 8; 26, 9; 26, 11; 28, 2; 28, 8; 28, 12; 28, 12; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 30, 13; 30, 18; 30, 21; 30, 27; 30, 27; 30, 33; 33, 5; 33, 22; 34, 6; 36, 19; 36, 20; 37, 22; 37, 30; 38, 17; 38, 22; 40, 16; 42, 5; 42, 19; 42, 19; 42, 23; 44, 7; 44, 16; 44, 20; 44, 20; 45, 18; 50, 1; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 51, 13; 53, 7; 54, 5; 54, 5; 55, 9; 57, 6; 57, 6; 57, 15; 58, 3; 59, 12; 59, 21; 63, 1; 63, 1; 65, 5;
e *verb indicativ prezent 3 sg.* 15, 2; 18, 7; 19, 7; 34, 1; 45, 14; 51, 7; 56, 3; 57, 7; 63, 11; 63, 11;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 pl.* 37, 19;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 sg.* 23, 7;
era *verb indicativ imperfect 3 pl.* 39, 2; 41, 22; 44, 9;
era *verb indicativ imperfect 3 sg.* 2, 7; 2, 8; 9, 4; 20, 5; 30, 32; 39, 2; 41, 28; 42, 22; 42, 22; 43, 12; 50, 2; 50, 2; 51, 2; 51, 18; 51, 18; 59, 16; 59, 16; 59, 16; 60, 15; 63, 5;
eram *verb indicativ imperfect 1 sg.* 48, 16;
eşti *verb copulativ indicativ prezent 2 sg.* 10, 8; 17, 3; 35, 1; 36, 6; 37, 16; 37, 20; 41, 9; 43, 1; 44, 17; 44, 21; 45, 15; 48, 4; 49, 3; 51, 9; 51, 9; 51, 16; 63, 16; 64, 8;
eşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 49, 16;
fi *verb infinitiv prezent* 24, 6; 56, 3;
fii *verb copulativ imp. 2 sg.* 3, 5;
fiind *verb copulativ gerunziu* 6, 5; 51, 12; 53, 3; 57, 19;
fiind *verb gerunziu* 8, 15;
fiţi *verb imp. 2 pl.* 43, 10;
fi-va *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 24; 21, 16; 24, 2; 28, 5; 30, 13; 35, 8; 49, 5; 57, 2;
fi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 23; 7, 23; 8, 14; 10, 12; 11, 10; 16, 12; 17, 4; 19, 19; 19, 23; 60, 22;
fi-voiu *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 14;
fi-vor *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 4; 17, 9; 19, 16; 56, 7; 65, 22;
fi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 18; 31, 8; 54, 17;
fu *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 sg.* 12, 2;
fu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 1; 7, 1; 36, 1; 37, 1; 38, 1; 38, 4; 50, 8;
fuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 65, 1;
iaste *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* 47, 8; 47, 10; 49, 6; 49, 7; 53, 5; 54, 17; 55, 9; 60, 9; 65, 23; 66, 1; 66, 22;
iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* 1, 6; 1, 6; 8, 20; 8, 20; 45, 5; 45, 6; 45, 7; 45, 14; 45, 18; 45, 21; 45, 21; 45, 22; 46, 9; 47, 1; 49, 4; 50, 10; 53, 2; 54, 9; 57, 21; 59, 4; 59, 8; 59, 11; 59, 21; 62, 6; 63, 3; 63, 4; 63, 15; 63, 15; 63, 16; 64, 7; 65, 6; 65, 7; 65, 24;
nefiind *verb gerunziu* 41, 12; 50, 2;
-s *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 20; 37, 13; 37, 13; 41, 24; 44, 23; 59, 12;
-s *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* 9, 17; 22, 3; 33, 6; 40, 16; 41, 11; 41, 22; 51, 19; 51, 20; 52, 7; 55, 8; 59, 3; 59, 8; 60, 8; 61, 9; 65, 4; 66, 14;
-s *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* 45, 21;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 pl.* 56, 6;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* 10, 2; 44, 15;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 3, 5;
să fii *verb copulativ conjunctiv prezent 2 sg.* 49, 6;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* 1, 11; 41, 4; 41, 10; 41, 13; 43, 2; 43, 3; 43, 5; 43, 10; 43, 11; 43, 25; 44, 5; 44, 7; 45, 3; 45, 5; 45, 8; 45, 18; 45, 19; 45, 22; 46, 9; 47, 8; 47, 10; 47, 10; 48, 12; 48, 12; 49, 21; 51, 12; 51, 12; 52, 6; 52, 6; 56, 3; 60, 16; 61, 8; 65, 5;
sînt *verb indicativ prezent 3 pl.* 18, 1; 19, 12; 33, 18; 33, 18; 37, 13; 56, 6; 65, 3;
sînt *verb indicativ prezent 1 sg.* 6, 8; 46, 4; 46, 4; 65, 1;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* 1, 15; 2, 11; 5, 28; 22, 3; 22, 9; 22, 14; 23, 8; 28, 7; 30, 4; 31, 1; 36, 9; 37, 12; 40, 15; 40, 17; 41, 10; 41, 26; 41, 29; 43, 7; 43, 8; 44, 5; 44, 9; 48, 6; 54, 1; 56, 11; 59, 6; 59, 7; 63, 2; 66, 2;
sîntem *verb copulativ indicativ prezent 1 pl.* 64, 9;
sînteţi *verb copulativ indicativ prezent 2 pl.* 41, 23; 41, 24; 42, 17; 44, 8; 55, 1; 57, 4;
sîntu *verb indicativ prezent 1 sg.* 58, 9;
va fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 31; 2, 2; 5, 5; 5, 5; 5, 24; 6, 13; 7, 24; 8, 8; 8, 13; 9, 19; 10, 17; 10, 18; 10, 21; 11, 5; 11, 10; 11, 16; 13, 19; 14, 19; 14, 23; 15, 6; 16, 1; 17, 1; 18, 4; 19, 17; 19, 20; 22, 21; 23, 17; 32, 15; 33, 11; 35, 6; 55, 11; 55, 13; 56, 12; 59, 6; 60, 20; 64, 2; 65, 17; 65, 20; 65, 20; 66, 14;
va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 31; 3, 23; 4, 3; 4, 5; 4, 6; 7, 7; 7, 18; 7, 21; 7, 22; 7, 25; 8, 21; 10, 20; 10, 27; 11, 11; 11, 16; 14, 3; 14, 24; 15, 6; 17, 2; 17, 3; 17, 3; 17, 5; 17, 5; 17, 14; 17, 14; 18, 4; 19, 15; 20, 3; 22, 20; 22, 22; 22, 22; 22, 22; 22, 23; 23, 12; 23, 13; 23, 15; 23, 15; 23, 15; 23, 17; 23, 18; 24, 2; 24, 15; 24, 18; 24, 21; 24, 22; 27, 10; 27, 10; 27, 11; 27, 12; 27, 13; 28, 4; 28, 13; 28, 19; 28, 21; 29, 2; 29, 4; 29, 5; 29, 5; 29, 6; 29, 7; 29, 8; 29, 11; 30, 3; 30, 14; 30, 23; 30, 23; 30, 25; 30, 26; 30, 32; 33, 12; 33, 21; 34, 9; 35, 7; 35, 7; 35, 8; 35, 9; 41, 17; 43, 10; 43, 11; 47, 10; 51, 6; 51, 8; 52, 5; 58, 11; 60, 19; 60, 19; 62, 5; 65, 24; 66, 23;
vei fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 sg.* 14, 20; 16, 2; 38, 21; 62, 3;

veţi fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 pl.* 28, 18; 54, 17;
voiu fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* 3, 6; 3, 6; 47, 7;
vor fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 pl.* 1, 18; 1, 18; 1, 30; 5, 9; 8, 16; 10, 19; 11, 7; 13, 14; 14, 2; 14, 25; 17, 9; 19, 10; 19, 11; 24, 6; 30, 16; 45, 14; 58, 11; 58, 12; 66, 24;
vor fi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 9; 7, 23; 7, 23; 8, 18; 22, 7; 24, 13; 29, 8; 29, 15; 30, 8; 32, 14; 32, 17; 32, 17; 32, 19; 33, 9; 34, 12; 34, 12; 34, 13; 37, 31; 37, 32; 40, 4; 40, 30; 41, 11; 41, 12; 41, 12; 47, 15; 49, 23; 65, 9; 65, 23;

fiără : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie, Raubtier" : „animal sauvage, bête" : (9x)
hiară *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 46, 1;
hiarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 21; 18, 6; 35, 9; 43, 20; 56, 9; 56, 9;
hiarălor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 18, 6;
o hiară *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 30;

ficleşúg → vicleşug

fiecáre : (1570 CORESI, LIT.) : pron. nehot. : „jeder" : „chaque, chacun" : (5x)
fieştecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 36, 16; 36, 18; 41, 6; 42, 25; 56, 11;

fier : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Eisen" : „fer" : (5x)
fier *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 45, 2; 48, 4; 60, 17; 60, 17;
fierul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 44, 12;

fiert : (1581-1582 PO) : adj. : „gekocht" : „bouilli, cuit" : (1x)
fiartă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 20;

fieştecáre → fiecare

fiínţă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 477/2) : s. f. : „Natur" : „nature" : (1x)
fiinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 17;

fiu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Sohn" : „fils" : (75x)
fii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 2; 2, 6; 21, 16; 30, 9; 56, 4; 62, 8;
fii *subst. comun masc. pl. voc. neart.* 1, 4; 57, 3;
fiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 11, 14; 13, 16; 13, 18; 13, 18; 17, 11; 19, 11; 19, 11; 27, 6; 27, 12; 29, 23; 31, 6; 37, 38; 39, 7; 43, 6; 44, 3; 45, 11; 48, 19; 49, 15; 49, 20; 49, 22; 49, 25; 51, 18; 51, 18; 51, 20; 52, 14; 53, 3; 54, 1; 54, 13; 54, 13; 57, 4; 57, 5; 60, 4; 60, 4; 60, 9; 60, 14; 61, 9; 62, 5; 63, 8; 65, 23; 66, 20;
fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 4, 4; 11, 8; 17, 9; 21, 16; 45, 25;
fiiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 7, 14; 8, 3; 9, 6;
fiiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 24; 7, 1; 7, 4; 7, 4; 7, 5; 7, 6; 7, 9; 8, 6; 17, 3; 37, 2; 37, 21; 37, 38; 38, 1; 41, 8; 41, 9; 49, 6; 51, 12; 52, 13;
fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 7, 1;

fîncăví : (c. 1683-1686 MS.45, 547/1) : v. IV : „murren" : „grommeler" : (2x)
fîncăvesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 24; 32, 4;

fîntî́nă : (1426 DERS / în top. *Fîntîneale*) : s. f. : „Brunnen" : „source" : (1x)
fîntîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 15, 8;

flămî́nd : (1448 DERS / în top. Gîrla *Flămîndzilor*) : adj./s. : „hungrig" : „affamé : (6x)
cel flămînd *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 58, 7;
celor flămînzi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 40, 29;
celui flămînd *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 28, 12; 58, 10;
flămînd *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 46, 2;
flămînde *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 32, 6;

flămînzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „Hunger leiden, hungern" : „avoir faim, être affamé" : (9x)
va flămînzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 20; 40, 28; 44, 12;
veţi flămînzi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 21; 65, 12;
vor flămînzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27; 40, 30; 40, 31; 49, 10;

floáre : (1482 DERS / în antr. *Florea*) : s. f. : „Blüte" : „fleur" : (9x)
floare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 11, 1; 18, 5;
floarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 24; 18, 5; 28, 1; 28, 4; 40, 7; 40, 8; 61, 11;

flúier : (1581 CORESI, EV. 368) : s. n. : „Flöte" : „flûte" : (2x)
fluier *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 29;
fluiere *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 5, 12;

foáme : (1527-1528 DERS / în antr. *Foame*) : s. f. : „Hunger" : „faim" : (1x)
foame *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 30;

foámete : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hungersnot" : „famine" : (3x)
foamete *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 13; 8, 21; 51, 19;

foárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „sehr" : „très" : (6x)
foarte *adv.* 31, 1; 47, 6; 47, 9; 52, 13; 64, 9; 64, 12;

foc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Feuer" : „feu" : (39x)
foc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 7; 9, 5; 9, 18; 9, 19; 10, 16; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 26, 11; 29, 6; 30, 14; 33, 11; 33, 14; 37, 19; 43, 2; 44, 16; 44, 16; 44, 19; 47, 14; 47, 14; 50, 11; 64, 2; 64, 11; 65, 5; 66, 15;
focu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 30, 33;
focul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 9, 18; 30, 27; 66, 15; 66, 16; 66, 24;
focului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 4, 5; 5, 24; 13, 8; 30, 30; 47, 14; 50, 11; 50, 11; 64, 2;

folosí : (1482-1507 DERS) : v. IV : „benutzen, gebrauchen, verwenden" : „utiliser, servir" : (6x)
să-ţi foloseşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 47, 12;
va folosi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 5; 30, 6;
vor folosi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 7; 44, 9; 57, 12;

fráte : (1455 DERS / în top. *Frateşti*) : s. m. : „Bruder" : „frère" : (6x)
fratele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 5; 9, 19; 19, 2;
fratelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 41, 6;
fraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 66, 5; 66, 20;

frămîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verwirren, zerbrechen" :

„tourmenter, (s')agiter" : (4x)
au frământat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 45, 9;
frământatu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 44, 21;
frământă *verb indicativ prezent 3 pl.* 44, 11;
frământă *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 24;

frecá : (1668-1670 HERODOT) : v. I : „abreiben" : „frotter" : (1x)
freacă *verb imp. 2 sg.* 38, 21;

frícă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Angst, Furcht" : „peur, crainte" : (16x)
frica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 12; 8, 13; 10, 27; 26, 17; 33, 3; 33, 7; 33, 8;
frică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 25; 10, 29; 19, 16; 21, 4; 24, 18; 24, 18; 33, 18;
fricii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 10; 33, 3;

fríge : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „braten" : „cuire, rôtir" : (3x)
au fript *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 16;
frigînd *verb gerunziu* 44, 16; 44, 19;

friptúră : (c. 1665-1672 MS. 4389, 40/[1]) : s. f. : „Braten" : „friture" : (1x)
friptură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 16;

frînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(sich) brechen" : „rompre, (se) tordre" : (2x)
se va frînge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 4;
va frînge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 3;

frînt : (1559-1560 BRATU) : adj. : „gebrochen" : „brisé" : (2x)
cel frînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 36, 6;
frîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 42, 3;

frîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zaum" : „rêne" : (1x)
frîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 37, 29;

frumós : (1411 DERS / în top. Pîrîu *Fromosul*) : adj. : „schön" : „beau, belle" : (2x)
cea frumoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 3, 23;
cel preafrumos *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. nom./ac. art.* 3, 24;

frumusé̦e : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schönheit" : „beauté" : (5x)
frumsê̦e *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 53, 2;
frumsê̦elor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 16;
frumusê̦ea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 13;
frumusê̦ele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 37, 24;
frumusê̦ii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 62, 3;

frúnte : (1490 DERS / în antr. *Frunte(s)*) : s. f. : „Stirn" : „front" : (1x)
fruntea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 48, 4;

frúnză : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Blatt" : „feuille" : (4x)
frunzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 30; 34, 4; 34, 4; 64, 6;

fúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flucht, Lauf" : „fuite" : (1x)
fugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 52, 12;

fugí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „flüchten, fliehen" : „fuir, prendre la fuite" : (23x)
a fugi *verb infinitiv prezent* 20, 6;
au fugit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 22, 3; 22, 3;
fug *verb indicativ prezent 3 pl.* 16, 3; 21, 14;
fuge *verb indicativ prezent 3 sg.* 10, 18; 10, 18; 13, 14; 24, 18; 31, 9;
fugi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 66, 7;
fugind *verb gerunziu* 27, 1; 43, 14; 48, 20;
fugit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 35, 10; 51, 11;
fugi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 17;
va fugi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 29; 31, 8;
veţi fugi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 10, 3; 30, 16;
vom fugi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 30, 16;
vor fugi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 17;

fum : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Rauch" : „fumée" : (6x)
fum *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 6, 4; 14, 31;
fumul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 4, 5; 34, 10; 51, 6; 65, 5;

fumegá : (1581-1582 PO) : v. I : „dampfen" : „fumer" : (1x)
fumegă *verb indicativ prezent 3 pl.* 7, 4;

fúnie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Strick, Seil" : „corde" : (5x)
fune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 23;
funea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 34, 11;
funile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 33, 23; 54, 2;
o fune *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 18;

fur : (1448 DERS / în antr. *Furul*) : s. m. : „Dieb" : „voleur" : (1x)
furi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 23;

furtúnă : (1235 DIRC I, 147 / în antr. *Furtun*) : s. f. : „Sturm, Gewitter" : „tempête" : (1x)
furtuna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 17;

fúşte : (c. 1573-1578 PS. SCH. 5) : s. n. : „Lanze" : „javelot, lance" : (1x)
fuştiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 2, 4;

G

gard : (c. 1330 DRĂGANU 351 / în top. *Gard*) : s. n. : „Zaun" : „palissade" : (3x)
gard *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 2;
gardul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 5;
gardurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 54, 2;

gáură : (1405 DRĂGANU / în top. *Gaura*) : s. f. : „Loch" : „trou" : (5x)
gaura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 51, 1;
gaurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 11, 8;
găurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 19; 2, 21; 7, 19;

găoáce : (1649 MARD.) : s. f. : „Schale" : „coquille" : (1x)
găocea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 6, 13;

gătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bereiten, 2. zu Ende bringen" : „1. préparer, 2. achever" : (9x)
gătească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 44, 7;
gătesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 54, 11;
gătêşte *verb imp. 2 sg.* 14, 21;

gătiţi *verb imp. 2 pl.* 21, 5; 40, 3;
gătiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 65, 10;
s-au gătit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 30, 33;
să va găti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 5;
va găti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 24;

gătít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „hergerichtet" : „préparé" : (1x)
gătită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 26, 7;

găurí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „durchbohren" : „percer" : (1x)
va găuri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 36, 6;

genúnchi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Knie" : „genou" : (3x)
genuchi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 35, 3; 66, 12;
genuchiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 45, 23;

gherdán : (1611-1617 BGL) : s. n. : „Halsband, Halskette" : „collier" : (1x)
gherdanele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 3, 19;

ghíndă : (1495 DERS / în antr. *Ghinda*) : s. f. : „1. Eichel, 2. Eichen" : „1. gland, 2. chêne" : (3x)
ghinda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 6, 13;
ghindă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 14;
ghindii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 13;

gínere : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Schwiegersohn" : „gendre" : (2x)
ginerele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 62, 5;
unui ginere *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 61, 10;

gíngaş : (c. 1683-1686 MS. 45, 321/[2]) : adj./s. : „zart" : „délicat" : (4x)
cei gingaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 34, 7;
gingaşă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 1; 58, 13;
gingaşo *subst. comun fem. sg. voc. art.* 47, 8;

gînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sinn, Gedanke" : „pensée" : (6x)
gîndul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 10, 7; 10, 12; 40, 13; 66, 18;
gînduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 59, 7;
gîndurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 59, 7;

gîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „denken" : „penser" : (7x)
a gîndi *verb infinitiv prezent* 44, 18;
ai gîndit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 47, 7;
am gîndit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 53, 4;
gîndiiai *verb indicativ imperfect 2 sg.* 57, 8;
gîndiţi *verb imp. 2 pl.* 43, 18;
să gîndească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 20;
va gîndi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 6;

gíngav : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 347) : s. m. : „Stammelnd, Stotterer" : „bégayant, balbutiant" (1x)
gîngavilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 35, 6;

gît : (1555 DERS) : s. n. : „Hals" : „cou, gorge" : (2x)
gîtul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 48, 4;
gîtului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 52, 2;

glas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Stimme, 2. Geräusch" : „1. voix, 2. bruit" : (45x)
glas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 13, 4; 13, 4; 18, 3; 24, 14; 29, 6; 33, 19; 36, 13; 48, 20; 51, 3; 53, 7; 65, 19; 65, 19;
glasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 30; 6, 4; 6, 7; 10, 30; 13, 2; 15, 4; 24, 8; 28, 23; 28, 28; 29, 4; 29, 4; 30, 17; 30, 17; 30, 19; 30, 31; 31, 4; 32, 9; 33, 3; 37, 23; 40, 3; 40, 6; 40, 9; 42, 2; 50, 10; 52, 8; 52, 8; 54, 17; 58, 1; 58, 4; 66, 6; 66, 6; 66, 6;
glasului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 30, 30;

glăsuí : (**glăsi**: c. 1573-1578 PS. SCH. 381) : v. IV : „reden, singen" : „chanter" : (3x)
glăsuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 19, 3;
voiu glăsui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 14;
vor glăsui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 19;

gloátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s.f. : „Volksmenge" : „foule" : (1x)
gloată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 43, 17;

gol : (1551-1553 ES) : adj. : „unbedeckt, nackt" : „nu" : (5x)
goale *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 11;
gol *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 20, 2; 20, 3; 58, 7;
goli *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 20, 4;

goní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „jagen" : „chasser" : (10x)
gonesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 11;
gonêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 16, 4; 17, 2;
gonind *verb gerunziu* 1, 23;
goniţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 51, 1;
va goni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 14; 17, 13; 30, 28; 41, 3;
vor goni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 16;

grábnic : (1639 AIIN I, 255) : adj. : „schnell" : „précipité" : (1x)
grabnici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 59, 7;

grai : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort, Spruch" : „parole" : (8x)
graiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 3;
graiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 15, 1; 16, 13; 21, 13; 44, 26; 58, 9;
graiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 42, 16;
graiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 59, 21;

gras : (1455 DLRV / în top. *Graşii*) : adj. : „fruchtbar" : „fertile" : (4x)
celui gras *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* 28, 1;
gras *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 1; 30, 23;
grasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 23;

grădínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Garten" : „jardin" : (7x)
grădini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 65, 3; 66, 17;
grădinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 29;
o grădină *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 8; 1, 30; 58, 11; 61, 11;

grăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sagen, sprechen, reden" : „dire, parler" : (86x)
a grăi *verb infinitiv prezent* 7, 10; 8, 5; 29, 24; 32, 4; 32, 6;

ai grăit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 40, 27;
am grăit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 14, 24; 45, 19; 46, 11; 48, 15; 48, 16;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 59, 3;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 2; 1, 20; 16, 9; 16, 13; 16, 13; 21, 16; 22, 25; 24, 4; 25, 8; 37, 22; 38, 7; 39, 8; 40, 5; 58, 14;
grăi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 16, 14; 20, 2;
grăi *verb imp. 2 sg.* 36, 11;
grăiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 1;
grăiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 8, 19; 19, 3; 59, 4;
grăiesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 52, 6;
grăiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 8, 19;
grăiescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 19;
grăiêşte *verb imp. 2 sg.* 36, 11;
grăiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 9, 17; 59, 4;
grăieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 36, 11;
grăind *verb gerunziu* 7, 6; 19, 18; 33, 15; 58, 9; 65, 24;
grăi-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 61, 6;
grăit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 13;
grăit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 65, 11; 66, 4;
grăiţi *verb imp. 2 pl.* 30, 10; 30, 10; 40, 2;
să grăiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 36, 12;
să grăiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 44, 20;
să vă grăiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 36, 16;
va grăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 6; 8, 17; 10, 9; 10, 14; 12, 1; 29, 11; 29, 12; 29, 12; 32, 6; 41, 6; 41, 7;
vei grăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 7, 4; 12, 4; 14, 4; 49, 21; 58, 13;
veţi grăi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 10; 8, 21; 19, 11; 37, 6; 37, 10;
vor grăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 3; 14, 10; 14, 16; 20, 6; 23, 11; 24, 17; 25, 9; 28, 11; 29, 15; 57, 14;

grăitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. : „Sprecher" : „personne qui parle" : (1x)
celor grăitori *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 44, 25;

grăsíme : (1581-1582 PO) : s. f. : „Fett" : „graisse" : (1x)
grăsimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 43, 24;

greşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)fehlen, sich irren, sich versündigen" : „(se) tromper, manquer, pécher" : (5x)
a greşi *verb infinitiv prezent* 29, 21;
am greşit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 64, 5;
au greşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 6; 42, 24; 43, 27;

greu : (1448 DERS / în antr. Micle *Greul*) : adj./adv. : „schwer" : „lourd" : (2x)
cea grea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 14, 3;
greu *adv. de mod poz.* 6, 10;

greutáte : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 110) : s. f. : „Gewicht, Schwierigkeit" : „poids, obstacle" : (1x)
greutate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 27;

gríndină : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hagel" : „grêle" : (3x)
grindina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 2; 30, 30; 32, 19;

grîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Weizen, Getreide" : „blé, céréales" : (5x)
al grîului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 36, 17;
grîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 13; 28, 25; 66, 3;
grîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 62, 8;

groápă : (1520 DERS / în top. *Groapa*) : s. f. : „Grube" : „fosse" : (5x)
groapă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 23; 24, 18; 24, 18; 24, 18;
gropii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 51, 1;

groáză : (1491 DOR) : s. f. : „Entsetzen" : „trouble, terreur" : (2x)
groază *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 16; 54, 14;

gropílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bett" : „lit" : (1x)
gropilă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 14;

grumáz : (1499 DERS / în antr. *Grumadz*) : s. m. : „Nacken, Hals" : „nuque, cou" : (5x)
grumaz *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 15;
grumazi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 28;
grumazilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 3, 18;
grumazul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 9, 4; 58, 5;

gunói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Müll" : „ordure" : (1x)
gunoiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 25;

gúră : (1306 DRĂGANU 555 / în top. *Gura*) : s. f. : „1. Mund, 2. Klinge" : „1. bouche, 2. fil" : (23x)
gura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 20; 5, 14; 6, 7; 9, 12; 9, 17; 10, 14; 24, 4; 25, 8; 29, 13; 45, 23; 49, 2; 52, 15; 53, 7; 53, 7; 53, 9; 55, 11; 57, 4; 58, 13; 58, 14; 59, 21; 59, 21; 59, 21;
gurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 4;

H

hadím̂b : (1592 DIRA / în antr. Hatumis *Hadîm*) : s. m. : „Eunnuch" : „eunuque" : (1x)
hadîmilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 56, 4;

háină : (1581-1582 PO) : s. f. : „Kleid, Gewand" : „vêtement" : (18x)
haina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 23; 9, 5; 59, 6;
hainã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 5; 3, 6; 14, 19; 33, 1; 59, 17; 61, 10;
hainele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 15; 4, 1; 36, 22; 63, 2;
hainelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 63, 1;
hainile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 37, 1;
o hainã *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 50, 9; 51, 6; 51, 8;

haldéu → caldeu

hananiteán → canaanitean

hălăduí : (c. 1640 URECHE 153) : v. IV : „entgehen" : „(se) sauver" : (1x)
hălădui-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 49, 24;

heruvím : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Cherub" : „chérubin" : (1x)
hieruvimi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 37, 16;

hevéu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Heviter" : „Hévien" : (1x)

eveii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 17, 9;

hicleán → viclean

hîrb : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. n. : „Scherbe" : „tesson" : (1x)
hîrb *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 14;

hîrtíe : (1481 DERS) : s. f. : „Papier" : „papier" (2x)
hîrtie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 1; 18, 1;

hotár : (1392 DERS) : s. n. : „Grenze, Grenzgebiet" : „frontière, confins" : (8x)
hotarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 10, 13; 26, 15; 28, 25; 57, 9; 60, 18;
hotarul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 15, 8; 19, 19; 27, 12;

hrăní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ernähren" : „nourrir" : (5x)
am hrănit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 23, 4;
au hrănit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 21;
hrănesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 33, 18;
hrăni-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 21;
va hrăni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 58, 14;

hrănít : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „er-, genährt" : „nourri" : (1x)
cei hrăniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 17;

hreasc → vreasc

hríşcă : (1588 DIR) : s. f. : „Buchweizen" : „sarrasin, blé noir" : (1x)
hricică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 25;

I

iad : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hölle" : „enfer" : (11x)
iad *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 14, 11; 14, 15; 14, 19; 28, 18; 38, 18; 38, 18; 57, 9;
iadul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 14; 14, 9; 28, 15;
iadului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 38, 10;

iar : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./adv. : „1. aber, und, 2. wieder" : „1. mais, cependant, et, 2. de nouveau" : (20x)
iar *conjuncţie coord.* 44, 17;
iară *adv.* 8, 9; 25, 8;
iară *conjuncţie coord.* 1, 20; 29, 13; 32, 8; 36, 7; 40, 8; 43, 26; 44, 15; 49, 15; 49, 15; 51, 8; 57, 13; 61, 6; 63, 10; 64, 8; 65, 10; 65, 23; 66, 3;

iărăşi : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adv. : „wiederum, abermals" : „de nouveau, encore" : (6x)
iarăşi *adv.* 6, 13; 7, 4; 8, 9; 23, 17; 28, 25; 30, 18;

iárbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gras" : „herbe, verdure" : (15x)
iarba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 17; 15, 6; 37, 27; 40, 8; 42, 15; 44, 4; 51, 12; 58, 11; 66, 14;
iarbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 15, 6; 30, 33; 32, 13; 34, 9; 40, 7;
ierbii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 40, 7;

iáspis : (1648 NTB) : s. n. : „Jaspis" : „Jaspe" : (1x)
iaspin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 12;

iátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „siehe da" : „voici, voilà" : (82x)
iată *interjecţie* 3, 1; 5, 26; 5, 30; 6, 7; 6, 8; 7, 14; 8, 7; 8, 18; 8, 22; 10, 33; 12, 2; 13, 9; 13, 17; 17, 1; 19, 1; 20, 6; 21, 9; 22, 17; 24, 1; 25, 9; 26, 1; 26, 21; 28, 2; 28, 16; 29, 14; 30, 27; 32, 1; 33, 7; 33, 20; 34, 5; 35, 4; 36, 6; 37, 3; 37, 7; 38, 5; 38, 8; 38, 17; 39, 6; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 41, 11; 41, 15; 41, 28; 42, 9; 43, 19; 44, 11; 44, 22; 47, 14; 48, 10; 49, 6; 49, 12; 49, 16; 49, 18; 49, 22; 50, 1; 50, 2; 50, 9; 50, 9; 50, 11; 51, 22; 52, 13; 54, 11; 54, 15; 54, 16; 55, 4; 55, 5; 58, 9; 60, 2; 62, 11; 62, 11; 64, 5; 65, 1; 65, 6; 65, 12; 65, 12; 65, 13; 65, 14; 65, 18; 66, 9; 66, 12; 66, 15;

iaz : (1491 BGL) : s. n. : „Weiher" : „étang" : (3x)
iazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 27, 12;
iazurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 19, 6; 33, 21;

ídol : (c. 1551-1558 PS. V. 463) : s. m. : „Götze, Idol" : „idole" : (10x)
idoli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 57, 5;
idolii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 29; 21, 9; 27, 9; 30, 22; 37, 19; 41, 28; 48, 5;
idolilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 10, 11; 45, 17;

ied : (1549 BGL) : s. m. : „Zicklein" : „chevreau" : (1x)
iedul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6;

iertáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Vergebung" : „pardon" : (1x)
iertare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 1;

iésle : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Krippe" : „crêche" : (1x)
iêslea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 3;

ieşí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „heraus-, hinausgehen" : „sortir" : (33x)
aţi ieşit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 48, 1;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 28, 29; 48, 3; 66, 24;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 11, 16;
ieşi *verb imp. 2 sg.* 7, 3; 48, 20;
ieşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 36, 3; 37, 9; 37, 36; 38, 12;
ieşiţi *verb imp. 2 pl.* 29, 9; 36, 16; 49, 9; 52, 11; 52, 11;
ieşi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 29; 49, 17;
va ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 3; 11, 1; 24, 18; 42, 13; 45, 23; 51, 4; 51, 5; 55, 11; 57, 16; 62, 1;
veţi ieşi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 52, 12; 55, 12;
vor ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 7, 19; 14, 29; 66, 24;

ieşíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ausgang, Exodus" : „sortie" : (2x)
ieşirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 37, 28; 51, 20;

in : (1551-1553 ES) : s. n. : „Lein" : „lin" : (3x)
inul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 19, 9; 42, 3; 43, 17;

inél : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Ring" : „anneau, bague" (1x)
inêlele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 3, 19;

ínimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herz, Seele" : „cœur, âme" : (35x)
inema *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 6, 10; 6, 10; 15, 5;

29, 13; 44, 18; 44, 20; 49, 21; 59, 13; 66, 14;
inemă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 4; 44, 25;
inima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 5; 19, 1; 21, 4; 32, 4; 32, 6; 40, 2; 46, 8; 46, 12; 47, 7; 47, 8; 47, 10; 51, 7; 57, 11; 57, 15; 60, 5; 61, 1; 65, 16; 65, 17;
inimă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 9; 38, 3; 42, 25; 57, 1;
inimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 65, 14;
inimile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 63, 17;

intrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „hinein-, hereintreten" : „entrer" : (19x)
am întrat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 24;
au intrat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 20, 1;
întraţi *verb imp. 2 pl.* 2, 10;
întra-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 36, 6;
întră *verb imp. 2 sg.* 26, 20; 47, 1; 47, 5;
întră *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 36, 22;
între *verb conjuctiv prezent 3 sg.* 26, 2;
să întraţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 30, 29; 30, 29;
să între *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 2, 21; 24, 10;
va întra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 12; 37, 33; 37, 34;
vor întra *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 7, 24; 13, 20; 19, 23;

intráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Eingang, Eintritt" : „entrée" : (2x)
întrarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 37, 28; 66, 11;

ispití : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „prüfen" : „mettre à l'épreuve" : (1x)
voiu ispiti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 7, 12;

isprávnic : (1495 DERS) : s. m. : „Aufseher, Vorsteher" : „chef administratif d'un district, surveillant" : (1x)
ispravnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 3, 11;

istoví : (1591-1592 DIR) : v. IV : „enden" : „finir" : (1x)
va istovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 12;

iubí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben" : „aimer" : (12x)
a iubi *verb infinitiv prezent* 56, 6;
am iubit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 8; 43, 4; 60, 10;
iubescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 61, 8;
iubeşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 3, 24;
iubind *verb gerunziu* 1, 23; 56, 10; 63, 9;
iubindu *verb gerunziu* 48, 14;
iubişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* 57, 8;
iubiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 66, 10;

iubít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „geliebt, beliebt" : „aimé" : (6x)
cel iubit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 44, 2;
cel iubit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 26, 17;
celui iubit *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 5, 1; 5, 1;
iubită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 7;
iubitului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 5, 1;

iudéu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jude" : „juif" (1x)
iudeilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 19, 17;

iúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „schnell" : „vite" (2x)
iute *adv. de mod poz.* 8, 1; 8, 3;

iví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erscheinen" : „paraître" : (6x)
au ivit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 3, 8;
ivit *verb participiu masc. sg. nom./ac.* 2, 2;
ivite *verb participiu fem. pl. nom./ac.* 33, 9;
să va ivi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 2;
se va ivi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 5; 58, 8;

izbăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erretten" : „sauver" : (5x)
au izbăvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 7; 54, 8;
izbăvêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 59, 20;
izbăvi-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 25, 4;
să izbăvesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 51, 10;

izbîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) rächen" : „(se) venger" : (1x)
voiu izbîndi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 57, 16;

izbîndíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „1. Sieg, 2. Rache, 3. Erfolg" : „1. victoire, 2. vengeance, 3. succès" : (3x)
izbîndire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 59, 17; 66, 15;
izbîndirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 34, 8;

izgoní : (1581 CORESI, EV. 203) : v. IV : „vertreiben" : „rejetter" : (1x)
va izgoni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 17, 13;

izvór : (1453 DERS) : s. n. : „Quelle, Brunnen" : „source, fontaine" : (5x)
izvoară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 18; 49, 10;
izvoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 12, 3;
izvorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 35, 7;
un izvor *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 58, 11;

Î

îmbătá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. I : „(sich) berauschen, betrinken" : „(s')enivrer" : (8x)
îmbătatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 34, 5;
îmbătîndu-se *verb gerunziu* 58, 11;
să îmbată *verb indicativ prezent 3 pl.* 28, 1;
să îmbată *verb indicativ prezent 3 sg.* 19, 14;
să ne îmbătăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 56, 12;
să va îmbăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 7; 49, 26;
va îmbăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 10;

îmbătáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 240/2) : s. f. : „berauschender Trunk" : „boisson capiteuse" : (4x)
îmbătare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 7;
îmbătarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 11; 24, 9; 28, 7;

îmbătát : (c. 1573-1578 PS. SCH. 255) : adj. : „betrunken" : „ivre" : (2x)
cel îmbătat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 7, 20;
îmbătată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 21;

îmbătrîní : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. IV : „altern" : „vieillir" : (1x)
veţi îmbătrîni *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 46, 4;

îmbolnăví → bolnăvi

îmbră → umbră

îmbrăcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „anziehen, bekleiden" : „(se) vêtir" : (13x)
îmbracă *verb imp. 2 sg.* 52, 1; 52, 1; 58, 7;
vei îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 49, 18;
îmbrăca-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 50, 3;
îmbrăcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 61, 10;
să îmbrăcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 1; 59, 17;
să vor îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 59, 6;
te îmbracă *verb imp. 2 sg.* 51, 9;
voiu îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 22, 21;
vom îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 4, 1;

îmbrăcát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „bekleidet" : „habillé, vêtu" : (1x)
îmbrăcaţi *verb participiu masc. pl. nom./ac.* 37, 2;

îmbrăcămínte : (1551-1553 ES) : s. f. : „Kleidung" : „vêtements" : (3x)
îmbrăcămintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 63, 2; 63, 3;
îmbrăcămînţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 17;

îmflát → umflat

împăcăciúne : (1632 EUSTR. PRAV. 299) : s. f. : „Versöhnung" : „apaisement" : (1x)
împăcăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 5;

împărát : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Kaiser" : „empereur" : (82x)
împărat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 8, 6; 32, 1; 33, 17; 33, 22; 45, 13;
împăratul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 6, 1; 7, 1; 7, 1; 7, 17; 8, 7; 13, 19; 14, 4; 14, 28; 20, 1; 20, 4; 20, 6; 36, 1; 36, 2; 36, 2; 36, 4; 36, 4; 36, 6; 36, 8; 36, 14; 36, 16; 36, 21; 37, 1; 37, 4; 37, 8; 37, 9; 37, 21; 37, 37; 39, 1; 39, 3; 41, 21; 43, 15; 44, 6;
Împăratul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 6, 5;
împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 7, 1; 7, 20; 8, 4; 19, 11; 19, 11; 36, 13; 36, 13; 36, 15; 36, 18; 37, 5; 37, 6; 37, 10; 37, 10; 37, 33; 38, 6; 38, 9; 39, 7;
împăraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 4; 19, 4; 23, 11; 41, 2; 49, 7; 49, 23; 51, 4; 52, 15; 60, 3;
împăraţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. neart.* 7, 16;
împăraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 14, 9; 14, 16; 14, 18; 14, 32; 24, 21; 34, 12; 37, 11; 37, 13; 37, 18; 60, 10; 60, 11; 60, 12; 62, 2;
împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 19, 11; 45, 1; 60, 16;
unui împărat *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 23, 15;

împărăteásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kaiserin" : „impératrice" : (1x)
împărătêsele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 49, 23;

împărăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „herrschen" : „régner" : (9x)
au împărăţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 1, 1;
împărăţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 34, 17; 37, 38;
împărăţindu *verb gerunziu* 36, 1;
împărăţi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 52, 7;
să împărăţeşti *verb conjunctiv perfect 2 sg.* 30, 33;
va împărăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 23; 32, 1;
vom împărăţi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 7, 6;

împărăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reich" : „royaume" : (9x)
împărăţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 3;
împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 47, 5; 62, 3;
împărăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 1; 7, 8; 9, 7; 37, 16; 37, 20;
împărăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 23, 17;

împărţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „aufteilen, zerteilen, verteilen, unterscheiden" : „partager, distinguer" : (3x)
să împart *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 24;
se va împărţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 28;
va împărţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 53, 12;

împerecheá : (1551-1553 ES) : v. II : „paaren" : „associer, accoupler" : (1x)
se vor împărechea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 8;

împiedicá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 248) : v. I : „beherrschen" : „dominer" (1x)
împiedeca-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 4;

împiedicáre : (1642 ÎNV. 8[r]) : s. f. : „Herzensvorwurf" : „remord" : (2x)
împiedecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 14;
împiedecări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 57, 14;

ímple → umple

împletít : (1563 CORESI, PRAXIU 166) : adj. : „geflochten" : „tressé" : (2x)
cea împletită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 28, 5;
cei împletiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 3, 19;

împliní → plini

împodobí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 53/[2]) : v. IV : „schmücken, zieren" : „orner, décorer" : (1x)
împodobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 61, 10;

împoncişá : (1620 MOXA) : v. I : „entgegenkehren, aufbegehren" : „se révolter" : (3x)
mă împoncişăz *verb indicativ prezent 1 sg.* 50, 6;
s-au împoncişat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 59, 12;
să împoncişază *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 6;

împotrívă : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „gegen(über), entgegen" : „au contraire, contre" : (5x)
împotriva *prep.* 41, 11; 50, 9;
împotrivă *adv.* 10, 14; 41, 12; 51, 19;

împotriví : (1551-1553 ES) : v. IV : „sich widersetzen" : „s'opposer" : (2x)
să împotrivescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 16;
să împotrivi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 3, 8;

împotrívnic : (1688 BIBLIA) : s. : „Widersacher" : „opposant" : (3x)
cei împotrivnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 26, 11;
împotrivnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 41, 11;
împotrivnicilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 59, 18;

împrejúr : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep./adv./s. : „um ... herum,

in der Gegend" : „autour de, aux alentours de" : (13x)
împrejur *adv. de loc* 5, 2; 30, 32; 42, 25; 49, 18; 60, 4;
împrejurele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 9, 18;
împrejurul *prep.* 6, 2; 19, 7; 29, 3; 29, 3; 49, 18; 56, 12;
prejur *adv. de loc* 26, 1;

împrejurá : (1632 EUSTR. PRAV. 277) : v. I : „einschließen" : „entourer" : (1x)
va împrejura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 37, 33;

împreuná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zusammenbringen, vereinigen, 2. zusammenkommen" : „1. unir, joindre, 2. se rejoindre" : (4x)
împreună *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 8;
împreună *verb indicativ prezent 3 sg.* 15, 8;
să împreună *verb indicativ prezent 3 pl.* 44, 11;
să vă împreunaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 16, 8;

împreúnă : (1551-1553 ES) : adv. : „zusammen, gemeinsam" : „ensemble" : (57x)
împreună *adv.* 1, 31; 3, 15; 3, 15; 3, 22; 7, 6; 9, 18; 9, 21; 10, 34; 11, 6; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 7; 11, 9; 11, 14; 13, 3; 14, 9; 18, 6; 19, 14; 20, 4; 24, 14; 30, 30; 31, 3; 33, 18; 33, 19; 34, 7; 36, 12; 41, 1; 41, 5; 41, 7; 41, 20; 41, 23; 42, 14; 42, 22; 43, 9; 43, 26; 44, 11; 44, 11; 45, 8; 45, 20; 45, 21; 46, 2; 46, 6; 46, 10; 48, 13; 50, 9; 52, 8; 52, 9; 58, 11; 59, 11; 60, 9; 60, 13; 62, 4; 62, 5; 65, 23; 65, 25; 66, 10;

împrumutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „leihen, borgen" : „prêter, emprunter" : (2x)
împrumutează *verb indicativ prezent 3 sg.* 24, 2;
să împrumutează *verb indicativ prezent 3 sg.* 24, 2;

împúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „stoßen, stechen" : „pousser, piquer" : (1x)
împunşi *verb participiu masc. pl. nom./ac.* 14, 19;

împuţiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vermindern" : „se diminuer, devenir moins nombreux" : (1x)
împuţinînd *verb gerunziu* 10, 22;

împuţinát : (c. 1665-1672 MS. 4389, 680/2) : adj./s. : „verringert, vermindert" : „réduit, atténué" : (1x)
cel împuţinat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 60, 22;

în : (1499 DERS) : prep. : „1. in, an, um, 2. bei, 3. zwischen" : „1. en, dans, à, 2. par, 3. parmi" : (433x)
în *prep.* 1, 2; 1, 21; 2, 2; 2, 4; 2, 11; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 3, 6; 3, 6; 3, 13; 3, 15; 3, 17; 3, 20; 3, 23; 3, 23; 4, 2; 4, 3; 4, 3; 4, 3; 5, 1; 5, 1; 5, 2; 5, 5; 5, 24; 5, 25; 5, 26; 5, 30; 6, 1; 6, 5; 6, 6; 7, 1; 7, 2; 7, 2; 7, 2; 7, 3; 7, 14; 7, 18; 7, 18; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 20; 7, 21; 7, 23; 8, 3; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 18; 8, 18; 8, 19; 9, 2; 9, 3; 9, 4; 9, 7; 9, 9; 9, 20; 10, 2; 10, 3; 10, 5; 10, 10; 10, 10; 10, 10; 10, 11; 10, 12; 10, 12; 10, 18; 10, 20; 10, 23; 10, 24; 10, 27; 10, 28; 10, 30; 10, 31; 10, 32; 11, 10; 11, 11; 11, 16; 11, 16; 12, 1; 12, 4; 12, 5; 12, 6; 13, 13; 13, 19; 13, 20; 13, 22; 14, 3; 14, 4; 14, 13; 14, 13; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 20; 14, 24; 14, 24; 14, 28; 15, 2; 15, 3; 15, 3; 16, 5; 16, 7; 16, 8; 16, 10; 16, 14; 17, 2; 17, 3; 17, 4; 17, 5; 17, 5; 17, 5; 17, 7; 17, 9; 17, 9; 17, 11; 17, 11; 17, 13; 18, 1; 18, 4; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 19, 7; 19, 14; 19, 16; 19, 16; 19, 18; 19, 18; 19, 19; 19, 19; 19, 20; 19, 20; 19, 21; 19, 23; 19, 24; 20, 1; 20, 3; 20, 3; 20, 6; 20, 6; 21, 13; 21, 13; 21, 14; 21, 15; 22, 1; 22, 2; 22, 5; 22, 8; 22, 9; 22, 11; 22, 12; 22, 14; 22, 16; 22, 20; 22, 21; 22, 21; 22, 23; 22, 24; 22, 25; 22, 25; 23, 2; 23, 3; 23, 6; 23, 15; 23, 16; 23, 18; 24, 2; 24, 6; 24, 13; 24, 13; 24, 13; 24, 15; 24, 18; 24, 21; 24, 23; 24, 23; 25, 2; 25, 5; 25, 7; 25, 9; 25, 10; 25, 11; 26, 1; 26, 4; 26, 17; 26, 18; 27, 1; 27, 2; 27, 3; 27, 4; 27, 7; 27, 12; 27, 13; 27, 13; 27, 13; 27, 13; 28, 2; 28, 4; 28, 5; 28, 17; 28, 17; 28, 21; 28, 23; 28, 25; 28, 28; 29, 1; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 9; 29, 13; 29, 13; 29, 15; 29, 18; 29, 21; 30, 4; 30, 5; 30, 7; 30, 7; 30, 7; 30, 8; 30, 19; 30, 19; 30, 21; 30, 21; 30, 23; 30, 23; 30, 25; 30, 26; 30, 28; 31, 7; 31, 9; 31, 9; 32, 2; 32, 2; 32, 10; 32, 11; 32, 13; 32, 14; 32, 15; 32, 16; 32, 16; 32, 17; 32, 18; 32, 19; 33, 2; 33, 4; 33, 5; 33, 12; 33, 16; 33, 20; 34, 4; 34, 5; 34, 6; 34, 6; 34, 10; 34, 10; 34, 10; 34, 13; 34, 17; 35, 6; 35, 6; 36, 1; 36, 2; 36, 5; 36, 5; 36, 6; 36, 15; 37, 7; 37, 10; 37, 12; 37, 19; 37, 24; 37, 26; 37, 27; 37, 29; 37, 30; 37, 31; 37, 31; 37, 31; 37, 37; 37, 38; 37, 38; 38, 1; 38, 7; 38, 10; 38, 12; 38, 13; 38, 17; 38, 19; 39, 1; 39, 2; 39, 2; 39, 4; 39, 4; 39, 6; 39, 7; 39, 8; 40, 2; 40, 3; 40, 8; 40, 11; 41, 15; 41, 18; 41, 29; 42, 11; 42, 12; 42, 16; 42, 22; 42, 22; 42, 23; 42, 24; 42, 25; 43, 16; 43, 16; 43, 19; 43, 19; 43, 20; 43, 20; 43, 23; 43, 24; 43, 24; 44, 3; 44, 4; 44, 7; 44, 8; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 16; 44, 20; 45, 17; 45, 19; 45, 19; 46, 13; 47, 6; 47, 7; 47, 7; 47, 8; 47, 9; 48, 12; 48, 21; 49, 2; 49, 4; 49, 4; 49, 8; 49, 8; 49, 9; 49, 9; 49, 22; 51, 6; 51, 7; 51, 8; 51, 13; 51, 13; 51, 16; 51, 23; 52, 3; 52, 5; 52, 6; 52, 14; 53, 2; 53, 4; 53, 4; 53, 4; 53, 9; 53, 9; 53, 9; 54, 3; 54, 3; 54, 9; 54, 16; 55, 2; 55, 4; 55, 9; 55, 10; 55, 13; 55, 13; 55, 13; 55, 13; 56, 4; 56, 4; 56, 7; 57, 2; 57, 5; 57, 5; 57, 11; 57, 16; 57, 17; 58, 2; 58, 3; 58, 7; 58, 11; 58, 13; 59, 7; 59, 17; 59, 17; 59, 21; 59, 21; 60, 17; 60, 18; 60, 18; 61, 3; 61, 4; 61, 9; 62, 3; 62, 3; 62, 5; 64, 2; 65, 3; 65, 4; 65, 4; 65, 6; 65, 6; 65, 7; 65, 7; 65, 9; 65, 16; 65, 17; 65, 23; 66, 13; 66, 22; 66, 23;

înaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „1. früher, zuerst, 2. von, (be)vor" : „1. auparavant, 2. avant" : (57x)
înainte *adv. de loc* 5, 2; 28, 4;
înaintea *prep.* 1, 7; 5, 21; 8, 4; 9, 3; 13, 16; 23, 18; 23, 18; 24, 23; 30, 28; 37, 14; 38, 3; 38, 3; 40, 10; 41, 2; 43, 4; 43, 10; 43, 24; 45, 1; 45, 1; 45, 2; 48, 19; 49, 4; 49, 5; 49, 16; 52, 10; 52, 12; 53, 2; 53, 7; 58, 8; 59, 12; 61, 11; 62, 11; 65, 3; 65, 6; 65, 11; 66, 4; 66, 17; 66, 22; 66, 23;
mai nainte *adv. de timp* 1, 26; 7, 15; 8, 4; 18, 5; 28, 24; 40, 14; 41, 26; 42, 9; 46, 9; 46, 10; 52, 4; 61, 4; 65, 17; 65, 24; 66, 7; 66, 7;

înált : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „hoch, Höhe" : „haut, hauteur" : (37x)
cea înaltă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 14, 26; 14, 27;
ceii nalte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 28, 4;
cei înalţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 10, 33; 10, 33; 10, 34; 10, 34;

cei nalţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 14, 13; 45, 14;
cei nalţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 24, 4;
cêle înalte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 26, 5; 36, 7;
celor înalte *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 13;
Celui Înalt *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 14, 14;
înalt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 30, 25;
înalt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 14; 2, 15; 2, 15; 6, 1; 26, 11;
înaltă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 2, 14; 9, 9; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 40, 9;
înalte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 12, 5;
înalţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 2, 11;
nalt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 15; 57, 7;
nalt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 22, 16;
naltă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 25; 9, 12; 14, 13; 33, 16;
nalte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 5;
naltului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 17, 6;

înălbitór : (1688 BIBLIA) : s. m. (în n. p. Ţarina *Nălbitoriului*) : „Wäscher" : „Blanchisseur" : (2x)
nălbitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 7, 3; 36, 2;

înălţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erhöhen, erheben" : „lever, (s')élever" : (26x)
ai înălţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 23; 51, 18;
am înălţat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 1, 2; 23, 4;
înaltă *verb imp. 2 sg.* 40, 9;
înălţa-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 18;
înălţa-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 15; 10, 15;
înălţaţi *verb imp. 2 pl.* 13, 2; 28, 29; 40, 9;
înălţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 63, 9;
mă voiu înălţa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 33, 10; 40, 25;
nalţă *verb imp. 2 sg.* 58, 1;
s-au înălţat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 3, 15;
s-au înălţat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 12, 4; 52, 8;
să înalţe *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 4, 2;
să înălţară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 19, 13;
să înălţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 12, 6;
se va înălţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 2; 2, 11; 2, 17; 5, 16; 52, 13;

înălţát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „erhöht" : „élevé" : (2x)
înălţat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 25;
înălţatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 12;

înălţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Höhe, Anhöhe" : „hauteur" : (15x)
înălţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 11; 18, 2; 32, 15; 37, 23; 40, 26;
înălţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 11; 2, 17; 10, 12; 25, 12; 35, 2; 37, 24; 38, 10; 38, 15;
înălţimi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 57, 15;
nălţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 37, 24;

înăúntru : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adv. : „innen, drinnen, hinein" : „à l'intérieur, en" : (3x)
înlăuntru *adv. de loc* 23, 3; 65, 21;
mai înlăuntru *adv. de loc* 22, 11;

íncă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. noch, 2. auch, ebenfalls" : „1. encore, 2. aussi, de même" : (64x)
încă *adv.* 1, 5; 2, 4; 5, 4; 5, 25; 6, 13; 7, 17; 8, 5; 9, 12; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 10, 20; 10, 25; 14, 1; 17, 3; 17, 3; 21, 16; 23, 1; 23, 10; 23, 12; 26, 21; 28, 10; 28, 10; 28, 13; 28, 13; 29, 8; 29, 17; 30, 20; 32, 3; 32, 5; 32, 5; 32, 10; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 39, 4; 43, 13; 44, 2; 45, 5; 45, 7; 45, 17; 45, 17; 45, 18; 46, 11; 47, 1; 47, 3; 47, 5; 48, 3; 48, 6; 48, 8; 51, 22; 54, 3; 54, 4; 54, 9; 58, 9; 60, 18; 60, 19; 62, 4; 62, 4; 62, 8; 62, 8; 65, 19; 65, 20; 65, 24;

încălecáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 237) : s. f. : „Pferd" : „cheval" : (1x)
încălecări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 16;

încălecátór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 483) : s. m. : „Reiter" : „cavalier" : (1x)
încălecători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 36, 8;

încălţáminte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schuwerk" : „chaussure" : (1x)
încălţămintelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 5, 27;

încălzí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „erwärmen" : „réchauffer" : (3x)
încălzindu-se *verb gerunziu* 44, 16;
mă încălziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 44, 16;
să încălzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 44, 15;

începătór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Häupter der Väter, Patriarch" : „chef de famille, patriarche" : (1x)
începătoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 37, 38;

începătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Anfang, Ursprung" : „commencement, début" : (3x)
începătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 15; 41, 27;
începătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 15;

începút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Beginn, Anfang" : „commencement" : (21x)
început *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 26; 2, 6; 63, 19; 63, 16;
începutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 41, 4;
-nceput *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 19, 11; 22, 9; 22, 11; 23, 7; 25, 1; 37, 26; 40, 21; 41, 26; 43, 9; 43, 13; 43, 18; 44, 8; 45, 21; 48, 8; 48, 16;
-nceputul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 51, 9;

íncét : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : adv. : „langsam" : „lentement" : (1x)
încet *adv. de mod poz.* 8, 6;

încetá : (1551-1553 ES) : v. I : „aufhören" : „cesser" : (8x)
au încetat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 16, 10;
încetat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 24, 8; 24, 11; 32, 10;
înceta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 57, 10;
înceta-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 21;
va înceta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 13;
vei înceta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 12;

închíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schließen" : „fermer" : (7x)

au închis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 6, 10;
închide-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 10;
să vor închide *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 45, 1; 60, 11;
se vor închide *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 22;
va închide *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 22; 22, 22;

închiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „neigen, sich verneigen" : „s'incliner" : (13x)
a să închina *verb infinitiv prezent* 2, 20; 66, 23;
închina-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 23;
să închina *verb indicativ imperfect 3 sg.* 37, 38;
să închinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 2, 8;
să închină *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 46, 6;
să închină *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 44, 15;
să închină *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 17; 44, 19;
să vă închinaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 36, 7;
să vor închina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 7;
se vor închina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 27, 13; 45, 14;

închipuí : (1563 CORESI, PRAXIU 262) : v. IV : „formen, bilden, gestalten" : „former" : (1x)
au închipuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 13;

închís : (c. 1564 CORESI, CAZ. 181) : adj. : „geschlossen" : „fermé" : (2x)
închisă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 49, 21;
închise *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 3, 22;

încínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gürten" : „ceinturer, ceindre" : (4x)
încingeţi-vă *verb imp. 2 pl.* 15, 2; 32, 11;
te vei încinge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 3, 23; 3, 23;

încíngere : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Umgürten" : „ceinture" : (1x)
încingere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 12;

încíns : (1559-1560 BRATU) : adj. : „umgürtet" : „ceinturé" : (1x)
încins *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 5;

încîlcít : (1581 PRL) : adj. : „kraus, konfus" : „vague" : (1x)
cêle încîlcite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* 40, 4;

încolcurát → încolţurat

încolţurát : (c. 1683-1686 MS. 45, 441/2) : adj. : „eckig" : „anguleux" : (1x)
încolţurată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 16;

înconjurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umkreisen" : „encercler" : (3x)
să încungiure *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 37, 9;
voiu încungiura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 3;
vor încunjura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 21;

înconjuráre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 323) : s. f. : „Kreis" : „cercle" : (1x)
încungiurarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 22;

înconjurát : (c. 1573-1578 PS. SCH. 91) : adj. : „umgeben, belagert" : „entouré, assiégé" : (2x)
încungiurată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 8; 27, 3;

încordát : (c. 1665-1672 MS. 4389, 673/2) : adj. : „gespannt" : „tendu" : (1x)
încordate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 28;

încuiá : (1551-1553 ES) : v. I : „schließen" : „fermer" : (1x)
încuie *verb imp. 2 sg.* 26, 20;

încuibá : (c. 1551-1558 PS. V. 457) : v. I : „nisten" : „nicher, faire son nid" : (1x)
încuibă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 34, 15;

îndátă : (c. 1516-1636 GLOS. B.) : adv. : „gleich, sogleich" : „tout de suite" : (3x)
îndată *adv. de timp* 29, 5; 30, 13; 30, 13;

îndărắt : (înc. sec. XVI PS. H) : adv. : „zurück" : „arrière" : (5x)
îndărăt *adv. de loc* 1, 4; 28, 13; 42, 17; 59, 14;
înderăt *adv. de loc.* 44, 25;

îndărătnicíe : (1642 CAZ. GOV. 269) : s. f. : „Halsstarrigkeit" : „obstination" : (1x)
îndărătniciile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 58, 6;

índe : (1581 PRL) : prep. : „nach" : „vers" : (1x)
înde *prep.* 34, 15;

îndelungá : (1581 PRL) : v. I : „entfernen, in die Länge ziehen" : „ajourner, éloigner" : (1x)
îndelunga-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 6, 12;

îndelungát : (1581 CORESI, EV. 148) : adj. : „lang dauernd" : „de longue durée" : (1x)
îndelungată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 53, 10;

îndoít : (1581 PRL) : adj. : „verdoppelt" : „double" : (1x)
îndoite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 40, 2;

îndrăgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben" : „prendre en affection" : (1x)
am îndrăgit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 51, 2;

îndreptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (gerade) richten, 2. jmdm. Gerechtigkeit widerfahren lassen" : „1. redresser, 2. rendre justice" : (12x)
au îndireptat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 14; 50, 9;
îndireptaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 17;
îndireptează *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 23;
să îndireptêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 43, 9;
să îndireptêze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 9, 7; 53, 11;
să să îndireptêze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 42, 21;
să te îndireptezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 43, 26;
se vor îndirepta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 45, 24;
te vei îndirepta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 62, 7;
va îndirepta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 13;

îndouplecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beugen" : „plier" : (1x)
vei îndupleca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 5;

îndurá : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 187) : v. I : „erbarmen" : „prendre qqn. en pitié" : (1x)
se îndură *verb indicativ prezent 3 sg.* 63, 9;

înduráre : (a. 1633 GCR I, 81) : s. f. : „Mitleid, Erbarmen" : „pitié" : (1x)
îndurările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 63, 15;

înecá : (1643 VARLAAM, C. 431) : v. I : „überfluten" : „déborder" : (1x)
înecînd *verb gerunziu* 66, 12;

înfíge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(hinein)stecken" : „ficher, enforcer" : (1x)
înfige *verb imp. 2 sg.* 54, 2;

înfloří : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „blühen" : „fleurir" : (5x)
înflorească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 35, 1;
înflori-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 17, 11;
va înflori *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 18, 5; 27, 6;
vor înflori *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 2;

înfricoşá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „Furcht/Angst einjagen" : „effrayer" : (4x)
înfricoşa-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 17;
te-ai înfricoşat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 11;
te vei înfricoşa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 60, 5;
va înfricoşa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 66, 14;

înfricoşáre : (1642 ÎNV.[2]) : s. f. : „Furcht" : „frayeur, crainte" : (4x)
înfricoşarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 54, 9;
înfricoşării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 19; 2, 21; 11, 3;

înfricoşát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „furchtbar" : „effroyable" : (1x)
înfricoşat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 21, 1;

înfrínge : (1577 CORESI, PS.) : v. III : „besiegen" : „vaincre" : (1x)
înfrînge-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 1;

înfrumuseţát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „verschönert, geschmückt" : „embelli, enjolivé" : (1x)
înfrumuseţat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 63, 1;
înfrumuseţate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 52, 7;

înfruntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „trotzen" : „affronter" : (9x)
m-am înfruntat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 50, 8;
s-au înfruntat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 45, 17;
să înfruntêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 44, 11;
să te înfruntezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 54, 4;
să va înfrunta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 23;
să vor înfrunta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 11; 45, 16; 45, 17;
te vei înfrunta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 16, 7;

îngăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlauben, warten, bleiben" : „permettre, attendre, rester" : (12x)
am îngăduit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 42, 14;
îngăduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 11; 49, 23; 64, 4; 64, 5;
îngăduiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 51, 5;
îngăduind *verb gerunziu* 59, 9;
îngăduit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 25, 9;
îngăduit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 59, 11;
îngădui-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 8, 17;
va îngădui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 18;
vor îngădui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 31;

îngăduínţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 47) : s. f. : „Duldsamkeit, Nachsicht" : „espérance, pitié" : (1x)
îngăduinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 57, 15;

îngenuncheá : (1551-1553 ES) : v. I : „(nieder)knien" : „s'agenouiller" : (2x)
îngenuche *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 15;
îngenunche *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 17;

ínger : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Engel" : „ange" : (4x)
înger *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 6; 63, 9;
îngerilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 44, 26;
îngerul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 37, 36;

înghimpós : (1620 MOXA) : s. m. : „dornig" : „épineux" : (2x)
înghimpoase *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 34, 13;

înghiţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlucken" : „ingurgiter" : (6x)
înghit *verb indicativ prezent 3 pl.* 49, 19;
înghiţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 25, 8;
înghiţind *verb gerunziu* 16, 8;
să înghiţă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 9, 16;
să înghiţă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 28, 4;
să înghiţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 28, 7;

îngrădíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Umzäumung" : „clôture, enclos" : (1x)
îngrădire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 58, 12;

îngrăşá : (c. 1551-1558 PS. V. 478) : v. I : „1. mästen. 2. fett werden" : „1./2. (s')engraisser" : (4x)
s-au îngrăşat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 6, 10;
să îngrăşă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 34, 6;
se vor îngraşă *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 58, 11; 58, 11;

îngreuiá : (c. 1564 CORESI, CAZ. 86) : v. I : „be-, erschweren" : „alourdir" : (3x)
ai îngreuiat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 47, 6;
îngreuiat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 59, 1;
îngreuind *verb gerunziu* 33, 15;

îngropáre : (1551-1553 ES) : s. f : „Begräbnis" : „enterrement" : (2x)
îngroparea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 53, 9; 57, 2;

îngustáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 535/[1]) : s. f. : „Bedrängnis" : „difficulté, angoisse" : (1x)
îngustare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 22;

înjunghiá → junghia

înmulţí : (**mulţi**: înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „vermehren" : „accroître, multiplier" : (5x)
ai mulţit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 9;
am înmulţit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 51, 2;

să vor înmulţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 6, 12;
se vor înmulţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 2;
veţi înmulţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 15;

înnoí : (**noi**: înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erneuern" : „renouveler" : (4x)
ai noit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 16, 11;
înnoiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 41, 1; 45, 16;
vor înnoi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 61, 4;

înotá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „schwimmen" : „nager" : (1x)
înoată *verb indicativ prezent 3 pl.* 42, 10;

înrădăciná : (1563 CORESI, PRAXIU 253) : v. I : „(ein)wurzeln lassen" : „s'enraciner"
să va înrădăcina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 24;

îns(ul), **însa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „er, sie" : „il, elle" : (11x)
însa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* 2, 2; 8, 1; 13, 9; 17, 6; 24, 1; 47, 11; 54, 17;
însul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* 14, 30; 34, 11; 34, 11; 59, 5;

ínsă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „indessen" : „pourtant" : (1x)
însă *conjuncţie coord.* 7, 25;

însătá → înseta

însătoşáre → însetoşare

însătoşát → însetoşat

însetá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „dürsten" : „avoir soif" : (2x)
veţi însăta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 12;
vor înseta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 10;

însetoşá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „dürsten " : „avoir soif" : (2x)
însetoşînd *verb gerunziu* 25, 5;
se vor însetoşa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 48, 21;

însetoşáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 698/[1]) : s. f. : „Durst" : „soif" : (1x)
însătoşare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 13;

însetoşát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj./s. : „durstig" : „assoiffé" : (5x)
cêle însătoşate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* 32, 6;
cel însetoşat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 41, 18;
celor însetoşaţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 25, 4;
însătoşaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 55, 1;
însetoşat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 35, 1;

însorţí : (c. 1683-1686 MS. 45, 239/[2]) : v. IV : „durch Los bestimmen" : „gagner par sort" : (2x)
vei însorţi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 17, 11; 17, 11;

înspăimá : (1688 BIBLIA) : v. I : „erschrecken" : „s'effrayer, s'épouvanter" : (1x)
se vor înspăima *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 8;

înspăimîntá → spăimînta

înstrăináre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 473/[1]) : s. f. : „Verderben" : „malheur" : (1x)
înstreinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 21;

ínsuşi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pron. : „selbst" : „même" : (1x)
însuşi *adj. pron. de întărire 3 sg. masc. nom./ac.* 2, 11;

înşelá : (1551-1553 ES) : v. I : „betrügen, hintergehen, täuschen" : „tromper, duper, tricher" : (9x)
au înşălat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 19, 14;
înşală *verb indicativ prezent 3 pl.* 41, 29;
înşale *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 36, 14; 37, 10;
să înşală *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 20;
să înşale *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 36, 18;
te înşăla *verb imp. 2 sg.* 41, 10;
vor înşăla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 16; 19, 13;

înşelăciúne : (c. 1551-1558 PS. V. 467) : s. f. : „Täuschung" : „tromperie" : (2x)
înşălăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 14; 32, 6;

întărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)stärken, kräftigen, befestigen" : „fortifier, renforcer" : (28x)
am întărit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 44, 24; 45, 12; 51, 16;
au întărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 10; 42, 5; 42, 5; 44, 14; 48, 13; 59, 16;
întărêşte *verb imp. 2 sg.* 54, 2;
întărindu-mă *verb gerunziu* 57, 10;
întărindu-vă *verb gerunziu* 8, 9;
întăriţi *verb imp. 2 pl.* 22, 4;
întăritu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 5;
întăritu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 7;
întăritu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 6;
întăriţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 50, 11;
întăriţi-vă *verb imp. 2 pl.* 35, 3; 35, 4;
s-au întărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 33, 23;
s-au întărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 51, 6;
să întăreşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 49, 6;
să întări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 42, 25; 63, 12;
să să întărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 28, 22;
să te întăreşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 47, 12;
vă veţi întări *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 9;
voiu întări *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 6;

întărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „fest, hart" : „ferme, solide" : (1x)
cea întărită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 51, 1;

întăritúră : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 212) : s. f. : „Befestigung" : „fortification" : (1x)
întăritură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 4;

întărîtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. erregen, 2. verschwören" : „1. irriter, 2. conspirer" : (9x)
ai întărîtat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 23;
au întărîtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 60, 14;
întărîtară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 5, 24; 63, 10;
întărîtatu-m-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 47, 6;

întărîtă *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 16; 23, 11; 65, 3;
să întărîtară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 5, 25;

întemeiá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „begründen" : „fonder" : (6x)
am întemeiat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 10; 51, 16;
au întemeiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 32; 48, 13; 51, 13;
voiu întemeia *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 44, 28;

întemeiát : (1563 CORESI, PRAXIU 458) : adj. : „begründet" : „fondé" : (1x)
cel întemeiat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 22, 25;

întemeiére : (c. 1683-1686 MS. 45, 114/[2]) : s. f. : „Gründung, Begründung" : „fondation, motivation" : (2x)
întemeiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 15; 34, 15;

întínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ausstrecken, sich erstrecken" : „(s')étendre, tendre" : (8x)
au întins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 22; 40, 22;
întinde *verb imp. 2 sg.* 54, 3;
întins-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 44, 24; 65, 2;
întinzînd *verb gerunziu* 38, 12;
va întinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 25, 11;
veţi întinde *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 15;

întíndere : (1551-1553 ES) : s. f. : „Ausbreitung" : „déchirement" : (1x)
întinderea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 58, 9;

întíns : (1559-1560 BRATU) : adj. : „ausgedehnt" : „étendu" : (1x)
celor întinse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 21, 15;

întîi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „zuerst, erste(r)" : „premièrement, premier" : (6x)
întîiu *adv. de timp* 8, 22; 11, 14; 11, 14; 43, 26; 43, 27; 44, 6;

întîmpiná : (**tîmpiná** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entgegengehen, -kommen, -treten, empfangen" : „aller à la rencontre de, aller au devant de, accueillir" : (6x)
întimpinîndu *verb gerunziu* 14, 9;
s-au întimpinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 34, 15;
să vor timpina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 14;
timpinaţi *verb imp. 2 pl.* 21, 14;
va întimpina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 64, 5;
veţi timpina *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 14;

întîmpináre → tîmpinare

întîmplá : (1600 DIR) : v. I : „sich ereignen" : „arriver, survenir" : (2x)
întîmpla-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 10;
vor întîmpla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 22;

întîrziá : (1642 CAZ. GOV. 90) : v. I : „verzögern" : „tarder" : (1x)
voiu întîrziia *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 46, 13;

întoárce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kehren, wenden, drehen" : „tourner, retourner, ramener" : (55x)
ai întors *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 12, 1; 64, 7;
am întors *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 50, 7; 54, 8;
au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 8, 17; 59, 2;
întoarce *verb imp. 2 sg.* 49, 6;
întoarce-te *verb imp. 2 sg.* 44, 22; 63, 15;
întoarceţi *verb imp. 2 pl.* 30, 11;
întoarceţi-vă *verb imp. 2 pl.* 31, 6; 45, 22; 46, 8;
întoarce-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 15; 38, 8;
întoarce-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 7, 6;
întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 38, 2;
întorcînd *verb gerunziu* 44, 25;
întorcîndu-se *verb gerunziu* 37, 37;
mi-am întors *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 57, 17;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 42, 17;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 5, 25; 10, 4; 22, 9; 53, 3;
s-au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 12; 9, 13; 9, 17; 9, 21; 37, 9;
să întoarsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 8;
să întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 37; 63, 10;
să să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 13, 14; 55, 7;
să vă întoarceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 36, 9;
să vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 6, 10; 34, 9; 35, 10;
se va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 37, 7; 37, 34; 55, 10; 55, 11;
se vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 22; 45, 23; 51, 11;
te întorseşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* 57, 9;
te vei întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 15;
va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 14, 27; 43, 13; 45, 13; 59, 20;
vei întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 13;
voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 37, 29; 38, 8;

întrebá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fragen" : „demander" : (6x)
au întrebat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 30, 2;
întreba *verb indicativ imperfect 3 pl.* 65, 1;
întrebaţi *verb imp. 2 pl.* 45, 11;
să ne întrebăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 1, 18;
voiu întreba *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 41, 28;
vor întreba *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 3;

întregăciúne : (c. 1683-1686 MS. 45, 892/[1]) : s. f. : „Integrität" : „intégrité" : (1x)
întregăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6;

întristáre : (1563 CORESI, PRAXIU 304) : s. f. : „Trauer" : „regret" : (1x)
întristare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 5;

íntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „in, an, um" : „en, dans, à" : (161x)
într- *prep.* 1, 8; 1, 8; 2, 2; 4, 1; 8, 1; 16, 3; 17, 6; 20, 6; 24, 1; 34, 11; 34, 11; 47, 9; 47, 11; 54, 17; 59, 5; 66, 8;
întru *prep.* 1, 1; 1, 6; 1, 21; 2, 3; 2, 5; 4, 6; 4, 6; 5, 2; 5, 3; 5, 3; 5, 9; 5, 14; 5, 16; 5, 16; 5, 21; 5, 25; 5, 30; 7, 11; 7, 11; 8, 10; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 22; 9, 2; 9, 14; 9, 18; 10, 22; 11, 10; 12, 2; 12, 2; 12, 4; 13, 20; 14, 10; 14, 13; 14, 23; 15, 1; 15, 5; 16, 12; 18, 4; 19, 1; 19, 3; 19, 10; 19, 14; 19, 17; 19, 20; 19, 24; 19, 24; 21, 14; 22, 3; 22, 16; 26, 5; 26, 16; 26, 16; 27, 5; 27, 11; 29, 15; 30, 14; 30, 18; 30, 21; 33, 6; 33, 7; 33, 15; 33, 24; 34, 1;

35, 9; 37, 26; 37, 29; 37, 34; 38, 10; 39, 2; 40, 17; 40, 22; 40, 26; 41, 16; 41, 18; 42, 7; 42, 23; 42, 24; 43, 12; 43, 23; 44, 9; 44, 23; 45, 14; 45, 14; 45, 18; 45, 19; 45, 25; 47, 9; 47, 12; 47, 12; 47, 13; 47, 15; 48, 16; 48, 17; 48, 17; 49, 3; 49, 4; 49, 21; 50, 10; 50, 10; 51, 3; 51, 16; 52, 5; 53, 3; 53, 5; 53, 12; 54, 13; 55, 3; 55, 3; 55, 7; 57, 4; 57, 15; 57, 15; 57, 15; 58, 4; 58, 6; 58, 10; 59, 2; 59, 2; 59, 3; 59, 8; 59, 10; 59, 10; 59, 12; 59, 15; 60, 5; 60, 15; 60, 17; 60, 22; 60, 22; 61, 9; 62, 4; 62, 9; 63, 1; 63, 7; 63, 11; 64, 2; 65, 5; 65, 7; 65, 18; 65, 19; 66, 5; 66, 10; 66, 20;

întunecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ab-, verdunkeln" : „(s')obscurcir, devenir sombre" : (2x)
s-au întunecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 44, 18;
va întuneca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 10;

întunecós : (1642 CAZ. GOV. 175) : adj. : „dunkel" : „sombre" : (2x)
întunecoase *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 45, 3;
întunecos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. neart.* 45, 19;

întunéric : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finsternis, Dunkel" : „ténèbres, obscurité" : (21x)
întunêrec *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 20; 5, 30; 8, 22; 8, 22; 9, 2; 16, 3; 29, 15; 29, 18; 42, 7; 47, 5; 49, 9; 50, 3; 50, 10; 58, 10; 59, 9; 60, 2;
întunêrecul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 20; 42, 16; 45, 7; 58, 10;
un întunêrec *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 44, 22;

întturná : (1551-1553 ES) : v. I : „kehren, wenden, drehen" : „tourner, retourner, ramener" : (1x)
întoarnă-te *verb imp. 2 sg.* 63, 17;

înţărcát : (c. 1650 H.² II, 150, *ap.* TIKTIN) : adj. : „entwöhnt" : „sevré" : (1x)
cei înţărcaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 28, 9;

înţelége : (1521 NEACŞU) : v. III : „verstehen" : „comprendre" : (2x)
a înţelêge *verb infinitiv prezent* 59, 15;
veţi înţelêge *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 7, 9;

înţelégere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verständnis" : „entendement" : (2x)
înţelêgerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 53, 11; 56, 11;

înţelepciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weisheit" : „sagesse" : (6x)
înţelepciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 6;
înţelepciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 13; 29, 14; 44, 19;
înţelepciunei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2;
înţelepciunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 40, 28;

înţelépt : (1521 NEACŞU) : adj./s. : „Weiser" : „sage" : (7x)
cei înţelepţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 19, 11;
cei înţelepţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 44, 25;
înţelept *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;
înţelêpte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 32, 8;
înţelepţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 12;
înţelepţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 19, 11; 29, 14;

înţelepţéşte : (1644 GCR I, 110) : adv. : „weise" : „sagement" : (3x)
înţelepţêşte *adv. de mod poz.* 29, 16; 31, 2; 40, 20;

învălít → învelit

învălitúră → învelitură

învăluí : (1560-1561 CORESI, TE.²) : v. IV : „wickeln" : „rouler" : (4x)
învăluindu-se *verb gerunziu* 17, 12; 28, 18; 29, 6;
se va învălui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 4;

învăţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. lehren, 2. lernen" : „1./2. apprendre" : (13x)
învăţai *verb indicativ imperfect 2 sg.* 47, 12;
învăţa-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 24; 29, 24;
învăţaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 17; 26, 9; 28, 19;
învăţînd *verb gerunziu* 9, 15; 29, 13;
să învêţe *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 8, 16;
se vor învăţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 4;
va învăţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 26, 10;
vă veţi învăţa *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 55, 12;
vor învăţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 32, 4;

învăţát : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „gelehrt" : „instruit" : (1x)
învăţaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 54, 13;

învăţătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lehre, Belehrung" : „enseignement, étude" : (3x)
învăţătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 50, 6; 53, 5;
învăţăturii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 50, 4;

învelít : (1563 CORESI, PRAXIU 166) : adj. : „umhüllt" : „couvert" : (1x)
învălite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 11, 5;

învelitúră : (1649 MARD.) : s. f. : „Hülle" : „voile, protection" : (1x)
învălitura *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* 50, 3;

înviá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zum Leben erwachen" : „ressusciter" : (2x)
învie *verb imp. 2 sg.* 51, 17;
vor învia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 26, 14;

învîrtoşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „härten" : „endurcir" : (1x)
învîrtoşat-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 63, 17;

îţi → tu

J

jaf : (1587 DERS) : s. n. : „Raub, Plünderung" : „pillage, rapine" : (9x)
jacul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 3, 13;
jaf *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 42, 24;

jaful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 42, 22;
jafure *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 10, 6;
jafurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 8, 1;
jah *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 5; 10, 2; 42, 22;
jahul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 61, 8;

jále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Klage, Wehmut" : „lamentation, douleur" : (2x)
jale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 14;
jalei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 16, 3;

jefuí : (înc. sec. XVII ROSETTI, SB 41) : v. IV : „plündern, rauben" : „ravir, piller" : (4x)
au jăhuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 17, 14;
jăfuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 3;
jăfuit *verb participiu sg. neutru sg.* 42, 22;
jecuind *verb gerunziu* 10, 2;

jelí : (1563 CORESI PRAXIU 98) : v. IV : „(be)klagen, (be)trauern" : „plaindre, déplorer" : (2x)
jeli-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 8;
vor jăli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 8;

jértfă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Opfer" : „offrande" : (12x)
jîrtvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 34, 6;
jîrtve *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 19, 21; 57, 6;
jîrtvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 43, 23;
jîrtvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 43, 23; 43, 23; 56, 7; 57, 7; 66, 20;
jîrtvelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 1, 11; 43, 24; 65, 4;

jertfélnic : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Altar" : „autel" : (6x)
jîrtăvnic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 6, 6; 19, 19;
jîrtăvnicile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 36, 7;
jîrtăvnicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 56, 7; 60, 7;
jîrtăvnicului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 36, 7;

jertfí : (1581-1582 PO) : v. IV : „opfern" : „sacrifier" : (3x)
jîrtvuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 65, 3;
jîrtvuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 3;
jîrtvuind *verb gerunziu* 22, 13;

jidovéşte : (c. 1564 CORESI, CAZ. 164) : adv. : „jüdisch" : „en langue judaïque" : (2x)
jidovêşte *adv. de mod* 36, 11; 36, 13;

jigánie : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Tier" : „animal" : (1x)
jiganiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 16, 1;

jîrtắvnic → jertfelnic

jî́rtvă → jertfă

jîrtvuí → jertfi

jos : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „unten, hinunter" : „en bas, bas" : (5x)
jos *adv. de loc* 5, 30; 8, 22; 14, 9; 37, 31; 51, 6;

jucá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tanzen" : „danser" : (2x)
jucînd *verb gerunziu* 3, 15;
vor juca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 21;

judecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „richten, urteilen" : „juger" : (15x)
judecaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 17; 5, 3;
judecă *verb indicativ prezent 3 sg.* 51, 22;
judecînd *verb gerunziu* 1, 23; 16, 5; 19, 20; 41, 6;
să judecă *verb indicativ prezent 3 sg.* 50, 9; 50, 9;
să ne judecăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 43, 26;
să va judeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 66, 16;
va judeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 4; 11, 3; 11, 4;
voiu judeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 49, 25;

judecátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gericht, 2. Urteil" : „1. jugement, 2. réflexion" : (54x)
judecata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 17; 1, 23; 1, 24; 10, 2; 10, 2; 26, 8; 28, 17; 28, 26; 33, 15; 40, 27; 41, 21; 49, 4; 49, 25; 51, 4; 51, 7; 53, 8; 56, 1; 58, 2; 59, 9; 59, 14; 63, 1;
judecată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 21; 1, 27; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 4, 4; 5, 7; 5, 16; 9, 7; 11, 4; 16, 5; 28, 6; 28, 6; 32, 1; 32, 7; 32, 16; 33, 5; 34, 5; 35, 4; 40, 14; 41, 1; 42, 1; 42, 3; 42, 4; 54, 17; 58, 2; 59, 4; 59, 8; 59, 11; 59, 16;
judecăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 58, 4;
judecăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 34, 8; 34, 8;

judecătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Richter" : „juge" : (5x)
judecătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 26;
judecătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 30, 18; 33, 22; 63, 7;

jug : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Joch" : „joug" : (9x)
jug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 18;
jugul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 9, 4; 10, 27; 10, 27; 14, 5; 14, 5; 14, 25; 14, 29; 47, 6;

jumătáte : (1403 DERS / în antr. *Jumetate*) : s. f. : „Hälfte" : „moitié" : (4x)
jumătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 20;
jumătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 16; 44, 16; 44, 19;

junc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Färse, Jungkuh" : „génisse" : (3x)
a unii junce *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 5, 18;
juncă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 21; 15, 5;

júncă → junc

junghiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. abstechen, schlachten, 2. opfern, schächten" : „1. juguler, abattre, 2. sacrifier" : (4x)
junghie *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 3;
junghind *verb gerunziu* 22, 13; 57, 5;
să să junghe *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 14, 21;

junghiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Schlachten, 2. Schächten" : „1. tuerie, 2. sacrifice" : (4x)
junghêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 65, 11;
junghiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 34, 2; 34, 6; 53, 7;

jurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schwören" : „jurer" : (8x)
am jurat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 54, 9;
jură-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 62, 8;

jurîndu-se *verb gerunziu* 19, 18;
mă jur *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 23;
să jură *verb indicativ prezent 3 pl.* 65, 16; 65, 16;
va jura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 45, 23;
vă juraţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 48, 1;

L

la : (1471 DERS / în top. *La Fîntîniţe*) : prep. : „an, zu, bei, in, nach" : „à, en, près de, vers" : (402x)
la *prep.* 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 16; 1, 25; 1, 29; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 10; 2, 10; 2, 19; 2, 21; 2, 22; 3, 1; 3, 1; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 25; 4, 3; 4, 6; 5, 6; 5, 9; 5, 23; 5, 26; 5, 27; 5, 30; 6, 2; 6, 2; 6, 6; 6, 13; 7, 6; 7, 11; 7, 16; 7, 17; 7, 19; 8, 8; 8, 9; 8, 11; 8, 11; 8, 14; 8, 17; 8, 18; 8, 19; 8, 20; 8, 21; 8, 22; 8, 22; 9, 3; 9, 12; 9, 14; 10, 4; 10, 6; 10, 6; 10, 6; 10, 16; 10, 16; 10, 18; 10, 18; 10, 19; 10, 26; 10, 26; 10, 26; 10, 27; 10, 27; 10, 27; 10, 28; 10, 28; 10, 29; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 14; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 13, 11; 13, 14; 13, 14; 13, 19; 13, 20; 14, 2; 14, 11; 14, 12; 14, 12; 14, 15; 14, 15; 14, 19; 14, 25; 14, 25; 14, 31; 15, 4; 15, 5; 15, 5; 15, 8; 15, 8; 16, 8; 16, 8; 16, 12; 17, 1; 17, 7; 18, 3; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 18, 7; 19, 1; 19, 5; 19, 8; 19, 15; 19, 23; 19, 26; 20, 1; 20, 2; 20, 2; 20, 5; 20, 6; 20, 6; 21, 1; 21, 4; 21, 8; 21, 8; 21, 9; 21, 10; 21, 11; 22, 5; 22, 5; 22, 8; 22, 11; 22, 15; 22, 18; 22, 18; 22, 21; 22, 23; 22, 24; 22, 24; 22, 24; 23, 5; 23, 6; 23, 10; 23, 12; 23, 13; 23, 13; 23, 17; 23, 17; 23, 18; 24, 16; 24, 22; 24, 22; 25, 2; 25, 4; 25, 4; 25, 5; 25, 6; 25, 7; 25, 8; 25, 12; 26, 5; 26, 16; 26, 19; 26, 20; 26, 21; 27, 10; 27, 11; 27, 12; 27, 12; 28, 4; 28, 5; 28, 5; 28, 6; 28, 9; 28, 9; 28, 13; 28, 16; 28, 16; 28, 22; 28, 27; 28, 29; 29, 2; 29, 2; 29, 4; 29, 4; 29, 5; 29, 6; 29, 11; 29, 12; 29, 13; 29, 18; 29, 22; 30, 2; 30, 8; 30, 11; 30, 11; 30, 28; 30, 29; 30, 29; 31, 1; 31, 8; 32, 2; 32, 12; 32, 12; 32, 15; 32, 19; 33, 4; 33, 4; 33, 19; 33, 19; 33, 23; 34, 2; 34, 4; 34, 12; 34, 13; 34, 17; 35, 7; 35, 9; 35, 10; 36, 2; 36, 2; 36, 2; 36, 9; 36, 9; 36, 9; 36, 11; 36, 17; 37, 1; 37, 7; 37, 7; 37, 8; 37, 9; 37, 14; 37, 14; 37, 23; 37, 23; 37, 24; 37, 24; 37, 24; 37, 29; 37, 30; 37, 33; 37, 34; 37, 38; 38, 1; 38, 7; 38, 12; 38, 12; 38, 15; 38, 22; 39, 2; 39, 3; 39, 6; 40, 15; 40, 24; 40, 26; 40, 26; 40, 27; 41, 2; 41, 2; 41, 4; 41, 4; 41, 9; 41, 12; 41, 19; 41, 25; 41, 25; 41, 28; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 23; 42, 24; 43, 5; 43, 5; 43, 6; 43, 14; 43, 27; 44, 14; 44, 15; 44, 17; 44, 25; 45, 6; 45, 14; 45, 20; 45, 22; 45, 24; 46, 1; 46, 2; 46, 4; 46, 7; 46, 11; 46, 11; 46, 12; 47, 1; 47, 3; 47, 3; 47, 5; 47, 11; 48, 7; 48, 20; 49, 6; 49, 9; 49, 12; 49, 12; 49, 17; 49, 19; 49, 20; 49, 22; 49, 22; 49, 24; 49, 25; 51, 1; 51, 1; 51, 2; 51, 2; 51, 4; 51, 5; 51, 6; 51, 6; 51, 11; 51, 23; 52, 4; 52, 4; 52, 10; 53, 1; 53, 2; 53, 8; 53, 8; 53, 8; 53, 11; 53, 11; 53, 12; 54, 5; 54, 9; 54, 9; 54, 10; 54, 16; 54, 16; 54, 17; 55, 1; 55, 9; 55, 10; 55, 10; 56, 3; 56, 7; 56, 7; 56, 11; 56, 11; 57, 1; 57, 5; 57, 8; 57, 9; 57, 9; 57, 11; 57, 15; 57, 15; 57, 16; 57, 17; 58, 7; 58, 9; 58, 13; 59, 9; 59, 11; 59, 13; 59, 19; 59, 19; 59, 19; 59, 20; 59, 21; 60, 6; 60, 9; 61, 3; 62, 6; 62, 10; 62, 11; 63, 1; 63, 1; 63, 2; 63, 3; 63, 6; 63, 14; 64, 5; 64, 5; 65, 1; 65, 1; 65, 1; 65, 5; 66, 11; 66, 17; 66, 19; 66, 19; 66, 19; 66, 19; 66, 19; 66, 20; 66, 20; 66, 24;

lac : (1468 DERS) : s. n. : „See" : „lac" : (1x)
lacul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 36, 16;

lácom : (1563 CORESI, PRAXIU 297) : adj. : „gierig" : „avide" : (1x)
lacomii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 14;

lácrămă → lacrimă

lácrimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Träne" : „larme" : (2x)
lacrăma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 25, 8;
lacrămile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 38, 5;

lápte : (1517 DERS / în top. Lacul *Laptelui*) : s. n. : „Milch" : „lait" : (4x)
lapte *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 7, 22; 7, 22; 28, 9;
laptele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 60, 16;

larg : (1428 DERS / în top. *Larga*) : adj. : „weit" : „large, vaste" : (2x)
larg *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 23;
largi *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 21;

lat : (1525 DERS / în antr. Obraz *Lat*) : adj. : „breit" : „large, étendu" : (1x)
late *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 21;

látură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Seite" : „côté" : (2x)
lature *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 9;
laturi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 11;

laţ : (1496-1507 DERS) : s. n. : „Schlinge" : „piège" : (4x)
laţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 8, 14; 24, 18;
laţi *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 24, 18;
laţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 42, 22;

láudă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lob(preisung)" : „louange" : (6x)
lauda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 12, 2; 42, 21;
laudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 10; 42, 10; 51, 3; 51, 11;

lăcomíe : (1563 CORESI, PRAXIU 267) : s. f. : „Gier" : „avidité" : (1x)
lăcomie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 8;

lăcáş → locaş

lăcuí → locui

lăcústă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heuschrecke" : „sauterelle" : (2x)
lăcuste *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 33, 4;
lăcustele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 40, 22;

lămurí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 116) : v. IV : „reinigen" : „purifier" : (1x)
voiu lămuri *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 25;

lărgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erwietern, ausdehnen, ausbreiten" : „élargir, étendre" : (2x)
lărgêşte *verb imp. 2 sg.* 54, 2;
lărgi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 14;

lăsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „lassen, verlassen" : „laisser,

quitter, abandonner" : (16x)
ai lăsat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 17, 10;
ar fi lăsat *verb cond.-opt. perfect 3 sg.* 1, 9;
lăsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 2, 6;
lăsaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 54, 7;
lăsaţi *verb imp. 2 pl.* 22, 4;
s-au lăsat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 33, 24;
să lase *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 5, 14; 55, 7;
se va lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 14;
va lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 18, 6; 55, 7;
veţi lăsa *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 10, 3;
voiu lăsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 6; 66, 19;
vor lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 32, 14; 39, 6;

lăsát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „verlassen" : „abandonné" : (2x)
lăsată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 10;
lăsate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 35, 3;

lătrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „bellen" : „aboyer" : (1x)
lătra *verb infinitiv prezent* 56, 10;

lăţíme : (1563 CORESI, PRAXIU 421) : s. f. : „Breite" : „largeur" : (2x)
lăţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 8; 51, 9;

lăudá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „loben, rühmen, lobpreisen" : „louer, célébrer, glorifier" : (7x)
laudă *verb indicativ prezent 3 pl.* 9, 15;
lăudaţi *verb imp. 2 pl.* 12, 4; 12, 5; 42, 10;
lăuda-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 25, 1;
vor lăuda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 38, 18; 62, 9;

lăútă : (c. 1550 HC² II, 332) : s. f. : „Laute" : „luth" : (6x)
alăută *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 16;
alăute *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 12; 30, 32;
alăutii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 24, 8;
lăută *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 16;
o lăută *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 16, 11;

left : (c. 1665-1672 MS. 4389, 672/1) : s. n. : „Halskette" : „collier" : (1x)
léfthul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 3, 18;

legá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „festbinden" : „lier, faire nouer" : (1x)
să legăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 3, 9;

legát : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „gebunden" : „lié" : (4x)
legate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 46, 1;
legaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 3; 45, 14;
legaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 42, 7;

legătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Bindung, Verbindung, 2. Verschwörung" : „1. lien, 2. complot, conspiration" : (8x)
legătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 52, 2; 58, 6; 58, 9;
legături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 1, 6; 24, 22; 28, 22; 42, 7; 49, 9;

lége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gesetz, Gebot, 2. Glaube" : „1. loi, commandement, 2. religion" : (30x)
lêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 4; 1, 25; 1, 28; 1, 31; 3, 10; 8, 20; 9, 17; 10, 6; 13, 11; 19, 2; 29, 20; 31, 6; 33, 6; 33, 14; 48, 8; 51, 4; 53, 12; 57, 3; 55, 7; 66, 3;
lêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 10; 2, 3; 5, 24; 8, 16; 24, 5; 24, 17; 30, 9; 42, 24; 51, 7;
legii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 19, 2;

lemn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Baum, 2. Holz" : „1. arbre, 2. bois" : (19x)
lemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 15; 40, 20; 44, 14;
lêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 7, 4; 30, 33; 30, 33; 34, 13; 37, 19; 60, 17;
lêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 14, 8; 44, 23; 55, 12;
lemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 44, 13; 56, 3;
lemnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 7, 2; 7, 19; 10, 15; 45, 20;
lemnului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 65, 22;

lepădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (von sich) abweisen, verwerfen, 2. sich lossagen" : „1. repousser, refuser, rejetter, 2. rénier" : (10x)
ai lepădat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 38, 17;
au lepădat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 30;
lepăda-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 31, 7;
lepădate *verb participiu pl. neutru* 41, 2;
lepădaţi *verb imp. 2 pl.* 62, 10;
să leapădă *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 2; 21, 2;
se vor lepăda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 3;
te vei lepăda *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 14, 19;
va lepăda *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 18;
vei lepăda *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 22;

léspede : (1532 DERS / în top. *Leaspede*) : s. f. : „Tafel" : „table" : (2x)
lêspede *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 8;
lêspezi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 65, 3;

leşiná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „ohnmächtig werden" : „s'évanouir" : (1x)
va leşina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 7;

leu : (1519 DERS / în antr. *Leul*) : s. m. : „Löwe" : „lion" : (11x)
leii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 29;
leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 30, 6; 30, 6; 35, 9;
leul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6; 11, 7; 31, 4; 65, 25;
leului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 5, 29; 31, 4;
un leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 38, 13;

levít : (1560-1561 CORESI, TE.²) : s. m. : „Levit" : „lévite" : (1x)
leviţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 66, 21;

liliác : (1668-1670 HERODOT) : s. m. : „Fledermaus" : „chauve-souris" : (1x)
liliêcilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 2, 20;

límbă : (1433 DERS / în antr. *Limbadulce*) : s. f. : „1. Zunge, Sprache, 2. Volk" : „1. langue, 2. peuple" : (112x)
ai limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 36, 20;
a limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 60, 5;
limba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 5; 14, 6; 19, 18; 35, 6; 41, 17; 45, 23; 50, 4; 57, 4; 59, 3;
limbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 2, 4; 2, 4; 8, 19; 10,

6; 13, 4; 18, 2; 18, 7; 28, 11; 30, 6; 60, 22; 65, 1; 66, 8;
limbă *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 1, 4;
limbi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 3; 10, 7; 11, 12; 12, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 14, 2; 17, 12; 17, 12; 17, 13; 25, 7; 33, 12; 34, 1; 37, 26; 41, 5; 41, 28; 42, 4; 45, 1; 45, 20; 49, 7; 49, 22; 51, 5; 52, 5; 52, 15; 54, 3; 55, 4; 55, 5; 60, 2; 60, 3; 61, 9; 62, 10; 63, 3; 66, 19; 66, 20;
limbi *subst. comun fem. pl. voc. neart.* 8, 9; 49, 1;
limbile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 2; 3, 7; 5, 26; 11, 10; 11, 10; 14, 12; 14, 26; 16, 8; 25, 6; 25, 7; 29, 24; 30, 28; 32, 4; 33, 3; 34, 2; 40, 15; 40, 17; 43, 9; 56, 7; 60, 12; 60, 12; 62, 2; 64, 2; 66, 18; 66, 20;
limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 4; 9, 1; 10, 13; 14, 9; 14, 18; 14, 32; 23, 3; 24, 13; 29, 7; 29, 8; 33, 8; 36, 18; 37, 12; 41, 2; 42, 1; 42, 6; 49, 6; 49, 8; 51, 4; 52, 10; 55, 4; 60, 11; 60, 16; 61, 6; 61, 11; 66, 12;

lin : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „sanft, ruhig" : „doux, calme" : (1x)
[cel] lin *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 66, 2;

línge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „lecken" : „lécher" : (1x)
vor linge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 23;

língură : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Löffel" : „cuillère" : (1x)
lingura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 6, 6;

lipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich anschliessen" : „(s')attacher" : (2x)
se va lipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 14, 1; 14, 1;

lípsă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Mangel, Fehlen" : „manque, absence" : (6x)
lipsa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 30; 25, 4;
lipsă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 22; 13, 17; 17, 4; 24, 19;

lipsí : (1481 LDSR 355) : v. IV : „fehlen, mangeln, verschwinden, verscheiden" : „manquer, faire défaut, disparaître, mourir" : (13x)
lipsiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 38, 12;
lipsi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 21, 16;
se va lipsi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 19;
va lipsi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 8; 15, 6; 51, 6; 51, 14; 54, 10; 55, 13; 56, 5; 60, 20;
vor lipsi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 59, 21;

lipsít : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „entblößt, beraubt" : „dépourvu" : (2x)
lipsit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 53, 3;
lipsiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 51, 20;
lipsiţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 41, 16;

lívă : (c. 1573-1578 PS. SCH. 247) : s. f. : „Westwind" : „vent d'ouest" : (1x)
livei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 43, 6;

lînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wolle" : „laine" : (2x)
lîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 18; 51, 8;

lîngă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „neben, bei" : „près de, à côté" : (7x)
lîngă *prep.* 16, 4; 21, 12; 46, 13; 49, 4; 54, 15; 56, 6;

loc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ort, Stelle, Platz, Stätte" : „lieu, endroit, place" : (32x)
loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 23; 3, 23; 5, 1; 10, 26; 22, 23; 22, 25; 30, 23; 32, 15; 44, 3; 49, 20; 53, 9; 53, 9; 55, 13; 55, 13; 56, 4; 61, 3;
locul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 4, 5; 7, 23; 9, 2; 14, 2; 18, 7; 33, 14; 33, 21; 37, 38; 45, 19; 46, 7; 49, 20; 54, 2; 60, 13; 60, 13; 66, 1;
locurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 36, 9;

locáş : (1508-1509 DERS) : s. n. : „Wohnung, Wohnsitz" : „domicile, demeure" : (1x)
lăcaşăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 62, 9;

locuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „wohnen" : „habiter" : (67x)
a lăcui *verb infinitiv prezent* 40, 22;
ar lăcui *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 62, 5;
a să lăcui *verb infinitiv prezent* 6, 11; 45, 18;
lăcui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 37;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 9; 10, 24; 12, 6; 16, 7; 22, 21; 22, 21; 23, 2; 23, 6; 23, 18; 24, 1; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 18; 26, 5; 32, 19; 38, 11; 40, 22; 42, 10; 42, 11; 42, 11; 49, 19; 51, 6;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 6, 5;
lăcuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 9, 2; 20, 6; 21, 14; 26, 18; 26, 21; 27, 5; 37, 26;
lăcuiêşte *verb imp. 2 sg.* 21, 12;
lăcuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 18; 33, 5; 33, 24; 57, 15;
lăcuiţi *verb imp. 2 pl.* 26, 9;
lăcuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 5, 3; 10, 31; 66, 10;
lăcui-veţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 5, 8;
lăcui-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 44, 26;
lăcui-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 4;
să lăcuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 14, 23;
să lăcuiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 49, 20;
să lăcuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 27, 10;
se va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 20; 18, 3; 62, 4;
va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 19; 32, 16; 32, 18; 32, 18; 33, 16;
vor lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 22; 34, 11; 34, 11; 54, 15; 62, 5; 65, 8; 65, 21; 65, 22;

locuít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „bewohnt" : „habité" : (3x)
Lăcuit *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 62, 4;
lăcuită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 3;
lăcuite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 10, 13;

loví : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. angreifen, überfallen, 2. schlagen" : „1. attaquer, essaillir, 2. battre, frapper" : (15x)
am lovit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 57, 17; 60, 10;
au lovit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 37, 38;
au lovit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 27, 7;
lovi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 25;
loviia *verb indicativ imperfect 3 sg.* 14, 29;
lovind *verb gerunziu* 14, 5; 14, 6;
lovi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 24;
să vor lovi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 55, 12;
va lovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 4; 11, 15; 19, 22; 30, 31; 49, 10;

luá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nehmen" : „prendre" : (90x)
ai luat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 38, 17; 57, 11;

a lua *verb infinitiv prezent* 28, 4;
am luat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 10, 9; 10, 9; 10, 10; 26, 18; 51, 22;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 22, 6;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 6, 6; 7, 17; 9, 14; 36, 1; 36, 7; 38, 15; 40, 27; 44, 14; 63, 9;
ia *verb imp. 2 sg.* 4, 1; 8, 1; 20, 2; 23, 16; 38, 21; 47, 2;
lua-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 27;
luaţi *verb imp. 2 pl.* 1, 10; 1, 16; 28, 23; 30, 11; 30, 11; 49, 1; 51, 4; 55, 3;
lua-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 1; 3, 17; 8, 4; 28, 18; 28, 19; 49, 24; 49, 25;
lua-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 5; 10, 13;
luă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 20, 1;
luînd *verb gerunziu* 44, 15; 49, 25;
luo *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 8, 3; 25, 8; 25, 8; 37, 14;
neluînd *verb gerunziu* 1, 23;
s-au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 4; 30, 13; 52, 5;
să ia *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 5, 8;
să ia *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 53, 11;
să iêi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 30, 14;
să luăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 41, 22; 56, 12;
să va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 14, 25; 14, 25;
se va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 25; 27, 3; 27, 9;
te vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 22, 19;
va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 4; 6, 7; 7, 14; 7, 20; 8, 8; 18, 5; 18, 5; 22, 17; 26, 11; 32, 4; 40, 24; 41, 16; 57, 13;
vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 14, 4; 58, 9;
voiu lua *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 25; 10, 10; 10, 14; 27, 9; 36, 17; 47, 3; 66, 21;
vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 2; 15, 7; 39, 6; 39, 7;

luát : (1646 PRAV. MOLD. 70) : adj. : „genommen" : „pris" : (1x)
luat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 16, 2;

luceáfăr : (c. 1573-1578 PS. SCH. 373) : s. m. : „Morgenstern" : „étoile du matin" : (1x)
Luceafărul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 14, 12;

lúciu : (1409 DLRV / în hidr. *Luciul*) : adj./s. : „strahlend" : „brillant" : (1x)
cêle lucii foarte *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 21;

lucrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „arbeiten, bebauen" : „travailler" : (11x)
a lucra *verb infinitiv prezent* 28, 24;
au lucrat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 12; 44, 12;
lucrează *verb imp. 2 sg.* 23, 10;
lucrează *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 10; 19, 9; 19, 9; 19, 10; 30, 24;
lucrează *verb indicativ prezent 3 sg.* 53, 11;
lucrezi *verb indicativ prezent 2 sg.* 45, 9;

lúcru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Arbeit, 2. Tat, Werk, 3. Ding" : „1. travail, 2. œuvre, acte, 3. chose" : (18x)
lucru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 14; 19, 15; 28, 21; 54, 16; 58, 13;
lucrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 40, 10; 62, 11;
lucrure *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 25, 1;
lucruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 28, 22;
lucrurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 1, 31; 28, 21; 41, 24; 59, 6; 59, 6; 64, 8; 65, 6; 65, 22;
lucrurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 3, 9;

lui → el, ea

lúme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Welt" : „monde" : (14x)
lumea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 14; 10, 23; 13, 5; 13, 9; 13, 11; 14, 17; 14, 26; 24, 1; 24, 4; 27, 6; 34, 1; 37, 18;
lumii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 23, 17; 37, 16;

luminá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „be-, erleuchten, aufklären" : „illuminer, éclairer" : (5x)
lumina-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 4, 2; 9, 2;
luminează *verb imp. 2 sg.* 60, 1;
luminează-te *verb imp. 2 sg.* 60, 1;
va lumina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 19;

lumínă : (1435 DERS / în top. *Lumireani*) : s. f. : „Licht" : „lumière" : (33x)
lumina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 5; 4, 5; 5, 20; 9, 2; 10, 17; 13, 10; 13, 10; 18, 4; 30, 26; 30, 26; 30, 26; 42, 6; 45, 7; 50, 11; 51, 4; 58, 8; 58, 10; 59, 9; 60, 1; 60, 3; 60, 19;
lumină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 20; 9, 2; 26, 9; 42, 16; 49, 6; 50, 10; 53, 11; 60, 19; 60, 20;
o lumină *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 51, 5; 62, 1;

lúnă : (1467 DERS / în antr. *Luna*) : s. f. : „1. Mond, 2. Monat" : „1. lune, 2. mois" : (9x)
luna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 10; 24, 23; 60, 20;
lună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 23; 66, 23;
lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 30, 26; 60, 19;
lunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 14; 1, 14;

lung : (1510 DERS / în top. *Lungi*) : adj. : „lang" : „long" : (1x)
lungă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 18;

lungí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 421) : v. IV : „verlängern" : „allonger" : (2x)
au lungit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 14;
lungêşte *verb imp. 2 sg.* 54, 2;

lup : (1009 DRĂGANU 89 / în top. *Lupa*) : s. m. : „Wolf" : „loup" : (2x)
lupii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 65, 25;
lupul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6;

lut : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ton, Lehm" : „argile" : (6x)
lutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 29, 16; 34, 7; 41, 25; 41, 25; 45, 9; 45, 9;

M

m- → eu

mai : (1400 BGL) : adv. : „noch, schon" : „plus, encore, déjà" : (25x)
mai *adv.* 1, 14; 2, 4; 10, 20; 17, 3; 17, 3; 23, 1; 23, 10; 23, 11; 23, 12; 32, 3; 32, 5; 32, 5; 32, 10; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 47, 3; 47, 5; 48, 3; 48, 7; 48, 7; 51, 22; 52, 1; 54, 4; 54, 10;

máică : (c. 1551-1558 PS. V. 197) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (5x)

maica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 50, 1;
maică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 4;
maicii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 45, 10; 49, 1; 50, 1;

maínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „früher, zuerst" : „auparavant" : (6x)
mainte *adv. de timp* 7, 16; 23, 7; 28, 4; 30, 33; 44, 7; 45, 17;

mámă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (1x)
muma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 66, 13;

máre[1] : (1490 DERS / în antr. *Toader Marele*) : adj./s. : „groß" : „grand" : (34x)
cea mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 27, 13;
cei mai mari *adj. calificativ gradul superlativ masc. pl. nom./ac. art.* 34, 12;
cei mari *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 14;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 26, 4; 36, 4;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 10, 12;
celui mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* 36, 13;
mai mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 14; 8, 1; 9, 2; 9, 7; 9, 14; 22, 18; 27, 1; 34, 6; 38, 3; 39, 2; 56, 12; 60, 22;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 33, 21; 33, 21; 49, 6; 54, 7;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 18, 7; 29, 6; 36, 13;
mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 22, 5; 22, 24; 33, 4; 33, 18;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 9;
marelui *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* 9, 6;

máre[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Meer" : „mer" : (28x)
mare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 26; 18, 1; 19, 5; 27, 1; 42, 10; 43, 16; 49, 12;
marea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 11, 14; 11, 15; 16, 8; 17, 12; 23, 2; 23, 4; 23, 11; 50, 2; 51, 10; 51, 15;
mări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 11, 9;
mării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 16; 5, 30; 9, 1; 10, 22; 23, 4; 24, 14; 24, 15; 48, 18; 51, 10; 60, 5;

márgine : (1365 SUCIU / în top. *Margina*) : s. f. : „1. Rand, 2. Grenze" : „1. bord, marge, 2. limite" : (18x)
marginea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 26; 8, 9; 9, 1; 13, 5; 42, 10; 42, 11; 45, 22; 48, 20; 49, 6; 51, 20; 62, 11;
marginele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 40, 28; 41, 5;
marginii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 9;
marginile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 41, 9; 43, 6; 52, 10; 56, 11;

mártor : (1418 DERS) : s. m. : „Zeuge" : „témoin" : (4x)
martur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 43, 10;
marturi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 43, 12; 44, 8; 44, 9;

másă : (1520 DERS / în antr. *Bunămasă*) : s. f. : Tisch" : „table" : (2x)
masa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 21, 5;
masă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 65, 10;

maslínă → măslină

măcár : (1400-1418 LDSR 357) : adv. : „zumindest" : „au moins" : (1x)
măcară *adv.* 45, 17;

măcéş : (1503 DERS / în top. *Maceş*) : s. m. : „Heckenrose" : „églantier" : (1x)
măceş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 55, 13;

măciná : (1551-1553 ES) : v. I : „mahlen" : „moudre" : (1x)
macină *verb imp. 2 sg.* 47, 2;

măgár : (c. 1550 HC[2] I, 372) : s. m. : „Esel" : „âne" : (5x)
măgari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 6; 32, 14;
măgariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 21, 7; 32, 20;
măgariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 1, 3;

mắgură : (1364-1395 DRĂGANU 203) : s. f. : „Hügel" : „colline" : (19x)
măgura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 11; 16, 1; 25, 6; 40, 4; 49, 11; 57, 13; 63, 18; 65, 25;
măgură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 2, 14; 14, 13; 40, 9;
măguri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 41, 15; 65, 6;
măgurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 28, 4;
măgurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 31, 4; 34, 3; 42, 15; 49, 13;
măgurilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 2;

mălái : (1493 DERS / în antr. *Mălaiu*) : s. n. : „Hirse" : „millet" : (1x)
mălaiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 28, 25;

mărăcíne : (1348 DOR) : s. m. : „Dornstrauch" : „ronce" : (2x)
mărăcini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 4; 7, 24;

mărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vergrößern, 2. rühmen" : „1. agrandir, 2. louer, glorifier" : (14x)
ai mărit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 43, 23;
au mărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 55, 5;
mărêşte-să *verb indicativ prezent 3 sg.* 42, 10;
mări-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 16; 10, 15;
măritu-te-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 43, 4;
mări-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 25, 1;
să mărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 4, 2; 42, 21;
să să mărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 66, 5;
să va mări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 44, 23; 60, 7;
se va mări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 52, 13;
voiu mări *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 60, 13;

măríre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Größe, Ruhm" : „grandeur, gloire" : (63x)
ale mărirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 17, 4; 28, 5;
mărire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 18; 4, 2; 11, 3; 20, 5; 28, 1; 30, 27; 33, 17; 42, 12; 45, 24; 46, 13; 53, 2; 60, 21; 61, 3; 61, 3;
mărirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 10; 2, 21; 3, 7; 3, 17; 4, 6; 6, 1; 6, 3; 8, 7; 10, 3; 10, 16; 12, 2; 14, 11; 16, 14; 17, 3; 21, 16; 22, 22; 22, 25; 24, 14; 24, 15; 30, 30; 35, 2; 35, 2; 40, 5; 40, 7; 42, 8; 43, 7; 48, 11; 52, 1; 58, 8; 60, 1; 60, 2; 60, 13; 60, 19; 62, 2; 63, 15; 64, 11; 66, 12; 66, 18; 66, 19; 66, 20;
mărirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 10, 12; 17, 4; 61, 3;

63, 12; 66, 11;
măririi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 23; 28, 4;

mărít : (c. 1551-1558 PS. V. 451) : adj./s. : „ruhmreich" : „glorifié" : (2x)
mărit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 60, 9;
cêle mărite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 48, 9;

mărturíe : (c. 1433-1437 DLRV) : s. f. : „Bezeugung, Zeugnis" : „témoignage" : (4x)
mărturie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 55, 4;
mărturii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 8, 2; 43, 10;
mărturiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 43, 9;

mărturisíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zeugenaussage" : „témoignage" : (1x)
mărturisire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 3;

mărúnt : (c. 1564 CORESI, CAZ. 45) : adj. : „klein" : „menu" : (2x)
mărúntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 9;
mărunţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 22;

mărunţí : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „zerkleinern" : „émietter" : (1x)
vei mărunţi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 41, 15;

măslín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Ölbaum" : „olivier" : (1x)
măslinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 24, 13;

măslínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Olive" : „olive" : (1x)
masline *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 17, 6;

măsurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „messen" : „mesurer" : (1x)
au măsurat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 12;

măsúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Maß" : „mesure" : (3x)
măsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 13;
măsuri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 10;
măsurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 34, 11;

med : (c. 1665-1672 MS. 4389, 758/1) : s. m. : „Mede" : „mède" : (1x)
midiêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 17;

mérge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gehen, (los)ziehen" : „aller, marcher" : (48x)
a mêrge *verb infinitiv prezent* 42, 24;
am mers *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 38, 3;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 65, 2;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 20, 3;
au mersu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 3, 15;
merg *verb indicativ prezent 3 pl.* 30, 2; 44, 3; 46, 7; 50, 10; 51, 23;
mêrge *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 6;
mergea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 9, 2;
mêrgeţi *verb imp. 2 pl.* 50, 11; 55, 1; 62, 10;
mêrge-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 41, 2;
mêrge-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 10;
mêrge-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 8; 40, 31;
mergi *verb imp. 2 pl.* 38, 5;
mergînd *verb gerunziu* 20, 2; 21, 6; 30, 25; 32, 2; 33, 15; 55, 1;
mêrse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 57, 17;
să meargă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 28, 13;
să mêrgem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 2, 5; 30, 21;
va mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 6, 8; 33, 21; 52, 12; 58, 8;
vei mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 23, 12; 33, 21; 48, 17;
veţi mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 52, 12;
voiu mêrge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 2;
vom mêrge *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 2, 3;
vor mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 3; 18, 2; 19, 23; 35, 9; 45, 16; 59, 11; 60, 3; 60, 14;

mérgere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Gang" : „aller" : (1x)
mêrgerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 11;

mers : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Gehen" : „marche" : (1x)
mersul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 3, 15;

méser : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „arm" : „pauvre" : (1x)
mêserilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 10, 2;

meşteşuguí : (1581 CORESI, EV. 323) : v. IV : „1. schaffen, 2. hintergehen" : „1. créer, 2. tromper" : (2x)
au meşterşuguit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 28;
meşterşuguiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 46, 5;

meu, mea : (1521 NEACŞU) : adj./pron. pos. : „mein" : „mon" : (283x)
ai miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* 65, 15; 65, 23;
ale mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* 48, 9; 66, 2;
ale mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. pl.* 62, 9;
al mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* 11, 9; 42, 1; 43, 1; 45, 4; 56, 7; 65, 8; 65, 10;
al mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* 10, 6; 60, 13;
a mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* 18, 4; 44, 21; 44, 28; 57, 13; 65, 25;
mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* 1, 12; 1, 24; 1, 25; 3, 5; 3, 6; 3, 13; 5, 6; 6, 7; 10, 6; 10, 25; 12, 2; 12, 2; 13, 3; 19, 26; 20, 3; 21, 2; 21, 2; 21, 4; 21, 4; 22, 20; 28, 17; 33, 13; 34, 5; 36, 19; 36, 20; 36, 20; 37, 35; 38, 12; 38, 17; 38, 17; 39, 4; 39, 4; 40, 27; 41, 10; 42, 1; 42, 8; 43, 4; 43, 7; 43, 10; 44, 1; 44, 2; 44, 20; 44, 21; 43, 24; 45, 4; 45, 12; 45, 13; 45, 23; 45, 23; 46, 13; 47, 6; 48, 9; 48, 11; 48, 13; 48, 13; 48, 19; 49, 4; 49, 4; 49, 4; 49, 16; 49, 22; 50, 2; 50, 2; 50, 9; 51, 4; 51, 5; 51, 6; 51, 7; 51, 8; 51, 8; 54, 8; 55, 9; 55, 11; 56, 1; 56, 4; 56, 4; 56, 6; 56, 7; 57, 17; 60, 10; 62, 1; 62, 1; 62, 4; 63, 3; 63, 5; 63, 6; 65, 3; 65, 6; 65, 11; 66, 2; 66, 4; 66, 18; 66, 19; 66, 20; 66, 22; 66, 23; 66, 24;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. sg.* 5, 1; 5, 3; 5, 4; 5, 5; 10, 5; 22, 4; 38, 12; 38, 20; 42, 6; 49, 1; 51, 16; 51, 22; 54, 10; 56, 7; 60, 7; 65, 5; 66, 1;
mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. pl.* 66, 1;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. pl.* 38, 10; 55, 3;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* 28, 28; 29, 23; 30, 29; 32, 9; 38, 20; 39, 4; 39, 8; 42, 8; 42, 19; 43, 6; 43, 13; 43, 21; 43, 28; 44, 3; 44, 28; 45, 11; 48, 18; 49, 16; 50, 7; 55, 8; 55, 11; 56, 4; 56, 6; 58, 2; 62, 10; 63, 3; 65, 2;
mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. pl.* 28, 23; 38, 13; 45,

23; 51, 16; 55, 8; 59, 21; 60, 13; 66, 2;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. pl.* 1, 16;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* 1, 15; 1, 24; 6, 5; 14, 25; 37, 12; 38, 15; 43, 6; 45, 11; 48, 5; 49, 25; 65, 8; 65, 8;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. sg.* 5, 1; 45, 1; 49, 4;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* 12, 2; 12, 2; 25, 1; 33, 21; 36, 8; 36, 12; 40, 27; 41, 8; 41, 9; 44, 17; 49, 3; 49, 5; 49, 6; 51, 5; 51, 6; 52, 13;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. sg.* 10, 2; 11, 16; 32, 13; 45, 13; 57, 14; 58, 1; 65, 9; 65, 22;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* 1, 3; 1, 14; 3, 14; 5, 13; 9, 13; 10, 24; 14, 13; 14, 20; 14, 20; 14, 25; 16, 11; 16, 11; 19, 26; 21, 3; 21, 4; 26, 8; 26, 9; 26, 20; 28, 5; 28, 23; 29, 23; 30, 1; 32, 9; 35, 2; 38, 12; 38, 17; 40, 1; 41, 25; 42, 1; 42, 1; 43, 7; 43, 20; 43, 21; 44, 3; 46, 10; 47, 6; 48, 3; 48, 9; 48, 11; 48, 21; 49, 1; 49, 22; 50, 7; 50, 7; 50, 8; 51, 4; 51, 5; 51, 5; 51, 7; 52, 4; 52, 5; 52, 5; 52, 6; 52, 6; 53, 8; 55, 9; 55, 11; 56, 1; 56, 4; 56, 7; 59, 21; 60, 7; 61, 10; 62, 10; 63, 5; 63, 8; 65, 1; 65, 18; 65, 19; 66, 19;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. voc. sg.* 3, 11; 3, 11;

miazănoápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Norden" : „nord" : (3x)
miazănoapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 13; 41, 25; 49, 12;

mic : (1222-1228 DLRV / în antr. *Mic*) : adj./s. : „klein" : „petit" : (13x)
cei mici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 18, 5;
cel mai mic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 60, 22;
cel mic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 22, 24;
mai mică *adj. calificativ gradul comparativ fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 8;
mic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 10, 19; 11, 6;
mic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 26, 16;
mic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 22, 5; 22, 24; 33, 4; 33, 18;
mică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 13; 9, 14;

midián → med

mie[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tausend" : „millier" : (3x)
mii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 36, 8; 60, 22;
o mie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 17;

mie[2] → eu

miel : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Lamm" : „agneau" : (7x)
miei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 11; 34, 6; 40, 11; 65, 25;
mieii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 17;
mielul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6; 53, 7;

miére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Honig" : „miel" : (1x)
miêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 15;

míjloc : (1504 DERS / în top. *Mijloci*) : s. n. : „Mitte" : „milieu" : (24x)
mijloc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 57, 2; 58, 12;
mijlocele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 32, 11;
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 4; 4, 4; 5, 2; 5, 3; 5, 25; 5, 27; 6, 5; 11, 5; 12, 6; 15, 4; 20, 2; 21, 3; 22, 11; 24, 13; 41, 18; 44, 4; 52, 11; 57, 5; 59, 2; 59, 2; 61, 9;

mijlocíu : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 86) : adj./s. : „mittlere; Mittel" : „moyen" (2x)
cea mijlocie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 3, 23;
cêle mijlocii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 20;

mílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gnade, Mitleid" : „grâce, pitié" : (12x)
mila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 56, 1; 63, 7; 63, 7;
milă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 16, 5; 45, 8; 47, 6; 54, 7; 54, 8; 54, 10; 60, 10; 64, 4;
milei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 63, 15;

milosténie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Almosen" : „aumône" : (4x)
milostenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 27;
milosteniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 17; 38, 18; 59, 16;

milostiví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (4x)
s-au milostivit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 6;
să să milostivească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 30, 18;
se va milostivi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 11;
se vor milostivi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 18;

miluí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ein Almosen geben, aus Mitleid helfen" : „faire l'aumône, avoir pitié" : (20x)
a milui *verb infinitiv prezent* 49, 15;
ai miluit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 12, 1;
au miluit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 23; 49, 13; 52, 9;
miluiêşte *verb imp. 2 sg.* 30, 19; 33, 2;
miluiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 49, 10;
milui-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 19;
să miluiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 30, 18; 59, 2;
să va milui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 7;
va milui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 17; 9, 19; 14, 1; 27, 11; 52, 8;
voiu milui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 54, 7; 54, 8;
vor milui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 18;

mincinós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „lügenhaft" : „mensonger" : (1x)
mincinoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 9;

minciúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lüge" : „mensonge" : (5x)
minciuna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 15; 28, 15;
minciună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 17; 44, 20;
minciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 12;

míne → eu

minţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lügen" : „mentir" : (2x)
ai minţit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 11;

am minţit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 13;

minuná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „sich wundern" : „s'émerveiller, s'étonner" : (1x)
vă veţi minuna *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 61, 6;

minunát : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „wunderbar" : „merveilleux" : (3x)
minunat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 9, 6;
minunate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 25, 1;

minúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunder, Staunen" : „merveille, étonnement" : (4x)
minuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 8, 18; 20, 3; 24, 16;
minunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 28, 29;

mir : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Balsam, Salbe, Salböl" : „balsam, huile sacrée" : (2x)
a mirului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 39, 2;
mir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 25, 7;

mirá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich wundern" : „s'étonner" : (4x)
mira-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 16;
miraţi-vă *verb imp. 2 pl.* 52, 5;
ne vom mira *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 41, 23;
se vor mira *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 52, 15;

mireásă : (1646 PRAV. MOLD. 196) : s. f. : „Braut" : „mariée" : (1x)
mireasă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 62, 5;

mirós : (1639 AIIN I, 253) : s. n. : „Geruch" : „odeur" : (1x)
mirosul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 34, 3;

mirosénie : (1581 CORESI, EV. 309) : s. f. : „Geruch, Duft" : „odeur, parfum" : (1x)
miroseniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 23;

mirsínă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Myrte" : „myrte" : (2x)
mirsina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 55, 13;
mirsină *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 19;

mistuí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. IV : „verzehren" : „dévorer" : (3x)
mistuind *verb gerunziu* 29, 6; 30, 30;
să vor mistui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 66, 17;

misúrcă : (1668-1670 HERODOT) : s. f : „Helm" : „casque" : (1x)
misurca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 59, 17;

mişcá : (1563 CORESI, PRAXIU 424) : v. I : „sich bewegen" : „se mouvoir" : (2x)
mişca-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 25;
se va mişca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 46, 7;

mítră : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Mitra, Bischofskrone" : „mitre" : (1x)
mitră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 10;

mitropolíe : (1581 CORESI, EV. 440) : s. f. : „Metropole" : „métropole" : (1x)
Mitropolie *subst. propriu fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 26;

mîhní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bekümmern" : „affliger, chagriner" : (7x)
am mîhnit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 57, 17;
mîhniţi-vă *verb imp. 2 pl.* 15, 1; 32, 11;
să mîhni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 57, 17;
se va mîhni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 51, 19;
se vor mîhni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 10;
vă veţi mîhni *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 21;

mîhníre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kummer" : „tristesse" : (4x)
mîhnire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 29; 50, 11;
mîhnirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 35, 10; 51, 11;

mí́ine : (1551-1553 ES) : adv. : „morgen" : „demain" : (2x)
mîine *adv. de timp* 22, 13; 56, 12;

mînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „antreiben" : „mener" : (1x)
mînîndu-se *verb gerunziu* 33, 21;

mí́nă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand" : „main" : (94x)
mîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 45, 9;
mîinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 49, 2; 51, 16;
mîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 12; 1, 15; 1, 15; 11, 14; 31, 7; 51, 23; 65, 2;
mîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 25; 5, 25; 5, 25; 5, 25; 8, 11; 9, 12; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 10, 11; 10, 14; 10, 32; 11, 8; 11, 11; 11, 15; 13, 2; 13, 7; 14, 26; 14, 27; 16, 12; 21, 9; 22, 21; 23, 11; 24, 21; 28, 4; 31, 3; 34, 17; 36, 6; 36, 15; 36, 18; 36, 19; 36, 20; 36, 20; 37, 10; 37, 20; 38, 6; 40, 2; 40, 12; 41, 20; 44, 5; 45, 12; 47, 6; 48, 13; 49, 22; 50, 2; 51, 17; 51, 22; 53, 11; 59, 1; 62, 3; 62, 3; 66, 2; 66, 14;
mînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 6, 6; 19, 1; 19, 4; 29, 12; 31, 7; 31, 7; 42, 6; 51, 18; 58, 9;
mîni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 18; 17, 8; 35, 3; 37, 19; 46, 6;
mînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 10, 5; 25, 11; 25, 11; 28, 2; 33, 15; 37, 27; 43, 13; 49, 16; 56, 2; 58, 3; 59, 3;
mînilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 8; 3, 10; 5, 12; 45, 11; 60, 21; 64, 8;

mîncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „essen, fressen" : „manger, dévorer" : (56x)
a mînca *verb infinitiv prezent* 23, 18;
au mîncat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 16; 44, 19;
mănîncă *verb imp. 2 sg.* 37, 30;
mănîncă *verb indicativ prezent 3 pl.* 1, 7; 9, 12; 29, 8; 65, 4;
mîncaţi *verb imp. 2 pl.* 21, 5; 55, 1; 56, 9;
mînca-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 22; 11, 7; 28, 8;
mînca-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 30, 24;
mîncînd *verb gerunziu* 9, 20; 66, 17;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 22, 13;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 36, 12; 59, 5;
să mîncăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 22, 13;
să va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 18; 28, 27; 51, 8;
se va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 51, 8;
va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 20; 7, 15; 7, 22; 9, 18; 9, 20; 9, 21; 10, 17; 10, 18; 24, 6; 26, 11; 28, 28; 30, 27; 31, 8; 33, 11; 50, 9; 65, 25;
vei mînca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 60, 16;
veţi mînca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 19; 29, 1; 36, 16; 37,

30; 55, 3; 61, 6;
vom mînca *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 4, 1;
vor mînca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 9; 5, 17; 49, 26; 62, 9; 65, 12; 65, 21; 65, 22;

mîncáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Essen, Speise" : „mets, nourriture" : (3x)
mîncare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 55, 10;
mîncarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 5;
mîncările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 62, 8;

mîndríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hochmut" : „orgueil" : (1x)
mîndriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 16, 6;

mîndru : (1389 DOR) : subst. : „Hochmütig" : „orgueilleux, arrogant" : (3x)
cel mîndru *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 29, 20;
mîndrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 13, 11;
mîndrul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 12;

mînáa : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „ermuntern" : „encourager" : (3x)
mîind *verb gerunziu* 41, 7;

mînecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „früh aufstehen" : „se lever tôt" : (1x)
mînecă *verb indicativ prezent 3 sg.* 26, 9;

mîngîiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. trösten, 2. schmeicheln, 3. bezaubern" : „1. consoler, 2. flatter, 3. charmer, enchanter" : (21x)
a mîngîia *verb infinitiv prezent* 61, 2;
am mîngîiat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 51, 3; 57, 18;
ar mîngîia *verb cond.-opt. prezent 3 sg.* 66, 13;
au mîngîiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 13;
mă voiu mîngîia *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 21, 2;
mîngîiaţi *verb imp. 2 pl.* 10, 31; 40, 1; 40, 1; 40, 2;
mîngîind *verb gerunziu* 38, 16;
mîngîiu *verb indicativ prezent 1 sg.* 51, 12;
să mîngîie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 51, 18;
să vor mîngîia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 66, 12;
te mîngîiaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* 54, 11;
va mîngîia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 11; 49, 10; 51, 19;
veţi mîngîia-vă *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 66, 13;
voiu mîngîia *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 51, 3; 66, 13;

mîngîiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Trost" : „consolation" : (4x)
mîngîiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 29; 57, 18;
mîngîiêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 7;
mîngîierii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 66, 11;

mîniá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „in Zorn geraten" : „(s')enrager" : (7x)
aţi mîniat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 1, 4;
să mînie *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 25; 10, 7;
să se mînie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 54, 9;
se va mîniia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 13;
te-ai mîniiat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 29; 64, 5;

mînie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zorn" : „colère" : (48x)
mînia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 20;
mînie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 9; 14, 5; 28, 21; 30, 27; 30, 30; 54, 8; 59, 19; 66, 15;
mîniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 7, 4; 10, 5; 14, 6; 19, 16; 27, 8; 30, 27; 31, 4; 42, 25; 51, 13; 51, 17; 51, 17; 51, 22; 65, 5;
mîniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 24; 9, 12; 9, 17; 9, 19; 9, 21; 10, 25; 10, 26; 12, 1; 13, 3; 13, 13; 14, 3; 28, 2; 28, 21; 30, 30; 30, 33; 34, 2; 37, 29; 48, 9; 51, 13; 51, 20; 51, 20; 60, 10; 63, 3; 63, 5; 63, 6;

mîntuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlösen, erretten, befreien" : „délivrer, sauver" : (66x)
a mîntui *verb infinitiv prezent* 10, 7; 36, 19; 50, 2; 59, 1;
am mîntuit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 1; 49, 26;
au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 36, 20;
au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 36, 18; 44, 6; 44, 23; 47, 4; 48, 17; 52, 9; 54, 5; 63, 5; 63, 9;
mîntui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 34, 15;
mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 47, 13;
mîntuiesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 43, 3;
mîntuiescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 60, 16;
mîntuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 20;
mîntuiêşte *verb imp. 2 sg.* 37, 20; 63, 16;
mîntuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 5, 30; 41, 14; 43, 14; 44, 24;
mîntuiêşte-se *verb indicativ prezent 3 sg.* 45, 17;
mîntuiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 43, 12;
mîntuind *verb gerunziu* 43, 11;
mîntuindu-te *verb gerunziu* 51, 14;
mîntuit *verb participiu sg. masc.* 62, 12;
mîntuit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 37, 12;
mîntuit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 48, 20;
mîntuiţi *verb imp. 2 pl.* 1, 17;
mîntui-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 6;
ne vom mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 20, 6;
s-au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 10, 20;
să mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 36, 14; 36, 20;
să mîntuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 37, 32; 51, 10;
să mîntuiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 37, 35;
să să mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 20, 6; 46, 2;
să va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 22; 15, 7; 49, 25;
să vor mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 32;
se va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 27;
te vei mîntui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 15;
va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 20; 19, 20; 25, 9; 31, 5; 33, 22; 35, 4; 36, 15; 36, 18; 46, 7;
vă mîntuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 45, 20;
vă veţi mîntui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 45, 22;
vei mîntui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 25, 5;
voiu mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 44, 22; 46, 4; 49, 25;

mîntuíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erlösung, Errettung, Heil" : „délivrance, salut" : (26x)
al mîntuirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 38, 20;
mîntuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 12, 2; 45, 17; 46, 13; 47, 15; 49, 6; 49, 8; 59, 11; 60, 18; 61, 10; 63, 8;
mîntuirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 25, 9; 33, 2; 33, 6; 33, 20; 38, 11; 40, 5; 46, 13; 51, 8; 52, 7; 52, 10; 60, 6; 62, 1;
mîntuirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 59, 17;
mîntuirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 26, 18; 63, 1;

mîntuít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „erlöst" : „sauvé" : (2x)
mîntuiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 35, 9;
mîntuiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 66, 19;

mîntuitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Erlöser" : „sauveur" : (10x)
mîntuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 26, 1; 45, 15; 45, 21;
mîntuitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 12, 2; 38, 11; 17, 10; 51, 5; 51, 6;
Mîntuitoriul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 62, 11;
mîntuitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 12, 3;

mîşcói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m : „Maulesel" : „mulet" : (1x)
muşcoi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 66, 20;

moabít : (1581-1582 PO) : s. m./f. : „Moabiter" : „le Moabite" : (1x)
moavitêncii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 15, 4;

moále : (1483 DERS / în top. *Moi*) : adj. : „weich, zart" : „mou (mol), faible" : (1x)
moale *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 1;

moáră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Mühle" : „moulin" : (1x)
moară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 2;

moárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tod" : „mort" : (10x)
moarte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 8; 38, 1; 39, 2; 53, 8; 53, 12;
moartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 25, 8; 28, 15; 53, 9;
morţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 9, 2; 28, 18;

moaviteán → moabit

mocioríţă : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Sumpfland" : „marécage" : (1x)
mocioriţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 7;

mohorît : (1495 DERS / în top. *Mohorîţii*) : adj. : „dunkelrot, purpurrot" : „rouge foncé, pourpre" : (3x)
mohorîtă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 23;
mohorîte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 3, 20; 3, 20;

molíd : (1605 BGL) : s. m. : „Fichte" : „épicéa" : (1x)
molidvu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 60, 13;

mólie : (1551-1553 ES) : s. f. : „Kleidermotte" : „mite" : (2x)
molii *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 8;
moliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 33, 1;

mormînt : (1512-1513 DERS / în top. *Murminte*) : s. n. : „Grab, Grabmal" : „tombeau, tombe" : (4x)
mormînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 22, 16; 22, 16;
mormînturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 26, 19; 65, 4;

mort : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „tot; Verstorbene" : „mort, défunt" : (11x)
cei morţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 8, 19; 26, 19; 26, 21; 34, 3;
moarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 37, 36;
morţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 13; 14, 19; 22, 2;
morţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 22, 2; 26, 14;
un mort *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 14, 19;

mortăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Leiche" : „cadavre" : (1x)
mortăciunele *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 25;

moştení : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(be)erben" : „hériter" : (14x)
au moştenit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 17, 14;
să moştenim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 63, 18;
să moştineşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 49, 8;
va moşteni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 53, 12; 54, 3; 65, 8;
veţi moşneni *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 34, 17;
vor moşteni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 2; 14, 21; 57, 13; 58, 11; 60, 21; 61, 7; 65, 8;

moşteníre : (1652 ÎNDR.) : s. f. : „Erbschaft, Erbe" : „héritage" : (7x)
moştenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 54, 17;
moştenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 17, 14; 19, 26; 47, 6; 58, 14;
moştenirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 63, 17;
moşteniri *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* 49, 8;

mrejár : (c. 1683-1686 MS. 45, 541/[1]) : s. m. : „Netzfischer" : „fileyeur" : (1x)
mrejêrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 8;

muiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frau, Weib" : „femme" : (10x)
muiêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 15; 49, 15;
muieri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 4, 1; 27, 11;
muieri *subst. comun fem. pl. voc. neart.* 32, 9;
muierile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 16; 19, 16;
o muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 54, 6; 54, 6;
unii muieri *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 13, 8;

mult : (1521 NEACŞU) : adj./adv./s. : „viel" : „maint, nombreux, beaucoup" : (60x)
cea multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 14, 11; 16, 14;
cêle mai multe *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 17, 4;
cel mai mult *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 9, 3;
mai mult *adv. de mod comp.* 13, 12; 30, 26; 53, 3; 57, 8;
mai multe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 16, 3;
mai mulţi *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 9;
mult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 4; 28, 16;
mult *adv.* 55, 7;
multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 7; 11, 9; 17, 12; 17, 13; 21, 7; 23, 3; 27, 10; 28, 2; 30, 27; 34, 10; 36, 2; 40, 26; 47, 12; 49, 1; 54, 13; 57, 15; 59, 12;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 3; 5, 9; 13, 4; 13, 4; 17, 12; 17, 13; 23, 16; 42, 20; 52, 15;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 13, 20; 17, 12; 24, 22; 30, 33; 31, 1; 57, 10;
multe *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 48, 5;
multora *subst. comun masc. pl. dat./gen.* 53, 12;
mulţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 2, 6; 14, 19; 30, 17; 30, 25; 33, 23; 54, 1; 57, 9; 66, 16;
mulţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 8, 15; 52, 14; 53, 11; 53, 12;

prea mult *adv. de mod gradul superlativ* 7, 22;

mulţí → înmulţi

mulţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Menge" : „foule, multitude" : (16x)
mulţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 13; 28, 2; 31, 1;
mulţime *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 17, 12;
mulţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 11; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 15; 21, 15; 29, 5; 31, 4; 37, 24; 51, 10; 63, 7; 63, 15;

múmă → mamă

múnte : (1443 DERS / în antr. *Muntea*) : s. m. : „Berg" : „mont(agne)" : (47x)
munte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 18, 3; 30, 17; 57, 7;
muntele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 2; 2, 3; 7, 25; 8, 18; 10, 12; 11, 9; 13, 2; 18, 7; 25, 7; 25, 10; 27, 13; 29, 8; 29, 17; 30, 25; 30, 29; 31, 4; 37, 32; 56, 7; 65, 8; 65, 10;
muntele *subst. comun masc. sg. voc. art.* 10, 32;
muntelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 4, 5; 28, 1;
munţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 4; 14, 19; 22, 5; 41, 18; 52, 7; 64, 1; 65, 6;
munţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 25; 10, 18; 14, 13; 14, 25; 31, 4; 40, 12; 44, 23; 45, 2; 54, 10; 55, 12; 64, 3;
munţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 37, 24; 42, 11;
un munte *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 28, 21;

murí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sterben" : „mourir" : (12x)
ar muri *verb cond.-opt. prezent 3 pl.* 59, 10;
au murit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 6, 1; 14, 28; 38, 18;
murim *verb indicativ prezent 1 pl.* 22, 13;
va muri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 65, 20; 66, 24;
vei muri *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 22, 18; 38, 1;
veţi muri *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 22, 14;
vor muri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 50, 2; 51, 6;

muritór : (1648 GCR I, 131) : adj. : „sterblich" : „mortel" : (1x)
muritoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 51, 12;

múscă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fliege" : „mouche" : (1x)
muştelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 7, 18;

mustrá : (1581 PRL) : v. I : „tadeln, schelten" : „blâmer, gronder, réprimander" : (2x)
mustră *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 29, 21;
va mustra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 4;

mustráre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 85) : s. f. : „Tadel, Verweis" : „réprimande, reproche" : (2x)
a mustrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 37, 3;
mustrarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 51, 7;

muşcói → mîşcoi

mutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umziehen, umsiedeln, versetzen, verrücken" : „déménager, émigrer, transférer, changer de lieu" : (5x)
au mutat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 59, 15;
să mut *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 29, 14;
să va muta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 17;
se va muta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 54, 10;
voiu muta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 14;

N

naínte → înainte

nalt → înalt

náră : (c. 1551-1558 PS. V. 463) : s. f. : „Nasenloch" : „narine" : (1x)
narea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 22;

nas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Nase" : „nez" : (1x)
nasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 37, 29;

náşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. zeugen, gebären, 2. geboren/erzeugt werden" : „1. enfanter, procréer, engendrer, 2. naître, être procréé" : (23x)
ai născut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 39, 7; 51, 18;
am născut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 1, 2; 23, 4; 26, 18;
a naşte *verb infinitiv prezent* 26, 17; 37, 3; 66, 7;
au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 21; 66, 8; 66, 8;
nasc *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 4;
naşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 13, 8; 21, 3; 37, 3; 42, 14; 54, 1;
născu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 8, 3; 66, 7;
năşteam *verb indicativ imperfect 1 pl.* 59, 13;
s-au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 6;
va naşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 14;
vei naşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 45, 10;

náştere : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geburt" : „naissance" : (1x)
naşterile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 9;

nădăjduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hoffen, vertrauen" : „espérer, avoir confiance" : (44x)
aţi nădejduit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 30, 12;
au nădejduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 26, 3; 29, 8;
eram nădejduind *verb indicativ imperfect perifrastic 1 pl.* 20, 6;
era nedejduind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* 20, 5;
nădejduia *verb indicativ imperfect 3 sg.* 30, 32;
nădejduiai *verb indicativ imperfect 2 sg.* 30, 15;
nădejduiam *verb indicativ imperfect 1 pl.* 25, 9;
nădejduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 28, 17; 30, 3; 36, 6; 36, 9; 59, 4;
nădejduiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 31, 1;
nădejduieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 36, 5; 36, 5; 37, 10; 47, 8;
nădejduim *verb indicativ prezent 1 pl.* 33, 2; 36, 7;
nădejduind *verb gerunziu* 31, 1; 32, 18; 32, 19; 36, 6;
nădejduind voiu fi *verb viitor 1 indicativ perifrastic 1 sg.* 12, 2;
nădejduind vor fi *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 pl.* 10, 20;
nădejduit ai fost *verb indicativ mai mult ca perfect perifrastic 2 sg.* 30, 12;
nădejduit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 26, 8;
nădejduiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 32, 11; 42, 17;
nădejduiţi *verb imp. 2 pl.* 50, 10;
nedejduind *verb gerunziu* 14, 7;
nedejduind va fi *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 sg.* 17, 7;
nedejduind voiu fi *verb viitor 1 indicativ perifrastic 1 sg.* 8, 17;

va fi nădejduind *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 sg.* 22, 24;
vei fi nădejduind *verb viitor 1 indicativ perifrastic 2 sg.* 58, 14;
vei fi nedejduind *verb viitor 1 indicativ perifrastic 2 sg.* 8, 13;
vor fi nădejduind *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 pl.* 10, 20; 32, 3;
vor fi nedejduindu-se *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 pl.* 17, 8;
vor nădejdui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 38, 18; 42, 4; 51, 5; 51, 5;
vor nedejdui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 10;

nădăjduít : (c. 1683-1686 MS. 45, 548/[1]) : adj. : „voll Vertrauen" : „plein d'espoir" : (2x)
nădejduiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 32, 17;
nenedejduită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 2;

nădăjduitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „voll Vertrauen" : „plein d'espoir" : (1x)
nedejduitoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 7;

nădéjde : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hoffnung" : „espoir, espérance" : (18x)
nădêjde *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 16; 26, 3; 28, 10; 28, 10; 28, 13; 28, 13; 28, 17; 28, 19; 29, 19; 32, 9; 32, 10;
nădêjdea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 15; 28, 18; 30, 32; 31, 2; 47, 10;
nădejdii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 28, 4; 28, 5;

năimí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „dingen, heuern, mieten" : „engager, louer" : (1x)
năimind *verb gerunziu* 46, 6;

năimít : (1642 CAZ. GOV. 180) : s. m. : „Tagelöhner, Lohnempfänger" : „ouvrier, mercenaire" : (4x)
al celui năimitu *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 21, 16;
năiemitului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 16, 14;
năimiţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 28, 1; 28, 3;

nălbitór → înălbitor

nălţá → înălţa

nălţíme → înălţime

năpăstuí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „fälschlich beschuldigen, Unbill antun" : „faire tort" : (6x)
a năpăstui *verb infinitiv prezent* 23, 12;
au năpăstuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 10, 20; 51, 23;
năpăstuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 3, 14;
să năpăstuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 25, 3;
să năpăstuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 1, 17;

năpăstuít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „verfolgt, angefochten" : „malchanceux" : (1x)
celor năpustuiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. art.* 25, 4;

năróc → noroc

năród → norod

năsălíe : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Sänfte" : „litière" : (1x)
năsílii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 66, 20;

născătór/-oare : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Gebärer/-in" : „qui enfante, (femme) fertile" : (1x)
născătoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 9;

năsilíe → năsălie

năsílnic : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 47) : adj. : „gewaltsam, stark" : „brutal, violent, puissant" : (9x)
cel năsîlnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 27, 8;
năsilnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 8, 12; 8, 12;
năsilnici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 19, 4; 19, 4;
năsîlnic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 30; 18, 2; 48, 4;
năsîlnică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 2;

năsilnicíe : (a. 1618 GCR I, 51) : s. f. : „Schwierigkeit, Härte" : „difficulté, rudesse" : (1x)
năsîlnicie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 4, 6;

năsíp → nisip

năúc : (c. 1665-1672 MS. 4389, 526/[1]) : adj. : „verwirrt" : „hébété" : (1x)
năuci *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 56, 10;

năvód : (1551-1553 ES) : s. n. : „Schleppnetz" : „chalut" : (1x)
năvoade *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 19, 8;

ne → noi

neam : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Geschlecht, Volk" : „famille, descendance, peuple" : (24x)
neam *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 56, 3;
neamul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 43, 20; 51, 9;
neamului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 49, 6;
neamuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 13, 20; 24, 22; 51, 8; 51, 8; 58, 11; 58, 11; 61, 4; 61, 5;
neamurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 19, 13; 34, 10; 34, 17; 49, 6; 58, 12; 60, 15; 61, 3; 63, 17;
neamurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 34, 17; 41, 4; 58, 12; 60, 15;

neascultătór : (1642 CAZ. GOV. 269) : adj./s. : „ungehorsam" : „désobéissant" : (6x)
cei neascultători *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 25;
celor neascultători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. art.* 33, 2;
celor neascultători *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 24, 17;
neascultători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 66, 14;
neascultătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 9; 65, 2;

neaşezát : (c. 1665-1672 MS. 4389, 585/[1]) : adj./s. : „unstet" : „privé de réconfort, vagabond, erratique" : (1x)
neaşăzată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 54, 11;

nebún : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „verrückt, töricht" : „fou" :

(3x)
cel nebun *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 32, 6;
celui nebun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* 32, 5;
nebuni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 19, 11;

nebuní : (1653 CORESI, PRAXIU 222) : v. IV : „wahnsinnig werden" : „devenir fou" : (2x)
nebunind *verb gerunziu* 44, 25;
se va nebuni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 11;

necáz : (1654 NEAGOE 345) : s. n. : „Angst, Ärger" : „angoisse, peine, ennui" : (14x)
năcaz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 26;
năcazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 10, 3;
necaz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 8, 22; 26, 16; 26, 16; 28, 10; 28, 10; 28, 13; 28, 13; 30, 6; 30, 20;
necazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 57, 13; 63, 9; 65, 16;

necăjí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 318/1) : v. IV : „plagen, ärgern" : „peiner, agacer" : (7x)
au necăjit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 49, 26;
năcăjesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 7;
necăjaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 51, 13;
necăjăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* 19, 20;
va necăji *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 13;
voiu necăji *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 2;

nechezá : (c. 1683-1686 MS. 45, 578/1) : v. I : „wiehern" : „hennir" : (1x)
nechează *verb imp. 2 sg.* 10, 30;

necínste : (1563 CORESI, PRAXIU 336) : s. f. : „Unehre, Verachtung" : „déshonneur, mépris" : (2x)
necinste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 16; 22, 18;

necinstí : (c. 1683-1686 MS. 45, 13/2) : v. IV : „verunglimpfen, entehren, schänden" : „diffamer, déshonorer, outrager" : (6x)
au necinstit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 25, 4;
să necinsteascâ *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 23, 9;
să necinsti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 3;
să va necinsti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 14;
se va necinsti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 15; 52, 14;

necinstít : (1563 CORESI, PRAXIU 499) : adj./s. : „unehrlich" : „incorrect, malhonnête" : (4x)
cel necinstit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 4;
necinstit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 16, 14; 53, 3;
necinstită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 57, 4;

necredinciós : (1551-1553 ES) : adj. : „ungläubig" : „mécréant" : (2x)
necredincioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 10;
necredincios *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 17, 10;

necurát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. unrein, unsauber, 2. gesetzlos" : „1. impur, 2. malhonnête, hors-la-loi" : (21x)
al necuraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 28, 21;
cei necuraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 33, 14;
cel necurat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 5, 23; 11, 4; 26, 10; 26, 10; 55, 7;
celor necuraţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 13, 11; 25, 2; 29, 5; 48, 22; 57, 21;
necurat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 35, 8; 52, 1; 52, 11;
necurată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 8;
necurate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 6, 5; 6, 5;
necuraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 24, 8; 26, 19;
nişte necuraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 64, 6;

necurăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Unreinheit" : „impureté" : (1x)
necurăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 59, 20;

nedireptáte → nedreptate

nedrépt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „ungerecht" : „injuste" : (1x)
nedireaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 58, 6;

nedreptáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ungerechtigkeit, Unrecht" : „injustice, tort" : (1x)
nedireptatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 33, 15;

nefecioríe : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Kinderlosigkeit" : „privation d'enfants" : (1x)
nefeciorie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 9;

nefolós : (c. 1683-1686 MS. 45, 558/2) : s. n. : „Unnütze" : „chose inutile" : (1x)
nefolos *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 44, 10;

nefolositór : (c. 1683-1686 MS. 45, 904/2) : adj. : „fruchtlos" : „inutile" : (1x)
cêle nefolositoare *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 44, 11;

neghínă : (1648 NTB) : s. f. : „Schwarzkümmel" : „nigelle" : (3x)
neghina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 27; 28, 27;
neghină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 25;

négru : (1403 DLRV / în antr. *Negru*) : s. m. : „Schwarz" : „noir" : (1x)
cel negru *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 1, 18;

négură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Nebel" : „brume, brouillard" : (2x)
negură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 18; 60, 2;

negustór : (1581 CORESI, EV. 78) : s. m. : „Händler, Kaufmann" : „marchand, commerçant" : (1x)
neguţătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 23, 8;

negustoríe : (1632 EUSTR. PRAV. 517, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Handel" : „commerce" : (3x)
neguţătoriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 45, 14;
neguţitoriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 23, 18; 23, 18;

neguţătór → negustor

neguţătoríe → negustor

neînvăţát : (c. 1573-1578 PS. SCH. 507) : adj. : „ungelehrt" : „peu instruit" : (1x)

cel neînvăţat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 26, 11;

nelămurít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 610/2) : adj. : „unrein" : „impur" : (2x)
cel nelămurit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 13, 12;
nelămurit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 22;

nelegiuí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „sündigen, freveln" : „pécher, commettre une injustice" : (4x)
au nelegiuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 43, 27;
nelegiuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 2; 21, 2;
vor nelegiui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 12;

nemérnic : (1551-1553 ES) : adj./s. : „fremd; Ausländer" : „étranger" : (2x)
nemêrnecă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 49, 21;
nemêrnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 54, 15;

nemernicí : (c. 1683-1686 MS. 45, 564/2) : v. IV : „einwandern, unstet umherwandern" : „immigrer, errer" : (1x)
să nemernicească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 52, 4;

nenădăjduít → nădăjduit

nenumărát : (1642 CAZ. GOV. 299) : adj. : „unzählig, ungezählt" : „innombrable" : (1x)
nenumărată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 18;

neobrezuít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 202/1) : s. m. : „Unbeschnittener" : „incirconcis" : (1x)
neobrezuit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 52, 1;

nepútred : (1581 CORESI, EV. 99) : adj : „dauerhaft" : „durable, solide" : (1x)
neputred *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 40, 20;

neştíne : (1551-1553 ES) : pron. nehot. : „einer, jemand" : „un, quelqu'un" : (9x)
neştine *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 10, 15; 17, 5; 17, 5; 24, 13; 33, 4; 49, 24; 49, 24; 49, 25;
nişţine *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 66, 13;

néted : (1392 DLRV) : adj. : „glatt, eben" : „lisse, plat" : (1x)
nêtede *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 40, 4;

netezí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 52) : v. IV : „ebnen" : „aplanir" : (2x)
va netezi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 25;
voiu netezi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 2;

nevástă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Braut" : „mariée" : (2x)
nevasta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 18;
o nevastă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 61, 10;

nevăzút : (1581 CORESI, EV. 66) : adj. : „unsichtbar" : „invisible" : (1x)
nevăzute *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 45, 3;

nevindecát : (c. 1573-1578 PS. SCH. 494) : adj. : „ungeheilt" : „non guéri" : (2x)
nevindecată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 9; 14, 5;

nevoínţă : (1581 CORESI, EV. 100) : s. f. : „Schwierigkeit" : „difficulté" : (2x)
nevoinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 13; 7, 13;

nici : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./adv. : „kein, auch nicht, nicht einmal, weder... noch" : „aucun, même pas, ni... ni" : (124x)
nice *adv. neg.* 14, 20; 42, 2;
nice *conjuncţie coord.* 3, 6; 3, 6; 41, 26; 42, 2; 45, 13; 50, 6;
nici *adv. neg.* 1, 12; 11, 9; 23, 13; 45, 9; 57, 1;
nici *conjuncţie coord.* 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 20; 5, 6; 5, 27; 5, 27; 5, 27; 5, 27; 5, 27; 7, 4; 7, 7; 7, 9; 7, 12; 8, 12; 8, 14; 11, 3; 11, 9; 13, 17; 13, 18; 13, 20; 13, 20; 13, 20; 17, 8; 17, 8; 22, 2; 23, 4; 23, 4; 23, 4; 23, 12; 26, 14; 27, 11; 28, 22; 28, 27; 28, 28; 29, 9; 29, 22; 31, 8; 33, 19; 33, 20; 33, 20; 33, 21; 35, 8; 35, 9; 35, 9; 37, 33; 37, 33; 37, 33; 38, 18; 38, 18; 40, 24; 40, 24; 40, 28; 40, 28; 42, 8; 42, 24; 42, 25; 43, 22; 43, 23; 43, 23; 43, 24; 43, 24; 44, 8; 44, 19; 45, 19; 47, 7; 47, 8; 48, 1; 48, 8; 48, 8; 48, 8; 48, 19; 48, 19; 49, 10; 49, 10; 49, 10; 51, 14; 51, 18; 52, 12; 53, 2; 53, 2; 53, 9; 54, 4; 54, 6; 54, 9; 54, 10; 54, 10; 54, 10; 55, 8; 57, 11; 57, 11; 57, 16; 58, 5; 58, 5; 58, 13; 59, 4; 59, 6; 60, 18; 60, 18; 60, 19; 63, 9; 63, 19; 64, 4; 65, 17; 65, 19; 65, 20; 65, 23; 65, 25; 66, 19;

nímeni : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „niemand" : „personne" : (5x)
nimenea *pron. neg. sg. nom./ac.* 44, 20;
nimeni *pron. neg. sg. nom./ac.* 33, 1; 57, 1; 59, 4; 63, 5;

nimíc : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg./s. : „nichts" : „rien" : (12x)
nemica *pron. neg. sg. nom./ac.* 36, 21; 39, 2; 39, 6; 40, 17; 40, 17; 40, 23; 40, 26; 41, 28;
nemică *pron. neg. sg. nom./ac.* 14, 23; 36, 21; 49, 4;
o nemica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 23;

nisíp : (1534 DERS / în top. *Năsipul*) : s. n. : „Sand" : „sable" : (2x)
năsipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 10, 22; 48, 19;

noápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s./adv. : „1. Nacht, 2. nachts" : „1. nuit, 2. la nuit" : (13x)
noapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 26, 9; 38, 13;
noaptea *adv. de timp* 4, 5; 15, 1; 15, 1; 21, 11; 27, 3; 28, 19; 34, 10; 60, 11;
noaptea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 21, 8; 60, 19; 62, 6;

noi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „wir" : „nous" : (100x)
ne *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* 25, 5; 25, 9; 25, 9; 26, 12; 26, 13; 26, 17; 29, 15; 29, 15; 33, 22; 37, 20; 63, 16; 63, 16; 63, 17; 64, 6; 64, 7; 64, 12;
ne *pron. pers. 1 pl. dat. neacc.* 3, 9; 9, 10; 21, 10;
noao *pron. pers. 1 pl. dat. acc.* 1, 9; 2, 3; 3, 5; 9, 6; 9, 6; 9, 10; 21, 10; 26, 1; 26, 12; 26, 12; 30, 10; 30, 10; 30, 10; 30, 10; 33, 22; 33, 22; 33, 22; 41, 23; 41, 23; 42, 9; 43, 9; 43, 19; 53, 5; 59, 12; 63, 7; 63, 7; 63, 16; 64, 8;
noi *pron. pers. 1 pl. ac. acc.* 4, 1; 7, 6; 8, 8; 8, 10; 14, 8; 14,

10; 14, 10; 19, 11; 20, 6; 20, 6; 25, 5; 25, 9; 26, 13; 26, 16; 28, 15; 28, 20; 29, 15; 29, 15; 29, 15; 30, 11; 30, 11; 30, 11; 32, 15; 32, 19; 33, 2; 33, 22; 35, 4; 36, 11; 36, 11; 37, 20; 53, 4; 53, 4; 53, 5; 59, 11; 59, 12; 63, 15; 63, 16; 63, 16; 63, 16; 63, 16; 63, 17; 63, 19; 63, 19; 64, 5; 64, 6; 64, 6; 64, 7; 64, 7; 64, 8; 64, 9; 64, 9; 64, 12;

nor : (1454 DERS / în top. *Noureţu*) : s. m. : „Wolke" : „nuage" : (8x)
nor *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 19, 1;
norii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 45, 8; 60, 8;
norilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 5, 6; 14, 14;
norul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 4, 5; 18, 4;
un nor *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 44, 22;

noróc : (1589 DERS) : s. n. : „Geschick, Schicksal" : „destin, sort" : (1x)
nărocului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 65, 10;

noród : (1551-1553 ES) : s. n. : „Volk" : „peuple" : (106x)
a năroadelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 60, 5;
ai norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 3, 13; 14, 32; 28, 14; 49, 13;
al norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 9, 3;
năroade *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 1, 7;
năroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 33, 3;
năroadelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 61, 9;
nărod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 9; 62, 12; 65, 2;
nărod *subst. comun neutru sg. voc. neart.* 1, 4;
nărodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 3; 7, 17; 8, 6; 10, 22; 19, 26; 32, 18; 40, 1; 42, 22; 51, 7; 51, 22; 65, 3; 65, 18; 65, 19;
nărodul *subst. comun neutru sg. voc. art.* 1, 10;
nărodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 6, 10; 8, 11; 11, 16; 32, 13; 42, 5; 57, 14; 58, 1; 62, 10; 65, 9;
noroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 55, 5;
norod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 4; 7, 8; 10, 6; 18, 2; 18, 7; 18, 7; 26, 2; 30, 5; 30, 19; 33, 18; 33, 19; 43, 8;
norodu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 27, 11;
norodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 6; 3, 4; 3, 12; 3, 14; 5, 13; 5, 25; 6, 8; 8, 12; 9, 2; 9, 9; 9, 13; 9, 16; 9, 19; 10, 24; 13, 14; 14, 20; 24, 2; 25, 3; 26, 11; 26, 20; 28, 5; 29, 13; 29, 14; 33, 24; 34, 1; 34, 5; 35, 2; 43, 21; 47, 6; 48, 21; 49, 13; 51, 4; 52, 4; 52, 5; 52, 6; 56, 3; 60, 21; 63, 8; 63, 12; 63, 14; 64, 9;
norodul *subst. comun neutru sg. voc. art.* 3, 11; 3, 11;
norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 3, 6; 6, 5; 6, 9; 7, 2; 10, 2; 11, 11; 25, 8; 28, 11; 30, 26; 45, 13; 53, 8; 65, 22;
un norod *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 58, 2;

nóstru, noástră : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pos./adj. pos. : „unser, -e" : „notre, nôtre" : (41x)
ale noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* 64, 11;
noastră *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. sg.* 4, 1; 25, 9; 28, 15; 33, 6; 33, 20; 59, 12; 59, 13; 64, 6;
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. gen./dat. sg.* 64, 11;
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* 4, 1; 53, 5; 53, 5; 59, 12; 59, 12; 63, 17; 64, 6; 64, 7;
noastre *adj. pron. pos. 1 neutru pl. gen./dat. pl.* 53, 6;
noastre *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. pl.* 53, 4; 53, 5; 58, 3; 59, 12; 64, 9;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. sg.* 35, 2; 40, 3; 40, 8; 53, 1; 59, 13;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. sg.* 25, 9; 26, 12; 26, 13; 35, 4; 37, 20; 52, 10; 63, 16;
nostru *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. sg.* 4, 1;
noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. pl.* 42, 17; 63, 18; 64, 4; 64, 11; 66, 5;

nou : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „neu" : „nouveau, neuf" : (13x)
cêle noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 1, 14; 1, 14;
cêle noao *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 48, 6;
cel nou *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 62, 2;
noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 41, 15;
noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 1; 42, 10;
nou *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 49, 26; 65, 15; 65, 17; 65, 17; 66, 22; 66, 22;

nu : (1521 NEACŞU) : adv. : „nein, nicht" : „non, ne... pas" : (571x)
n- *adv. neg.* 1, 3; 5, 4; 5, 24; 7, 17; 10, 9; 14, 17; 22, 11; 22, 11; 23, 4; 24, 9; 27, 8; 28, 12; 31, 1; 34, 16; 34, 16; 36, 21; 37, 3; 37, 11; 37, 23; 39, 2; 39, 4; 40, 21; 40, 28; 40, 29; 41, 11; 42, 16; 42, 20; 42, 20; 42, 25; 43, 23; 43, 23; 44, 18; 44, 19; 45, 15; 45, 19; 45, 20; 47, 7; 48, 6; 48, 6; 52, 15; 53, 9; 55, 1; 55, 5; 56, 10; 57, 10; 58, 3; 58, 3; 59, 10; 59, 13; 63, 10; 63, 13; 63, 16; 63, 19; 64, 4; 65, 1; 65, 2; 65, 11; 65, 11; 66, 4; 66, 4; 66, 4; 66, 9; 66, 19;
nu *adv. neg.* 1, 3; 1, 6; 1, 6; 1, 9; 1, 11; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 15; 1, 20; 1, 23; 1, 23; 1, 24; 1, 31; 2, 4; 2, 4; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 3, 6; 3, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 9; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 14; 5, 25; 5, 27; 5, 30; 6, 9; 6, 9; 6, 10; 6, 11; 6, 11; 7, 1; 7, 4; 7, 7; 7, 9; 7, 12; 7, 16; 7, 25; 8, 6; 8, 10; 8, 11; 8, 12; 8, 12; 8, 14; 8, 16; 8, 19; 8, 20; 8, 20; 8, 22; 8, 22; 9, 7; 9, 12; 9, 13; 9, 13; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 19; 9, 20; 9, 21; 10, 4; 10, 4; 10, 7; 10, 7; 10, 7; 10, 14; 10, 15; 10, 20; 10, 20; 10, 24; 11, 3; 11, 9; 11, 13; 11, 13; 12, 2; 13, 2; 13, 10; 13, 10; 13, 14; 13, 17; 13, 18; 13, 20; 13, 20; 14, 1; 14, 1; 14, 6; 14, 8; 14, 19; 14, 20; 14, 20; 14, 21; 14, 29; 14, 31; 15, 6; 16, 3; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 8; 16, 10; 16, 10; 16, 12; 17, 2; 17, 3; 17, 3; 17, 3; 17, 8; 17, 8; 17, 10; 17, 14; 17, 14; 19, 15; 20, 6; 21, 3; 21, 3; 22, 2; 22, 4; 22, 14; 22, 22; 22, 22; 22, 22; 23, 1; 23, 7; 23, 8; 23, 10; 23, 11; 23, 12; 23, 18; 24, 10; 24, 17; 24, 20; 25, 2; 25, 2; 26, 10; 26, 10; 26, 10; 26, 11; 26, 13; 26, 14; 26, 14; 26, 18; 27, 4; 27, 4; 27, 7; 27, 9; 27, 11; 27, 11; 27, 11; 27, 11; 28, 15; 28, 16; 28, 17; 28, 18; 28, 20; 28, 22; 28, 25; 28, 27; 28, 28; 29, 9; 29, 11; 29, 12; 29, 12; 29, 14; 29, 16; 29, 16; 29, 16; 29, 17; 29, 22; 30, 1; 30, 1; 30, 2; 30, 5; 30, 6; 30, 9; 30, 10; 30, 10; 30, 12; 30, 14; 30, 15; 30, 20; 30, 33; 31, 1; 31, 2; 31, 3; 31, 3; 31, 8; 31, 8; 32, 3; 32, 5; 32, 5; 32, 6; 32, 10; 32, 19; 33, 1; 33, 1; 33, 8; 33, 15; 33, 15; 33, 19; 33, 19; 33, 19; 33, 20; 33, 20; 33, 21; 33, 21; 33, 23; 33, 23; 33, 23; 33, 24; 34, 10; 34, 12; 35, 8; 35, 8; 35, 9; 35, 9; 36, 5; 36, 7; 36, 11; 36,

12; 36, 14; 36, 14; 36, 15; 36, 15; 36, 16; 36, 18; 36, 21; 37, 6; 37, 10; 37, 10; 37, 19; 37, 26; 37, 33; 37, 34; 38, 1; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 38, 17; 38, 18; 38, 20; 39, 2; 39, 4; 39, 6; 40, 16; 40, 16; 40, 20; 40, 21; 40, 21; 40, 21; 40, 24; 40, 26; 40, 28; 40, 28; 40, 31; 40, 31; 41, 7; 41, 9; 41, 10; 41, 10; 41, 12; 41, 12; 41, 13; 41, 14; 41, 17; 41, 17; 41, 26; 41, 28; 41, 28; 42, 2; 42, 3; 42, 3; 42, 4; 42, 8; 42, 16; 42, 16; 42, 22; 42, 22; 42, 24; 42, 24; 43, 1; 43, 2; 43, 2; 43, 2; 43, 5; 43, 6; 43, 10; 43, 10; 43, 11; 43, 12; 43, 13; 43, 17; 43, 18; 43, 18; 43, 22; 43, 25; 44, 2; 44, 6; 44, 8; 44, 8; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 12; 44, 20; 44, 21; 45, 1; 45, 4; 45, 5; 45, 5; 45, 6; 45, 7; 45, 9; 45, 13; 45, 14; 45, 17; 45, 17; 45, 17; 45, 18; 45, 18; 45, 19; 45, 20; 45, 21; 45, 21; 45, 21; 45, 22; 45, 23; 45, 23; 46, 2; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 9; 46, 10; 46, 13; 46, 13; 47, 1; 47, 1; 47, 3; 47, 5; 47, 6; 47, 8; 47, 8; 47, 10; 47, 10; 47, 11; 47, 11; 47, 11; 47, 14; 47, 15; 48, 1; 48, 5; 48, 5; 48, 7; 48, 7; 48, 7; 48, 9; 48, 10; 48, 11; 48, 16; 48, 19; 48, 22; 49, 10; 49, 15; 49, 15; 49, 23; 50, 2; 50, 2; 50, 2; 50, 2; 50, 6; 50, 7; 50, 8; 50, 8; 50, 10; 51, 6; 51, 7; 51, 7; 51, 9; 51, 9; 51, 14; 51, 14; 51, 14; 51, 18; 51, 18; 51, 21; 51, 22; 52, 1; 52, 3; 52, 11; 52, 12; 52, 15; 53, 2; 53, 2; 53, 3; 53, 7; 53, 7; 54, 1; 54, 1; 54, 2; 54, 4; 54, 4; 54, 6; 54, 9; 54, 10; 54, 11; 54, 14; 54, 14; 54, 16; 54, 16; 54, 17; 55, 2; 55, 2; 55, 5; 55, 8; 55, 10; 55, 11; 55, 13; 56, 2; 56, 2; 56, 3; 56, 3; 56, 5; 56, 6; 56, 10; 57, 1; 57, 4; 57, 6; 57, 10; 57, 11; 57, 11; 57, 12; 57, 16; 57, 20; 57, 21; 58, 1; 58, 5; 58, 6; 58, 7; 58, 11; 58, 13; 58, 13; 59, 1; 59, 1; 59, 2; 59, 4; 59, 6; 59, 8; 59, 8; 59, 8; 59, 9; 59, 11; 59, 15; 59, 16; 59, 16; 59, 16; 59, 16; 59, 21; 60, 11; 60, 12; 60, 15; 60, 18; 60, 19; 60, 20; 60, 20; 62, 1; 62, 1; 62, 4; 62, 4; 62, 6; 62, 6; 62, 12; 63, 3; 63, 5; 63, 5; 63, 8; 63, 8; 63, 9; 63, 9; 63, 16; 63, 17; 64, 7; 64, 9; 64, 9; 65, 1; 65, 1; 65, 3; 65, 5; 65, 6; 65, 7; 65, 7; 65, 11; 65, 16; 65, 17; 65, 19; 65, 20; 65, 22; 65, 22; 65, 23; 65, 25; 66, 24; 66, 24;

númai : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „nur" : „seulement" : (5x)
numai *adv.* 4, 1; 42, 19; 42, 19; 62, 9; 66, 2;

número : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zahl, Anzahl" : „nombre" : (6x)
număr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 7; 2, 8; 10, 19; 34, 16; 40, 26;
numărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 34, 2;

numărá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zählen" : „compter" : (1x)
numără *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 18;

núme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Name" : „nom" : (61x)
nume *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 40, 26; 55, 13; 56, 5; 63, 12; 63, 14; 65, 15;
numele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 4, 1; 7, 14; 8, 3; 9, 6; 12, 4; 12, 4; 12, 5; 14, 22; 18, 7; 19, 18; 24, 15; 25, 1; 26, 8; 26, 13; 29, 23; 30, 27; 33, 21; 41, 25; 42, 4; 42, 8; 42, 10; 43, 1; 43, 7; 44, 5; 44, 5; 45, 3; 45, 4; 47, 4; 48, 1; 48, 1; 48, 2; 48, 2; 48, 9; 48, 11; 48, 19; 49, 1; 50, 10; 52, 5; 52, 6; 54, 5; 56, 6; 57, 15; 59, 19; 59, 19; 60, 9; 62, 2; 63, 16; 63, 19; 64, 2; 64, 7; 65, 1; 65, 15; 66, 5; 66, 19; 66, 22;

numí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „(be)nennen" : „nommer" : (5x)
am numit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 22;
numim *verb indicativ prezent 1 pl.* 26, 13;
numit *verb participiu sg. neutru* 56, 4;
va numi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 17; 62, 2;

O

o : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „o!, oh!" : „oh!, ô!" : (1x)
o *interjectie* 6, 5;

oáie : (1332 SUCIU / în top. *Voya*) : s. f. : „Schaf" : „brebis, mouton" : (10x)
nişte oi *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 53, 6;
oi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 7, 21; 22, 13;
oii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 7, 25;
oile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 43, 23; 60, 7; 61, 5;
oilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 63, 11;
o oaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 14; 53, 7;

oáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mal" : „fois" : (1x)
ori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 42, 20;

oáre : (1478 DERS) : adv. interog. : „wohl, denn?" : „vraiment?" : (2x)
oare *adv. interog.* 13, 21; 28, 8;

oarecé : (1551-1553 ES) : adj./pron. nehot. : „damit" : „ainsi" : (1x)
oarece *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* 57, 17;

oáste : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heer" : „troupe" : (1x)
oştilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 3, 14;

oblăduíre : (1654 NEAGOE) : s. f. : „Herrschaft" : „domination" : (1x)
oblăduirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 39, 2;

oborî́ → doborî

obosít : (1649 MARD.) : adj. : „müde, matt" : „fatigué" : (1x)
obosit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 46, 2;

obráz : (1424 DRHB I, 102 / în antr. Gherghi *Obraz*) : s. n./m. : „1. Wange, Gesicht, 2. Bild, 3. Person" : „1. joue, face, 2. image, 3. personne" : (5x)
obrazele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 9, 15; 34, 15;
obrazul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 50, 7; 50, 8; 51, 13;

obrăznicíe : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Frechheit, Ungezogenheit" : „impertinence, insolence" : (1x)
obrăzniciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 8;

ocáră : (c. 1573-1578 PS. SCH. 138) : s. f. : „Schimpf" : „réprimande, insulte" : (9x)
ocara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 25, 8; 54, 4;
ocară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 3; 30, 5; 30, 6; 43, 28; 59, 18;
ocării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 37, 3;
ocărîle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 47, 3;

ocărî́ : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „beschimpfen, verunglimpfen" : „gronder, injurier" : (9x)

ai ocărît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 23; 37, 24;
a ocărî *verb infinitiv prezent* 37, 4; 37, 4; 37, 17;
au ocărît *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 65, 6;
au ocărît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 6;
ocărîndu *verb gerunziu* 27, 8;
te-ai ocărît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 54, 4;

ochi : (1472 DERS / în top. *Ochiianii*) : s. m. : „Auge" : „œil" : (32x)
ochi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 52, 8; 52, 8; 59, 10;
ochii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 15; 2, 11; 5, 15; 6, 5; 6, 10; 6, 10; 13, 18; 17, 7; 29, 10; 29, 18; 30, 20; 33, 15; 33, 17; 33, 20; 35, 5; 37, 17; 37, 23; 38, 15; 40, 26; 42, 7; 43, 8; 44, 18; 49, 18; 51, 6; 60, 4; 64, 4;
ochilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 1, 16; 3, 15; 10, 12;

ocroti : (1632 EUSTR. PRAV. 180, *ap.* TIKTIN) : v. IV : „beschützen, beschirmen" : „protéger, défendre" : (2x)
am ocrotit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 21;
va ocroti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 31, 5;

odáie : (1588 BGL) : s. f. : „1. Zimmer, Wohnstätte, 2. Lager" : „1. chambre, habitation, 2. campement" : (4x)
odăi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 34, 13; 35, 7; 65, 9;
odăile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 42, 11;

odíhnă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 192) : s. f. : „Ruhe, Rast" : „repos" : (11x)
odihna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 11, 10; 17, 2; 28, 12; 37, 28; 65, 9;
odihnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 12; 23, 13; 25, 10; 28, 2; 32, 17; 34, 14;

odihní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(sich) ausruhen" : „(se) reposer" : (18x)
a să odihni *verb infinitiv prezent* 57, 20;
odihnindu-se *verb gerunziu* 57, 15;
odihni-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 2;
odihni-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 14, 3;
s-au odihnit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 4; 14, 4; 14, 7;
să vor odehni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 17;
să vor odihni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 30;
se va odihni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 16;
se vor odihni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 7, 19; 13, 20; 13, 21; 14, 1; 32, 18; 34, 14;
va odihni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 6;
vor odihni *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 27, 10;

odihníre : (1581 CORESI, EV. 346) : s. f. : „Ruhe" : „repos" : (1x)
odihnirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 66, 1;

odráslă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sproß, Schößling" : „rejeton, rameau" : (1x)
odraslă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 7;

odrăslí : (1620 MOXA) : v. IV : „aufsprießen" : „pousser" : (4x)
odrăslească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 45, 8;
odrăslêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 61, 11;
odrăsli-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 37, 31;
vor odrăsli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 13;

olár : (1551-1553 ES) : s. m. : „Töpfer" : „potier" : (5x)
olariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 41, 25;
olariului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 29, 16; 41, 25; 45, 9; 45, 9;

om : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Mensch, Mann" : „homme" : (99x)
neşte oameni *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 25, 5;
oameni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 6, 11; 8, 2; 8, 15; 14, 30; 19, 4; 21, 9; 22, 6; 24, 6; 25, 4; 25, 5; 29, 19; 29, 21; 31, 2; 32, 3; 33, 8; 37, 19; 43, 4; 44, 11; 47, 3; 52, 14;
oamenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 6, 12; 31, 7; 36, 12; 39, 3; 41, 12; 45, 14;
oamenilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 2, 11; 2, 17; 7, 13; 25, 3; 25, 4; 36, 11; 44, 15; 51, 7; 52, 14; 53, 3; 66, 24;
om *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 3, 4; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 4, 1; 5, 15; 6, 5; 8, 8; 9, 19; 14, 18; 19, 2; 19, 2; 19, 20; 22, 17; 29, 11; 29, 12; 31, 3; 38, 11; 41, 7; 44, 7; 44, 13; 45, 12; 50, 2; 51, 12; 53, 3; 53, 6; 59, 16; 63, 3; 66, 3;
omul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 9; 2, 11; 2, 17; 2, 20; 2, 22; 5, 3; 5, 7; 7, 21; 9, 20; 13, 12; 13, 14; 13, 14; 14, 16; 17, 7; 22, 25; 32, 2; 36, 6; 47, 15; 55, 7; 56, 2; 58, 5;
omului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 8, 1; 13, 7; 17, 11; 23, 15; 31, 8; 31, 8; 40, 7; 44, 13; 51, 12;
un om *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 57, 1;

omenésc : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „menschlich" : „humain" : (1x)
omeneşti *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 13;

omilínţă → umilinţă

omorî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „töten" : „tuer" : (12x)
ai omorît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 20;
a omorî *verb infinitiv prezent* 28, 6;
au omorît *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 27, 7;
omorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 36;
să omori *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 27, 8;
să va omorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 7;
va omorî *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 4; 14, 30; 14, 30; 27, 1; 51, 14; 65, 15;

omorît : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Ermordeter" : „assassiné" : (1x)
celor omorîţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 21, 14;

onocentáur : (c. 1665-1672 MS. 4389, 691/[2]) : s. m. : „Schwanzloser" : „onocentaure" : (4x)
onochentavrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 22; 34, 11;
onochintavri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 34, 14; 34, 14;

opări : (1590 DERS / în top. *Opăriţi*) : v. IV : „sich verbrühen" : „ébouillanter" : (1x)
opări-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 11;

oprí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (auf-, an)halten, 2. verbieten" : „1. arrêter, retarder, entraver, 2. interdire" : (2x)
opresc *verb indicativ prezent 3 pl.* 28, 6;
opri *verb imp. 2 sg.* 43, 6;

orb : (1491 DERS / în antr. Vlad *Orbescul*) : adj./s. : „Blinde" : „aveugle" : (11x)
cei orbi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 42, 18;
celor orbi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 61, 1;
orb *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 43, 8;
orb *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 42, 19; 42, 19;
orbi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 43, 8;
orbi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 42, 16;
orbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 59, 10;
orbilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 29, 18; 35, 5; 42, 7;

orbí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „sich eintrüben, trüben" : „s'obscurcir" : (2x)
au orbit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 56, 10;
s-au orbit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 42, 19;

oricé : (1632 GCR I, 77) : pron. nehot. : „was auch immer" : „n'importe quoi" : (1x)
orice *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 8, 12;

oricît : (1646 PRAV. MOLD.) : pron. nehot. : „wieviel auch" : „tant (que)" : (1x)
oricîte *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* 55, 11;

orz : (1497 DERS / în antr. *Ordzea*) : s. n. : „Gerste" : „orge" : (2x)
orz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 28, 25;
orzu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 24;

os : (1473 DRHD / în antr. *Os*) : s. n. : „Knochen" : „os" : (5x)
oasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 38, 13; 58, 11; 58, 11; 66, 14; 66, 24;

osebí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. auswählen, 2. trennen" : „1. choisir, 2. séparer" : (4x)
au osebit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 29, 22;
osebesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 2;
osebiți-vă *verb imp. 2 pl.* 52, 11;
va osăbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 56, 3;

osebíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 284) : s. f. : „Unterschied" : „distinction" : (1x)
osăbire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 56, 3;

osîndă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Strafe" : „punition" : (1x)
osîndă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 65, 23;

osteneálă : (1560-1561 CORESI, TE.²) : s. f. : „Mühe, Müdigkeit" : „peine, fatigue, lassitude" : (1x)
ostenêlelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 65, 22;

ostení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bemühen, 2. ermüden" : „1. (s')efforcer, 2. fatiguer" : (16x)
ai ostenit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 10; 62, 8;
a osteni *verb infinitiv prezent* 43, 22;
au ostenit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 63, 13;
au ostenit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 16, 12;
osteniiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 49, 4;
ostenit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 47, 13; 47, 15;
ostenit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 45, 14;
osteni-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 33, 24;
va osteni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 28;
vor osteni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27; 30, 5; 31, 3; 40, 31; 65, 23;

ostenít : (1570 CORESI, LIT.) : adj. : „erschöpft" : „épuisé" : (1x)
cel ostenit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 46, 1;

ostróv : (1512 DRHB II, 209) : s. n. : „Insel" : „île" : (14x)
ostroave *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 1; 42, 12; 42, 15; 49, 22;
ostroave *subst. comun neutru pl. voc. neart.* 45, 16; 49, 1;
ostroavele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 24, 15; 42, 10; 51, 5; 60, 9; 66, 19;
ostrov *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 23, 2;
ostrovul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 20, 6; 23, 6;

oştí : (1581-1582 PO) : v. IV : „kämpfen" : „lutter, combattre" : (4x)
au oştit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 29, 7; 29, 8;
oştesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 7;
să oştească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 31, 4;

ou : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Ei" : „œuf" : (3x)
nişte oao *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 10, 14;
oaole *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 59, 5; 59, 5;

P

páce : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frieden" : „paix" : (29x)
pace *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 6; 14, 30; 26, 3; 26, 12; 27, 5; 27, 5; 29, 24; 32, 4; 32, 17; 33, 7; 38, 17; 39, 8; 41, 3; 45, 7; 54, 13; 57, 2; 57, 19; 57, 19; 60, 17; 66, 12;
pacea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 48, 18; 59, 8;
păcii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 9, 6; 9, 7; 32, 18; 52, 7; 53, 5; 54, 10; 59, 8;

pahár : (sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Glas" : „verre" : (4x)
păharul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 51, 17; 51, 17; 51, 22; 56, 1;

pai : (1581-1582 PO) : s. n. : „Halm, Stroh" : „paille" : (6x)
paie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 11, 7; 17, 6; 17, 13; 27, 4; 30, 24; 65, 25;

pálmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand(fläche)" : „paume" : (2x)
palma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 12;
palme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 50, 7;

pámente : (c. 1573-1578 PS. SCH. 318) : s. f. : „Gedächtnis, Andenken" : „mémoire" : (1x)
paminte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 18;

pánă : (c. 1683-1686 MS. 45, 898/²) : s. f. : „Feder" : „plume" : (1x)
pêne *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 40, 31;

pápură : (1592 DIR / în top. *Papură*) : s. f. : „Papierschilf" : „canne-de-jonc" : (2x)
al paporei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 19, 7;
paporă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 55, 13;

páră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flamme" : „flamme" : (10x)
para *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 8; 30, 30; 47, 14; 50, 11; 50, 11;
pară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 24; 10, 18; 29, 6;

43, 2; 66, 15;

párdos : (1480 DERS / în antr. *Pardos*) : s. m. : „Panther" : „panthère" : (1x)
pardosul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6;

párte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Teil, Anteil" : „part, partie" : (7x)
o parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 18; 37, 24;
partea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 17, 14; 18, 7; 26, 14; 57, 6;
părţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 26;

pas : (1521 DERS) : s. m. : „Schritt" : „pas" : (1x)
paşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 26, 6;

pásăre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vogel" : „oiseau" : (9x)
pasăre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 16, 2; 46, 11;
pasări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 34, 11;
pasările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 18, 6; 31, 5;
pasărilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 18, 6; 34, 13; 35, 7; 43, 20;

páşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „weiden" : „paître" : (11x)
a se paşte *verb infinitiv prezent* 34, 17;
păscînd *verb gerunziu* 61, 5;
să vor paşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 30; 30, 23; 49, 9; 65, 25;
se vor paşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 17; 11, 6; 11, 7;
va paşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 6; 40, 11;

pátimă : (1602 DIRB XVII/1, 65) : s. f. : „Leidenschaft" : „passion" : (1x)
patimă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 53, 4;

păcát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sünde" : „péché" : (38x)
pacatele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 40, 2;
păcat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 53, 10; 57, 17;
păcate *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 1, 4; 30, 1; 30, 1; 59, 3;
păcatele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 1, 14; 1, 18; 5, 18; 6, 7; 13, 11; 14, 21; 38, 17; 43, 24; 43, 25; 44, 22; 50, 1; 53, 4; 53, 5; 53, 11; 53, 12; 55, 7; 58, 1; 59, 2; 59, 2; 59, 12; 64, 9; 65, 6; 66, 4;
păcatelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 53, 6; 65, 2;
păcatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 3, 8; 22, 14; 27, 9; 30, 13; 33, 24; 40, 2;

păcătós : (sec. XVI PS. H.) : adj./ s. : „sündig, sündhaft" : „pêcheur" : (5x)
cei păcătoşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 28;
păcătoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* 1, 4;
păcătosul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 65, 20;
păcătoşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 9;
păcătoşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 14, 5;

păgîní : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „abtrünnig werden, schuldig sein" : „renier" : (1x)
păgînit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 59, 13;

păhár → pahar

păiánjen : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Spinne" : „araignée" : (1x)
păianjănului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 59, 5;

pălít : (1673 DOS. PS. V. 611) : adj. : „geblasen, geschlagen" : „abattu, frappé" : (1x)
pălită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 7;

pămînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Erde, Land" : „terre, pays" : (201x)
ai pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 23, 8; 24, 4; 26, 15;
ale pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 11, 12;
pămintul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 44, 24;
pămînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 2, 10; 3, 25; 4, 2; 5, 8; 6, 12; 7, 22; 8, 19; 8, 22; 13, 5; 14, 12; 16, 1; 16, 4; 19, 3; 21, 1; 21, 9; 23, 9; 24, 6; 24, 13; 24, 14; 24, 18; 25, 2; 25, 12; 26, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 18; 26, 18; 26, 19; 26, 21; 28, 2; 29, 4; 29, 4; 29, 4; 32, 2; 33, 17; 35, 6; 36, 17; 36, 17; 38, 11; 39, 3; 40, 24; 41, 2; 41, 18; 41, 24; 42, 4; 46, 11; 47, 1; 47, 1; 51, 6; 53, 2; 53, 8; 55, 9; 57, 13; 62, 7; 63, 3; 63, 6; 63, 11; 65, 16; 65, 16; 65, 25;
pămînte *subst. comun neutru sg. voc. neart.* 1, 2;
pămîntu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 19, 24;
pămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 10; 2, 19; 2, 21; 6, 3; 6, 11; 7, 16; 7, 24; 9, 1; 9, 19; 11, 4; 11, 9; 11, 16; 12, 5; 13, 13; 14, 1; 14, 2; 14, 7; 14, 9; 14, 16; 14, 20; 14, 21; 14, 21; 14, 25; 18, 1; 23, 1; 23, 10; 23, 13; 24, 3; 24, 3; 24, 4; 24, 5; 24, 6; 24, 19; 24, 19; 24, 20; 24, 20; 25, 8; 26, 1; 26, 19; 26, 21; 28, 22; 28, 24; 30, 24; 32, 13; 33, 9; 34, 1; 34, 7; 34, 9; 34, 9; 34, 15; 35, 7; 36, 10; 36, 17; 36, 20; 37, 7; 37, 11; 37, 16; 38, 11; 40, 12; 40, 23; 41, 19; 42, 5; 43, 6; 45, 8; 45, 9; 45, 12; 45, 18; 48, 13; 49, 8; 49, 12; 49, 13; 51, 6; 51, 13; 51, 16; 51, 23; 54, 5; 55, 10; 60, 2; 60, 18; 60, 21; 61, 7; 62, 4; 62, 4; 62, 4; 63, 3; 65, 17; 66, 1; 66, 8; 66, 16; 66, 22;
pămîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 1, 19; 2, 19; 5, 26; 8, 9; 11, 4; 14, 15; 18, 2; 18, 6; 18, 6; 23, 17; 24, 11; 24, 11; 24, 16; 24, 18; 24, 21; 26, 5; 26, 15; 29, 4; 30, 23; 30, 23; 34, 11; 37, 20; 40, 21; 40, 22; 40, 28; 41, 5; 41, 9; 42, 10; 43, 6; 44, 23; 45, 19; 45, 22; 48, 19; 48, 20; 49, 6; 49, 23; 52, 10; 54, 9; 58, 14; 62, 11;
un pămînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 61, 11;

pămînteán : (a. 1633 GCR I, 83) : adj./s. : „Einheimische" : „natif" : (1x)
cel pemintean *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 14, 1;

păpúşă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 801/1) : s. f. : „Bündel" : „botte, gerbe" : (1x)
păpuşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 38, 21;

păr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Haar" : „cheveu(x)" : (1x)
perii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 7, 20;

părăsí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verlassen, 2. von etw. ablassen" : „1. quitter, 2. renoncer" : (26x)
am părăsit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 9;
aţi părăsit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 65, 10;
au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 1, 28; 17, 9;
au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 58, 11;
nepărăsind *verb gerunziu* 58, 2;
părăsi-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 8;

părăsit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 38, 12;
părăsit-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 1, 4;
părăsitu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 14;
părăsitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 24, 8; 24, 8;
părăsiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 1, 16;
părăsi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 10;
s-au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 16, 8;
s-au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 26, 10;
să părăsêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 3, 7;
va părăsi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 2;
veţi părăsi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 15;
voiu părăsi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 14; 2, 9; 38, 20; 41, 17; 42, 16; 46, 4; 62, 1;

părăsít : (1495 DERS) : adj./s. : „verlassen" : „quitté" : (10x)
părăsit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 17, 2; 60, 15;
părăsită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 10; 54, 6;
părăsită *subst. propriu fem. sg. nom./ac. neart.* 62, 4; 62, 12;
părăsite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 17, 9; 24, 12; 32, 14;
părăsite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 10, 14;

păréche → pereche

părínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Vater, 2. (pl.) Eltern" : „1. père, 2. (pl.) parents" : (13x)
ale părinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 65, 6;
părinte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 63, 16; 64, 8;
părintele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 63, 16;
părintelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 7, 17; 45, 10;
părinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 37, 12; 39, 6; 43, 27; 64, 11;
părinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 37, 38;
un părinte *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 22, 21;
Părintele *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 9, 6;

părintésc : (1581 PRL) : adj./s. : „väterlich" : „paternel" : (1x)
cêle părinteşti *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 8, 21;

părtáş : (c. 1564 CORESI, CAZ. 119) : s. m. : „Komplize" : „complice" : (1x)
părtaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 23;

păsá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 92) : v. I : „gehen" : „aller" : (7x)
pasă *verb imp. 2 sg.* 6, 9; 20, 2; 22, 15; 26, 20;
păsaţi *verb imp. 2 pl.* 23, 6; 55, 1;
păsîndu-ne *verb gerunziu* 28, 20;

păscár → pescar

păstór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hirte" : „berger" : (4x)
păstori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 13, 20; 32, 14;
păstoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 40, 11; 63, 11;

păşúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weide" : „pâturage" : (5x)
păşune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 10; 32, 14;
păşunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 25; 49, 9; 49, 11;

pătúl : (1683 DOS. PAR. 105) : s. n. : „Hütte" : „cabane" : (1x)
un pătul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 8;

păzí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. bewahren, 2. achtgeben" : „1. garder, 2. protéger" : (15x)
aţi păzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 42, 20;
păzesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 52, 8; 56, 6;
păzescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 21, 11;
păzêşte *verb imp. 2 sg.* 7, 4;
păzind *verb gerunziu* 26, 2; 26, 2; 26, 3; 56, 2; 56, 2; 60, 21;
păziţi *verb imp. 2 pl.* 21, 11; 56, 1;
să păzescu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 27, 4;
vor păzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 56, 4;

pe : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. auf, 2. über, 3. durch, 4. um, gegen, für" : „1. /2. sur, 3. par, 4. pour, contre" : (714x)
pe *prep.* 6, 5; 57, 9;
pre *prep.* 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 7; 1, 15; 1, 17; 1, 20; 1, 23; 1, 25; 1, 25; 1, 25; 1, 26; 1, 26; 1, 28; 2, 2; 2, 4; 2, 9; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 5; 3, 9; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 24; 4, 2; 4, 2; 5, 6; 5, 6; 5, 8; 5, 11; 5, 13; 5, 23; 5, 25; 5, 30; 6, 1; 6, 1; 6, 8; 6, 10; 6, 12; 7, 1; 7, 1; 7, 6; 7, 6; 7, 12; 7, 17; 7, 22; 8, 2; 8, 2; 8, 4; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 13; 8, 13; 8, 13; 8, 17; 8, 17; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 19; 8, 21; 9, 3; 9, 4; 9, 7; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 12; 9, 13; 9, 15; 9, 16; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 19; 9, 21; 10, 6; 10, 12; 10, 14; 10, 15; 10, 17; 10, 19; 10, 20; 10, 20; 10, 23; 10, 29; 10, 33; 11, 3; 11, 4; 11, 4; 11, 6; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 9; 11, 11; 11, 12; 11, 12; 11, 13; 11, 14; 11, 14; 12, 1; 12, 2; 12, 4; 13, 2; 13, 3; 13, 8; 13, 9; 13, 16; 13, 17; 13, 18; 13, 18; 14, 1; 14, 1; 14, 1; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 8; 14, 16; 14, 17; 14, 23; 14, 25; 14, 25; 14, 25; 14, 29; 14, 30; 15, 2; 15, 2; 15, 5; 15, 7; 15, 7; 16, 4; 16, 9; 16, 9; 16, 12; 16, 14; 17, 6; 17, 7; 17, 7; 17, 8; 17, 8; 17, 10; 17, 11; 17, 13; 17, 13; 17, 14; 17, 14; 19, 1; 19, 2; 19, 2; 19, 3; 19, 3; 19, 3; 19, 4; 19, 4; 19, 9; 19, 9; 19, 17; 19, 18; 19, 20; 19, 20; 19, 20; 19, 21; 19, 22; 19, 22; 19, 22; 19, 22; 19, 24; 20, 1; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 21, 2; 21, 3; 21, 8; 21, 9; 21, 14; 22, 6; 22, 11; 22, 11; 22, 11; 22, 20; 22, 20; 22, 21; 22, 23; 22, 24; 22, 25; 23, 5; 23, 9; 23, 9; 23, 11; 23, 12; 24, 1; 24, 1; 24, 6; 24, 13; 24, 14; 24, 18; 25, 4; 25, 5; 25, 5; 25, 6; 25, 9; 25, 9; 26, 1; 26, 3; 26, 5; 26, 6; 26, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 11; 26, 11; 26, 13; 26, 13; 26, 18; 26, 19; 26, 21; 27, 1; 27, 3; 27, 4; 27, 8; 27, 8; 27, 11; 27, 11; 27, 12; 27, 13; 28, 4; 28, 4; 28, 17; 28, 19; 28, 28; 29, 2; 29, 7; 29, 10; 29, 11; 29, 14; 29, 14; 29, 15; 29, 15; 29, 16; 29, 21; 29, 21; 29, 23; 30, 2; 30, 6; 30, 6; 30, 8; 30, 8; 30, 11; 30, 12; 30, 12; 30, 15; 30, 16; 30, 16; 30, 16; 30, 17; 30, 17; 30, 18; 30, 20; 30, 20; 30, 21; 30, 22; 30, 22; 30, 22; 30, 28; 30, 28; 30, 31; 30, 32; 30, 32; 31, 1; 31, 1; 31, 1; 31, 1; 31, 2; 31, 3; 31, 3; 31, 4; 31, 8; 32, 3; 32, 7; 32, 9; 33, 1; 33, 1; 33, 1; 33, 2; 33, 2; 33, 8; 33, 11; 33, 14; 33, 18; 33, 19; 33, 21; 33, 22; 34, 2; 34, 2; 34, 10; 34, 16; 34, 16; 35, 4; 35, 8; 35, 10; 35, 10; 36, 1; 36, 2; 36, 5; 36, 5; 36, 6; 36, 7; 36, 7; 36, 10; 36, 10; 36, 12; 36, 12; 36, 14; 36, 14; 36, 15; 36, 17; 36, 18; 36, 18; 36, 18; 36, 20; 37, 2; 37, 2; 37, 2; 37, 4; 37, 8; 37, 9; 37, 12; 37, 12; 37, 12; 37, 14; 37, 17; 37, 19; 37, 20; 37, 23; 37, 24; 37, 24; 37, 26; 37, 29; 37, 33; 37, 34; 37, 35; 37, 38; 38, 6; 38, 8; 38, 11; 38, 18; 38, 18;

38, 19; 40, 1; 40, 2; 40, 9; 40, 11; 40, 13; 40, 14; 40, 18; 40, 18; 40, 19; 40, 19; 40, 24; 40, 26; 40, 26; 40, 31; 41, 2; 41, 3; 41, 4; 41, 4; 41, 7; 41, 7; 41, 8; 41, 9; 41, 10; 41, 12; 41, 12; 41, 14; 41, 15; 41, 16; 41, 16; 41, 17; 41, 18; 41, 24; 41, 25; 41, 25; 41, 27; 41, 27; 41, 28; 41, 29; 41, 29; 42, 1; 42, 1; 42, 4; 42, 4; 42, 5; 42, 5; 42, 6; 42, 7; 42, 10; 42, 10; 42, 16; 42, 16; 42, 16; 42, 17; 42, 19; 42, 22; 42, 24; 42, 24; 42, 24; 42, 25; 43, 1; 43, 1; 43, 1; 43, 3; 43, 6; 43, 7; 43, 7; 43, 7; 43, 7; 43, 7; 43, 14; 43, 14; 43, 15; 43, 19; 43, 21; 43, 22; 43, 22; 43, 23; 43, 28; 43, 28; 44, 1; 44, 2; 44, 2; 44, 5; 44, 5; 44, 6; 44, 10; 44, 10; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 15; 44, 19; 44, 22; 44, 23; 44, 23; 44, 24; 44, 25; 45, 1; 45, 4; 45, 8; 45, 9; 45, 13; 45, 18; 45, 18; 45, 18; 45, 18; 45, 24; 45, 24; 46, 1; 46, 4; 46, 4; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 7; 46, 11; 47, 1; 47, 4; 47, 6; 47, 6; 47, 13; 48, 1; 48, 1; 48, 2; 48, 7; 48, 10; 48, 10; 48, 12; 48, 13; 48, 15; 48, 16; 48, 17; 48, 20; 48, 20; 48, 21; 49, 2; 49, 2; 49, 5; 49, 5; 49, 6; 49, 7; 49, 7; 49, 7; 49, 7; 49, 7; 49, 8; 49, 10; 49, 10; 49, 10; 49, 13; 49, 13; 49, 14; 49, 15; 49, 16; 49, 17; 49, 18; 49, 18; 49, 18; 49, 18; 49, 19; 49, 20; 49, 21; 49, 21; 49, 22; 49, 22; 49, 23; 49, 25; 49, 26; 49, 26; 50, 1; 50, 1; 50, 1; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 50, 10; 51, 1; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 3; 51, 5; 51, 5; 51, 9; 51, 11; 51, 11; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 19; 51, 20; 51, 22; 51, 23; 51, 23; 51, 23; 52, 8; 52, 8; 52, 9; 52, 12; 53, 2; 53, 6; 53, 6; 53, 9; 53, 9; 53, 10; 53, 11; 53, 12; 54, 1; 54, 5; 54, 5; 54, 6; 54, 9; 54, 13; 54, 16; 54, 17; 54, 17; 55, 4; 55, 5; 55, 5; 55, 5; 55, 6; 55, 6; 55, 12; 56, 3; 56, 6; 56, 6; 56, 7; 56, 7; 56, 7; 56, 8; 56, 11; 57, 5; 57, 6; 57, 7; 57, 8; 57, 11; 57, 13; 57, 16; 57, 17; 57, 17; 57, 18; 57, 18; 57, 19; 58, 2; 58, 3; 58, 4; 58, 6; 58, 7; 58, 9; 58, 11; 58, 14; 59, 4; 59, 9; 59, 16; 60, 4; 60, 6; 60, 9; 60, 9; 60, 10; 60, 10; 60, 14; 60, 14; 60, 16; 60, 16; 60, 17; 60, 22; 61, 1; 61, 2; 61, 9; 61, 9; 61, 10; 61, 10; 62, 2; 62, 2; 62, 6; 62, 7; 62, 9; 62, 9; 62, 9; 62, 12; 63, 3; 63, 3; 63, 5; 63, 6; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 9; 63, 10; 63, 11; 63, 11; 63, 12; 63, 12; 63, 13; 63, 13; 63, 14; 63, 14; 63, 15; 63, 16; 63, 16; 63, 16; 63, 17; 63, 19; 64, 1; 64, 2; 64, 6; 64, 6; 64, 7; 64, 9; 64, 12; 65, 1; 65, 1; 65, 2; 65, 3; 65, 3; 65, 6; 65, 7; 65, 7; 65, 9; 65, 11; 65, 11; 65, 15; 65, 16; 65, 16; 65, 16; 65, 16; 66, 4; 66, 4; 66, 5; 66, 9; 66, 10; 66, 10; 66, 12; 66, 13; 66, 13; 66, 14; 66, 20;

pecetluí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 496) : v. IV : „(ver-)siegeln" : „sceller, mettre le sceau" : (1x)
pecetluiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 8, 16;

pecetluít : (1622 BGL) : adj. : „markiert" : „scellé" : (2x)
cei pecetluite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 29, 11;
pecetluită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 11;

pedepsí : (1500 LDSR 355) : v. IV : „erziehen" : „discipliner" : (1x)
să pedepsesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 46, 3;

péntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. für, 2. wegen, ...halber, 3. weil" : „1. pour, 2. à cause de, 3. parce que" : (374x)
pentru *prep.* 1, 12; 1, 15; 1, 20; 1, 24; 1, 24; 1, 29; 1, 30; 2, 1; 2, 1; 2, 3; 2, 6; 2, 7; 2, 11; 2, 12; 2, 20; 3, 6; 3, 7; 3, 8; 3, 14; 3, 15; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 5, 4; 5, 7; 5, 8; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 11; 5, 12; 5, 13; 5, 13; 5, 19; 5, 19; 5, 23; 5, 24; 5, 24; 5, 26; 5, 30; 6, 10; 7, 4; 7, 5; 7, 14; 7, 25; 8, 2; 8, 4; 8, 6; 8, 7; 8, 12; 8, 15; 8, 19; 8, 20; 8, 20; 8, 20; 8, 20; 9, 4; 9, 4; 9, 6; 9, 16; 9, 17; 9, 19; 9, 21; 10, 1; 10, 3; 10, 11; 10, 13; 10, 24; 10, 24; 10, 25; 10, 28; 11, 9; 12, 1; 12, 2; 13, 6; 13, 7; 13, 9; 13, 10; 13, 13; 13, 13; 13, 15; 14, 20; 14, 21; 14, 27; 14, 29; 14, 29; 15, 1; 15, 2; 15, 4; 15, 5; 15, 6; 15, 7; 15, 8; 15, 9; 15, 9; 16, 2; 16, 4; 16, 7; 16, 8; 16, 9; 16, 10; 16, 11; 16, 13; 17, 3; 17, 10; 17, 10; 18, 2; 18, 4; 19, 14; 19, 17; 19, 20; 20, 5; 21, 3; 21, 14; 21, 14; 21, 15; 21, 15; 21, 15; 21, 16; 21, 16; 22, 4; 22, 13; 23, 5; 23, 10; 23, 11; 24, 4; 24, 5; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 11; 24, 15; 24, 20; 25, 3; 25, 4; 25, 4; 25, 7; 25, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 10; 26, 10; 26, 12; 26, 14; 26, 17; 26, 19; 26, 21; 27, 3; 27, 4; 27, 5; 27, 9; 27, 11; 27, 11; 27, 11; 28, 7; 28, 7; 28, 7; 28, 7; 28, 8; 28, 8; 28, 11; 28, 13; 28, 14; 28, 16; 28, 22; 28, 27; 28, 28; 29, 1; 29, 2; 29, 6; 29, 11; 29, 14; 29, 19; 29, 21; 29, 22; 30, 3; 30, 12; 30, 13; 30, 16; 30, 16; 30, 18; 30, 18; 30, 19; 30, 31; 30, 33; 31, 1; 31, 5; 31, 9; 32, 1; 32, 6; 32, 7; 33, 2; 33, 3; 33, 7; 33, 8; 33, 15; 33, 15; 33, 21; 33, 24; 34, 2; 34, 8; 34, 12; 34, 14; 35, 10; 36, 11; 36, 11; 36, 12; 36, 21; 37, 4; 37, 18; 37, 19; 37, 20; 37, 21; 37, 22; 37, 24; 37, 33; 37, 35; 37, 35; 38, 1; 38, 1; 38, 6; 38, 13; 38, 15; 38, 16; 38, 17; 38, 18; 38, 19; 39, 2; 40, 20; 40, 20; 40, 24; 40, 30; 41, 1; 41, 10; 41, 10; 41, 11; 41, 12; 41, 13; 41, 17; 41, 20; 41, 26; 41, 26; 41, 28; 41, 29; 42, 22; 43, 3; 43, 4; 43, 4; 43, 7; 43, 14; 43, 25; 43, 26; 44, 9; 44, 15; 44, 22; 45, 3; 45, 4; 45, 6; 45, 11; 45, 11; 45, 15; 45, 17; 45, 17; 45, 21; 46, 11; 48, 8; 48, 9; 48, 9; 48, 11; 49, 4; 49, 7; 49, 20; 49, 20; 50, 2; 50, 8; 50, 11; 51, 8; 51, 11; 51, 13; 51, 14; 51, 17; 51, 19; 51, 21; 51, 23; 52, 6; 52, 12; 52, 15; 53, 4; 53, 5; 53, 5; 53, 7; 53, 10; 53, 12; 53, 12; 53, 12; 54, 1; 54, 10; 55, 5; 55, 8; 55, 10; 55, 12; 55, 12; 56, 1; 56, 7; 57, 1; 57, 10; 57, 13; 57, 16; 57, 17; 58, 3; 58, 14; 59, 2; 59, 3; 59, 6; 59, 8; 59, 9; 59, 12; 59, 12; 59, 19; 59, 20; 59, 21; 60, 1; 60, 9; 60, 9; 60, 10; 60, 10; 60, 12; 60, 15; 60, 17; 60, 17; 60, 17; 60, 17; 60, 20; 60, 20; 61, 1; 61, 3; 61, 8; 61, 10; 62, 1; 62, 1; 62, 4; 62, 5; 62, 6; 62, 11; 63, 2; 63, 4; 63, 16; 63, 17; 63, 17; 64, 5; 64, 5; 64, 6; 64, 7; 65, 4; 65, 7; 65, 7; 65, 12; 65, 14; 65, 15; 65, 16; 65, 16; 65, 17; 65, 20; 65, 22; 65, 22; 66, 2; 66, 5; 66, 11; 66, 11; 66, 15; 66, 16; 66, 22; 66, 24;

peréche : (1588 DIR) : s. f. : „Paar" : „paire" : (1x)
părechi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 10;

peréte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Wand" : „mur" : (2x)
părête *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 38, 2;
părêtele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 59, 10;

pers : (c. 1650 GCR I, 146) : s. m. : „Perser" : „Persan" : (1x)
persilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 21, 2; 49, 12;

pescár : (1551-1553 ES.) : s. m. : „Fischer" : „pêcheur" : (1x)
păscarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 19, 8;

péste : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. über, 2. während" : „1. sur, au dessus de, 2. durant, pendant" : (171x)
peste *prep.* 14, 4;
preste *prep.* 1, 25; 2, 12; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 3, 2; 4, 1; 5, 25; 5, 25; 6, 13; 7, 1; 7, 8; 7, 8; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 8, 6; 8, 7; 8, 7; 8, 7; 8, 17; 8, 21; 9, 2; 9, 4; 9, 4; 9, 6; 9, 6; 9, 7; 9, 8; 9, 8; 9, 11; 9, 12; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 10, 12; 10, 12; 10, 20; 10, 24; 10, 25; 10, 26; 11, 2; 11, 15; 13, 4; 14, 13; 14, 26; 14, 26; 15, 2; 15, 9; 16, 1; 16, 5; 17, 6; 18, 6; 18, 6; 19, 12; 19, 16; 21, 8; 22, 22; 23, 17; 24, 18; 24, 20; 24, 21; 24, 21; 25, 7; 25, 10; 25, 11; 26, 18; 26, 21; 26, 21; 27, 1; 27, 1; 28, 1; 28, 10; 28, 10; 28, 13; 28, 13; 28, 15; 28, 22; 29, 7; 29, 7; 29, 8; 29, 22; 30, 1; 30, 25; 30, 25; 31, 2; 31, 2; 31, 3; 31, 4; 31, 4; 31, 4; 32, 12; 32, 15; 32, 19; 32, 20; 33, 1; 34, 2; 34, 2; 34, 5; 34, 5; 34, 11; 34, 17; 34, 17; 35, 10; 36, 1; 36, 6; 36, 6; 36, 6; 36, 8; 36, 9; 36, 10; 36, 11; 37, 10; 37, 16; 37, 22; 37, 33; 37, 33; 38, 11; 40, 24; 42, 1; 42, 5; 42, 13; 42, 25; 42, 25; 44, 3; 44, 3; 44, 4; 44, 15; 44, 16; 44, 16; 45, 12; 47, 9; 47, 14; 47, 14; 48, 9; 49, 22; 49, 23; 52, 7; 56, 8; 57, 9; 57, 19; 58, 14; 59, 21; 60, 1; 60, 2; 60, 2; 60, 4; 60, 7; 61, 1; 61, 7; 62, 6; 63, 16; 63, 19; 64, 12; 65, 6; 65, 6; 65, 19; 65, 19; 65, 25; 66, 2; 66, 2; 66, 10; 66, 12;
prestre *prep.* 24, 5;

péşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Fisch" : „poisson" : (1x)
peştii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 50, 2;

péşteră : (1532 DERS / în top. *Peştere*) : s. f. : „Höhle" : „grotte" : (5x)
peşteră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 16;
peştere *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 14;
peşteri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 19; 7, 19; 65, 4;

pevc : (c. 1683-1686 MS. 45, 362/2) : s. m. : „Kiefer" : „pin" : (1x)
pefcu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 44, 14;

piátră : (1400-1418 DERS / în top. *Piatra*) : s. f. : „Stein" : „pierre" : (30x)
a pietrii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 8, 14; 8, 14;
o piatră *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 28; 50, 8;
piatra *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* 13, 12; 48, 21; 51, 1; 54, 11;
piatră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 16, 1; 22, 16; 28, 16; 31, 9; 33, 16; 42, 11; 48, 21; 60, 6;
pietri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 10; 9, 10; 37, 19; 54, 12; 54, 12; 54, 12; 60, 17;
pietrii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 21;
pietrile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 27, 9; 62, 10;
pietrilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 19; 2, 21; 7, 19; 57, 5;

picătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tropfen" : „goutte" : (1x)
o picătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 15;

piciór : (1410 DERS) : s. n. : „Fuß" : „pied" : (18x)
picioare *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 1, 6;
picioarele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 3, 15; 5, 28; 6, 2; 20, 2; 26, 6; 28, 3; 52, 7; 59, 7;
picioarelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 3, 11; 3, 15; 7, 20; 41, 3; 49, 23; 60, 13; 66, 1;
piciorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 58, 13; 58, 13;

piédică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hindernis" : „obstacle" : (1x)
piêdecă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 21;

pieíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (4x)
pieire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 2; 47, 11; 47, 11; 54, 16;

piéle : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haut, Fell" : „peau" : (1x)
pieile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 54, 2;

piérde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verlieren" : „perdre" : (25x)
ai pierdut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 20; 26, 14; 49, 20;
a piêrde *verb infinitiv prezent* 10, 7; 25, 11; 43, 28;
aţi pierdut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 46, 12;
au pierdut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 37, 11; 37, 12; 37, 19;
să piarză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 11, 9;
să piarză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 2, 10; 2, 21; 13, 9; 23, 11; 34, 2;
să pierz *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 48, 9;
să pierzu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 14, 25;
se va piêrde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 25;
te vei piêrde *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 48, 19;
voiu piêrde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 25; 13, 11; 14, 22; 29, 14; 65, 7;

pierí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zugrunde gehen, umkommen" : „périr, mourir" : (18x)
au pierit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 23, 1;
au pierit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 16, 4; 23, 14; 34, 16; 57, 1;
pieri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 29, 20;
pieriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 29, 20;
piêre *verb indicativ prezent 3 sg.* 15, 2;
să piară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 38, 17;
va pieri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 15, 1; 15, 1; 48, 19;
vor pieri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 13; 24, 12; 30, 25; 31, 3; 41, 11; 60, 12;

pierít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „verstorben" : „mort" : (3x)
cei pieriţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 11, 12; 27, 13; 27, 13;

pierzáre : (1581 CORESI, EV. 363) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (5x)
a pierzării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 5;
pierzare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 23; 34, 12;
pierzării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 34, 5; 57, 4;

píldă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gleichnis, Beispiel" : „sentence, modèle" : (1x)
pilda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 20;

pipăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „betasten, befühlen, berühren, tappen" : „palper, tâtonner, toucher" : (2x)
pipăi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 59, 10;
vor pipăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 59, 10;

pişát : (1668-1670 HERODOT) : s. m. : „Urin" : „urine" : (1x)
pişat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 36, 12;

pízmă : (c. 1573-1578 PS. SCH. 367) : s. f. : „Hass, Missgunst" : „haine, rancune" : (2x)
pizma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 16, 6;
pizmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 9;

píine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Brot, 2. Feldfrucht" : „1. pain, 2. céréales" : (18x)
al pîinilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 36, 17;
pîine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 6; 21, 14; 28, 27; 30, 20; 33, 16; 44, 15; 44, 19; 55, 2; 55, 10;
pîinea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 4, 1; 30, 23; 51, 14; 58, 7; 58, 10; 65, 25;
pîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 44, 16;
pîinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 1;

pînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./prep. : „bis, auch, noch" : „jusque, encore" : (50x)
pînă *conjuncţie subord.* 9, 13; 26, 20; 30, 17; 36, 17; 46, 4;
pînă *prep.* 1, 6; 6, 11; 6, 11; 8, 9; 8, 22; 9, 7; 10, 18; 15, 4; 15, 5; 15, 8; 15, 8; 16, 8; 17, 14; 31, 4; 22, 5; 22, 14; 22, 24; 25, 12; 26, 4; 26, 5; 27, 12; 30, 8; 30, 28; 32, 14; 32, 15; 32, 17; 33, 23; 38, 1; 38, 13; 38, 13; 39, 2; 39, 6; 42, 4; 45, 17; 46, 4; 46, 10; 48, 5; 48, 20; 49, 6; 55, 10; 55, 11; 57, 9; 62, 1; 62, 6; 62, 11; 65, 6;

pîngări : (1632 EUSTR. PRAV. 178) : v. IV : „besudeln, beflecken" : „tacher, profaner" : (4x)
am pîngărit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 63, 3;
au pîngărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 43, 28;
pîngărit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 47, 6;
vei pîngări *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 22;

pîngărít : (1654 NEAGOE 178) : adj. : „befleckt, unrein" : „impur, souillé" : (2x)
pîngărite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 59, 3;
pîngărite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 65, 4;

pîntece : (1448 DERS) : s. n. : „Bauch, Leib" : „ventre" : (17x)
pîntece *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 7, 14; 8, 3; 8, 19; 8, 19; 19, 3; 26, 18; 40, 11; 44, 2; 44, 24; 46, 3; 48, 8; 49, 5;
pîntecele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 16, 11; 49, 1;
pîntecelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 48, 19; 49, 15;
pîntice *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 44, 25;

pînzár : (c. 1665-1672 MS. 4389, 391/1) : s. m. : „Weber" : „tisserand" : (1x)
pînzariului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 38, 12;

pínză : (1532 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Gebewe" : „toile" : (3x)
pînza *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 12; 59, 5; 59, 6;

pîríu : (1337 DRĂGANU / în top. *Perev*) : s. n. : „Bach" : „ruisseau" : (1x)
pîraiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 66, 12;

plásture : (1683 DOS. PAR. 104) : s. m. : „Pflaster" : „pansement" : (1x)
blastru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 38, 21;

plátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zahlung, Bezahlung, Lohn, Belohnung" : „paiement, salaire, récompense" : (3x)
plata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 23, 18; 40, 10; 62, 11;

plăceá : (1551-1553 ES) : v. II : „gefallen" : „plaire" : (1x)
plăcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 59, 16;

plăcút : (1654 NEAGOE 258) : adj./s. : „gefällig, angenehm" : „complaisant, agréable" : (1x)
cêle plăcute *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 38, 3;

plătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bezahlen, vergelten" : „payer, récompenser" : (2x)
plătêşte *verb imp. 2 sg.* 42, 22;
vor plăti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 5;

plecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. neigen, beugen, 2. weggehen" : „1. pencher, incliner, 2. partir" : (8x)
pleacă *verb imp. 2 sg.* 37, 17;
pleacă-te *verb imp. 2 sg.* 51, 23;
plecă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 24, 20;
plecîndu-se *verb gerunziu* 46, 6;
s-au plecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 33, 23;
să plecă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 2, 9;
se va pleca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 45, 23;
voiu pleca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 66, 12;

plecáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 74) : s. f. : „Neigen, Beugen" : „penchant" : (1x)
o plecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 15;

plenuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „plündern, rauben" : „ravir, piller" : (1x)
se va plenui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 3;

plenuíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 651/2) : s. f. : „Raub, Plünderung" : „pillage, rapine" : (1x)
plenuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 3;

pleşuvíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 177/2) : s. f. : „Kahlheit" : „calvitie" : (2x)
pleşuvire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 23; 15, 2;

plin : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. voll, gefüllt, 2. reich an" : „1. plein, rempli, 2. riche en" : (9x)
cei plini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 51, 20;
plin *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 1, 11; 1, 21; 63, 3;
plin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 6, 3;
plin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. voc. neart.* 1, 4;
plină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 6, 1; 30, 27;
pline *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 1, 15;

pliní : (1642 CAZ. GOV. 376) : v. IV : „vollenden" : „remplir, accomplir" : (1x)
să plinească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 13, 3;

plínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be)weinen, klagen" : „déplorer, plaindre, regretter" : (17x)
a plînge *verb infinitiv prezent* 15, 2;
au plînsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 30, 19;
plîngeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 66, 10;
plînge-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 7; 24, 7;
plîngînd *verb gerunziu* 15, 5; 33, 7;
plîngu *verb indicativ prezent 3 pl.* 61, 2; 61, 3; 61, 3;
plînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 24, 4; 33, 9; 38, 3;
plînseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 24, 4;
voiu plînge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 16, 9; 22, 4;
vor plînge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 25;

plíngere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beweinen, Klage" : „action de pleurer, de déplorer, plainte" : (7x)
plîngere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 12; 30, 19; 38, 3; 65, 19;
plîngerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 4; 16, 9;
plîngerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 60, 20;

plînsoáre : (1613 IORGA, S. D. X, 286) : s. f. : „Klage" : „plainte" : (1x)
plînsori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 15, 3;

ploáie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Regen" : „pluie" : (5x)
ploaia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 14; 55, 10;
ploaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 4, 6; 5, 6; 30, 23;

plop : (1411 DLRV / în top. *Plopul*) : s. m. : „Pappel" : „peuplier" : (1x)
plop *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 19;

plouá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „regnen" : „pleuvoir" : (1x)
să ploao *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 5, 6;

plug : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Pflug" : „charrue" : (1x)
pluguri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 2, 4;

plugár : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : s. m. : „Pflüger, Landmann" : „laboureur, campagnard" : (1x)
plugari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 61, 5;

poártă : (1470 DERS) : s. f. : „Tor, Pforte" : „porte" : (11x)
porţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 21; 45, 1;
porţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 22, 7; 22, 8; 26, 2; 38, 10; 54, 12; 60, 11; 60, 18; 62, 10;
porţile *subst. comun fem. pl. voc. art.* 14, 31;

pocăí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „Buße tun" : „faire pénitence" : (1x)
pocăiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 46, 8;

pod : (1352 DRHC X, 109) : s. n. : „1. Brücke, 2. Dachboden" : „1. pont, 2. comble, grenier" : (4x)
podu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 37, 25;
poduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 22, 1; 37, 27;
podurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 15, 2;

podoábă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Zierde, Schmuck" : „ornement, bijou" : (14x)
o podoabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 18;
podoaba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 18; 3, 18; 3, 23; 9, 5; 13, 10; 24, 21; 40, 26; 49, 18; 63, 1;
podoabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 3; 61, 10;
podoabei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 18; 3, 25;

póftă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Begierde, Lust" : „désir, envie" : (3x)
pofta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 32, 12;
pohtă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 2;
pohtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 44, 9;

poftí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „begehren, verlangen, wünschen" : „demander, désirer" : (7x)
am poftit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 24;
au poftit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 1, 29;
poftesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 58, 2;
poftêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 58, 11;
poftind *verb gerunziu* 33, 7;
pohtesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 58, 2;
pohtêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 26, 8;

poftít : (1577 CORESI, Ps.) : adj. : „begehrt" : „désiré, recherché" : (1x)
poftite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 14;

pogorí → **coborî**

póhtă → **poftă**

pohtí → **pofti**

pomení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „gedenken, erinnern" : „se souvenir de, mentionner" : (9x)
au pomenit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 63, 11;
au pomenit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 66, 9;
pomeniiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 7;
pomenind *verb gerunziu* 62, 6;
pomenindu-se *verb gerunziu* 48, 1;
pomeniţi *verb imp. 2 pl.* 43, 18;
să pomeneşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 54, 4; 64, 9;
voiu pomeni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 43, 25;

pomeníre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Erinnerung, An-, Gedenken" : „souvenir, mémoire, commémoration" : (7x)
pomenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 16; 32, 10; 36, 3; 36, 22; 66, 3;
pomenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 8;
pomeniri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 57, 8;

ponóslu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schimpf" : „insulte" : (1x)
ponoslul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 4, 1;

ponosluí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schmähen" : „outrager" : (1x)
ponosluiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 43, 12;

porc : (1421 DERS / în antr. Oană *Porcul*) : s. m. : „Schwein" : „cochon" : (3x)
porc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 65, 4; 66, 3;
porcu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 66, 17;

porní : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „auf-/ausbrechen" : „élancer, (se) mettre en route" : (2x)
pornescu-se *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 29;
pornindu-se *verb gerunziu* 17, 13;

porumbíţă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 623/[1]) : s. f. : „Taube" : „colombe" : (2x)
porumbiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 14; 59, 11;

porúncă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 191) : s. f. : „Befehl, Gebot" : „ordre, commandement" : (6x)
porunca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 66, 24;
poruncele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 26, 9;
porunci *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 13;
poruncile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 24, 5; 48, 18; 55, 11;

poruncí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befehlen, gebieten" : „ordonner, commander" : (9x)
am poruncit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 12;
au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 48, 5;
au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 23, 11; 34, 16; 36, 21;
poruncit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 13, 4;
porunciţi *verb imp. 2 pl.* 45, 11;
voiu porunci *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 6; 13, 11;

poruncitór : (c. 1516-1636 GLOS. B.) : s. m. : „Befehlschaber" : „commandant" : (1x)
poruncitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 55, 4;

post : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fasten" : „jeûne" : (5x)
post *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 14; 58, 5; 58, 5; 58, 6;
posturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 58, 3;

postí : (1551-1553 ES) : v. IV : „fasten" : „jeûner" : (3x)
am postit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 58, 3;
postiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 58, 4; 58, 4;

potolí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. beschwichtigen, 2. nachlassen" : „1. calmer, 2. relâcher" : (4x)
a te potoli *verb infinitiv prezent* 7, 4;
potolitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 33, 8;
să va potoli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 25;
se va potoli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 1, 24;

potrívă : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : s. f. : „Ähnlichkeit" : „ressemblance" : (2x)
potriva *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 14;
potrivă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 62, 6;

povăţí : (1649 MARD.) : v. IV : „anleiten, unterweisen" : „conseiller, conduire" : (1x)
povăţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 63, 14;

povestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erzählen" : „raconter" : (3x)
a povesti *verb infinitiv prezent* 43, 21;
va povesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 53, 8;
voiu povesti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 5;

prádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beute, Raub" : „pillage" : (12x)
pradă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 6, 13; 8, 1; 10, 2; 33, 23; 33, 23;
prăzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 9, 3; 10, 6; 49, 24; 49, 25;
prăzile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 8, 4; 33, 4; 53, 12;

praf : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Staub" : „poussière" : (4x)
prah *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 23; 10, 6;
prahul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 24; 17, 13;

prag : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Türschwelle" : „seuil de porte" : (1x)
pragul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 6, 4;

prah → praf

prădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „plündern" : „piller" : (6x)
pradă *verb indicativ prezent 3 pl.* 9, 3; 42, 24;
pradă *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 3;
prăda-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 16;
voiu prăda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 10, 13;
vor prăda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 14;

prădát : (1570 CORESI, LIT.) : adj. : „geplündert, ausgeraubt" : „dépouillé, pillé" : (1x)
prădat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 42, 22;

prăpădí : (1577 CORESI, PS.) : v. IV : „verschwenden" : „dissiper" : (1x)
au prăpădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 13, 19;

prăznuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „feiern" : „fêter" : (1x)
aţi prăznui *verb cond.-opt. prezent 2 pl.* 30, 29;

preacurvár : (a. 1618 GCR I, 46) : s. m. : „Ehebrecher" : „adultérin" : (1x)
celor preacurvari *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 57, 3;

preaînált : (1581 CORESI, EV. 304) : adj./s. m. : „höchste; der Höchste" : „le plus haut; le Très-Haut" : (2x)
Cel Preaînalt *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 57, 15;
preanalt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 57, 15;

preájmă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Nähe" : „entourage" : (1x)
preajma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 17, 13*;

precúm : (1592 DIR) : conj. : „wie" : „comme" : (4x)
precum *conjuncţie subord.* 4, 5; 27, 7; 31, 4; 54, 9;

prejúr → împrejur

premení → primeni

premeníre → primenire

préot : (1502 BGL / în top. *Preuteşti*) : s. m. : „Priester" : „prêtre" : (7x)
ai preoţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 37, 2;
preot *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 28, 7;
preotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 8, 2; 24, 2;
preoţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 66, 21;
preoţi *subst. comun masc. pl. voc. neart.* 40, 2;
preoţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 61, 6;

pretutíndeni : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adv. : „überall" : „partout" : (2x)

petutinderilea *adv. de loc* 24, 11;
pretutindinilea *adv. de loc* 42, 22;

preţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Preis" : „prix" : (2x)
preţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 28, 16; 55, 1;

pribeág : (1460 DLRV) : s. m. : „flüchtig, unstet" : „d'humeur vagabonde" : (1x)
pribêgii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 16, 4;

pribegí : (1584 BGL) : v. IV : „auswandern, fliehen" : „s'enfuir" : (2x)
vor pribegi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 54, 15; 55, 5;

pribegíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 545/[1]) : s. f. : „Auswanderung; Zuflucht" : „émigration; refuge" : (1x)
pribegirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 25, 12;

pricélnic : (1688 BIBLIA) : adj. : „streitsüchting" : „querelleur" : (1x)
pricêlnic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 65, 2;

pricépe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „wahrnehmen, erkennen" : „percevoir, connaître" : (7x)
au priceput *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 3;
pricêpe *verb indicativ prezent 3 sg.* 57, 1;
să priceapă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 6, 10;
să pricêpeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 6, 9; 43, 10;
va pricêpe *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 52, 13;
vor pricêpe *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 52, 15;

pricépere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verständnis, Sachverstand" : „compréhension, connaissance des choses" : (8x)
pricêpere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 11; 33, 19;
pricêperea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 29, 14; 29, 24; 47, 10;
pricêperei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 10, 13;
pricêperii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2; 40, 14;

pricepút : (1600 DIR) : adj./s. : „sachkundig" : „avisé, qualifié" : (3x)
cei pricepuţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 21;
celor pricepuţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 29, 14;
priceput *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

pricí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 92) : v. IV : „streiten, hadern" : „quereller, disputer" : (2x)
pricescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 50, 6;
să pricească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 22, 22;

priméjdie : (c. 1640 URECHE 169) : s. f. : „Gefahr" : „danger, péril" : (1x)
primejdiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 33, 2;

primení : (1563 CORESI, PRAXIU 9) : v. IV : „erneuern" : „renouveler, régénérer" : (7x)
a să premeni *verb infinitiv prezent* 54, 10;
premenit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 24, 5;
primeni-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 31;
să va premeni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 60, 5;
va premeni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 22;
vor premeni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 1;
vor primeni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 8;

primenire : (1581 CORESI, EV. 266) : s. f. : „Wechsel" : „changement" : (1x)
premenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 15;

primí : (1551-1553 ES) : v. IV : „bekommen" : „recevoir" : (4x)
au priimit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 2;
priimêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 57, 1;
priimit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 42, 1;
voiu priimi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 4;

primít : (1581 CORESI, EV. 457) : adj./s. : „bekommt" : „accepté" : (5x)
priimit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 61, 2;
priimit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 58, 5;
priimită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 49, 8;
priimite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 56, 7;
priimite *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 60, 7;

primprejúr : (1620 MOXA) : adv./s. : „herum" : „autour, autour de" : (2x)
prenprejur *adv. de loc* 3, 20;
prenprejurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 4, 5;

prin : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. in, 2. durch" : „1. en, 2. à travers" : (32x)
pren *prep.* 11, 4; 11, 8; 13, 20; 13, 20; 14, 32; 19, 7; 21, 1; 22, 5; 24, 22; 29, 14; 29, 23; 30, 1; 30, 1; 30, 27; 30, 31; 35, 10; 41, 18; 43, 2; 43, 2; 49, 1; 49, 10; 51, 20; 52, 1; 52, 5; 54, 15; 58, 12; 59, 15; 60, 21; 62, 10; 63, 13; 63, 13; 63, 14;

prínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ergreifen, erfassen" : „prendre, saisir, attraper" : (10x)
au prinsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 31, 4;
prinde-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 18;
prinde-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 1;
s-au prins *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 22, 3;
se va prinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 15; 31, 9;
se vor prinde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 15; 28, 13;
te-ai prinsu *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 10;
va prinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 30, 28;

príntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zwischen" : „parmi" : (2x)
prentr- *prep.* 14, 30;
prentru *prep.* 37, 35;

prisosíre : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Überschuss" : „surabondance" : (1x)
prisosire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 56, 11;

priví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ansehen, betrachten" : „regarder, contempler" : (5x)
priviţi *verb imp. 2 pl.* 51, 1; 51, 2; 51, 6;
voiu privi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 66, 2;
vor privi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 22, 8;

privíre : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : „Anblick" : „vue, image" : (1x)
privirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 16;

propovăduí : (1559 CORESI, ÎC.) : „predigen" : „prêcher" : (1x)
a propovedui *verb infinitiv prezent* 61, 1;

proróc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Prophet" : „prophète" : (8x)
ai prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 29, 10;
proroc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 9, 15; 28, 7;
prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 30, 10;
prorocul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 37, 2; 38, 1; 39, 3;

prorocíţă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Prophetin" : „prophétesse" : (1x)
prorociţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 3;

proslăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „preisen": „glorifier" : (1x)
mă voiu proslăvi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 49, 3;

prunc : (1523-1528 DERS / în antr. *Pruncea*) : s. m. : „(kleines) Kind, Säugling" : „enfant, nourrisson" : (1x)
prunc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 11, 8;

psaltíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Psalter (Saiteninstrument)" : „psaltérion" : (1x)
psaltirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 20;

puciós : (1551-1553 ES) : adj. : „schwefelhaltig" : „sulfureux" : (2x)
pucioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 33; 34, 9;

pui : (1453 DERS / în antr. *Puiul*) : s. m. : „Junges" : „petit (d'un animal)" : (8x)
pui *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 14, 29;
puii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 29; 14, 29; 60, 8;
puiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 16, 2; 30, 6; 30, 6;
puiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 31, 4;

puí/-a : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV/I : „1. gebären, 2. zwitschern" : „1. enfanter, 2. gazouiller" : (2x)
puind *verb gerunziu* 10, 14;
vor puia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 22;

púlbere : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Pulver" : „poussière" : (2x)
pulberea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 17, 13; 29, 5;

púlpă : (1495 BGL / în top. *Pulpeşti*) : s. f. : „Wade" : „mollet" : (1x)
pulpele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 47, 2;

pumn : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „1. Faust, 2. Handvoll" : „1. poing, 2. poignée" : (2x)
pumni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 58, 4;
pumnul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 40, 12;

púne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (sich) setzen, stellen, legen, 2. machen" : „1. (se) mettre, 2. faire" : (79x)
ai pus *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 25, 2; 51, 10; 51, 23;
am pus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 2; 37, 25; 50, 8;
a pune *verb infinitiv prezent* 1, 6; 10, 6;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 37, 19; 42, 25;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 17; 25, 11; 40, 12; 44, 13; 49, 2; 63, 11;
puind *verb gerunziu* 44, 26;
pun *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 20; 5, 20; 19, 8; 19, 8;
pune-ţi *verb imp. 2 sg.* 21, 6;
puneţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 46, 6;
pune-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 28; 26, 1;
pune-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 13; 41, 19; 44, 3; 51, 16;
pune-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 41, 7; 46, 6;
pus-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 8;
pus-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 28, 15;
pus-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 62, 6;
puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 5, 25; 50, 5; 50, 5; 59, 17; 61, 10;
pusu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 2;
să puie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 13, 9; 44, 13;
să va pune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 11;
va pune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 12; 11, 8; 11, 15; 19, 16; 22, 18; 27, 4; 34, 17; 37, 33; 37, 33; 40, 20; 42, 4;
vei pune *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 41, 15; 49, 18;
voiu pune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 1, 26; 3, 3; 14, 23; 14, 23; 22, 23; 28, 16; 28, 17; 29, 3; 29, 3; 37, 7; 37, 29; 42, 15; 49, 11; 50, 2; 50, 3; 51, 3; 54, 12; 55, 3; 60, 15;
vor pune *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 14; 27, 9; 29, 21; 46, 7;

púnere : (1563 CORESI, PRAXIU 249) : s. f. : „Vorlegen, Darbieten" : „mise" : (1x)
punere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 41, 7;

puntúră : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Punkt" : „point" : (1x)
o puntură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 29, 5;

purtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tragen" : „porter" : (8x)
a purta *verb infinitiv prezent* 53, 3;
poartă *verb indicativ prezent 3 sg.* 53, 4;
purtaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 52, 11;
purtîndu *verb gerunziu* 30, 17;
să poartă *verb indicativ prezent 3 sg.* 17, 13; 30, 30;
se va purta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 21;
va purta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 53, 11;

púrurea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „immer, stets" : „toujours, éternellement" : (11x)
pururea *adv. de timp* 16, 3; 30, 29; 30, 29; 42, 14; 49, 16; 51, 13; 52, 5; 57, 16; 58, 11; 60, 11; 65, 3;

pustií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwüsten, verheeren" : „dévaster, ravager" : (18x)
am pustiit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 25;
a pustii *verb infinitiv prezent* 37, 26;
au pustiit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 49, 17;
pustieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* 51, 10;
pustiit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 37, 18;
pustii-te-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 44, 27;
pustiitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 24, 10;
pustii-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 15; 50, 2;
s-au pustiit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 7; 23, 13;
să va pustii *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 10; 34, 10;
să vor pustii *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 6, 11; 60, 12;
se vor pustii *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 8;
va pustii *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 15; 24, 1;

pustiíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verheerung" : „dévastation" : (1x)
pustiire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 60, 12;

pustiít : (1646 PRAV. MOLD. 55) : adj./s. : „verwüstet" : „dévasté" : (2x)

cêle pustiite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 61, 4;
pustiite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 61, 4;

pustíu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. öde, verlassen, 2. Wüste" : „1./2. désert" : (44x)
cêle pustie *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 35, 2;
cêle pustii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 58, 12;
pustie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 9; 14, 17; 14, 23; 15, 6; 16, 1; 64, 10;
pustie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 9; 50, 2; 63, 13;
pustii *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 24, 12; 49, 8; 54, 3; 61, 4;
pustiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 17; 44, 26; 49, 19; 51, 3; 51, 3; 52, 9; 61, 4;
pustiiu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 32, 15;
pustiiu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru. sg. gen./dat. neart.* 34, 11;
pustiiu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 7; 6, 11;
pustiiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 9; 16, 8; 21, 1; 21, 1; 32, 16; 35, 6; 40, 3; 43, 19; 43, 20; 48, 21;
Pustiiu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 62, 4;
pustiiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 35, 1; 41, 18;
pustiiul *subst. comun neutru sg. voc. art.* 35, 1;
pustiiule *subst. comun neutru sg. voc. art.* 42, 11;
pustiiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 54, 1;
un pustiiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 33, 9; 64, 10;

puteá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „können, dürfen, vermögen" : „pouvoir" : (31x)
neputînd *verb gerunziu* 46, 2;
poate *verb indicativ prezent 3 sg.* 10, 21; 23, 8; 23, 11; 24, 6; 44, 20; 49, 25; 50, 2; 56, 3; 59, 1;
poci *verb indicativ prezent 1 sg.* 29, 11;
pociu *verb indicativ prezent 1 sg.* 50, 2;
pot *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 22;
putea *verb indicativ imperfect 3 pl.* 20, 6; 59, 15;
putea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 36, 19;
putem *verb indicativ prezent 1 pl.* 28, 20;
putură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 7, 1;
va putea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 8, 8; 16, 12; 24, 20; 36, 14;
vei putea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 47, 11; 47, 12; 47, 12;
veţi putea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 36, 8; 36, 9;
vor putea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 9; 46, 2; 56, 10; 57, 20;

putére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Macht, Gewalt, Stärke, Kraft, 2. Heer" : „1. pouvoir, puissance, 2. armée" : (23x)
al puterii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 11, 2;
putêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 6; 36, 2; 37, 3; 58, 1;
putêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 1; 3, 1; 8, 4; 10, 13; 33, 13; 45, 1; 47, 5; 47, 9; 60, 11;
puterii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 19; 2, 21; 36, 22;
puterile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 34, 4;
puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 8, 13; 9, 13; 10, 23; 10, 26; 42, 13;

puternicí : (1581-1582 PO) : v. IV : „mächtig sein/werden" : „être/devenir fort" : (1x)
puternecind *verb gerunziu* 25, 8;

putinciós : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „mächtig" : „fort, puissant" : (4x)
cea putincioasă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 1;
cei putincioşi *subst. comun masc. pl. voc. art.* 1, 24;
cel putincios *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 3, 1;
putincioşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 3;

putínţă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Kraft" : „pouvoir" : (1x)
putinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 8;

putreziciúne : (1581 CORESI, EV. 99) : s. f. : „Fäule, Fäulnis, Verfall" : „pourriture, charogne, déchéance" : (2x)
putrejune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 11;
putreziciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 28, 21;

puţín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./s. : „wenig" : „peu" : (20x)
puţin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 6; 57, 15; 57, 17;
puţină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 16; 28, 25; 30, 14; 54, 7; 54, 8;
puţine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 10, 7;
puţini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 24, 6; 25, 5;
puţin *adv.* 10, 25; 26, 20; 28, 10; 28, 10; 28, 13; 28, 13; 29, 17; 63, 18;
puţin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 16, 14;

puzdérie : (c. 1573-1578 PS. SCH. 517) : s. f. : „Schäbe" : „foule" : (1x)
puzderiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 31;

R

rachíu : (1654 NEAGOE 263) : s. n. : „Branntwein" : „eau-de-vie" : (1x)
rachiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 9;

ráclă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Kasten" : „boîte" : (1x)
raclele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 25;

ráde : (1581-1582 PO) : v. III : „abschaben, -kratzen" : „râper, gratter" : (1x)
rade-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 20;

rádere : (c. 1665-1672 MS. 4389, 683/[1]) : s. f. : „Scheren" : „tondage" : (1x)
radere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 12;

rai : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Paradies" : „paradis" : (2x)
raiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 51, 3; 51, 3;

ránă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunde" : „plaie" : (12x)
rana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 26; 14, 6; 30, 31; 53, 5;
ranã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6; 10, 24; 14, 5; 19, 22; 53, 3; 53, 4; 53, 10;
ranii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 30, 26;

răbdá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „warten, andauern" : „attendre, durer" : (1x)

voiu răbda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 14;

rădăcínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wurzel" : „racine" : (7x)
rădăcina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 24; 11, 1; 11, 1; 11, 10; 40, 24; 53, 2;
rădăcinele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 37, 31;

rădicá → ridica

rădicát → ridicat

rămás : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „geblieben" : „resté" : (14x)
cea rămasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 11, 11;
cei rămaşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 38, 10;
cei rămaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 12; 13, 14; 37, 4; 37, 31; 37, 32;
cei rămaşi *subst. comun masc. pl. voc. art.* 21, 10;
cel rămas *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 4, 2; 4, 3; 4, 3; 10, 20; 10, 21;
celui rămas *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* 11, 16;

rămăşíţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rückstand, Nachlass" : „reste, héritage" : (14x)
rămăşiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 22; 11, 11; 14, 11; 14, 22; 14, 30; 15, 9; 17, 3; 21, 16; 37, 30; 38, 12; 44, 15; 44, 19; 46, 3; 47, 2;

rămîne/-eá : (1551-1553 ES) : v. III/II : „bleiben" : „rester" : (32x)
am rămas *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 49, 21;
a rămînea *verb infinitiv prezent* 10, 32;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 6, 12; 10, 19; 24, 14;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 7, 3; 7, 22; 28, 5; 44, 17;
rămîn *verb indicativ prezent 3 pl.* 30, 18;
rămîne *verb indicativ prezent 3 sg.* 40, 8; 46, 7; 66, 22;
rămînea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 23, 15;
rămînea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 6;
va rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 6, 11; 7, 7; 7, 16; 8, 10; 11, 11; 14, 24; 16, 14; 28, 6; 28, 18; 32, 8;
vei rămînea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 3, 25; 14, 20;
veţi rămînea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 30, 17;
vor rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 17, 6; 17, 6; 24, 12; 27, 9;

răní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwunden" : „blesser" : (5x)
răniţi vor fi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 66, 16;
s-au rănit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 13;
să răni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 5;
se va răni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 7;
veţi răni *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 5;

rănít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „verwundet" : „blessé" : (3x)
răniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 2;
răniţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 22, 2; 34, 3;

răpştí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „murren" : „grogner" : (1x)
răpştesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 29, 24;

răpştíre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Murren" : „murmure" : (1x)
răpştirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 58, 9;

răsád : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. n. : „Schößling" : „rejeton" : (1x)
răsad *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 17, 10;

răsădí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „pflanzen" : „planter" : (6x)
am răsădit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 2;
au răsădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 14;
răsădiţi *verb imp. 2 pl.* 37, 30;
vor răsădi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 24; 65, 21; 65, 22;

răsăditúră : (c. 1665-1672 MS. 4389, 531/[1]) : s. f. : „Verpflanzung" : „transplantation" : (1x)
răsăditura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 60, 21;

răsărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. aufgehen, 2. sprießen" : „1. se lever, paraître, 2. germer" : (13x)
au răsărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 60, 1;
răsaie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 45, 8; 45, 8;
răsare *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 12;
răsărind *verb gerunziu* 13, 10;
răsări-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 6;
va răsări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 10; 58, 10; 61, 11;
vor răsări *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 43, 19; 44, 4; 58, 8; 58, 11;

răsărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. (Sonnen)Aufgang, 2. Osten" : „1. lever, 2. est, levant" : (10x)
răsăritul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 60, 19;
răsărituri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 41, 2; 43, 5; 46, 11;
răsăriturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 9, 12; 11, 11; 11, 14; 41, 25; 45, 6; 59, 19;

răscumpărá : (1620 MOXA) : v. I : „wiederkaufen" : „racheter" : (2x)
au răscumpărat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 9;
vă veţi răscumpăra *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 52, 3;

răscumpăráre : (1620 MOXA) : s. f. : „1. Belohnung, 2. Wiederkauf" : „1. récompense, 2. rachat" : (2x)
răscumpărări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 45, 13;
răscumpărării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 63, 4;

răsipí → risipi

răsipíre → risipire

răsipít → risipit

răspíntie : (1495 DERS / în top. *Răspîntii*) : s. f. : „Kreuzweg" : „carrefour" : (1x)
răspîntiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 15, 3;

răsplătí : (c. 1640 URECHE[2] 83) : v. IV : „1. belohnen, 2. vergelten" : „1. récompenser, 2. rémunérer" : (9x)
răsplătêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 35, 4; 63, 7;
răsplătind *verb gerunziu* 59, 18; 66, 6;

să va răsplăti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 14;
va răsplăti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 35, 4;
voiu răsplăti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 65, 6; 65, 6; 66, 4;

răsplătíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 568/2) : s. f. : „Belohnung" : „récompense" : (5x)
răsplătire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 23; 59, 18; 61, 2; 63, 4; 66, 6;

răspúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „antworten, erwidern" : „répondre" : (8x)
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 36, 21;
răspunde-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 45, 9;
răspunzînd *verb gerunziu* 3, 6; 21, 9;
să răspunză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 36, 21;
vor răspunde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 10; 14, 32; 41, 28;

răsuflá : (c. 1640 URECHE2 188) : v. I : „atmen" : „respirer" : (1x)
răsuflă *verb indicativ prezent 3 sg.* 2, 22;

răsufláre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 178) : s. f. : „Atem" : „respiration" : (2x)
răsuflare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 42, 5;
răsuflarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 16;

răsuná : (1581 CORESI, EV. 338) : v. I : „widerhallen" : „retentir" : (1x)
va răsuna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 17, 12;

rătăcí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verirren, 2. umherirren" : „1. perdre, égarer, 2. errer" : (24x)
ai rătăcit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 63, 17;
am rătăcit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 64, 5;
au rătăcit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 30, 21;
au rătăcit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 47, 15;
ne-am rătăcit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 53, 6;
rătăcescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 11; 21, 14; 29, 24; 30, 20; 30, 20;
rătăcêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 13, 14; 19, 14; 21, 4;
rătăci *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 6;
rătăciră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 28, 7; 28, 7;
rătăciţi-vă *verb imp. 2 pl.* 16, 8;
să rătăcescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 22, 5; 22, 5;
vă rătăciţi *verb imp. 2 pl.* 44, 8;
vă rătăciţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 46, 5;
vei rătăci *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 17, 11;
vor fi rătăcind *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 pl.* 9, 16;
vor rătăci *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 8;

rătăcíre : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : s. f. : „Verirrung" : „égarement" : (5x)
rătăcire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 5; 30, 10; 30, 28;
rătăcirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 28; 45, 17;

rătăcít : (1551-1553 ES) : adj./s. : „umherirrend, verirrt" : „errant, égaré" : (2x)
cei rătăciţi *subst. comun masc. pl. voc. art.* 46, 8;
rătăciţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 28, 7;

rău : (1490 DRHA III, 75 / în antr. Dumitru *Rău*) : adj./s. : „1. schlecht, böse, schlimm, 2. Böses, Übles" : „1./2. mauvais, mal" : (35x)
cei răi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 53, 9;
cêle rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 35, 9;
celor răi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 32, 7;
cel rău *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 20;
răi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 9, 17; 25, 4; 30, 4; 31, 2;
rău *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 5, 20;
rău *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 8; 7, 5;
rău *adv. de mod poz.* 8, 21;
rău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 9; 21, 2; 41, 23; 50, 9;
răul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 7, 16; 65, 11; 66, 4;
răului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 7, 16;
rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 9; 8, 21; 28, 19; 53, 4;
rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* 1, 4;
rêle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 3, 10; 13, 11; 26, 15; 26, 15; 28, 9; 31, 2; 45, 7; 46, 7;
rêlele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 7, 15; 57, 12;

răutáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schlechtigkeit, Bosheit" : „méchanceté" : (3x)
răutate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 20;
răutăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 16; 1, 16;

războí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Krieg, Schlacht" : „guerre" : (8x)
războaie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 22, 2;
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 21, 15; 30, 32; 37, 8; 42, 25; 46, 2;
războiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 42, 13;
războiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 22, 6;

războínic : (1581 CORESI, EV. 176) : s. m./adj. : „Krieger" : „guerrier" : (2x)
cei războinici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 5;
războinic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

răzimá → rezema

rezemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich stützen, sich berufen auf" : „s'appuyer, se baser" : (3x)
să va răzima *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 36, 6;
vă răzimaţi *verb imp. 2 pl.* 50, 10;
vă răzimaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 48, 2;

ridicá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. heben, 2. tragen" : „1. lever, soulever, 2. porter" : (56x)
ai rădicat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 26, 14; 37, 23;
am rădicat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 25;
au rădicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 2;
rădic *verb indicativ prezent 1 sg.* 49, 22;
rădica-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 17, 1;
rădicaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* 38, 16;
rădicaţi *verb imp. 2 pl.* 13, 2; 51, 6; 57, 14; 62, 10;
rădica-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 13;
rădica-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 49, 22;
rădică *verb imp. 2 sg.* 49, 18;
rădică *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 20;
rădică-te *verb imp. 2 sg.* 52, 1; 52, 1;
rădice-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 26, 10;
rîdic *verb indicativ prezent 1 sg.* 13, 17;

rîdicatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 57, 2;
rîdicaţi *verb imp. 2 pl.* 46, 1;
rîdica-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 26;
rîdică *verb imp. 2 sg.* 60, 4;
rîdică *verb indicativ prezent 3 pl.* 46, 7;
rîdicînd *verb gerunziu* 5, 23;
s-au rădicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 16, 4; 59, 15;
s-au rîdicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 53, 8;
să rădic *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 48, 14;
să rădică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 4;
să rădică *verb indicativ prezent 3 sg.* 33, 8;
să rădice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 51, 13;
să rîdică *verb indicativ prezent 3 pl.* 46, 3; 57, 1;
să rîdică *verb indicativ prezent 3 sg.* 57, 1; 53, 8;
să rîdice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 8, 8;
să va rădica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 10;
să vor rădica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 26, 19; 66, 12;
să vor rîdica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 4;
se va rădica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 13;
se va rîdica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 13; 18, 3; 52, 13;
se vor rădica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 2;
va rădica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 15; 10, 26;
va rîdica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 12; 33, 23;
vei rîdica *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 13;
voiu rădica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 10, 14; 15, 9; 44, 26;
vor rădica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 22; 61, 4;

ridicát : (1551-1553 ES) : adj./s. : „gehoben" : „levé" : (6x)
cei rîdicaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 5, 15;
rădicat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 6, 1;
rîdicat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 57, 7;
rîdicată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 18, 2;
rîdicate *subst. comun fem. pl. gen./dat. neart.* 2, 13;
rîdicatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 2, 12;

risipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerstreuen, verstreuen" : „disperser" : (12x)
au răsipit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 5;
au răsipit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 4;
răsipi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 8, 10;
să răsipască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 32, 7;
să răsipiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 33, 3;
va răsipi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 11; 14, 27; 24, 1; 41, 16; 44, 25;
voiu răsipi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 5, 5; 19, 3;

risipíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zerstreuung" : „dispersion, dissipation" : (1x)
răsipirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 6;

risipít : (1551-1553 ES) : s. m. : „verstreut" : „dispersé" : (3x)
cei răsipiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 11, 12; 35, 8; 56, 8;

rîdica → ridica

rîdicat → ridicat

rînduí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 178) : v. IV : „(an)ordnen, einsetzen" : „ordonner" : (5x)
am rînduit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 26;
au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 27, 5; 45, 18;
rînduiêşte *verb imp. 2 sg.* 38, 1;
voiu rîndui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 10, 6;

rînduiálă : (1642 CAZ. GOV. 372) : s. f. : „1. Ordnung, 2. Reihe" : „1. ordre, 2. rangée" : (2x)
rînduiala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 36, 5;
rînduiêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 22, 6;

rînduít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 418/2, marg.) : adj. : „geordnet" : „ordonné" : (1x)
rînduite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 28, 22;

rîndunícă : (1661 GCR I, 179) : s. f. : „Schwalbe" : „hirondelle" : (1x)
o rîndurea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 14;

rîndureá → rîndunică

rîu : (1377 DRĂGANU / în top. *Ryusoor*) : s. n. : „Fluss, Strom" : „fleuve, torrent" : (27x)
a rîului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 7, 18;
rîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 15; 19, 7; 19, 8;
rîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 7, 20; 19, 5;
rîului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 8, 7; 18, 7; 19, 6; 19, 7; 27, 12;
rîuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 33, 21; 41, 18; 43, 19; 43, 20;
rîurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 18, 1; 18, 2; 19, 6; 42, 15; 43, 2; 44, 27; 47, 2; 50, 2;
un rîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 32, 2; 48, 18; 59, 19; 66, 12;

rîurá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 699/1) : v. I : „fließen, tropfen" : „ruisseler, goutter" : (1x)
rîurêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 45, 8;

rîvní : (c. 1573-1578 PS. SCH. 224) : v. IV : „verlangen, begehren" : „désirer, aspirer à" : (2x)
să rîvnească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 11, 11;
va rîvni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 13;

rîvníre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 207) : s. f. : „1. Eifer, 2. Neid" : „1. zèle, 2. envie, jalousie" : (6x)
rîvnire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 26, 11;
rîvnirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 7; 11, 13; 37, 32; 42, 13; 63, 15;

roábă : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Sklavin" : „esclave" : (2x)
roabe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 14, 2; 56, 6;

roátă : (1451 DERS / în top. *Rotă*) : s. f. : „Rad" : „roue" : (5x)
nişte roate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 41, 15;
roată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 5;
roate *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 28, 27;
roatei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 17, 13;
roatele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 28;

rob : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Sklave" : „esclave" : (12x)
rob *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 49, 5;
robi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 14, 2; 14, 2; 23, 1; 45, 14; 56, 6;
robii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 42, 19; 63, 17; 65, 8;

robul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 48, 20; 49, 3; 49, 7;

robí : (1563 CORESI, PRAXIU 183) : v. IV : „zum Sklaven werden" : „s'asservir" : (3x)
au robit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 14, 2;
va robi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 49, 24; 49, 25;

robíe : (1563 CORESI, PRAXIU 245) : s. f. : „Sklaverei" : „esclavage" : (1x)
robiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 3;

robíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 94/[1]) : s. f. : „Menge Kriegsgefangene" : „foule de prisoniers de guerre" : (3x)
robimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 27; 20, 4; 45, 13;

robít : (1616 DIRB XVII/3, 28) : adj./s. : „unterjocht" : „asservi" : (4x)
cea robită *subst. comun fem. sg. voc. art.* 52, 2;
celor robiţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 61, 1;
robit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 13;
robiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 46, 2;

rod : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./f. : „Frucht" : „fruit" : (6x)
roada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 6; 32, 12; 37, 30;
roade *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 29, 1;
roadele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 65, 21;
rodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 30, 23;

ródnic : (c. 1660-1680 GCR I, 178) : adj. : „fruchtbar" : „fertile" : (1x)
rodnică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 2;

rost : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mund, Sprachorgan" : „bouche" : (2x)
rostul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 48, 3; 51, 16;

roşeáţă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „rote Farbe" : „rouge" : (1x)
ruşaţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 63, 1;

róşu : (1434 DERS / în top. *Roşiori*) : adj./s. : „1. rot, 2. rote Farbe, 3. Purpur" : „1/2. rouge, 3. pourpre" : (3x)
roşie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 22;
roşii *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 63, 2;
roşiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 18;

róuă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tau" : „rosée" : (2x)
roaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 19;
roaoi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 18, 4;

rúdă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geschlecht, Familie" : „race, famille" : (3x)
rudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 60, 10;
rude *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 31, 9;
rudele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 58, 7;

rudénie : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geschlecht, Familie" : „race, famille" : (5x)
rudeniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 3, 5; 22, 4;
rudeniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 12; 53, 8;
rudeniii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 42, 6;

rugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „bitten, beten" : „supplier, prier" : (15x)
a ruga *verb infinitiv prezent* 22, 4;
rugaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 10, 32; 13, 2; 35, 3;
să roagă *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 20; 57, 5;
să roagă *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 17;
să rugă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 15; 38, 2;
să să roage *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 16, 12;
se vor ruga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 45, 14;
te-ai rugat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 21; 57, 10;
te vei ruga *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 37, 4;
voiu ruga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 41, 27;

rúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gebet" : „prière" : (5x)
ruga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 15; 38, 9;
rugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 56, 7;
rugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 56, 7; 60, 7;

rugăciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bittgebet" : „prière" : (1x)
rugăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 5;

rúmpe → rupe

rúpe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. reißen, 2. durchbrechen" : „1. arracher, 2. briser" : (8x)
rumpe *verb imp. 2 sg.* 54, 1;
rumpînd *verb gerunziu* 51, 9;
rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 37, 1;
rupseră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 33, 23;
să rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 35, 6;
se vor rumpe *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 27; 33, 20;
voiu rumpe *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 1;

rupt : (1570 DERS / în top. *Rumta*) : adj. : „gebrochen" : „rompu" : (1x)
rupte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 36, 22;

ruşáţă → roşeaţă

ruşiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beschämen, sich schämen" : „faire honte, avoir honte" : (26x)
mă voiu ruşina *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 50, 8;
ruşina-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 45, 16;
ruşinatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 24, 9;
ruşinaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 3, 14;
ruşinaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 42, 17;
ruşină-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 33, 9;
ruşineaze-te *verb imp. 2 sg.* 23, 4;
să ruşinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 1, 29;
să ruşinêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 44, 11;
să să ruşinêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 44, 9;
să te ruşinezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 16, 12;
să va ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 23;
să vor ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 20, 5; 26, 11; 44, 11; 45, 17; 45, 24; 49, 23; 66, 5;
se va ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 16; 29, 22;
se vor ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 1, 29; 41, 11; 45, 17;
te-ai ruşinat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 54, 4;
vă veţi ruşina *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 13;

ruşíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schande, Scham" : „honte, pudeur" : (13x)
ruşine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 3; 30, 5; 30, 6; 42, 17; 45, 16; 47, 10; 54, 4; 56, 11;
ruşinea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 8; 19, 9; 20, 4; 47, 3; 50, 7;

S

sabeán : (c. 1683-1686 MS. 45, 559/[2]) : s. m. : „Sabäer" : „Sabéen" : (1x)
savaimii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 45, 14;

sábie : (1462-1463 DERS) : s. f. : „Schwert" : „épée" : (24x)
o sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 2;
sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 2, 4; 3, 24; 3, 24; 10, 34; 13, 15; 22, 2; 31, 3; 31, 8; 37, 7; 51, 19; 65, 11;
sabiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 21, 15;
sabiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 20; 14, 19; 27, 1; 31, 8; 31, 8; 34, 5; 34, 6; 66, 16;
sabiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 4; 41, 2;
săbii *subst. comun fem. sg. pl. nom./ac. neart.* 37, 38;

sac : (1482-1492 DERS) : s. m. : „Sack" : „sac" : (10x)
sac *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 23; 37, 1; 46, 6; 58, 5;
saci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 12; 32, 11; 37, 2;
sacii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 15, 2;
sacul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 20, 2;
un sac *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 50, 3;

safír : (1559-1560 BRATU / în antr. *Samfira*) : s. n. : „Saphir" : „saphir" : (2x)
sapfir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 13, 12;
zamfir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 11;

sálcie : (1495 DERS / în antr. Toma *Salce*) : s. f. : „Weide" : „saule" : (1x)
salcea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 4;

sárcină : (1551-1553 ES) : s. f. : „Last, Bürde" : „charge" : (1x)
sarcena *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 46, 1;

sat : (1344 DRĂGANU / în top. *Zath*) : s. n. : „Dorf" : „village" : (2x)
satele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 32, 14; 42, 11;

saţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sättigung, Sattheit" : „satiété" : (2x)
saţiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 14;
saţiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 56, 11;

sau : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „oder" : „ou" : (19x)
sau *conjuncţie coord.* 5, 8; 7, 16; 10, 14; 10, 15; 17, 6; 17, 6; 29, 15; 29, 16; 31, 4; 36, 5; 37, 23; 40, 14; 40, 14; 40, 14; 41, 22; 43, 9; 49, 15; 50, 1; 66, 8;

săcúre → secure

sădí : (1551-1553 ES) : v. IV : „pflanzen" : „planter" : (2x)
vei sădi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 17, 10; 17, 11;

sădíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 49/[2]) : s. f. : „Verpflanzung" : „plantation" : (1x)
sădirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 61, 3;

săgeátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Pfeil" : „flèche" : (4x)
o săgeată *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 2;
săgeată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 24; 37, 33;
săgeţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 28;

săgetătúră : (1639 AIIN I, 217) : s. f. : „Bogen" : „arc" : (4x)
săgetături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 7, 24;
săgetăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 18;
săgetăturilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 21, 15; 21, 16;

sălăşluí : (a. 1633 GCR I, 82) : v. IV : „bewohnen, hausen" : „habiter" : (1x)
vei sălăşlui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 54, 3;

sălbátic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „wild, roh" : „sauvage" : (3x)
cêle sălbateci *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 56, 9;
sălbatecă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 14;
sălbateci *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 32, 14;

săltá : (1551-1553 ES) : v. I : „springen" : „sauter" : (1x)
vor sălta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 55, 12;

sămínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Samen, Saat, 2. Geschlecht, Stamm" : „1. semence, graine, 2. souche, descendance" : (34x)
sămînţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 22; 14, 29; 14, 30; 15, 9; 17, 5; 28, 24; 32, 10; 33, 2; 41, 8; 43, 5; 44, 3; 45, 25; 48, 14; 48, 19; 54, 3; 57, 4; 61, 9; 61, 9; 65, 23; 66, 22;
sămînţa *subst. comun fem. sg. voc. art.* 57, 3;
sămînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 9; 6, 13; 17, 10; 23, 3; 31, 9; 37, 31; 53, 10; 55, 10; 65, 8;
sămînţă *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 1, 4; 14, 20;
sămînţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 61, 11;
seminţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 30, 23;

sănătáte : (1563 CORESI, PRAXIU 208) : s. f. : „Gesundheit" : „santé" : (1x)
sănătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. acc.* 9, 6;

sănătós : (1551-1553 ES) : adj. : „gesund" : „sain" : (1x)
sănătos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 38, 21;

săpá : (1404-1406 DERS / în top. *Săpatul*) : v. I : „graben" : „creuser, bêcher" : (3x)
am săpat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 2;
aţi săpat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 51, 1;
se va săpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 6;

sărác : (1525 DERS / în top. Valea *Siracilor*) : adj./s. : „1. arm, 2. Arme" : „1./2. pauvre" : (13x)
cel sărac *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 25, 3;
săraci *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 24, 6;
săraci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 23;
săracii *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* 14, 30;
săracii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 14, 30; 29, 19; 41, 16; 58, 7;
săracilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 3, 14; 10, 2; 61, 1;
săracului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 1, 17; 3, 13;

sărăcíe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Armut, Dürftigkeit" : „pauvreté" : (2x)
sărăciei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 48, 10;
sărăciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 47, 8;

sărăimán → sărman

sărbătoáre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Feiertag" : „fête" : (1x)
sărbătorile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 14;

sări : (1551-1553 ES) : v. IV : „springen" : „sauter" : (1x)
va sări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 35, 6;

sărmán : (1581-1582 PO) : s. m. : „Arme" : „pauvre" : (2x)
sărăimanii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 9, 17;
sărămanul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 10, 2;

săturá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sättigen, satt werden" : „rassasier, être rassasié" : (9x)
a să sătura *verb infinitiv prezent* 23, 18;
să sătură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 44, 16;
să va sătura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 27, 6; 34, 7;
să vă săturaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 66, 11;
se va sătura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 20;
se vor sătura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 19;
te vei sătura *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 11;
vei sătura *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 58, 10;

săturáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 49) : s. f. : „Sattheit" : „satiété" : (3x)
săturare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 23; 55, 2;
săturarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 65, 15;

său, sa : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „sein" : „son" : (9x)
a sa *adj. pron. pos. 3 fem. sg. nom./ac. sg.* 36, 18;
său *adj. pron. pos. 3 masc. pl. gen./dat. sg.* 14, 21;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. gen./dat. sg.* 3, 5; 22, 23; 22, 24; 41, 6;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. nom./ac. sg.* 3, 5; 19, 2;
său *adj. pron. pos. 3 neutru sg. gen./dat. sg.* 49, 13;

săvîrşí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. vollenden, 2. verbrauchen, 3. verscheiden" : „1. accomplir, 2. consommer, 3. mourir" : (7x)
a săvîrşi *verb infinitiv prezent* 8, 8; 32, 6;
s-au săvîrşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 46, 10;
săvîrşaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 24;
săvîrşind *verb gerunziu* 10, 22;
să vor săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 55, 11;
se va săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 18, 5;

săvîrşít[1] : (1551-1553 ES) : adj. : „beendet" : „accompli" : (1x)
săvîrşite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 28, 22;

săvîrşít[2] : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (3x)
săvîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 9, 7; 19, 15; 62, 6;

scálă : (1476 LDSR 348) : s. f. : „Hafenplatz" : „port, douane" : (1x)
scală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 17;

scáun : (1495-1508 DERS / în top. *Scăunean*) : s. n. : „1. Stuhl, Sitz, 2. Thron" : „1. chaise, siège, 2. trône" : (8x)
scaun *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 6, 1; 16, 5; 47, 1; 66, 1;
scaunele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 14, 9;
scaunul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 9, 7; 14, 13; 22, 23;

scădeá : (1551-1553 ES) : v. II : „erniedrigen; (contextual) zusammenstürzen" : „baisser; (contextual) (s')écrouler" : (1x)
au scăzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 64, 11;

scăldá : (1563 CORESI, PRAXIU 42) : v. I : „baden" : „(se) baigner" : (1x)
scăldaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 1, 16;

scăldătoáre : (1632 EUSTR. PRAV. 239) : s. f. : „Wanne" : „baignoire" : (4x)
scăldătoarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 3; 22, 11;
scăldătorii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 9; 36, 2;

scăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. entkommen, 2. retten" : „1. fuir, 2. sauver" : (4x)
să scape *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 17, 3;
scăpară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 37, 38;
va scăpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 14;
vei scăpa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 37, 11;

schimbáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wechsel" : „change" : (3x)
schimbare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 32;
schimbarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 43, 3;
schimbări *subst. comun fem. pl. gen./dat. neart.* 58, 6;

schimbătór : (1611 DIRB XVII/2, 16) : s. m. : „Handelsmann" : „marchand" : (3x)
schimbători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 23, 3;
schimbătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 23, 2; 23, 3;

scîntéie : (1596 DERS / în antr. *Scînteie*) : s. f. : „Funke" : „étincelle" : (1x)
nişte scîntei *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 31;

scírbă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Ärger" : „ennui" : (1x)
scîrbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 20;

scîrbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich ekeln" : „s'offenser" : (1x)
să scîrbesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 5;

scoáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. herausnehmen, -ziehen, 2. hervorbringen" : „1. sortir, tirer, 2. faire sortir" : (25x)
am scos *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 8;
a scoate *verb infinitiv prezent* 50, 2;
au scos *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 38, 15; 43, 17;
să scoaţă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 16, 12; 42, 22; 44, 20;
să scoţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 42, 7;
scoate *verb imp. 2 sg.* 44, 17;
scoate *verb indicativ prezent 3 sg.* 40, 26;
scoateţi *verb imp. 2 pl.* 12, 3;
scoate-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 48, 21;
scoate-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 14;
scoaţă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 57, 13;
scoţînd *verb gerunziu* 54, 16;
scoţu *verb indicativ prezent 1 sg.* 60, 16;
va scoate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 20; 5, 30; 22, 17; 31, 5; 42, 1; 42, 3; 43, 13;
voiu scoate *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 65, 8;
vor scoate *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 47, 14;

scopít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kastrat" : „castrat" : (2x)
scopitul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 56, 3;

scopiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 39, 7;

scríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schreiben" : „écrire" : (11x)
ai scris *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 22, 16;
s-au scris *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 4, 3;
scrie *verb imp. 2 sg.* 8, 1; 30, 8;
scriind *verb gerunziu* 10, 1;
scris *verb participiu sg. masc.* 65, 6;
scriu *verb indicativ prezent 3 pl.* 10, 1; 10, 1; 44, 9;
va scrie *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 19; 44, 5;

scriitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Schreiber" : „écrivain" : (5x)
cel scrietoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 36, 22;
scriitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 36, 3; 36, 3; 36, 22; 37, 2;

scrisoáre : (1576 DIR) : s. f. : „geschriebener Text" : „texte écrit" : (1x)
scrisoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 58, 6;

scuipát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Speichel, Spucke" : „crachat" : (2x)
scuipitul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 40, 15;
scuipiturilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 50, 7;

sculá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufstehen, (sich) erheben" : „(se) lever" : (34x)
am sculat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 13;
mă voiu scula *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 22; 33, 10;
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 14, 9;
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 9; 39, 2;
să să scoale *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 14, 21;
să să scoale *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 24, 20;
să scoală *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 11; 9, 11;
să scoală *verb indicativ prezent 3 sg.* 11, 10;
să sculă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 7, 1; 38, 9;
să va scula *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 54, 17;
să vor scula *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 49, 7;
te scoală *verb imp. 2 sg.* 52, 2;
scoală-te *verb imp. 2 sg.* 51, 9; 51, 9; 51, 17; 51, 17;
sculară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 14, 9;
scula-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 26, 19;
scula-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 21;
sculaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 32, 9;
sculîndu-se *verb gerunziu* 29, 8; 29, 8; 37, 36;
sculîndu-vă *verb gerunziu* 21, 5;
se va scula *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 10; 2, 19; 2, 21; 31, 2;
se vor scula *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 43, 17;
voiu scula *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 43, 14;

scumpí : (1563 CORESI, PRAXIU 180) : v. IV : „sparen, zurückhalten, behalten" : „restreindre, contenir, retenir" : (1x)
te scumpi *verb imp. 2 sg.* 54, 2;

scurt : (1449 DERS / în antr. *Scurtul*) : adv. : „kurz" : „court" : (1x)
scurt *adv. general poz.* 10, 23;

scut : (1501-1512 DERS) : s. n. : „Schild" : „bouclier" : (2x)
scut *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 37, 33;
scuturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 21, 5;

scutí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befreien" : „débarrasser" : (4x)
scuti-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 37, 35;
va scuti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 31, 5; 31, 5;
voiu scuti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 6;

scutură : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schütteln, zittern" : „secouer, trembler" : (4x)
să scutură *verb indicativ prezent 3 sg.* 28, 27;
scutură *verb imp. 2 sg.* 52, 2;
scutură *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 11;
scutură *verb indicativ prezent 3 sg.* 10, 33;

seáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./adv. : „1. Abend, 2. abends" : „1. soir, 2. le soir" : (2x)
sara *adv. de timp* 21, 13;
sară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 14;

sec : (1421 DERS / în top. *Seacani*) : adj. : „trocken" : „sec, aride" : (1x)
sec *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 56, 3;

secá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „austrocknen" : „sécher" : (2x)
va seca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 5;
vor seca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 6;

secerá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schneiden" : „moissonner" : (2x)
seceraţi *verb imp. 2 pl.* 37, 30;
va secera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 17, 5;

séceră : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „1. Sichel, 2. Getreideernte" : „1. faucille, 2. récolte, moissonnage" : (8x)
sêcere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 3; 16, 9; 17, 11; 18, 4; 18, 5;
sêcerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 23, 3;
sêceri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 4;
sêcerile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 18, 5;

secerătúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Schnitt, Ernte" : „récolte, moisson" : (1x)
săcerătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 5;

secúre : (1509 DERS) : s. f. : „Axt, Beil" : „hache" : (1x)
săcurea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 10, 15;

semănáa : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. aussäen, 2. verstreuen" : „1. semer, 2. dispenser" : (11x)
ai semănat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 30;
samănă *verb indicativ prezent 3 pl.* 32, 20;
samănă *verb indicativ prezent 3 sg.* 5, 10; 55, 10;
sămănînd *verb gerunziu* 37, 30;
să samănă *verb indicativ prezent 3 sg.* 19, 7;
să samene *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 32, 6;
va sămăna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 25; 28, 25;
vei sămăna *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 17, 11;
vor sămăna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 24;

semeţ : (1654 NEAGOE 128) : adj./s. : „hochmütig, kühn" : „orgueilleux, arrogant" : (2x)
sămeţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 25;
semeţ foarte *adj. calificativ gradul superlativ masc. sg. nom./ac.*

neart. 16, 6;

semeţíe : (1581 CORESI, EV. 66) : s. f. : „Hochmut, Stolz" : „arrogance, fierté" : (10x)
semeţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 9; 10, 33; 62, 7;
semeţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 28, 1; 28, 3;
semeţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 11; 16, 6; 16, 6; 23, 9; 25, 11;

seminţíe : (1563 CORESI, PRAXIU 25) : s. f. : „Geschlecht, Stamm" : „souche, descendance" : (3x)
sămenţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 59, 21;
semenţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 45, 19; 58, 7;

semn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zeichen" : „signe" : (18x)
sămnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 66, 19;
semn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 26; 7, 11; 7, 14; 11, 12; 13, 2; 19, 20; 33, 23; 38, 22; 62, 10;
sêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 8, 18; 20, 3;
sêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 44, 25;
semnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 55, 13;
semnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 37, 30; 38, 7; 49, 22;
un semn *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 18, 3;

serafím : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Seraphim" : „séraphin" : (2x)
serafimi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 6, 2; 6, 6;

séte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Durst" : „soif" : (5x)
sête *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 8; 29, 8; 41, 17; 44, 3; 50, 2;

setós : (1551-1553 ES) : adj. : „durstig" : „assoiffé" : (5x)
sătos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 32, 2; 35, 6; 53, 2;
setos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 21, 14;
setos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 35, 7;

seu : (1581-1582 PO) : s. n. : „Talg" : „suif" : (5x)
seu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 11; 34, 6; 34, 6; 55, 1;
seul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 34, 7;

sfádă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zank" : „querelle" : (1x)
sfăzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 58, 4;

sfat : (1491-1492 DERS) : s. n. : „Rat(schlag)" : „conseil" : (32x)
al [...] sfat *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 9, 6;
sfat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 8; 4, 2; 7, 5; 8, 10; 25, 7; 29, 14; 29, 15; 30, 1; 31, 6; 32, 8; 36, 5;
sfatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 19; 7, 7; 10, 25; 14, 26; 19, 3; 19, 11; 19, 17; 25, 1; 28, 8; 28, 8; 32, 7; 44, 25; 44, 26; 46, 10;
sfatului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 11, 2;
sfaturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 41, 21; 47, 13; 55, 7; 55, 8; 55, 8;

sfădí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „streiten" : „se disputer, se quereller" : (1x)
sfădindu-se *verb gerunziu* 27, 8;

sfărîmá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „1. zerbrechen, 2. zerstören" : „1. (se) casser, briser, 2. (se) détruire" : (3x)
sfărîmînd *verb gerunziu* 59, 5;
sfărma-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 10, 33;
vor sfărîma *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 18;

sfătuí : (1551-1553 ES) : v. IV : „(be)raten" : „conseiller" : (22x)
am sfătuit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 14, 24; 46, 10; 46, 11;
au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 7, 5; 32, 8;
au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 3, 8; 14, 26; 14, 27; 19, 12; 19, 17; 23, 8; 51, 13;
s-au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 33, 19;
s-au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 23, 9;
s-au svătuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 40, 14;
sfătuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 33, 18;
sfătuiţi *verb imp. 2 pl.* 28, 29;
sfătuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 31, 6;
sfătuiţi-vă *verb imp. 2 pl.* 45, 20;
te sfătuiêşte *verb imp. 2 sg.* 16, 3;
va sfătui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 7;
vă veţi sfătui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 8, 10;

sféclă : (1523 G. LEX., *ap.* TDRG) : s. f. : „Bete" : „betterave" : (1x)
o sfeclă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 51, 20;

sfétnic : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Hofrat" : „conseiller" : (5x)
sfêtnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2; 9, 6;
sfêtnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 26; 19, 11;
svêtnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 40, 13;

sfinţénie : (1642 CAZ. GOV. 431) : s. f. : „Weihe, Heiligkeit" : „sainteté" : (1x)
sfinţenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 14;

sfinţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „weihen" : „sanctifier, consacrer" : (6x)
să sfinţescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 17;
sfinţiţi *verb imp. 2 pl.* 8, 13; 49, 7;
va sfinţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 17;
vor sfinţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 23; 29, 23;

sfinţíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Heiligtum" : „sanctuaire" : (2x)
sfinţirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 63, 18;
sfinţirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* 64, 11;

sfînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „heilig" : „saint, sacré" : (67x)
cea sfîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 27, 1; 44, 28; 52, 1; 57, 13; 58, 13; 63, 15; 63, 18; 65, 25;
cei sfinte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 48, 2;
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 5, 16; 11, 9; 14, 27; 27, 13; 45, 11; 56, 7; 65, 8; 65, 10;
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 52, 10; 60, 9; 60, 13; 63, 10; 63, 11;
cel sfînt *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 26, 21;
Cel Sfînt *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 10, 20; 12, 6; 30, 12; 43, 14;
Cel Svînt *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 40, 25;
cêle sfinte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. art.* 62, 9;
sfinte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 58, 13;

sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 30, 29; 43, 28;
sfinţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 4, 3;
sfinţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 57, 15; 57, 15;
sfinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 41, 16;
sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 6, 3; 6, 3; 6, 3; 18, 7;
sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 19; 62, 12;
Sfînt *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* 57, 15;
sfînta *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 66, 20;
sfîntă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 6, 13; 23, 18; 35, 8;
sfîntu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 33, 5;
Sfîntul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 1, 4; 17, 7; 29, 23; 30, 15; 31, 1; 37, 23; 41, 14; 41, 20; 43, 3; 43, 15; 47, 4; 48, 17; 49, 7; 55, 5; 60, 9;
sfîntului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 64, 10;
Sfîntului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* 5, 19; 5, 24; 60, 14;

sfîrşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „enden, vollenden, beendigen" : „terminer, achever, finir" : (3x)
să sfîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 38, 15;
sfîrşiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 19, 13;
sfîrşitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 29, 20;

sícheră : (c. 1600 AA ist. II/20, 469, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „berauschendes Getränk" : „boisson fermentée" : (2x)
sichéra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 22; 28, 7;

síclu : (1581-1582 PO) : s. m. : „Sekel" : „sicle d'or" : (1x)
sicli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 7, 23;

sílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zwang" : „abus, contrainte" : (5x)
sila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 52, 4;
silă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 13; 28, 2; 30, 30; 30, 30;

sílnic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. gewaltig, mächtig, 2. hinterlistig" : „1. fort, imposant, 2. (homme) rusé" : (4x)
silnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 22;
sîlnic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 15; 59, 19;
sîlnicilor *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. gen./dat. art.* 58, 6;

simţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „fühlen" : „sentir" : (1x)
veţi simţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 33, 11;

síne : (1551-1553 ES) : pron. refl. : „sich" : „soi" : (6x)
sine *pron. refl. 3 ac. acc.* 5, 21; 30, 22; 34, 15; 47, 15; 64, 6;
-şi *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* 34, 14;

síngur : (1228 DLRV) : adj. : „allein, einzig, nur" : „seul" : (9x)
sîngur *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 2, 17; 3, 25; 10, 8; 37, 16; 37, 20; 44, 24; 63, 9;
sîngură *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 49, 21;
sînguri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 8;

sir → sirian

sirén(ă) : (c. 1660 ST. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. : „eine Art wilder Vogel, wahrscheinlich Strauß" : „une espèce d'oiseau sauvage, probablement autruche" : (3x)
sirinele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 21; 43, 20;
sirinilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 34, 13;

sirián : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Syrer" : „Syrien" : (1x)
sirilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 17, 3;

sirienéşte : (1642 CAZ. GOV. 223) : adv. : „auf aramaïsch" : „en araméen" : (1x)
siriinêşte *adv. de mod* 36, 11;

sîmbătă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „1. Samstag, 2. Sabbath" : „1. samedi, 2. sabbat" : (8x)
sîmbătă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 23; 66, 23;
sîmbete *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 58, 13;
sîmbetele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 1, 14; 56, 2; 56, 4; 56, 6; 58, 13;

sîn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Busen, Brust, Schoss, 2. Innere" : „1. sein, poitrine, 2. intérieur" : (3x)
sîn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 49, 22;
sînul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 65, 6; 65, 6;

sînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blut": „sang" : (17x)
sînge *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 11; 1, 15; 14, 19; 15, 9; 34, 6; 34, 6; 34, 7; 59, 3; 59, 7;
sîngele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 4, 4; 26, 21; 34, 3; 49, 26; 63, 3; 63, 6; 66, 3;
sîngelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 33, 15;

sîngur → singur

sîrg : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Hast, Hochdruck" : „vitesse, hâte" : (2x)
sîrg *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 8, 3; 8, 22;

sîrguí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. eilen, sich beeilen, 2. streben" : „1. (se) dépêcher, 2. se donner de la peine" : (2x)
sîrguiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 21, 3;
sîrguind *verb gerunziu* 16, 5;

sîrguitór : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 248) : s. m. : „Antreiber" : „instigateur" : (1x)
sîrguitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 14, 4;

slab : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „dünn, schwach" : „maigre" : (2x)
cei slabi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 35, 4;
celor slabi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 32, 4;

slávă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herrlichkeit" : „gloire" : (4x)
slava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 19; 26, 10;
slavă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 40, 26; 63, 14;

slăbănóg : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 133) : adj. : „schwach" : „faible" : (1x)
slăbănoage *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. voc. neart.* 35, 3;

slăbănogí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 746/[1]) : v. IV : „abschwächen, ausleben" : „faiblir, épuiser" : (1x)
se va slobonogi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 13, 7;

slăbănogíre : (c. 1683-1686 Ms. 45, 542/[1]) : s. f. : „Schwachheit" : „faiblesse" : (1x)
slobonogire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 3;

slăbănogít : (c. 1683-1686 MS. 45, 564/[1]) : adj. : „ausgebrannt" : „faible, épuisé" : (1x)
slobonogiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 51, 20;

slăbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. schwächen, 2. schwach werden" : „1. affaiblir, 2. s'affaiblir" : (5x)
slăbească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 7, 4;
slăbim *verb indicativ prezent 1 pl.* 28, 20;
va slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 4; 44, 12;
vor slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 15;

slăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lobpreisen" : „louer, glorifier" : (6x)
mă voiu slăvi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 33, 10; 49, 5;
să va slăvi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 23;
se va slăvi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 45, 25;
se vor slăvi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 43, 14;
slăvit va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 15;

slăvít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „gepriesen, gerühmt" : „loué, glorifié" : (14x)
cea slăvită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 22, 18;
cei slăviţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 14; 10, 33;
cel slăvit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 59, 19;
cêle slăvite *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 12, 4; 64, 3; 64, 11;
celor slăviţi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 23, 9; 26, 15;
slăvit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 13, 19;
slăvit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 32, 2;
slăvitul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 22, 24; 23, 9;
slăviţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 23, 8;

slóbod : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „frei" : „libre, en liberté" : (1x)
slobodă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 24;

slobonogí → slăbănogi

slobonogíre → slăbănogire

slobonogít → slăbănogit

slobozí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „freigeben, entlassen, loslassen" : „mettre en liberté, (re)lâcher" : (6x)
am slobozit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 50, 1;
aţi slobozit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 57, 4;
au slobozit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 17;
sloboziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 37, 27;
sloboziţă-vă *verb imp. 2 pl.* 29, 9;
va slobozi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 33, 23;

slobozíre : (1581 CORESI, EV. 190) : s. f. : „Freiheit" : „liberté" : (2x)
slobozire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 58, 6;
slobozirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 50, 1;

slúgă : (1476 LDSR 279) : s. f. : „Knecht, Magd" : „serviteur, servante" : (18x)
sluga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 20, 3; 22, 20; 24, 2; 37, 35; 42, 1; 43, 10; 44, 1; 44, 2; 44, 21; 45, 4;
slugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 44, 21;
slugi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 36, 9;
slugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 44, 26; 50, 10;
slugile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 32, 5; 36, 11; 37, 5; 42, 19;

slují : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)dienen" : „servir" : (12x)
ai slujit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 3; 43, 23;
a slujirea *verb infinitiv prezent* 56, 6;
slujaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 65, 7;
slujăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* 54, 17; 65, 12; 65, 12; 65, 13; 65, 14; 65, 15;
vor sluji *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 23; 60, 12;

slujitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Diener" : „serviteur" : (1x)
slujitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 61, 6;

slújnică : (1482 DERS) : s. f. : „Magd" : „servante" : (1x)
slujnica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 24, 2;

smerénie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Demut" : „humilité" : (2x)
smerenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 53, 8;
smereniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 2;

smerí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. erniedrigen, 2. demütig werden" : „1. (s')abaisser, 2. (s')humilier" : (23x)
ai smerit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 64, 12;
a smeri *verb infinitiv prezent* 58, 5;
au smerit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 51, 23; 60, 14;
au smerit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 25, 11;
să smeri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 2, 9; 3, 7;
să vor smeri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 24; 29, 4;
se va smeri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 11; 2, 17; 5, 15; 40, 4;
se vor smeri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 12; 10, 33;
smerind *verb gerunziu* 26, 5;
smeri-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 5, 15;
smerit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 58, 3;
te-ai smerit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 9;
va smeri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 16; 25, 11; 25, 12;
voiu smeri *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 13, 11;

smerít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „demütig" : „umile" : (14x)
cei smeriţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 14, 32; 32, 7; 49, 13;
cel smerit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 58, 4; 66, 2;
smerit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 2, 11;
smerit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 25, 4; 58, 10;
smerită *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 51, 21; 54, 11;
smeritului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 11, 4;
smeriţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 11, 4;
smeriţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 26, 6; 32, 7;

smírnă : (înc. sec. XVI PS. H) : s. f. : „Myrrhe" : „myrrhe" : (1x)
a zmirnei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 39, 2;

smoálă : (1577 CORESI, PS.) : s. f. : „Pech" : „poix" : (2x)
smoala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 34, 9;
smoală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 34, 9;

smochín : (1551-1553 ES) : s. m. : „Feigenbaum" : „figuier" : (3x)
smochin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 28, 4; 34, 4;
smochinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 36, 16;

smochínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Feige" : „figue" : (1x)
smochine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 38, 21;

smúlge : (1559-1560 BRATU) : v. III : „ausreißen" : „arracher" : (1x)
zmulgeţi *verb imp. 2 pl.* 21, 5;

smuls : (1448 BGL / în top. *Zmulţi*) : adj./s. : „ausgezupft" : „arraché" : (2x)
cei zmulşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 28, 9;
zmult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 18, 7;

soáre : (1549 DERS / în top. *Soreşti*) : s. m. : „Sonne" : „soleil" : (17x)
soarele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 13, 10; 24, 23; 38, 8; 38, 8; 38, 8; 49, 10; 60, 19; 60, 20;
soarelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 9, 12; 9, 12; 11, 11; 11, 14; 30, 26; 30, 26; 41, 25; 45, 6; 59, 19;

soártă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./m. : „Los" : „sort" : (2x)
sorţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 34, 17;
sorţul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 57, 6;

socoteálă : (1642 CAZ. GOV. 251) : s. f. : „1. Rechnung, Zählung, 2. Gericht, Urteil" : „1. calcul, compt, dénombrement, 2. jugement, raisonnement" : (4x)
socoteală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 17; 24, 22; 29, 6;
socotêlei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 10, 3;

socotí : (1481 DERS) : v. IV : „1. (be)achten, 2. betreuen, 3. veranschlagen, (be)rechnen, 4. bedenken, erwägen, 5. meinen" : „1. observer, 2. soigner, 3. calculer, compter, 4. juger, réfléchir, 5. estimer, opiner" : (20x)
a socoti *verb infinitiv prezent* 44, 18;
au socotit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 19;
s-au socotit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 5, 28; 40, 15; 40, 17;
s-au socotit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 2, 22;
să socotească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 44, 28;
să socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 12;
să va socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 29, 17;
să vor socoti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 15;
se socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 53, 3;
se va socoti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 15;
socotesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 12; 13, 17;
socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 10, 7; 59, 16;
socotiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 5;
te-ai socotit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 10;
vă veţi socoti *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 29, 16;
vor socoti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 8;

socotitór : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : adj./s.m. : „Aufseher" : „surveillant, inspecteur" : (1x)
socotitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 60, 17;

sodomleán → sodomit

sodomít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Sodomit" : „sodomite" : (1x)
al sodomlênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 3, 8;

sol : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Herold" : „héraut" : (6x)
sol *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 63, 9;
soli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 39, 1; 57, 9;
solii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 13, 8; 21, 2; 37, 6;

somn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schlaf" : „sommeil" : (2x)
somn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 7; 29, 8;

sosí : (1431 DERS) : v. IV : „ankommen" : „arriver" : (1x)
sosi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 63, 5;

spárge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. brechen, 2. zerreißen" : „1. briser, 2. déchirer, déchiqueter" : (4x)
au spart *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 59, 5;
sparge *verb imp. 2 sg.* 58, 6;
sparge-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 48, 21;
sparge-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 16;

spăimîntá : înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erschrecken, ängstigen" : „effrayer" : (10x)
s-au spămîntat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 31, 4; 33, 3; 41, 5;
să spămîntă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 7, 2;
se vor spămînta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 52, 14;
spămîntară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 16, 3; 28, 7;
te-ai spăimîntat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 51, 12;
te vei spămînta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 60, 5;
va spămînta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 41, 2;

spăimîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Graus" : „terreur" : (1x)
spămîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 17;

spălá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „waschen" : „laver" : (1x)
va spăla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 4, 4;

spărtúră : (1532 DERS / în top. *Spărturi*) : s. f. : „Bruch" : „brèche" : (1x)
spărtura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 19;

spic : (1551-1553 ES) : s. n. : „Ähre" : „épi" : (2x)
spic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 17, 5;
spicurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 17, 5;

spicuí : (1683 DOS. PAR. 114) : v. IV : „ausbeuten" : „exploiter" : (1x)
spicuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 3, 11;

spin : (1352 DRHC X, 101 / în top. *Spini*) : s. m. : „Dorn" : „épine" : (6x)
spini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 2; 7, 23; 7, 25; 32, 13;
spinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 5, 6; 33, 12;

spintecătúră : (1593 DERS / în top. *Spîntecătur[a]*) : s. f. : „Spalte" : „fissure" : (2x)

spintecăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 21;
spinticăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 19;

spînzurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „abhängen" : „dépendre" : (1x)
vor fi spînzurîndu-se *verb viitor 1 indicativ perifrastic 3 pl.* 22, 24;

sporí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 101) : v. IV : „prosperieren" : „prospérer" : (4x)
am sporit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 46, 11; 48, 15;
se va spori *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 54, 17;
voiu spori *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 55, 11;

spre : (1519 DERS) : prep. : „für, zu, nach, auf" : „pour, vers, sur" : (104x)
spre *prep.* 1, 14; 1, 24; 1, 25; 2, 4; 3, 7; 5, 5; 5, 9; 7, 23; 7, 23; 9, 1; 10, 2; 10, 17; 10, 21; 14, 2; 14, 8; 14, 23; 14, 25; 16, 11; 17, 1; 17, 2; 17, 11; 20, 5; 22, 4; 22, 10; 22, 12; 22, 18; 25, 9; 27, 11; 28, 16; 28, 17; 28, 17; 28, 18; 29, 17; 29, 20; 29, 21; 30, 3; 30, 3; 30, 5; 30, 5; 30, 6; 30, 6; 30, 18; 30, 28; 32, 3; 33, 2; 34, 9; 34, 9; 35, 7; 40, 4; 40, 16; 40, 16; 41, 18; 42, 6; 42, 6; 42, 15; 42, 16; 42, 22; 43, 28; 44, 3; 44, 10; 44, 15; 44, 19; 46, 1; 46, 13; 49, 6; 49, 6; 49, 6; 49, 8; 49, 11; 49, 11; 50, 7; 50, 7; 51, 4; 51, 8; 51, 14; 53, 7; 54, 15; 54, 17; 54, 17; 55, 2; 55, 5; 56, 6; 57, 4; 57, 16; 58, 4; 58, 13; 59, 7; 60, 19; 60, 21; 61, 3; 61, 10; 61, 10; 62, 5; 62, 8; 63, 8; 63, 10; 64, 10; 65, 9; 65, 11; 65, 15; 65, 23; 66, 3; 66, 12; 66, 24;

sprijiní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. abfassen, 2. beistehen" : „1. soutenir, 2. aider" : (8x)
am sprejenit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 41, 9;
să sprejenească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 59, 16;
să sprijănească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 9, 7;
sprejănind *verb gerunziu* 49, 26;
sprejeniia *verb indicativ imperfect 3 sg.* 63, 5;
sprejenind *verb gerunziu* 26, 3;
sprejenindu-vă *verb gerunziu* 48, 2;
sprijini-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 1;

sprínten : (1477 DERS / în antr. *Sprinten*) : adj./adv. : „flink; schnell" : „agile; vite" : (3x)
sprinten *adv. de mod poz.* 5, 26;
sprintine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 16;
sprintini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 30, 16;

spulberá : (c. 1665-1672 Ms. 4389, 304/[1]) : v. I : „verwehen" : „éparpiller" : (1x)
spulberă *verb indicativ prezent 3 sg.* 29, 5;

spúne : (1521 NEACŞU) : v. III : „sagen" : „dire" : (7x)
au spus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 48, 14;
spuie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 19, 12;
spuie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 44, 7;
spuneţi *verb imp. 2 pl.* 30, 10; 41, 23;
spuseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 36, 22;
voiu spune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 61, 8;

spurcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entweihen" : „profaner" : (3x)
a spurca *verb infinitiv prezent* 56, 2;
să spurcă *verb indicativ prezent 3 sg.* 48, 11;
să spurce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 56, 6;

sta : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich befinden, sitzen, stehen" : „se trouver, rester, demeurer" : (24x)
ai stătut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 43, 24;
am stătut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 21, 8;
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 5, 29;
sta *verb indicativ imperfect 3 pl.* 6, 2;
staţi *verb imp. 2 pl.* 32, 11;
stau *verb indicativ prezent 3 pl.* 36, 11;
sta-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 49, 1;
stă *verb indicativ prezent 3 sg.* 21, 4; 59, 14;
stăi *verb imp. 2 sg.* 47, 12;
stătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 36, 2; 36, 13;
stătuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 21, 8;
stea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 44, 11; 47, 13;
stea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 44, 7; 50, 9;
stînd *verb gerunziu* 17, 5;
va sta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 12; 46, 10; 51, 14; 66, 22;
vor sta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 28, 13; 48, 13;

stáre : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Stellung, Lage" : „état, position" : (1x)
starea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 19;

stăpín, -ă : (1551-1553 ES) : s. m./f. : „1. Herr, Gebieter, 2. Gott" : „1. seigneur, 2. le Seigneur, Dieu" : (1x)
stăpînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 7;
stăpînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 16;
Stăpînul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 3, 1;

stăpîní : (1595-1596 DIR) : v. IV : „(be)herrschen" : „dominer, maîtriser" : (10x)
ai stăpînit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 63, 19;
a stăpîni *verb infinitiv prezent* 11, 10; 32, 5;
au stăpînit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 14, 2;
să stăpînească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 40, 23;
se vor stăpîni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 2;
vor stăpîni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 3, 3; 3, 11; 19, 4; 32, 1;

stăpîníre : (1678 CHEIA ÎNŢ. 143) : s. f. : „Herrschaft" : „règne, domaine" : (1x)
stăpînirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 7;

stăpînitór : (1654 NEAGOE 18) : s. m. : „1. Herrscher, 2. Gott" : „1. souverain, 2. Dieu" : (3x)
stăpînitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 40, 23;
Stăpînitoriul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* 1, 24; 10, 33;

stea : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stern" : „étoile" : (6x)
stêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 10; 34, 4; 47, 13; 47, 13;
stêlelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 14, 13; 45, 12;

steag : (c. 1573-1578 PS. SCH. 503) : s. n. : „Fahne" : „drapeau, enseigne" : (1x)
un steag *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 30, 17;

stejár : (1445 DERS / în top. *Stejerei*) : s. m. : „Eiche" : „chêne" : (1x)
stejari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 44, 14;

stépenă : (1577 CORESI, PS.) : s. f. : „Schwel" : „seuil" : (4x)
stepene *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 38, 8; 38, 8; 38, 8;
stepenilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 38, 8;

sterp : (1548 DERS) : adj./s. : „unfruchtbar" : „stérile, infécond" : (2x)
stearpă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 9;
stearpo *subst. comun fem. sg. voc. neart.* 54, 1;

stínge : (1551-1553 ES) : v. III : „auslöschen, vernichten" : „éteindre, anéantir" : (7x)
să stingă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 1, 31;
să va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 66, 24;
se va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 10;
sting *verb indicativ prezent 1 sg.* 43, 25;
stinge-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 10, 18;
stinseră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 43, 17;
va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 3;

stins : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „ausgelöscht, erloschen" : „éteint" : (1x)
stins *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 43, 17;

stîlp : (1480 DERS / în top. *Stîlpul* Scurtului) : s. m. : „Säule, Pfosten" : „pilier, meneau" : (2x)
stîlp *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 19, 19;
stîlpilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 57, 8;

stîlpáre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „grüner Zweig" : „branche verte" : (2x)
stîlpările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 17, 6; 55, 12;

stîlpíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 533/[2]) : s. f. : „Stamm" : „tronc" : (1x)
stîlpirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 6, 13;

stîng : (1426 DERS / în antr. *Stîngaci*) : adj./s. : „link" : „gauche" : (3x)
stînga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 20; 30, 21; 54, 3;

stîrc : (1487 DERS / în top. *Stîrceştii*) : s. m. : „Ibis" : „ibis" : (1x)
stîrci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 34, 11;

stráchină : (1640 MURNU GR.) : s. f. : „irdenes Gefäß" : „vase en terre cuite" : (1x)
strachină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 14;

strájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wache" : „garde" : (2x)
straja *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 21, 8;
străjile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 41, 9;

strájnic : (1570 CORESI, LIT.) : s. m. : „Wächter" : „gardien" : (1x)
strajnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 21, 6;

străín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. m. : „fremd, Fremder" : „étranger" : (16x)
a celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 2, 6;
cei streini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 7;
cei striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 14, 29; 14, 31; 60, 10;
cel striin *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 56, 3;
celor streini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 11, 14;
celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 56, 6;
streine *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 1, 7;
streini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 62, 8;
striin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 18, 2;
striin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 43, 12;
striină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 21;
striini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 2, 6;
striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 61, 5; 66, 18;

străináˆ : (1581 CORESI, EV. 3) : v. I : „sich entfremden" : „s'éloigner : (1x)
streinară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 1, 4;

străjér : (1592 BGL) : s. m. : „Wächter" : „gardien" : (1x)
strejari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 62, 6;

strălucí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „(er)strahlen" : „rayonner" : (1x)
străluci-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 4;

strălucíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 116) : s. f. : „Glanz" : „éclat" : (1x)
strălucirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 60, 3;

strămutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „versetzen" : „déplacer" : (1x)
te vei strămuta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 49, 19;

streín → străin

streináˆ → străinaˆ

stricá : (1551-1553 ES) : v. I : „zerschlagen, zerbrechen" : „briser, casser" : (10x)
a strica *verb infinitiv prezent* 54, 16;
să strice *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 13, 5;
să strice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 23, 9; 32, 7; 65, 7;
să va strica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 27;
se va strica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 3;
strică *verb imp. 2 sg.* 36, 10;
strică *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 24, 4;
strică *verb indicativ prezent 3 sg.* 24, 1;

stricáre : (c. 1564 CORESI, CAZ. 43) : s. f. : „Beschädigung" : „destruction, endommagement" : (2x)
stricare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 3; 51, 14;

stricát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „zerschlagen, zerbrochen" : „cassé, brisé" : (1x)
stricate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 59, 8;

strigá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen, schreien" : „crier, appeler" : (42x)
a strigarea *verb infinitiv prezent* 65, 24;
au strigat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 26, 17;
striga *verb indicativ imperfect 3 pl.* 6, 3;
striga *verb indicativ imperfect 3 sg.* 6, 4; 40, 3;
strigaţi *verb imp. 2 pl.* 12, 4; 44, 23;
striga-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 27, 5; 42, 11;
strigă *verb imp. 2 sg.* 40, 6; 54, 1; 58, 1;
strigă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 15, 4; 36, 13;
strigă *verb indicativ prezent 3 pl.* 8, 19; 15, 5; 22, 2; 29, 4;
strigă *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 7; 15, 4; 15, 5; 63, 1;
strige *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 14, 31; 49, 13; 52, 9;
va striga *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 30; 5, 30; 31, 4; 31, 4;

42, 2; 42, 13; 44, 5; 44, 5; 46, 7;
vei striga *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 57, 13; 58, 9;
veţi striga *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 14;
voiu striga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 40, 6;
vor striga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 20; 24, 14; 34, 14; 65, 25;

strigáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Hochruf, 2. Nachricht" : „1. clameur, rumeur, 2. savoir" : (6x)
strigare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 7; 58, 4; 65, 19;
strigarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 15, 8;
strigării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 30, 19; 66, 6;

striín → străin

strimt → strîmt

strîmb : (1428 BGL / în top. *Strîmbii*) : adj./s. : „falsch, unehrlich, ungerecht" : „faux, mensonger, injuste" : (7x)
cei strîmbi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 29, 21; 54, 14; 57, 20;
cêle strîmbe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 42, 16;
cel strîmb *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 27, 1;
strîmbe *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 32, 7; 59, 13;

strîmbătáte : (1480 BGL / în top. *Strîmbătaţi*) : s. f. : „Unrecht, Unbill" : „tort, injustice" : (14x)
strîmbătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 3; 49, 24; 59, 3; 60, 18; 61, 8; 65, 25;
strîmbătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 33, 15;
strîmbătăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 9, 17; 56, 2; 59, 13;
strîmbătăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 57, 1; 58, 6;
strîmbătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 43, 24; 59, 12;

strîmt : (1486 DERS / în top. *Strimtul*) : adj. : „eng" : „serré" : (2x)
strimtă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 22;
strîmt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 49, 20;

strînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sammeln" : „amasser" : (1x)
au strîns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 39, 6;

strînsoáre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Belagerung" : „siège" : (2x)
strînsoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 8, 22; 30, 6;

struguráş : (c. 1683-1686 MS. 45, 541/[1]) : s. m. : „kleine Weintraube" : „petit raisin" : (1x)
struguraşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 18, 5;

strúgure : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Weintraube" : „raisin" : (3x)
strugur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 65, 7;
struguri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 2; 5, 4;

strunciníre → zdruncinare

sub : (1463 DERS) : prep. : „unter" : „sous, au-dessous de" : (6x)
sup *prep.* 3, 5;
supt *prep.* 49, 2; 51, 16; 57, 5; 58, 3; 58, 5;

subţíre : (1544 BGL / în top. *Supţireni*) : adj. : „dünn" : „léger" : (1x)
supţire *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 30, 14;

sudálmă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Fluch, Schmähwort, Affront" : „juron, injure, offense" : (2x)
sudalma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 13, 11; 23, 7;

suduí : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : v. IV : „verfluchten, beschimpfen" : „injurier, invectiver" : (2x)
a sudui *verb infinitiv prezent* 23, 12;
suduind *verb gerunziu* 13, 3;

suferí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „ertragen, aushalten, leiden" : „endurer, supporter, souffrir" : (5x)
ai suferit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 63, 15;
au suferit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 53, 12;
sufăr *verb indicativ prezent 1 sg.* 1, 14; 46, 4;
suferit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 64, 12;

suflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „blasen" : „souffler" : (2x)
suflă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 40, 24;
suflînd *verb gerunziu* 54, 16;

sufláre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Wesen" : „être" : (1x)
suflarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 57, 16;

súflet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Seele, Wesen, 2. Atem" : „1. âme, être, 2. souffle" : (43x)
suflet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 10, 18; 25, 5; 54, 6; 56, 11; 57, 15;
sufletele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 1, 16; 19, 10; 32, 6; 32, 6; 58, 3;
sufletul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 14; 5, 14; 7, 2; 7, 2; 7, 4; 10, 7; 13, 7; 15, 4; 21, 4; 24, 7; 26, 8; 29, 8; 33, 18; 38, 17; 42, 1; 44, 19; 44, 20; 47, 14; 49, 7; 53, 10; 53, 12; 55, 3; 55, 3; 58, 5; 58, 10; 58, 10; 58, 11; 61, 10; 66, 3;
sufletului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 3, 8; 38, 15; 51, 23; 53, 11;

súge : (1551-1553 ES) : v. III : „(aus-, ein)saugen" : „téter, absorber" : (3x)
să sugeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 66, 11;
sugînd *verb gerunziu* 66, 11;
vei suge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 60, 16;

suí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hinaufgehen, hinaufsteigen" : „monter" : (32x)
ai suit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 7;
au suit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 11;
m-am suit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 24;
mă voiu sui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 13; 38, 22;
ne-am suit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 36, 10;
ne vom sui *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 30, 16;
s-au suit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 8; 37, 29;
să ne suim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 2, 3;
să sui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 36, 1; 37, 1; 37, 14; 38, 8;
să va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 34, 10; 55, 13; 55, 13;
să vor sui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 15, 5;
se va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 6; 5, 24; 8, 7; 11, 1; 32, 13; 34, 3;

se vor sui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 35, 9;
suie-te *verb imp. 2 sg.* 36, 10; 40, 9;
sui-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 14;
sui-ne-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 7, 6;
va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 58, 14;
v-aţi suit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 22, 1;
vă veţi sui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 15, 2;

suíre : (1570 CORESI, LIT.) : „Anhöhe" : „montée, colline" : (1x)
suirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 15, 5;

suná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „läuten" : „sonner" : (2x)
sună *verb indicativ prezent 3 sg.* 51, 15;
va suna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 11;

súnet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Widerhall" : „bruit" : (1x)
sunet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 13, 21;

sup → sub

supt → sub

supţíre → subţire

supúne : (1559-1560 BRATU) : v. III : „(sich) unterwerfen" : „(se) soumettre" : (1x)
v-aţi supus *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 30, 12;

supúnere : (1649 MARD.) : s. f. : „Unterwürfigkeit" : „soumission, prosternation" : (1x)
supunere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 66, 1;

surd : (c. 1348 DLRV / în antr. *Surdul*) : adj./s. : „taub" : „sourd" : (6x)
cei surzi *subst. comun masc. pl. voc. art.* 42, 18;
surde *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 43, 8;
surzi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nm./ac. neart.* 42, 19; 44, 11;
surzii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 29, 18;
surzilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 35, 5;

surpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verderben, zugrunde richten, umstürzen, vernichten" : „écrouler, faire tomber, détruire" : (9x)
au surpat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 22, 10;
au surpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 17;
să surpe *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 2, 19;
se vor surpa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 28, 13;
surpată fiind *verb gerunziu* 1, 7;
surpă *verb indicativ prezent 3 sg.* 38, 12;
te-ai surpat *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 49, 17;
va surpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 22, 17;
vei surpa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 26, 5;

surpáre : (1665-1672 MS. 4389, 138/2) : s. f. : „Zusammensturz, Vernichtung" : „écroulement, effondrement" : (3x)
surpare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 6;
surparea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 4; 28, 12;

surpát : (1581 CORESI, EV. 176) : adj./s. : „verdorben" : „écroulé" : (2x)
cei surpaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 58, 6;
cêle surpate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 49, 19;

sus : (1521 NEACŞU) : adv. : „oben, oberhalb, hinauf, herauf" : „haut, sur, au-dessus de, en haut" : (8x)
sus *adv. de loc* 5, 30; 6, 4; 7, 3; 8, 21; 34, 10; 36, 2; 37, 31;
mai sus *adv. de loc* 2, 2;

suspín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Seufzer" : „soupir" : (2x)
suspinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 35, 10; 51, 11;

suspiná : (1551-1553 ES) : v. I : „(auf)seufzen" : „soupirer" : (7x)
suspinaţi *verb imp. 2 pl.* 46, 8;
suspina-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 7; 59, 11;
vei suspina *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 15;
voiu suspina *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 21, 2;
vor suspina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 19, 8; 19, 8;

Ş

şanţ : (c. 1640 URECHE[2] 191) : s. n. : „Graben" : „fossé, tranchée" : (3x)
şanţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 3;
şanţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 31, 9; 37, 33;

şápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „sieben" : „sept" : (1x)
şapte *num. card. fem. nom./ac.* 4, 1;

şárpe : (1501 DERS / în antr. *Şarpe*) : s. m. : „Schlange" : „serpent" : (5x)
şarpele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 27, 1; 27, 1; 65, 25;
şarpelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 14, 29;
şerpi *subst. comun masc. pl. neart.* 14, 29;

şchiop : (1551-1553 ES) : adj./s. : „lahm" : „boiteux" : (2x)
cel şchiop *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 35, 6;
şchiopi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 33, 23;

şedeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. sitzen, (sich) setzen, 2. bleiben, wohnen" : „1. être assis, s'assoir, 2. rester, vivre" : (16x)
şade *verb indicativ prezent 3 sg.* 19, 1;
şăd *verb indicativ prezent 3 pl.* 9, 9; 36, 12; 42, 7;
şăzi *verb imp. 2 sg.* 47, 5; 52, 2;
şăzi *verb indicativ prezent 2 sg.* 47, 8;
şăzînd *verb gerunziu* 6, 1; 8, 14; 30, 8;
şedea-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 14, 13;
şezi *verb imp. 2 sg.* 47, 1; 47, 1;
şezi *verb indicativ prezent 2 sg.* 37, 16;
va şădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 5;
voiu şădea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 47, 8;

şenţuí : (c. 1640 URECHE 228) : v. IV : „ein Graben ausheben" : „creuser un fossé" : (1x)
am şenţuit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 2;

şes : (c. 1504 DERS / în top. *Şasa*) : s. n. : „Ebene" : „plaine" : (1x)
şăs *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 13, 2;

şi : (1521 NEACŞU) : conj./adv. : 1. „und, 2. sowohl ... als auch, 3. auch" : „1. et, 2. et ... et, 3. aussi" : (2747x)
ş- *conjuncţie coord.* 26, 18;
şi *adv.* 15, 2; 16, 2; 66, 8;

şi *conjuncţie coord.* 2743x;

şoárece : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : s. m. : „Maus" : „souris" : (1x)
şoarecile *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 66, 17;

ştérge : (1551-1553 ES) : v. III : „abwischen" : „essuyer, effacer" : (1x)
am şters *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 44, 22;

şti : (1521 NEACŞU) : v. IV : „wissen" : „savoir, connaître" : (26x)
ai ştiut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 45, 5; 48, 8;
am ştiut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 15;
au ştiut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 42, 16; 42, 16; 55, 5;
au ştiut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 63, 16;
neştiind *verb gerunziu* 56, 11; 56, 11;
să ştie *verb indicativ prezent 3 pl.* 41, 20;
să ştim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 41, 26;
ştie *verb indicativ prezent 3 sg.* 29, 11; 29, 12;
ştiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* 5, 13; 26, 11; 33, 19;
ştiind *verb gerunziu* 53, 3;
ştim *verb indicativ prezent 1 pl.* 26, 13;
ştiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 51, 7;
ştiu *verb indicativ prezent 3 pl.* 55, 5; 59, 8; 59, 8;
ştiu *verb indicativ prezent 1 sg.* 29, 12; 37, 28; 48, 7; 66, 18;

ştiínţă : (1563 CORESI, PRAXIU 41) : s. f. : „Kenntnis" : „connaissance" : (1x)
ştiinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 6;

ştiubéi : (1448 DRHA I, 402 / în top. *Ştiubeieşti*) : s. n. : „Wasserleitung" : „aqueduc" : (1x)
ştiubêiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 36, 2;

ştiutór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kenner" : „connaisseur" : (1x)
ştiutori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 5, 21;

şuierá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 860/[1]) : v. I : „pfeifen, zischen" : „siffler" : (2x)
şuiera-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 18;
va şuiera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 26;

T

tábără : (1581-1582 PO) : s. f. : „(Feld)Lager" : „camp" : (3x)
tabăra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 8; 37, 36;
tabără *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 21, 8;

táină : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geheimnis" : „secret" : (1x)
taină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 15;

táre : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./s. : „stark, groß, sehr" : „fort, grand, très" : (23x)
cea tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 8, 7; 8, 11; 27, 1;
ceii tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 2, 21;
cêle tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* 36, 1;
celor tari *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 21, 16; 53, 12;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 28; 17, 5; 26, 1; 27, 3; 28, 2; 33, 16; 43, 16; 43, 17; 50, 8;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 6;
tare *adv. de mod poz.* 57, 1;
tare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 17, 3;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 25, 2; 26, 5; 37, 26;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* 30, 13;

tátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Vater" : „père" : (10x)
tată *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 8, 4;
tatăl *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 17, 11;
tatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 51, 2;
tătîne *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* 14, 21; 22, 23; 22, 24; 38, 5; 38, 8; 58, 14;
tătîni *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* 3, 5;

táur : (1475 DERS / în antr. Neag *Taurul*) : s. m. : „Stier" : „taureau" : (5x)
tauri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 11;
taurii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 5, 17; 30, 24; 34, 7;
taurul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6;

tăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schweigen" : „garder le silence" : (8x)
ai tăcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 64, 12;
au tăcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 36, 21;
taci *verb imp. 2 sg.* 32, 5;
tăcut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 42, 14;
voiu tăcea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 14; 62, 1; 65, 6;
vor tăcea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 62, 6;

tăciúne : (1591 BGL / în antr. *Tăciune*) : s. n. : „verkohltes Stückholz, Brandscheit" : „charbon" : (1x)
ale tăciunelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 7, 4;

tăiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (ab)schneiden, (ab)hauen, 2. niedermetzeln" : „1. couper, 2. massacrer" : (10x)
am tăiat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 37, 24;
au tăiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 14;
să taie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 38, 12;
să tăiem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 9, 10;
se va tăia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 5, 6;
taie *verb indicativ prezent 3 sg.* 10, 15; 14, 8;
va tăia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 18, 5;
vă tăiaţi *verb imp. 2 pl.* 32, 12;
vor tăia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 4;

tăiát : (1563 CORESI, PRAXIU 260) : adj. : „geschnitten" : „coupé" : (3x)
tăiate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. gen./dat. neart.* 27, 9;
tăiate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 15, 2;
tăiaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 27, 9;

tămîiá : (1668-1670 HERODOT) : v. I : „weihräuchern" : „encenser" : (2x)
au tămîiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 65, 6;
tămîiază *verb indicativ prezent 3 pl.* 65, 3;

tămíie : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Weihrauch" : „encens" : (4x)
tămîie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 13; 43, 24; 60, 6; 66, 3;

tămîietúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/[1]) : s. f. : „Weihrauch, Weihräuchern" : „encensement" : (1x)
a tămîieturilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 39, 2;

tăríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Stärke, 2. Feste" : „1. force, 2. forteresse" : (8x)
tărie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 22;
tării *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 37, 26;
tăriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 22, 21; 23, 14; 40, 26; 61, 6;
tăriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 22, 10; 34, 13;

tău, ta : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „dein" : „ton" : (336x)
ale tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. pl.* 51, 23;
al tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* 26, 17;
a ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. sg.* 63, 15; 63, 18;
ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. sg.* 8, 13; 9, 3; 10, 16; 10, 16; 12, 1; 14, 3; 14, 3; 14, 11; 14, 11; 14, 11; 14, 30; 14, 30; 16, 6; 22, 18; 22, 19; 22, 21; 23, 11; 26, 16; 26, 17; 26, 20; 26, 20; 29, 3; 33, 3; 37, 17; 37, 28; 37, 28; 37, 28; 37, 29; 37, 29; 38, 1; 38, 3; 38, 3; 38, 5; 38, 5; 38, 18; 38, 19; 39, 4; 39, 6; 41, 11; 41, 13; 43, 3; 43, 5; 44, 3; 45, 2; 45, 14; 47, 2; 47, 3; 47, 6; 47, 7; 47, 9; 47, 9; 47, 10; 47, 10; 47, 11; 47, 11; 47, 12; 47, 13; 48, 4; 48, 5; 48, 14; 48, 18; 48, 18; 48, 19; 49, 2; 49, 21; 49, 25; 51, 22; 52, 1; 52, 1; 52, 7; 52, 14; 52, 14; 54, 3; 54, 9; 54, 11; 54, 12; 57, 9; 57, 11; 57, 12; 58, 6; 58, 7; 58, 7; 58, 8; 58, 8; 58, 8; 58, 10; 58, 13; 59, 12; 59, 21; 59, 21; 60, 1; 60, 2; 60, 3; 60, 3; 60, 19; 60, 19; 62, 2; 62, 2; 63, 15; 63, 15; 63, 15; 63, 17; 63, 18; 64, 2; 64, 7;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. pl.* 43, 24; 64, 8;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. sg.* 8, 8; 22, 19; 22, 21; 25, 12; 26, 18; 30, 19; 30, 26; 33, 3; 43, 23; 47, 10; 54, 4; 57, 8; 58, 7; 59, 21; 60, 20; 63, 15; 63, 17;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. pl.* 3, 23; 6, 7; 6, 7; 16, 10; 17, 9; 22, 7; 22, 7; 26, 9; 30, 21; 32, 5; 33, 23; 36, 11; 37, 29; 38, 5; 43, 23; 43, 23; 43, 24; 43, 25; 43, 26; 44, 22; 47, 3; 47, 12; 47, 12; 49, 19; 49, 20; 49, 22; 54, 2; 54, 12; 54, 12; 55, 11; 57, 7; 57, 10; 58, 8; 58, 12; 58, 13; 60, 4; 60, 11; 60, 18; 61, 5; 62, 8; 63, 2; 63, 2; 63, 15; 64, 4; 64, 5;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. pl.* 49, 23; 54, 2;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. pl.* 6, 7; 20, 2; 28, 25; 29, 4; 29, 4; 43, 24; 43, 25; 44, 22; 44, 27; 47, 13; 49, 16; 54, 10; 54, 11; 57, 9; 57, 12; 58, 11; 58, 11; 58, 12; 60, 10; 60, 18; 60, 18; 62, 6;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. pl.* 47, 9; 62, 8;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* 1, 22; 1, 23; 1, 26; 1, 26; 13, 18; 14, 21; 16, 9; 17, 11; 19, 12; 20, 2; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 30, 20; 33, 20; 37, 17; 37, 23; 39, 6; 39, 7; 41, 11; 44, 3; 49, 18; 49, 20; 49, 22; 51, 18; 51, 18; 51, 20; 54, 2; 54, 13; 54, 13; 54, 17; 60, 4; 60, 4; 60, 4; 60, 9; 60, 17; 60, 17; 62, 5; 63, 17;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. sg.* 7, 17; 22, 18; 28, 26; 29, 3; 29, 3; 38, 5; 38, 8; 58, 13; 58, 14; 62, 3; 64, 10;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* 3, 24; 7, 3; 7, 11; 10, 27; 14, 11; 17, 10; 20, 2; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 10; 41, 10; 41, 13; 41, 14; 43, 3; 45, 3; 48, 17; 49, 18; 51, 15; 54, 6; 55, 5; 56, 12; 57, 6; 58, 11; 66, 9;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. sg.* 30, 23; 30, 23; 48, 19; 51, 9; 51, 23; 52, 2; 52, 14; 54, 2;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. sg.* 4, 1; 7, 4; 7, 17; 10, 30; 14, 13; 16, 4; 16, 9; 17, 10; 20, 2; 22, 17; 22, 18; 22, 21; 23, 10; 25, 1; 26, 8; 26, 11; 26, 13; 29, 4; 29, 4; 33, 23; 37, 23; 37, 29; 40, 9; 41, 13; 43, 1; 43, 4; 45, 3; 45, 4; 48, 4; 48, 19; 51, 16; 57, 7; 57, 13; 58, 1; 58, 5; 58, 10; 58, 10; 58, 11; 58, 13; 58, 13; 60, 18; 60, 21; 62, 2; 62, 4; 62, 4; 62, 4; 62, 8; 62, 8; 63, 12; 63, 14; 63, 16; 63, 19; 64, 7; 64, 9;

teasc : (1551-1553 ES) : s. n. : „Kelter" : „pressoir" : (3x)
teasc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 2;
teascuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 16, 10;
un teasc *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 63, 2;

téme : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „Angst haben, sich fürchten" : „craindre" : (29x)
mă voiu tême *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 12, 2;
nu vă têmereţi *verb imp. 2 pl.* 35, 4; 40, 9;
să ne têmem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 63, 17;
să tem *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 14;
să tême *verb indicativ prezent 3 sg.* 50, 10;
să te temi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 37, 6;
să vă têmeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 8, 12;
să vor tême *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 59, 19;
se vor tême *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 7;
te-ai temut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 11; 57, 11;
tême-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 29, 23;
temi *verb indicativ prezent 2 sg.* 7, 16;
temîndu-se *verb gerunziu* 60, 14;
te tême *verb imp. 2 sg.* 7, 4; 10, 24; 41, 10; 41, 13; 41, 14; 43, 1; 43, 5; 44, 2; 54, 4;
te temeai *verb indicativ imperfect 2 sg.* 51, 13;
te vei tême *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 54, 14;
vă têmeţi *verb imp. 2 pl.* 13, 2; 51, 7;
vă têmeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 33, 7;

teméi : (1551-1553 ES) : s. n. : „Gründung, Grund" : „fondement, base" : (10x)
temêiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 14, 15; 24, 18; 25, 2; 28, 16; 28, 16; 40, 21; 44, 23; 58, 12;
temêile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 54, 11;
temeiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 13, 5;

temelíe : (1520 DERS) : s. f. : „Fundament" : „fondation, fondement" : (1x)
temeliile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 13, 13;

témniţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gefängnis" : „prison" : (1x)
temniţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 42, 7;

terevínth : (c. 1665-1672 MS. 4389, 224/[1]) : s. m. : „Terebinthe" : „térébinthe" : (2x)
tereventhul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 6, 13;
un terevith *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 1, 30;

teslár : (1616 BGL) : s. m. : „Tischler, Bautischler" : „menuisier, ébéniste" : (6x)
teslari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 3, 2;
teslariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 41, 7;
teslariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 40, 18; 40, 20; 44, 12; 44, 13;

téslă : (c. 1580-1619 COD. ST.) : s. f. : „Dechsel, Texel" : „herminette" : (1x)
tesla *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 44, 12;

ticălós : (1581 CORESI, EV. 382) : adj : „1. untertänig, 2. erbärmlicher Mensch" : „humble" : (1x)
ticălosul *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 6, 5;

timpuríu : (1559-1560 BRATU) : adv. : „frühzeitig" : „de bonne heure" : (1x)
timpuriu *adv. de timp* 58, 8;

tínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ton" : „boue, fange" : (3x)
tina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 4, 4;
tină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 23; 64, 8;

tineréţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jugend" : „jeunesse" : (3x)
tinerêţe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 15;
tinerêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 47, 12;
tinerêţe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 54, 6;

tísă : (1563 DERS², 145) : s. f. : „Eibe" : „if commun" : (1x)
tisă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 41, 19;

tîmpináre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Empfang, Entgegenkommen" : „réception, bienveillance" : (2x)
timpinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 3; 21, 14;

tîmpínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Pauke" : „timbale" : (3x)
tîmpene *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 5, 12; 30, 32;
tîmpenilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 24, 8;

tînăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. jung, 2. Jüngling" : „1./2. jeune" : (9x)
cei mai tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 40, 30;
cel tînăr *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 65, 20;
tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 3, 3; 23, 4; 20, 4;
tinerii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 9, 17; 31, 8; 40, 30;
tinerilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 13, 18;
tînăr *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 62, 5;
tînără *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 7;

tînguí : (a. 1550 GCR I, 3) : v. IV : „jammern, wehklagen" : „(se) plaindre, (se) lamenter" : (2x)
să va tîngui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 8, 22;
vă tînguiţi *verb imp. 2 pl.* 15, 2;

tînguíre : (c. 1550 HC² II, 328) : s.f. : „Wehklage" : „lamentation" : (1x)
tînguire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 12;

tîrî : (c. 1573-1578 PS. SCH. 219) : v. IV : „kriechen" : „ramper" : (4x)
tîrăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 18;
tîrînd *verb gerunziu* 3, 15; 28, 2;
tîrîndu-se *verb gerunziu* 30, 28;

tîrzíu : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : adv. : „spät" : „tard" : (1x)
tîrziu *adv.* 5, 11;

tócmai : (1551-1553 ES) : adv. : „getreulich" : „identiquement" : (1x)
tocma *adv.* 51, 23;

tocmeálă : (1453 DERS) : s. f. : „Plan, Weise" : „plan, moyen" : (3x)
tocmală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 23, 18;
tocmêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 28, 15; 30, 1;

tocmí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vereinbaren, 2. schaffen" : „1. convenir, 2. créer" : (7x)
am tocmit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 43, 7; 45, 7; 45, 9;
au tocmit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 41, 4;
mă tocmesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 13, 3;
să tocmi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 7, 2;
tocmi-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 12, 2;

tocmíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Bildung" : „constitution" : (1x)
tocmirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 18;

toiág : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stab" : „bâton" : (8x)
toiag *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 11, 1; 28, 27;
toiagul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 9, 4; 9, 4; 10, 5; 10, 15; 10, 24; 36, 6;

tólbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tasche, Sack" : „carquois, sacoche" : (2x)
tulba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 49, 2;
tulbe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 22, 6;

topí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verzehren, schmelzen" : „dissoudre, fondre" : (7x)
să topêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 64, 2;
să va topi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 10;
se va topi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 22;
se vor topi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 4; 64, 1;
topind *verb gerunziu* 40, 19;
va topi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 44, 10;

topitúră : (1682 DOS. VS., mart. 41ᵛ) : s. f. : „Schmelze, Schmelzegut" : „fonte" : (1x)
topiturilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 42, 17;

tot : (1521 NEACŞU) : adj./adv./pron. : „ganz, alles" : „tout, entier" : (286x)
toată *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* 1, 5; 2, 16; 4, 6; 7, 19; 8, 7; 9, 5; 9, 12; 9, 17; 10, 14; 10, 23; 13, 5; 13, 7; 13, 10; 13, 11; 14, 17; 14, 26; 16, 14; 19, 6; 19, 7; 21, 8; 21, 8; 22, 25; 23, 9; 23, 18; 24, 1; 24, 10; 24, 11; 25, 4; 25, 8; 25, 8; 26, 14; 28, 24; 32, 13; 32, 20; 37, 16; 37, 18; 37, 20; 37, 25; 39, 2; 40, 4; 40, 4; 40, 7; 42, 15; 44, 4; 45, 9; 45, 23; 45, 25; 46, 3; 49, 11; 49, 11; 51, 20; 57, 16; 58, 6; 58, 6; 62, 6; 62, 6; 64, 6; 65, 2;
toate *adj. pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* 2, 2; 2, 18; 5, 25; 9, 12; 9, 17; 9, 21; 10, 4; 10, 10; 14, 12; 14, 26; 18, 6; 19, 14; 23, 17; 24, 13; 25, 6; 25, 7; 25, 7; 27, 9; 34, 2; 34, 4; 34, 4; 38, 20; 39, 2; 40, 4; 40, 15; 40, 17; 40, 26; 41, 20; 43, 9; 44, 28; 45, 7; 45, 13; 49, 9; 49, 9; 51, 3; 51, 13; 52, 10; 56, 7; 60, 7; 63, 3; 63, 9; 64, 11; 64, 12; 65, 5; 66, 2; 66, 2; 66, 18; 66, 20;
toate *adj. pron. nehot. fem. pl. voc.* 56, 9; 56, 9;
toate *adj. pron. nehot. neutru pl. nom./ac.* 4, 5; 9, 18; 15, 2; 26, 15; 29, 11; 37, 17; 37, 36; 38, 13; 40, 16; 44, 23; 55, 12; 65, 4;
toate *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* 10, 12; 16, 9; 26, 12; 27, 5; 39, 2; 39, 4; 39, 6; 44, 24; 46, 10; 48, 6; 63, 7;
tot *adv.* 18, 3;
tot *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 2, 12; 2, 12; 2, 13; 2, 13; 2, 17; 7, 22; 7, 25; 8, 12; 19, 7; 19, 17; 22, 24; 23, 9; 26, 10; 30, 25; 45, 23; 61, 9;
tot *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* 1, 5; 2, 14; 2, 15; 2, 15;

2, 16; 4, 5; 6, 3; 7, 19; 7, 23; 7, 24; 8, 7; 9, 9; 9, 19; 11, 9; 12, 5; 13, 7; 14, 7; 15, 2; 19, 7; 22, 24; 25, 8; 28, 22; 30, 25; 37, 11; 40, 5; 40, 7; 40, 12; 46, 10; 49, 26; 54, 5; 54, 17; 54, 17; 60, 21; 63, 9; 66, 16; 66, 16; 66, 23; 66, 24;
tot *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 1, 7; 1, 11; 1, 31; 5, 5; 14, 2; 16, 4; 16, 8; 24, 1; 26, 21; 27, 9; 28, 18; 28, 28; 29, 20; 30, 30; 33, 12; 33, 12; 40, 16; 41, 25; 43, 2; 46, 4; 47, 14; 48, 9; 48, 19; 56, 7; 61, 6; 63, 3;
toţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* 1, 25; 1, 25; 4, 3; 14, 9; 14, 9; 14, 18; 14, 29; 14, 31; 19, 8; 19, 10; 21, 9; 22, 3; 24, 7; 26, 18; 27, 5; 29, 7; 29, 7; 29, 21; 36, 6; 36, 20; 41, 11; 41, 11; 44, 11; 45, 16; 45, 24; 50, 11; 51, 18; 51, 18; 53, 3; 54, 13; 56, 6; 56, 10; 57, 13; 60, 4; 60, 4; 61, 2; 62, 2; 64, 6; 64, 9; 66, 10;
toţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* 7, 19; 9, 17; 14, 10; 15, 3; 16, 7; 18, 7; 22, 1; 31, 3; 40, 26; 43, 7; 43, 14; 44, 9; 44, 11; 44, 11; 47, 14; 48, 14; 49, 18; 49, 18; 50, 9; 53, 6; 54, 17; 56, 10; 56, 11; 58, 3; 60, 6; 64, 8; 65, 7; 65, 11; 66, 10;
tuturor *adj. pron. nehot. fem. pl. dat./gen.* 29, 7; 29, 8; 45, 12; 52, 10; 61, 11;

trâge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. ziehen, wegnehmen, 2. gelten, werten" : „1. tirer, enlever, 2. valoir" : (2x)
se vor trage *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 1;
trage *verb indicativ prezent 3 sg.* 10, 15;

trăí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „leben" : „vivre" : (3x)
mă trăiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 38, 16;
va trăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 55, 3;
vei trăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 38, 1;

treábă : (c. 1564 CORESI, CAZ. 179) : s. f. : „Beschäftigung" : „travail, activité" : (1x)
treabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 9;

trebuí : (1478 DERS) : v. IV : „nötig sein" : „falloir" : (1x)
trebuie *verb indicativ prezent 3 sg.* 30, 29;

trecătoáre : (1573 DIR) : s. f. : „Über-, Durchgang" : „passage" : (1x)
trecătoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 51, 10;

tréce : (1521 NEACŞU) : v. III : „durchgehen" : „passer" : (26x)
a trêce *verb infinitiv prezent* 52, 1;
au trecut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 16, 8; 34, 16;
să treacă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 59, 15;
să treacă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 11, 15;
să trêcem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 51, 23;
să treci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 58, 7;
treacă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 21, 1;
trec *verb indicativ prezent 1 sg.* 57, 11;
trêce-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 41, 3;
treci *verb imp. 2 sg.* 47, 2;
trecînd *verb gerunziu* 23, 2;
va trêce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 28; 10, 29; 26, 20; 28, 15; 28, 17; 28, 19; 28, 19; 33, 21; 35, 8;
vei trêce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 43, 2; 43, 2;
vor trêce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 20; 45, 14; 45, 14;

trécere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 324) : s. f. : „Übergang, Durchgang" : „passage" : (1x)
trêcere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 11, 16;

trei : (1551-1553 ES) : num. card. : „drei" : „trois" : (1x)
trei *num. card. fem. nom./ac.* 5, 10;

treierá : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : v. I : „dreschen" : „égrener" : (2x)
trierînd *verb gerunziu* 41, 15;
vei triera *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 41, 15;

tréilea, **tréia** : (1551-1553 ES) : num. ord. : „dritte" : „troisième" : (2x)
al treilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* 19, 24; 37, 30;

tremurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erbeben, zittern" : „trembler" : (2x)
tremură *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 5;
tremură *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 2;

tréstie : (1439 SUCIU II, 204 / în top. *Tresztia*) : s. f. : „Rohr" : „roseau" : (5x)
trestie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 35, 7; 36, 6; 42, 3;
trestiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 19, 7;
trestiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 24;

trimís : (1551-1553 ES) : s. m. : „Gesandter, Bote" : „messager" : (1x)
cei trimişi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 16, 8;

trimíte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schicken" : „envoyer" : (28x)
ai trimis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 9;
am trimis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 50, 1;
au trimis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 9, 8; 36, 12; 37, 4; 37, 17; 48, 16;
au trimisu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 61, 1;
să trimise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 6; 20, 1; 37, 21;
se vor trimite *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 33, 7;
trimis-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 39, 1;
trimise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 36, 2; 37, 2; 37, 9;
trimite *verb imp. 2 sg.* 6, 8; 58, 6;
trimite *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 12; 18, 1;
trimite-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 16, 1; 43, 14;
va trimite *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 10, 16; 19, 20; 27, 8;
voiu trimite *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 6, 8; 10, 6; 66, 19;

trist : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „traurig" : „triste" : (1x)
trist *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 57, 17;

trîmbiţá : (1551-1553 ES) : v. I : „(aus-)posaunen, trompeten, schmettern" : „trompeter, sonner, sonner de la trompette" : (2x)
trîmbiţaţi *verb imp. 2 pl.* 44, 23;
vor trîmbiţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 27, 13;

trîmbiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Trompete" : „trompette" : (3x)
al trîmbiţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 18, 3;
o trîmbiţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 58, 1;
trîmbiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 13;

trîndăvíe : (c. 1683-1686 MS. 45, 489/[1]) : s. f. : „Faulheit" : „paresse" : (1x)
trîndăvie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 61, 3;

tróscot : (c. 1573-1578 PS. SCH. 312) : s. m. : „Gras" : „herbe" : (2x)
troscotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 9, 18; 37, 27;

trúdă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mühsal" : „peine" : (2x)
truda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 55, 2; 61, 8;

trudí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich anstrengen" : „peiner" : (1x)
vor trudi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 40, 30;

trudít : (1551-1553 ES) : adj. : „erschöpft, ermüdet, abgehetzt" : „fatigué, exténué" : (1x)
trudit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 43, 23;

trup : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Körper" : „corps" : (11x)
trup *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 50, 2;
trupul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 40, 5; 40, 7; 49, 26; 66, 16; 66, 23; 66, 24;
trupuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 10, 18; 31, 3;
trupurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 37, 36; 49, 26;

tu : (1521 NEACȘU) : pron. pers. : „du" : „tu, toi" : (332x)
te *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* 10, 24; 12, 1; 14, 3; 14, 9; 22, 18; 25, 1; 25, 3; 25, 3; 25, 4; 28, 26; 29, 5; 30, 19; 30, 19; 30, 20; 37, 10; 37, 22; 37, 22; 37, 29; 38, 19; 38, 20; 40, 26; 41, 9; 41, 9; 41, 9; 41, 10; 42, 6; 42, 6; 42, 6; 42, 6; 43, 1; 43, 1; 43, 2; 43, 2; 43, 4; 43, 4; 43, 5; 43, 23; 44, 2; 44, 21; 44, 22; 44, 24; 44, 26; 45, 4; 45, 4; 45, 5; 47, 4; 47, 13; 48, 10; 48, 14; 49, 7; 49, 8; 49, 8; 49, 19; 51, 3; 51, 12; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 16; 51, 18; 51, 18; 51, 19; 54, 5; 54, 7; 54, 7; 54, 8; 54, 8; 54, 16; 54, 16; 54, 16; 55, 5; 57, 13; 58, 8; 58, 14; 58, 14; 60, 6; 60, 10; 60, 10; 60, 14; 60, 15; 60, 16; 62, 2;
tine *pron. pers. 2 sg. ac. acc.* 1, 25; 1, 25; 3, 5; 7, 5; 7, 17; 10, 24; 10, 27; 14, 8; 14, 9; 14, 16; 14, 16; 15, 5; 16, 4; 22, 3; 26, 3; 26, 9; 26, 13; 26, 16; 26, 19; 30, 20; 30, 21; 33, 2; 37, 22; 38, 6; 38, 18; 38, 18; 38, 19; 39, 3; 41, 10; 41, 10; 41, 12; 41, 12; 41, 14; 41, 15; 42, 6; 43, 1; 43, 1; 43, 1; 43, 2; 43, 3; 43, 3; 43, 4; 43, 5; 43, 22; 43, 22; 44, 2; 44, 22; 44, 24; 45, 8; 45, 14; 45, 14; 45, 14; 45, 14; 45, 14; 47, 3; 47, 4; 47, 9; 47, 11; 47, 13; 48, 9; 48, 10; 48, 17; 49, 3; 49, 6; 49, 7; 49, 8; 49, 15; 49, 17; 49, 17; 49, 18; 49, 19; 49, 19; 49, 26; 49, 26; 51, 3; 51, 13; 51, 13; 51, 13; 51, 19; 51, 23; 51, 23; 52, 1; 52, 8; 54, 5; 54, 5; 54, 6; 54, 8; 54, 9; 54, 15; 54, 15; 54, 16; 54, 17; 54, 17; 55, 5; 55, 5; 55, 5; 55, 5; 57, 8; 57, 9; 57, 11; 58, 5; 58, 9; 58, 9; 58, 11; 59, 21; 60, 1; 60, 2; 60, 5; 60, 6; 60, 10; 60, 10; 60, 11; 60, 13; 60, 14; 60, 14; 60, 14; 60, 16; 60, 16; 62, 2; 62, 4; 62, 5; 62, 5; 63, 17; 64, 1; 64, 3; 64, 4; 64, 7;
tu *pron. pers. 2 sg. nom.* 7, 16; 10, 8; 14, 8; 14, 10; 14, 13; 14, 19; 14, 20; 16, 12; 17, 3; 27, 8; 29, 16; 37, 11; 37, 11; 37, 16; 37, 16; 37, 20; 37, 24; 38, 1; 41, 16; 43, 1; 43, 26; 43, 26; 44, 17; 44, 21; 45, 4; 45, 15; 47, 6; 47, 10; 48, 17; 49, 3; 49, 6; 51, 9; 51, 9; 51, 12; 51, 14; 51, 16; 52, 1; 57, 11; 58, 9; 60, 15; 62, 12; 63, 16; 64, 5; 64, 8;
tu *pron. pers. 2 sg. voc.* 7, 3; 41, 8; 44, 21; 63, 16;
ți *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* 22, 16; 23, 16; 30, 20; 41, 13; 48, 6; 57, 6; 60, 15; 60, 17; 60, 17; 60, 17; 60, 20;
ție *pron. pers. 2 sg. dat. acc.* 3, 6; 7, 11; 8, 1; 8, 14; 14, 10; 19, 12; 21, 6; 22, 1; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 23, 12; 23, 13; 23, 16; 30, 23; 30, 33; 37, 30; 38, 7; 38, 16; 41, 9; 41, 10; 41, 14; 45, 3; 45, 3; 45, 14; 45, 14; 47, 10; 47, 13; 47, 15; 47, 15; 48, 5; 48, 5; 48, 6; 48, 8; 48, 9; 48, 11; 48, 17; 49, 6; 49, 8; 49, 23; 49, 23; 49, 23; 51, 19; 52, 7; 54, 10; 54, 10; 54, 11; 54, 14; 57, 12; 58, 12; 60, 6; 60, 7; 60, 7; 60, 10; 60, 12; 60, 19; 60, 19; 60, 20; 60, 20; 62, 4; 62, 11; 63, 14;

túlbă → tolbă

tulburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufwühlen" : „troubler" : (11x)
s-au turburat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 41, 5;
să turbură *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 10, 31;
să turbure *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 30, 28;
să vă turburați *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 8, 12;
se va turbura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 3; 24, 19;
se vor turbura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 64, 2;
turbura-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 24, 14;
turbura-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 8;
turbură *verb indicativ prezent 3 sg.* 51, 15;
vă veți turbura *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 17, 12;

tulburáre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Trüben, Trübung, Störung" : „trouble, perturbation" : (3x)
turburare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 24, 19; 52, 12;
turburării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 22, 5;

tulburát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „aufgeregt, verstört, besorgt" : „troublé, effaré, agité" : (1x)
turburate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 14, 31;

túnde : (1559-1560 BRATU) : v. III : „schneiden, stutzen" : „(se) couper les cheveux" : (1x)
tunde *verb indicativ prezent 3 sg.* 53, 7;

túnet : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Donner" : „tonnerre" : (1x)
tunet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 6;

turburá → tulbura

turburáre → tulburare

turburát → tulburat

túrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herde" : „troupeau" : (8x)
o turmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 10;
turma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 40, 11;
turmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 10; 66, 3;
turme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 27, 10; 35, 7; 65, 9;
turmelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 17, 2;

turn : (1469 DERS / în top. *Turnul*) : s. n. : „Turm" : „tour" : (6x)
turn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 2;
turnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 15; 10, 9;
turnuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 9, 10; 29, 3; 30, 25;

turná : (1577 CORESI, PS.) : v. I : „(ein-, be)gießen" : „verser" : (2x)

au turnat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 19, 14;
vei turna *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 14;

turnáre : (c. 1667-1672 MS. 4389, 79/1) : s. f. : „Libation, Trankopfer" : „libation" : (2x)
turnare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 65, 10;
turnări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 57, 6;

Ţ

ţap : (1577 CORESI, PS.) : s. m. : „Ziegenbock" : „bouc" : (3x)
ţapi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 11; 34, 6; 34, 6;

ţară : (1515 DERS / în top. *Ţara* lui Oană) : s. f. : „Land" : „pays" : (24x)
o ţară *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 18, 3;
ţara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 7; 2, 6; 2, 7; 7, 18; 9, 1; 10, 9; 13, 14; 18, 3; 19, 17; 19, 19; 19, 20; 21, 14; 27, 13; 37, 7; 37, 12; 37, 18;
ţară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 22, 18; 28, 2; 36, 18;
ţării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 36, 10;
ţării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 7, 19; 8, 8; 18, 7;

ţărină : (1400 DERS) : s. f. : „Land, Feld" : „terre" : (9x)
a Ţarinei *subst. propriu fem. sg. gen./dat. art.* 7, 3;
ţarenă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 33, 12;
ţarenii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 43, 20;
ţarină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 8; 5, 8; 27, 4;
ţarinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 32, 12; 55, 12;
Ţarinii *subst. propriu fem. sg. gen./dat. art.* 36, 2;

ţărînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erde, Staub" : „terre, poussière" : (8x)
ţărîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 27, 9; 41, 15;
ţărîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 5, 24; 29, 5; 48, 19; 49, 23; 52, 2;
ţărînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 3, 25;

ţărúş : (1475 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Pflock" : „piquet" : (2x)
ţăruşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 33, 20; 54, 2;

ţélină : (1536 DERS) : s. f. : „Ödland" : „terrain défriché et pas encore labouré" : (4x)
ţêlenă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 6;
ţêlină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 7, 23; 7, 24; 7, 25;

ţése : (1581-1582 PO) : v. III : „weben" : „tisser" : (1x)
ţes *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 5;

ţesút : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 310) : adj. : „gewoben" : „tissé" : (1x)
ţăsut *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 22;

ţi → tu

ţíe → tu

ţíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „halten" : „tenir" : (11x)
am ţinut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 1;
să să ţie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 64, 7;
să ţin *verb indicativ prezent 3 pl.* 56, 6; 57, 13;
să ţine *verb indicativ prezent 3 sg.* 56, 2;
să vor ţinea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 56, 4;
ţine *verb indicativ prezent 3 sg.* 40, 22;
ţiu *verb indicativ prezent 1 sg.* 41, 13;
va ţinea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 32, 17;
voiu ţinea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 6;
vor ţinea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 52, 15;

ţínere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Enthaltung" : „abstention" : (1x)
ţinêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 14;

ţîţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mutterbrust" : „mamelle, sein" : (3x)
ţîţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 66, 11;
ţîţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 9;
ţîţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 32, 12;

U

ucíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „töten, umbringen" : „tuer" : (1x)
ucide *verb indicativ prezent 3 sg.* 66, 3;

ucídere : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Mord" : „meurtre" : (1x)
uciderі *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 59, 7;

ucigáş : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 189) : s. m. : „Mörder" : „assassin" : (1x)
ucigaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 1, 21;

ucís : (1581 CORESI, EV. 202) : s. m. : „Tote" : „tué" : (1x)
celor ucişi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 10, 4;

udá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „gießen" : „arroser" : (1x)
se vor uda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 34, 3;

uitá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vergessen" : „oublier" : (10x)
ai uitat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 51, 13;
aţi uitat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 65, 10;
au uitat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 49, 14;
uita *verb imp. 2 sg.* 44, 21;
uita-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 49, 15;
va uita *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 5; 49, 15;
vei uita *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 54, 4;
voiu uita *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 49, 15;
vor uita *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 65, 16;

uitát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „vergessen" : „oublié" : (1x)
uitată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* 23, 16;

úliţă : (1475 DERS / în top. *Uliţa*) : s. f. : „Gasse" : „rue(lle)" : (2x)
uleţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 15, 3;
uliţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 15, 2;

úmăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „Schulter, Achsel" : „épaule" : (11x)
umăr *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 46, 7; 49, 22; 60, 4; 66, 12;
umărul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 9, 6; 10, 27; 17, 12; 22, 22; 50, 7;
umerile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 10, 27; 14, 25;

umblá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(umher)gehen, laufen,

wandern" : „aller, marcher, parcourir" : (2x)
au îmblat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 59, 9;
va îmbla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 8, 7;

umbrár : (c. 1573-1578 PS. SCH. 157) : s. n. : „Schatten-, Schutzdach" : „auvent" : (1x)
umbrare *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 66, 20;

úmbră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schatten" : „ombre" : (6x)
îmbra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 9, 2;
umbra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 38, 8; 38, 8; 38, 8; 51, 16;
umbră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 4, 6;

umbrí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „beschatten" : „ombrager" : (1x)
va umbri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 4, 5;

umflát : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 117) : adj. : „aufgeblasen" : „gonflé" : (1x)
îmflată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6;

umilí : (1563 CORESI, PRAXIU 342) : v. I : „zerknirscht werden" : „(s') humilier" : (1x)
m-am umilit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 6, 5;

umilínţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 315) : s. f. : „Demut" : „humilité" : (1x)
omilinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 29, 10;

umilít : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 131) : adj. : „betrübt" : „affligé" : (1x)
umilită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 5;

úmple/-eá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „füllen, erfüllen" : „remplir" : (22x)
împlea-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 15, 9;
împlea-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 22, 7;
împlea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 11, 3;
împleţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 65, 10;
împlu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 33, 5;
s-au împlut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 2, 6; 11, 9; 34, 6;
să împle *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 8, 8;
să împlu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 2, 7; 2, 8; 2, 8; 21, 3; 22, 2;
să-şi împle *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 65, 20;
să umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 4; 40, 2;
să vor împlea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 60, 20;
se va umplea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 40, 4;
se vor împlea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 13, 21;
se vor umplea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 31, 4;
vor împlea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 21;

un, o : (1521 NEACȘU) : num./pron. : „ein" : „un" : (16x)
o *num. card. fem. nom./ac.* 9, 14;
un *num. card. masc. nom./ac.* 4, 1; 21, 16; 21, 16;
un *num. card. neutru nom./ac.* 5, 10;
una *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* 34, 16; 34, 16;
unuia *num. card. masc. sg. gen./dat.* 30, 17;
unul *num. card. masc. nom./ac.* 27, 12; 51, 2;
unul *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* 6, 2; 6, 3; 6, 6; 11, 9; 13, 8; 34, 14;

únde : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wo, wohin" : „où" : (40x)
unde *adv. pron. inter./relat.* 5, 10; 6, 11; 7, 23; 10, 3; 10, 9; 15, 2; 18, 7; 19, 12; 30, 15; 30, 17; 30, 32; 31, 4; 32, 15; 32, 20; 33, 18; 33, 18; 33, 18; 33, 23; 36, 19; 36, 19; 37, 13; 37, 13; 37, 13; 39, 3; 41, 24; 41, 24; 41, 28; 42, 4; 42, 22; 44, 11; 49, 21; 51, 13; 55, 10; 55, 11; 62, 1; 63, 11; 63, 11; 63, 15; 63, 15; 65, 6;

úndiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Angel" : „hameçon" : (1x)
undeţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 19, 8;

uneáltă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Gerät, Gerätschaften, Habe" : „outil, outillage, avoir" : (3x)
unêltele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 10, 28; 52, 11;
unêltelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 39, 2;

únge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be-, ein)schmieren, einreiben, salben" : „enduire de, huiler, oindre" : (2x)
au unsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 61, 1;
unge-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 25, 7;

unghi : (1462 DERS / în top. *Unghiul*) : s. n. : „Ecke, Winkel" : „coin, angle" : (1x)
unghiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 44, 13;

uns : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gesalbter" : „oint" : (1x)
unsului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 45, 1;

unsoáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Salbung" : „pommade" : (2x)
unsoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6; 61, 3;

unt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Butter" : beurre" : (3x)
unt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 7, 15; 7, 22; 7, 22;

untdelémn : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 289) : s. n. : „(Salbung) Öl" : „huile" : (1x)
untdelemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 1, 6;

urciór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 64) : s. n. : „Krug" : „vase" : (1x)
urcior *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 5, 10;

urdiná : (1559-1560 BRATU) : v. I : „häufig kommen, gehen" : „aller et venir de façon répétée" : (1x)
úrdină *verb indicativ prezent 3 pl.* 59, 8;

uréche : (1407 DERS / în antr. Petru *Ureaclea*) : s. f. : „Ohr" : „oreille" : (22x)
urêche *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 50, 5;
urêchea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 37, 17; 59, 1;
urechi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 1, 2; 28, 23; 42, 23; 44, 8;
urechile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 5, 9; 6, 10; 6, 10; 22, 14; 30, 21; 32, 3; 33, 15; 35, 5; 36, 11; 42, 20; 43, 8; 48, 8; 49, 20; 50, 6; 55, 3;

urgíe : (1543 DERS / în antr. *Urgie*) : s. f. : „1. Grimm, Zorn, 2. Heimsuchung" : „1. fureur, rage, courroux, 2. peine" : (18x)
al urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 10, 5;
a urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 37, 3;
urgie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 25; 13, 9; 30, 27; 30, 30; 58, 13;
urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 9, 19; 13, 13;
urgiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 7, 4; 10, 4; 10, 6; 10, 25; 26, 21; 30, 27; 34, 2; 42, 25; 59, 19;

urgisí : (1563 CORESI, PRAXIU 256) : v. IV : „1. in Zorn kommen,

2. entbrennen" : „1. persécuter, 2. enflammer, provoquer, mettre en colère" : (5x)
mă voiu urgisi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 28, 28; 57, 6; 57, 16;
te-ai urgisit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 12, 1;
te urgisi *verb imp. 2 sg.* 64, 9;

uriáş : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Riese" : „géant" : (5x)
uriiaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 49, 25;
uriiaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 3, 2; 13, 3; 49, 24;
uriiaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 14, 9;

urî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hassen" : „haïr" : (6x)
să uraşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 49, 7;
uraşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 1, 14;
urăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* 66, 5;
urăscu *verb indicativ prezent 1 sg.* 61, 8;
urînd *verb gerunziu* 33, 15;
urîtă *verb participiu sg. fem.* 54, 6;

urîciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Abscheu, 2. Götze" : „1. dégoût, 2. idole" : (8x)
urîciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 13; 41, 24; 44, 19;
urîciunele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 8; 2, 20; 17, 8;
urîciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 66, 3; 66, 17;

urî́t : (1490 DLRV / în antr. *Urita*) : adj. : „verhaßt, gehaßt" : „haï, détesté" : (2x)
urît *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 14, 19; 60, 15;

urmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „folgen" : „suivre" : (2x)
au urmat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 56, 11;
urmaţi *verb imp. 2 pl.* 55, 3;

urs : (c. 1318 DLRV / în antr. *Ursul*) : s. m. : „Bär" : „ours" : (2x)
urs *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 11, 7;
ursul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 59, 11;

urzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schafen" : „créer" : (1x)
au urzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 44, 2;

uscá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(aus-, ver)trocknen, verdorren" : „(se) sécher, (se) dessécher" : (15x)
s-au uscat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 44, 11; 51, 12;
s-au uscat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 27, 11; 40, 24; 41, 17;
să uscară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 37, 27;
să vor usca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 50, 2;
se va usca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 5; 19, 6;
uscă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 40, 8;
usca-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 7;
voiu usca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 14; 42, 15; 42, 15; 44, 27;

uscát : (1439 DERS / în antr. Ivan *Uscatul*) : adj. : „ge-, vertrocknet" : „séché" : (2x)
uscat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 9, 18;
uscată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 37, 27;

uscăciúne : (1581 CORESI, EV. 192) : s. f. : „Trockenheit, trockenes Holz" : „sécheresse, bois sec" : (2x)
neşte uscăciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 40, 24;
uscăciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 47, 14;

úşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tür" : „porte" : (5x)
al uşii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 6, 4;
uşa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 26, 20;
uşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 45, 2;
uşii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 57, 8;
uşilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 66, 17;

uşór : (1551-1553 ES) : adj. : „leicht" : „léger" : (2x)
uşor *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 19, 1;
uşori *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 18, 2;

V

vai : (1504 DERS / în top. *Vai*-de-ei) : interj. : „wehe!, ach!" : „malheur!, hélas!" : (22x)
vai *interjectie* 1, 4; 1, 24; 3, 8; 3, 10; 5, 8; 5, 11; 5, 18; 5, 20; 5, 21; 5, 22; 10, 1; 10, 5; 17, 12; 18, 1; 24, 17; 28, 1; 29, 1; 29, 14; 29, 15; 30, 1; 31, 1; 33, 1;

váiet : (1643 VARLAAM, C. 284) : s. n. : „Wehruf, -geschrei" : „cri" : (2x)
vaietul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 15, 8; 15, 8;

val : (1551-1553 ES) : s. n. : „Welle, Woge" : „vague, onde, torrent" : (3x)
valul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 48, 18;
valuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 57, 20;
valurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 51, 15;

vále : (1428 DERS / în top. *Valea* Călugărul) : s. f. : „Tal" : „val(lée)" : (17x)
o vale *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 33;
vale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 15, 7; 17, 5; 30, 28; 35, 6;
valea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 7; 10, 29; 22, 5; 28, 21; 30, 33; 40, 4; 65, 9;
văi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 11, 15; 57, 5;
văile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 7, 19; 22, 7; 34, 9;

vas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gefäß, Geschirr, 2. Schiff" : „1. récipient, vaisseau, 2. navire" : (9x)
a unui vas *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 30, 14;
vas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 54, 16;
vasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 11, 14; 65, 4;
vaselor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* 2, 16;
vasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 16; 22, 24; 22, 24; 54, 17;

vasilísc : (c. 1551-1558 PS. V. 451) : s. m. : „Basilisk" : „basilic" : (1x)
vasilisc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 59, 5;

vaviloneán → babilonian

vắduvă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. verwitwet, 2. Witwe" : „1./2. veuve" : (6x)
văduo *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 8; 49, 21;
văduva *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 17; 10, 2;
văduvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 9, 17;
văduvelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 1, 23;

văduvíe : (1683 DOS. VS., martie 41^{v}) : s. f. : „Witwenschaft" :

„veuvage" : (1x)
vădovie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 47, 9;

văduvíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 704/2) : s. f. : „Witwenschaft" : „veuvage" : (1x)
văduvirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 54, 4;

văietá : (1551-1553 ES) : v. I : „wehklagen, jammern" : „se lamenter" : (13x)
să vor văieta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 7;
văieta-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 16, 7;
văietaţi-vă *verb imp. 2 pl.* 10, 10; 13, 6; 14, 31; 15, 2; 15, 3; 23, 1; 23, 6; 23, 14; 24, 11; 52, 5;
veţi văieta-vă *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 65, 14;

văluí : (1551-1553 ES) : v. IV : „wogen, Wellen schlagen" : „s'agiter, faire des vagues" : (1x)
văluiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 5, 30;

vărsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aus-/ vergießen, abschütten" : „verser, mouler, fondre" : (2x)
ai vărsat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 57, 6;
a vărsa *verb infinitiv prezent* 59, 7;

vărsát : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 194) : adj./s. : „gegossen" : „fondu" : (1x)
cêle vărsate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 48, 5;

veac : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Zeit, 2. Ewigkeit, 3. Jahrhundert" : „1. temps, 2. éternité, 3. siècle" : (31x)
vacul *subst. comun neutru. sg. nom./ac. art.* 18, 7;
veac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 9, 7; 14, 20; 17, 2; 19, 20; 25, 2; 26, 4; 28, 28; 30, 8; 32, 14; 32, 17; 40, 8; 42, 14; 44, 7; 45, 17; 46, 9; 47, 7; 48, 12; 51, 6; 51, 8; 57, 16; 59, 21; 60, 21; 64, 4;
veacul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 33, 20; 34, 10; 34, 17; 57, 15;
veacului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 9, 6; 51, 9; 63, 9;

vechi : (1551-1553 ES) : adj. : „alt": „vieux, ancien" : (1x)
cea vêche *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 22, 11;

vechí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „alt werden, veralten" : „viellir" : (2x)
se va vechi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 51, 6;
vă veţi vechi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 50, 9;
vor vechí *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 65, 22;

vecín : (1482 DERS) : s. m. : „Nachbar" : „voisin" : (1x)
al vecinului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* 5, 8;

vedeá : (1521 NEACŞU) : v. II : „sehen, wahrnehmen" : „voir, apercevoir" : (84x)
ai văzut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 58, 3;
am văzut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 21, 7; 57, 18;
aţi văzut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 22, 11;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 22, 9; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 64, 4; 66, 19;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 1, 1; 1, 1; 13, 1; 29, 15; 30, 19; 66, 8;
a vedea *verb infinitiv prezent* 42, 18; 44, 18;
să vază *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 6, 10; 8, 22; 41, 20;
să vază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 10, 24; 26, 10; 33, 15;
să văzu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* 21, 3;
să vedem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 5, 19;
să vedeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 6, 9;
şi-au văzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 34, 15;
va vedea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 35, 2; 40, 5; 61, 9;
văd *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 12; 29, 10; 30, 10; 47, 13;
văzînd *verb gerunziu* 57, 11;
văzîndu *verb gerunziu* 28, 4;
văzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 9, 2; 59, 16; 59, 16;
văzuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 6, 5; 38, 5; 42, 21; 44, 16;
văzum *verb indicativ perfect simplu 1 pl.* 53, 2;
văzut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 6, 1;
văzut-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 42, 20;
văzut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 41, 5;
vedea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 53, 10;
vedeţi *verb imp. 2 pl.* 40, 26; 44, 20; 46, 5; 56, 10;
vedeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 57, 1;
vei vedea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 21, 6; 58, 7; 60, 5;
veţi vedea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 33, 11; 33, 17; 66, 13;
vezi *verb imp. 2 sg.* 37, 17; 49, 18; 60, 4; 63, 15;
voiu vedea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 38, 11; 38, 11; 38, 11;
vom vedea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 41, 23;
vor vedea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 14, 16; 17, 8; 26, 14; 29, 18; 29, 23; 30, 20; 33, 17; 33, 20; 44, 9; 49, 7; 52, 8; 52, 10; 52, 15; 62, 2; 66, 18; 66, 24;

vedénie : (1632 EUSTR. PRAV. 329, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Vision, Erscheinung" : „vision, apparition" : (3x)
videnia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 21, 2;
videnie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 1;
videniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 30, 10;

vedére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Sehen, Gesicht, 2. Vision, Erscheinung" : „1. vue, face, 2. vision, apparition" : (6x)
vedêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 11; 61, 1; 66, 24;
vedêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 1; 57, 11; 58, 7;

vení : (1521 NEACŞU) : v. IV : „kommen" : „venir" : (102x)
ai venit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 37, 29;
am venit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 50, 2;
aţi veni *verb cond.-opt. prezent 2 pl.* 1, 12;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 7, 17; 39, 3; 39, 3; 42, 9; 48, 3; 49, 18;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 37, 34; 63, 1;
a veni *verb infinitiv prezent* 44, 7; 48, 5; 56, 1;
va să vie *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 47, 13;
vor să vie *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 48, 5;
va veni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 3, 13; 4, 5; 7, 25; 10, 3; 10, 28; 10, 29; 13, 6; 13, 13; 19, 1; 28, 15; 28, 18; 30, 28; 32, 10; 32, 15; 32, 19; 35, 4; 45, 24; 47, 11; 47, 11; 47, 11; 59, 19; 59, 20; 60, 13; 65, 16; 65, 17; 66, 7; 66, 15;
veni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 9, 8; 38, 1; 39, 3; 63, 4;
veniiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 8, 3;
venind *verb gerunziu* 21, 1; 27, 11;
veniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 37, 5; 41, 5;
venit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 60, 4;
veniţi *verb imp. 2 pl.* 1, 18; 2, 3; 2, 5; 9, 10; 27, 11; 45, 20; 56, 9; 56, 12;
veniţi *verb participiu masc. pl.* 13, 5;
veni-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 59, 19; 66, 23;

veni-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 47, 9; 60, 7;
vie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 25;
vie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 5, 19;
vin *verb indicativ prezent 3 pl.* 13, 3; 23, 10; 27, 6; 39, 6; 41, 22; 41, 23;
vine *verb indicativ prezent 3 sg.* 5, 26; 13, 9; 14, 1; 14, 31; 21, 9; 30, 27; 37, 3; 40, 10; 60, 1; 62, 11;
vinu *verb indicativ prezent 3 pl.* 21, 2;
viu *verb indicativ prezent 1 sg.* 66, 18;
voiu veni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 36, 17;
vor veni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 2, 2; 18, 6; 23, 1; 27, 13; 35, 10; 39, 6; 45, 14; 47, 9; 49, 12; 51, 11; 54, 15; 60, 6; 60, 6; 61, 5; 66, 18;

vérde : (1513 DERS / în top. *Verde*) : adj. : „grün" : „vert" : (2x)
cea vêrde *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* 19, 7;
vêrde *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 15, 6;

verdeáţă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 247) : s. f. : „Pflanze, Grün" : „plante, végétation" : (1x)
verdeaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 27, 11;

veri : (1563 CORESI, PRAXIU 357) : conj. : „oder, entweder... oder" : „ou, ou... ou" : (2x)
veri *conjuncţie coord.* 30, 21; 30, 21;

vericáre : (1645 DRHB XXX, 325) : pron./adj. : „irgendjemand" : „quiconque" : (1x)
vericare *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* 8, 10;

veselí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) erfreuen" : „(se) réjouir" : (33x)
mă voiu veseli *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 65, 19;
ne vom veseli *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 25, 9;
să va veseli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 66, 14;
se vor veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 61, 10;
s-au veselit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 14, 8;
să va veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 16, 10;
să vă veseliţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 14, 29; 28, 22; 30, 29;
să veselescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 9, 3;
să vor veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 3;
se va veseli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 9, 17; 52, 8; 62, 5; 62, 5;
se vor veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 24, 14; 26, 19; 65, 13;
te vei veseli *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 28, 26; 41, 16; 60, 5;
v-aţi veseli *verb cond.-opt. prezent 2 pl.* 30, 29;
vă veseliţi *verb imp. 2 pl.* 12, 6;
veseleascâ-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 45, 8;
veselesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 24, 7;
veselêşte-te *verb imp. 2 sg.* 35, 1; 42, 11; 54, 1; 66, 10;
veseli-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 42, 11;
veseliţi-vă *verb imp. 2 pl.* 44, 23; 49, 13;
voiu veseli *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 56, 7;

veselíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fröhlichkeit" : „joie" : (36x)
veselie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 9, 3; 12, 3; 14, 7; 16, 10; 22, 13; 25, 6; 29, 19; 29, 19; 32, 14; 35, 7; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 44, 23; 48, 20; 49, 13; 51, 3; 51, 11; 51, 11; 52, 9; 55, 12; 61, 3; 61, 7; 61, 10; 61, 10; 65, 14; 65, 18; 65, 18; 66, 20;
veseliei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 60, 15;
veseliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 14, 11; 24, 8; 24, 11; 24, 11; 32, 13; 66, 5;

véste : (1507-1508 DERS) : s. f. : „Nachricht" : „nouvelle" : (6x)
vêste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 28, 9; 37, 7; 47, 9; 47, 9; 47, 11; 48, 3;

vestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden": „annoncer" : (43x)
am vestit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 28, 9; 28, 9; 44, 8; 48, 3; 48, 5;
au vestit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 3, 8;
au vestit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 21, 10;
a vesti *verb infinitiv prezent* 42, 9;
s-au vestit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 21, 2;
s-au vestit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 38, 16; 40, 21; 52, 15;
să vestească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 41, 28;
să vesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 7, 2;
va vesti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 2, 3; 33, 14; 33, 14; 41, 26; 43, 9; 43, 9; 45, 21;
vestească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 47, 13;
vestească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 41, 22; 44, 7;
vestescu *verb indicativ prezent 3 pl.* 45, 21;
vestescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 19;
vestêşte *verb imp. 2 sg.* 21, 6; 30, 7; 58, 1;
vestiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 43, 12;
vestind *verb gerunziu* 46, 10;
vestit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 53, 2;
vestiţi *verb imp. 2 pl.* 12, 4; 12, 5; 30, 10; 48, 20; 48, 20;
vestuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 41, 1;
voiu vesti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 42, 9; 57, 12;
vor vesti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 38, 19; 42, 12; 66, 20;

vestitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Bote" : „ messager" : (6x)
vestitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 18, 2; 30, 4; 33, 7; 37, 24;
vestitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 37, 9; 37, 14;

veşmînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gewand, Kleidung" : „vêtement, habit" : (3x)
veşmîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 22, 17; 22, 21; 59, 17;

véşnic : (c. 1573-1578 PS. SCH. 526) : adj. : „ewig" : „éternel" : (23x)
cel vêcinic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 26, 4;
cel vêcinic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* 33, 14;
vêcinic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 40, 28;
vêcinic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* 55, 13; 56, 5; 63, 12;
vêcinică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* 13, 20; 24, 5; 35, 10; 45, 17; 51, 11; 54, 4; 54, 8; 55, 3; 60, 15; 60, 19; 60, 20; 61, 7; 61, 8;
vêcinice *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 58, 12; 61, 4; 63, 11;
vêcinice *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* 58, 12;

vétrelă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Segel" : voile" : (1x)
vêtrelele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 33, 23;

viáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leben" : „vie" : (8x)
viaţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 53, 8;

viaţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 4, 3; 26, 14; 53, 10; 57, 15;
vieţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 38, 12; 38, 20; 65, 22;

vicleán : (1462-1463 DERS) : adj. : „falsch, schlau" : „perfide, fourbe" : (4x)
hiclêni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 56, 11;
vicleană *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* 14, 20;
viclêni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 25, 5;
viclêni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. voc. neart.* 30, 1;

viclení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verraten, hintergehen, überlisten" : „trahir, tromper" : (1x)
te vei vicleni *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 33;

vicleníe : (c. 1551-1558 PS. V. 447) : s. f. : „List, Heimtücke" : „perfidie, ruse" : (1x)
vicleniii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 47, 10;

vicleşúg : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Treulosigkeit, Verrat, 2. List, Heimtücke" : „1. infidélité, 2. perfidie, ruse" : (5x)
ficleşug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 53, 9;
vicleşug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 9, 5; 10, 1; 10, 1; 59, 7;

vidénie → vedenie

víe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinberg" : „vigne" : (23x)
al viilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 36, 17;
o vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 8;
vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 1; 34, 4; 65, 21;
viei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 5, 1; 5, 5; 32, 12;
vii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 7, 23; 16, 10; 37, 30;
viia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 3, 13; 5, 6; 5, 7; 16, 9; 24, 7; 27, 2; 36, 16;
viii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 5, 3; 5, 4;
viile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 16, 8; 16, 8; 16, 10;

viér : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Weinbauer, Winzer" : „viticulteur" : (1x)
viêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 61, 5;

viérme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Wurm" : „ver" : (2x)
viêrme *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 14, 11;
viêrmele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 66, 24;

vífor : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sturm" : „orage, tempête" : (3x)
un vifor *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 5, 28;
vifor *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 40, 24;
viforul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 66, 15;

viitór : (1551-1553 ES) : adj./s. : „künftig" : „prochain" : (5x)
cêle viitoare *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 42, 23; 41, 4; 44, 7; 45, 11;
celui viitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* 9, 6;

vin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wein" : „vin" : (21x)
al vinului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 36, 17;
vin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 16, 10; 22, 13; 24, 9; 24, 11; 25, 6; 28, 1; 28, 7; 28, 7; 29, 9; 51, 21; 55, 1; 56, 12;
vinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 1, 22; 5, 11; 5, 12; 5, 22; 24, 7; 49, 26; 62, 8; 65, 21;

vínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. übergeben, 2. sich verkaufen" : „1. livrer, 2. se vendre" : (6x)
am vîndut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 48, 10; 50, 1;
v-aţi vîndut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 50, 1; 52, 3;
vinde *verb indicativ prezent 3 sg.* 24, 2;
vînd *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 50, 1;

vindecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „heilen" : „guérir" : (10x)
am vindecat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 57, 18;
a vindeca *verb infinitiv prezent* 61, 1;
ne-am vindecat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* 53, 5;
va vindeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 19, 22; 19, 22; 30, 26; 30, 26;
vindeca-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 57, 19;
voiu vindeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 6, 10; 7, 4;

vindecáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Heilung" : „guérison" : (3x)
vindecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 19, 22; 26, 19;
vindecările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 58, 8;

vinovát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. : „Schuldige" : „coupable" : (1x)
vinovaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 54, 17;

vis : (1551-1553 ES) : s. n. : „Traum" : „rêve" : (2x)
vise *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 65, 4;
visul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 29, 8;

visá : (1581-1582 PO) : v. I : „träumen" : „rêver" : (3x)
visează *verb indicativ prezent 3 sg.* 29, 7; 29, 8;
visînd *verb gerunziu* 56, 10;

visón : (1581-1582 PO) : s. n. : „Byssus, Lein" : „byssus, lin très fin" : (2x)
vison *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 22; 19, 9;

vistieríe : (1588 BGL) : s. f. : „1. Schatz, 2. Schatzkammer" : „1. trésor, 2. trésorerie" : (7x)
visteriei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 39, 2;
visterii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 33, 6; 45, 3;
visteriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 33, 6; 39, 2; 39, 4;
visteriilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 2, 7;

víşin : (c. 1665-1672 MS. 4389, 74/2) : adj./s. : „Byssus, Lein" : „byssus, lin très fin" : (1x)
cêle vişine *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 3, 21;

víţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinrebe" : „vigne" : (1x)
viţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 5, 2;

viţél : (1499 DERS / în top. *Viţelu*) : s. m. : „Kalb" : „veau" : (3x)
viţăl *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 66, 3;
viţei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 22, 13;
viţelul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 11, 6;

viţişoáră : (c. 1683-1686 MS. 45, 541/1) : s. f. : „kleine Rebe" : „petite vigne" : (1x)
viţişoarele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 18, 5;

viu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „lebendig" : „vivant" : (6x)
cei vii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 8, 19; 38, 19;

celor vii *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 38, 11;
cel viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* 37, 4; 37, 17;
viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 49, 18;

vînát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Erjagtes" : „gibier" : (1x)
vînatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 31, 4;

vínă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Sehne, Vene" : „tendon, veine" : (1x)
vînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 48, 4;

vínăt : (1617 DIRB XVII/3, 168) : s. n. : „dunkelblaues Kleid" : „vêtement bleu foncé" : (1x)
cêle vinete *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 3, 21;
vînăt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 3, 22;

vînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wind" : „vent" : (8x)
vînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 7, 2; 11, 15; 19, 7;
vîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 30, 28; 41, 16; 57, 13; 64, 6;
vîntului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 17, 13;

vînturá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „worfeln, stürmen, reißen" : „vanner, arracher" : (3x)
vei vîntura *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 30, 22; 41, 16;
vînturîndu-se *verb gerunziu* 17, 13;

vînturát : (1563 CORESI, PRAXIU 144) : adj. : „geworfelt" : „vanné" : (1x)
vînturat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* 30, 24;

vîrf : (1517 DERS / în top. *Vîrhul*) : s. n. : „Spitze, Gipfel" : „sommet, cime" : (6x)
vîrful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 17, 6; 28, 1; 28, 4; 37, 24; 59, 5;
vîrfurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 2, 2;

vîrtós : (1521 NEACŞU) : adj./adv./s. : „fest, stark, kräftig" : „solide, fort, vigoureux" : (4x)
cel vîrtos *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 44, 10;
mai vîrtos *adv. de mod comp.* 13, 12; 54, 1;
vîrtos *adv. de mod poz.* 22, 3;

vîrtuciós : (1643 VARLAAM, C. 374) : adj./s. : „fest, stark, kräftig" : „solide, fort, vigoureux" : (2x)
cei vîrtucioşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 3, 24;
vîrtucios *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 3, 2;

vîrtúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stärke, Kraft, Festigkeit" : „force, vigueur" : (26x)
vîrtute *subst. propriu fem. sg. nom./ac. neart.* 10, 33; 40, 9; 40, 10; 40, 29; 40, 30; 40, 31; 42, 13; 49, 5; 63, 1;
vîrtutea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 31; 10, 13; 23, 4; 23, 11; 29, 2; 30, 15; 33, 11; 41, 1; 44, 12; 49, 4; 49, 26; 51, 9; 52, 1; 63, 15;
vîrtutei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 2, 10; 40, 26; 62, 8;

voi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „ihr" : „vous" : (127x)
v- *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* 17, 14;
vă *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* 3, 11; 30, 18; 30, 18; 33, 1; 36, 14; 36, 18; 52, 12; 59, 2;
voao *pron. pers. 2 pl. dat. acc.* 2, 22; 5, 5; 7, 13; 7, 14; 16, 4; 22, 11; 22, 14; 23, 7; 28, 18; 28, 28; 29, 11; 30, 3; 30, 7; 30, 13; 30, 20; 33, 4; 33, 14; 33, 14; 33, 21; 33, 21; 36, 8; 36, 15; 40, 21; 41, 22; 41, 26; 42, 9; 44, 7; 44, 8; 45, 21; 50, 11; 55, 3; 61, 6;
voi *pron. pers. 2 pl. nom./ac. acc.* 1, 15; 1, 15; 1, 20; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 11; 3, 13; 3, 14; 8, 6; 8, 7; 8, 10; 8, 19; 8, 21; 9, 2; 14, 29; 15, 1; 17, 14; 17, 14; 24, 18; 27, 12; 28, 17; 28, 19; 28, 22; 28, 28; 29, 10; 30, 16; 30, 18; 30, 18; 30, 29; 33, 1; 33, 1; 33, 1; 33, 7; 33, 11; 36, 12; 36, 12; 36, 14; 36, 14; 36, 15; 36, 17; 36, 18; 36, 18; 41, 24; 41, 24; 41, 29; 41, 29; 42, 17; 42, 23; 43, 12; 43, 12; 43, 14; 43, 14; 44, 8; 46, 4; 46, 4; 48, 6; 50, 1; 50, 9; 50, 9; 50, 10; 50, 11; 51, 2; 52, 5; 52, 12; 54, 17; 55, 6; 55, 12; 57, 3; 57, 4; 57, 16; 57, 16; 59, 2; 61, 6; 62, 6; 65, 10; 65, 11; 65, 11; 65, 12; 65, 12; 65, 13; 65, 14; 65, 15; 66, 5; 66, 13;
voi *pron. pers. 2 pl. voc.* 21, 5;

vóie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wille" : „volonté" : (5x)
voia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 48, 14;
Voia *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* 62, 4;
voiele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 58, 3;
voile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 44, 28; 58, 13;

vólbură : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Sturmwind, Wirbel" : „tourbillon" : (7x)
o volbură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 21, 1;
volbura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 41, 16; 57, 13;
volbură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 17, 13; 28, 15; 28, 18; 29, 6;

vorbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reden, sprechen" : „parler" : (1x)
vorovesc *verb indicativ prezent 1 sg.* 63, 1;

voroví → vorbi

vóstru : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „eu(e)r(er)" : „votre" : (98x)
ai voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* 3, 24;
ai voştri *pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* 5, 22;
ale voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* 1, 14; 1, 14; 28, 22;
voastră *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. sg.* 1, 7; 1, 7; 8, 7; 10, 3; 13, 17; 15, 2; 23, 14; 28, 18; 30, 7; 30, 15; 33, 2; 33, 7; 41, 21; 50, 1; 51, 7; 52, 12; 55, 2; 57, 4; 57, 4; 59, 3; 66, 14; 66, 22;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. gen./dat. pl.* 1, 11;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. gen./dat. sg.* 3, 25; 50, 1; 65, 14;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* 1, 7; 1, 12; 1, 14; 1, 15; 1, 16; 3, 13; 33, 4; 50, 1; 55, 3; 55, 8; 55, 9; 58, 3; 58, 3; 59, 3; 59, 3;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. gen./dat. pl.* 3, 11; 58, 3;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. pl.* 1, 14; 1, 16; 1, 18; 10, 27; 41, 21; 41, 24; 50, 1; 55, 7; 55, 8; 55, 9; 59, 2; 59, 2; 59, 3; 66, 14;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. sg.* 61, 6;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. sg.* 30, 18; 36, 12; 37, 6; 40, 1; 40, 10; 43, 15; 43, 15; 51, 2; 55, 7;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. gen./dat. sg.* 33, 11; 50, 11; 65, 14;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. sg.* 1, 7; 1, 22; 8, 7; 10, 3; 33, 18; 36, 16; 36, 17; 53, 10; 55, 3; 55, 3; 58, 4; 59, 2; 65, 15; 66, 22;

voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* 3, 11; 13, 18; 30, 24; 33, 17; 40, 26; 43, 27; 43, 27; 51, 6; 66, 20;

vrájă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zauber(ei)" : „magie" : (4x)
vraja *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 16, 6;
vrăji *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 2, 6;
vrăjile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 44, 25; 47, 12;

vrájbă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Feindschaft" : „hostilité" : (1x)
vrajbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 63, 10;

vrăjitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Wahrsager" : „divin, sorcier" : (1x)
vrăjitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 47, 9;

vrăjmáş : (1421 DERS) : s. m. : „Feind" : „ennemi" : (10x)
cei vrăjmaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 24;
vrăjmaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* 14, 21; 42, 13; 64, 2; 64, 2;
vrăjmaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 1, 24; 9, 11; 11, 13; 63, 18;
vrăjmaşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* 62, 8;

vrea : (1521 NEACŞU) : v. II : „wollen" : „vouloir, désirer" : (24x)
am vrut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 55, 11; 66, 4;
au vrut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 5, 24; 28, 12;
au voit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 66, 3;
va *verb indicativ prezent 3 sg.* 8, 6; 53, 10; 53, 11; 59, 5;
veţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 36, 16; 66, 1;
veţi vrea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 1, 19; 1, 20;
voiu *verb indicativ prezent 1 sg.* 1, 11; 56, 4;
vor *verb indicativ prezent 3 pl.* 8, 6;
vor vrea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 9, 5;
vrea *verb indicativ imperfect 3 pl.* 1, 29; 42, 24;
vrea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 42, 21;
vrea *verb indicativ prezent 3 pl.* 30, 9;
vream *verb indicativ imperfect 1 sg.* 65, 11;
vreaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* 30, 15;
vrea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 28, 4;

vreasc : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 289) : s. n. : „Reisig" : „brindille" : (1x)
nişte hreascuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 41, 2;

vréme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zeit" : „temps" : (26x)
vrême *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 14, 20; 27, 10; 27, 11; 30, 27; 34, 10; 49, 1; 49, 8; 51, 8; 54, 7; 59, 9; 60, 22; 64, 9; 65, 20;
vrêmea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 8, 22; 13, 20; 18, 7; 23, 15; 23, 15; 33, 2; 38, 1; 38, 5; 39, 1; 54, 9; 65, 20;
vremii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 18, 7;
vremilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 30, 8;

vúltur : (1487 DERS / în top. *Vultureşti*) : s. m. : „Adler" : „vautour, aigle" : (1x)
vulturii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 40, 31;

Z

za : (1509 DERS) : s. f. : „Panzer" : „cuirasse" : (1x)
o za *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 59, 17;

zadár : (1551-1553 ES) : s. n., în loc. adv. *în zadar* : „umsonst, vergeblich, erfolglos" : „en vain, vainement" : (3x)
zadar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 30, 7; 49, 4;
zădar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 29, 13;

zámă → zeamă

zamfír → safir

zăboví : (c. 1551-1583 APOST. IORGA, *ap.* SLLF II, 339) : v. IV : „verweilen, verzögern" : „demeurer, tarder" : (2x)
va zăbovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 51, 14;
zăbovêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 14, 1;

zăbreá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Zinne; Gitterstab" : „créneau; barreau" : (2x)
zăbrêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 21, 11; 54, 12;

zăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „liegen" : „gésir" : (2x)
zace *verb indicativ prezent 3 sg.* 9, 4;
zăcînd *verb gerunziu* 30, 33;

zăcére : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Brutplatz" : „nid" : (2x)
zăcêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 11, 8; 17, 2;

zădár → zadar

zădúf : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hitze, Schwüle" : „chaleur étouffante" : (1x)
zăduh *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 4, 6;

zădúh → zăduf

zălóg : (1550 DERS) : s. n. : „Geisel" : „otage" : (1x)
zăloage *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 18, 1;

zăpádă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Schnee" : „neige" : (2x)
zăpada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 1, 18; 55, 10;

zăvór : (1649 MARD.) : s. n. : „Riegel" : „verrou" : (1x)
zăvoară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 45, 2;

zbor : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Versammlung, Rat" : „conseil" : (1x)
zbor *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 66, 10;

zburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fliegen" : „voler" : (5x)
vor zbura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 11, 14;
zboară *verb indicativ prezent 3 pl.* 31, 5; 60, 8;
zboară *verb indicativ prezent 3 sg.* 16, 2;
zbura *verb indicativ imperfect 3 pl.* 6, 2;

zburătór : (1581-1582 PO) : adj. : „fliegend" : „volant" : (1x)
zburătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* 30, 6;
zburători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* 14, 29;

zdrobí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerbrechen" : „briser" : (11x)
au zdrobit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 38, 13;
s-au zdrobit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 14, 29;
să zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 46, 1;
să zdrobiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 21, 9;
se vor zdrobi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 1, 28; 8, 15;

se zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 14, 12;
va zdrobi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 42, 13;
voiu zdrobi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 45, 2;
zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 14, 5;
zdrobiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 63, 3;

zdrobíre : (1563 CORESI, PRAXIU 229) : s. f. : „Vernichtung" : „destruction" : (6x)
zdrobire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 15, 5; 51, 19; 59, 7; 60, 18;
zdrobirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 26; 65, 14;

zdrobít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „zerdrückt, gebrochen" : „écrasé, détruit" : (2x)
cei zdrobiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* 57, 15; 61, 1;

zdrobitúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bruchstelle" : „brisement" : (1x)
o zdrobitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 30, 14;

zdruncináre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 720/[1]) : s. f. : „Strieme" : „contusion" : (1x)
struncinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6;

zeámă : (1491 DERS / în antr. Oana *Dzeamă*) : s. f. : „Brühe, Saft" : „jus" : (1x)
zama *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 65, 4;

zéce : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zehn" : „dix" : (2x)
cêle zêce *num. card. fem. nom./ac.* 38, 8;
zêce *num. card. fem. nom./ac.* 5, 10;

zécelea : (1551-1553 ES) : num. : „zehnt" : „dixième" : (1x)
al zêcele *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* 6, 13;

zgáibă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Wunde" : „blessure" : (1x)
zgaibă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 6;

zi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. f. : „Tag" : „jour, temps" : (113x)
o zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 47, 9; 66, 8;
zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* 1, 14; 4, 1; 7, 17; 9, 14; 17, 11; 18, 4; 38, 13; 49, 8; 56, 12; 58, 2; 58, 2; 58, 5; 61, 2; 63, 4;
zile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* 7, 17; 28, 19; 30, 33; 39, 6; 48, 7;
zilei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* 51, 9; 60, 19;
zilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 2, 2; 7, 1; 14, 1; 30, 8; 32, 10; 37, 26; 38, 20; 39, 8; 51, 13; 58, 3; 60, 20; 63, 9; 63, 11; 65, 5; 65, 22; 65, 22;
zilelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* 38, 10;
zioa *adv. de timp* 4, 5; 27, 3; 34, 10; 60, 11;
zioa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 2, 11; 2, 12; 2, 17; 2, 20; 3, 6; 3, 17; 4, 2; 5, 30; 7, 18; 7, 20; 7, 21; 7, 23; 9, 4; 10, 3; 10, 18; 10, 20; 10, 27; 11, 10; 11, 11; 11, 16; 12, 1; 12, 4; 13, 6; 13, 9; 13, 13; 14, 3; 14, 4; 17, 4; 17, 7; 17, 9; 17, 11; 19, 16; 19, 18; 19, 19; 19, 21; 19, 23; 19, 24; 20, 6; 21, 8; 22, 5; 22, 8; 22, 12; 22, 20; 22, 25; 23, 15; 24, 21; 25, 9; 26, 1; 27, 1; 27, 2; 27, 12; 27, 13; 28, 5; 28, 24; 29, 18; 30, 23; 30, 25; 30, 26; 31, 7; 34, 8; 37, 3; 37, 3; 38, 12; 39, 6; 45, 9; 52, 6; 58, 13; 62, 6; 65, 2;

zíce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sagen" : „dire" : (251x)
ai zis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 14, 13; 37, 24; 47, 7; 47, 10; 47, 10; 48, 6; 57, 10;
am zis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 22, 4; 38, 10; 41, 9; 46, 10;
am zisu *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 45, 19;
aţi zis *verb indicativ perfect compus 2 pl.* 28, 15; 30, 15; 30, 16; 41, 22;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* 51, 23;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 10, 13; 18, 4; 21, 6; 21, 16; 31, 4; 54, 10;
a zice *verb infinitiv prezent* 50, 4;
să zică *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 8, 20;
să zică *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 8, 12; 42, 22;
să zici *verb conjunctiv prezent 2 sg.* 48, 5; 48, 7;
va zice *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 8, 12; 33, 24; 41, 26; 44, 5; 51, 16; 58, 9;
vei zice *verb indicativ prezent 2 sg.* 48, 5;
voiu zice *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 10, 8;
voi zice *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 65, 24;
vom zice *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* 41, 26;
vor zice *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 8, 19; 32, 5; 32, 5; 49, 20; 65, 7;
zi *verb imp. 2 sg.* 6, 9; 22, 15; 23, 16; 38, 5; 40, 9; 43, 26;
zic *verb indicativ prezent 3 pl.* 5, 19; 5, 20; 30, 10; 39, 3; 65, 5;
zic *verb indicativ prezent 1 sg.* 41, 13;
zică *verb conjunctiv prezent 3 pl.* 19, 12; 43, 9;
zică *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 36, 15; 56, 3; 56, 3;
zice *verb indicativ prezent 3 sg.* 1, 11; 1, 18; 1, 24; 3, 14; 3, 15; 7, 7; 8, 11; 10, 24; 14, 22; 14, 22; 14, 24; 17, 3; 17, 6; 19, 4; 22, 15; 22, 25; 28, 16; 29, 22; 30, 1; 30, 12; 30, 15; 31, 9; 33, 10; 36, 4; 36, 14; 36, 16; 37, 3; 37, 6; 37, 21; 37, 33; 37, 34; 38, 1; 38, 5; 39, 6; 40, 1; 41, 14; 41, 21; 41, 21; 42, 5; 43, 1; 43, 14; 43, 16; 44, 2; 44, 6; 44, 24; 44, 26; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 45, 1; 45, 10; 45, 11; 45, 13; 45, 14; 45, 18; 47, 8; 48, 17; 48, 22; 49, 1; 49, 5; 49, 7; 49, 8; 49, 18; 49, 22; 49, 25; 50, 1; 51, 22; 52, 3; 52, 4; 52, 5; 52, 5; 54, 17; 55, 8; 56, 1; 56, 4; 57, 6; 57, 15; 58, 6; 65, 6; 65, 7; 65, 12; 65, 25; 66, 1; 66, 2; 66, 12; 66, 22;
zicea *verb indicativ imperfect 3 pl.* 6, 3;
zicea *verb indicativ imperfect 3 sg.* 40, 6;
ziceţi *verb imp. 2 pl.* 36, 4; 41, 23; 48, 20; 62, 11; 66, 5;
ziceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* 36, 7; 42, 17;
zice-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 29, 16; 45, 9;
zice-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 40, 27;
zice-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 43, 6;
zicînd *verb gerunziu* 3, 5; 3, 9; 4, 1; 6, 7; 7, 2; 7, 5; 7, 10; 8, 5; 8, 11; 9, 9; 16, 14; 19, 25; 20, 2; 22, 13; 26, 1; 28, 12; 29, 11; 36, 18; 37, 9; 37, 10; 37, 15; 38, 2; 38, 4; 44, 17; 45, 24; 49, 9; 52, 7; 56, 3; 58, 3;
zicu *verb indicativ prezent 3 pl.* 30, 21;
zis-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 38, 11;
zisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* 37, 2;
zise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 6, 7; 6, 9; 6, 11; 7, 3; 7, 12; 7, 13; 8, 1; 8, 3; 20, 3; 21, 8; 21, 9; 23, 4; 23, 4; 29, 13; 36, 4; 36, 7; 36, 10; 36, 11; 36, 12; 36, 13; 37, 6; 37, 21; 38, 1; 38, 21; 38, 22; 39, 3; 39, 3; 39, 4; 39, 4; 39, 5; 39, 7; 39, 8; 40, 25; 44, 16; 49, 3; 49, 6; 49, 14; 49, 15; 54, 1; 54, 6; 54, 8; 56, 8; 57, 19; 57, 21; 59, 21; 59, 21; 63, 8; 66, 9; 66, 9; 66, 17; 66, 20; 66, 21; 66, 23;

ziş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* 6, 5; 6, 8; 6, 11; 40, 6; 49, 4; 65, 1;

zid : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mauer" : „mur" : (20x)
un zidu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 16, 11; 30, 13;
zidu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 26, 1; 36, 11; 36, 12;
zidul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* 2, 15; 5, 5; 8, 7; 15, 1; 23, 13; 24, 22; 26, 1; 27, 3; 56, 4;
zidului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* 22, 10;
ziduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* 22, 11;
zidurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* 49, 16; 60, 10; 60, 18; 62, 6;

zidí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bauen, erbauen, 2. schaffen" : „1. construire, bâtir, 2. créer" : (35x)
ai zidit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* 29, 16;
am zidit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 5, 2; 43, 7; 45, 8; 49, 8; 54, 16; 54, 16;
au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 22, 11; 27, 11; 29, 16; 37, 4; 43, 1; 44, 2; 45, 18; 49, 5;
s-au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* 10, 9;
să va zidi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* 25, 2;
să zideascâ *verb conjunctiv prezent 3 sg.* 53, 11;
să zidim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* 9, 10;
să zidiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* 66, 1;
se vor zidi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 58, 12;
te vei zidi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 49, 17; 54, 14;
va zidi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* 45, 13;
voiu zidi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* 29, 3;
vor zidi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* 61, 4; 65, 21; 65, 22; 60, 10;
zidesc *verb indicativ prezent 3 pl.* 44, 9;
zidescu *verb indicativ prezent 1 sg.* 45, 7;
zidêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* 44, 10;
zidit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 46, 11;
zidi-te-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* 44, 28;
zidi-vă-veţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* 44, 26;

zidíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Schöpfung" : „création" : (1x)
zidirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 45, 9;

ziditór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Schöpfer" : „créateur" : (1x)
ziditoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* 58, 12;

ziditúră : (1581 CORESI, EV. 52) : s. f. : „Schöpfung" : „création" : (1x)
zidítura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* 29, 16;

zlătár : (1451 DERS / în antr. Vlad *Zlătărescul*) : s. m. : „der, der das Gold verarbeitet" : „artisan en or" : (1x)
zlătariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* 40, 19;

zmírnă → smirnă

zmúlge → smulge

zmuls → smuls

zori : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. pl. : „Tagesanbruch" : „lever du jour, aube" : (1x)
zorile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* 59, 9;

zugrăví : (1563 CORESI, PRAXIU 396) : v. IV : „malen" : „peindre" : (1x)
am zugrăvit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* 49, 16;

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Bibliografia indicelui de cuvinte şi forme

AA = *Analele Academiei Române*. Academia Română, Bucureşti, Anul I (1867) ş.u.

AGY = Culegere de cântece religioase copiată de Sándor Gergely Agyagfalvi, în 1642 [Manuscris din Haţeg], *ap*. TIKTIN.

AIIN = *Anuarul Institutului de Istorie Naţională*. Publicat de Alexandru Lapedatu şi Ioan Lupaş. Anul I (1921-1922). Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj, 1922-1945.

AL = *Anuarul de lingvistică şi istorie literară*, Iaşi, 1964 ş.u.; vezi TIKTIN.

ANON. CAR.[2] = *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române* [c. 1650]. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

APOST. IORGA = *Apostolul Iorga* [c. 1551-1583]. În G. Mihăilă, *Observaţii asupra manuscrisului slavo-român al popii Bratul (1559-1560)*, în Ion Gheţie *et al.* (ed.), *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 301-345.

BGL = Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor româneşti din documentele slavo-române*. Tipografia „Cărţilor Bisericeşti", Bucureşti, 1946. (Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice. Seria filologică, nr. 1).

BRATU = *Codicele popii Bratul (1559-1560)*. Grafie şi fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte şi forme româneşti de C. Dimitriu. Casa Editorială „Demiurg", Iaşi, 2006.

BRV = *Bibliografia românească veche (1508-1830)*. I, II, III/1-2 (Ed. I. Bianu şi N. Hodoş), Bucureşti, 1903-1912. III/3-8, IV (Ed. I. Bianu şi D. Simonescu), Bucureşti, 1936-1944.

CATEH. CALV. = *Catehismul Calvinesc impus clerului şi poporului român sub domnia principilor Georgiu Rákoczy I şi II*, 1656. Ediţie de George Bariţiu. Tipografia lui W. Krafft, Sibiiu, 1879.

CAZ. DEALU = *Evanghelie învăţătoare* [...], Monastirea Dealu, 1644.

CAZ. GOV. = *Evanghelie învăţătoare* (*Govora, 1642*). Ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2011.

CCR = Timotei Cipariu, *Crestomatia sau Analecte literarie din cărţile mai vechi şi nouă româneşti tipărite şi manuscrise, începînd de la secolul XVI pînă la al XIX, cu notiţia literaria*, Blasiu, 1858.

CEASLOV = *Ceaslov* [Govora, 1640]. Ştefan Paşca, *O tipăritură munteană necunoscută din secolul al XVII-lea: cel mai vechiu Ceaslov românesc. Studiu istoric, literar şi de limbă*. Colecţia „Academia Română – Studii şi cercetări", vol. XXXVI. Imprimeriile Statului şi Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1939.

CHEIA ÎNŢ. = *Cheia înţelesului*, scoasă pre limba rumânească de Varlaam, mitropolitul Ungrovlahiei [...], Bucureşti, 1678. În Ioannykij Haleatovskyj, *Cheia înţelesului*. Ediţie, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu. Prefaţă de Alexandru Mareş. Libra, Bucureşti, 2000.

COD. ST. = *Codex Sturdzanus* [c. 1580-1619]. Studiu filologic, studiu lingvistic, ediţie de text şi indice de cuvinte de Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993.

COD. VOR.^{2} = *Codicele voroneţean* [c. 1563-1583]. Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

CORESI, CAZ. = Coresi, *Cazania* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

CORESI, EV. = Coresi, *Cartea ce să cheamă Evanghelie cu învăţătură* [*Cazania a II-a*], Braşov, 1581. În Diaconul Coresi, *Carte cu învăţătură (1581)*. Publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici. Vol. I: Textul. Atelierele Grafice Socec & Co., Societate Anonimă, Bucureşti, 1914.

CORESI, ÎC. = *Întrebare creştinească*, [tipărită de] diaconul Coresi şi Tudor diacul, Braşov [c. 1559-1560]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

CORESI, LIT. = *Liturghierul lui Coresi* [1570]. Text stabilit, studiu introductiv şi indice de Al. Mareş. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969.

CORESI, MOLIT. = Coresi, *Molitevnic rumânesc* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 189-211.

CORESI, PRAXIU = Coresi, *Lucrul apostolesc* sau *Praxiul*, Braşov, 1563. În *Texte de limbă din secolul al XVI-lea*, reproduse în facsimile de I. Bianu. IV. *Lucrul apostolesc – Apostolul* tipărit de diaconul Coresi la Braşov, la anul 1653. Tiparul „Cultura Naţională", Bucureşti, 1930.

CORESI, PRAV. = Coresi, *Pravila*, Braşov [c. 1560-1562]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 129-257.

CORESI, PS. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparaţie cu psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*. Text stabilit, introducere şi indice de Stela Toma. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1976.

CORESI, TE.^{2} = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi. Braşov, 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Măniceşti, 1574*. Ediţie alcătuită de Florica Dimitrescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

COSTIN, L. = Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [c. 1675]. În *Opere*. Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. [Bucureşti], Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1958.

DA = (Academia Română) *Dicţionarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A – B*. Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1913; Tomul I. Partea II: *C*. Tipografia Ziarului „Universul", Bucureşti, 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: *D – de*. Universul, Întreprindere Industrială a Statului, Bucureşti, 1949; [Fascicula II: *de – deştina*; şpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: *F – I*. Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: *J – lacustru*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II: *Ladă – lepădа*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: *Lepădа – lojniţă*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1948.

DERS = *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române: 1374-1600*. Redactor responsabil Gh. Bolocan. Editura Academiei, Bucureşti, 1981.

DERS^2 = Gh. Bolocan, V. Nestorescu, Aspazia Reguş, C. Reguş, I. Robciuc, *Elemente româneşti în documentele slavo-române*, în „Studii şi cercetări lingvistice" XXXV (1984), nr. 2, p. 143-147.

DIR = *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea.* Text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniţă, Alexandru Mareş şi Alexandra Roman-Moraru, Introducere de Alexandru Mareş. Editura Academiei, Bucureşti, 1979.

DIRA = *Documente privind istoria României. A. Moldova.* Veacul XVI. Vol. I-IV; Veacul al XVII-lea. Vol. I-V. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951-1957.

DIRB = *Documente privind istoria României. B. Ţara Românească.* Veacul XVII. Vol. I-IV. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951-1954.

DIRC = *Documente privind istoria României. Veacul XI, XII şi XIII. C. Transilvania.* Vol. I (1075-1250). Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951.

DLR = *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă. Editura Academiei, Bucureşti. Tomul I. Partea a 3-a, a 4-a, a 5-a, a 6-a: Litera *D*, 2006-2008; Tomul IV. Litera *L*: 2008; Tomul V. Litera *L*: 2008; Tomul VI. Litera *M*: 1965-1968; Tomul VII. Partea I. Litera *N*: 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*: 1969; Tomul VIII. Litera *P*: 1972-1984; Tomul IX. Litera *R*: 1975; Tomul X. Litera *S*: 1986-1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ş*: 1978; Tomul XI. Partea a 2-a şi a 3-a. Litera *T*: 1982-1983; Tomul XII. Partea I. Litera *Ţ*: 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*: 2002; Tomul XIII. Partea I şi a 2-a şi a 3-a. Litera *V* şi literele *W*, *X*, *Y*: 1997-2005; Tomul XIV. Litera *Z*: 2000.

DLRV = G. Mihăilă, *Dicţionar al limbii române vechi (sfârşitul sec. X – începutul sec. XVI)*. Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1974.

DOR = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*. Editura Academiei, Bucureşti, 1963.

DOS. LIT.[2] = Dosoftei, *Dumnezăiasca Liturghie (1679)*. Ediţie critică de N. A. Ursu. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1980.

DOS. MOLIT. = Dosoftei, *Molitvenic de-nţăles* [...], Iaşi, 1681.

DOS. PAR. = Dosoftei, *Parimiile preste an. Iaşi, 1683*. Ediţie critică, introducere, note asupra ediţiei şi glosar de Mădălina Ungureanu. Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.

DOS. PS. SLAV. R. = Dosoftei, *Psaltirea de-nţăles*. Text stabilit şi studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru. Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2007.

DOS. PS. V. = Dosoftei, *Psaltirea în versuri, 1673*. Ediţie critică de N. A. Ursu, cu un cuvânt înainte de Înalt Prea Sfinţitul Iustin Moisescu, Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1974.

DOS. VS. = Mitropolitul Dosoftei, *Viaţa şi petrêcerea svinţilor*, Iaşi, 1682.

DRĂGANU = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV*, *pe baza toponimiei şi a onomasticei*. Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1933 (Academia Română. Studii şi cercetări. XXI).

DRH = M. Berza *et alii*, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Comitet de coordonare: Ştefan Pascu, Ştefan Ştefănescu, Alexandru Elian, Damaschin Mioc, Ioan Caproşu, Constantin Cihodaru, Aurel Răduţiu, Leon Şimanschi. Editura Academiei, Bucureşti, 1969-1974. Volumul I (1384-1448) [volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproşu]: 1976; volumul II (1449-1486) [volum întocmit de L. Şimanschi]: 1976; volumul III (1487-1504) [volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproşu şi N. Ciocan]: 1980; volumul VI (1546-1570) [volum întocmit de I. Caproşu]: 2008; volumul XIX (1626-1628) [volum întocmit de

Haralambie Chirca]: 1969; volumul XXI (1632-1633) [volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproşu şi L. Şimanschi]: 1971; volumul XXIII (1635-1636) [volum întocmit de Leon Şimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat şi Dumitru Agache]: 1969. *B. Ţara Românească*. Editura Academiei, Bucureşti, 1965-1974. Volumul I (1247-1500) [volum întocmit de P. P. Panaitescu şi Damaschin Mioc]: 1966; volumul II (1501-1525) [volum întocmit de Ştefan Ştefănescu şi Olimpia Diaconescu]: 1972; volumul XXI (1626-1627) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1965; volumul XXII (1628-1629) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1969; volumul XXIII (1630-1632) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1969; volumul XXIV (1633-1634) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1974; volumul XXX (1645) [volum întocmit de Violeta Barbu, Mariana Chiper şi Gheorghe Lazăr]: 1998. *C. Transilvania*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-2006. Volumul X (1351-1355) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Francisc Pall, Damaschin Mioc, Ştefan Ştefănescu şi Mihai Berza]: 1977; volumul XI (1356-1360) [volum întocmit de Ştefan Pascu]: 1981. *D. Relaţii între Ţările Române*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-. Volumul I (1222-1456) [volum întocmit de Ştefan Pascu *et alii*]: 1977.

ES = *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu*, *1551-1553*. Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici. Studiu introductiv istoric de L. Demény. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

EUSTR. PRAV. = Eustratie, *Pravila aleasă* [Manuscris din 1632, Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, cota 41].

FRAG. TOD. = *Fragmentul Todorescu* [1571-1575]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 261-364.

GCR = M. Gaster, *Chrestomaţie română*. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare, cu o introducere, gramatică şi un glosar româno-francez... Vol. I: *Introducere*, *gramatică*, *texte (1550-1710)*. Vol. II: *Texte (1710-1830)*. *Dialectologie*, *literatură populară*, *glosar*. F. A. Brockhaus – Socec & Co., Leipzig – Bucureşti, 1891.

GD = Ion Gheţie, Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*, Bucureşti, 1974.

G. LEX. = Mihai Alin Gherman, *Primele lexicoane româneşti*, [Ms. Cluj]; vezi TIKTIN.

GLOS. B = *Glosele Bogdan* [c. 1516-1636]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea: Catehismul lui Coresi*, *Pravila lui Coresi*, *Fragmentul Todorescu*, *Glosele Bogdan*. Ediţii critice de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

HC = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Typografia Societatii Academice Romane (Laboratorii Romani), Bucureşti. Tomul I. Limba română vorbită între 1550-1600. Studiu paleografico-linguistic de... Cu observaţiuni filologice de Hugo Schuchard, 1878. Tomul II. Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă, 1879. Tomul III. Istoria limbei române. Partea I: Principie de linguistica, 1881.

HC^2 = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu [...]; Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI*…; Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I. *Principie de linguistică*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă. Vol. I-III. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983-1987.

H^2 = B. Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Grigore Brâncuş. Editura Minerva, Bucureşti, 1972-1976.

HERODOT = Herodot, *Istorii*, 1668-1670 [copie din 1801]. Ediţie îngrijită de Liviu Onu şi Lucia Şapcaliu, prefaţă, studiu filologic, note şi glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Şapcaliu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

IORGA, S.D. I-XXXI = N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*. Vol. I-XXXI. Editura Minerva, Bucureşti, 1901-1916.

ÎNDR. = *Îndreptarea legii* (Pravila lui Matei Basarab), Tîrgovişte, 1652. În *Îndreptarea legii – 1652*. Ediţie de acad. Andrei Rădulescu *et al.* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1962.

ÎNV. = *Învăţături preste toate zilele*, Cîmpulung, 1642 (şi în GCR I).

ÎNV.[2] = *Învăţături preste toate zilele* (1642). Vol. I-II. Ediţie de W. van Eeden, Amsterdam, 1985.

LDSR = Lucia Djamo-Diaconiţa, *Limba documentelor slavo-române din Ţara Românească din sec. XIV-XVI*. Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1971.

MARD. = Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-românesc şi tâlcuirea numelor din 1649*. Publicate cu un studiu, note şi indicele cuvintelor româneşti de Grigorie Creţu. Cu mai multe facsimile. Ediţiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1900.

MOXA = Mihail Moxa, *Cronica universală* [1620]. Ediţie critică, însoţită de izvoare, studiu introductiv, note şi indici de G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1989.

MURNU GR. = George G. Murnu, *Studiu asupra elementului grec ante-fanariot în limba română*. Bucureşti, 1894.

MS. 4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389* [c. 1665-1672]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

NEAGOE = *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* [1654]. Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu, cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

NEACŞU = Stela Toma, *Scrisoarea lui Neacşu* [1521]. În *Crestomaţie de literatură română veche*. Vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 32-33.

NTB = *Noul Testament sau Împăcarea cu Leagea noao a lui Iisus Hristos Domnului nostru. Izvodit cu mare socotinţă den izvod grecescu şi slavonescu pren limbă rumânească...*, Bălgrad, 1648. [Ed. modernă: Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988].

PO = *Palia de la Orăştie*, *1581-1582*. Text, facsimile, indice, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1968.

PARACLIS = *Cea mai veche carte rákóczyană* [1639]. Ediţie de N. Drăganu. În *Anuarul Institutului de Istorie Naţională*. Publicat de Alex. Lapedatu şi Ioan Lupaş. Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj. Anul I (1921-1922), p. 161-278.

PRAV. GOV. = *Pravila dela Govora*. *Pravila bisericească numită Cea mică*, tipărită mai întîiu la 1640, în Mănăstirea Govora. Publicată acumu în transcripţiune cu litere latine de Academia Română. Tipografia Academiei Române, Bucureşti, 1884.

PRAV. MOLD. = *Pravila Moldovei din vremea lui Vasile Lupu*, Iaşi, [1646], însoţită: 1. de izvoarele sale, 2. de varianta sa muntenească întrupată în *Îndreptarea legii a lui Matei Basarab*, de S. G. Longinescu, 3. de tălmăcirea sa în franţuzeşte de A. Patrognet (Vol. I din *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*). Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1912.

PRL = *Pravila ritorului Lucaci*, Putna, [1581]. Text stabilit, sudiu introductiv şi indice de Ion Rizescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

PSALT. = *Psaltirea scheiană comparată cu celelalte psaltiri din sec. XVI şi XVII traduse din slavoneşte. [1573-1578]*. Ediţiune critică de I. A. Candrea. I: Introducere. II: Textul şi glosarele. Bucureşti, Socec et Comp., 1916. (Comisia istorică a României). [Pentru variantele paralele citate se folosesc abrevierile editorului].

PS. B. = *Psaltirea ce să zice Cântarea a fericitului proroc şi împărat David* [*Psaltirea de la Alba Iulia*, *1651*. Tipărită acum 350 de ani sub păstorirea lui Simion Ştefan, Mitropolitul Ardealului, şi văzând acum din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei. Ediţie de Mihai Moraru, Alexandra Moraru, Alin Mihai Gherman. Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001].

PS. H. = *Psaltirea Hurmuzaki* [înc. sec. XVI]. Vol. I-II. Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

PS. SCH. = *Psaltirea Scheiană. Ms. 449 BAR* [c. 1573-1578]. Publicată de I. Bianu. Tomul I. Textul în facsimile şi transcriere cu variante din Coresi (1577). Ediţiunea Academiei Române, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, 1889.

PS. V. = *Psaltirea voroneţeană* [c. 1551-1558], editată de G. Giuglea. În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie". Bucureşti, vol. XI (1910), p. 444-467; vol. şi XII (1911), p. 194-209 şi p. 475-487.

ROSETTI, SB = *Scrisori româneşti din arhivele Bistriţei, 1592-1638*. Publicat de Al. Rosetti. Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1944.

Ş. TAINE = *Şeapte taine a Besearicii sau Pravila pe scurt aleasă*, Iaşi, 1644.

SICR. DE AUR = Ioan Zoba din Vinţ, *Sicriul de aur*, Sas-Sebeş 1683. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Anton Goţia. Editura Minerva, Bucureşti, 1984 (Restitutio).

SIM. DASC., LET. = Simion Dascălul, *Letopiseţul Ţării Moldovei până la Aron Vodă (1359-1595), întocmit după Grigorie Ureche vornicul, Istratie logofătul şi alţii* [c. 1670]. Ediţie de Const. Giurescu, cu o prefaţă de I. Bogdan. Socec et Co., Bucureşti, 1916.

SLLF = *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. I-III. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969-1974.

ST. LEX. = [Grămăticul Staicu], *Lexicon slavo-român*. [Manuscris de pe la 1660, Tîrgovişte. Biblioteca Academiei Române, cota 312].

SUCIU = Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*. Vol. I-II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967-1968.

ŞERBAN CORESI = Şerban Coresi, *Psaltirea slavo-română*, Braşov, 1589, în CORESI, PS.

TIKTIN = H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Vol. I-III. Staatsdruckerei, Bucureşti, 1903-1911-1924; Tiktin^2 I-III. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden – Freiburg, 1986-1989; Tiktin^3 I-III. Wiesbaden – Cluj-Napoca, 2000-2005.

URECHE = Grigore Ureche, *Domnii Ţerei Moldovei şi viaţa lor* [*Letopiseţul Ţării Moldovei*, c. 1640]. În *Cronicele României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei*, de Mihail Kogălniceanu. Tomul I. Bucureşti, 1872.

URECHE^2 = Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [c. 1640]. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955.

VARLAAM, C. = Varlaam, mitropolitul Moldovei, *Cazania (1643)*. Ediţie de J. Byck. Editura Fundaţiilor, Bucureşti, 1943.

VARLAAM, L. = *Leastvița sau Scara Raiului de Ioan Scărarul* [c. 1608-1613]. Ediție jubiliară dedicată Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, autorul traducerii. Ediție, notă asupra ediției şi glosar de Oana Panaite, prefață şi revizuirea transcrierii interpretative de Eugen Munteanu. Editura Trinitas, Iaşi, 2007.

VARLAAM, R. = Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc* [Dealu, 1645]. Ediție de text, studiu filologic şi lingvistic de Mirela Teodorescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

B. Bibliografia prefeței şi a comentariilor

ABD = *Anchor Bible Dictionary*, ed. general D. N. Freedman, 6 vol., Doubleday, New York, 1992.

ACCS, IS. 1-39 = S. A. McKinion (ed.), *Isaiah 1-39* (Ancient Christian Commentary on Scripture, OT, vol. 10), Downers Grove, IL, InterVarsity Press, 2004.

ACCS, IS. 40-66 = M. W. Elliott (ed.), *Isaiah 40-66* (Ancient Christian Commentary on Scripture, OT, vol. 11), Downers Grove, IL, InterVarsity Press, 2007.

ARVINTE-CAPROŞU = *Biblia 1688*. Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu. Vol. I şi II întocmite de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Laura Manea şi N. A. Ursu, Editura Universității „A.I. Cuza", Iaşi, 2001-2002 (Colecția Cărți Fundamentale ale Culturii Române).

ATANASIE, S. I = Atanasie cel Mare, *Scrieri*, partea I. *Cuvînt împotriva elinilor. Cuvînt despre Întruparea Cuvîntului. Trei cuvinte împotriva arienilor*. Traducere, introducere şi note de pr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987 (Părinți şi Scriitori Bisericeşti, nr. 15).

AUGUSTIN, CIV. DEI = St. Augustin's *City of God*. Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Edited by Philip Schaff. Volume II. St. Augustin's *City of God* and *Christian Doctrine*, T & T Clark – Eerdmans, Edinburgh – Grand Rapids, 1993.

AUGUSTIN, TRINIT. = St. Augustin's *On the Holy Trinity*. Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Edited by Philip Schaff. Volume III, T & T Clark – Eerdmans, Edinburgh – Grand Rapid, 1993.

AUGUSTIN, VIRG. = St. Augustin's *Of Holy Virginity*, Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church. Edited by Philip Schaff. Volume III, T & T Clark – Eerdmans, Edinburgh – Grand Rapids, 1993.

BDAG = Frederick William Danker (ed.), *A Greek English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, University of Chicago Press, Chicago, 2001.

BDB = Francis Brown, S. R. Driver, Charles A. Briggs, *The Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon: With an appendix containing Biblical Aramaic*. Oxford, Clarendon, 1907. BibleWorks, v.9.

BIBL.1687 = *Ἡ θεία Γραφή Δηλαδὴ, Παλαίας καὶ Νέας Διαθήκης ἅπάντα. Diuina scriptura, nempe, Veteris ac Novi Testamenti omnia, a viro doctissimo & linguarum peritissimo diligenter recognita, & multis in locis emendata, variisq[ue] lectionibus ex diuersorum exemplarium collatione decerptis, & ad Hebraicam veritatem in Veteri Testamento reuocatis aucta & illustrata*, Henetiesi, Para Nikolao Glykei to ex Ioanninon, 1687.

BIBL.1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumâneşti, cu porunca preabunului Domn Ioan Şărban Cantacozino Basarabă Voievod* (…), Bucureşti, 1688.

BIBL.1819 = *Bibliia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii vechi şi a ceii noao, cu chieltuiala Rosieneştii Soțietăți a Bibliei, în Sanktpeterburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, avgust, 15 zile.*

BIBL.1874 = *Sănta Scriptura a Vechiului şi a Noului Testamentŭ. Ediţiune nouă, revedută după tecsturile originale şi publicată de Societatea Biblică pentru Britania şi străinătate. Vechiulŭ Testamentŭ*, Iaşii, Tipo litografia H. Goldner, 1874.

BIBL.1911 = *Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărit cu spesele Societăţii de Biblii Britanică şi Străină, Bucureşti, Strada Salcîmilor 2, 1911.

BIBL.1914 = *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii cei Vechi şi a celei Nouă* (…). Ediţia Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914.

BIBL.1988 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită [...] cu aprobarea Sfîntului Sinod, Bucureşti, 1988.

BIBL.ANANIA = *Biblia sau Sfânta Scriptură. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod* (...), redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Bucureşti, 2001.

BIBL.CORN.1924 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, *cu trimeteri*. Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1924.

BIBL.FILOTEI = *Biblia sau Testamentul Vechi şi Nou* (…) *tipărit* (…) *prin binecuvîntarea* (…) *iubitorului de Dumnezeu episcop al Sfintei Episcopii Buzăul, D.D. Filoteiu*, Buzău, 1854.

BIBL.HEBR. = *Biblia Hebraica Stuttgartensia* quae antea cooperantibus A. Alt. Eissfeldt, P. Kahle ediderat R. Kittel (...). Editio funditus renovata (...) ediderunt K. Ellinger et W. Rudolf. Textum Masoreticum curavit H. P. Rüdiger, Masoram elaboravit G. E. Weil. Editio quinta emendata opera A. Schenker. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997.

BIBL.JER. = *La Bible de Jérusalem*, traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem. Nouvelle édition revue et corrigée, Les Éditions du Cerf, Paris, 1998.

BIBL.KJV = *The Holy Bible*, Authorized King James Version, Miami, 1986.

BIBL.MICU/BIBL.1795 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a legii vechi şi a ceii noao, toate care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţelesul limbii româneşti, acum întîiu s-au tipărit românìşte supt stăpînirea preaînălţatului împărat a Romanilor Francisc al doilea* (...). *Cu blagoslovenia mării sale prealuminatului şi preasfinţitului domnului domn Ioan Bob, vlădica Făgăraşului* (...), Blaj, 1795 [ediţie modernă, Roma, 2000].

BIBL.OSTROG = ***Библиѧ сиречь книгы Ветхаго и Новаго Завѣта по ѩзыкоу словенскоу*** (...), Ostrog, 1581.

BIBL.RADU-GAL. / BIBL.1938 = *Biblia*, *adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originalelor ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction, din înalta iniţiativă a Majestăţii sale regelui Carol II, Fundaţia pentru Literatură şi Artă «Regele Carol II», Bucureşti, 1938 (ed. a II-a, 1939).

BIBL.ŞAGUNA = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură* (...), tipărită (...) cu binecuvîntarea excelenţiei sale, prea sfinţitului Domn Andreiu, Baron de Şaguna, Sibiiu, 1856-1858.

BLENKINSOPP, IS. 1-39 = Joseph Blenkinsopp, *Isaiah 1-39. A New Translation with Introduction and Commentary*, Yale University Press, New Haven – London, 2000.

BLENKINSOPP, IS. 40-55 = Joseph Blenkinsopp, *Isaiah 40-55. A New Translation with Introduction and Commentary*, Yale University Press, New Haven – London, 2002.

BLENKINSOPP, IS. 56-66 = Joseph Blenkinsopp, *Isaiah 56-66. A New Translation with Introduction and Commentary*, Yale University Press, New Haven – London, 2003.

CALVIN = Jean Calvin, *Commentary on the Book of the Prophet Isaiah*, 4 vol., trad. din latină de John Pringle. Calvin Translation Society, Edinburgh, 1850.

CHIRIL ALEX., IS. = *Commentarius in Isaiam prophetam*, în *S. P. N. Cyrilli: Alexandria Archiepiscopi*, ed. J.-P. Migne, PG, vol. 70, col. 9–1450, Paris, 1864.

CHIRIL IERUS., CATEH. = Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, trad. de pr. prof. Dumitru Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2003.

CLEMENT = *1 Clement*, în *Părinţii Apostolici. Scrieri I*, ed. bilingvă. Traduceri de Cristina Ciubotaru, Nicolae Mogage şi Dan Batovici, Iaşi, Polirom, 2010.

CLEMENT, STROM. = Clement Alexandrinul, *Scrieri*, partea a doua. *Stromatele*, traducere, cuvînt înainte, note şi indici de pr. D. Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 5).

CONYBEARE/ STOCK = F.C. Conybeare/ St. George Stock, *A Grammar of Septuagint Greek. With Selected Readings, Vocabularies, and Updated Indexes*. Hendrickson, Peabody, 2007.

COOK/ KOOIJ = Johann Cook / Arie van der Kooij (editori), *Law, Prophets and Wisdom. On the Provenance of Translators and their Books in the Septuagint Version*. Peeters, Leuven, 2012.

DIODOR = Diodorus of Sicily, *The Library of History. Books II.35-IV.58*. English translation by C.H. Oldfather. Harvard University Press, Cambridge, 1967 (Loeb Classical Library 303).

DLR = *Dicţionarul limbii române*, 19 tomuri, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2010.

DOTP = Mark J. Boda şi J. Gordon McConvile (editori), *Dictionary of the Old Testament Prophets*, Downers Grove – Nottingham, IVP Academic — InterVarsity Press, 2012.

EPIFANIE, PAN. III = Epiphanius, *Panarion* (= *Adversus haereses*), vol. 3, ed. Karl Holl. Hinrichs, Leipzig, 1933.

ESV = *The Holy Bible, English Standard Version*, Wheaton, IL, Crossway Bibles, 2007. BibleWorks, v.9.

EUSEBIU, IS. = *Commentarius in Isaiam*, ed. J. Ziegler. Akademie-Verlag, Berlin, 1975 (Eusebius Werke, vol. 9).

EUSEBIU, IST. = Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, traducere, studiu, note şi comentarii de pr. prof. T. Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 13).

EVAGRIE, TRATATUL = Evagrie Ponticul, *Tratatul practic. Gnosticul*, ed. a II-a, introd., dosar, traducere şi comentarii de Cristian Bădiliţă, Iaşi, Polirom, 2003.

FIRTH/ WILLIAMSON = D.G. Firth şi H.G.M. Williamson (editori), *Interpreting Isaiah. Issues and Approaches*, Downers Grove, IVP Academic, 2009.

GR.ENGL. = *Greek-English Lexicon of the Septuagint*. Revised Edition, compiled by Johan Lust/ Erik Enykel/ Katrin Hauspie. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2013.

GRIGORIE, IOV I-X = Saint Gregory the Great, *Morals on the Book of Job*. Books 1-10, John Henry Parker, Oxford, 1844.

GRIGORIE NYSS., CÎNT. = Sf. Grigorie de Nyssa, *Tîlcuire amănunţită la Cîntarea Cîntărilor*, în *Scrieri. Partea întîia*. Traducere de pr. prof. D. Stăniloae şi pr. Ioan Buga. Note de pr. prof. D. Stăniloae. Indice de pr. Ioan Buga. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 29).

GRIGORIE NYSS., EUN. = Gregory of Nyssa, *Against Eunomius* în Nicene and Post-Nicene Fathers, vol. 5: *Select Writings and Letters of Gregory, Bishop of Nyssa*, translated, with prolegomena, notes and indices, by William Moore and Henry Austin Wilson, Second Series. Edited by Philip Schaff and Henry Wace, Peabody, Hendrickson, 2004.

GRIGORIE NYSS., PS. = Gregorius Nyssenus, *In inscriptiones Psalmorum*, ed. J. McDonough. Brill, Leiden, 1962 (Gregorii Nysseni Opera, vol. 5).

GRIGORIE NYSS., SERM. = Gregorius Nyssenus, *Sermones, Pars 1*, G. Heil, A. van Heck, E. Gebhardt, A. Spira, Brill, Leiden, 1992 (*Gregorii Nysseni Opera*, vol. 9).

GRIGORIE NYSS., SIMPL. = Gregorius Nyssenus, *Ad Simplicium de fide*, în *Opera dogmatica minora, pars I*, ed. Friedrich Muller. Brill, Leiden, 1958 (*Gregorii Nysseni Opera*, vol. 3.1).

GRIGORIE, IOV I-X = Gregorius Magnus, *Moralia in Iob, Libri I-X*, ed. M. Adriaen, Brepols, Turhout, 1979 (Corpus Christianorum Series Latina, nr. 143).

GRIGORIE, IOV XI-XII = Gregorius Magnus, *Moralia in Iob, Libri XI-XXII*, ed. M. Adriaen, Brepols, Turhout, 1979 (Corpus Christianorum Series Latina, nr. 143A).

GRIGORIE, PAST. = Grigorie cel Mare, *Cartea regulei pastorale*, trad. Alexandru Moisiu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996.

HALOT = L. Koehler, W. Baumgartner, M. Richardson, J. J. Stamm, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, 5 vol., Leiden, E.J. Brill, 1994-2000.

HARL/ DORIVAL/ MUNNICH = Marguerite Harl/ Gilles Dorival/ Olivier Munnich, *Septuaginta. De la iudaismul elenistic la creştinismul vechi*, trad. Mihai Valentin Vladimirescu. Editura Herald, Bucureşti, 2007.

HOMER, IL. = Homer, *Iliada*, trad. D. Sluşanschi. Humanitas, Bucureşti, 2012.

IERONIM, IS. I = *Commentariorum in Esaiam libri I-XI*, în *S. Hieronymi presbyteri opera*, ed. Marci Adriaen (CCSL, vol. 73), Brepols, Turnhout, 1963.

IERONIM, IS. II = *Commentariorum in Esaiam libri XII-XVIII*, în *S. Hieronymi presbyteri opera*, ed. Marci Adriaen şi G. Morin (CCSL, vol. 73A), Brepols, Turnhout, 1963.

ILARIE, TRINIT. I = Hilaire de Poitiers, *La Trinité*. Tome I (Livres I-III), Texte critique par P. Smulders (CCL). Introduction par M. Figura et J. Doignon. Traduction par G. M. de Durand, Ch. Morel et G. Pelland. Notes par G. Pellard, Paris, Les Éditions du Cerf, 1999 (*Sources Chrétiennes*, vol. 443).

IOAN CASIAN = Sf. Ioan Casian, *Convorbiri duhovniceşti*, trad. prof. David Popescu. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004.

IOAN HRIS., CATECH. = *Trois catéchèses baptismales*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Auguste Piédagnel, avec la collaboration de Louis Doutreleau. Les Éditions du Cerf, Paris, 1990 (Sources Chrétiennes, nr. 366).

IOAN HRIS., IS. = Jean Chrysostome, *Commentaire sur Isaïe*. Introduction, texte critique et notes par Jean Dumortier, traduction par Arthur Liefooghe. Les Éditions du Cerf, Paris, 1983 (Sources Chrétiennes, nr. 304).

IOAN HRIS., OS.= Jean Chrysostome, *Homélies sur Ozias* (in illud vidi Deum). Introduction, texte critique, traduction et notes par Jean Dumortier. Les Éditions du Cerf, Paris, 1981 (Sources Chrétiennes, nr. 277).

IOSIF, ANTICHIT. I = Flavius Josephus, *Antichităţi iudaice. Cărţile I-X. De la facerea lumii până la captivitatea babiloniană*. Cuvânt asupra ediţiei, traducere şi note de Ion Acsan. Editura Hasefer, Bucureşti, 2000.

IOSIF, ANTICHIT. II = Flavius Josephus, *Antichităţi iudaice. Cărţile XI-XX. De la refacerea templului până la răscoala împotriva lui Nero*. Traducere, note şi indice de Ion Acsan. Editura Hasefer, Bucureşti, 2000.

IOSIF, RĂZB. = Flavius Josephus, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*, trad. Gheneli Wolf şi Ion Acsan. Hasefer, Bucureşti, 2004.

IRINEU, ADV. HAER. IV = Irénée de Lyon, *Contre les hérésies*. Livre IV. Edition critique d'après les versions arménienne et latine sous la direction d'Adelin Rousseau, avec la collaboration de Bertrand Hemmerdinger, Louis Doutreleau, Charles Mercier. Tome I : Introduction, notes justificatives, tables. Tome II : Texte et traduction. Les Éditions du Cerf, Paris, 1965 (Sources Chrétiennes, nr. 100).

IRINEU, DEMONSTR. = Irénée de Lyon, *Démonstration de la prédication apostolique*, introduction, traduction et note par A. Rousseau. Les Éditions du Cerf, Paris, 1995 (Sources Chrétiennes, nr. 406).

IUSTIN, APOL. = Iustin Martirul, *Apologia întîi*, în *Apologeţi de limbă greacă*, traducere, introducere, note şi indice de T. Bodogae, Olimp Căciulă, D. Fecioru. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 2).

KOOIJ, ORACLE = Arie van der Kooij, *The Oracle of Tyre. The Septuagint of Isaiah XXIII as Version and Vision*, Supplements to Vetus Testamentum, vol. 71, Brill, Leiden, 1998.

KOOIJ, TEXTZEUGEN = Arie van der Kooij, *Die Alten Textzeugen des Jesajabuches. Ein Beitrag zur Textgeschichte des Alten Testaments*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1981 (Orbis Biblicus et Orientalis 35).

LACTANŢIU, INST. DIV. IV = Lactance, *Institutions divines*, livre IV. Introduction, texte critique, traduction, notes et index par Pierre Monat. Les Éditions du Cerf, Paris, 1992 (Sources Chrétiennes, nr. 377).

LSJ = *A Greek-English Lexicon*, compiled by Henry George Liddell and Robert Scott. Revised and augmented throughout by Sir Henry Stuart Jones, with the assistance of Roderick McKenzie and with the cooperation of many scholars. With a revised supplement. Clarendon Press, Oxford, 1996.

METZGER = Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, ed. a 2-a. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2002.

MIGNE, PG = J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Graeca*, Imprimerie catholique, Migne, Paris, 1857-1866.

MS. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MURAOKA = T. Muraoka, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*. Peeters, Louvain, 2009.

NRSV = *New Revised Standard Version Bible*, New York, Division of Christian Education of the National Council of the Churches of Christ in the United States of America, 1989. BibleWorks, v.9.

NTB (1648) = *Noul Testament sau Împăcarea au leagea noao a lui Iisus Hristos, Domnului nostru. Izvodit cu mare socotinţă, den izvod grecescu şi slovenescu, pre limbă rumânească, cu îndemnarea şi porunca denpreună cu toată cheltuiala a măriei sale Gheorghe Racoţi, craiul Ardealului. Tipăritu-s-au întru a măriii sale tipografie, dentîiu noou, în Ardeal, în cetatea Belgradului. Anii de la întruparea Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos 1848, luna lui ghenuariu 20* (ediţie modernă: Alba Iulia, 1988).

ORIGEN, CANT. II = Origène, *Commentaire sur le Cantique des Cantiques*, tome II, texte de la version latine de Rufin. Traduction, notes et index par Luc Brésard et Henri Crouzel, avec la collaboration de Marcel Borret. Les Éditions du Cerf, Paris, 1992 (Sources Chrétiennes, nr. 376).

ORIGEN, CELS. = Origen, *Scrieri alese*, partea a patra, *Contra lui Celsus*. Studiu introductiv, traducere şi note de pr. prof. T. Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 9).

ORIGEN, IOAN II = Origène, *Commentaire sur saint Jean*, II, Livres VI-X. Texte grec, avant-propos, traduction et notes par Cécile Blanc. Les Éditions du Cerf, Paris, 1970 (Sources Chrétiennes, nr. 157).

ORIGEN, MARTIRIU = *Exortaţie la martiriu* în *Scrieri alese*, partea a III-a. Traducere pr. prof. C. Galeriu. Studiu introductiv, note: pr. prof. Teodor Bodogae. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 8).

ORIGEN, MAT. = Origenes, *Commentaria in Evangelium secundum Matthaeum*, ed. J.-P. Migne, PG, vol. 13, col. 829–1800, Migne, Paris, 1862.

ORIGEN, PRINCIP. = Origen, *Scrieri alese*, partea a treia, *Peri arhon (Despre principii)*. Studiu introductiv, traducere, note, de pr. prof. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982 (Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 8).

ORIGEN, PS. = Origène, *Homélies sur les Psaumes 36 à 38*. Texte critique établi par Emanuela Prinzivalli. Introduction, traduction, et notes par Henri Crouzel et Luc Brésard. Les Éditions du Cerf, Paris, 1995 (Sources Chrétiennes, nr. 411).

ORIGEN, SAM. = Origène, *Homélies sur Samuel*. Édition critique, introduction, traduction et notes par Pierre et Marie Thérèse Nautin. Les Éditions du Cerf, Paris, 1986 (Sources Chrétiennes, nr. 328).

OSWALT, IS. 1-39 = J. N. Oswalt, *The Book of Isaiah. Chapters 1-39* (The New International Commentary on the Old Testament). Eerdmans, Grand Rapids, 1986.

PETRU CRIS. = Peter Chrysologus, *Selected Sermons. Homilies*, transl. George E. Ganss Washington, CUA Press, 2010 (Fathers of the Church, nr. 17).

QUASTEN, III = Johannes Quasten, *Patrology,* vol. III. *The Golden Age of Greek Patristic Literature From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon*, Notre Dame, Christian Classics, s.a.

RUSSELL, CYRIL = Norman Russell, *Cyril of Alexandria*. Routledge, Londra, 2000.

SAWYER = John F. A. Sawyer, *The Fifth Gospel. Isaiah in the History of Christianity*. Cambridge University Press, Cambridge, 1996.

SEELIGMANN = Isac Leo Seeligmann, *The Septuagint Version of Isaiah and Cognate Studies* (Forschungen Zum Alten Testament 40). Mohr Siebeck, Tübingen, 2004.

SEPT.BRENT. = Lancelot Brenton, *The Septuagint with Apocrypha: Greek and English*, Londra Samuel Bagster and Sons, 1851. BibleWorks, v.9.

SEPT.ENGL. = *A New English Translation of the Septuagint and the Other Greek Translations Traditionally Included under That Title*, Albert Pietersma and Benjamin G. Wright (ed.), Oxford University Press, New York – Oxford, 2007.

SEPT.FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς. Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἅπάντα. Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia*, *Graece*, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.

SEPT.GERM. = *Septuaginta Deutsch. Das griechische Alte Testament in deutscher Übersetzung*, in Zusammenarbeit mit Eberhard Bons, Kai Brodersen, Helmut Engel, Heinz-Josef Fabry, Siegfried Kreuzer, Wolfgang Orth,

Martin Rösel, Helmut Utzschneider, Dieter Vieweger und Nikolaus Walter, herausgegeben von Wolfgang Kraus und Martin Karrer, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2009.

SEPT.NEC =S*eptuaginta 1: Geneza, Exodul, Leviticul, Numerii, Deuteronomul*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu. Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta 2*: *Iisus Nave, Judecătorii, Ruth, 1-4 Regi*, Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina Costena Rogobete (traducători). Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2004; *Septuaginta 3*: *1-2 Paralipomene*, *1-2 Ezdra*, *Ester*, *Iudit*, *Tobit*, *1-4 Macabei*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Bălţăceanu, Gheorghe Ceauşescu, Ştefan Colceriu, Vichi Dumitriu, Theodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2005; *Septuaginta 4/I*: *Psalmii, Odele, Proverbele, Ecleziastul, Cântarea Cântărilor*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Florica Bechet, Monica Broşteanu, Ioana Costa, Marius David Cruceru, Cristian Gaşpar, Eugen Munteanu, Ion Pătrulescu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2006; *Septuaginta 4/II* : *Iov, Înţelepciunea lui Solomon, Înţelepciunea lui Iisus Sirah, Psalmii lui Solomon*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Smaranda Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Iulia Cojocariu, Ştefan Colceriu, Eugen Munteanu (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2007; *Septuaginta 5*: *Osea, Amos, Michea, Ioel, Abdias, Iona, Naum, Avacum, Sophonia, Aggeu, Zaharia, Malachia*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, îngrijit de Smaranda Bădiliţă; Cristian Gaşpar (traducător), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2009; *Septuaginta 6/I*: *Isaia, Ieremia, Baruh, Plîngeri, Epistola lui Ieremia*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Ioan Pătrulescu (traducători); Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2011; *Septuaginta 6/II*: *Iezechiel, Suzana, Daniel, Bel şi Balaurul*. Volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Florica Bechet, Ioana Costa (traducători), Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2008.

SEPT.RAHLFS = *Septuaginta*, *id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs, Editio altera quam recognovit et emendavit Robert Hanhart, duo volumina in uno. Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2006.

SEPT.ZIEGLER = *Septuaginta*. Vetus Testamentum Graecum, auctoritate Societatis Litterarum Gottingensis editum. Vol. XIV, *Isaias*, edidit Josephus Ziegler, Göttingen, 1939, 3. Aufl. 1983.

STĂNILOAE, ASCETICA = D. Stăniloae, *Ascetica şi mistica Bisericii Ortodoxe*. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002.

STRABON VII = *The Geography of Strabo*, with an English Translation by Horace Leonard Jones, vol. VII, Heinemann, Londra, 1930 (Leob Classical Library, nr. 241).

TEODORET, IS. I = Théodoret de Cyr, *Commentaire sur Isaïe*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Jean-Noël Guinot, Tome I. Les Éditions du Cerf, Paris, 1980 (Sources Chrétiennes, nr. 276).

TEODORET, IS. II = Théodoret de Cyr, *Commentaire sur Isaïe*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Jean-Noël Guinot, Tome II. Les Éditions du Cerf, Paris, 1982 (Sources Chrétiennes, nr. 295).

TEODORET, IS. III = Théodoret de Cyr, *Commentaire sur Isaïe*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Jean-Noël Guinot, Tome III. Les Éditions du Cerf, Paris, 1984 (Sources Chrétiennes, nr. 315).

TERTULIAN, MARC. III = Tertullien, *Contre Marcion*, Tome III (Livre III). Introduction, texte critique, traduction, notes et index des livres I-III par René Braun, ed. René Braun. Les Éditions du Cerf, Paris, 1994, (Sources Chrétiennes, nr. 399).

TERTULIAN, MARC. IV = Tertullien, *Contre Marcion*, Tome IV (Livre IV). Texte critique par Claudio Moreschini. Introduction, traduction et commentaire par René Braun. Les Éditions du Cerf, Paris, 2001, (Sources Chrétiennes, nr. 456).

TROXEL = R. Troxel, *LXX-Isaiah as Translation and Interpretation. The Strategies of the Translator of the Septuagint of Isaiah*. Brill, Leiden, 2008.

TWOT = R. Laird Harris, Gleason L. Archer, Jr., Bruce K. Waltke (editori), *Theological Wordbook of the Old Testament*, 2 vol., Chicago, Moody, 1980. BibleWorks, v.9.

VASILE CEL MARE = Sfîntul Vasile cel Mare, *Comentariu la cartea profetului Isaia*, traducere din limba greacă, introducere şi note de Alexandru Mihăilă, PSB, vol. 2, serie nouă. Editura Basilica, Bucureşti, 2009.

VULG. = *Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem* adiuvantibus B. Fischer, I. Gribomont, H. F. D. Sparks, W. Thiele, recensuit et brevi apparatu critico instruxit Robert Weber. Editionem quintam emendatam retractatam praeparavit Roger Gryson, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2007.

WAARD = Jan de Waard, *A Handbook on Isaiah. Textual Criticism and the Translator*, vol. 1, Eisenbrauns, Winona Lake, 1997.

WILDBERGER, IS. 1-12 = Hans Wildberger, *Isaiah 1-12*, translated by Thomas H. Trapp. Fortress Press, Minneapolis, 1991 (A Continental Commentary).

WILKEN = R. L. Wilken, *Isaiah Interpreted by Early Christian and Medieval Commentators*. Eerdmans, Grand Rapids, 2007.

ABREVIERILE SERIEI

a. = ante
ac. = acuzativ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
ags. = anglosaxon
ahd. = vechi german literar
akk. = acadian
alb. = albanez
antr. = antroponim
ap. = apud
arab = arăbesc
aram. = aramaic
arom. = aromân
art. = articol
asir. = asirian
aux. = auxiliar
av. = avestic
băn. = bănăţean
bg. = bulgăresc
c. = circa
ceh. = cehesc
cf. = confer
cond. = condiţional
conj. = conjuncţie
criş. = crişean
dat. = dativ
dial. = dialect, dialectal
dr. = dacoromân
ebr. = ebraic
engl. = englezesc
egipt. = egiptean
f. = feminin
ğagat. = dial. tc. al uzbecilor
gen. = genitiv
got. = gotic
gr. = grec(esc)
gr. biz. = grecesc bizantin
i.-e. = indoeuropean
istrorom. = istroromân
invar. = invariabil
în expr. = în expresia
kaikav. = dial. kaiakavian
karaim. = dial. tăt.
kazan. = dial. tc. de la Kazan
lat. = latin, latinesc
lat. med. = latina medievală
lat. sav. = latina savantă
lit. = literal
loc. adv. = locuţiune adverbială
LXX = Septuaginta
m. = masculin
magh. = maghiar
maram. = maramureşean
marg. = marginal
mhd. = medio-german literar
mgl. = meglenoromân
mgr. = mediogrecesc
mold. = moldovenesc
ms. = manuscris
munt. = muntenesc
n. = neutru
năsăud. = năsăudean
ngr. = neogrecesc
nhd. = nou german literar
nslov. = neosloven
part. = participiu
pers. = persan
pl. = plural
plur. tant. = plurale tantum
polon. = polonez
pref. = prefix
prep. = prepoziţie
prin ext. = prin extensie
priv. = privativ
pron. = pronume
rom. com. = românesc comun
rus. = rusesc
sam. = samarinean
săs. = săsesc
s.-cr. = sîrbo-croat
sg. = singular
sir. = sirian
sîrb. = sîrbesc
sl. = slav
sl. bis. = slavonesc, slav bisericesc
sl. c. = slav comun
slov. = slovac
sloven. = slovenesc
sorb. j. = soraba de jos
subst. = substantiv
suf. = sufix
tăt. = tătărăsc
tc. = turcesc
tc. tăt. = turco-tătar
toh. = toharic
top. = toponim
TM = Textul Masoretic
ucr. = ucrainean
v. = verb
vbavar. = vechi bavarez
vbg.= vechi bulgăresc
vfr. = vechi francez
vgr. = vechi grecesc
viit. = viitor
vnord. = vechi nordic
vrom. = vechi românesc
vrus. = vechi rusesc
vsîrb. = vechi sîrbesc
vsl. = vechi slav

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE

VECHIUL TESTAMENT

CĂRȚILE BIBLICE (BIBL.1688)	SERIA VECHE	SERIA NOUĂ
Facerea	Fac.	Fac.
Ieșirea	Ieș.	Ieș.
Preoţiia	Lv.	Lev.
Numerile	Nm.	Num.
A doa lêge	Dt.	Deut.
Iisus Návi	Ios.	Ios.
Judecătorii	Jud.	Jud.
Ruth	Rt.	Rut
A împărăţiilor cea dentîiu	1 Reg.	1Reg.
A împărăţiilor a doa	2 Reg.	2Reg.
A împărăţiilor a treia	3 Reg.	3Reg.
A împărăţiei a patra	4 Reg.	4Reg.
Cartea întîia Paralipomenon	1 Cr.	1Paral.
Cartea a doa Paralipomenon	2 Cr.	2Paral.
Ésdras	Ezd.	Ezd.
Neémiia	Neem.	Neem.
Esthír	Est.	Est.
Iov	Iov	Iov
Psaltirea	Ps.	Ps.
Parimiile lui Solomón	Pild.	Parim.
Cartea Eclisiiastului	Eccl.	Ecles.
Cîntarea cîntărilor	Ct.	Cînt.
Isaía	Is.	Is.
Ieremîia	Ier.	Ier.
Plînsurile Ieremíei	Plg.	Plîng.
Iezechiíl	Iez.	Iez.
Daniíl	Dan.	Dan.
Iósiia	Iosia	Iosia
Ióil	Ioil	Ioil
Amós	Am.	Am.
Avdíu	Avd.	Avd.
Ioná	Iona	Iona
Mihéa	Mih.	Mih.
Naúm	Naum	Naum
Avvácum	Avac.	Avac.
Sofónia	Sof.	Sof.
Agghéu	Ag.	Ag.
Zaharîia	Zah.	Zah.
Maláhia	Mal.	Mal.
Tóvit	Tob.	Tov.
Iudíth	Idt.	Idt.
Varúh	Bar.	Var.
Carte trimisă a Ieremíei	Ep. Ier.	Ep. Ier.
Cîntarea a trei sfinţi cuconi	Ct. Tin.	Cînt. trei tin.
Catastih al Ésdrii	2 Ezd.	2Ezd.
Ésdra [3]	3 Ezd.	3Ezd.
Înţelepciunea lui Solomón	Sol.	Sol.
Înţelepciunea lui Iisús, fiiul lui Siráh	Sir.	Sir.
A Sosánnei istoríe	Sus.	Sus.
Pentru a bălaurului Víl topire	Bel.	Bel
Al Maccavéilor cuvînt dentîiu	1 Mac.	1Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al doilea	2 Mac.	2Mac.
Al Maccavéilor cuvînt al treilea	3 Mac.	3Mac.
A lui Iósip la Maccavéi carte	Iosip	Iosip

NOUL TESTAMENT

De la Matthei svînta Evanghelie	Mt.	Mat.
Evanghelia de la Marco	Mc.	Marc.
Evangheliia de la Lúca	Lc.	Luc.
Evangheliia de la Ioan	Ioan	Ioan
Faptele apostolilor	Fpt.	Fapte
A lui Pável apostolul cea către Rîmlêni carte	Rom.	Rom.
Cea către Corinthêni carte trimisă dentîiu	1 Cor.	1Cor.
Către Corinthêni carte trimisă a doa	2 Cor.	2Cor.
Către Galatêni carte trimisă a lui Pável	Gal.	Gal.
Cea către Efesêni carte trimisă a lui Pável	Ef.	Efes.
Cea către Filipiêni carte trimisă	Filip.	Filip.
Cea către Colaseiêni carte trimisă a lui Pável	Col.	Col.
Cea către Solonêni carte trimisă a lui Pável dentîiu	1 Tes.	1Tes.
Cea către Solonêni carte trimisă a doa	2 Tes.	2Tes.
Cea către Timothéu carte trimisă dentîiu	1 Tim.	1Tim.
Către Timothéiu carte trimisă a doa	2 Tim.	2Tim.
Cea către Tit carte trimisă a lui Pável	Tit	Tit
Cea către Filimon carte trimisă a lui Pável	Filim.	Filim.
Cea către Evrei carte trimisă a lui Pável	Evr.	Evr.
A lui Iácov carte trimisă preste tot	Iac.	Iac.
A lui Pétru cea preste tot carte trimisă cea dentîiu	1 Petr.	1Petr.
Carte trimisă a lui Pétru preste tot a doa	2 Petr.	2Petr.
Carte trimisă a lui Ioán cea dentîiu preste tot	1 Ioan	1Ioan
Carte trimisă a lui Ioán adeverită a doa	2 Ioan	2Ioan
Carte lui Ioán a treia	3 Ioan	3Ioan
Carte trimisă a Iúdei adeverită	Iuda	Iuda
Apocalipsis a lui Ioán Bogoslovul	Apoc.	Apoc.

Numele cărţilor biblice din Ms.45 şi Ms.4389 care apar în formă slavonă sînt scrise cu litere chirilice, completate şi echivalate ca în lista de mai jos.

Бы *[**ик**]*	*[= Fac.]*
Ис *[**о**]* *[**ъ**]*	*[= Ieș.]*
2 ***Зак*** *[**онъ**]*	*[= Deut.]*
Чи́сла	*[= Num.]*
1, *2* ***Пар*** *[**алипоменонъ**]*	*[= 1*, *2Paral.]*
Сѫ́д *[**е́и**]*	*[= Jud.]*
1, *2*, *3*, *4* ***Цр*** *[**ъ**]*	*[= 1*, *2*, *3*, *4Reg.]*
Прит *[**чи**]*	*[= Parim.]*
*[**Пре**]* ***Мѫ́*** *[**рости**]* sau ***Моудр*** *[**ость**]*	*[= Sol.]*
Пла́чъ	*[= Plîng.]*
*[**Къ**]* ***Ри*** *[**лѧном**]*	*[= Rom.]*
Дѣѧн *[**ик**]*	*[= Fapte]*
Сол *[**ѫ́нѧном**]*	*[= Tes.]*
Петров *[**о**]*	*[= Petr.]*
Июдин	*[= Iuda]*

1 Moi[si]	*[= Fac.]*
2 Moi[si]	*[= Ieș.]*
3 Moi[si]	*[= Lev.]*
4 Moi[si]	*[= Num.]*
5 Moi[si]	*[= Deut.]*

FOTOCOPII

Ms. 45

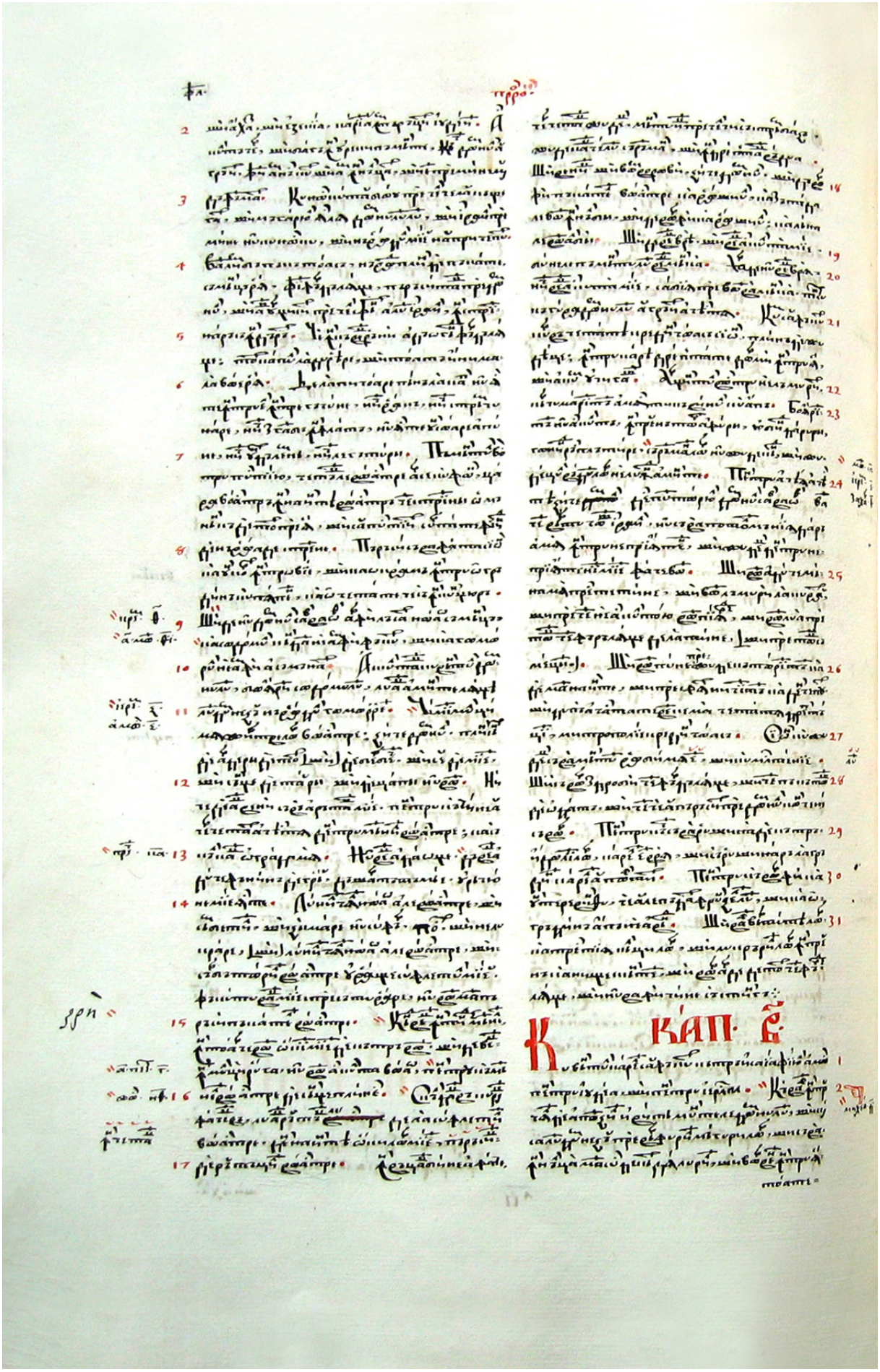

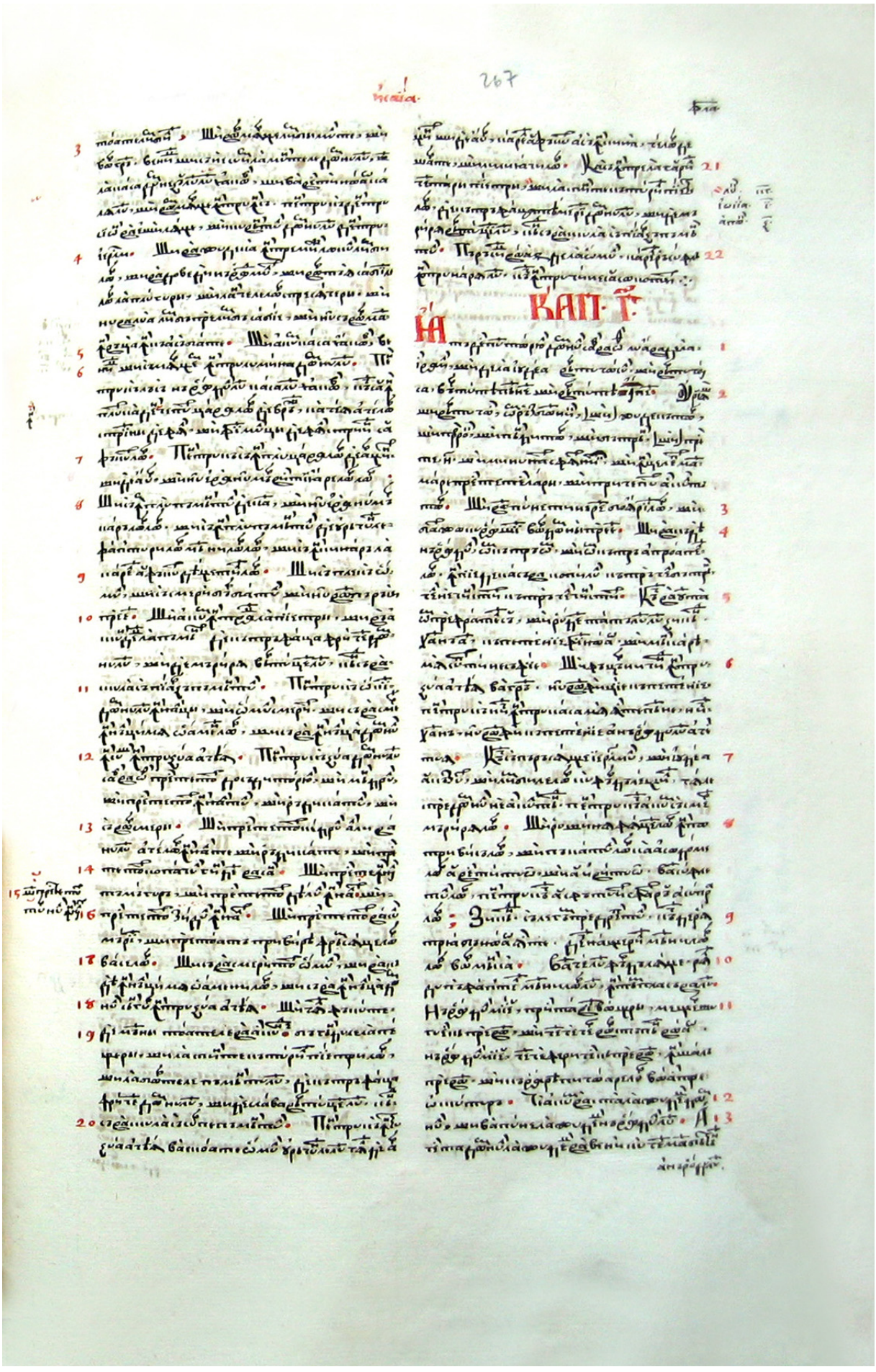

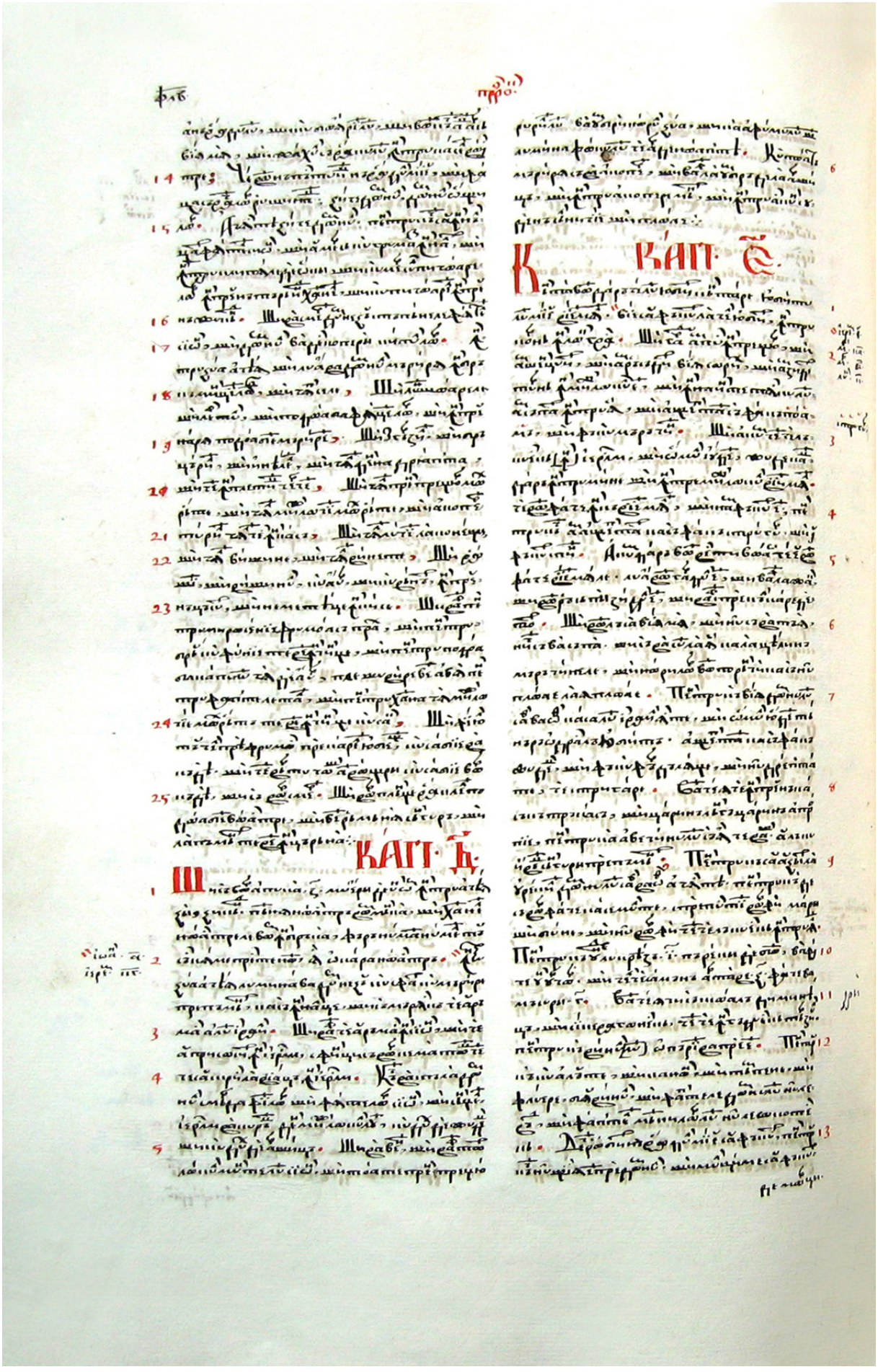

Ms. 45 p. 533

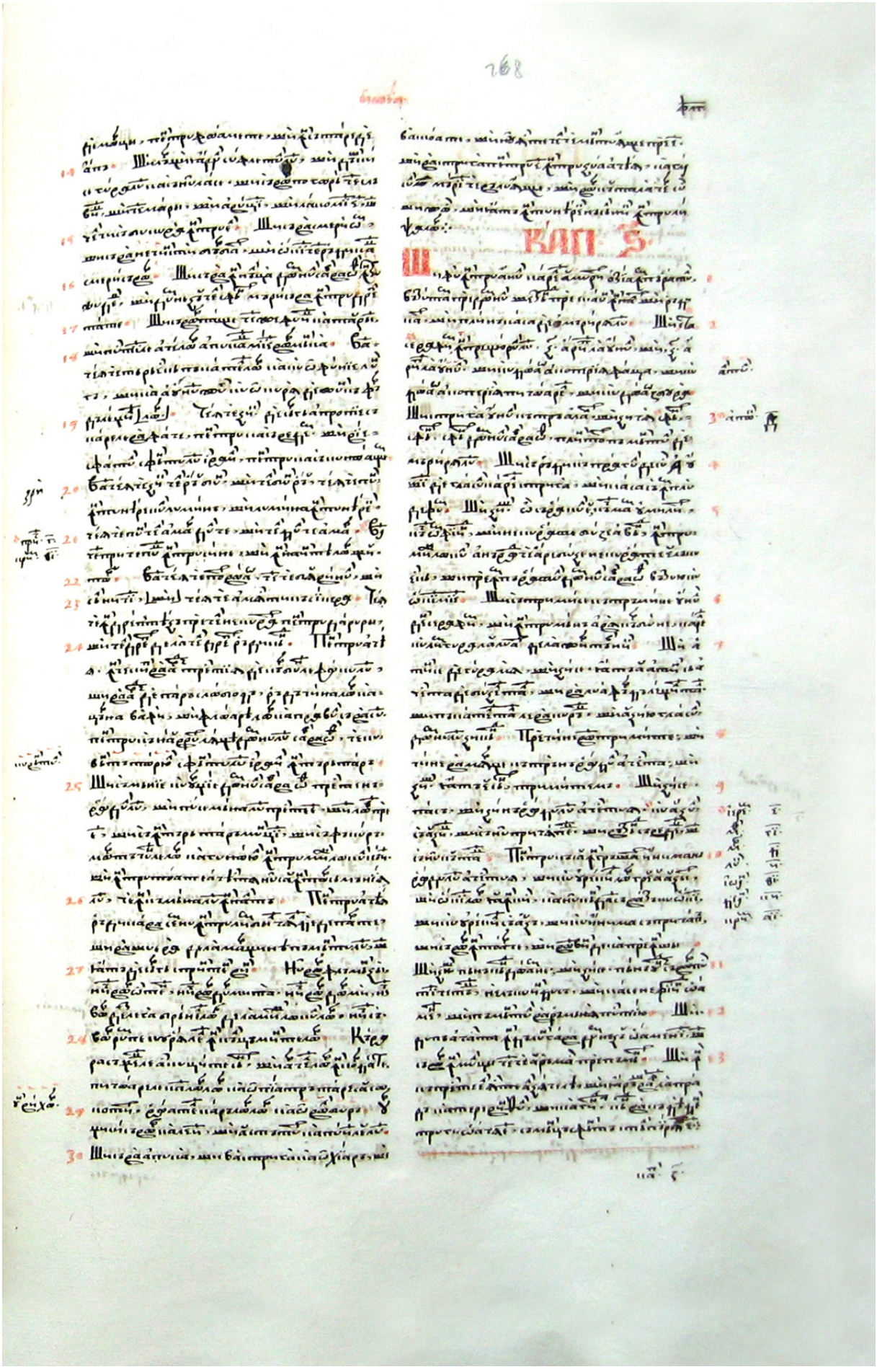

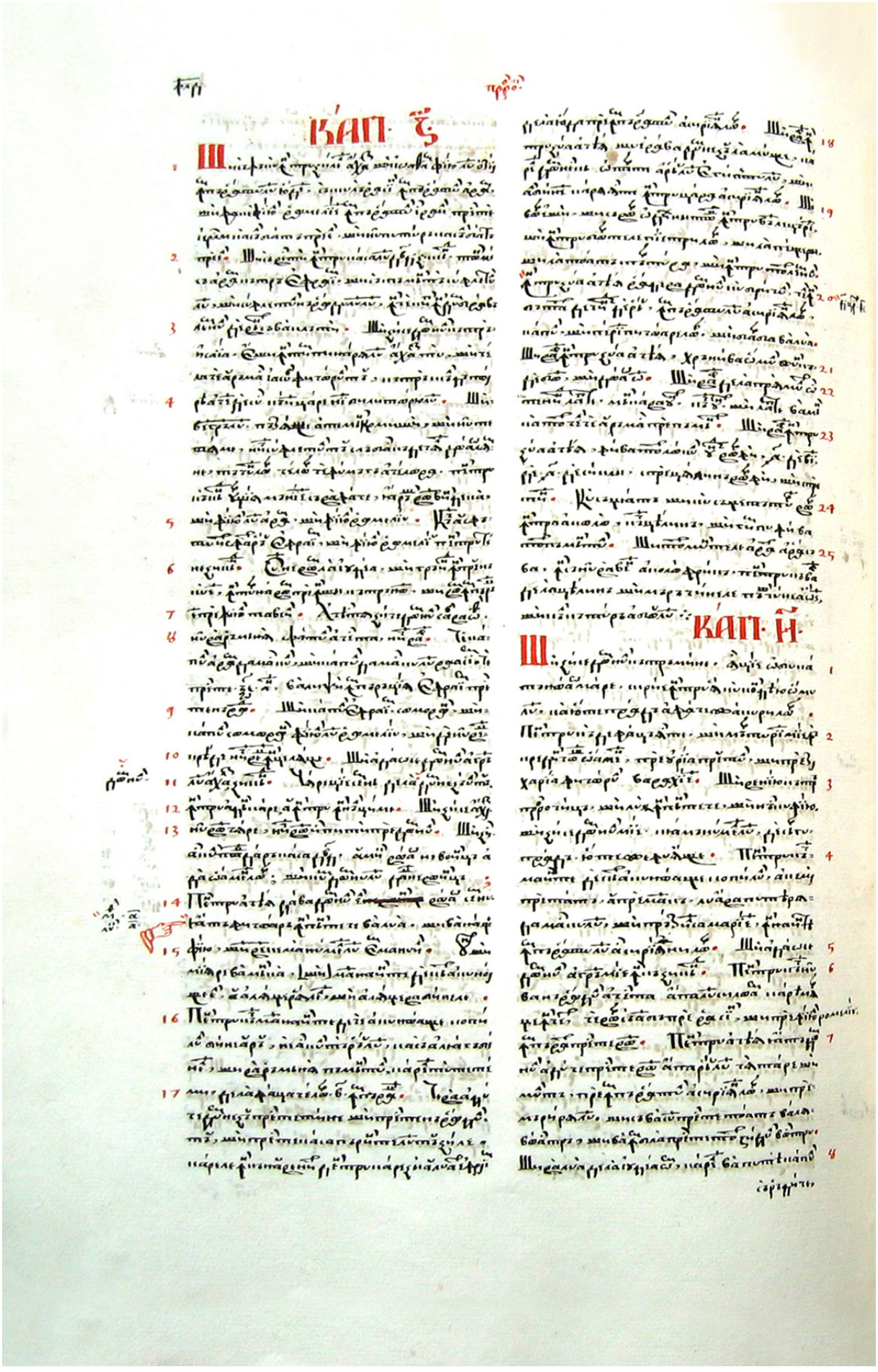

Ms. 45 p. 535

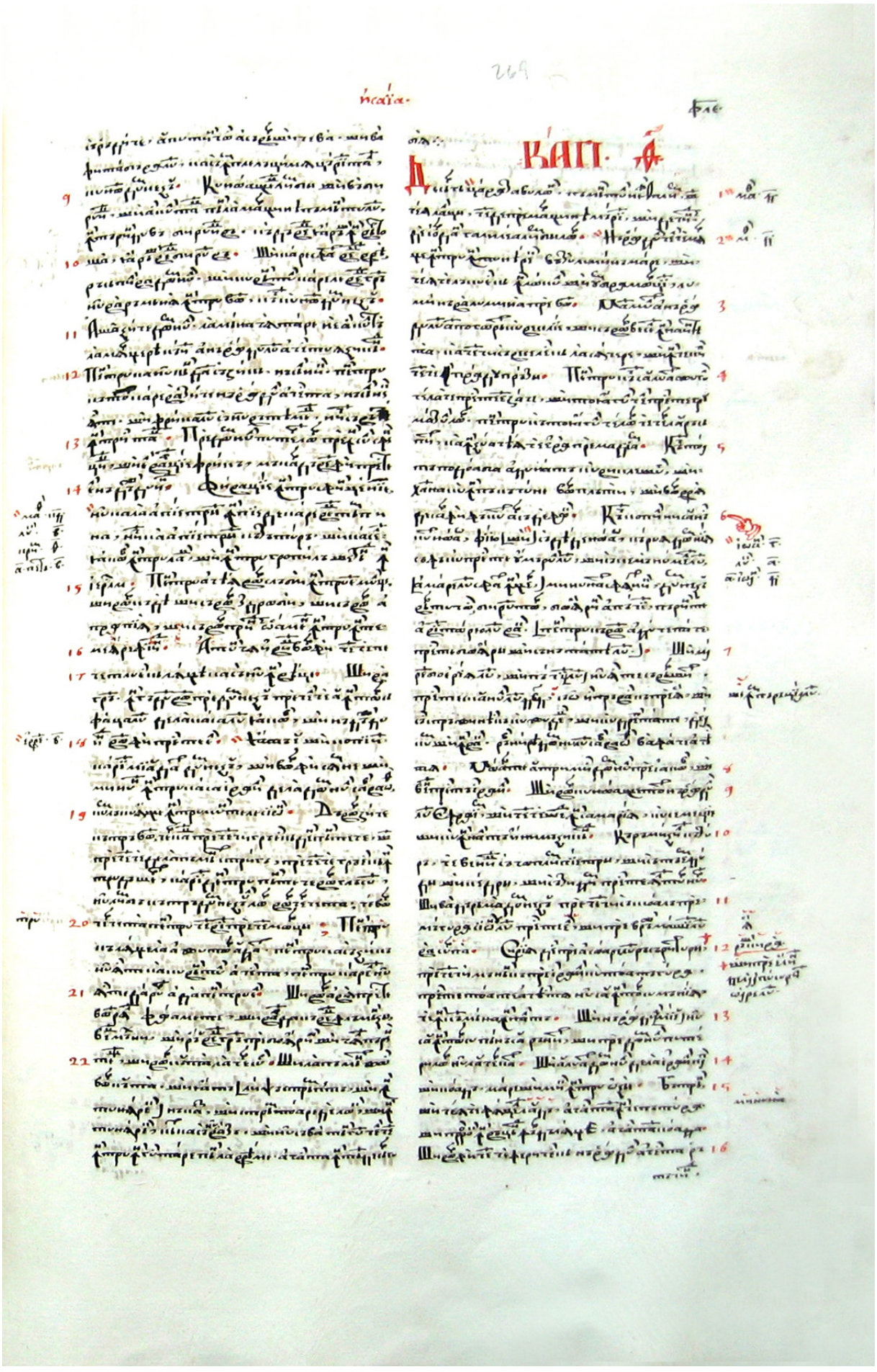

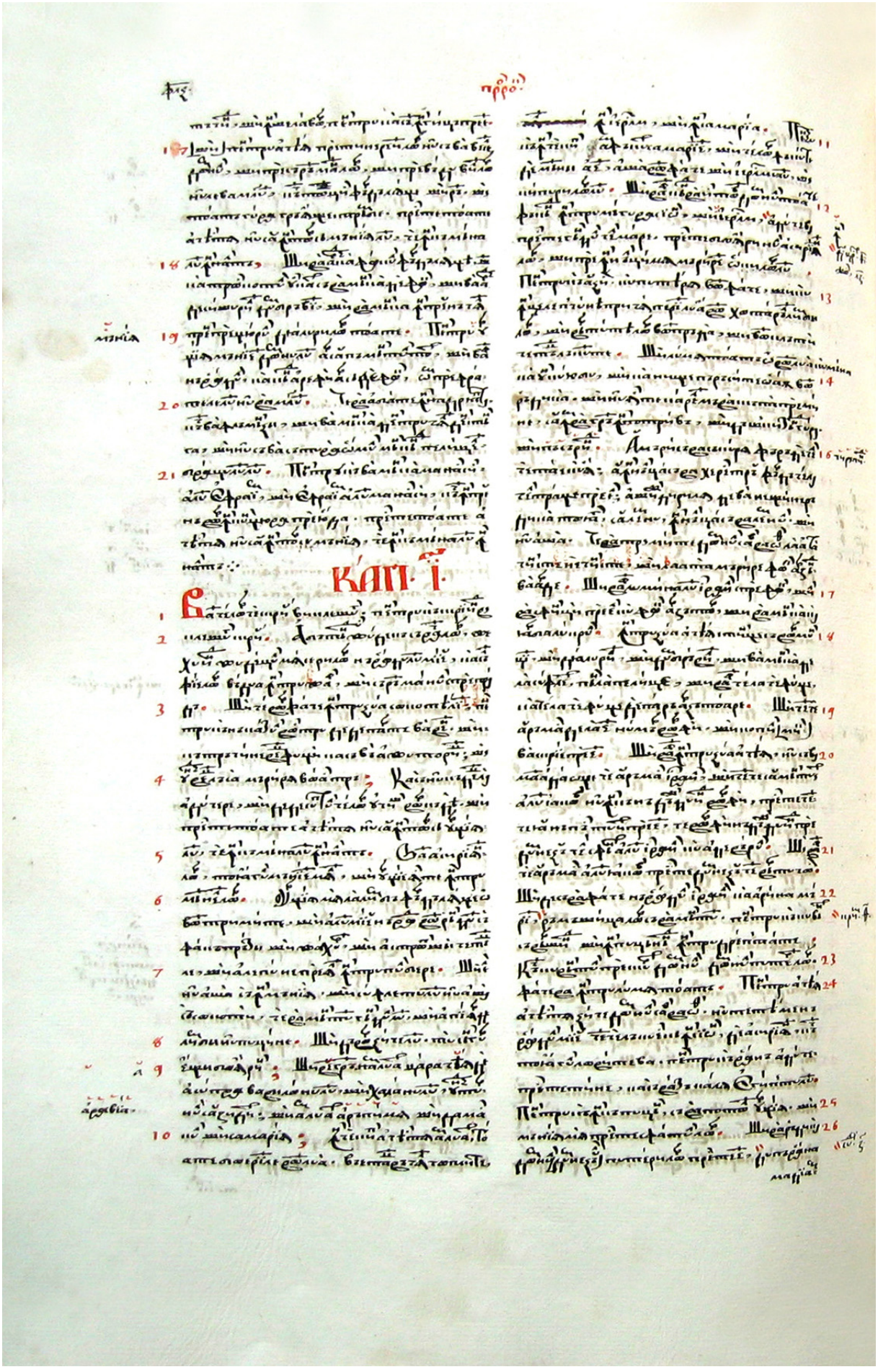

Ms. 45 p. 537

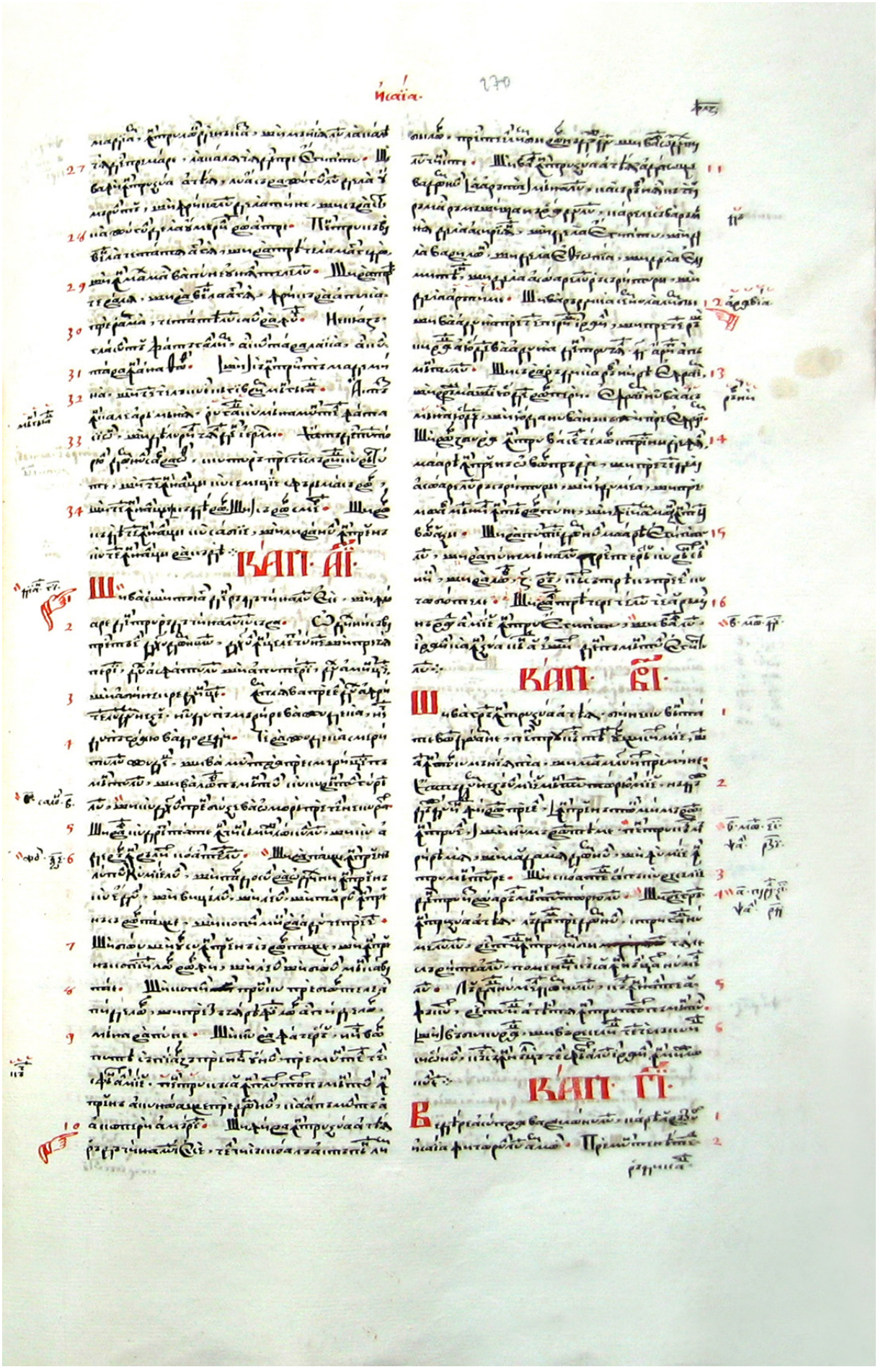

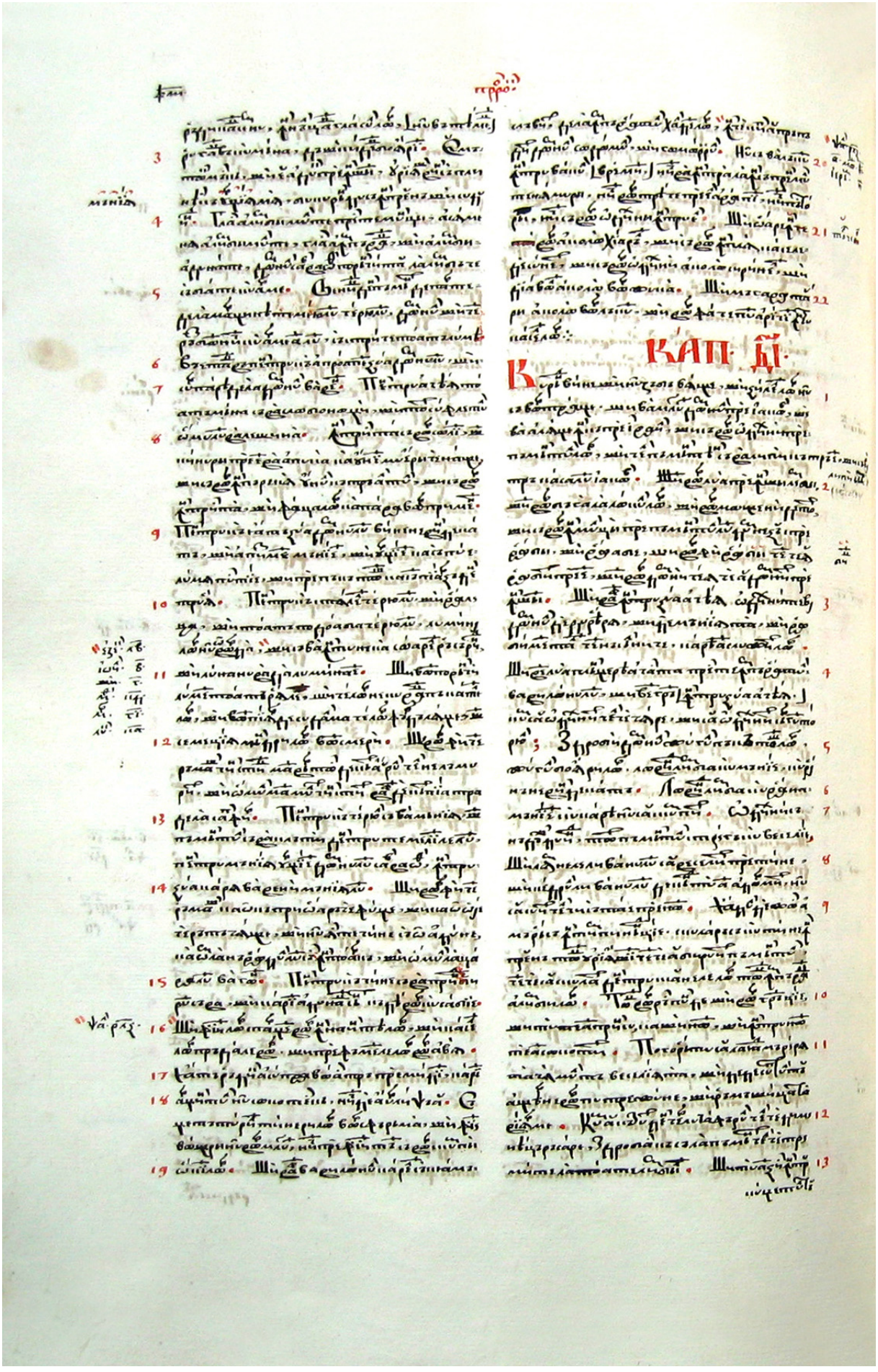

Ms. 45 p. 539

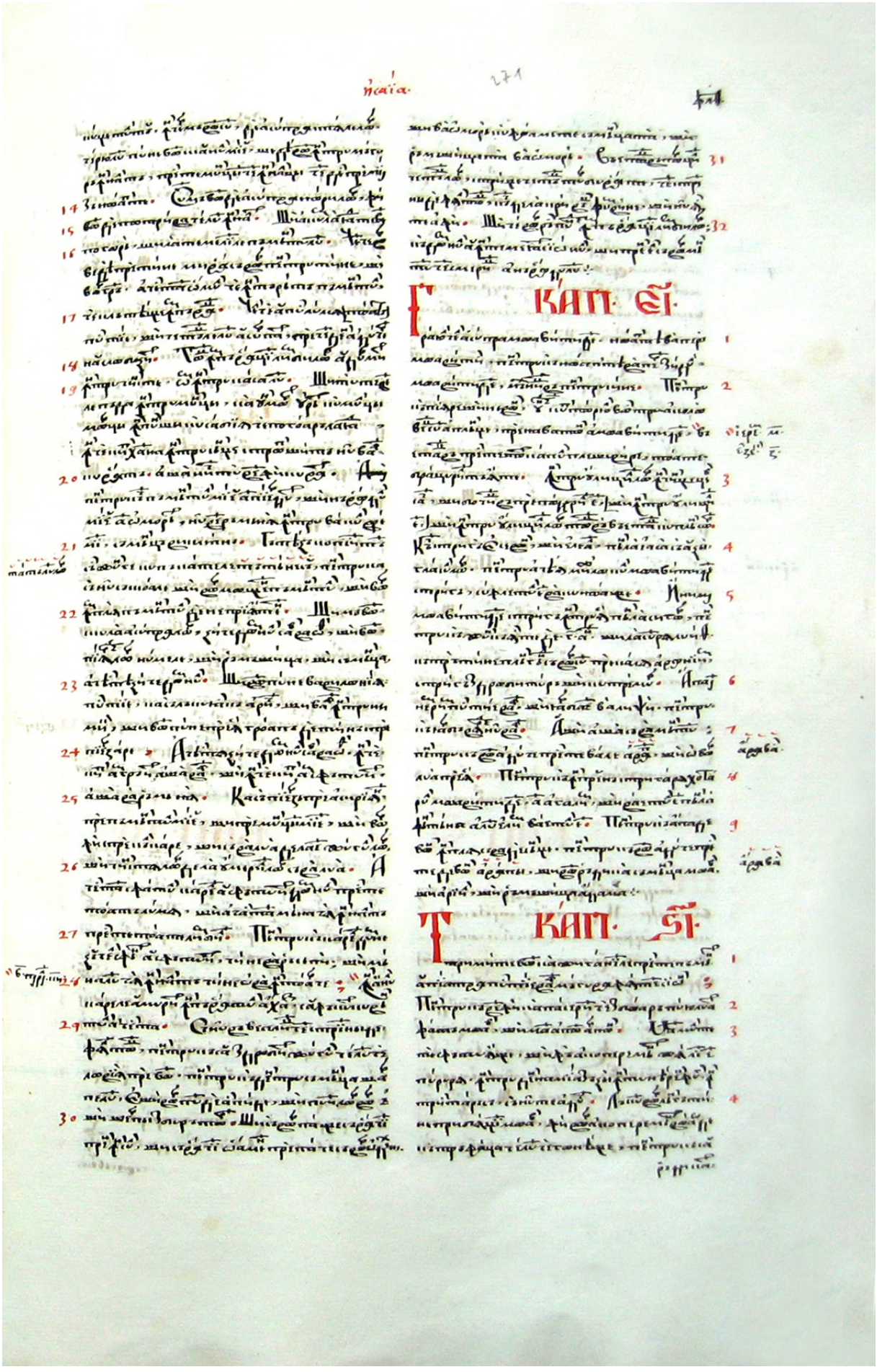

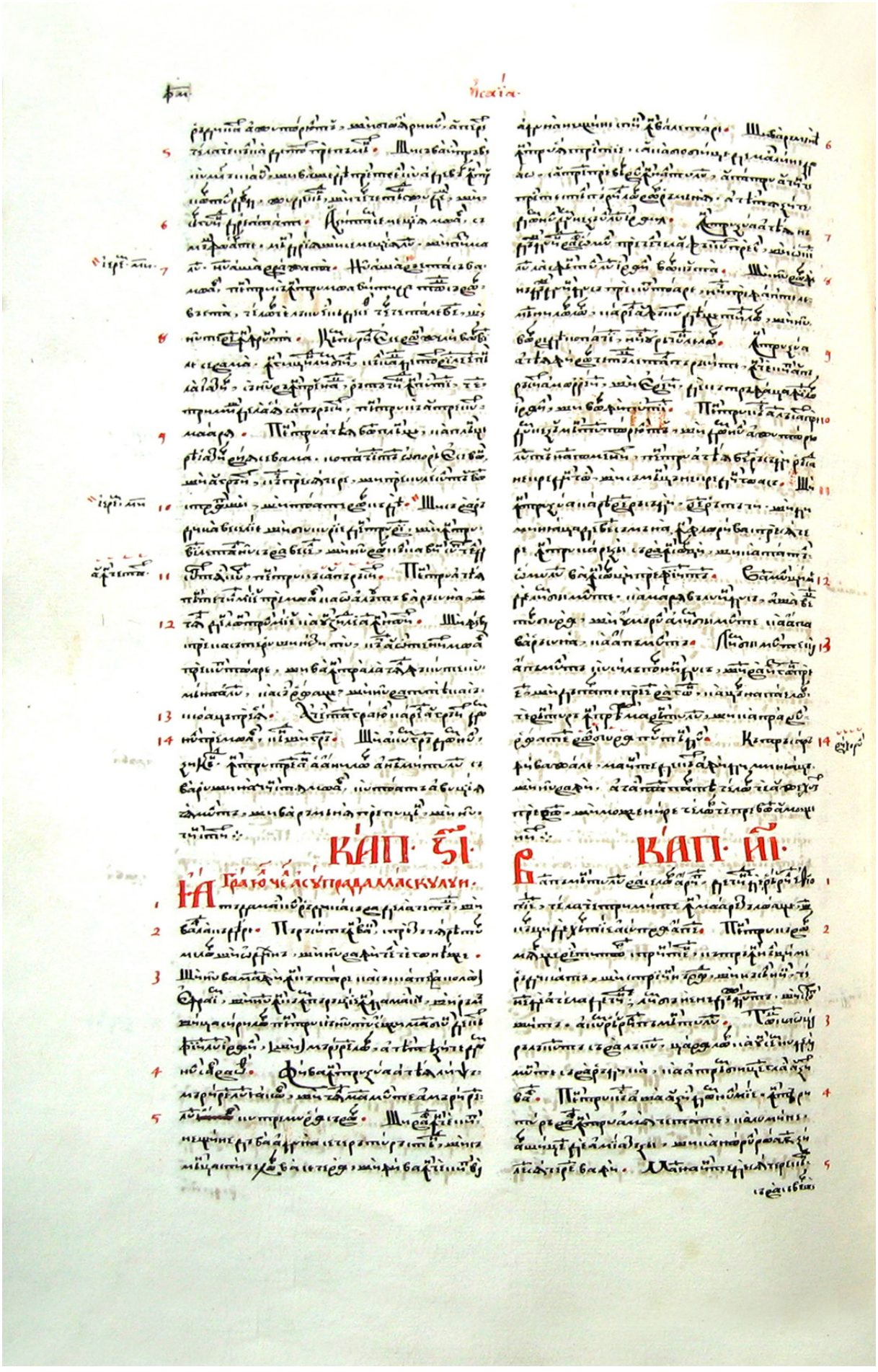

Ms. 45 p. 541

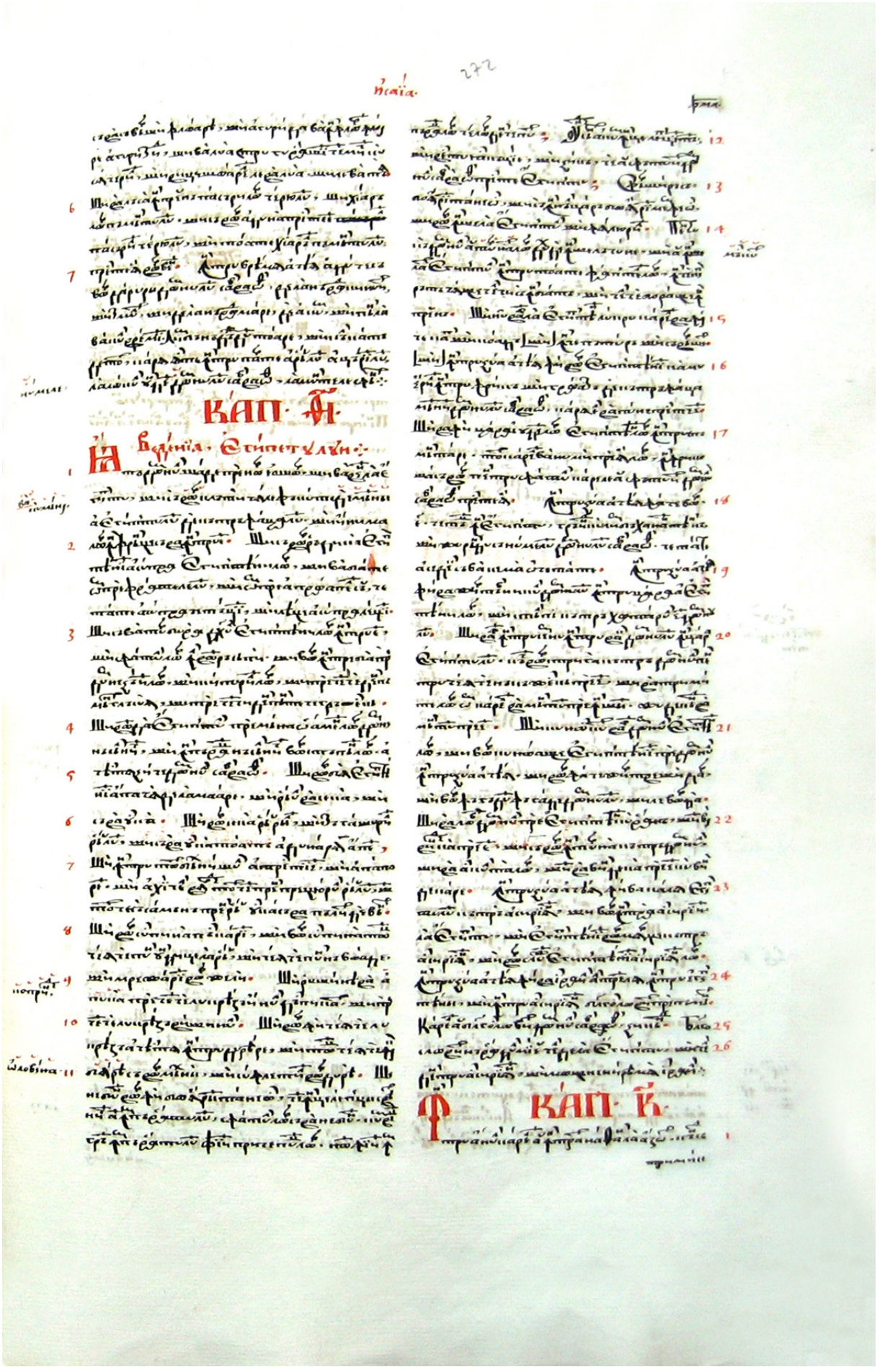

Ms. 45 p. 542

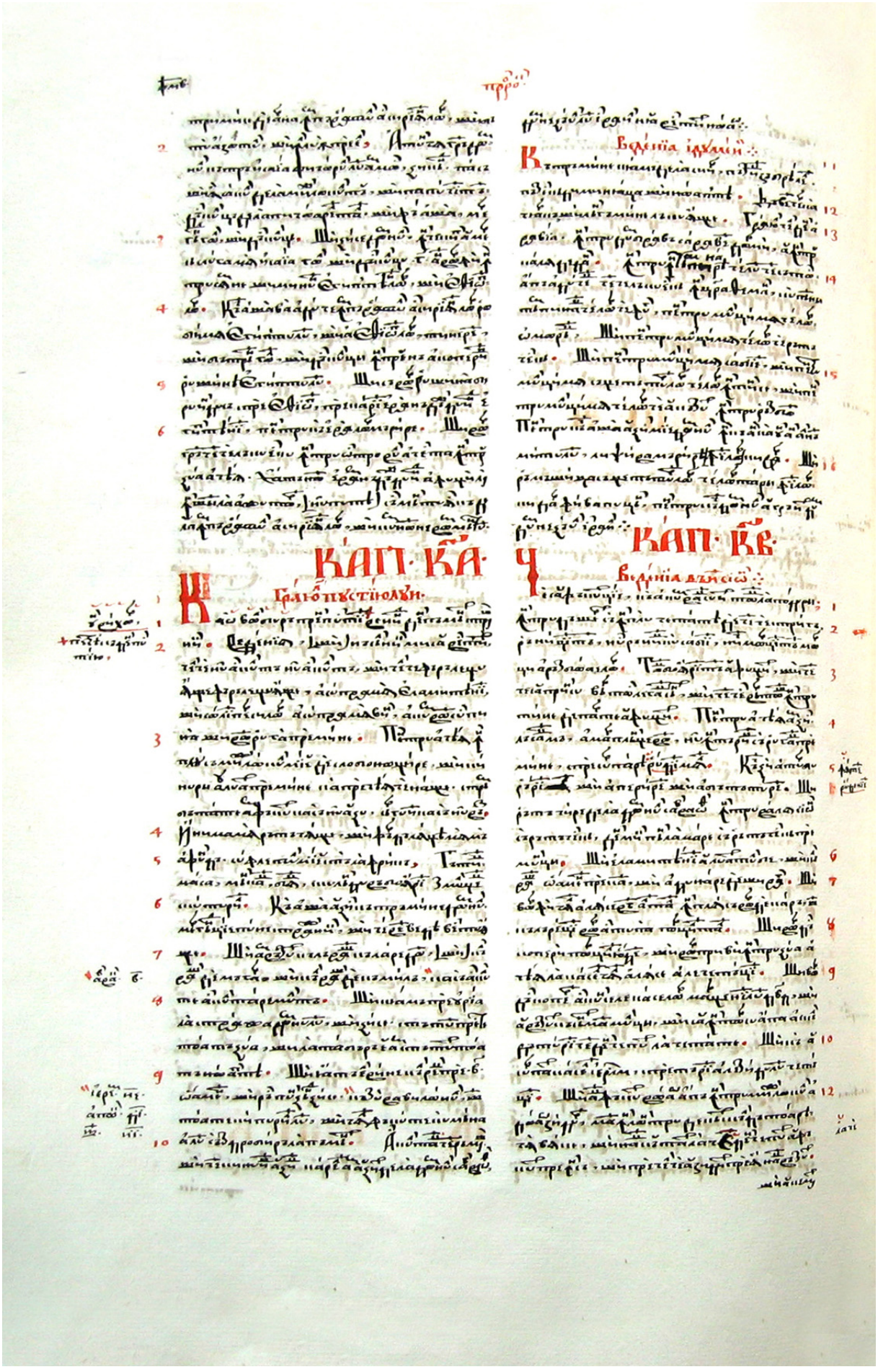

Ms. 45 p. 543

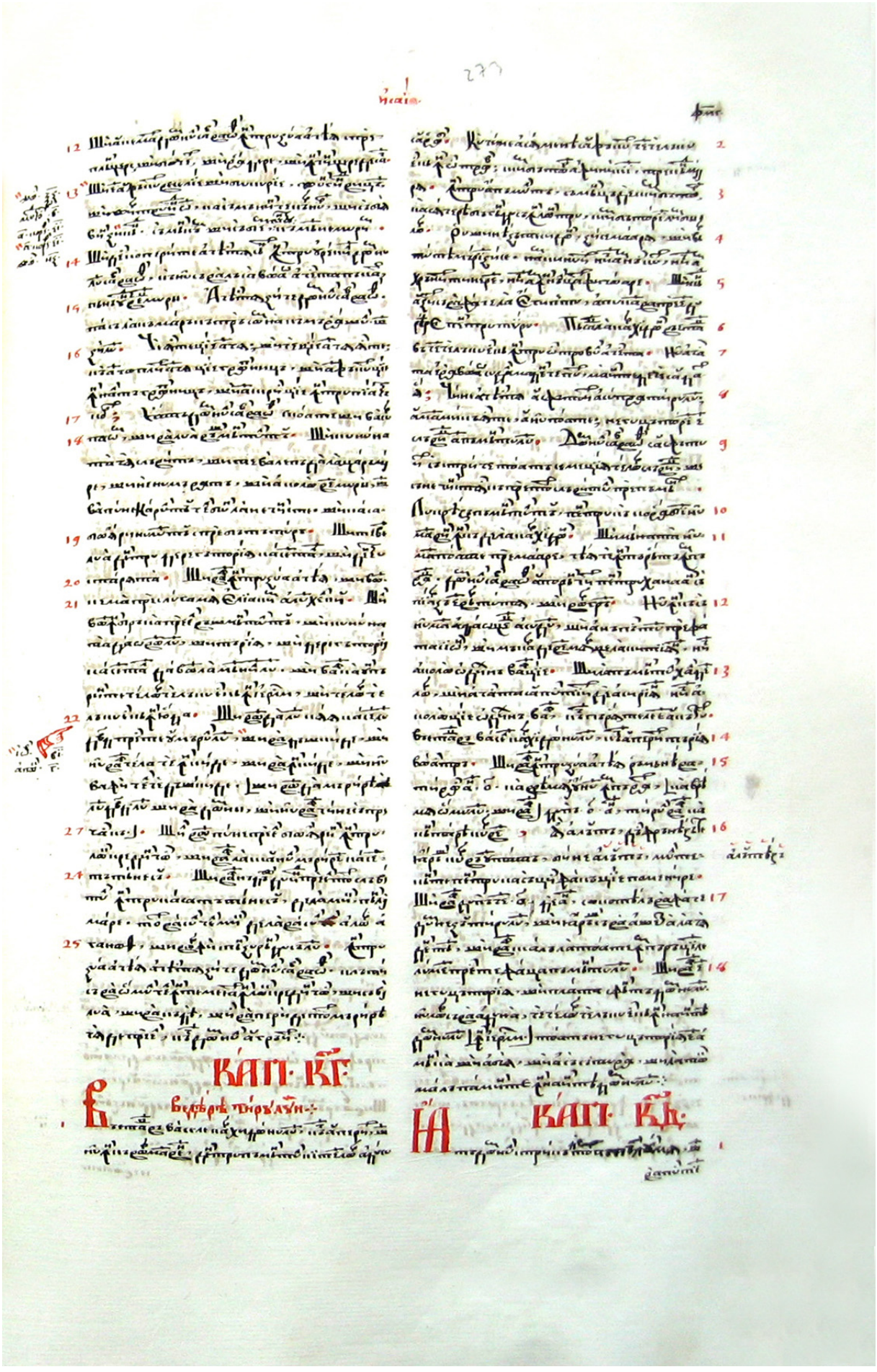

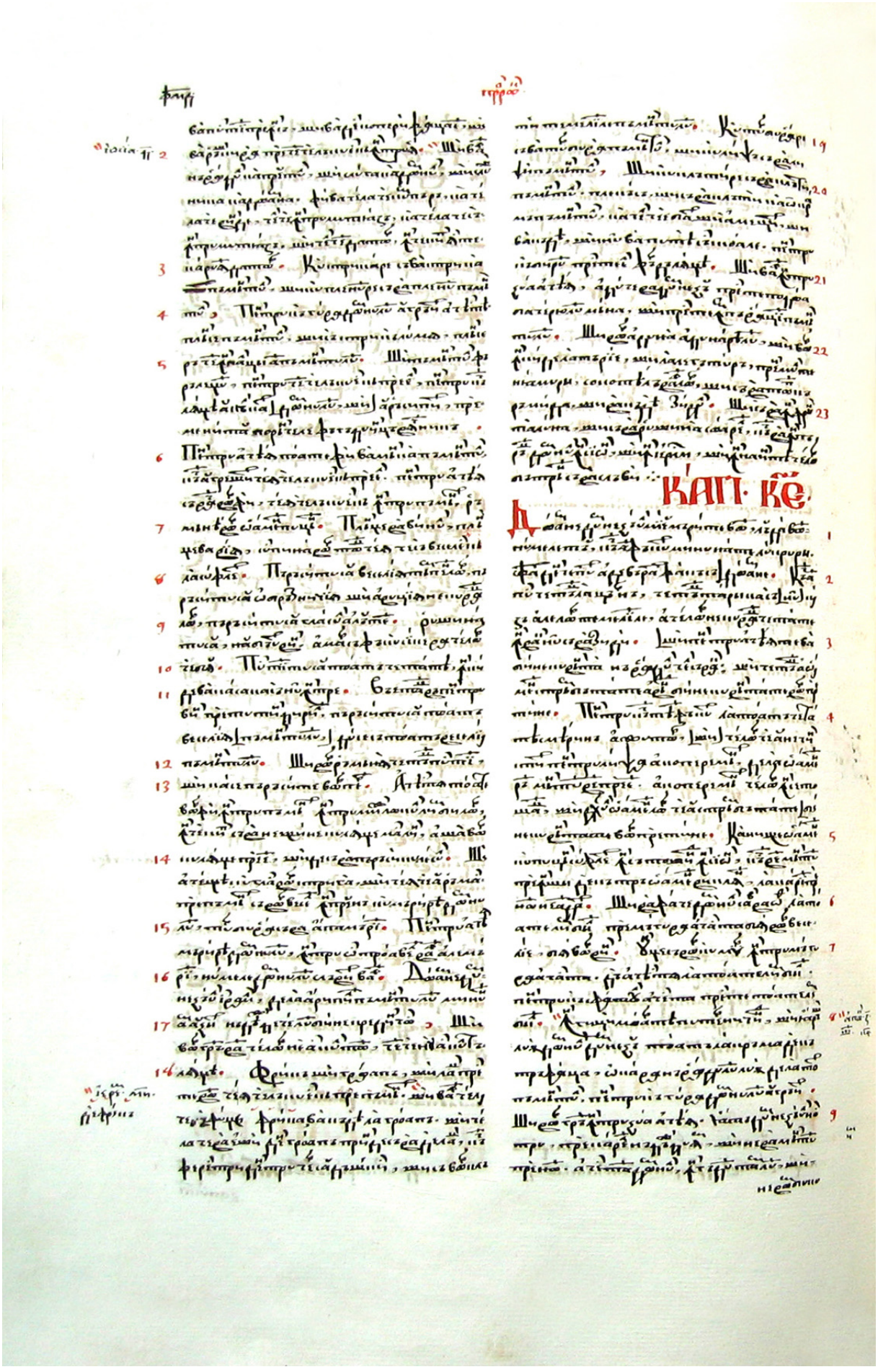

Ms. 45 p. 545

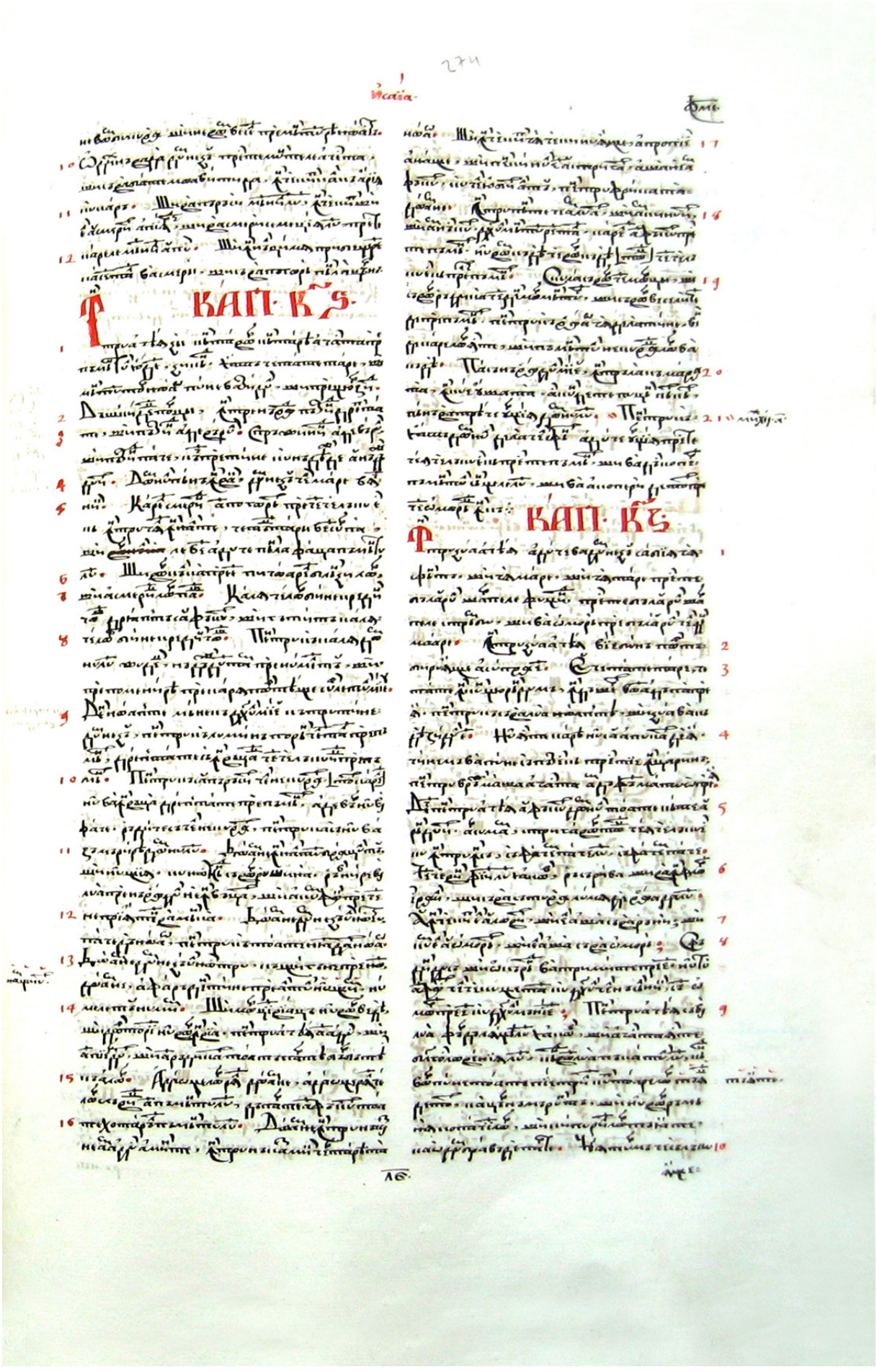

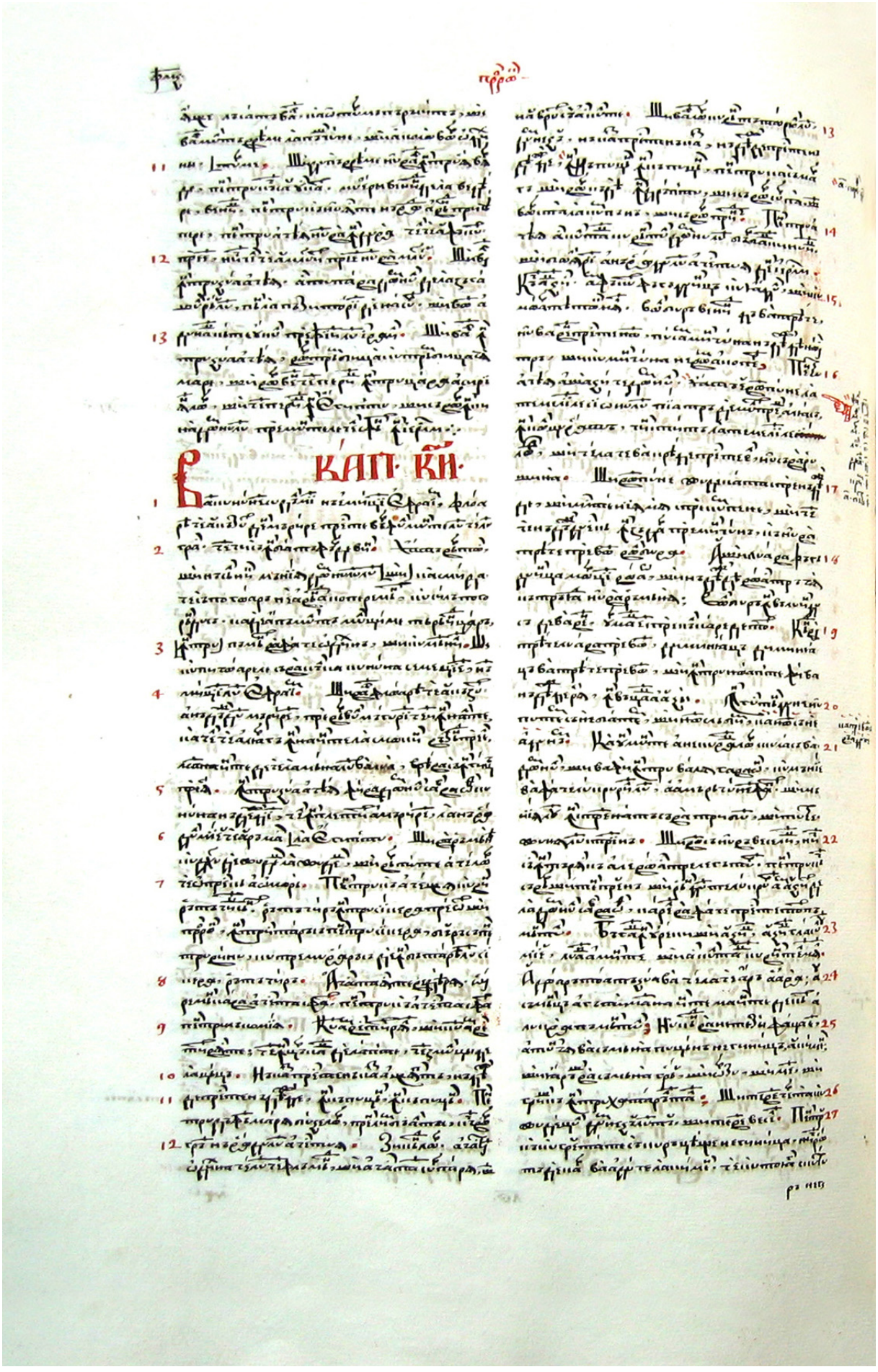

Ms. 45 p. 547

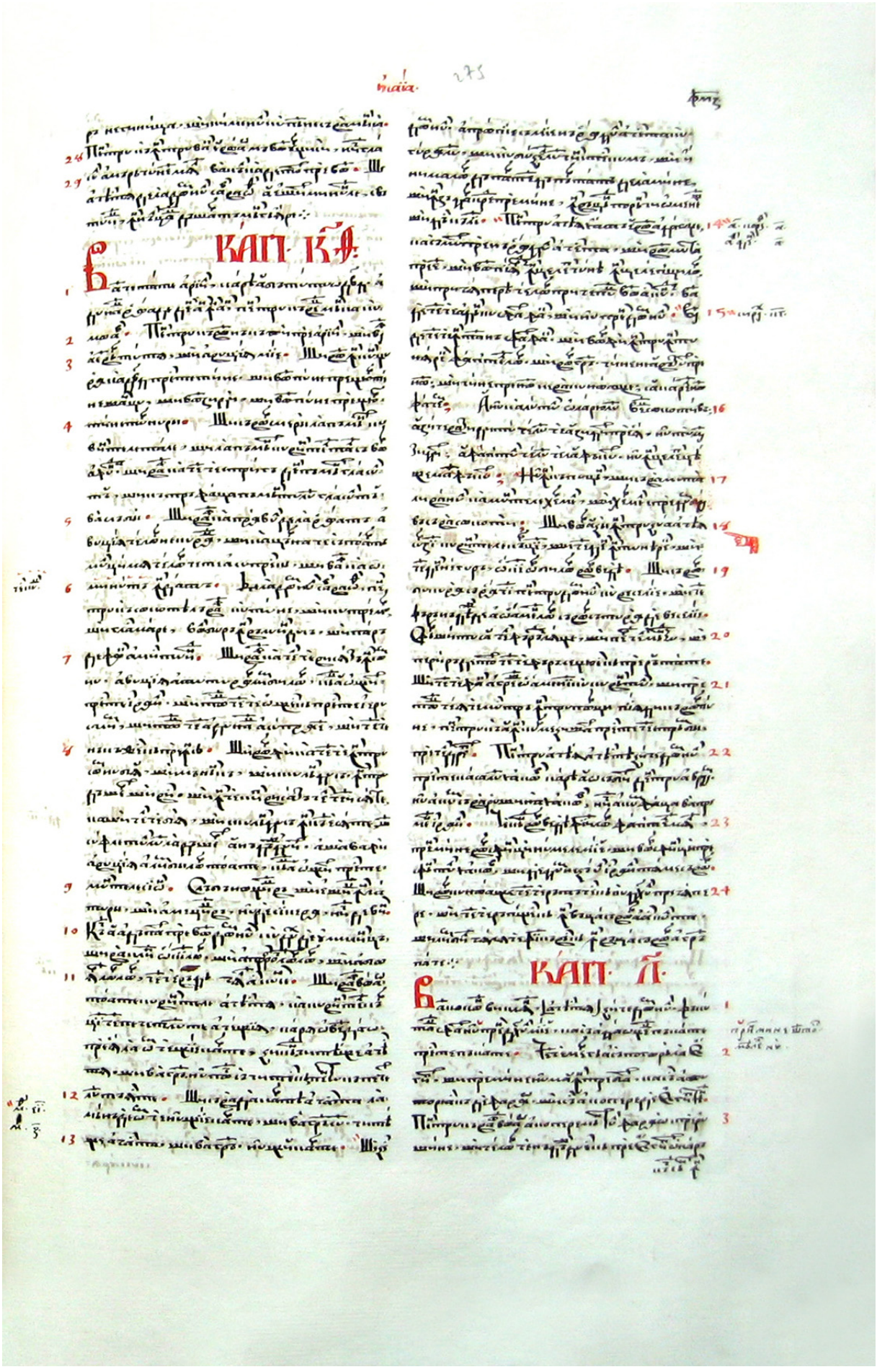

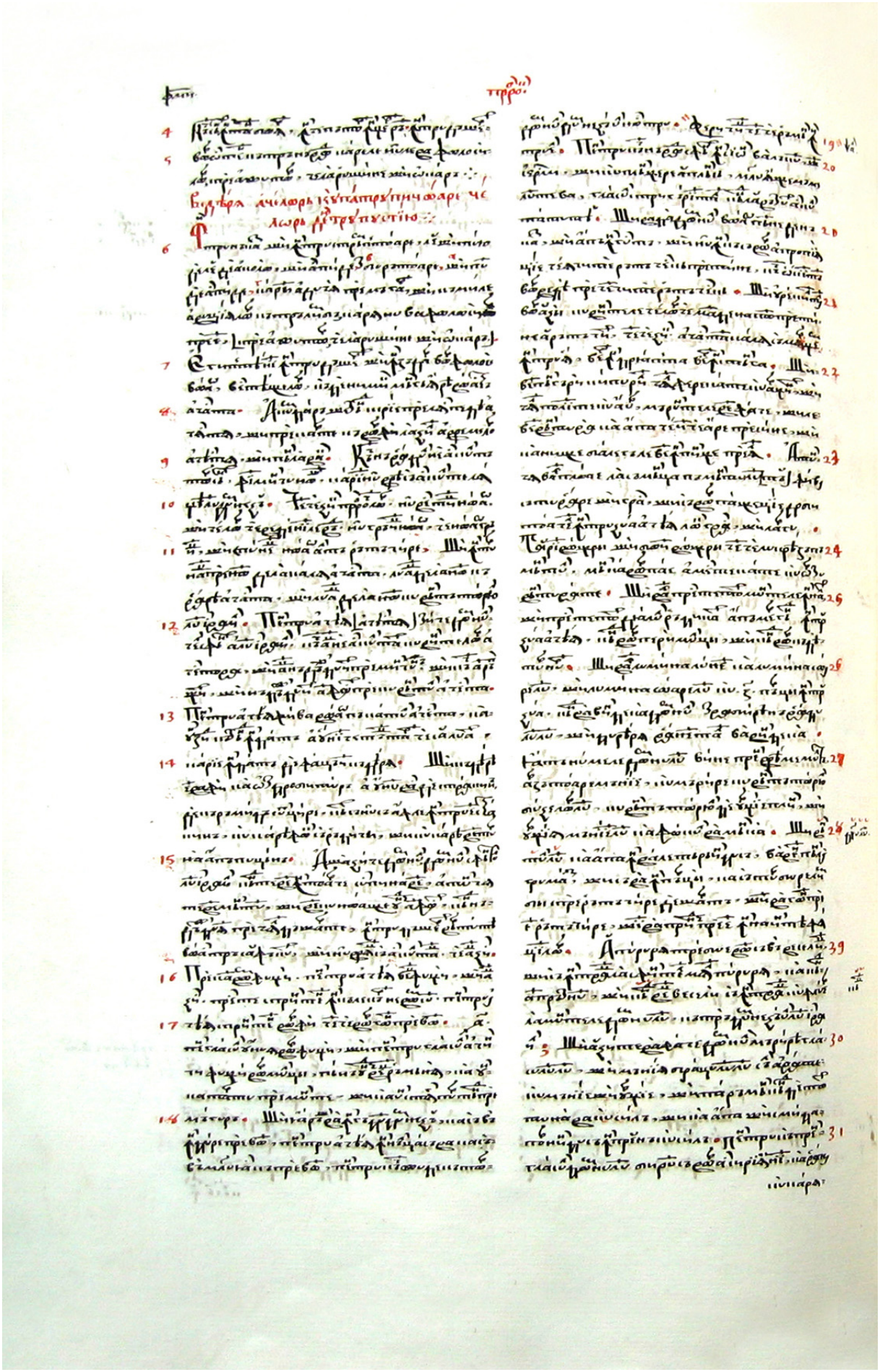

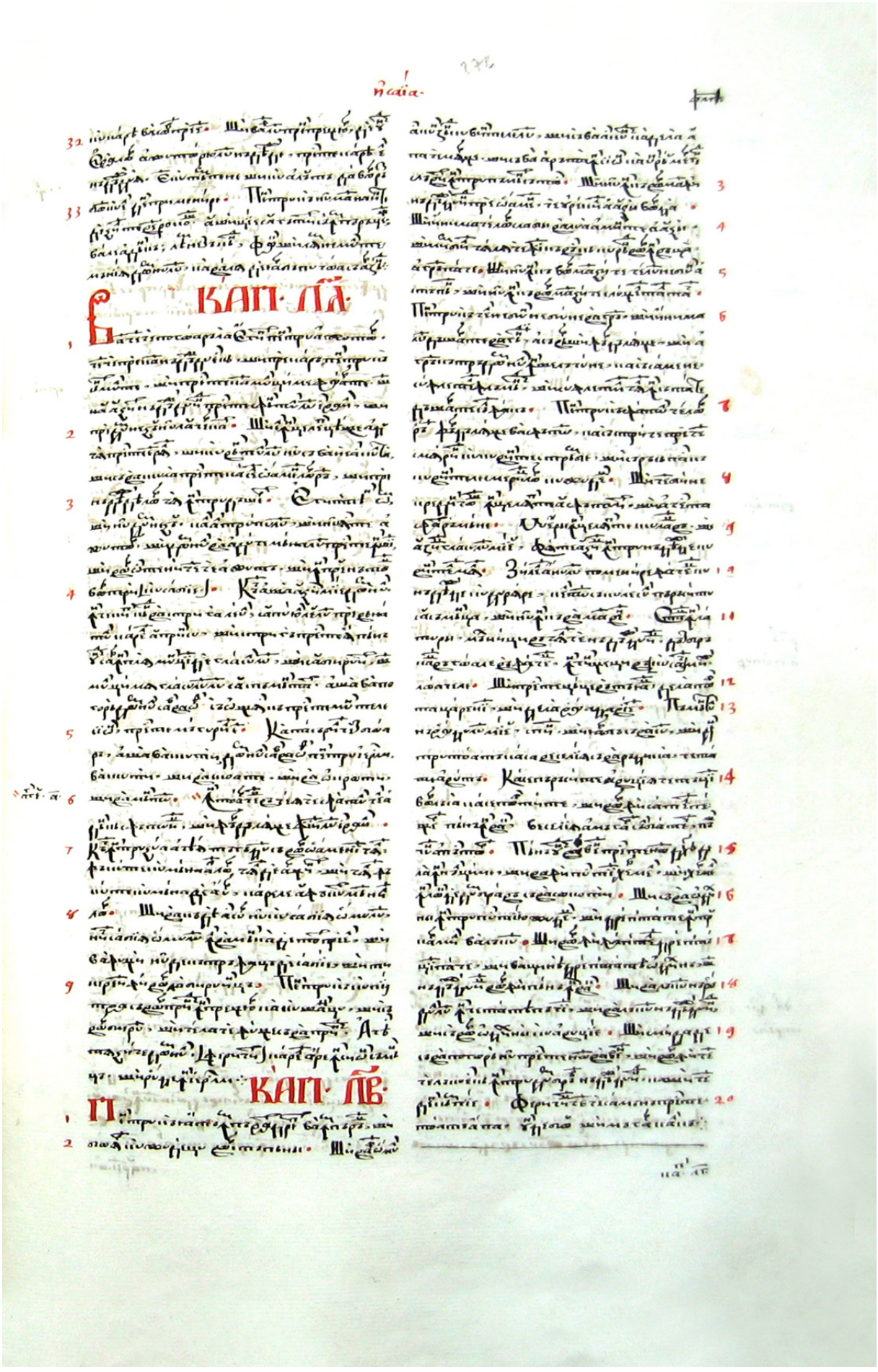

Ms. 45 p. 550

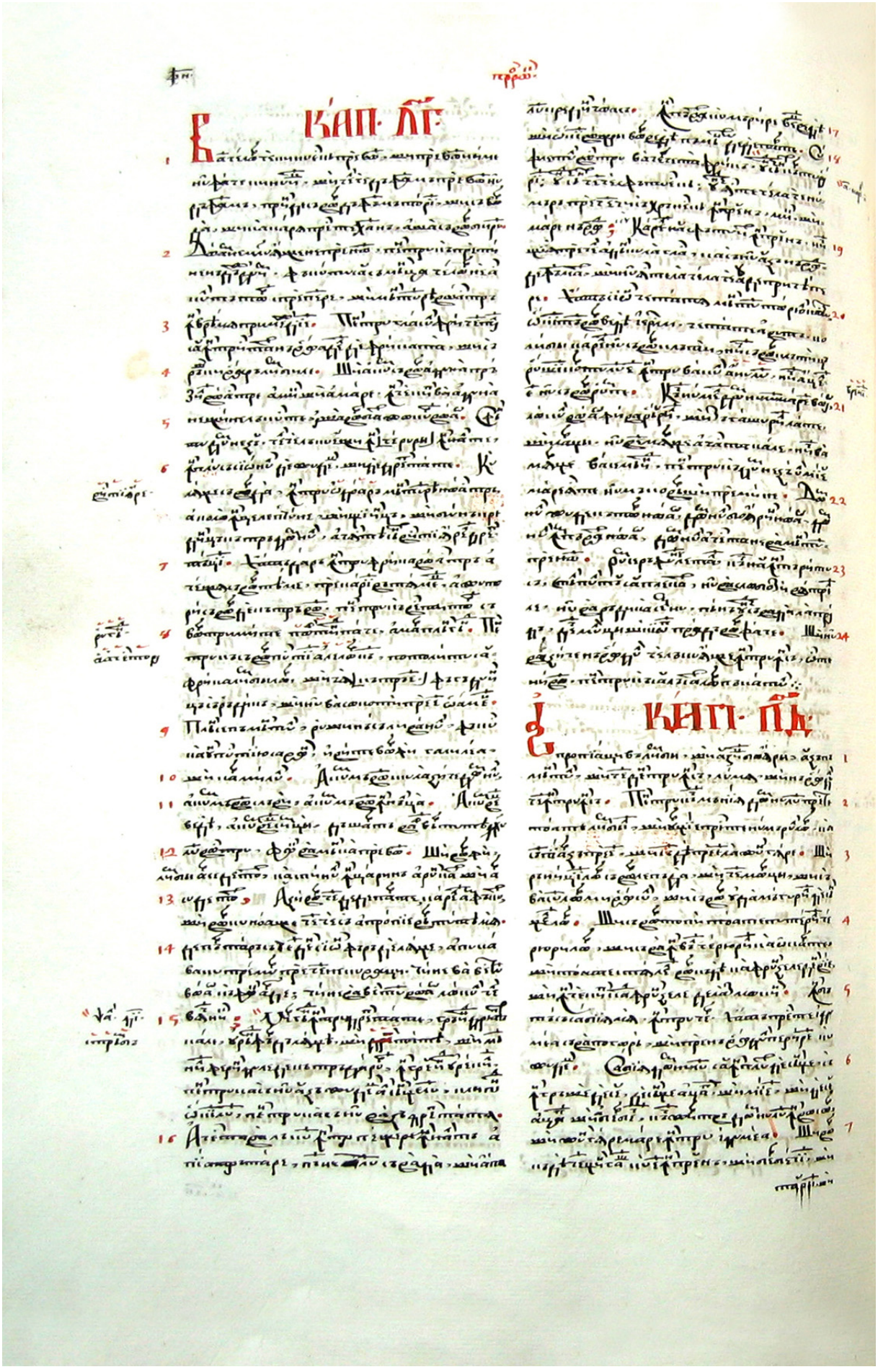

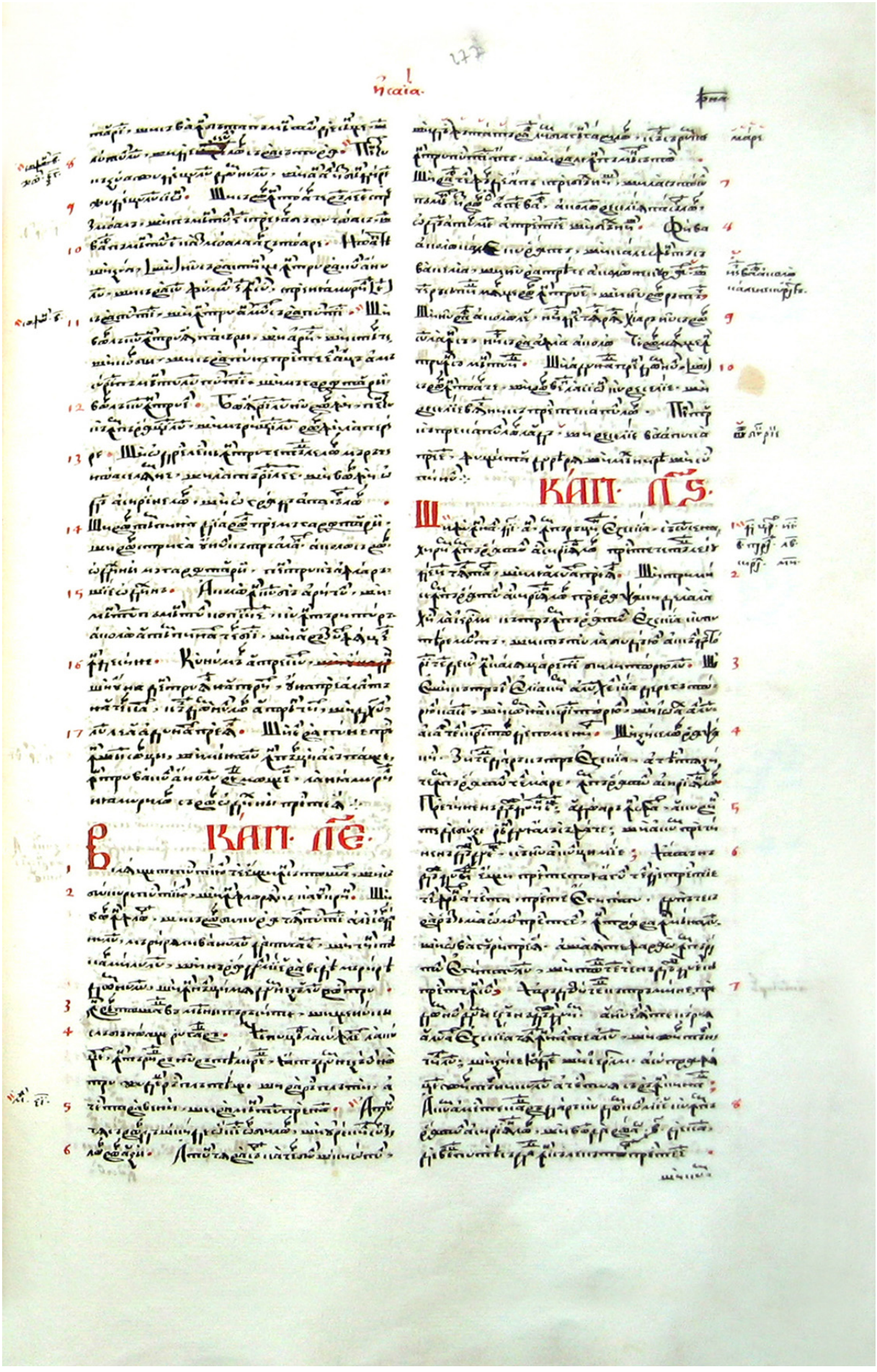

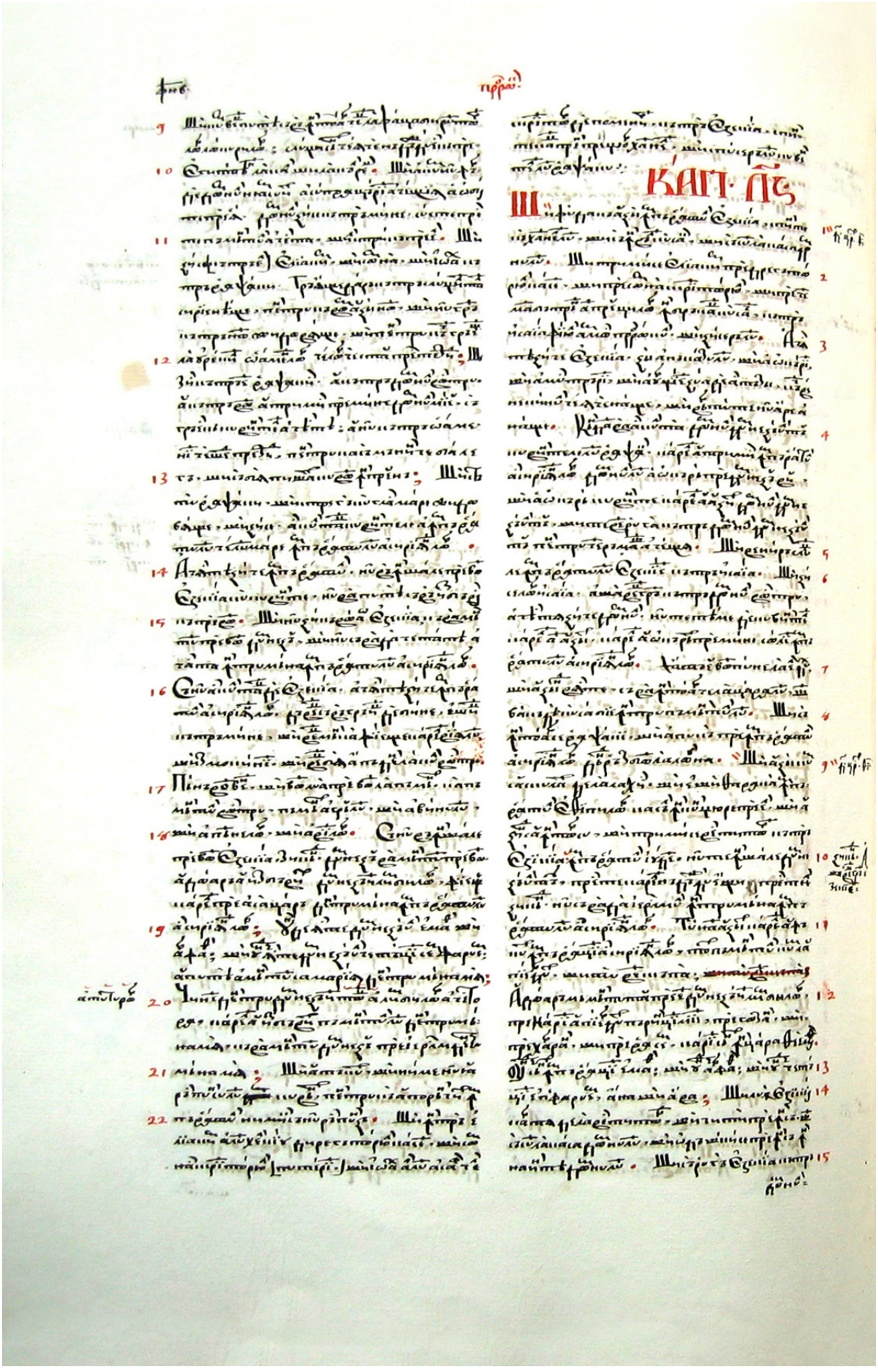

Ms. 45 p. 553

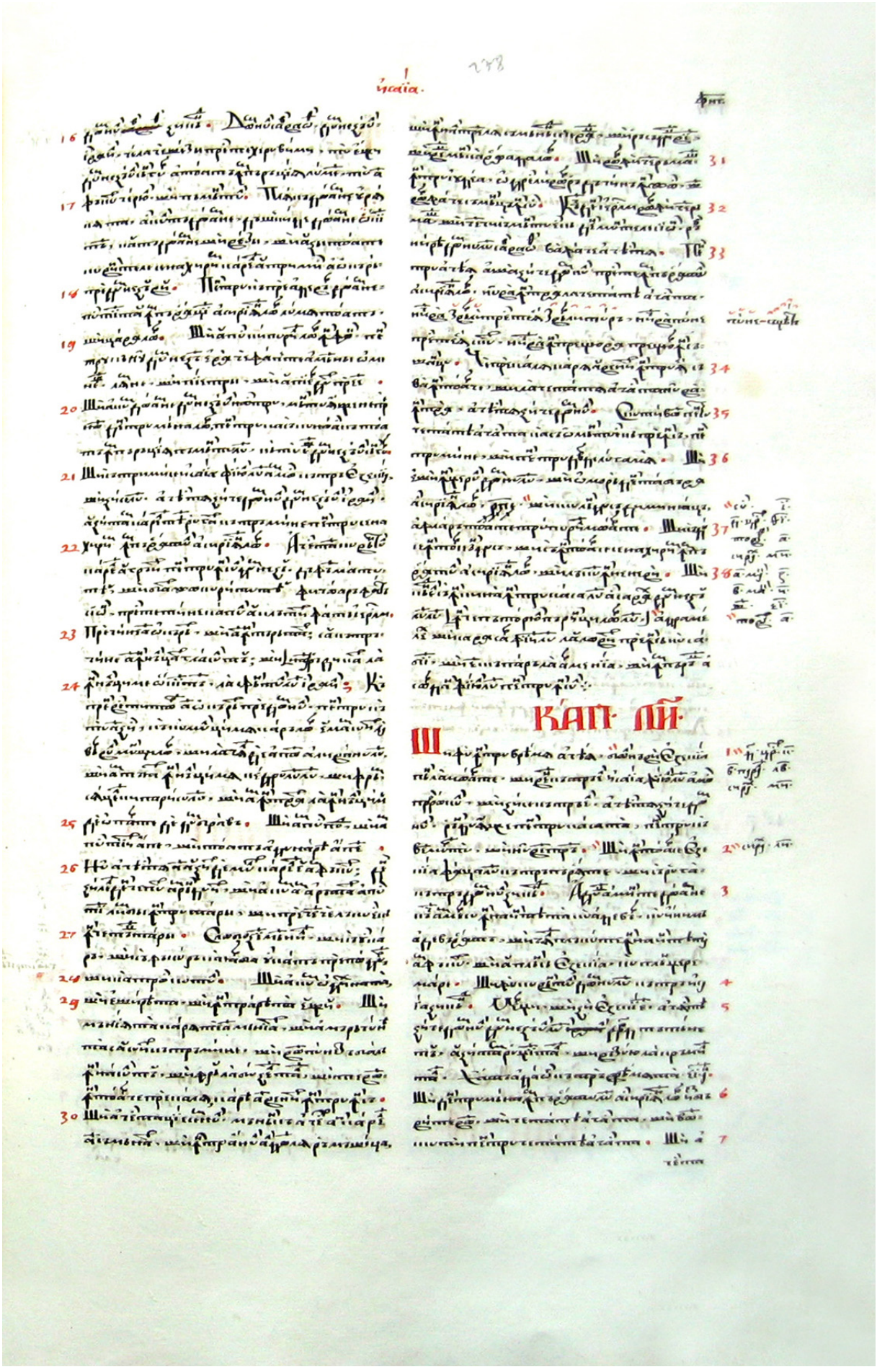

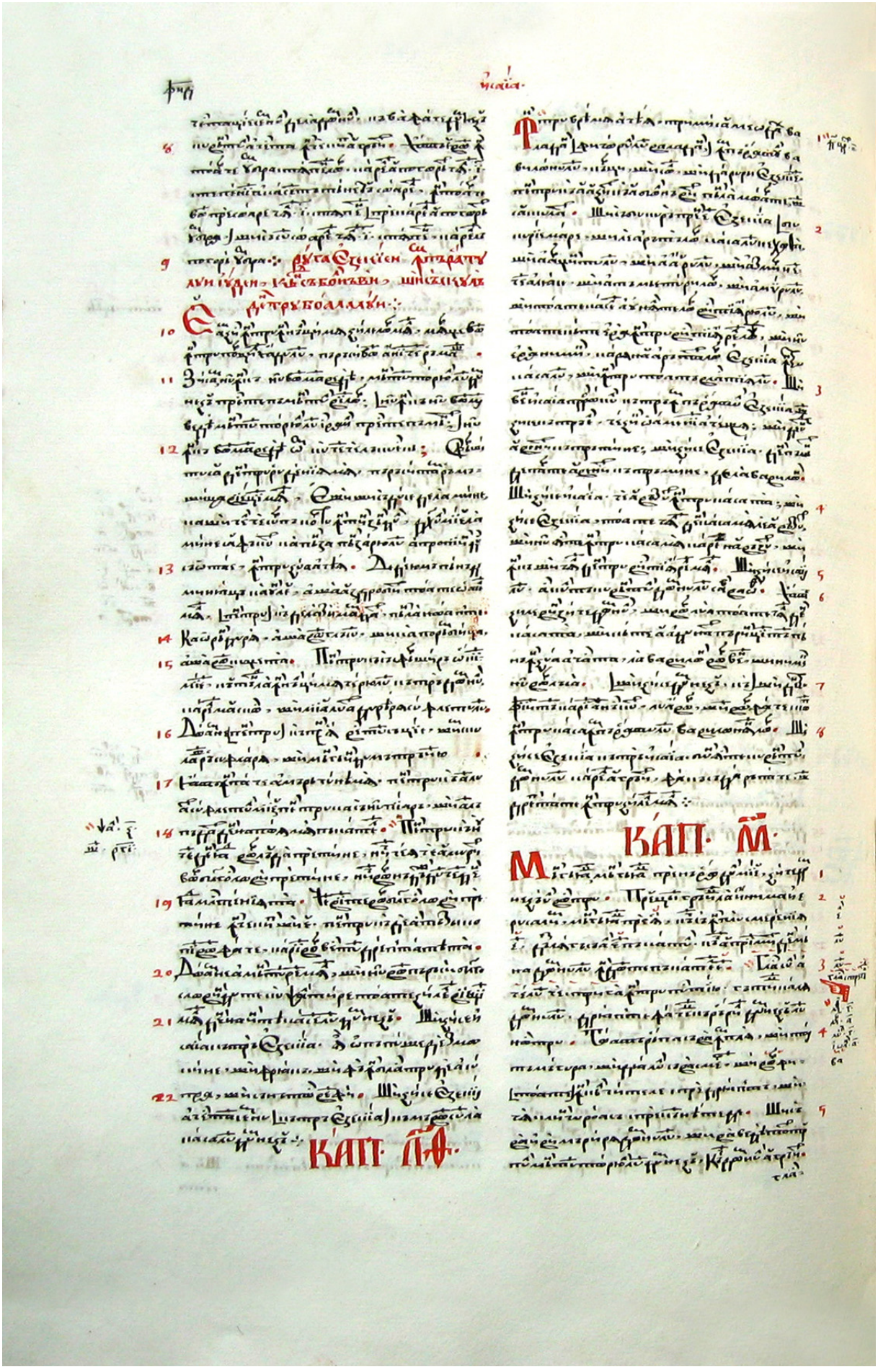

Ms. 45 p. 555

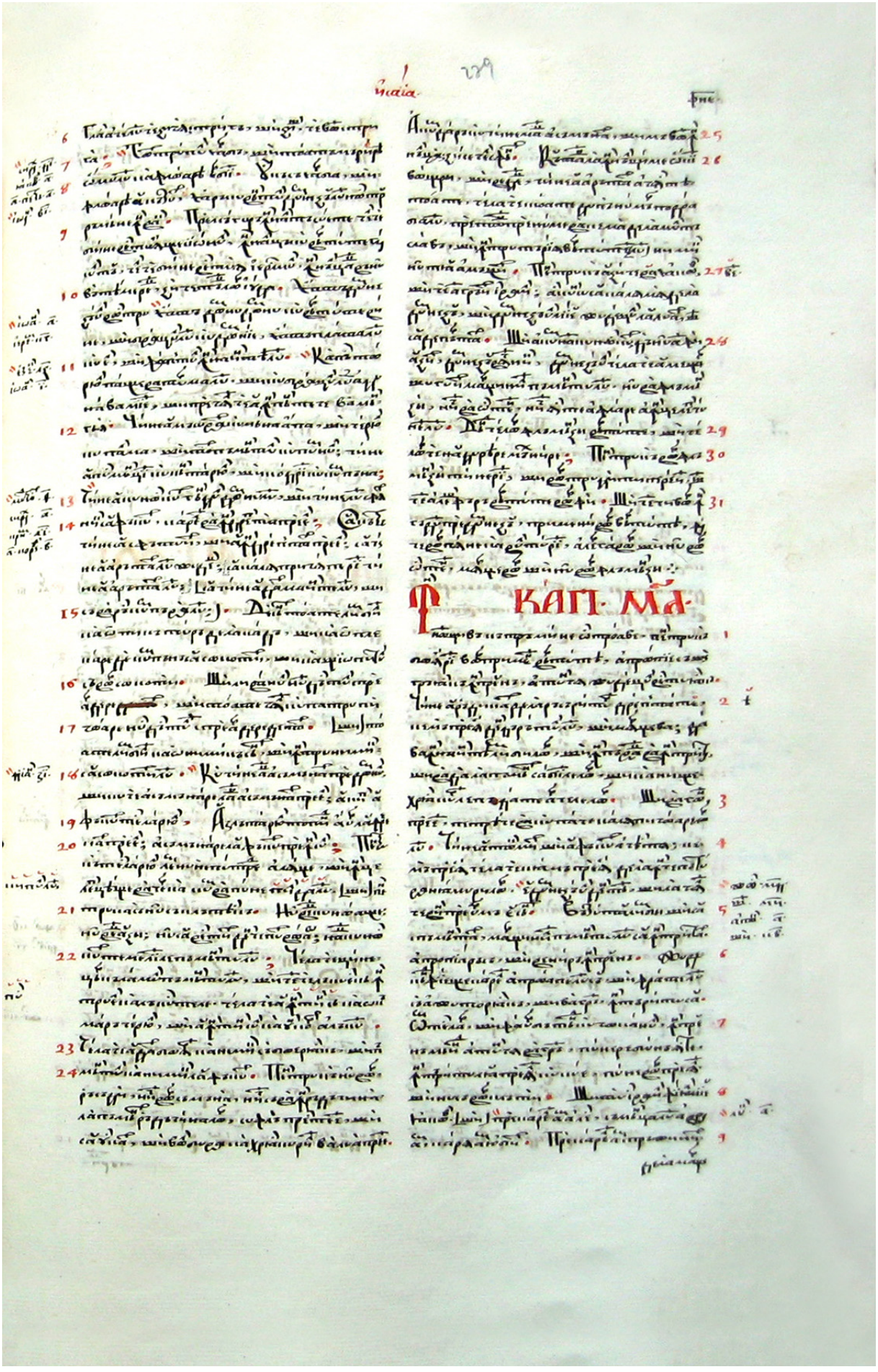

Ms. 45 p. 556

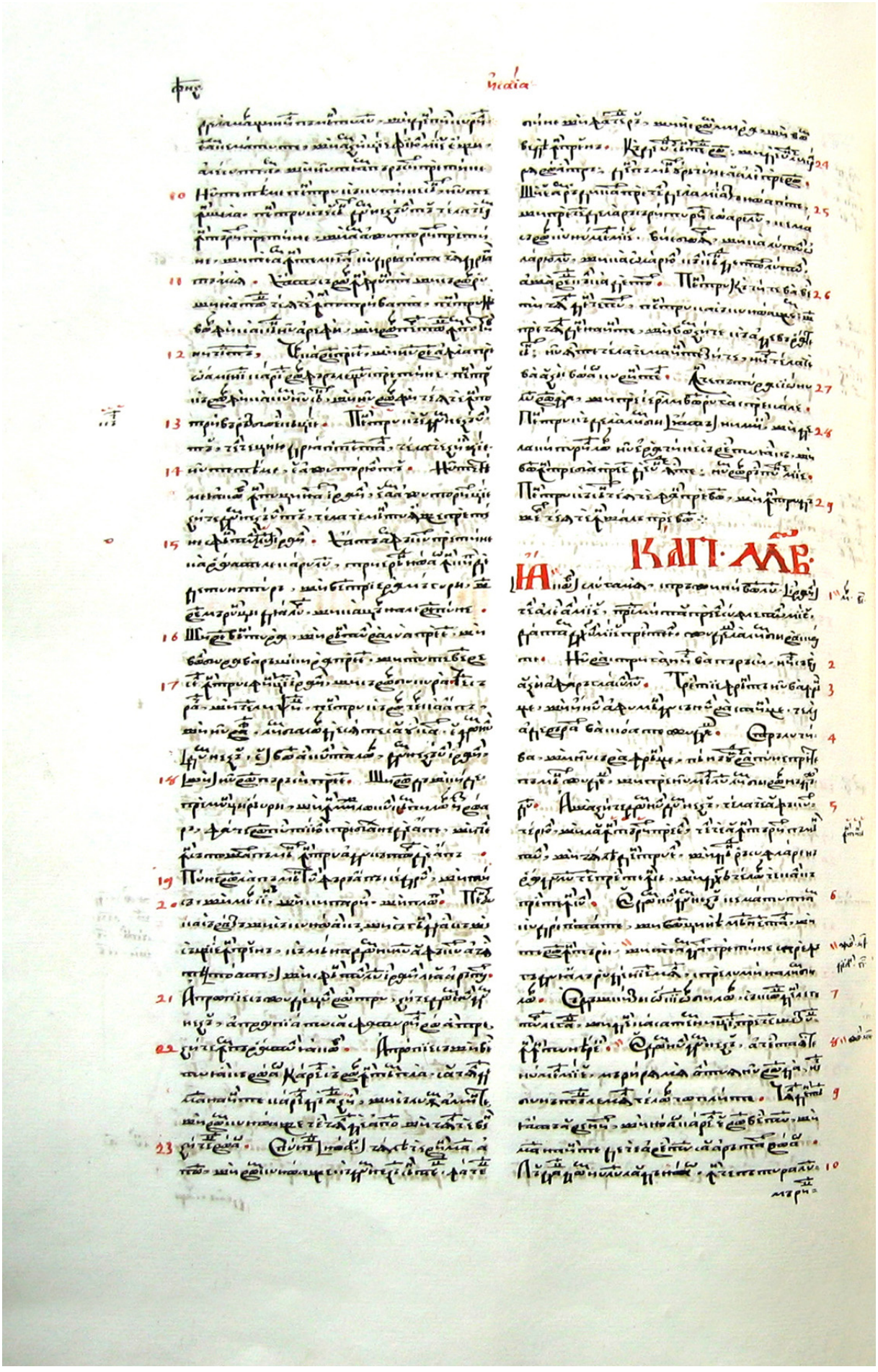

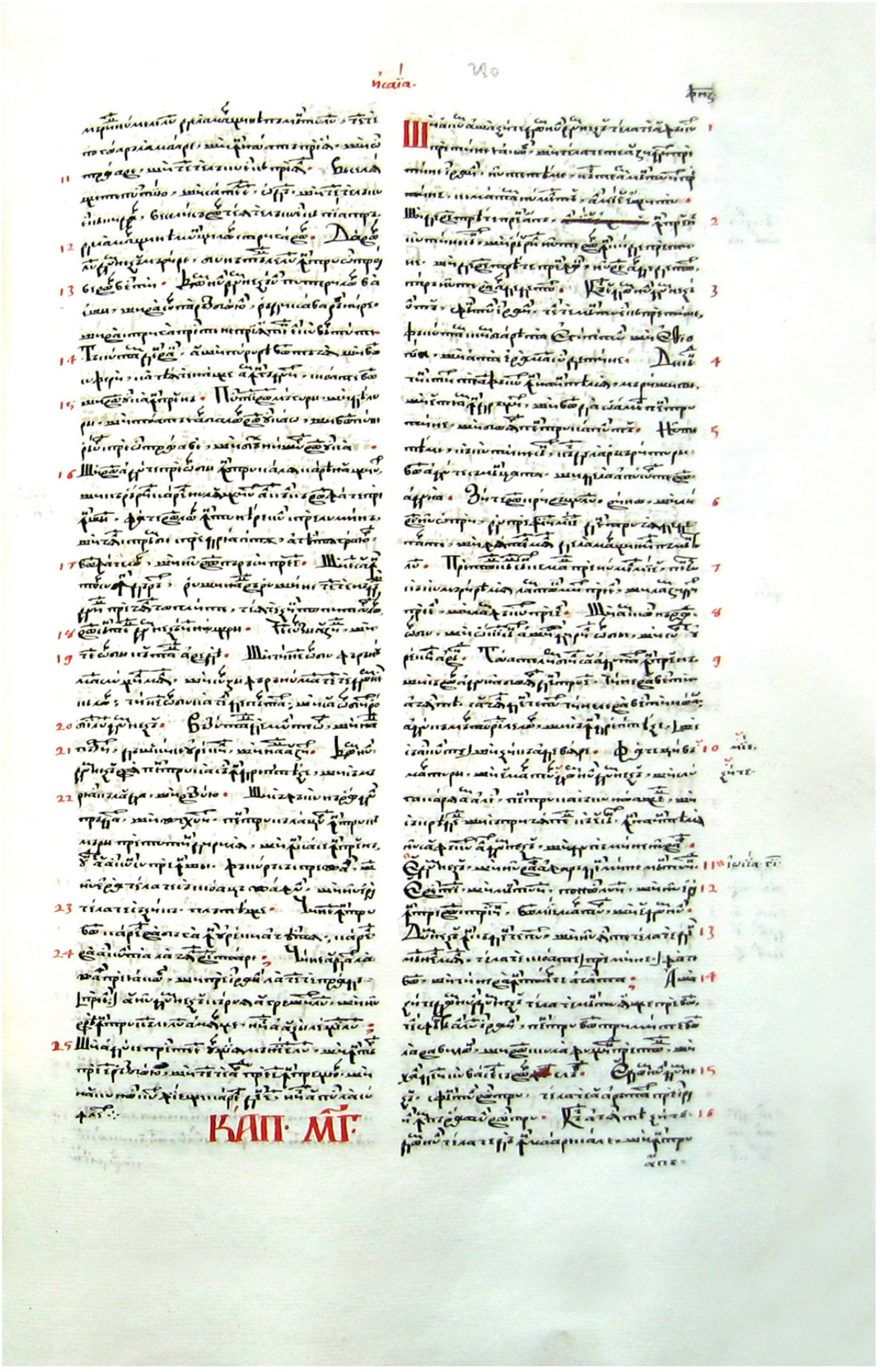

Ms. 45 p. 558

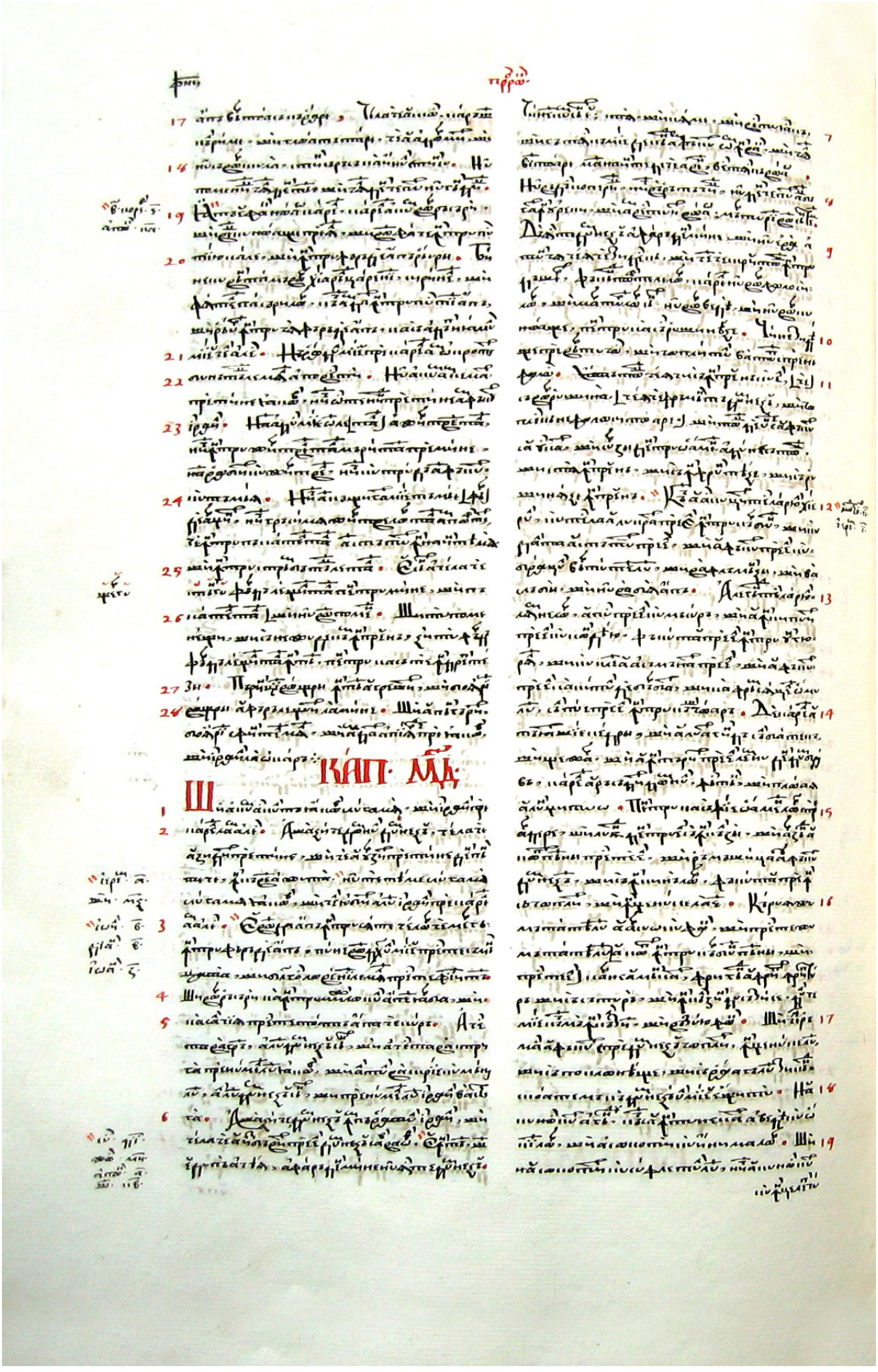

Ms. 45 p. 559

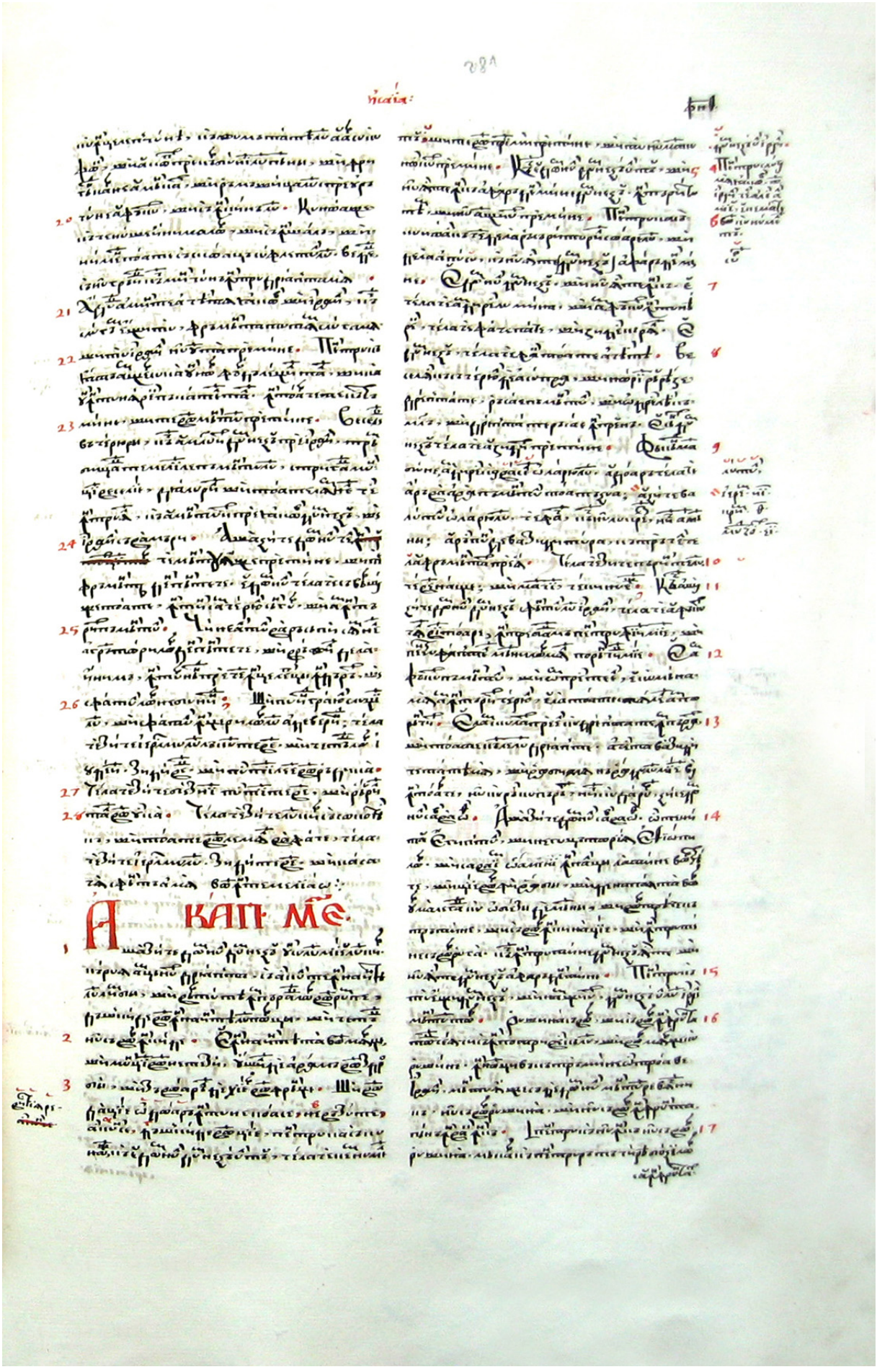

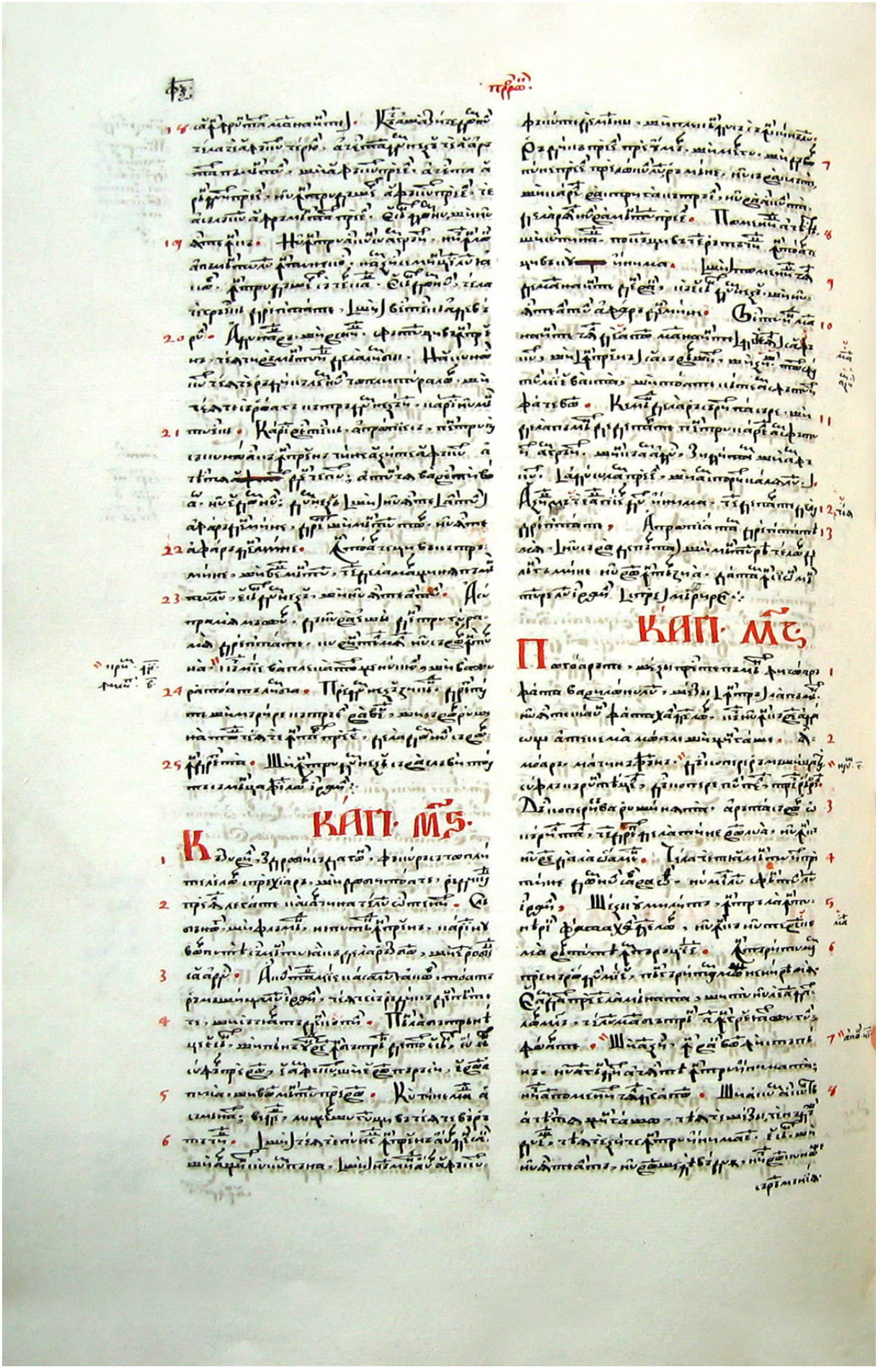

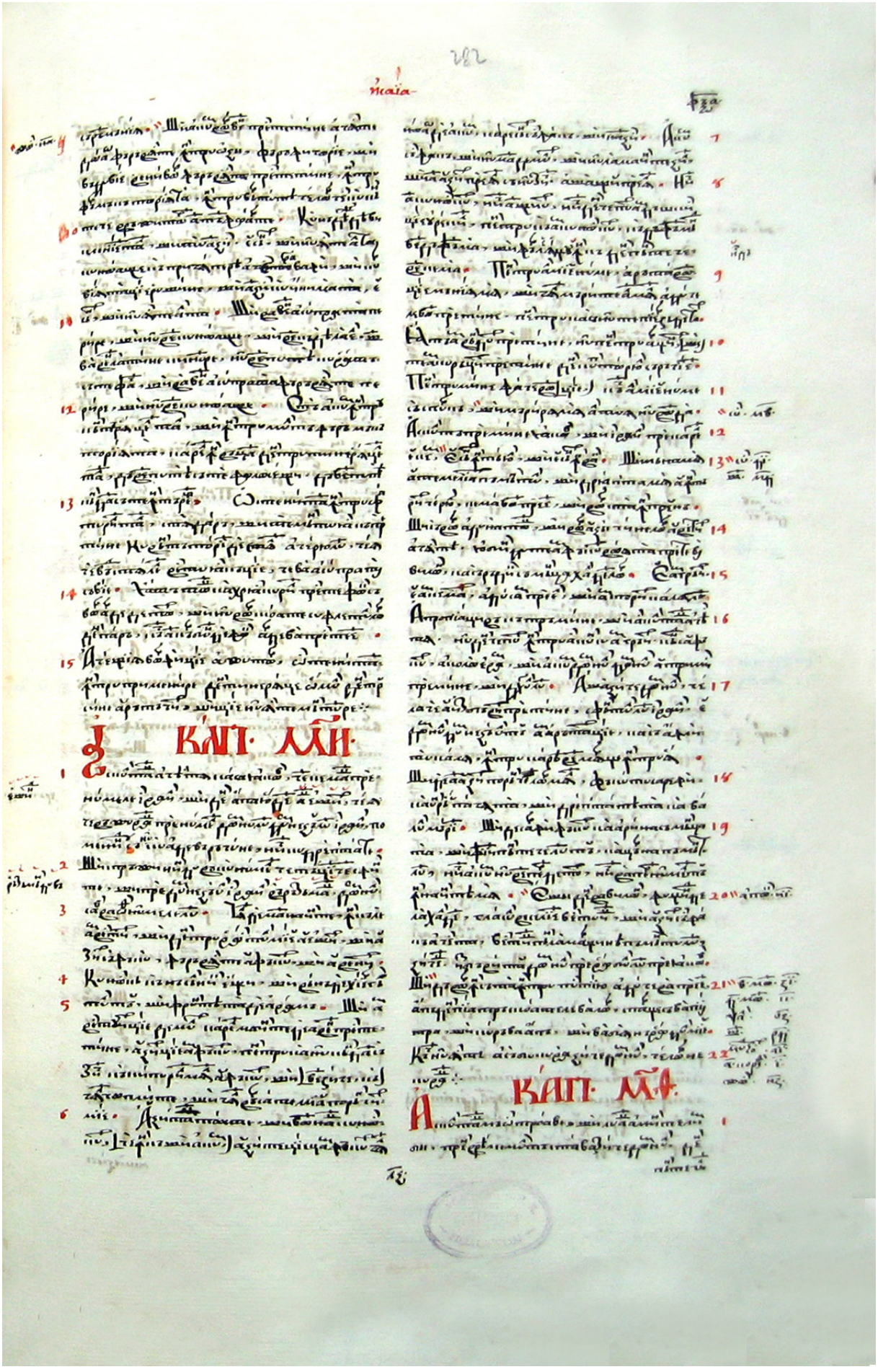

Ms. 45 p. 562

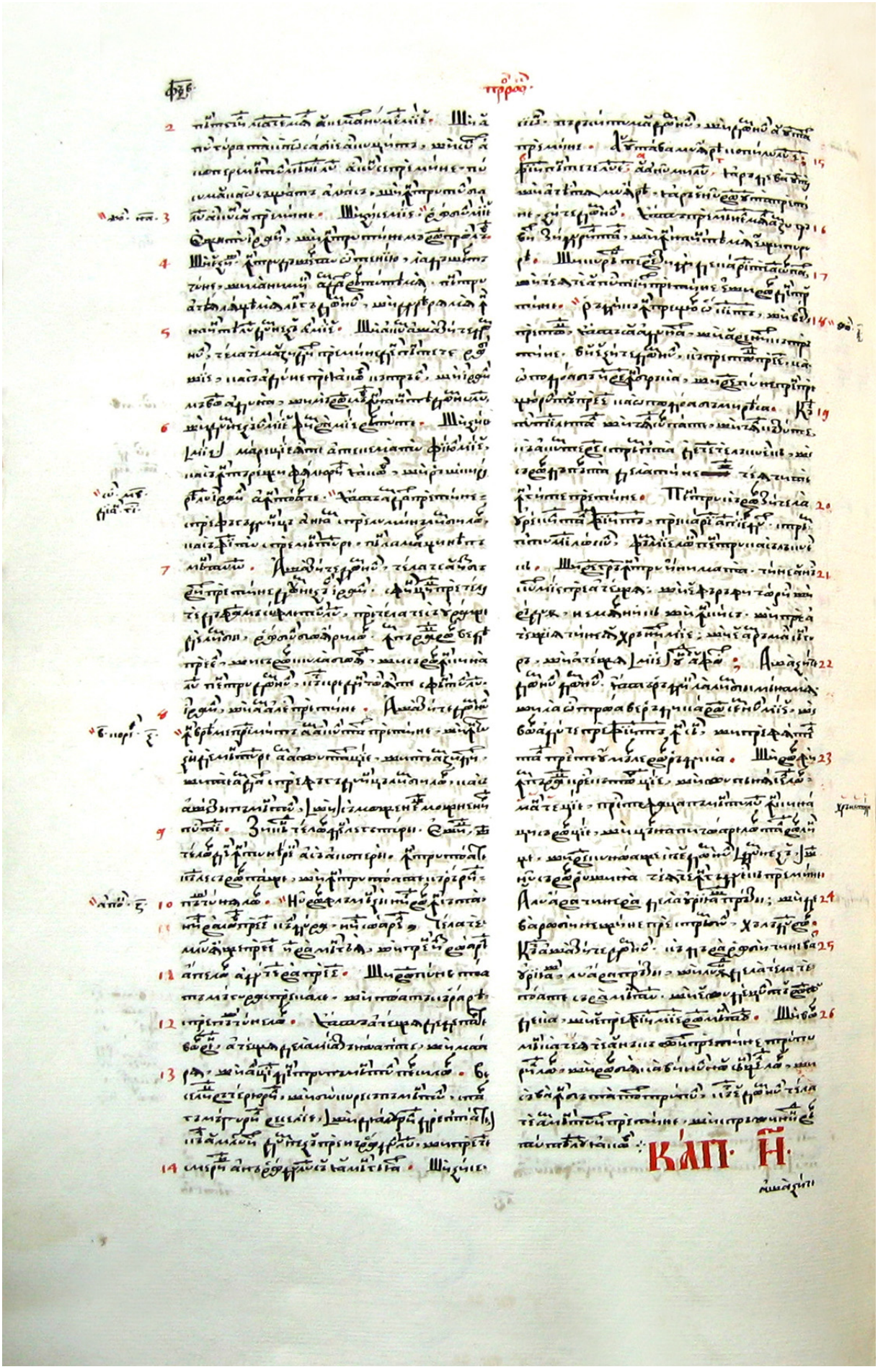

Ms. 45 p. 563

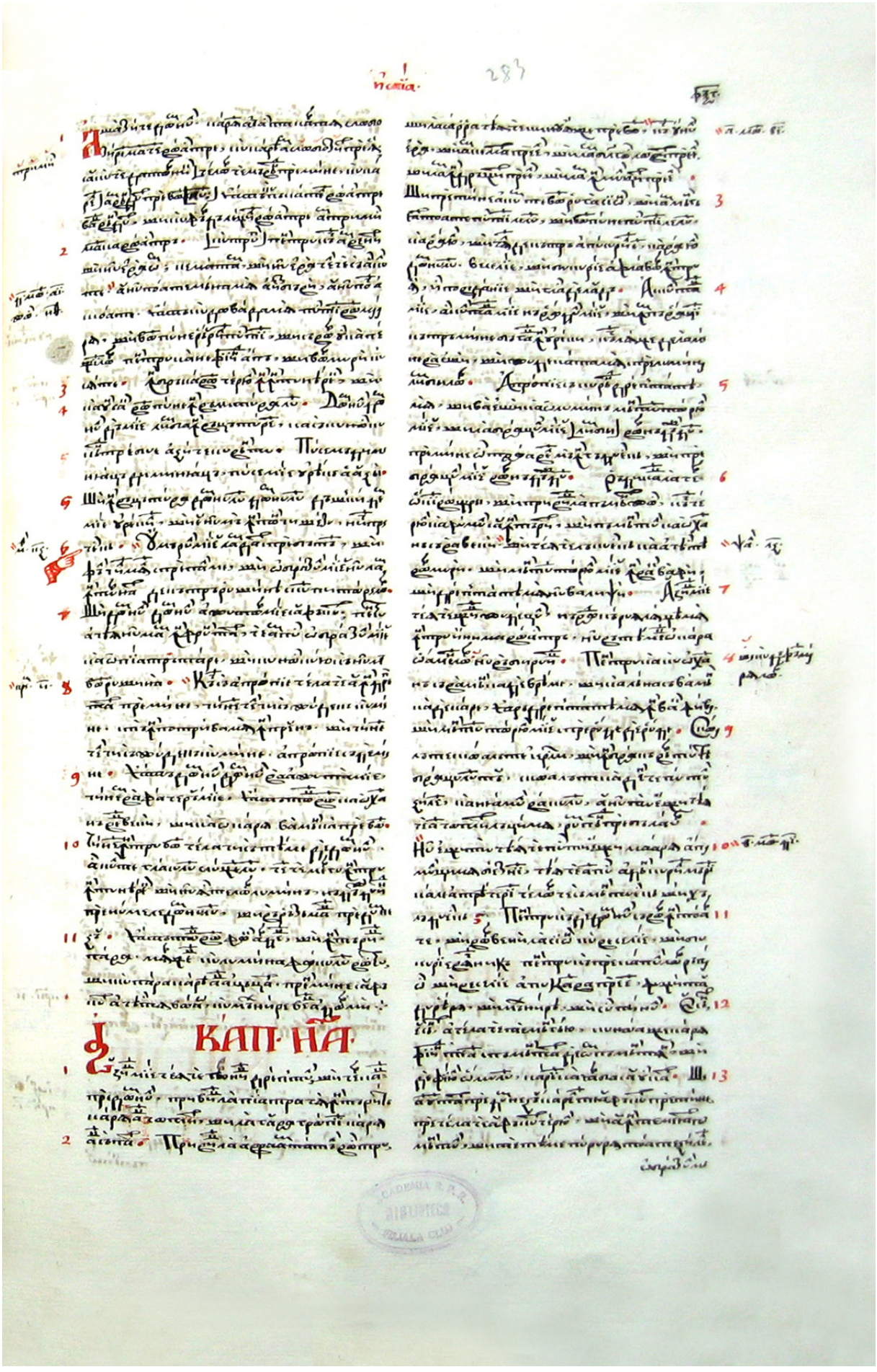

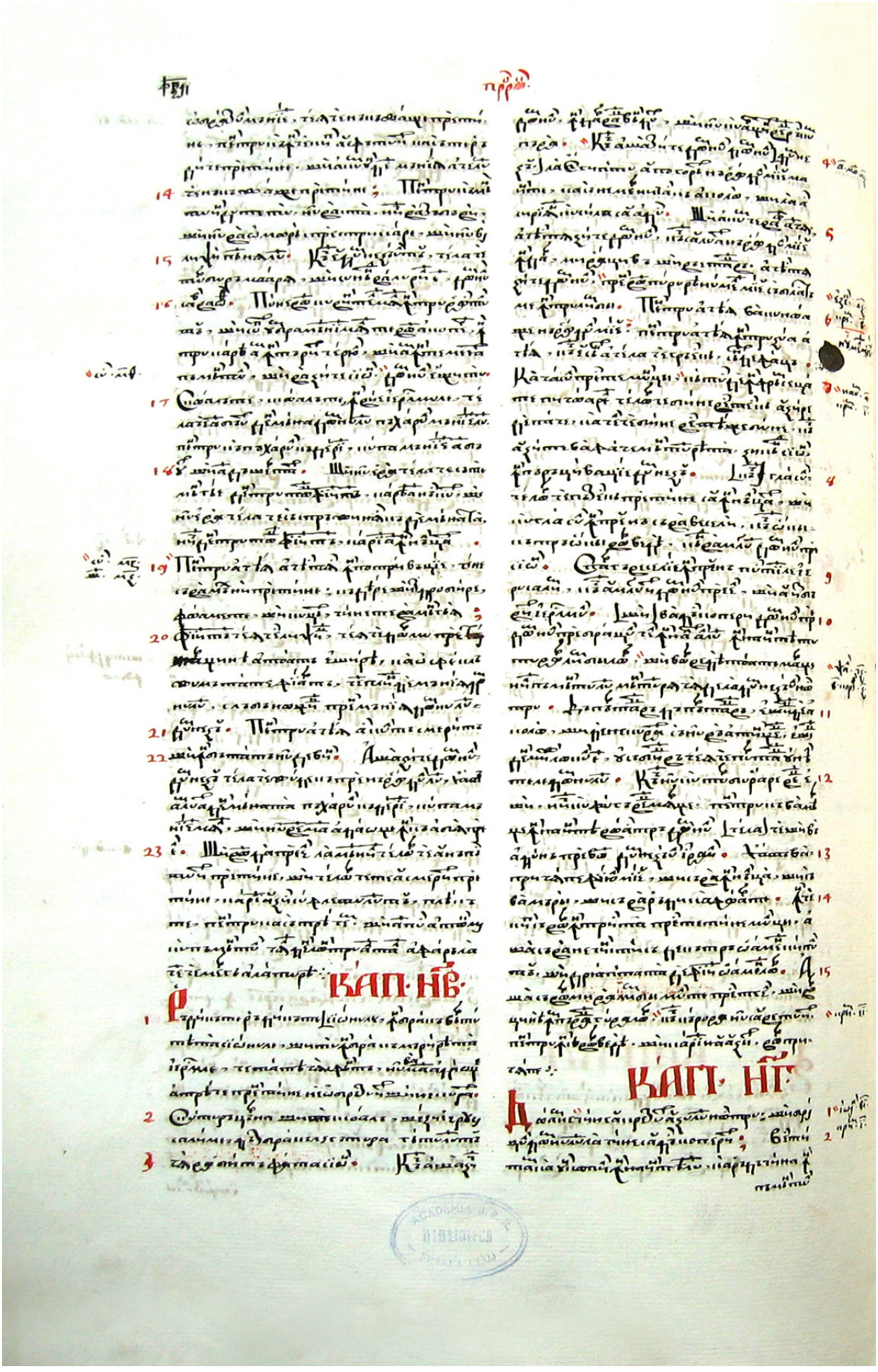

Ms. 45 p. 565

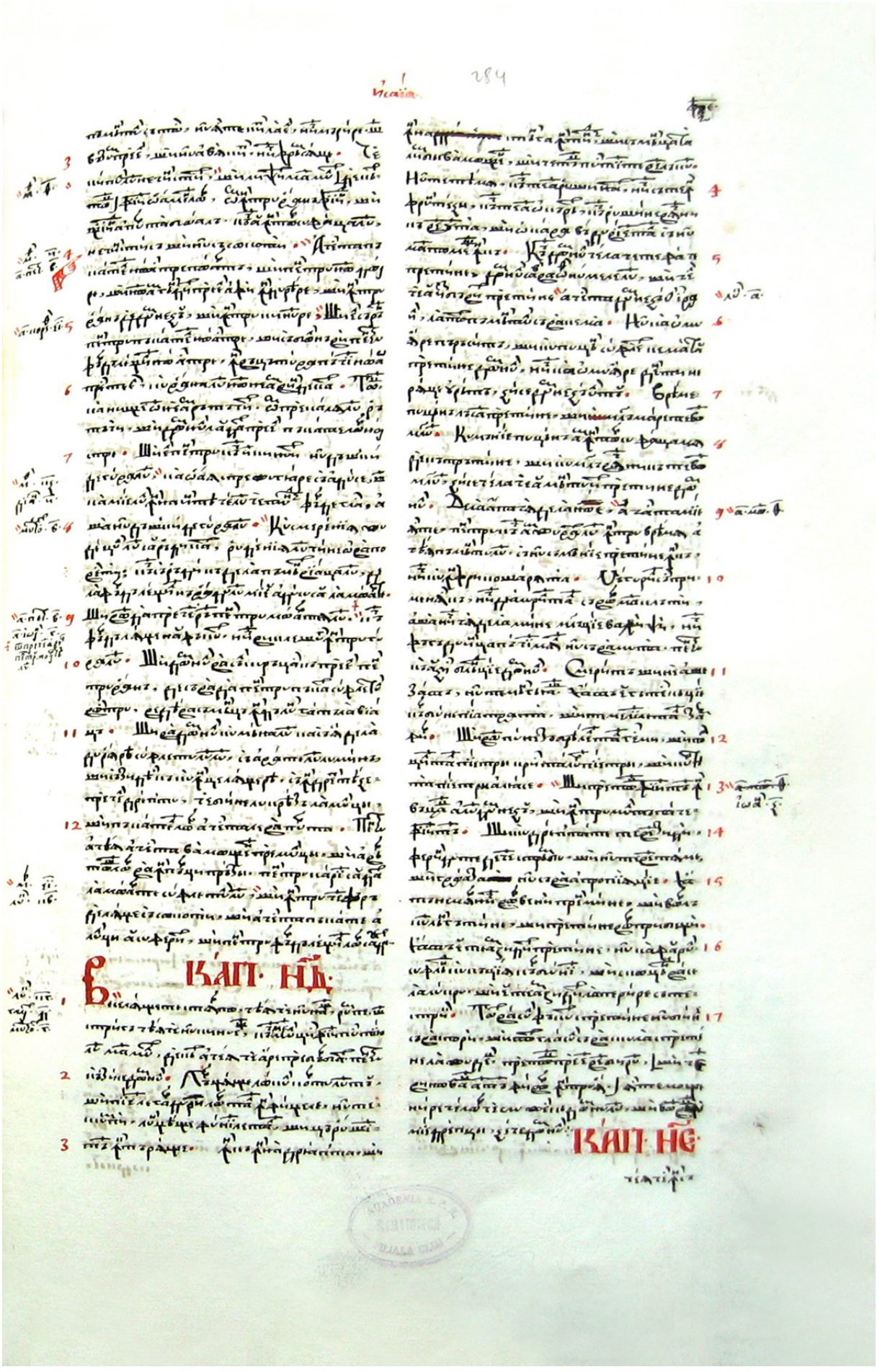

Ms. 45 p. 566

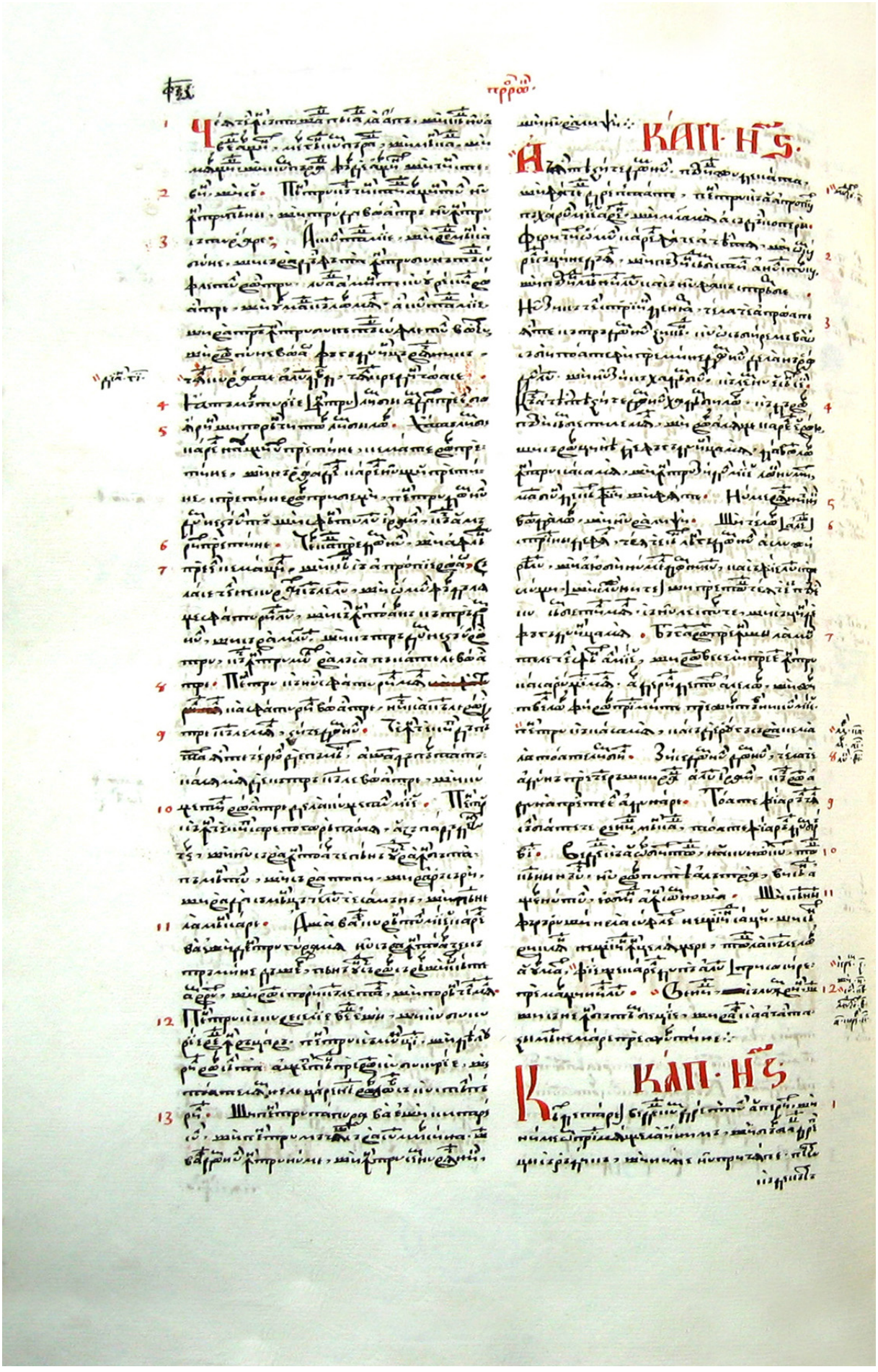

Ms. 45 p. 567

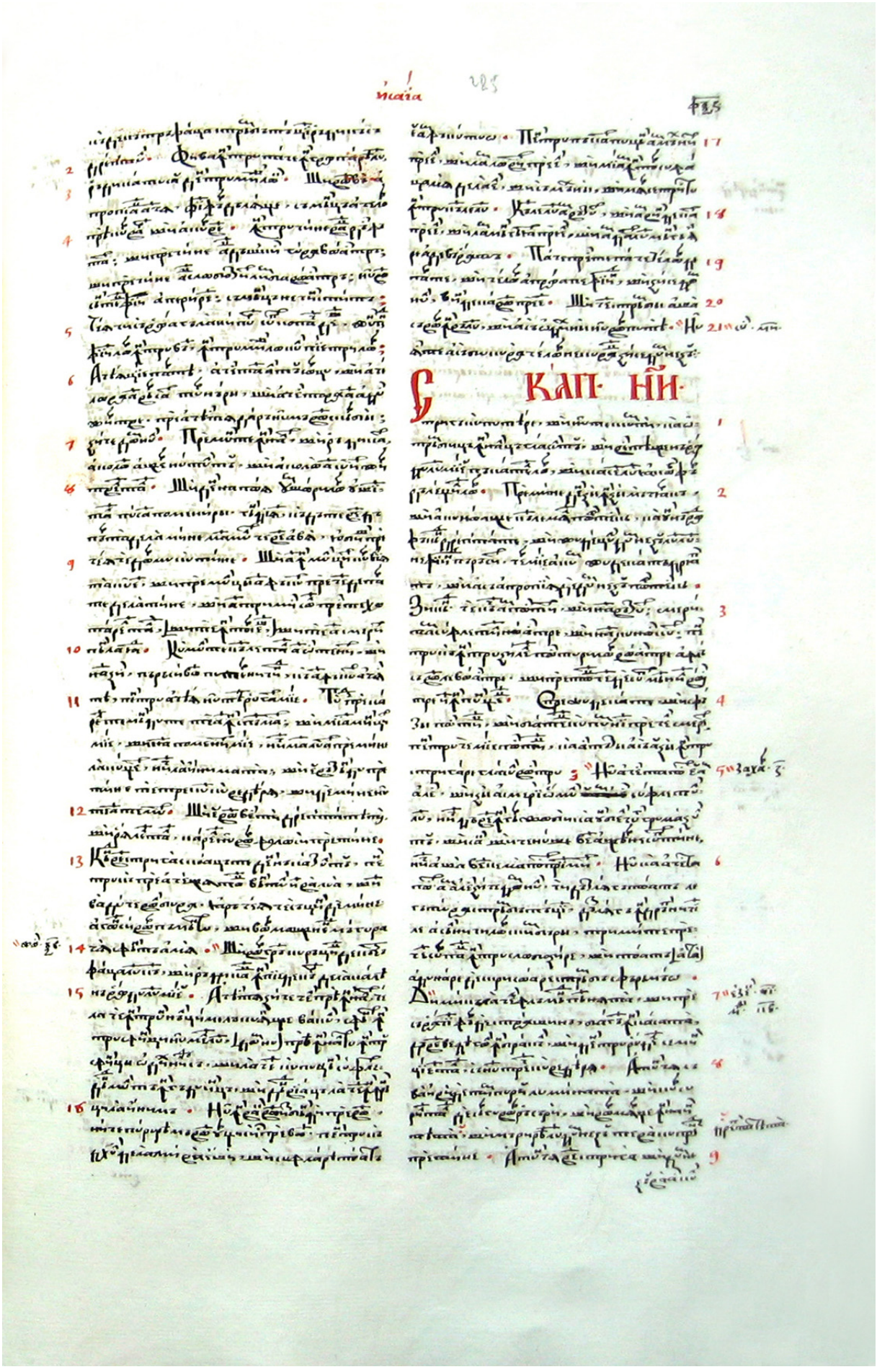

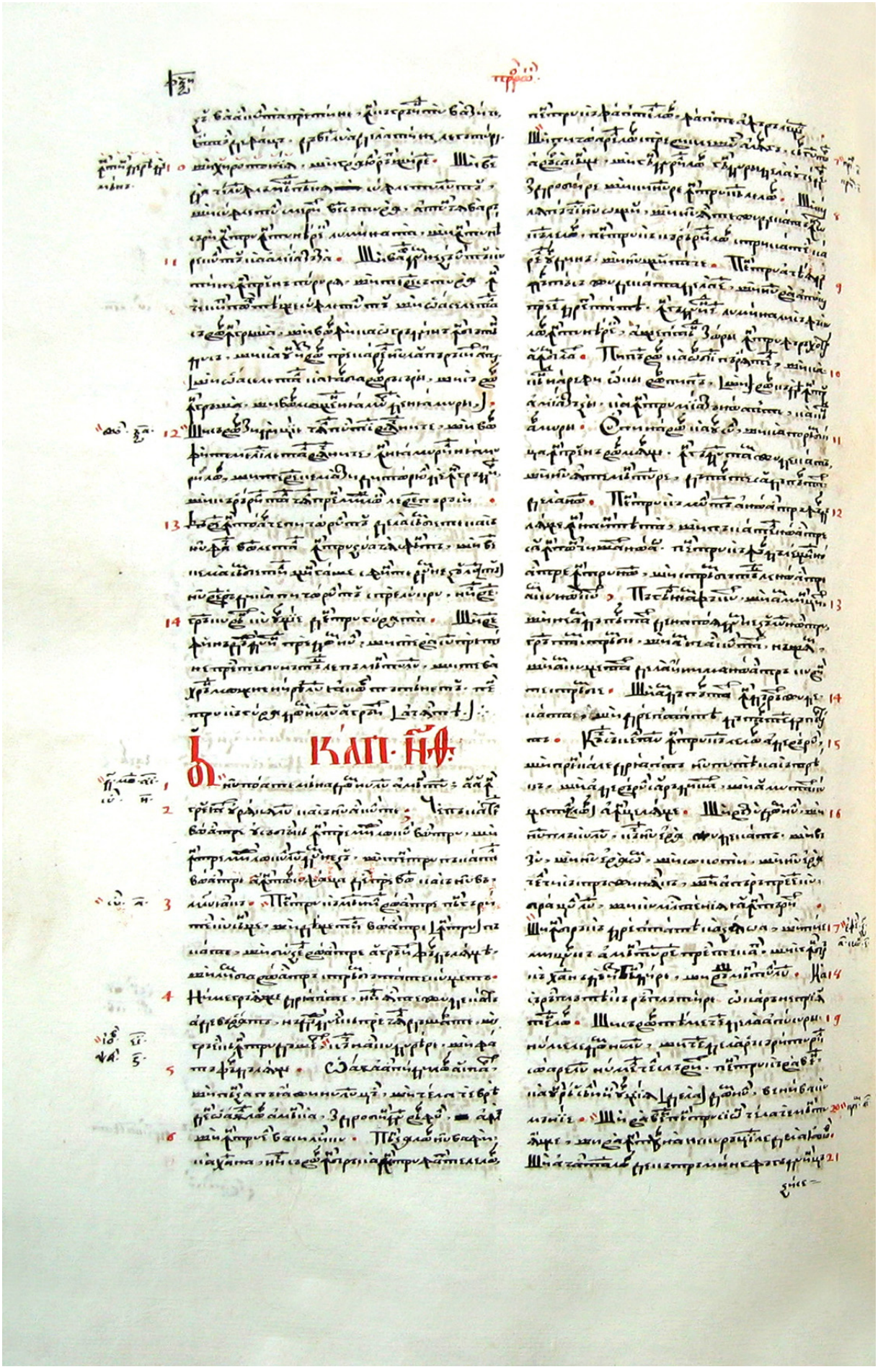

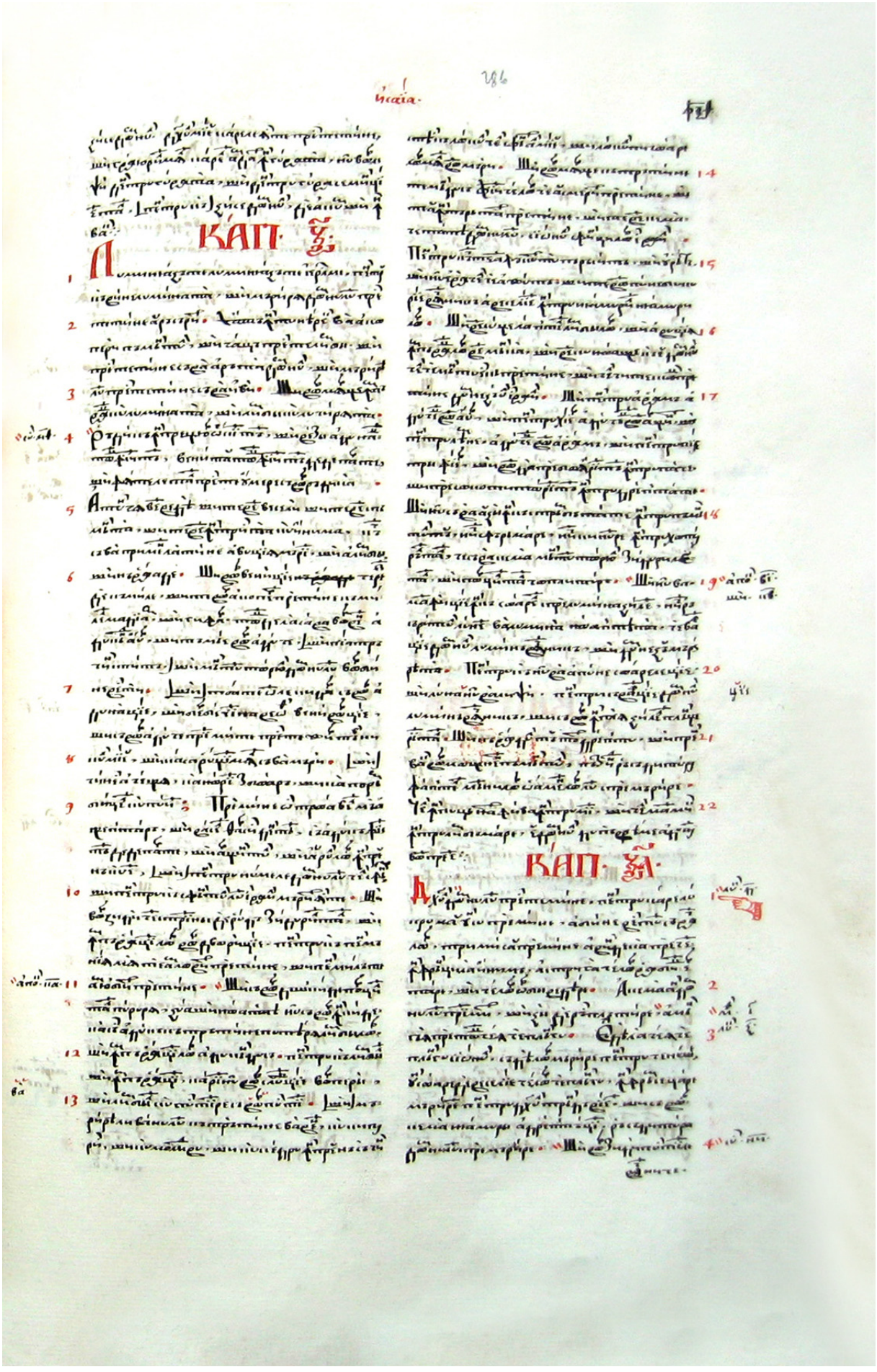

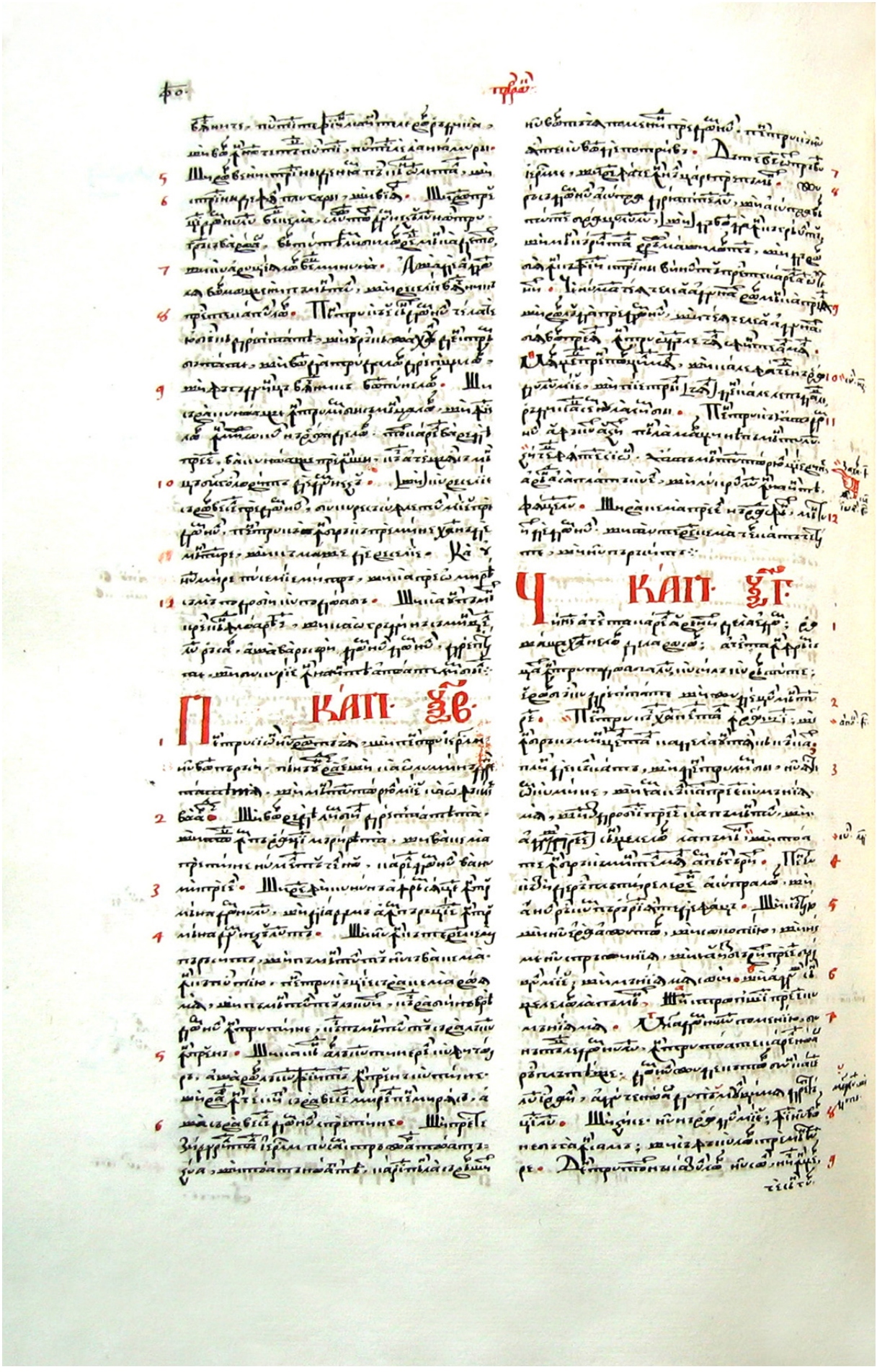

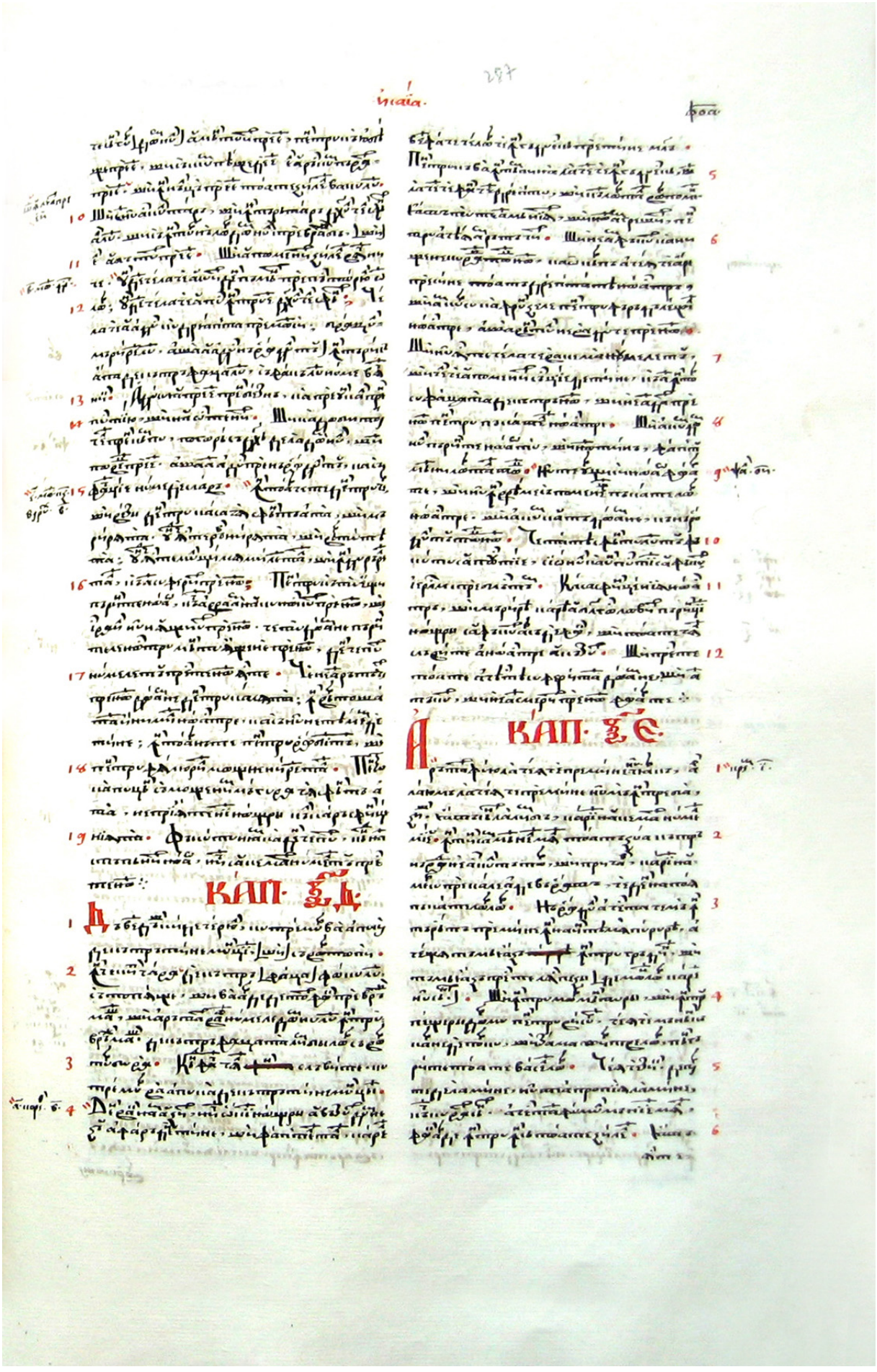

Ms. 45 p. 572

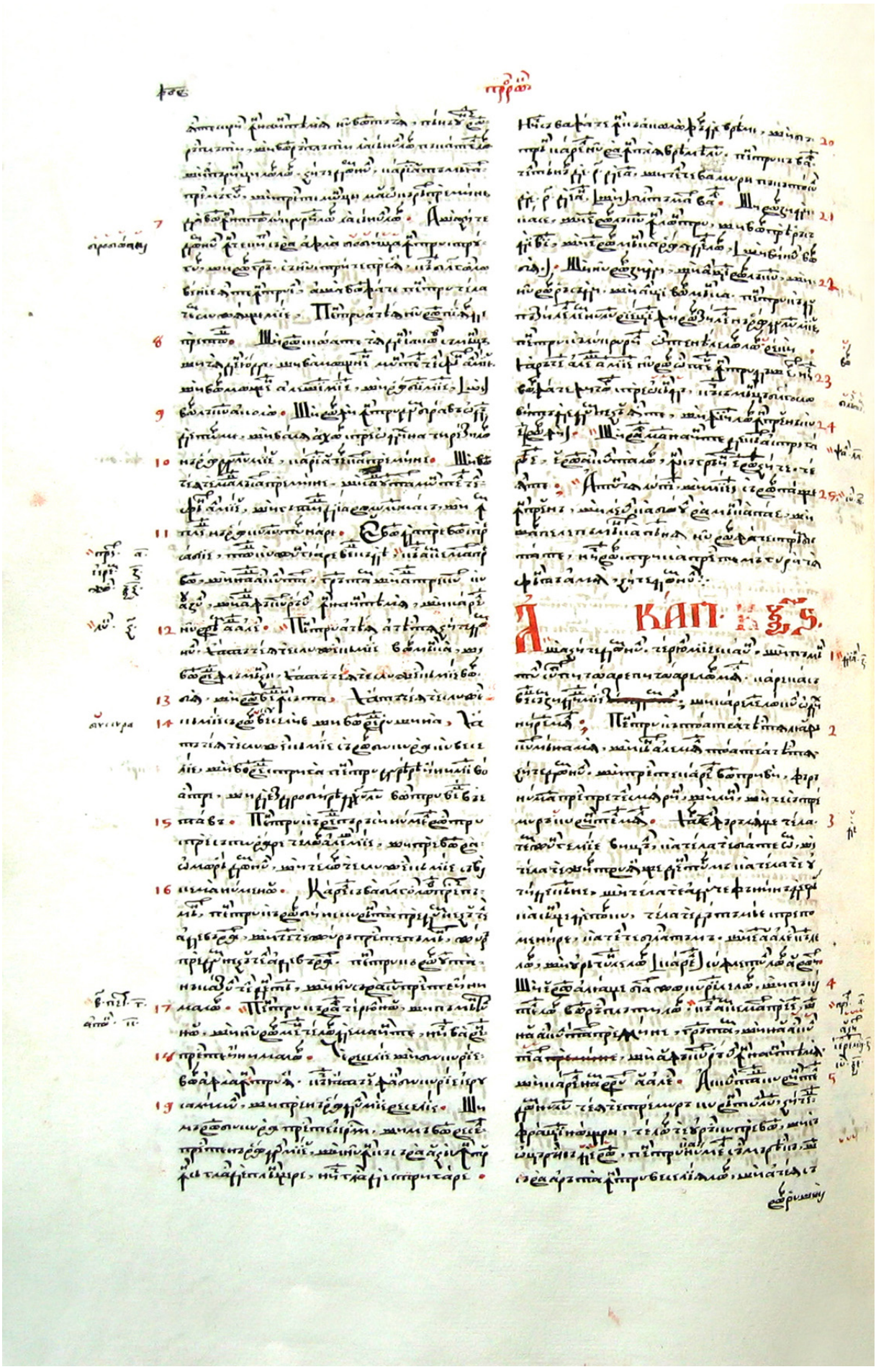

Ms. 45 p. 573

FOTOCOPII

Ms. 4389

Ms. 4389 p. 671

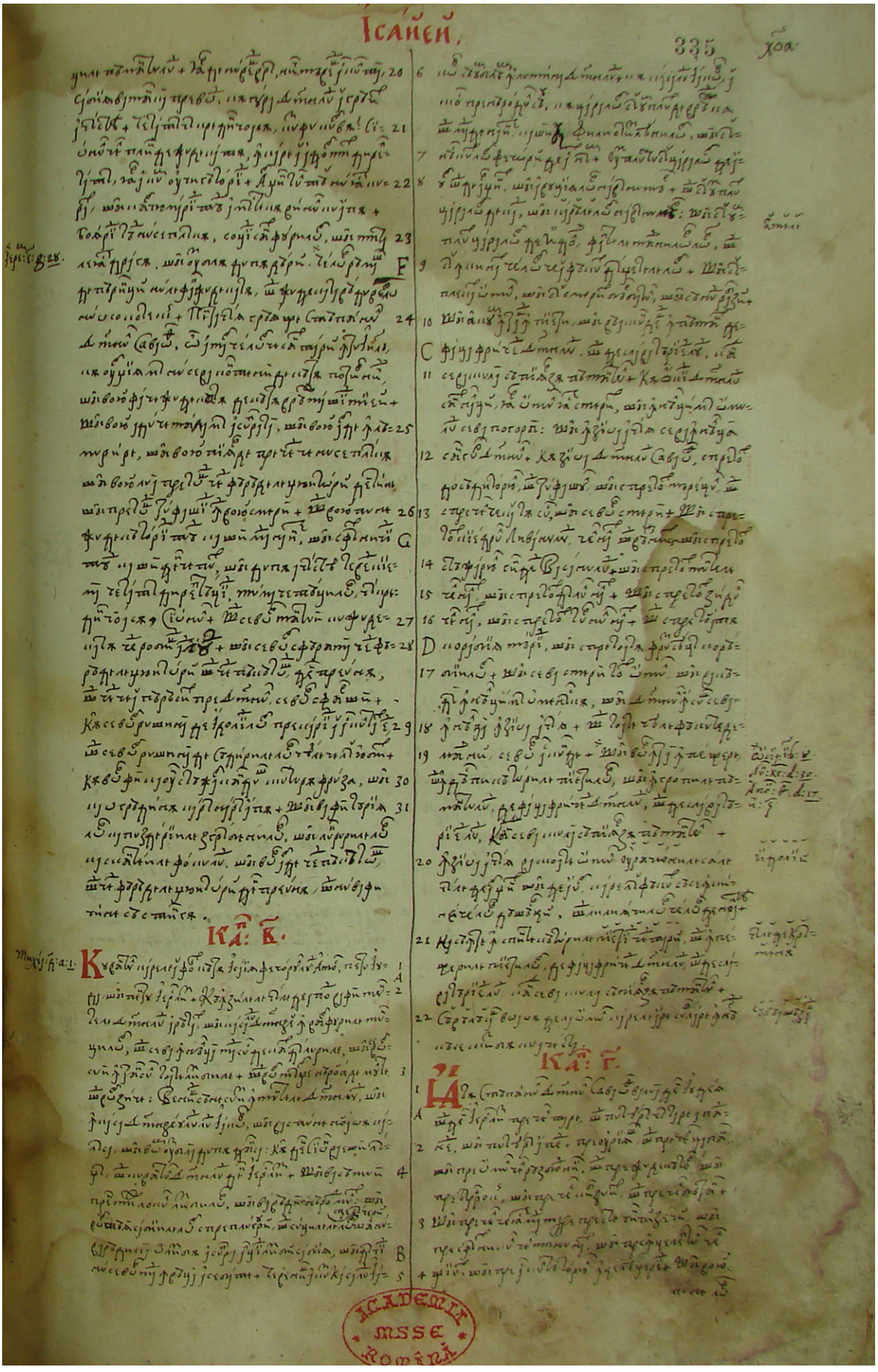

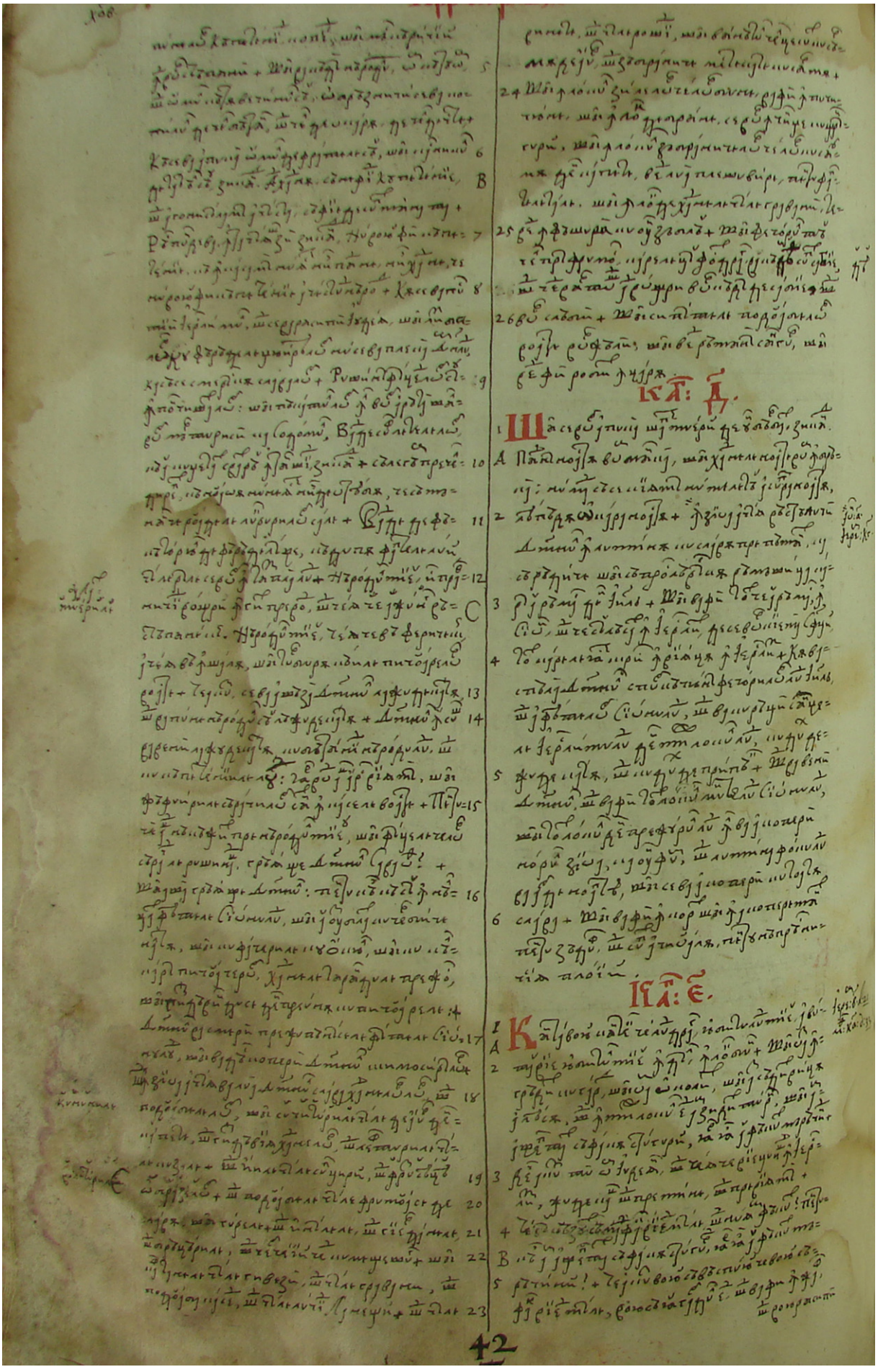

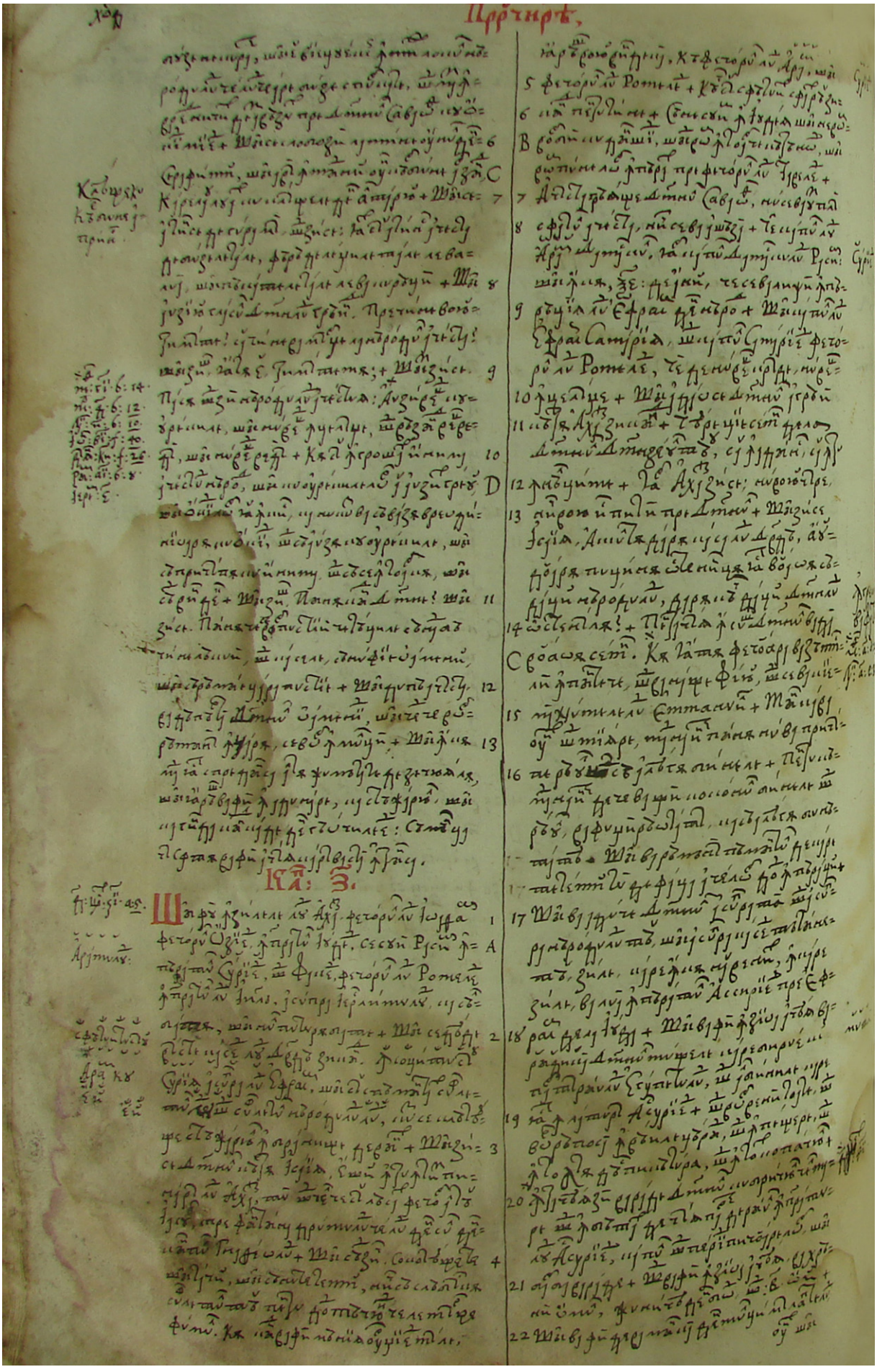

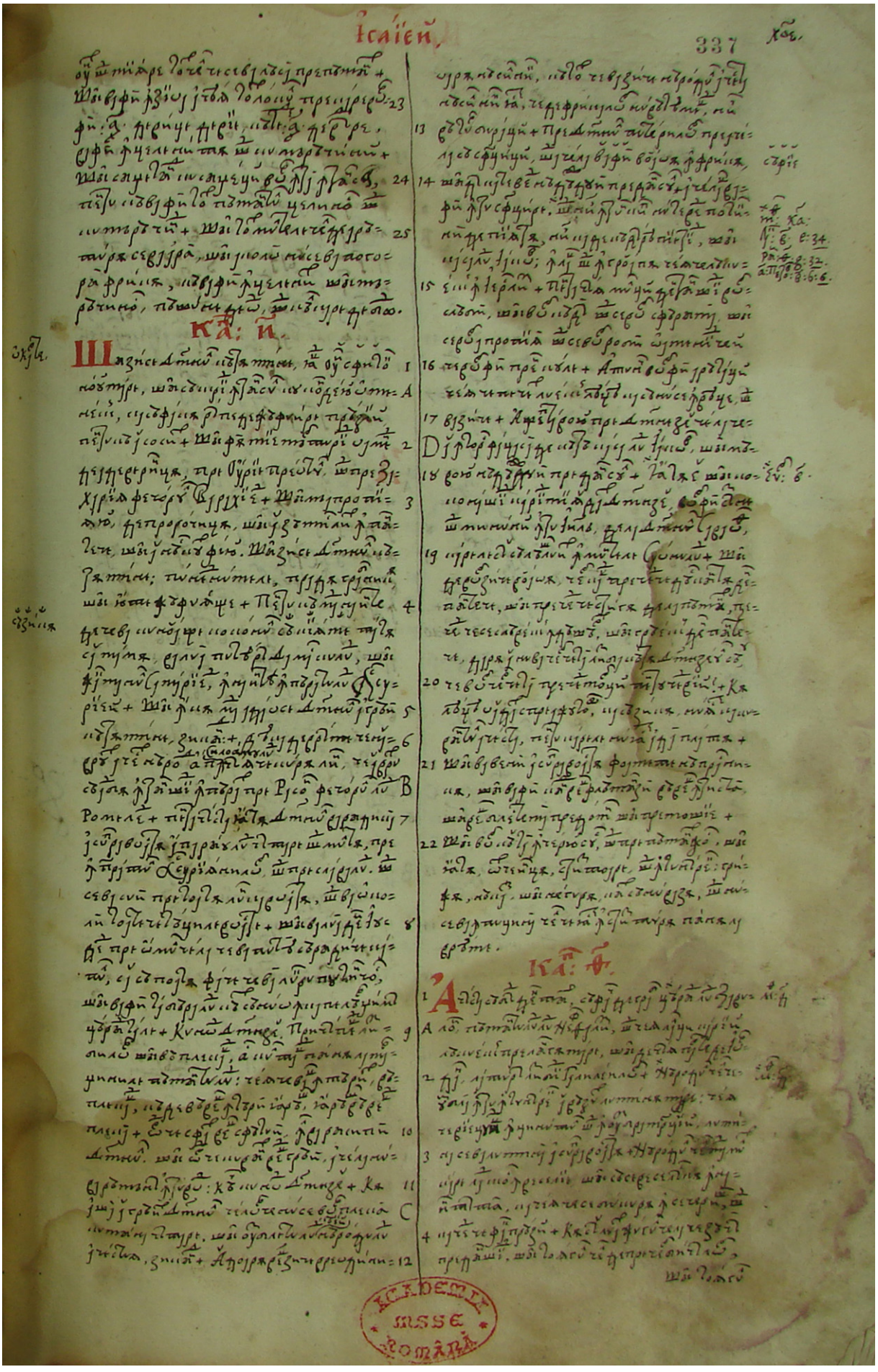

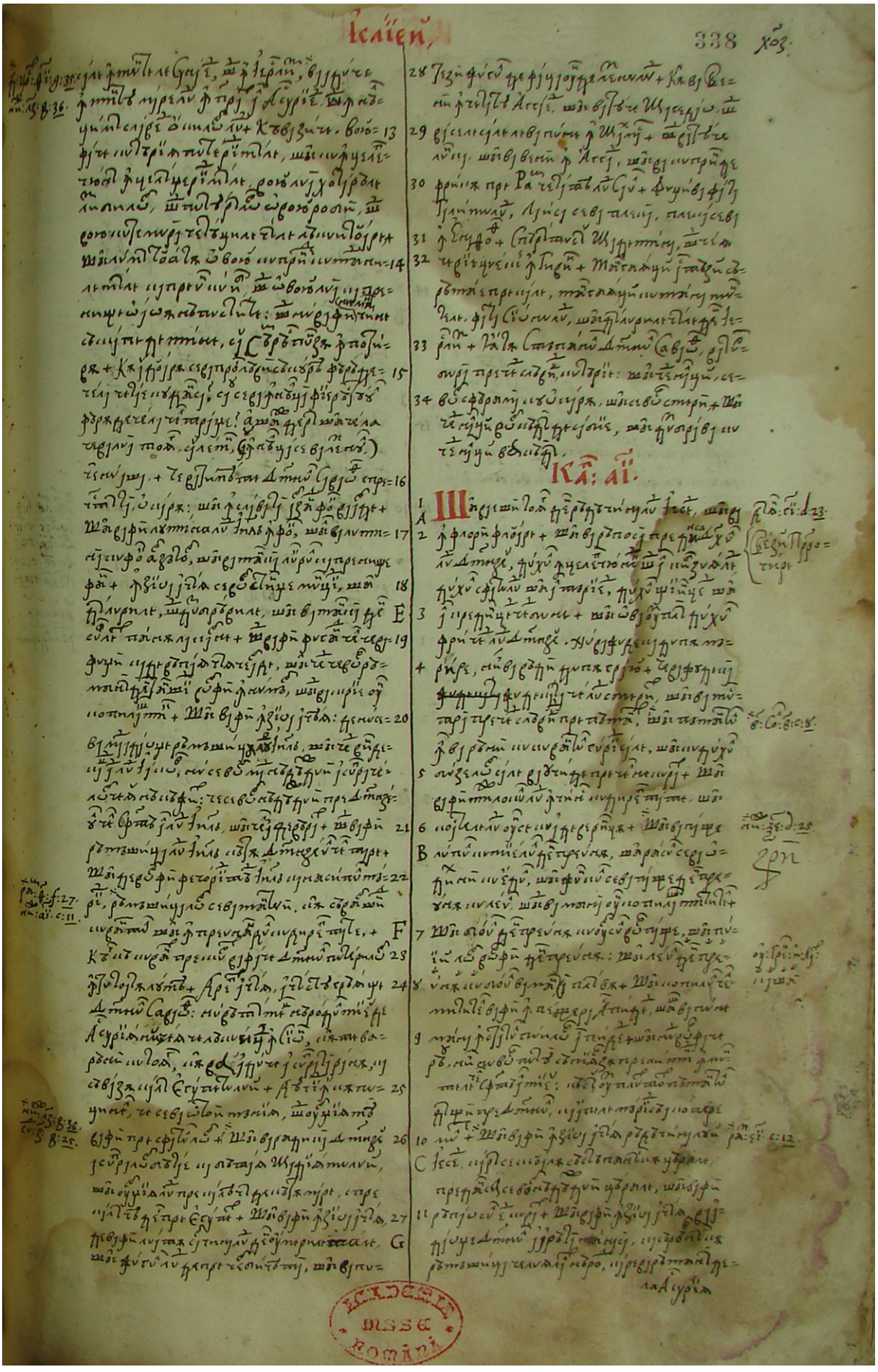

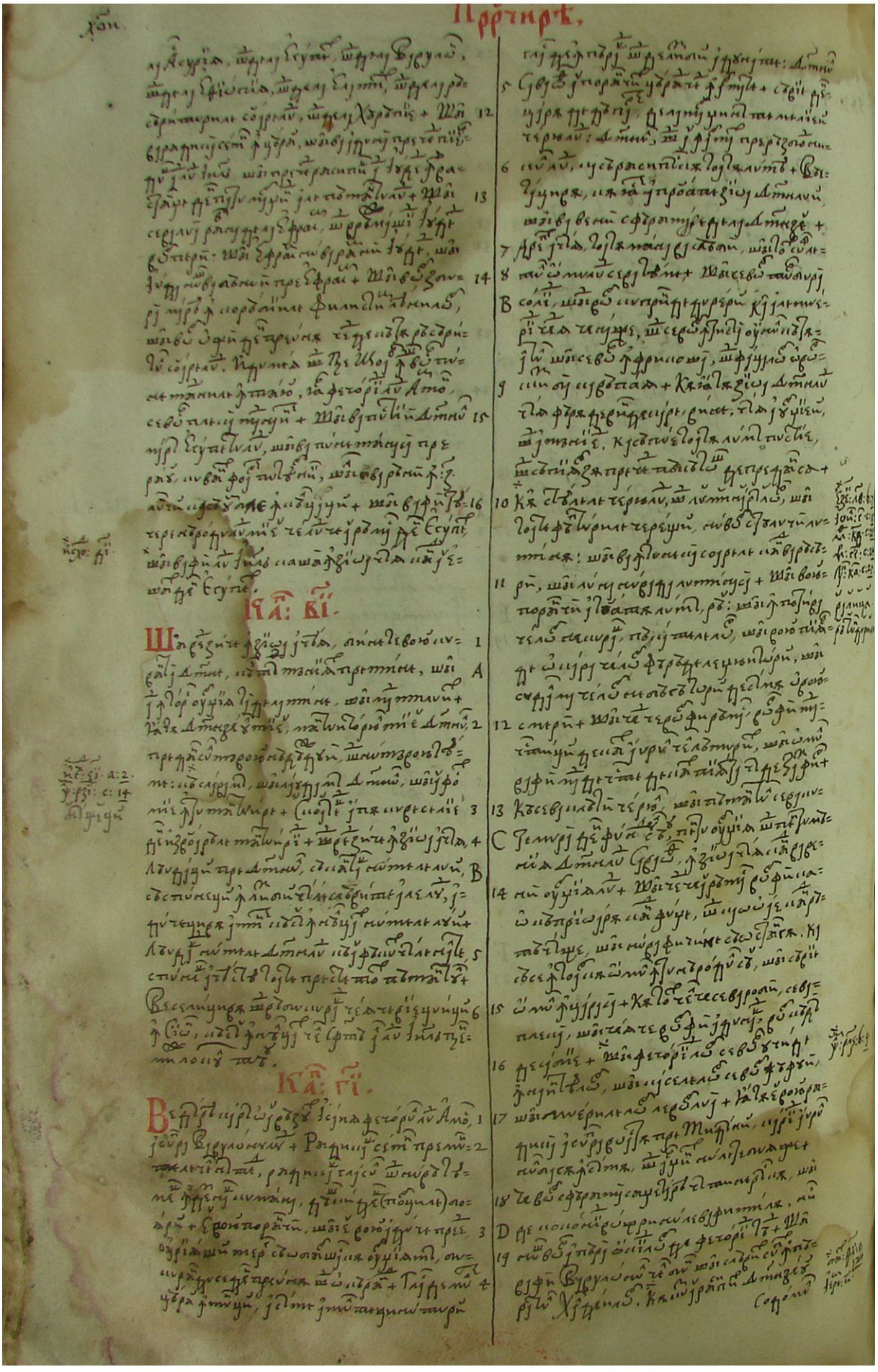

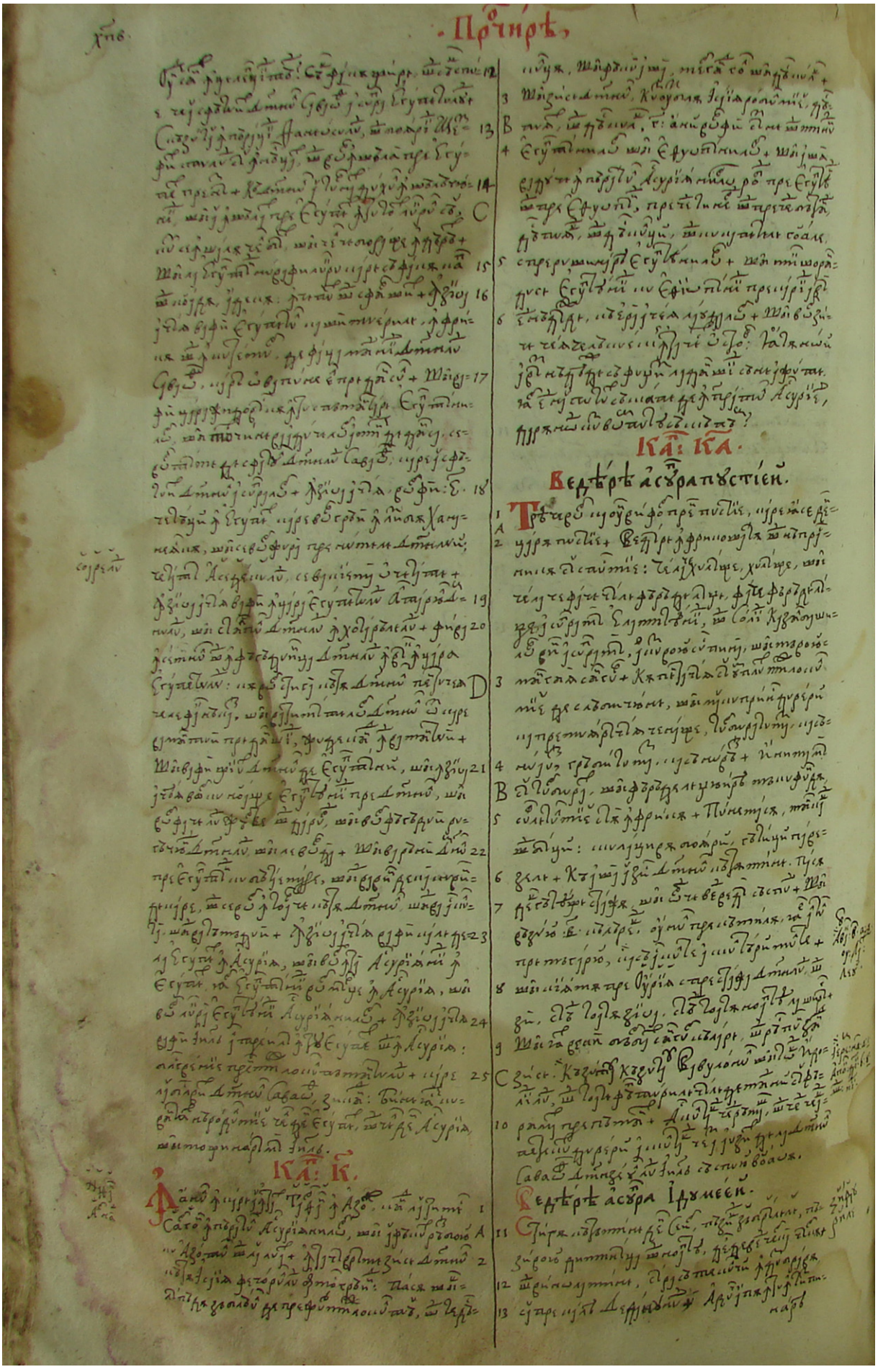

Ms. 4389 p. 683

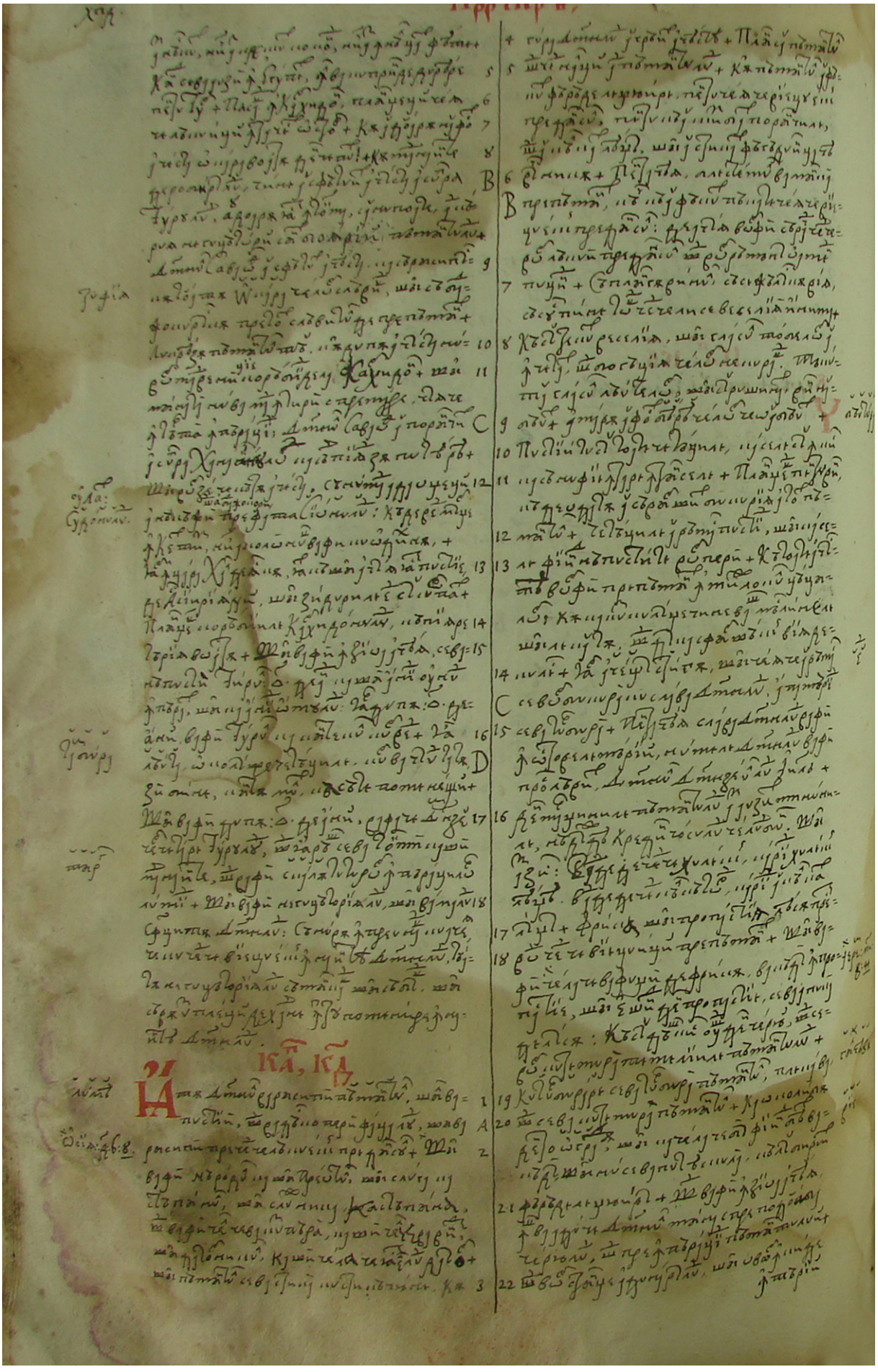

Ms. 4389 p. 685

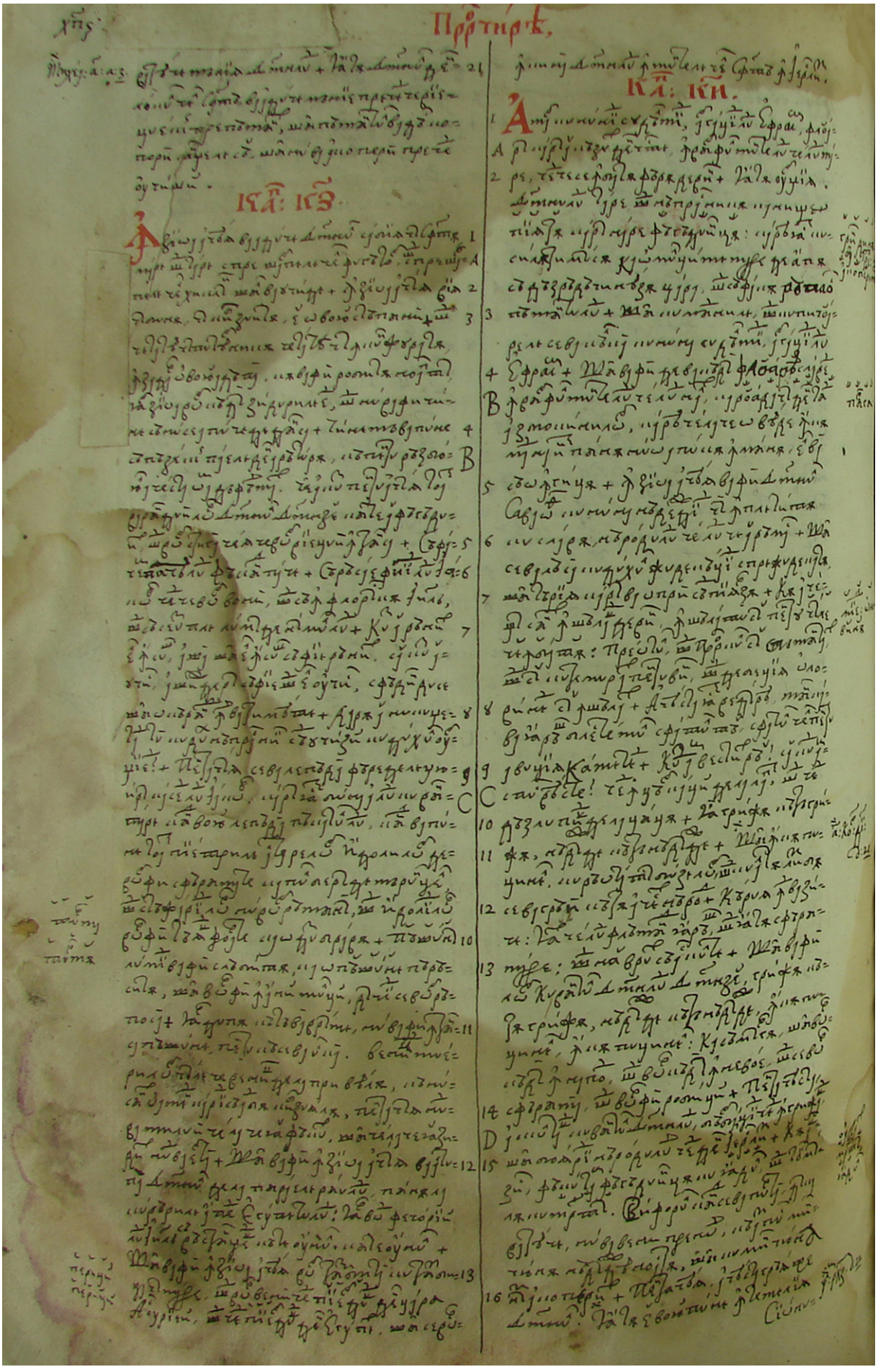

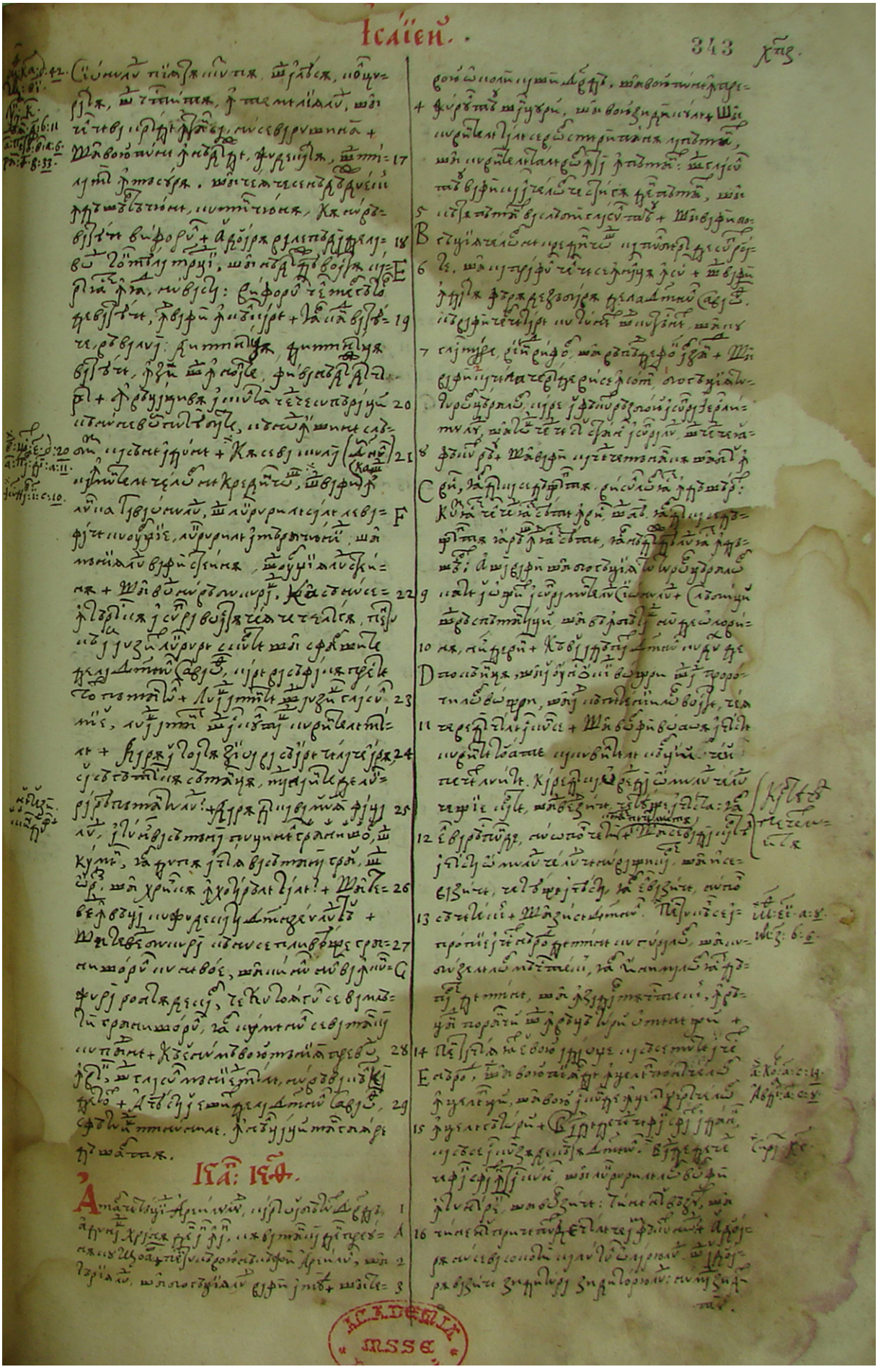

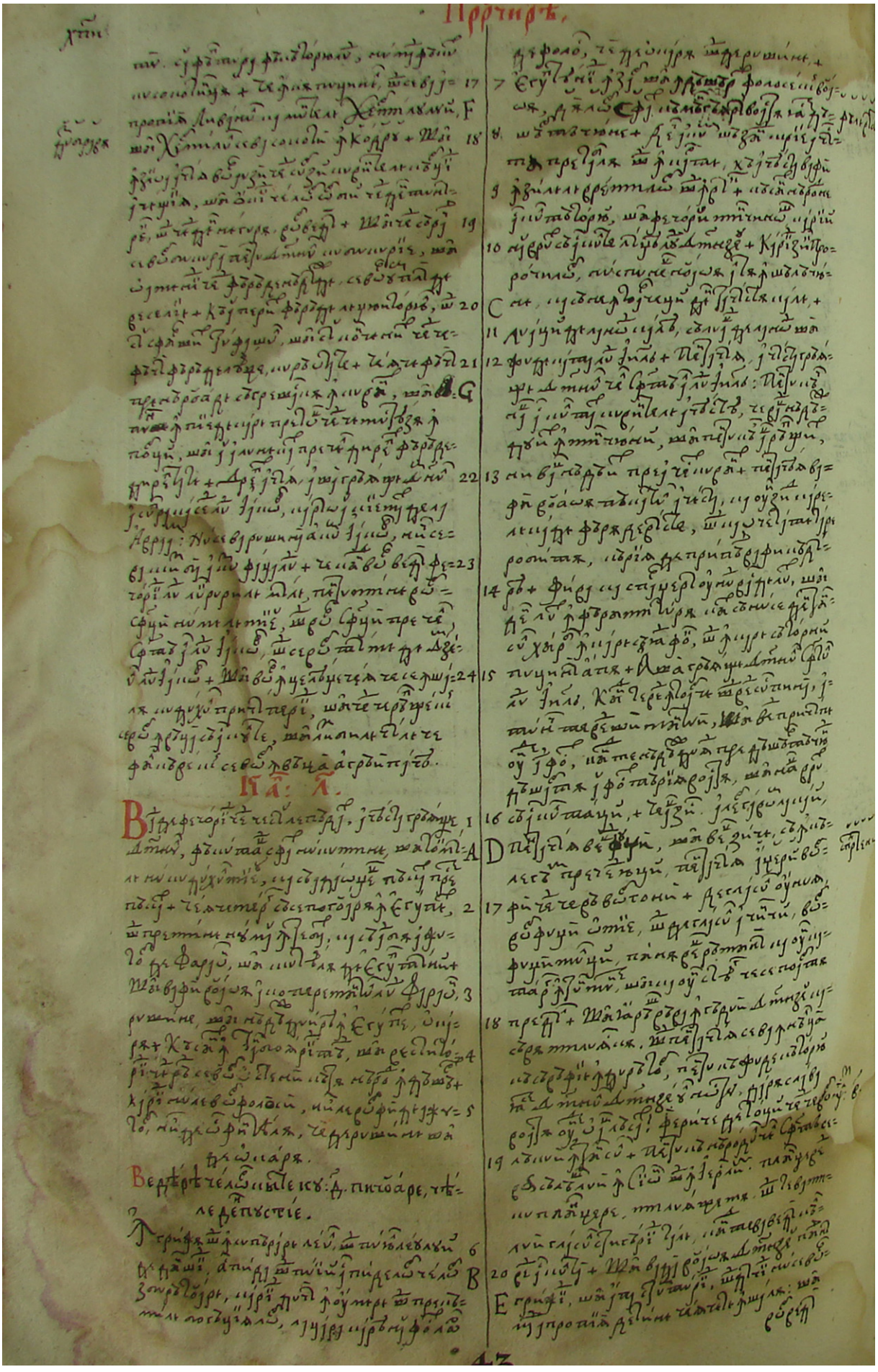

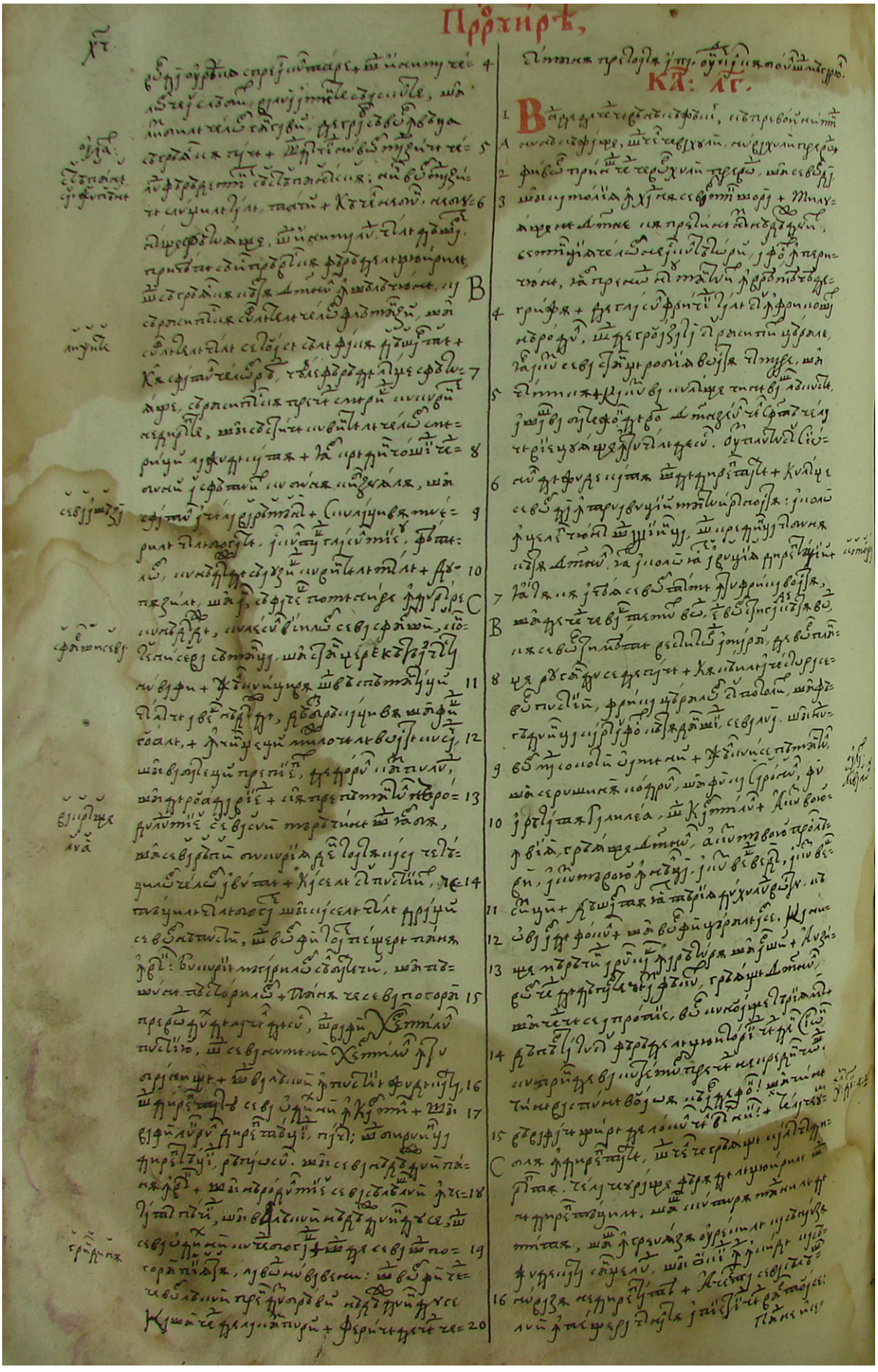

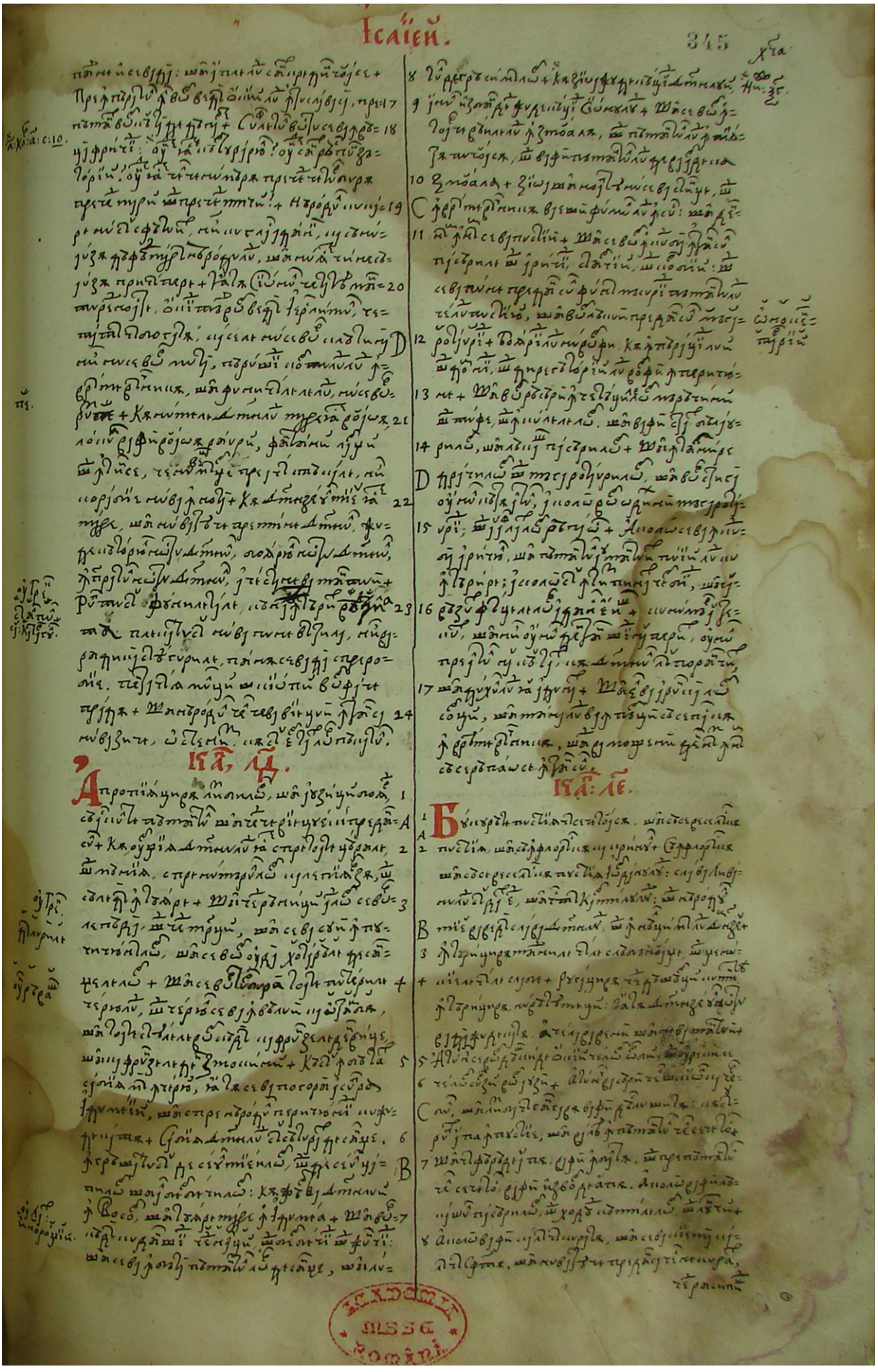

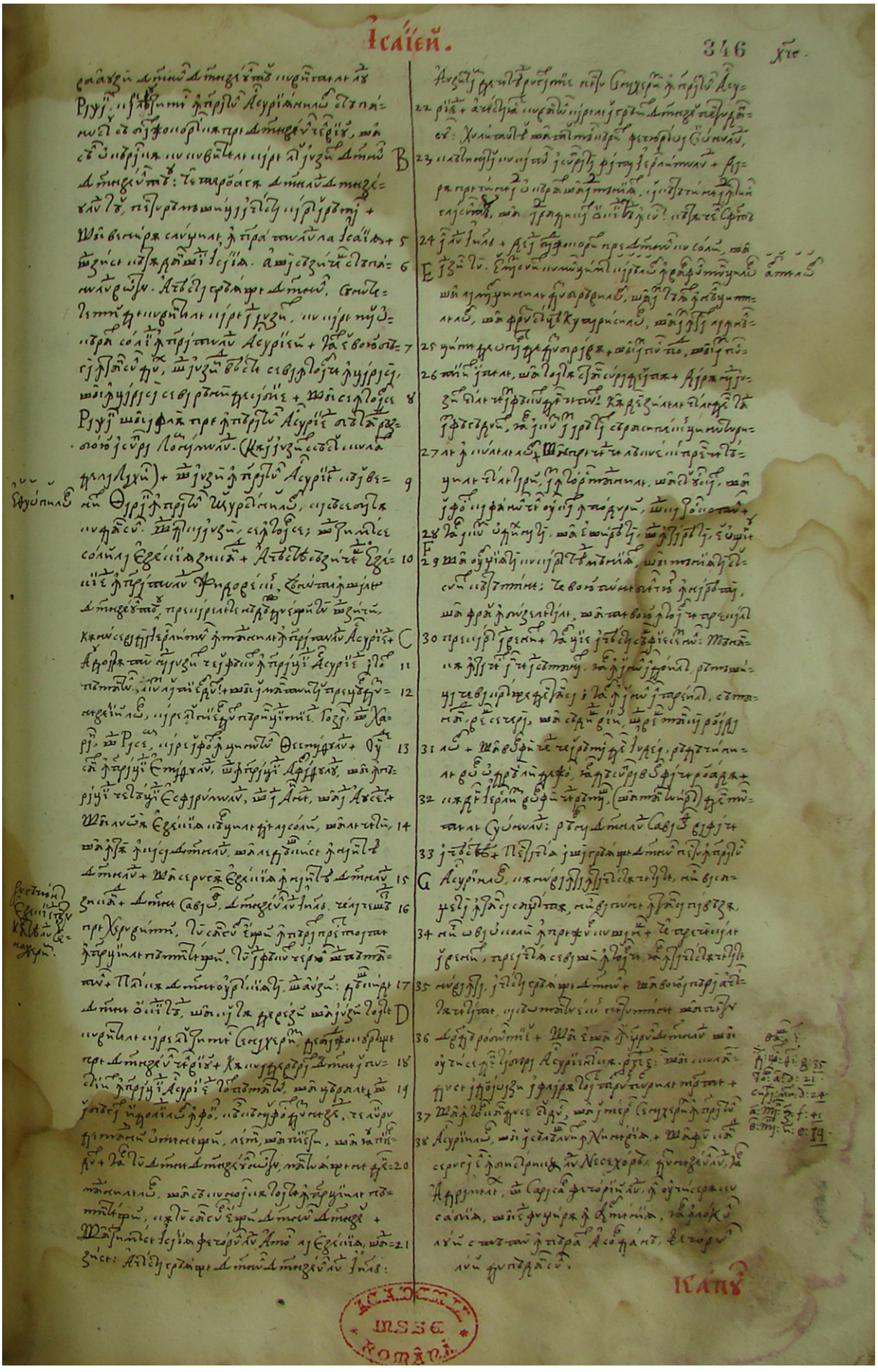

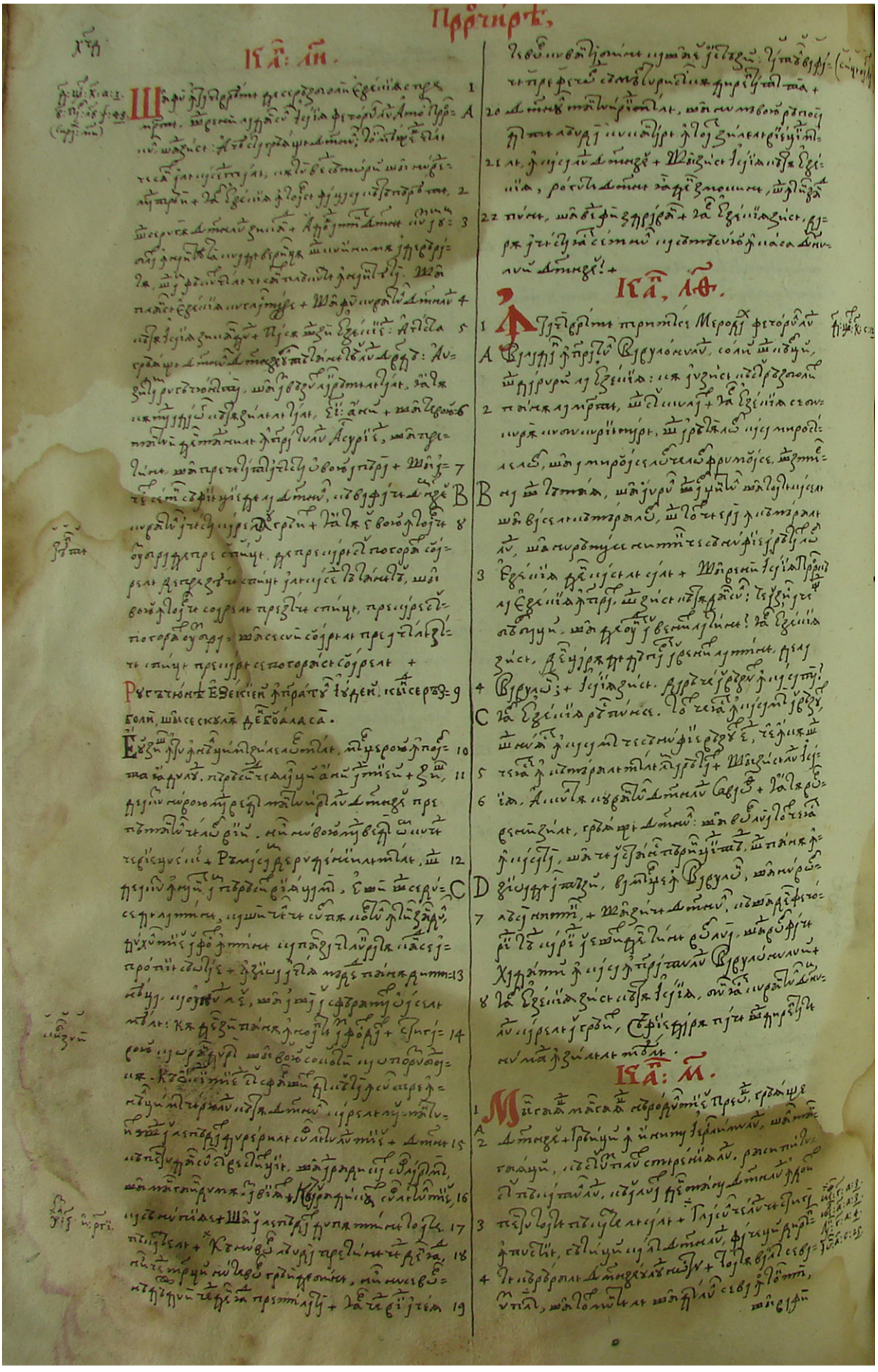

Ms. 4389 p. 695

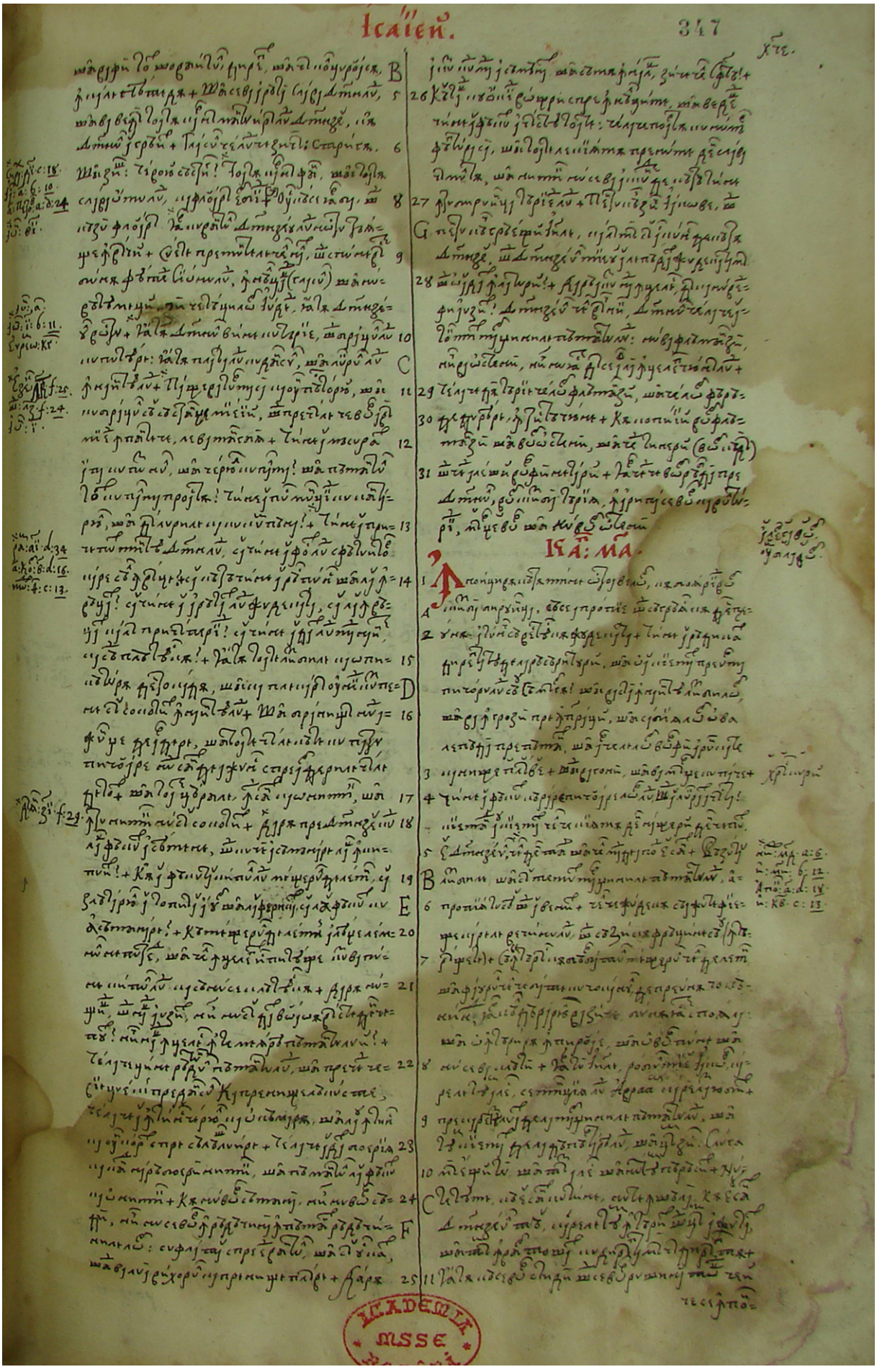

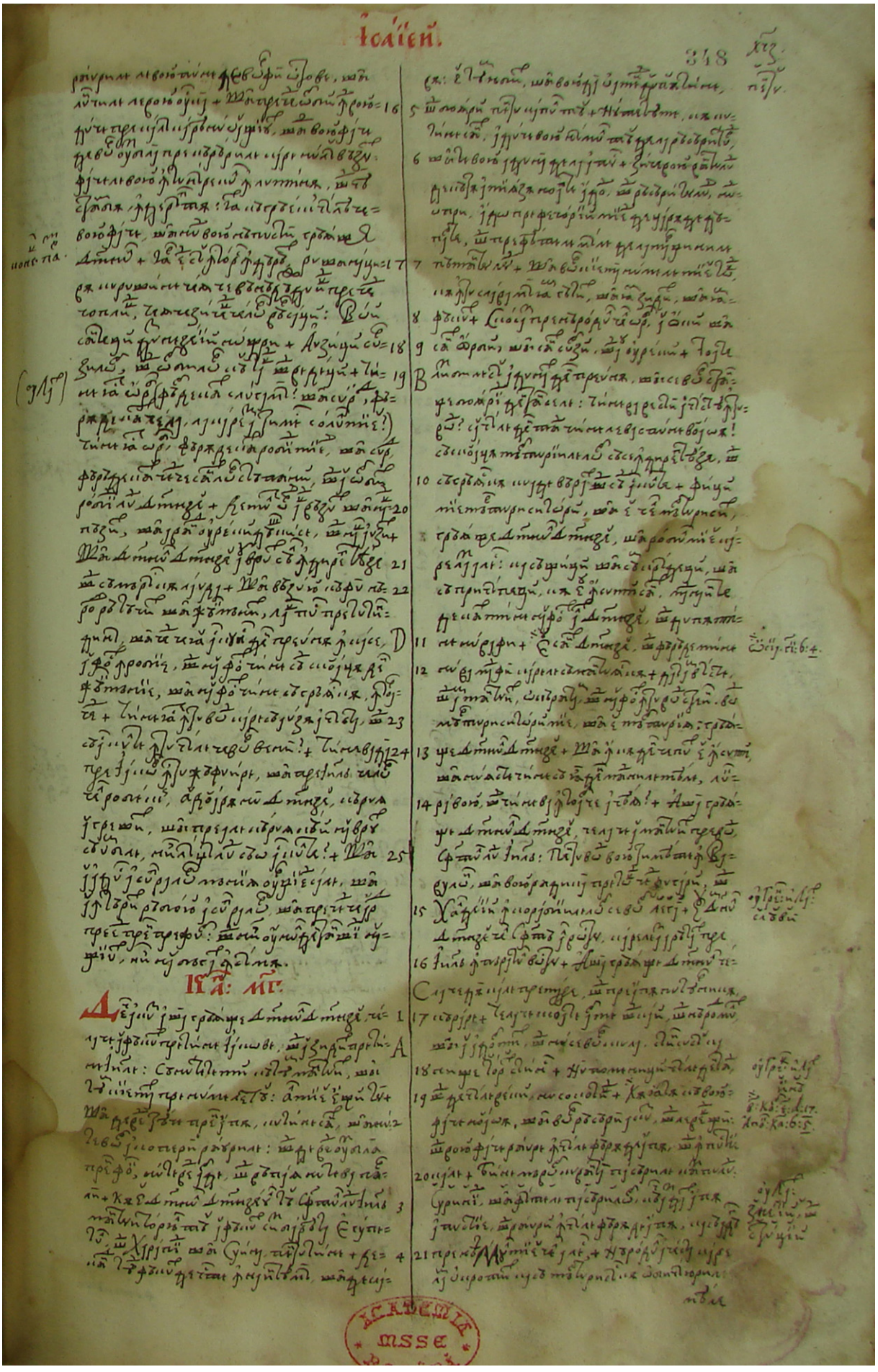

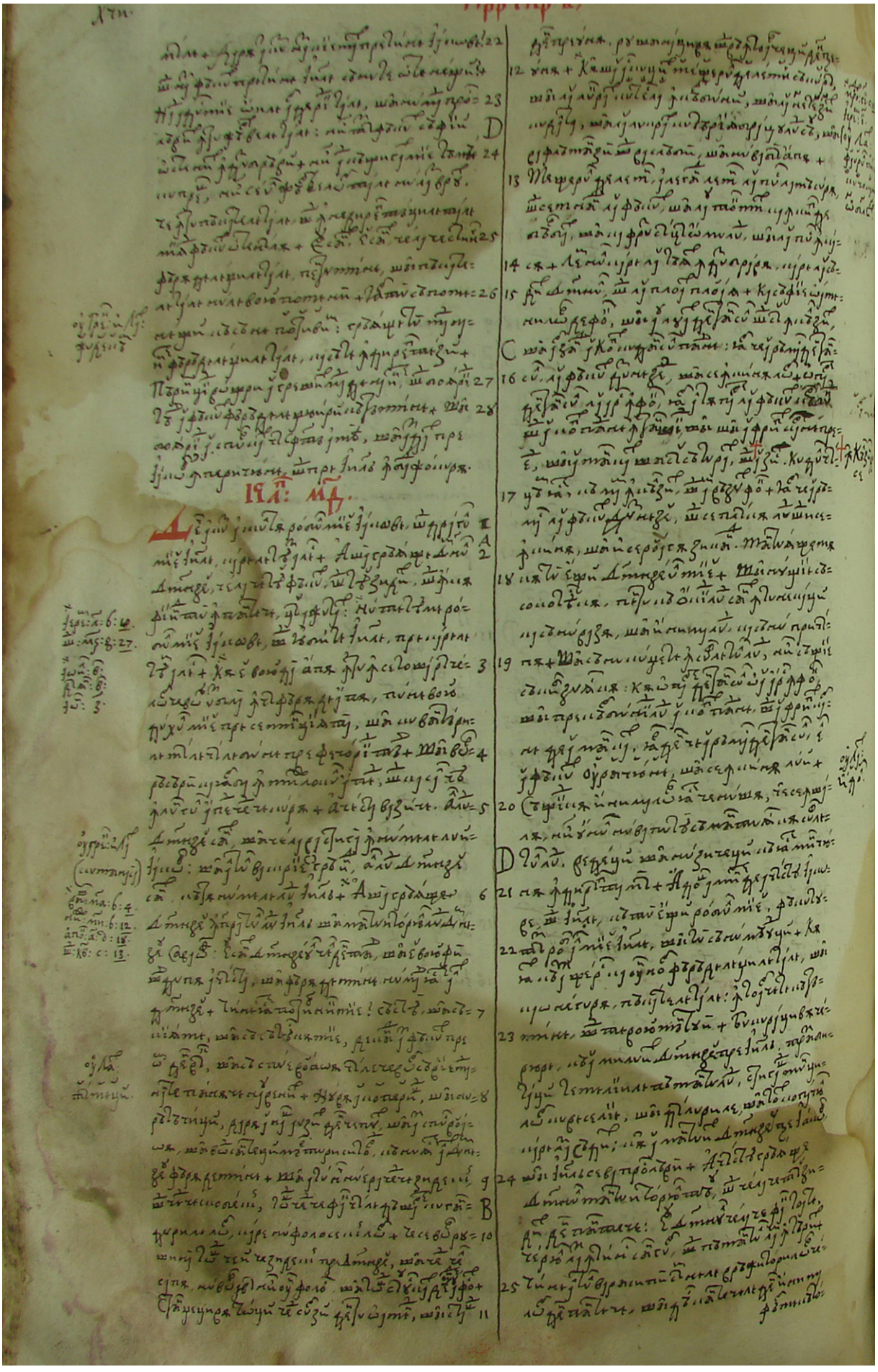

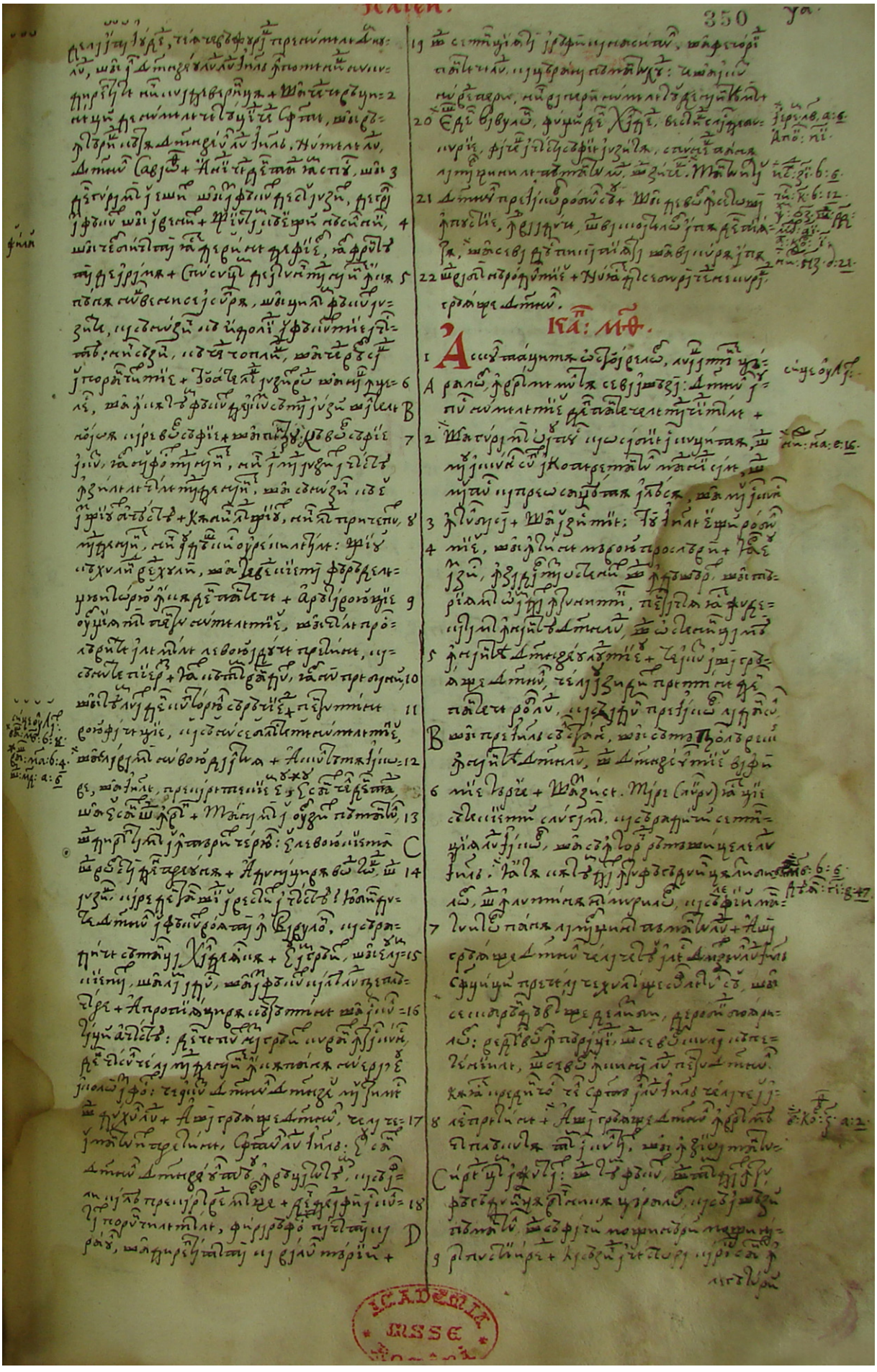

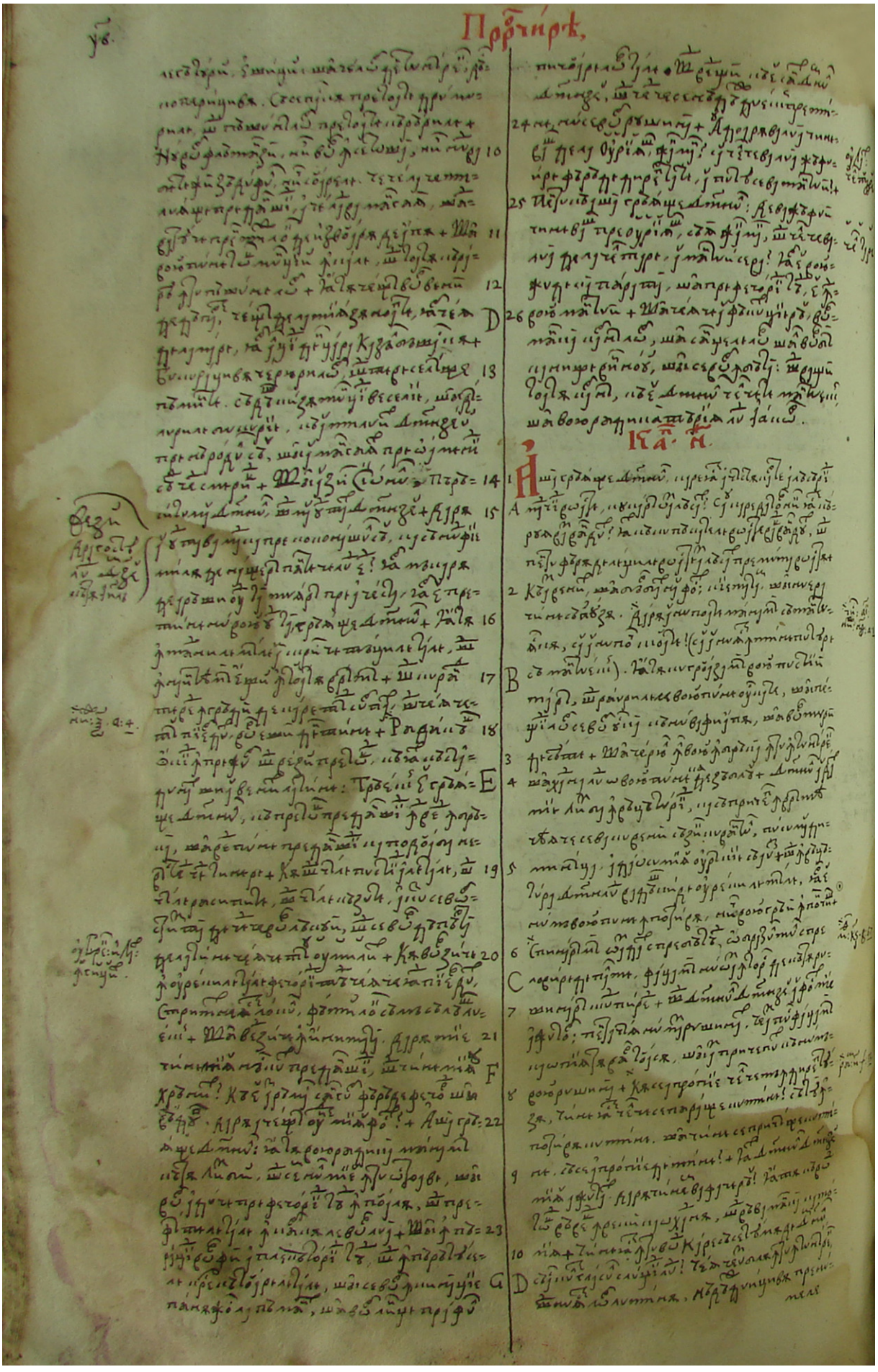

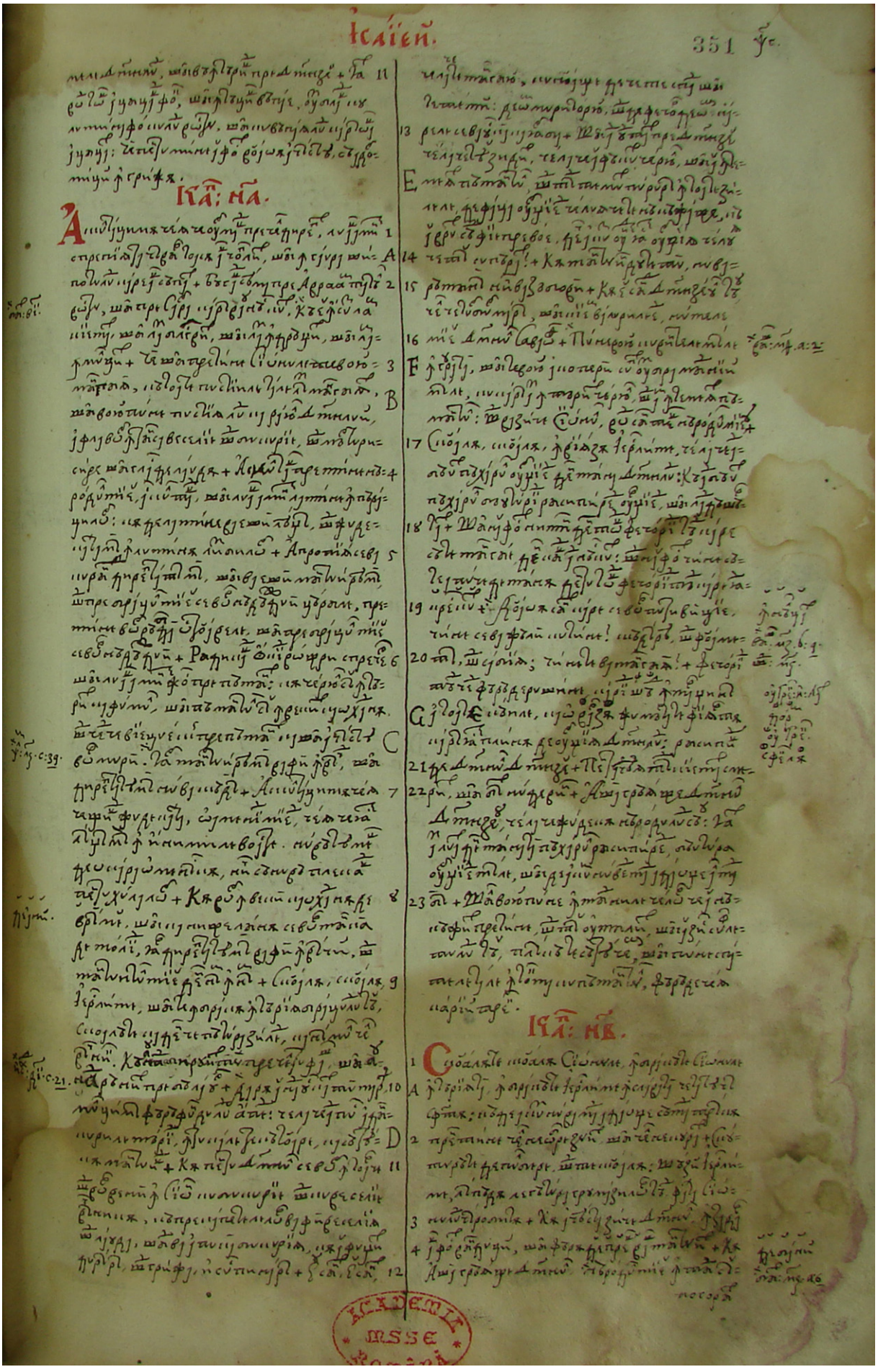

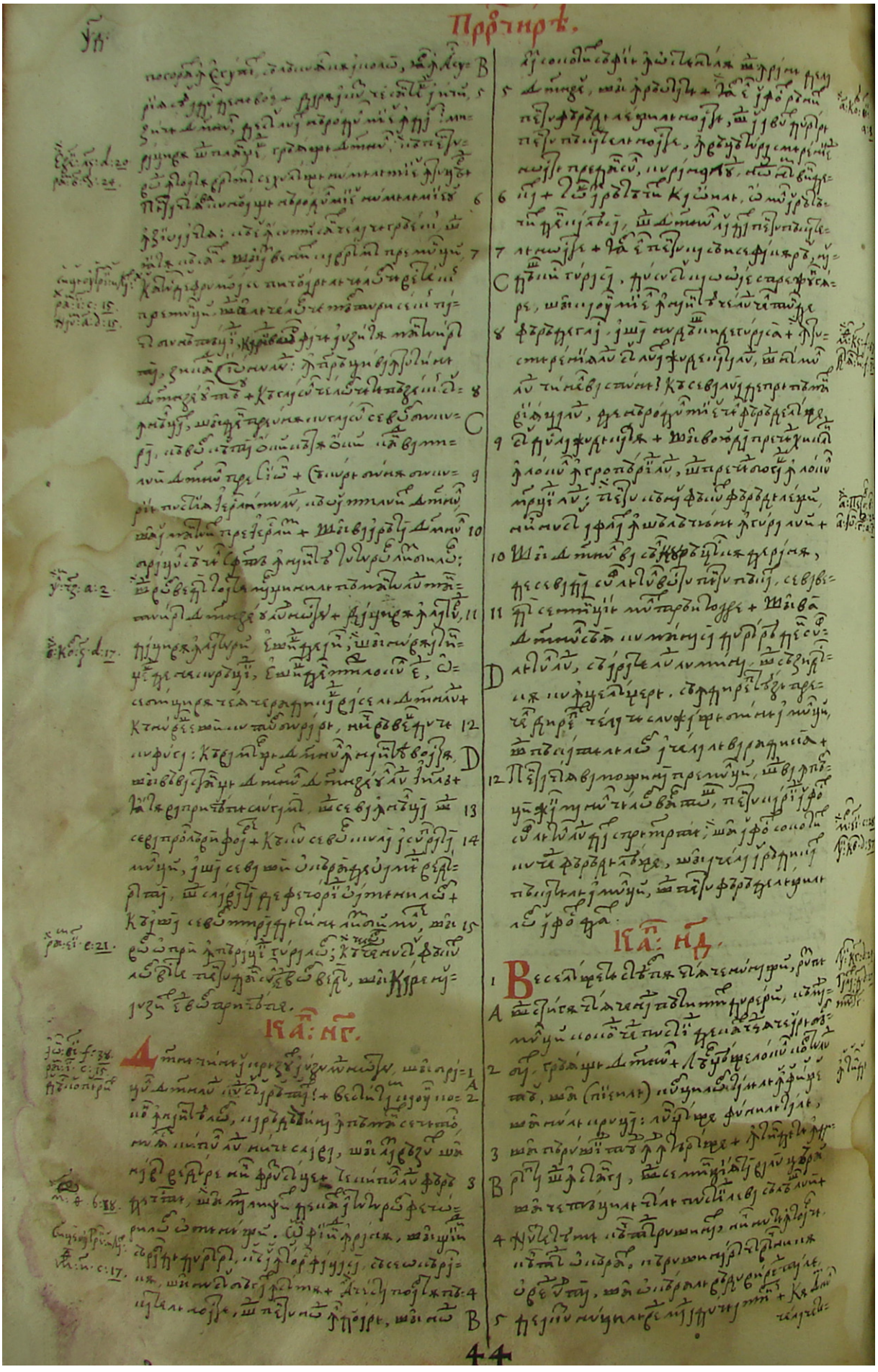

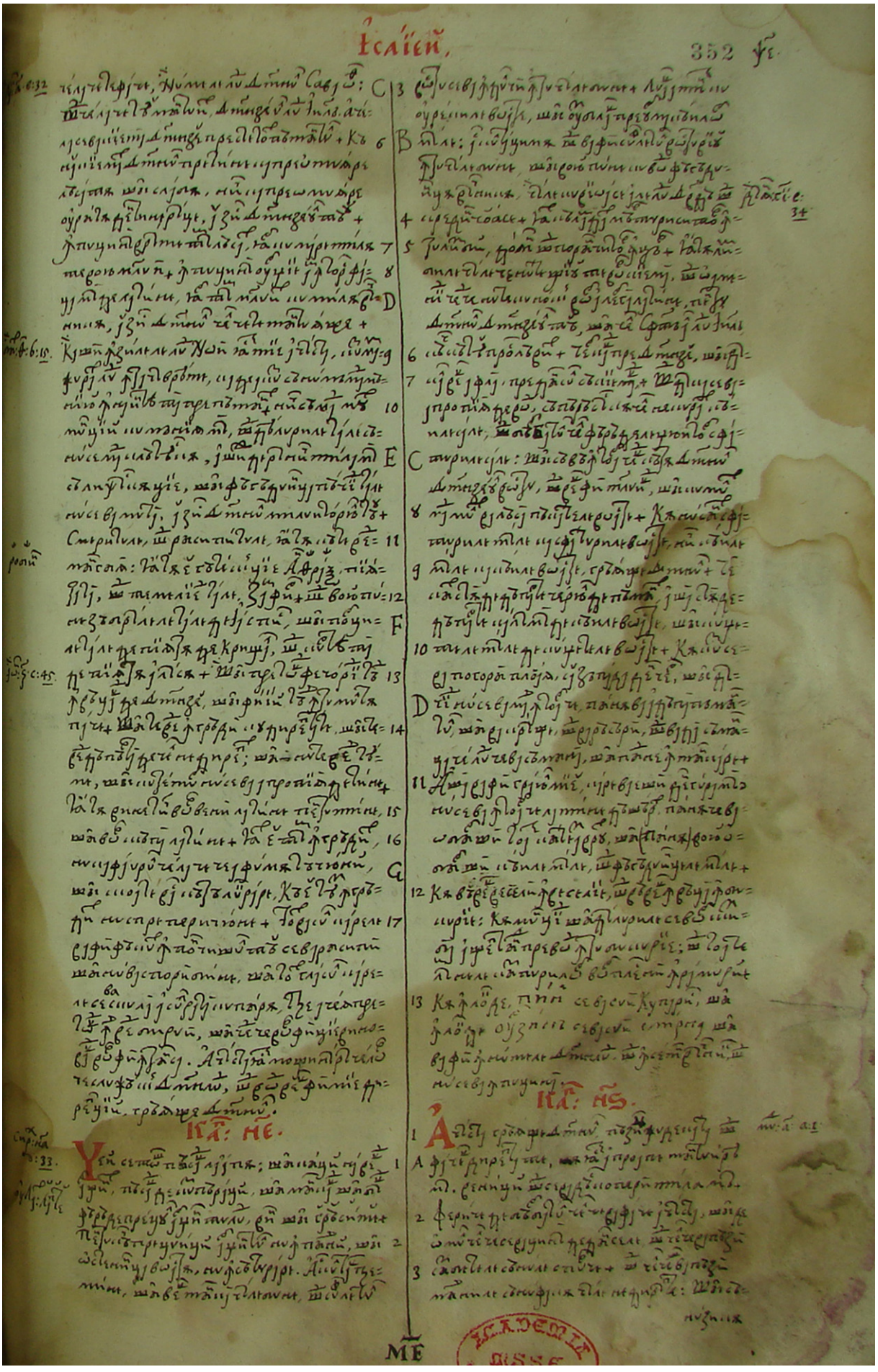

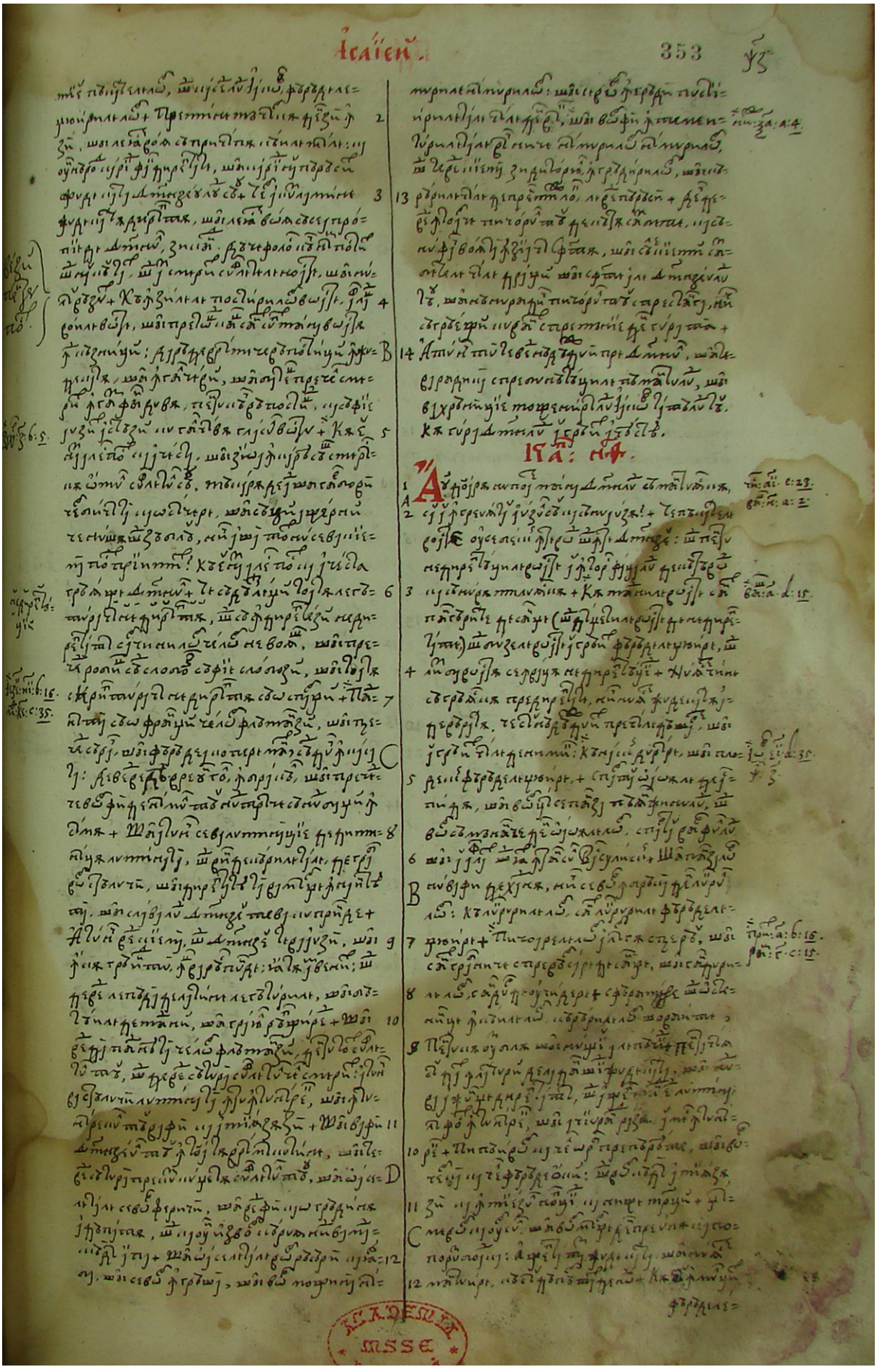

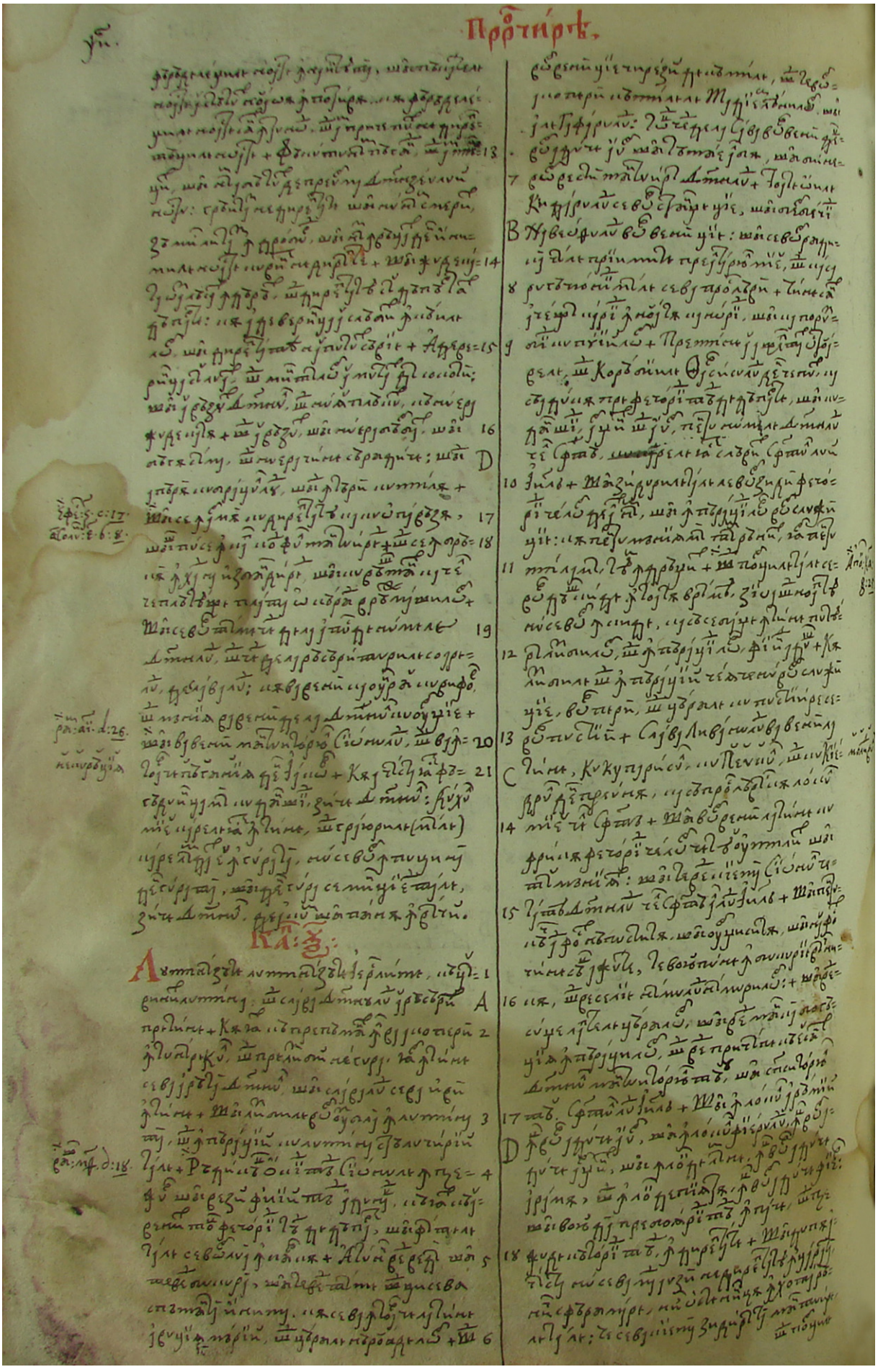

Ms. 4389 p. 709

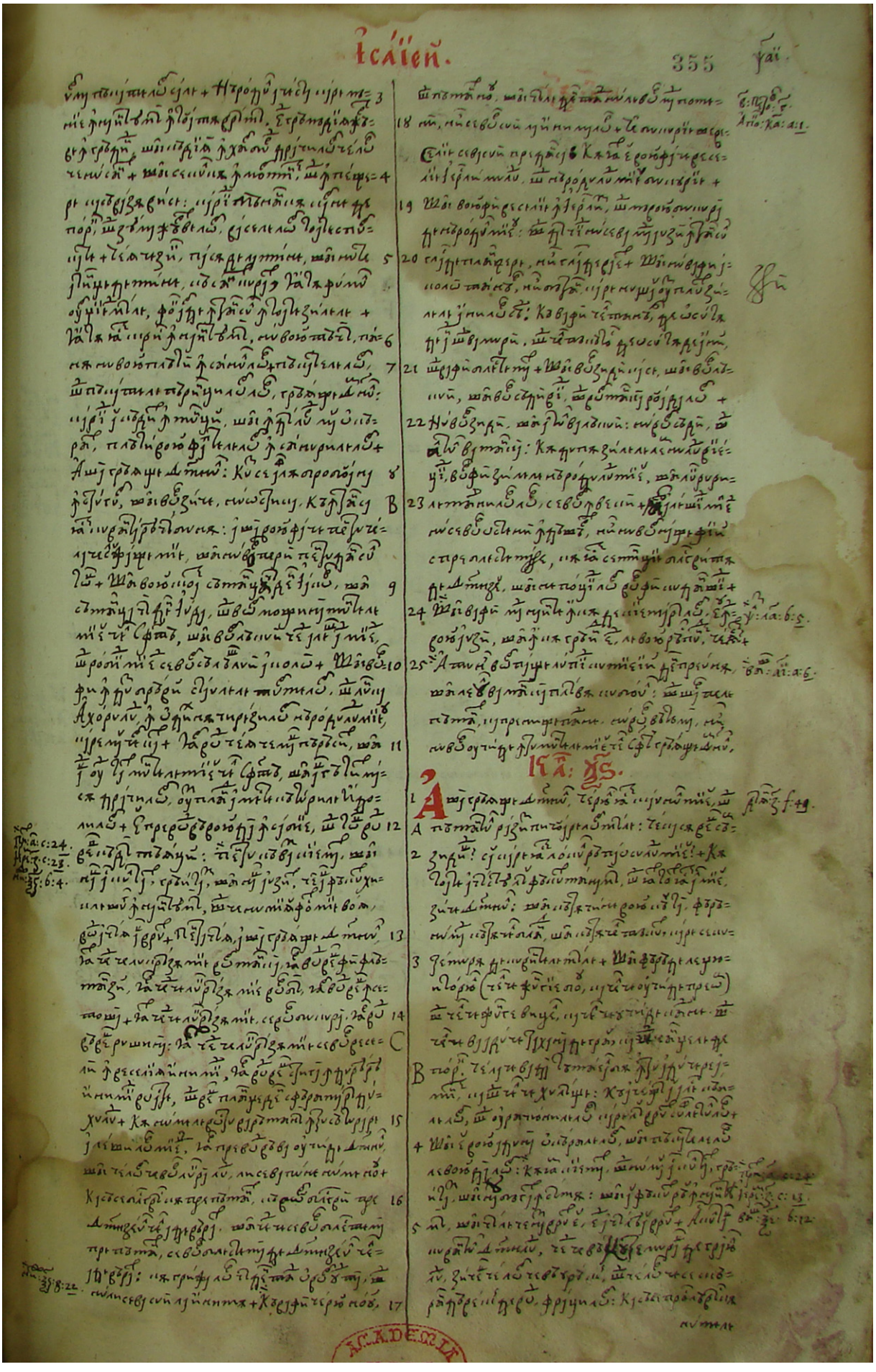

Ms. 4389 p. 712

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI 5
de **Eugen Munteanu**

TEXTE 21
Coloana I: *Biblia de la Bucureşti* (1688) – Facsimile
Coloana a II-a: *Biblia de la Bucureşti* (1688)
Transcriere interpretativă de **Gabriela Haja**
Revizie de **Elena Tamba**
Coloana a III-a: *Ms. 45*
Transcriere interpretativă de **Mădălina Ungureanu**
Revizie de **Mioara Dragomir**
Coloana a IV-a: *Ms. 4389*
Transcriere interpretativă de **Mădălina Ungureanu**
Revizie de **Mioara Dragomir**
Coloana a V-a: *Versiune modernă*
de **Emanuel Conţac**

NOTE FILOLOGICE 169
de **Mioara Dragomir**, **Gabriela Haja, Elena Tamba** şi **Mădălina Ungureanu**

COMENTARII 193
de **Emanuel Conţac**

INDICE 249
Adnotare morfologică de **Ana-Maria Gînsac, Maria Moruz, Mădălina Ungureanu**
Corectură şi stabilirea atestărilor de **Iosif Camară** (*gard – poruncitór*), **Maria Moruz** (*a – fúşte*), **Mădălina Ungureanu** (*post – zugrăvi*)
Consultant ştiinţific: **Mircea Ciubotaru**

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ 355

ABREVIERILE SERIEI 369

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRŢILOR BIBLICE 371

FOTOCOPII 373
Manuscrisul 45 373
Manuscrisul 4389 421